
BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
14
19 P
5

DISPVTATIONES DE BEATITVDINE CORPORIS QVINQVE LIBRIS ABSOLVTÆ.

AVTHORE FRATRE ÆGIDIO de Præsentatione Lusitano Diocœsis Egitaniensis Ordinis Eremitarum S. Augustini Doctore Theologo, & in celebri Conimbricensi Academia in Sacra Theologia Vespertario Professore emerito, siue iubilato, vt appellant.

AD ILLVSTRISSIMVM, ET REVErendissimum D. D. FRATREM ALEXIVM DE MENEZES Archiepiscopum Braccharensem, Hispaniarum Primatem, Consilij Regij Lusitani in regali Curia Præsidem, & eiusdem Eremitici Ordinis lumen præclarissimum.

TOMVS TERTIVS.

Ex Legato Illustriss: Cricini.

CONIMBRICÆ.

Cum facultate Inquisitorum, & Ordinarij.

Apud Didacum Gomez de Loureyro Academiæ Typographum.
Anno Dñi. 1615.
Cum Priuilegio Regis Catholici pro Lusitania. Taxado a

TOMVM tertium à R. admodum P. Magistro Fr. Ægidio de Præsentatione elucubratum, diligenter euolui: in quo tam nihil est offendere, quod offendat, vt omnia potiùs, quæ in eo luculenter differuntur, mirabiles in nobis summæ illius Beatitudinis amores excitent, atque corpus ipsum suarum perfectionum flagrans desiderio extra se rapiat: tanta est eius doctrinæ pietas, & eruditio: nam singulari concordia scholæ stylus acer cum incredibili suauitate coniungitur. Adest præterea indefessum Authoris studium, & admirabilis quædam rerum difficilium cognitio, & non vulgaris, & pene clara cœlestis Beatitatis notitia. Hæresum monstra decapitantur passim, sacra dogmata firmantur, Patrum doctrina stabilitur, Scholasticorum sententiæ examinantur, Authoris robore, zelo, ingenio, iudicio, hoc est maximo. Quare egregium opus, ac plane pulchrum dignum est, quod se se dedat in publicam vtilitatem. Ita censeo, ita iudico ego Magister Fr. Franciscus à Fonseca, in Academia Conimbricensi Sacræ Theologiæ Professor. Conimbricæ in nostro Augustiniano Collegio S. Mariæ de Gratia 12. Decembris 1615.

Frater Franciscus à Fonseca.

Vistas as Informações podemse imprimir estes dous Tomos de Beatitudine: & depois de impressos tornem a este Conselho para se conferir com o original, & se dar licença para correr, & sem ella não correrá. Em Lisboa 17. de Dezembro de 615.

O Bispo de Nicomedia. Antonio Diaz Cardoso. Bartholameu da Fonsequa.

Saluador de Misquita. Fr. Manoel Coelho.

O Cabido, Sede vacante, da licença para se imprimirem os dous Tomos de Beatitudine conteudos na petição atras. Em Coimbra a 23. de Ianeiro de 1616.

O Deão Francisco Pinto Pereira. *Bento de Almeida.*

DA M licença ao Supplicante o D. Frey Egidio, pera poder mandar imprimir o segundo & terceiro volume de Beatitudine, & depois de impressos logo os taxão a tres reis cada folha inteira de papel, & com isso o escusa de mandalos cá; & mandará a esta Mesa os tres volumes, a cada hum dos Desembargadores, a xij. de Ianeiro de 616.

Preto. Francisco Pinto. Machado.

FRater Guillelmus de sancta Maria Vicarius Generalis, & Visitator Apostolicus Ordinis Eremitarum Sancti Augustini in Regnis Lusitaniæ, facultatem damus, vt secundus, & tertius Tomus de Beatitudine animæ, & corporis, à Reuerendo admodum Patre nostro Magistro Fratre Ægidio de Præsentatione in Conimbricensi Academia sacræ Theologiæ Vesperario Professore emerito compositi, & suo auctore digni, in communem vtilitatem excudantur. In quorum fidem literas hasce manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus. Olysipone die 24. Septembris. 1615.

Frey Guilherme de Sancta Maria.

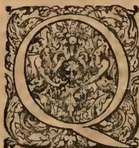

ILLVSTRISSIMO, ET REVERENDISSIMO

D. D. FRATRI ALEXIO DE MENEZES

Braccharenſi Archiepiſcopo, Hiſpaniarum Primati, ac ſupremi Conſilij ſummo Præſidi ex Auguſtinenſi familia aſſumpto.

***

VÆSITVM eſt à Theocrito (Præſul Illuſtriſsime, & Reuerendiſsime) cur Ptolemæi toties ſuo in opere meminiſſet? Ptolemæus (inquit) primus à me dicitur, medius, & vltimus, eſt enim hominum præſtantiſsimus. Simile quid Theognis de Ioue, quem primo & extremo carmine decantauerat; nec quid diſsimile de Mecœnate ſuo prima & ſumma camæna occinit Lyricus. Nec immeritò: cui enim, niſi hominum præſtantiſsimo conſecrari debent ſæpiſsimè labores illi, qui præſtantiſsimi habentur inter homines. Et certè meos iſtos, quales quales ſint, nulli alij dicatum ibo, quam tibi Mecœnati meo, Ptolemæo, Ioui: iam enim in meo primo tomo mihi es primus; medius in ſecundo; & tertius in hoc tertio, ſi non vltimus in poſtremo; quippè plura alia paro etiam ſub hoc tuo magno nomine, ſi Deus ſinat, & ætas hæc infracta. Nec rationes tantùm ſunt, quæ ad id me ducant vltrò & volentem, ve-

¶ 3 rùm

rùm & quæ me impellant (& adhuc inuitum traherent) causæ plurimæ,eæque insignes adeo , vt eas nemo ignorauerit,qui me nouerit. Priuatas ergo libens prætereo , quas recensere & infinitum esset, & importunum : publica vna est , vt cum Theocrito liberè dicam , quod sis hominum præstantissimus.Nam quæ esse possunt virtutes, dotesque vel à natura,vel ab vsu,cum quibus natus non sis,aut quas non sis nactus ? Quòd si tres potissimùm in viro præstantissimo , & gubernatore politico desiderauit Dion , Religionem , Prudentiam , Nobilitatem ? Hæ cum cæterarum virtutum splendido comitatu quietas in te suas posuere sedes. Quid Religio? publica de gestis tuis pro Deo , arisq; sanctissimis extant monimenta,post hominum memoriã admiranda : quæ si cum illis conferas , quæ patrarunt primæuæ Ecclesiæ fundatores ; partim non cesserint , partim antecesserint. Testis est Asia vniuersa, & Africæ bona pars, vbi laboris tui fructus cum fructu Ecclesiæ maximo proueniunt.Hìc enim studium tuum,hìc cura fuit, non in circunfusas tantum regiones Euangelicam pietatem proferre , verùm in dissitas quasque gentes Christianum orbem dilatare,aut potius vniuersum orbem reddere Christianũ. Inde legationes tuæ ad Sinas,Syros,Malabares,Persas, Armenios,Palęstinos,apud quos tandiù tuum vigebit nomẽ, quandiu pietatis; vigebit autẽ æternùm vtriusque. Eminet quod gessisti ad saltus D.Thomæ.Hi licet sanctissimo olim rigati sanguine,malo tamen Nestoris semine in tribulos se dedere,& in horrendã syluam.Accessisti,recidisti, extirpasti,atq; ad nouos fœtus surculos nouos aut inseuisti,aut recens plantasti : quo in opere obeundo quot præsentaneas incurristi vitæ clades?infinitas. Nam alibi gens effera clamore ingenti ingruit assultans,& recta acie te inuadit, nec peruadit diuino beneficio. Alibi intempesta nocte fluuio emergẽs sicarius scaphæ se ingerit,qua cubabas,& dũ capiti machinatur exitiũ,in puluinũ capiti suppositũ ferrũ adigit.

Iam

Iam alij sagittis,& missilibus in te prouolāt: ecce (horrendū dictu) diffuso cœlitus in faciē iubare inclarescis: illi ad tuos pedes prouoluti, orare supplices, fateri culpā, precari veniā. Quid plura? vicisti Macte animo, vicisti; dū per tela, & medios ignes perditos homines à mortuo, pene dixerim, Chao ad viuā hanc protulisti lucē, & Christo Dño peperisti. Mitto assiduas fidei catecheses, lustrationes baptismales, cōciones sacras, & purā illā sermonis flāmam ab Ætna tui pectoris. Mitto tot aras, & tēpla posita, ornataq;, tot extructa cœnobia, & gynæcea cū adscriptis censibus largiter, liberaliter. Mitto in egenos effusa viscera, & in miseros quosq; animū salutarē, quē nouerunt, & Eoę illę gentes olim, & nūc recēs vltima Thyle, in qua Augustinenses monachos sub illo axe frigido ad hominum salutem inflāmas. At vela iam colligo in vasto hoc Oceano. Quid Prudētia? Ea virtus lōgo rerum vsu firmata amori pariter, & admirationi fuit illis gētibus, quibus præfuisti. Quippè dum rerū Orientaliū ad te bis clauum defert Regū maximus; cōmotos fluctus sedasti, nouitates cōpressisti, pacē firmasti. Inter quæ pręstanda incredibiles sunt, quas ostendisti dotes genij, & ingenij. Iam perspicaci acumine summis de rebus, ijsq; difficillimis sententiam dicere; præ oculis habere omnes illius status partes, & munitiones; iudicia publica, Regis vectigalia cōstanter defendere; in omnem partē animo excubare; ad omnē euentū prospicere futura; incredibili memoriæ thesauro meminisse præterita; nullo metu, nulla spe à Regis præscripto, ab honestatis regula dimoueri. Ad hæc diruta solidare, hostem alio diuertere, ac nōnunquam ludificare, ac denique non minus in Ecclesia pastoris, quàm imperatoris in acie officio defungi: pacis pariter & armorum arbiter Mahometanum furorem solo nomine prosternens, solo virtutis miraculo bella sustinens, nunc legationes mittendo, nunc paces firmando, nunc fœdera sanciendò inter illos Reges, qui etiā inimici tua gestiebant adorare vestigia. Cęterū illo

iam pacato orbe, Deus te nobis ſtitit, vt & nos ſtaremus. Et primùm Rex prudentiſsimus te ornauit Hiſpaniarum Primatu; inde vniuerſæ Luſitaniæ præfecit, longo rerum experimento callens tam bene tuis humeris pallium, ſeu ouis pellem ſedere, quàm imperium. Ac mox tui abſentis impatiens, vocauit te propius in oculos, & in ſinum, ac ſupremo impoſuit tribunali, quo iam pridem te deſtinarant bonorum omnium iudicia, votaque. Quo conſilio & rem adauxit Hiſpanam, & nobis tanquam ſignum aliquod ſuſtulit ad bene ſperandum de rebus Luſitanis, quibus adſis ô fulcrum. Quod vt facias, adſunt vires Prudentiæ, quas iuuet Nobilitas, de qua hoc verbum, quanquam cum rubore tuo accipe tamen, nullum eſſe in Luſitania noſtra, ac pene tota Hiſpania clarum ſanguinem, cuius aliquot particulas non habeas in venis, tanquam Nobilitatis Hiſpanicæ generoſus cinnus. Et certe ſi proauos, atauoſque proferas, in Reges ipſos Nobilitatis fontes referes principium, à quibus vtrinque ducto ſemine fœtus illuſtris progeneraris. Quod cum amplum ſit, & præclarum, illud tamen te commendat non parum, quòd gentilitia ſtemmata nunquam ſuſtuleris, niſi Auguſtinenſi ſtrophio marginata: totus effuſus in Auguſtinenſes tuos, quos nunc recens prudenter nobilitas, & in Religione contines. Hæ ſunt virtutes (Præſul ampliſsime) quæ cum innumeris alijs te ornant, & in te nos beant, atque cum maxima Luſitani nominis gloria te reddunt inter homines præſtantiſsimum, optimum, maximum. Conimbricæ.

LECTORI MEO.

AMVS tibi (Lector candide) tertium hunc Tomum, quo clauditur vniuersa de Beatitudine disputatio. In eo & in duobus primis in id iuxta incubuimus pro virili, vt quicquid ad Beatitudinẽ pertineret, à nobis dilucidè perstringeretur. Quocirca multa vberiùs disputauimus, quæ licet tibi videantur suis sedibus conuulsa; huc tamen traduximus, & inseuimus ad nouos, & vberiores fœtus: vt in arboribus plerũque assolet in alieno solo. Non est tamen ita aliena beatitudo ab his, quas in hoc opere coercemus, disputationibus, quippè quæ per amplam totius Theologiæ regionem latissimè diuagetur, & diffundatur. Quod potissimum causabor, vt eorum despiciam sugillationem, qui vastam vnius materiæ molem criminantur. Neque enim in D. Thomam commentarios meditati sumus, sed tractatum quendam absoluimus capaciori amplitudine locupletem, vsui futurum doctis pariter & indoctis. Varijs clausulis, & dissectionibus totum opus frequenter interpunximus, vt internoscat quispiam quid in quæstione quaque disputetur, vt & facilius aut ad legendum admittat, aut prætermittat. His fruere, & vale.

INDEX QVÆSTIONVM LIBRI PRIMI.

¶ *Præfatio totius Tomi tertij.*

§.1.

QVÆSTIO V.

¶ *De causa resurrectionis.*

QVÆSTIO VI.

¶ De *ordine, quo resurrectio fiet.*

Finis Quaestionum.

LIBER

LIBER PRIMVS.

DE BEATITVDINE CORPORIS, QVI EST DE PERFECTIONE CORPORIS IN COMMVNI.

Præfatio totius Tomi tertij.

1 *Præfatio.* IN præfatione totius huius disputationis de beatitudine animæ, & corporis, quam in primo libro primi tomi præmisimus, totam disputationem diuisimus in tres tomos: in quorum primo,& secundo futura erat disputatio de beatitudine animæ; in tertio autē de beatitudine corporis gloriosi. Totam disputationem de beatitudine animæ duodecim libris absoluimus,iuxta ordinem positum in præfatione tomi primi,& secundi; superest, vt in hoc tertio tomo disputemus de beatitudine corporis gloriosi,in quo Sancti sūt resurrecturi.

Disputaturi de beatitudine corporis, in quo sancti resurgent; hunc ordinē seruabimus. Primo loco inquiremus de beatitudine corporis,eiusq;perfectione in cōmuni,& in genere.Cū verò in Sanctorum corporib⁹ multiplex perfectio distingui possit: quia alia erit naturalis; alia verò supernaturalis; de vtraq; agemus.Et primùm de perfectione naturali; deinde de supernaturali.

Ordo libr. Cū verò inter naturales perfectiones, quædam sint substantiales, quędam verò accidentariæ;&vtrumq;diuisionis membrum multipliciter diuidatur (quia perfectiones naturales quædam pertinent ad essentiam, materiam. sc. & formam; & quædam ad substantialem integritatem: accidentariæ autem hæ pertineant ad esse corporis, illæ verò ad functiones illius) de singulis accuratè disputabimus.

Disputatio autem,fauente Deo intercessione Virginis Matris, quinque libris absoluetur. Primus erit de Beatitudine corporis,eiusque perfectione in cōmuni.

Secundus erit de Perfectione substantiali corporis beati.

Tertius autem versabitur circa perfectionem accidentalē,quæ pertinet ad esse ipsius gloriosi corporis.

Quartus aget de perfectionibus, quæ ad naturales facultates, & potentias spectant.

Quintus,& vltimus explicabit perfectiones supernaturales, quæ corpori glorioso conueniunt. Et isto modo absoluta manebit vniuersa disputatio de beatitudine corporis.

¶ Quod attinet ad primum librum,in eo generaliter agemus de beatitudine corporis gloriosi in communi. Quia verò beatitudo corporis supponit resurrectionem eiusdē corporis,& pleraq; quæ ad beatitudinē illius pertinent, non possunt com- 2. *Ordo primi li.*

modè explicari, nisi priùs explicetur, tũ vera, & propria ratio resurrectionis: tùm etiam ea, quæ illi per se conueniunt: ordo doctrinæ postulat, vt de ipsa resurrectione prius disputemus, quàm de beatitudine corporis resuscitati. De qua materia disputat Magister cum Scholasticis *in 4. distinct. 43. & cum illis Diuus Thomas ibidem*; ex quo loco desumuntur, quæ in additionibus *ad tertiam partem quæstione 75. cum sequentibus ponuntur*: de eadẽ disputat Diuus Thomas 4. *contra gentes cap. 79.* cũ sequentibus & in iisdem locis Ferrariensis. Alij de resurrectione disputant *in tertia parte à quæst. 53. vsq; ad quæst. 56. inclusiuè*, vbi Diuus Thomas agit de resurrectione Christi. Vbi latè Suarius à disp. 44. vsque ad disput. 50. Alij denique ea de re scribunt in additionibus ad Diuum Thomam quæst. 75. vsque ad 88. exclusiuè, vbi Martinus Lædesma, & Seraphinus Aporrecta, cum plerisque alijs, quos discursu disputationis citabimus.

Disputaturi igitur de corporum resurrectione, hunc ordinem seruabimus. Primùm agemus de diffinitione veræ, & propriæ resurrectionis. Deinde de ijs, quæ ad veram resurrectionem per se requirũtur. Tertio loco inquiremus; an ea sit possibilis? Quarto; an de facto sit futura? Quinto loco dicemus de causa illius. Sexto de ordine resurgendi. Septimo de loco, vbi futura est. Octauo; quo tempore fiet? Nono; an futura sit in instanti? Decimo, & vltimo; an sit mutatio supernaturalis distincta à mutatione Physica?

QVÆSTIO I.

De diffinitione veræ, & propriæ resurrectionis.

ARTICVLVS VNICVS de eodem.

§. 1.

De Etymologia nominis resurrectio.

1. Nominis Etymolog.

Resurrectio, iuxta nominis Etymologiã, idẽ est, quòd iteratata surrectio: nam resurgo, idem est, quod iterũ surgo. Vnde apud Latinos id dicitur resurgere, quod postea quàm cecidit, iterum ad pristinum statum redit: Ouid. 1. Fastorum: *Euersaque Troia resurges, id est, tu Troia, quæ diruta es, & solo coæquata, resurges*; quia iterum ædificaberis. Et apud Plin. libr. 16. capit. 32. & Titum Liuium lib. 4. de Bello punico, *Maiestas populi Romani resurrexit*; quia postquam declinauerat, iterum rediit ad pristinam maiestatem: denique herba, siue arbor cæsa, si ex manente radice iterũ crescit, à Plinio dicitur resurgere. *Plinius.* *Ouidius.*

2. Ex qua Etymologia nominis iam infertur, ad rationẽ resurrectionis etiam generaliter sumptæ, necessariam esse aliquam vnitatem inter id, quod cecidit, & id, quod iteratò surgit: sublata enim omnimoda vnitate cadentis, & resurgentis, auferatur necesse est ratio resurrectionis; ideo, quia non potest dari iterata surrectio. Oportet igitur, vt ille, qui surgit, sit ille qui priùs stando cecidit. Vnde in exemplis superiùs allatis semper manet aliqua vnitas: populus enim Romanus, qui à sua maiestate ceciderat, est ille, qui iterum surrexit: & Troia, quæ euersa est, eadem est cum Troia, quæ surrexit: denique arbor, quæ nouos ramos emit endo iterum surgit, est illa, quæ cæsa fuit, & truncata: nisi enim haberet vnitatem in radice à qua priores rami pullularunt, non posset dici resurrexisse, cùm nouas ramorum virgulas emittit.

§. 2.

Hoc nomen resurrectio potest multis modis sumi.

3. Quot modis sumatur resurrectio.

Aduertendũ tamen est hoc nomẽ resurrectio multis modis sumi posse, primo modo sumitur latissimè; prout resurrectio idem est quod quædã reparatio, & instauratio eius rei, quæ aliquo modo cecidit, siue illa instauretur, & reparetur cum eisdem numero rebus, quas cadẽdo perdidit, siue cum alijs eiusdem rationis, numero tamen distinctis. In qua significatione nomen istud, & sæpe vsurpatũ est à veteribus, primis linguæ latinæ authoribus; & à latinis Christianis vsurpari potest, atque accommodari pluribus rebus, quibus ratio resurrectionis Catholicæ accommodari non potest, vt patet ex ijs, quæ ex Plinio. &

& Ouidio supra adduximus: Troiæ enim dirutę, & solo iam æquatę ab Ouidio promittitur resurrectio; quia iterum ædificanda erat, & à Troianis inhabitanda: maiestas etiam populi Romani, quæ inclinauerat, & penè iam erat collapsa, iterum restaurata, & ad pristinum statum restituta, dicitur resurrexisse, & à Liuio, & à Plinio: arbor denique cæsa, atque truncata ab eodem Plinio dicitur resurgere, cùm nouos ramos produxit. Vnde in eadem significatione hoc verbum; *resurgo*, potest à latinis etiam Christianis vsurpari, & pluribus rebus accommodari, quæ resurrectionis, quam fides agnoscit, non sunt capaces: potest enim regnum, aut dissipatum, aut inclinatum resurgere; & sic de cæteris.

4. Nec dixerim hanc significationē esse aut impropriam, aut metaphoricam; sed propriam potius; cùm sit imposita à primis latinitatis authoribus, qui non dum mortuorum resurrectionem, qualem ponit fides, agnouerunt; & præterea sit accommodata Æthymologiæ nominis *resurrectio*; vnde in hac lata significatione propriè dicemus, animam, quæ à gratia cecidit, & iterum ad eam redit, resurrexisse: quamuis si rationem mortis attendamus, & ad resurrectionem, quam fides prædicat, talis locutio sit metaphorica. Dicitur autem hæc significatio latissima; quia contenta est vnitate latissimè sumpta, nec requirit omnimodam vnitatem inter id, quod cecidit, & resurgit: arbos enim cæsa dicitur resurgere, quamuis non surgat cum eisdem virgultis, quas habebat, cum cæsa fuit; sed cum alijs eiusdem quidem rationis, numero tamen distinctis. Eodem modo Troia diruta dicta est resurgere, cum iterum ædificatur; licet, nec eisdem numero lapidibus reædificata sit; nec eandem numero formam sit consecuta, quam antea habuit.

5. 2. Acceptio adhuc latissima. Secundo modo resurrectio sumi potest non ita latissimè; sed tamen adhuc latè: & dicetur ea, in qua id, quod cecidit, easdem numero partes, quas cadens dimiserat, iterum consequitur. In quo iam distinguitur à resurrectione latissimè sumpta; de cuius ratione non erat, vt quod iterum surgit, sit omnimodè vnum cum eo, quod cecidit. In hac significatione reproductio rei, quæ diuina potentia in nihilum redijt, dicetur resurrectio: etenim non solùm cadens ab esse surgit ad esse; sed ad idem numero esse, quod per annihilationem amisit. In hac significatione resurrectio conuenire potest omnibus rebus creatis, siue materialibus, siue immaterialibus: corruptibilibus, siue incorruptibilibus; substantijs denique, & accidentibus: vnde Angelus annihilatus, si produceretur, dici posset resurrexisse: Cœlum etiam, & cætera omnia entia, si per veram annihilationem cadentia, iterum ad idem numero esse à Deo reproducerentur; dici possent resurrexisse. Vndè resurrectio isto modo idem est, quod simplex reproductio, seu recreatio totius, quod in nihilum est redactum. Vtrùm autem hæc resurrectionis significatio sit vsurpata? quæstio est de nomine: nobis modo satis est, quòd Aethymologia nominis resurrectio propriè accommodatur rei simpliciter reproductæ; cum cadens iterum surgat. Hæc tamen resurrectio, cum supponat veram annihilationem, & sit reproductio rei simpliciter ex nihilo, non potest nō esse supernaturalis, & facta sine rei productæ vera mutatione.

6. 3. Acceptio stricta. Tertio modo sumi potest resurrectio magis strictè, pro iterata surrectione, siue reparatione substantiali, facta cum vera mutatione ex aliquo subiecto. In qua significatione omnis reproductio formæ substantialis ex aliqua materia, dici potest resurrectio in significatione iam magis stricta: hoc modo ignis naturaliter corruptus, si à Deo idem numero reproduceretur, restituta eadem numero forma ignis, quæ desijt, diceretur resurrexisse: idque magis propriè, quàm Angelus, si annihilatus iterum crearetur, & ex nihilo reproduceretur: & ratio est, quia magis accederet ad resurrectionem strictissimè sumptam, quæ requirit, vt iterata reproductio fiat, cum alicuius subiecti reali mutatione. Si quis inquirat: vtrùm Petrus, si eadem numero albedo corrupta, iterū ei diuina potētia restitueretur, dici posset, surrexisse? Respondendum est negatiuè: quia resurrectio ex sua nominis Aethymologia includit, vt sit iterata surrectio ad esse, quod simpliciter sit esse: vnde à Latinis

hoc nomen nulli rei accommodatum reperitur, nisi substantiali, & in ordine ad esse aliquo modo substantiale.

7. Acceptio strictior. Quartò sumitur resurrectio modo strictiori: nimirum pro iterata restitutione animæ, quæ per veram mortem cecidit; qualis est anima sensitiua: cuius separatio à corpore est vera mors, in qua significatione accipitur resurrectio ab ijs, qui scribunt, animalia mortua aliquando resurrexisse; ea scilicet, quę aliquando fuerunt miraculosè suscitata. Nec sine fundamento hæc significatio est magis propria, quàm aliæ, quas explicuimus: quoniam in his, quæ verè mortua sunt, non solùm ipsa tota composita dicuntur resurgere; sed & ipsum corpus: Si enim equus mortuus miraculosè ad vitam redeat: non solùm ipse equus dicitur resurgere; sed etiam corpus equi, quod non reperitur in alijs, quæ corrupta non moriuntur: licèt enim, quando eadem forma ignis eidem materiæ restituitur, ignis ipse aliquo modo dicatur resurgere; non tamen resurgit ipsa materia.

8. Acceptio strictissima. Postremò Resurrectio proprijssimè sumpta soli homini conuenit: solus enim homo, si post mortem ad vitam redit, proprijssimè dicitur resurgere; quam proprijssimam significationem vsus communis, tùm Sacrarum Literarum, tùm Ecclesiasticorum illi tribuit. Et inde est vt solus homo, quando de morte ad vitam redit, per anthonomasiam dicatur resurgere, vt benè aduertit Suarius *secundo tomo ad tertiam partem disputatione 44. sectione prima ad finem pagina 477. columna 1. A. B.* Quare communis vsus hac voce, & hoc nomine resurrectionis vtitur: nec sine fundamento communis vsus obtinuit, vt reparatio ad vitam in solo homine dicatur resurrectio: quia (vt idem Suarius aduertit) in solo homine reparatio fit in eadem numero anima, & subinde in eodem numero hominis indiuiduo; quod in cæteris animalibus certò constare non potest: licèt enim idem numero corpus sit, quod restituitur ad vitam; non tamen constat, an eadem numero anima restituatur. Sed quidquid de hoc sit, ad institutum nostrum satis est, quod resurrectio simpliciter dicta solis hominibus proprijssimè accommodatur: idque ex communi vsu, tùm Sacræ Scripturæ, tùm Ecclesiasticorum. Quare in hac disputatione de sola hominis resurrectione disputabimus.

Suarius.

§. 3.

Vera resurrectionis diffinitio.

9. Distinctio resurrectionis. EX dictis iam licet colligere veram resurrectionis diffinitionem: est enim mutatio substantialis, qua id, quod per veram mortem è vita excidit, idem numero iterum producitur. Dicitur *mutatio substantialis*; vt distinguatur à simplici reproductione rei, quæ ad nihilum redacta est: vt si Angelus annihilatus iterum reproducatur: talis enim reproductio esset quidem substantialis; sed foret sine aliqua mutatione: cum enim ex nihilo reproducatur; nihil datur, quod de vno termino ad alterum transeat. Dicitur, *qua id, quod per veram mortem è vita excidit*; vt resurrectio distinguatur à reproductione eius, cuius corruptio non fuit vera mors: vt si ignis corruptus idem numero reproducatur: licèt enim sit vera mutatio substantialis; non tamen est mutatio à morte, ad vitam. Tandem dicitur: *Quæ idem met numero iterum producitur*: vt resurrectio distinguatur à reproductione, qua animal mortuum ad vitam restituitur: cum enim non constet, an eadem numero anima iterum producatur; non potest certò dici resurrectio: diceretur tamen, si constaret, eandem numero animam reparari ad idem numero corpus: in homine autem mortuo, cum anima sit immortalis, eadem numero suo corpori reunitur. Et hæc de prima quæstione.

QVÆSTIO II.

De ijs, quæ per se requiruntur ad veram resurrectionem.

1. Quæ ad veram resurrectionis in. EXplicata vera resurrectionis diffinitione, consequenter explicandum erat; quæ nam per se requirantur, vt illa sit vera resurrectio. Vtrùm, scilicet, necessarium sit, vt homo resurgat in eadē numero materia? & in eadem numero anima

anima? denique in eisdem numero accidentibus; verum, quia de his omnibus latissimè dicturi sumus in libro secundo, tertio, & quarto; ideo ab hac quæstione modo supersedemus.

QVÆSTIO III.

Vtrùm resurrectio hominis sit possibilis?

1. De possibilitate resurrectionis. DIsputaturi de hominis resurrectione, primò agemus de illius possibilitate. Deinde, supposita possibilitate illius, inquirendum erit, an de facto sit danda? vt verò quæstio de possibilitate resurrectionis distinctè explicetur; hoc ordine procedemus. Primo loco generaliter inquiremus; vtrū idem numero corruptum per naturam, (id est actione agentis naturalis) redire possit? Secundo; vtrùm possit redire diuina potentia? Testio; vtrum hominis resurrectio naturaliter sit possibilis? Quarto; An possibilis sit supernaturaliter? Postremo; An possibilitas illius naturali ratione possit demonstrari?

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrùm idem numero corruptum actione agentis naturalis possit redire?

§. 1.

Referuntur variæ sententiæ.

1. Sententia affirmans. DE hac quæstione variæ fuerūt sententiæ, tùm inter veteres Philosophos; tùm inter nostros. ¶ Prima fuit affirmatiua, quæ asseruit, non solùm idem numero corruptum posse viribus naturæ redire; sed de facto peractis certorum annorum periodis, omnia in eadem vnitate numerica esse reditura; idque nō semel, sed infinities: nec enim mundo finem durationis ponebant. Ita nonnullos veterum Philosophorū sensisse testatur *August.* Augustin. 12. *de Ciuit. Dei cap.* 13. *tom.* 5. Et quanuis Augustinus eo in loco, nō explicet, qui hanc sententiā docuerint (quid quid iuaduertenter nonnulli dicant): tamen eam Platonicos fuisse secutos, docet Ludouicus Viues in Annotat. ad eūdem August. locum, & communiter hæc sententia tribui solet Platonicis: quanuis plures Platonicorum nolint eam vnquā fuisse Platonis: vt Marsilius Ficinus *lib.* 11. *de Theologia Platonis.* *Marsil. Ficinus.* Eandem rerum omnium repetitionem docuisse Empedoclem, aliquo modo insinuat Aristoteles 1. *Physic. text.* 32. & multis alijs in locis: *Aristote.* affirmauit enim, *mundum infinities per circulum ad eadem redire.* Epicurum eandem sententiam docuisse, expressè docet Hieronymus *in cap.* 1. *Ecclesiastes*, ad illa verba: *Quid est, quod fuit?* litera B. *Hierony.* Et hāc repetitionem non solùm posuerunt in alijs rebus, quarum formæ esse definunt; sed etiam in animabus humanis, quas immortales esse fatebantur; easdem enim infinities redituras esse in eadem corpora Pythagorici Philosophi docuerunt, quos Platonici, & plures alij secuti sunt, vt in 3. art. dicemus.

2. Non reijcitur Suar. Nec audiendus est Suarius *secundo tomo ad ter tiā partē disputatio.* 44. *sectione* 6. *in secunda sententia pagin.* 821. *columna* 1. *A*; dum ait, Philosophos istos non de eisdem numero effectis, sed de similibus locutos fuisse: non est inquam audiendus: quoniam ex Augustino oppositum euidenter colligitur; ita enim ait in principio dicti capitis 13. *August.* *Non aliter putanerunt se posse controuersiam dissoluere, nisi vt circuitus temporum inducerent; quibus eadem semper fuisse renouata, atque repetita in rerum natura,* & inferius: *Sicut isto sæculo Plato Philosophus in Vrbe Atheniensi, in ea Schola, quæ Achademica dicta est, discipulos docuit; ita per innumera retrò sæcula multum prolixis quidem internallis, sed tamen certis, & idem Plato, & eadem Ciuitas, eademque Schola, iidem discipuli repetiti. & per innumerabilia deinde sæcula repetendi sint.* Quæ verba de numerica vnitate manifestè intelliguntur: nihil enim repeti potest, nisi quod numero est idem. Quando verò periodus ista annorum conficienda sit? *De periodo magni anni.* omnes conueniūnt, finiendam esse, cum annus magnus conclusus fuerit; concludetur autem, cùm cursus nonæ Sphæræ fuerit peractus, siue ille peragatur triginta sex millibus nostrorum annorum, vt Platonici putant; siue quadraginta nouē millibus, vt in suis tabulis docet Rex Alfonsus.

3. Secunda sententia, non iam Æthnicorũ Philosophorum, sed nostrorum Theologorum admittit, fieri posse viribus naturæ, vt in aliquibus rebus, id quod corruptum est, idem numero redeat; non tamen in omnibus. Hanc sententiam nonnullos approbasse refert Scotus *in 4. dist. 43. q. 3. §. Tertia opinio*, & post eum Bassolius ibidem *q. 2. art. 1. §. Tertia opinio*. Hãc opinionem esse cęteris probabiliorē, probat idem Scotus *in d. q. 3. art. 2. litera E. §. Quantum ad istum articulum, & ibidem conclusione. 1. litera M.* Eandem absolutè probat Bassolius *in d. q. 2. ar. 3. in principio; & ante eos eandem sententiam probauerat Richardus in d. dist. 43. art. 3. q. 1. ad 6. argum.* dixit esse probabilem Toletus *in 2. de Generatione. q. 13. concl. 2. refertur etiam Henricus quodlib. 10. q. 4.*

2. Opinio. Scotus. Bassolius. Toletus. Henricus.

4. Si verò ab illis inquiras; quæ nam viribus naturæ non possunt eadē numero redire? Non cõueniunt inter se: nã Bassol. in dicto art. 3. in principio solùm hominem excipit, & expressè cõcedit cætera posse eadem numero redire: & ratio est; quia in solo homine anima non educitur de potentia materiæ, cum tamen formæ cæterarum rerum de potentia materiæ educantur. Hæc sententia, sine dubio fuit Scoti: putat enim formam misti quã in homine admittit distinctam ab anima rationali posse quidem post mortem hominis eandem numero redire actione naturalis agentis; nõ tamē illiur actione posse eandē animam rationalē reuniri, & ob hãc causam nõ posse hominē actione naturæ eunde numerò reproduci. Sentit igitur Scotus, homine excepto, cętera omnia naturaliter redire posse. Hãc tamē setentiã non admittit Richardus loco citato: etení sententiã explicatam non solùm restringit ad hominem; sed etiã ad omnia, quæ ex semine generantur, cuiusmodi sũt animalia: hæc enim semel corrupta, nũ possunt actione naturæ eadē numero redire.

Opinio Bassolij & Scoti. Negat Richardus.

5. Vtrũ verò aliquod corruptũ actione agentis naturalis de facto idē numero redire debeat? dubitari potest. Cui dubitationi, nec Richardus respondet, nec Scotus; negat tamen Bassolius in d. artic. 3. in principio in 2. dicto, & id probat inferiùs col. 2. §. *Secundo dico*: vbi docet, quòd licèt actione naturæ possint aliqua eadem numero reproduci; naturã tamen de facto nihil in eadem numerica vnitate vnquam reparaturam esse; ideo, quia Deus statuit nunquam ad hoc se cooperaturum agenti naturali. ¶ His omnibus addit Scotus, quòd & si possibile sit naturæ idē numero reproducere: nõ tamē illi esse possibile illud reproducere eo modo, quo supernaturaliter reproduci potest; & in vniuersali resurrectione eadē numero reproducentur. Fundamentum est; quoniã tota natura in producendis rebus habet ordinem determinatum, quem mutare non potest. Vnde sicut non potest aliquam rem primò producere, nisi in materia disposita; nec generare aliquod animal, nisi materia prius sit sub forma seminis, deinde sanguinis, tertiò carnis, & cætera: ita non poterit, quod corruptum est, in eadem materia iterum reproducere sine dispositionibus; nec animal iam corruptum ex pulueribus immediatè reproducere. Hæc est explicatio eorum, qui secundam sententiam probauerunt.

Verum de facto aliqd redire possit. 6. Opinio Scoti.

7. Tertia sententia generaliter negat, posse id, quod semel corruptum est, actione naturalis agentis idem numero redire. Ita expressè Diuus Thomas *quodlibeto 4. artic. 5. & 4 contra gentes capit. 81. ad primam obiectionem, & in Paulum primæ Corinthior. 15. sectione septima Commentar. 2. & 3. & aliquo modo id significat in 4. dist. 44. quæst. 1. artic. 1. quæstiuncula secunda ad primũ: Ægidius in primo Theoremate Corporis Christi, & in 2. de Generatione in fine ad illa verba: principium autem intensionis: Henricus quodlibeto 7. quæst. 16. magis in hoc inclinat Richardus in 4. distinctio. 43. artic. 3. quæst. 2. Durandus ibidem quæst. 2. Capreol. quæst. 1. art. 1. conclusione 1. & ar. 3. ad argumenta Scoti, & Aureoli: Argentina quæstione 1. artic. 2. ad primum: Scotus quæst. 1. artic. 3. §. His tamen nihil obstantibus. Hispalensis quæst. 1. artic. 1. conclusione 1. Ferrariens. lib. 4. cap. 81. ad solutionem primæ obiectionis. Soncinas in 4 distinct. 43. quæst. 1. conclusione 1. & in 5. Metaphys. q. 18. Albert. de Saxonia in 2. de Generat. q. 14. vbi Marsilius quæstione. 18. articulo. 2. conclusione 3. Venetus in summa suæ Philosophiæ ad 2. lib. de Generatione capite 20. Bañes in eodem libro. quæst. vltim. conclus. 3. Conimbric. ibidem cap. 11. q. 1. art. 3. hanc sententiam esse tenendam asserit Toletus ibidem quæstione 43. conclusione tertia: citatur pro*

3. Sententia negat. D. Thom. Ægidius. Henricus. Richard. Durand. Capreol. Argentin. Hispal. Ferrar. Soncin. Saxonia. Marsil. Venetus. Bañes. Conimb. Toletus.

pro eadem Zimara in theorematis proposit. 103. & Auerroes in 2. de Generat. com. 70. Suarius. Fonseca. *probauit Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 44. sect. 6. pag. 823. col. 1. & in Metaph. disp. 6. sect. 3. à n. 5. cum sequentibus, & Fonseca 8. Metaph. c. 5. q. 1. sect. 2. pag. 574. col. 1. §. Dicendum tamen, & sect. 3. in fine.* Denique est ferè omnium Theologorum, & Philosophorum sententia.

§. 2.

Prima sententia in Philosophia est improbabilis, in fide verò impia.

8. 1. opinio reijcitur. RElatis opinionibus, pro vera resolutione hoc sit primum fundamẽtum. Prima opinio (quatenus asserit, singulas quasque res, peracto magni anni circulo, octauæ. s. sphæræ, infinities repetito, easdem numero infinities esse redituras) non solùm est fidei Christianæ contraria; sed etiam in Philosophia manifestè delirat: in hoc conueniunt authores secundæ, & tertiæ opinionis.

¶ Quòd sit fidei contraria, quatenus admittit in animabus perpetuum circulum 9. Est fidei cõtraria. ad eadem corpora, & probat non solùm παλιγγενεσίαν, id est hominum resurrectionem, siue μετεμψύχωσιν, id est, animalium in aliud, & aliud corpus trãsmigrationem, infinities repetitam; apertis Scripturæ testimonijs euidenter ostẽdemus art. 3. Quòd etiam eidem fidei euidenter contradicat, quatenus in alijs rebus admittit perpetuum reditum in eadẽ numerica vnitate, euidenter ostenditur Apoc. 10. ex cap. 10. *Apocalypsis*; vbi Angelus iurauit per viuentem in sæcula sæculorum, *quod tempus non erit vltra*: scilicet post vniuersalem resurrectionem. Cùm verò sine tempore nullus detur motus in primo mobili, vt patet ex Philosophia: nec sine motu cœlorũ dentur vllæ generationes, vt in Philosophia est quàm notissimum; hinc ferè omnes inferunt, quòd motus cœli, post resurrectionem omnino cessabit; & cum illo omnis rerum generatio. Quam veritatem satis etiam confirmat Isaiæ. 60. locus Isaiæ. 60: *Non occidet vltra Sol tuus, & luna tua non minuetur*: quæ verba plures Patrum, & interpretum intelligunt de tempore beatitudinis post diem iudicij, Cyrill. inter quos est *Cyrillus lib. 9. in Ioannẽ c. 40.* Accedit etiam Paulus ad Romanos 8. n. 19: *Nam expectatio creaturæ reuelationem filiorum Dei expectat; vanitati enim* Ad Rom. 8. *creatura subiecta est, non volens; sed propter eum, qui subiecit eam in spe: quia & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertatem gloriæ filiorum Dei.* Vbi vanitas idem est, quod mutatio, & corruptio, vt ex verbis Pauli satis patet. Per reuelationem verò filiorum Dei intelligitur beatitudo, qua in gloria resurrectionis filij Dei renouabuntur. Expectat igitur creatura ex doctrina Pauli post resurrectionem liberari à vanitate subiectioneq; mutationis, & corruptionis. Quæ expectatio frustrà esset, si post resurrectionẽ futuræ adhuc essent generationes, & corruptiones rerum. Est igitur de fide, non solùm, quòd post resurrectionem nullũ erit tempus, & nullus motus corporum cœlestium; sed etiam nullas vltra futuras esse rerum inferiorum generationes, & corruptiones. Quod satis expressit *D. Thomas in 4. dist. 48. q. 2. art. 2. & 5: in additionibus autem q. 91. art. 2. & 5. vbi Seraphinus Porrecta in appendice vtriusque* D. Thom. Porrecta. Abulens. *articuli, & satis Abulensis in c. 25. Matthæi q. 508. conclus. 1. tom. 7. pag. 141. col. 2. C.* Quæ doctrina est apud omnes Theologos indubitata, tum *in 4. dist. 48. tum in c. 10. Apocalypsis. Abulensis in d. q. 508. Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 58. sect. 2. pag. 1195* Suar. Barradas. *A. 2. & sect. 3. pag. 1201. B. 2. Barradas in 3. tom. suæ concordiæ lib. 10. c. 1. pag. 647. col. 2. A. B.*

Quòd opinio illa non solùm sit in Phi- 10. Est contra Philosophiam. losophia improbabilis, sed etiam fabulosa; nullus est, qui non iudicet. Non quidem, quatenus supponit motum cœli esse perpetuum (nam id etiam docuit Aristoteles *9. Metaph. c. 4. text. 57.* quod licet fidei repugnet; non tamen satis apertè cõtradicit Philosophiæ:) sed quatenus introducit infinitum reditum, & circuitũ earundem numero rerum: ita vt eædem numero res infinities intereant, & infinities actione naturæ reproducantur: hoc enim tanquam fabulosum, & veræ Philosophiæ repugnans, omnes fatentur; etiã illi, qui putant, idem numero actione naturæ redire posse. Nec sine fundamento id dicunt: nam si æternitas motus cœlestis admitteretur; quãuis ipsa octaua sphæra (cuius circulo magnus annus conficitur) non semel, sed infinities ad idem pũ-

ctum rediret; non tamen cæteri orbes ad idem redirent punctum, aut ad eundem situm, in quo fuerunt, cum præcedens octauæ sphæræ reuolutio incepit: etenim plerique astronomici docent, motus cœlorum esse inter se incommensurabiles; inter quos est *Clauius in c. 1. sphæræ*: vnde sicut non possunt omnia sydera eundem situm, & ordinem, quem nunc habent, vel olim habuerunt, obtinere, ita nec possent eundem, quem habebant, dum circulus præteritus incepit, obtinere; cum illo finito alius incepit circulus; & per consequens redeunte alio circulo eiusdē magni anni, non rediret eadem causa totalis, nec eodem modo se haberent orbes cœlestes; imò nec ista inferiora. Iam verò non redeunte eadem totali causa; nec iidem numero effectus redirent. Quæ ratio satis est ad explodendam sententiam istam, vt vere rudem, & insipientem. Quo argumento illam reijcit *Toletus in d.q. vlt. 2. de Generat. & Lorinus in cap. 1. Ecclesiastes in comm. versiculi noni, pag. 40.*

Clauius.

Toletus.
Lorinus.

11. Nec huic errori fauent verba Ecclesiastes c. 1: *Quid est, quod fuit? ipsum, quod futurum est. Quid est, quod factum est? ipsum, quod faciendum est: nihil sub sole nouum; nec valet quisquā dicere, hoc recens est: iam enim præcessit in sæculis, quæ fuerunt ante nos*: quamuis plerique ea adducant in erroris fauorem: vt August. refert 12. *de Ciuitate Dei c. 13.* vbi ait; *Sed absit à recta fide, vt his Salomonis verbis, illos circuitus significatos esse credamus, quibus illi putant, eadem tēporum, temporaliumque rerum volumina repeti, &c. Absit inquam, vt ista credamus.* Et meritò; quia verba Salomonis non intelliguntur de identitate numerica, sed de specifica, & generica earum rerum: id enim, quod factum fuit, erit id ipsum similitudine generis, aut etiam speciei, cum eo, quod futurum est; non vero, identitate eiusdem numeri. Et in eodem sensu nihil sub Sole nouum est; quia alia similia iam in sæculis præteritis præcesserunt. Hæc est communis, & verissima explicatio ex Hugone Cardinali, Caietano, & exteris interpretibus, & satis ad mentem Augustini loco citato.

Quomodo intelligatur locus Ecclesiast. c. 1

August.

§. 3.

Amplectenda est tertia sententia, quæ negat,

IMpugnato errore primæ sententiæ, non solùm vt impio, sed etiam, vt fabuloso, dissoluenda est controuersia, quæ inter nostros agitatur, quorum alij cum secunda sententia affirmant; alij negant cum tertia. Nos pro tertia sententia (quæ sicut longè est communior; ita & verior) hanc statuimus conclusionem: *Fieri nullo modo potest, vt actione totius naturæ idem numerò corruptum redeat.* Huius conclusionis veritatem primò confirmabimus authoritate Aristotelis: deinde rationibus veluti à posteriori: tertiò innitemur ostendere causam à priori. Et in hoc §. eam ostendemus ex Aristotele.

12. 3. opinio est vera.

Conclusio.

Ostenditur ex Aristotele.

¶ Nostrà conclusio primùm confirmatur expressa Aristotelis doctrina *lib. 2. de Generat. c. vlt. text. 70*: vbi hanc differentiam constituit inter ea, quæ incorruptibilia sunt, & mouentur solo motu locali; & ea, quæ sunt corruptibilia, & secundū suam substantiam mutantur, & desinūt: vt incorruptibilia eadem numero redeāt (etenim idem numero Sol est, qui finito circulo redit ad idem punctum; & eadem numero astra, quæ circulo absoluto ad nos reuertuntur:) corruptibilia autē non redeant eadem numero, sed specie. Et inde infert progressionem generationum (quas esse perpetuas falsò supponit) tam in animalibus, quàm in alijs corruptibilibus, quoad indiuidua quidem, fieri semper in rectum, nec dari circulum in illis, nisi secundum speciem. Hæc est Aristotelis sententia, quam satis clarè scripsit loco citato.

13. Ostenditur ex Aristot.

Huic difficultati occurrit, tum Scotus, tum Bassolius: non tamen eodem modo. Nam *Scotus in 4. dist. 43. q. 1. ad 3.* putat, Aristotelem non negare corruptibilia redire eadem numero: nec ponere hoc posuisse discrimen inter corruptibilia, & incorruptibilia: sed ponere hoc potius; vt incorruptibilia in sua circulatione ita redeant eadem numero, vt per talem motum, & reditum non accipiant esse; cum illud non amiserint: corruptibila verò per illum regressum accipiant esse de nouo. ¶ Sed quàm longè sit à mente, & verbis Aristotelis hæc Scoti expositio, facilè intelliget, qui ipsam verborum cōtexturam

14. Solutio ex Scoto.

Non placet

turam vel leuiter expenderit. Pro quo aduerte, Aristotelem in text.78. ex doctrina in praecedentibus data, conclusisse generationes rerum fieri in circulum: vt vero explicaret, quomodò talis circulus fieret, duas excitauit quaestiones: alterā; cur nonnulla videantur circulatim oriri (pluuia enim ex aere, & aer ex pluuia circulatim fit:) nonnulla verò non oriantur circulatiter, sed semper in rectum proficiscantur? vt cōtingit in animalibus: nam ex Socrate generatur Plato, ex Platone autem non generatur Socrates, sed alius homo. Alteram verò, vtrùm omnia, quae per circulum redeunt, eodem modo redeant? & soluens hanc posteriorem quaestionem docet, quae sunt incorruptibilia, redire in circulum secundum identitatē numericam: quae verò sunt corruptibilia, redire in circulum, non secundū identitatem numericam, sed solùm secundùm specificam. Et ex hac solutione infert solutionem prioris quaestionis, & docet illa, quae circulatim videbuntur redire, nō redire secundùm identitatem numericā; sed secundùm specificam: nam cum ex aere aqua fit, & ex aqua aer; aer, qui redit, non est idem numero aer, sed solùm idem specie: & ita concludit progressum generationum, quoad indiuidua quidem, semper fieri in rectum, tam in animalibus, quàm in caeteris rebus, quanuis in aliquibus fiat reuersio, & circulus secundùm identitatem specificam. Ex quibus euidenter patet, quàm aliena sit à mente, & verbis Aristotelis explicatio Scoti.

15. Solutio ex Bassolio. Secundo modo occurrit Bassolius in 4. distin. 43. q. 2. ad primum principale; Aristotelem docuisse id, quod de facto in rebus reperitur; & ob id negasse reditum corruptibilium secundùm identitatem numericam, non tamen negasse talem reditum, viribus naturae esse possibilem. ¶ Sed nec Bassolius mentem, & phrasim Aristotelis benè percepit: Aristoteles enim in eo capite manifestè agit de ordine rerum, quem ponebat necessarium, & infallibilem, vt patet ex illis verbis: *Quorum verò substantia est corruptibilis, specie, non item numero reuerti, necesse est.* Verbum autem illud *necesse* satis ostendit ex mente Aristotelis oppositum euidenter repugnare ordini naturali rerum: etenim Deus (qui est natura naturans) apud Aristotelem ad extra agit ex necessitate naturae, & per consequens ea, quae facit, non potuit aliter fecisse. 16.

Quare coactus Bassolius fatetur, hanc fuisse Aristotelis sententiam; sed in hoc non esse sequendum. Quae solutio satis superque esse debet, vt sententia Bassolij non sit à Philosopho recipienda; cum ipse Bassolius fateatur, eam esse Aristoteli contrariam.

§. 4.

Probatur conclusio rationibus à posteriori.

Secundo loco eadem conclusio generaliter confirmabitur rationibus probabilibus à posteriori sumptis. 17. Prima ratio à posteriori. Non est inepta ratio, quam Conimbricēses adducunt a. *de Generat. l.* 1. *c.* 11. *q.* 1. *art.* 3. *pag.* 493. *in principio*: *Conimbr.* quoniam id, quod agens naturale nunquam fecit, credibile est fieri ab eo non posse: at natura rem semel corruptam nunquam eandem numero reproduxit. Ergo satis est credibile, naturam non posse idem numero corruptum reproducere. Minor patet, & satis supponitur ab Aristotele 2. de Generat. c. vlt. tex. 70: nam licet experiamur plures redire in eadem specifica vnitate; nunquam tamen vidimus, aliqua redire in eadem vnitate numerica. Maior probatur, quia Deus in natura nihil fecit frustrà; vnde fluxit axioma cōmune: *frustrà est potentia, quae non reducitur ad actum*: maximè cum natura praeauida sit exercendae suae naturalis potestatis.

Confirmatur primò: quoniam si virtus naturae se posset extendere ad reparandum, quod corruptum est, secundùm identitatem numericam: nulla esset causa, quod sicut actione naturali saepe redit idem secundùm speciem, non saepè rediret idem secundùm numerum: 18. 1. confirm. si quidem posita hac sententia omnia adsunt, quae ad illius reditum sunt necessaria: etenim in materia, iuxta aduersariorum opinionem, est potentia naturalis ad recipiendā eandem numero formam: adest etiam eadem numero causa actiua, potens reducere ad actum eam materiae potentiā: quare si natura nunquam idem numero reproduxit; signum est, non esse in natura talem potentiam.

Confirmatur, secundò ex mente Paludani, 19. 2. confirm.

Paludan. Capreol.

ludani,quem refert,& sequitur Capreol. *in 4.dist.43.q.1.art.3.ad 9.Scoti contra primam fol.156 col.1*: quoniam virtus naturalis agit,aut semper,aut saltem frequenter: cum enim naturaliter agat, nata est agere,vel semper,vel frequenter. Ergo si virtus naturalis se extenderet ad reparādum corruptum in vnitate numerica; profectò vel semper,vel saltem frequenter isto modo repararet, quæ corrupta sunt.

20. Solutio ex Scoto.

Hoc argumentū maximè vrget Scotum, & nostram conclusionem confirmat: nec enim aut à Scoto,aut à Bassolio probabiliter dissoluitur. Notandum est igitur, *Scotum in 4.distin.43.q.3.art.1.ad vlt.* ita hoc argumentum dissoluere, vt dicat esse impedimenta;vel ex parte passi, vel ex parte agentis, quæ impediunt, quominus, dum fit regreßio naturalis corrupti, non redeat idem numero, sed specie tantùm.Sed profectò hęc responsio videtur improbabilis:possumus enim ita obijcere; quia hactenus non contigit, vt actione agentis naturalis idem numero rediret:nec enim id in antiquis annalibus vnquam legimus: mirum autem est, quòd tanto tempore impedimenta illa permaneant: maximè quoniam,cum illa impedimenta impediant actionem naturalem,non possunt non violentare ipsam naturam: violentum autem non diu durat,vt ait Aristoteles.Accedit;quia natura.quantum est ex se determinata est,vel vt semper producat effectum, vel vt in plurimum. Quare, seruato ordine naturali, rarò impeditur, ne agat, quod naturaliter agit.Quomodo igitur credendum est impedimenta illa semper permansura?Non placet igitur solutio Scoti.

Non recipitur.

21. Solutio ex Bassolio.

Quare Bassolius in 4. *dist.43. q.1.art.2.ad 4.arg.pro tertia conclusione* respōdet; naturam, habere quidem potentiam, vt idem numero productum reproducat: hanc tamen potentiam nunquam esse ad actum reducendam; quia Deus lege sibi nota, nobis tamen incognita, statuit in hoc naturæ non cooperari,quia ex causa sibi nota hanc reproductionem corrupti sibi reseruauit. Sed hæc solutio,vt dignificet potestatem naturæ, facit Deū quodammodò inuidum; dum in hoc naturæ denegat concursum illi aliàs debitū:quod sine probabilitate dicitur.Ego potiùs stare volo vniuersali legi, qua generaliter statuit concurrere cum natura ad naturales operationes, nisi ex speciali priuilegio miraculo fit opus: vt fecit cum igne Babylonico,qui tres pueros non combussit,& sæpè in confirmationem fidei martyres non læsit. Accedit etiam ratio philosophica; quia frustra daretur in natura talis potentia; si ad actum nunquam est reducenda. Cui instantiæ non benè respondet Bassolius, si illius solutionem diligentiùs expendas.Quare hæc prima ratio maximè vrget aduersarios.

Non placet.

Secundo loco confirmatur hæc opinio ex illa non minus vulgata, quàm celebri propositione Aristotelis in prædic. cap.de Oppositis: *A priuatione ad habitum non est regressus*: quæ propositio cum absolutè,& vniuersaliter prolata non sit vera (quia vera non est in ordine ad diuinā potentiam, vt patebit ex sequenti articulo) non potest non esse vera in ordine ad vires naturæ; in quo sensu eam intellexit Aristoteles. Sic igitur potest formari argumentum. A priuatione ad habitum naturaliter non est regressus, vt patet ex præcitata propositione.Sed corruptio causat priuationem, tum in materia,tum in forma: quia & forma corrupta priuata manet suo esse; & materia est priuata verè & propriè ipsa forma, qua antea informabatur. Ergo viribus naturæ fieri non potest,vt aut eadem numero forma redeat, aut materia eadem numero forma rursus informetur.Et per consequens idem numero corruptum non potest iterum reproduci; cum ex eadem numero materia, & forma iterum componi non possit. 22. 1. ratio. Arist.

Huic tamen argumento respōdet Scotus in d.q.3.§.*Quantum ad istum articulū*, versiculo *Ad illud de prædicamentis*, propositionem illam Aristotelis non esse intelligendam de regressu,& reditione mediata secundùm identitatem aut numericam, aut specificam ipsius formæ; sed de regressu, & reditione immediata,tàm secundùm identitatem specificam, quàm numericam: Aristoteles enim(vt ait)loquitur de vtroque regressu;& de regressu immediato propositio est verißima: quoniam à priuatione formæ ad ipsam formam, aut secūdùm numerum,aut secundùm speciem via naturali non potest dari 23. Solutio ex Scoto, & Bassolio.

dari immediatus regressus: nec enim cum ex vino fit acetum, potest aliquod agens ex aceto immediatè facere vinum, non modo illud numero, quod corruptum est, sed nec aliud numero distinctum: sed oportet prius fieri plures transmutationes corruptionum, & generationum, vt materia aceti possit iterum informari forma vini, vel ea numero, quam habuit, vel alia eiusdem speciei. Hæc est expositio Scoti: quam etiam probat *Bassolius loco citato q. 2. ad 1. arg. principale. & art. 2. ad 1. pro 2. conclusione.* Et addit, negandam esse propositionem, si Aristoteles eam aliter intellexit.

24. Non recipitur. Sed nec decet Aristotelem negare, si de illius sensu constet: nec Aristoteles propositionem illam in illo sensu accepit; sed in hoc potiùs, vt nec mediatè, nec immediatè possibilis sit regressus à priuatione ad habitum. Quod inde euidenter probatur; quia Aristoteles in eodem capite constituit discrimen inter priuatiuè opposita, & opposita contrariè: quòd s. inter cõtraria detur mutuus regressus; qui tamen non est admittendus inter opposita priuatiuè. Iam verò non inter quęcunque contraria possibilis est mutuus, & immediatus regressus, vt patet in albo, & nigro, quæ inter se sunt propriè contraria; & tamen ab vno ad alterum non potest viribus naturæ dari transitus immediatus: etenim de albo ad nigrum, & de nigro ad album naturaliter non potest fieri transitus, nisi per medios colores, vt in 10. Metaph. sæpè docet Aristoteles. A calido etiam in frigidum naturaliter non fit transitus, nisi per tepidum, quod est medium inter vtrumque extremum. Quare cum Aristoteles docet, inter contrariè opposita naturaliter dari posse regressum, non est intelligendus de solo regressu immediato; sed abstrahendo à mediato, & immediato; vt sit sensus ab vno contrario simpliciter, & absolutè dari posse regressum ad aliud contrarium, siue ille fiat immediatè, siue mediatè. Quare quando negat, dari regressum à priuatione ad habitum, intelligendus est, ita vt nec immediatè, nec mediate talis regressus viribus naturæ sit possibilis.

25. Propositio Aristotelis est difficilis. Sed quoniã illa propositio Aristotelis difficilis est & varijs modis explicatur (vt patet ex ijs, quæ ex *D. Thoma, Soncinate, Caietano, Toleto, Louaniensibus, & Suario adducunt Conimbricenses in c. de oppositis q. vnica art. 5. pag. 409. & 410.* vbi propter rei difficultatem ab illius explicatione supersedent) pro illius vera resolutione dicimus, propositionem intelligendã esse de regressu à priuatione ad eandem numero formam, vt optimè aduertunt *Toletus in eodem c. de oppositis, & Suarius in suo indice quæstionum ad 8. Metaph. c. 5. q. 2.* Et quanuis hæc explicatio non omnino satisfaciat Conimbricensibus in citato loco; debet tamen absque dubio admitti; si tamen propositio intelligatur de priuatione in ordine ad illam formam, cui verè, & propriè priuatiuè opponitur. Quomodò sit intelligenda. Toletus. Suarius. Pro cuius intelligentia aduertendum est id, quod nos olim aduertimus, cum & librum prædicamentorum in Logica, & de generatione in Philosophia interpretaremur; scilicet in ijs, quæ priuatiuè opponuntur dari veram oppositionem priuatiuam, si in specie sumantur: in indiuiduo tamen non quamlibet priuationem priuatiuè opponi cuilibet formæ; sed hãc numero priuationem solùm esse priuationem huius numero formæ, & non alterius. V. g. licet cæcitas in specie sumpta priuatiuè opponatur visui, sumpto etiam in specie, tamen hæc numero cęcitas, quę est in Petro, priuatiuè nõ opponitur cuicunque singulari visui, sed soli illi, qui in hoc oculo fuit. Quanuis etiã mors sumpta in genere sit priuatio vitæ in genere sumptæ; hæc tamen mors (scilicet Petri) non est priuatio cuiuscunque vitæ; sed illius tantùm animæ, quam ab hoc Petri corpore priuauit. In quo oppositio priuatiua distinguitur ab oppositione contraria: nam contraria non solum in specie sunt contraria, sed etiam vnum numero contrarium contrariè opponitur omnibus singularibus contrarijs sub eadẽ specie contentis. V. g. non solùm album in specie contrariatur nigro in specie acceptо, sed hoc album A. contrarium est omnibus nigri indiuiduis: & hæc albedo cõtrariatur cuicunque singulari nigredini: etenim sub eodem genere albedinis maximè distat à quacunque numero nigredine: & quamcunque ab eodem subiecto expelleret, sicut etiam per quamcunque à suo expelleretur.

26. Ratio autem huius discriminis inter priua-

Ratio discriminis. priuatiuè, & contrariè opposita ex eo est petenda, quòd ratio contrarietatis per se primò non cõuenit ipsis indiuiduis, quatenus indiuidua sunt, & ratione differentiarum singularium; sed ratione naturæ communis: etenim ratione singularium differentiarum, & ecceitatum hæc albedo non contrariatur huic ingredini, sed illi, vt sic, solùm opponitur disparate, vt doctè satis aduertit *Cursus Conimbricensis loco citato art. 4. ad 3. pag. 406.* Quare hæc Conimbr. albedo rationem contrarietatis, qua opponitur huic nigredini, per se primò vendicat ex communi, & specifica ratione albedinis; ratione cuius æquè primò cõtrariatur omnibus indiuiduis nigredinis. Oppositum tamen reperitur in oppositis priuatiuè: etenim ratio priuatiuæ oppositionis per se primò conuenit ipsis singularibus priuationibus; non verò ratione priuationis in communi: etenim cæcitas in specie sumpta, idcò est priuatio visus; quia hæc cæcitas est priuatio huius visus, & illa illius. Simili modo mors in communi, ideò est priuatio vitæ substãtialis, quæ est anima; quia hæc mors scilicet Petri est priuatio huius animæ, & illa illius, & sic de alijs. Et inde est, vt licet cæcitas in specie sit priuatio visus, etiam in specie: non tamen hæc cæcitas est priuatio cuiuscunque visus, vt diximus.

27. Illatio. Hinc infertur ratio, cur propositio Aristotelis: *à priuatione ad habitum non est regressus:* solùm debeat intelligi de regressu secundùm idẽtitatem numericam; nõ verò secundùm specificam: quia fieri potest, vt hæc materia (v.g. Petri) quæ per mortem Petri fuit priuata anima Petri, naturalitér informari possit alia anima etiam intellectiua, si non immediatè, saltem mediatè, vt dicemus in 2. lib. attamẽ fieri non potest, vt aut immediatè, aut mediatè viribus naturæ rursus informetur anima Petri: ratio hæc est; quia hæc priuatio vitæ Petri, quæ in materia Petri post mortem reperitur, non erat priuatio cuiuscunque animæ, sed solius animæ Petri. Nec quoad hoc datur discrimen inter priuatiuè opposita, & cõtrariè: quoniam in contrarijs, licèt detur mutuus regressus secundùm identitatem specificã: nullo tamen modo dari potest secundùm identitatem numericam: hæc enim albedo corrupta per aduentum huius nigredinis, nullius naturalis agentis actione potest eadem numero redire.

28. Dubiũ difficile. Cur autem regressus secundùm identitatem numericam in oppositis tam priuatiuè, quàm contrariè, sit naturaliter impossibilis? non facilè poterit explicari: veram tamen causam explicabimus in §. sequenti. Nunc dicimus, impossibilitatẽ istam non præcisè sumi ex ratione oppositionis: quia licet priuatiuè opposita (inter quæ datur regressus secundùm identitatem specificam) non habeant inter se veram oppositionem; eam tamen habent contraria; & tamen redeunt secundùm vnitatem specificam, vt ex dictis patet.

Ratio hæc non omnino conuincit. Quare hæc secunda ratio sumpta ex propositione Aristotelis non omninò cõuincit nostram conclusionem, nisi illa eõ firmetur ex ijs, quæ in sequenti §. dicemus. Illam tamen adduximus; quia ad illius probabilitatem satis superque est authoritas Aristotelis.

§. 5.
Expenditur causa à priori nostræ conclusionis.

29. Probatur à priori. Licet argumenta, quæ in confirmationem nostræ conclusionis adduximus, eam à posteriori non ineff̃icaciter confirment; operæ pretium erit diligentiùs expendere; an illa demõstrari valeat per causam à priori. In qua difficultate plures insudant.

30. 1. ratio à priori expẽditur. Communior Theologorum, & Philosophorum sententia causam per se, & à priori huius impossibilitatis, ex eo sumit; quod vnus numero effectus ex sua natura vendicat sibi, tum vnam numero causam secundam; tum vnam eiusdem agentis numero actionem: ita vt nec ab alio agente secundo naturaliter produci valeat; nec alia numero actione. Huic Philosophiæ huius opinionis authores adiũgunt, illam numero actionem, qua effectus corruptus primùm accepit esse, non posse naturaliter redire. Ex vtraque ista opinione inferunt, nullo modo posse naturaliter fieri, vt semel corruptũ redeat idem numero: etenim cum in sua vnitate numerica per se pendeat ab illa numero actione, à qua primùm accepit esse; si illa naturaliter redire non potest; vtique nec idem numero corruptum poterit naturaliter

liter redire. Hoc fundamento vtuntur
Qui eam recipiunt.
*D. Thomas, Ægidius, Richardus cum cæteris
ferè omnibus, quos §. 1. pro tertia sententia
citauimus; & cum illis etiam Toletus, & Co-
nimbricenses ibidem citati.*

Alij hanc primam rationem non reci-
31. piunt, quia & in maiori, & in minori satis
2. causa impossibilitatis.
est dubia. Et ideò causam huius naturalis
impossibilitatis ex eo sumunt; quia Deus
à quo causæ secundæ ad agendum deter-
minantur, suum naturalem concursum
solùm determinauit ad nouos effectus,
nõ verò ad aliquẽ effectũ, qui semel pro-
ductus desijt esse. Hunc dicendi modum
Suarius.
plures approbasse (nullo tamen citato)
refert Suarius in *Metaph. disp. 6. sect. 3. n.
7. fol. 146. col. 2. vbi asserit, eum sibi displi-
cuisse in 2. tom. ad 3. p. disp. 44. sect. 6. pag.
825. col. 2. C*: sed re attentiùs considerata
censet: illum esse valde probabilem prop-
ter rationes ibi adductas. Ad hunc modũ
Fonseca.
dicendi accedit Fonseca 1. *Metaph. cap. 5.
q. 1. sect. 2. litera C. §. Altera est.*

Fundamentũ huius modi dicendi au-
32. thores illius inde sumunt; quia putãt, om
Fundamentum huius opinionis.
nes causas naturales non aliunde determi
nari ad producendũ hũc numero effectũ,
& non illum, quàm ex diuina voluntate,
quæ eas ad plures numero effectus hic, &
nunc indifferentes, ad hunc potius, quàm
ad illum determinat, quæ fuit plurimorũ
opinio, quam ex schola Nominaliũ pro-
bauit *Gregorius in 1. dist. 17. q. 4. artic. 7. ad*
Gregor.
Conimbr.
*7, & distin. 35. q. 1. art. 1. & ex nonioribus
probata fuit Conimbricensibus 2. Physic. c. 7
q. 15. art. 2. concl. 2. & in 2. de Generatione
cap. 11. q. 5. art. 3. pag. 492. §. Porrò, nos; &
ante eos probauit Toletus 8. Physic. quæst. 3.*
Toletus.
Fonseca.
*concl. 2. rat. 3. & Fonsec. in 1. Metaph. c. 2.
q. 3. sect. 8. & lib. 5. cap. 2. q. 9. sect. 2. ratione
6. & nostris his temporibus communiter pla-
cet, & re consideratiùs expensa, probabilis vi*
Suarius.
detur Suario in locis supra citatis. Cum igi-
tur determinatio cuiusque effectus quo-
ad numericam singularitatem, non aliun-
de naturaliter pendeat, quàm ex diuina
voluntate; vtique si illa pro sua libertate
statuit, nullam causam determinare ad ef
fectum, qui semel productus desijt; vtiq;
impossibilis omnino erit reditus eius,
quod corruptum est, secundùm eandem
numericam entitatem.

33.
3. causa impossibilitatis.
Tertia adhuc est sententia, quæ cau-
sam per se huius naturalis impossibilita-
tis non aliunde sumit, quàm ex determi-
natione naturalis ordinis, qui in natura-
libus agentibus seruatur: licet enim ex se
habeant virtutem quasi generalem, & in-
differentem ad plura indiuidua eiusdem
speciei; tamen in ipso vsu, & exercitio
suæ virtutis, ipsa natura determinata est
ad semper producendum indiuidua nu-
mero distincta. Supposita autem hac na-
turali determinatione, & naturali ordine
in agendo; benè infertur id, quod semel
corruptũ est, seruato naturali ordine na-
turæ, nõ posse redire idem numero. Hũc
dicendi modum satis probauit Suarius in
d. disp. 44. sect. 6. pag. 823. col. 2. §. Hoc au- Suarius.
tem determinans; nec omnino eum reijcit
*in Metaph. in d. disp. 6. sect. 3. nu. 10. pagina
147. col. 2.* Cuius opinionis fundamentũ
ex eodem Suario hoc esse potest; quia Fundamentum opinionis.
ipsamet natura videtur hanc determina-
tionem, & ordinem sibi postulare: non
solùm ne in se inuoluat quandam perple
xitatem, & confusionem; sed etiam, quia
talis ordo maximè est consentaneus na-
turis causarum naturalium: nam ob hanc
rationem Deus, vt est author naturæ, in
generationibus hominum semper creat
nouas animas; nec quæ semel creata fuit
in corpore, & ab eo separata existit, alte-
ri corpori, aut vnita fuit, aut vnietur: qui
ordo nõ solùm sumitur ex Dei volũtate;
sed etiam fundatur in ipsis rerũ naturis.

Si nullus horum modorum placet, ille
placebit, vt admittamus, huius naturalis
impossibilitatis dari quidẽ aliquã naturalẽ
causã; illam tamẽ esse nobis occultã. Quę
solutio ab omni liberabit difficultate.

¶ In hac perobscura, & difficili difficulta 34.
te libẽter amplecterer hũc vltimũ dicẽdi Propria sententia.
modũ; quia cæteri omnes varijs sunt ex-
positi difficultatib' sed quia nõ decet Phi
losophũ in difficultatib' soluẽdis recurre
re ad causas occultas; qd sẽtiã, explicabo.

Sit igitur prima propositio: *primus di-* 35.
cendi modus fundamentum habet satis dubiũ; 1 propositio contra primum modum dicendi.
*dum causam naturalis impossibilitatis sumit
ex eo, quòd vnus numero effectus per se pen-
det ab vno numero agente, & ab vna nume-
ro actione.* Hæc propositio euidenter pro
batur; quia Philosophia, quæ sumitur sa-
tis est dubia; eam enim non possunt ne-
gare Philosophi, qui volunt, vnum nume
ro effectum non solùm per absolutã Dei
potentiam, sed etiam naturaliter produci

posse à pluribus causis totalibus:aut coniunctim (vt cõmuniter tribuitur Nominalibus, *Ochamo, Gabrieli, & alijs, & satis tenet Adamus in 1.dist.1.q.1.notab.4.*) vel saltẽ diuisim; quæ fuit sententia *Scoti in 2. dist.20.q.2.& in 3.dist.1.q.2.* quam putat esse probabilem *Suarius in Metaphy. disp. 26.sect. 5. n.25. cui libenter subscribit Rubeus in 2.Phys.tract.7.q.3. in 2.opinione n. 32.pag.412.col.2:* ob quam rationem idẽ Suarius in Metaphy. disp.6.sect.3. n. 5. hunc primum dicendi modum non satis approbat:imò putat esse difficilem; vide illum in vtroque loco. Nec solùm dubius est, quia maiorem dubiam sumit; sed etiã, quia sumit minorẽ, quæ difficillimè probabitur. Fateor tamen, modum illum esse probabilissimum, quia probabilissima est Philosophia maioris, si sermo sit de causis naturalibus; etenim longè probabilior est sententia, quæ affirmat, vnum numerò effectum per se habere naturalem depẽdentiam, & ab vno numero agente, & ab vna numero eiusdẽ agentis actione. Minor etiam fortè est verissima, quatenus sumit, vnam numero actionem, quæ prẹterijt naturaliter redire non posse: de cuius veritate fortè inferiùs aliquid dicemus §.6. in solutionibus argumentorũ.

Ocham. Gabriel. Adamus. Scotus. Suarius.

36. Secunda propositio: *Secundus modus dicendi, quatenus recurrit ad determinationem diuinæ voluntatis, quæ statuit nullam causã secundam determinare ad producendum effectum, qui semel productus desijt, non satis mihi videtur probabilis; sed improbabilis potiùs & nullo nixus, vel apparenti fundamento.* Quod fuit iudicium *Suarij 2. tom. ad 3.p. disput.44.sect.6. pag.823.C: & quamuis in Metaph. re (vt ille ait) diligentiùs considerata, putet eam esse valde probabilem, vt scribit disp.6.sect.3.num.7.pag.147.col.1.post principium:* ego tamen, benè consideratis ijs, quæ pro, & contra ibidem adducit, in priori eius iudicio persisto; & puto, modum illum dicendi nullo niti fundamento: nam quamuis cum eodem Suario putẽ probabilissimam esse sententiam, quòd causæ secundæ per se primò ad hanc numero actionẽ, & ad hunc numero effectũ à solo Deo determinantur: nõ tamen puto esse probabile, quòd Deus pro sua prẹcisè libertate decreuerit, nullam causam secundã determinare ad effectũ, qui productus perijt: vnde enim constare potest, Deum hoc determinasse? nam quæ simpliciter sunt libera, non possunt, nisi ex reuelatione nobis constare. Si verò dicas, liberam illã determinationem fundari in ipsa natura secũdarum causarum, quæ ex sua natura habent in effectibus producẽdis semper in rectum procedere (qui fuit tertius dicendi modus) debes concedere, vltimam rationẽ huius determinationis absolutè nõ esse ex præcisa diuina libertate; sed fundari in ipsa natura rerum naturalium. Itaque cùm consentaneum sit rerũ naturæ semper in rectum agere; & ideo semper producere nouum effectũ, & à prioribus distinctum: & tamen ex se nõ habere determinare se ad hunc potiùs numero effectũ, quàm ad illum, & ideò à Deo liberè determinari: probabilissimũ quidẽ erit, Deũ pro sua libertate causam secundã determinare ad hũc potiùs numero effectũ, quàm ad illũ: non tamen erit probabile, primã radicẽ determinationis ad nõ cõcurrendũ ad effectũ semel productũ; esse puram diuinæ voluntatis libertatẽ: vnde non est, quòd Suarius, propter probabilitatem prioris sententię iudicet, hunc posteriorem esse valde probabilẽ.

2. proposit. contra secũdam sententiam.

Suarius.

37. Sit tertia propositio: *Tertius dicendi modus mihi satis est probabilissimus*, quia satis est rationi consentaneũ, vt id, quod in rerum natura perpetuò seruatur, naturalissimũ sit ipsi naturæ. Quæ ratio à posteriori mihi satis cõfirmat, causam à priori huius impossibilitatis naturalis sumendã esse à naturali determinatione ipsi' naturæ: maximè cùm videamus, Aristotelẽ & cæteros nobiliores Philosophos in generationibus rerũ nõ admisisse circulum secundũ identitatẽ numericã; sed progressum semper in rectũ, vt patet ex Arist. 2. *de Gener. c. vlt. tex. 69. & 70.* vbi satis indicat, hoc ita fieri; quia ita fieri est propriũ ipsi naturæ. Fateor hanc naturalem determinationẽ, vt causæ naturales in *ijs*, quæ generantur, & pereũt, perpetuò in rectũ procedant, non posse à nobis à priori demonstrari: sed non proinde hanc Philosophiam, aut vt improbabilẽ, aut vt nõ satis probabilẽ reijcere debemus; cũ à posteriori satis efficaciter demõstretur, naturã ex se habere hanc determinationẽ: quod enĩ natura perpetuò facit, ex se habet, quòd illud faciat. Nec multũ vrgent, quæ à Suario in Metaph. loco citato in contrarium obijciun-

3. proposit. pro 3. opinione.

Arist.

Argumenta Suarij non cõuincunt.

obijciũtur; vt dicamus hunc dicendi modum non satis esse fundatum: nam licet naturalis agendi vis ex se sit simplex, & omnino eadem; id tamen non probat, naturalem illum agendi ordinẽ naturis rerum non esse consentaneum: quin potiùs ipsam simplicem vim agendi ex eo, quod semper eodem modo agit, efficaciter concludit, talem determinationẽ esse naturæ ipsi naturalem. Nec oportet ad stabiliendam hanc naturalem naturæ determinationem in agendo recurrere ad circunstantias extrinsecas temporis, aut loci, quidquid Suarius oppositũ insinuet: quoniam illa determinatio ex his circunstantijs extrinsecis non dependet: sicut etiam per se non dependet ab vnitate numerica, aut agentis, aut actionis: quia talis determinatio ad non producendũ, quod semel est productum, sed semper aliud in rectum, pôtest consistere, siue idem numero effectus in sua prima productione dependeat ab vno numero agente, & ab vna numero actione, siue non depẽdeat; sed possit idẽ numero produci, & ab alio agente, & ab alia actione. Quare determinatio naturæ, vt in agendo semper in rectum progrediatur ad aliud, & aliud agendum, quod nũquam productum est, mihi est probabilissima: cum à posteriori efficacissimè demonstretur: quod enim natura perpetuô agit, ita agit, vt ex se determinata sit ad sic agendum, & non aliter; ita vt ex se habeat non posse aliter agere. Quare, si natura, nec mediante eodem numero agente; nec medijs agentibus numero distinctis, vnquam idem numero corruptum iterum reproduxit, à quocunque illud primò sit productum; vtique à posteriori demonstratur, naturã in sua naturali virtute non habere, vt possit reproducere, quod semel productum perijt. Porrò, si tota natura in sua potestate non habet reproducere in eadẽ numerica entitate, quod semel ab aliquo productum desijt; vtique nec illud valebit producere, quantumuis idem numero agens, & eadem numero actio, cum cæteris circunstantijs simul ponantur.

38. 4 proposit. Quarta propositio: *Præter rationem in tertia propositione positam, probari potest nõ posse naturaliter idem numero corruptum redire.* Hæc propositio euidenter hac ratione demonstrari videtur: nullũ agens potest aliquem effectũ producere, nisi illũ in sua actiua virtute virtualiter cõtineat: effectus enim, ideò à causa produci potest; quia in virtute illius continetur. Sed agens naturale in sua virtute actiua naturaliter non continet effectum semel productum. Ergo nullum agens potest naturaliter producere illum numero effectũ, qui semel productus est, etiamsi perierit. Consequentia est legitima: maior est per se nota: minor autem (in qua sita est tota difficultas) ita ostẽditur: ens, quod ex potentia suę causæ reductũ est ad actũ, existit extra potentiã suæ causæ, vt omnes fatẽtur. Ergo iam non continetur in naturali virtute alicuius causæ: alioquin simul esset in potentia, & in actu, contra receptã Philosophiam ex Aristotele 9. Metaphysicæ, quæ omnia, & singula entia ita diuidit per potentiam, & actum (siue potiùs per esse in virtute causæ, & extra virtutẽ illius) vt vni, & eidem euti simul nequeãt conuenire. Porrò si ens semel extra causam existens, iam non est in potentia causæ; necessariò infertur, eandem causam naturaliter non posse illud producere; cũ in sua actiuitate virtualiter iam non contineatur. Vera impossibilitatis demonstratio.

39. Solutio Scoti. Huic argumento occurrit Scotus *in 4. dist. 43. q. 3. litera A.* & docet, post corruptionem formæ redire eandẽ numero potentiam naturalem, quam antea habebat materia ad hãc numero formam: ex quo infertur ex mente Scoti, eundem effectum, post sui corruptionem, iterum redire ad naturalem potentiam causæ. Sed profectò hæc solutio non videtur admittenda: quoniam corruptio ex sua ratione potiùs priuat ipsum corruptũ possibilitate essendi, quàm iterũ illam ei cõcedat: etenim ita priuat ipsum actualitate essendi, vt illud vertat in nihil; si non quoad totum, saltem quoad formam: hæc enim redigitur in nihil. Iamverò, licet nihilitas entis per corruptionem adueniens non tollat possibilitatem obedientialem illius in ordine ad potentiam Dei; simpliciter tamen tollit possibilitatem naturalem in ordine ad causas naturales: in hoc enim distinguitur non esse entis, quod nunquã fuit, à non esse eius, quod fuit, sed desijt: quia prius illud non esse simpliciter non est nihil; quia non habet, nisi simplicẽ negationẽ actus essendi, & ideò simpliciter Non placet.

 est

est ens in potentia, etiã naturali: at verò illud posterius non esse simpliciter est nihil, quia veram habet priuationem actualitatis essendi: ens autem, quod habet veram priuationẽ actus essendi naturaliter non potest habere rationem entis, sed solùm obedientialem: aliàs nullum esset discrimen inter non ens priuatiuum, & purè negatiuũ, quod Philosophus non admittet. Porrò si aliquod discrimen debet constitui inter vnũ, & alterũ non ens, nõ erit aliud, nisi quia non ens per solam negationẽ actus essendi admittit possibilitatem ad essendum, & naturalem, & obedientialem: non ens autem per priuationem actus essendi tollit possibilitatem naturalem, & solam relinquit obedientialẽ.

40. Illatio. Ex quo necessariò infertur id, quod semel est productũ, ita exijsse extra potentiam agentis naturalis, vt in illa ampliùs contineri non possit; cum verè sit nihil nihilitate priuatiua, quæ illud ita posuit extra actiuitatem naturalis agentis, vt illud priuauerit omni virtuali possibilitate in ordine ad agẽs naturale. Quod si verum est, verissimum etiam erit, talem corruptionem fecisse, vt tale ens simpliciter iam non sit in potentia naturali materiæ, sed solùm in potentia obedientiali: quidquid sine fundamento oppositũ docuerit Scotus loco citato: vbi etiam affirmat, eandem numero formam post corruptionem iterum redire ad potentiã naturalem suæ causæ, ex qua exiuit. Cuius sententiam, eo non citato, probat Suarius in *Metaph. disp. 6. sect. 3. n. 9:* affirmãs, explicatam Philosophiam, & in se esse inintelligibilem, & sine probatione assertã.

Non recipitur à Scoto nec à Suario.

Defenditur dictum fundamentũ. Sed profectò fundamentum à nobis explicatum satis confirmat, eam sine probatione non sumi: nec dixerim inintelligibilem Philosophiam, quam doctissimi probant Philosophi: inter quos est doctissimus Fons. 5. *Met. c. 5. q. 5. sect. 3. ad* 4.

Fonseca.

41. Obiectio pes in contrarium. At obijcit: causa eum operatur, non operatur per aliquam sui deminutionẽ. Ergo quando actu causat, tam manet integra in sua efficacia, ac si nihil produxisset. Ergo non manet impotens ad eãdem productionem iterum faciendam. Id confirmat: quia effectu producto, potest successiuè agere in infinitum. Ergo poterit reproducere eundem effectum, quem semel produxit: etenim & causa manet integra, vt antea erat, & nulla datur repugnantia ex parte effectus. Posset id ipsum confirmari: quia in illa corruptione fit transitus in materia de habitu ad priuationem. Ergo materia adhuc est apta ad eandem formam. Antecedẽs patet. quoniam sicut in generatione fit transitus de priuatione ad formam; ita in corruptione de forma ad priuationem: etenim priuatio est terminus corruptionis; sicut forma generationis. Hæc tamen nõ tanti sunt, vt explicatam Philosophiam faciant, aut inintelligibilem, aut improbabilem. Ad argumentum admittimus, causam, cùm causat, realiter non immutari: negamus tamen eam non amittere aliquid de potentialitate actiua, quam habebat, antequam causaret: & id nobiscum negat Fonseca: etenim antea habebat actiuitatem naturalem ad producendum effectum, quẽ produxit: at postquam causauit, eam non habet. Vnde sine probatione sumit vir doctissimus id, quod negant patroni illius Philosophiæ. Nec sine fundamento id negant: quoniam, teste Suario, causa illa, cum actu causat, non habet potentiam naturalem ad effectũ causatum, quandiù ille in esse permanet: quã tamen habebat, antequam causaret. Ergo causando aliquam in sua actiuitate diminutionem passa est. ¶ At respondet Suarius, illam causam non ideò non posse causare eundem effectum, quandiù ille in esse permanet, quia ex parte effectus implicat id, quod permanet in esse iterũ produci: quę tamen repugnantia non datur in ipsomet numero effectu, postquã per corruptionem desijt. Sed hæc responsio admitti non debet: quoniã eadem repugnantia, quę cernitur ex parte effect⁹, ne, quandiù est, iterum fiat; cernitur in eo, postquam desijt esse: quoniã id, quod est, quandiu est, absolutè non repugnat iterum fieri; quia diuina potentia denuò potest fieri, vt supponimus; sed solùm repugnat in ordine ad potentiam naturalem. Iam verò similis repugnãtia cernitur in eo, qui postquam fuit, esse desijt, vt cõmunis habet sententia ab eodem Suario probata. Vnde hoc sumere est petere principiũ. ¶ Secũda obiectio satis est infirma: quia in illa causa, eum actu causat, manet integra actiuitas ad infinitos effect⁹ successiuè; ꝓgressu tñ sẽper in rectũ, vt ait

Solutio primæ obiectionis.

42. Instantia ex Suario.

Non recipitur.

Ad 2. obiectionem.

vt ait Arist. non tamen manet integra ad effectum, qui extra illius potentiam semel exiuit: vnde non valet consequentia. Cuius probatio nihil officit; quia datur repugnantia ex parte obiecti in ipso corrupto, vt diximus. ¶ Ad tertiam obiectionem Fonseca negat, per corruptionem fieri transitum ab habitu ad priuationem formæ, quæ desijt: sed solùm ad priuationem eiusdem formæ secundùm speciem: & in hoc sensu admittit Philosophiam, quæ docet in generatione, priuationem esse terminum à quo; in corruptione verò esse terminum ad quem: nam quamuis in generatione detur transitus à priuatione ad hãc numero formã; in corruptione tamen non datur ab hac numero forma ad hãc numero priuationem eiusdem formæ. Nisi dicas, in corruptione dari transitum ab hac numero forma ad priuationem eiusdem; non quidem fundatam in hac numero aptitudine naturali, quæ redeat ad eandem numero materiam; sed in sola aptitudine obedientiali. Et hæc satis sint dicta pro difficultatis resolutione.

Ad 3.

§. 6.

Adducuntur, & soluuntur argumenta contra datam resolutionem.

43. Primum argumentum in contrarium.

CONtra datam resolutionem nonnulla fiunt argumenta, quæ oportet dissoluere. Primũ sumitur ex authoritate Aristotelis: nam 8. Metaph. c. 4. tex. 11. si materia est eadem, & agens idem, effectus est idem. Præterea in 2. de Generat. c. 10. tex. 56. & lib. 8. Physic. c. 6. text. 53. idem eodem modo se habens semper aptum est facere idem. Sed post rei corruptionem, manet eadem materia; & potest perseruare idem numero agẽs; potest etiam naturaliter accidere, vt idem ipsum agens erga eandem materiam eodem modo se habeat, quo habuit se ad eã, quando illum numero effectum produxit. Ergo si vera est Aristotelis doctrina, potest fieri, vt idem numero effectus iam corruptus naturaliter reproducatur.

Solutio. ¶ Ad hoc argumentum dicimus, Aristotelẽ in 8. Metaph. in loco citato non agere de materia prima, sed de secunda, vt bene aduertit Fonseca in commentario ad illa verba pag. 566. col. 1. post medium, *§. Occurrendum est tamen*: & patet euidenter; quia supponit Aristoteles in aliquibus non dari eandem specie materiam, sed diuersam; vt reperitur in arca, & ferra: in arca enim materia est lignea; in serra verò est ferrea. Vnde non agit de materia prima (quia in his inferioribus hæc semper est eiusdem speciei) sed de materia secunda: imò de hac non agit secundũ identitatem numericam, sed specificam. Quare ex loco illo Aristotelis nullum sumi potest argumentum contra datam resolutionem, in qua agimus, tum de materia prima; tum de vnitate numerica. Accedit etiam; quoniam Aristoteles in eo loco nunquã dixit id, quod proponitur: sed solùm dixit, si materia est vna, effecta posse esse plura, si agentia sint diuersa: ex quo nullum potest contra nos argumentum sumi. Quòd attinet ad secundã Aristotelis propositionem, dicimus, Aristotelem in illis locis non fuisse loquutum de eodem numero, sed de eodem specie; vt bene aduertit *Fonseca in d. lib. 8. Meta. c. 5. q. 1. sect. 3. ad 3. argumentum.* Fonseca.

44. 2. argum. Secundum argumentum: ponamus, quòd ignis A. non producat ignem B. in instanti C. in quo illum poterat producere. Iam sic; ignis A. poterit producere eundem numero ignem B. in instanti D. Ergo si eundem ignem produceret in instanti C. adhuc poterit illum producere in instanti D. quantumuis in tempore intermedio corrumpatur. Ergo idem numero corruptum poterit redire actione eiusdem naturalis agentis. Hæc vltima consequentia est nota: prima verò ex eo probatur; quia supposito antecedẽte; cur non poterit eundem numero ignem, quẽ produxit in instanti C. iterum producere in instanti D. si corrumpatur? ¶ Ad hoc argumentũ primò negari potest antecedens: & negandum est ab illis, qui putant, vnum numero effectum essentialiter pendere ab vna numero actione; & vnam numero actionem per se pendere ab hoc numero tempore, cæterisque circunstãtijs, quæ nec dantur, nec naturaliter dari possunt, nisi in illo numero instãti C. in quo ignis A. nõ produxit ignẽ B. quem tamen potuit producere. Cũ verò illa numero actio, qua ignis B. in instanti C. potuit produci, non possit naturaliter dari in instanti D. negandum est, ignem A. posse producere ignem B. in instanti D. quem potuit producere in instanti C. 45. Solutio.

& non produxit. Quare antecedens huius argumenti satis est dubium. ¶ Sed illo admisso (nam fortè illud admittent, qui volunt, vnum numero effectū produci posse actionibus numero distinctis) neganda est cōsequentia: & ratio est; quia idem numero corruptum iterum reproduci, est contra naturalem ordinem causarum naturalium, vt diximus §. 5. propositione 3: cum tamen contra eundem naturalem ordinem non sit, eandem causam posse producere in alio instanti effectum, quem in priori producere potuit, & non produxit. Cum igitur diuersa sit ratio in vno, & altero casu; ab vno ad alterum non valet consequentia.

46. 3. argum. Tertiò arguitur; Radius productus à Sole in hoc instanti A. & ab eodem conseruatus per horam, est idem numero in fine horæ. Sed illius identitas, quæ est in primo instanti horæ, & in vltimo, per se non pendet ab hoc, quòd existat in medio tempore. Ergo radius ille potuit existere in primo instanti horæ, & in vltimo; quamuis in tempore medio corrumpatur. ¶ Ad hoc argumentum admissa maiore, neganda est minor: quoniam si radius ille in medio horæ corrumpatur, iam indiget noua alia actione, vt fiat; vnde idem numero redire non potest.

Solutio.

47. 4. argum. Quartò quidam ita arguunt: corruptū idem numero redire absolutè non est impossibile: alioquin non posset diuina potentia iterum redire; quod est falsum. Ergo corruptum idem numerò redire simpliciter est possibile. Est igitur adhuc in potentia actiua eorum, in qua antea fuit. Sed antea fuit in potentia actiua causarum naturalium. Ergo post corruptionem adhuc erit in naturali potentia earū: & per consequens adhuc potest idem numero naturaliter redire. ¶ Ad argumentum dicimus corruptum idem numero redire, simpliciter, & absolutè non esse impossibile; esse tamen impossibile per potentiam naturalem, qua facta distinctione, argumentum corruit: nam si antecedens in primo sensu intelligatur, vt simpliciter in ordine ad quamcunque potentiam non sit impossibile: consequentia est inutilis: etenim ex hoc, quòd aliquid non est impossibile; quia tale non est in ordine ad potentiam Dei absolutā; non benè infertur, illud esse possibile in ordine ad quamcunque potentiam; quia potest esse possibile in ordine ad potentiam Dei; impossibile verò in ordine ad potentiam creatam.

Solutiò.

Quintò; si vna aqua in plures partes diuidatur; corrumpitur illa numero aqua quæ erat, antequam diuideretur. At si iterum coniungantur, & vniantur illæ partes, redit eadem numero aqua: sed sicut prima illa aqua naturaliter diuidi potuit; ita naturaliter possunt coniungi eædem partes, quæ diuisæ fuerunt. Ergo idē numero corruptum viribus naturæ redire potest. 48. 5. argum.

Confirmatur: quoniam nasus abscisus amisit eandem numero formam substātialem, & verè substantialiter corruptus est. Et tamen naturaliter idem numero nasus redit cū arte Medicinæ eidem carni iterum coniungitur. Ergo idē numero corruptum potest naturaliter redire. 49. 1. confirm.

Cōfirmatur secundò; quoniam res artificiosæ, postquā dissolutæ sunt, aut dissipatæ, per causas naturales iterum restaurantur; vt domus, vestis, exercitus, & alia similia. Ergo & cætera. ¶ Ad hoc argumentum communiter respondetur, nostram resolutionem esse intelligendam de corrupto, quod propriè, & simpliciter corruptum est; vt quia per corruptionē forma separata est à tota materia: hoc enī corruptum non potest actione agentis naturalis idem numerò redire: secus dicendum est de corrupto, quod impropriè corrumpi dicitur; quod tunc contingit, cùm, vel ideò corrūpitur, quòd eius partes separantur, absque hoc, quòd forma à tota materia expellatur; quomodò & aqua corrumpi dicitur, cum diuiditur in partes, & nasus cum à toto separatur. Igitur, quod attinet ad aquam in partes diuisam, communis opinio admittit eandem numero aquam corruptam naturaliter redire, cum partes diuisæ iterū vniuntur. Quæ fuit sententia Marsilij *in 2. de Generat. q. 18. ad 4.* quam ferè omnes sequuntur, & eandem sequuti sumus in 2. *de Generat. tract. 3. q. 3. ad 4*: & eandem sequuntur Conimbricenses *in eodem libro cap. 11. q. 1. art. 4. ad 2. & Fonseca libr. 8. Metaph. cap. 5. q. 1. sect. 2. post principium.* 50. 2. confirm. Communis solutio. Marsilius. Conimbr. Fonseca.

¶ Sed quamuis hæc sententia nonnullis videatur certissima; plures tamen de ea dubitauerunt; & nos aliquando dubitauimus, 51. Dubia est solutio.

ŭimus, & modo iterum dubitamus: quoniam licèt eadem numero natura totius aquæ nunquam defierit, quoad totalitatē substantialem, & Physicam; sed solùm quoad totalitatem integralem, & quantitatiuam: tamen verè desijt, quoad suppositum, quo ante diuisionem supposi-tabatur: nam facta diuisione, duæ partes factæ sunt duo supposita, vt communis docet Philosophia: in vnione autē quælibet illarum amittit suum proprium suppositum, & subsistit per suppositum totius aquæ. Vtrùm vero per illam nouam vnionem redeat illud ipsum numero suppositum, quo eademmet aqua ante diuisionem suppositabatur? nō est omnimodè certū: nec video, quomodo dici possit, esse luce meredianа clarius, quod idē numero suppositum redeat; quin potiùs puto seruatis principijs Philosophiæ, nō redire idem numero, sed aliud: nam licèt, facta partium vnione, eadem numero sit natura substantialis aquæ (hæc enim nō desijt, quoad substantialem totalitatē, sed quoad solam integralem, & quantitatiuā) non proinde infertur redire idem numero suppositum: nam si Verbum dimitteret naturam humanam, quam assumpsit (quod factu est possibile, quamuis nunquam fiet) eadē numero humana natura, quæ fuit in Christo, esset in proprio supposito. Porrò si semel admittatur redirē aliud numero suppositum, iam non esset eadem numero aqua: sicut nec esset idem numero homo, si Christus naturam humanam dimitteret, vt supponimus. Ob hanc rationem ego dubito de veritate cō munis solutionis: imò non admitto fieri posse actione naturalis agentis, vt aqua suppositaliter corrupta, eadem numero redeat, facta reunione partium. Poterit quidem naturaliter fieri, vt eadem numero natura aquæ suppositaliter corrupta redeat sub alio supposito: non tamen vt redeat sub eodem.

52. Vtrum nasus abscisus & reunitus sit idem numero.

Quod attinet ad nasum abscisum libē-ter admitto redire eundem numero nasum in homine, & in animalibus perfectis, supposita opinione Diui Thomæ, quòd illorum anima est indiuisibilis: id enim admittunt Conimbricenses, & Fonseca: nam cum eadem numero materia possit eandem numero formam naturaliter recuperare (quia forma, quæ mansit in toto, potest naturaliter se extēdere ad eandem materiam sufficienter dispositā) non video, cur non redeat idem numero nasus: nam impossibilitas naturalis ad reproducendum idem numero corruptum per se fundatur, vel in desitione formæ, vel in eo, quòd forma separata non educitur de potentia materiæ. In nostro autem casu forma non desijt: vnde sicut naturaliter potest se extēdere ad materiam nouam illi applicatam (vt fit in nutritione) ita etiam se naturaliter extendet ad eandem numero materiam, si cum debita dispositione illi iterum vniatur. Si verò loquamur de partibus abscisis ab animalibus imperfectis, in quibus anima est diuisibilis; distinguendum est: quoniam vel anima adhuc permanet in illis partibus diuisis, quando reuniuntur; aut non permanet. Si permanet; non video, cur per actionem agentis naturalis nō redeat eadem numero pars: etenim cum illa, & quoad materiam, & quoad animam sit numero vna; non est, cur cum toto non possit naturaliter iterum cōtinuari. Porrò si anima in parte abscisa iam desijt; poterit quidem cum toto continuari; nō tamen cum eadem numero animæ parte, sed cum alia; vt aduerterunt Conimbricenses cum Fonseca. Et ita patet solutio primæ confirmationis. Solutio ad 1. cōfirmat.

53. Ad 2. cōfir.

Ad secundam, quæ agit de artefactis, quæ semel corrupta fuerunt; respondet Fonseca, & admittit illa naturaliter redire eadem numero. Sed ego non video, cur id sit necessarium: nihil enim cogit, vt dicamus per nouam materialium partiū compositionem, ordinationemque nouas formas, nouosque quantitatis modos iterum redire, eiusdem tamen rationis.

54. 6. Argum. principale.

Sexto nonnulli ita arguūt: eadem numero priuatio, quæ inerat in materia ad hanc numero formam, antequam produceretur, redit post illius corruptionem: sed propter illā priuationem materia erat in potentia naturali ad eandem numero formā, & ob id naturaliter eam potuit recipere. Ergo post corruptionem illius adhuc illa materia manebit in potentia naturali ad eandem. Cur igitur nō poterit naturaliter eam recipere? Minor est nota: maior ita ostenditur: quia ad identitatem numericam priuationis sufficit identitas subiecti, & formę priuatæ: sed facta cor-

corruptione, manet eadem numero materia, & eadem numero forma, quæ corrupta fuit. Ergo manebit eadem numero priuatio, quæ antea inerat.

55. 1. Solutio ex Soncinate & Soto. Pro solutione huius argumenti aduertendum est controuersum esse inter autores; vtrũ in materia post formæ corruptionem redeat eadem numero priuatio illius formæ, quæ inerat in ea, antequam per talem formam informaretur? nonnulli affirmant: quoniam ad identitatem numericam priuationis sufficit idẽ titas subiecti, & formæ priuatæ: ita Soncinas *in 5. Metaphys. q. 18. ad 2. & Sotus in 1. Physicor. q. vltima ad finem*; negant tamen redire eandem potentiam in materia ad talem formam, quæ antea in ea inerat: siquidem antea inerat potentia naturalis ad eam; facta verò corruptione, solùm inest obedientialis. Rationem discriminis assignat Soncinas; quoniam ad hoc vt potentia materiæ ad hanc formam sit eadem numero, non satis est identitas extremorum, sed præterea requiritur identitas actionis, qua forma apta est in materia produci: nam cum potentia naturalis materiæ non sit aliud, quam respectus quidam aptitudinalis ad habendum hanc formam actione naturalis agẽtis; fit, vt ad identitatem naturalis potentiæ opus sit identitas horum omnium: iam verò post corruptionẽ formę nõ est in materia respectus aptitudinalis ad actionẽ præteritam, qua sola materia poterat hac numero informa formari. Porrò ad identitatẽ priuationis sufficit identitas subiecti, & formæ priuatæ. Hæc Soncinas. ¶ Ferrariensis tamen *in 4. contra gentes cap. 81. fol. 506. & in secundo cap. 60. fol. 154. colum. 3.* docet, materialiter quidem redire eandẽ numero priuationem propter materialẽ vnitatem subiecti, & formæ, quæ manet: formaliter tamen non redire: quoniam priuatio, quæ pręfuit in materia, antequã illa numero forma actuaretur, erat negatio illius formę, prout est naturaliter educibilis de potentia materiæ: iam verò priuatio, quę redit, est negatio eiusdem formæ, prout est educibilis à potentia eiusdem materiæ per actionem solius agentis supernaturalis. Inde est, vt prior negatio consequeretur potentiam materiæ naturalem ad hanc numero formam: hæc verò posterior consequatur potentiam

Soncin. Sotus.

2. Solut. ex Ferrariensi.

obedientialem duntaxat. Cum igitur vtraque hęc negatio sub alia, & alia ratione negat eandem numero formam: fit, vt priuatio, quæ redit, non sit formaliter eadem cum priori.

56. Propria solutio. Ego dicerem, & formaliter, & materialiter esse aliam numero priuationem: quoniam ad identitatem negationis non suffirit identitas subiecti, & formæ; sed etiam requiritur identitas continuitatis, & durationis. Quare etiam si consideremus, corrupta forma, adhuc materiam habere potentiam naturalem ad eandem nũmero formam (quod non concedimus) adhuc deberemus cõcedere corrupta forma, non eandem redire priuationem, sed aliam numero distinctam. Verum cum materia post formæ corruptionem iam non sit in potentia naturali ad illam numero formam, simpliciter concedendum est, redire aliam numero negationem, priuationemque, non solùm formaliter, sed etiam materialiter. ¶ Quare ad argumẽtum neganda est maior. Ad probationẽ maior etiam est neganda; cum etiam requiratur identitas continuitatis in materia, ac si esset vera forma: Vnde sicut forma interrupta non est eadem, sed alia, & alia ita priuatio corrupta non est eadem, sed numero diuersa.

Ad argumẽ in forma.

57. 7. Argumẽ. Septimo quidã ita argumentantur: eadem forma, quæ disposita fuit ad formã Socratis poterit iterum naturaliter dispo ni ad formam humanam, vt patet. Ergo si Deus eandem numero animam Socratis tunc introducat, redibit idem numero Socrates: idque actione agentis naturalis: nam homo non dicitur generare hominem, nisi quia disponit materiam ad introductionem animæ humanæ, quam Deus voluntariè introducit. Ergo sicut homo ille, qui disposuit materiam Socratis corrupti, diceretur generare Petrum cuius animam de nouo Deus creauit, & infudit: profectò, si voluntariè in illa materia ad animam disposita Deus animam Socratis mortui infunderet; naturaliter ille homo diceretur generare eundem numero Socratem, qui periit. Quare non solùm in rebus alijs, sed etiam in homine potest idem corruptũ naturaliter redire.

Solutio. ¶ Ad hoc argumentum, concesso antecedente, neganda est consequentia: quoniã Deus in illo casu non induceret eandem nu-

numero animam secundùm cursum communē naturæ; sed supernaturaliter; quare disponens materiam non diceretur naturaliter hominem illū generasse, quia tali generatio nō esset simpliciter naturalis, sed supernaturalis: Deus enim, nō vt Author naturæ simpliciter introduceret animam Socratis mortui, sed super naturam.

58. 8. Argum. Octauò ita nōnulli arguunt: quanuis nunquam accidat, vt omnes causæ, quæ ad eundem numero effectum concurrūt, re vera sint in eadem dispositione; tamen id non videtur repugnare: nam hoc vniuersum, tàm apto ordine dispositum est, vt possit perpetuò durare; & eodem modo, quo nunc, procedere. Prçterea in eadem causa eadē reperiturpotentia ad omnia sua effecta, postquam semel fuit causa illorū, quæ antea in ipsa causa fuerūt: tū; quia, cum causat, sicut nullum esse amittit; ita nulla naturali potentia, seu facultate priuatur: tùm etiam: quia sicut materia in generatione transit à priuatione ad habitum, seu formam: ita in corruptione reuertitur ab habitu ad priuationem: idem enim est terminus ad quem in corruptione, qui est terminus à quo in generatione. At priuatio formæ amissæ non potest esse in materia sine potentia ad illam, cum priuatio sit negatio in subiecto apto nato, vt forma insit.

Solutio ex Fonseca. ¶ Ad hoc argumentum Fōseca vbi supra ad 4. admittit, quòd optimè fieri posset, vt mundus in hoc ordine in æternum duraret: si verò in æternum duraret; verè complendus esset annus maximus, cuius cum nonnullis Philosophis §. 2. fecimus mentionem: negat tamen, posita mundi istius duratione, eadem numero effecta fore reditura; quia solùm redirent eadē in speciē. Quare negandum est, quòd in eadem causa eadē tunc esset potentia ad omnia illius effecta, quæ antea fuerunt, si de potentia naturali sermo fit, vt patet ex dictis supra §. quinto ad finem, vbi ostendimus primam probationem sumere id, quod est falsum; quia licèt causa, cùm causat nullum reale esse amittat; amittit tamen potentiam naturalem, quam antea habebat. Ostendimus etiā, quomodo in corruptione fiat transitus à forma ad priuationem eiusdē formæ: vel enim id est simpliciter negandum cum Fonseca: vel solùm est concedendum de priuatione fundata in aptitudine materiæ; non quidem naturali (quia hæc est de perdita) sed obedientiali, quę nunquam fuit amissa.

Postremò quidam ita obijciunt: Angeli possunt disponere materiā hominis vita functi eisdē dispositionibus, quibus disponenda est in generali resurrectione, vt eadem numero anima iterum informetur, & idem facere potuerunt in corpore Lazari mortui, vt denuo eadē numero informaretur anima. Ergo mortui naturali Angelorum facultate possunt ad vitam reuocari. 59. Vltim. arg.

¶ Hoc argumentum latè dissoluit Fonseca *in dicto lib. 8. Metaphys. cap. 5. quæst. 1. sectione 3. ad vltimum argumentū pag. 576. colum. 1. & 2.* & cum communi sententia resoluit, nec Angelos posse suis viribus animal mortuū idem numero reproducere. *Solutio ex Fonseca.* Admittit, eos naturaliter posse disponere materiam illam, quæ fuit in corrupto, ad recipiendam aliam animā: & per consequens admittit, eos naturaliter posse producere aliqua animalia absq; vllo animali generante: nō admittit tamē eos posse illa dispositione reproducere idē numero animal, quod corruptum fuit. Et ego in eadem sum sententia. Ad argumētum verò primo loco dicerem, non esse admittendum, Angelos in die iudicij suis præcisè viribus, sine speciali Dei concursu dispositurος esse materiam omniū resurgentium, de quo inferiùs dicemus. Dicerem deinde, admisso antecedente, non benè inferri, Angelos naturaliter posse homines mortuos reproducere: quia materia illa, & illæ dispositiones ex sua natura non necessitant ad reditum eiusdē numero animæ: cum enim materia iam nō habeat naturalem capacitatem ad easdem numero animas, quas habuit in vita; non necessitabit Deū, vt ipse tanquā Author naturę easdem numero animas infundat, coniungatque materiæ; sed id faciet supra naturæ cursum. At de hoc iterum fortè redibit sermo.

ARTICVLVS II.

Vtrùm idem numero corruptum diuina potentia possit redire?

IN primo articulo ostendimus idem nu mero corruptum actione alicuius agētis naturalis redire nō posse: cōsequenter

ter explicandum est; an diuina virtute possit redire?

§. 1.

Referuntur variæ opiniones.

1. Duplex genus entium

DE hac difficultate variæ sũt Theologorum sententiæ; quas referemus, si tamen præmittamus duplex genus entium distingui: vnum permanentium, alterum successiuorum.

1. Opinio.

Prima igitur opinio docet, nihil eorum, quæ vel quoad totum, vel quoad aliquam sui partem esse desinunt, & in nihilum veluti conuertuntur, posse idem numero redire, etiam per diuinam potentiam: siue illa entia ex sua natura sint permanentia; siue successiua: posse tamen illud ens diuina potentia redire idem numero, cuius nulla pars substantialis, substãtialiter esse desinit. Cum verò solus homo ita corrũpatur, vt & materia eius eadẽ numero permaneat; & anima rationalis, quia est immortalis; idẽ (vt volunt) inter entia naturalia solus homo, si corrumpatur, potest diuina potentia eum eadem numerica vnitate redire. Cætera verò omnia per nullã potentiã eadẽ numero redire possũt: quia successiua (vt tempus & motus) cum transeunt, desinunt esse secundum se tota: permanentia verò (vno homine excepto) ita corrumpuntur, vt formæ eorũ simpliciter desinant. Addunt deinde, nec hominem, nec Angelum, si vterque diuina potentia in nihilum redigeretur, posse per eandem potentiam iterum reproduci. Hæc fuit opinio Durandi *in 4. dist. 43. quæst. 3. quam etiam videtur probare Marsilius in 2. de Generatione q. 18. tandẽ expressè defendit Abulensis Matthæi capit. 22. q. 238. fol. 95 volum. 4. §. Dicendum, quòd illi cadauers.* Et ad eam satis videtur accedere Diuus Thomas *in 4. dist. 44. artic. 2. ad 3.* vbi docet, hominem non fore resurrecturum cũ eadem numero anima sensitiua, si illa in homine ab intellectiua realiter distingueretur: cuius, vt ait, hæc est ratio; quia anima illa sensitiua in morte hominis desineret esse. Sentit igitur D. Thomas id, quod ita corrumpitur, vt desinat esse, non posse idem numero redire: & idem docet de eo, quod in nihilum redigitur: nec enim potest iterum idem numero reparari, vt docet *in 4. dist. 12. q. 1. art. 2. & 3. & 3. p. q. 77. art. 5.*

Durandus. Marsilius. Abulensis.

2. 2. Opinio.

Secunda sententia ex diametro huic opponitur: docet enim, non solũ in permanentibus, sed etiam in successiuis id, quod corruptum est, posse virtute diuina idem numero reparari. Hanc opinionem tenuisse Thomã de Ganapo, *refert Capreolus, in 4. dist. 43. q. 1. ar. 2. contra 3. fol. 153. volumn. 4. & expressè Bassolius ibidem q. 1. art. 3. tribuitur Mayronio in 4. dist. 44. q. 3. Hanc sententiam probatiorem esse putant Conimbricenses,* si expendantur, quæ docent *in 2. de Generat. cap. 11. q. 2. art. 2.* putant enim permanentia diuina virtute posse eadem numero redire: *at q. 3. art. 2.* putãt, id etiam esse probabilius de successiuis: & pro eadem sententia referunt quendam *Bernardum quodlibeto 7. q. 14. Fauet etiam aliquo modo Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 44. sect. 6. ad finem pag. 824. colu. col. 2. in principio;* dum ait, hactenus non esse demonstratum successiua nõ posse iterum redire; & satis id placuit *Toleto in 2. de Generat. q. 13. & vlt. §. Attende autem.*

Ganapo. Capreol. Bassol. Mayroni. Conimbri. Bernard. Suarius. Toletus.

3. 3. Opinio.

Tertia opinio asserit omnia quidẽ permanẽtia, si desinant esse, posse diuina virtute redire secundùm eandem numericã vnitatem; successiua autem (quæcunq; illa sint) nullo modo posse eadem numero redire, etiam per diuinam potentiam. Hæc opinio inter authores est satis communis; eam probauit D. Thomas *quodlib. 4. art. 5. & 4. contra gentes cap. 81. & Opusculo 9. cap. 82. Ægidius Theoremate 1. Henricus quodlibet. 7. q. 16. in terminis, Paludanus in 4. dist. 43. q. 4. art. 1. vbi agit de successiuis, & art. 4. vbi agit de permanentibus: itẽ in terminis Capreolus ibidem q. 1. art. 1. conclusione 2. & 3. Hispalensis q. 1. art. 1. in 2. & 3. concl. Bañes in 2. de de Generat. cap. 11. q. vltima concl. 1. & 2.*

D. Thom. Ægidius. Henricus. Paludan. Capreol. Hispalens. Bañes.

4. 4. Opinio.

Quarta, & vltima sententia placuit *Aureolo apud Capreolum vbi supra art. 2. contra 3. conclusionẽ fol. 152. col. 3.* vbi cum secũda sententia docet, Deum, & permanentia posse eadem numero restituere, & successiua, præter tempus; & in hoc vltimo discedit à secunda sententia,

Aureolus.

§. 2.

Præmissis nonnullis, ponitur vera resolutio.

5. 1. & 2. Præmiss.

PRo explicatione huius difficultatis, illud primo loco præmittimus, quæstionẽ

stionem istam non posse distinctè, & sine confusione explicari, nisi disputationem ita diuidamus, vt priùs disputemus de reproductione rerum permanentium in ordine ad diuinam potentiam: deinde agamus de reproductione successiuorũ; têporis, inquam, & motus.

6. 3. Præmiss. Tertiò præmittendum est, tribus modis posse aliquod ens corrumpi. Vno modo, vt desinat esse, & quoad totú, & quoad partes: quod solùm fieri potest per veram annihilationem totius rei. Secundo modo; vt vna tantum illius pars esse desinat, altera in suo esse permanente: quod fit per corruptionem rerum naturalium, in qua materia eadem numero permanête, forma desinit esse. Tertio modo; vt neutra pars desinat, sed solum desinat totum cõpositum cathegorematice, id est, in sua totalitate sumptum, in qua realiter distinguitur à singulis suis partibus diuisim sumptis: quæ corruptio in solo homine reperitur: etenim in solo illo anima separata à corpore, nec anima desinit, nec materia, sed sola totalitas naturæ humanæ. In hac igitur quæstione solũ agemus de rebus permanentibus, quæ vel ita corrumpuntur, vt per annihilationẽ omninò esse desinant (vt si Angelus annihiletur; vel homo quoad corpus, & animam; vel ignis, aliavê substantia naturalis, quoad materiam, & formam) vel ita, vt materia permanente, forma verê desinat esse: nam de possibilitate resurrectionis hominum in eadem vnitate dicemus inferiùs *art. 3. & 4.*

¶ His ita præmissis, quod attinet ad res permanentes, & successiuas, quæ vel quoad totum simpliciter desinunt, vel quoad aliquam substantialem partem, duas statuimus conclusiones.

7. 1. Conclus. Sit prima conclusio: *Non est negandum, posse Deum quamlibet rem permanentem eãdem numero reproducere, siue illa sit totaliter corrupta, & simpliciter annihilata, siue secũdum solam partem.*

8. 2. Conclus. Secunda conclusio: *Vtrùm res successiuæ (vt motus, & tẽpus) diuina potentia possint eædem numero redire? res est satis dubia: vtraque pars facilè defendi potest: affirmatiua tamen ideo probabilior. quia cõmunior; & quia euidenti contradictione nõ conuincitur. Singulas istas conclusiones diligenter examinabimus.*

§. 3.
Confirmatur prima Conclusio.

Prima conclusio statuit, *Rem permanentem semel corruptam posse eandem numero redire; siue illa per corruptionẽ totaliter desierit; siue solùm partialiter.* Hęc conclusio solùm habet aduersarios Durãdum, Marsilium, & Abulẽsem, quos pro prima opinione citauimus: at tamen Patronos, & defensores habet authores secũdæ, tertiæ, & quartæ sententiæ: D. Thomam, Aegidium, Henricum, Aureolum, Paludanum, Capreolum, Hispalensem, Bañes, Thomam de Ganapo, Bassolium, Mayronium, Conimbricenses, Suarium, & Toletũ, quos in tribus vltimis opinionibus retulimus: addere possumus D. Bonauenturam in 4. dist. 43. & Scotum ibidem quæst. 1. vt alios omittamus. 9. Confirmat. 1. opinio. Patroni huius senten. tiæ.

10. 1. Argum. Hæc conclusio primo loco confirmatur communi argumento, efficaci tamen in hac materia: quoniam rem permanentem quocunque modo corrupta sit, redire eandem numero nullam implicat contradictionem. Ergo non est id diuinæ potentiæ denegandum; sed concedendum potius. Antecedens patebit ex solutionibus argumentorum; vbi ostendemus, duo Durandi fundamenta nullo modo repugnantiam probare.

11. 2. Argum. Secundò ita ostenditur: quoniam infinita Dei potentia non minuitur ex eo, quòd res à Deo condita desijt esse, vel secundum totum, vel secundũ partem: ex parte verò rei, quæ esse desijt, nulla datur repugnantia: etenim illi post annihilationem nõ magis repugnat esse, quam repugnabat, antequam conderetur. Sed Deus propter infinitam suam potentiam potuit eam ex nihilo cõdere. Ergo eandẽ redactam in nihilum poterit ex nihilo eã iterum reproducere.

12. Cõfirmatio. Confirmatur hæc ratio ex Scoto: quoniam cum res semel cõdita, cedit in nihil, illud nihil est eiusdem rationis cum nihilo, quod erat terminus à quo creationis: sed illud nihil, quod creationẽ præcessit, non repugnauit, quominus res illa crearetur à Deo. Ergo illud nihil, quod fuit terminus annihilationis, non repugnabit, quominus eadẽ res diuina potentia possit iterum habere esse. Minor est nota: maior probatur; quoniam mutationes oppositę ha-

habent eundē terminum; licèt modo con uerso: quatenùs terminus à quo vnius est terminus ad quem alterius: creatio autem & annihilatio eiusdem rei sunt mutationes oppositæ. Habebunt igitur eundem terminum, nempe idem nihil, idemque non esse. Illud igitur nihil, quod res annihilata habet, habebit eandem possibilitatem in ordine ad potentiam diuinam, quam habebat illud nihil, quod primam rei productionem antecessit.

13. Solutio argum. Ad hoc argumentum concederet Durandus, potentiam Dei in nullo esse dimi nutam: rem tamen ipsam per annihilationem factam esse impossibilem, vt iterum redeat ad esse: quia impossibile est, vt prior actio, qua producta fuit, iterum redeat: sicut etiā impossibile est, quòd De⁹ habeat eadem habitudinem ad rem annihilatam, quam habuit, cum eam primò condidit: cum tamen idem numero effectus redire nequeat, nisi redeat eadem nu-

Ad confirm. mero actio, & eadem Dei habitudo ¶ Ad confirmationem etiam negaret Durandus nihil, in quod res annihilata cedit, esse eiusdem rationis cum nihilo, quod res anni hilata habebat, antequā crearetur: etenim illud nihil erat negatio essendi in re, quæ verè erat in potentia ad essendum: cum tamen nihil, quod est terminus annihilationis, fit simpliciter negatio essendi fundata in impossibilitate ad essendū. Quare argumentum istud secundum eū sua confirmatione vim non habet quandiū Durandi fundamentum non impugnatur. Quod inferiùs faciemus.

14. 3. Argum. Tertiò ita arguit Sotus: Agens naturale idcirco nō potest idem numero corruptum reproducere; quia ad illud reproducendum requiruntur eædem numero dispositiones: & per cōsequens per se requiritur, vt applicatio agentis ad passum fiat in eodem loco, & in eodem tempore, cum eodem motu, & actione: quæ omnia naturaliter redire non possunt. Sed Deus ob suam infinitam potentiam, nec à loco, nec à tempore dependet in agendo; imò nec à motu: nec implicat contradictionē eundem numero effectum, sæpe à Deo produci per diuersas actiones. Ergo nihil obstat, quominùs Deus valeat idem bis, terve producere. Hoc argumento putat Sotus rem istam satis elucidari; & verè elucidaretur, si Durandus propositiones in argumento assumptas admitteret: sed cum illas neget, argumentum apertè petit principium.

Quartò ita nonnulli argumentantur: omnes res sunt in Deo eminenter, tanquam in prima causa, non solum secundum gradus specificos, sed etiam quoad indiuiduales. Ergo quodcunque indiuiduum productum à causa secunda adhuc manet in potentia actiua Dei: poterit igitur etiam si corruptum sit, iterum ab eo produci. ¶ Hoc tamen argumentum nō satis vrget Durandum: negabit enim cōsequentiam, nec improbabiliter, si verum est illius fundamentum: licèt enim indiuiduum, antequam à causa secunda produceretur, pòtuerit à Deo immediatè pduci; tamen vbi semel à causa secunda productum est, factum est impossibile, vt iterum habeat esse; quia per corruptionem factum est impossibiliter capax alicuius esse, si stat fundamentum Durandi. Quibus addi potest; quoniam simili argumento probari posset, idem indiuiduum semel corruptum posse actione agentis naturalis iterum produci: nam (vt aiunt) ponamus indiuiduū A. potuisse produci à causa secunda B, imò debuisse produci ab eadem, nisi Deus eam præuenisset, producendo illud se solo; quod Deus facere potest. Supposito hòc casu non est negandum A. esse in virtute actiua B. Ergo si valet argumentū, illud A. adhuc manebit in potentia ipsius B; quantùuis productum sit à Deo. Poterit igitur naturaliter reproduci ab ipso B, quę tamen consequentia ideo non valet; quia & si præfuerit in potentia causæ secundæ, antequam à Deo produceretur: tamen post quā productum est, iam simpliciter desiit esse in potentia illius; ex ea præcisa ratione, quia semel à causa secunda productum, post suam corruptionem factum est simpliciter impossibile ad habendum esse, si Durandi fundamentū vim habet: quare oportebat illud impugnare. 15. 4. Argum. Solutio.

Quintò arguit Scotus: ponamus, quòd Deus eundem numero effectum conseruat per tres horæ quadrantes: hoc supposito sic argumētatur: existentia huius rei in primo, & tertio quadrante per se non pendet ab existentia illius in secūdo quadrante intermedio: aliàs non posset Deus illum numero effectum creare in tertio 16. 5. Argum.

quadran-

quadrante: quod non est admittendum. Ergo potuit ille numero effectus existere in primo, & tertio quadrante, esto non existeret in quadrante secundo intermedio, vt quia in illo annihilata sit: hoc autem fieri non potest, nisi res illa annihilata eadem numero redeat. Igitur non implicat id, quod semel annihilatum est, redire idem numero per diuinam potentiam.

Solutio. ¶ Sed nec hæc ratio vim habet, si stat fundamentum Durandi: nam licet iste numero effectus absolutè non pendeat ab existentia in quadrante secundo intermedio; tamen supposito, quod sit in primo, & conseruetur in tertio, necessariò dependet ab existentia in secundo: nam si illa existentia non esset continuata; vtiq; esset interrupta: interruptio autem reddit rem illam corruptam simpliciter impossibilem ad essendum: quod est Durandi fundamentum.

Impugnatur primum fundamentum Durandi.

17. Impugnatur 1. fundamentū Durandi. ¶ Pro vera huius communis sententiæ confirmatione, oportet explicare, & impugnare Durandi fundamenta. Aduertendum est igitur ex Durando duplex colligi fundamentum impossibilitatis, & repugnantiæ. Primum est vnū numero effectum non posse habere duas actiones sui productiuas, sed vnam tantùm. Alterum est: quia agens, quod nō potest habere eandem habitudinem ad eundem numero effectum, quam priùs ad eundem habuit, non potest eundē effectum bis producere; siue illud sit agens naturale, siue supernaturale, & infinitum. Vtrunque fundamentum oportet quàm diligentissime impugnare.

18. 1 Pręmissū. Pro impugnatione primi annotandū est; propositionem illam Durandi *idem numero effectus non potest habere plures actiones sui productiuas*, duplicem posse habere sensum: vnum, vt idem numero effectus ita vendicet sibi certam, & determinatam actionem, vt à nulla alia produci valeat, quæcunque illa sit. Alterum verò; vt idem numero effectus non possit pluribus actionibus produci; ac proinde ex sua natura habeat, vt semel productus ab vna, iā amplius ab altera produci nequeat quantumuis ab ea aptus fuerit produci. Propositionem istam in vtroque sensu esse falsam euidenter ostendemus.

Quòd in priori sensu falsa sit, & Durandus fatebitur, & ratio demonstrabit: etenim non potest Durandus non fateri ipsum numero effectum, qui ab hac secūda causa productus est, potuisse immediatè produci à Deo: omnes enim vno ore fatentur, Deum immediatè se solo posse facere, quod facit mediante causa secunda. Quare hic numero ignis, qui ab hoc igne genitus est, potuit immediatè produci à Deo. Iam verò constat, generationem, qua iste ignis genitus est, distinctam esse ab actione, qua Deus se solo eundem ignem potuit producere. Quare falsum est, illum numero ignem (idem dicito de quocunque alio effectu) non possē produci distinctis actionibus in sensu priori. Adde etiam; vnum numero effectum in ordine ad potentiam diuinam non ita postulare certam aliquam, & determinatam Dei actionem, vt ab alia eiusdem Dei actione produci non valeat: nam constat, Deum qui hunc numero ignem ab hoc igne genitum producit cōcursu generali, quo Deus, vt causa prima concurrit, potuisse eundem numero ignem se solo producere: vtraque autē actio diuersa esset. Præterea constat Deum potuisse creare mundum, priusquam illum creauit: actio autē creationis illius esset alia ab ea, qua illum creauit: siquidem actio singularis vendicat sibi certam differentiam, saltem temporis imaginarij, secundùm quod ab extrinseco actiones Dei distinguimus. Itaque euidenter constat, primum Durandi fundamentum in priori sensu esse falsum. 19. Impugnatur 1. sensus

Quòd verò falsū etiam sit in sensu posteriori (in quo accipitur à Durando) ex eo primùm ostenditur; quia Durandus nullo adducto argumēto propositionem illam assumit: cum tamē omnes ferè doctores eam negent: vt patet ex Paludano *in 4. dist. 43. q. 3. num. 48. & ex Capreolo ibidem q. 1. art. 3. ad argumenta Durandi contra 2. fol. 156. col. 4.* Quare deberet Durādus propositionē illā aliqua ratione saltē probabili cōfirmare; maximè cum illi innitatur, vt denegat Deo, posse rē semel annihilatā reproducere: iā verò nihil Deo denegādū est, nisi ferè euidēter ostēdatur 20. Impugnatur 2. sensus

autem nunquam interrumpitur, sed semper manet eadem: vnde Deus respectu cuiuscumque effectus eandem semper habet habitudinem actionis: & in huc, vt volunt, Deus distinguitur ab agente creato: hoc enim, cum diuersas habeat actiones, potest habere ad effectum eandem; vel diuiersam habitudinem; quia modo habet vnam actionem, modo aliam. Hęc est sententia Capreoli *in 4. dist. 45. q.* 1. *ar.* 3. *ad* 2. 4. *&* 6. *Durandi contra secundam*: existimat enim actionem creatam esse idem realiter cum termino, & ob id non esse in agente, sed in passo; actionem vero increatam, qua Deus res producit, essentialiter distingui à suo termino; vt quia maneat in Deo, cum eo realiter identificata. Capreol.

26. Cæterum, quia opposita sententia est communis actionē Dei ad extra esse trāseuntem, & proinde exire à potentia actiua Dei, ex qua communi sententia infertur, etiam in Deo dari plures actiones; aliter impugnandum est Durandi fundamentum. ¶ Annotandum est igitur, solum illud agens non posse bis eundem effectum producere, quod vnica tantum actione aptum est illud producere. Cum verò talis actio sit præterita, nec valeat iterum redire; ideo tale agens redditur impotens ad reproducendum eundem numero effectum, quem semel produxit. Deus autem, vt iam ostendimus, non est limitatus ad producendum eundem numero effectum vnica duntaxat actione; sed potest pluribus actionibus eundem producere; cùm desitio talis effectus, imò etiam annihilatio illius eum non seponat extra Sphæram, & ambitum obiecti adæquati diuinæ potentiæ, vt immediatè multis demonstrauimus. Quare, licet cōcedamus, Deum non posse habere eandē habitudinem actionis, siue potius eandē numero actionē, quā habuit, quando primo illū effectum produxit; adhuc potest alia actione eundem reproducere. Quare propositio à Durando assumpta, si intelligatur de quocūq; agente, etiā infinito, est falsa: licet vera sit in agentibus creatis; ideo, quia limitata sunt, vt vnica tantùm actione eūdem effectum producant. Vera impugnatio.

Reditur ad confirmationem rationum adductarum.

¶ Ex his iam patet fundamēta Durandi omninò deficere: illis autē expugnatis in suo robore manent quinque argumenta, quibus in principio huius §. tertij prima nostra conclusio confirmabatur. 27. Corroboratio 5. arg. supra adducti

Illis sexto loco addimus authoritatem Augustini 22. *de Ciuitat. Dei cap.* 20. vbi agens de carne nobis in resurrectione reddenda, ita inquit: *Et si omnibus perijsset modis, nec vlla eius materia in vllis naturæ latebris mansisset; tamen si vellet, eam repararet omnipotens.* Porrò si ex August. sentētia potest Deus reparare eandē numero materiam annihilatam; vtique poterit etiam quamcunque formam annihilatam reproducere: & eadem ratione poterit reproducere quodcunque compositum: nec enim vlla ratio poterit asignari, cur materiam annihilatam posit reparare; non tamē reparare valeat annihilatam formā, & annihilatum compositum: nam ratio discriminis, quam asignat Durandus loco citato ad 5. falsò supponit, vnam mate riā ratione sui, seque entitatis nō posse esse eandem sibi, & distinctam ab alijs; etenim cum materia per diuinam potentiam posit existere sine forma, non potest non esse idem secum, & realiter distingui à forma. Imò difficilius est (si ita dici potest) reparare eandem materiam annihilatam, quàm annihilatam formam: etenim forma quodāmodo manet in potentia materiæ, materia verò in alterius subiecti potentia manere non potest. 28. 6. Cōfirmatio. August.

Vltimò, opinio Durandi ex eo cōuincitur; quoniam in morte hominis entitas toti⁹ omninò perit, sine illa sit realiter distincta à partib⁹ simul sūptis, sine idē realiter cū illis: cōstat enim totū esse realiter distinctū à partibus separatis, & tū in resurrectione per vnionē partiū idē reproducetur: eadē enim numero humanitas redit, etenim eædē numero partes reuniuntur, quia eadē numero anima reunitur eidē numero materiæ: iā vero his numero partibus hæc sola numero humanitas cōstituitur, & nō alia: nā idē numero homo redire debet: qui nō potest esse idem numero, nisi habeat eandē numero humanitatē. Quare idē, quod ōninò desijt esse, potest idē numero redire, & idē numero potest duplici actione produci, quod euertit primum, & potisimum Durandi fundamentum. 29. Vltima impugnatio. Durandi.

§. 4.

Confirmatur secunda Conclusio.

30.
Confirmatio 2. conclusionis de successiuis. Quęstio est dubia.

SEcunda conclusio agit de reproductione successiuorum, motus, inquā & temporis. Et prima illius pars asserit rem esse dubiam; & posse vtramque partem probabiliter defendi. Quòd quęstio sit dubia, euidenter patet ex varietate opinionum: nam quòd omnia successiua diuina potentia possint redire eadem numero, probarunt *Thomas de Ganapo, & quidam Bernardus, Bassolius etiam cū Mayronio, & Toleto*: probabilem putant Conimbricenses, & Suarius, quos omnes citauimus supra §. 1. in 2. sententia. Oppositam opiniunem defendunt omnes, quos pro prima, & tertia sententia ibidem retulimus scilicet, *Durandus Marsilius, Abulēsis, D. Thomas. Ægidius, Henricus. Paludanus. Capreolus*, Hispalensis. *Bañes.* & alij ibidem citati. Mediam opinionem probauit Aureolus adductus in dicto §. 1. pro quarta sententia: existimat enim, Deum posse reparare eundem numero motum; non tamen idem numero tēpus. Ex qua varietate satis patet, quæstionem esse satis dubiam. Quòd vero de omnibus successiuis motu, scilicet, & tempore, vtraq; pars sit probabilis, satis confirmabitur, si vtriusque fundamenta dissoluamus. Porrò, quòd affirmatiua sententia sit longè probabilior, statuimus cum Conimbricēsibus, & Suario citatis §. 1. in 2. opinione & inde satis suadetur, quia cōmunior est, & nulla potest contradictione cōuinci; quod fiet euidentius, si argumenta in oppositum dissoluerimus.

Ganapo. Bernardus Bassol. Mayron. Toletus.

Opposita opinio.

Media opinio.

Afferuntur argumenta partis negantis.

31.
1. Arg. partis negantis

¶ Pro negante parte primum, & potissimū argumentū est hoc: quia nihil quod contradictionem implicat, potest Deus facere. Sed redire idem numero tempus, quod præterijt aut eundem numero motum, qui transiuit, implicat contradictionem. Ergo nec tempus, nec motus potest etiā diuinitùs redire. Maior est nota; minor probatur; quia sequeretur, quod tempus illud (v. g. tempus diei hesternæ) esset vnum, & non esset vnum: reuolutio etiam primi mobilis hesternæ diei esset, & non esset vna reuolutio. Sequela ostenditur: quoniam & tēpus, & motus esset vnus, quia hoc supponitur. Quòd vero tempus non esset vnum, nec motus esset vnus, ex eo euidenter ostenditur; quia cōtinuitas durationis vtriusque est interrupta jam verò de ratione vnitatis numericę motus est continuitas essendi, vt patet ex Aristotele in 5. *Physicorum* text. 29. & idem argumentum probat tempus non esse vnum. Hoc est commune fundamentum, quo vtitur D. Thomas *quodlib. 4. ar. 5. & Capreol. in 4. dist. 43. q. 1. art. 1. concl. 8 & Ferrarensis 4. contra gentes cap. 81. & Sotus in 4. dist. 44. q. vnica art. 1.*

D. Thom. Capreol. Ferrar. Sotus.

32.
Secundum.

Secundum argumentum: Deus nō potest partem temporis existentis retinere, ne fluat; nec potest retinere, aut conseruare totum tempus huius diei, ne corrūpatur, & desinat. Ergo multo minùs poterit partem temporis elapsam, aut totum tēpus præteritū in eadem numerica vnitate reuocare. Consequentia probatur; quoniam facilius est retinere tempus, ne labatur, quàm tempus elapsum iterū reuocare. Antecedens ostēditur, quoniam si pars temporis non flueret, sed sine fluxu a Deo conseruaretur; iam illa pars tēporis non esset tempus; siquidem de ratione temporis est, quòd fluat: aliàs esset ens permanens; quod naturæ temporis repugnat. Hæc est ratio Durādi *in 4. dist. 43. q. 3. n. 13. & Soti vbi supra.*

Durand.

33.
3. Ratio.

Tertia ratio ex Durādo n. 15. si Deus eundē numero motum posset reuocare, verū esset dicere, quod idem mobile vno, & eodē motu bis moueretur: iā verò implicat mobile aliquod bis esse motum, & moueri vno tantū motu. Ergo fieri nō potest, vt Deus eundē numero motū iterū reuocet. Maior est nota, minor probatur; quoniā illud mobile nō potest dici motū, nisi numeratione motus: alioquin ostendatur, per quod bis fuerit motum.

34.
4. Ratio.

Quarta ratio: si posset Deus idem numero tempus reuocare; posset etiā reuocare idē numero *quando* etenim ipsū *quādo* est effectus separabiliter concomitans tempus. Quare res illo numero tempore mensuratæ, necessariò habebunt idem quando. Quod esse falsum, inde patet; quoniam res illo eodem tempore priùs mensuratæ simul essent cum rebus, quæ

postea

postea eodem tempore mensurarentur: sed sicut illud tempus existens prius fuit; nunc vero à Deo reparatum est posteriùs; ita etiam res illę, quæ eodem numero tempore priùs mensuratæ fuerunt, priùs fuerunt, quàm istæ, quę eodem tempore reuocato, nunc mensurantur: hæ enim posteriùs sunt; illæ verò priùs fuerunt: iam vero res, quæ eodem quando mensurantur, nō ita se habent, vt vna sit prius duratione, & altera posterius; sed omnes simul sunt duratione, vt docuit Aristoteles *in* 4. *Phys*. Quare impossibile est redire idem numero *quando*, quod præterijt. Ergo etiam erit impossibile redire tempus præteritum. Nam sicut idem numero tempus mensurat quandalitatem cæterarum rerum; ita etiam formaliter est sua quandalitas: at vero de natura formalis quādalitatis est, quod sit simul, nec admittat prius, & posterius, vt patet. Sed si idem numero tempus rediret: in eo, & in sua quandalitate daretur prius, & posterius. Ergo essentialiter non esset vna quandalitas. Quod cùm admitti non possit, nec etiam admitti poterit redire idem numero tempus etiam per diuinam potentiam.

Arist.

Soluuntur hæc argumenta.

35. ¶ Hæc sunt potiora argumenta, quibus probari solet, fieri nullo modo posse, etiā per diuinam potentiam, vt motus, & tempus, quę præterierunt eadem numero redire possint. Illa tamen non necessariò rem demonstrant, quod facilè patebit, si singula expendamus.

36. Ad 1. Palud. Capreol. Sotus. Primum nihil concludit, vt latè aduertit Durand. loco citato *num*. 10. quamuis reclamet Paludanus *in* 4. *dist*. 43. *q*. 3. *nu*. 21. *& cum eo Capreol. ibidem q*. 1. *art*. 3. *ad argumenta secundo loco contra tertiam fol*. 157. *col*. 4. quamuis Sotus affirmet, argumentum desumi ex intrinseca rei essentia. Et ratio est, quoniam continuitas motus, quæ ad vnitatem numericam motus requiritur, non est continuitas vnius totalis motus ad alium motum, quia cum sint distincti motus non continuantur: nec etiam est continuitas totius motus ad se ipsum; quia totus motus non continuatur secum: ea enim, quæ continuantur, ita se habent, vt possint esse diuisa, & discontinuata, totus autem motus à se ipso discontinuari non potest. Quare continuitas, quæ constituit vnitatem motus, est continuitas partium, ex quibus motus constituitur, & integratur: etenim, vt motus sit vnus numero, oportet vt omnes partes, ex quibus constat, sint ad inuicem copulatæ, & continuatæ aliquo communi termino. Vnde, quando sunt duo aliqua successiua quę possunt inter se continuari, & tamē sunt discōtinuata; illa non dicuntur vnū numero continuum, sed plura: & in hoc sensu interruptio continuitatis cōstituit in successiuis pluralitatem numericam: oportet enim, vt illa, quæ interrumpuntur per discontinuitatem, ita se habeāt, vt possint continuari, ita vt duo illa discontinua fiant partes vnius totius, quòd ex vtriusq; continuatione resultet. Igitur motus ille præteritus, qui rediret, nō posset dici discontinuus secum, quia vt iam diximus, nunquā potuit secū continuari. Admittimus quidem inter duas eiusdem motus existentias dari discontinuationē in hoc sensu; quia nō simul in eodē tēpore fuerūt, sed vna fuit heri, & alia erit manè, si Deus manè eundem numero motū repararet; sed non proinde ille vnus numero motus potest dici plures motus.

Quod exēplo facilè explicatur: nā authores nobis contrarij nobiscū admittūt posse reparari eandē numero quantitatē, quæ esse desijt; & tñ existentia illius non semper fuit cōtinuata: quia pro tēpore intermedio quantitas illa nō existebat: nec tamen inde benè infertur, quantitatē illā reparatam esse numero aliā, ab ea, quę desijt, discontinuatio enim existentię alicuius rei, quæ bis extitit, nō infert pluralitatē in tali re. Quare discontinuatio quoad existentiā illius motus, qui reparatur, ad existentiā, quā prius habuit nō facit, motū esse numero diuersū: sed sola discontinuatio in motibus numero distinctis, qui continuari possunt. 37.

Ad argumētū igitur negāda est minor: nulla enim datur cōtradictio, si idē numero motus, aut tēpus reparetur. Ad probationē verò negamus, quòd motus ille reparatus esset, & non esset vnus numero motus. Ad probationem admittimus existentiam illius numero motus fuisse interruptam: negamus tamen interruptam fuisse continuitatem partium, ex 38. Solutio in forma.

ex quibus componitur. Iam verò discontinuatio existentiæ non infert rei pluralitatem, vt iam ostendimus. Id verò, quod adducitur: *De ratione vnitatis numericæ alicuius motus esse continuitatem essendi*, verū est de continuitate entitatiua partium, ex
Non recipitur Palud. quibus vnus numero motus essentialiter constituitur; non verò de continuitate in existendo, vt diximus. Quare instantia, quam adducit Paludanus arguit, eum, non satis percepisse rationem intrinsecam
Nec Capre. continuitatis, quæ requiritur ad vnitatē entis successiui. Sed nec Capreol. satis eam percepit, dum ait, continuitatem requisitam ad vnitatem numericam motus, nec esse continuitatem ipsius motus cum alio motu, vel cum seipso; sed esse continuitatem temporis motum ipsum mensurātis; quasi nullus motus possit esse vnus numero, si tempus illum mensurās non fuerit continuum: etenim hoc non satis est: quoniam id, quod ratio concludit de motu, concludit etiam de tempore: quia vnitas temporis non aliunde sumi potest, nisi ab ipsius continuitate: illa autem continuitas sola est continuitas partium ipsius temporis, quæ non interrumpitur, dum tempus corruptum idem numero reddit, quamuis illius existentia fuerit interrupta.

39. Ad 2. Ad secundum neganda est consequētia quoniam enti successiuo repugnat permanentia, & simultas, ob quam rationem non potest retineri, ne fluat: at tamen illi nō repugnat iterata illius productio. Nec ratio probat hanc repugnantiam. Quare ad probationem consequentiæ diceret aduersarius falsum esse id, quod sumitur: nam retinere tempus, ne fluat, est simpliciter impossibile; non est tamen impossibile tempus præteritum iterum reuocari.

40. Ad 3. Ad tertium neganda est minor, ad cuius probationem dicendum est, illud mobile bis esse motum; non quidem numeratione entitatis motus (quia ponimus motum esse eundem numero); sed numeratione exercitij effectus formalis eiusdem motus: siquidem idem numero motus diuersis temporibus, saltem imaginarijs bis efficit, vt mobile moueretur. Vnde sicut eadem numero albedo potest bis dare esse album eidem subiecto; non numeratione albedinis, sed numeratione exercitii effectus formalis; ita dicendum esset in motu. Clariùs dicerem: illud mobile dici bis motum ex numeratione causalitatis formalis ipsius motus; non verò ex numeratione, aut motus quoad entitatem, aut effectus formalis: nam causalitas formæ est modus, quo forma concurrit ad dandum esse moti ipsi mobili. Vnde sicut eadem humanitas post resurrectionem bis dedit esse quidditatiuū hominis in actu; non numeratione humanitatis, quia eadem numero erit humanitas: nec numeratione effectus formalis ipsius esse humani, quia idem esse humanum resurget: sed numeratione causalitatis formalis; quia bis causaret illum eūdem effectum formalem, quod est esse humanum: ita simili modo dicendum foret in motu, si idem numero in eodē mobili repararetur.

Quartum argumētum facilè soluitur, si dicamus, tempus essentialiter non esse ipsum *quando*, nisi prout includit, & habet ordinē ad durationē imaginariā, quæ fingitur immobilis: sicut etiam locus nō est *vbi*, nec illud relinquit in rebus locatis, nisi prout habet ordinem ad locum imaginarium, & immobilem, quem fingimus, vt communiter docetur in quarto Physicorum. Quare, sicut res non dicitur habere vbi, nisi prout est in loco, quatenùs est coniunctus cum illa magnitudine imaginaria; ita etiam tempus non relinquit *quando* in rebus, quæ tempore mensurantur, nisi prout res mensurat cū ordine ad durationem imaginariam, in qua tempus ipsum suo modo dicitur esse. Et sicut non est incommodum, eandem superficiem corporis continentis, prout est in alia, & alia magnitudine imaginaria, dare aliud, & aliud vbi: ita etiam non est inconueniens idem numero tēpus, prout est in alia, & alia duratione imaginaria dare aliud, & aliud *quādo*, qua supposita Philosophia, argumentum nullam vim habet negandum est enim posse Deum reuorare idem numero *quando*, quia ipsum *quando* essentialem habet habitudinem ad durationem imaginariam, cui coniungitur, dum tempore mensuratur, quæ ipsa est immobilis: vnde fieri non potest, vt tempus præteritum cum eadem imaginaria duratione iterum coniungatur. Quare tempus præteritū, si reparatur idem numero 41. Ad 4.

mero, reparabitur coniunctum cum alia imaginaria duratione; & ita cum alio quãdo numero distincto: ob quam rationem res mensuratæ illo numero tempore diuinitus restituto, sicut non haberent idem numero quando, quod habuerunt res mẽsuratæ eodem tempore, cum primò fuit; ita non simul essent cum illis, quamuis eodem numero tempore mensurarentur: Aristoteles autem agit de rebus, quæ naturaliter mensurantur tempore.

42. Quod verò adducitur: *Tempus formaliter esse suam quandalitatem, cùm sit formalis quandalitas rerum, quæ tempore mensurantur*; negandum est, si tempus præcisè sumatur secundum suam entitatem: quia vt diximus, *non est quando*, nisi cum coniungitur cum duratione imaginaria: sub hac autem ratione sumptum secũdùm se, & cum abstractione ab ordine ad durationem imaginariam, non est ipsa formalis quandalitas, quam rebus mensuratis tribuit; ita etiam in ordine ad se non est sibi formalis quandalitas, nisi cum ordine ad imaginariam durationem: & inde est, vt possit dare sibi distinctum *quando*, si diuina potentia sub alia duratione imaginaria reparetur. Quod in hac materia summè est aduertendum.

Resolutio totius Conclusionis.

43. Resolutio totius conclusionis. ¶ Ex his patet sententiam, quæ affirmat successiuæ diuina potentia redire posse, esse longè probabiliorem: nihil enim est diuinę potentię denegandum, nisi vbi adest contradictio: hæc autem nulla assignatur. Porrò si oppositam sententiam, vt probabilem cum communiori sententia vis defendere; impugnandæ sunt solutiones, quibus argumenta superiora dissolui mus: quod tamen difficilimè præstabis.

§. 5.

Soluuntur argumenta contra primam Conclusionem.

44. Argum. in contrarium. IN prima conclusione posita §. 2. affirmamus, *non esse negandum posse Deum quamlibet rem permanentem eandem numero reproducere, siue illa sit totaliter corrupta, siue solum secundum vnam partem*: quam assertionem nobiscum probant Patroni secundæ, & tertiæ sententiæ. Contra quã existimant Durandus, Marsilius, & Abulensis, quos pro prima opinione citauim⁹. Argumenta illorũ sunt, quæ sequuntur.

Primum argumentum: si Deus ageret de necessitate naturæ, non posset reparare, quod aut totaliter desijt, aut secundum aliquam suam partem. Sed Deus agens liberè non plus potest, quàm posset, si ageret ex necessitate naturæ. Ergo Deus liberè agens non potest reproducere, quod aut totaliter, aut partialiter corruptũ est. Minor patet: quia eadem esset Dei potẽtia: libertas enim voluntatis non auget potentiam, sed ponit modum vtendi potentia; quia solùm facit, vt agẽs agat, quan do voluerit; quem agendi modum non haberet, si necessariò ageret. Quare Aristoteles, & Philosophi, qui putauerunt, Deum necessariò agere, non negauerunt Deo infinitam potentiam. Maior verò probatur: quia si Deus ageret ex necessitate naturæ, etiam si ageret per potentiam infinitam, ageret tamen modo aliorum agentium naturalium. Sed agentia naturalia non possunt reparare, quod corruptum est: ergo nec Deus tunc posset, quæ fuit maior. 45. 1. Arg.

Confirmatur: quoniam si generatio diuina, qua pater necessariò genuit filiũ interrumperetur, sicut illa esset alia numero generatio; ita etiam esset alius numero filius. Porrò si hoc cernitur in Deo respectu diuinorum ad intra, ideo, quia agit ex necessitate naturæ, profectò idẽ dicendũ esset, si Deus ad extra necessariò ageret. 46. Confirmatur.

Secundum argumentum: Ratio, quare agens naturale non potest idem indiuiduum semel corruptum reproducere, nõ est alia, nisi quia non potest iterum habere eãdem numero habitudinem ad eundẽ effectum, ideò, quia interrupta fuit actio, qua sola valebat illum producere. Sed hęc ratio cernitur in Deo: nam cum corrũpitur creatura, interrumpitur actio Dei in illam. Ergo non manet eadem habitudo Dei agentis in eius reparatione, quæ fuit in prima illius productione. Hoc est Durandi fundamentum. 47. 2. Arg.

Tertiò; impossibile est, vt ad eandem numero formam plures actiones terminentur, ita vt per quamlibet earum forma accipiat esse simpliciter. Sed productio prima rei corruptæ, ita ad eam fuit 48. 3. Arg.

terminata, vt per illam res ipsa habuerit esse: reproduci autem non potest, nisi per aliquam actionem, etiā accipiat esse, quæ distincta sit à priori. Ergo si impossibile est, duas actiones terminari ad eādem nū mero rem, cui qualibet tribuat esse; vtiq; impossibile erit, Deum rem annihilatam iterum producere. Minor est nota, maior probatur, quia nulla dabitur instantia: nā si idem numero locus pluribus motibus acquiritur, ideo est, quia motus localis nō terminatur ad locum, vt ille simpliciter sit, sed vt in illo res locetur. Præterea, si ad eandem formam hominis terminatur generatio, & resurrectio; ideo est, quia creatio terminatur ad animam, vt simpliciter sit resurrectio verò solū ad eam terminatur, vt sit in corpore. Quare cū nulla detur instantia simpliciter negandum erit, posse duas actiones terminari ad aliquam formam, vt per vtramque forma consequatur simpliciter esse. Quare potius concedendum est, multiplicatis huius generis actionibus, multiplicari etiam formam productam. Maior igitur est vera, & per consequēs tota ratio, quod etiā Durandi fundamentum est.

49. 4. Argum. Quartò; si Deus Angelum annihilatum posset reparare, ille Angelus bis extisteret; & per consequens per diuersas durationes. Sed duratio Angeli realiter non distinguitur ab Angelo, & per consequens, Angelo non multiplicato, non potest duratio illius multiplicari.

50. 5. Argum. Quintò; formam ita corruptam, vt esse desierit, reparari, vel est simpliciter impossibile, vel possibile. Si est simpliciter possibile, potest reparari virtute naturæ; quod non est concedendum. Si verò est simpliciter impossibile, subterfugit ratio nem entis, nec per aliquam potentiam potest fieri.

51. 6. Argum. Sextò; quod in rebus successiuis est fluxus, in rebus permanentibus est esse. Sed interruptus motus non potest esse idem numero ex Aristotele in 6. Phisicorum; ob quam rationem idem numero motus, nec per diuinam potentiam reparari potest. Ergo interrupto esse rei permanentis, non potest res ipsa recuperare idem esse, & per consequens, nec eadem numero redire potest.

52. Vltim. D. Thom. Postremò confirmatur: quia opinio illa negatiua videtur esse D. Thomæ *in 4. dist. 44. q. 1. ar. 1. quodlib. 2. ad 3; & in 4. dist. 12. quæstione 1. artic. 2, denique 3. p. q. 77. artic. 5.*

Hæc tamen argumenta facilè soluuntur. Ad primum respondet Sotus *in 4. dist. 44. q. vnic. art. 1. ad 1.* Durandi, negādo minorem: quoniam, si Deus ageret de necessitate naturæ, non esset Deus: implicāt enim illa duo, cum tamen sit Deus, vt est agens liber. Sed vera sententia docet, duo illa non implicare, quamuis falsum sit Deum ad extra agere naturaliter: vnde habere infinitam potentiam, & agere de necessitate naturæ non sunt contradictoria, vt in Philosophia ostendimus. Quare est secunda solutio eiusdem Soti, quòd Deus, si ageret de necessitate naturæ, adhuc posset ex nihilo aliquid producere propter infinitam potentiam, quam haberet. Posset igitur reproducere id, quod aut corruptum est, aut annihilatū. Quo supposito, neganda est maior. Ad probationem dicendum est, quòd Deus in hoc sensu ageret ad modum aliorum agentium naturalium, quia non esset indifferens ad plura, sed determinatus ad vnam solam partem contradictionis: in hoc tamen differret à cæteris agentibus naturalibus, quia non ageret per potentiam limitatam, & finitam, sed per infinitam. Ob quam rationem non sequitur; *Agens naturale non potest idem numero corruptum reproducere. Ergo nec Deus tunc id posset:* sicut etiam non est bona consequētia: *Deus agens liber agit ad modum aliorum agentium liberorum; sed agens liberum creatum non potest hominem mortuum resuscitare. Ergo nec Deus illum resuscitare potest:* Consequens enim negat Durand. cùm fides illud neget. Quare modus ille arguendi, etiam apud Durandum debet esse inutilis. — 53. Ad 1. Sotus.

Ad confirmationem dicendum est: si generatio diuina per impossibile interūperetur, eundem filium generandū fore per generationem subsequentem: quia in diuinis non possunt esse plures filij numero distincti: idem igitur tunc diceremus, quod Thomistæ modo dicunt de Angelo Michaële, si à Deo annihilatus iterum reproduceretur: nam cum apud eos non possint sub eadem specie esse plures Angeli, si Deus Michaëlem annihilatū vellet reproducere, non posset reproducere alium — 54. Ad cōfirm.

alium numero Michaëlem, sed illum ipsum, qui annihilatus ponitur.

55. Ad 2. Ad secundum dicendum est ad maiorem, agens naturale non ex eo non posse reproducere idem numero corruptum; quia nō potest habere habitudinem prioris actionis ad eundem effectum; sed quia non potest habere habitudinem ad effectum eundem numero, nisi per vnam numero actionem, quam iam habere nō potest, quia est præterita. In hoc autem sensu maior admittenda est, & neganda minor: nam quanuis concederemus, Deum non posse habere eandem actionem, qua rem primò produxit, tamen cùm sit infinita potentia, non solùm per illam actionem habet habitudinem ad illum numero effectum, sed per plures alias, quas habere potest, vt diximus contra primum Durandi fundamentum. Eandem minorem negat Capreol. quia existimat, actionem Dei ad extra nec esse aliam, & aliam; & proinde semper habere eandem habitudinem actionis ad quęcunque effectū.

56. Ad 3. Ad tertiū neganda est maior, quæ sine probatione sumitur. Vide, quæ diximus contra primum Durandi fundamentum.

57. Ad 4. Ad quartum nonnulli admittūt, quòd posito illo casu Angelus bis existeret per diuersas numero durationes diuersis temporibus coexistentes. Cōcedunt deinde, durationem Angeli (nimirum æuum) realiter non distingui ab Angelo; distingui tamen formaliter: & ideo fieri posse, vt Angelo non multiplicato, multiplicetur eius duratio: sicut etiam non multiplicata forma producta, fieri potest, vt multiplicetur actio, si eandem formā Deus bis produeat: quod ideo contingit, quia licet actio realiter non distinguatur à termino; ab eo tamen distinguitur formaliter. Aliter respondent, qui durationem Angeli, nec realiter, nec formaliter distinguunt ab Angelo. Volunt igitur, Angelo reparato, reparari idem numero æuum, & eandem numero durationem; & addunt, quòd Angelus tunc bis existeret, per eandē numero durationem, successiuè tamen habentem plures respectus ad diuersa tempora, quibus coexisteret. Vnde sicut modo Angeli per eandē durationem coexistunt diuersis tēporibus, ita etiam tunc per eandem sibi ipsi succedentem coexisteret tēporibus diuersis; coexistentia tamen non continua, sed interrupta: quare bis existeret. Circa hanc difficultatem vide Capreolum *in 2. dist. 2. q. 2. art. 3. ad 5, & 10. D. Bonauenturā contra quintā fol. 53. col. 3. & fol. 64. col. 1. & Caietanum 1. p. q. 10. ar. 5. ad finem Cōmenti §. In responsione ad 2, & Scotum in 2. dist. 2. q. 1. in solutionibus argumentorum*; qui omnes probant hanc successionem non repugnare simultati ipsius æui. Capreol. D. Bonau. Caietan. Scotus.

58. Ad 5. Ad quintum dicendum est, possibile simpliciter, accipi posse duobus modis: vno modo, vt possibile simpliciter idem est, quod possibile naturaliter: altero modo prout possibile simpliciter idem est, quod possibile absolutè, & ex terminis; quia scilicet termini nullam inter se habent repugnantiam. Si maior intelligatur de possibili simpliciter primo modo, dicendum est, formam eandem numero reparari, non esse simpliciter possibile; quia naturaliter non est possibile: ex quo tamen non sequitur, quòd sit impossibile ex terminis; quod enim est naturaliter impossibile, potest esse possibile ex terminis, & in ordine ad diuinam potentiam. Si vero maior intelligatur de possibili simpliciter posteriori modo; admittimus illud esse simpliciter possibile; inde tamen non benè inferes, illud esse possibile viribus naturæ.

59. Ad 6. Ad sextum facilis est responsio, si tempus, & motus in eadem numerica vnitate per diuinam potentiam reparari potest: etenim maior illa vera est de interruptione motus quoad continuationem partiū; falsa autem de interruptione quoad existentiam, vt diximus supra §. 4. ad 1. argumentum. Supposita autem opinione opposita, neganda est maior, quam negat Sotus vbi supra art. 1. concl. 2: quoniam esse rerum permanentium etiam est permanens, nullum fluxum partium includens, cum tamen fluxus motus, & temporis essentialiter includat successionem partium. Quare inter esse rei permanentis, & esse rei successiuæ, non est omnimoda similitudo; & inde est, vt esse rei permanentis per se non includat tempus; quod tamen includit res successiua.

60. Ad vltim. Ad vltimum sumptū ex loco D. Thomæ negare non possumus, eum in illo loco in hanc ire sententiam: nec enim argumentum illius aliquid valet contra eos, qui

qui animam sensitiuam realiter distinguunt à rationali, nisi quia anima sensitiua corrumperetur, & ita non posset eadem numero redire: tamen quia oppositum docuit quodlib. 4. art. 5. & Opusculo 9. cap. 82, dicendum erit, eum mutasse sententiam. Quæ verò docet 3. p. q. 77. *art. 5. & in 4. dist. 12. q. 1. art. 1. quæstiunc. 2. ad 3. explicat Caietanus in dicta q. 77. art. 5. §. Ad rationem autem:* An benè? tu considera.

D. Thom.

Caiet.

ARTICVLVS III.

Vtrùm hominis resurrectio naturaliter sit possibilis?

§. 1.

Explicatur sensus quæstionis.

1. Sensus quæstionis.

PRo explicatione tituli quæstionis, aduertimus hoc loco non inquiri; vtrum resurrectio hominis, eo modo, quo de facto est futura, posit naturaliter fieri? quoniam resurrectio hominū futura excedit naturam, & ex parte modi, & ex parte termini: ex parte quidem termini; quia resurget homo beatus secūdum animam, & secundum corpus gloriosus, vt ex fide inferiùs ostēdemus: ex parte verò modi; quia fiet in instanti, & sine vllis præuijs dispositionibus, atque transmutationibus materiæ, quæ ad generationem naturalem hominis sunt necessariæ, vt etiam inferiùs monstrabimus: iā vero est suprà omnes naturæ vires, aut reproducere hominem cum supernaturali gloria, tùm animæ, tùm corporis: aut nullis præcedentibus materiæ depositionibus, substantialibusq; mutationibus. Vnde in sacris literis futura mortuorum resurrectio appellatur mysterium, vt patet ex Paulo 1. Corinth. 15. *Ecce mysterium vobis dico: omnes quidem resurgemus; sed nō omnes immutabimur.* Et iterum: *Seminatur in corruptione; surget in incorruptione: seminatur in ignobilitate; surget in gloria; seminatur in infirmitate; surget in virtute: seminatur corpus animale; surget corpus spirituale.* Et iterùm: *In momento; in ictu oculi; in nouissima tuba (canet enim tuba): & mortui resurgent incorrupti, & nos immutabimur: oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem; & mortale hoc induere immortalitatē.* Paulus igitur satis explicat, tàm modum, quā terminum resurrectionis futurum esse supra naturam. Quibus accedit, *quòd in resurrectione erunt homines, sicut Angeli Dei:* vt habetur Matthæi 22. Quare Patres communiter docent resurrectionem futuram esse supra omnes naturæ vires, ita Dionysius de diuinis nominibus, ita inquiens: *Quòd veteribus quidem præter naturam fortassè videatur; mihi verò, tibique, & veritati, & diuinum, & supra naturam, vt est, videtur.* Vide Lactantium de diuin. *instit. c. 24.* Gregorium *homilia 20. in Ezechielem; Damascenum lib. 4. de Fide cap. 28: Ambrosium de Fide resurrectionis: Augustinum 13. de Trinitate, & lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 4. cum sequentibus: Chrysostomū homil. 8. in primā ad Thessalon. & homil. de Resurrectione, & homilia 65. in Ioannem, & homil. 2. in acta Apostolorum:* quos omnes refert Suarius 2. *tom. in tertiam partem disp. 44. sect. 6. pag. 822. col. 1. & 2;* nec est opus in re certa de Fide, Scholasticos referre; satis sit, omnes in hoc consentire.

1. Cor. 15.

Dionysius

Lactātius.
Gregor.
Damasce.
Ambros.
August.

Chrysost.
Suarius.

Quare quæstio proposita non intelligitur de resurrectione, quæ futura est, & prout futura est; sed de resurrectione præcisè sumpta, prout est reparatio eiusdem numero hominis, qui per mortem cecidit. De hac igitur inquirimus; vtrum sit naturaliter possibilis? naturaliter, inquā, id est, per vires naturales naturalis agētis. 2. De qua resurrectione sit sermo.

§. 2.

Refertur sententia affirmans.

QVòd resurrectio hominis naturę viribus sit possibilis, non posūt nō affirmare Philosophi, qui docuerunt, peractis certorum annorum periodis, omnia redire in eadem numerica vnitate, quos refert Augustin. 12. *de Ciuitat. Dei cap. 13. tom. 5:* quam opinionē docuisse Empedoclem, & Epicurum diximus supra q. 3. art. 1. §. 1. num. 1: etenim in illa sua generalitate omnium rerum, etiam homines includebant; quorū reditio, cum post mortem fiat, non potest non esse vera resurrectio. Eandem opinionem à fortiori probare debent, qui παλιγγενεσίαν, id est hominum resurrectionem probarunt. 3. Opinio affirmans.

Dubitari tamen potest; an hi Philosophi 4.

Dubitatio. phi loquuti fuerint de eisdem numero effectibus, & de reditu animarum in eadem numero corpora: si enim suam opinionem, seu potiùs fabulam non intellexerunt de eodem numero corpore, non possunt contra nostram adduci opinionem; cum reditio eiusdem animæ ad aliud numero corpus non sit vera resurrectio; quia non est idem numerò homo: sicut etiam reditio effectus non in eadem vnitate numerica, sed in alia, eiusdem tamen speciei, non probat idem numero corruptum restitui. *Suarius 2. tom. ad 3. p. in d. sect. 6. pag. 821. col. 1.* §. *Secunda sententia*, putat nec priores egisse de eisdem numero effectibus, sed de similibus; nec posteriores loquutos fuisse de regressu animarum ad eadem numero corpora, sed ad diuersa: & id confirmat authoritate Tertulliani *in lib. de Resurrectione carnis cap. 1.* vbi de Platonicis ita scribit: *Sed Platonici immortalem animam reclamant: imò adhuc proximè etiam in corpora remeabilem affirmant; & si non in eadem: & si nō in humana tantummodò, & cætera.* — Tertull.

5. Non recipitur. Ego hanc opinionem non recepi in 1. art. huius quæstionis §. 1. n. 2. vbi latiorem huius dubij resolutionem in hunc locum reseruaui: sed quia illius resolutio ad nostrum institutum parùm refert, ab hoc labore supersedendum esse consultò existimauî. Illud iterùm repeto ex Augustino, vbi suprà constare prædictos Philosophos non egisse de effectis similibus, numero tamen diuersis; sed de ijsdē numero, & de reditione eiusdem numero hominis, ita enim ait: *Sicut in isto sæculo Plato Philosophus in vrbe Athenensi, in ea schola, quæ Academica dicta est, discipulos docuit, ita per innumera retrò sæcula mul tùm prolixis quidem interuallis, sed tamen certis, & idem Plato, & eadem ciuitas, eademq; schola, ijdem discipuli repetiti, & per innumerabilia deinde sæcula repetendi sint.* Quæ verba euidenter probant, Philosophos illos de ijsdem numero effectibus, & de eodem numero Platone suam fabulam intellexisse; iam verò non potest esse vnus numero Plato, nec ijdem numero Platonis discipuli, nisi & anima Platonis, & singulæ discipulorum animę ad idem numero corpus redeant. Sed cum Tertullianus in citato loco expresse affirmet, Platonicos dixisse, animas non — August. — Tertull.

in eadem corpora redire; & idem sæpè affirmet de Pythagoricis *in lib. de Anima c. 28. 29. 30. & 31. & alibi sæpè*, puto illos Philosophos suam fabulam ita intellexisse, vt dicerent animam posse quidem redire ad eadem numero corpora; sed nō necessariò ad eadem numero redire, sed posse etiam redire ad corpora numero diuersa, cùm dixerint, eam sæpè redire ad corpora non humana: quare non negabant, sed potiùs affirmabant, eam ad idem numero corpus aliquando redire, vt idem rediret numerò homo: in quo sensu explicationi Patris Augustini locus relinquitur. Qua supposita satis conuincitur prædictos Philosophos non negasse, sed asseruisse potiùs, hominis resurrectionem viribus naturæ, non solùm esse possibilem, sed de facto sæpè dari. Sed quidquid sit de illis Philosophis, eādem opinionem probasse Democritum, testatur Plinius *lib. 2. de naturali historia c. 7. & lib. 7. c. 55.* vbi de Democrito scribit, non solùm eadem corpora posse reuiuiscere; sed de facto iterum victura esse: cum verò hoc ex reuelatione non habuerit; asserendum est, illum credidisse, resurrectionem hominum viribus naturæ esse possibilem. — Mens philosophorū. — Democritus. Plinius.

§. 3.

Refertur sententia veluti media.

Sed quia præcitata opinio, non solùm, vt fabulosa reijcienda est; sed veluti fidei contraria; imò etiam ipsi naturali lumini impossibilis; explicanda est sententia quædam, veluti media, quæ contra præcedentem asserit, hominis resurrectionem simpliciter esse impossibilem, si de viribus naturæ absolutè loquendum est; aliquo tamen modo admitti posse resurrectionem viribus naturæ posse dari: si nimirum eadem numero materia eidem numero, vel specie agēti diuinitus disposita approximetur. V. g. si contingeret, eandem materiam seminis, & sanguinis menstrui, ex qua Petrus fuit conceptus, iterum constitui sub forma seminis, & sanguinis in matrice eiusdem, vel alterius fœminæ; hoc enim posito, vtique formaretur idem numero corpus, quod anteà in ventre matris ipsius Petri conceptum fuit: & prætereà natu- — 6. Opinio veluti media.

naturaliter anima vniretur eidem corpori, & ſic reſurgeret idem numero Petrus; idque viribus naturæ: non quidem ſimpliciter, & abſolutè; quia eadem materia naturaliter non potuit eiſdem numero diſpoſitionibus diſponi: ſed ſuppoſito miraculoſo reditu earundem numero diſpoſitionum, poteſt idem numero Petrus naturali virtute reſurgere. Hanc opinionem in terminij adeò expreſſè probauit *Henricus.* *Scotus.* *Henricus quodlib. 15. q. 54.* vt mirum ſit Suarium id negare. Expreſſè idem probauit *Scotus in 4. diſt. 43. q. 3. art. 3. litera* *Tartaret.* *O. §. De tertio articulo dicitur, & litera P. §. Concedo concluſionem. Idem probat Tartaretus in ſuis reportatis ad eundem locum* *Baſſolius.* *Scoti: & Baſſolius in d. diſt. 43. q. 2. art. 3. §.* *Ouandus.* *Si quæras etiam, fol. 524. col. 2. poſt mediū:* *Varro.* *ſatis eſt de mente Ouandi ibidem propoſitione 7: refertur etiam Varro in eadem diſtinctione q. 4: in hanc ſententiam inclinare* *Richard.* *Richardum plures referunt in 4. diſt. 43. art. 3. q. 5. ad 6.* & multi volunt id ſatis eſſe de *D. Thom.* mente *D. Thomæ in 4. diſt. 43. q. 1. artic. 1. quæſtiuncula 3. & diſt. 44. q. 1. art. 1. quæſtiunc. 2.*

§. 4.

Vera reſolutio.

7. 1. concluſio. Pro vera reſolutione duas ſtatuimus concluſiones. Sit prima concluſio: *Abſolutè loquendo reſurrectio eiuſdē numero hominis ſimpliciter eſt impoſsibilis viribus naturæ.* Hæc concluſio inter ſcholaſticos eſt vnanimo conſenſu recepta *in 4. diſt. 43. & 44.* Non poſſunt eam non recipere, qui in 5. art. docuerunt, viribus naturæ fieri non poſſe, vt idem numero corruptum redeat, quos citauimus ibidē §. 1. in 3. ſententia n. 7. Quin potiùs nobiſcum conſentiunt, qui ſecundam ſententiam ibidem probauerunt: licet enim aſſerant, fieri poſſe viribus naturæ, vt in aliquibus rebus idem numero corruptū redeat; expreſſè tamen docent, fieri non poſſe, vt homo mortuus per vires agentis naturalis idem numero reſurgat: ita colliges ex Scoto, ſi benè expendatur *in 4.* *Scotus.* *diſt. 45. q. 3:* inquirens enim in principio literę A. an ſuppoſito, quòd forma miſti (quam in homine realiter diſtinguit ab anima rationali) poſsit per vires naturę eadem numero redire; an ijſdem viribus poſsit anima rationalis illi reuniri, vt reſurgat idem homo? reſoluit in art. 2. & 3. pro parte negatiua: vnde ſimpliciter probat, reſurrectionem eiuſdem hominis naturaliter eſſe impoſsibilem, quod etiam ſatis explicat *Baſſolius ibidem q. 2. & 2:* & *Baſſolius.* in terminis de reſurrectione id docuit *Durand.* *Durandus in d. diſt. 43. q. 3. & Richardus* *Richard.* *ibidem art. 3. q. 1. ad 6.* Id ipſum docuerat *D. Thom.* *D. Thomas in eodem loco q. 5. art. 1. quæſtiuncula 3. vbi etiam Capreolus, Hiſpalenſis, Paludanus, Sotus cum cæteris, atque Suarius* *Suarius.* *in d. diſp. 44. ſect. 6. §. Dico tertiò, pag. 822. col. 2. in fine:* ſed nobis ſatis ſit teſtimoniū Auguſt. in libro de ſex quæſtionibus ad *Auguſt.* Deo gratia. q. 1. vbi ait: *Humanæ facultati impoſsibilē eſſe; diuinæ autem poteſtati facillimā,* & in lib. de verbis Domini ſerm. vltimo: *Non res incredibilis dicitur, quia de Deo, non de homine dicitur.*

8. Hæc veriſsima reſolutio primùm probari poteſt, quoniam art. 1. huius quæſtionis generaliter demōſtratum eſt, idē numero corruptum viribus naturæ redire non poſſe. Ergo nec idem numero homo viribus naturæ poterit reſurgere. Antecedens demonſtratum eſt art. 1. cōſequentia inde patet; quia omnes rationes, quibus naturalis illa impoſsibilitas demonſtratur, à fortiori locum habent in reſurrectione; in qua anima non educitur de potentia materiæ.

9. *Oſtenditur in reſurrectione hominis.* Sed ſpecialiter hæc impoſsibilitas in reſurrectione hominis demonſtrabitur: etenim natura non poteſt hominem producere, niſi per generationem: ſed naturaliter eſt impoſsibile, vt homo mortuus poſsit iterum generari. Ergo naturaliter fieri non poteſt, vt homo mortuus reſurgat. Maior eſt nota, minor autem probatur: quia naturaliter fieri non poteſt, vt eadem numero materia, ex qua corpus illius hominis formatum fuit, iterum redeat, ſine qua idem numero corpus generari non poteſt: etenim materia illa per continuam trnſmutationem, & reſolutionem facilè diſsipatur, diuiditur, & cū alia cōmiſcetur; vnde naturaliter, aut redire non poteſt, aut vix. Et quamuis fortè poſsit naturaliter accidere, vt eadem numero materia, ex qua corpus illud mortuum formatum fuit, & genitum, redeat ad matricem eiuſdem matris; tamen non poteſt naturaliter fieri, vt ijſdē numero diſpoſitionibus, & cum eodem nume-

numero temperamento, & organizatione disponatur, quibus ad animam eiusdẽ hominis in prima illius generatione fuit

10. disposita. Iam verò sine ijsdem numero dispositionibus nõ potest illa materia determinari ad introductionẽ eiusdem numero animæ rationalis: nam cum materia ipsa de se sit indifferẽs ad diuersas formas, & specie, & numero distinctas: similiter, & agens naturale ex se sit indeterminatum ad hunc numero effectum, & ad illum; oportet, vt vtriusque indifferẽtia ab aliquo determinetur. Determinari

Indifferẽtia naturalis à quo determinetur.

autem naturaliter non potest, nisi per has numero dispositiones, & circunstantias quibus tùm materia ad hanc numero formam, & nõ ad illam applicatur; tùm etiã agens, vt hanc, & non illam formam cum materia vniat. Nec enim illorum opinionem probo; qui volunt, his numero dispositionibus ab agente in hac materia introductis adhuc dari indifferentiam ad effectus numero diuersos; & hanc à solo Deo ad hunc potiùs, quàm ad illũ determinari; quæ opinio etiam non placuit Suario vbi suprà. Porrò si hæ numero dispositiones, & potentiã materiæ ad recipiendam hanc numero formã, & actionem agentis ad solam istã numero producendam determinant; necessario concluditur non posse eundem hominẽ viribus naturæ suscitari; si eædem numero dispositiones, & circunstantiæ non possunt naturæ viribus applicari ad vniendam hanc numero animã. Idem etiam cõcluditur, si

11. indifferentia materiæ dispositæ ad hanc, vel illam formã; & agentis ad hunc, vel illũ effectũ à solo Deo determinatur: quoniã, licet Philosuphia illa fortè sit admittenda, quando agens his numero dispositionibus materiã disponit: Deus tamẽ, vt author naturæ indifferentiã illam materiæ; & agentis nõ determinat ad easdem numero formas sub his numero dispositionibus, ad quas eã determinare potest sub alijs numero distinctis: quia licet materia affecta his numero dispositionibus indifferens sit ad plures numero formas sub eadẽ specie; nõ tamen indifferens est ad omnes eiusdẽ speciei. Et eadẽ ratione, licet virtus actiua agentis, dũ his dispositionibus ad agendũ cũ materia cõcurrit, indifferens sit ad plures numero effectus diuina volũtate determinandus: nõ tamẽ

Quomodò Deus vt author naturæ determinet indifferentiam.

indifferenter se habet ad omnes, qui sub eadem specie dari possunt; quam Philosophiam, vt verissimam supponimus. Ea autem supposita, necessariò infertur, Deum; vt est author naturæ, non posse animam huius hominis eidem materiæ reunire, si non adsunt eædem numero dispositiones, quibus in prima sua generatione eidem corpori vnita fuit, quod in hac materia est maximè aduertendum.

Secunda conclusio.

¶ Secunda conclusio: *Sed nec resurrectio hominis esset naturaliter possibilis, quamuis daremus, eandem numero materiam eisdẽ numero dispositionibus diuinitùs dispositã, quibus disposita fuit, quando ille homo mortuus primò fuit conceptus, eidem naturali agenti approximari: adhuc enim ille numero homo naturaliter redire non posset.* Hæc conclusio statuitur cõtra authores secundæ opinionis citatos §. 2. Facile autem probabitur, si fundamenta aduersariorum dissoluamus: ex eorum enim solutione facilis erit impugnatio opinionis, quam defendunt. 12. 2. conclus.

Quod attinet ad Henricum; ille ex eo sumit fundamentum, quòd illæ dispositiones, quamuis supernaturaliter eædem numero redierint; naturaliter tamen necessitant ad reunionem eiusdem animæ cum illo corpore: iam verò anima rationalis separata naturaliter potest se facere illi corpori præsentem, & indistantem ab eo: facta autem indistans, non potest illi non dare suum esse formale humanum e partibus autem essentialibus debitè approximatis, & mutuam in se ipsis causalitatem exercentibus, non potest non resultare compositum. Et subinde non poterit non resurgere idem numero homo. Hoc est vnicum, & totum Henrici fundamentum. 13. Fundamentum Henrici.

Illud tamen non recipit Scotus *citatus §. 2. nec etiam illud recipit Onandus in 4. dist. 43. prop. 7.* & meritò; quia licet anima vnita corpori possit se ipsa corpus formaliter animare; non tamen potest effectiuè se vnire corpori, & efficienter illi dare esse humanum: quia ex Aristot. 2. Physicorum tex. 70. forma, & efficiẽs non coincidunt in idem numero: coinciderent autẽ, si anima se corpori vniret, 14. Non recipitur à Scoto. Onand.

tùm formaliter, tùm efficienter: quia & formaliter, & efficienter daret illi esse humanum. Oportet igitur, vt in tali resuscitatione detur aliquod agens ab anima distinctum, quod actiuè vniat illam animam corpori, & à quo corpus illud effectiuè habeat esse humanum mediante illa anima. ¶ Ex hoc iam patet fundamentū,
15. Fundamentum Scoti. quo nititur Scotus: vult enim, illam reunitionem non posse efficienter fieri, aut ab anima, aut ab alio naturali agente, sed à solo Deo: sicut etiam in prima eiusdem hominis generatione illa eadem anima à solo Deo fuit efficienter vnita eidē corpori naturaliter dispositò. Vt verò ostendat, reunitionem illam naturaliter fieri, addit illam à Deo non fieri, vt ab agente supernaturali, sed vt ab authore naturæ, qui statuit, animam à se solo creatam, se solo naturaliter vnire corpori debitè organizato. Quare reunitionem illam fieri à solo Deo non tollit, quominùs naturaliter fiat: quia fit à Deo, vt ab authore naturæ per concursum, & efficientiam naturæ debitam. Hæc habes ex *Scoto in 4. dist. 43. q. 3. art. 3. litera D.*
Scotus. 16. Non concludit. Sed profectò nec hoc Scoti fundamētum obtinet intentum: imò si principia Philosophiæ recepta diligentiùs expendantur, potiùs concludit, illam resurrectionem non esse naturalem; sed fieri modo supernaturali, non solùm, quia illa numero materia eisdem numero dispositionibus fuit supernaturaliter disposita; sed etiam, quia reunitio illa facta fuit, non naturali modo, sed supernaturali. Et vt
Aduertendum. id clariùs explicetur, aduertendum est, hominem naturaliter generari nō posse, nisi homo generans efficienter cōcurrat ad esse hominis geniti: Sol enim, & homo generant hominem, vt ait Aristoteles. Iam verò homo generans non potest efficienter concurrere ad esse substantiale hominis, quem generat, nisi animā à Deo creatam efficienter vniat cum corpore, vt supponimus. Cōcedendum est igitur,
17. quòd homo, quando primò fuit genitus,
Homo effectiuè vnit animam rationalem cum corpore. nō potuit naturaliter generari, nisi patre efficienter concurrente ad vnionem animæ cum corpore: nam licet ad veram generationē viuentis non necessariò requiratur, quòd generans actiuè producat ipsam animam (id enim solùm requiritur, cum anima educitur de potētia materiæ; secùs si non educatur) necessariò tamen requiritur, quod generans efficienter attingat vnionē animæ cū corpore; vt etiā supponimus. Quare, si posita debita organizatione, corporis per actionē generantis, Deus impediret, ne generās sua actione attingeret illam animæ cum corpore vnionē; sed etiam se solo immediatè faceret; ita vt se solo immediatè, & animam crearet, & eam corpori vniret; talis homo non diceretur naturaliter genitus ab alio homine. Eodem igitur modo, si in nostro casu Deus se solo faceret reunitionē illius animæ ad idem corpus diuinitùs organizatū, talis regeneratio, & resurrectio non esset naturalis, sed supernaturalis. Porrò si actio reunitionis illius animæ ad tale corpus est necessaria, vt illa dicatur naturalis; profectò reproductio talis hominis naturaliter non est possibilis; quia actio præterita naturaliter redire non potest, vt diximus in 1. art. Concludendum est igitur, regenerationem talis hominis nec posse dici naturalem ex parte Dei, vt est author naturæ: quia vt talis solùm statuit concurrere ad vnionem animæ cum corpore, mediante actione hominis generantis, quæ hìc dari non potest.

Et hinc habes solutionem tùm ad fundamentum Henrici, tùm Scoti: quoniam posito illo casu, dispositiones non necessitarent Deum, vt est author naturę, sicut diximus. Quod hoc loco est summè aduertendum. 18.

§. 5.

Adducuntur, & soluuntur argumenta in contrarium.

Sed adducamus, & soluamus argumenta, quę contra duas cōclusiones à nobis positas communiter adducuntur. 19.

Contra primam ita obijci solet: quoniā mortuo Petro, manet in materia naturalis potentia passiua ad recipiendam eandem numero animam: etenim ipsa potētia materiæ est ipsius essentia: essentia autem rei semper manet cum re. Præterea in anima separata manet appetitus naturalis, vt corpori vniatur, vt cum August. 12. de Genesi ad literam c. 35. docet D. Thomas 1. part. quęst. 76. art. 1. ad 6. quia appetitus cum realiter sit ipsa anima, est etiam immutabilis, qui non est aliud, quam propensio quædam, & inclinatio ad Argumentum 1. contra primā.

ad informandum corpus. Sed naturalis illa materiæ potentia, naturalis item appetitus animæ omnino essent frustra, nisi in natura daretur naturalis vis, qua ad actum reducerentur. Ergo admitti debet aliqua naturalis vis, quæ animam Petri posset eidem corpori reunire, & reuniendo Petrum suscitare.

20. Solutio. ¶ Hoc argumentum satis sufficienter soluunt Couimbricenses a. de Generat. *c.11.q.1.art.4.ad 4.pag.494.* Et quod attinet ad potentiam materiæ ad recipiendam eandem numero animam, admittimus, eam esse naturalem; si naturale idē est, quod inditum à natura: Deus enim author naturæ creauit illam entitatem, quæ est substantialis potentia ad recipiendam omnem formam naturalem; & in hoc sensu talis naturalis potentia est immutabilis. At tamen si naturale idem est,

21. Quomodò potētia materiæ ad animā sit naturalis? quod habens respectum ad agens naturale, cuius actione ad actum reducatur; negandum est potentiam materiæ esse naturalem ad animam Petri recipiendā; quia actione agentis naturalis iam non potest ad actum reduci; licet aliquando in ordine ad eandē animam naturalis fuerit, & de facto reducta ad actum naturalis agentis actione: hæc autem naturalitas non est immobilis, & perpetua ipsi materiæ; quia amittitur per separationem animæ ab ea: etenim per talem separationē, mansit eum priuatione talis animæ; iam verò à priuatione ad habitum naturaliter non est regressus, vt diximus suprà q.3. art.1. Quare sicut per mortem generans iam illa non continet in naturali sua virtute generatiua, vt latè diximus in d. q. 3. ita etiam ipsa materia iam eam non cōtinet in sua potentia passiua. Quod verò

Quomodò in anima separata maneat appetitus naturalis ad corpus. attinet ad appetitum naturalem ad informandum corpus, qui in anima separata dicitur manere; Conimbricenses loco citato videntur illum admittere in tali anima: negant tamen, talem appetitum frustra in ea dari: quia ne talis appetitus dicatur frustra datus animæ, satis est, quòd in prima hominis generatione fuerit naturaliter reductus ad actum; tum per Deum naturæ authorem; tum per patrē generantem, qui naturaliter attigit vnionem illius animæ, vt suprà diximus.

Conimbr.

Bañes, Solutio etiam placuit *Bañes 1.part.q.76. artic.1.dub.5.ad 4.* Quæ solutio est optima de appetitu naturali, qui solùm est naturalis ex parte termini, siue finis: qui solus reperitur in anima separata, quia necessariò essentiam animæ consequitur: vnde semper permanet, quamuis ex parte principij iam non sit naturalis; de quo iterùm dicemus inferiùs in quæstione vtrùm futura resurrectio dicenda sit naturalis? Vide interim Diuū Thomam 4.contra gentes cap.81. & Ferrariensem ibidem; atque etiam Diuum Thomam *1.part.quæst.76.art.1.ad 6. vbi latè Caietanus, §. Ad ea autem, quæ naturalitatem, vbi etiam Bañes dub. 5.* vt alios omittamus. Vera igitur & facilis solutio sit, vt in anima separata detur appetitus naturalis, vt iterum corpori vniatur, si sermo sit de appetitu naturali quoad finem, & terminum, qui appetitur: secus autem, si sermo sit de appetitu simpliciter, & absolutè naturali; qualis est, qui & quoad finem, & quoad viam, siue quoad fieri est naturalis. Iste frustra in ea daretur, si non esset agens, à quo post separationem posset impleri: ille verò solùm esset frustra; si nunquam impleri potuisset; secus si semel impletus, iterum naturaliter impleri nequeat. 22.

D. Thom. Ferrar. Caieta. Bañes. Facilis solutio.

Deinde arguunt: Anima contra naturam suam detinetur extra corpus: est enim illi naturale in corpore esse, cū ex sua natura sit actus corporis, vt patet ex libris de Anima. Sed nullum violentum potest esse æternum, ex Aristotele 1. *de cœlo cap.2.text.15.& lib.2.cap.3. tex.18.* Ergo anima non potest sempiterno tempore permanere in illo statu separato. Habebit igitur in natura aliquam naturalem vim, cuius actione debeat ad suum corpus redire. 23. 1. argum contra primam.

Arist.

¶ Ad hoc argumentum satis sufficienter respondent Conimbricenses vbi suprà ad secundam probationem quarti argumenti: vbi simpliciter negant, statum animæ extra corpus esse contra naturam animæ; quia solùm est præter naturam: cum enim non habeat naturalem inclinationem quoad fieri, sed solùm quoad terminum; non potest impediri à corpore per aliquam vim extrinsecam, cui ipsa animæ inclinatio resistat. Vide interpretes Diui Thomæ 1. *parte, quæstione 89.artic.1. vbi Caietanus, Bañes cum cæteris.* 24. Solutio Conimbric.

25. 3. argum. contra primam. Tertiò obijcitur: homini consideráto secundùm præcisam suæ naturę cōditionem debetur naturalis beatitudo: etenim cæteris omnibus rebus vltimus finis naturaliter est debitus. Sed homo hanc suā beatitudinem naturalem non potest obtinere in hac vita: tum; quia præsens vita mortalis pluribus est obnoxia miserijs, tum etiā; quia id docet Augustinus 13. *de Trinitate c.8.* & 20. dum affirmat, non posse hominem in corpore mortali assequi beatitudinem. Ergo homo naturalem beatitudinem consequi non poterit, nisi post hanc vitam: sed nec eam consequi potest in sola anima separata: tum; quia naturalis appetitus beatitudinis, qui datur in toto homine, tanquam appetitus totius speciei, nō potest in sola anima separata satiari: tum etiā, quia non sola anima meruit præmiū, sed totus homo: vnde Sancti Patres, ideò hominum resurrectionem probant; quia non sola anima in via meruit, sed totus homo, vt inferiùs dicemus. Ergo oportet, vt totus homo post mortem naturaliter resurgat; vt suam naturalem beatitudinem assequatur.

August.

26.

27. Solutio Cani, & Bellomont. ¶ Ad hoc argumentum Canus, & Bellomontanus negarent homini secundū suā naturam spectato competere aliquam naturalem beatitudinem: etenim negant, admittendam esse beatitudinem naturalem: ita *Canus 9. de locis Theol. cap. 9. pag. 521.* & *Bellom. 1. p. disp. 226. c. 2. n. 34.* & *1. 2. disp. 12. c. 3. n. 1.* Sed horum sententiam non admisimus 1. tom. lib. 3. q. 1. ar. 3. §. 4. nec lib. 4. q. 14. in præfatione. Vnde Conimbricenses vbi suprà ad quartā probationem quarti argumenti admittunt, homini secundùm suam naturam spectato competere beatitudinem naturalem, quæ est communis sententia, vt ostendimus in d. q. 1. art. 3. §. 3. Sed nos ibidem §. 4. resoluimus de facto nullam naturalem beatitudinem homini deberi, eam tamen fuisse possibilem. In hoc igitur sensu admittimus maiorem, & eam potuisset homo viribus naturæ consequi, tùm in hac vita mortali; tùm post hanc vitam, vt ostendimus lib. 4. q. 14. ar. 1. n. 3. Quare neganda est minor, si absolutè intelligatur: admittenda tamen, si intelligatur de beatitudine naturali in sua summa perfectione, vt ibidem diximus concl. 2. n. 6. Vnde negandum est, quòd

Canus.

Non admittitur.

Propria solutio.

28.

anima separata eam non posset consequi: etenim Arist. mortuorum resurrectionē non agnouit; quin potiùs eam naturæ viribus esse impossibilem, in hoc articulo ostendimus: & tamen Aristot. cognouit naturalem beatitudinem post hanc vitam posse haberi ab anima separata, vt dixim' in d. q. 4. ar. 1. n. 7. ex 1. Ethicor. c. 11. ad finem, vbi *D. Thomas lectione 16. in vltimis verbis.* Ad id, quod primo loco obijcitur, dicimus, quòd appetitus ille naturalis in homine repertus foret tunc accommodatus ad naturam beatitudinis naturalis: cum enim homo nullam aliam sibi esse propositam beatitudinem cognosceret, nisi naturali modo; modus autē naturalis dictaret, beatitudinem solùm esse debitam toti homini pro statu vitæ; pro futura verò soli animæ; quia ductus solo lumine naturali resurrectionem iudicaret esse impossibilem; vtique nec in homine daretur appetitus naturalis, vt post hanc vitam iterùm beatitudinem consequeretur; nec in anima ille conseruaretur, vt appeteret reuniri, vt totus homo rebeatificaretur. Igitur non oporteret, vt appetitus naturalis totius speciei ad beatificationē totius hominis satiaretur: cum nullus talis, aut in toto homine, aut in anima separata vnquam repertus fuerit. Ad id, quod de merito obijcitur, admittimus, totum hominē in hac vita meruisse sibi beatitudinem dari in præmiū; dicimus tamen, eum hanc meruisse modo suo statui accōmodato: vt sibi toti pro præsenti vita daretur præmium naturalis beatitudinis; suæ verò animæ pro vita futura. Vnde cessat vis argumenti. Quomodò autem Patres hac ratione vtantur, inferiùs explicabimus.

D. Thom. Arist.

29. Ad 1. obiectionem.

30. 1. arg. contra 2. ¶ Contra secundā conclusionē, primū obijci potest fundamentum Henrici, & Scoti, de quo in §. 4. præced. quoniam illæ dispositionēs, quæ diuinitùs materiā informarent, naturaliter necessitarent ad reunionem eiusdē numero animæ. ¶ Sed ad hoc argumentum iam patet solutio ex ijs, quæ diximùs §. 3. pro secunda concl.

Solutio.

31. 2. argum. Deinde obijci potest; quia hæc videtur esse sententia D. Thomæ *in 4. dist. 43. q. 1. art. 1. quæstiunc. 3.* dum ait resurrectionem futurā, ideò esse miraculosam; quia dispositio corporis non fit modo naturali per virtutem seminis. Ergo ex mente D. Tho-

D.Thomæ, si supponatur applicari eandem materiam per virtutem eiusdem seminis dispositam, resurrectio naturaliter fieret. Accedit; quòd idem D.Thomas in *4.dist.44.q.1.ar.1.quæstiunc.2.ad 1.* dicit, ideò per generationem naturalem non redire eundem numero hominem; quia non fit ex eadem materia. Ergo si rediret eadem materia, saltem supernaturaliter, posset idem homo redire actione agentis naturalis. Denique Richardus contra istam conclusionem docet *in 4.dist.43.art.3.q.1.ad 6.* dum ait, facta applicatione eiusdem materiæ eidem agenti, eundem numero hominem naturaliter redire.

D. Thom.

Richard.

32. Solutio. ¶ Ad hoc argumentum dicimus D.Thomam in 1. loco non agere de quacunque dispositione, sed de ea, quæ est actiuum principium naturale ad vniendam animã cum corpore debitè organizato: in hoc igitur sensu resurrectio futura non erit naturalis; quia ibi non concurret naturalis virtus seminis, quæ illam vnionem efficienter faciat: nec talis virtus naturalis potest dari; etiamsi dispositiones ex parte materiæ diuinitùs adsint: qualis nõ est virtus, quæ est in semine. Vnde in argumento supponitur vnum falsum, quod D.Thom. nunquam posuit. Ad secundũ locum ex eodem D.Thoma dicimus, D. Thomam ibi solùm reddere rationẽ, cur idem numero homo communiter non redeat, non verò reddere adæquatam causam, cur absolutè naturaliter redire non posit; quam tamen addidit in primo loco. Richardus autem, licet doceat, regenerationem hominis, ideò naturaliter dari non posse; quia naturaliter non potest dari idem numero semen, nec eadem omnino seminis materia; non proinde existimat, quòd si eadem numero materia, & idem numero semen diuinitùs darentur, posset redire idem numero homo: etenim tale semen non posset sua naturali virtute effectiuè concurrere ad vnionem animæ; siquidem non posset habere eandem numero actionem, quam habuit in prima eiusdem hominis generatione, sine qua naturaliter cooperari non potest.

Explicatur D. Thom.

Explicatur Richard.

ARTICVLVS IIII.

An hominis resurrectio per potentiam diuinam sit possibilis?

1. Qui partẽ negantem probauerũt. Partẽ negantẽ huius quæstionis probasse cõmunem omniũ antiquorũ Philosophorum scholam, testatur Tertullianus in lib. *de præscrip. hæreticorũ* c.7. ita inquiens: *Vt carnis restitutio negetur, de vna omnium Philosophorum schola sumitur.* In eodem errore fuerunt Epicurei simul cum Stoicis, & illis, qui negarunt animæ immortalitatem: cum enim crederent, animam simul cum corpore interire, simul negabant, illam posse iterum redire ad aliquod corpus; ne dum ad idem numero: inde Epicurei, & Stoici Actorũ 17.n.18.& 38. Athenis cũ Paulo disputantes, non solùm eum erridebant resurrectionem prædicantem; sed etiam illum appellabant verborum seminatorem, id est, seminatorem doctrinæ ridiculæ. Festum Actorũ 26. in eodem fuisse errore facilè colliges ex illis verbis: *Insanis Paule*; quibus satis declarat, Paulum insanire, dum resurrectionem prædicat. In eodem errore refertur Plinius *lib.2. de naturali historia c.7.& lib.7.c.55.* Sadducæos in hoc errore fuisse apud Iudæos plures affirmant; & id probant ex Matthæo 22. & ex Marco 12. ex his tamen locis benè constat, eos negasse, futuram esse resurrectionem; non tamen constat, quòd eam negauerint tanquam impossibilem: sicut etiam non constat; an Marcion, aliique hæretici eam negauerint, tanquam impossibilem; an vero, tanquam non necessariã? Fundamenta huius impossibilitatis eadem sunt cum illis, quæ probant, nec diuina virtute fieri posse, vt idem numero corruptum redeat, quæ videre est suprà art.2.§.5.

Tertull.

Error Epicureorũ, & Stoicorum.

Error Festi

Error Sadducæorum.

2. Veritas fidei. Sed tamen resurrectionem hominis diuina potentia esse possibilem, & fides prædicat, & ratio suadet: etenim, cum fides prædicet, futuram esse hominum resurrectionem, vt inferiùs ostendemus; simul etiam prædicat illius possibilitatem: etenim ab actu ad potentiam valet consequentia.

3. Accedit etiam ratio in hac materia efficacissima; quia nihil est diuinæ potentiæ denegandum, nisi impossibilitas, & implicatio ostendatur: hæc autem ostendi nũquam poterit: sicut etiam nunquã ostendetur implicatio, ne idẽ numero annihilatum, siue corruptũ per diuinam potentiam reproducatur. Vide in d.art.2.§.5.

ARTICVLVS V.

Vtrùm possibilitas resurrectionis possit ratione naturali demonstrari?

1. Sotus quod non possit naturaliter probari.

DE hac quæstione aliqua est inter Philosophos controuersia. Quidā non solùm negant, rationibus naturalibus probari posse, resurrectionem esse possibilem; sed nec posse eisdem persuaderi; posse tamen aliquibus naturalibus similitudinibus, & exemplis ostendi, eam non esse impossibilem: hæc est opinio Soti *in 4. dist. 43. q. 1. ar. 3. in 3. concl. pag. 398. col. 2.* Medina verò *3. p. q. 53. ar. 1. cum Soto existimat*, possibilitatem resurrectionis non posse rationibus naturalibus euidenter demonstrari; posse tamen probabiliter suaderi. Primum docet *in d. art. 1. concl. 1. pag. 885. col. 2.* Secundum verò *ibidem in 2. concl. pag. 886. col. 1.* Suarius autem *2. tom. ad 3. p. disp. 44. sect. 8. pag. 828.* admittit, possibilitatem istam non ita posse euidenter demonstrari, vt à nemine, etiam proteruo, possit negari: posse tamen dari ferè physicā demonstrationem, quæ satis sit ad conuincendum intellectum benè dispositū.

Opinio Medinæ.

Opinio Suarij.

2. Propria opinio.

Ego puto omnes conuenire: quoniam omnes conueniunt, dari non posse demōstrationem omninò euidentem, qualis est Mathematica. Cōueniunt etiam dari nō posse demonstrationē, quam appellamus physicam: hoc enim non negat Suarius: quia solùm admittit, dari posse demōstrationem ferè physicam: quibus verbis nō audet admittere demonstrationem simpliciter physicam; in quo cōueniunt Sotus, & Medina, dum dicunt non posse resurrectionis possibilitatem rationibus naturalibus euidenter demonstrari: nec enī agunt de euidentia mathematica, quæ intellectum, etiam proteruum, conuincat; sed de euidentia physica, quæ principijs certis, & naturaliter indubitatis innititur. Quare omnes admittunt, hanc possibilitatem rationibus lumine naturali ferè notis, & ferè certis demōstrari posse. In hoc tamen Sotus non est audiendus, quod putat posse naturalibus rationibus declarari, eam non esse impossibilem; si ita id intelligat, vt possimus naturaliter ostendere rationes in contrarium adductas impossibilitatem non conuincere: id enim etiam est dicendū de omnibus fidei mysterijs quoad substantiam supernaturalibus: cum tamen resurrectionis possibilitas positiuè suaderi queat aliquibus rationibus probabiliter vrgentibus. Statuim⁹ igitur possibilitatem resurrectionis non solùm posse naturaliter probari ostendēdo, non concludere argumenta, quæ possibilitatem improbant; sed probari posse positiuè ostendendo illius possibilitatē. Quod mihi satis confirmat D. Gregorius *14. moral. c. 28. qui resurrectionis fidem* (inquit) *ex obedientia non tenent; certè hanc tenere ex ratione debuerant.* Et D. Thomas 4. cont. gent. c. 79. vbi eas rationes, quas ex natura adducit, appellat euidentes.

D. Gregorius.

3. 1. ratio.

Sit igitur prima ratio generalis ad possibilitatem efficaciter confirmandā: quoniam ratio naturalis, quæ in Deo agnoscit infinitam potentiam, agnoscit, Deum posse omne id, quod non ostenditur impossibile: nam Luc. 1: *Non est impossibile ad Deum omne verbum*, id est, omne, quod tanquam possibile concipi potest: iam verò ratio naturalis dictat esse possibile, quod non ostenditur simpliciter impossibile. Sed stando in lumine naturali, nulla ratio potest ostendere resurrectionem esse simpliciter impossibilem. Ergo stando in solo lumine naturali satis probabiliter ostenditur, resurrectionis possibilitas. Potest quidē dari efficax ratio, quòd illa sit impossibilis viribus naturæ, vt ostendimus suprà art. 3. & de re corrupta supra q. 2. art. 1. at tamen nulla dari potest ratio, quæ naturaliter demonstret impossibilitatem simpliciter.

4. 2. ratio.

Secunda etiam ratio satis est efficax: quoniam Deus sua infinita potentia (quā in eo ratio naturalis agnoscit) potuit hominem se solo ex nihilo producere. Ergo potest eundem hominem iam mortuum suscitare. Antecedens supponitur naturaliter vel demonstratum, vel ferè. Cōsequentia inde efficaciter ostenditur, quia eodem lumine naturali certum est, maius esse hominem quoad vtraque partem (animam. s. & corpus) ex nihilo producere; quàm eum iam mortuum suscitare: etenim per mortem vtraque hominis pars realiter manet, quanuis vna ab alia maneat separata: at in creatione vtraque erat nihil, & vtraque educta ex nihilo, cum altera fuit vnita ad componendū hominem: iam verò maius est, duo ex nihi-

nihilo creata ſimul coniungere; quàm eã in eſſe permanentia, & ſeparatim exiſtẽtia iterum coniungere. Ergo ſi Deus potuit hominem ex nihilo creare, à fortiori poterit eum iam mortuum ſuſcitare.

5. Ea vtitur D. Gregor.

Quo argumento vſus eſt D. Gregor. *homil. 26. in Euangelia*, ita ſcribens: *longè minus eſt Deo reparare, quod fuit, quam creaſſe, quod non fuit: aut quid mirum, ſi hominem expuluere refecit, qui ſimul omnia ex nihilo creauit.* Eodem etiam vtitur homil. 2. in Ezechielem, vbi ita ait: *Mirari ſolent, qualiter caro reminiſcère poſsit expuluere? mirentur igitur altitudinem Cœli, molẽ terræ, abyſſum aquarum, omnia, quæ in mundo ſunt, ipſos quoque Angelos creatos ex nihilo: minus eſt valde aliquid ex aliquo facere, quam omnia ex nihilo feciſſe.* Vide eum 14. Moral. cap. 30.

6. Eadem vtitur Auguſt.

Eodem argumento vtitur Auguſtinus ſermo. 15. de verbis Apoſtoli ita inquiens: *Te appello, quicunque fideli animo de reſurrectione dubitas, & putas nõ poſſe mortuos reſuſcitari. Quid eſt amplius ex nihilo homines facere, qui viuant; an eos, qui facti ſunt, & vixerant, reparare poſt mortem? vtique plus eſt facere, quod nũquam fuit, quã reparare, quod fuit. Quomodo ergo impoſsibile eſſe dicis, vt Deus, qui hominem formauit ex nihilo, reformet? quomodo nos ſuſcitare non poteſt conuerſos in puluerem, qui etiamſi in nihilum rediremus, facere poterat, vt eſſemus; ſicut & fecit nos eſſe, cum antea nunquã fuiſſemus.*

Alius locus Auguſt.

Idem Auguſtinus in lib. de Catechiſmo ſermo 1. *Non fuiſtis*, inquit, *& eſtis; & non reſurgent mortui, qui fuerunt? ſi ergo potens eſt Deus facere, quod non fuit; non poteſt reparare, quod fuit? non dubitat Charitas, & ſi non apprehendit infirmitas.*

3. Locus ex eodem.

In lib. de verbis Dñi ſermone vltimo puto, *quia cùm dicitur Deus mortuos ſuſcitaturus eſt, non res incredibilis dicitur; quia de Deo non de homine dicitur: Magna res eſt, & incredibilis, ſed non ſit incredibilis; quia Deus eſt, qui facit. Ille ſuſcitabit te, qui creauit te: non eras, & es: & factus non eris? abſit, ne credas. Mirabilius aliquid fecit Deus; quando fecit, quod non erat, quàm facit reparaturus, quod fuerat.* Videndus eſt in lib. 2. de Conſolatione mortuorũ cap. 2; vbi inter alia ad noſtrum inſtitutum, ita ait: *Dubitas, quomodo poſsis reparari poſt mortem, & reſtitui poſt cineres, & oſſa conſumpta? O homo, ſi dicere velimus; quid fuiſti, antequam in matris vtero conciperèris; nihil vtique. Deus ergo, qui te creauit ex nihilo, non ne faciliùs poterit reparare de aliquo? non ne faciliùs poteſt facere, quod ante iam fuit, qui potuit creare, quod non fuit?* Citari etiã ſolet in ſermone 64. de verbis Domini in fine, & Epiſtol. 49. quæſtione 1. & Epiſt. 146.

7. Eadem vtitur Cyrill. Ieroſolymit.

Denique hoc argumento vtitur *Cyrillus Ieroſolymitanus Catecheſi 18. fol. 163. pag. 1.* ita inquiens: *Verum eſt maius ſtatuam, quæ nulla eras, ab initio formare; quam eam, quæ cecideras in eandẽ rurſus formam, conflare? qui ex nihilo, nos fecit Deus, nunquid iam exiſtentes, & cadentes, rurſus excitare non poterit?*

8. Cõfirmatur ex Patribus.

Hæc igitur ratio, qua tot vtuntur ſancti, ſatis ſit ad ſtabiliendam, & probabiliſsimè confirmandam reſurrectionis poſsibilitatem, quam pluribus alijs rationibus à natura petitis confirmant Patres citati:

Ambroſ.

maximè D. Ambroſius *in lib. de fide reſurrectionis tom. 4. pag. 322. & Cyrillus Ieroſolymitanus in d. Catecheſi 18*: plures ex illis citat Medin. vbi ſuprà ſed ſatis ſint, quos adduximus.

Alia confirmatio.

Quæ inde magis confirmabuntur; quia ratio naturalis potentiã Dei cognoſcens, efficaciter probat, Deũ poſſe multa facere, & de facto facere, quæ ſunt ſupra naturam. Licet autem ipſum nihil, quod eſt termin' corruptionis, ideo quia eſt priuatio rei corruptæ, eam tollat à potentia, tàm materię, quàm a[illegible]itatis naturæ; non tamen illam tollit, ne ſit in potentia infinita Dei; de quo multa diximus ſupra art. 1. & 2. huius quæſtionis.

9. Soluitur quorundam obiectio.

Nec his obſtat, ſi cum aliquibus obijcias, reſurrectionis poſsibilitatẽ eſſe dogma fidei, quod à Paulo dicitur myſteriũ diuinam reuelationem expetans: non obſtat, inquam, vt benè aduertit Suarius *in dicta diſp. 44. ſect. 8. in fine*; quoniam dogma fidei primò, & per ſe terminatur ad reſurrectionem eſſe futuram, vt patet, ex conſequenti verò, & ſecundario terminatur ad illius poſsibilitatem: nam cum ab actu ad potentiam conſequẽtia ſit neceſſaria, ſi fides docet, futuram eſſe mortuorum reſurrectionem; ex conſequenti docet, illam non eſſe impoſsibilem, ſed poſſibilem: iam verò, quæ iſto modo ſub obiecto fidei continentur, poſſunt rationibus naturalibus efficaciter probari; Imò aliquando demonſtrari, ſi ſunt naturalia quoad ſubſtantiam; ſupernaturalia verò quoad modum: nam Deum creaſſe Mũ-

dum non ab æterno, sed in tempore, est de fide; & tamen Deum potuisse mundum creare, saltem in tempore, naturali lumine demonstratur. Mare rubrum filijs Israel fuisse diuisum, ita vt aquæ starent, fides docet: Deum tamen potuisse aquas diuidere, & retinere, ne fluerent, demonstrat naturalis ratio. Quare non valet hæc consequentia: *de fide est resurrectionem esse possibilem. Ergo possibilitas eius naturalibus rationibus non potest demonstrari.* Vt omittamus, quòd multa sunt de fide, quæ naturali lumine demonstrãtur: nam fides docet, animam esse immortalẽ: Deũ esse creatorem: & tamen & immortalitas animæ naturaliter demonstratur; & Deũ posse res creare.

10. Soluitur obiectio. Sed obijcit Sotus; quoniam ex Aristotele, sicut res se habet ad esse, ita ad cognosci: sed resurrectio naturaliter esse non potest. Ergo nec potest naturaliter cognosci. Argumentum, si vim aliquam habet, solùm eam haberet de futura actuali resurrectione; non verò de illius possibilitate: quia actualis futuritio illius ex sola fide habetur: & quamuis aliquibus congruentijs à natura petitis suaderi valet, vt dicemus: non tamen potest efficaci probabilitate suaderi. Porrò possibilitas resurrectionis solum est de fide ex consequenti, & secundario, vt diximus: hæc autem, sicut ex natura habent, quòd sint possibilia; ita ex natura habent, quòd sint naturaliter cognoscibilia.

QVÆSTIO IIII.

De actuali futuritione resurrectionis.

SVpposita, imò etiam cõfirmatą possibilitate resurrectionis, inquirendũ est; an illa aliquando sit futura? etenim à posse, non valebit consequentia ad esse.

De hac quæstione duo sunt inquirenda: vnum est; an mortuorum generalis resurrectio sit futura? Alterum est; an omnes homines sint resurrecturi.

ARTICVLVS I.

Vtrùm generalis mortuorũ resurrectio sit futura?

§. 1.

Refertur error negans.

QVod resurrectio mortuorum futura non sit, plures tàm ex Philosophis ante Christi aduentum, quàm ex hæreticis post aduentum eius affirmarunt. Eam nec probauerunt, nec probare poterãt Philosophi, qui ante Christi aduentum docuerunt, resurrectionem simpliciter esse impossibilem, quos citauimus quæst. præcedente art. 4; & inter eos enumerauimus Epicureos, & Stoicos, & cum illis Plinium: hi omnes ideo negabant futuram esse resurrectionem; quia putabant, eam esse simpliciter impossibilem. De his legi possunt Tertullianus *in lib. de Resurrectione carnis, & de Præscriptione hæretic. & Augustinus 12. de Ciuitate Dei cap. 13. & lib. 22. cap. 25.* 1. Error negans. Tertull. August.

2. Sadducæorum error. Istum errorem apud Iudæos placuisse Sadducæis, patet Matthæi 22. *Accesserunt* inquit, *ad eum Sadducæi, qui dicunt resurrectionem non esse*, & idem habetur Marci 12. Lucæ 20. Actorum 4. 5. & 23. Hunc errorem in Ecclesia cępisse à temporibus Apostolorum, omnes docent. Primùm illius suscitatorem fuisse Simonem Magũ testatur Castro verbo *resurrectio hæresi 1.* Resurrectionem negasse Hymenæum, & Phyletum, docet Paulus 2. *ad Timotheum 2. num 17:* Dicebant enim, resurrectionẽ iam esse factam, & ideo non iam esse futuram. Hanc hæresim successu temporis innumeros ex hæreticis probasse, refert Castro vbi supra: resurrectionem enim negauerunt Cedron, Marcion, Basilides, Appelles, Valẽtinus, & innumeri alij; inter quos enumerandùs est Porphyrius, vt refert *D. Thomas 3. 2. q. 4. art. 6. ex Augustino 12. & 22. de Ciuitate Dei, vtrobiq; cap. 26.* Hunc errorem plures tribuunt Origeni; sed alij eum ab hoc errore liberant. Vide *apud Castrum vbi supra, & apud Suarium 2. tom. ad 3. partem disput. 50. sect. 5. pag. 982. col. 1:* etenim *homil. 1. 9. & 25.* in numeros satis fatetur futuram resurrectionem, dum ait, corpora resurgentium habitura quatuor illas qualitates, de quibus agit Paul. 1. Corint. 15. Illud ferre nõ possum, quod colligitur ex Medina ad *3. p. q. 53. art. 1. pag. 884. col. 2. & aliquo modo ex Suário in d. 2. tom. disput. 44. sectio. 6. §. Dico tertio pag. 823. col. 1. ante medium,* Marci. 12. Lucæ. 10. Simon. Hymenæus Philetus. Prophyri. Tribuitur. Origeni.

Disci-

Diſcipulos in teſurrectione ideo non crē didiſſe annūciantibus Chriſti reſurrectionem; quia putabant, reſurrectionem non eſſe futuram: nec enim tutum eſt aſſerere diſcipulos doctrina Chriſti inſtructos errorem Sadducæorū habuiſſe: fuerunt igitur increduli, quòd Chtiſtus verè reſurrexerit; non tamen ex eo, quod non crederent futuram eſſe reſurtectionem.

3. Varie errabant hæretici.

3\. Illud aduertendum eſt hæreticos illos non eodem modo erraſſe circa articulum reſurrectionis: nam communior ferè omnium error fuit, qnod nulla futura erat corporum reſurtectio. Porphyrius tamē eam ſimpliciter non negauit eſſe futurā; quia admiſit reſurrectionem damnatorū, vt in ſequēti articulo dicemus, & ſatis docet Auguſtinus 12. *de Ciuitate Dei cap.* 26. Quare ſolum negauit reſurrectionem iuſtorum; quia exiſtimauit beatitudinem cum corpore ſimul ſtare non poſſe, vel ſimpliciter, vel quia eam corpus diminuebat.

4\. 1. Arg. Pro hoc errote nulla ſuppetunt argumenta deſumpta ex Sacris literis: poſſūt tamen pro ea adduci omnia argumenta, quę contra reſutrectionis poſsibilitatem adduximus ſupra q. 3. art. 4.

5\. 2. Arg. Secundò adduci poteſt fundamentum Potphyrij, & Marcioniſtarum: quia fieri non poteſt, vt anima vnita corpori ſit beata; nam cum corruptio per ſe, & inſeparabiliter comitetur corpus, nō poteſt animam non grauare: ſumma autem beatitudo conſtare non poteſt cum hoc malo grauaminis. Ergo ſi animæ ſeparatæ beatitudo futura eſt perpetua, vt fides admittit, non eſt admittenda corporum reſurrectio.

6\. 3. Arg. Tertiò idipſum poteſt cōfirmari, quia licet corpus omninò beatitudinem non impediat, impedit tamen, ne ſit perfecta: ſed nō eſt conueniēs, vt beatitudo animæ propter corpus diminuatur. Ergo nec erit conueniēs, quòd anima cotpori iterū reuniatur.

7\. 4. Arg. Quartò confirmatur: quia ſtatus animæ ſeparatæ eſt perfectior, quàm ſtatus animæ in corpore, ergo non decet, vt iterum vniatur corpori.

Accedit quinto; quia ex Sacris literis non neceſſariò videtur conuinci reſurrectionem corporum eſſe futuram: quæ enim de ea in Sacris literis ſcribuntur, explicari poſſunt, vel de reſurrectione illorum, qui cum Chriſto ſurrexerunt Matthæi 26. quæ iam facta eſt, vt Hyminæus, & Philetus intelligebant, teſte Diuo Thoma: vel de reſurrectione animarum ex morte peccati: (hæc enim in Sacris literis etiam appellatut reſuttectio, vt patet Apocalyp. 20. *Beatus, qui habet partem in reſurrectione prima*) hęc autem animarum reſurrectio iam facta eſt; quia multi cum Chriſto à ſuis peccatis ſurrexerunt, & quotidiē reſurgunt, vt ſatis declarat Paul. ad Colloſſenſes 3. *Si cōſurrexiſtis cū Chriſto, & cætera*; in quo ſenſu hæreticos illos ſcripturas de reſurrectione explicaſſe plures ex Pattibus refetūt. Vel tettio loco de reſurrectione animarum, quę per circulum fit: quam fuiſſe quorundam explicationem ſatis indicat Theophylactus in dicto loco Pauli; & ſatis id ſignificauit Origenes, qui illam animarum in alia, & alia corpora tranſmigrationem animarum reſurrectionem appellabat, vt de eo teſtatur *Photius Opuſcul. de ſeptem Oecumenicis Concilijs, & Theophylus Alexandrinus Epiſt. 2. Paſchali, & Auguſt. 2. de Ciuitate Dei cap. 13. & ibidem annotat Ludouicus Vives, & ſatis Methodius, atque etiam Epiphanius hæreſi* 64. Vel denique de reſutrectione per filiorum procreationem; quia Pater aliquo modo dicitur reſurgere in filio genito: in quo ſenſu Hymenæum, & Philetum intellexiſſe reſurrectionē iam eſſe factam, teſtantur *Theodoretus, & D. Ambroſius in eodem loco Pauli, & Epiphanius hæreſi 40: reſurrectionem*, inquit, *iam factam eſſe dicunt per liberos genitos ab vnoquoque generante.*

Varia hæreticorū explicationes

Photius. Theophyl. Auguſt. Ludouicus Methodius Epiphan.

Theodoret.

§. 2.

Confirmatur fides Catholica de futura reſurrectione.

Fides tamē Catholica ſemper, & vbique, atque pro omni ſtatu conſtāter tenuit, & docuit futuram eſſe verā, & corpotalem mortuorum reſurrectionēm. Et vt à ſtatu legis Euangelicæ incipiamus, hanc fidem profitemur, tùm in Symbolo Apoſtolorum: *Credo carnis reſurrectionem*; tùm etiā in Symbolo Athanaſij, & Concilij Nyſſeni: *Et expecto reſurrectionem mortuorum.* Hanc fidē ex varijs teſtamēti noui locis manifeſtè deducem⁹. 8.

8\. Cōfirmatur ex Symbolis.

Pri-

9. 1. Testimoniũ ex Matthæi 22. Primum testimonium sit Christi Domini, qui omnium est resurrectio, & vita, positum Matthæi 22. vbi soluens argumentum Sadducæorũ ita ait: *Erratis nescientes Scripturas, nec virtutem Dei: in resurrectione enim, nec nubent, nec nubentur; sed sunt, sicut Angeli Dei in Cœlo: de resurrectione enim mortuorum non legistis, quod dictum est à Deo dicente vobis: Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac, & Deus Iacob? non est Deus mortuorum, sed viuentium.* Idẽ habetur Marci 12. *Cum enim à mortuis resurrexerint*, & cætera: & statim: *De mortuis autem, quod resurgent, nõ legistis in lib. Moysi, &c.* Lucæ 20. *Illi vero, qui digni habebuntur sæculo illo, & resurrectione ex mortuis, &c.* Et statim: *quia verò resurgũt mortui, & Moyses ostendit, &c.* Ex quibus verbis euidenter constat, Christum Dominum manifestis verbis prædicasse resurrectionem ex mortuis esse futuram, & ostendisse errasse Sadducæos, eam negãtes. Cõstat autem euidenter hoc testimoniũ excludere omnes illos sensus, quibus hæretici Scripturas agentes de resurrectione volunt explicari. Nec enim locus explicari potest de resurrectione eorũ, qui cum Christo surrexerunt, quia hæc verba multo tempore, ante talem resurrectionem dicta sunt à Christo. Nec secundò explicari potest de resurrectione per procreationem filiorũ; quia Christus agit de resurrectione ex mortuis. Nec denique valet explicari de resurrectione animę à morte peccati: quia Sadducæi agebant de resurrectione non huius sæculi, sed futuri: & de eadem agit Christus Dominus, vt patet ex illis verbis Lucæ 20. *Filij huius sæculi nubũt, & traduntur ad nuptias: illi vero, qui digni habebuntur, sæculo illo, & resurrectione ex mortuis, &c.* Iam verò resurrectio à peccatis solum fit in hoc sæculo: nam in illo futuro, vel non dabitur resurrectio à peccatis, quia damnati ab illis non resurgent: vel pullum iam dabitur peccatum, à quo iusti possint resurgere.

10. 2. Testimonium Ioan. 5. Secundum testimonium sit eiusdem Christi Domini Ioannis 5. *Nolite mirari hoc: quia venit hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem eius; & procedent, qui bona egerunt, in resurrectionem vitæ; qui verò mala, in resurrectionem iudicij.* Quæ verba ab omnibus intelliguntur de resurrectione generali, qua omnes in iudicium sensibile congregabuntur, vt vnusquisque meritorũ suorum præmiũ, vel pœnam recipiat: etenim in verbis precedentibus dixerat Dominus, se à Patre constitutum esse iudicem omnium hominum: quia vero Iudæi de hoc mirabantur, reddit rationem eius, quod dixerat: Deus enim ideo filium hominis constituit omnium hominum iudicem in fine mundi; quia ad vocẽ, & imperium illius, omnes, qui sunt in monumentis, corporaliter resurgent; vt meritorum præmium consequantur: nolite igitur mirari, quod filio hominis, ideo, quia filius est hominis Deus iudicium dederit generale, *quia venit*, id est veniet hora (quæ enim futura certissimẽ veniẽt, tanquam præsentia indicantur) *quando omnes, qui in monumentis sunt*, id est, omnes mortui *audient vocem eius*, Filij scilicet hominis, qui illis imperet, vt resurgant; & ad hanc vocem: *procedent*, scilicet in resurrectionem: hi, qui bona egerunt, &c.

11. 3. Testimoniũ ex Ioannis 6. Accedat tertium testimonium eiusdẽ Christi Domini Ioannis 6: *Hæc est enim voluntas Patris mei, qui misit me, vt omnis, qui videt filium, & credit in eum, habeat vitam æternam: & ego resuscitabo eum in nouissimo die.* Et inferiùs iterũ ait: *Qui manducat meã carnem, & bibit meũ sanguinem, habet vitam æternã: & ego resuscitabo eũ in nouissimo die.* Ecc ẽ qui credit in filiũ Dei, & manducat eius carnem, & sanguinem bibit, vtique in hoc sæculo, in eodem sæculo iam in se habet vitam æternam: & subinde iam in hoc sæculo de morte peccati resuscitatur habet vitam gratiæ, quæ est pignus æternæ vitæ: sed post resurrectionem istam, quæ est animarum à peccato, subsequetur alia in futuro sæculo, atque in die illo nouissimo, in quo omnes iam sunt mortui: & hęc erit corporũ resuscitatio.

12. 4. Testimoniũ Ion. 11. Quartum testimonium, nobis præbet Martha soror Lazari Ioannis 11; vbi Christo Lazari resurrectionem promittẽti in illis verbis; *Resurget frater tuus*, ita respõdet: *Scio; quia resurget in resurrectione in nouissimo die*; id est, in resurrectione, quæ in nouissimo die futura est: vbi sermo erat de resurrectione mortui Lazari secũdum corpus.

13. 5. Ex Paulo 1. Cor. 15. Quinto loco accedant testimonia D. Pauli: quorum primum nulla indigẽs ex posi-

positione habetur 1. Corint. 15. *Ecce mysterium vobis dico: omnes quidem resurgemus sed non omnes immutabimur: in momento, in ictu oculi, in nouissima tuba (canet enim tuba) & mortui resurgent incorrupti, & nos immutabimur: oportet enim corruptibile hoc, & cæt.* Qui locus non potest explicari de resurrectione à morte peccati: etenim resurrectio, de qua ibi, cõmunis est bonis, & malis: resurrectio autem à peccatis nõ est omnibus communis; quia non omnes à peccatis resurgunt: vt omittamus, quod Paulus agit de resurrectione corporali; secundũ quam nõ omnes immutabũtur.

14. 1. *Thess.* 4. Optimus locus 1. ad Thessalonicenses 4: *Nolumus vos ignorare fratres de dormientibus, vt non contristemini, sicut, & cæteri, qui spem non habent: si enim credimus, quod IESVS mortus est, & resurrexit; ita & Deus eos; qui dormierunt per IESVM adducet cũ eo: hoc enim vobis dicimus in verbo Domini; quia nos, qui viuimus; qui residui sumus, in aduentu Domini nõ præueniemus eos, qui dormierunt; quoniam ipse Dominus in iussu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de Cœlo, & mortui, qui in Christo sunt resurgent primi: deinde, nos qui viuimus, & cæ.* Quæ verba expositione non indigent, & euidenter excludunt resurrectionem ex

15. 1. *Cor.* 15. morte peccati. ¶ Ex Epistola 2. ad Corinth. 15. euidentia desumuntur testimonia, ita enim ait: *Si Christus prædicatur, quod surrexit à mortuis; quomodo quidam dicunt in vobis; quoniam resurrectio mortuorũ non est?* Et in eodẽ capite, *alioquin quid facient, qui baptizantur pro mortuis; si mortui non resurgunt?* Et rursus: *quoniam quidem per hominem mors; & per hominem resurrectio mortuorum.* Quæ verba cum intelligãtur de morte corporali, quæ est per Adã; debent etiam intelligi de corporali resurrectione, quę est per Christum. Vt omit-

16. 2. *Timoth.* 2. tamus rationes alias, quibus Paulus in eodem capite nititur confirmare articulum futuræ resurrectionis, quas statim expẽdemus. ¶ Accedant etiam eiusdem Pauli verba 2. ad Timotheum 2. *Ex quibus est Hymenæus, & Philetus, qui à veritate exciderunt, dicẽtes resurrectionem esse iam factã, & subuerterunt quorundam fidem.* Ecce Paulus apertè docet subuertere fidẽ, qui futuram resurrectionem negat.

Ad Philip penult. 3. ¶ Optimum etiam testimonium habetur ad Philippenses 3; *Ad cognoscendũ illum, & virtutem resurrectionis eius, si quomodò occurram ad resurrectionem, quæ est ex mortuis*: ex quo loco satis explicatur Paul. ad Romanos 10. *Qui prædestinatus est filius Dei in virtute secundum spiritum sãctificationis ex resurrectione mortuorum Iesu Christi Domini nostri.* Virtus enim filij Dei satis manifestatur; tùm in sanctificandis animabus; tũ in resuscitandis corporibus.

¶ Denique accedat testimonium Pauli Actorum 24. Reddens enim rationem 17.
doctrinæ, quam prædicabat, asserit eã esse *Actor.* 24. eandem, quam credebant Iudæi, qui eum accusabant: *sic deseruio, inquit, Patri, Deo meo, credent omnibus, quæ in lege, & in Prophetis scripta sunt; spem habens in Deum, quã & hi ipsi expectant, resurrectionem futuram iustorum, & iniquorum.* Quæ verba explicari non possunt de resurrectione à morte peccati: tùm; quia Iudæi eum de hac non accusant: tùm etiam; quia agit de resurrectione iustorum, & iniquorum. iusti autem cùm peccato careant, non resurgũt à morte peccati; iniqui autem cũ sua iniquitate resurgent. ¶ Ex his patet, in Ecclesia Christiana articulum resurrectionis futuræ, esse articulum fidei positum in omnibus Symbolis Ecclesiæ.

§. 3.

Eadem fides erat in lege veteri Iudæorum.

Dubitari tamen potest; an futura mortuorum resurrectio in lege veteri apud Iudæos, esset etiam articulus fidei? rationẽ dubitandi fecit Abulensius *tom. 2. in Matthæum cap. 17. quæst. 24. fol. 205. col. 1. & tom. 5. cap. 22. q. 130. fol. 42. col. 1;* qui putat apud Iudæos, resurrectionem futuram non fuisse articulum fidei, sed quæstionem fuisse problematicam: & ob id inter eos fuisse duas sectas; vnam Phariseorum, qui eam admittebant: alteram Sadducæorum, qui eã negabãt (Sadducæos autẽ fuisse ex stirpe Iudæorum probat idem Abulensis contra nonnullos tom. 6. in Matthæũ q. 129. fol. 41. col. 4.): & tamen Sadducæi à Iudæis non euitabantur, tanquam hæretici, non ob aliam rationem, nisi, quia suã opinionem non probabant, vt fidei articulum.

18. *Quæstio an resurrectio apud Iudæos fuerit articulus de fide.*

Negant Abul.

19. *Author affirmat.*

Ego tamen existimo apud Iudæos resurre-

surrectionem generalem fuisse articulum
Probatur ex fidei; vt potè, quæ in lege, & Prophetis
Paulo Act. scripta sit. Quod mihi manifeste probat
24. Paulus in præcitatis verbis Actorũ 24.
deseruio, inquit, Patri Deo meo, credens omnibus, quæ in lege, & in Prophetis scripta sunt spem habens in Deum, quam & hi ipsi expectant resurrectionem futuram iustorũ, & iniquorum. Ecce testatur Paulus Iudæos, à quibus accusabatur, eandem expectare resurrectionem, quam ipse Paulus expectabat, credens ijs, quę in lege, & in Prophetis scripta sunt. Igitur Iudæi habebãt spem, quæ erat in Deum, de futura resurrectione; idque tanquam fidei articulum,
Lorinus. vt aduertit *Lorinus in eadem verba* Versu 15. Quod etiam satis explicauit Paulus
Actor. 23. *Actorum* 23. dum sistens in iudicio Pharisæis obijcit, quòd iudicetur, & condẽnetur propter spem resurrectionis: exclamans enim in Concilio Pharisæorum, & Sadducęorum ita ait: *Viri fratres, ego Pharisæus sum, & filius Pharisæorum; de spe, & resurrectione mortuorum ego iudicor*; propter quæ verba, facta dissentione, soluta est multitudo. Hãc spem Pharisæorum appellat certissimam, & esse spem repromissionis à Deo factę Patribus; ita enim ait
Act. 26. Actorum 26: *Quoniam secundùm certissimũ sectã nostræ religionis vixi Pharisæus: & nunc in spe, quæ ad Patres nostros repromissionis facta est à Deo, sto iudicio subiectus: in qua duodecim tribus nostræ nocte, ac die seruientes, sperant deuenire: de qua spe accusor à Iudæis, rex; quod incredibile iudicatur apud*
20. *vos, si Deus mortuos suscitat*. Ex his omnibus locis manifestè constat Paulum stare in iudicio, & accusari; quia spem futuræ resurrectionis prædicabat. Et apertè asserit, hanc à Deo fuisse Patribus repromissam; & affirmat duodecim tribus Israel sperare, vt in eam deueniant. Non est igitur negandum inter Iudæos resurrectionem generalem, vt articulum fidei certissimum, fuisse creditam: quod præter Lorinum vbi supra aduertit Tertullianus in lib. de resurrectione carnis cap. 39. docẽs, Paulum de præcipuo totius fidei articulo
Cõfessio re à Iudæis accusari. Quare cum in d. cap.
surrectionis 23. Actorum scribitur, Pharisæos resur-
quomodo rectionem confiteri; id intelligendum est
intelligitur de confessione fidei, non vero de confessione sub opinione: nam apertissima sunt Scripturæ testimonia, ex quibus Pharisæi hanc veritatem, vt articulum fidei potuerant deducere. Quod etiam confirmatus: quia Christus Dominus testatur, errare Sadducæos resurrectionem negantes; & in huius veritatis confirmationem nonnullos locos ex lege veteri adducit; ita supponens, assertionem de resurrectione futura deduci ex Sacris literis: iam vero, quod ex Sacris literis deducitur ad fidem pertinet.

Supposita igitur hac opinione addu- 21.
cenda sunt aliqua legis veteris testimo- 1. Testimo
nia, quibus hæc veritas apertissimè con- nium 2. Ma
firmatur. ¶ Primum est, illudque aper- chab. 12.
tissimum, ex 2. Machabeorum cap. 12. ad finem: *Duodecim millia dracmas argenti misit Ierosolymam afferri pro peccato sacrificium: benè, & religiose de resurrectione cogitans: (nisi enim eos, qui ceciderant, resurrecturos speraret superfluum videretur, & vanum orare pro mortuis) & quia cõsiderabat, quòd hi, qui cum pietate dormitionem receperant, optimam haberent repositam gratiam.* Quæ omnia adeo sunt aperta, vt expositione non indigeant: etenim illa gratia, quam cum pietate dormientes repositam habent, est repromissio resurrectionis futuræ, in cuius spe viuunt Sanctorum animæ.

Secundum testimonium habetur 2. 22. 2. Ex 2. Ma
Machabeorum cap. 7. *Tu quidem scele-* cha. 7.
stissime in præsenti vita nos perdis, sed rex mundi defunctos nos pro suis legibus in æternæ vitæ resurrectione suscitabit. Et statim inferiùs: *potius est ab hominibus morti datos spem expectare à Deo, iterum ab ipso resuscitãdos*, Et rursus: *sed enim mundi creator, qui formauit hominis natiuitatem, quique omnium inuenit originem, & spiritum vobis iterum cum misericordia reddet, & vitam.*

Tertio loco accedant duo Iob illustris- 23.
sima testimonia. Primum habetur capit. 3. Testimo
14. *Putasne mortuus homo rursum viuet?* niũ ex Iob.
Cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto, 14.
donec veniat immutatio mea. Secundum habetur cap. 19. *Scio, quòd redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra resurrecturus sum; & rursum circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum; quem visurus sum ego ipse, & oculi mei conspecturi sunt, & non alius: reposita est hæc spes mea in sinu meo.* 24.

Accedat quartũ ex Daniele 12. *Mul-* 4. Daniel.
ti de ys, qui dormiunt in terræ puluere, eui- 12.
gilabunt: alij in vitam æternam; & alij in opprobrium

opprobrium. Quod testimonium ad probã-
dam futuram corporum resurrectionẽ;
esse firmum, ita vt nullam habeat dubita-
tionem, testatur D. Hieronymus *in c.39.*
Ezechielis. Eo etiam ad hanc veritatem
Catholicam confirmandã vtuntur. Theo
Glossa ord. doretus *relatus in Glossa Ordinaria D. Am-*
Ambros. *brosius ab eodem citatus in lib. de Fide resur-*
August. *rectionis, D. Augu. 20. de Ciuitate Dei c.25.*
Rufinus. *& Rufinus in expositione Symboli*: vt omit
tamus omnes illius loci interpretes: qui
omnes volunt *multi* idem esse, quod om-
nes, phrasi in Sacra Scripturis satis
vsurpata.

25. 5. Testimoniũ ex Isa. 26. Quinto loco adduci potest testimoniũ
ex Isaia 26. *viuent mortui tui, interfecti*
mei resurgent: expergiscimini, & laudate, qui
habitatis in puluere: quem locum Septua-
ginta clariùs ita vertunt; *Surgent mortui,*
& resurgent, qui sunt in monumentis. De
quo loco vide scribentes ibi, & Tertullia-
num *de Resurrectione carnis cap. 31. & Au*
gustinũ lib. 20. de Ciuitate Dei cap. 21. Cui
Isai. 66. testimonio communiter adiungitur aliud
ex cap. 66: videbitis, & gaudebit cor vestrũ,
& ossa vestra quasi herba germinabunt, &
cognoscetur manus Dñi seruis eius, & indigna
bitur inimicis suis. Quæ verba communis
interpretum explicat de generali resurre
ctione, & iudicio futuro, vt patet ex
Glossa. Glossa *interlineari, & ordinaria, & ex Theo*
Theodore. *doretò ibidem citato, Irenæo lib. 1. contra gen*
Irenæus. *tes cap. 15. & ex Augustino loco citato.*
August.

26. Vltim. testimoniũ Eze. 37. Vltimum testimoniũ cõmuniter affer
tur ex Ezechiele 37. post visionem ossiũ
quæ reuixerunt: *Vaticinare; ecce ego ape-*
riam tumulos vestros, & educam vos de sepul
chris vestris populus meus, & inducam vos
in terram Israel, & scietis, quia ego Domi-
nus, cum aperuero sepulchra vestra, & edu-
xero vos de tumulis vestris popule meus. Ve
rùm cùm hoc vaticinum non omnes ad
literam explicent de generali resurre-
ctione mortuorum, sed de reparatione po
puli Israelitici (quæ fuit multorum ex-
plicatio, & videtur intentioni Prophetæ
August. magis consentanea, vt testatur Augustin.
Hieron. *lib. 10. de Genesi ad literam cap. 5. & consen*
Glossa. *tit Hieronymus in eodem loco cum Glossa or-*
Theodore. *dinaria litera D. & Theodoreto ibidem rela-*
to) non videtur adeò vrgere; quamuis plu
res illud ad literam explicent de futura
Tertullia. resurrectione generali; inter quos est *Ter*
Iustinus. *tullianus de Resurrectione carnis cap. 29. Iu-*
stinus Apologetico 2. pro Christianis, Cypria
nus lib. 3. ad Quirinum cap. 58. Cyrillus Iero Cyprian.
solymitanus Catechesi 18. & satis Augustin. Cyrill. Ierosol.
lib. 3. de Doctrina Christiana cap. 34. quod
satis est, vt ad huius veritatis confirmatio August.
nem meritò adducatur; maximè cũ prior
explicatio hanc non excludat, vt aduer-
tit Hieronymus vbi suprà cum Theodo-
reto in eodem loco. Hæc testimonia sa-
tis superque sint, vt Catholica ista veri-
tas ex veteri testamento euidenter con-
firmata maneat.

§. 4.

Expenduntur argumenta, quibus Christus, & Paulus ad Resurrectionem confirmandam vtuntur.

Explicatur argumentum Christi Domini Matthæi 22.

SEd iam expendamus argumenta, qui 27. Expenditur argum. Christi Matth. 22.
bus & Christus Dominus, & Paulus
eandem veritatem confirmant. Et
primo loco expendemus argumentum,
quo Christus Dominus ad conuincẽdos
Sadducæos *adduxit Matthæi 22. Marci*
12. Lucæ 20. postquam enim dixit illos
errare, quia Scripturas nesciebant, hoc
contra eos vsus est argumento: *De resur-*
rectione mortuorum non legistis, quod dic-
tum est à Deo dicente vobis: Ego sũ Deus
Abrahã, Deus Isaac, & Deus Iacob: non est
Deus mortuorum, sed viuentium. Contra Obijcitur.
hoc Christi argumentum hæc insurgit
difficultas. Quoniam, etsi nulla futura
foret resurrectio adhuc Deus diceretur
Deus Abraham, Isaac, & Iacob, quia li-
cet corpore essent mortui; tamen in suis
animabus viuebant, quod satis est, vt
Deus verè posset dici illorum Deus. Vi-
detur igitur hoc argumento non satis cõ-
cludi resurrectio mortuorum. Hanc dif-
ficultatem, & Patres excitarunt, & inter
pretes Sacræ Scripturæ atque Scholasti-
ci. Ex Patribus eam excitarunt D. *Hie-* Hierony.
ronymus, D. Anselmus, & D. Chrysostomus, Anselm.
Euthymius, Theophylactus, & Glossa ordi- Chrysost.
naria ibidem, & Irenæus lib. 4. contra gen- Theophyl.
tes cap. nono. Ex interpretibus Sacræ Scrip- Glossa.
turæ Diuus Thomas ibidem, Caietanus cum Irenæus.
Abulensi tomo sexto in Matthæum quæstio. D. Thom.
215. Iansenio cap. 117. suæ concordiæ, pag. Caietan.
809. & 810. Barradas tomo tertio suæ Con- Iansen.
Barradas.

cordiæ lib. 8. cap. 26. pag. 533. & 534. ex
D. Thom. *Scholasticis D. Thomas in 4. dist. 43. q. 1. ar.*
Suarius. *1. quæstiuncula 1. ad 2. & Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 50. sect. 1. §. Dicendum est primo, pag. 582. col. 2.* vt alios omittam. Variè autem soluitur.

28. 1. Solutio. Prima solutio est, vt argumentũ simpliciter non concludat, sed solum ad hominem, vt logici appellant, nimirum aduersus Sadducæos, qui ideo resurrectionẽ negabant, quia negabant animarum immortalitatem: vnde Pharisæi ideo resurrectionem admittebant, quia admittebãt, animas per mortem non perire, sed viuere Quare apud Pharisæos, & Sadducæos quæstio de immortalitate animarum, & de resurrectione vna, & eadẽ erat: & proinde apud eos idem erat probare animas esse immortales, & dari resurrectionem: sicut etiam negare immortalitatẽ animæ, idem erat, quod resurrectionem negare. Quare satis fuit Christo D. ex Scripturis conuincere, animas post mortem viuere; vt ex ijsdem simul ostẽderet, resurrectionem esse futurã. Ita rem cõponit Bellarminus *lib. 1. de Purgatorio c. 3. ad 2. argum. pag. 705*: vbi fatetur, consequentiã argumenti absolutè nõ valere, sed solũ aduersus Sadducæos; apud quos affirmatio immortalitatis animæ inferebat affirmationem resurrectionis: & è conuerso negatio vnius inferebat negationẽ alterius. Ita
Abulensis D. Thom. Caietan. etiam difficultatẽ soluit *Abulensis vbi supra cum D. Thoma, & Caietano in eodem loco.*
Non placet ¶ Sed non placet, quod Christus Dominus veritatem Catholicam confirmet argumento sumpto ad hominẽ: maximè; quia ex immortalitate animę nõ necessariò infertur resurrectio, si sermo sit cum Philosophis: hi enim animæ immortalitatem naturaliter cognouerunt; qui tamen resurrectionem esse futuram non potuerunt naturaliter cognoscere.

29. 2. Solutio. Quare est 2. solutio: quòd Dñs suo argumento directè, & immediatè velit probare animas morte corporis non perire; sed separatas viuere. Quod ideo fecit; quia inde benè inferabatur dari resurrectionẽ: hæc enim ex immortalitate animæ benè infertur, si non absolutè solo naturali lu-
Doctores qui supra. mine supposito; bene tñ suppositis aliquibus fidei reuelationibus. Ita difficultatem soluunt *Hieronymus, Anselmus, & Glossa Ordinaria ibidẽ litera F. ad illa verba: Deus Habraham & cæ. & satis Caietanus, Iansenius, & Barradas locis citatis, nec reijcit Abulensis tum Suario* etenim licet immortalitas animarũ non conuincat Philosophos; vt admittant resurrectionem mortuorũ; conuincit tamen eos, qui perfectam beatitudinem in anima cognoscunt, & diuinã prouidentiam simul cum iustitia: etenim nec animæ possent vnquam perfectã habere beatitudinem, si nunquam corporibus vnirentur, propter naturalem, quem ad corpus habent appetitum: nec ratio diuinæ prouidentiæ, & iustitiæ perfectè appareret, nisi animæ, quæ in corpore bona, & mala gesserũt, simul cum corpore, vel præmiarentur pro bonis, vel pro malis pu- Non satisfa-
nirentur. Hęc tamen solutio aliquibus citę
ex eo non satis applaudet, quòd Habraham, Isac, & Iacob non accipit pro personis, sed pro animabus: cum tamẽ eos pro se ipsis personaliter esse accipiendos, probet ratio, quę Lucæ 20. adducitur: *Deus* Luc. 20.
autem non est mortuorum, sed viuorũ: omnes enim viuũt ei. Quib⁹ verbis Christus D. significat omnes mortuos, quamuis simpliciter non viuant sibi, Deo tamen simpliciter viuere: iam verò omnes secundùm suas animas simpliciter non viunnt. 30.
Est igitur tertia solutio, vt Christus D. in 3. Solutio.
suo argumẽto non sumat illos Patres per Synodochem pro suis animabus, sed personaliter, vt sunt homines: ostendit igitur eos, licet mortui sint, viuos tamẽ esse, non quidem in ordine ad se, sed in ordine ad Deum; vt sit sensus: Deum non esse Deum mortuorum, sed viuorum; quia omnes mortui, licet sibi sint mortui, & in suis personis simpliciter non viuant sibi, nec alijs; simpliciter tamen viuant Deo: non ob aliam rationem, nisi quia Deus disposuit eos suscitare. Hanc explicationem, tanquam probabiliorem amplecti- Abulens.
tur Abulensis *in dicta q. 215. in solutione;* Iansen.
quam etiam, vt accommodatiorem probat D. Thom.
Iansenius vbi supra; & in terminis eam simpliciter probat D. Thomas in 4. dist. 43. quæstione 1. articul. 1. quæstiuncula 1. ad 2; vbi ideò probat in hoc argumento Habrahã non sumi pro anima Habrahæ; quia anima Habrahę propriè non est ipse Habraham, sed solùm per Synedochem: satius est autem hoc argumentum explicare de Habrahamo, propriè sumpto pro persona Habrahami, quã impropriè pro ani

ma

ma ipsius. Vult igitur D. Thom. Christū ꝓbare Habrahamū, licet mortuus sit, esse tamen viuū non sibi, sed Deo: quia. s. habebat resurrectionis promissionem.

31. *Irenæus.* Quę explicatio probata fuit *Irenæo lib. 4. c. 3.* quē refert Iansenius, ita enim scribit: *Si enim Deus mortuorū non est, sed viuorū: hic autem dormientiū Patrū. Deus dictus est indubitate viuunt Deo, & non perierunt, cū sint filij resurrectionis.* Patres igitur ex Irenæo, licet dormiāt (ergo de illis personaliter sūptis agit: anima enim nō dormit, sed viuit) dicuntur viuētes Deo; quia ex Dei promissione sunt filij resurrectionis. Eadem etiā explicatio satis confirmatur

Chrysost. ex Chrysostomo in eodē loco: *Quēadmodum, inquit, Adam, quamuis viueret, postea quam de ligno vetito comedit; sententia tamen prolata mortuus erat: sic profectò isti, & si mortui erant, pollicitationi resurrectionis viuebant. Quæ eadem verba scribunt*

Euthym. Theophyl. *Euthymius, & Theophylactus.* Hęc igitur explicatio, vt longè probabilior amplectenda est: tùm; quia placet Patribus citatis, & D. Thomæ: tū 2, quia verba in proprio sensu sumuntur, nō verò in improprio, & per figuram: tùm tertio; quia directè, & non per consequentias probat mortuorū resurrectionē: quia directè, & immediatè probat, Patres illos dici viuentes propter resurrectionis promissionē.

Expenduntur argumenta Pauli 1. Corint. 15.

32. *Argumenta Pauli expenduntur. 1. Argum.* ¶ D. Paulus 1. Corint. 15. pluribus argumētis vtitur ad probandū articulū resurrectionis: duo tamen expēdemus. Primū ponitur in illis verbis nu. 12. *Si autē Christus prædicatur, quòd resurrexit à mortuis, quomodo quidam dicunt in vobis; quoniam resurrectio mortuorum non est?* Ita igitur argumētatur: Christus resurrexerit à mortuis. Ergo mortui debent resurgere: antecedens multis probat: consequentiam autem à destructione cōsequentis ad destructionem antecedentis, ita inquiens. n. 13. & 16. *Si autem resurrectio mortuorum non est; nec Christus resurrexit.*

33. *2. Argum.* Secundū argumentum adducit Paulus in eodē loco n. 29. in illis verbis: *Alioquin quid facient, qui baptizantur pro mortuis; si omninò mortui non resurgūt? vt quid & baptizantur pro illis? vt quid & nos periclitamur omni hora?* & num. 32. *Si secundum homi-*

nem ad bestias pugnaui Ephesi: quid mihi prodest, si mortui non resurgunt? manducemus, & bibamus; cras enim moriemur, Quasi sic arguat: si mortui non resurgunt, nihil prosunt illa opera, quæ refert: s. baptizari pro mortuis: pugnare pro fide, & cætera. Quo argumento vtitur Author lib. Machabeorū lib. 2. cap. 12: *nisi enim eos qui ceciderant, resurrecturos speraret; superfluum videretur, & vanum orare pro mortuis.*

Sed cōtra primū argumentū ita potest obijci: quòd ex surrectione particulari Christi infertur vniuersalis omniū hominū resurrectio: quæ illatio, cū à particulari affirmatiua inferat vniuersalē, est inutilis: necenim valet. *Petrus ambulat, ergo omnes homines ambulant:* vnde Sadducæi negātes generalē resurrectionē, nō negabāt resurrectiones particulares mortuorum, quos Christus suscitauit. Sed nec firma est illius cōsequentię probatio; quia à negatione generali resurrectionis arguit ad negationē resurrectionis Christi: quæ cōsequentia est infirma: licet enim à negatiua vniuersali benè inferatur negatiua particularis (quia benè valet null' homo ambulat. Ergo Petrus nō ambulat) tū illa propositio *in die nouissimo non est futura generalis hominū resurrectio,* nō ęquipollet huic *nulla vnquā est futura alicuius mortui resurrectio,* sed huic tantū, *in die nouissimo nō est futura hominum resurrectio,* quæ non est vniuersalis, sed particularis, cum solum agat de resurrectione illius diei. 34. *Obiectio contra 1.*

Cōtra secundū, quo & Paulus vtitur, & Author lib. Machabeorū, illud obijci potest: quia nō videtur firma hæc consequentia: *Mortui non debent resurgere. Ergo frustra pugnatur pro fide: baptizatur pro mortuis: oratur pro illis:* nam cū animę sint immortales, & in futura vita detur præmiū bonorū operum, & purgatio peccatorū, non frustra fient illa bona opera, quia possunt fieri pro assequendo præmio, & pro remissione pœnæ; quamuis nulla futura esset mortuorum resurrectio. 35. *Obijcitur contra 2.*

Hæc facilè soluuntur. Ad id, quod obijcitur contra primū argumentū, nonnulli respōdent, argumentū valere à simili: sicut, si quis ita arguat; *Petrus est risibilis; ergo omnes homines risibiles sunt.* Ita respondet Hugo Cardinalis ibidem. Sed non satis arridet solutio Diuo Thomæ; & merito; quia argumentum à simili non va- 36. *Ad 1. Solutio Hugonis.*

let, nisi in materia necessaria : hæc autem hic non datur; nec verum est, quòd Christus resurrexerit, quia est filius Dei per gratiam, si sermo est de gratia adoptionis : quia Christus non est filius Dei adoptiuus. Si vero sit sermo de filio Dei per gratiam vnionis, ratione cuius Christus surrexit, iam argumentum non est à simili: quia nos non ita sumus filij Dei.

37. 2. Solutio; Dicendum est igitur cum D. Thoma, Caietano, & alijs, illam argumenti cōsequentiam nude sumptam ex vi formæ non valere; esse tamen optimam, si quæ de resurrectione Christi fides docet, expendamus : ita vt resurrectio Christi non simpliciter sumatur, sed iuncta cum circunstantijs, cum quibus facta est : etenim fides docet, Christum surrexisse à mortuis ad vitam corporalem, vt eàdem, qua propter peccatum priuati sumus, nobis cum perfecta corporis gloria, iterum restituat : etenim Christi resurrectio est causa nostræ resurrectionis. Præterea docet fides, Christum surrexisse præmitias dormientium, & simul cum potestate, vt inimicos hominis (peccatum, scilicet, & mortem) omninò distrueret. Quare antecedens argumenti ita est explicandum: Christus surrexit à mortuis, vt sit causa nostræ resurrectionis; tanquam præmitiæ dormientium; & vt peccatum simul, & mortem distrueret. Ergo mortui debent resurgere: ex antecedente autem ita explicato firma est consequentia.

Glossa. D. Thom. Ita respondent Glossa *ibidem D. Thomas in eodem loco, & Caietanus ad illa verba: nūc Christus surrexit à mortuis, præmitiæ dormientium.*

38, Confirmatur solutio. Quod verò in sensu explicato Paulus sumat illud antecedens, primò ostendi potest ex illis verbis: *Si autem Christus prædicatur, quod surrexit à mortuis.* Paulus autem prædicauit, Christum à mortuis surrexisse, secundùm Scripturas, vt patet ex verbis positis in principio: *Tradidi enim vobis; imprimis quod, & accepi; quoniā Christus mortuus est pro peccatis nostris secundùm Scripturas: & quia sepultus est, & quia surrexit secundùm Scripturas.* Iam verò sicut Christus dicitur mortuus pro peccatis secundùm Scripturas; ideo, quia Scripturę tradunt illum mortuum esse, vt deletis omnium peccatis, nos in vitam gratiæ secundum animam restitueret: ita dicitur surrexisse à mortuis secundum Scripturas; quia eædem Scripturæ tradunt, eū à mortuis surrexisse, vt nos ad vitam corporalem per peccatum amissam sua resurrectione reuocaret: quod satis explicauit Oseas 6. nu. 3. vbi de Christo dixit: *Viuificabit nos post duos dies, in die tertia suscitabit nos*: s. à morte corporis, vt ad instar Christi in die iudicij ad vitam immortalē resurgamus, quę est illorū verborum cōmunis explicatio. Oseas. 6. Illa igitur verba Pauli: *Si igitur Christus prædicatur, quòd surrexit à mortuis,* satis explicant antecedentis sensum hunc esse; *Christus surrexit à mortuis, vt causa nostræ resurrectionis.*

39. 2. Confirmatio Eundē sensū explicat Paulus inferiùs, dū n. 20. ait: *Nunc autē Christus surrexit à mortuis præmitiæ dormientiū*: quibus explicat sensum illius antecedētis, *Christus surrexit*, esse istū, Christus surrexit, tanquā præmitiæ dormientiū: præmitiæ autē dicunt ordinē ad alios fructus. Surrexit igitus Christus inter omnes primus, tanquā præmitię resurrectionis, quia causa sua resurrectionis cęteri debēt resurgere: quod satis expressit D. Thom. & clarius Caieta.

40. 3. Confirmatio. Eundē antecedentis sensum explicāt illa verba n. 21. & 22. *Quoniam quidē per hominē mors, & per hominē resurrectio mortuorū: & sicut in Adam omnes moriuntur; ita & in Christo omnes viuificabuntur*: illis enim voluit Paulus explicare sensum antecedētis sui argumenti, & ostēdere, quòd Christus ideo surrexit prēmitiæ dormientiū; quia statuit Deus omnia mala per hominē Adamū nobis illata, per hominē Christū destruere, atq; ita hominē ad pristinū statum reparare: sed mors in hominē intrauit per Adamum, qua destructa est corporalis hominū vita. voluit igitur Deus per hominē Christum resurgentē repararehominū mortem, faciēdo eos à mortuis resurgere; vt sicut Adam⁹ fuit causa, quôd omnes homines corporaliter moriantur, ita Christus homo sua resurrectione sit causa, quôd omnes corporaliter resuscitētur.

41. Confirmatur eodem sensus Pauli Deniq; illū esse sensum antecedētis assūpti à Paulo explicāt illa verba n. 24. *Deinde finis: cū tradiderit regnū Deo, & Patri: cū euacuauerit omnē principatū, & potestatē, & virtutē: oportet autē illū regnare, donec ponat omnes inimicos suos sub pedibus eius: nouissima autem inimica destructur mors: omnia enim subiecit sub pedibus eius.* Quibus ver-

verbis ostendit Paulus finem resurrectionis Christi, dicens, quòd Deus Christo resurgenti dedit potestatē in cœlo, & in terra, vt omnes inimicos hominis (peccatum scilicet, & mortem) debellaret. Sicut igitur Christus sua virtute, & resurrectione destruxit peccatū; ita etiam in vltimo die debuit destruere inimicam mortē: mors autem destrui non potest, nisi omnes ad vitam resurgant, vt destructa, consequēter per resurrectionem omnia sint Christo subiecta. Ex quibus patet, Paulum in hoc sensu assumpsisse antecedens illud *Christus resurrexit à mortuis*, vt scilicet resurrexerit cum potestate destruendi, & peccatum, & mortem: ex quo ita explicato firmiter infertur, omnes homines resurrecturos. Quę consequentia optimè probatur à Paulo à destructione consequentis, ad destructionem antecedentis in sensu iam explicato: etenim si mortui non resurgunt, nec Christus resurrexit, eo modo, quo fides illius resurrectionem prædicat (nam eam prædicat, vt causam resurrectionis mortuorum:) vtique si mortui non resurgunt, nec Christus resurrexit, vt nostram efficeret resurrectionem: quia si ita resurrexit, vtique nō potest non dari hominum resurrectio. Porrò, si Christus non resurrexit, vt illius resurrectio secundùm Scripturas prædicatur: benè inferuntur omnia inconuenientia, quæ Paulus enumerat. Hæc pro explicatione primi argumenti.

42. Ad 2. prima Solutio. Ad secundum facilè occurri potest, si supponamus, Paulum arguere cōtra eos, qui negantes mortuorum resurrectionē simul negabant animarum immortalitatem, quasi vnum ex altero mutuò inferatur; contra quos argumentum vim habet: perinde enim est, ac si Paulus diceret; si nulla est mortuorū resurrectio, & subinde si in animabus non est immortalitas, frustra homines baptizātur pro mortuis: frustra periclitamur tota die: denique frustra Ephesi cum bestijs pugnaui; & ita cōcludendum est, *edamus, & bibamus, cras enim moriemur*: Quòd argumentum Pauli procedat supposita illa opinione, docet Bellarminus *libro 1. de Purgatorio cap. 6. in fine pag. 728. D. & Suarius in dict. disp. 50. sect. 1. ad finem quartæ explicationis pag. 987. columna prima A, B, C, & Benedictus Iustinianus in eodem loco Pauli versu 29. non longe ante finem pag. 646. columna 2. D. & Cornelius à Lapide in eodem loco versu 33. pagina 363. colum. 1. ad finem*, & satis est de mente Diui Thomæ in eodem loco lectio. 4. Obijciemus enim hæc, quę notat Paulus, non frustra fieri; quia anima separata præmiatur, & subinde illa fieri posse in præmium animæ, quamuis nulla futura foret resurrectio; respondet, quòd id (*scilicet animam separatam præmiari*) non posset probari, quia sublata resurrectione, anima foret mortalis. Ego addo hūc sensum satis colligi ex Paulo in illis verbis num: 32. *Si mortui non resurgunt, edamus, & bibamus; cras enim moriemur*; in quibus ex negatione resurrectionis immediatè infert sectādas esse corporis voluptates, & delitias: *quia cras moriemur*: ita vt simul cū corpore pereat anima. Hæc autem illatio nō valeret, nisi ad negationem resurrectionis sequatur negatio immortalitatis animæ: Paulus enim illa verba sumpsit ex Isaia cap. 22. num. 13. Propheta autem ea protulit ad opinionem illorum, qui post mortē nihil homini esse futurū existimabāt, vt explicāt D. Ambrosius, Chrysostom. Theophylactus cū cæteris in illis verbis Pauli. Ad argumentū igitur dicendū est in eo supponi, quod pro tēpore D. Pauli negabatur, dari. s. immortalitatē animarū si nulla futura sit resurrectio: tunc enim sicut idem erat admittere immortalitatem animæ, & admittere resurrectionem, ita etiam idem erat resurrectionem negare, & negare animæ immortalitatem.

Bellarmin. Suarius. Benedictus Iustinian. Cornelius à Lapide. D. Thom.

Secunda solutio afferri potest ex Caietano, vt Paulus arguat frustra fieri ea, quę ab eo annotātur, si homines, nō resurgūt: quia licet animæ sunt immortales; ipsi tū homines, qui baptizātur, & qui in se ipsis periclitātur, frustra illa facerēt, & paterētur, si homines nō resurgerent, quia licet animæ maneant, quæ præmiātur, ipse tū homo in se ipso impręmiat⁹ manet. In huius explicationis cōfirmationē, pōderat, dixisse Paulū; *Nihil mihi prodest*; mihi inquā homini, qui illa passus sum; quamvis prosit animæ separatæ. ¶ Hæc tamen solutio subtilior est quā vt recipi debeat vi detur enim aliena à mente Pauli quaten⁹ ex negatione resurrectionis infert, *edam⁹ & bibamus: cras enim moriemur*; hęc enim illatio non benè inferretur, sit tantū esset 43. 2. Solutio ex Caietan. Non placet

sermo de toto homine: quia licet illa mala pro Christo tollerata nihil prodessent toti homini, si resurrectio non erat futura; prodessent tamen animæ ad prǽmiū gloriæ; & subinde non essent frustra: quia licèt nō sibi toti, tamē sibi in sua parte prodessent: nam & nunc plura de facto meremur, quæ non erunt præmia totius hominis in se toto, sed in sola anima. ¶ Quare hac solutione reiecta, amplectenda est prima solutio, cum sit communis, & ad mentem Pauli, & vim argumenti optimè dissoluat.

44. Explicatur quid sit baptizari pro mortuis. Hoc loco plures immorantur in explicandis illis verbis: *Qui baptizantur pro mortuis*, quorū tamen diligentior explicatio potius pertinet ad interpretes illius loci, quàm ad solutionē argumenti, quod volumus dissoluere: ad hanc enim satis nobis est, Paulum ex negatione resurrectionis mortuorum satis efficaciter auferre duo inconuenientia, quæ annotat, quocunque modo illa explicentur: nam satis etiam dubium est, quomodò explicari debeant illa verba: *Secundum hominē cum bestijs Ephesi pugnaui*. Verum, si desideras latam explicationem, quidnam Paulus intelligat *per baptizari pro mortuis*; vide *Bellarminum lib. 1. de Purgatorio c. 6. per totum, Suarium in d. disp. 50. sectione 1. Cornelium à lapide, & Benedictum Iustinianum in ijsdem verbis Pauli, & ibidem Hugonem Cardinalem, D. Thomam, Carthusianum, & Gagnæum. apud* quos septem, vel octo horum verborum explicationes inuenies: quarum nonnullæ verba illa interpretantur de baptismo propriè sumpto, aliæ verò de baptismo sumpto metaphoricè, pro baptismo pœnæ, afflictionis, lachrymarum, aliorumque suffragiorum, vt animæ à pœnis Purgatorij liberentur: quæ videtur planior, & probabilior explicatio; vt sit sensus: *quid facient, qui baptizantur pro mortuis*, id est, qui pro mortuis ieiunant, disciplinas suscipiunt, exercentque alia opera pœnalia, vt pro mortuis satisfaciant. Hæc explicatio placuit *Bellarmino vbi suprà*, vbi testatur, eam placuisse *Ephrem in suo testamēto, & Petro Cluniacensi contra Petrobusianos: placuit Suario, Cornelio à Lapide, & Benedicto Iustiniano, nec displicuit Hugoni Cardinali*. Quam ego puto esse cæteris probabiliorem: nec enim nouum est in sacris literis

Bellarm. Suarius. Iustinian. Cornelius. Hugo. D. Thom. Carthusia. Gagnæus. Ephrem. Cluniacens.

baptismū passim accipi pro his afflictionibus: pro illis enim accipitur Marci 10. n. 38. *Potestis bibere calicem, quem ego bibiturus sum? & baptismo, quo ego baptizor baptizari?* & Luc. 12. n. 50. *Baptismo habeo baptizari, & quomodò coarctor vsque dùm perficiatur? Cyprianus in sermone de Cœna Domini lachrymarū profusionem baptismū appellat: lacrymis, inquit, se baptizat: Nazianzenus etiam in Oratione de Epiphania agnoscit* quintū baptisma lachrymarum, & pœnitentiæ. Quare cum baptismus pœnarum, & lacrymarum, & in sacris literis, & apud Patres dicatur baptismus; de hoc baptismo satis congruenter intelligetur locus iste Pauli; dùm ait plures pro mortuis baptizari: maximè cùm ipsi mortui, dum igne Purgatorij pro peccatorū pœnis satisfaciunt, dicantur baptizari, vt ex Hieronymo, Basilio, & Nazianzeno ostendit Bellarminus vbi suprà. ¶ Nec obstat, quòd ista expositio nomen baptismi non propriè accipit, sed metaphoricè; quoniam non potest hoc nouum videri, cum baptismo propriè accepto non satis accommodatè explicari possit, quid sit baptizari pro mortuis, vt videre est apud Bellarminum, Suarium, & cæteros, qui satis sufficienter impugnant cæteras expositiones. Quibus ego addo, quòd etiā in cæteris expositionibus nomē *mortuus* nō potest propriè accipi, sed metaphoricè; quod facilè patebit, si singulas persequaris. Et hæc pro explicatione argumentorum Pauli. 45. Soluitur obiectio.

§. 5.

Soluuntur argumenta adducta §. 1.

Reliquū erat afferre rationes probabiles, & congruentias, quibus nōnulli mortuorum resurrectionem confirmant. Cæterum, quia illæ nec difficultatem habent, & à Patribus, interpretibusque passim adducuntur, consulens breuitati, satius duxi ab hoc labore supersedere. Vide Medinam ad 3. p. q. 53. art. 1. Quare soluenda sunt argumenta, quæ pro hæreticis §. 1. adduximus. 46. Ad argum.

Et quod attinet ad argumenta, quibus impossibilitas resurrectionis confirmabatur; ea omnia adduximus, & dissoluimus suprà q. 3. art. 4. Vide ibi. Ad 1.

Ad secundum negandum est Porphyrio, animam vnitam corpori non posse esse 47. Ad 2.

esse beatam, de quo iam diximus in 2. tom. lib. 2. q. 3. art. 1.

48. Ad 3. Ad tertium negandum est etiam, corpus impedire, ne beatitudo sit perfecta: quin potiùs post corporum resurrectionem animarum beatitudinem esse intensiorem, plures docuerunt, vt latè dixim[*] in d. lib. 12. q. 6. & omnium consensu tūc erit maior extensiuè. Fundamentum autem huius, & præcedentis erroris, solùm habet locum in corpore mortali, & corruptibili; non verò in incorruptibili, & glorioso, in quo beati debent resurgere, vt in hoc tomo inferiùs ostendemus.

49. Ad 4. Ad quartum negandum est, statū animæ separatæ esse ipsi animæ perfectiorem, cum illi non sit cōnaturalis, sed præter naturam; de quo vide *D. Thomam 1. p. q. 89. art. 1. & Caietanum ibidem, Bañes cū cæteris, & D. Thomam 2. contra gent. c. 83. & 94. vtrobique in quarta ratione, & Ferrariensem ibidem; Abulensem etiam tom. 6. in Matthæum cap. 22. q. 222. ad 4. pag. 73. col. 1. & Conimbricenses de Anima separata disp. 2. art. 2. & 3:* qui omnes in hoc conueniunt, vt status separationis nec sit cōtra naturam animæ, nec secundum naturam, sed præter naturam: & inde est, vt naturaliter appetat vniri corpori: quam resolutionē, vt verissimam supponimus.

D. Thom.
Caieta.
Bañes.
Ferrar.
Abulens.
Conimbr.

50. Ad 5. Ad quintum patet solutio ex dictis: etenim testimonia ex vtroque testamento adducta euidenter demonstrant, ea nō aliter posse explicari, quàm de resurrectione mortuorum in nouissimo die. Vnde non est, quod singulas adductas explicationes expendamus.

ARTICVLVS II.

Vtrùm omnes homines sint resurrecturi?

§. 1:

Pars negatiua confirmatur.

1. 1. argum. partis neg. QVòd non omnes in nouissimo iudicij die sint resurrecturi, non nulla videntur confirmare. Primum est; quoniam non omnes morientur. Ergo non omnes resurgent. Consequentia patet; quia non resurgit, nisi qui mortuus est. Antecedens probatur authoritate Pauli 1. Corinth. 15. n. 51. vbi iuxta literam græcam ita habetur: *Omnes*

quidem non dormiemus: sed omnes immutabimur: quam lectionem probant ferè omnes Græci. *Iustinus Martyr in q. 109. ad Orthodoxos: Origenes lib. 5. contra Celsum 2. tom. pag. 481. litera E. Chrysostomus homil. 42. in primam ad Corint. & homil. 7. in primam ad Thessalonicenses: Theodoretus, Theophylactus, & Oecumenius in eodē Pauli loco: ex Latinis Hieronymus in Isaiam c. 51. & in epist. 151. ad Mineriam. & epist. 14. q. 1. August. q. 3. ad Dulcitium: Gennadius de Ecclesiasticis dogmatibus c. 7. & 8. Fulgentius lib. 3. prognost. cap. 48. & plures alij,* vt testatur D. Hieronymus. ¶ Et cōfirmatur, quoniam eidem lectioni consonant verba, quæ consequuntur: *In momento, in ictu oculi, in nouissima tuba, & mortui resurgent incorrupti, & nos immutabimur*: nos, inquam, qui tunc viui, & superstites erimus, vt exponunt Chrysostomus, Theodoretus, & Theophylactus, nam Paulus loquitur in persona iustorū, qui viui absque morte iudicio intersunt. ¶ Quod etiam confirmat locus Pauli 1. ad Thessalonicenses 4: *Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini: quia nos, qui viuimus, qui residui sumus in aduentu Domini, non præueniemus eos, qui dormierunt.* Quem etiam locum præcitati Patres interpretantur de ijs, qui in die iudicij viui reperientur, vt expressè notat Theophylactus: Augustinus autem ignorat, an locus iste in alio sensu explicari valeat. Quæ explicatio maximè cōfirmatur ex litera græca, quæ non habet *in aduentu Domini*, sed *in aduentum Domini*, vt sit sensus: *nos qui viuimus, & residui sumus, & relinquimur viui vsque ad aduentum Domini:* vnde statim ait; *Mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi: deinde nos, qui viuimus, qui relinquimur, simul rapiemur, & cætera;* qui viuimus, inquam, & relinquimur viuentes vsque ad aduentum Domini. Ex quibus satis videtur probatum, non omnes esse morituros, sed aliquos sine morte accessuros ad iudicium, vt immutentur. His addi potest, quod in Symbolo dicitur: *Qui venturus est iudicare viuos, & mortuos,* iuxta illud Pauli ad Romanos 14. *Christus in hoc mortuus est, & resurrexit, vt viuorum, & mortuorum dominetur:* & clariùs Actorum 10: *Qui constitutus est à Deo iudex viuorum, & mortuorum.*

Iustinus.
Origen.
Chrysost.
Theodore.
Oecumen.
Hieron.
August.
Gennadi[9].
Fulgent.
1. Thessal. 4.

Secundum fundamentū sumi potest: 2.

 quia

2. argum. quia damnati non debent in iudicio resurgere. Ergo non omnes in iudicio sunt resurrecturi. Consequentia est nota, antecedens probatur ex Psalmo 1. *Non resurgunt impij in iudicio: neque peccatores in concilio iustorum.* Et clariùs ex 2. Machabæorum c. 7. n. 13. vbi quartus ex Machabęis iudici ita respondit: *Potius est ab hominibus morti datos spem expectare à Deo, iterum ab ipso resuscitandos: tibi enim resurrectio ad vitam non erit.* Cui etiam accedit; quia resurrectio specialiter promittitur membris Christi, iuxta illud Pauli ad Romanos 6: *Si complantati sumus similitudini mortis eius, fimul & resurrectionis erimus.* Et 1. Corint. 15. *Eos, qui dormierunt, per Iesum adducet cum eo.* Confirmari etiā potest, quia non omnes damnati mortui sunt, nam Datan, & Abiron, & Core viui in infernū descenderunt, vt patet Numerorum 16. n. 33. *Descenderuntque viui in infernum.*

Psalm. 1. 2. Mach. 7. 1. Cor. 15.

3. 3. argum. Tertium fundamentum sumi potest: quoniam infantes, qui in originali decesserūt, saltem qui abortiui sunt, resurgere non debent: etenim, quæ ex sacris literis probant resurrectionem, de adultis intelliguntur, vt patet ex Paulo 2. Corint. 5: *Oportet, omnes manifestari ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque in corpore, sicut gessit, siue bonum, siue malum.* Vnde in iudicio tàm bonos, quàm malos, propter opera iudicabit Christus dicens, his, qui à sinistris erunt malis, *ite maledicti in ignē æternum, quia esuriui, & non dedistis mihi manducare, & cætera*: bonis autem, & electis, quos à dextris collocabit, *Venite benedicti Patris mei, percipite regnum: quia esuriui, & dedistis mihi manducare*: vt habetur Matthæi 25.

4. 4. argum. Postremum fundamentum sumitur à Porphyrio, qui negat iustos fore resurrecturos; quoniam fieri non potest, vt beatificentur animæ, quæ corpori sunt vnitæ. Hæc pro parte negante afferri possunt.

§. 2.
Referuntur opiniones.

5. 1. opinio. De hac quæstione duæ sunt principales opiniones inter se opposítæ. Prima affirmat, omnes in vniuersum homines resurrecturos fore, siue boni sint, siue mali; siue adulti, siue infantes; siue ex vtero nati, siue in vtero mortui. Alij negant, omnes fore resurrecturos: hi tamen non eodem modo suam sententiam explicant, sed varijs. Sunt, qui putant, iustos non esse resurrecturos sed solos iniquos, & damnatos, qui fuit error Porphyrij, vt inferiùs dicemus. In opposito errore fuerunt alij; qui in solis iustis admittebant resurrectionem; non tamen in iniquis, & damnatis: quia putabant, resurrectionem fieri in bonum resurgentis, cuius damnati sunt indigni: Ita nonnullos sensisse testatur Abulensis tom. 7. in Matthæum cap. 25. q. 317. in principio; neminem tamen citat, nec ego aliquem inueni, qui istum probauerit errorem. 2. opinio.

6. 3. opinio. Tertia via incedunt alij, qui volunt, adultos omnes, tàm bonos, quàm iniquos resurrecturos fore; non tamen infantes, qui ad vsum rationis non peruenerunt; maximè qui in maternis vteris obierunt. Qui istam opinionem absolutè probauerit, nullum legi: videtur tamen hac de re dubius Augustinus in Enchyridione c. 85. si non de omnibus, saltem de abortiuis fœtibus: quamuis de omnibus dubius videatur Iustinus Martyr in lib. aduersus gentes q. 13.

7. 4. opinio. Quartam viam probant, qui putant iustos, qui pro tempore conflagrationis viui inuenientur, nō esse morituros; quod etiam admittunt de Enoch, & Elia; & subinde non omnes iustos resurrecturos esse. Quare admittunt, omnes iniquos fore resurrecturos; quia omnes morientur: non tamen omnes iustos; quia non omnes mortem subibunt, authores huius opinionis inferiùs referemus.

§. 3.
Vera resolutio.

8. Affirmatiua vera. Prima tamen sententia, quæ affirmat, omnes homines, siue iustos, siue iniquos; siue adultos, siue infantes; siue natos, siue abortiuos fore resurrecturos, verissima est, & omnino amplectenda, vt verò illius veritas clariùs appareat, & in quo certitudinis gradu sit tenenda, sequentes statuimus conclusiones.

Omnes esse morituros.

9. ¶ Prima conclusio, quæ in hac materia, tan-

4 concl. tanquam dicendorum, fundamētum ponitur, sit ista. Simpliciter concedendum est, & asserendū, omnes homines, id est omnes, qui aliquo modo vitam habuerūt humanam, esse morituros. Hæc conclusio est vnanimo ferè omnium consensu recepta euidenter confirmatur insigni

Ad Rom. 12. Pauli testimonio ad Romanos 5. nu. 12. *Sicut per vnum hominem peccatum in mundum intrauit, & per peccatum mors; & ita in omnes homines mors pertransijt, in quo omnes peccauerunt*. Accedat testimonium, eiusdem Pauli 1. Corint. 15. *Quia sicut in*

1. Cor. 15. *Adamo omnes moriuntur; ita & in Christo omnes viuificabuntur*; in quibus Paulus

Ad Hebr. 9. agit de morte, & viuificatione corporali. Ad Hebræos 9. n. 27: *Quemadmodū statutū est hominibus semel mori*. 2. Regum 14. n. 14. *Omnes morimur, & quasi aqua dilabimur*. Ecclesiastici 9: *Nemo est, qui semper viuat, & qui huius rei habeat fiduciam; viuentes enim sciunt, se esse morituros*. Deniq;

Sapient. 2. Sapientiæ 1. in fine. *Inuidia diaboli mors intrauit in orbem terrarum*. Quæ tam generales locutiones satis conuincunt, neminem excipi posse: generalia enim sacræ Scripturæ decreta exceptionem non recipiūt, nisi vel illa ex alio expresso Scripturæ loco colligatur; vel ratio specialis priuilegij appareat; & inde est, vt illa generalis propositio: *per vnum hominem peccatum in mundum intrauit: in quo omnes peccauerunt*, generaliter ab omnibus intelligatur; à qua exceptio nulla fiat, nisi priuilegium speciale admittatur, vt de Virgine admittit Ecclesia. Igitur illa etiam propositio generalis: *per peccatum mors in omnes homines pertransijt*, generaliter debet intelligi, nisi speciale ostendatur priuilegium, vel ex sacra Scriptura aliqui excipiantur: cum tamen nec locus aliquis ostendi possit, qui aliquos à regula excipiat; nec priuilegium aliquod ostendi possit; cum & Christus mortuus sit, & Virgo Deipara: vnde illa verba Pauli *Statutum est hominibus semel mori*, ita communiter explicantur, vt tale statutum sit fixum, immobile, & indispensabile: est enim vltimum Dei testamentum, vltimaq; ordinatio pro hoc mundo, vt morte moriatur, vt patet Ecclesiastici 14. n.

Ecclesiast. 14. 12. *Memor esto, quoniam mors non tardat; & testamentum inferorum: quia demonstratum est tibi: testamentum enim huius mundi, morte morietur*. Testamentum autem hoc morte testatoris Christi confirmatū est, vt omnino sit irreuocabile, & ideò indispensabile: quod etiam videntur satis persuadere verba Iob. 14 n. 5: *Breues dies hominis sunt: constituisti terminos eius, qui præteriri non poterunt*. Quæ verba testamenti, decretique diuini immutabilitatem satis videntur cōfirmare. Et satis illud Psalmi 88: *Quis est homo, qui viuet, & non videbit mortem? Eruet animam suam de manu inferi*, quasi dicat; nullus. Iob. 14. Psal. 88.

Et hæc est communis, & vulgata doctrina Patrum; non solùm quando generaliter loquuntur de pœna mortis homini imposita per illa verba Genesis 3. *Terra es, & in terram ibis*: sed quando loquūtur de illis hominibus, qui tempore conflagrationis mundi per ignem viui reperientur: maxima enim Patrum turba docet omnes ipsa ignis conflagratione morituros esse, vt testatur Gennadius *de Ecclesiasticis dogmatibus c. 7. & 8.* Ecclesiam huic doctrinæ magis acquiescere, testatur Hieronymus *tom. 3. epist. 152. ad Minerium pag. 445. col. 2. post principium. Vbi etiam pag. 446. col. 2. ferè in medio*, testatur hanc doctrinam veritati magis conuenire, & pag. 448. ferè ad medium affirmat, se contrariæ sententiæ minimè acquiescere; & anteà id significauerat *pag. 445. col. 2. in medio*; & inde est, vt in explicanda lectione, quæ in nonnullis græcis codicibus reperitur, *non omnes dormiemus*, (si illa est admittenda, vt ait) maximè laboret, vt vulgatæ lectioni non repugnet, nec probet, non omnes esse morituros. Quare Hieronimus absque dubio est pro nostra, & communi assertione. Pro eadē multi referunt *Augustinum de Fide, & Symbolo cap. 6. & Epist. 146. ad Consentiū*; quatenus refert lectionem vulgatā, *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur*. Sed cum August. *in libr. de octo quæstionibus Dulcitij q. 3. tom. 4. pag. 284.* affirmet, se aliter sensisse, & dubius adhuc ibi maneat, an omnes homines morituri sint, forsan Augustinus pro hac nostra conclusione citari non potest, quanuis illi videatur fauere 20. *de Ciuitate cap. 20.* dū in ait in conflagratione futuram esse hominum perditionem. Citari etiam solet *D. Ambrosius in 1. ad Corint. 15. & 1. ad Thessalonicenses 4.* sed non satis se explicat

10. Gen. 3. Gennad. Hieron. August. Ambros.

plicat; fauese tamen videtur, dûm vulgatam nostram latinam lectionem, *Omnes quidem resurgemus*, simpliciter scsibit. Referri etiam solet Rufinus in commentarijs ad Symbolum: sed in illis nihil aliud reperio, quàm quod ille vtatur nostra vulgata lectione, *Omnes quidē dormiemus, non omnes autem immutabimur.* Nonnulli
Machari. referunt Macharium seniorem *de modo precandi homil. 5. in fine tom. 2. Bibliothecæ, pag. 320. in principio*: sed ibi solùm asserit, *Christum descensurum de cælis, & suscitaturum omnes filios Adæ, quicunque ab initio sæculi dormierunt*: quæ tamen vesba non omnino conuincunt: videtur tamen prò nobis stare: cùm significat, omnes Adæ filios esse suscitandos.

11. Sed nostram conclusionem expressè
Didymus. probasse Didymum, testatus Hieronymus *in d. epist. 152. pag. 444. col. 2.* vbi etiā pro eadem refert Diodosum Tarsensem. Eandem probauit Cyrillus Ierosolymi-
Cyrillus. tanus catechesi 4. in cap. de Resurrectione 2. tom. Bibliothecæ pag. 79. ita enim ait: *Omnes quidem homines resurgent; sed nō omnium similis erit resurrectio: omnes enim æterna accipiemus corpora; sed non omnes similia*: accipere autem coepora non possunt, nisi qui exuti sunt à corpore. Ful-
Fulgent. gentius expressiùs id ipsum docet *in lib. de fide ad Petrum c. 3*: agens enim de aduentu Christi ad iudicandum viuos, & mortuos, expressè docet, *in aduentu Domini ab illo primo hominis corpore, quod Deus de terra plasmauerat, vsque ad omnium hominum corpora. quæ anima quandoque viuere cœperunt; ab illo suscitanda, à quo operante creata sunt, & singula corpora illis singulis suis animabus in resurrectione esse reddenda.* Sed clariùs id exprimit in eodem libs. c. 29. ita scribens: *Firmissimè tene, & nullatenus dubites omnibus hominibus, & bonis, & malis resurrectionē carnis in aduentu Domini futuram esse communem.* Eandem pro-
Anselm. bat D. Anselmus 1. *Corint. 15. ad illa verba: Omnes quidem resurgemus*, vbi expressè id docet; *& iterum 1. ad Thessalonicenses 4. & in vtroque loco multis id ostendit Beda*
Beda. *tom. 6. pag. 590. & 933. & satis clarè Glossa*
Glossa. *interliniaris ad illa verba Pauli: Omnes quidem resurgemus.* Eandem etiam probat
Iulianus. *Iulianus Archiepiscopus Toletanus libr. 3.*
Claudian. *prognosticon c. 48. & 49. Claudianus lib. 2.*
Qu. Iulius de statu animæ: Quintus Iulius Hilarion in lib. de mundi duratione expressè docent, omnes homines igne conflagrationis fore consumendos: idem satis significat *Primasius Apocalypsis 20. Ambrosius Ansbertus lib. 9. in Apocalypsi: & in eodem lib. c. 20. Rupertus Tuitiensis, Vincentius Burgundius in speculo naturalis historiæ lib. 32. cap. 102. Ludolphus Carthusianus 2. p. de vita Christi c. 87. Guido Carmelita de Albanensibus; & tandem refertur Isidorus Pelusiota libr. 1. epist. 222*; sed non satis id explicat. *Primasius. Ansbert. Tuitiensis. Burgund. Ludolph. Guido. Pelusiota.*

12. ¶ Ex sacræ Scripturæ interpretibus hác opinionem probant D. Thomas 1. *ad Corint. 15. lect. 8. ad finem, & 1. ad Thessalonicenses 4. lect. 1. Abulensis tom. 6. in Matthæum c. 24. q. 185. post principium, & tom. 7. c. 25. q. 460. §. Circa quod considerandū, & §. Sin autem aget: Ambrosius Catharinus in d. cap. 15. primæ ad Corinthios ad præfata verba Pauli: Lorinus in acta Apostolorum cap. 10. vers. 42. pag. 468. col. 2. ad finem, & pag. 469. col. 1. Pineda in Iob c. 14. vers. 5. pag. 600. col. 2: Ludouicus Tena in epist. ad Hebræos c. 5. difficul. 26. in principio, pag. 721. Benedictus Iustinianus 1. Corinth. 15. vers. 51. pag. 656. col. 2. in fine, & pag. 657. col. 1: Cornelius à Lapide in d. c. 15. vers. 51 pag. 367. his addere possumus Pamelium in annotat. ad Tertullianum de resurrect. carnis c. 42. n. 294. pag. 728.* *D. Thom. Abulens. Catharin. Lorinus. Pineda. Tena. Iustinian. Cornelius. Pamelius.*

13. ¶ Eandem conclusionem ex nostris scholasticis, tanquam securiorem, & veriosem probant ferè omnes *in 4. dist. 43. vbi D. Thomas q. 1. ar. 4. quæstiune. 1. & in additionibus q. 78. art. 1. idem D. Thomas 1. 2. q. 81. art. 3. ad 1. D. Bonauentura in 4. dist. 43. art. 1. q. 1. n. 5. & 12: Richardus ibidem art. 4. q. 1: Durandus, & Paludanus q. 4. Scotus q. 5. litera L. vbi Onandus propositione 3. Sotus q. 1. ar. 4: Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 50. sect. 2. in 2. sentēt. pag. 990. col. 1. & 2. Valentia tom. 4. ad 3. p. disp. 11. q. 3. puncto 3. pag. 1939. & pag. 1940. vt innumeros alios omittamus*: est enim Theologosum ferè omnium, vt benè aduestit Sotus. *D. Thom. Bonau. Richard. Durand. Paludan. Scotus. Onand. Sotus. Suarius. Valentia.*

In quo gradu certitudinis sit tenenda?

14. ¶ Sed antequam accedamus ad soluenda argumenta, quæ in contrarium adducūtus, expendendum est, in quonam geadu certitudinis hæc assertio sit tenenda? etenim si Suario credimus pluses volunt, eam esse de fide; quibus videtur consen- *In quo gradu sit tenenda.*

tise

tire Richardus, dùm ait, oppositam assertionem esse contra sacram Scripturam. Ambrosius Catharinus eam appellat falsam, & periculosam; eum eo ferè consentit Sotus: licet enim fateatur, sententiam oppositam non esse contra fidem: agnoscit tamen in ea nonnihil temeritatis, & audaciæ. Alij tamen volunt, temerarium esse, notare temeritatis opinionem, quam tot, ac tanti Patres tenuerunt, & quæ in sacra Scriptura tam apparens habet fundamentum: maximè cum Ecclesia non magis in hanc, quàm in illam partem inclinet: vnde putant, ab omni censura abstinendum esse, existimantque nostram assertionem esse in se longè probabiliorem, & simpliciter veram: hæc fuit opinio Suarij loco citato ad finem dictæ sectionis secundæ, pag. 993. col. 1. quem in hoc probant Lorinus, & Cornelius à La pide. Ego hactenus existimaui, nostram assertionem nec esse de fide, nec ita certam, vt opposita temeritatis possit condemnari; eam tamen habere certitudinē, vt omnem probabilitatem ab opposita excludat, & eam tanquam non satis securam veluti condemnet: & ideò existimabam defendi non posse: at modò diligentiùs expensa Tridentini diffinitione, puto eam esse plusquàm temerariam. Vtrumque diligentiùs explicabo.

Variæ sententiæ.

Sententia authoris.

15. Prius illud nostrum iudicium esse ad mentem D. Thomæ, ex eo ostendebam; quoniam D. Thomas non simpliciter dixit, nostram assertionem esse probabiliorem; sed addidit eam esse securiorem, & conuenientiorem, adiungens, Ecclesiā eam magis acceptare: & *D. Hieronymus in d. epistol. 152. pag. 445. tom. 3.* affirmat Ecclesiam in ea magis conquiescere, vt quia magis conueniat veritati; non quidem naturali, sed diuinæ, & Catholicæ: iam verò durum est approbare oppositū eius, quod in materia fidei Ecclesia magis acceptat, & in quo magis conquiescit. Quare oppositam sententiam non damnabam alicuius formalis temeritatis in fide: non negabam tamen, eam ad temeritatem aliquo modo accedere: quod satis est, ne cuique liberum sit pro arbitrio eam defendere. Quod eò libentiùs affirmabam, quòd viderem D. Fulgentium hanc nostram sententiam sub illis verbis docere, sub quibus docet ea, quæ sunt fidei, vel ad fidem accedūt. *Firmissimè*, inquit, *tene, & nullatenus dubites, & cætera*, ex quibus inferebam nec audiendum esse Suarium, dùm scribit, Ecclesiam non magis in vnam, quàm in alteram partem inclinare: cùm & D. Hieronymus, & D. Thomas verbis expressis oppositum doceant: quorum vnus ait, Ecclesiam magis conquiescere in opinione, quòd omnes in die iudicij morituri sunt: alter verò dixit, Ecclesiam hanc opinionē magis acceptare: & meritò; quia negandum non est, eam sacræ Scripturæ magis esse consentaneam vt Valentia affirmat. Infero deinde, neque esse audiendos, qui volunt hanc nostram assertionem tenendam esse, vt probabiliorem; quasi opposita nostris his temporibus nullam temeritatis suspitionem habeat. Nec etiam illos esse audiendos, qui liberum cuique relinquūt eligere, quam maluerit opinionem; quæ videtur esse sententia *Xisti Senensis lib. 6. suæ Bibliothecæ annot.* 265. nec verum est, D. Hieronymum hanc liberam eligendi licentiam tribuisse *in d. epist. 152. ad Minerium*: nullum enim huius liberæ electionis verbum in eo legi; quin potiùs oppositum ex eo euidenter colligitur, cùm fateatur se oppositæ sententiæ minimè acquiescere: adeò vt ab authoribus contrariæ opinionis veluti notetur, quod eorum explicationes legat, quorum dogmatibus non acquiescit: quibus ipse respondet, se antiquos legere, probare singula; retinere, quæ bona sunt; & à fide Ecclesiæ Catholicæ non recedere: imò authores oppositæ sententiæ reprehendit, quòd sic veterum defendant perfidiam, vt perdant fidem; quæ verba nun sunt cōcedentis illis liberam electionem, sed docentis oppositam non satis esse tutam: sed ideò illam lectionem nonnullorum codicum ex græcis *non omnes dormiemus*, ita putat explicandam, vt non aduersetur latinę lectioni *omnes resurgemus*: satis igitur suam de hac quæstione mentem explicauit, vt nostra lectio latina in suo vniuersali sensu sit saluanda, etiam si lectionem aliquorum græcorum codicū admittamus. Non negabo D. Hieronymū *in epistol. 148. ad Marcellā tom. 3. pag.* 413. sentire verba illa Pauli 1. ad Thessalonicenses 4. de viuentibus, qui obuiam Christo veniēt, prę se ferre, quòd illi sine morte

Explicatur opinio. *D. Thom.*

D. Hier.

Fulgent.

16. Non placet Suarius.

17. Nec placet Xistus Sen. Hieronym. non dat electionem.

Explicatur Hieron.

morte

morte occurrent Christo; sic enim ait: *Hoc ex ipsius loci continentia sciri potest, quòd Sancti, qui in aduentu Saluatoris fuerint deprehensi in corpore, in iisdem corporibus occurrent ei.* Quæ verba satis significant, Hieronymum solùm docere, quòd verba illa Pauli sumpta superficie tenus, illud sonant: quomodò autem sint explicanda, id non declarat; hoc autem facit in d. epist. 152. Quare Xistus Senensis non satis accuratè legit D. Hieronymũ. Sed nec accuratè legit Augustinum *in 3. q. Dulcitij.* dùm affirmat, Augustinum dixisse, æque Catholicos esse, qui vnam, vel alteram opinionem sequuntur: nullum enim de hoc in Augustino verbum inuenies: sed quęstione pro vtraque parte ex sacris literis disputata, doceri vult de veritate vtriusque; ita tamen, vt in doctoribus docentibus non constituatur canonica authoritas: quibus verbis docet, quomodò Doctores in docendo se debeant habere; ne scilicet putent, suam authoritatem habendam esse pro canonica, quòd longè aliud est ab eo, quod Senensis asserit. Sed nec illud scriptum inuenies 20. *de Ciuitate Dei c. 20:* quia solùm pro vtraque parte quæstionem disputat, & declarat hanc, quam defendimus, nullas pati angustias. Quare non est, quod Senensis scribat, liberum esse cuique, quam voluerit opinionem sequi: cum nec Hieronymus, nec Augustinus eam faciant facultatem; sed nec D. Thomas eam concedit, cùm doceat nostram sententiã securiorem esse: significans his verbis oppositam, non satis habere securitatis: imò nec doctissimus Suarius hanc facultatem facit, cùm affirmet, nostram assertionem esse simpliciter veram: quod autem simpliciter est verum, satis concludit oppositum simpliciter esse falsum. Iam verò quod simpliciter est falsum, simpliciter non est probabile: & subindè nec simpliciter erit liberum illud defendere, tanquam verum. His igitur concludebam, conclusionem nostræ oppositam simpliciter non esse contra fidem; nec posse aut periculi, aut temeritatis simpliciter damnari; non posse tamen simpliciter defendi; imò nec decere illam defendere; cum Ecclesia nostræ assertioni magis assentiatur, vt D. Hieronymus, & D. Thomas testantur.

18. Nec Aug. id docet.

19.

Nec Diuus Thomas ei concedit.

Nec Suar.

Sed quanuis hactenus ita existimauerim; re tamen meliùs considerata, post diffinitionem Concilij Tridentini de recipienda vulgata editione pro canonica; & adiuncta declaratione Cardinalium, puto nostram assertionem ita esse veram vt opposita temeritatis notam non euadat: etenim sacrum Concilium Tridentinum sessione 4. in decreto de editione, & vsu sacrorum librorum, *statuit, & declarat, vt vetus, & vulgata editio, quæ longo tot sæculorum vsu in ipsa Ecclesia probata est, in publicis lectionibus, disputationibus, prædicationibus, & expositionibus pro authẽtica habeatur: & vt nemo illam reijcere quouis prætextu audeat, vel præsumat.* Quod clariùs expressit ibidem in priori decreto de canonicis scripturis; vbi enumeratis libris, qui in sacra Scriptura pro canonicis sunt habendi, ita definit: *Si quis autẽ libros ipsos integros cum omnibus suis partibus, prout in Ecclesia Catholica legi consueuerunt, & in veteri vulgata latina editione habentur, pro sacris, & canonicis non susceperit; anathema sit.* Illa autem verba, *cum omnibus suis partibus* à congregatione Cardinalium ita explicantur, vt singulæ periodi, singulæ clausulæ, & denique singulæ dictiones, & syllabæ cuiuslibet illorũ librorum pro sacris, & canonicis habendæ sint: ita vt non solùm clausulę; sed nec dictiones, quæ clausulis, & dictionibus vulgatæ editionis repugnauerint, sint recipiendæ: ita enim habet declaratio Cardinalium ad illa verba Concilij: *Cum omnibus suis partibus: etiam quòd sola periodus: sola clausula, vel sola dictio, aut syllaba, quæ repugnaret vulgatæ linguæ latinæ editioni.* Quæ explicatio ab omnibus intelligitur de editione vulgata emendata, vt expressè fatetur Nicolaus Serarius *in suis Biblicis prolegomenis c. 5 s. in fine:* quod tanquã certissimum supponimus. Ex quo iam patet, versionem istam vulgatam esse approbandam, & sequendam, vbi datur versionum varietas; imò etiam vbi datur varietas in proprijs fontibus linguarum; vt quia illa ipsis primis Hebræis, Gręcisque fontibus absque dubio sit cõformis. Imò si aliqua dissensio esset in impressionibus ipsis Hebraicis, siue Græcis, illam cum veritate primi fontis, siue authoris sacri consentire dicemus, quæ cum nostra vulgata consentit: etenim authoritas, quam vulga-

20. Propria authoris sententia.

Trident.

21. Congregatio Cardinalium.

22. *Serarius.*

vulgata habet ex canonizatione Concilij, in hoc est posita, vt versio vulgata cõformis sit primó fõti, id est, ꝓpriæ authoris libri scriptioni, siue cõpositioni: etenim penes hoc attenditur ipsius editionis, siue versionis vulgatæ canonizatio quod modó supponimus, tanquam ab omnibus receptissimũ. Quare, cũ apud Paul. 1. Cor.
23. 1. Cor. 15. 15. Græci codices varij sint, vt patet ex ijs, quæ D. Hieron. refert in d. epist. 152. (alij enim habẽt: *omnes dormiemus; sed non omnes immutabimur.* Per oppositũ alij habent: *Non omnes dormiem⁹; omnes tamẽ immutabimur:* alij deniq; : *omnes non dormiemus; sed omnes immutabimur:*) nec constat de vera, & prima sacri authoris scriptione, siue cõpositione; ꝓfectò ex nostra vulgata desumi debet, qui nã codices sint veri fœtus sacri authoris Pauli: hoc enim priuilegiũ, & hanc excellentiã ex Cõcilij canonizatione obtinuit vulgata editio; vt vero, & primæuo fonti sit cõformis. Vnde non possum non approbare illorũ opinionẽ, qui dicunt, tàm codices Hebræos, quàm Græcos censendos esse deprauatos, & corruptos, si nostræ vulgatæ ita cõtradicunt, vt cum illa conciliari nequeant: quod etiam volum⁹ esse soppositũ. Quare illi codices græci pro primis fontibus habendi sunt, qui habent: *omnes dormiemus, sed non omnes immutabimur:* quoniam cum nostra vulgata consentiunt, quæ habet, *omnes resurgemus;* quia ad dormitionẽ per mortem sequitur resurrectio.

24. An sit canonica hæc lectio vulgatæ in hoc loco? Ex his posset quis inferre, versionem nostræ vulgatæ, dũ habet, *Omnes quidẽ resurgemus,* habendam esse pro canonica: & per cõsequens post Tridẽtini definitionẽ iam esse de fide, omnes homines resurrecturos fore, nec vllos posse excipi; & per cõsequens iam esse de fide, omnes homines, qui in aduẽtu Dñi viui reperiẽtur, esse morituros, siue boni sint, siue mali. Et profectò id dicendũ esset, si hæc difficultas ad fidẽ pertineret: etenim omnes conueniunt, versionẽ vulgatæ omnino esse tenendã in ijs, quæ ad fidẽ, & mores pertinẽt, vt expressè docent Canus lib. 2. de locis Theolog. c. 13. concl. 1. & Bellarm. lib. 2. de verbo Dei c. 10. & 11. cũ cæteris omnib⁹, quos refert Nicol. Serarius in suis biblicis prolegominis c. 11. quæstiũc. 11: verũ difficultatem istã ad fidẽ non pertinere ex eo patet, quod de ea oppositæ sunt Patrũ sententiæ: quorũ alij negant, homines iustos illius tẽporis morituros; alij affirmant, vt patet ex ijs, quæ scribit *Hieron. in d. epist. 152. tom. 3. & August. satis est dubius, vt patet ex lib. de octo quæstionibus Dulcitij q. 3. tom. 4. & in Enchyridione c. 55. & li. 20. de Ciuitate Dei c. 20. & epist. 146. ad Consentium:* & vtranque opinionẽ sine vlla censura teneri posse scribũt *Suarius, Lorinus, Cornelius, & plures alij, quos suprà adduximus.* Quorum opinionem ego ex eo probo; quia exceptio illorum hominum fũdamentum habet in eodẽ Paulo 1. Thes-salonicens. 4. n. 15. *Nos, qui viuimus, qui residui sumus in aduentu Domini non præueniemus eos, qui dormiunt.* Et inferiùs: *Mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi: deinde nos, qui viuimus, qui relinquimur, rapiemur cum illis in nubibus obuiam Christo in aera.* Quæ verba quamplurimi ex Patribus ita intelligunt, vt viui illi, absque hoc, quod moriantur, occurrentes Christo immutentur: & inter eos Augustinus putat ea verba non satis accommodatè posse aliter intelligi: Hieronymus autem *in epist. 148. ad Marcellam fatetur, illa verba præ se ferre illum sensum.* Cum igitur dubium sit, an propositiones illæ generales: *in omnes homines mors pertransijt; omnes in Adamo moriuntur statutum est hominibus semel mori,* cum similibus superiùs adductis, per eundem Paulum limitentur, ne locum habeant in illis hominibus iustis, qui in Christi aduentu viui reperientur; profectò ex canonizatione editionis vulgatæ non satis sufficienter cõuinci potest, esse de fide, illos homines nõ esse morituros: quia, vt diximus, illius editionis canonizatio solùm extenditur ad ea, quæ vel ad fidẽ, vel ad mores pertinẽt. Quare adhuc cum D. Thoma affirmabo, articulũ istũ non esse de fide, etiã post vulgatę editionis canonizationẽ: ea tamẽ supposita, nõ dubito, tutũ non esse aliquẽ ab illa generali regula excipere: etenim si aliqui non moriantur, vniuersaliter verum nõ erit, *omnes resurgemus:* quam propositionem in sua generalitate, & vocis proprietate non aliter possumus intelligere, nisi omniũ vera mors præcedat: quia cõsentiente Augustino cũ cæteris Patribus, qui in oppositũ citantur, vera resurrectio dari non potest, nisi in eo, in quo vera mors præcesſit. Porrò, si non est satis tutũ propositiones

Canus. Bellarm. Serarius. Non pertinet ad fidẽ. Probatur authoris 1. Thessal. 4. August. Hieron. 25.

nes sacræ Scripturæ in sensu improprio explicare, quando necessitas nõ cogit; nõ erit satis tutum defendere, non omnes homines esse morituros. Vnde ex canonizatione vulgatæ editionis ego infero, canonizatã esse lectionem græcam, quæ habet, *omnes dormiemus*. Et cũ Ecclesia ante Concilium Tridentinũ lectionem illam magis acceptauerit, vt ex D. Hieronym. & D. Thoma iam diximus; profectò maiori eũ ratione eã firmius acceptabit, post editionem vulgatam in Concilio Tridẽt. canonizatam: maximè cum locus Pauli 1. Thessaloniceñ. 4. non satis vrgeat, vt dicamus, viuos illos homines, de quibus agit, non esse morituros, vt statim dicemus. Nec mihi obijciat Suarius, temerarium esse, Augustinũ, & tot alios Patres temeritatis notare; quoniam sicut Patres hęreseos notari non possunt, quòd aliquã probauerint opinionem, quam Ecclesia postea, vt hæreticam damnauit; ita non possunt alicuius temeritatis notari, si alicui opinioni adhæserunt, quæ ex aliqua Ecclesiæ diffinitione superueniente iam nõ potest sine aliqua nota defendi. ¶ Sed iam explicemus, quæ pro contraria opinione obijciuntur.

26. *Soluuntur argumenta in contrarium.*

1. argum. ¶ Sed soluenda iam sunt argumenta, quę contra nostram primã assertionem obijciuntur. Primum sumitur; quia plures ex Patribus docuerunt, nõ omnes homines morituros fore: nam Enoch, & Elias sine morte corporaliter sunt in cœlum rapti, & æterna iam fruũtur beatitudine. Quod

August. satis videtur insinuare *August. in d. lib. 8. quæst. ad Dulcitium q. 3. tom. 4. pag. 284. B. 2. & clariùs refert ex Didymo D. Hier.*

Hieron. *in d. Epist. 152. ad Minerium paulò post principium tom. 3. pag. 444. vbi ita ait: Enoch enim, & Elias mortis necessitate superata, ita vt erant in corporibus, de terrena cõuersatione ad cœlestia regna translati sunt*: & inferiùs idem repetit ex Diodoro. Eos etiam qui in aduentu Domini viui reperientur morituros non esse affirmarunt *Theodorus Heracliensis in suis in Paulum commentariolis: & Diodorus Tarsensis in d. epist. 1. ad Corint. & in eadem Apollinaris, quos refert D. Hierony. in d. epist. 152. idem sensit Chrysostom. homil. 42. in eandem epistolam: & cum Chrysostomo idem sentiunt Theophylactus, Oecumenius, & Theodoretus: Augu-*

¹ Enoch, & Elias an iã sint in cœlo sine morte?
Theodor.
Diodorus.
Apollina.
Chrysost.
Theophyl.
Oecumen.
Theodor.

stinus etiam dubius est in dicta q. 3. libri octo quæst. ad Dulcitium, & in locis supra citatis. 27.

2. argum. Secundũ argumentũ sumitur ex quibusdam codicibus græcis, qui ita habent: *Non omnes quidem dormiemus; omnes autẽ immutabimur*: quam lectionem amplectũtur ferè omnes Græci; imò eam non reijciunt plures ex Latinis Patribus. Quin potiùs teste Hieronymo aliqui codices Græci habent: *Omnes quidem non dormiemus; omnes autem immutabimur.* 28.

3. argum. Tertium argumentũ sumitur ex verbis Pauli 1. Thessaloniceñ. 4: *Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini: quia nos, qui viuimus, & qui residui sumus, in aduẽtu Domini nõ præueniemus eos, qui dormierũt: quoniã ipse Dñs in iussu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de cœlo, & mortui, qui in Christo sunt, resurgẽt primi; deinde nos, qui viuimus, qui relinquimur, simul rapiemur cũ illis in nubibus obuiã Christo in aera.* Quę verba præ se ferre istos homines non esse morituros; sed sine morte esse immutandos, testatur *Hieron. in d. epist. 148. ad Marcellam*: & ea aliter intelligi non posse, testatur *Augustinus in d. q. 3. libri octo quæstionum ad Dulcitium*, & omnes Græci suprà citati ita eum interpretantur. D. Hier. August. 29.

4. argum. Quartum argumentum sumitur ex illis verbis Actorũ 10: *Ipse est, qui cõstitutus est à Deo iudex viuorum, & mortuorum.* Et ex verbis Pauli ad Romanos 4. *Christus in hoc mortuus est, & resurrexit, vt viuorũ, & mortuorum dominetur.* Ex quibus locis desumpta est regula fidei, quam in Symbolo profitemur: *Venturus est iudicare viuos, & mortuos*, quæ regula non melius poterit explicari, quàm si dicamus, Christum iudicatorum esse, & eos, quos in suo ad iudiciũ aduentu inuenerit viuentes: & pręterea eos, quos iam mortuos reperiet, vt aduertit Aug. *in d. q. 3. libri octo quæstionũ Dulcitij, pag. 284. B. 2. in fine tom. 4.* 30.

5. argum. Quinto loco obijci potest: quoniã negandum nõ est, quòd tempore aduentus Christi ad iudicium plures inuenientur viui: id enim Paulus testatur in citatis locis. At credibile non est, quòd omnes tunc ordinaria, & communi morte moriẽtur: sed nec credibile est, quòd omnes tunc violentam mortem subibunt: cur enim iusti (plures enim tũc inuenientur) interficiẽtur violẽter? etenim vel cõburẽdi sũt igne cõflagrationis; vel alio modo interfi-

interficiendi. Nō est credendū quòd De⁹ velit, iustos igne cōburere; maximè, quia plures existimant, cōflagrationem ignis post iudicium esse futuram. Nec videtur verisimile, quod iusti in ipso raptu, quo Christo obuiam in aere occurrent, simul moriantur, & resuscitētur. Denique nulla naturalis causa potest cū probabilitate assignari subitæ mortis tot hominū. Videtur igitur dicendum, non omnes homines, qui tunc viui reperientur, esse morituros; sed solos peccatores, qui digni sūt vt morte violenta interficiantur, vel per ignē, vel per nimium signorū terrorem,

32. 6. argum. Sextò arguunt nonnulli: quia naturale, & commune totius humanæ speciei desiderium non potest in tota natura humana ita esse inane, vt in aliquibus non impleatur. Sed naturale desiderium mortalium est, nolle suo corpore per mortē spoliari; sed sine spoliatione superuestiri, vt docet *Paul. 2. Corint. 4. in illis verbis: eo quòd nolumus expoliari, sed superuestiri.* 2. Cor. 4. Ergo decet, vt tale desiderium in aliquibus adimpleatur: non potest autem melius, & commodiùs adimpleri, quàm in illis hominibus, qui in Christi aduentu viuentes reperientur.

33. 7. argum. Septimo, & postremo ita argui potest: quia ex Paulo ad Romanos 5. *vbi abundauit delictum, superabundauit, & gratia.* Non potest autē quoad pœnam mortis per peccatum impositam gratia commodiùs superabundare, quàm si aliqui homines, qui ob peccatū morti sunt subiecti, ab illa subiectione per Christi gratiam liberentur. Ergo decet id existimare de illis iustis, qui in fine mundi viuentes erūt.

34. Solutio 1. argum. Hæc argumenta facilem habent solutionem. Ad primū admittendū est, plures ex Patribus sensisse, nō omnes homines esse corporaliter morituros: nam de Enoch, & Elia plures id affirmant; & de ijs, qui tempore iudicij inuenientur viui, id ipsum docent illi, quos in argumento retulimus. Sed cum maior, aut ferè tota turba Patrum, & Theologorum oppositùm doceat; argumentum vim non habet. Vtrumque expendemus, & primum de Enoch, & Elia; deinde de alijs.

Quid de Enoch, & Elia?

35. Quod Enoch, & Elias nō sint mortui. ¶ Quod attinet ad Enoch, & Eliam, negandum non est, Theodorum Eracleotā, & Diodorū Tarsensem sensisse, eos mortuos non esse, sed viuos In cœlestem patriam ascendisse, & ad iudicium cum eisdem corporibus venturos esse: id enim satis de illis doctoribus explicat *Hieronymus in d. epist. 152. post principium col. 1. in fine.* An istam opinionem probet Hieronymus? dubitari potest. Affirmat Sotus *in 4. dist. 43. q. 2. art. 3. ad 3. in fine articuli:* Quid de illis sentit Hieronymus. Sotus. nec sinè fundamento sanè: nam *in d. epist. 152. pag. 446. col. 2.* agens de morte, & resurrectione corporali, affirmat, *exceptis Enoch, & Elia nulli contigisse sine morte corporali in perpetuum viuere.* Quibus verbis satis significat Enoch, & Eliam sine corporali morte iam habere vitam sempiternam: & Sotus hoc nixus tēstimonio idē videtur approbasse. Ego opinionem non probo: satis tamen credo eam D. Hieronymo placuisse: etenī apud Hieronymū inuenio vtrūque illum viuum fuisse trāslatum in cœlum: vtrumque esse paradisi colonos: vtrumque cælesti pane satiari: denique vtrumque non vidisse mortem: hæc omnia inuenies *epist. 61. ad Pamachium c. 10. tom. 2. pag. 220. col. 1. & lib. 3. aduersus Pelagianos cap. 4:* at tamen, quod ante iudicium morituri sint; nunquam expressè in eo legi: nam locus ex epistola 148. ad Marcellam, qui pro illorū morte assertur, non satis id probat: imò ideò sentit oppositum, quia non vult disputare, an ex lib. Apocalypsis colligatur, eos venturos esse ad prædicandum fidem tēpore Antechristi, & ab eo esse interficiēdos: putat enim librum Apocalypsis non esse carnaliter; id est corporaliter, sed spiritualiter explicandum. Quare magis inclino Hieronymum illius fuisse opinionis, vt Enoch, & Elias viuentes in paradisum cœlestem iam ascenderint, & subinde nec mortuos esse, nec morituros. Nisi dicamus, Hieronymum in Matthæi 11. & 17. admisisse Eliam iterum venturum esse ad prædicandū tempore Antechristi. 36. Non recipitur. Opinio authoris.

37. Enoch, & Elias morientur. Sed quidquid sit de mente Hieronymi; opposita sententia est omnino probanda: scilicet Enoch, & Eliam viuentes absque corporali morte fuisse in cœlum aereum raptus, & adhuc viuere; venturos tamen esse, vt sint præcursores secundi aduentus Christi, & vt Antechristo resistant, & ab eo esse interficiendos. Hanc opinionem aut esse de fide, aut esse proximam fidei optimè aduertit doctissimus Suarius probatur.

Suarius probatur.

Suarius 2. *tom. ad 3. p. diſp. 55. ſect. 2. concl. 1. pag. 1128. col. 2*: & meritò; quoniam ex ſacris literis ſatis efficaciter probatur Eliã futurum eſſe præcurſorem ſecundi aduẽtus Chriſti in iudicium: non quidem in ſpiritu; quaſi alius, qui ſpiritum habeat Eliæ, venturus ſit; ſed in propria perſona. Hoc enim efficaciter colligitur, ſi diligẽter expendantur, quę de eo ſcribunt, tàm Eccleſiaſticus cap. 48. quàm Malachias cap. 4. quàm denique Chriſtus Matthæi 11. & 17: etenim Eccleſiaſticus cap. 48. de illius perſona cum eo loquens, ita ſcribit: *Qui receptus es in turbine ignis, in turbine equorum igneorum: qui inſcriptus es in iudicijs temporum, lenire iracundiam Domini: conciliare cor Patris ad filium, & reſtituere tribus Iacob.* Perſona igitur Eliæ inſcripta eſt, id eſt deſtinata, & deſignata: ſiue

Probatur ex Eccleſiaſ. 48.

38. potiùs vt Prophetarum vaticinijs ſcripta, vt in iudicijs temporum, id eſt, in tempore à Deo diſpoſito, & præfinito, vt munera illa ſubeat, nimirum vt furorem Dei placet; & corda filiorum cum Patribus conciliet, vt ſcilicet de Deo idem ſentiãt, quod Patres eorum ſenſerunt; & hoc modo reſtituat filios Iacob ad veram patrũ ſuorum fidem. Quæ verba ſatis euidenter ſignificant, Eliam non in altera perſona, quæ ſpiritum eius habeat; ſed in perſona propria à Deo eſſe deſtinatum ad explicata munera obeunda. Etenim Eccleſiaſticus loquitur cum ipſa Eliæ perſona, & enumerat omnia, quæ in propria perſona operatus eſt, & tamen explicat, quæ de illius perſona ſunt à Deo ordinata: imò vaticinio Prophetarũ de eo ſcripta. Inde infertur Eccleſiaſticum alludere ad vaticinium poſitum Malachiæ 4: *Ecce ego mittam vobis Eliam Prophetam, antequam veniat dies Domini magnus, & horribilis: & conuertet cor patrum ad filios, & cor filiorum ad patres eorum*: & profectò ſi Eccleſiaſticus loquitur de perſona propria Eliæ (vt verè loquitur) neceſſariò conuincitur, vaticinium Malachiæ explicari non poſſe, niſi de propria Eliæ perſona. De qua etiam loquitur Chriſtus, dùm dicit, Eliam eſſe venturũ: nam cum Matthæi 11. dicat de Ioanne, *ipſe eſt Elias, qui venturus eſt*; non poteſt eſſe ſenſus: ipſe Ioannes in ſpiritu eſt Elias, qui in ſpiritu venturus eſt; ſed qui venturus eſt in perſona. Et eodem modo intelligenda ſunt

Malac. 4.

verba Chriſti Matthæi 17: *Elias quidem venturus eſt, & reſtituet omnia: dico autem vobis, quia Elias iam venit*: Elias, inquam, iam venit in ſpiritu; venturus autem eſt in perſona. Hæc eſt literalis, & vera illius loci explicatio; quam ferè omnes Patres & interpretes ſacræ Scripturæ probant, quos refert Suarius in d. diſp. 55. ſect. 2. pag. 1129. col. 2.

Matt. 17.

39. Ex quo infertur locum *Apocalyp.* 11. de duobus teſtibus, qui ab Antichriſto ſunt interficiendi, & poſt tres dies ſuſcitandi, & aſcenſuri in cœlum ante generale iudicium, non poſſe non intelligi de Enoch, & Elia. Et quamuis plerique hanc interpretationem non recipiant; imò etiã impugnent, vt latè ſcribit Ludouicus Alcaſar in Apocalyp. c. 11. verſ. 3. in com. literæ, pag. 578: ea tñ eſt recipienda: quia hęc eſt ferè cõmuni conſenſu recepta expoſitio: imò totius Eccleſiæ vnanima ferè credulitas, vt ibidem teſtatur Aretas: quæ ſatis eſt, vt non ſatis tutum ſit id negare. Quod latiùs oſtendere non eſt huius loci: ſatis nobis modo ſint, quæ pro hac opinione doctiſsimè ſcribit Suarius in d. diſp. 55. ſect. 2. Et quidem explicatio iſta ſatis conuincitur, ſi ſemel admittatur (admittendum autem eſſe iam oſtẽdimus) Eliam ex vaticinio Malachiæ, & ex teſtimonio Eccleſiaſtici à Deo deſtinatum eſſe, atque reſeruatum, vt contra Antichriſtum veniat. Quod ſi de Elia id admittitur; idem admittendum eſt de Enoch. Quare aſſerendum eſt, eos non dũ eſſe beatos; ſed eſſe à Deo in certo aliquo loco nobis ignoto reſeruatos, vt tempore Antichriſti pro fide martyrium ſuſtineant, vt in illis verum ſit illud Pauli: *Et ita in omnes homines mors pertranſijt.*

Apocal. 11. explicatur.

De viuis, qui inuenientur in aduentu Chriſti ad iudicium.

40. ¶ Quod verò attinet ad eos, qui in Chriſti Domini aduentu viui reperientur; an ſcilicet ſint morituri; an verò viuentes in corpore immutandi? Fateor inter Patres fuiſſe controuerſiam: & plures eorum docuiſſe, eos non eſſe morituros; ſed nulla morte præuia eſſe in corpore immutãdos: ita docuiſſe *Theodorum Heracleenſem, & Diodorum Tarſenſem, teſtatur D. Hieronymus in d. Epiſt. 152*: pro qua opinione etiã

An qui in Chriſti aduentu fuerint viui debeãt mori?

Theodorus Diodorus.

fuit

Apollin. Chrysost. Theodore. Theophyl. Oecumen. Iustinus. Origen. fuit *Appollinaris in commentarijs ad Epist. primam Pauli ad Corinthios. Eandem probauit Chrysostom. homil. 42. in eandem epistolam, quem ibidem sequuti sunt Theodoretus, Theophylactus, & Oecumenius. Iustinus Martyr q. 109. ad Orthodoxos: & idem absq; dubio sensit Origenes lib. 2. contra Celsum, pag. 442. col. 2. litera V. & lib. 5. pag. 471.* non bene citatur à Xisto Senensi pro opposita sententia *lib. 6. anno. 266.* nec liber ille Origenis, quem citat, reperitur: & in eo contrarium nō docet, cum in loco à nobis citato ad eum se referat. Ex Latinis *Tertull.* idem probauit Tertullianus *de Resurrectione carnis c. 41.* vbi agens de desiderio, quo desideramus non exui à corpore, sed superuestiri, ita ait: *Huiusenim gratiæ priuilegium illos manet, qui ab aduentu Domini deprehendentur in carne; & propter durities temporum Antichristi merebuntur cōpendio mortis p demutationē expūctæ concurrere cum resurgentibus.* Addere possumus *Augustinum 2. de peccatorum meritis c. 31.* Eādem etiam opinionem ex Latinis proba-*August. Caietan.* uit *Caietanus, tùm 1. Corinth. 15. tùm 1. ad Thessalonicenses 4. & idem defendit Pamelius in annotationibus ad Tertullianum loco citato cap. 42. n. 294.* *Pamelius.*

41. *Oppositæ sententiæ Authores. Gennadius* ¶ Sed quamuis præcitati Patres eam opinionem habuerint; oppositam tamen sententiam maxima turba Patrum probauit, vt testatur Gennadius, & inter recentiores Catholicos, vno excepto Caietano, & altero Pamelio, vnanimo consensu illa est receptissima, non solùm, vt probabilior, sed vt simpliciter certa; & adeò certa, vt opposita sine aliqua nota iam defendi non possit, vt latè ostendimus suprà; vbi ex Patribus pro nostra assertione citauimus *Didymum Alexandrinum, Hieronymum, Fulgentium, Cyrillum Ierosolymitanum, Anselmum, Bedam, Glossam interlinearem, Gennadium, Iulianum, Claudianum, Iulium, Hilariorem, Primasium, Ausbertum, Tutiensem, Vincentium, Lodolphum, Guidonem Carmelitam, Isidorum Pelusiotam, & nonnullos alios.* Nunc citamus *Acatiut. Hugo de S. Victore. Philo Cap.* *Acatium Cæsariensem in lib. 4. selectarum quæstionum, Hugonem de Sancto Victore in quæstionibus ad primam Pauli Epistolam ad Thessalonicenses q. 12. & Philonem Carpathium in Cantica Canticorum*: pro eadem sententia citatur Origenes à Xisto Senēsi lib. 6. annot. 266. in 3. volum. Epistolæ

Tom. 3.

ad Thessalonicenses: sed hunc librū apud Origenem non inuenio; quin potiùs iam ostendimus Origenem pro contraria opinione stare. Huic opinioni maximè fauet Ambrosius, quamuis non satis eam explicet; & licet Augustinus anceps, ac dubius sit *in d. q. 3. ad Dulcitium*; in nostram tamen satis inclinat libr. 20. de Ciuitate Dei cap. 20. atque etiam fatetur in d. q. 3. nullas angustias passurū, qui dixerit, iustos viuentes in ipso raptu, quo fiēt Christo obuiā, mortē obituros. Pro hac sentētia, vt dixim⁹, stat vnanimis Theologorū consensus, vno excepto Caietano, & altero Pamelio. Et eadem sentētia inde vel maximè probari debet; quia lectio illa græca, *non omnes dormiemus*, quæ nobis opponitur, accommodatè explicari potest, vt nec vulgatæ, nec nostræ assertioni cōtradicat, vt ad 2. arg. iam diximus. *Quid de Origene. Ambros. August.*

Solutio aliorum argumentorum.

¶ Secundum argumentū petit; an posit recipi versio aliquorum codicū græcorū, quæ habet, *non omnes dormiemus*: aut illa; *omnes non dormiemus*, quarū vtraque à plerisque Patrum recipitur. Et antequam illi respondeamus, aduerto, hanc posteriorem versionem, *omnes non dormiemus*, seruato rigore logico, facere hūc sensum; *nulli dormiemus*; quæ in his terminis proposita, si simpliciter intelligatur de morte corporali, vt sit sensus; nulli corporali morte moriemur, necessariò est improbanda, vt contraria tūm quotidianæ experientiæ; tùm doctrinę fidei, quæ statuit vnicuique homini semel mori; & in hoc sensu illam reijcit *Catharinus in eodem loco Pauli.* Porrò, si intelligatur nō de morte nudè sumpta; sed de morte cum addito, nimirum perpetua, & diuturna, vt sit sensus, *nulli perpetuò dormiemus*; per omnia consentit cum nostra vulgata, *omnes resurgemus*: ideò enim perpetuò non dormiemus, quia per resurrectionē corporalem tandem excitabimur à somno mortis. Quare in hoc sensu sumi non potest ab ijs, qui per eam probabant, non omnes esse morituros. Quare propositio ista; *Omnes non dormiemus*, nec secundū phrasim græcam potest æquipollere huic; *non omnes dormiemus*, quidquid Suarius oppositum sentiat, nam regulæ logicæ etiā 42. *Ad 2. arg. Agitur de versione græca, Omnes non dormiem⁹. Catharini* 43.

apud Græcos vim habent. Si verò illud *non* idem sit, quod *non tantùm*, vt plures volunt, & cum illis Suarius: adhuc cum nostra vulgata in sensu conueniet: faciet enim hunc sensum: *Omnes non tantùm dormiemus, sed etiam immutabimur de morte ad vitam*: quod perinde est, ac si dicat, *omnes de morte ad vitam resurgemus.* Quare nec in hoc sensu accipiebatur à Patribus, qui ex ea probabant, non omnes morituros fore. In quo igitur sēsu illam acceperint? planè non video: video tamen, quod in alio eam accipere non poterant; nisi in hoc, *omnes non dormiemus*, quia aliqui non dormient: in quo sensu negatiua *non*, non est adiungenda cum verbo *dormiemus*, ne iuxta dialecticorum regulas faciat vniuersalem negatiuam; sed adiungenda est cum voce *omnes*, vt perinde sit *omnes non* quod *non omnes*; & in hoc sensu æquipollet priori versioni, *non omnes dormiemus.*

44. Agitur de versione, *Nō omnes dormiem⁹.* Qui eam legant.

De hac igitur agentes, & de posteriori in sensu explicato, fatemur, versionem illam approbasse Chrysostomum, Theodoretum, Theophylactum, & Oecumenium; & ex D. Hieronymo eandem probarunt *Theodorus Heracleota*, *Diodorus Tarsensis, & Apollinaris; imò etiam Iustinus Martyr q. 109. ad Orthodoxos: Origenes lib. 5. contra Celsum pag. 481. asserit D. Hieronymus in Isaiam c. 51: nec eam omnino reijcit in d. q. 152. ad Minerium.* ¶ Sed tamen nostram vulgatam versionem: *omnes quidem resurgemus*: & illam aliam græcam, *Omnes quidem dormiemus* plures ex Patribus sequuntur: ita enim legunt ferè omnes Latini, *Ambrosius in eodem loco Pauli, Anselmus, Beda ibidem cum cæteris, & cum illis Augustinus lib. 20. de Ciuitate Dei c. 20. & in d. q. 3. libri octo quæstionū ad Dulcitium*, falsò pro alia lectione citatus à Benedicto Iustiniano, vbi etiam pro alio falsò citat Fulgentium, cum de fide *ad Petrum c. 29. nostram vulgatam legat*: librum autem illum prognosticō, quem citat ex Fulgentio inter opera Fulgentij non inuenio. Eandem versionem legit *Didymus Alexandrinus, & Acatius Cæsariensis, teste D. Hieronymo*, qui affirmat se apud plures codices ita legisse. Eodem etiam modo legere Cyrillum plures testantur, sed locum non citant. Eandem legit Tertullianus *in lib. de Resurrectione carnis c. 41. & 42.* quanuis sententiam nostræ oppositā sibi defendat: quam etiam non reijcit Oecumenius in d. loco Pauli, quāuis nostræ sententiæ repugnet. Denique hanc lectionem, & versionem iam non posse nō recipi, ex eo patet, quia Ecclesia semper illi magis acquieuit, vt ex *D. Hieronymo, & D. Thoma suprà diximus*; & quia iam canonizata est per Tridentinum in nostra versione vulgata: & ex consequenti suo modo canonizata manet versio græca, quæ habet; *Omnes quidem dormiemus.*

Qui Patres probant nostram versionem.

Ambr. Anselm. Beda. August.

Fulgent. Didymus. Acatius.

Tertull.

Nostra vulgata necessariò est amplectenda.

Ex quibus patet, versionem illam *non omnes dormiemus*, recipiendam non fore, si non potest cum nostra vulgata aliquo modo consentire. Admittenda est tamē, si ita explicetur, vt vulgatæ non contradicat: & inde est, vt *D. Hieronymus in d. Epist. 152.* in eo maximè laboret, vt versionem illam ita explicet vt vulgatæ non repugnet. Vnde illam explicat non de morte corporali, sed de spirituali; quæ tamen explicatio ad Pauli institutum non satis est accommodata. Accommodatior erit, quam probat Oecumenius, vt verba illa intelligantur quidem de morte corporis; non tamen simpliciter, & absolutè sumpta; sed morte diuturna, qua corpus in terram, puluerem vè conuersum est: in quo sensu non simpliciter negatur omnes esse morituros; sed negatur, omnes ita esse morituros, vt omnes in puluerem conuertantur: nec enim, qui tempore iudicij viui reperientur, isto modo dormient; quia mortui statim resurgent: ob quam rationem dici possunt non dormijsse. In hoc igitur sensu admitti potest illa versio, *non omnes dormiemus*, quia in eo nostræ vulgatæ non repugnat. 45.

Lectio græca in quo sensu sit amplectenda.

Hieronym. explicat versionem græcam.

Explicatio Oecumenij

Tertium argumentum sumptum ex verbis Pauli 1. ad Thessalonicenses 4. negotium facessit Augustino in d. *lib. octo quæstionum ad Dulcitium q. 3*: apertè enim sibi fatetur, se in illis verbis nullum alium sensum inuenire potuisse, nisi, quòd homines illi tunc viuentes non sunt morituri; sed viui cum mortuis, qui surrexerunt, in aera sunt rapiendi, vt fiant obuiā Christo, ita enim ait: *Neque enim aliquid aliud mihi visum est, quoties de his verbis volui cogitare.* Et inferiùs: *Si autem in his verbis Apostoli nullus alius sensus poterit reperiri; & hoc eum intelligi voluisse claruerit, quod videtur ipsa verba clamare.* Quod etiam fuit iudicium illorum Patrū, quos 46. Ad 3. arg.

pro contraria nobis opinione citauimus. At tamen si verba Pauli cum illius mente diligentiùs expendantur, non omnino conuincunt, viuentes illos non esse morituros, antequam cum cæteris mortuis rapiantur in aera. Adducemus eas, quæ afferri solent, solutiones.

47. 1. solutio. Prima solutio sumi potest ex S. Methodio apud Theophylactum, & Oecumenium; vt Paulus per viuentes intelligat non ipsos homines, sed illorum animas, quia hæ semper vixerunt: per dormientes verò intelligat corpora, quæ verè sunt mortua: vt sit sensus: *Nos, qui viuimus in aduentu Domini non præueniemus eos, qui dormierunt*, id est, animæ nostræ non peruenient corpora, vt priùs rapiantur; sed corpus simul cum anima ad vocē Archangeli resurget, & simul cum corpore rapietur in aera. Cui explicationi fortè consentit Isidorus Pelusiota, vt dicemus ad 4. arg. Sed quamuis nec Theophylactus, nec Oecumenius hanc explicationem non reijciant; est tamen reijcienda; quia nec menti, nec verbis Pauli accommodari potest: Paulus enim agit de viuentibus, & mortuis, qui rapiendi sunt in aera.

48. 2. solutio. Secunda solutio probata est Augustino, quæ docet, homines, qui in aduentu Christi viui reperientur, viuos rapiendos fore in aera: in ipso tamen raptu morituros esse, & statim resurrecturos, cum immutatione gloriosa corporis, vt in aere Christo præsentes fiant: ità enim ait *lib. 20. de Ciuitate Dei cap. 20. Ad hunc autem sensum, quo existimemus, etiam illos, quos hic viuos inuenturus est Dominus, in ipso paruo spatio, & passuros mortem, & accepturos immortalitatem.* Hoc enim non esse impossibile antea dixerat in illis verbis: *Nec enim dicendum est, fieri non posse, vt dùm per aera in sublimē portantur, in illo spatio, & moriantur, & reuiuiscant.* Hunc sensum confirmat ex eo, quòd docet Paulus, omnes in Christo esse viuificandos: viuificari autem nemo potest, nisi priùs moriatur. Hanc expositionem cum Augustino approbarunt *Anselmus, & Beda in d. loco Pauli cum nonnullis alijs.* Eam tamē non satis probat *D. Thomas in eodem loco.* Ob eam rationem, quia hac opinione supposita, resurrectio omnium non fiet simul; sed priùs resurgent, qui ante Christi aduentum fuerunt mortui; & posteriùs viui illi, qui cum mortuis suscitatis simul rapti sunt in aera, & in ipso raptu moriūtur, atque resuscitantur. Nec eam recipit *Sotus in 4. dist. 43. q. 2. art. 4. §. Illud verò, quod ait Augustinus, pag. 423. col. 1. Suarius verò in d. disp. 50. sect. 2. pag. 991. col. 2. §. Ad fundamenta ergo*, non solùm non recipit hanc expositionem; sed etiam eā appellat extraneam, inutilem, & sine fūdamento confictam. Sed cum expositio sit Augustini, Anselmi, & Bedæ, posset ab illis verbis abstinere: etenim verba Pauli adeò vrgent pro opposita sententia, vt solutio data ad vim argumenti tollendam non careat fundamento. Cum verò Augustinus admittat, viuos illos simul recipi in aera cum suscitatis, non sine fūdamento admittit, corpora illa non sua propria virtute rapi, nec in aere propria virtute sustineri. Quare potiùs non esset admittendum Augustino, viuentes illos ante mortem rapi in cœlum, quam post raptum reputare absurdum corpora illa in aere sustineri. Quod verò addit Paulū apertè loqui de raptu corporum in aera per gloriosam immutationem, id erat probandum: licet enim hæc opinio sit melior; non tamen ea ex Paulo apertè deducitur. Denique quod addit, viuentes istos cum mortuis suscitatis simul rapi in aera; fatemur: id enim apertè constat ex illis verbis: *simul rapiemur cum illis in nubibus*: negamus tamen ex illis necessariò inferri, viuentes istos ante raptū, & mortuos, & resuscitatos esse: quia apud nonnullos inter mortuorum resurrectionē, & resurrectionem horum viuentium datur priùs, & posterius: & licet hæc opinio non satis sit probabilis; non tamen est omninò improbabilis: qua supposita, Augustini solutio dici non potest conficta.

August.

Anselm. Beda.

Non recipitur à Diuo Thoma.

Nec à Soto

Nec à Suario.

Excedit Suarius cōtra Augustinū.

49.

50. 3. solutio. Est igitur tertia solutio, vt isti, qui viui in Christi aduentu inuenti fuerint, existentes in terra ante raptum moriantur; & mortui simul cum alijs mortuis resurgant, & cum illis simul immutati rapiantur in aera: quia tamen breuissimo tempore sub morte fuerunt, ideò à Paulo appellantur viuentes, & distinguūtur ab illis mortuis, qui diù fuerunt sub mortis potestate. Verùm autem viuentes isti, etiam si, qui erunt iusti, per mortem ita sint corrupti, vt in terram, siue in puluerē redie-

redierint? alterius est quæstionis, de qua
inferiùs: vbi etiam explicabimus; vtrùm
viuentes illi, tàm iusti, quàm peccatores
ipso coonflagrationis igne sint mortui? an
verò per nimium figoorũ terrorẽ, & ma-
ximè per sonum tubæ, qui erit satis horri
bilis? ounc satis sit locum istum Pauli nõ
necessariò cõuincere homines illius tem-
poris non esse morituros.

52. Explicátur verba Pauli. Ita igitur sunt explicanda verba Pau-
li: *Hoc enim vobis dicimus in verbo Domi-
ni; quia nos, qui viuimus, qui residui sumus,
non præueniemus eos, qui dormiunt.* Id est
homines, qui in tempore aduẽtus Christi
vixeriot, & residui fuerint, in ipsa resur-
rectione non præuenient eos, qui ante il-
lud tempus iam fuerint mortui; sed in eo-
dem omnes suscitabuntur: & ideo nõ est
quòd de suis mortuis cootristentur. *Quo-
niam ipse Dominus in iussu, & in voce Ar-
changeli, & in tuba Dei descendet de cælo*, id
est, descendet in sua tuba, & in voce Ar-
changeli; quos ante suum descẽsum mit-
tet ad exequendam resurrectionem: *&
mortui, qui in Christo sunt*, id est, omnes
mortui, qui in fide Christi à principio mũ
di, vsque ad illud tempus decesserunt:
resurgent primi, id est, priùs, quàm rapian-
tur: *deinde nos, qui viuimus*, id est, qui cõ-
paratione illorum viui reputamur, & nũ-
quam mortui; quia statim resurreximus:
simul rapiemur cum illis in nubibus: quia si-
mul cum illis resuscitati, & immutati per
gloriam corporis, cũ illis simul rapiemur.
Hæc est explicatio *D. Thomæ in iisdem ver*
D. Thom. *bis lect. 2. in fine; quã pleriq; tribuũt Oecume-
nio; sed in eo nihil reperio: eam probant Sua-*
Suarius. *rius in dicta disp. 50, sect. 2. pag. 992. col. 1.*
Cornelius. *A. B. & Cornelius à Lapide in eodem loco*
Lorinus. *pag. 738. colum. 2. C. D. & Lorinus in acta
Apostolorum cap. 10. vers. 42. ad illa verba:*
Sotus. *viuorum, & mortuorum pag. 468. col. 2. in
fine. Vide Sotum in dicta q. 2. art. 4. §. Ad
alium igitur locum Pauli pag. 421. colum. 2.
in fine.*

53. Ad 4. 1. Explicatio. Ad quartum argument. respondet Isi-
dorus Pelusiota lib. 55. Epistolarum, Epi
stol. 222. Christum iudicaturum esse *vi-
uos, & mortuos*, id est, animam, quæ sem-
per vixit, & corpus, quod mortuum fuit:
& placuit Rufino in Symbolo, & place-
ret S. Methodio, quem ad tertium argu-
ment. citauimus, quatenùs per viuos in-
telligit animas; per mortuos vero, cor-
pus. Sed hæc solutio cæteris non placet.
¶ Secunda solutio est, vt *per viuos, & mor* 2. Explic.
tuos, intelligamus bonos, & malos; quę pla
cuit Chrysostomo homil. 1. de Symbolo,
& Augustino in lib. de Fide, & Symbolo
cap. 8. & in Enchyridione c. 55. & Glossę
interliniari ad cap. 10 Actorũ ad illa ver-
ba: *Constitutus iudex à Deo, viuorũ, & mor-
tuorum.* ¶ Sed vera, & facilis solutio est, 54.
vt Christus iudicaturus sit, tùm eos, quos Vera explicatio.
pro tempore sui aduentus inuenerit mor
tuos; tùm eos, quos tunc viuos repererit,
qui tameo antequam ad iudicium veniãt
morientur, & suscitabũtur: in hoc enim
sensu coocluditur, Christũ omnes in vni-
uersum homioes iudicaturum fore, quæ
est mens illius articuli: nam præter illos
homines, qui pro tempore iudicij reperi-
entur viui, & præter mortuos à principio
mundi vsque ad tempus iudicij, oulli alij
erunt homines: vnde si, & mortuos vsque
ad illud tempus, & viuos pro illo tempo-
re iudicauerit, vniuersos homines iudica-
bit. Vide Sotum, & Suarium locis ci-
tatis.

Ad quintum satis optimè respondet 55.
Sotus in dicto art. 4. §. Hinc ergo dicitur pag. Ad 5. Sotus.
423. col. 2. cũ enĩ certũ sit, õnes, homines
qui pro tempore iudicij inuenientur viui,
esse morituros; noo est nostrum præscru
tari, quomodo omnes morientur. Satis
id significat Ioannes in Apocalypsi: agẽs Apoc. 6.
enim de illo iudicij tempore multa dicit
de septem signaculis, ex quorum apertio
ne satis ostenditur, quomodo omnibus
homioibus mors inferenda sit: etenim (vt
habetur *cap. 6. data est potestas morti super
quatuor potestates terræ, interficere fame gla-
dio, & cætera; & cap. 8. & 9.* data sunt sep-
tem Aogelis septem tubæ, quarum soni-
tu, & clangore interfecerunt infinitam
hominum multitudinem. Denique mo-
rientur fame, peste, oimio timore ob cœ-
lorum, & elementorum perturbationem:
erit enim (vt dicitur Lucæ 21.) *in terris* Luc. 21.
*pressura gentium præ confusione sonitus ma-
ris, & fluctuum; arescentibus hominibus præ
timore, & expectatione, quæ superueniet vni
uerso Orbi*: nec enim omnes simul morien
tur, sed iuxta diuinæ prouidentiæ dispo-
sitiooem, alij tardius, alij citius: & tandem
descendet ignis conflagrationis, qui om-
nes, quos viuos inuenerit, comburet, ma-
iori, vel minori torsione, & dolore iux-
ta

ta cuiuſque meritum: nec enim abſurdũ eſt, ſi iuſti morte violenta interficiantur; eum id diuina poſcat, & iuſtitia, & prouidentia. Si verò ignis conflagrationis poſt iudicium venturus ſit, vt plures putant; ſatis erit horribilis ſonus tubarum, maximè eius, quæ nouiſsima futura eſt, vt omnibus mortem inferat.

56. Ad 6. *Sotus.* Ad ſextum reſpondet *Sotus in d. art. 4. ad 2. pag. 424. col. 5.* illud deſiderium naturale, quo quiſque non vult ſpoliari, nõ eſſe abſolutum, ſed conditionatum: vnde non oportet illud adimpleri. Meliùs reſpondebis, in omnibus dari appetitum innatum ad eſſe; naturæ tamen cuiuſque accommodatum: cum verò res inferiores ex ſua natura ſunt corruptibiles, non oportet, vt talis appetitus ſemper eſſendi naturaliter impleatur. Appetitus verò elicitus, quo quiſque iuſtorum appetit non ſpoliari, ſed ſuperueſtiri, non eſt abſolutus, ſed conditionatus, ſi id poſsibile eſſet, & Deo placuiſſet: vnde quia per fidem cognoſcimus diuina prouidẽtia poſt peccatum abſolutè ſtatutũ eſſe, *vt ſinguli moriantur, ideò audemus, & magis volumus peregrinari a corpore, vt præſentes ſimus ad Dominum,* vt idem Paulus ſcribit 2. Corint.
2. *Cor.* 5. 5. n. 8.

57. Ad 7. *Sotus.* Ad ſeptimum optimè reſpondet Sotus *in d. art. 4. ad 3. in fine articuli,* quòd illud Pauli ad Romanos 5. *vbi abundauit delictum, ſuperabundauit & gratia,* intelligendum eſt de ſuperabundantia gratiæ ſupra delictum Adami; non verò ſupra pœnam delicto impoſitam: etenim peccatum Adami fuit nobis originale, præter quod habemus plura actualia; gratia autem Chriſti non ſolùm deleuit originale, ſed etiam actualia, quæ cõmiſimus: nec Dei iuſtitia voluit, vt gratia ſuperabundaret pœnam in hoc ſenſu, vt aliqui debitum illius non ſoluerent: nam cum Chriſtus mortuus ſit propter peccatum; nec cum matre voluerit diſpenſare, ne pœnam mortis ſolueret; noluit cum aliquo alio diſpenſare.

Hæc diximus de prima concluſione, quæ docet, omnes homines eſſe morituros; ex qua infertur omnes homines reſurrecturos fore: enim omnium mortuorum reſurrectionem fides prædicat.

§. 4.

Quòd omnes iniqui reſurgent.

58. De reſurrectione iniquorum. CVm in §. præcedente conſtitutum ſit, omnes iuſtos, & morituros eſſe, & reſurrecturos; expendẽdum eſt, an omnes iniqui, & damnati debeant reſurgere? Cui quæſtioni nonnulli hæretici negatiuè reſpõdent; admittentes enim omnium iuſtorum reſurrectionem, eam in damnatis non admittebant. Qui iſtum errorem ita generaliter docuerint; inueni neminem: aliquos tamen illum tenuiſſe, refert *Abulenſis tom. 7. in Matthæum c. 25. q. 317. in principio.* Huius erroris fundamenta iecimus ſupra §. 1. in 2. ſentent. quibus illud addunt; quia putant, reſurrectionem fieri in bonum reſurgentis; damnati verò tali bono ſunt indigni. Quidam negant. *Abulenſ.*

59. Fides affirmat. Fides tamen Catholica generaliter docet, damnatos ad gehænnam in generali reſurrectione eſſe ſuſcitandos. Hæc inter Catholicos ſemper fuit per fidem indubitata, quæ habetur in multis Scripturæ locis. Primus habetur Ioannis 5: *Omnes, qui in monumentis ſunt, audient vocem Filij Dei: & procedent, qui bona egerunt, in reſurrectionem vitæ; qui verò mala egerunt, in reſurrectionem iudicij.* Quæ verba expreſſè intelliguntur de mortuis, qui corporaliter ſunt reſurrecturi: hi enim audient vocem filij Dei, & procedent de monumentis, & ſepulchris ſuis: *audient,* inquam, *auribus, & procedent, pedibus,* vt ait Hieronymus *Epiſt. 61. c. 12. tom. 2. pag. 221. col. 1.* Procedent, inquàm, tàm boni, quàm mali: & vtrique in reſurrectionem: quia vtrique ex ſuis exibunt monumentis: ſed boni procedent in reſurrectionem vitæ; quia vitam conſequentur beatam: mali autem in reſurrectionem iudicij; quia reſurgent, vt condemnentur. Primus locus ex Ioan. 5. *D. Hier.*

60. 2. locus ex 2. Cor. 5. Secundus locus habetur apud Paul. 2. Corint. 5. n. 10: *Omnes enim nos manifeſtari oportet ante tribunal Chriſti, vt referat vnuſquiſque propria corporis, prout geſsit, ſiue bonum, ſiue malum.* Quod etiam ſcribit ad Romanos 14: *Omnes enim ſtabimus ante tribunal Chriſti:* & ſtatim; *itaque vnuſquiſq; noſtrum pro ſe rationem reddet Deo.* Sed clarius teſtimonium habetur Actorum 24. num. 15. vbi Paul. ad iudicem, coram quo ſtabat, ita ait: *Spem habens in Deum, quam & hi ipſi expectant, reſurrectionem futuram iuſtorum, & iniquorum.* Daniel. 12. *Multi* *Act.* 24. *Dan.* 12.

de

de ijs, qui dormiunt in terræ puluere, euigilabunt: alij in vitam æternam; & alij in opprobrium. Denique Apoca'yp. 20. num. 13. *Mors, & infernus dederunt mortuos suos, qui in ipsis erant; & iudicatum est de singulis secundum opera ipsorum: & infernus, & mors missi sunt in stagnum ignis.* Apoc. 20.

61. Symbolo Athanas. Ex quibus locis Athanasius in Symbolo ita scribit: *Ad cuius aduentum omnes resurgere habent cum corporibus suis, & reddituri sunt de factis proprijs rationem; & qui bona egerunt, ibunt in vitam æternam, qui verò mala in ignem æternum.* Et in Concilio Lateranensi relato in cap. *Firmiter* de summa Trinitate, ita definitũ est: *Venturus est in fine sæculi iudicaturus viuos, & mortuos, redditurus singuli secundum opera sua, tàm reprobis, quàm electis; qui omnes cũ suis proprijs resurgent corporibus, quæ nunc gestant, vt recipiant secundum opera sua, siue bona fuerint, siue mala.* Et quoniam fides ista est satis nota, non est, quòd in ea confirmanda diutius immoremur, adducentes S. Patrum testimonia. Concilium Lateranẽs.

62. An omnes reprobi sint resurrecturi. Num. 16. Illud tamen inquiri potest; an omnes iniqui, & reprobi verè sint resurrecturi? Rationem dubitandi facere potest locus Numer. 16. num. 30. & 31. vbi de Dathan, & Abiron ita scribitur: *Cõfestim igitur vt cessauit loqui, dirupta est terra sub pedibus eorum, & aperiens os suum deuorauit illos cum tabernaculis suis, & vniuersa substantia eorum: descenderuntq; viui in infernum.* Porrò si viui in infernum descenderunt, cum mortui non fuerint, vtique in vltimo die non resurgent, sed vt sunt, ad iudicium venient. ¶ Dicendum tamẽ est, omnes reprobos vere resurrecturos fore; quia omnes verè corpore perierunt: vnde infernus in die iudicij reddet mortuos suos, vt ex cap. 20. Apocalyp. diximus; quia scilicet omnes, qui pro illo die in inferno sunt, verè mortui sunt: iam verò omnes reprobi tempore iudicij in inferno erunt, & mors ab inferno eos reddet: quare omnes reprobi, tanquam verè mortui resurgent. Affirmatio vera.

63. Quod verò obijcitur de Dathan, & Abiron, facilè dissoluitur: quia verba adducta non sunt intelligenda de inferno damnatorum; quasi illi viuentes nullam corporalem passi mortem in damnatorũ infernum descenderint; sed quia adhuc viuentes, & nondum mortui sepulti sunt in loco terræ inferno, id est, satis profundo, in quo operti terra corporaliter perierunt. Hæc est communis, & indubitata illius loci explicatio *Lyræ, Dionysij, Caietani, & cæterorum interpretũ, & docet Abulensis in dicto cap. 16. q. 20.* Quæ expositio satis cõfirmatur ex verbis immediatè sequentibus: *descenderuntque viui in infernum operti humo, & perierunt de medio multitudinis*: iam verò humo operti non poterant non mori: nec enim credendum est, terram apertam esse vsque ad infernũ damnatorum. Igitur descenderunt in infernum, id est, in locum terræ maximè profundũ, in quem tabernacula eorum, & omnis eorum substantia etiam descenderunt: cum tamen res istæ inanimes ad damnatorum locũ non descenderint: vnde additur: *Et perierunt de medio multitudinis*; id est, isto modo stantes in medio populi, fuerunt mortui: nam istos, de quibus dictum est, quòd viuentes in infernum descenderunt, Moyses statim appellat mortuos in illis verbis: *Quoniam sanctificata sunt in mortibus peccatorum*, & inferius: *Dicitur percussa fuisse quatuordecim millia hominum absque his, qui perierunt in seditione.* Percussa, inquam, id est mortua, & intelligamus verba illa *Absque his, qui perierunt in seditione eorum*, intelligenda esse de morte illorum. Vnde Ecclesiasticus cap. 45. num. 24. Eos, qui in congregatione Coræ, Dathan, & Abiron perierunt, vocat consumptos igne. Cui etiam fauet opinio eorum, qui volunt, non esse certum, omnes illos, qui viui in infernũ descenderunt, æternaliter periisse, quam nis violenta sit contra eos præsumptio, quòd æternaliter perierint; quorum opinionem, tanquam probabilem sequitur *Abulensis in dicto cap. 16. q. 21.* Concludẽdum est igitur Dathan, & Abiron in profunda terræ concauitate verẽ fuisse sepultos, atque mortuos: & ideo ex verbis allatis, nullum posse sumi argumentum cõtra statutam de Fide resolutionem. Nec puto admittendã esse opinionẽ quòd corpore & anima iam sint in inferno, licet id admittat Suarius 3. p. q. 53. art. 3. *in fine Commenti.* Lyra. Diony. Abulensis Caiet. Abulens.

Supereest igitur explicare, quę pro isto errore in principio huius paragraphi obijciuntur, Ad primum ex Psalmo 1. *non resurgent. &c.* varijs modis respondetur, 64. Ad 1.

vt

vt refert Suarius in d. disp. 50. sect. 3. ad 1. testimonium pag. 994 col. a. Inter omnes solutiones eam, tanquam magis literalem probat, quam probauere Iansenius Gagneus, Flaminius, & Genebrardus, vt idem sit, *non resurgere in iudicio, concilioue iustorum*, quòd non erigere caput, nec subsistere: sensus ergo est: *non resurgunt impij in iudicio, nec peccatores in concilio iustorum*, id est; impij, & peccatores in iudicio, & concilio iustorum non subsistunt, nec caput erigunt, vt audiantur. Quae explicatio mihi placet. Non sunt tamen aspernendae aliae, quas adduxit: vide illas.

65. Ad 2. Locus verò ex 2. Machabaeorum 7. se ipsum explicat: *Tibi resurrectio ad vitam non erit*; scilicet ad gloriam; benè tamen ad iudiciū, vt ait Christus D. & ad opprobrium, vt ait Daniel. In eodem sensu explicanda sunt verba Pauli ad Romanos 6. *Si complātati sumus similitudini mortis eius; simul & resurrectionis erimus*: quia scilicet cum eo resurgemus ad gloriam. Nec dicit Paul. solos complantatos similitudini mortis Christi esse suscitandos; sed solos illos suscitandos esse, vt cum Christo regnent. Simili etiam modo explicabis verba 1. Ioannis. 13. Nec enim vult Ioannes omnes qui dormierunt, esse per Iesum adducendos; sed eos, qui cum Iesu dormierunt.

66. Ad 3. Dan. 12. Nec aliquis cum fundamento pro hoc errore poterit adducere illud Daniel. 12. *Multi ex ijs, qui dormiunt in terrae puluere, euigilabunt*: etenim *multi* in sacris literis saepissimè sumitur, vt idem sit, quòd *omnes*: ita enim sumitur à Paulo ad Romanos 5. *Vnius delicto multi mortui sunt*: multi, inquā, id est omnes, vt satis docet Paulus 1. Corint. 15: *Sicut in Adam omnes moriuntur*, Matthaei etiā 26. dicitur: *Qui p vobis, & pro multis effundetur*, id est, pro omnibus; nam alibi dicitur: *Christus pro omnibus mortuus est*. Eodē igitur modo apud Danielem: *Multi*, id est omnes, *euigilabunt*; iuxta illud Pauli 1. Corint. 15: *Omnes resurgemus*.

Ad Rom. 5.

67. Ad 4. Ratio verò, qua error ille confirmatur vim non habet; quia negandum est, resurrectionem absolutè fieri in bonum resurgentis: quia sola resurrectio, quae est ad vitam, cedit in bonum eius, qui resurgit: resurrectio verò, quae est ad iudicium, nō est in bonum eius; quia est in poenam eorum malorum, quae in vita gessit, vt ait Christus: & ideò erit in opprobrium ipsius resurgentis, vt ait Daniel. Resurrectio igitur ideò à Deo decreta est, *vt vnusquisque referat propria corporis, quae gessit*, vt ait Paulus 2. *Corint.* 5. quod pertinet ad generalem Dei prouidentiam, & iustitiam.

§. 5.

Quod infantes etiam resurgent.

Tandem explicandum est; an soli adulti resurgent; anverò etiam infantes? Rationem dubitandi fecerunt Iustinus Martyr, & Augustinus: nam *Iustinus in q. 13. ad Gent.* hanc excitans quaestionem solùm dicit esse possibile, & decens credere infantium resurrectionem: agit autem tàm de infantibus iam natis, quàm de ijs, qui in vtero matrùm obierunt, vt patet ex titulo quaestionis. Augustinus verò 22. *de Ciuitate Dei c.* 13. nec audet affirmare, nec negare, an foetus abortiui sint resurrecturi? de quo etiam dubitat *in Enchyridione cap.* 85. *tom.* 4. 68. De resurrectione infā tium. *Iustinus.* *August.*

Inde etiam sumi potest ratio dubitandi; quia resurrectio ideò fit, *vt vnusquisq; in corpore referat, sicut gessit, siue bonum, siue malum*, vt ait Paulus 2. *Corint.* 5. *& vt pro se rationem reddat*, vt dicitur Romanorum 14. Vnde vnusquisque mortuorum procedet ex suo monumento, vt eat in vitam aeternam; si benè egit; si verò malè in aeternum ignem, vt habetur Ioannis 5. Vnde propter bona, vel mala, quae gessit, vnusquisque resurgentium iudicabitur Matthaei. 25. Quibus accedit, quòd in ijsdem Scripturae locis duo tantùm loci designantur; coelum. s. & infernus. Altera ratio dubitādi.

69. Vera opin. His tamen non obstantibus, pro indubitato haberi debet, & tanquam certissimum; infantes omnes, etiam qui nati nō sunt, sed in vtero matrum perierunt, resurrecturos fore: denique omnes foetus, etiam abortiuos, qui animam rationalem habuerunt. Haec opinio apud omnes iam est certa, & indubitata; eam docent omnes Theologi *in 4. dist. 43. vbi D. Thomas q. 1. art. 1. quaestiunc. 4. ad 5. & dist. 47. q. 1. art. 2. quaestiunc. 1. ad 3. D. Bonauentura in 4. dist. 43. art. 1. q. 1. & 2. vbi Richardus art. 2. q. 3. Scotus q. 1. Sotus q. 1. art. 2. ad 3. in fine cum caeteris omnibus. Suarius 2. tom.* D. Thom. D. Bonau. Richard. Scotus. Sotus. Suarius.

ad

ad 3. partem in disput. 50. sect. 3. pag. 944. col. 1. Lorinus. *Lorinus in acta cap. 10. vers. 42. pag. 469. col. 2. §. De pueris: eam etiam scribit* Otto. *Otto Frisingensis lib. 8. Cronicorũ cap. 13.* Et quãuis de fœtibus abortiuis Augusti- August. nus dubitauerit lib. 22. de Ciuitate Dei c. 13. tamẽ in hanc semper propendit sententiam; & tandem resoluit, vt de istis idẽ dicatur, quód dicitur de infantib⁹ iam natis: Iam veró de his absolutè concedit, fore resurrecturos, vt patet *in Enchyridione cap. 84.* ita scribens: *Resurrecturam carnem omnium, quicunque nati sunt hominum, atque nascentur: & mortui sunt, & morientur; nullo modo dubitare debet Christianus.*

70. Vnde, quanuis *in dicto lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 13.* dubius fuerit de abortiuis; tamen in cap. 15. absque dubio affirmat, infantes iam natos ad resurrectionem pertinere; imò ego putarem Augustinum solum dubitare de illis fœtibus, de quibus dubium est, an habuerint animam rationalem: sed quidquid de hoc sit negandũ non est Augustinum, etiam in ipsis abortiuis fœtibus in nostram semper propendisse sententiam, tanquam verissimam. Vnde eos ad resurrectionem pertinere supponit lib. 1. de peccatorum meritis c. 28. & lib. 3. de libero arbitrio capit. 23. Quod etiã supponit D. Gregor. 9. mora- Iustinus. lium cap. 16. Iustinus autem in dicta q. 13. ad gentes, quamuis dicat, decens esse credere, infantium resurrectionem; tamẽ illã esse futuram indubitanter tenet. Nec puto illum dubitasse de resurrectione innocentium, qui ab Herode sunt interfecti; sed quia supponit de illis dubitari nõ posse; proinde ex illis sumit argumentũ ad cæteros.

71. Resolutio. Sit igitur indubitatum; imò etiam certissimum in fide, non solum infanter iam natos; sed etiam fœtus anima rationali informatos, qui in vtero mortui sunt, ad resurrectionem pertinere: etenim si secundum certam fidem sumptam ex *Paulo 1. Corinth. 15.* isti in Adamo propter peccatum corporaliter sunt mortui (nam fides docet hos etiam abortiuos fœtus in Adã peccasse, & peccatum originale contraxisse, per quod ad illos mors pertransijt) vtique secundum certam fidem in Christo viuificabuntur; & ideo corporaliter resurgent. Et inde est, quôd in istis infantibus, tàm natis, quàm non natis peccatũ originale sit radix merendi mortẽ; quod satis est, vt in iudicio sistantur: sicut etiã gratia, quam vel in vtero nonnulli consequuti sunt, vel nati per ipsum baptismũ, cum illis sit radix merendi, satis est, vt in iudicio se sistant ad præmium, vt benè aduertit Richardus vbi supra ad secundum. Porrò si in se ipsis iam habent sufficiẽtem causam, vt sistantur in iudicio generali, vt fides docet; vtique in se ipsis etiam habebunt causam, vt resurgant, vt suo modo de se rationem reddant. Denique cum vere sint homines nati ex Adamo, nec in illis dari posit, aut excogitari causa, cur nõ resurgant, vt etiam fatetur Augustinus; non video, quo fundamento illis resurrectio sit neganda.

Quod in contrarium adducitur lon- 72.
giorem postulabat disputationem: inqui- Ad cõtraria.
rit enim, an paruuli isti debeant in iudicio sisti? & quomodo? nunc dicimus nõ esse satis probabilem opinionem, quæ negat, infantes istos esse in iudicio comparituros, quæ fuit opinio *Alberti à Carthusiano* Albertus. *relati in 4. dist. 47. q. 1.* Porrò si personaliter comparituri sunt in iudicio; vtique resurgunt quia in iudicio non comparebunt animæ mortuorum, sed mortui ipsi in suis corporibus, cum iudiciũ illud corporale sit futurum, & sensibile: idque siue compareant, non vt iudicentur, sed vt videant gloriam iudicis; quæ est opinio *D. Thomæ in 4. dist. 47. q. 1. art. 3. quæstiuncula 1. ad 3.* D. Thom. siue compareant, vt iudicentur solo iudicio approbationis vt non nulli volunt, siue etiam iudicio discutionis, vt alij malunt. Nec obstat, quod Ioannis 5. & pluribus alijs in locis homines iudicãtur ex bonis, vel malis operibus, quę in corpore gesserunt; quoniam intentum Christi non fuit, omnia proponere, quæ in iudicio fient; sed solum insigniora, & ad incutiendum terrorem hominibus magis accommodata.

ARTICVLVS III.

Vtrùm vltima resurrectio in aliquibus iam sit completa?

§. 1.

SVperest explicandum, an vltima resurrectio in aliquibus iam sit completa? In qua quæstione aduertendum 73.
est

Explicatur titulus. est non inquiri hoc loco, an aliqui surrexerint: cōstat enim ex Scripturis plures, tùm à Christo, tùm à Sanctis fuisse à mortuis ad vitam suscitatos: nam Christus suscitauit Lazarum Ioannis 11. filiam Archisinagogi Marci 5. & Luc. 8: filium viduæ Lucæ 7: & cum Christo plura corpora Sanctorum surrexerūt Matth. 27. & Elisæus suscitauit filium Sunamitidis 4. Regum 4: sed hæ resurrectiones non fuerūt vltimæ; quia illi iterum fuerunt mortui, & in die nouissimo iterùm resurgent. Agimus igitur de resurrectione vltima, & completa, quam nec mors sequutura est, nec altera resurrectio; qualis esse debet resurrectio generalis futura in die nouissimo. Quare inquirimus; vtrùm aliqui homines ex speciali priuilegio iam resurrexerint resurrectione vltima, & perfecta.

2. Ratio dubitandi. Rationem dubitandi faciunt propositiones vniuersales, quæ significant in nouissimo die futuram esse generalem omnium hominum resurrectionē: nam Paulus 1. *Corint.* 15. *agens de die iudicij ait. Ecce mysterium vobis dico: omnes quidem resurgemus*: & Christus *Ioannis 6. de credentibus in se, & de manducantibus suam carnem absolutè asserit: Et ego resuscitabo eum in nouissimo die.* Omnes igitur, qui mortui sunt, sunt resuscitandi in die vltimo; & per consequens nulli adhuc contigit vltima resurrectio.

1. Cor. 15.

Ioan. 6.

Dicendum tamen est; nonnullos ex speciali priuilegio iam assecutos esse vltimam resurrectionem; & ideò venientes ad iudicium non resurgent. Solum superest expendere, quibus nam hoc priuilegium sit concessum?

§. 2.

Virgo Deipara iam perfectè resurrexit.

3. Virgo perfectè resurrexit. Quòd Virgo mater verè fuerit mortua, dubitandum non est: ita enim sentit vniuersa Ecclesia, & docet cōmunis Patrum doctrina, de quo vide *Suarium 2. tom. ad 3. p. disp. 21. sect. 1. pag. 342.* Sicut etiam dubitari nō potest, quòd illa gloriosa iam surrexerit, & in proprio, & immortali corpore completam, & vltimatam iam habeat beatitudinem. Ita sentit tota Ecclesia, quæ ex antiquissimorum Patrum traditione id accepit. Pro qua veritate confirmanda quā plurimos Patres adduxit *Suarius in dicta disp. 21. sect. 2. per totam*; vbi habes testimonia *Athanasij, Hieronymi, Augustini, Sophronij, Damasceni, Andreæ Cretensis, Iuuenalis Ierosolymitani, Bernardi, Anselmi, Laurentij Iustiniani, Ruperti, Richardi de Sancto Victore, Hugonis Victorini, D. Thomæ, D. Bonauenturæ, Victorini, Gersonis, & aliorum plurimorum. Apud Nicephorum lib. 4. historiæ c. 23. ex Iuuenali Ierosolymitano videbis*, quomodò omnes Apostoli ad mortem Virginis diuinitus conuenerint, vno dempto Thoma, qui funeri illius nō interfuit: quod sine diuina prouidentia non contigit, vt eo post triduum adueniente, & sacro tumulo reserato, omnes viderent, iam in eo non esse sanctissimū corpus: sola enim reperta fuerunt linteamina aptè composita, vt in sepulchro Christi Magdalenæ contigit: ita enim inquit Nicephorus: *Quæ & ipse Thomas, & qui cum eo aderant cum veneratione exosculati, incredibilique voluptate, odoris que suauitate repleti, sepulchrum quidem ad pristinum conformant modum, miraculumque ipsum, quasi per manus posteris traditum, ad nos quoque transmiserunt.* Hoc Virginis sepulchrum multis illustratum fuisse miraculis referunt *Damascenus, & Andreas Cretensis in orationibus de Assumptione Virginis, & Simon Metaphrastes in libro de Vita, & educatione Virginis.* Vnde Ecclesia summa cum celebritate Virginis Assumptionem singulis annis celebrat, sub nomine assumptionis, vt ita explicet eam iam resuscitatam in corpore, & anima assumptam fuisse; cum tamen cæterorum sanctorum migrationem sub nomine assumptionis non celebret. Accedit, quia id Virgo ipsa reuelauit S. Brigittæ lib. 7. c. 26. Congruentias porrò huius mirabilis resurrectionis plures referunt Patres; potiores vide apud *Suarium in d. disp. 21. sect. 2. pag. 346. col. 2. & 347. col. 1. vide latissimè apud Salmer. tom. 11. tract. 39.*

Suar.

Qui Patres id asserant.

Nicephor.

Damasc. Metaphrastes.

4. In quo gradu certitudinis. In quo gradu certitudinis hæc veritas tenenda sit? dubitari potest. *Catharinus in tract. de Conceptione Virginis & lib. 4. contra Caietanum* putat, eam esse de fide: sed in hoc à cæteris non recipitur; & meritò; quia nec diffinita est ab Ecclesia, nec ex sacris literis efficaciter deducitur, nec sufficiēti, & canonica traditione est accepta.

Variæ sententiæ.

Abulensis tom. 6. in Matthæu c. 22. q. 230. vult opinionem solùm esse probabiliorem, & insinuat oppositum teneri posse: sed in hoc non est audiendus. Opinionē esse piam docet *Caietanus in opusculo de cōceptione, quem sequitur Sotus in 4. dist. 43. q. 2. art. 5. §. De sacratissima verò Virgine, pag. 409. col. 2. & id non negat Author libri de Assumptione Virginis, qui nomine Hieronymi circumfertur: nec id negat August. serm. 14. de Sanctis; nec etiam author sermonis de assumptione, qui inter opera Augustini tom. 9. refertur.* Dicendum tamen est cum *Cano 12. de locis theologicis c. 11.* hāc veritatem non solùm esse piam; sed ita certam, vt opposita sine ingenti temeritate defendi non possit: quod etiam probauit *Corduba lib. 1. quæstionarij q. 27. & postea Suarius in d. disp. 21. sect. 2. pag. 347. col. 2. A. B. §. Sed re vera.*

Vera sententia.

5. Quanto autem tempore Virgo post mortem surrexerit? variè resoluitur, vt videre est apud *Suarium in d. pag. 347. col. 2. §. Ex his colligere licet:* quidam enim putant, eam surrexisse eodē die, quo obijt: quia Ecclesia in eodē die, & resurrectionem celebrat, & assumptionem. Alij voluerunt, eam surrexisse quadraginta diebus post mortem, cui opinioni videtur adhærere Beda, dum in suo Martyrolog. assumptionem solius animæ in cœlum ponit 18. Kalend. Septembris, id est 15. die Augusti: assumptionem verò in corpore ponit 9. Kalend. Octobris, id est 23. die Septembris; sed non satis id est probabile, cum Ecclesia simul vtramque asſūptionem celebret. Quare probabilior opinio habet, quod triduo post mortem assumpta sit; id enim cōsentit cum historia à Nicephoro superiùs relata: docet enim Apostolos per totum triduum ad sepulchrum Virginis perseuerasse; post diem autem tertium, adueniente Thoma, aperuisse sepulchrum, & in eo sola linteamina inuenisse; sicut etiam post triduum, aperto Christi sepulchro, corpus eius non inuenerunt, sed sola linteamina, *Ioannis 20.* Ex his patet non esse admittendam Iustini Martyris opinionem q. 85. ad Orthodoxos: *Ad immortalem, & incorruptibilem vitam nullius adhuc factam esse resurrectionem, præter quā Christi seruatoris:* oppositum reuelatum est Brigittæ lib. 7. cap. 26.

Quanto tē pore Virgo fuit mortua?

Variæ sententiæ.

Probabilior opinio.

Iustinus nō admittitur.

§. 3.

Quid de ijs, qui cum Christo surrexerunt?

Quæstio est, & inter Patres, & inter Theologos controuersa; an qui cū Christo surrexerunt *Matthæi. 27.* surrexerint ad vitam mortalem, iterum morituri; an verò ad immortalē, & gloriosam, qualis in nouissimo die iustis resuscitatis promittitur? pro vtraque parte ferè ab omnibus proponitur, vt probabilis: mihi longè probabilior censetur, quod & anima, & corpore gloriosi surrexerint, & ita in cœlū ascēderint. Vtriusq; partis, & authores, & rationes afferemus. 6.

De illis, qui cum Christo surrexerunt.

Quod nō surrexerint corpore immortales, & gloriosi, sed mortales potiùs, & iterum morituri, ex Patribus latè probat *August. epist. 99. ad Euodium tom. 2. citari solet Hieronymus in c. 27. Matthæi ad illa verba: & multa corpora Sanctorum, & epist. 150. ad Hedibiam q. 8. at benè citetur? inferiùs dicemus. Chrysostomus homil. 89. in Matthæum, Theophylactus in d. c. 27. Matthæi, vbi etiam Euthymius c. 67. Prosper in lib. de promissionibus, & prædictionibus part. 3. c. 29. satis probat D. Thomas 3. p. q. 53. art. 3. ad 2. tanquam longè probabiliorem amplectitur Sotus in 4. dist. 43. q. 2. art. 1. §. Vtrū verò resurgentes illi, pag. 408. col. 1. in eadē est sententia Barradas tom. 4. suæ Concordia lib. 7. c. 21. ad illa verba Matth. 27: Multa corpora Sanctorū, pag. 370. col. 2. & Ludou. Tena ad Hebræos c. 11. difficul. 28. sect. 5. ad finem, pag. 147. col. 1. §. Primò respondetur.* 7.

1. opinio quod surrexerint mortales.

August. Hieron. Chrysost. Theophyl. Euthym. Prosper. D. Thom.

Sotus. Barradas.

Tena.

Primum fundamentum sumit Augustinus ex verbis Petri, *Actorum 2.* vbi Petrus inde ostēdit verba illa Psalmi 15. *Non dabis sanctum tuum videre corruptionem.* non esse intelligenda de Dauid, sed de Christo; *quia Dauid mortuus est, & sepultus, & sepulchrum eius apud nos est, vsq; ad hodiernam diem:* id est, ossa illius sunt in sepulchro, etiā post Christi resurrectionem: inde enim infert Augustinus, illos, qui cū Christo surrexerunt, iterū obijsse: nam cum inter eos Dauid sit enumerandus; non possent ossa illius esse in sepulchro, nisi Dauid iterùm obijsset. 8.

1. ratio. Actor. 2.

Secundò inde probatur: quoniam Sācti illi surrexerunt, antequam Christus surrexerit. Ergo non surrexerunt in vitam immortalem, sed in mortalem, vt iterùm mortui in iudicio suscitentur. 9.

2. ratio.

Conse-

Consequentia ex eo probatur; quia si in vitam immortalem suscitarentur, Christus non esset primogenitus mortuorũ contra doctrinam Pauli; hi enim ad vitã immortalem priùs forent suscitati. Ergo dici non potest, istos ad vitam immortalem resurrexisse, quæ fuit consequentia. Antecedens verò ex eo probant, quòd ex Matthæo 27. isti surrexerunt tempore passionis; nam Matthæus illorum resurrectionem inter cætera passionis signa enumerat: ex quo loco id docent *Origenes, Chrysostomus, Theophylactus, & Euthymius.*

10. 3. ratio. Tertium argumentũ sumitur ex verbis Pauli ad Hebræos 11: agens enim Paulus de Patribus antiquis, ita scribit: *Et hi omnes testimonio fidei probati non acceperunt repromissionem, Deo pro nobis melius aliquid prouidente, vt non sine nobis consummarentur.* Iam verò si hi cum Christo ad vitam immortalem surrexerunt; iam sunt sine nobis consummati.

Quarta. Quartò argui potest; quoniam isti ideò resurrexerunt, vt testimonium redderēt resurrectionis Christi: ad hoc autem satis est resurrectio ad vitam etiam mortalem.

Quinta. Quintò ex eo præcipuè mouetur Sotus: quoniam si surrexissent ad vitam immortalem; non mansissent in terris; sed in cœlum ascendissent: quod tamen non est asserendum, quia Euangelistæ huius ascensionis mentionem fecissent.

11. Sexta. Sextò arguit Sotus: quia Moyses in transfiguratione Domini resurrexit, vt verior habet opinio cum Hieronymo in cap. 17. Matthæi: & tamen non dubitatur eum resurrexisse in vitam mortalem; alioquin immortalem, & gloriosam vitam corporis priùs habuisset, quàm Christus; & ita Christus non esset primogenitus mortuorum.

Septima. Septimò ex eodem Soto: quia sequeretur resurrectionem nouissimi diei non esse simpliciter vniuersalem: quia quam plurimi iam resurrexissent.

Octaua. Octauò; quia piè creditur, Iob fuisse vnum ex illis, qui surrexerunt; etenim ille, quasi quidam Euangelista, & Christi resurrectionem, & omnium vniuersalem decantauit: & tamen ille de seipso dicit, quod in vltimo die surrecturus sit. Cui etiam fauet, quia pium est credere, Baptistam cum illis Sanctis resurrexisse: fuit enim præcursor Christi: & tamen non resurrexit in vitam immortalem; cum illius caput apud nos sit.

Vltimus. Postremò ita arguitur; quoniam lex generalis est ex pluribus Scripturæ locis collecta, ne corpora gloriam, & immortalitatem consequantur ante magnum iudicij diem. Sed à generali Scripturæ regula non licet aliquem excipere, sine sufficienti fundamento, aut Scripturæ, aut Ecclesiæ. Iam verò nihil habemus in Scriptura, ex quo fundamentum sumamus: solùm enim dicit istos sanctos surrexisse, nihil agens, aut de immortalitate illorũ, aut de gloria. Nec id colligi potest ex fine, propter quem resurrexerunt: quia satis erat resurrectio ad vitam mortalem, vt resurrectionis Christi testes fierent. Denique nihil habemus ex Ecclesia, vnde hoc speciale priuilegium sumamus.

Quòd surrexerint immortales.

12. Quod surrexerint immortales. ¶ Quòd isti Sancti ad vitam immortalē surrexerint, communior est recentiorũ sententia: eam latè probat *Suarius 2. tom. ad 3. p. q. 53. art. 3. in tom. pag. 867. col. a. §. Posterior sententia. Ante eum illam probauit Caietanus 3. p. in d. q. 53. art. 3. & in d. c. 27. Matthæi ad illa verba; Multa corpora Sanctorum. Iansenius in sua Cõcordia c. 143. Pineda in c. 19. Iob. Maldonatus in præcitata Matthæi verba, pag. 682. col. 1. Frater Angelus de la Paz lib. 6. in Symbolum c. 27. pag. 224. col. a. in fine: ex antiquioribus D. Thomas in 4. dist. 43. q. 1. ar. 3. quæst: unc. 1. ad 3. & in commentarijs ad præcitata verba Matthæi. 27. & Carthusianus in d. dist. 43. q. 6. & plures alij tùm in d. dist. 43. tùm in 3. dist: 22. tùm deniq; ad 3. p. q. 53. art. 3. vide ibidem Medinã ad 2. D. Thomæ, & satis probat Lorinus Act. 2. vers. 29. pag. 133. col. 1.* (Suarius. Caiet. Iansenius. Angelus. Pineda. Maldona. D. Thom. Carthusianus. Lorinus.)

13. Hæc opinio plurimorum Patrum testimonijs confirmatur. Eam absque dubio probauit Origenes ad illa verba Romanorum 1. *ex resurrectione Iesu Christi D. N.* vbi postquam docuit, Christum habuisse aliquos participes in primatu suæ resurrectionis, ita scribit: *Sicut illi fuerũt, qui cum illo resuscitati esse dicuntur, cum monumenta aperta sunt, & multa Sanctorũ corpora, qui dormierant, surrexerũt; & de his talibus fortasse dicit Apostolus, esse Ecclesiã illam primitiuorũ, quam ascriptam memorat in cœlis:* & satis idem explicat tract. 35. in (Origenes.)

Matthæum ad præcitata verba 2. tomo,
pag. 131. col. 1. B. vbi in hæc verba: *Mul-
ta corpora Sanctorum quidem dormientium
surgunt, & egrediuntur de monumentis: post
resurrectionem tamen eius in eis, qui mortuus
est pro nobis; & sequuntur eum, qui surrexe-
runt, & in nouitate vitæ ambulant cum eo.*
Epiphan. Epiphanius hæresi 75. in fine idem sen-
tit: ducens enim reliquias Sanctorum es-
se in terra, addit: *exceptis ijs, qui surrexe-
runt, & ingressi sunt sanctam ciuitatem:* non
solùm terrestrem, sed etiam cœlestem, vt
ibidem explicat. Expressè idem docet
Eusebius. Eusebius lib. 4. de demonstrat. euange-
lica cap. 12. ita scribens: *Christi corpus mor
tuum excitatum est: & multa corpora eorũ,
qui dormierant, sanctorum, surrexerunt, vna-
que cum ipso in sanctam, ac verè cœlestem
ciuitatem ingressi sunt.* In eadem est sen-
Nyssenus. tentia Gregorius Nyssenus in lib. de cog
nitione Dei in cap. de resurrectione Chri
sti; vbi testatur illa verba Oseæ 6. *Sanabit
nos post duos dies, & in die tertio suscitabit
nos, & viuemus in conspectu eius,* dicta esse
de illis Sanctis, qui cum Christo surre-
xerunt, ita inquiens. *Hæc autem dicta sunt
ex persona eorum, qui dormierant, quorum
corpora cum Christo surrexerunt tertia die,
qua surrexit ipse.* Iam verò verba illa
Oseæ ab omnibus intelliguntur de re-
surrectione ad vitam immortalem. Qua-
re absque dubio Nyssenus hanc habuit
opinionem, vt benè aduertit Suarius vbi
14. suprà. Eandem sententiam satis probat
Ambros. Diuus Ambrosius in Psalmo primo ad
finem, ita scribens: *Sunt, qui surrexerunt
in passione Christi; & isti plane beati; quia
acceperunt Christi gratiam, & audierunt vo-
cem eius, de qua scriptum est; venit hora,
quando mortui audient vocem filij Dei, &
qui audierint, viuent, & ingressi sunt san-
ctam Ciuitatem; puto, quod magis significet
illam supernam, quam istam Hierusalem.*
Multi pro eadem sententia adducunt
eundem Ambrosium lib. 4. de Fide cap.
primo, quatenus docet, *Moysem non fuisse
in gloria cœlesti, nisi postquam Dominus re-
surrectionis suæ pignore vincula soluit infer-
ni:* sed eum in hoc loco non posse pro hac
adduci sententia, benè aduertit *Suarius
vbi supra pagina 867. columna 2. litera C.*
Sophroni⁹. Adduci etiam solet Sophronius Patriar-
cha Ierosolymitanus in Epistola syno-
dali probata in sexta generali Synodo
sectione 11. in illis verbis: *Christus triduа-
nus resurgens de sepulchro progreditur, &
vna secum cunctos mortuos suscitat ex se-
pulchro, ex corruptione ad immortalitatem
eos perducens per suam resurrectionem ex
mortuis.* Sed cum dicat, Christum cun-
ctos mortuos suscitasse, intelligi non po-
test de illis, qui cum Christo surrexe-
runt. Quod verò addit Christum re-
surgentem vna secum cunctos mortuos
suscitasse; non est intelligendum de a-
ctuali suscitatione, sed de merito, & iure
suscitationis: quia resurgendo omnibus
resurrectionẽ meruit; facit etiam pro hac
sententia (quamuis non satis efficaciter)
Clemens Alexandrinus lib. 6. Stroma- *Clem. Alexandrinus*
tum ante medium, dùm ait, *Corpora eo-
rum, qui cum Christo surrexerunt, in melio-
rem ordinem esse translata.* Fauet etiam
Athanasius in homilia de semente, dùm
inquit, *Christum in inferno non solùm se li-
berum ostendisse; sed etiam mortuorum libe-
ratorem, iuxta illud, multa corpora sancto-
rum, qui dormierant, surrexerunt.* Iuuat
adhuc Rufinus apud Cyprianum in ex-
positione Symboli, quatenus verba illa *Ruffinus.*
Matthæi 27. *Et ingressi sunt sanctam ciui-
tatem,* explicat de Ciuitate, de qua Apo-
stolus ad Galatas 4. ait: *Quæ autem sursum
est Hierusalem, libera est, quæ est mater no-
stra.* Sed efficaciùs hanc opinionem cō-
firmat Remigius relatus a Diuo Thoma 15.
in Catena, vbi hac quęstione in vtranque *Remigius.*
partem disputata, ita concludit: *Incunctā-
ter ergo credere debemus; quia, qui resurgen-
te à mortuis Domino resurrexerunt: ascen-
dente eo ad cœlos, & ipsi pariter ascenderunt.*
Quòd Beda docuerit, Sanctos istos cum
Christo in cœlum ascendisse, testatur
D. Anselmus in dicto cap. 27. Matthæi
ita scribens: *Qui enim resurgente Domino* *Anselm.*
resurrexerunt, Beda testante, etiam cum illo *Beda.*
ascendente simul ascendiße, credendi sunt.
Quin potiùs idem Anselmus adiungit:
*Nec vlla ratione illorum temeritati Fides
accommodanda est, qui illos posteà reuer-
sos in cineres dicunt.* Et quamuis Beda
in præcitatis verbis Matthæi id non sa-
tis declaret; credendum est tamen, eum
in hac fuisse sententia, cum Diuus An-
selmus id affirmet. Nec vllus dubitaue-
rit Iustinum Martyrem in eadem fuisse
sententia quæst. 85. ad Orthodoxos; ex- *Iustinus.*
pressè enim docet, *istos iterum non obiisse;*

sed

sed manere in immortalitate. Nec obstat, quòd ibidem asserit, *eos expectare æternā vitam, quæ virtute resurrectionis Christi fiet immutatione, qua, vt ait diuinus Apostolus, omnes immutabimur:* etenim Iustinus in ea fuit opinione, vt nullus vitam æternam diuinæ visionis sit habiturus, ante generalem resurrectionem. Quare putat, istos Sanctos cum alijs esse in paradiso terrestri, in corpore immortali; & ideò Iam habere resurrectionem perfectam, quæ posita est in vnione animæ ad suum corpus; quamuis non dùm habeant gloriosam corporis immutationem. Sed Iustinum cum nonnullis alijs in hac opinione errasse, iam ostendimus in 2. tomo lib.
16. 13: nunc solùm obtinemus Iustinū pro hac facere opinione. Pro ea absque dubio est D. Hieronymus epistol. 150. ad
Hieron. Ebidiam q. 8. vbi in hæc verba: *Monumēta quoque, de quibus scriptum est; vos estis sepulchra extrinsecus dealbata, quæ intus plena sunt ossibus mortuorum: ideò sunt aperta, ut egrederentur de ijs, qui priùs in infidelitate mortui erant; & cum resurgente Christo, atque viuente, viuerent, atque ingrederentur cœlestem Hierusalem, & haberent municipatum, nequaquam in terra, sed in cœlo morientesque cum terreno Adam, resurgerent cum Adam supercælesti.* Quæ verba satis explicant, quæ fuerit Hieronymi sententia: non negabo tamen D. Hieronymum in dicto cap. 27. Matthæi ad præcitata verba non satis mentem suā explicuisse, cum liberam concedat facultatem, vt per ciuitatem Hierusalem, quam Sancti isti suscitati intrarunt, aut cœlestem Hierusalem intelligamus, aut terrenam. In sermone verò deassumptione (qui potiùs est Sophronij) quamuis neutram partem determinet; in hanc tamen magis inclinat. Quare non est, quod Hieronymus pro parte opposita determinatè citetur: nam quamuis dicat, *quòd sicut Lazarus surrexit, ita & multa corpora Sanctorum surrexerunt,* & his verbis videatur significare, quòd surrexerint ad vitam mortalem, sicut ad eam Lazarus surrexit: tamen statim id relinquit sub dubio, dùm insinuat, per Hierusalem intelligi posse, aut terrenam, aut cœlestem.

17. 1. ratio. Primum huius opinionis fundamentum sumitur ex verbis Petri Actorum 2. supposita opinione, quòd Dauid cum illis surrexit: solùm enim ait, *& sepulchrum eius apud nos est, vsque in hodiernam diem:* non dixit corpus, sed sepulchrum, quasi significans, corpus Dauidis in eo non esse, cum in eo non inueniatur, & inde inferunt, illud iam esse gloriosè suscitatum.

Secundum sumitur ex verbis Matth. 27. *Et ingressi sunt ciuitatem, & apparuerūt multis:* inde enim inferunt, illorum corpora iam esse glorificata: nisi essent talia, non apparuissent multis, sed omnibus; quia se se occultare non possent: gloriosa verò in sua habent potestate, vt his appareant, & non illis. Et volunt hunc sensum satis significasse Hieronymum; dùm ait, *Apparuerunt non omnibus, sed ijs, qui cernere merebantur.* Quibus verbis satis innuit; illorum corpora fuisse gloriosa. Id ipsum satis declarat D. Thomas in eisdē Matthæi verbis, ita inquiens: *Et apparuerunt multis: sicut enim Christus potestatem habet manifestandi se, quibus vult, ita est intelligendum de corporibus glorificatis:* supponens, illorum corpora iam esse in gloria. 18. 2. ratio. D. Hier. D. Thom.

Tertia ratio: quia nisi in corporibus glorificatis surrexissent, non essent idonei testes, & omni exceptione maiores ad probandam Christi resurrectionem, immortalem, & gloriosam; siquidem isto modo non surrexerint. 19. 3. ratio.

Quarta ratio: quia his Sanctis resurrectio cederet in pœnam; quia maior illis fuisset pœna iterùm mori, quàm fuerit gaudium è mortuis resurgere. 4. ratio.

Quinta; quia cùm in inferno sint aliqui corpore, & anima sepulti, vt de Dathan, & Abiron dicitur; diuinam decebat misericordiam, atque copiosam Christi redemptionem, vt aliqui in cœlo essent anima, & corpore beati. Quinta.

Sexta ratio; quia decuit, vt Christus Dominus anima, & corpore iam gloriosus secum haberet aliquos gloriosos, & anima, & corpore. Sexta.

Septima ratio: quoniam si non surgerent corpore gloriosi, essent viatores; vnde, & mereri, & demereri possent; & subinde possent condemnari. Quod non est dicendum. 20. Septima.

Octaua ratio: quia id cedit in maiorem Christi gloriam: cùm enim verè sit homo, verè est animal sociale; cuius felicitas erit Octaua.

erit perfectior, si socios habeat, non solū anima, sed etiam corpore beatos.

Vltima. Nona, & vltima ratio ex eo sumitur; quoniam animæ illorum iam erant beatæ, vt probant illa verba, *multa corpora Sanctorum*: iam verò animæ beatæ connaturale est, suam beatitudinem corpori communicare, & vniri corpori glorioso, & oppositum esset miraculum, sicut fuit in Christo in via. Iam verò nihil cogit, vt in hac resurrectione miraculum admittamus. Hæc sunt huius opinionis fūdamenta.

Resoluitur pro immortalitate istorum resurgentium.

21. Vera resolutio. ¶ Ego puto longè esse probabiliorem sententiam, quæ defendit, istos sanctos surrexisse in corporibus gloriosis amplius non morituros; & ita anima, & corpore gloriosos in cœlum ascendisse. Quā opinionem probabiliorem facit; quia inter Patres est longè communior: nam pro prima opinione tres tantùm Patres inuenio, qui simpliciter eam asserant; nēpè Chrysostomum, Theophylactum, & Euthymium: nam Prosper in d. c. 29. nō agit de mortuis, qui cum Christo resurrexerunt; sed de illis, quos Christus in vita suscitauit; & Elias, atque Elisæus: ita enim habet: *Quæritur hic, quomodò Christus primitiæ dicatur; cū & ipse suscitauerit mortuos, & Elias, atque Elisæus à mortuis excitauerunt? Respondetur, quod hi, qui suscitati sunt, denuò mortui requiescunt*: iam verò longè diuersa est ratio de his, & de illis. Quod Hieronymus nostram asseruerit sententiam iam ostendimus, cui determinatè nunquam contradixit. Diuus autem Thomas *in 3. p. q. 53. artic. 3. ad 2.* solùm dicit, rationes, quæ Augustinum dubium fecerunt, fortiores esse: ex quo non benè infertur, eum cum Augustino sensisse maximè, cum alijs in locis nostrani sententiam in terminis doceat. Augustinus autem in d. *Epist. 99.* differendo potiùs procedit, quàm definiendo, cum cōtra nostram sententiam, dubitando arguit. Quare sententia contraria tres tantùm ex Patribus pro se habet: nostra autem pro se habet Origenem, Epiphaniū, Eusebium, Nyssenum, Ambrosium, Rufinum, Remigium, Bedam, Anselmum, Iustinum, Hieronymum, & D. Thomā, qui determinate eam definiunt; vt omittamus Sophronium, Clementem Alex. & Athanasium, qui licet hanc nostram sententiam in terminis non scribant, illi tamen maximè fauent. Quin potiùs pro nostra sententia ita videtur stare Anselmus, vt dicat, oppositum asserere esse temeritatem non recipiendam; vnde incūctanter & indubitatè nostram sententiā recipit. Quare negandum non est, eam illorum testimonijs longè meliùs confirmari.

Marginal notes (left): Inter Patres est communior. — Prosper nō est pro contrariis. — Nec Hieronym. — Nec D. Th. — August. differendo asseruit. — Qui Patres sint pro nobis.

22. Nostra sententia melius confirmatur. Quòd illa melioribus etiam nitatur fūdamentis, ex eo patet; quoniam vltima ratio à nobis adducta in hac materia est satis efficax; cum ab aduersarijs nec soluatur, nec solui valeat, nisi posito miraculo: iam verò apud Theologos, qui ad miraculum sine necessitate recurrit; non est audiendus; maximè quando legem ordinariam obseruari maximè cedit ad extollendam diuinam munificentiam. Quod verò nihil cogat ad miraculum recurrere, facilè ostenditur, si aduersariorū argumenta soluuntur.

23. Ad 1. arg. Ad primum igitur, quòd Augustinus differendo sumit ex verbis Petri Actorum a. facilis est solutio, si negemus Dauidem fuisse ex ijs, qui cum Christo surrexerunt: id enim non est certum, vt ait *Suarius in d. q. 53. art. 3. in solutione secundi fundamenti, pag. 865. col. 2.* (Suarius.) Quin potiùs, si diligentiùs attendamus illa verba Matthæi, *Venerunt in sanctam ciuitatem. & apparuerunt multis*, satis significant, eos, qui surrexerunt, fuisse ex ijs, qui ante paucos annos obiere; & qui cogniti erant illis, quibus apparuerunt, vt benè aduertit *Barradas in d. lib. 7. c. 21. pag. 370. col. 2. §. Vtraque quæstionis pars.* (Barradas.) Vnde inter alios surrexisse duos Simonis iusti filios, & in templo præsentibus sacerdotibus testimonium pro Christo tulisse ex Nicodemo refert Hieronymus, & historiale Vincentij, teste *Angelo de la Paz in d. libr. 6. Symboli c. 27. pag. 230. col. 1. B*: (Angelus.) cum enim ideò surrexerunt, vt sua ipsorum resurrectione probarent, Christum resurrexisse, debebant esse noti his, quibus apparebant. Quæ opinio placuit *Epiphanio in Ancorato, quem refert, & probat Lorinus Epi.....in d. c. 2. Actorum, vers. 29 pag. 133. col. 1. Lorinus. A. & satis probat Barradas vbi supra*: nec enim

enim opus est, vt extraordinaria priuilegia dentur, vel propter maiorē sanctitatē, vel propter maiora merita, si illa ad maiorem ostendendam sanctitatem non pertinent: sed nec dantur propter singularē alicuius virtutis prærogatiuam, si illa ad eam ostendendam parum cōducunt: iam verò ad confirmandam gloriosam Christi resurrectionem hæc parum valebant; cum tamen plurimum valeret authoritas, & sanctitas eorum, qui in vita fuerūt noti, & familiares his, quibus facta est apparitio: sed nec oportet, vt apparitio fiat ijs, qui ob sanctitatem magni sunt meriti. Benè tamen ijs, qui ad resurrectionem Dominicam confirmandam, atque populo persuadēdam valere poterant. Vnde & determinatio resurgentium, & eorum, quibus apparitiones fieri debebant; hoc ex beneplacito diuinæ volūtatis colligendum est, in ordine ad confirmationem diuinæ resurrectionis. Iam verò quid opus est, vt Dauid vnus fuerit resurgentium? aut Adam, aut Noe? quare argumentum nititur fundamento non satis certo.

24. Alia solut. ¶ Sed nec multum vrget, etiamsi admittamus, Dauid vnum è resurgentibus fuisse: adhuc enim ex verbis Petri efficaciter non colligitur Dauid surrexisse ad vitā mortalem; sicut nec inde benè colligitur, eum ad immortalem esse suscitatum: etenim Petrus vult probare, verba illa Psalmi: *Non dabis sanctum tuum videre corruptionem*, intelligi non posse de ipso Dauide, sed de Christo: id ex eo probat, quia Dauid vidit corruptionem post suam mortem; quia sepultus est, & sepulchrū eius à tempore suæ mortis vsque ad hodiernam diē semper apud nos fuit: quod arguit, corpus Dauid, tam longo tempore positum in sepulchro non potuisse nō corrumpi: quod satis erat, vt Petrus probaret, verba præcitata intelligi non posse de Dauid, sed de Christo, qui positus in sepulchro in triduo resurrexit, & ideò corruptionem non vidit. Quare ad rem parum facit, quòd Dauid cum Christo surgens, sit, vel non sit in sepulchro: siquidem verba Psalmi non intelliguntur de corruptione post resurrectionem factam tempore Christi; sed de corruptione, quæ in Dauid facta fuit post mortem, antequam eū Christo resurrexerit. Quā solutionem doctè explicauit Lorinus loco citato, & satis eam insinuauit Suarius vbi suprà.

Secundum argumentū parum vrget, vt etiam Augustinus fatetur: quia verba illa; *Multa corpora Sanctorum surrexerunt*, posita fuerunt à Matthæo ante Christi mortem per anticipationem, quòd sæpè in sacris literis contingit. Et ratiò satis id ostendit; quoniam Sancti illi non exierunt è monumentis ante resurrectionem Christi, vt Matthæus statim subdit, dicens: *Et exeuntes de monumentis post resurrectionem eius, venerunt in sanctam ciuitatem*: exire autem de monumentis, idem est, quòd resuscitari: nec enim credendū est, Sanctos illos tempore passionis suscitatos tanto tempore in monumentis viuos mansisse. Quare tempore passionis monumenta aperta sunt: corpora tamen Sanctorum in illis existentia non surrexerunt, nisi post Christi resurrectionē, & post eam apparuerunt, & testimoniū resurrectionis Christi reddiderunt. 25. Ad 2.

Ad tertium prima solutio sit, Paulum in illo loco non agere de resurrectione corporum, sed de gloria animarum, quā antiqui Patres ante Christi mortem, legemque Euangelicam non acceperunt, vt latè diximus in 2. tom. lib. 12. quæ solutio placet *D. Thomæ in eodem loco Pauli, & est prima solutio Caietani*. Et quanuis ageret de resurrectione corporum, argumentum non vrgeret; quia regula generalis non excludit speciale priuilegium: quæ etiam solutio placuit *& D. Thomæ, & Caietano: & vtraque placuit Suario vbi suprà pag. 866. col. 1.* 26. Ad 3. D. Thom. Caiet. Suarius.

Ad quartum negandum est, satis esse resurrectionem ad vitam mortalem, vt testimonium illud esset omni exceptione maius: quod est nostræ opinionis fundamentum. 27. Ad 4.

Ad quintum respondetur, sanctos illos, qui cum Christo surrexerūt, simul cum Christo ascendisse in cœlum, vt ait Remigius relatus à D. Thoma in Catena in verbis citatis, & ex Beda docet D. Anselmus vbi suprà: nec oportebat, vt huius mentio fieret ab Euangelistis, quia non omnia sunt scripta. Ad 5.

Ad sextum, vel negandum est, Moysem tunc surrexisse, quia de hoc non cōstat: vel si id admittatur (est enim id probabile) 28. Ad 6.

babile) simul admittendum est Moysem iterum obijsse, sed inde non benè infertur, iterū mortuos esse sanctos illos, qui cum Christo surrexerunt: dispar enim ratio est vnius, & alterius resurrectionis: quia Moyses non surrexit, vt testimoniū daret resurrectionis, aut Christi, aut aliorum: cum tamen ad hoc resurrexerint hi, de quibus agimus.

29. Ad 7. Septimum argumentum parum vrget quoniam concedendum est resurrectionem nouissimi diei nō ita futuram esse vniuersalem, vt omnes ad iudicium venientes tunc resurgant: virgo enim Deipara præsens erit in iudicio, nec tamen tūc resurget; cum certum sit, eam iam resurrexisse, quare ab illa regula generali excipiendi sunt, qui ex priuilegio speciali iam gloriosè in corpore resurrexerunt.

30. Ad 8. Ad octauum negandum est id, quod sumitur: vide, quæ diximus in solutione primi argumenti.

31. Ad vltim. Ad argumentum vltimum ex dictis iam patet responsio: quoniam à regulis generalibus fieri potest aliqua exceptio, quando adest sufficiens illius fundamentum. Iam vero quòd sancti, de quibus agimus, ex speciale priuilegio in corporibus gloriosis iam perfectè resurrexerint, licet Scriptura satis nō conuincat; magnū tamen præbet fundamentum, vt illos à regula excipiamus: nam cum ex Scriptura habeamus istos cū Christo surrexisse, & certum sit, eas in Limbo post Christi præsentiam fuisse beatas, non possunt sine speciali miraculo suam beatitudinem corpori non communicare. Quod fundamentum satis sufficiens est, vt dicamus, eos in corporibus gloriosis resurrexisse: miracula enim sine necessitate admittenda non sunt. Quod est nostræ opinionis firmissimum fundamentum.

Defenditur alia sententia.

32. Pro alia sententia. ¶ Cum opposita sententia Chrysostomo placuerit, Theophylacto, & Euthymio; & pro ea multis arguat Augustinus; non debet reijci, vt improbabilis; maximè cū illa confirmari posit reuelationibus B. Brigittæ lib. 6. c. 96. vbi scribitur Virginē Deiparam hæc illi verba dixisse: *Animæ Sanctorum, qui surrexerunt, ascenderunt cum filio meo: sed corpora expectant resurre-* S. Brigitta

ctionem. Et lib. 7. cap. 26. *Scias, quòd nullū corpus humanum in cælo est, nisi corpus gloriosum filij mei, & corpus meum.* Quare dissoluemus ea, quæ pro nostra sententia sunt adducta.

Ad primum patet solutio ex solutione primi argumenti oppositæ sententiæ: nec enim certum est Dauidem cum illis Sanctis surrexisse: nec si surrexit, inde argumentum sumi potest, eum resurrexisse in corpore immortali. Vide, quæ ibi diximus. 33. Ad 1.

Ad secundum respondetur primò, ex eo, quòd multis apparuerint, non benè inferri, eos habere corpora gloriosa: nam Moyses in transfiguratione apparuit Discipulis: & tamen surrexit non in corpore glorioso, sed in mortali, vt plures putant. Respondetur secundò; quòd poterāt resurgere in corpore glorioso, pro breui tempore: nam & visio diuinæ essentiæ potest viatori pro breui tempore cōmunicari, & de facto communicata est Moysi, & Paulo in via, iuxta veriorem sententiam. Respondetur tertio; quoniā poterant resurgere in corpore mortali quidem; sed tamen habente virtutem se occultandi, & manifestandi pro libito, vt Christus in via habuit. *Vide Suarium in d. q. 53. art 3. pag. 878. col. a. litera C.* 34. Ad 2. Suar.

Ad tertium satis respondet idem Suarius ibidem in tertia coniectura: quoniam cum gloria corporis non posset sensibiliter percipi ab ijs, quibus apparebant, nihil hoc conducebat ad testimonium resurrectionis Christi, quod reddebāt: nec enim gloriam sui corporis crederent, nisi testimonio ab illis reddito de sua gloria. Sed profectò non est negandum, claritatem corporis gloriosi posse aliquo modo sensibiliter percipi, vt in hoc libro dicemus. At si hoc concedatur; nō est negandum, manifestationem istam gloriæ plurimum conducere ad confirmandum testimoniū quod de Christo reddebant: etenim, quò certius crederentur Sancti, eò firmius, dato testimonio eos videntes adhærerēt. Quare ad argumentū dicendum est, potuisse illos in gloria apparere, quam non permanenter, sed transeunter haberent, qua, tanquam supernaturaliter data possent, & fidem, & beneuolentiam sibi conciliare. Vel si resurrexerunt in corpori mortali, nulla sibi dote supernaturali concessa; cū 35. Ad 3.

noti

noti essent, poterant multis alijs argumẽtis, & vijs fidem sibi conciliare.

36. Ad 4. Quarta ratio, quamuis sit Remigij non satis vrget, vt bene aduertit *Suarius vbi supra pag. 869. col. 1. in 4. coniectura*: nam cũ scirent, se ad eum finem solùm surrexisse, vt Dominicæ resurrectionis testes fierẽt; nihil illis pęnę esset, quòd functo officio, corpora mortalia iterum relinquerent: nam cum essent sancti, in omnibus diuinæ prouidentiæ libentissimè subiacerẽt; maximè cum sine vllo dolore corpora relinquerent: vnde Moyses, si in trasfiguratione Christi surrexit, sine vlla pœna iterato reliquit corpus.

37. Ad 5. Ad quintum negandum est, Dathan, & Abiron anima, & corpore viuos ad dãnatorum Infernũ descendisse, quidquid Suarius loco citato id admittat, oppositũ enim ostendimus supra art. 2. §. 4. num. 63. Deinde, quamuis id admitteremus, non proinde congruentia suaderet, vt isti corpore, & anima in Cœlo essent beati; quia satis esset Virgo Mater: maximè, si verum est, solum cũ Christo surrexisse, qui non multò ante tempore mortui plurimis erant noti; ita enim fieret, vt isti sancti non essent ex insignioribus.

38. Ad 6. Ad sextum dicimus, ad illam decentiam satis, superq; esse Virginẽ Deiparã.

Ad 7. Septima ratio satis est infirma: quia illi propriè non dicerentur viatores, cum comprehensores essent secundum animam: quòd si illos appelles viatores; non possent demereri, quia secũdùm animam essent beati.

39. Ad 8. Ad octauum iam respondimus in solutione ad sextum.

Ad vltim. Ad vltimum communiter respondetur, non esse absurdum, si admittatur miraculum, ne beatitudo animæ in corpus redundet. Dici etiam potest sanctis illis per speciale priuilegiũ concessam fuisse gloriam corporis ad tempus. Vnde quoad animam permanenter forent beati; quoad corpus autem solùm transeunter.

¶ Sed quia, siue hoc, siue illo modo dicatur, semper recurrendum est ad miraculum, specialemque dispensationem; ideo probabilius iudico, istis sanctis gloriosam resurrectionẽ, liberam ab omni mortis dominio concedere; quàm concedere corpus mortale, & passibile animæ gloriosæ. Et hæc de istis sanctis dicta sint.

§. 4.

An præter Virginem, & Sanctos, qui cum Christo surrexerũt, alij iam complete surrexerint?

INquirendum est consequẽter, an præter Virginem, & Sanctos, qui consurrexerunt cum Christo, alij iam resurrexerint? De solis tribus potest esse dubitatio, nempe de Moysi, Ioanne Baptista, & Ioanne Euangelista. Et de Ioanne Baptista, licet aliqui dixerint, illum surrexisse cum alijs, qui cum Christo surrexerunt Matthæi 27. horum tamen opinio non est prubabilis; quoniam eius caput vsque in hanc diem Romæ in magna habetur veneratione. 40. Baptista nõ dum surrexit.

De Moysi.

¶ De Moysi potest esse dubitatio ex duplici capite: ex primo: quia nonnulli scripserunt Moysem quidem mortuum esse; at tamen post mortem statim surrexisse. Ita *scripsit Rabbi Samuel in libr. de aduentu Messiæ cap. 53.* vbi in confirmationem adducit, quod nemo sepulchrum illius agnouit. Ex secundo vero capite potest esse dubitatio; quia plurimorum habet sentẽtia, Moysem in suo vero corpore per veram animę proprię informationẽ in Christi transfiguratione apparuisse, & per consequens vere surrexisse ita docet *Hieronymus in cap. 17. Matthæi*, dum ait, *Moysem ab inferis resurrexisse*: & idem sentit *Augustin. lib. 3. de Mirabilibus Sacræ Scripturæ cap. 10. & expresse Hilarius in dicto cap. 17. Matthæi* dum ait, *ideo Christum suæ transfigurationis testem adhibuisse Mosem, vt illo resuscitato, resurrectionis fides confirmaretur*. *Damascenus etiam id significat in oratione de transfiguratione, & probat Sotus in 4. dist. 43. q. 2. art. 1. in 3. ratio. pag. 409. col. 1. §. Accedit in confirmationẽ. & magis probat Suarius 1. tom. ad 3. p. disp. 32. sect. 2. in 2. sentent. pag. 558. col. 2. in principio.* Supposita hac opinione, diceet aliquis, illum iam surrexisse amplius non moriturum. Fundamentum inde sumet, quod Moyses surrexit in corpore glorioso: nam, vt dicitur Lucæ 9. n. 28. Moyses visus est in maiestate, siue in gloria, vt alij vertunt; quia nomen Gręcum δόξα, idẽ est, quod gloria. Et id satis docent *Tertullianus contra Martionem cap. 22. Origenes homil.*

41. Quod iã surrexit Moyses.

Rabbi. Samuel.

Moyses in transfiguratione Christi surrexit.

Hierony. August.

Damasce. Hilarius. Sotus. Suarius.

Tertull. Origenes.

Damasc. Epiphan. homil. 12. in Exodum, Damascenus in d. oratione de Transfiguratione, & Epiphanius hæresi. 42. quorum verba refert Suarius vbi suprà, §. Vnde Tertullianus: iam veró corpus gloriosum est immortale; & proinde surrexit resurrectione perpetua.

42. Neutra recipitur. Sed hæc opinio nec in primo, nec in secundo sensu defendi potest, si ita intelligatur, vt aut statim post mortem, aut post Christi transfigurationem surrexerit verè beatus; quia ante Christi mortem cœlum clausum erat, & ideò nullus diuinam essentiam vidit permanenter, vt fides docet: nec ante Christi resurrectionem aliquis perfectè resurrexit iterum non moriturus; quia Christus est primitiæ dormientium 1. Corint. 15. & primogenitus mortuorum, ad Colossenses 1. & Apocalypsis 1. quia primus omnium iam non moriturus resurrexit. Vnde opinio Rabbi Samuelis, vt verè erronea, imò heretica reijcienda est. Vide Suarium in dicta disp. 32. sect. 2. §. Posterior sententia, pag. 558. col. 1. Opinio veró, quæ admittit Moysem in Christi transfiguratione surrexisse, non admittit eum surrexisse iam non moriturum; imò docet post transfigurationē, statim obijsse: vt omittamus plures negare, eum in proprio corpore surrexisse: id enim negat D. Thomas 3. p. q. 45. art. 3. ad 2. & post eum Abulensis 4. tom. in Matthæum c. 17. q. 54. & 55. & cū eo Lyra in d. cap. 17. Matthæi: & hanc opinionem non negat esse probabilem Suarius vbi suprà, quanuis oppositam dicat esse probabiliorem. Quare Moyses, aut verè non surrexit, sed apparuit in corpore aereo, vt volunt D. Thomas, Lyra, Abulensis, & alij: aut si surrexit, surrexit iterum moriturus. Cui nō obstat, quòd surrexerit in maiestate, & gloria, vt ex Origene, Damasceno, & Epiphanio retulimus: quoniam vel illa gloria claritatis non fuit ex beatitudine animæ (quia illa non dum erat beata) sed ex consortio Christi Domini, vt satis docet Tertullianus in d. lib. contra Marcionem c. 22. & probat Suarius vbi suprà: vel fuit illi corpori concessa ex speciali priuilegio, non permanenter, sed ad breue tempus.

1. Cor. 15. Ad Coloss. 1. Apoc. 1.

Moyses in Transfiguratione non surrexit glo riosus.

Quomodò surrexerit in maiestate.

De Ioanne Euangelista.

43. ¶ De Ioanne Euangelista etiam potest esse dubitatio: quia nonnulli putant, eum non solùm anima, sed etiam corpore iam esse beatum; & per consequens verè, & propriè iam surrexisse. Hæc fuit opinio Nicephori lib. 1. historiæ c. 35. & lib. 2. cap. 42. quam sententiam referunt, & non reijciunt, D. Ambrosius serm. 20. in Psalmum 118. & D. Hieronymus (siue potiùs Sophronius) in sermone de assumptione, & D. Thomas in c. 21. Ioannis, lect. 5. Quæ opinio à nonnullis confirmatur, tùm ex verbis Christi; tùm ex coniectura. Ex verbis quidem Christi Ioannis 21. Sic eum volo manere, donec veniam, cum enim constet Ioannem esse mortuum; semper tamen dicitur manere in vita, quia post mortem statim surrexit: nam qui in secundo Christi aduentu viui reperientur, ideò dicuntur viui à Paulo 1. ad Thessalonic. 4. quia licet mori debeant, tamē semper censentur viui, quia statim resurgent. Ex coniectura etiam id confirmatur: quia cum verè fuerit mortuus, vt supponimus, tanquam longè probabilius (de quo vide Suarium vbi disp. 55. sect. 3. pag. 1133. col. 2. §. Nihilominus probabilius) si eius reliquiæ non apparent; id maximo est argumento, eum iam corpore gloriosum in cœlis manere: nec enim Deus permitteret, eum in suis reliquijs ab Ecclesia non coli.

Qui putent Ioannem Euā gelistam iam surrexisse. Nicephor.

Confirmatio.

44. Dicendum tamen est Ioannem Euangelistam verè fuisse mortuum (quamuis plures id negent, & velint eum cum Enoch, & Elia venturum esse, & cum illis interficiendum; vt volunt Hypolitus in orat. de consummatione mundi, Damascenus in orat. de Transfiguratione: D. Ambrosius lib. 7. in Lucam in principio: Simon Metaphrastes in vita Ioannis. Sabellicus lib. 1. de memorabilibus factis, & dictis c. 8: D. Antoninus 4. p. tit. 13. c. 4. §. 3. vbi pro eadem sententia refert Theophylum, & Ioannem Dominicum; tanquam probabilem referunt Theophylactus Ioannis vltimo, & Euthymius in Matthæum c. 43: denique eam probat Catharinus Genesis c. 2:) at tamen nunquam fuisse corporaliter resuscitatum: animam tamen sine corpore in cœlo esse beatam. Huius opinionis maximum fundamentum est; quoniam reliquias eius in terris manere, expressè testatur Cælestinus Papa in Epist. ad Synodum Ephesinam, ita scribens: Ante omnia vos præcipuè consi-

Ioannes verè mortuus. Hypol. Damasc. Ambr. Metaphr. Antonin. Theophyl. Euthym. Catharin. Ioannis reliquiæ extant.

considerare iterum, atque iterum recolere decet, quibus Ioãnes Apostolus prædicauit, cuius reliquias præsẽtes honoratis. Idẽ etiã asseritur in septima Synodo actione quinta ad finem, vbi nonnulla miracula de ipsis reliquijs enarrantur, & in Concilio Ephisino tom. 3. cap. 6, ita scribitur: *Sacras sanctorum, triumphatorumque Martyrum; maximè verò beatissimi Ioannis Theologi, & Euangelistæ reliquias videndi, easque amplectendi desiderio flagrant* Chrysostomus etiã Epistol. ad Hebræos homil. 26. ita habet: *Apostolorum plurimorum ossa nescimus, vbi iaceant: Petri tamen: & Pauli, Ioannis, & Thomæ manifesta sunt sepulchra.* Ex quibus patet, sine vllo fundamento dici, Ioannẽ Euangelistam iam corporaliter surrexisse. Quòd non surrexerit, tanquam certissimum scribit *Abulensis tom. 6. in Mattheum cap. 22. q. 230. fol 81. col. 3. in fine:* & oppositum sine fundamento dici testatur *Suarius in dicta disp. 55. sect. 3. pag. 1135. col. 1. A;* quare non recipit id, quod *docuit disp. 21. sect. 2. pag. 347. col. 1. B;* vbi asseruit oppositam sententiam esse probabilem. Nam quod in cõtrarium adducitur, eius reliquias non apparere, vim non habet, cum eas in terris fuisse satis comprobetur testimonio Cælestini Papæ, Cõcilij Ephesini, & D. Chrysostomi: ex quibus habemus eas absque dubio Ephesi fuisse. Quod verò ibi iam non sint, & vbi illæ sint, certò nõ appareat, solùm infert, eas aliquo casu perijsse, aut in alium locũ nobis ignotum esse translatas.

Cõcil. Ephesin. — Chrysost. — Quod non surrexerit. — Abul. Suarius.

QVÆSTIO V.

De Causa resurrectionis.

1\. Continuatio cum præcedentibus.

IVXTA ordinem positũ in præfatione huius libri, quinto loco agendum est de causa resurructionis. Cũ verò quatuor sint causarũ genera: de materiali, & formali (corpore. s. & anima; ex quibus componitur, qui resurgit) nihil agendum est; quia de illis latè agemus in secundo libro cum sequentibus. Quare agendum est de causis extrinsecis, efficienti, scilicet, & finali, quibus adiungemus causam exemplarẽ; cum verò causa efficiens sit multiplex; quia vna est principalis, alia instrumentalis; vna est physica, alia moralis, qualis est causa meritoria, & impetratoria; de omnibus his causis efficientibus agendũ est. Cum verò plura sint, quæ in resurrectione nepostulent efficientem causam (nam ad eam congregabuntur cineres mortuorum: disponentur corpora debitis dispositionibus, vt à suis animabus informentur; & tandem fiat vnio substantialis animarum cum suis corporibus, ex quarum vnione mortui resurgent) de horum singulorum causis efficientibus specialiter dicemus. Quibus explicatis, disputabimus de causa exemplari, ad cuius exemplar mortui resurgent; & consequenter dicemus de causa meritoria, & impetratoria resurrectionis. Et tandem agemus de causa finali illius.

Plures igitur in hac quæstione excitabuntur articuli. Primus inquiret, an solus Deus ad resurrectionem se solo, & immediatè concurrat? Secundus indagabit effectum tubæ, & vocis, quam mortui audient. Tertius explicabit, à quonã colligantur cineres corporum, ex quibus mortuis sint resurrecturi? Quartus, à quonam corpora resurrectura, & efformentur, & disponantur ad animas? Quintus; à quo efficienter fiat vnio animarum cum suis corporibus? In sexto disputabimus de causa exemplari resurrectionis. In septimo; de causa meritoria, & impetratoria illius. In vltimo tandem dicemus de causa finali totius resurrectionis.

Articuli excitandi.

ARTICVLVS I.

An solus Deus ad resurrectionem se solo immediatè concurrat? an verò simul cum eo concurrant Christus Dominus; Angeli, & alia?

1\. De qua causa inquiratur.

IN hac quæstione præmittendum est in ea solum inquiri de causa efficiente physica etenim causa meritoria, atque impetratoria non potest conuenire Deo: physicam autem potest Deus exercere, aut immediate se ipso; aut mediate aliqua causa secunda, principali, vel instrumẽtali. Inquiritur igitur, an Deus resurrectionem se ipso immediatè sit effecturus, an verò mediante aliqua causa secunda principali, vel instrumentali?

Ra-

Ratio dubitandi.

Rationem dubitandi facit; quia plures Theologi simpliciter docent, ad mortuorum resurrectionem solum Deum immediatè concurrere, & nullum aliud agens cum eo. Ita simpliciter scribit *Abulensis tom. 7. in Matthæum c. 25. q. 612. pag. 211. col. 4.* Alij tamen oppositum docent, affirmantes, & Christum Dominum ad resurrectionem efficienter esse concursurum, & Angelos, & nonnulla alia instrumenta.

Abulensis

2.
1. præmiss.

Pro resolutione præmittendum est, resurrectionem sumi posse, vel propriè, vel latè. Propriè sumitur pro ipsa mortui viuificatione; quæ fiet per vnionem animæ cum proprio corpore, ex qua mortuus resultat viuus. Latè verò sumitur pro omnibus, quę ipsam corporis animationem præcedunt, vt benè aduertit *Abulensis tom. 6. in Matthæum c. 22. q. 233. fol. 86. col. 2. §. Dicendum.* Quæstio igitur proposita duobus modis intelligi potest: vno modo, de resurrectione propriè sumpta, & in hoc sensu de eâ agemus in 5. articulo. Altero modo potest intelligi de resurrectione, prout includit omnia, quæ corporis, & hominis viuificationem præcedunt; & de ea in hoc sensu agemus in art. 2. 3. & 4. Nunc aliquas statuemus generales conclusiones.

Abulens.

3.
In quo sensu agitur in hac quæst.
1. concl.

Sit prima conclusio: *Si sermo sit de resurrectione sumpta pro omnibus, quæ hominis viuificationem, essentialemque resurrectionem præcedunt; non solus Deus immediatè efficiet resurrectionem: etenim ad plura eorum concurret Christus Dominus, & concurrent Angeli simul cum voce, & tuba, vt statim videbimus.*

4.
2. concl.

Secunda conclusio; *An Deus ad aliquid resurrectionis immediatè concurret? potest esse quæstio.* Probatur; quia in articulo 5. videbimus, controuersum esse, an vnionem animæ cum corpore, & ipsam hominis resurgentis viuificationem solus Deus seipso immediatè efficiat? an verò ad eam etiam concurrat Christus, vt homo? nam ad eam nec Angelos concurrere, nec tubam, aut vocem communis docet opinio, vt ostendemus in d. art. 5.

5.
3. concl.

Tertia conclusio: *Omnino concedendum est, Christum Dominum esse causam efficientem resurrectionis nostræ: an verò ad omnia efficienter debeat concurrere? controuersum est.* Hæc posterior pars assertionis, discutietur in 5. art: prior autem pars ab omnibus recipitur: omnes enim docent, Christum Dominum, tùm sua virtute, tùm ministerio Angelorum aliquid in resurrectione effecturum: Ita *Theologi in 3. d. 21. agentes de resurrectione Christi; & in 4. dist. 43. dum agunt de generali resurrectione: docet D. Thomas 3. p. q. 56. art. 2. vbi Caietanus, & Medina concl. 3: idem D. Thomas in 4. in d. dist. 43. q. 1. art. 2. quæstiunc. 1. & in 4. contra gentes cap. 78. vbi Ferrariensis. Docent Theologi communiter in 4. dist. 43. vbi D. Bonauentura art. 1. q. 6. Sotus q. 1. art. 4. Abulensis tom. 6. in Matthæum c. 22. q. 225. fol. 76. col. 2. Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 50. sect. 4. pag. 596. col. 1. §. Principio igitur, & Valentia tom. 4. disp. 11. q. 4. puncto 2. pag. 1935.* vt innumeros alios omittamus. Vtrùm verò Christus Dominus sit causa principalis in suo genere; an verò solum instrumentalis? dicemus in 5. art: quòd verò in ordine ad aliquos effectus immediatè non concurrat, sed ministerio Angelorũ; dicemus art. 2. 3. & 4.

D. Thom. Caietan. Medina. Ferrar. D. Bonau. Sotus. Abulensis Suarius. Valentia.

Quarta conclusio: *Certum est Angelos ad plura ministerialiter concursuros fore.* De hac latiùs agemus in art. 2. 3. & 4: nunc satis sit testimonium Pauli 1. ad Thessal. 4: *Quoniam ipse Dominus in iussu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de cœlo.* 6. 4. concl.

Quinta conclusio: *Ad resurrectionem, vocem, & tubam aliquid esse operatura; dubitari non potest.* Sed de hoc latiùs dicemus in sequente articulo. 7. 5. concl.

Sexta, & vltima conclusio: *Vtrùm præter explicatas causas enumerandum etiam sit sacratissimum Eucharistiæ sacramentum? non immeritò inquiri potest.* Fundamẽtum est; quia nonnulli Patrum hanc etiam causam ad alias adiungunt, quos refert, & probat *Valentia in d. puncto 2. vbi suprà:* etenim *Irenæus lib. 5. cap. 2. expressè affirmat, quod sicut lignum vitis depositum in terra suo fructificat tempore; & granum tritici decidens in terram, & dissolutum multiplex surgit; sic & nostra corpora sanctissima Eucharistia nutrita, & reposita in terram. verbo Dei resurrectionem eis donantem in gloriam Dei Patris.* Iuuant, quæ scribunt, tùm Nyssenus in orat. Catechetica c. 37. tum etiam Cyrillus Alexand. lib. 10. in Ioannem c. 13. Et satis id videntur confirmare verba Christi Ioannis 7: *Qui mãducat* 8. Vltima conclusio.

Valentia. Irenæus. Nyssenus. Cyrillus.

ducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam: & ego resuscitabo eum in nouissimo die. Quæ verba satis explicant, Christum Dominum speciali modo suscitaturũ eos, qui sanctam sumpserunt Eucharistiam: sed sumentes eam ideo in se habere vitam, quia habent promissionem æternæ vitæ in resurrectione corpori reddendæ. Pia est conclusio: sed hæc causa non omnibus erit generalis, sed solis fidelibus adultis. Et fortè non omnibus; sed ijs solis, qui sacram Eucharistiam speciali deuotione, & feruore frequentant.

ARTICVLVS II.

Quinam futurus sit effectus tubæ, & vocis, quam mortui audient?

1. Audienda est vox Xp̃i Domini. *Ioan. 5.* QVòd in die futuræ resurrectionis audiẽda sit vox Christi Domini, expresse scribitur Ioan. 5: *Amẽ, amen dico vobis; quia venit hora, & nunc est, quando mortui audient vocẽ filij Dei.* Et statim: *Venit hora, in qua omnes, qui in monumẽtis sunt audient vocẽ eius.* Quos locos de voce audiẽda in die iudicij omnes explicãt; saltem secũdum locũ, in quo generaliter agitur de omnibus mortuis: vbi vel præteritũ ponitur ꝓ futuro; vel in eo agitur non de tẽpore præsenti, sed de præsenti ętate mũdi, quæ est extrema. Paulus etiã vocis meminit 1. ad Thessalon. 4: *Quoniã ipse Dominus in voce, & in iussu Archãgeli.* (*1. Thess. 4.*) Vocis etiam mentio fit Matt. 24: *Et mittet Angelos suos cum tuba, & voce magna.* (*Matt. 24.*) Ex quo etiam loco colligitur, in eodem die audiendam esse tubam, de qua etiam Paulus 1. Corinth. 15: *In nouissima tuba: canet enim tuba:* & 1. ad Thessalonicens. 4. *Quoniam ipse Dominus in voce, & in iussu Archangeli, & in tuba Dei.* (*1. Cor. 15.*)

§. 1.

An vox filij Dei: vox Archangeli: & tuba Dei pro eodem sumantur?

2. Quæstio. An voces sint distinctæ? DVbitari tamen potest; an vox filij Dei, de qua Ioannis 5: & vox Archangeli, de qua 1. ad Thessal. 4. & tuba, de qua Matt. 24. & 1. Corint. 15. & 1. ad Thessalon. 4. sint vnum, & idem? an verò vox filij Dei sit alia à voce Archangeli, & à voce tubę? Voces istas esse alias, & alias nonnulli docuerunt: inter quos est *Valentia in d. punct. 2. pag. 1926. lit. D.* (*Valentia.*)

Tom. 3.

§. Et si non desint: probabile id putat *Sotus in 4. dist. 43. q. 1. art. 4. pag. 404. col. 1. §. Et ideò respondendum est.* (*Sotus.*)

Cõmunior tamen explicatio omnes istas voces putat esse vnam vocem: quam opinionem ex recentioribus probarunt *Suar. in d. disp. 50. sect. 4. pag. 996. col. 1. Cornelius à Lapide in 1. ad Thessal. 4. vers. 16. ad illa verba: In voce Archangeli, & in tuba Dei, pag. 736. col. 2. satis Tolet. in c. 5. Ioãn. ad illa verba, nolite mirari, p. 236. col. 1. Et satis consentit D. Thom. ibidẽ lect. 5. & 1. ad Corint. 15 lect. 8. & 1. ad Thessal. 4. lect. 2. & Abul. tom. 6. in Matth. c. 22. quæst. 226. pag. 77. col. 2. nec displicet Soto vbi supra pag. 404. col. 2. in princ.* Et est cõmunior explicatio inter interpretes: ita explicãt *Cyrillus lib. 2. in Ioan. c. 145. Rupertus Abbas lib. 5. in Ioan. in præcitata Christi verba: & Euthymius in eadem c. 7. Ambrosius, & Anselmus in præcitatis Pauli locis: in quibus etiam satis insinuant Chrysost. Theodoretus, & Oecumenius citati à Suario:* pro qua etiã potest citari *Hieronymus epist. 152. ad Minerium,* dum explicat, vnam, & eandem vocem appellari tubam, clamorem, & vocem filij Dei. (3. Quod vox sit vna. *Suarius. Cornelius. Toletus. D. Thom. Abulens. Cyrillus. Rupertus. Euthym. Ambr. Anselm. Chrysost.*) Pro hac sententia non sine probabilitate expendit Suarius; quoniam sicut vox filij Dei (de qua Ioãnis 5.) ponitur, vt illius efficacia mortui suscitentur; ita etiam Paulus ad eosdẽ suscitandos ponit tubam, & vocem Archangeli. (Fundamentum.) At non est verisimile, quòd duæ, aut plures voces simul ponantur ad vnum, & eundem effectum, ad quem quælibet illarum est satis. Ergo vox, de qua loquitur Christus, & de qua agit Paulus, est una, & eadem.

§. 2.

An voces illæ futuræ sint sensibiles?

DVbitari etiam potest; an voces illæ, atqoe tubæ debeant esse sensibiles? 4. 1. opinio. plures volunt, hæc omnia nõ esse accipienda in sensu proprio, & literali, sed per metaphorã, vt idem sit, Christum in voce, & in tuba descendere ad iudicium, quòd se ipsum, suamque præsentiam, & efficaciam mundo demonstrare. Quam explicationem refert, & non improbat *D. Thomas 1. ad Corint. 15. lect. 8. & in 4. dist. 43. q. 1. art. 2. quæstiunc. 2.* (*D. Thom.*) vbi eam confirmat ex verbis Gregorij asserentis, *tubam in illis locis nihil aliud designare, quàm præsentiam Christi mundo manifesta-* (*D. Greg.*)

H

festatam; quæ dicitur tuba; quia sua maiestate, & efficacia omnibus erit manifesta: nam in hoc etiam sensu accipitur tuba Matt. 6. *cum dicitur; Quando facis eleemosynam no li tuba canere*; id est, noli eam manifestare, vt omnibus innotescat. Quare authores huius explicationis negant, aut Christũ, aut Paulum agere de voce, ac tuba sensibili. ¶ Alij volunt vocem, & tubam nõ accipi pro voce, aut tuba sensibili; sed pro voce spirituali: in quo sensu vox, & tuba aliquo modo sumũtur metaphoricè: quã explicationem etiam refert *D. Thomas in locis citatis*, nec eã improbat. Dupliciter autem probant, nec vocem, nec tubam sumi pro sensibili tuba, aut voce. Primò; quia Christus docet, quod mortui audiẽt vocem filij Dei, vt patet Ioannis 5: iam verò mortui non possunt vocem sensibilem audire; benè tamen vocem spiritualem. Deindè; quia vox sensibilis non potest audiri in vniuerso mundo: cum tamen vox de qua Christus, & Paulus in vniuerso orbe audietur.

Matt. 6.

5. At tamen quòd illa vox futura sit sensibilis, similiter & tuba, affirmãt ferè omnes illorum locorum interpretes: imò *Sotus in d. q. 2. art. 4. §. Haud tamen inter interpretes* putat non esse de hac opinione ambigendũ. Illam esse certam existimat *Suarius in d. sect. 4. pag. 996. col. 2. §. Nihilominus, quod dixi; & eandem probat Iansenius in d. c. 36. suæ Concordiæ ad illa verba, Nolite mirari, pag. 236. col. 2. in principio, & Cornelius à Lapide loco citato in d. vers. 16. n. 32. Eandem sententiam probat Abulensis in d. tom. 6. ad c. 22. Matthæi q. 226. pag. 77. col. 3. G. & sine dubio potiùs placuit D. Thomæ 1. ad Corint. 15. lect. 8. & in Ioannem c. 5. lect. 5.* Et hæc explicatio Patribus simpliciter placet: ita *Hieronymus epistol. 61. ad Pamachium, dum ait, audient auribus, & procedent pedibus*: satis Chrysost. homil. 38. in Ioannem, dum ait, *orbem terrarum Christi voce resurrecturum: & satis Gregor. lib. 17. Moralium cap. 23.*

Quod futura sit sensibilis. Sotus. Suarius. Iansen. Cornelius. Abulens. D. Thom. D. Hier. Chrysost. D. Greg.

6. In illius confirmationem plura adduci possunt: præcipuum tamen fundamentum est; quia verba Scripturæ sunt accipienda in propria significatione, si nihil obstat: iam verò tantùm abest, vt aliquid obstet, ea verba accipi pro voce, & tuba sensibili, vt ferè omnia suadeãt, vt ita accipiantur: nam Christus venturus est visibilis; ad homines visibiles: & ad iudiciũ sensibile, vt patet. Cur igitur signa, & instrumẽta talis iudicij nõ erunt sensibilia? maximè cum illa suas operationes exercere debeant circa sensibilia; nimirum ad cõgregandos cineres; ad excitandos homines, ad illos deterrendos; deniq; ad intimandum illis Dei imperiũ: cum tamen non omnes post resurrectionẽ valeant intelligere independenter à corpore, vt de damnatis suo loco dicemus. Quare cũ hæc omnia suadeant, has voces, & tubas futuras esse sensibiles, non est, quod illæ, aut metaphoricè accipiãtur, aut spiritualiter. His accedit, quoniam cætera loca sacræ Scripturæ, quæ de vltimo iudicio agunt, sensibiliter explicantur: illud enim Mat. 25. *Media nocte clamor factus est; ecce sponsus venit, exite obuiam ei*, sicut de tempore sensibili intelligitur, & de sensibili aduentu sponsi, ita etiam intelligendum est de clamore sensibili, quo virgines dormientes excitabuntur. Illud etiam Iob. 26. *Quis poterit tonitruũ magnitudinis illius intueri?* de tonitruo, sonoque sensibili intelligit D. Gregor. vbi suprà: sicut etiam de sensibili clangore, & tuba intelligit illud Sophoniæ 1. *Iuxta est dies Domini, dies tubæ, & clangoris*: & illud Psalmi 49. *Deus manifestè veniet, Deus noster, & non silebit*; quæ verba explicat de Christo ad iudiciũ veniente: qui sicut veniet corporaliter manifestus; ita etiã non silebit, sed vocem sensibilẽ emittet, tùm proferendo sententiam, tùm Angelorũ ministerio imperãdo iudiciũ. Denique pro hac sententia facit, quòd Christus eos, quos suscitauit, suscitauit emissa voce sensibili: Lucæ. 7. *Adolescens tibi dico, surge*: Marci. 5. *Puella tibi dico, surge*: Ioãn. 11. *Lazare veni foras*. Præterea Matthæi. 8. emissa voce ventis imperauit, & sæpissimè Dæmonib⁹, vt è corporibus exirent. Quæ omnia suadent, tubam, & voces, de quibus agimus, futuras esse non spirituales, sed sensibiles. Vt omittamus, quòd verba Pauli, nullo modo accõmodari possunt, vt significẽt præsentiæ Christi manifestationẽ: quod satis ostendunt verba illa 1. Corint. 15. *In momento; in ictu oculi, in nouissima tuba (canet enim tuba) & mortui resurgent*: etenim illa verba, *in nouissima tuba*, denotant præcessisse alias tubas, & voces, per quas non satis accommodatè intelliges, ipsorũ Ange-

Fundamentum.

Matt. 25. Iob. 26. Sophon. 1. Psal. 49. Luc. 7. Marc. 5. Ioan. 11. 7. 1. Cor. 15.

Angelorum præsentias: illa etiam parenthesis *Canet enim tuba*, habet emphasim longè alienam à præsentia Christi: quis enim dubitauit de præsentia Christi, si non dubitauit de aduentu eius ad iudicium? quare illa repetitio cantus tubæ aliquid habet mysterij ad confirmandum Christi aduentum. Illa etiam verba 1. ad

1. *Thess.* 4. Thessalon. 4: *quoniam ipse Dominus in iussu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei descendet de cœlo*, satis conuincunt, per iussum vocem, & tubam accipi non posse Christi præsentiam: etenim vox illa dicitur esse Archangeli. Quare si vox ibi significat præsentiam; vtique nullam aliā significabit, nisi ipsius Archangeli. Quæ

Confirmatio. omnia euidenter confirmantur, si mortuorum resurrectio, & eorum iam viuentium congregatio in valle Iosaphat debet præcedere descensum Christi de cœlo ad iudicium: hoc enim supposito manifestè conuincitur, verba citata non significare præsentiam Christi, eiusque manifestationem: etenim per illam vocem, & tubā imperabitur mortuis, vt resurgant, vt statim dicemus: fiet igitur illa vox, & tuba ante corporalē Christi descensum. Quomodò igitur illa erit ipsa manifestatio corporalis Christi præsentiæ?

8. Quæ verò obijciuntur, facilè explicā-

Ad 1. tur. Ad 1. inferius explicabimus, quomodò mortui vocem illam audituri sunt. Ad

Ad 2. 2. dicimus, cineres mortuorū ex omnib⁹ orbis partibus adducendos esse ad locum iudicij, id est ad vallem Iosaphat. Adducētur autem ad illum locum, non quidē virtute vocis, sed ministerio Angelorum; & ad eos iam ibi congregatos dirigetur vox illa resurrectionis imperatiuæ, vnde non est opus, vt in toto orbe audiatur, sed in solo loco iudicij: nec esset impossibile eā in vniuerso orbe audiri; cum non propria virtute ad totum orbem extenderetur, sed diuina.

§. 3.

Vtrùm illa vna vox sit ore Christi proferenda?

9.

An proferē da sit à Christo data? INquiri etiā potest, an illa vna vox, quā admittimus, futura sit vox à Christo immediatē prolata? an verò ab Archan-

Quod sit ab illo proferē da. gelo? est enim de hoc nōnulla cōtrouersia. Quidā volunt, eam ab ore Christi Dñi immediatē proferēdā: ita significat *Abul.*

Abul. *tom. 6. in Matt. c. 22. q. 226. pag. 77. col. 3.* vbi asserit, ita nōnullos sensisse: & ita tenentur dicere, qui vocē filij Dei Ioan. 5. distinguūt à voce Archāgeli: ita existimauit

Valent. *Valēt. to. 4. disp. 11. q. 3. pūct. 2. p. 1936. §. Quæ Christi vox, & Angel. de la Paz lib. 9.*

Angelus. *in Symbol. ar. 7. c. 32. pag. 676. col. 2. D. E.*

10.

Alia opinio Quod tamen vox illa nō sit ex Christi ore proferenda; sed ab Archangelo iussu, & imperio Christi formanda, probāt cæteri

Sotus. omnes. *Ita Sotus in 4. dist. 43. q. 1. art. 4. §.*

Suar. *Verū verò vocē, pag. 403. col. 2. & Suar. 2. tom. ad 3. p. disp. 50. sect. 4. §. Ex quo vlterius, pag. 998. col. 2. in princip.* consentiunt

Toletus. *Toletus in c. 5. Ioannis ad illa verba: Nolite*

Iansen. *mirari, pag. 483. in com. Iansenius c. 36. suæ*

Cornelius. *concordiæ ad eadē verba, pag. 236. col. 1. ad finē: Cornelius à Lapide 1. ad Thess. 4. vers. 16. n. 32. pag. 737. col. 1. §. Nota quartò*, quod ex eo probatur; quia non congruit

Fundamentum. cū Christi maiestate, vt per se ipsum talē vocē edat; cū id potiùs ad præconem, ministrumq; spectet, quā ad Dominū: deinde id colligitur ex verbis Matt. 24. *Mit-*

Matt. 24. *tet filius hominis Angelos suos cum tuba, & voce magna, & congregabunt electos.* Iam verò vnica tantùm vox admittitur, imperans resurrectionem; cum in illis verbis Angeli mittendi sint à Christo cū tuba, vt ipsa voce tubæ electos cōgregent; profectò vox illa nō potest esse immediate à Christo prolata. Quod etiā cōuincitur; si

Aliud fundamentū. Christus nō est è cœlo descēsurus, nisi suscitatis mortuis, & in vnū ad iudicium cōgregatis, quod satis indicāt præcitata Matthæi verba, & inferiùs dicemus: nam isto modo idem ordo seruabitur in secundo Christi aduentu, qui seruatus fuit in primo: quare cū in primo præmiserit Ioānē Baptistam, tanquam tubā ad præparādos homines ad gratiā; ita in secūdo præmittentur Angeli ad suscitandos, & congregandos homines ad iudiciū. Deniq; Pau-

1. Thessal. 4. lus 1. *ad Thessal.* 4. testatur, vocem illam esse vocē Archangeli: iam verò licet vox Archangeli dici possit vox Dei, & Christi; quia illam profert ad iussum Christi, & Dei; non tamen vox propria Christi dici potest vox Archangeli. Quare admissa vna tantùm voce, non potest cum probabilitate dici vocem illā ab ore Christi promendam esse: dici autem vocem filij Dei; quia iussu illius fit per Archangelum, tanquam per ministrum.

§. 4.

An præter illam nouissimam vocem, & tubam aliæ sint admittendæ?

11. De septem tubis Apoc. 8. & 9.

Septem tubas dandas esse septem Angelis scribitur Apocalypsis 8. & 9: sex priores antecedent ipsum iudicium: quia illis plagæ magnæ toti terrarū orbi inducentur: septima autem tuba canet in ipso iudicio: vnde tuba illa consumabitur mundi finis, vt dicitur *Apocalypsis 10. n. 7. sed in diebus vocis septimi Angeli, cum cœperit tuba canere, consumabitur mysterium Dei*; quia omnes resuscitabuntur, vt iudicentur, & vt Christus traddat regnum Patri. Vnde tuba septimi Angeli dicitur nouissima 1. *Corint. 15.* Quare in die iudicij vna tantùm erit vox, & vna tuba; ad cuius sonum omnia ministeria fient; quia ad illam congregabuntur cineres in loco iudicij, & fient cætera, quæ facienda sunt, quod etiam sentit *Suar. in d. sect. 4. pag. 999. col. 2. §. Rursus verò.*

Tuba 7. Angeli est nouissima.

1. Cor. 15.

12. Si inquiras, vtrùm vox illa debeat esse dearticulata, & significatiua? affirmatiuè responderi solet cū *Soto in d. art. 4. p. 403. col 2. §. Hinc maximè: probat Suarius in d. disp. 50. sect. 3. pag. 997. col. 1. §. Vnde vltimus.* Id satis cōfirmatur authoritate Chrysostomi 1. *ad Thessal. homil. 8. & Theophylacti ibidem ad illa verba capitis quarti: in iussu, & in voce Archangeli*: quorum ille scribit, vocem illam futuram esse hanc: *resurgant mortui*: iste verò istā ponit: *Apparate vos omnes; iudex enim præstò est.* Quidquid de hoc sit; illud certum est, hāc vocem esse significaturam imperiū Christi, vt mortui resurgant, & ad iudicium veniant: quę erit ista: *Surgite mortui; venite ad iudicium.* Quod satis colligi potest ex verbis Christi Dōmini Ioānis 5: *Mortui audient vocem Filij Dei*: iam verò vox filij Dei Christi hominis non debet esse tantùm sonus per aerem emissus, sed erit dearticulatus, & significatiuus ipsius iussionis, & imperij: & ideò Paul. 1. *ad Thessalon. 4. dixit: In iussu, & in voce Archangeli*: quia vox illa erit significatiua eius, quod videtur: nam ipsa significatione virtutem habebit ad producendum effectū, qui fieri iubetur; sicut verba sacramentorum nouæ legis ratione significationis habent virtutem producēdi gratiam, quā significant. Non negarem tamen (sicut nec Sotus negat vbi suprà pag. 404. col. 1. §. *Et ideò respondendum*) ex illa voce relinqui in aere sonitum vehementem, & strepitum terribilem ad incutiēdum terrorem ijs, qui suscitantur.

Sotus. Suarius. Chrysost. Theophyl. Ioan. 5. 1. Thess. 4.

13. Alia quæst.

Si rursus inquiras; vtrùm Archangelus voces illas dearticulatas emittat, mediante tuba, tanquam instrumento? an verò ipsa dicatur tuba? Respondebo vtrūq; dici posse: nam quòd ipsa vox ab Archangelo emissa dicatur tuba; satis significat *D. Thomas in d. cap. 4. 1. ad Thessalonicens. & satis innuunt Anselmus, & Oecumenius in eodem loco*, & est communis explicatio. Sed accommodatissimè dicet; qui cū Anselmo in suo Elucidario dixerit, Archangelum in corpore aereo assumpto vsurū esse instrumento corporeo ad modum tubæ ex aere confecto; quam sententiam, vt probabilem sequitur *Suarius in d. disp. 50. sect. 4. pag. 997. col. 2. in fine*, & mihi admodum placet; hoc enim modo seruabitur vsus communis inter homines etiā in lege veteri obseruatus: solet enim tuba anteire imperatorem in signum regiæ maiestatis, maximè cum ad bellum exit: tùm ad cōuocandos milites; tùm ad mouenda castra; tùm denique in solennitatibus: eodem igitur modo Archangelus Michael tuba ex aere formata præibit, imperium, & iussum Christi omnibus denuntians: etenim Christus Dominus veniet veluti ad bellum; quia prælium erit contra insensatos, vt dicitur Sapient. 5. veniet ad consilium iudicij, vt patet; deniq; veniet ad solennitatē vitę ęternę, *Lucæ 14. & 22.*

1. opinio. Alia opinio melior. Luc. 14. & 22.

§. 5.

De effectu huius vocis per tubam emissæ.

14. Opinio quorundam.

Superest explicare, quomodò hæc vox Archāgeli Michaelis ad resurrectionē concurret? nec enim de hoc inuenio omnes consentientes. Quidā volunt, vocē tubæ propriè loquendo ad resurrectionē nihil agere: quia cum illa sit miraculosa, nō potest fieri, nisi immediatè à Deo: agere tamen ad eam nomine actionis largè sumpto: quia, s. tuba illa deseruiet ad quędam resurrectionis apparatū, & solennitatem. Ita *Abulensis 6. tom. in Matthæum cap. 22. q. 226. post princip. pag. 77. col. 2. ad finem, & col. 4. litera H.*

Abulens.

15. Alia opinio.

Sed profectò negari non potest huic voci aliqua efficientia; non solùm moraliter, quatenus ad eius positionem sequitur esse-

effectus (quam Abulensis illi non negat) sed etiam physica, de qua agimus: id enim & Patres docent; & verba Christi, & Pauli satis insinuant. Quòd id insinuent verba Christi, & Pauli, facilè quis colliget ex illis verbis Ioannis 5. *Mortui audient vocem filij Dei, & procedent in resurrectionem vitæ*: & ex verbis Pauli 1. Corinth. 15: *Canet enim tuba, & mortui resurgent.* Quod verò id doceant Patres, constat ex *Diuo Hieronymo in regula monachali cap. de timore vltimi iudicij: ex Hypolito in oratione de consummatione mundi: ex Origene apud Eusebium in apologia pro eo: ex Chrysostomo homil. 8. in epist. 1. ad Thessalonicenses: ex Euthymio in Matthæum cap. 13. & 24. & in Ioannem cap. 7. Ex Theologis ita Toletus in Ioannem cap. 5. ad illa verba: & mortui, qui in monumentis sunt, &c. Suarius in d. disp. 50. sect. 4. pag. 1002. col. 1. vt alios omittamus; cum quibus est. D. Thomas in 4. dist. 43. q. 1. art. 2. quæstiunc. 2: quæ opinio latiùs cõfirmabitur ex dicendis infrà in art. 4. & 5.*

Ioan. 5. Hieron. Hypol. Chrysost. Euthym. Tolet. Suarius. D. Thom.

ARTICVLVS III.

A quonam colligentur cineres mortuorum?

1. A quo colligentur cineres?

COllectionem cinerum mortuorũ præcedere illorum resurrectionẽ, indubitatum est; siue mortui omnes suscitandi sint in valle Iosophat, siue in eodem loco, vbi sepulti fuerunt; siue denique in eo loco, vbi maior, & præcipua pars cinerum cuiusque iacuerit: de quo disputabimus inferius q. 7: etenim in quocunque loco surrexerint; in eo prius cineres cuiusque cõgregandi sunt, quàm quisque illorum resurgat: nam cineres singulorum non in vno erunt loco, sed in diuersis. Opus est igitur, vt cineres cuiusque prius colligantur, & reponantur in eo loco, vbi quisque est surrecturus. Quarè meritò inquiritur, à quonam illi cineres sint colligendi?

2. Vnica conclusio.

Ad hanc quæstionem vnica cõclusione respondendum est: *Congregatio cinerũ fiet quidem Christi Domini imperio; ministerio tamen Angelorum.* Hæc apud omnes est indubitata. Eam in terminis ponit *Suarius in d. disp. 50. sect. 4. §. Dico ergo secũdo, pag. 999. col. 1. Valentia 4. p. disp. 11. q. 3. puncto 2. pag. 1937. A. B. C. Sotus in 4. dist. 43. q. 1. art. 4. paulò ante finem, §. Quo antẽ Angelorum: Abulensis tom. 6. in Matthæũ c. 22. q. 227. col. 3. in principio, latissimè id probat ibidem q. 233. fol. 86. col. 1. & 2: eã ponit D. Thomas in terminis in 1. ad Thessal. 4. lect. 2. §. Vt autem ostendat*: & quia res est indubitata ab aliorum citatione supersedemus. Aduertimus tamen Suarium citare Augustinum, Greg. & alios Patres, quasi id doceant de collectione cinerum; cum tamen de ea nihil dicant; sed solùm doceant, Deum hæc inferiora per superiora, spiritusque Angelicos administrare: Id enim docet *August. 3. de Trinit. c. 4. & Greg. lib. 4. Dialogorum c. 5.* Ex quo potest sumi argumentum, quod in operanda resurrectione mortuorum, etiam vtetur Angelorum ministerio: quod in his terminis docent *Chrysost. homil. 8. in 1. ad Thessal. & Theophylactus, atque Oecumenius, & alij Græci in eadem epist. c. 4.* ad illa verba, *in iussu, & voce Archangeli.*

Suarius. Valentia. Sotus. Abulensis. D. Thom. August. Gregor.

Ex qua doctrina benè potest inferri, Angelos in colligendis his cineribus Deo esse administraturos: & teste Valẽtia satis id confirmari potest ex verbis Domini Matthæi 24: *Mittet Angelos suos cum tuba, & voce magna, & congregabunt electos eius a quatuor ventis, à summis cælorum vsque ad terminos eorum*: nam si electi ab omnibus mundi partibus ministerio Angelorum congregandi sunt: congregari autem nequeunt, nisi priùs congregentur eorum cineres; profectò etiam illi ministerio eorum congregabuntur. Quod magis confirmabitur, si electi suscitandi sunt in valle Iosaphat; non vero in locis, vbi iacent eorũ pulueres: hac enim opinione posita non possunt electi Angelorum ministerio ab omnibus mundi partibus congregari, nisi ratione suorum cinerum.

3. Confirmatur ex Mat. 24.

Si inquiras; an omnium mortuorum, iustorum, & iniquorum cineres à sanctis Angelis sint colligendi? dubitari potest: rationẽ dubitandi faciunt præcitata verba, *& congregabunt electos*. Ob quæ verba nõnulli non putant esse improbabile dãnatorum cineres non à bonis Angelis colligendos esse, sed à malis. Ita scribunt Sotus in d. art. 4. ad finem, & Suarius in d. sect. 4. §. *Dico ergo secundo, pag. 999. col. 2. post principiũ*: etenim nõ est improbabile, quod separatio malorũ de medio iustorũ de qua *Matth. 13*, ita fiat, vt boni Angeli

4. Optima quæst. Ratio dubi. Soti opin.

Oppoſitū placet.

ſeparent electos ad manū dextram; mali verò iniquos ponant ad ſiniſtram. Ego tamen oppoſitum puto eſſe dicendū; quód eſſe veriſimilius, teſtatur *Suarius*; *& pro nobis adeſt Ianſenius in cap. 23. ſuæ Concordiæ ad prætitata verba Matthæi 24. & latè Abul. tom. ſexto ad cap. 24. Matth. q. 186.* Et confirmatur authoritate Euthymij ad eadem verba Matthæi cap. 57. in ſuo ordine. Fundamentum ſumo ex eo, quód longè probabilius puto, Angelos inſtrumentaliter cōcurrere, tùm ad diſpoſitiones neceſſarias, vt anima corpus informet: tùm ad ipſam animæ cum corpore vnionem, ſiue reſurrectionem, de quo dicemus inferiùs. Iam verò non eſt veriſimile, quod dœmones ſumantur à Deo, vt Inſtrumenta ad malos ſuſcitandos.

Suar. Ianſen. Abul.

5. Porrò ſi dœmones, nec ad vnionem animæ cum corpore, nec ad corporis diſpoſitionem, & organizationem debent, vt Dei inſtrumenta cooperari; profectò, nec etiam cooperabuntur ad collectionē cinerum: maximè, quia illa ſine ſupernaturali virtute fieri non poterit; vt ſtatim patebit. ¶ Nec huic reſolutioni obſtant verba adducta ex cap. 24. Matthæi; quia ibi agit cum electis, ſuadēs illis, ne timeāt: cum ab Angelis honorificè ſint congregandi, vt habes ex Abulenſi vbi ſupra: vide etiam Ianſeniū *vbi ſuprà p. 849. col. 1. in principio.* Ad illud verò, quod Sotus adducit de ſegregatione malorum de medio bonorum, dicimus oppoſitum colligere *Euthymium vbi ſupra ex verbis Chriſti,* Matthæi 13. *Mittet Dominus Angelos ſuos, & colligent de regno ſuo omnia ſcandala:* & ibidem iterum idem docet Euthymius c. 24. iuxta ſuum ordinem, & docet Ianſenius vbi ſuprà, & latè probat Abulenſis loco citato. Si verò quis obijciat, non decere, vt boni Angeli malos ſuſcitatos ex vltimis finibus terræ portent ad locum judicij; facilis eſt reſponſio, ſi ſoli cineres ad locum iudicij ſunt deferendi: porrò ſi oppoſitum ſentis, dicam nihil eſſe abſurdi, ſi mali iuſſu & imperio Chriſti à bonis Angelis deportentur: etenim hæc actio bona eſt & boni finis gratia: ob quam rationem non conuenit Angelis malis; quibus ſola torſio committitur, vide Abulenſem.

Ad obiectionem.

Segregatio malorum à bonis à quo fiet?

Euthym. Ianſen. Abulenſ.

6. Si rurſus inquiras; quis nam ſit iſte Archangelus, qui tuba canet? plures reſpondent hoc eſſe incertum, & hæc fuit Suarij ſententia in d. ſect. 4. pag. 998. col. 2. ad finem. Sed communior ſententia affirmat, hunc Archangelum eſſe Michaelem, quod tanquam probabilius docet *Sotus in d. art. 4. in fine, & Valentia in dicto puncto ſecundo, pag. 1937. §. In hoc toto miſterio: quod etiam ſenſit Abulenſis in dicto tom. 6. q. 225. ad cap. 22. Matthæi ad 2. arg. pag. 78. col. 3. & ſatis explicat D. Thomas in 4. diſt. 43. art. 2. quæſtiunc. 3. ad 2. & eſt communis Theologorum:* etenim Michael eſt princeps militiæ cœleſtis, quæ expugnauit Luciferum cum toto ſuo exercitu; cuius victoriæ præcipuus effectus non ſolùm poſitus eſt in vltima malorum expugnatione cum Lucifero deſcendentium in infernum, ſed etiam in victoria bonorum contra Luciferum reportata in via. Vnde Michael fuit princeps ſynagogæ, *Iſaiæ. 10. & Daniel. 12.* & eſt princeps Eccleſiæ Catholicæ: vnde exiſtimatur dux Angelorum, qui animas cuſtodiunt, quorum miniſterio cineres congregabuntur: Gabriel autem licet fuerit nuntius primi aduentus; non proinde erit ſecundi; cum ſecundus ad præmium, coronamque victoriæ inſtituatur; fiet enim, vt vnuſquiſque referat, prout geſſit in corpore ſuo.

Quis ſit Archangelus.

Sotus. Valent. Abulenſ. D. Thom.

Michael princeps ſynagogæ, & Eccleſiæ.

Si iterum quæras; vtrùm cineres à ſolo Archangelo, qui tuba canet, ſint colligēdi? an verò illorum collectio miniſterio aliorum Angelorum ſit facienda? cōmunis ſolutio eſt, quod fiet miniſterio inferiorum Angelorum, quibus Archangelus à Chriſto Domino dux eſt conſtitutus. Quare, Archangelo imperante, mediante tubæ ſonitu, inferiores Angeli ad congregandos cineres per vniuerſum orbem diſpergentur, atque diſcurrent: ita communiter Theologi, inter quos eſt *Sotus in d. art. 4. in fine. & poſt eum Suarius in d. ſect. 4. pag. 999. col. 2. §. Rurſus verò inquiri poteſt.* Et ex eo etiam confirmabitur; quia Matthæi 24: *Dominus mittet Angelos ſuos cum tuba, & voce magna, & congregabunt electos;* igitur plures erunt Angeli in hac cinerum collectione miniſtraturi. Cum verò miniſtrent ad vocem tubæ; & vna tantùm ſit tuba, qua Michael vtetur; vtique ad vocem Michaelis Angeli inferiores diſpergentur ad colligendos cineres: quod etiam docet Anſelmus in

7. A quibus Angelis colligentur cineres.

Sotus. Suarius.

Matt. 24.

8. in suo Elucidario. ¶ Addunt nonnulli, satis esse verisimile, quòd Angeli custodes hominū hanc collectionem faciant, ita vt singuli colligant cineres eorum, quorum curam gesserunt; quod placuit *D. Thomæ vbi suprà, & Abulēsi vbi suprà, & docet Suarius in dicta sectione quarta, pag. 1000. col. 2. post principium*, quamuis Abulensis ad c. 24. q. 585. putet ex omnibus ordinib⁹, qui solēt mitti in aliquod ministeriū, aliquos esse mittendos. Addit Anselmus in loco citato, Angelos, qui ad congregandos cineres dispergentur, suas etiam gestaturos tubas, & vocibus aclamaturos. Sed hoc non satis est certum, vt aduertit Suarius in d. pag. 999. col. 2. lit. C. quia Paulus vnius tantùm tubæ in hoc iudicij die mentionem facit 1. Corinth. 15. & 1. ad Thessal. 4. accedit etiam, quia Matthæi 24: Angeli cum vna tuba ad cōgregandos electos mittuntur. Et quamuis plures præcesserunt tubæ Apocalypsis 8. & 9. in die tamen iudicij vna tantū futura est septimi Angeli; quod satis colliges ex Chrysostomo homil. 8. in 1. ad Thessalonicenses: ex Oecumenio 1. Corint. 15: & ex Origene apud Eusebium in apologia pro eo.

Quod fiet ab Angelis Custodib.

An illi Angeli deferēt tubas?

9. Potest adhuc quæri; quanam virtute Angeli missi cineres congregabunt, nam Anselmus in suo Elucidario, & 1. ad Thessalonic. 4. scribit, eos in hoc ministerio virtute supernaturali fore operaturos. Oppositum scribit *Suarius vbi suprà in d. pag. 999. col. 2. litera C.* affirmans hanc collectionem non esse efficiendam, aut per sonum tubæ, aut per efficientiam vocis, aliamvè supernaturalem actionem; sed per naturalem virtutem Angeli, qua potest cineres illos de loco ad locum mutare, & congregatos ad locum iudicij deferre. At tamen, sicut Anselmus non negat, in illorum cinerum collectione aliquid fieri naturali Angelorum virtute; ita nec doctissimus Suarius negat, ibi dandam fore aliquam supernaturalem actionem. Quare si sermo sit de sola translatione cinerum de loco ad locum, nulla erit necessaria virtus supernaturalis, & miraculosa; quia ad id satis est virtus motiua naturalis Angeli: nec enim admittendum est, Angelos, qui ad colligendos cineres mittuntur, eos colligere per vocem tubæ (hoc enim modo non posset non admitti virtus supernaturalis in illo tubæ sonitu ad transferendos localiter cineres) sed eos colligere, & mutare per propriam, & naturalem motiuam virtutem.

Qua virtute congregabunt.
Anselmi opinio.
Alia Suarij

Authoris sententia.

Porrò si sermo sit de cognitione ipsorum cinerum, & qui nam proprij sint cuique corpori; negari non potest, necessariam esse supernaturalem reuelationē: etenim Angeli naturaliter scire non possunt, vbi sint omnes mortuorum cineres, nec sub qua forma existant: sicut etiam naturaliter non possunt cognoscere, quinam cineres sint huius hominis, & qui illius: indigent igitur supernaturali reuelatione: licet enim nonnulli ex illis fortè naturaliter possint cognoscere hos cineres fuisse sub anima huius hominis, & illos esse in tali loco, vt Suarius aduertit: id tamen non est omnibus Angelis concedendum; sic vt nec omnibus concedendū est, quòd omnium cineres naturaliter discernant: quare & ad hoc reuelatione supernaturali indigent: sicut etiam non est admittendum, Deum in illorum arbitrio relinquere, vt materiam, quę diuersorum hominum fuit, tribuant, cui voluerint: sicut etiam non est illorum arbitrio relictum, vt quando materia, quæ fuit in vno homine non est sufficiens ad formandū corpus in ea quantitate, in qua est excitandum, eam suppleant, vnde voluerint: quare ad vtrumque indigent reuelatione diuinæ voluntatis. Concludendum est igitur in collectione cinerum, quædam fieri virtute naturali ipsorum Angelorū, quædam verò indigere diuina virtute in sensu explicato. 10.

Ad quæ sit necessaria reuelatio.

Illud aduertendum est cum Abulensi *in Matthæum c. 22. q. 233. tom. 6. fol. 87. col. 1. in principio*; quod Angeli non solùm colligent cineres, sed eos diuident, & resoluent: nam cum aliquæ partes de corporibus humanis sint in corporibus aliarum rerum, & in eisdem sint mixtæ cum alijs partibus, quę iis aliquo humano corpore nunquam fuerunt; oportet, quod Angeli resoluant illa corpora, vt inde accipiant, illos tantùm cineres, qui fuerunt de corpore illius hominis, cuius cineres colligunt: facta autem hac reuelatione, quòd illi cineres ad tale corpus pertineant, Angeli ipsi propria sibi virtute resolutionem illam efficient. 11.

Aduertentia ex Abulensi.

Superest explicare: vtrùm hæc cinerū 12.

collectio fiat in instanti; an verò in tempore? rationem dubitandi facit Paul. 1. Corinth. 15. *in momento, in ictu oculi: in* Vera opinio *nouissima tuba, & mortui resurgent.* Dicendum tamen est, collectionem cinerum, cum debeat fieri per motum localem, nõ posse non fieri in tempore; quia vel motus localis, nec per diuinam potentiã potest fieri in instanti, vt verior habet opinio: vel si potest; cum talis motus non posit in instãti fieri, nisi per miraculum; ad miraculum autem non sit recurrendũ, vbi nulla vrgēt necessitas; non est, quòd dicamus hanc cinerum collectionem fieri in instanti; cum ad id nulla vrgeat necessitas. Vnde hæc est recepta omnium sententia, de qua latiùs agemus in nona quæ- Abulens. stione, vbi explicabimus verba *Pauli citata* in oppositum; vide interim *Abulensem in dicto quæst. 233. fol. 86. col. 4. §. De ista collectione.*

ARTICVLVS IIII.

A quonam corpora resurrectura efformetur, & disponantur ad suas animas recipiendas.

1. Dispositiõ cinerum. COllectis Angelorum ministerio cineribus, in illis efformanda sunt corpora singulorum mortuorum, & disponenda, vt cũ suis animabus vniri posint: disponuntur autem cum ex illis cineribus ita efformatur partium dissimilariũ organizatio, vt ex his cineribus fiat caro, ex illis autē ossa, ex alijs verò nerui, & sic de cæteris, & denique, vt omnes, istæ partes debito, & naturali ordine inter se connectantur, vsque dũ detur perfecta corporis organizatio, quę sit vltima dispositio ad introductionem animę. De hac igitur completa, & vltima corporis dispositione, inquirimus, à quonam fiat?

Plura sunt inquirenda. In qua quæstione plura sunt inquirēda. Primum est, an hæc corporis organizatio, & efformatio fieri posit aliqua naturali virtute? Secundum est; supposito, quòd necessaria sit virtus supernaturalis, an illa à solo Deo immediatè fiat? an mediante aliquo instrumento? Tertio loco inquiri potest, vtrum Christus Dominus tanquam Dei instrumentum efficienter concurrat ad hãc organizationē? Quartò adhuc dubitari potest; an Angeli ad eam instrumentaliter concurrant? Vltimum dubium erit; quomodo, & quo ordine fiat ista organizatio?

§. 1.

Hæc corporis organizatio virtute naturali fieri non potest.

QVòd ex collectis cineribus, virtute naturali nullo modo posit fieri talis corporis organizatio; 2. Non potest fieri virtute naturali; indubitatum est: etenim nec fieri potest actione alicuius hominis, alteriusve corporei agentis: nec alicuius Angeli. Non quidem actione hominis, alteriusve agentis corporei; quia nec homo, nec aliud corporale agens potest naturaliter organizare corpus, vt recipiat animam rationalē, nisi mediante semine humano posito in matrice fœminę, vt patet: hæc autem organizatio fiet immediatè à cineribus, in quos corpus resolutum est, absque vllo humano semine, & vlla fœminæ matrice. Et eadem ratione non potest fieri ab aliquo Angelo: quia Angelus in his inferioribus nihil potest facere, nisi applicando actiua naturalia naturalibus passiuis: iam verò nullum datur actiuum naturale huius organizationis, nisi hůmanũ semen, nec datur naturale passiuum illius, nisi materia sub forma seminis sub anima vegetatiua; & tandem sub anima sensitiua. In illis autē cineribus nullũ datur humanum semen, vt diximus. Quare Angeli virtute sua naturali non poterunt materiam illorum cinerum organizare, vt apta sit, & vltimatè disposita ad recipiendam animam. Illa igitur organizatio, & efformatio corporis humani ex illis cineribus fieri non poterit, nisi virtute supernaturali, & diuina. In quo omnes consentiunt. Vide *Richardũ in 4. dist.* Richard. *43. art. 5. q. 2. Scotum q. 5. litera B. Duran-* Durand. *q. 4. n. 6. Sotũ q. 2 ar. 3. §. Congregatis illis* Sotus. *particulis.*

§. 2.

Organizatio illa non fiet immediatè à Deo, sed mediante aliquo instrumento.

QVòd illa corporum organizatio posit fieri immediatè à solo 3. Potest immediatè fieri à Deo. Deo, nullus vnquam, aut dubitauit, aut dubitare poterit; cum id nullã inuoluat contradictionem: vnde-fieret

Deus

Deus ex terra potuit Adam formare, & ex osse Euam, quæ efformatio sine organizatione corporis fieri non potest; cum anima ex sua natura sit actus corporis organici ex Aristotele in libris de Anima; ita etiam ex cineribus poterit hominem reformare, cuius reformatio corporis organizationem prærequirit.

4. In quo est difficultas.

Tota dubitatio est; an Deus organizationem istam faciet immediatè se ipso; an mediante aliquo instrumento? Rationem dubitandi fecit *Abulensis tom. 7. in Matth. ad cap. 25. q. 632. pag. 251. col. 4. F.* vbi scribit ad resurrectionem mortuorum nullum aliud agens cum Deo concurrere, sed Deum immediatè se ipso eam operari: *& idem sentit tom. 6. in Matthæum cap. 22. q. 226. post principium pag. 77. col. 2. D.* vbi generaliter scribit; resurrectionem, quia miraculosa est, non posse immediatè fieri, nisi à solo Deo: idem igitur dicet de formatione corporis, cum & illa miraculosa sit? & in terminis de corporis organizatione idem scribit *ad dictum cap. 22. q. 233. §. Secundum erat formatio. f. 87. col. 1. B. vbi in hæc verba: Cineribus collectis, sequitur formatio corporis: & ista fit in instanti; quia à Deo immediatè fit.* Cum Abulensi consentit *Scotus in 4. dist. 43. q. 5. §. De secundo dico litera B.* vbi simpliciter affirmat hanc efformationem corporis immediatè fieri à Deo. Huius opinionis fundamentum nullum aliud ponit Abulensis, nisi quia hæc corporis efformatio est miraculosa: miracula autem immediatè fiunt à Deo, *ita in d. q. 226. pag. 77. col. 2. D.*

Opinio Abulensis.

Scotus.

5. Non admittitur hæc opinio.

Hæc tamen opinio non est admittenda: tùm; quia fundamentũ nihil habet efficaciæ; quia opera miraculosa possunt fieri à Deo mediante instrumento: nam gratiã producit mediante sacramento, vt causa illius instrumentaria, vt ex Tridentino Concilio supponimus: tùm etiam; quia negandum nõ est Christum Dominum, vt homo est, operaturum esse resurrectionem generalem humanitate ad eam concurrente, vt instrumento diuinitatis, vt contra eundem Abulensem in sequenti articulo latius dicemus, vbi illius mentẽ diligentius, & explicabimus, & impugnabimus. Quare si Christus vt homo ad ipsã formalem resurrectionem, vnionem scilicet animæ ad corpus actiuè est cooperaturus, vt instrumentum Dei principalis agentis; vtique ad corporis efformationem, & organizationem actiuè etiam cooperabitur: & per consequens Deus eam non faciet immediatè se solo, quæ est resolutio tertij dubij.

§. 3.

Archangelum tuba canentem ad corporis organizationem instrumentaliter concurrere, est probabile.

Tota difficultas est; an Archangelus, qui tuba canet, ad corporum organizationem, & efformationem cum Deo instrumentaliter concurrat? Quòd nullus Angelus, vt instrumentum ad eam concurrat, in terminis scribit *Suarius in dicta disp. 50. sect. 4. pag. 1000. col. 2. §. Dico tertio,* vbi asserit, voluntariè, & sine fundamento dici, quòd Angelus, vt instrumentum eleuabitur ad istam corporum organizationem. Fundamentum ex eo sumit: quia alioquin Angelus, vt instrumẽtum Dei etiam efficeret ipsam resurrectionem; eadem enim est vtriusque ratio: hoc autem putat esse absurdum.

6. Optima q.

Opinio Suarij.

Fundamẽt.

Deinde ita argumentatur: vel Angeli efficiunt totam organizationem vsq; ad vltimam dispositionem necessariam ad vnionem animæ; vel eorum actio cessat paulò ante dispositionem vltimam. Si primum dicatur; sequitur eos efficere resurrectionem hominis; sicut homo generat hominem disponendo materiam. Secundum verò per se est improbabile; & voluntarium: cur enim illa peruenit ad talem terminum, & non vltra progressa est? aut vnde hoc constat? cũ tota actio à principio in suo modo sit supernaturalis.

7. 2. Ratio.

Confirmari etiam potest, quia omnes Theologi negant, Angelos concurrere ad hanc corporis efformationem. ita colliges ex *Richardo in 4. dist. 43. art. 5. q. 2. & clarius ex Scoto ibidem quæstione 9. litera B. §. De secundo dico; & Durando q. 4. num. 6. Soto q. 2. art. 5. §. Congregatis illis particulis pag. 41 col. 1. & ex Abulensi in dicta q. 233. pag. 87. col. 1. §. Secundum erat formatio corporum.*

8. Confirmat.

Richard.

Scotus.

Durand.

Abul.

F[illegible] puto non sine fundamento d[illegible] Archangelum, qui tuba canet (quem esse Michaelem iam diximus) ad corporum organizationem cõcurrere tan-

9. Aut[illegible] sent.

tanquam Dei ministrum, idque mediante illa voce; *surgite mortui, venite ad iudicium*: etenim non sine fundamento dicitur, hunc Archangelum mediante illa voce instrumentaliter concurrere ad vnionem animæ cum corpore, & subinde ad essentialem resurrectionem. Cuius opinionis fundamentum in sequenti articulo latiùs explicabimus. Hoc autem supposito fundamento, argumenta Suarij nullam habent vim: nam primum sumit, tanquam absurdum, quod satis est probabile, vt in sequenti articulo ostendemus.

Ad argu. Suarij. Adr.

Ad secundum verò dicendum est, Archãgelum istum tuba canentem, & resurrectionem imperantem instrumẽtaliter efficere totam organizationem, vsque ad vltimam dispositionem, necessitantem ad introductionem animæ; & subinde instrumentaliter efficere ipsam resurrectionẽ: & in hoc distingui ab homine generante: homo enim generans illam vltimam dispositionem efficit, vt causa in suo ordine principalis; cum tamen Archangelus illam efficiat, vt causa instrumentalis.

10. Ad confirmationẽ.

Nec contra istam opinionem docent Richardus cum cæteris, quos in confirmatione adduximus: quoniam illi solũ negant, Angelos virtute sua naturali efficere hanc corporis organizationẽ, sicut naturaliter efficiunt collectionem cinerũ: id, quod nos etiam negamus: vnde nõ negant Angelos ad illam organizationem instrumentaliter concurrere: exceptis tamen Scoto, & Abulensi, qui cum velint, solum Deum ad eam immediatè concurrere, ex consequenti negant, Angelum aliquem concurrere, vt instrumentum.

11. Quid de alijs Angelis.

Quod diximus de Archangelo tuba canente, dicemus etiam de alijs Angelis, si cum Anselmo singuli cũ tubis ad colligẽdos cineres mittuntur, vt in illis, ad quas mittuntur, Mundi partibus, tubæ clangore imperent resurrectionem. Sed superius diximus in illo iudicij die vnam tantum futuram esse tubam septimi Angeli: hac enim supposita opinione (quæ verior est) Angeli, qui ad colligendos cineres mittuntur, in sola cinerum collectione ministrabunt, non vero in corporum efformatione.

§. 4.

Quomodo, & quo ordine fiet hæc corporum organizatio, & efformatio.

In hac quæstione vnum restat dubium haud facilis explicationis: quomodo, & quo ordine fiet hæc corporum organizatio, & efformatio? pro explicatione præmittendum est, in naturali hominis generatione hunc ordinem seruari: quia materia sub forma seminis primũ defertur ad vterum fœminæ, & ibi alteratur, & disponitur condensatione, rarefactione, & alijs modis, vt apta sit organizari, & distingui per partes eterogenias, & dissimilares; & ita efformari, vt substantialiter sit corpus, quod est altera pars viuentis. Quomodo autẽ efformetur in corpus est controuersũ inter Doctores; quidã volũt, alterationẽ istam, & organizationẽ immediatè terminari ad formã corporeitatis quã ponũt in viuẽte realiter distinctã ab anima & ad hãc primò, & immediatè terminari alterationẽ seminis, qua materia substantialiter organizatur, & fit corpus aptum, vt anima vegetatiua actuetur, & hęc est opinio Scoti, & plurimum aliorum. 13. Dubiũ difficile.

Quomodo corpus efformatur varia opinio nem.

Alij non admittunt hanc corporeitatis formam; sed ponunt in viuente plures formas substantiales, partiales tamen; quas appellant mixtas, & tot eas ponunt, quot ad animam sunt necessariæ; voluntque per has materiam organizari, & fieri corpus immediatè susceptiuũ animæ: vnde docent alterationem seminis immediate terminari ad istas partiales formas. Porrò, qui vnam tantum substãtialem formam admittunt, volunt materiam formaliter organizari per ipsam animam vegetatiuam, vt est forma coporis, & per eam efformari in corpus, & ita fieri immediatè capacem animæ vegetatiuæ. Vnde alteratio illius, quatenus erat sub forma seminis immediatè terminatur ad animam vegetatiuam secundum gradum corporeitatis substantialis. Genito embrione sub forma viuentis, materia illa vlterius disponitur, & perfectius organizatur, donec organizatio fiat vltima dispositio ad recipiendam animam sensitiuã: genito verò embrione sensitiuo materia affecta anima sensitiua vlterius adhuc disponitur meliori, & perfectiori organizatione: quæ cum peruenerit, vt sit vltima dispositio ad recipiendam animam rationalem, generatur homo. 14.

His ita præmissis inquirendum est; an iste ordo seruãdus sit in resurrectione ho- 15.

minum ex cineribus? In quo illud est certum per formationem corporis corrumpi formam cineris; sicut in naturali generatione per organizationem corporis corrumpitur forma seminis. Deinde certissimum est, collectionem cinerum ad locum, in quo homo est resurrecturus, antecedere organizationem, & efformationem corporis ex cineribus. Vnde sicut in generatione naturali delatio seminis ad vterũ matris necessariò debet praecedere, tùm alterationem seminis, tùm organizationem, & efformationem corporis; ita etiam delatio cinerum ad locũ, in quo futura est resurrectio, necessariò praecedet organizationem, & efformatio nem ipsorum corporum. Tertio loco certissimum est, in illa corporum organizatione illum ordinem seruandum esse, qui in generatione naturali hominis seruatur; ita vt organizatio corporis (sub quacũq; illa fiat forma) praecedat animationem vegetatiuam: organizatio vero ad animã sensitiuam praecedat sensitiuam animationem. Denique organizatio ad animam rationalem praecedet vnionem illius animae cum suo corpore.

Quae certa sit.

16\. Dubitari tamen potest; an hae priorita tes solum sint naturae; an temporis? ita vt sicut in generatione naturali hominis illa omnia fiunt in tempore per varias generationes, & corruptiones; ita etiam in resurrectione hae prioritates sint temporis, & non solius naturae. Ratio dubitandi esse potest; quoniam eodem modo facienda est haec efformatio corporum in generali hominum resurrectione, quo facta est efformatio corporis primi hominis: nam sicut haec facta est ex puluere terrae; ita etiam rèformatio facienda est cinere eiusdem terrae. Iam vero prima hominis formatio habuit temporis prioritates. Ergo & reformatio per resurrectio nem easdem habebit. Maior est nota, minor probatur: quoniam Augustinus faciilè admittit, Angelos ad formationem primi hominis aliquod praestitisse ministerium, *vt patet ex lib. 9. de Genesi ad literam cap. 15.* & quanuis ibi affirmare non audeat, quale nam fuerit illud ministerium; nonnulli tamen docuerũt, eos collegisse puluerem; compegisse materiam eamque in speciem, & similitudinem humani corporis conformasse, atque figurasse; & tandem Deum eam ita dispositã & figuratam viuificasse inspirando in eã inspiraculũ vitae, animam scilicet rationalem. Nonnullos ita docuisse refert *Benedictus Pereira lib. 4. in Genesin q. 2. ante finem: vbi q. 4.* refert nonnullos Patres, qui putant corpus primi hominis priùs tempore formatum esse, quàm anima illi fuerit infusa: cum vero non ita sint exponẽdi, vt prius tẽpore fuerit perfectè efformatum, & vltima dispositione dispositum (quia haec simul est cũ anima, vt vera docet philosophia) in eo sensu explicabuntur, vt ideo dicatur priùs tempore efformatum; quia illius efformatio facta est in tempore: vnde idem *Benedictus Pereira in dicta q. 4. pag. 418.* non prohibet opinari, corpus primi hominis secundum aliquas dispositiones fuisse prius tempore formatum, quàm animatum; & deinceps ita obseruatum esse in naturali cuiuslibet hominis generatione. Porrò si formatio corporis primi hominis facta est in tempore; cur in tempore non fiet eiusdem corporis reformatio? vnde nonnulli (vt Suarius refert) docuerunt prius cineres ab Angelis congregandos esse; deinde formanda ossa ex illis, & interse coniũgẽda: tertio loco connectenda esse per neruos, & carne, & cuti cooperienda; & tandem vniendam esse animam. Confirmari potest haec opinio; quia nihil cogit, vt dicamus, corporis efformationem, & organizationem futuram esse in instanti: nam illa verba Pauli 1. Corint. 15: *In momento, in ictu oculi, &c.* optimè explicantur de tempore breuissimo, & ferè imperceptibili, vt inferiùs dicemus: & satis conuincunt illa verba: *in ictu oculi*: ictus enim oculi non fit in instanti; sed in tempore imperceptibili; vnde optimè declarãt praecedentia illa verba *in momento*, non esse explicanda de instanti indiuisibili, sed de tempore imperceptibili.

In quo est dubitatio.

Ratio dubitandi.

Quorundã opinio.

Pereira. 17.

Non improbatur corporis dispositiones priùs etiã fuisse.

Confirmatio.

18\. His tamen non obstantibus, dicendum est, in vltima resurrectione, efformationem, & organizationem cuiusque corporis futuram esse in instanti indiuisibili; & subinde prioritates illas, quas assignauimus futuras esse naturae, & non temporis: licet enim Deus posset illas omnes generationes facere in tempore; vt anima vegetatiua materiam cinerum priùs informaret; deinde vegetatiuã, & tandem rationa-

Oppositum est verius.

rationalis, qua homo resurgeret; non tamen decuit, vt hanc hominis resurrectionem ita faceret: & ratio est; quia productio hominis; quæ ex subiecto non viuente in instanti fit, ex suo producendi modo est perfectior, quia arguit ipsum agēs sua virtute actiua vincere totam resistentiam subiecti, ex quo producendus est homo: & ex consequenti arguit, posse talle agens immediatè producere vltimam dispositionem primò incompossibilem cum forma contraria corrumpenda: & ex consequenti arguit, posse agens illud ex tali subiecto hominem in instanti pro ducere; quod enim nullo resistente fit, in instanti fit: nam ex defectu huius virtutis agens naturale non potest ex semine, etiam posito in matrice mulieris immediatè generare hominem: imò nec etiam potest immediatè generare embrionem viuentem vita vegetatiua; quia scilicet nō potest sua actiua virtute totaliter vincere totam resistentiam, quæ est in forma seminis, ne expellatur à materia, quam informat: & ideò indiget, vt alteratione successiua per suam qualitatem illi contrariam successiuè vincat resistentiam contrariæ qualitatis, qua forma seminis in materia conseruatur, donec possit in talē materiam introducere suam qualitatem in gradu primo incompossibili cum forma seminis, & primo necessitante ad animam vegetatiuam. Ex eodem virtutis defectu non potest ex semine immediatè producere hominem, nisi mediante generatione embrionis cum anima vegetatiua; & ideò ex semine immediatè non potest generare; nisi viuens vegetatiuum; quia dispositiones, quæ primò sunt incō possibiles cum forma seminis, non satis sunt ad introducendam animā rationalē; imò nec sensitiuam; sed solam vegetatiuā.

Ratio cur non decuit hæc fieri in tempore.

Cur agens naturale nō possit in instanti generare.

Ex eiusdem virtutis defectu habet,

19. quod ex embrione vegetatiuo non possit immediatè generare sensitiuum; quia. s. sua virtute generatiua sensitiui non potest vincere totam resistētiam animę vegetatiuæ, ne expellatur à materia: & ideò indiget, vt alterando, & sua virtute organizando materiam ad recipiendam animam sensitiuam, successiuè vincat resistentiam vegetatiuæ, quousque possit producere organizationem primò incō possibilem cum anima vegetatiua, & primo connaturalem animæ sensitiuæ: & quia talis organizatio non satis est ad animam rationalem, sed soli animæ sensitiuæ est connaturalis: nec possit simul vincere illius resistentiam; ideò indiget tertia alteratione, qua successiuè talem resistentiam vincat, donec possit introducere organizationem primò incompossibilem cum anima sensitiua, & primò connaturalem cum intellectiua. Ex quibus patet, hominem ex eo non posse alium hominem immediatè generare ex forma seminis; quia habet virtutem insufficientem ad vincendam totam resistentiam, tùm seminis, tùm animæ vegetatiuę, tùm denique sensitiuæ: nam si haberet virtutem, qua totam resistentiam ad introductionem rationalis animæ posset simul vincere, profectò posset in instanti absq; prædictis alterationibus præcedentibus hominem immediatè generare ex semine: nam ob hanc rationem in vltimo alterationis instāti hominem generat, quia in illo instanti nullam iam inuenit resistentiam, quam non superet; & ob hanc rationem potest in instanti producere dispositionem primò incompossibilem cum forma contraria corrumpenda; & primò connaturalem cum anima rationali introducenda.

20. Ex qua verissima Philosophia iam infertor ratio, cur Deus ex quocunq; substantiali subiecto possit aliam quamcunq; substantiā in instanti, & immediatè producere: ratio enim est, quoniam cum virtus infinita Dei omnem cuiuscunque cō trarij resistentiam vincat, potest in instāti, & absque vlla præuia alteratione producere vltimam dispositionem, primò incompossibilem cum forma corrumpenda; & primò connaturalem cum forma, quam vult producere. Cum verò hic producendi modus sit perfectissimus, ideò Deus eo vtitur in producendis substantijs, quas immediatè se solo vult producere: eo enim vsus est in productione primi hominis, quem ex puluere produxit: etenim cum non in tempore produxit, sed in instanti, vt dicemus in solutione rationis dubitdi. Et eodē modo vsus est in formatione Euæ ex osse: & denique in formatione corporis Christi ex puris Virginis sanguinibus, vt in materia de Incarnatione latiùs ostendimus. Quare

Ratio cur Deus potest in instanti substantiā producere.

eodem

eodem productionis modo vtetur, in productione, & organizatione corporũ ex cineribus in generali resurrectione, in qua Deus vult suam ostendere omnipotentiam.

21. Deus potest ſcineres in instante. Dicimus igitur Deum in illa efformatione corporum, quæ futura est in resurrectione, sua infinita virtute posse immediatè producere in materiam cinerum vltimam dispositionem ad animam rationalem; quæ ipsa ita est primò connaturalis ipsi animæ, & ad eam necessitans, vt sit primò incompossibilis, non solùm cum forma illorum cinerum; sed etiam cum anima, aut vegetatiua, aut sensitiua, si qualibet illarũ in tali materia præfuisset. Vnde producendo hanc organizationem, & effectiuè vnit animam corpori, & effectiuè corrumpit formam cinerum: nam isto modo in vtero Virginis efformauit corpus Christi Domini corrũpendo formam sanguinum, vt in materia de Incarnatione diximus: & eodem modo corpus Adami formauit ex terra; in qua efformatione nulla prior tempore præcessit alteratio; sed ipsa perfecta organizatio (quæ erat vltima dispositio ad animam rationalem primò incompossibilis cum forma pulueris) in instãti fuit à Deo producta, & facta vnio animæ cum corpore. Quæ est cõmunis ferè omnium Theologorũ sentẽtia, vt supponimus; quam probauit *Perrira in d. lib. 4. in Genesim q. 4. & pro ea refert Nyssenum in lib. de homine cap. 29. & 30. & Damascenum lib. 2. de Fide c. 12. & Augustinum in lib. de Genesi contra Manichæos c. 8. & D. Thomam 1. p. q. 91. & eam nititur deducere ex verbis Genesis 2. n. 8. formauit Deus hominem ex limo terræ;* quæ satis arguunt, corpus hominis non prius tempore formatum esse, quàm esset anima rationali informatum.

Perrira. Nyssenus. Damasc. August. D. Thom.

22. Ad rationẽ dubitandi. Quare in ratione dubitandi superiùs adducta, sumitur id, quod est negandum. Quomodò autem sint explicandi illi Patres, qui in contrarium adducuntur, non est huius loci explicare: nunc satis sit, quod ideò corpus ab illis dicitur prius formatum, quàm anima: quia prius natura in genere causæ materialis formatum est corpus, quàm anima sit illi infusa: Ad id verò, quod adducitur in confirmationem, dicimus, verba Pauli vere non cogere, vt dicamus, formationem corporis futuram esse in instanti; ad id tamen cogit, quòd Deus illam corporum efformationẽ faciet productione perfectissima, qualis est illa, qua tota passi resistentia totaliter vincitur.

Ad confirmationem.

Quædam opinio confictа. Quod verò attinet ad opinionem, quam refert Suarius, cum eodẽ dicimus, authores illius multis modis errare: errant enim, dum sentiunt, Angelos omnia illa facere virtute sua naturali, quod superiùs impugnauimus: deinde errabunt, si velint, Deum Angelos in instrumenta assumpturum ad illa operanda, modo ab eis explicato; quia talis operatio commentitia est, & omnino fictitia, vt benè aduertit Suarius.

23. Quod nam sit illud instans? Si inquiras, vtrùm illud instans organizationis, & efformationis corporum ex cineribus, sit instans terminatiuum temporis, in quo cineres sunt delati ad locum resurrectionis ita vt primum non esse talis motus, sit primum esse organizationis, & efformationis? nonnulli affirmatiuè respondent. Alij generalius loquuntur, qui volunt, eam fieri in instanti terminatiuo ministerij Angelici, quod latius patet, quàm collectio cinerum: nam & tuba Angelorum ministerio canet. Igitur corporis efformatio fiet in instanti terminatiuo vocis tubæ, qua præcipiet, vt surgant omnes mortui. Igitur corporum organizatio fiet in tempore terminatiuo illius vocis; quia in eo terminabitur omne Angelorum ministeriũ. Hæc fuit opinio *D. Thomæ in 4. dist. 43. q. 1. art. 3. quæstiunc. 3. in principio corporis, & ad tertium; & ita sentit Sotus ita explicandus ibidem quæst. 1. artic. 3. §. Diximus autem in secunda parte, & fuit opinio Abulensis tom. 6. in cap. 22. Matthæi q. 233. fol. 86. col. 2.* Ex quo intelliges, hãc corporũ organizationẽ nõ esse futurã in termino tẽporis collectionis cinerũ: etenim post cõpletam illam collectionẽ cinerum incipiet vox tubæ, qua resurrectio ex illis cineribus imperabitur. Cum vero sonus ille futurus sit in tempore; vtiq; inter instans terminatiuũ motus, quo cineres sũt collecti, & ipsam corporũ organizationẽ mediabit tẽpus. Quin potiùs non video, cur post motum collectionis immediatè incipiat vox tubæ; ita vt idẽ instans sit primũ nõ esse collectionis cinerũ, & vltimũ non esse vocis tubę: vnde nõ prohibemur opinari inter desitionẽ motus collectionis,

D. Thom. Sotus. Abulens.

nis,& inceptionẽ vocis tubæ aliquod futurũ tempus interiectum, sed vt demus nullum futurum esse intermedium; semper habemus inter desitionẽ motus collectionis cinerum, & efformationem corporum mediare aliquod tempus, nempe tempus ipsius vocis: quia admittendũ est, Angelum sono tubæ imperantem mortuorũ resurrectionem vocem dirigere ad cineres collectos, ex quibus mortui sunt resurrecturi.

25. Admittendæ sunt prioritates naturæ. Si adhuc aliquis inquirat, vtrùm in hac corporum organizatione facta in vno tẽporis instanti, admittendę sint prioritates naturæ, ita vt actio illa prius natura termi netur ad organizationẽ debitã animę vegetatiuæ: deinde ad eam, quæ requiritur ad animam sensitiuam; & vltimò ad organizationẽ animę rationali connaturalem? affirmatiuè respondendum est: nam sicut anima rationalis prius natura informat corpus secundum gradum vegetatiuum; deinde secundum sensitiuum; & tandem secundum intellectiuum: ita etiam organizatio primò & adæquatè connaturalis animæ rationali, ideò quia virtute continet organizationem ad cæteras animas, prius natura organizabit materiam, vt capax sit animationis vegetatiuę; deinde, vt sit capax sensitiuæ; tandẽ vt apta sit informari anima rationali. Quæ omnia satis cõsentiunt cũ principijs veræ Philosophiæ.

26. Quæstio difficilis. Sed maiorem difficultatem petes, si inquiras, quomodò Deus hac vltimata organizatione effectiuè corrumpat formã cinerũ, & actiuè vniat animam rationalẽ cum suo corpore? Ratio dubitandi in eo est posita; quia vltima dispositio non antecedit, sed consequitur formam, vt multorum habet Philosophia: & inde est, vt non cõcurrat efficienter ad introductionem formæ, vt docent *Conimbricenses lib. 1. de Generatione c. 4. q. 18. art. 1. in primo pronunciato, pag. 134. ex Caietano in c. 7. de Ente, & essentia q. 17. & Hispalensi in 2. dist. 13. q. 1. art. 2. & ex alijs.* Ergo agens per eam nec potest actiuè formam producere, & vnire cum materia: nec actiuè corrumpere formam contrariam. Ergo Deus per hanc organizationem (quæ est vltima dispositio ad animam intellectiuam) nec potest actiuè corrumpere formam cinerum; nec actiuè vnire animam cum corpore.

(Margin: Ratio dubitandi. — Conimbr. Caiet. Hispalen.)

27. 1. explicatio. Hæc difficultas iuxta varias opiniones, variè dissolui potest. Qui probauerit præcitatam opinionem (in qua supponitur in corruptione fieri resolutionem vsque ad materiam primam) dicet, Deum se ipso immediate corrupturum formam cinerum, atque vniturum animam cum corpore: cum enim organizatio illa sit vltima dispositio, consequetur formam, vt hi Philosophi supponunt; & ideò non potest effectiuè concurrere vel ad corruptionem formæ cinerum, vel ad vnionem corporis cum anima; & ideò Deus se solo vtrumque efficiet.

28. Vltima dispositio concurrit actiuè ad formam. Illa tamen Philosophia pluribus displicet, & mihi displicuit, cum libros de Generatione interpretarer, vbi cum non nullis docui, generans ipsa vltima dispositione, & effectiuè corrumpere formam contrariam; & generandam producere eam effectiuè educendo de potentia materiæ; & tandem eam eductam cũ materia vnire: cum enim verior sit opinio, quod generatio est vera actio distincta ab alteratione, quæ in toto tempore immediato præcessit: agens autem creatum agere nõ possit, nisi mediante sua actiua potentia, atque etiam actione ab ea elicita; negari non potest, generans ipsa generationis actione actiuè corrumpere formam contrariam, idque mediante qualitate cõtraria à se producta: & actiuè producere formam, & eam vnire cum materia. Cum verò eam nec producere, nec vnire possit, mediantibus dispositionibus, quæ fuerũt in toto tempore immediatè præcedente (etenim illarum actiua productio non est actio generationis, sed alterationis, qua materia in toto tempore præcedente disponebatur, vt supponimus) vtique illam producet, & vniet mediãte qualitate, quę est vltima dispositio; quæ ideò est qualitas contraria primò incompossibilis cum qualitate, qua forma corrumpenda in materia cõseruabatur. Quare si generans actiuè expellit à materia formam corrumpendam; cum illam non possit expellere, nisi producendo qualitatem contrariam primò incompossibilem cum tali forma, & cũ qualitatibus illius conseruatiuis; necessariò admittendum est, generans pro illo instanti generationis actiuè producere ipsam vltimã dispositionẽ; & p cõsequẽs negandũ est, eam actiuè produci à forma genita

(Margin: 29. Generans effectiuè producit formam, & eã vnit mediante vltima dispositione.)

genita recepta in materia: & oppoſitum ſeruatis principijs Philoſophiæ, nunquã intellexi. Et inde eſt, vt in genere cauſæ efficientis prius natura ſit, formam corrũpendam expelli à materia, quàm formam generandam in ea recipi. Cum verò effectiuè expelli nequeat, niſi mediante forma, & qualitate contraria (quia vnũ contrarium effectiuè non corrumpitur, niſi à contrario) vtique in genere cauſæ efficientis prius natura erit vltimam diſpoſitionem ſimul cum forma generandi à generante actiuè produci, quàm corrumpi formam corrupti ſimul cum diſpoſitionibus, ſub quibus à materia conſeruabatur.

Forma corrupti prius natura expellitur à materia quã forma genita in ea recipiatur.

30. Si verò inquiras, cuiuſnam productio natura ſit prior? an ipſius formæ generãdæ; an verò ipſius vltimæ diſpoſitionis? Reſpondebo prius natura produci vltimam diſpoſitionem, quàm formam. Fundamentum eſt; quia non poteſt non concedi formam generandam actiuè produci à generãte: id enim ex terminis patet: cum verò generans nihil producat, niſi mediante ſua actiua potentia, & actione ab ea elicita, vt vera etiam docet Philoſophia; profectò ſi generans eam immediatè producit per actionem generationis; non poteſt non admitti prius natura produci qualitatem, quæ eſt vltima diſpoſitio, quam producatur ipſa forma generanda: quia actio generationis nihil eſt aliud, quàm forma generanda; vt eſt ab agente, mediante qualitate, quæ eſt vltima diſpoſitio, per quam generans agit, quidquid agit, ſiue alterãdo, ſiue generãdo.

Vltima diſpoſitio prius natura producitur quàm forma.

31. Sed quãuis in genere cauſæ efficientis prius ſit vltimam diſpoſitionẽ produci, quàm produci formã generandam; tamẽ in genere cauſæ materialis prius forma genita recipitur in materia, quàm in ea recipiatur vltima diſpoſitio: & ratio eſt, quia forma accidentalis non recipitur in materia, niſi actuata per formam ſubſtantialẽ. Ita igitur eſt philoſophandum, vt generans in genere cauſæ efficientis priùs actiuè producat vltimã diſpoſitionẽ, quàm formam generandã; quia per ipſam vltimam diſpoſitionẽ producit ipſam formã: at tamen prius vnit cũ materia ipſam formam, quàm cũ ea vniat vltimam diſpoſitionem; & ratio eſt; quia prius natura eſt materiã actuari actu ſubſtãtiali, quàm accidentali: cũ verò pro illo inſtanti generationis materia primo non habeat formã corruptam (quia deſijt per primum ſui non eſſe) prius recipit formam genitam, qua fiat v. g. ignis, qui generatur, quam recipiat calorem, vt quinque (quam ſupponimus eſſe vltimam diſpoſitionẽ) quo fiat calidũ, vt quinque. Neq; hoc eſt mirũ: nam cùm forma ignis geniti in genere cauſæ efficientis ſit verus effectus ipſius caloris, vt quinque; ita eſt cõcipiendus, vt poſt illum forma eat ad materiam, cũ qua ab eodem calore effectiuè vnitur: vnde ad materiam prius natura accedit forma, vt in ea recipiatur; quam ad eam accedat ipſe calor, vt quinque.

In genere cauſæ materialis prius forma recipitur, quã vltima diſpoſitio.

32. Hæc hoc loco per ſupererogationem diximus, vt explicemus, poſſe Deum organizationem illam cinerum efficere, & ea mediante animam corpori actiuè vnire, ſicut enim generans naturale in genere cauſę efficientis prius producit vltimã diſpoſitionem, quam animã actiuè vniat corpori; & inde efficit, vt anima in genere cauſæ materialis prius corp⁹ actuet, & in eo recipiatur, quam illud actuet vltima diſpoſitio organizationis; ita etiam Deus in genere cauſæ efficientis poteſt ſe ipſo immediatè producere illam organatizionem, & ea mediante actiuè vnire animam corpori; ita vt in genere cauſæ materialis anima prius vniatur cum corpore, illudq; actuet, quàm illud actuet organizatio. Quare Deus in genere cauſæ efficientis prius natura efficiet vltimam illam diſpoſitionem organizationis; quàm formam cinerum expellat à materia illorum; quia in genere cauſæ efficientis prius eſt produci vltimam diſpoſitionem, quæ eſt primò incompoſſibilis cum forma cinerũ, quàm formam cinerũ expelli à materia.

Concluſio ex dictis.

33. Hæc diximus, ſuppoſita opinione, quę admittit, in corruptione fieri reſolutionem vſque ad materiam primã; nam ſuppoſita opinione contraria, difficultas nullam habebat difficultatem: illa enim opinione ſuppoſita, vltima diſpoſitio nec in genere cauſæ efficientis, nec cauſæ materialis cõſequitur formam introducendã: imò in vtroque genere eam antecedit: in genere quidẽ cauſæ efficientis: quia prius natura eam producit, actiue à materia expellẽdo formam corrũpendam, & per eam producit formam, & eam vnit cum

Quid ſi reſolutio non fit vſque ad materiam primam.

materia. In genere verò causæ materialis eam antecedit; quia prius natura recipitur in materia, quàm in ea recipiator forma. Quare, supposita illa opinione Deus in efformando corpore,& in vniendo animam ita procedet; vt in genere causæ efficientis prius natura producat organizationem,tanquam vltimam dispositionem primò incompossibilem cum forma cineris; deinde per eam effectiuè corrumpat formam cineris, & materiam ipsam perfectè organizet; tertio loco per eam actiue vniat animam cũ corpore. ¶ Hæc tam latè sint dicta, vt difficultatem non facilem facilè explicemus.

ARTICVLVS V.

A quo efficienter fiat vnio animarum cum corporibus resurgentium?

SVperest agere de tertio, & vltimo effectu ad resurrectionem necessariò, qui positus est in vnione animarum cum suis corporibus,quæ est substantialis resurrectio: quia ad illam immediatè consequitur humanitas,& suppositatio illius cum propria persona mortui.

Quæ sunt inquirenda. In hac quæstione eadem ferè sunt inquirenda, quæ in articulo præcedente inquisita fuerunt. Primum igitur explicandum est; an hæc vnio fieri possit virtute alicuius agentis naturalis? & supposito, quòd necessaria sit virtus supernaturalis, secundo loco inquirendum est; an hæc vnio à solo Deo immediatè facienda sit? supposita autem opinione, quòd facienda sit mediante aliqua causa secunda, tertio loco inquiremus;an Christus Dominus, quatenus est homo, ad hanc vnionem debeat concurrere, vt causa in suo ordine principalis;an verò solũ, vt instrumentalis? postremò;an Angeli ad eam instrumentaliter debeant concurrere?

§. 1.

Hæc vnio nullius agentis naturalis virtute fieri potest.

1. Continuatio ad præcedentia. EFformatis, ac debitè organizatis corporibus ex collectis cineribus, immediatè consequetur vnio cuiusque animæ cum proprio corpore: etenim sicut in generatione naturali hominis posita perfecta organizatione corporis humani, necessariò consequitur vnio animæ rationalis cum corpore; quia vltima dispositio naturaliter necessitat ad vnionem formæ cum materia:ita supposita perfecta organizatione, & efformatione illorum corporum necessitate naturali consequitur eorum vnio cum suis animabus. Inquirendũ est igitur,an hæc vnio possit fieri virtute alicuius agentis naturalis? quæ quæstio sub duplici sensu potest inquiri: primus; an absolutè loquẽdo hæc vnio naturaliter sit possibilis? secundus est; an supposita organizatione supernaturaliter facta, vnio ista fieri possit aliqua naturali virtute? In primo sensu absolutè negandum est,hanc vnionem posse naturaliter fieri: quod absolutè est indubitatum: nam cum nulla virtute naturali cineres illi possint debitè organizari, disponique vltima dispositione ad vnionem animæ cum corpore, sine qua dispositione vnio ista naturaliter dari nõ potest; ex consequenti nulla virtute naturali hæc vnio poterit fieri. Vide, quæ diximus in §. 1. præcedentis articuli. Vnde etiam illi, qui dixerũt, organizationẽ corporum faciendam esse opera Angelorum(hoc autem nonnullos dixisse supponit *Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 50. sect. 4. pag. 1000. col. 2. B.*)non ausi sunt hanc vnionem naturali Angelorum virtuti subijcere. An facta illa suppositione isti philosophicè loquantur? alij iudicẽt: ego puto,eos in hoc turpiter errasse:nam qui sua naturali actiuitate vltimam dispositionẽ ad formam actiuè producit; non potest eadem actiuitate actiuè non facere ipsam formæ cum materia vnionem:etenim vltima dispositio naturaliter necessitat ad eam: & inde est, vt homo generans sua actiua virtute vniat animam à Deo creatam cum corpore;quia sua virtute producit vltimam dispositionẽ ad ipsam animã.

Duplex sensus quæstionis.

Explicatur primus sensus.

2. In quo est difficultas. Tota difficultas posita est in secundo quæstionis sensu; an scil. organizatione ista supernaturaliter supposita, posset aliquod agens naturale sua propria virtute hanc animarum ad sua corpora vnionem facere? Cui difficultati ferẽ omnes respõdent negatiuè; & docent, hanc vnionem à solo Deo posse actiuè fieri. Sed nullus, quẽ vid類rim,huius verissimæ resolutionis rationẽ reddit; cum tamen nõ desit vrgẽs ratio dubitandi: etenim negandum non est,

Negant ferè omnes, sed non red dunt rationem.

est, animam posse naturali virtute fieri præsentem corpori organizato; imò etiã fieri indistantem ab eo: iam verò anima indistans à suo corpore cur non poterit sua naturali virtute exercere erga illud suam formalem causalitatem? Porrò si sua naturali virtute potest corpus illud actuare; non potest ex tali actuatione naturaliter non resultare ipse homo, qui fuit mortuus. Quid igitur obstat, facta illa suppositione, posse animam virtute alicuius agentis naturalis vniri tali corpori? sit igitur hoc argumentum: anima illa viribus naturæ potest fieri præsens, & indistans ab illo corpore: etenim non solũ Angelus potest facere illam animam suo corpori esse realiter præsentem, & ab eo indistantem; sed etiam ipsamet anima potest se ipsam ponere in eodem loco cum suo corpore: quis hoc negabit? sed anima indistans à corpore naturaliter potest illud actuare, & informare. Ergo potest naturaliter fieri talis vnio; & ex consequenti potest homo ille naturaliter resurgere.

3. Qui illam opinionem probent. Cui opinioni fortè adhærebunt, qui putant, positis (saltem supernaturaliter) eadem numero materia, & iisdem numero dispositionibus, quibus illa primò fuit informata, posse virtute naturali eundem numero hominem resurgere: quam opinionem probarunt *Henricus, Scotus, Tartaretus, Bassolius, & nonnulli alij, quos retulimus q. 3. huius libri art. 3. §. 3.* Et in propriis terminis nonnulli voluerunt, hanc (de qua agimus) vnionem posse fieri virtute naturali ipsius animæ; quia potest se præsentem exhibere suo corpori iam debitè disposito: quam opinionem esse probabilem putat *Richardus in 4. distinct. 43. art. 3. q. 2.* vbi pro ea soluit argumenta in contrarium: & eandem opinionem secutus est *Henricus quodlib. 11. q. 14.*

Richard.

Henric.

4. Huic difficultati, qui in terminis responderet, inueni neminem, cum tamen digna sit explicatione: nam quamuis omnes ferè vno ore doceant, hanc vnionem naturali virtute fieri non posse; sed à solo Deo esse faciendam: huius tamen doctrinæ fundamentum, quo allata difficultas resoluatur, non explicant.

5. Ponitur ratio à priori. Ego, re ista diligentiùs expensa, pro verissima resolutione ab omnibus posita rationem ferè à priori ex eo deduco;

quia licet admittam, animam virtute naturali fieri posse localiter præsentem, atque indistantem ab illo corpore supernaturaliter organizato; & ex consequenti, licet admittendum sit, animam illam virtute naturali vniri posse suo corpori vnione localis indistantiæ (quæ potiùs est simultas localis, quàm vnio) non tamen admittam, eam virtute naturali vniri posse vnione causali, atque formali, quæ posita est in actuali informatione illius corporis, & dicitur vnio actus cum potentia; nec enim ad hanc causalem vnionem satis est vnio localis indistantiæ; etenim vnio ista reperiri potest non solùm in Angelo, qui est illi corpori indistans absque vnione causali (quia Angelus non est actus corporis) sed etiam in anima separata, quæ licet sit actus corporis, potest absque vlla illius actuatione esse illi localiter indistans, & localiter cum eo vnita. Negatur vnio causalis naturali virtuti.

Si verò inquiras; quid nam sit necessarium ad vnionem causalem? quæ est vnio actus cum potentia: respondebo necessarium esse, vt fiat actione, quæ terminata ad formam, tanquam ad terminum, vt *quo*, per se, & directè terminetur ad productionem totius compositi, tanquam ad terminum, vt *quod*: vnde opus est actiuè fiat ab agente, quod sua actione actiuè producat totum compositum: nam cum agens mediante forma, quam actiuè producit in materia, actiuè producat compositum; ex ipsa actione productiua compositi habet forma, quod possit materiã actuare. Oportet igitur, vt vnio ista causalis fiat actione agentis producentis per eam totum compositum. 6. Quid sit necessariũ ad vnionẽ causalem?

Ex qua Philosophia iam infertur ratio à priori, cur nullum agens naturale sua virtute possit vnire animam illi corpori organizato: quia scilicet nullum potest dari naturale agens, quod possit naturali sua actione actiuè producere hominem, qui semel fuit mortuus, vt ostendimus suprà q. 3. art. 3. §. 4. concl. 1. Quod facilè etiam patebit, si percurramus virtutem naturalẽ hominis, & Angeli: nam homo naturaliter non potest hominem producere, nisi ex semine humano in matrice mulieris recepto, vt patet: iam verò in illa cinerum dispositione, & organizatione non inuenitur virtus seminis huma- 7. Ratio à priori.

ni. Angelus autem cum non possit substantiam producere, nisi iungendo actiua passiuis, naturale autem productiuũ hominis solum sit humanum semen, quod ibi non reperitur; non poterit Angelus naturali sua virtute facere illam vnionẽ. Anima verò separata, licet habeat virtutem actiuam, vt se se faciat indistantem ab illo corpore; non tamen habet virtutẽ actiuam ad producendum hominem, secundum totalitatem suam cathegorematicè sumptam: nam causa efficiens, & formalis non coincidunt, vt docet Aristot. 2. Physic. tex. 71: quod principium non solum verum est in forma corruptibili; sed etiam in incorruptibili, vt ex Philosophia supponimus, quidquid Richardus sine vllo fundamento oppositum doceat.

§. 2.

Haec vnio à solo Deo immediatè non est facienda.

8. Quæstio optima. CVm ex §. 1. iam constet, hanc animæ cum corpore vnionem fieri non posse ab aliquo agente naturali; sed necessariò faciendam esse à Deo agente supernaturali; merito inquiri potest; an illa à solo Deo absque vlla causa secunda media sit facienda? In qua quæstione supponimus id, quod apud omnes est indubitatum, posse Deum se solo, & immediatè facere hanc vnionem: etenim quidquid Deus potest facere mediante causa secunda, potest facere se solo: in hac igitur quæstione non omnes consentiũt: Opin. quod fit à solo Deo. Sunt qui velint ad resurrectionem mortuorum nullum aliud agens esse assumendum: sed Deum immediatè se ipso, eam esse operaturum. Ita in terminis scribit *Abulensis tom. 7. ad cap. 25. Matthæi q. 612* Abulens. *pag. 211. col. 4. F. & tom. 6. ad cap. 22. eiusdem Matthæi q. 226. post principium, pag.* Scotus. *77. col. 2. D. Cum Abulensi consentit Scotus in 4. dist. 43. q. 5. §. De secundo dico, liter. B. in eadem est Sotus in 4. dist. 43. q. 1. art. 4.* Sotus. *ante finem, §. Quo autem Angelorum.* Huius opinionis fundamentum non aliud inuenio, nisi quod ponit Abulensis; quia hæc vnio animæ cum corpore, ex qua resultat hominis resurrectio, est miraculosa: miracula autem immediatè fiunt à Deo, vt explicat in d. q. 226, fol. 77. col. 2. B.

Hæc tamen opinio nullo modo recipienda est: quia necessariò admittendum est, Christum Dominum ad resurrectionem concurrere, non solùm, vt est Deus; 9. Non recipitur. sed vt est homo, vt statim ostendemus. Et mihi probabilissimum est, Archangelum ad eandem debere concurrere, vt instrumentum Dei, vt dicemus. Fundamẽ tum autem nullam habet vim: quia Deus miracula potest facere, & de facto plura facit mediante instromento.

Hac igitur omissa opinione, expendamus, quænam instrumenta sit Deus as- 10. Quæ sunt sumpturus, vt in die iudicij vnionem ani inquirẽda. mæ cum corpore operetur, & ipsam substantialem resurrectionem. Et primum agemus de Christo homine; deinde de Archangelo.

§. 3.

Christum Dominum ad hanc vnionem simul cum Deo concurrere.

AN Christus Dominus, vt homo est, ad hanc vnionem simul cum Deo 11. Qui negãt concurrat? non omnes consentiũt. Ouandus statim citandus asserit, D. Bonauenturam, & Richardum negare, eum efficienter concurrere ad talem vnionẽ; sed in hoc fallitur, vt videbimus. Quare pro parte negante citari possunt Abulensis, & Scotus, qui expressè docent, Deũ hanc vnionem, & resurrectionem facere se solo, nulla alia mediante causa secunda.

Dicendum tamen est, Christum homi 12. Christus D. hanc vnionem operabitur. nem vnionem illam, & resurrectionem efficienter operaturũ: an vt causam principalem; an verò, vt instrumentalem? Statim expendemus. Quòd absolutè Christus homo operaturus sit vnionem, & resurrectionem, est communis Theologorum sententia *in 4. dist. 43. vbi D. Thomas q. 1. art. 2. quæstiuncula 1: expressè enim docet,* D. Thom. Christum, quatenus est Deus, & homo ratione humanæ naturæ esse causam nostræ resurrectionis; ita vt Deus sit causa prima, & principalis: Christus verò sit causa proxima, etiam vniuoca; & ad 3. expressè ait, *Deum operari resurrectionem, mediante Christi humanitate; quod etiam habetur in additionibus ad 3. p. q. 76. ar. 1. vbi latè Seraphinus Porrecta. Eandem sententiam scribit Alensis 3. p. q. 20. mẽb. 2. art. 1.* Porrecta. Alensis. *vbi in §. Ad aliud, quod queritur,* scribit, quòd Christus resurgens, est causa resurrectio-

rectionis, in genere causæ efficientis: ita vt causa prima resurrectionis sit Deus; causa media sit ipsa humanitas, seu verbū
D.Bonau. humanatum. Idem docet D.Bonauenturain *4.dist.43.art.1.q.6.num.32.ita inquiens: Dicendum, quòd in Christo est assignare nostræ resurrectionis duplicem causam: efficientem, & finalem, vt primū efficiēs principale sit Christus secundū diuinitatē, & tota Trinitas: efficiens sicut instrumentū fit vox Christi, ad cuius prolationem, & vocationem mortui resurgunt.*

13. Ouādus nō legit Bonauent. Quare Ouandus non legit D. Bonauēturam, dum affirmat, eum negare, Christum in genere causæ efficientis ad resurrectionem concurrere: sicut etiam non vidit Richardum, dum ait, eum idem ne-
Nec Richard. gasse: etenim Richardus in 4.dist.43.art. 3.q.3. expressè docet, vocem tubæ, quā putat esse vocem Christi, non esse causam efficientem principalem resurrectionis corporalis, esse tamen instrumentalem, eo modo, quo Sacramentum pœnitentiæ est causa resurrectionis spiritualis: iam verò Sacramentum est causa efficiens instrumentalis, tàm gratiæ, quàm iustificationis, qua spiritualiter resurgimus. *In eadem sententia est Sotus in 4.dist.43.q.1.art.*
Sotus. Suarius. Valentia. *4.concl.2.pag.401.col.1. Suarius 2.tom.ad 3.p.disput.50.sect.4.§. Dico quarto, pagina 1001.col.1. Valentia 4.p.disp.11.q.3.puncto 2.pag.1935.& eam iam dixeral disp.2. q.5.puncto 1.in fine. In eādem inclinat Ouādus in 4.dist.43.propositione 8.quamuis omnia confundat.* Denique hanc sententiam, vel supponunt, vt certam, vel in terminis probant, fere omnes Scripturæ interpretes, inter quos *est Lyra in Ioannem cap.5.*
Lyra. Angelus de Lapaz. *ad illa verba; Quia venit hora, & Angelus de La paz in expositione Symboli lib.7.ad ar. 5.cap.39.pag.407.col.2.& latiùs lib.9.ad 7.articulum cap.32.*

14. Probatur ex Patribus Glossa Augustin. Hanc probasse Glossam Ordinariam & Sanctos, scribit Alensis vbi suprà: nam Glossa Augustini ad illa verba Ioannis quinto: *Venit hora, & nunc est*; ita ait: *per verbum enim Filium Dei fit animarum resurrectio: per verbum factum in carne filium*
Alia Glossa. *hominis fit corporum resurrectio.* Alia Glossa in eodem cap.5.ad eadem verba litera K. agens de Christo homine ita ait: *Sicut suprà est Author de resurrectione mentis in vitam æternam: ita etiam hic est Author de resurrectione carnis.* Idem satis colliges: ex

Augustino tractat.21.in Ioannem, dum illa August.
verba: *sicut Pater suscitat mortuos, & cætera*, intelligit de Christo homine, & de generali mortuorum resurrectione, quibus satis exprimit, Christum hominem nostram resurrectionem actiuè operaturum. Clarius id docet *tract.9. in Ioannem pag.83.B.2. resurget*, inquit, *vtrunque, anima scilicet, & corpus: per quid ergo anima, nisi per Deum Christum? per quid corpus, nisi per hominem Christum*, & inferiùs: *resurgit anima tua ab iniquitate, per id, quod Deus est; resurget corpus tuum à putredine per id, quod homo est.* Et statim: *Iam dixi: anima per quid resurgit? per substantiam Dei: Corpus per quid resurget? per dispensationem humanam Domini nostri Iesu Christi.* Et ibidem pag.85.C.D.2. *Resurrectio animarum fit per substantiam Patris, & Filij æternam, & incommutabilem: resurrectio verò corporum fit per dispensationem humanitatis Filij temporalem.* Et in eodem tractatu ad finem satis explicat Patrem dedisse potestatem filio hominis facere iudicium, tàm circa resurrectionem animarum, quàm corporū: & statim asserit; Patrem resurrectionem corporum facere per filium. Denique idem Augustinus *Psalmo 65.pag.274.C. 2.* agens de vltima resurrectione, quæ est in vitam æternam, & explicans ea, quæ Christus per carnem suam faciebat, verbis expressis docet, *Christum multa eorum quæ per carnem suam faciebat, etiam fecisse per carnem suorū seruorum: at tamen per carnem illorum nunquam fecisse, quòd mortuus resurgeret in vitam æternam.* Quare nō est dubitandum, Augustinum docuisse, Christum hominem per suam humanitatem operaturum esse generalem vniuersorum hominum resurrectionem.

Pro eadem sententia à Suario, & Tole- 15. Athanasi.
to refertur Athanasius in sermone 4.cōtra Arianos ita inquiens: *Sicut Christus suscitauit Lazarū per humanitatem; ita in nouissimo die per eandem omnes resuscitabit.* Sed hæc verba apud eum inuenire nō potui: solum inueni pag.278.D. quod quæ sunt propria verbi (qualia sunt mortuos suscitare, cæcis visum reponere) ea faciebat corporis ministerio; ita vt caro suo ministerio inseruiret operandis diuinitatis operibus, ita vt Christus ea in carne, & per carnem faceret. Potest tamen ea sententia colligi ex eo, quod scribit in *lib.de*

Incarnatione Verbi, pag. 52. D. Verbum Dei ideò carnem ſumpſiſſe, vt mortem tàm ſuam, quàm noſtram conſummaret, & conficeret: & oratione ſecunda contra Arrianos, pag. 160. D. ſatis explicat, Patrem Chriſto donaſſe poteſtatem faciendi reſurrectionem.

16. Probatur ex Scriptura. Primus locus ex c. 6. Ioan.

Hæc ſententia ſufficienter conuincitur pluribus ſacræ Scripturæ locis. Primus, & apertiſſimus habetur Ioannis 6: *Hæc eſt autem voluntas eius, qui miſit me Patris; vt omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo; ſed reſuſcitem illud in nouiſſimo die.* Quòd verba hæc intelligantur de Chriſto homine, nullus poteſt dubitare: in illis enim ſermo eſt de perſona Verbi, quæ miſſa à Patre deſcendit de cœlo; & quæ habet voluntatem aliam à voluntate Patris; & cui Pater electos ſuos tradidit, vt eos ſaluaret, vt conſtat ex verbis antecedentibus: *quia deſcendi de cœlo, non vt facerem voluntatem meam, ſed voluntatem Patris, qui miſit me.* Et ex illis: *vt omne, quod dedit mihi, non perdam.* Chriſtus igitur, vt homo eſt, de ſe affirmat, quod in nouiſſimo die reſuſcitabit eos, quos Pater ſibi dedit. Quod expreſſis verbis docet inferiùs: *Nemo poteſt venire ad me, niſi Pater, qui miſit me, traxerit illum: & ego reſuſcitabo eum in nouiſſimo die.* Ex quo loco infero, verba illa Domini ad Martham Ioannis 11: *Ego ſum reſurrectio, & vita* (quæ omnium conſenſu explicant, Chriſtum eſſe cauſam reſurrectionis futuræ) accõmodatiſſimè intelligi poſſe de Chriſto homine; vt ſcilicet ipſe, vt homo, cauſa ſit reſurrectionis: non quidem prima, & ſuprema; quia hoc modo ſolùm eſt cauſa, quàtenus eſt Deus; ſed cauſa ſecunda, & proxima, quæ reſurrectionem eſt operatura; in quo etiam omnes conueniunt.

17. 2. locus ex c. 14. ad Roman.

Secundus locus mihi expreſſus habetur apud Paulum ad Roman. 14. *In hoc enim Chriſtus mortuus eſt, & reſurrexit, vt & viuorum, & mortuorum dominetur:* ſenſus eſt; Chriſtus hac de cauſa mortuus eſt & reſurrexit, vt dominium ſuum exerceret tàm in viuos, eos iuſtificãdo; quàm in mortuos, eos reſuſcitando; quæ eſt omnium interpretum explicatio. Dominiũ autem idem eſt, quòd poteſtas; hanc autẽ licet Chriſtus habuerit à principio incarnationis; per mortem tamen, & reſurrectionem obtinuit, vt eam actu exerceret. Igitur concedendum eſt, Chriſtum hominem ad reſurrectionem generalem eſſe concurſurum ſimul cum Deo; idque concurſu illius operatiuo.

18. 3. ex 1. ad Theſſal. 4.

Accedat & locus Pauli 1. ad Theſſal. 4. n. 13: *Si enim credimus, quod Ieſus mortuus eſt, & reſurrexit; ita & Deus eos, qui dormierunt per Ieſum adducet cum eo.* Illa verba *per Ieſum*, non ita ſunt explicanda, vt coniungantur cum verbo *dormierunt*, quaſi ſit ſenſus, *qui dormierunt in IESV*: etenim præpoſitio *per* nõ idem eſt, quod *in*: coniungenda igitur ſunt cum verbo *adducet*; vt per ipſum Ieſum eos reſuſcitet, vt cum eo ſemper ſint. Et in hoc ſenſu non denotant mediationem, aut meritum, ſed cauſam efficientem; vt ſit ſenſus *per Ieſum*, id eſt, Ieſu ſimul cooperante, eos adducat ad vitam: quem ſenſum ſatis indicat Paulus; dum ſtatim addit: *quoniã ipſe Dominus in iuſſu, & cætera.*

19. 4. ex Ioan. cap. 5. Quod locus iſte intelligatur de filio hominis August.

Accedat adhuc locus apud Ioannem cap. 5. *Sicut Pater ſuſcitat mortuos, & viuificat; ſic & filius, quos vult viuificat.* Quæ verba ſatis rem conuincunt, ſi intelligantur de filio hominis: in quo ſenſu ea neceſſario eſſe intelligenda, affirmat *Aug. lib. 1. de Trinit. cap. 13. & in eodem etiam intelligit tract. 21. in Ioannem, & in lib. quinquaginta homiliarum homil. 22.* cum *Auguſtino conſentiunt Cyprianus lib. 2. contra Iudæos c. 28. & lib. 3. c. 33. & Cyrillus lib. 2. in Ioannem c. 140. & Beda in iiſdem verbis*, & hanc explicationem eſſe veram, teſtatur *Maldonatus in eodem loco verſ. 22. pag. 1480. A. B. probabilem dicit Toletus ibidem annot. 19. in fine, & probat Suarius in d. ſect. 4. pag. 1001. col. 1. B. C*: & quamuis plures ex Patribus hæc verba intelligant de Chriſto, vt Deus eſt; ſcilicet *Hilarius lib. 7. de Trinit. Ambroſius lib. 2. de fide c. 45. & Chryſoſt. homil. 38. in Ioãnem*: tamen quòd illa ſint intelligenda de Chriſto homine maximè vrgent verba immediatè ſequentia: *Nec enim Pater iudicat quenquam; ſed omne iudicium dedit filio*, vt doctè aduertit *Auguſtinus in dicto cap. 13*: etenim in illis verbis non eſt ſermo de prima, & principali poteſtate ad faciendum iudicium generale, quæ eſt in Trinitate; ſed de poteſtate ad iudicandum, tanquam iudex ab omnibus corporaliter videndus: in quo ſenſu omnem iudicandi poteſtatem Pater non dedit filio Deo,

Cyprian. Cyrillus. Beda. Maldon. Toletus. Suarius.

Fundamentum illius explicationis.

ſed

sed filio hominî, quem constituit iudicem viuorum & mortuorũ: & hoc modo Pa-
20. ter nõ iudicat quemquam, sed solus filius, quatenus est homo. Hæc autem verba isto modo explicata efficaciter conuincunt illa alia præcedentia, *Sic filius, quos vult viuificat*, non posse non intelligi de filio hominis per carnem operante viuificationem: nisi enim ita intelligantur, in illis, quæ sequuntur, non redderetur causa, & ratio sufficiens præcedentium: quã causam reddi in illis satis probat aduerbiũ *enim*: etenim non ideo filius, vt Deus, viuificandi potestatem habet, quia Pater dedit filio homini potestatem, vt visibiliter homines iudicaret: cum tamen verã per se causam contineant, cur filius, vt homo viuificet, quos vult, & eos faciat resurgere in vitam æternam: etenim ex eo, quod filius homo à Patre habet potestatem iudicandi homines iudicio sensibili, infertur, eum habere potestatem, viuificandi, & suscitandi mortuos: iudex enim ex eo, quod habet potestatem iudicandi, ex consequenti habet potestatem faciendi ea, sine quibus iudiciũ fieri non potest: iam vero iudicium sensibile in mortuos exerceri non potest, nisi illi resurgant. Sensus igitur verborum, ex quibus argumentamur, est iste: sicut Pater mortuos suscitat, & viuificat in vitam æternam (de hac enim vita est sermo) idque tanquam prima causa, & principalis resurrectionis: sic & filius homo per suam humanitatem viuificat, quos vult: Pater enim omnia dedit in manus eius, vt habetur *Ioannis*
Ioan. 13. 13. *num*. 3. & quamuis Pater illi dederit, & designauerit electos, pro quorum salute, & vita erat moriturus: tamẽ Christus homo eos voluntariè acceptauit, ne aliquem illorum perderet. Ad hunc sensũ filius homo viuificat, quos vult: nam & Pater, quos voluit eligit, & prædestinauit. Quòd verò hanc habeat potestatem, ex eo probat: quia Pater neminem iudicat; sed omnem iudicium dedit filio: ex qua iudicandi potestate necessariò infertur potestas resuscitandi, & viuificandi in vitam æternam. Hæc est facillima horũ verborũ expositio, ex qua efficaciter infertur, Christum hominem actiuè operaturum hominum resurrectionem.

21. Ratio 1. cõgruentiæ. Sed & rationibus congruentibus hæc veritas suadetur: Prima sumitur ex eo, quòd Christus Dominus mortuos, quos in vita suscitauit, actiuè resuscitauit per suam carnem, & vocem sensibileque imperium. Ergo resurrectionem vniuersalem sua actiua virtute, & potestate operabitur. Antecedens probatur: quia ad filium viduæ Lucæ 7. num. 14. dixit: *Adolescens, tibi dico, surge*: & ad Lazarũ Ioannis 11. num. 47. ait: *Lazare veni foras*: & Ioan. 11.
puellæ filiæ Archisinagogi Marci 5. nu. Marc. 5.
42. *Puella, tibi dico, surge*. Quę verba denotant imperium efficax, & operatiuum resurrectionis: vnde Christum Dominum per suam carnem Lazarum suscitasse, & Augustinus docet, & Athanasius cũ alijs pluribus. Quare verum est antecedẽs. Cõsequentia vero ex eo deducitur; quia ex horum resurrectione voluit Christus ostendere, se habere potestatem suscitandi mortuos in iudicio.

Secunda congruentia sumitur ex eo, quia Christus, vt homo, est causa operatiua nostræ salutis spiritualis, quæ est spiritualis resuscitatio. Ergo erit etiam causa operatiua salutis corporalis, quę posita est in mortuorum resuscitatione: antecedẽs suppono ex materia de Incarnatione; cõsequentiam inde probo: quia Christus venit ad destruendam vtranque mortem; cum venerit ad destruendum peccatum, quo vtraque mors in mundum introiuit: quare si salutem spiritualem ad destruendam mortem animæ, vt homo actiuè operatur; vtique actiuè operabitur salutem corporalem, operando resurrectionem, qua mors perfectè destruitur. 22. 2. Ratio.

Tertia ratio congruentiæ sumitur ex eo, quia Verbum Diuinum assumpsit naturam humanam ad instauranda omnia, siue quæ in cœlis, siue quæ in terris sunt, vt ait Paulus: ergo assumpsit naturam humanam vt ea, tanquam instrumento vteretur ad omnes miraculosas immutationes faciendas, ordinabiles ad explicatũ Incarnationis finem: vt ait *D. Thom. 3. p. q. 13. art. 2.* etenim hæc omnia operari statuit non per se ipsum immediatè, sed per filium hominem, & per illius humanitatem, diuinitati vnitam. Sed ad perfectam omnium instaurationẽ pertinet mortuorum resurrectio; qua omnes peccati effectus cõplete destruũtur; iuxta illud Pauli 1. Cor. 15. *Nouissima autẽ inimica destruetur mors*. Ergo Deus per filium hominem 23. 3. Ratio.

nem mortuorum resurrectionem opera-
bitur.

24. Constituendum est igitur, Christum
hominem per suam carnem actiuè coope
raturum cum Deo vniuersalem homi-
núm resurrectionem: iste enim modus,
& possibilis est, & maximè decet Christi
dignitatem. Fundamentum autem aduer
sariæ sententiæ nullam vim habet, vt sæ-
pe diximus: quia Deus ad miracula faci-
enda sæpe vtitur medio instrumento.

§. 4.

*Christum Dominum hanc vnionem, & resur
rectionem operari, vt causā instru-
mentariam.*

25. 1. Ratio. SEd iam inquiri potest; an Christus
vt homo ad hanc vnionem, & resur-
rectionem actiuè concurrat, vt causa
in suo genere principalis? an verò solum,
vt instrumentaria, In hac quæstione in-
ueni neminem, qui dicat, Christum con-
currere, vt causam principalem. Sed for-
tè non deerit, cui hæc placeat opinio: nec
enim desunt (si credendum est Suariõr.
*tomo. ad 3. p. disput. 31. sect. 4. paulò post prin
cipium*) qui asserant. Christum hominem
efficere gratiam per humanitatem, vt cau
sam principalem. Cur igitur non dicet,
eum, etiam vt causam principalem opera
turum resurrectionem? & hoc sit huius
opinionis fundamentum. Authores illi-
us ita probare possunt antecedens: quia
Ioannis primo dicitur: *Gratia, & veritas
per Iesum Christum facta est*: & ad Ephe-
sios 1. *Gratificauit nos in dilecto filio suo*. Et
inde est, vt D. *Thom. in 4. dist. 5. q. 2. ar. 2.*
D. Thom. *quæstiũc. 2. ad 1. doceat*, Christũ cõcurrere
ad gratiā cũ sacramẽtis, vt agẽs principa-
le. Consequentia vero inde probabitur;
quia nulla ratio discriminis assignari po-
test.

26. 2. Ratio. Secundò ita argui potest: quoniam
Archangelus tuba canens, est instrumē-
tum Christi Domini in operāda mortuo
rum resurrectione: etenim probabile est
Archangelũ ad eā actiue concurrere: nõ
aliter, quam vt instrumentum Christi
Domini, cuius iussu tuba canet. Ergo
Christus homo ad hoc opus concurret
vt causa principalis: nam instrumenti nõ
datur instrumentum.

27. 3. Ratio. Tertio, quia si Christus vt homo con-
curreret vt instrumētum resurrectionis,
haberet resurrectionē modo minus per-
fecto, quàm sit resurrectio aliorum ho-
minum, quod non est dicendum, cum
Christus sit primogenitus mortuorum.
Sequela probatur; quia causa instrumen
taria, nec formaliter, nec eminenter con-
tinet formam, quàm effectus communi-
cat, & ita eam habet minus perfectè.

Postremo: quod est primum in vno- 28. Vlt. Ratio.
quoque genere, per se est tale, & ideò per
se est causa aliorum eiusdem generis, vt
ex Aristotele Philosophi docent. Sed
Christus resurgens est primus in genere
resurgentium: quia est primitiæ dormi-
entium, & primogenitus mortuorum.
Ergo per se est causa resurrectionis alio-
rum. Iam verò, quod per se est causa esse
ctus, non est causa illius, tanquam instru-
mentum: & inde est, vt D. *Thomas in 4.
dist. 43. q. 1. art. 2. q. 1. dicat*, Christum Do D. Thom.
minum esse causam efficientem vniuocā
resurrectionis aliorum hominum: causa
autem vniuoca non est causa instrumen-
talis.

Dicendum tamen est, Christum ho- 29. Christus est instrumētũ Dei ad resurrectionem
minem ad vnionem animarum cum cor-
poribus, & ad resurrectionem illorum
actiuè non concurrere, nisi vt instrumen
tum diuinitatis. Et quamuis hanc sen-
tentiam in his terminis non omnes expli
cent; est tamen de mente omnium, qui
admittunt, Christum hominem ad illa
opera actiuè cõcurrere. Pro hac opinio-
ne citari solet D. *Thomas. in 4. loco citato* Non bene
ad finem corporis. Sed ibi solum dicit, re- citatur D.
surrectionem Christi esse causam, quasi Thom.
instrumentalem nostræ resurrectionis
quod non excludit, eum mediare vt cau
sam principalem; nam homo est causa
principalis motiua baculi, & tamen ba-
culum mouet, mediante manu instrumē-
taliter mouente baculum. Quare D. Tho
mas non satis expresse mentem suam in
hac quæstione explicat. Et eadem ratio-
ne nec suam mentem explicat. *D. Bona-* Nec Bona.
uentura in 4. dist. 43. art. 1. q. 6. n. 32. & Ri- Nec Rich.
chardus ibidem art. 3. q. 3. quia solum do-
cent vocem Christi esse instrumentum:
quod benè stat cum causalitate principali
Christi hominis. Sed nec mentem suam
satis declarauit *Alensis 3. p. q. 20. membro* Nec Alēs.
2. art. 1. §. Ad aliud, quod quæritur quia ibi
solum docuit, *Verbum humanatum esse cau*

sam

sam medians; humanitatem verò esse causam proximam; an verò sit causa media principalis; an verò instrumentalis? non explicat: Sed quamuis hi Authores non satis mentem suam explicent: satis tamen significant Christum hominem per suam humanitatem non operari resurrectionem; nisi per modum instrumenti: quod satis explicat Suarius *in dicta disp. 50: sect. 4. in dicto 4. p. 1001. col. 1. ante finem: & idem expressè probat Sotus in 4. dist. 43. q. 1. art. 4. §. Quod si rursus sciscitando instes, p. 401. col. 2. in fine & 402. col. 1. in principio.*

Suarius. Sotus.

30. *Confirmatur Dama.* Hæc sententia primo confirmari potest ex doctrina Damasceni lib. 3. de Fide: quod operationes miraculosæ aguntur à Christo homine mediáte sua carne, vt organo diuinitatis. Ergo Christus Dominus hanc miraculosam hominum resurrectionem efficit media sua carne, vt diuinitatis instrumento.

31. *2. Cõfirma.* Deinde ex eo; quod humanitas Christi Domini non habet virtutem faciendi resurrectionem spiritualem animæ, quæ fit per gratiam, & iustificationem, tanquam causa principalis, sed tãquam principale instrumentum. Ergo non habet virtutem faciendi resurrectionem corporis, tanquam causa principalis, sed tanquã instrumentalis. Antecedens est sententia omnium *Theologorum, vt cum D. Thoma, Driedone, & alijs tenet Suarius 1. tom. ad 3. p. disp. 31. sect. 4. in 2. dicto pag. 583. col. 1.* vbi eam eleganter deducit ex Tridentino sessione 6. de iustific. cap. 7. dum causam efficientem nostræ iustificationis ponit, esse Deum: cum verò simul cum hac Dei efficientia admittat efficientiam instrumentalem Sacramentorum; vtique excludit omnem causam efficientẽ principalem, vt solus Deus sit causa propria, & principalis illius: nam in sacris literis *in hoc sensu proprium est Dei remittere peccata,* vt colligitur ex verbis Iob capit. 14. *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? nisi tu, qui solus es?* Et satis apud Iudæos id erat notum, vt patet Marci 2. num 8: *Quis potest remittere peccata, nisi solus Deus?* vnde, quando Isaiæ 43. n. 25: Deus ait: *Ego sum ipse, qui deleo iniquitates,* ita sibi appropriat potestatem delendi peccata, vt dicat hoc nulli alii conuenire: non quidem in eo sensu, vt soli sibi cõueniat esse primã causam huius effectus: nam Deus omnium effectuum naturaliũ, & supernaturalium est prima causa: & tamen non soli sibi appropriat esse causam principalem ad omnem effectum, solam instrumentalem admittendo.

Suarius.

In quo sensu propriũ sit Dei remittere peccata.

32. *3. Cõfirm.* Quare cum soli sibi appropriet demittere peccata, in hoc sensu illud appropriat sibi, vt solus ille sit illius effectus causa, non solum prima, sed etiam principalis. Quare cum Tridentinum diffinit, proprium esse Dei esse causam efficientem iustificationis; satis significat solum Deũ esse causam illius, non solum primam, sed etiam principalem; ita vt ad illum effectũ nulla causa efficiens admittatur, nisi instrumentaria. Verissimum est igitur antecedens. Cõsequentia vero ex eo patet; quia eadem est vtriusque resurrectionis ratio, & in sacris literis Christus vtriusq; dicitur Author.

Ratione etiam facilè id potest demonstrari: quoniam si Christus vt homo, ad resurrectionem cõcurreret, vt causa principalis, mediante sua humanitate; ad eam concurreret per aliquam virtutem propriã sibi, & insitam à natura, quæ ipsi humanitati esset, vel tota, & completa virtus ad operandam resurrectionem, indigens solo generali Dei concursu: vel incompleta, & radicalis, quæ solum indigeat supernaturali eleuatione. Sed humanitas Christi Domini nullam habet virtutẽ sibi propriam, & à natura sibi insitam, quæ in ordine ad resurrectionem mortui sit completa, indigens solo generali Dei concursu: aut incompleta, quæ eleuatione supernaturali indigeat (qualis datur in intellectu in ordine ad visionem beatam, vt diximus in 2. tom. lib. 10.) ergo humanitas Christi non potest esse causa principalis, sed solùm instrumentalis ad resurrectionem. Consequentia patet; minor vero quoad vtramque partem ex eo ostenditur; quia nulla talis virtus reperitur in humanitate aliorum hominum; cum tamen humanitas Christi in naturalibus cũ alijs conueniat. Maior verò inde probatur; quoniam nulla virtus agentis potest esse principalis ad aliquem effectum, nisi ad illum habeat propriam, & intrinsecam habitudinem, & causalitatem, aut completè aut incõpletè: nam vt omittamus, nullam contra hoc dari posse instantiam; inde etiam probatur: quia si in agente ad talem

talem effectum non datur aliqua propria virtus completa, vel incompleta insita â natura; agens ad illum effectum solum erit in pura obedientiali potentia, quæ omnem naturalē excludit: iam verò potentia obedientialis omninò pura nō potest reperiri in agēte principali, sed in solo instrumentali, aut late ostendimus in 2. tom. lib. 9.

34. Ad arg. 1. Nec huic verissimæ resolutioni obstāt quæ initio huius §. adduximus. Ad primum argumentum negandū est id, quod sumitur; illa enim opinio non solum est falsa, sed etiam aliquam includit temeritatem, vt benè aduertit doctissimus Suarius in argumento citatus. Ad ea, quæ in confirmatione adducūtur, dicimus, in cap. 1. Ioannis, gratiam non sumi pro gratia gratum faciente, sed pro dono gratis dato. Vide Caietanum, Maldonatū, & alios. Quòd si gratia ibi sumatur pro gratia iustificante (quæ est aliquorum explicatio) dicimus Christum nobis gratiam fecisse, idem esse, quod gratiam nobis meruisse. Quod si vis sermonem ibi esse de causa efficiente, respondebo. Christū quidem facere gratiam in nobis; non tamen, vt causam principalem, sed vt instrumentalem, ita respondet Suarius *in dicta disp. 31. sect. 4. in solutione primi argumenti pag. 584. col. 1. A, B.* Quòd verò adducitur ex capite primo ad Ephesios, hunc habet sensum: *Deus gratificauit nos*, id est, gratos, & sibi acceptos fecit, *in dilecto filio suo*, id est propter merita filij sui. Si vis vt ista verba, *in dilecto Filio suo* denotent efficientiam gratificationis (quod non satis quadrat literæ) dicam illa non arguere efficientiam principalem; quia ad id satis est instrumentalis.

Ad cōfirm.

Suarius.

Ad verba Pauli 1. ad

35. *Ad testimoniū D. Th.* Ad id verò, quod ex D. Thoma *adducitur in 4. dist. 5.* dicendum est, Diuum Thomam, ibi non agere de agente principali propriè sumpto; sed de eo, quod dicitur principale in ordine ad instrumenta separata; qualia sunt sacramenta, & sacerdotes ministri: quorum cōparatione Christus Dominus, dicitur agens principale, quamuis verè sit instrumentale; quia est instrumentum diuinitati coniunctum: sacerdotes verò, & sacramenta sunt instrumenta separata: etenim potestas demittendi peccata apud D. Thomam in diuina natura est per authoritatē: in humana autem natura Christi instru-

mentaliter, & per ministerium, vt scribit D. Thomas 3. p. q. 16. art. 11. ad 2. *D. Thom.*

36. *Ad 2. arg.* Ad secundum dicimus, argumentum vim non habere, si illa vox Archāgeli est vox Christi, vt plures volunt: sed nec vim habet: si vox illa est vox Archangeli: nam licet Archangelus ille sit minister, & instrumentum Christi; est tamen instrumentum separatum: iam verò instrumentum separatum, potest esse instrumentum instrumenti coniuncti: etenim baculus in iactu lapidis est instrumentū manus, quæ homini est coniunctum instrumentum. Vnde falsum est, non posse dari instrumentum instrumenti.

37. *Ad 3.* Ad tertium neganda est sequela: ad probationem dicendum est, nullum instrumentum continere formam, quam instrumentaliter causat, aut formaliter, aut eminenter: at tamen opus non esse, vt forma, quæ tanquam instrumentum eleuatur, in se ipsa sit minus perfecta.

38. *Ad 4.* Ad quartum respondendum est, maiorem non esse vniuersaliter veram, sed indigere multiplici explicatione: quare vniuersaliter prolata neganda est, & solum intelligenda in illis, quę ex sua natura sūt in tali genere: iam vero humanitas Christi ex sua natura non habet resurrectionem, sed ex virtute naturæ diuinæ, cui in persona Christi est coniuncta.

§. 5.

Resurrectionem Christi actiuè non concurrere ad nostram resurrectionem.

39. *Quod concurrat vt instrumentū.* Dubitari solet; an resurrectio Christi ad nostram resurrectionem actiuè concurrat? quòd cōcurrat vt instrumentum humanitatis Christi cō muniter doceri solet; ita expressè Diuus Thomas *3. p. q. 56. art. 1. vbi omnes illius interpretes: idem docet in 4. contra gentes c. 78. & de veritate q. 27. art. 3. ad 7. & in 4. dist. 43. q. 1. art. 2. quæstiunc. 1. in corpore, & habetur in additionibus ad 3. p. q. 76. art. 1. vbi affirmat, resurrectionem Christi esse causam efficientem nostræ resurrectionis. D. Thomam ad literam sequitur Abulensis tom. 6. in Matthæum ad cap. 22. q. 225. probat Sotus in 4. dist. 43. q. 1. art. 4. conclusione 2. pag. 401. colum. 1. vbi ita scribit: Resurrectio Christi est, futuraque est causa nostræ resurrectionis, & inferius eam declarat de causa efficiente; idem late probat Medina 3. parte quæstione 48. articulo. 6. conclusio. 4. per*

D. Thom.

Abulensis

Sotus.

Medina.

Valentia. Porrecta. Alensis. Ouandus. *per totum cõment. & q. 56. ar. 2. cõcl. 6 Valẽt. 4. p. disp. 11. q. 3. punct. 2. pag. 1935. in fine Seraphim à Porrecta in additionib. ad 3. p. locorum. fuit etiã opinio Alẽs. 3. p. q. 20. mẽb. 2. §. Ad aliud, quod quæritur fo. 62. col. 4. Et tãdem Ouandus in 4. dist. 43. proposi. 8.*

40. Opposita sententia. Oppositã tamen sententiã probarunt nonnulli, vt refert Alensis vbi suprà; quã etiam probauit Suarius. *Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 50. sect. 4. §. Duo tamen hic inquiri possunt pag. 1001. col. 2. & 1. tom. disp. 31. sect. 8. paulò ante finẽ pag. 624. col. 1. in princ.* Auctoris resolutio. & hãc opinionem puto esse verissimã, si resurrectio sumatur formaliter pro ipsa actione: qua anima Christi Dñi actiuè vnita est suo corpori: nã si sumatur, pro termino actionis, qui est Christi humanitas ex vnione animæ, & corporis resultans, nõ possumus nõ admittere resurrectionẽ Christi esse causam actiuã nostræ; siquidẽ superius diximus, Christũ, vt hominẽ esse causam instrumentalẽ nostræ resurrectionis, quãm operatur, tanquã agens, vt *quod* per suã humanitatem, tanquã per principiũ, 1. Fũdamentum. vt *quo*. Hæc posterior pars nostræ resolutionis iam patet ex *dictis §. 3. & 4.* prior pars ex eo mihi efficaciter probatur; quia actio formaliter sumpta nõ potest esse actio, nisi sui intrinseci termini: nã cũ actio, vt actio est, realiter nõ distinguatur à suo termino, iuxta verissimã Philosophiam; fieri nullo modo potest, etiã per diuinã potentiã, vt sit actio productiua eorũ, quæ realiter distinguũtur: alioqui eadem res realiter distingueretur, & nõ distingueretur à se, quod implicat.

41. ¶ Quare fieri nõ potest, vt illa numero actio resurrectionis, qua anima Christi Dñi actiuè vnita est suo corpori, & qua actiuè resultauit homo Christus, sit formalis actio, qua animæ mortuorũ actiuè vniantur suis corporibus, & actiuè producantur, & resurgant mortui: nã illa formalis actio, qua actiuè homo Christus sorrexit, & eius humanitas, realiter identificatur cũ ipso Christo homine: & si illa ipsa actiuè resurgerent alij homines, realiter identificaretur cum singulis: cum verè singuli realiter distinguantur, & inter se, & à Christo homine, vt patet; vtique illa actio à se ipsa realiter distingueretur, & non distingueretur, quæ est aperta implicatio. Quare fieri nõ potest, vt illa actio, qua Christus actiuè resurrexit sumatur, vt instrumentũ, vt sit actio hominum resurgentiũ. Fieri quidẽ potest, vt termin⁹ alicuius actionis eleuetur à Deo ad producendã formã realiter distinctã; quia eleuatur, vt est forma actiua alterius formæ, quã producit per actionem à se instrumentaliter elicitã: at verò quòd actio formalis vnius formæ eleuetur, vt sit actio alterius formę realiter distinctæ, id nec per potentiã diuinã fieri potest. Exẽplo res ista fiet euidentior: fieri potest, vt calor, quẽ ignis Inferni in loco Inferni producit, instrumentaliter à Deo eleuetur ad torquendos spiritus, at verò fieri nullo modo potest, vt formalis calefactio, qua calor in loco Inferni producitur, eleuetur, vt sit formalis actio torquẽs spiritus: quia vt diximus, realiter à se ipsa distingueretur, & non distingueretur.

Nonnulli ex eo etiam probant nostrã resolutionẽ; quia actio illa, siue motio resurrectionis Christi iam præterijt, & ideò pro illo iudicij tẽpore nõ erit; iã verò, quod fuit, & nõ est, nõ potest aliquid actiuè operari, nec enim admittendum est id, quod fuit, quanuis non sit, posse sumi, vt instrumentũ ad operandũ, vt benè aduertit Suarius *in d. disp. 50. pag. 101. col. 2. B. & latiùs 1. tom. disp. 31. sect. 8. in princ. pag. 622. col. 2. & pag. 623. col. 1. & 2.* vbi hanc opinionem satis sufficienter impugnat: existentia enim realis simpliciter est necessaria in agente, tùm principali, tùm instrumẽtario: nam agens instrumentarium, si est verum, & physicum instrumentum, vera & reali actione producit effectum, ita vt effectus, verè & realiter ab ipso dependeat, quam Philosophiam supponimus, tanquam verissimam. 42. 2. Fundamẽ. Suarius.

Ex qua infertur, non satis esse existentiam in principali agente; quoniam instrumentum ipsum realiter agit in effectum, & realiter illi tribuit esse; quod verò non habet esse reale, quomodo poterit in alio efficere esse reale? maximè, si vera est opinio, quod instrumentum agere non potest, nisi per virtutem realiter in se receptam ab agente principali: etenim, quod non est, nihil reale potest in se recipere. Nec satis ad hoc est, quod aliquando habuit esse; quia præteritio rei, quæ fuit, nihil reale illi supperaddit; sed solam relationem quandam rationis, & vt plurimum valorem quendam, atque meritum in diuina 43.

acceptatione, hoc autem licet satis sit, vt res, quæ fuit, & non est, concurrat, vt causa meritoria, non tamen satis est, vt concurrat, vt causa efficiens, aut principalis, aut instrumentalis. Quare actionem resurrectionis Christi Domini iam fuisse, licet satis sit, vt concurrat per modũ causæ meritoriæ ad resurrectionem aliorum hominum; non tamen satis est, vt cõcurrat, per modum causæ efficientis.

44. Impugnatur quædã solutio. Si verò quis respondeat, actionem, qua Christus resurrexit, non præterijsse, sed semper permanere, vt quia per eam Christi humanitas conseruetur; vim argumenti non tollit: quoniam si illa actio facta fuit à Deo mediante anima, & corpore, tanquam instrumentis Dei (quæ fuit aliquorum opinio, quam probabilem putat *Suarius 2. tom. disput. 45. sect. 2. pag. 841. in fine, & disput. 50. sect. 4. pag. 1001 col. 2.* sine fundamento dicitur, illam actionem adhuc permanere: quia humanitas Christi modo non conseruatur per talem actionem; quia solum conseruatur à Deo actione connaturali: nam, & hoc modo conseruabit omnes homines post generalem resurrectionẽ: illa igitur actio resurrectionis Christi ab anima, & corpore instrumentaliter facta non permanet, sed præterijt: vnde locus datur allatæ difficultati. Porrò si actio immediatè facta fuit à Deo absque vllo medio instrumẽto (quæ est communior, & verior sententia) admittimus, actionẽ illam permanere: quia sicut Deus per actionem creatiuam continuatam conseruat rem creatam; ita etiã per actionem, qua Christi humanitatem produxit, conseruat eandem humanitatem: at tamen per illam actionem cõcurrere non potest ad resurrectionem nostram; quia nos resuscitabit mediante humanitate Christi, vt instrumento; cum tamen humanitatem Christi suscitauerit actione immediatè à se producta: vnde non potest non esse alia actio: nam sicut alia esset actio, qua Deus mediante causa secunda rem produceit, ab ea, qua eam, sicut poterat, immediatè produceret: ita actio resuscitatiua, quæ est à solo Deo, erit actio distincta ab ea, quæ fit mediante aliquo instrumento.

45. Vis argum. Quare hoc etiam argumẽtum pro nostra sententia maximè vrget: quoniam illa actio, qua Christus surrexit, vel est præterita: vel adhuc permanet: si est præterita; non potest actiuè cõcurrere ad nostram resurrectionem; quia quod non est, nec per diuinam potentiam potest aliquid efficienter agere: si adhuc permanet; cum illa facta sit à Deo immediatè, (nam aliàs præterijsset, vt diximus) non potest non esse alia ab ea, qua Deus mediante Christo homine nos suscitabit.

Plura alia argumenta pro hac opinione adducuntur, quæ refert Abulensis in dicta quæstione 225. quæ ideo omittuntur, quia vim non habent. Satis igitur sint duo fundamenta, quæ adduximus; quæ vel non soluũtur, vel non satis sufficiẽter. 46. Ad argumẽta.

Superest dissoluere argumenta, quæ sunt pro opposita sententia: quæ facilè soluentur, si aduertamus, Deum per actionem resurrectionis ipsam Christi humanitatem determinare ad opus miraculosum nostræ resurrectionis, & subinde ex hoc, quod Christus resurrexerit per quãdam appropriationẽ cõmunicauit illi virtutem resuscitatiuam mortuorum. 47. Præmissa.

Quã Theologiam *scribit Caieta. 3. parte q. 56. articulo 1. & eam probat Suarius 1. tomo in dict. disput. 31. sect. 8. ad finem pag. 624. colum. 1. in principio, Nec in hoc reijcio Medina 3. parte quæst. 48. artic. 6. pag. 779. col. 1.* Etenim licet humanitas Christi, ideò, quia est organum cõiunctum verbo Dei, habeat quòd sit vniuersale Dei instrumẽtum ad omne opus miraculosum, quod in ordine ad redemptionem nostram operabitur; tamen ad hoc, vel illud miraculum faciendum determinatur per aliquam cõditionem, siue accõmodationem: etenim quia propter nostrã redemptionẽ passus est Christus D. ideò ex ipsa passione determinata est eius humanitas, vt sit instrumentũ iustificationis: quia verò ad destruendam mortem resurrexit; ideo ex resurrectione determinatam virtutem habuit ad mortuorum resurrectionẽ. Admittã igitur resurrectionẽ Christi in hoc sensu esse causam nostræ resurrectionis, quia per ipsam actualem resurrectionẽ humanitas Christi constituta est instrumentum efficax ad resuscitandos homines, vt satis explicat Caietanus vbi suprà: at tamen non admittam humanitatem Christi per eandem actionẽm, qua actiuè resurrexit, actiuè concurrere ad nostram resurrectionem; sed per aliam distinctam, 48. Nota Theologiam.

quæ

quæ realiter identificetur cum homine per eam resuscitato. Itaque ipsa actio, qua Christus resurrexit, vt formaliter est talis actio, non est actio, qua mortui resurgent; sed est ratio, cur Deus humanitati Christi communicauit virtutem resuscitatiuam aliorum hominum.

49. Ad 1. arg. His præmissis, adducamus, & soluamus argumenta, quæ in contrarium adducuntur. Primum argumentum sumi potest: quia Diuus Thomas in locis superius citatis expresè docet, resurrectionem Christi esse causam efficientem nostræ resurrectionis, vt instrumentum diuinitatis.

Explicatur D. Thomas. ¶ Huic argumento respondendum est, Diuum Thomam nostræ sententiæ non aduersari, in sensu à nobis explicato, vt Suarius. aduertit Suarius *in dicta disputatione 31. sectione 8. pagin. 623. columna secunda in fine*: etenim in eo sensu docet resurrectionem Christi esse causam nostræ resurrectionis, quatenus manens in ipsa humanitate, quæ surrexit, est veluti ratio determinatiua, & constitutiua illius in esse instrumenti virtuosi ad operandum nostram resurrectionem: in hoc enim sensu *Caietanus loco citato explicat Diuum Thomam, dum ibi ad 3.* & in pluribus alijs locis Caietan. asserit, resurrectionem Christi esse causam efficientem nostræ resurrectionis, cum quo consentit Suarius vbi suprà. Vnde in eodem sensu explicandus est, dum ibidem quæstione 48. articulo sexto, ait, actiones, & passiones Christi instrumentaliter operari, quæ pertinent ad Fundamentum ex D. Thom. salutem hominum. *Ex quo loco, & ex q. 49. articulo primo* ego sumo argumentum pro explicato sensu: etenim non solum dicit, actiones Christi instrumentaliter operari, quæ ad redemptionem pertinent; sed etiam passiones: cum tamen passio, vt passio est, non possit esse actio formalis, qua aliquid actiue fiat; imò nec potest esse forma operatiua, si vera est opinio, quam in secundo tomo libr. 9. probauimus, potentiam obedientialem non posse reperiri, nisi in forma, quæ ex se est actiua.

50. Quare passio Christi in hoc sensu dici debet causa instrumentalis efficiens iustificationis; quia est cōditio, & ratio, cur De' humanitati Christi communicauit efficientiam instrumentalem ad operandum nostram iustificationem. Et profectò si diligentius expendantur, *quæ Diuus Thomas scribit in quarto distinctione 43. quæst. 1. articulo secundo, quæstiuncula prima*, illa D. Thom. satis explicant ipsam actionem resurrectionis Christi actiuè per modum actionis nō operari nostram resurrectionem: etenim docet resurrectionem Christi non se habere, ad nostram, vt formam, quæ est actio, vel principium actionis, sicut calor est principium calefaciendi; sed vt formam, quæ ex se non est actionis principium: dicit tamen operari eam; quia principiū actiuū resurrectionis nostræ (nēpe virtus diuina) est in ipso Christo homine, qui nos resuscitabit. Vnde addit, ipsam resurrectionem Christi eodem modo se habere ad nostram resurrectionem, vt se habet albedo in homine albo ad generationem hominis albi: albedo enim, vt ait, non generat hominem album, tanquam principium actiuum generationis hominis albi, sed quia principium, quod in ipso generante causat albedinem, est principium actiuum generationis hominis albi. Vnde ad finem corporis ita concludit: *Et per hunc modum resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis; quia illud, quod facit resurrectionem Christi, qui est causa efficiens vniuoca nostræ resurrectionis agit ad nostrā resurrectionem, scilicet virtus diuinitatis ipsius Christi. Et ad 2. verbis expressis docet resurrectionem Christi, non in eo sensu dici causā nostræ resurrectionis, quod ipsa in eā agat.*

Quare D. Thomas satis explicauit, actionem resurrectionis Christi nō ideò dici causam nostræ, quasi sit actiuum illius principium; sed quia est ratio, cur homini Christo, & humanitati illius cōueniat virtus diuina, qua in esse instrumenti constituitur. Et ob hanc rationē D. Thomas solum dixit, resurrectionem Christi Domini esse causam, quasi instrumentalē resurrectionis nostrę, vt patet *ex dicta q. 56. ar. 1. ad 3. & clariùs in 4. loco citato.* 51.

Secundo obijci potest; quia in Sacra Scriptura resurrectioni Christi tribuitur, quòd sit causa nostræ resurrectionis: ad Ephes. 2. n. 5. *Conuiuificauit nos Christo, & conresuscitauit*: sed resurrectio Christo nō est causa meritoria nostrę resurrectionis, vt omnes docēt; quia post mortē nihil meruit. Ergo erit causa effeciēs: nō principalis; ergo instrumētalis. ¶ Ad hoc argum. 52. 2. Argum.

responderi potest, quod solum probat Deum nos resuscitare per Christum, tanquam per instrumentum agens, vt quod; per humanitatem verò, tanquam per principium, vt quo. Ex quo non benè infertur, Deum nos resuscitare per ipsam actionem resurrectionis Christi, nisi in sensu explicato, quatenus, scilicet ipsa resurrectionis actio est ratio, cur Christo homini, & humanitati eius communicetur virtus resuscitandi alios. Vel in hoc sensu; quia ipsa resurrectio terminatur ad Christum hominem, qui, vt resuscitatus, est causa efficiens nostræ resurrectionis: quæ explicatio in idem redit cum priori: nam si Christus homo, ideo quia resuscitatus, habet virtutem resuscitandi alios: vtique ratione suæ resurrectionis est illi communicata talis virtus.

53. 3. Arg. Tertio obijcitur: quia humanitas Christi propter vnionem ad verbum assecuta est virtutem resuscitandi alios. Ergo eam communicauit suæ resurrectioni: antecedens patet, Consequentia probatur; quia ex eo, quòd Christi humanitas est instrumentum diuinitatis, ex consequēti omnes suæ actiones instrumentaliter
D. Thom. operantur in virtute eiusdem diuinitatis, vt docet Diuus Thomas 3. *parte quæstione*
Solutio. 48. *articulo sexto*. ¶ Ad hoc argumentum admittimus sequelam, si consequēs intelligatur de actionibus ab ipsa humanitate instrumentaliter elicitis: etenim ex eo, quod humanitas Christi, vt diuinitati vnita, habet virtutem in actu primo ad resuscitandum mortuos in virtute diuinitatis; benè infertur, actionem, quæ, tanquam actus secundus resurrectionem operatur, eam operari in virtute eiusdem diuinitatis, eam instrumentaliter eleuantis: neganda est tamen sequela, si consequens intelligatur de actione, qua ipsa humanitas actiuè fuit resuscitata: hæc enim non est actus secundus virtutis resuscitatiuæ aliorum; & ideò vigorem non habet ex tali virtute; sed immediatè ex virtute diuina, quæ tali actione humanitatem Christi resuscitauit. Nos autem de hac agimus, non de alia: vnde Doctrina Diui Thomæ in dicto articulo 6. nostræ resolutioni non obstat.

54. 4. Arg. Quarto obijcitur: quoniam primum in quolibet genere est causa eorum, quæ sunt post in eodem genere, vt ait Aristoteles *in secundo Metaphysicæ capite secundo text. quarto*. Sed resurrectio Christi fuit primum in genere nostræ resurrectionis; est enim primogenitus mortuorum, & primitiæ dormientium. Ergo resurrectio Christi est causa nostræ resurrectionis. Argumentum est Diui Thomæ 3. parte quæstione 56. articul. 1. in principio corporis.

Confirmatur ex eodem Thoma ibidem: quoniam naturalis ordo diuinitus 55. Confirmat. institutus habet, vt quælibet causa primò operetur in id, quod sibi est propinquius, & per illud operetur in alia magis remota: ignis enim primo calefacit aerem, & per aerem calefacit corpora distantia: Deus etiam primo illuminat substantias sibi propinquas, & per eas illuminat magis remotas, vt docet Dionysius de Cœlesti Hierarchia capite 13. Dionysi. Sed verbum Dei est principium, & prima causa viuificationis, & resurrectionis humanæ, iuxta illud Psalmi 35. *Apud te est fons vitæ*: & Ioannis quinto: *Sicut Pater suscitat mortuos, & viuificat; sic & filius, quos vult, viuificat*. Ergo verbum Dei primo resuscitat corpus Christi mortuum sibi vnitum; & per illud operatur resurrectionem in alijs.

Ad hoc argumentū dicimus maiorem in terminis, in quibus proponitur nō esse 56. Solutio 4. argum. Aristotelis in loco citato: ex eo enim solum desumitur hoc axioma: *Quod causa est, vt cætera sint talia, ex se est maximè tale*, quod coincidit cum illo alio primi posteriorum capite secundo: *propter quod vnumquodq; est tale, illud magis est tale*, vt videre est apud Fonsecam, *in eodem loco* Fonseca. *Metaphysicæ; & apud Suarium in Indice* Suarius. *ad eam posito ad finem primi tomi in Annotation. ad secundum librū Metaphysicæ capite primo numero sexto*. Ex hoc autem axiomatè in rigore nullum contra nos sumi potest argumentum: quia intelligitur de his, quæ ex se, & per se habent, quod sint cæterorum causæ, vt ex verbis Aristotelis euidenter colliges. Iam verò, nec actio resurrectionis, qua Christus resurrexit, ex se habet, quòd sit causa resurrectionis aliorum; nec humanitas Christi: nam virtutem resuscitandi alios habent, non ex se: sed ex sola virtute diuina ex Diuo Thoma *tertia* D. Thom. *parte quæstione 13. articul. secundo, & 3. & alijs*

alijs in locis: vndè ex illo axiomate nullum argumentum potest desumi.

57. Sed nec ex eo sumi poterit, si ita proponatur: *Quod est maximè tale est causa, vt sint talia*: quod ex illo loco Aristotelis desumit Diuus Thomas *prima par te quæstio. 2. articul. 3. & quæstio. 44. artic. primo, & 2. contra gentes cap. 13. & in ijsdem locis Caietanus, & Ferrariensis, & ante eos Capreolus in primo distinct. 3. quæst. prima, & in secundo distinct. 14. quæstione prima artic. primo in fine*: ex quo axiomate fortè deduci potest illud, quod ex eodem loco Aristotelis sumit Diuus Thomas *in dicta quæstione 56. artic. 1. primum in quolibet genere est causa aliorum, quæ sunt in eodem genere*: etenim quòd est maximè tale, est primum in tali genere. At verò cum axioma sumptum in prioribus terminis non sit verum, nisi de eo, quod ex se, & per se est maximè tale, vt diximus; nec etiam verum erit, si in terminis posterioribus proponatur, nisi in eodem sensu. Iam verò nec actio resurrectionis, qua Christus homo resurrexit, ex sua natura habet, quòd sit primum in genere actionis resurrectiuę, nec Christus homo ex se, & per se habet, quod sit primus resurgentium cum immortalitate: nam licet de facto fuerit primus, qui ad vitam iterum non moriturus resurrexerit; ex se tamen hanc primitatem non habet: quia poterat Deus alium hominem resuscitare ad immortalem vitam, antequam Christus resurgeret.

Caiet. Ferrar. Capreol. D. Thom.

58. Quare ex illo Aristotelis proloquio, quocumque modo illud proponatur, nullum potest sumi argumentum, vt virtutem causatiuam resurrectionis aliorum tribuamus, aut actioni resurrectionis Christi, aut ipsi Christo resuscitato. Decuit tamen vt Deus illam virtutem concederet, & CHRISTO & humanitati, propter vnionem cum diuina virtute, quæ ex se, & per se est prima, & principalis causa omnis resurrectionis: illam tamen cōcedere non poterat actioni, qua Christus resurrexit, in ordine ad resurrectionem aliorum: quia implicat, vt iam diximus, illam esse formalem actionem, qua alij homines actiuè resurgant. ¶ Ex quo iam patet solutio ad confirmationem: solum enim cōcludit de Christo homine, & de eius humanitate; non verò de actione resurrectionis Christi formaliter sumpta, propter rationem immediatè assignatam.

59. Vltimo obijcitur Ambrosius in Psalmo 36, vbi explicans illa verba Ioannis primo: *Quod factum est in ipso vita erat*, ita scribit: *Caro facta est; in ipso vita erat: mors facta est; in ipso vita est: resurrectio facta est; in ipso vita est.* Et tandem concludit: *Vide quanta in ipso facta sunt, quibus vitæ nostræ conuersio facta est, vt quæ perierat, redderetur.* Hæc verba ex Ambrosio contra nostram resurrectionem adducit Medina 3. p. quæst. 48. articul. 6. conclusione 5. pagin. 779. columna prima in fine. ¶ Sed non video, quomodo verba ista nobis contradicant: fateor enim resurrectionem Christi in verbo esse vitam: fateor etiam illam factam esse, vt nobis vita corporalis per mortem amissa redderetur. Sed inquiro; quomodo inde inferatur, resurrectionem, vt est formalis actio, esse actionem, qua nos debemus suscitari? etenim resurrectio Christi fecit, vt virtus instrumentalis suscitandi tribueretur Christo homini, & humanitati illius, vt iam diximus: & hoc satis est, vt illa dicatur facta, vt nobis vita per resurrectionem reddatur.

Vltim. argumen. ex Ambros. Solutio.

§. 6.

Christum Dominum nostram resurrectionem operaturum, & per actum imperij, & per vocem Archangeli.

60. INquirunt Doctores; quomodo Christus Dominus operaturus sit vnionem animæ cum corpore, nostramque resurrectionem? quidam volunt eum hæc esse operaturum per solam suam voluntatem; ita nonnullos docuisse testatur Suarius *secundo tomo indicta disputatione 50. sectione quarta pagin. 1001. colum. 2. in fine; vbi pagin. 1002. columm. 2. in principio dixit probabile esse, quod ita fiet.* Hi authores fundamentum sumēt ex verbis Christi Ioannis quinto: *Sic & filius, quos vult, viuificat*, & ex verbis Damasceni libr. 4. de Fide cap. 28. *Credo resurrectionem futuram diuina voluntate, virtute, & nutu.* Id est, imperio diuinæ voluntatis, se solo efficaci, vt ad nutum sibi obediatur. Si verò

Quorundā opinio. Suarius. Ioan. 5. Damasc.

tò illis obijcias, in sacris literis mentionem fieri non solum iussus, & imperij; sed etiam vocis, & tubæ: respondent vocem, & tubam in illis locis non sumi propriè. sed metaphoricè, vt denotent realem Christi præsentiam sese corporaliter demōstrantem: etenim ex Diuo Gregorio, *tubam sonare nihil aliud est, quàm mundo filium Dei, vt iudicem demonstrare* D.Grego.

Sotus. Hanc opinionem nonnullos tenuisse, testatur Sotus *in 4. distinctio. 43. quæstione prima articulo quarto. §. Haud tamen inter interpretes pagin. 402. columna secunda ad finem*: apud quos sola præsentia Christi sensibiliter apparebit in iudicio absq; vlla sensibili voce: vnde ipse Christus mortuorum resurrectionem faciet solo interno voluntatis iussu, & imperio absque vlla interna voce, aut sonitu; sicut Deus solo iussu, & imperio suæ volūtatis absq; vlla voce media mundum condidit.

61. Aliorū opinio. Alij volunt nostram resurrectionem faciendam esse non solum per imperium voluntatis Christi: sed etiam per vocem ipsius Christi propriam & sensibilem, quę efficaciter præcipiet, vt mortui resurgant. Hanc opinionem forte probabunt, qui volunt Archangelum, de quo Paul. 1. ad Thessalonicenses 4. *in iussu & in voce Archangeli*, esse ipsum Christum Dominum. *Ipse igitur Dominus* (ex Paulo vbi supra) *in iussu*, id est in imperio suæ voluntatis: *& in voce Archangeli*, id est in voce sui ipsius, qui nomine Archangeli intelligitur: *& in tuba Dei*, id est in voce sua propria; quæ ad modū tubæ sonabit: *descendet de Cœlo*, in sua propria persona incarnata, *& mortui qui in Christo sunt resurgent & cætera*. Hoc est, inde consequetur mortuorum resurrectio. In eodem sensu intelligenda sunt verba Pauli 1. *Corint. 15. In nouissima tuba, canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti*, id est in nouissima voce ipsius Christi, quæ ad modum tubæ sonabit, mortui resurgent incorrupti. Fauent huic sententiæ verba Ioannis 5. *Venit hora, in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem filij eius, & procedent, qui bona egerunt, in resurrectionem vitæ, qui vero mala egerunt, in resurrectionem iudicij.* Hæc opinio nonnullis fuit probata: plures enim voluerunt, vel nullam aliam futuram esse vocem sensibilem, nisi solius Christi Domini imperantis resurrectionem; aut si admittendæ sunt aliæ voces, Archangeli, & aliorum Angelorum; illę non sunt admittendæ; vt instrumenta actiua, aut vnionis animæ cum corpore; aut resurrectionis; sed solū ad colligendos cineres, & ad conuocandos homines iam resuscitatos, vt ad vnum iudicij locum conueniant. Itaque Christus Dominus, & imperio suæ voluntatis, & voce ex illo virtuosa, vniet animas cum suis corporibus, & vniendo faciet omnium resurrectionem. Hanc opinionem absque dubio probauit Valentia *quarta parte disput. 11. quæst. 3. puncto 2. pag. 1936. §. Tertia causa B.C.D.* Valentia.

1. Ad Thes. 4.

62. Authoris opinio. Ego puto Christum Dominum, & ad vnionem, & ad resurrectionem concurrere, & imperio suæ voluntatis, vt instrumento coniuncto; & voce Archangeli, tanquam instrumento separato: etenim existimo, Archangelum voce suæ tubæ esse instrumentum, & Dei, & Christi hominis, & ad vnionem animarum, & ad mortuorum resurrectionem. Pro cuius explicatione duas statuo conclusiones.

63. 1. Conclus. Prima Conclusio: *Christus homo resurrectionem non operabitur solo interno suæ voluntatis iussu: sed mediante voce sensibili, qua resurrectio mortuorum efficaciter operabitur.* Statuitur contra primam opinionē; efficaciter ex eo probatur; quia cum iudicium futurum sit sensibile, non potest non esse sensibile imperium Christi iudicis, quo imperentur, quæ ad iudicium sunt necessaria: talis autem est resurrectio mortuorum: vnde per vocē sensibilem imperabitur; nimirum per illam: *Surgite mortui, & venite ad iudicium*, vt diximus suprà art. 2. §. 4. ex Chrysostomo, & Theophylacto; & id collegimus ex ijsdem verbis Pauli: *In iussu, & in voce*, quæ satis declarant, voce illa exprimi iussionem, & imperium Christi iubentis fieri resurrectionem: & eandem audient mortui, Ioannis. 5. Quod satis declarauit Euthymius in Ioannem c. 7. de Christo ita scribens: *Virtute arcana coaptabit, animabit, ac excitabit mortuos voce sua, siue iussu, quo tunc per Angelum clamabit.* Et satis id explicauit Chrysostomus *homil. 8. in primam Epistolam ad Thessalon. his verbis: Resurgent mortui, & fiet opus, non Angelorum* Chrysost.

*gelorum ad hoc quidquam valentiū, sed ver-
bi ipsius: tanquam si rege quopiam impera-
te, ac iubente egrederentur conclusi, & rap-
tim, & ministri eos educerent: non illi posteà
propria virtute, sed ex voce illa hoc face-
rent* Quare illi voci (cuiuscunque illa sit)
non est neganda physica efficientia in re
surrectionem, vt ostendimus supra art.
2. §. 5. ex Hieronymo, Hypolito, Orige-
ne, Chrysostomo, & Euthymio; addo nūc
Glossam ad illa verba Psalmi 67: *Dabit
voci suæ vocem virtutis*: vbi ita ait: *Id est
in virtutem suscitandi corpora.* Idem docue
64. runt plures; ex scholasticis: *D. Thomas in*
Gloss. ord. *4. dist. 43. q. 1. art. 2. quæstiunc. 2. ad 2. vbi*
D. Thom. *ita ait: Illa vox habebit efficaciam instrumē*
Sotus. *talem ad resuscitandum. Idem docet Richar-*
Richard. *dus ibidem art. 3. q. 3. Bonauentura art. 1. q.*
Bonau. *6. n. 32. Sotus q. 1. artic. 4. §. Arguis fortè,*
Suarius. *pag. 403. col. 2. Suarius 2. tom. ad 3. p. disp.*
Valentia. *50. sect. 4. pag. 1002. col. 1. Valentia 4. part.*
Toletus. *disp. 11. q. 3. puncto 2. pag. 1936. §. Tertiò
causa instrumentalis, & satis explicat Tole-
tus ad illa verba Ioannis 5. Audient vocem
filij Dei*, affirmans vocem illam esse in-
strumentum diuinæ potentiæ.

65. In confirmationē huius doctrinæ ex-
Confirmat. pendi possunt tùm verba Christi Ioannis
5. tùm Pauli *1. Corint. 15. & 1. ad Thessal.*
4. Nam apud Ioannem ad auditionem
vocis filij Dei sequitur ipsa processio
mortuorum in resurrectionem: ita enim
habetur: *Qui in monumentis sunt, audient
Ioan. 5. vocem filij Dei, & qui bona egerunt, proce-
dent in resurrectionem vitæ: qui verò mala,
in resurrectionem iudicij.* Apud Paulū verò
in vtroque loco ad vocem tubæ conse-
quitur mortuorum resurrectio, ita enim
habetur 1. Corint. 15: *Canet enim tuba, &*
1. Cor. 15. *mortui resurgent incorrupti:* & 1. ad Thes-
1. ad Thes. salonicen. 4: *In voce Archangeli, & in tuba*
4. *Dei descendet de cælo, & mortui, qui in Chri-
sto sunt, resurgent, & cætera.* Quæ imme-
diata consecutio arguit virtutem quandā
in illa voce resuscitatiuam mortuorum.
Quod ex eo etiam potest cōfirmari; quia
sicut vox Dei iussiua alicuius effectus,
ex eo, quòd est vox habentis potestatem
ad illum effectum, est virtuosa ad illius
productionem, iuxta illud, ipse dixit, &
facta sunt; ipse mandauit, & creata sunt,
ita etiam vox Christi Domini propter
potestatem excellentiæ, quam habet ad
operanda miracula, maximè ad ea, quę ad
finem Incarnationis pertinent, vt habes
ex *D. Thoma 3. p. q. 13. art. 2.* ex ipso Chri *D. Thom.*
sti imperio virtuosa est, & efficax ad ope
randum, quod à Christo imperatur: vnde
vox illius, qua Lazarum, & alios mor-
tuos suscitauit, efficaciter operata est illo-
rum resurrectionē, vt omnes agnoscunt:
verba item Christi, *Hoc est corpus meum,
&c.* in cœna dicta ex eadem excellentiæ
potestate virtutem habuit ad faciendam
trāssubstantiationem panis in suum cor-
pus. Eodem igitur modo, cum Christus
Dominus habeat potestatem excellentię
ad mortuos suscitandos; vtique vox illius
habebit virtutē resuscitatiuam mortuo-
rum. Quare cum contra præcitatam pri-
mam sententiam admittendum sit Chri-
stum Dominum voluntatem suam resur 66.
rectionis imperatiuā sensibiliter expres-
surum: vtique per vocem ipsam operabi-
tur resurrectionem; non verò solo inter-
no Imperio voluntatis. Nec contra hoc
aliquid efficiunt verba Ioannis 5. *Sic &
filius, quos vult viuificat*; quia illa non de-
notant, filium solo interno imperio eos
viuificare, sed imperio sensibiliter expres
so. Et eodem modo explicandus est Da- *Damasc.*
mascenus pro prima opinione adductus:
nec enim negat, voluntatem diuinam ex
teriùs per verba esse explicandam; cum
iudicium illud futurum sit sensibile. Vn-
de illi opinioni non est admittendum in
futuro iudicio solam Christi præsentiam
futuram esse sensibilem absque vllis vo-
cibus, signisque externis, ac sensibilibus;
cum certum sit sententiam voce sensibili
à Christo esse proferēdam; nec D. Greg.
oppositum docuit; imó admittit, sonum
tubæ sensibilem.

Secunda propositio: *Licet probabile sit,* 67.
quòd vnio animarum cum corporibus, & mor 2. proposit.
*tuorum resurrectio sola Christi Domini voce
sit operanda; mihi probabilius est, eam solum
operandam fore voce Archangeli, tanquam
externo quodam instrumento.* Prior pars Probatur 1. pars.
ex eo probatur, quia placuit viris doctis-
simis: & probabilis est opinio, quòd in il-
lo iudicio admittenda sit vox Christi Do
mini; qua resurrectionem imperet: admis
sa autem hac voce; vel nullæ aliæ voces
admittendæ sunt, vt nonnulli volunt; vel
si admittantur, non sunt admittendæ, vt
operatiuæ resurrectionis; quia ad eam sa-
tis est vox Christi. Posterior verò pars

ex eo mihi probatur, quia longè probabilius iudico, Archangelum tuba canen- Probatur 2. pars. tem sua voce ad imperium Christi prolata per modum instrumenti operaturũ esse, & vnionem, & resurrectionem. Hac autem opinione supposita, necessariò admittendum est, Christum Dominum nõ esse operaturum resurrectionem nostrã voce sua propria; sed eam operaturũ mediante voce Archangeli, tanquam instrumento separato; ex potestate à Christo Domino illi delegata per potestatem excellentiæ, quam ad hoc habet: etenim nõ solùm potest suam delegare potestatem, sed etiam committere efficaciam operatiuam resurrectionis: sicut sacerdotibus propter eandem excellentiæ potestatem dedit efficaciam, vt per verba consecrationis transubstantiarent substantiam panis in substantiam corporis Christi: & per eandem potestatem excellentiæ eisdem dedit potestatem, vt per verba Sacramẽtorum ministerialiter actiuè gratiam cõferrent. Plura de hoc dicemus in vltimo §. huius articuli.

§. 7.

Christum Dominum operaturum resurrectionem non solùm bonorum, sed etiam malorum.

68. Ratio dubitandi. ILla etiam dubitatio in hoc articulo excitari solet; an Christus Dominus, vt instrumentum coniunctum diuinitatis effecturus sit solam resurrectionẽ bonorum; an etiam malorum? Ratio dubi- Matt. 24. tandi sumitur ex verbis Matthæi 24. n. 31. *Et mittet Angelos suos cum tuba, & voce magna; & congregabunt electos eius à quatuor ventis, & cætera.* Quæ verba intelliguntur de congregatione, quæ præuia resurrectione facienda est à Christo. Ergo Christus tantùm faciet resurrectionem electorum: mali autem iussu, & imperio solius Dei immediatè suscitabũtur.

69. 2. ratio. Deinde ex eo sumi potest dubitandi ratio; quoniam resurrectio malorum nihil videtur habere simile cum Christi resurrectione: quia corpora eorum dotes non habebunt: iam vero causa semper relinquit in effectu aliquid sibi simile.

70. 3. ratio. Tertio; quia per resurrectionem conformabimur Christo resurgenti, vt significat Paul. 1. Corinth. 15. dum ait; *Si Christus resurrexit: & nos resurgemus.* Iam vero soli illi debent Christo conformari, qui portant illius imaginem; quam tamẽ mali non portant, sed soli boni.

Dicimus tamen apud omnes esse in- 71. Affirmatiua est vera. dubitatum, Christum Dominum; etiam resurrectionem malorum operaturum esse: quod omnes Theologi, tanquam certum supponunt, vt patet ex *D. Thoma in* D. Thom. *4. dist. 43. q. 1. art. 1. quæstiunc. 2. ad 3. in terminis ita respondent Sotus in 4. dist. 43. q. 1. art. 4. §. Redarguitur etiam, pag. 402. col.* Sotus. *1. & Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 50. sect. 4. in fine*, vt alios omittamus. Quæ veritas Suarius. ex eo probatur; quia fides docet, omnes etiam damnatos esse resurrecturos, vt ostendimus q. 4. art. 2. §. 4. omnes etiam resurgent, vt à Christo iudicentur: *omnes enim nos* (ex Paulo 2. Corint. 5.) *manife-* 2. Cor. 5. *stari oportet, ante tribunal Christi, vt referat vnusquisque propria corporis, prout gessit, siue bonum, siue malum.* Iam verò Ioãnis 5. Ioan. 5. *Pater omne iudicium dedit Filio*: ex quo infertur simul filio datam esse potestatẽ resuscitandi omnes, quos iudicaturus est. Satis etiam id probant verba Christi in d. cap. 5. Ioannis: *Omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei; & procedẽt, qui bona egerunt, in resurrectionem vitæ: qui verò mala, in resurrectionem iudicij.* Ex quibus verbis patet, tàm bonos, quàm malos surrecturos esse ex imperio, & efficacia vocis Christi Domini. Ergo tam boni, quàm mali operatione Christi sunt resurrecturi. Accedat etiam Paulus 1. Corint. 15: *Canet enim tuba, & mortui resur-* 1. Cor. 15. *gent incorrupti, & nos immutabimur*: mortui, inquam, tàm boni, quàm mali resurgent incorrupti: soli autem boni immutabuntur, per gloriam corporis: vtrique tamen resurgent virtute tubæ, quæ à Christo virtutem resuscitatiuam accepit, vt sæpè diximus. Accedat etiam illud Pauli: *Sicut in Adam omnes moriũtur* (morte scilicet naturali) *ita & in Christo omnes viuificabuntur*, recuperando naturalem vitam.

Quod verò obijcitur ex verbis Mat- 72. thæi 24. nihil obstat: quia verba illa non Ad 1. obiectionem. intelliguntur de voce resuscitatiua mortuorum: hæc enim fiet ante corporalem Christi descensum ad iudicium; sed de voce, quæ ante Christi descensum congregabit in vnum locum omnes resuscitatos.

tatos. Et quanuis illa vox congregabit ad iudicium, etiam damnatos, specialiter tamen dicitur congregare omnes electos, ob rationes, quas explicauimus in d. art. 2. §. 4.)

73. Ad 2. & 3. Ad secundam, & tertiam obiectionem respondetur cum D. Thoma vbi suprà ad 3. & Soto loco citato, Christum Dominũ esse causam reparationis totius naturæ, non solùm quoad ea, quæ pertinẽt ad gratiam; sed etiam quoad ea, quæ pertinent ad naturam: nam cum sit destructurus peccatum, non solũ illud destruet, quatenus est priuatio gratiæ, sed quatenus est priuatio vitæ perpetuæ; vnde ex Paulo 1. Corinth. 15. *Nouissima destruetur inimica mors.* Quoad restaurationem naturæ in ordine ad vitam, est causa vniuersalis tàm in bonis, quàm in malis: at verò quoad destructionem gratiæ, solùm erit causa in bonis. Itaque, vt ait D. Thomas, omnes tàm boni, quàm mali Christo Domino conformabuntur in reparatione vitæ naturalis: soli boni in reparatione gratiæ. Itaque Christus in omnibus bonis, & malis relinquet similitudinem suæ vitæ naturalis, quam in se ipso per resurrectionem restaurauit: at tamen in solis bonis relinquet sui similitudinem in ordine ad dotes supernaturales corporis.

§. 8.

Quænam in Christo homine sit hæc virtus instrumentalis, qua ad operandum resurrectionem eleuatur?

74. Quænam sit virtus. SI quis inquirat, quænam sit hæc virtus instrumentalis, qua Christus homo, eiusque humanitas eleuatur ad actionem mortuorum suscitatiuã? quæstio est satis controuersa. Communis tamen non soli Christo, sed omnibus creaturis, quæ eleuantur ad opera miraculosa: de qua quæstione latissimè egimus in 2. tom. lib. 10. q. 2. per totam: vide ibi art. 15. & iuxta ea hanc difficultatem explicabis.

§. 9. & vltimus.

Archangelum tuba cantantem concurrere ad resurrectionem, vt instrumentum.

75. Quæstio. SVperest explicare; an præter Christum hominem aliud Instrumentũ concurrat, tùm ad vnionem animæ cum corpore; tùm ad mortuorum resurrectionem? Partem negantem probari se rẽ ab omnibus forte quis arbitrabitur: quia ferè omnes simpliciter negant vnionem animæ cum corpore efficiendã esse ministerio Angelorum, vt patet ex *Scoto in 4. dist. 43. q. 5. littera B. §. De secundo dico*, vbi simpliciter docet, Angelum non posse illam formam substantialem inducere in materiam: & idem videtur tenere *Richardus ibidem art. 5. q. 2.* vbi ministeriũ Angelorum solùm admittit ad collectionem cinerum; non autẽ ad vnionem corporum cum suis animabus: idem etiam docet *Durandus ibidem q. 4. n. 6.* affirmans Angelum nõ posse inducere formam in materia: & satis *Sotus ibidem q. 1. art. 4. §. Congregatis illis particulis cum sequentibus, pag. 416. col. 1. & 2.* Sed hi authores non loquuntur in terminis nostræ quæstionis; sed agunt de Angelis sua naturali virtute ministrantibus: vnde solùm negant, hanc vnionem animarum cum corporibus posse fieri virtute naturali Angelorum; vtrùm verò Angeli ad eam assumãtur à Deo, tanquam instrumenta? nihil determinant; & ideò in nostris terminis non possunt citari pro parte negatiua. Pars negãs. Scotus. Richard. Durand. Sotus.

76. Suari' pro negante. Quare in terminis propositis, qui negantem sententiam probaret, vnum inueni Suarium 2. *tom. ad 3. p. disp. 50. sect. 4. pag. 1000. col. 2. §. Dico tertio, litera C.* vbi reputat fictitium, & absurdum, Angelum concurrere ad resurrectionem, vt instrumentum Dei: & id tanquam certissimũ absque vllo allato fundamento supponit. Fateor posse illius sententiam corroborari opinione Abulensis *tom. 7. in Matth. c. 25. q. 612. pag. 271. col. 4. F.* quatenus docet, suscitationem mortuorũ esse operationem Dei nulla alia substantia cum eo concurrente, vnde ibidem docet, eam non fieri mediantibus Angelis. Pro illo etiam facit idem *Abulensis tom. 6. in Matthæum c. 22. q. 226. pag. 77. col. 2. D. E.* vbi docet, reunitionem istam, & resurrectionem ideò non fieri mediante voce, de qua *Ioannis 5. & 1. Corint. 15. & 1. ad Thessal. 4.* quia est operatio miraculosa, quæ à Deo fit immediatè, nullo scilicet medio instrumento. Et eadem ratione pro hac negante opinione facit *Sotus in 4. dist. 43. q. 1. art. 4. §. Quo autem Angelorũ, pag. 405. col. 1.* vbi expressè ait, animarum vnionẽ Abulensis etiam. Sotus quoque.

cum

cum corporibus à solo Deo immediatè fieri, absque vllo creato ministerio, sicut fit animarum creatio. Adduci etiam possunt pro hac opinione Scotus, & Durandus locis citatis, quatenus docent, hanc animarum vnionem efficiendam esse à Deo immediatè. Quanuis intelligi possunt de immediatione, quę negat, mediationem causæ secundę in suo genere principalis, quam admittit infusio animæ, cũ primò à Deo creatur: licet enim creatio illius immediatè fiat à solo Deo; vnio tamen eius cum corpore fit mediante generante, qui sua actione ad illam concurrit. Quare pro hac negante sententia in nostris terminis solùm habemus Suariũ, & Sotum, & suo modo Abulensem.

Non sunt pro ea Scotus, & Durand.

77. Authoris opinio.

Ego tamen puto, probabilissimum esse Archangelum tuba canentem, de quo Paulus 1. Corint. 15. ad vnionem animarum cum corporibus, & ad mortuorum resurrectionem concurrere, vt instrumẽtum separatum Dei, & Christi. Fundamentum sumo ex opinione, quam idem Suarius simpliciter probat *in d. sect. 4. §. Tertiò vt hæc amplius, pag. 997. col. 2. in fine*, & nos inferiùs approbabimus: scilicet resurrectionem mortuorum prius tempore esse futuram, quam Christus Dominus è cœlo descendat: decet enim regiam Christi maiestatem, iudiciariamq; illius potestatem, vt homines iudicandi Christi iudicis præstolentur aduentum, quàm Christum ipsum homines iudicãdos expectare. Hac autem opinione supposita, dici non potest, mortuos surrecturos ad vocem Christi. Et vt id fiat euidẽtius; suppono authores, qui volunt resurrectionem efficiendam esse virtute, & efficacia vocis Christi in eo conuenire, vt vox ista sit ab ore Christi efformata per linguam, cæteraque organa ad loquendũ instituta: nam de hac voce intelliguntur verba Christi Ioannis 5: *Qui in monumentis sunt, audient vocem filij eius*, id est, vocem naturaliter ab ore filij incarnati prolatam. Porrò si resurrectio mortuorum futura est, antequam Christus è cœlo descendat; profectò si mortui ad naturalem Christi vocem debent resurgere; Christus in cœlo, & è cœlo vocem illam edet. Cum verò in terris audiri debeat non potest non esse edita à Christo cum ingenti, & deformi oris rictu, & larga distorsione: iam verò Christi Domini maiestatem non decet loquendo hiscere, satisfacereque. Nec satis est, si dicas, vocem illã naturalem sine vllo oris rictu, & distorsione editam posse diuina virtute vbique distinctè audiri: quia ad miraculum non est recurrendum, quando ad id nulla cogit necessitas. Nec cum aliquibus recurrendum est ad vocem, quam Christus existens in cœlo absque linguæ, orisque ministerio diuina virtute potest efformare in aere nobis propinquo: quoniã vox illa non esset vox Christi, nec humana; quod authores illius opinionis nec admittunt; nec est admittendum: quoniam regiam Christi maiestatem magis decet nõ per se ipsum, sed per suos ministros efficere, quæ ad iudicium sunt necessaria. Iam verò Christus per potestatem excellentiæ, quam à Deo habet ad ea, quæ ad iudicium pertinent, potest suis ministris dare virtutem resuscitandi; sicut sacerdotibus dat virtutem transubstantiãdi panem, & vinum in corpus, & sanguinem ipsius, & producendi gratiam iustificantem, vt fides docet. Quare præcitata opinione supposita, longè est probabilius, & decentius, vt resurrectio mortuorum fiat, non voce ex ore Christi prolata, sed voce ministri ex imperio Christi resurrectionem imperantis. Nec solùm id est probabilius, si resurrectio facienda est, prius quàm Christus de cœlo descendat; sed etiam si illa futura sit Christo iam in terris præsente: quia ad principem, supremumque iudicem spectat facere per ministrum, quæ iudicium, & sententiam antecedunt. Quare probabilius, & verisimilius esse iudico, vocem imperatiuam, & executiuam resurrectionis fieri ex imperio Christi, vel adhuc existentis in cœlo, vel iam præsentis in terra; ministerio tamen Angelorum; non quidem nudo, sed virtuoso, virtute illis à Christo collata. Quod etiam satis confirmatur ex Paulo 1. ad Thessalonicen. 4. *in iussu, & in voce Archangeli*: nec enim probabiliter dicitur ibi per Archangelum intelligi Christum Dominum: etenim vox illa semper dicitur tuba; ideò, quia per quandam tubam ex aere formatam ad modum sonitus tubæ edẽnda est, ad terrorem incutiẽdum. Iam verò indecens est, vt Christus per instrumentum ad modum tubæ loquatur:

Suarius.

Ioan. 5.

78. Non admittitur quorundam opinio.

79.

80. Vox illa fit ex imperio Christi, ministerio Angelorum.

quatur. Quod adhuc confirmatur ex verbis Euthymij cap. 7. in Ioannem: *Virtute, inquit, arcana reaptabit, animabit, & excitabit mortuos voce sua, siue iussu, quo tunc per Angelum clamabit.*

Euthym.

81. Supposita autem hac probabilissima sententia, quod vox illa imperans mortuorum resurrectionem, non est ore Christi edenda, sed ministerio Angelorum (quam opinionem esse probabilem idem Suarius admittit *in d. sect. 4. pagina 1002. col. 1. in fine*) tantùm abest, vt absurdum sit, Archangelum assumi à Deo, & à Christo, vt instrumentum ad resurrectionem operãdam; vt sit longè probabilius, si res ista diligentius expendatur: etenim negandum non est, Christum hominem ex potestate excellentiæ, quam à Patre habet ad mortuorũ resurrectionem, posse alicui Angelo, vt ministro, & instrumento separato dare virtutem ministerialem ad resuscitandum mortuos. Nec puto id posse negari: nam si ex eadem excellentiæ potestate data sibi in ordine ad gratiam sacramentalem potuit dare virtutem sacerdotibus, cęterisque ministris, tùm ad producendam gratiam, tùm ad faciendam transubstantiationẽ; cur ex eadem potestate excellentiæ non poterit dare virtutem actiuam ad resuscitandum mortuos? Quod verò de facto eam dederit, ex eo probatur; quoniam & Patres, & Theologi hanc virtutem admittunt in voce, quæ dicit; *Surgite mortui*, vt latè ostendimus suprà art. 2. §. 5. & latiùs in hoc artic. §. 6. concl. 1. vbi hanc efficientiam deduximus, tùm ex verbis Christi *Ioannis 5; tùm ex Paulo 1. Corinth. 15. & 1. ad Thessalon. 4.* Quare si verba illa ab Archãgelo proferantur, tanquam à ministro Christi ex illius imperio resurrectionem imperante; profectò Archangelus candẽ habebit potestatem, & virtutem: nam si verba prolata sunt causa resurrectionis; vtique ipse etiam minister ea proferens, erit illius causa: nam ex eo, quod sacramẽta à Christo instituta sunt causa gratiæ, benè infertur, ipsum etiam ministrum eiusdem gratiæ esse causam, vt latè ostendimus in materia de Sacramentis in genere, & admittit *Suarius 3. tom. ad 3. p. q. 64. art. 1. in commentario literæ.*

Suarius.

Christus dedit Archangelo potestatem resuscitandi.

Ioan. 5.
1. Cor. 15.

82. Occurritur obiectioni. Nec vim argumenti elides, si dicas Archangelum nihil aliud facere, quàm ipsam vocem; & Christum eum solum eligere, vt ministrum, ad ipsam faciendam: hoc enim & falsum est, & contra præcitata verba Pauli, *in iussu, & in voce Archãgeli*; ex quibus manifestè colligitur, Archangelum ita vocem illam efformare, vt per illam iubeat resurrectionem, quam verba sonant: ita enim sunt intelligenda, *in iussu*, scilicet Archangeli, *& in voce Archangeli.* Porrò si Archangelus per vocẽ à se formatam iubet fieri resurrectionẽ; vtique illã iubet ex potestate sibi à Christo commissa: qua supposita, negari non potest, ipsum Archangeli iussum habere efficaciam ministerialem, & instrumentalem in resurrectionem; & per cõsequẽs nec negabitur, ipsum Archangelum, vt Christi ministrum resurrectionem efficere iussu Christi eam imperando. Quod esse probabile expressè admittit idem Suarius *loco citato, pag. 1002. col. 1. ad finẽ*; & id confirmat verbis Euthymij. Vnde mirum est, quod ibidem pag. 1000. col. 2. §. *Dico tertiò, litera C.* putet esse absurdũ, Archangelum ad resurrectionẽ concurrere, vt ministrum Dei, & Christi.

Archangeli iussus habet efficaciam.

Suarius.

83. Si aliquis inquirat; quisnam sit ille Archangelus? iam suprà diximus esse Michaelem. Si rursus inquiras; an solus ille Archangelus ad resurrectionem, vt instrumentum concurrat? quæstio indiget distinctione. Affirmatiuè respondendũ erit, si omnes mortuorum cineres ad vallem Iosaphat Angelorum ministerio sũt deducendi, vt in eo fiat mortuorum resurrectio, quæ est probabilior opinio, vt inferiùs dicemus: nam tunc solus Archãgelus illa nouissima tuba resurrectionem imperabit. At verò res erit dubia, si singuli mortuorum in illis locis sunt resurrecturi, in quibus sunt sepulti, & indè cõgregandi ad vallem Iosaphat: hac enim posita opinione plures existimant, singulos sua propria tuba imperaturos resurrectionem eorum, quorum cineres collegerunt: nec enim probabile est, quod vna tantùm vox Archangeli ad loca maximè distantia pertingat.

Archangelus ille est Michael.

An ille solus concurrat?

84. Ego priorem dicendi modum puto esse probabiliorẽ, & satis ad mentem Pauli, dum ait, mortuos resurrecturos esse in iussu, & in voce nouissima Archangeli. Cui accedit, quòd Ioãn. 5. omnes mortui ad vnam vocem filij Dei procedent in resurrectionẽ:

Opinio auctoris.

quæ

quæ in ipſa vox, vt ſupponimus, eſt vox Archangeli: dicitur autem vox filij Dei; quia fiet ad illius imperium. Et inde infero probabiliorem eſſe opinionem, quod omnium reſurrectio facienda eſt in valle Ioſaphat. Si verò oppoſitum potius probes; admittendum tibi eſt, vocem illam Archangeli virtute diuina ad omnes orbis partes pertingere, in quibus mortuorum cineres miniſterio aliorum Angelorum ſunt congregati. Et hæc dicta ſint de cauſa efficiente reſurrectionis.

ARTICVLVS VI.

De cauſa exemplari reſurrectionis.

SEcundum ordinem poſitum in præfatione huius quintæ quæſtionis, diſputatio de cauſa exemplari ſextum obtinet locum. Pro cuius explicatione præmittimus, cauſam exemplarem (quam eſſe dandam ex Philoſophia ſupponimus, ſiue illa ad cauſam efficientem reuocetur, ſiue ad formalem) eſſe illam, quæ agenti repræſentatur, vt ad eius ſimilitudinem operetur. Inquirimus igitur; vtrùm in operanda noſtra reſurrectione Deus, & homo Chriſtus habeant aliquod exemplar, ad cuius ſimilitudinē noſtram reſurrectionem efficiēt? In hoc igitur ſenſu inquirimus; vtrùm noſtra reſurrectio habeat aliquam cauſam exemplarem?

§. 1.

Chriſtum Dominum eiuſque reſurrectionem eſſe noſtræ reſurrectionis cauſam exemplarem.

1.

Chriſtus eſt cauſa exemplaris.

IN hac quæſtione certiſsimum eſt, & ipſum Chriſtum, & ipſius reſurrectionem eſſe cauſam exemplarem reſurrectionis noſtræ: id enim vno ore docent omnes Theologi; & euidenter deducitur ex ſacra Scriptura: etenim Paulus ad Philippenſes 3. n. 21. ita ait: *Saluatorem expectamus D. N. Ieſum Chriſtum, qui reformabit corpus humilitatis noſtræ configuratum corpori claritatis ſuæ*: vt ſcilicet, ſit illi conforme, & aſsimilatum, ex Gloſſa interliniari, & ordinaria, ex Chryſoſtomo, cæteriſque expoſitoribus. Quod ſatis declarat litera græca, quæ ita habet: *vt fiat conforme corpori ſuo*, verſio etiam Syra ita tranſtulit: *vt fiat in ſimilitudinem corporis claritatis ſuæ*. Accedat Paulus ad Romanos 6. n. 5: *Si enim complantati ſumus ſimilitudini mortis eius; ſimul & reſurrectionis erimus*, id eſt, ſimul etiam complantati erimus ſimilitudini reſurrectionis illius: *Cōplantati*, inquam, *ſimilitudini reſurrectionis eius*, id eſt ad ſimilitudinem, atque conformationem reſurrectionis illius; vt ſcilicet ſimilem habeamus reſurrectionem; quia eodem modo reſurgemus, quo & ille reſurrexit. Optimus locus apud Paulum 1. Corint. 15. n. 48. & 49. *Qualis terrenus, tales & terreni, & qualis cæleſtis; tales & cæleſtes: igitur ſicut portauimus imaginem terreni; portemus, & imaginem cæleſtis.* Senſus eſt: vt ſicut Chriſtus per reſurrectionem adeptus eſt corpus cœleſte; nimirum Immortale, & glorioſum; ita etiā nos cœleſtes ad inſtar illius aſſequamur corpus glorioſum, & immortale.

Ad Philippenſ. 3.

Gloſſa.

Ad Rom. 6.

1. Cor. 15.

2. Quare ſicut per imaginē Adami terreni facti ſumus illi ſimiles; ita etiā portēmus imaginem cæleſtis Adami Chriſti, vt ad ſimilitudinem illius in reſurrectione gloriam corporis obtineamus. Conſtat igitur ex Paulo Chriſti corpus per reſurrectionem glorioſum eſſe exemplar, ad cuius ſimilitudinem, & conformitatem omnes reſurgemus: & merito, quia Chriſtus reſurgens ex mortuis eſt primitiæ dormientium, & mortuorum primogenitus; cui ideò, quia erat Deus, non ſolùm collata eſt gloria corporis, ſed gloria, quaſi vnigeniti à Patre, in quo omnes eramus viuificandi. Iam verò, quod in vnoquoque genere eſt primum, ex ſe vendicat, vt ſit cæteris exemplar, regula, & menſura. Merito igitur in hoc conueniunt omnes Theologi, vt reſurrectio Chriſti ſit noſtræ reſurrectionis cauſa exemplaris: ita *Scholaſtici in 4. diſt. 43. vbi D. Thomas q. 1. art. 2. quæſtiunc. 1. habetur in additionib. q. 76. art. 1. idem docuit 3. p. q. 56. art. 1. ad 3. Idem docuerunt Alenſis 3. p. q. 20. memb. 2. art. 1. in principio, & in fine, Richardus in 4. diſt. 43. art. 3. q. 3. ad 3. D. Bonauent. art. 1. q. 6. n. 32. & in fine articuli, Sotus q. 1. ar. 4. 5. Eſt tamen dubium, pag. 401. col. 2. Abulenſis tom. 6. in Matthæum c. 22. q. 235. ad 1. arg. fol. 89. col. 2. B. Suarius 2. tom. ad 3. p. diſp. 50. ſect. 5. poſt principium, pag. 1002. col. 2. in fine, & pag. 1003. col. 1. per totam, tanquam notum docet Salmeronius tom. 11.*

D. Thom.
Alenſis.
Richard.
D. Bonau.
Sotus.
Abulenſis
Suarius.
Salmer.

ſuæ

suæ Euangelicæ historiæ tract. 6. post princip. pag. 38. col. 1. vt alios in re notissima omittamus: satis sit authoritas Augustini in libris de Trinitate, quem refert D. Bonau. vbi suprà in hæc verba: *Talia erunt corpora nostra, quale Christus sua resurrectione monstrauit.*

Aug. D. Bonau.

§. 2.

In quo positus sit effectus exemplaritatis nostræ resurrectionis ad resurrectionem Christi.

3. In quo positus sit effectus exemplaris. Sed vt hæc causalitas exemplaris resurrectionis Christi ad resurrectionem nostram melius explicetur, & facilius intelligatur, in quo nam positus sit illius effectus, tria sunt annotanda. Primum est, ad hoc, vt res aliqua sit exemplar alterius, non satis esse, quòd illæ res sint inter se similes, & cõformes; sed oportet, vt altera ad imitationem alterius efformetur, ita vt fiat sub habitudine repræsentationis, & imitationis alterius: inde enim est, vt causalitas causæ exemplaris nihil aliud sit, quàm ipsum efformari rei ad imitationem ipsius exemplaris: effectus verò sit ipsam rem esse efformatam sub habitudine imitationis alterius; quę omnia ex Philosophia supponimus, & facilè colliges *ex Suario in d. disput. 50. sect. 5. §. Ex his ergo satis constat, pag. 1006 col. 1. & ex Conimbricensibus 2. Physicorũ c. 7. q. 4. art. 1. §. Ad ea igitur argumenta, pag. 270. & q. 8. art. 1. in fine.* Quare resurrectionem Christi, siue potiùs Christum resurgentem esse causam exemplarem nostræ resurrectionis nõ est aliud, quàm nostram resurrectionem fieri ad similitudinem, & expresionem resurrectionis Christi; ita vt ad instar illius in ipsa resurrectione efformemur: & per consequens nos esse exemplatos à Christo, tanquam à causa exemplari, nihil est aliud, quàm nos ad illius similitudinẽ esse efformatos.

Suarius. Conimbr.

4. Notandum 2. Notandum secundò, perfectam rationem causæ exemplaris non requirere, vt exemplatum efformetur, exempleturq; ad omnimodam exemplaris æqualitatẽ; ita vt exemplatum in omnibus sit æquale ipsi exemplari; sed requirere æqualitatem secundum proportionem debitam ipsi exemplato. Oportet igitur, vt exemplatum habeat omnes perfectiones exẽplaris; modò tamẽ sibi debito: in quo omnes consentiunt, & benè aduertit *Suar. in*

Suar.

d. sec. 5. §. Secũdo cõstat, p. 1003. col. 2. in fin.

5. 3. notab. Tertiò aduertendũ est, hoc loco agi de causa exẽplari inter duas actiones, s. inter resurrectionem Christi, & nostram: cum verò actiones, & mutationes sortiantur rationes suas, tùm ex termino ad quem; tùm ex termino à quo; meritò inquiri potest; vtrùm resurrectio Christi sit nostræ exẽplar quoad vtrũq; terminũ, ita vt nostra cõformetur resurrectioni Christi, tã in termino ad quẽ, quoad perfectiones per suam resurrectionem assecutas; quàm in termino à quo facta est illius resurrectio, qui est mors? Nõnulli respõdent, rationẽ causæ exẽplaris propriè non reperiri in resurrectione Christi quoad terminum à quo; sed solũ quoad terminũ ad quẽ: inter quos est *Suar. in d. disp. 50. sect. 6. post princ. pag. 1008. col. 1. A, & fuit opinio D. Thomæ in 4. d. 43. q. 1. art. 4. q. 2. & finis ibidẽ q. 2. ar. 5.* Fundamentũ est, quia cęteri nõ tàm moriũtur, vt Christo cõformentur; quàm in pœnã peccati. Id etiã confirmant, quia Christus in mortalitate se nobis conformauit, iuxta illud Pauli ad Hebr. 2: *Quia pueri cõmunicauerunt carni, & sanguini, & filius Dei participauit eisdẽ*: Carni, inquam, & sanguini, id est mortalitati. Dicendum tamen est rationẽ exẽplaris perfectiùs, & principaliùs cõuenire resurrectioni Christi quoad terminũ ad quẽ; propriè tamen etiã illi conuenire quoad terminũ à quo: nõ quòd mors nostra fiat ad exẽplar mortis Christi; sed quòd resurrectio nostra fiat à morte, tanquã à termino à quo ad exemplar resurrectionis Christi: etenim mors, quæ in pœnã peccati est imposita, nunquã foret terminus à quo resurrectionis, nisi eandẽ termini rationẽ haberet in Christi resurrectione. Quam conformitatẽ inter mortẽ nostram, & resurrectionem significat immersio in aquã, & emersio ex aqua, quæ fit in baptismo: in quo per immersionem cõsepelimur, non simpliciter, & nudè, sed cum spe, & habitudine ad resurrectionem: nam hoc modo caro Christi per mortem in spe requieuit in sepulchro, iuxta illud Psalmi 15. n. 9. *Caro mea requiescit in spe*: itaq; nos absolutè non morimur, vt Christo conformemur: benè tamen, quando morimur cum spe resurgendi. Quare vtráque exemplarem conformitatem explicabimus in ordine ad vtrumque terminum.

Suarius. D. Thom.

6. Propria opinio.

Psal. 15.

§. 3.

Resurrectio Christi solis iustis erit causa exemplaris gloriosæ immutationis.

7. Christus est exemplar immutationis gloriosæ.

HIs præmissis, explicanda est conformitas exemplaris in ordine ad terminũ ad quem: & prius agemus de causa exemplari illius ad immutationem corporũ, quæ fiet per gloriam: deinde in ordine ad perfectiones naturales, in quibus omnes resurgẽt. Quod attinet ad gloriosam immutationem; certum est, solos iustos esse per gloriam corporis immutandos: iuxta illud Pauli 1. Cor. 15: *Omnes quidem resurgemus; sed non omnes immutabimur.* Omnes, inquam, resurgemus; tàm boni, quàm mali: non omnes tamen immutabimur; quia mali non immutabuntur, sed soli boni. Quare Christi resurrectio quoad hanc immutationem non erit causa exemplaris resurrectionis malorũ, quia immutationẽ nõ habebunt. 1. Cor. 15.

8. In bonis tamen verè, & propriè erit causa exemplaris; quia illorũ resurrectio verè fiet sub habitudine immutationis ad gloriosam Christi resurrectionem; ita vt immutabilitas supernaturalis corporis iustorum verè, & propriè efformata sit ad instar resurrectionis corporis Christi: iuxta illud ad Philippens. 3: *Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ;* ita vt iusti verè complantẽtur, & efformentur ad similitudinem resurrectionis eius ad Roman. 6. n. 5. Et verè portent imaginem Adami cœlestis 1. Cor. 15: in quo formaliter posita est exẽplaritas, & conformitas causæ exemplaris, vt diximus §. 1. nutabili 1. Efformabimur autem non ad omnimodam æqualitatẽ gloriæ corporis Christi; sed ad proportionem cuique debitam ratione meritorum; vnde nec gloria corporis nostri erit simpliciter æqualis gloriæ corporis Christi; quia illa est gloria quasi vnigeniti à Patre: nec omnes in hac corporis gloria erunt æquales, vt dicemus lib. 5. huius tomi tertij. 1. Cor. 15.

§. 4.

Resurrectio Christi in iustis erit vera causa exemplaris quoad omnes naturales humani corporis perfectiones.

9. Erit iustis causa exemplaris quoad perfectiones naturales.

QVòd vero attinet ad perfectiones naturales corporis humani, indubitatum est, Christi resurrectionem in iustis verã esse causam exemplarem omnium corporis humani naturaliũ perfectionum. Id facilè ostendetur, si singulas perfectiones percurramus. Quòd illa sit causa exemplaris vitæ substantialis, quæ est primum, & substantiale resurrectionis fundamentum, ex eo probatur; quia conformabimur resurrectioni Christi: sicut enim anima Christi in illa fuit substantialiter vnita proprio corpori; ita & anima cuiusque iusti proprio corpori substantialiter vnietur: & resultabit idem numero homo, qui cecidit: sicut & Christus resurrexit idem numero, qui fuit mortuus: id, quod significat Paulus 1. Corint. 15: *Sicut in Adam omnes moriũtur, ita & in Christo omnes viuificabuntur*; vita. s. naturali, & humana: de qua viuificatione etiam intelligi possunt illa verba ad Roman. 8. *Qui suscitauit Iesum à mortuis, viuificabit mortalia corpora vestra.* Erit etiam resurrectio Christi causa exemplaris naturalis integritatis corporis humani: in ea enim omnes iusti resurgent; tùm; quia vt ait Paulus ad Ephesios 4. n. 13: *Occurremus omnes in virum perfectum*: tùm secundò; quia Christus Dominus in ea resurrexit: tùm tertiò; quia illa pertinet ad perfectam peccati destructionem: defectus enim corporis sunt pœna peccati: Deus enim primum hominem cum perfecta substantiali integritate creauit; peccatum verò, sicut fuit causa mortis in pœnam; ita etiam fuit causa omnium corporalium defectuum; tùm denique; quia anima, cum ex se sit forma corporis naturalis, & perfecta; ex sua natura appetit informare corpus perfectum, & integrum. Nec solùm Christi resurrectio erit causa exemplaris integritatis substãtialis corporis humani; sed etiam accidentalis omnium naturalium perfectionum, quæ naturam humanam comitantur: nam sicut Deus creauit hominem, & substantialiter, & accidentaliter perfectum: ita etiam illum vtroque modo perfectũ recreabit: in quo etiam sensu intelligenda sunt verba Pauli in d. c. 4. ad Ephesios: *Donec occurramus in virum perfectum*, perfectione scilicet substantiali, & accidentali, quia vtraque ad naturalem hominis perfectionem spectat. Vnde procul ab illis erunt omnes defectus ex indebita partium, humorum, & qualitatum dispositione; & ideò aberit omnis ratio monstruositatis, & deordinationis, quæ debi-

Marginalia (right column): 1. Cor. 15. — Ad Rom. 8. — Ad Ephes. 4. — 10. — 11. — 12.

debitæ; ac naturali dispositioni contrariabitur. Erit igitur causa exemplaris plenitudinis ætatis, in qua resurgent iusti; iuxta illud Pauli in d. c. 4. ad Ephesios: *Donec occurramus in virũ perfectũ, in mensurã ætatis plenitudinis Christi:* & per consequens erit exẽplar quantitatis, & magnitudinis debitæ cuique: quia vnusquisq; resurget in mensura, & quantitate debita plenitudini ætatis, in qua Christus resurrexit: etenim mẽsura plenitudinis ætatis nihil aliud dicit, quàm augmentũ, & magnitudinem perfectam, quá in plenitudine ætatis Christi per naturales animæ vires nõ impeditas, sed perfectè operantes vnusquisq; aut cõparauit, aut debuit cõparare. In quo augmẽto includũtur integræ vires corporis & pfectũ temperamẽtum animæ maximè accõmudatum. Sed quia de his omnibus in sequentibus libris latiùs sumus dicturi, hæc de his dixisse sit satis: quod ad præsens institutũ pertinet, ex dictis habemus, quòd in iustis resurgẽtibus hæc omnia restituẽtur ad similitudinem Christi resurgentis: quia in his perfectionib⁹ ideò resurgemus; quoniam ad similitudinem, & conformitatem Christi resurgẽtis sumus resurrecturi: in quo posita est ratio causæ exemplaris.

§. 5.

Resurrectio Christi licet in aliquibus sit causa exemplaris resurrectionis malorum, non tamen in omnibus.

13. Est causa exemplaris ipsis reprobis in aliquibus.

IN hac quæstione priùs breuiter explicabimus terminũ ad quẽ resurrectionis damnatorũ: deinde inquiremus; an resurrectio Christi propriè sit causa exemplaris resurrectionis eorum. Tertio loco; supposito quòd est causa, explicabimus; an in omnibus talis sit? an verò solùm in aliquibus? Agemus autem primũ de damnatis adultis; deinde de infantibus, qui in originali decesserunt.

14. Quæ sint certa.

Quod attinet ad primum; certissimũ est, damnatos esse surrecturos: id enim docet fides, vt ostendimus supra q. 4. art. 2. §. 4. Certissimum etiam est, in resurrectione illorũ animas esse suis corporibus substantialiter vniendas: & per cõsequẽs damnatos surrecturos fore ad vitã naturalem, cũ omnibus, quæ ad essentiam hominis pertinent, & cũ naturalibus proprietatibus; potentiis. s. tàm intellectiuis, quã

sensitiuis, & cũ cæteris, quę naturã humanam naturaliter comitantur. Quod satis colligitur ex Paulo 1. Cor. 15. *Omnes quidẽ resurgemus: nõ tamẽ omnes immutabimur.* Et statim, *Canet enim tuba, & mortui resurgent incorrupti, & nos immutabimur.* In quibus verbis satis declaratur, tàm bonos, quàm malos resurrecturos esse incorruptos; quia iterũ morituri nõ sunt. Resurrectio autẽ hominis dari nõ potest sine vera hominis natura essentialiter integra. Certissimũ etiam est in corporibus damnatorum mansuros fore defectus corpori humano naturales, vt sunt grauitas, opacitas, passibilitas, & alij huius generis: etenim hi defectus non tolluntur, nisi per dotes gloriæ, quibus damnati carent. 1. Cor. 15.

15. De integritate corporea damnatorum.

Dubiũ tamen est, vtrũ damnatorũ corpora surrectura sint integra quoad omnia mẽbra, omniaq; organa facultatũ? Quidã negant, si in vita illa mẽbra nõ habuerũt. Pro qua sentẽtia cõmuniter refertur *D. Bonau. in 4. dist. 44. 1. p. ar. 3. q. 2.* sed oppositũ expressẽ scribit ibidẽ *ad vltimũ n. 30:* eam tamẽ probat *Durand. ibidem q. 2. n. 6:* sed oppositũ probat *D. Thomas ibid q. 3. ar. 1. quæstiũc. 1. Richardus cũ pluribus alijs,* quæ opinio lõgè est probabilior, vt alibi ostendimus; vide interim *Suariũ in d. disp. 50. sect. 5. §. Dico tertiò, pa. 1005. col. 2.* vbi pro ea citat August. epist. 146. *ad Consentiũ in hæc verba: Iusti immutabũtur in illam incorruptelã, cui nulla possit nocere corruptio: qui autẽ in eam non commutabuntur; incorrupti quidẽ resurgent integritate membrorum; sed tamen corrumpendi dolore pœnarũ.*

Bonauent. Durand. D. Thom. Richard. Suarius. August.

16. An mali resurgant cũ defectibus, quos habuerint?

Similiter etiam dubiũ est; an damnati resurrecturi sint cũ defectibus corporũ, qui ex indebita partium, aut humorum, qualitatumvè cõpositione, proportione, aut dispositione insunt? vt sunt ęgritudo, debilitas virium, gibbositas, ingens capitis magnitudo cum similibus. De hac quęst. dubius est *Augustinus in Enchyridione c. 92.* Partem tamen affirmantem plerique probant, damnatos. s. cum illis defectibus esse resurrecturos, inter quos sunt *D. Bonauent. & Durandus locis citatis.* Negantẽ tamen partem alij putant esse verisimiliorem, inter quos est Suarius vbi supra cũ *D. Thoma, Richardo, & Paludano, quos citat.* Quænam istarum opinionum sit vera? suo loco expendemus: neutrius enim resolutio ad nostrum conducit institutũ.

 His

17. An malis sit causa exemplaris?

Pro vtraq; parte.

His ita suppositis expendendú est, an resurrectio Christi sit etiã causa exemplaris resurrectionis damnatorũ in ordine ad terminũ ad quẽ? pro parte affirmatiua facit, quoniã resurrectio Christi ratione humanitatis veram habet efficientiam in resurrectionem malorũ, vt diximus in pręcedente art. §. 7: cur igitur in eam non habebit causalitatem exemplarem. Pro parte tamen negante facit; quoniam damnati resurgent cum pluribus defectibus: s. cum grauitate, passibilitate, & opacitate: imò etiam cum defectibus diminutionis in membrorum integritate: atque etiam cum illis, qui oriuntur ex indebita compositione partium, aut humorum, vt probabilis docet opinio. Igitur non fit ad similitudinem Christi resurgentis, in quo nullus defectus reperitur.

18. Opinio negans.

D. Thom.

D. Bonau.

Huic dubitationi respondet D. Thomas, causalitatẽ exemplarem resurrectionis Christi, si propriè loquendum est, nõ se extendere ad resurrectionem malorũ, sed bonorũ tantùm; *ita docet 3. p. q. 56. ar. 1. ad 3.* & idem videtur sentire *D. Bonau. in 4. dist. 43. art. 1. q. 6. ad 3. n. 35.* vbi affirmat, resurrectionẽ Christi non perfectè assimilari resurrectioni malorum, & ideò malos resurgentes non esse perfectè exẽplata Christi resurgentis: in eadem opinione est

Suarius.

Suarius in d. disp. 50. sect. 5. pag. 1006. col. 1. in principio: etenim malorum resurrectio, vt ait, non videtur fieri, vt mali Christum repræsentent, aut sint ei similes, & conformes, sed propter alias causas: nec enim Christus, aut Deus (si propriè loquendum est) dum malorum resurrectionem efficiunt, attendunt ad resurrectionem Christi, vt velint eos cũ Christo conformari.

19. Opposita sententia probatur.

Hanc opinionem aliquando probaui; re tamen diligentiùs expensa, non puto, absolutè negandam esse resurrectionem Christi aliquam causalitatem exemplarẽ habere in resurrectionem damnatorum. Hoc igitur modo puto hanc controuersiam esse resoluendã; vt resurrectio Christi non in omnibus sit causa exemplaris resurrectionis reproborũ; benè tamen in aliquibus. Prima pars est nota; quia notum est, resurrectionẽ Christi esse non posse exemplar defectuũ, cum quibus reprobi resurgunt; cũ in ea nulli defectus reperiãtur. Secunda pars ex eo mihi videtur probabilis; quia negari non potest, in Christi resurrectione dari aliquam causalitatem exemplarẽ in ordine ad vnionem animæ cũ corpore, & restaurationem vitæ substantialis: etenim negandũ non est, damnatos in Christo viuificari vita naturali: nam ex Paulo 1. Cor. 15: *Sicut in Adam omnes moriuntur; ita & in Christo omnes viuificabũtur*: quæ verba cõmuniter intelliguntur de morte, & viuificatione naturalis vitæ. 1. Cor. 15. Viuificari autẽ in Christo propriè loquendo nõ est viuificari per efficientiã Christi; nec per meritũ Christi; sed idem est, quòd viuificari in Christo, tanquã in vitæ exẽplari. Accedit, quia nõ video, cur Christus, dum reprobos viuificat, nõ intendat eos sibi conformari; vt sicut ille vita naturali viuit; ita & illi viuant. Vnde *D. Thomas in 4. dist. 43. q. 1. ar. 2. quæstiũc. 1. ad 4.* admittit, resurrectionem, etiã reproborum habere aliquid de similitudine resurrectionis Christi, nimirum id, quod pertinet ad vitam naturæ, secundũ quam omnes Christo sunt cõformes. Et D. Bonauent. nõ omnino negat, resurrectionẽ Christi esse causam exemplarem resurrectionis malorum: quia, vt ait, illos facit natura integros, sicut Christus in natura integra surrexit.

Quid de infantibus damnatis.

¶ De infantibus, qui in originali decesserunt, idem dicendũ esse, quòd de damnatis, mihi est probabilissimũ: etenim illos inter reprobos, & damnatos enumerandos esse, dubitari non potest. 20. Idem de infantibus dãnatis. Quare cũ admittamus, resurrectionem Christi esse causam exemplarem resurrectionis adultorũ in ordine ad integritatem essentialem, & naturalẽ corporis humani; idẽ admittemus in istis infãtibus; verè enim resurgent in integris corporib⁹ perfectis naturalibus perfectionibus, tẽperamenti, sanitatis, roboris, imò etiã quantitatis, & magnitudinis debitæ plenitudini ætatis Christi, in qua resurgent, vt in sequẽtib⁹ libris dicemus: in his igitur omnibus eorum resurrectio exemplabitur, & cõformabitur cum Christi resurrectione, quæ sicut erit causa efficiens resurrectionis eorum; ita erit exemplaris, ad cuius similitudinem efformabitur. Quæ opinio nõ potest nõ admitti ab his, qui in illis admittũt perfectiones aliquas naturaliter non debitas; quales sunt beatitudo naturalis,

quam

quã pleriq; illis cõcedũt; vita delectabilior, quàm in vita præsẽti haberi possit: ordinata, & plena corporis subiectio ad spiritũ, absque vlla rebellione, & pugna carnis: plenior, & perfectior cognitio de Deo, quam Philosophi habuerunt: imò etiam cognitio Christi Domini; quem tanquam omnium, & principem, ac suum benefactorem venerabuntur. Quæ omnia si vera sunt (an autem sint vera, alibi expendimus) dubitari non potest, hæc illis donata esse à Christo: vnde in illis verè Christo erunt conformes conformitate exemplata ab eodem Christo, tanquã ab exemplari. Vide *Suarium in d. disp. 50. sect. 5. in 2. dicto, pag. 1004. 1005. & 1006.*

§. 6.

De Causalitate exemplari termini à quo.

21. Ostendimus suprà §. 2. rationẽ causæ exemplaris etiam reperiri in Christi resurrectione respectu nostræ penes terminum à quo: etenim nisi Christus resurrexisset, mors q̃ data est in pœnã peccati, non haberet rationẽ termini à quo resurrectionis nostræ: quia non resurgeremus. Igitur resurrectio nostra habet, quòd fit à morte, tanquam à termino à quo, vt cõformetur Christi resurrectioni, cuius terminus à quo fuit mors. Hac igitur opinione supposita, iã inquirimus; quomodò inter Christi resurrectionẽ, & nostram causalitas exẽplaris exerceatur?

Quæstio de termino à quo.

22. Pro explicatione præmittimus dupliçem distingui posse terminum à quo resurrectionis: vnum proximum, & per se necessariũ, qui est mors. Alterũ remotũ, & accidentariũ, qualis est resolutio corporis in cineres, quæ est priuatio organizationis corporis humani. Sit prima conclusio: *Resurrectio Christi Domini est vera causa exemplaris nostræ resurrectionis, quoad terminum à quo proximum, & essentialem.* Hęc est indubitata: licet enim resurrectio Christi non sit causa exemplaris, quoad resurrectionem esse à morte, vt à termino à quo; quia ipsa resurrectio hoc essentialiter sibi vendicat: tamen quòd actualiter fiat à morte, & quòd mors actualiter sit terminus resurrectionis nostræ, id habet à resurrectione Christi, vt à causa exẽplari: nam sicut ab actuali morte de facto resurgemus; quia Christus à morte actualiter resurrexit (nisi enim ille resurrexisset, nos actu non resurgẽremus) ita etiam actu à morte resurgemus, vt Christo resurgenti cõformemur. Et in hoc sensu valet illa Pauli cõsequentia 1. Corin. 15. n. 14: *Si mortui non resurgunt, nec Christus resurrexit:* quoniã Christus est causa efficiens, & exẽplaris nostræ resurrectionis: sublato autẽ effectu, aufertur causalitas, necesse est: vnde Paul. ibidem n. 20. ait: *Quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum:* quia non solum est causa efficiens resurrectionis nostræ, sed etiam exemplaris: qđia sicut ille à mortuis surrexit; ita & nos à morte resurgemus, vt in hoc illi conformemur. 1. Cor. 15.

Duplex est terminus à quo.

1. concl.

23. Secunda conclusio: *Resurrectio Christi non est causa exemplaris nostræ quoad terminum à quo remotum, & accidentariũ.* Hæc etiam est omnino certa: quia certissimũ est, resurrectionem Christi immediatè factam esse ex cadauere humano debitè organizato, quod ipsum nullam aliam passum est corruptionem, nisi separationem animæ à corpore, iuxta illud Psalmi 15. n. 10: *Non dabis sanctum tuum videre corruptionem:* cum tamen aliorum hominũ corpora secluso priuilegio corrumpantur, & dissoluantur in cineres. Quare terminus à quo remotus nostrę resurrectionis non est exemplatus à termino à quo resurrectionis Christi. ¶ Vtrùm verò, secluso priuilegio hominum resurrectio futura sit à cineribus? altera est quæstio ad præsens institutum non pertinens, de qua dicemus in sequenti quæstione. 2. concl. Psal. 15.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm resurrectio Christi sit causa meritoria nostræ resurrectionis?

1. Septimum locum obtinet disputatio de causa meritoria nostræ resurrectionis. In qua duo inquiri possunt; primum est, an Christus Dominus nostram resurrectionem meruerit? Secũdũ est, per quam actionem illam meruerit?

2. Quòd Christus nostram resurrectionẽ meruerit indubitatũ est; quoniã Christus meruit nostram redemptionẽ, & perfectã destructionẽ peccati: cũ verò peccatũ fuerit causa priuationis, tùm vitę spiritualis, quæ est gratia; tũ vitæ corporalis p mortẽ, iuxta illud ad Rom. 5: *per vnum hominẽ peccatum introiuit in mundum, & per peccatum mors:* mors autẽ per resurrectionẽ hominum

Christus meruit nostram resurrectionem.

Ad Rom. 5.

minum in ipsis hominibus destruatur, ex
eodem Paulo 1. Corint. 15: *Nouissima au*
tem inimica destruetur mors: vtique Christ'
Dominus sua passione hominum resurre
ctionem meruit, non solum iustorũ, sed
etiam malorũ: nam licet resurrectio ma-
lorum, quatenus est ad vindictam, & pœ
nam, non cadat sub meritis Christi, sed po
tius sit effectos demeritorum ipsorũ ma-
lorum: tamen prout illa terminatur ad vi
tam, quæ de se bona est, & nõ potest, nisi
supernaturaliter reparari, & fuit per pec-
catũ introducta: absque dubio potest ca-
dere sub meritis Christi: quia sub meritis
eius cadit, vt natura humana in sua natu-
rali perfectione, & integritate creata, &
per mortem destructa, per Christum in
omnibus integraliter reparetur, iuxta il-
1. Cor. 15. lud 1. Cor. 15: *Sicut in Adam omnes moriũ*
tur; ita & in Christo omnes viuificabuntur:
& rursus: *per hominem mors, & per hominẽ*
resurrectio mortuorum. Quare sicut per me
ritum Adami peccantis omnes homines
mortui sunt; ita per meritum Christi om
nes homines per resurrectionem viuifi-
centur. Quod optimè annotauit *Suarius*.
Suarius. *in d. disp. 50. sect. 4. pag. 995. col. 2. in fine,*
Cyrill. *ex Cyrillo lib. 4 in Ioannem c. 51. & ex Ter*
Tertull. *tulliano de resurrectione carnis, quos citat*. Et
quidem quòd resurrectio iustorũ sit ex
meritis Christi, res est indubitata: quia
Christus sua passione meruit nobis glo-
riam, non solum animæ, sed etiam corpo-
ris, in qua posita est completa iustorum
redemptio.

3.
An per suã resurrectionem meruerit nostrã? Quòd verò ad secundum attinet, non
potest esse dubiũ, quin Christus sua pas-
sione sibi, & nobis resurrectionẽ merue-
rit: dubitari tamen potest; an per suam re
surrectionem meruerit nostram? Negãt
D. Thom. omnes, qui de hac quæstione scribunt: ita
Alensis. *D. Thomas 3. p. q. 56. art. 1. ad 3. vbi asserit,*
Medina. *resurrectionem Christi propriè loquendo non*
esse causam meritoriam nostræ resurrectionis.
Idem asserit Alensis 3. p. q. 20. membr. 2. ar.
1. in principio, expressit idipsum Medina in
Salmer. *d. q. 56. D. Thomæ art. 1. concl. 5. pag. 931.*
col. 2. & Salmer. tom. 11. Euangelicæ histo-
riæ tract. 6. pag. 40. col. 1. in fine. Fundamẽ
tum est; quia Christus, quando resurre-
xit, iam non erat in statu merendi.

4.
Iusti eam merentur. Nec solùm Christus nostram meruit
resurrectionem; sed etiam quilibet iustus
Suar. eam sibi merebit, vt benè aduertit *Suari'*
in d. sect. 4. pag. 995. col. 2. B: etenim cum
quilibet mereatur sibi gloriam, tàm ani-
mæ, quàm corporis, quilibet etiam suam
merebitur resurrectionem, quæ est fun-
damentum corporalis gloriæ. Vnde ani-
mæ beatæ suorum corporum resurrec-
tionem petunt cap. 6. Apocalypsis.

ARTICVLVS VIII. & Vltimus.

De causa finali nostræ resurrectionis.

SVperest dicamus de causa finali no- 1. De causa finali.
stræ resurrectionis: in cuius explica
tione nõ est immorandũ: quia plures
possunt dari fines, quorum gratia fiat re-
surrectio. Dicimus ergo, primariũ, & vl-
timum finem illius esse Deũ: Deus enim Deus est.
omnia propter se ipsum operatur. Post
Deũ proximus finis est Christus, vt ho-
mo: etenim omnis gloria hominum, ma-
ximè quæ ad suã pertinet redemptionẽ, Christus etiam.
ordinatur ad Christi gloriam. Quod ve-
rò in illius gloriam cedat resurrectio ma-
lorũ inde ꝓbatur, quia per eam manife-
statur Christi iustitia, & efficacia. Post
hos fines primus, & principalis est, meri-
torũ remuneratio, siue præmij, siue sup-
plicij, quod ex Paul. 1. Cor. 15. satis dedu *1. Cor. 15.*
citur, *Si mortui non resurgunt; vt quid bapti*
zantur pro illis? vt quid & nos periclitamur
omni hora? si secundũ hominẽ ad bestias pug-
naui Ephesi; quid mihi prodest, si mortui non
resurgunt? mãducemus, & bibamus: cras enim
moriemur. Quæ verba satis indicant, resur
rectionem fieri, vt boni laborũ suorũ prę
mia cõsequantur; & vt mali pro suis pec-
catis supplicia recipiant: nam cum in cor-
pore bona, vel mala facta sint, oportet, vt
in corpore viuentibus, vel præmia decer 2.
nantur, vel supplicia. Accedat etiam per-
fectio vniuersi, & complementum natu-
ralis appetitus, quo anima corporis sui in
formationem, & administrationem desi-
derat: etenim nisi fiat resurrectio, vniuer
sum esset naturaliter imperfectũ; quia illi
deficeret præcipua species corporea, qua
lis est species humana: nec enim anima
separata est homo; nec corpus non infor
matũ anima. Vnde animæ desiderium ad
constituendũ hominem nullo modo pos
set compleri. Vide de hoc *Abulensem to.* *Abulens.*
6. in Matth. c. 22. q. 282. ad 3. arg. fol. 72.
col.

Suarius. *col. 2. D. & tom. 7. ad c. 25. q. 763. fol. 274. col. 2. & Suarium in d. disp. 50. sect. 4. §. Al tera causa, pag. 995. B.* Et hæc sufficiant de causa resurrectionis.

QVÆSTIO VI.

De ordine, quo resurrectio fiet.

Articuli explicandi. IVXTA ordinem positū in præfatione ad istum tertium tomum post disputationem de causa resurrectionis, sequitur disputatio de ordine, quo illa fieri debet. In qua duplex ordo potest distingui. Primus, inter ipsam *resurrectionem*, & terminum à quo fit. Secundus inter ipsos resurgentes. In hac igitur quæstione sequentes excitabimus articulos. Primus est; vtrū resurrectio debeat fieri ex cineribus, in quos corpora mortua resoluuntur? Secundus; vtrùm prius tempore electi resurrecturi sint, quàm reprobi? Tertius; an prius resurrecturi sint iusti, qui ante iudicij diem mortui sunt; quàm hi, qui tempore iudicij viui reperientur? Quartus denique; an resurrectio bonorum prius sit futura, quam raptus eorum in aera?

ARTICVLVS I.

An omnium resurrectio fiat ex cineribus?

§. 1.

Explicatur titulus quæstionis.

1. 1. Præmiss. PRo explicatione quęstionis aduertimus, quæstionem non excitari de illis, qui ex speciali priuilegio à Deo habuerunt, vt absque corporis resolutione in eleměta surrexerint. Si inquiras; an hoc priuilegiū alicui sit cōcessum? Respondebimus, illud absque dubio fuisse concessum Virgini Deiparæ; cuius corpus ad immitationem sui filij ad vitam resurrexit, absque vlla illius resolutione. An alijs id concessum sit? dubitari potest Sotus *in 4. dist. 43. q. 2. art. 5. in 2. arg. pro prima conclus. pag. 425. col. 1.* putat, hoc priuilegiū etiā concessum fuisse Enoch; & Eliæ. Sed in superioribus non admittimus duos istos Patres iam ad gloriam surrexisse. Et quanuis admiserimus, eos, qui cum Christo surrexerunt, verè iam ad gloriam surrexisse, & cum Christo in Cœlum ascendisse, non admittimus tamen eorum corpora in cineres non fuisse resoluta. Quare hoc priuilegium in sola Virgine admittimus, sed nostrum institutum parum refert, an illud alicui alteri fuerit concessum; quia agimus de illis, qui absque hoc priuilegio, vel surrexerūt vel in die nouissimo resurgent.

Quibus cō cessum sit non resolui in cineres.

2. Quid per cineres intelligatur. Deinde aduertimus, communem opinionem nomine cinerū non solùm intelligere terram, in quam pleræque corporis Patres resoluuntur; sed etiam cætera omnia elementa: quia in omnia cadauer humanum tandem resoluitur, tanquam in prima principia componentia. Ita docet D. Thomas cum cæteris, quos pro parte affirmante statim citabimus. Quare perinde est inquirere, vtrùm omnium resurrectio fiat ex cineribus, atque inquirere, an illa fiat ex quatuor elementis, in quæ humanum corpus sit resolutū. Cur autem omnia quatuor elementa generaliter appellentur cineres, à quibus resurrectio fiat? D. Thomas, & alij plures causas asignant: duæ tamen sunt potiores. Prima est; quia olim omnium cadauera igne comburebantur, & resoluebantur, in cineres: ob quam rationem sepulchra, in quibus isti cineres reponebantur, dicebantur, busta. Secunda est, quia maior pars cadaueris resoluitur in terræ pulueres: ob quam rationem sæpe scriptura cōmemorat hominem per mortem resoluē dum esse in terram, id est in terræ puluerem, vt patet Genesis 3. num. 19. *donec reuertaris in terram, de qua sumptus es: quia puluis es, & in puluerē reuerteris.* Cum verò inter puluerem terræ, & cinerem maxima sit similitudo, vsus in sacris literis frequens est, vt puluis, & cinis pro eodem sumantur: vnde Genesis 18. Abraham ad Deum ait: *Loquar ad Dominum meum, cum sim puluis, & cinis.* Et Ecclesiastici 10. *Quid superbis terra & cinis?* & alibi sæpè. Ob hanc igitur rationem omnes reliquiæ, quæ remanēt humano corpore resoluto, dicuntur cineres: cum tamen non in solam terram corpus resoluatur; sed in cætera etiam elementa, ex quibus componitur. Genes. 3. Genes. 18. Eccles. 10

3. Quid inquiratur. Ex quo iam patet sensus quæstionis: in quirimus enim; vtrùm omnium hominum resurrectio futura sit ex quatuor elementis, in quæ cadauer humanum resolutum sit? An verò aliqua fieri debeat, vel ex cadauere integro non dum quoad aliquam partem resoluto; vel ex resoluto quoad aliquas, non tamen quoad omnes; vt quia saltem aliqua ossa non dum sint resoluta, sed maneant sub forma ossis, sub qua fuit in cadauere?

§. 2.

Refertur pars affirmans.

4. Opinio affirmans. QVòd secundum legem ordinariá omnium hominum resurrectio in die iudicij facienda sit ex cineribus, hoc est ex quatuor elementis, in quæ cadauer humanum quoad omnes, & singulas suas partes resolutum sit probauit ferè concors Theologorum senteñtia. Ita scribentes *in 4. dist. 43. vbi D. Thomas* D. Thom. *q. 1. art. 4. quæstiuncul. 2. (habetur in additionibus q. 78. art. 2.) D. Bonauentu. ibidem* D. Bonau. *art. 3. q. 5, num. 31. Richardus art. 4. q. 2. Sotus* Sotus. *q. 2. artic. 5. concl. 1. Abulensis tom. 6. in* Abulens. *Matthæum cap. 22. q. 235. fol. 88. col. 4. cũ plerisque alijs.*

5. 1. Arg. Primum huius opinionis fundamentũ sumitur: quia non sola mors est homini inflicta in pœnam; sed etiam corporis resolutio in terram, iuxta illud Genesis 3. num. 19. *Donec reuertaris in terram, de qua sumptus es: quia puluis es, & in puluerem reuerteris.* Ergo sicut in pœnam omnes moriuntur; ita in pœnam omnium corpora in cineres totaliter resoluētur: etenim seclusa iustitia originali, sicut mors omnibus erat naturalis; ita & naturalis erat cõpleta corporis resolutio in cineres.

6. 2. Arg. Secundum fundamentum: quoniam illud Psalmi 15. *Non dabis Sanctum tuum videre corruptionem* ex D. Petro Actorũ 2. non intelligitur de Dauide, sed de solo Christo. Ibi autem nomine corruptionis non intelligitur mors, id est separatio animæ à corpore; sed intelligitur corporis resolutio in cineres, & in elemēta: etenim Christus mortuus est; corpus tamē eius nullam corruptionem resolutionis pertulit. Ergo cæteri homines (nisi adsit speciale priuilegium) in cineres resoluentur.

Tertium fundamentum: quoniá Christus Dominus non solum est hominem à morte resuscitaturus, vt configuratus morti eius, illi occurrat ad resurrectionē; sed etiam reformabit hominis corpus, vt homo corpore reformatus configuretur corpori claritatis suæ, vt docet Paulus ad Philippenses 3. vbi num. 10 *Ad cognoscēdum virtutem resurrectionis eius, & societatem passionis illius; configuratus morti eius si quomodo occurram ad resurrectionē, quæ est ex mortuis.* Et inferiùs num. 21. ad finem capitis: *Saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ.* Ex prioribus verbis colligitur, Christum ipsum totum hominem resuscitaturũ, qui per separationem animæ à corpore mortuus fuit: ex posterioribus verò; eum ita hominem resuscitaturum, vt etiam corpus eius sit reformaturus. Sed sicut homo non potest suscitari, nisi à morte; ita corpus illius non poterit reformari, nisi à corruptione resolutionis: nam si corpus non est resolutum, sed manet integrum absque vlla corruptione, solum ad vitam suscitabitur, nõ verò reformabitur: etenim reformatio non est aliud, quàm ex primis principijs reintegratio. 7. 3. Arg. *Ad Phil. 3.*

Quarto loco probatur ratione naturali: quoniam compositio misti ex elemētis fit, & conseruatur cælorum lationibus. Ergo quiescentibus cœlis omnia mista resoluentur in elementa, & per consequēs, necesse est, vt omnia mista post diem iudicij resoluantur. Igitur corpora humana, etiam si vsque ad illam diem non sint totaliter resoluta; in illo die per ipsam cælorum quietem, in elementa resoluentur. 8. 4. Arg.

Vltima ratio: quoniam in corporibus humanis nõnulla erunt, quę non sunt de veritate illorũ, vt sunt tumores aliqui in carne, caro excrescens, & id, quod præter intentionē naturæ cum corpore ortum est: hæc, cum nõ sint de veritate humanæ naturæ, non resurgent cum corpore resurgente. Ergo sunt ab eo separandæ: separari autem non possunt, nisi ipsa corpora in cineres resoluantur. 9. Vlt. arg.

His argumentis mouentur huius opinionis Authores, vt dicāt, ad resurrectionem non solum corpus soluendum esse ab 10. Opinionis sensus.

ab anima per mortem; sed etiam soluendam esse mistionem ipsius,& partium,ita vt sicut per resurrectionem resurgit homo nouus, corpus nouum,ossa etiam ipsa, nerui,cutis, & cætera membra resurgant innouata. Quod arguit omnium illarum partium factam fuisse resolutionẽ in elementa. Hanc sententiam putat Sotus ita esse certam,vt indecens sit eam negare;licet nec sit in sacris literis expressa, nec ab Ecclesia diffinita.

§. 3.

Refertur pars negans.

11. Opposita sententia. Suarius. Valentia. OPpositam tamen sententiam esse probabilem scribit *Suarius in dicta disput. 50. sect. 5. §. Quidquid sit de huius sententiæ veritate pag. 1008. col. 2. & §. Hæc omnia pag. 1010. col. 2. Eam esse veriorem affirmat Valentia 4. p. disp. 11. q. 3. punct. 2. pag. 1938. §. Alij autem.* Qui putant in die nouissimo non omnium futuram esse incinerationem,resolutionemq; corporis,& omnium partium in quatuor elementa, Admittunt igitur hi Authores ferluso priuilegio secũdum ordinem ordinarium plurimorum corpora in elemẽta resoluta esse: non tamen necesse esse, vt in die nouissimo omnium detur incineratio; quia nec dabitur in illis, qui breui tempore ante resurrectionem mortui fuerint; nec etiam in illis, qui longissimo tempore ante illam obierunt:quia plures partes corporis in eadem figura, densitate,& quantitate remanebunt.

12. 1. Ratio. Hanc sententiam primò confirmant; quoniam homines, qui in die iudicij viui inuenientur, non incinerabuntur; quia post mortem statim resurgent, & ideò in cineres non resoluentur: idque propter temporis breuitatem, & ideò à Paulo 1.Thessalonicenses 4.dicuntur viuentes, vt superius diximus *4. q. art. 2. §. 3. in explicatione illius loci Pauli.* (1. Thessal. 4.)

13. 2. Ratio. Secundò id cõfirmant; quia in illo die inuenientur penè infinita cadauera mortuorum,qui in illis diebus propter pressuram obierunt: imò etiam inuenientur infinita ossa eorum, qui iam à longo tempore,imò à multis sæculis mortui fuerũt, sicut modo apud nos inueniuntur.

14. 3. Ratio. Tertiò id confirmant ex sacris literis: & primum ex Ezechiele cap. 37. vbi resurrectio fit ex ossibus aridis: quo significatur ossa arida debere iterũ corporibus iũgi,& resurgere. Deinde ex verbis Christi Ioannis 5. *Venit hora in qua omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem filij Dei & procedent in resurrectionem.* Iam vero in monumentis sunt ossa mortuorum. Satis igitur significat Christus, resurrectionẽ, etiam futuram esse ex ossibus. (Ioan. 5.)

Quartò pro eadem sententia adducunt nonnulla Augustini testimonia: præcipuum est ex Enchiridione cap. 88. in hęc verba: *Non periit Deo terrena materia de qua mortalium creatur caro: sed in quemlibet cinerem, puluerem ve soluatur: in quoslibet halitus, aures ve defugiat; in quãlibet aliorum corporum substantiam, vel in ipsa elementa vertatur, in quorumcunque animaliũ, & hominum cibum cadat, carnéque mutetur; illi animæ humanæ puncto temporis reddetur, quo illam primitus animauit.* Satis igitur his verbis significat Augustinus in resurrectione non omnia corpora humana resoluenda esse in elementa; sed in quacũq; forma etiam mista inueniatur eorum materia,ex illa faciẽdam esse resurrectionẽ. Idem etiam Augustinus cum nonnullis scribit,homines,qui in die iudicij viui inuenientur,vel non esse morituros; vel solũm in raptu, in quo etiam resurgent. Cũ verò in illa tàm breui mora nõ possint in cineres resolui; satis significat, non omnes,qui in die iudicij surrecturi sunt, prius esse incinerandos. 15. 4. Ratio. August.

Denique ex eo suam opinionem confirmant; quia fundamenta oppositæ non satis sunt firma: vnde singula dissoluunt. Vltima ratio.

§. 4.

Propria opinio.

EGo hanc difficultatem ita puto esse dissoluendam: *Vt opinio affirmans sit verissima, si ignis conflagrationis debet præcedere resurrectionem: negatiua autem verior sit; si ignis ille post iudiciũ sit venturus.* Pro quo aduertimus, varias esse opiniones,quando ignis ille venturus sit. Nõ nulli putant,eum venturum non esse,nisi post peractum iudicium,sententiamque prolatam. Hanc sententiam esse probabiliorem putat *Suarius 2. tomo. ad 3. partem disp. 57. sect. 1. §. Nihilominus pagin. 1157. col. 2.* vbi pro ea citat Augustinũ *libr.* 20. 16. Vera resolutio. 1. Opinio 2. Opinio. Suarius.

de

de Ciuitate Dei cap. 30. in fine, Iulianum Pomerium lib. 3. Prognosticon cap. 46. eum sequentibus, Anselmum in Elucidario, & Prosperum in dimidio temporis capit. 19. & 20. Alij oppositam sententiam docent; ignem scilicet venturum esse non solum ante iudicium; sed etiam ante generalem resurrectionem. Quæ est communior sententia. Ita *Magister in dicta dist. 47. vbi D. Thomas q. 2. art. 3. Durãdus q. 3. Paludanus q. 1. Richardus art. 2. q. 4. & 5. Maior q. 2. Supplementum Gabrielis q. 2. art. 3. Sotus ibidem dist. 48. q. 1. art. 2. in conclusione attentis, & inferius 5. Primum igitur argumentum & satis Valentia quarta parte disp. 11. q. 2. puncto 3. & satis confirmatur authoritate Bedæ in lib. de ratione temporum cap. 69. & Lactantij lib. 7. cap. 19.* Mediam sententiam probauerunt alij; qui volunt, ignem istũ futurum esse post resurrectionem, sed ante aduentum iudicis: quam sententiam refert Suarius vbi suprà in 4. sentent. pag. 1160.

D. Thom. Durand. Paludan. Maior. Valentia. Beda. Lactant.

17. 1. Conclus. His præmissis, duas statuo conclusiones. Prima conclusio: *Si ignis conflagrationis generalem resurrectionem præcedit; verissima est sententia affirmans.* Fundamentum est, quia ignis ille sua efficacia, quæ maxima erit, non solùm resoluet in cineres, & in elemẽta ossa, quæ sub forma ossis inuenerit; sed etiam corpora viuorũ, quæ interimet, & comburet. Quod est fũ-

Fundamentum. damentum D. Thomæ *in 4. dist. 43. q. 1. art. 4. quæstiuncul. 1. ad tertium.* Et profectò si ignis ille resurrectionem præcedit (quod esse probabile fatetur Suarius) nõ est quòd idem dicat, hoc fundamentum esse voluntariè confictum, nisi volũtariè fingat ignem illum habiturum non esse efficaciam resoluendi, aut Deum illã efficaciam miraculosè impedire.

18. Ad 1. in oppositum. Ex quo fundamento patet, argumenta negantis sententiæ nullam vim habere. Ad primum respõdet D. Thomas vbi suprà, ignem illum habere virtutem, vt in breuissimo tempore comburat, & in cineres redigat eos, quos viuos inuenerit: nam & omnia mista sua efficacia resoluet in præiacentem materiam: nec hoc tollit, quominus à Paulo homines illi dici possint viuentes; quoniam cum illa incineratio breui tempore facienda sit, breui etiam suscitabuntur.

19. Ad 2. Et eodem modo soluitur secũdum argumentum. Ad tertium facilè respondetur: nam quod ex Ezechiele adducitur, vim non habet; quoniam illa visio fuit parabolica. Sed min⁹ habet efficaciæ, quod adducitur ex c. 5. Ioannis: quoniã in monumentis, licet pro aliquo tempore sint ossa mortuorum, tandem in illis soli erũt cineres, ratione quorum mortui dicẽtur esse in monumentis. Ad 3.

20. Ad 4. Ad quartum dicimus, Augustinũ disputando illa scripsisse; nam disputando etiam asseruit, ignem illum vẽturum esse post iudicium; imò etiam post resurrectionem; qua supposita opinione, locus datur his, quæ scribit.

21. Ad vltim. Ad postremum dicimus, firmissimũ esse nostrum fundamentum, data suppositione conclusionis: quoniam firmissimũ est vim illius ignis tantam futurã esse, vt in breuissimo temporis spatio possit corpora, & omnia ossa in cineres resoluere.

22. 2. Concl. Secunda conclusio: *Si ignis conflagrationis post resurrectionem est venturus; verio rem puto sententiam negantem.* Fundamentum est; quia argumenta partis affirmantis non conuincunt omnia cadauera resurgentium quoad omnes suas partes fuisse in cineres, elementaque resoluta: experientia enim docet, ossa mortuorũ in sua figura, duritie, & magnitudine permanere: etenim apud nos reperitur caput Ioãnis Baptistæ, & pleraque ossa Apostolorũ, & aliorum Sanctorum, qui tot sæculis nos præcesserũt. Quid igitur obstat, quominus plurimorum hominum ossa tunc inueniantur? non solum eorum, qui in die illo nouissimo, viui inuenientur, qui paulo ante fuerunt mortui, sed etiam aliquorum, qui non longo ante tempore obierunt; imò etiam eorum, qui multis ante sæculis sunt sepulti. Quæ, sublato igne, non poterunt tàm breui tempore naturaliter incinerari.

23. Ad 1. opinionis affirmantis. Nec argumenta partis affirmantis illam vrgent. Ad primum satis respondent Suarius, & Valẽtia: quoniã in Sacra Scriptura, *redire in terram, & in cinerem reuerti*, nihil est aliud, quàm mori; quæ est cõmunis Patrum expositio, *Chrysostomi homil. 17. in Genesim, Theodoreti q. 37. in Genesim, Hieronymi in Abacu cap. 3. & in Psalmo 51. Tertulliani de resurrectione carnis c. 7. & 58. Cypriani de bono patientiæ, Ruffini in Symbol. Apostolorum, Prosperi de prædictionibus*

Reuerti in terram idẽ est quod mori apud Patres.

ctionibus, & promissionibus Dei p. 1. cap. 5. Gregorij 25. moral. cap. 2. & 53. Eucherij in Genesim, denique Augustinus 53. de Ciuitate Dei cap. 15. & lib. 20. cap. 20. & in 13. de Trinitate cap. 52. & lib. 1. de Peccatorum meritis cap. 2. & 3. quorum omnium verba refert Suarius vbi suprà. Et hunc esse verum illorum verborum sensum conuincunt verba illa Genesis 3. *in sudore vultus tui vesceris pane tuo, donec reuertaris in terram, de qua sumptus es*: etenim, vt doctè aduertit Suarius, homo non vescetur pane vsque ad resolutionem corporis in elementa, sed vsque ad mortem: vnde illorum verborũ sensus non potest esse alius, nisi in sudore vultus vesceris pane, donec moriaris.

24. Ad 2. Ad secundũ dicendum est, in illis verbis nomine corruptionis non solùm intelligi separationem animæ à corpore; sed etiam aliquam cadaueris resolutionẽ, vt benè probat argumentum: & inde est, vt D. Petrus optimè conuincat, illa non posse intelligi de Dauide, cuius corpus corruptionem vidit; sed de Christo, qui nullam in suo corpore resolutionem habuit. At tamen non video, quomodo inde inferatur, omnia corpora secluso priuilegio esse in cineres resoluenda: nec enim valet hæc consequentia: corpus Dauid vidit corruptionem. Ergo omnia corpora debent corruptionem videre: sicut etiam non valet: corpus Dauid vidit corruptionem; Christi autem minimè. Ergo non videre corruptionem soli Christo competit. Quare ex illo loco Sotus nõ satis sufficienter argumentatur. Accedit; quoniã licet ex argumento D. Petri colligatur, corpus Dauid aliquam vidisse corruptionem; non tamen colligitur pro illo tempore iam corruptionẽ vidisse quoad omnes suas partes: etenim forma cadaueris corrupta est, nõ tamen opus est ossa corruptionem vidisse: Iam verò Diuo Petro satis erat, corpus Dauidis aliquam vidisse corruptionem, quamuis non totalẽ, vt conuinceret illa verba Psalmi intelligi non posse de Dauide; sed de Christo.

25. Ad 3. Ad tertium respondet Valentia, Paulum ibi agere de reformatione corporis, non quoad perfectionem naturalem, sed quoad gloriosam, vt euincunt verba Pauli: *Reformabit corpus humanitatis nostræ cõfiguratum corpori claritatis suæ*. Secundo respondetur, ad reformationem corporis non necesse esse, præcedat ipsius incineratio, sed satis esse, si præcedat eius deformatio per mortem: in quo sensu corpus Christi Domini per resurrectionem reformatum est. Sit tertia solutio ex Suario: quoniam corpus in cineres non resolutum varijs modis potest reformari: vel reintegrando illud in materia, & magnitudine, quæ in illo nõ fuit, quomodo reformabuntur pueri, & Pygæi homínesque pusillæ staturæ, qui ad plenitudinem magnitudinis ætatis Christi non peruenerunt: vel separando partes superfluas, & deformes; quomodo reformabuntur gigantes, & homines monstruosæ magnitudinis, & illi, qui monstruosas partes habuerunt: vel denique disponendo, & perficiendo partes non resolutas adhibitis qualitatibus debitis; quomodo reformabuntur ossa arida, quæ non dum fuerunt in cineres resoluta. Hæc autem omnia fieri possunt in corporibus, quãuis in cineres resoluta non sint. Quare argumentum falsam continet minorem.

Ad quartum optimè respõdet Suarius *vbi suprà pag. 1050. col. 1. in principio*, in illo supponi id, quod in Philosophia est falsum: nec enim omnia mista simpliciter, & absolutè pendent à motu cœli in esse, & conseruari: quod ex Philosophia supponitur. 26. Ad 4.

Ad vltimum patet solutio ex solutione ad tertium: admittimus enim illa omnia separanda esse: negamus tamen ea nõ posse separari, nisi omnes corporis partes in cineres redigantur. Ex quibus patet non esse audiendum Sotum, dum ait, indecens esse opinionem affirmantem negare; in quo benè notatur à Suario. 27. Ad vltim.

ARTICVLVS II.

Vtrùm prius tempore electi resurrecturi sint, quam reprobi?

§. 1.

Referũtur diuersæ opiniones.

In hac quæstione diuersæ fuerunt opiniones. Prima, & satis vetus opinio (siue potius error) fuit Chiliastarum, qui dixerunt, resurrectionem iustorum futuram 1. 1. Opinio

satis ex eo videtur colligi; tùm; quia dicit, per illos mille annos cum Christo regnaturos, quotquot in eo crediderunt: cū vero innumeri Christiani sint mortui, non poterunt cum Christo corporaliter regnare, nisi resurgant. Tum etiam; quoniã cum referat Ioannis Prophetiam; & ille loquatur de prima resurrectione, non potest eam non admittere: vnde Pamelius in Paradoxo 24. ante opera Tertulliani hanc sententiam Iustino tribuit, & cū eo
Suarius. *Suarius in dicta sectio.* 8. *pagin.* 1014 *col.* 1. *C.*

6. Irenæus. Apertiùs eam probauit Irenæus lib. 5. aduersus hæreses: ita enim scribit c. 32. in principio: *Oportet iustos primos in conditione hac, quæ renouatur ad apparitionē Dei resurgentes recipere promissionem hæreditatis. & regnare in ea: post deinde fieri iudiciū.* Ecce admittit resurrectionem iustorum, vt in ea hæreditate terrena sibi promissa cū Christo in terra regnēt. Quòd rursus repetit in eodem cap. ita inquiens: *Sic ergo huic promisit Deus hæreditatem terræ; non accepit autem in omni suo incolatu: oportet eum accipere cum semine suo, id est, qui timēt Deum, & credunt in eum in resurrectione iustorum*: Et in fine capitis: *Nec Abraham, nec semen eius, id est, qui ex fide iustificantur nunc sumunt in ea hæreditatem; accipient autem eam in resurrectione iustorum.* Quòd autem hi iusti, qui cū Christo in terra regnabunt, debeant esse in carne, in qua resurrexerunt, satis explicat ibidem c. 33. explicans enim illa verba Christi Domini Lucæ 22. nu. 18. *Amodo non bibam de generatione vitis huius, vsque in diem illum, quando aliud bibam vobiscum nouum in regno Patris mei*, ita scribit; *Vtique hæreditatem terræ ipse nouabit, & reintegrabit mysterium gloriæ filiorum, quemadmodum Dauid ait: Qui renouabit faciem terræ. Promisit bibere de generatione vitis: & carnalem resurrectionem Discipulorum eius: quæ enim noua resurgit, caro ipsa est; & quæ nouum percipit poculum: nec autem sursum in supercælesti loco constitutus cum suis, potest intelligi bibens vitis generationem: nec rursus sine carne sunt, qui bibunt illud, & cætera.* Ex quibus patet Irenæum agere de regno terreno, in quo Discipuli: & alij iusti corpore resuscitati cum Christo in terra regnabūt id est, in Ierusalem terrena, vt sæpe declarat.

7. (marg.)

8. Quod verò hoc regnum, & hæc bonorum resurrectio futura sit ante generalē resurrectionem, & iudicium, expressè colliges ex c. 35. vbi postquam multis ostendit, promissiones per Isaiam factas intelligi de illo regno terreno, ita scribit: *Post enim regni tempora, inquit Ioannes, vidi thronum album magnum, & sedentem in eo, cuius à facie fugit terra, & cælum, & locus non est in eis: & ita quæ sunt generalis resurrectionis, & iudicij, exponit vidisse, docens, mortuos magnos, & minores: dedit mare mortuos, quos in se habebat; & mors, & inferus dederunt mortuos, quos in se habuerūt & libri aperti sunt; sed & vitæ, ait, apertus est liber, & iudicati sunt mortui.* Deinde describit Ierusalem nouam descendentē de cœlo, per quam intelligit supernã beatitudinem. Ecce igitur in prioribus verbis, post regnum mille annorum, & bonorum resurrectionem, vt in terris regnēt, sequitur iudiciū: in posterioribus autem post regni tempora sequitur, tū generalis resurrectio; tū iudicium vniuersale: & iãdem dãnatio iniquorū, & gloria electorū, Quare nō est, quòd Feuardentius in præfationcula ad Irenæū posita ante cap. 32. libri quinti doceat, Irenæum hoc regnū millenarium posuisse post generalem resurrectionem, & iudicium.

9. Tertullia. Hanc etiã opinionē de bonorum resurrectione mille annis ante resurrectionem malorū satis expressit Tertullianus: nam in lib. de resurrectione carnis c. 25. n° 203 *Diabolo, inquit, in abyssum interim relegato primæ resurrectionis prærogatiua de solijs ordinetur: dehinc & igni dato, vniuersalis resurrectionis cēsura de libris iudicetur.* Ex quibus verbis patet, Tertullianū duas resurrectiones admisisse: vnã ad soliū, regnūq; terrenum: alteram generalē, vt omnes iudicentur, & boni gloriã superinduentes in cœlū transferantur. Quod etiã expressit lib. 3. aduersus Marcionē c. 24. n. 192, vbi nō solū cōfitetur, nobis in terra repromissū esse regnū ante cœlū; sed etiã post mille annos facta mundi destructione, & iudicij cōflagratione iustos demutãdos esse in Angelicã substantiã, dono īmortalitatis corpori donato, & trasferēdos in regnū celeste: ita enim ait: *Nã & cōfitemur in terra regnū nobis repromissum sed ante cælū: sed alio statu, vt pote post resurrectionē in mille annos in ciuitate diuini operis Ierusalē cælo*

lo delata. Et inferiùs affirmat, *hāc ciuitatē à Deo esse prospectam excipiendis resurrectio ne sanctis, & refouendis omnium bonorū spiritualium copia in compensationem eorū, quæ in sæculo, vel despeximus, vel amisimus: siquidem, & iustū, & Deo dignum illic quoq; exultare famulos eius, vbi sunt, & afflicti in nomine ipsius.* Et tandem addit hæc verba: *Post cuius mille annos, intra quam ætatem concluditur Sanctorū resurrectio, pro meritis maturius, vel tardius resurgentium; tunc & mundi destructione, & iudicij cōflagratione cōmissa, demutati in atomo in Angelicam substantiam s. per illud incorruptelæ super indumentum transferemur in cæleste regnum.*

10. Dubitari igitur nō potest, Tertullianū asseruisse, dandā esse iustorū resurrectionē ad regnū illud millenariū, ante resurrectionē vniuersalē, in qua homines mali, & reprobi in iudicū resurgent. In hoc tamē à cæteris Chiliastis differt; quòd cæteri volunt, iustos post deuictū Antechristū, Diabolumq; in Inferno religatum simul esse resurrecturos, vt simul cū Christo regnēt. Tertullianus autē admittit, in illo millenarii tempore, ex iustis alios citius, alios tardius esse surrecturos; idq; pro meritorū diuersitate: id enim expressè scribit in præcitatis verbis: quod aduertit Suarius *in d. disp. 50. sect. 8. pag. 1014. col. 1. B. ex Pamelio in tract. Paradoxorum Tertulliani in principio operū illius posito Paradoxo 24. pag. 59. & tom. 4. in fragmento operis de spe fidelium pag. 1313.*

11. *Lactant.* In eodē etiā errore fuisse Lactantiū nullus dubitabit, qui eū legērit lib. 7. maximè c. 14. 24. & 26. vbi regnū illud millenariū admittit, & iustorum resurrectionē per mille annos resurrectionē reproborū antecedere: cuius verba ad longū trāscribit Maluenda lib. 10. de Antechristo, c. 5. Lactantius ita ait: *Veniet igitur summi, atque Maximi Dei filius, vt viuos, & mortuos iudicet. Verū ille cum deleuerit iniustitiam, iudiciūq; maximum fecerit, ac iustos, qui à principio fuerunt, ad vitam restaurauerit, mille annis inter homines versabitur, eósq; iustissimo imperio reget.* Deinde ostendit iustos, qui tunc inuenientur viui non morituros: qui verò fuerint mortui, resurrecturos. Et multis aniliter, & fabulosè explicatis, docet impios in nouissima Dei ira morituros. Et tandem agēs de nouissimo die hæc scribit: *Eodem tempore fiet secunda illa, & publica omniū resurrectio, in qua excitabuntur iniusti ad cruciatus sempiternos.* Denique istam sententiam regni millenarij Christi Domini cum iustis resuscitatis ante vniuersale iudiciū, & impiorum resurrectionem Maluenda in d. c. 5. ad finē, & plures alij tribuūt, Quinto Tulio Hilarioni, Seuerò Sulpitio, Comodiano, Tyeonio Affro, & Appolinari. An vero hi posuerint regnū illud ante iudiciū, & admiserint iustorū resurrectionē mille annis ante resurrectionē impiorū? mihi nō constat, eū illos nō viderim. Non dubito tamen Magnū P. Augustinū hāc opinionem aliquando habuisse: Scio tamen, eā postea, tanquā anilem, & fabulosam relegasse, vt ostendimus 2. tom. lib. 12. q. 5. art. 2. §. 4. etenim lib. 20. de Ciuitate Dei cap. 7. vbi refert millenarios admisisse primam, & corporalem Sanctorum resurrectionem, & regnū, Sabbatismūq; per mille annos ante generale iudicium, & secundam aliorū resurrectionē, de qua ita scribit: *quæ opinio esset vtcumque tolerabilis, si aliquæ deliciæ spirituales in illo Sabbato affuturæ Sanctis per Dñi præsentiam crederentur: nam etiam nos hoc opinati fuimus aliquādo.* Non est igitur dubitandum, quin Augustinus duplicem resurrectionem admiserit; ita vt resurrectio iustorum per mille annos antecederet resurrectionem impiorum. *August.*

Impugnatur præcitatus error.

¶ Hæc sententia in sensu explicato, quatenus docet, resurrectionē iustorū tam diu turno tēpore futurā esse ante reproborū resurrectionē: esse in fide erroneā, nō putō esse negādum: quare doctissimus Suarius meritō scripsit oppositā sententiam esse de fide, & hāc dānandā esse, tanquam verè hæreticā, *vt patet ex d. disp. 50. sect. 8. §. Dicendū est p. 1015. col. 1. vbi refert Epiphan. hæresi 77. ad fin. fol. mihi 457. pag. 2. & fol. 458. pag. 1. eam de hæresi damnasse: affirmat etiam, eam dānasse, vt erroneā Eusebiū lib. 3. suæ historiæ c. 21. 22. & 33. & lib. 7. cap. 31. & D. Hieronym. Epist. 150. ad Hedibiā illā appellare iudaicā fabulam,* deniq; asserit, Theologos, & posteriores scriptores hāc sententiā inter hæreses enumerare. At tamen præcitati authores ideò damnant sententiam regni millenarij Christi 12. *Suarius* *Epiph.* *Eusebius.* *Hierony.*

Christi cum sanctis; quia re vera plura cõtinet hæretica: supponit enim Sanctos illos resurgentes nõ esse visuros diuinam essentiã: quod esse hæreticum late ostendimus in 2. tom. lib. 12. Docet præterea in regno futuras esse corporales delicias, nuptias, & plura alia huius generis, quæ verè sũt hæretica, vt in d. lib. 12, latè ostẽdimus. Nullus tamen eorum scribit, sentẽtiam illã hæreticam esse, quia affirmat, iustorum resurrectionẽ tam lõgo tempore præcessuram fore resurrectionẽ impiorũ, & generale iudiciũ contra quẽ articulũ modo disputamus: sed quidquid sit de illis satis mihi est doctissimi Theologi authoritas, vt hunc articulũ in prçcitata sententia, tanquam contra fidem condemnẽ: nec sane sine fundamẽto; quia verè cõtradicit, & sacris literis, & principijs fidei.

14. 1. Argu. ex cap. 6. Ioannis. Hoc euidenter ostenditur ex doctrina Christi D. qua asserit se bonos, de quibus agit, resuscitaturum in nouissimo die, atque iudicio vniuersali, ita enim ait Ioannis 6. *Hæc est voluntas eius, qui me misit, Patris; vt omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo; sed resuscitem illud in nouissimo die; & addit, Hæc est autem voluntas Patris mei; qui misit me, vt omnis qui videt filiũ, & credit in eum, habeat vitam æternam: & ego resuscitabo eum in nouissimo die.* Et iterum, *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum; ego resuscitabo eum in nouissimo die.* Accedat & illud Marthæ

Ioan. 11. Ioan. 11. *Scio; quia resurget in resurrectione in nouissimo die.* Vbi nouissimus dies dicitũ qa post illũ vltra tẽpus nõ erit, vt dicitur Apocalyp. 10. n. 7: *Quia tempus non erit amplius*: nimirum post tubam nouissimam, quæ in die iudicij canet 1. Corinth. 15. ille igitur vltimus dies erit dies iudicij, in quo Christus omnes iudicabit: vnde in illo resuscitabit eos, quos Pater ei dedit, & ad filium traxit, & in filiũ credent. Quomodo igitur danda est resurrectio iustorum mille annis ante iudicium. Cui argumento addimus verba Iob 19. *Scio; quòd Redemptor meus viuit, & in nouissimo die de terra resurrecturus sum.* At quis negabit Iob inter Sanctos esse enumerandum?

15. 2. Argum. ex Daniel. 12. Deinde id manifestè probatur; quoniã ex sacra Scriptura euidenter probatur, resurrectionem bonorum, & malorum, futuram esse in tempore moraliter eodem. Id satis explicat Propheta Danielis 12. num. 1. *Veniet tempus, quale non fuit ab eo, ex quo gentes esse cœperunt, vsque ad illud.* Quod tempus erit idem de quo agit Christus Matthæi 24. quod ipsum tempus de quo agit Daniel est tempus iudicij. Addit Daniel. *Et in tempore illo saluabitur populus tuus omnis, qui inuentus fuerit scriptus in libro.* Ecce tẽpus iudicij: *Et multi de his, qui dormiunt in terræ puluere, euigilabunt; alij in vitam æternam; & alij in opprobrium; vt videant semper.* Ecce ergo in eodem iudicij tempore erit bonorum, & malorum resurrectio. Imò in eadem hora vtramque futuram conuincunt verba

Ex cap. 5. Ioan. Christi Ioannis 5. *Venit hora, in qua omnes qui in monumentis sunt, audient, vocem Filij Dei: & procedent, qui bona egerunt, in resurrectionem vitæ; qui verò mala, in resurrectionem iudicij.* Ecce vtrorũque resurrectio in eadem fiet hora: nã tàm boni, quàm mali ad eãdem vocem filij Dei sunt resurrecturi. Quin potius non solum in vna, & eadem hora vtrique resurgent; sed etiam in eodem veluti momento, id est, in tempore breuissimo, vt ictus oculi significat, vt ex Paulo euidenter colliges 1. Co-

Ex 1. Cor. rint. 15. n. 53. *Omnes quidẽ resurgemus, sed non omnes immutabimur: in momento, in ictu oculi, in nouissima tuba; & mortui resurgent incorrupti, & nos immutabimur.* Quibus verbis explicat bonorum, & malorum resurrectionem; & quando vtraque sit futura, & præterea, quæ nam inter bonos, & malos erit differentia. *Omnes,* inquit, *resurgent,* scilicet tàm boni, quàm mali: *Sed non omnes immutabuntur*: quia boni resurgent in corpore glorioso; non tamen mali. Resurgent omnes *in Momento, & in ictu oculi*, id est, in quodam tempore breuissimo, & imperceptibili. Denique omnes resurgent *in nouissima tuba*, quam omnes audient, cum ad illius efficaciam omnes resurgent. Quomodo igitur iusti prius mille annis, quàm reprobi sunt resurrecturi?

16. 3. argum. ex 1. Thessal. 4. Idem etiam conuincitur ex Paulo 1. ad Thessalonicenses 4. num. 14. *Si enim credimus, quod IESVS mortuus est & resurrexit; ita & Deus eos, qui dormierunt per Iesum adducet cum eo: hoc enim vobis dicimus in verbo Dñi; quia nos, qui viuimus, qui residui sumus, in aduentu Dñi nõ præueniemus eos, qui dormierũt: quoniã ipse Dñs in iussu, & in voce Archãgeli, & in tuba Dei descendet*

cendet de cælo, & mortui, qui in Christo sũt. resurgent, & cæt. Quæ verba intelligenda sunt de aduentu Christi ad iudicium: nec enim descensus Christi ad suscitãdos mortuos, cum quibus per mille annos regnet, fiet in iussu, aut in voce, aut in tuba; sed apparatus iste reseruatur ad descensum cum maiestate, qualem iudicium requirit de quo etiam Matth. 24. Porrò si de aduẽtu in iudicio intelligantur, manifestè cõuincunt mortuos, qui in Christo sunt, nõ esse resurrecturos ante Christi aduentum ad iudicium.

17. 4. arg. quod duo tãtum sunt aduẽtus Christi. *Symbolum*

Accedit his; quoniã si diuinas literas cõsulamus, duos tantũ Christi aduentus in terrã Ecclesia agnoscit: vnũ primum, quo verbũ ad sumendã nostram carnẽ factum homo ad nos descendit iuxta, illud Symboli, *qui propter nos homines, & propter nostram salutẽ descendit de cælis, & incarnatus est, & cæt.* Alterum secundum ad iudiciũ, iuxta illud eiusdẽ Symboli: *Ascẽdit in cælum, & sedet ad dexterã Patris: & inde venturus est iudicare viuos, & mortuos.* Duos igitur tantũ Christi descensus in terras agnouit Ecclesia. Nõ est igitur admittẽdus illius descẽnsus ad regnũ millenariũ. ¶ Sed obijcies ex sacris literis cõstare, Christũ post ascentionẽ sæpè ad terras descendisse: nã Actor. 9. apparuit Paulo eunti in Damascũ cõtra Christianos: *Subito circũfulsit eum lux de cælo, & cadens de cælo audiuit vocem dicentem sibi, Saule, Saule, quid me persequeris? qui dixit, quis es Dñe? & ille; Ego sum Iesus, quem tu persequeris.* (Actor. 1.) Ex quo loco ferè omnes colligunt, Christũ personaliter ad Paulũ descendisse, & ab eo corporaliter visum fuisse. Quin potius ipse Paulus testatur, se aliquãdo Christũ vidisse post illius ascentionẽ in cęlũ, vt patet 1. Corint. 9. n. 1. (1. Cor. 9.) *Nonne Christũ Iesum Dñm nostrum vidi* Et c. 15. n. 8, postquàm dixit, Christũ ab Apostolis sæpe visum esse, addit: *Nouissime autẽ omniũ tãquã abortiuo visus est & mihi.* Imò visum esse B. Petro Romæ cum è fuga ad martyrium eum reuocauit dicens: erum venio crucifigi, vt Exhesippus narrat lib. 3. de excidio Ierosolymitano cap. 2. & ferè omnes docent, Christum ad matrẽ in die assumptionis corporaliter descendisse.

18. Solutio.

Hoc argumentum vim non habet apud eos, qui dicunt, apparitiones Christi, quæ vel in sacris literis, vel in historijs legũtur factas esse absq; reali, & visibili illius præsentia in terris; sed aũt per solã visionem imaginariã; aut per extrinsecam repræsẽtationem factã in aere, aut per visionẽ realem ipsius existentis in cœlo, eo modo, quo Stephanus eũ vidit, dũ dixit, *Ecce video cælos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei*: vel denique per Angelũ, per quẽ Paulo apparuisse, testatur Haymon Apocalypsis 2. (1. Opinio)

19. 2. Opinio.

Nec etiã vim habet, si cũ alijs dicamus, Christum realiter in terris apparuisse, sed nõ deseruisse locũ cęli; sed se ipsum diuina virtute in pluribus locis posuisse. Cuius opinionis fuit Maior in 4. dist. 10. q. 4. & id esse probabile sentit *Suarius. 2. tom. ad 3. p. disp. 51. sect. 4. pag. 1060. col. 1. quẽ non reijcit Lorinus actorũ 3. vers. 5. pag. 433. col. 2. §. Obstare videtur. & probat Cornel. à Lapide 1. Corint. 15. versu 9. num. 8. pag. 357.* etenim talis descensus verè non est descẽsus, sed collocatio sui in pluribus locis. (*Maior. Suarius. Lorinus.*)

20. 3. Et verior opinio.

Sed nec vim habebit, si cũ veriori, & cõmuniori sententia dicamus, in his apparitionibus Christum verè è cęlo descẽdisse; ita vt pro illo tẽpore à cęlo abfuerit; quod probauit D. Thomas *3. p. q. 57. art. 6. ad 3. & constanter ibidem defendit Caietan. probabilem dicit Suarius vbi supra pag. 1059. col. 2. §. Secundus dicendi modus. & ad fine eiusdem sectionis, consentit Lorinus vbi suprà. & in c. 1. actorum versu 11. ad fin. pag. 38. col. 1 & c. 3. versu 21. §. Ad hunc locum pagin. 184. col. 2. C. & latè Valentia 4. p. disput. 6. q. 3. puncto. 1. n. 24. pag. 876. C. D. E.* quam ego opinionem puto esse longè probabiliorem: quia probilissimum puto, Christũ non solum corporaliter, sed verò descensu relicto cęlo ad Virginẽ Matrem in die Assumptiõnis descẽdisse. Sed quãuis hos descensus in sensu explicato admittã, nõ proinde tollitur vis argumenti; quoniam non agimus de quocumque aduentu, siue descensu in terram, sed de solemni cum maiestate, & in conspectu omnium: hunc autem Ecclesia non admittit, nisi ad generale iudicium, quem vult esse secundum aduentum Christi. (*D. Thom. Caietan. Suarius. Lorinus. Valẽtia.*)

21.

Quod ex sacris literis efficaciter deducitur: nã id nõ obscurè colligitur ex c. 1. Actorũ postquã enim Christus ascẽdens in cęlũ sublatus est ab oculis discipulorũ, duo viri stolis albis amicti ad discipulos dixerũt: *Viri Galilei quid statis aspiciẽtes in cælũ*

Hic

Hic Iesus, qui assumptus est à nobis in cœlum sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cœlum. In quibus verbis vnicus tantum Christi aduentus in terras, cũ ea maiestate, qua in cœlum ascendit, denunciatur; qualis erit descensus in iudicium, vt omnes Patres intelligunt.

22. Idem probatur ex Petro actor. 3

Et hæc veritas expressè docetur à D. Petro Actorũ 3. vbi post lōgã orationem ad populũ ita concludit. *Pœnitemini igitur & conuertimini, vt deleantur peccata vestra, vt cũ venerint tẽpora refrigerij à cõspectu Dñi; & miserit eum, qui prædicatus est vobis Iesum Christũ: quem oportet quidem cœlum suscipere vsque ad tẽpora restitutionis omniũ, & cætera.* Quæ verba si singula expendã tur, satis euincunt, vnicũ tantũ futurum esse Christi aduentũ ad iustorum refrigeriũ. *Pœnitemini, inquit, vt cũ venerint tẽpora refrigerij à conspectu Dñi*, id est, vt cũ venerit tẽpus, quo iusti ipso Christi conspectu debeãt refrigerari, atq; in corpore glorificari: *& cũ miserit*, s. ad terras *eũ, qui prædicatus est vobis; Iesum Christũ*, ad iudiciũ s. quia post illud cõsequetur omnium cõpleta glorificatio, *quẽ*, s. Christũ *oportet cœlũ suscipere vsq; ad tempora restitutionis omnium*, quæ ipsa, cõsentientibus Chiliastis, nõ fiet in aduentu ad regnũ millenarium; quia in illo nõ dabitur malorũ restitutio, nec õnimoda iustorũ redeintegratio: fiet igitur in solo aduẽtu Christi ad iudiciũ generale, vt ipsimet Chiliastę, velint, nolint, cõcedent. Hoc supposito expẽdamus illa verba: *Quẽ oportet cœlũ suscipere, vsq; ad tẽpora restitutionis omniũ.* Quid est oportet, vt cęlũ Christum suscipiat vsq; ad tẽpora restitutionis omniũ; nisi oportet, vt Christ⁹ sit cęlorum incola, & habitator vsq; ad illa tẽpora? Ita vt cęlum sit ipsius Christi regia, palatiumq;, in quo resideat? quomodo igitur ante restitutionẽ generalẽ, quæ in magno iudicij die futura est, per mille annos terrã habitabit? quare hæc D. Petri doctrina erroris dãnat descensũ Christi ad terras, vt in illas per mille annos verus incola moretur. Cui tñ cęlesti incolatui vsq; ad iudiciũ non repugnat, quod ad terras aliquãdo breui tẽpore, & veluti per transitum descendat, vt omnes interpretes aduertunt, & expressè *D. Thom. in d. q. 57. art. 6. ad 3. & Lorinus in d. c. 3. Actorũ vers. 21. pag. 184. col. 2. §. Ad hunc locũ*: etenim similes descensus non impediunt fixam Christi sedem esse in cœlis: etenim apud Iuristas domicilium nõ requirit continuã habitationem in eodẽ loco; sed stat cum aliqua breui absentia, vt vltra alios scribit Romanus Consilio 264. Ex text. in l. 2. de incolis lib. 10. vbi pater domicilium nõ mutat, qui ad filiũ alibi degentẽ frequentiùs commeat, Ex hoc igitur loco conuincitur, Christũ in cœlo, tãquam in ꝓpria regia permanenter habitaturũ, nec e cęlo cum maiestate in terras aduenturũ, nisi ad iudicium. Vnde Ecclesia hunc ad iudicium aduentum appellat aduentũ secundum, vt patet in hymnu laudũ aduentus; *Secundo, vt cum fulserit, Mundũq; horror cinxerit.* Non est igitur admittendus aduentus in regnũ millenarium, nec resurrectio iustorum ad tale regnum: sed illa solum resurrectio admittenda est in die nouissimo iudicij.

Opinio vers'a D. Petri.

D. Thom. Lorinus.

23. Concluditur argum.

Postremo pro releganda prima illa iustorum resurrectione ad regnum millenarium ante iudicium Ribera Apocalypsis 20. num. 47. pagina 292. expendit literam eiusdem capitis: Consummatis enim mille annis, de quibus in præcedentibus facta fuerat mentio; & soluto Satana e carcere, deuoratisque per ignem ijs, qui contra Sanctos bellabant, ponitur generalis iustorum, & iniustorũ resurrectio: *Vidi, inquit, mortuos magnos, & pusillos stantes in conspectu Throni.* Vidi, inquam, mortuos tunc suscitatos, & in iudicium adductos. Quòd verò mortui illi non solum fuerint reprobi, sed etiam iusti; satis explicant illa verba immediatè posita: *Et libri aperti sunt, & alius liber apertus est, qui est vitæ: & iudicati sunt mortui ex his, quæ scripta erant in libris secundum opera ipsorum.* Et inferiùs: *Et qui non inuentus est in libro vitæ scriptus, missus est in stagnum ignis.* Igitur liber vitæ ideò apertus est, vt appareret, qui in illo scripti essent, & vt qui in eo non essent scripti, in ignem mitterentur: qui verò scripti in eo inuenirentur, mitterẽtur in gloriam.

24. Vltimus locus Apocal. 20.

Hæc ex sacris literis adduximus pro expugnando superiori errore, vt ex illis euidẽter appareat, illam primam iustorũ resurrectionem mille annis ante generale iudicium Sacræ Scripturæ expressè contradicere, & ex consequenti verè esse hæreticam. Nec Augustinus in hoc sensu illam dixit esse tolerabilẽ, sed quatenus

25. Conclusio disputationis.

tenus in illorū regno non admittebat delitias corporales, sed solas spirituales: nā quoad hoc esset illa opinio tolerabilis, nullo tamen modo, si admitteret obscęnas delitias. ¶ Possent in huius veritatis cōfirmationem adduci quàm plurimæ congruentiæ, vt omnium resurrectio in solo die iudicij fieret: sed de illis agemus inferiùs quæst. 8.

Soluuntur argumenta præcitati erroris.

26. Ad argumēta; ¶ Authores huius erroris in illius confirmationem multa adducunt; & latissimē Irenæus in d. lib. 5. aduersus hæreses à c. 32. cū sequentibus; quæ longum esset referre: ferè omnia sumuntur ex locis Prophetarum de promissionibus factis Habrahæ, & semini illius: de instauranda Ierusalem: de bonorum affluētia, & de alijs huius generis: quas Irænaeus in d. cap. 32. post principium hac etiam ratione confirmat: quia oportet iustos resurgentes recipere repromissionē hæreditatis in ipsa conditione corporis, in qua labores perpessi sunt. Verū hęc omnia vim nō habēt quia illa, vel intelligenda sunt moraliter; vel allegoricè: vel deniq; spiritualiter, vt benè aduerterunt *Suarius in d. disp. 50. sect. 8. §. Ad fundamentum tamen pag. 1016. col. 2; & Lorinus in acta cap. 1. versu 6. pag. 18. col. 2. §. Quæ in sacris literis*, vbi pro ea citat Porchetum, Finum, Galatinum, Leonem Castro in Isaiam: & omnino est videndus Fenardentius ad Irenæum d. cap. 32. cum sequentibus; latè etiam id explicat idē *Suarius 1. tom. ad 3. p. disp. 1. sect. 4.*

27. Ad rationē Irenæi. Rationem verò, qua Irenæus id confirmat, parum habere probabilitatis ipsemet in cœlis euidenter cognoscit: fatemur decere diuinam bonitatem, vt Sancti hæreditatem gloriæ recipiant, etiam in corpore, in quo labores perpessi sunt: eam tamen non decet, vt aliam hæreditatem in corpore obtineāt, nisi gloriosam; sicut enī decet, vt corpus, quod in morte seminatur mortale, resurgēs statim surgat immortale; ita etiā decet, vt, quod seminatur in ignobilitate, statim surgat in gloria; & quod seminatur in infirmitate, statim surgat in virtute, & quod seminatur animale statim surgat spirituale; vt ait Paulus primæ Corinth. 15. & præterea decet, vt sicut primus homo fuit de terra terrenus; secundus verò de cœlo cœlestis; ita cœlester resurgant cœlestes: nam cum negandum non sit, resurrectionem illam iustorum, quam aduersarij agnoscunt, fieri à Christo homine de cœlo cœlesti; negandum etiam non est, resurrectionem, quæ est per Christum, ita fieri, vt homo resurgens resurgat non terrenus, sed cœlestis, & ipso etiam corpore gloriosus. Quomodo igitur decet, vt isti per Christum resurgentes resurgant terreni?

28. 2. argumēt ex verbis Luc. 22. Arguunt etiā ex verbis Christi Luc. 22. nu. 18: *Non bibam de generatione vitis huius donec regnū Dei veniat.* Iam verò Christus de genimine vitis cū suis discipulis nō potest in cęlis bibere, vt patet: sed nec illud bibere potest, nisi in regno aliquo terreno. Ità arguit Irenęus vbi suprà c. 35. in princ. Solutio. ¶ Sed profectò ex verbis Matth. 26. n. 26. *Nō bibā de hoc genimine vitis, vsq; in diem illum, cum illud bibam vobiscū nouū in regno Patris mei*, satis infertur, Christum D. loqui de regno beatitudinis, vt optimè aduertit Maldonatus in eodē loco pa. 606. B. etenim, vt ibi aduertit, in sacris literis regnū Patris semper accipitur pro regno cœlorū, vitaq; beata. Cui accedit ex eodē Maldonato; quoniā vbicumque scriptura mentionē facit esus, & potus regni cœlorum, regnū semper accipitur pro vita beata: ita Psalmo 11. *Satiabor, cū apparuerit gloria tua*, nimirū gloria cœlestis beatitudinis. Psalm. 11 Matth. 18. n. 10. *Et recumbēt cum Habrahā, Isaac; & Iacob, in regno cœlorū*, id est in beatitudinē cęlesti: Matth. 18 & c. 14. n. 15. *Beatus qui manducabit in regno Dei*, id est in beatitudine. Lucæ 22. n. 25. *Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater, regnū, vt edatis, & bibatis super mensam meā in regno meo*, id est in regno beatitudinis. Apocalyp. 19. n. 9. *Beati, qui ad cœnam nuptiarū agni vocati sunt*, id est, ad beatitudinem cœlestem. Apoc. 15. Quare cum Christus in præcitatis locis Matthæi, & Lucæ agat de potu vini in regno Patris, & Dei; vtique de regno cœlestis beatitudinis loquitur; vt sit sēsus: Nō bibā & cæt. donec bibam illud in regno supernaturalis beatitudinis. 29. Quem etiam sensum satis denotat illud verbum *nouū*, quod idem est, atque præstātissimū, & suauissimum, quale est nectar, & ambrosia apud Philosophos antiquos: Hæc est optima horum verborum explicatio quam teste Maldonato probarunt Origenes

nes,& Beda in eadem verba Matthæi, atque etiam Nazianzenus in 2. orat. Paf-
Alia solut. chæ. Quare ex isto loco non benè colligitur regnum millenarium Chiliastarũ.
Sicut etiam non colligetur, si per vinum nouum intelligas Christi sanguinem,quẽ Christus cum Apostolis bibit in regno Patris, id est, in initio noui testamenti, quod in vltima Christi cœna incepit,quę explicatio nonnullis placuit: vel in regno Patris,id est,in Ecclesia, vt explicant Hieronymus, & Beda: nec denique ex his verbis pro Chiliastis potest sumi argumentum,etiamsi vinum ibi propriè sumatur pro naturali vino: quia Christus post illam cœnam non bibit vinum cum Apostolis, donec resurrexit, quod tempus appellat Patris regnum: quæ fuit explicatio Chrysostomi, Theophylacti,
Instantia. & Euthymij in eodem loco. Cæterum prima explicatio est omnium optima.
Cui non obstat, quòd verba Christi alla-
30. tavidentur nõ posse aliter intelligi,quàm de vero vino: etenim de illo intelliguntur priora illa verba, *non bibam de hoc genmine vitis*: cum verò posteriora, *donec illud bibam vobiscum* contineant relatiuũ *illud*, de eodem naturali vino sunt explicanda: non obstat, inquam, quoniam, vt
Solutio. doctè aduertit Maldonatus vbi suprà pagina 606. E. & 607. A. Christus Dominus sæpè in eadem oratione ambiguè vtitur vno,& eodem verbo,vt patet in illis, *finite mortuos sepelire mortuos suos*, vbi in priori loco verbum *mortuos* sumitur metaphoricè pro peccatoribus peccato mortuis; in posteriori verò sumitur propriè pro mortuo corporaliter. Ioannis 14. n. 13.& 14. *Qui biberit ex hac aqua, sitiet ite-*
Ioan. 14. *rum: qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternũ*; vbi nomen *aqua* æquiuocè sumitur pro aqua naturali, & pro aqua gratiæ. Eodem igitur modo genimen vitis ambiguè sumitur, vt in priori periodo propriè sumatur; in posteriori autem metaphoricè,nam & metaphoricè sumitur illud Psalm.35. *Inebriabuntur ab*
Psal. 35. *vbertate domus tuæ, & torrente voluptatis tuæ potabis eos.* Vnde pronomen *illud* refert totum genus, quod aut propriè, aut metaphoricè dicitur vinum, vt benè aduertit *Maldonatus vbi suprà.*

31. Tertium, & præcipuum fundamentũ sumitur ex cap. 20. Apocalypsis: vbi post ligationem Satanæ ita scribitur: *Et vidi sedes; & sederunt super eas, & indicium da-* 3. argum.
tum est illis; & animas decollatorum propter aduersariorum ex ca.
testimonium Iesu, & propter verbum Dei: & 20. Apoc.
qui non adorauerunt bestiam; nec imaginem eius, nec acceperunt characterem eius in frontibus, aut in manibus suis: & vixerunt, & regnauerunt cum Christo mille annis: cæteri verò mortuorum non vixerunt, donec consummarentur mille anni. Hæc est resurrectio prima. Quem locum tanquam apertissimum pro suo errore adducunt Chiliastę: Apocalyp-
quin potiùs plerique ex illis,qui eos non sis à quibus
recipiunt, eo conuicti reiecerunt librum reijciatur.
Apocalypsis, nõ solùm vt Apochryphũ, sed vt à Cerintho hæretico conscriptum, vt testatur Eusebius lib.7. historiæ c.19. Sed cum liber Apocalypsis iam sit ab Ecclesia receptus,vt verè canonicus,relegãda est horum opinio. Oportebat igitur, vt locus iste pro defendenda Catholica veritate,diligenter explicaretur, & ostẽderetur ex eo, nec colligi posse primam resurrectionem corporalem sanctorum ante resurrectionem futuram in iudicio; nec regnum terrenum mille annorum Christi cum sanctis. Verum,quia hoc lõ- 32.
gum postulabat tractatum, propter plura difficillima,quæ cuntinet,ab hoc labore supersedendum duxi:nam cum solùm intendamus, nullam dari corporalem resurrectionem bonorum mille annis ante malorum resurrectionem,imò nec per breue tempus,vt statim dicemus;satis no Explicatio
bis sit aduertere Ioannem in illis verbis loci Ioan.
non agere de corporali bonorum resurrectione,sed solùm de spirituali, vt volũt omnes tùm Patres, tùm sacræ Scripturæ interpretes: quanuis non conueniat, de Variæ ex-
qua nam spirituali resurrectione verba pliça tiones
illa sint intelligenda: quidam enim illa interpretantur de resurrectione de pec-
cato ad gratiam, vt *August. lib. 20. de Ci-* August.
uitate Dei c.9. & homil. 17. in Apocalypsi, Primasius item, Beda, Rupertus. Ausbertus, & Haymon, teste Ribera in eodem loco n.16. Alij ea intelligunt de resurrectione quidem à peccatis; non tamen solùm ad gratiam,sed etiam ad gloriam,vt placet *Suario in d. disp. 50. sect. 8. pag. 1017. col. 2.* Alij de resurrectione ad solam gloriam, & beatitudinem, vt *Ribera in d. c. 20. n. 49. & Veiga ibidem com. 1. sect. 2. n. 15.* Denique alij volunt in illis sermonem esse

de reſurrectione myſtica, qua ſanctitas,
& doctrina Euangelica reuixit, quando
à Romana ciuitate expulſa eſt idolola-
tria: quæ eſt noua quædam explicatio
*Ludouici de Alcacar in d.c.20.pag.890. li-
tera B. §. Vt ergo meam.* Quæ nam iſtarũ
33. explicationum accommodatior ſit ad no
ſtrum inſtitutum parum refert: ex qua-
cumque enim illarum ſemper obtinebo
in illis verbis non agi de corporali reſur-
rectione; quo ſuppoſito ex illo capite
nullum poteſt ſumi argumentũ pro prę-
citato errore. Quòd verò illa verba non
Quod Ioannis verba nõ intelligantur de reſurrection. corporali.
ſint intelligenda de reſurrectione corpo-
rali, ſed de ſpirituali, ſatis videtur conuin
cere argumentum vltimum, quod in con
firmationem noſtræ veritatis adduximus
ſuprà n. 24: etenim ex eodem c. 20. colli-
gitur poſt ſolutionem Satanæ è carcere,
& poſt deſcenſum ignis plurimos San-
ctorum in die iudicij ſurrexiſſe, & ſimul
Confirmatio.
cum malis iudicatos eſſe. Quod etiam ex
eo confirmatur; quoniam non eſt proba-
bile in illo prælio, quòd Satanas cum ſuis
iniuit contra Sanctos, nullum pro fidei
defenſione occubuiſſe: nam hoc prælium
initum à Satana iam è vinculis ſoluto, idẽ
eſt cum eo, de quo Apocalypſis 21. ex
quo habes multos ſanctorum perijſſe, &
plurimos eorum, qui partes ſequebantur
Antichriſti, viſis ſignis, pœnitentiam e-
giſſe. Quæ latiùs non oſtendimus breui-
34. tati conſulentes. Accedit etiam; quoniam
Alia confirmatio.
ſicut duæ mortes, de quibus in d. cap. 20.
ita ſe habent, vt ſola prima ſit corporalis;
ſecunda verò, damnatio ſcilicet æterna,
ſuo modo ſit ſpiritualis: quoniam damna-
ti, dùm in infernum mittuntur, corpora-
liter non moriuntur, ſed corporaliter vi-
ui morte æterna damnantur: ita etiã duæ
reſurrectiones, quarum in eo capite ſit
mentio, ita ſe habent, vt ſola ſecunda ſit
corporalis, qua mortui corporaliter re-
ſurgunt; prima autem ſit ſpiritualis. Et
hæc de iſtis dixiſſe ſit ſatis.

§. 3.

Bonos ſimul tempore cum malis eſſe reſurrecturos.

35. IMpugnato errore Chiliaſtarum, ex-
Expeditur 2. opinio.
pendenda eſt ſecunda ſententia §. 1.
allata, quæ docet, ſãctos reſurrecturos
quidẽ eſſe prius tẽpore, quàm malos. Quã
ſententiam expreſſè ſcribit *Theodoretus*
Theodor.
1. ad Theſſalonic. 4. vbi expreſſè docet,
omnes iuſtos, ſiue legis naturæ, ſiue ve-
teris, ſiue gratię reſurrecturos eſſe ſimul;
ſed ante reprobos. Quam etiam opinio-
nem probauit *Caietanus 1. Corinth. 15.* &
Caiet.
tanquam probabilem defendit *Richardus*
Richard.
in 4. diſt. 43. art. 5. q. 1: pro qua etiam re-
Primaſius
feruntur *Primaſius, Theophylactus, & Oe-*
Theophyl.
cumenius 1. ad Theſſalonicenſ. 4. imo etiam
Oecumen.
refertur *Chryſoſtomus ibidem homil. 7. & 8.*
Chryſoſt.
& in quadam homil. de Aſcenſione Chriſti. 36.
Pro hac opinione referuntur verba
Confirmatur ex Paulo 1. Theſſ. 4.
Pauli 1. ad Theſſalonic. 4: *Quoniam ipſe
Dominus in iuſſu, & in voce Archangeli,
& in tuba Dei deſcendet de cælo, & mortui,
qui in Chriſto ſunt, reſurgent primi.* Et ex
verbis eiuſdem Pauli 1. Corinth. 15: *In*
1. Cor. 15.
*Chriſto omnes viuificabuntur: vnuſquiſque
in ſuo ordine, primitiæ Chriſtus; deinde ij, qui
ſunt Chriſti; deinde finis.* Quæ verba aper-
tè denotant ordinem temporis.
Ex congruentijs nonnulli ita arguũt. 37.
Arguũt ex congruentijs.
Et primò; quia iuſti ituri ſunt obuiam
Chriſto in aëra. Oportet igitur, vt priùs
reſurgant, quàm reprobi: hi enim in ter-
ra Chriſti aduentum expectabunt. Secũ-
da congruentia; quia decet, vt Deus ſe
oſtendat promptiorem ad reddendum prę
mium, quàm pœnam. Tertia denique;
quia iſto modo oſtenditur obedientia iu-
ſtorum, dùm citiùs obediunt voci Dei
eos ad vitam reuocantis.
Oppoſitam tamen ſententiam proba- 38.
Oppoſita ſentẽtia eſt vera.
uimus ſuprà §. 1. Dicimus igitur inter
bonorum, & malorum reſurrectionem,
nullam futuram eſſe temporis prioritatẽ;
etiam breuiſsimam. Quæ ſententia inter
Theologos eſt communior. Eam abſolu-
tè probat *Sotus in 4. diſt. 43. q. 2. art. 4. con-*
Sotus.
cl. 2. pag. 422. col. 2. Eſſe ſententiam proba-
Palud.
biliorem teſtatur Paludanus ibidem q. 4. art.
Richard.
3. n. 17. in fine, & n. 19. Eandem eſſe me-
liorem, & ſecuriorem teſtatur *Richardus
vbi ſuprà ad finem corporis.* Eam tanquam
Suarius.
abſolutè probabiliorem defendit *Suarius
ibid. diſp. 50. ſect. 9. in tertia ſententia, pag.
1019. col. 2.* ſimpliciter eam probat *Bene-*
Iuſtinian.
dictus Iuſtinianus in 1. Corint. 15. verſu 22.
D. Thom.
Quidam pro ea volunt ſtare D. Thomã
in 4. diſt. 43. q. 1. art. 3. quæſtiunc. 3: etenim
ſimpliciter aſſerit, reſurrectionem fieri
in inſtanti terminatiuo vocis tubæ; ex
quo benè infertur, omnes in eodem in-
ſtanti

ſtanti ſimul ſurrecturos fore, vt ſtatim oſtendemus.

39. 1. argum. ex Auguſt. & alijs.

Hæc ſententia primò confirmatur authoritate libri de Eccleſiaſticis dogmatibus cap. 6. apud Auguſtinum, qui tribuitur Gennadio, vbi ita ſcribitur: *Erit reſurrectio mortuorum omnium hominũ, ſed vna, & inſimul, & ſemel: non prima iuſtorum, & ſecunda peccatorum, vt fabula eſt ſomniatorum, ſed vna omnium.* Pro eadem refertur

Hyppol. Method. Euthym.

Hyppolytus Martyr in lib. de conſummatione mundi non longè à fine, & Methodius de reſurrectione. Satis eam videtur docere *Euthymius ad illa verba Ioannis 5: Omnes, qui in monumentis ſunt, & cætera,* vbi ita ait: *Simul omnes repente, ac virtute arcana coaptabit, animabit, & excitabit voce ſua, ſiue iuſſu.*

40. 2. argum. ex Scriptura.

Deinde confirmatur; quia ſatis videtur eſſe conſentanea ſacris literis: maximè enim conſentit cum verbis Pauli 1.

1. Cor. 15.

Corint. 15: *Omnes quidem reſurgemus: in momento, in ictu oculi, in nouiſsima tuba (canet enim tuba) & mortui reſurgent incorrupti:* ideò enim dixit in momento, inquit Richardus, vt ſignificaret, nullum dari ordinem temporis inter reſurrectionem

41.

electorum, & reproborum. Quod efficaciùs confirmari poteſt ex verbis Chriſti Domini, & Pauli: nam Chriſtus Ioannis

Ioan. 5.

5. dicit: *Venit hora, in qua omnes, qui in monumentis ſunt, audient vocem filij Dei; & procedẽt, qui bona egerunt, in reſurrectionem vitæ; qui verò mala egerunt in reſurrectionem iudicij.* Boni igitur, & mali reſurgent ad vnam, & eandem vocem filij Dei. Paulus etiam 1. Corint. 15. ait: *In nouiſsima*

1. Cor. 15.

tuba, & mortui reſurgent incorrupti, & nos immutabimur. Omnes igitur ex Paulo, tàm qui immutabuntur, quàm qui non immutabuntur (hoc eſt, tàm boni, quàm mali) reſurgent in nouiſsima tuba. Quare omnes tàm boni, quàm mali reſurgent ad vnam vocem, vnumque iuſſum, ſiue imperium filij Dei. Omnes ergo ſimul reſurgent. Hanc conſequentiam expreſsit

Euthym. Cyrill. Chryſoſt. Rupert.

Euthymius in verbis ſuprà citatis: & ſatis ſignificant Cyrillus, Chryſoſtomus, & Rupertus in citatis verbis Ioannis 5. Quorum ponderatio maiorem habebit efficaciam, ſi vox illa vna ſignificatiua imperij operabitur in vltimo inſtanti il-

D. Thom.

lius terminatiuo, vt vult D. Thomas ab alijs receptus: etenim ſi ad efficaciam illius vocis pro vltimo inſtanti omnes ſunt reſurrecturi; vtique omnes ſimul reſurgent, cum illud inſtans ſit indiuiſibile.

42. Ad 1. arg.

Nec ea, quæ ex Paulo adducũtur vim habent. Nam primum teſtimonium 1. ad Theſſalonic. 4. non comparat iuſtus cum reprobis, vt patet ex verbis immediatè ſequentibus: *Deinde nos, qui viuimus:* qui erunt iuſti. Vtrùm verò in ordine ad iuſtos vim habeant verba Pauli, expendemus in art. 3. ſequenti.

43. Ad 2. variè reſpondetur.

Ad ſecundum varij variè reſpondent, vt patet ex ijs, quæ ſcribunt *Suarius in d. ſect. 9. pag. 1021. col. 1. ad 2. teſtimonium; & Cornelius à Lapide in eodem loco Pauli verſu 23. pag. 360. col. 2. & Benedictus Iuſtinianus ibidem verſu 23. pag. 641. col. 1. cum pleriſque alijs.*

Suarius. Cornelius. Iuſtinian.

Quidam volunt in illis verbis non agi de ordine temporis; ſed vel de ordine dignitatis, ſiue meritorum (quod placuit *Authori Commentariorum ad Epiſtolas Pauli, qui D. Hieronymo tribuuntur, & Tertulliano de reſurrectione carnis c. 38. Sedulio, & D. Thomæ:*) vel de ordine ſtatus cuiuſque; ita vt martyr reſurgat in ordine martyrum; Virgo in ordine virginum: coniugatus in ordine coniugatorum: & ſacerdos in ordine ſacerdotum, vt vult *Anſelmus in eodẽ loco Pauli:* vel de ordine iuſtorum, & impiorum; ita vt iuſtus reſurgat in ordine iuſtorum; impius verò in ordine impiorum; vt teſte Cornelio de Lapide, volunt Chryſoſtomus, Theodoretus, & Theophylactus.

Author Comment. Tertull. Sedulius. D. Thom. Anſelm.

Qua ſuppoſita expoſitione, nullus argumento locus datur. ¶ At tamen quia aduerbium *deinde* bis poſitum ordinem tẽporis videtur denotare; ideò plures ex noſtris admittunt, in illis verbis agi de ordine temporis: ſed docent Paulum in illis non agere de reſurrectione impiorũ, ſed de ſola bonorum: vnde ſenſus eſt: *Omnes in Chriſto viuificabuntur; vnuſquiſq; in ſuo ordine,* id eſt, ſeruato ordine temporis; quia ſcilicet nullus ante Chriſtum ſurrexit, ſed primus omnium Chriſtus, tanquam reſurgentiũ primitiæ, cum illius reſurrectiõ cæterarum omnium ſit cauſa. *Deinde ij, qui ſunt Chriſti,* illi ſcilicet, *qui in aduentu eius crediderunt.* Et addit, *deinde finis.* id eſt, facta autem iuſtorum reſurrectione ſequetur finis, atque conſummatio omnium, quæ Chriſtus nobis meruit: quia facto iudicio aſcendens cum

44. In illis agi de ordine tẽporis qui dicunt.

ſuis

suis in cœlum tradet regnum Deo, & Patri. Hæc est communis horum verborũ explicatio, quam latè persequitur *Suarius in d. sect. 9. pag. 1021. col. 1. & 2.* vbi eam confirmat; quia Paulus in toto illo capite ante illa verba; *ecce mysterium vobis dico*, non egit de resurrectione impiorũ. Quod tamen valde displicet *Benedicto Iustiniano vbi suprà*; & meritò: quia pleraq; à Paulo dicta sunt, quæ & iustorum, & impiorum resurrectioni conueniunt; cũ in illis agat contra eos, qui resurrectionẽ mortuorum absolutè negabant. Sed vt demus, in præcedentibus multa dixisse de resurrectione bonis, & malis communi; hoc non impedit, quominùs in verbis nobis obiectis solùm agat de resurrectione bonorum: nam inferiùs plura scribit, quæ soli bonorum resurrectioni accommodantur, quæ facilè ostenderemus, nisi ad vlteriora progrederemur. Vnde & ipse Iustinianus communem explicationẽ, vt verisimilem statim amplectitur.

45. Ad rationes congruentiæ. Sed nec rationes congruentiæ aliquid efficiunt; quas omnes dissoluit *Suarius vbi suprà pag. 1021. col. 2. §. Ad primam coniecturam*. Et quod attinet ad primam; Ad 1. quid absurdi est, si bonis, & malis simul resurgentibus, mali in terra maneant; boni autem in aera Christo obuiam occurrant? Ad 2. Ad secundam dicimus, maiorẽ Dei pronitatem ad præmium, quàm ad pœnã in alijs manifestari. Imò congruum est, vt in hoc malos puniat, vt simul cum bonis resurgentes videant illorum gloriam, dùm se in aera obuiam Christo faciunt, illis in terra manentibus, vt statim, atque resurgunt, verè dicant; *nos insensati vitam illorum existimabamus insaniam: ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter Sanctos sors illorum est.* Ad 3. Tertiæ rationi locus daretur, si impij voluntariè obedirent efficaciæ vocis, qua illis præcipitur, vt resurgant: iam verò non voluntariè, sed necessariò obedient.

ARTICVLVS III.

An in resurrectione iustorum inter se detur aliqua temporis prioritas?

1\. Consequenter inquirendum est; an inter iustos resurgentes danda sit aliqua temporis prioritas? In hac quæstione duo possunt inquiri. Primum est; an iusti, qui Verbi incarnationẽ præcesserunt, priùs tempore sint resurrecturi, quàm illi, qui fuerunt in lege gratiæ? Alterum est; an illi, qui ante diem iudicij fuerunt mortui, priùs debeant resurgere, quàm illi, qui tunc viui reperiẽtur?

Quid de ijs, qui ante Christi incarnationem fuerunt mortui?

¶ Quod attinet ad primum solum inueni Suarium, qui hoc dubium excitarit: quin potiùs ipse fatetur, se neminem legisse, qui de hoc aliquid dubitauerit, vt patet ex *d. disp. 50. sect. 9. pag. 1019. col. 2. in principio, & pag. 1020. col. 1. litera B*: & meritò nullus vnquam de hoc dubitauit: quia nulla ratio est, ob quam resurrectio eorum, qui ante legem gratiæ fuerunt, antecedat: nam si illorum beatifica consummatio nostram consummationẽ præcedere non debet, sed simul nobiscum cõsummandi sunt, vt ait Paulus ad Hebræos 11. in fine: *Et hi omnes testimonio fidei probati non acceperunt repromissionem, Deo pro nobis melius aliquid prouidente, vt non sine nobis consummentur*; nec etiam illorum resurrectio nostram antecedet, ne gloria corporis sine nobis consummentur: etenim, vt benè Suarius aduertit, hæc est legis nouæ prærogatiua, vt sicut beatitudo animæ sine nobis cummunicata illis non fuerit, ità etiam sine nobis illis non communicetur gloria corporis. Accedit; quia ita fieret, vt boni illius temporis priùs resurgerent, quàm mali eiusdem tempestatis; contra quod iam statuimus in præcedente articulo. Denique, quæ argumenta concludunt, resurrectionem bonorum non antecedere malorum; illa etiam concludunt, resurrectionem iustorum, qui Christum antecesserunt, simul futuram esse cum resurrectione iustorum legis Euangelicæ. Quod dicimus de iustis, qui fuerunt in lege veteri respectu iustorum legis nouæ, dicendum etiam est de iustis legis naturæ, si cum iustis legis veteris cõferantur.

2\. Non prius resurgẽt, q fuerunt in lege veteri. Suarius. Hebr. 11. Alia confirmatio.

Quid de ijs, qui ante diem iudicij obierunt; respectu viuorum, qui tunc erunt?

¶ Maior dubitatio est de illis, qui mortui sunt ante diem iudicij; an illorum resurrectio priùs tempore fieri debeat, quã eorum

3\. Quid de mortuis ante diem iudicij?

eorum, qui in illo die viui reperientur? Ex verbis Pauli 1. ad Thess. 4. certum est viuos, qui tunc erunt, & morientur, non prius resurrecturos fore, quàm illos, qui ante illum diem obierunt: ita enim ait Paulus: *Hoc enim vobis dicimus in verbo Domini, quia nos, qui viuimus, qui residui sumus, non praeueniemus eos, qui dormierūt.* Quod dixit Paulus, ne fideles contristarentur, existimantes difficiliorem esse resurrectionem eorum, qui à multo tempore ante diem iudicij obierunt, non ob aliam rationem, nisi quia longissimo tempore sub mortis dominio fuerunt: huic errori occurrit, ostendens, quod qui in die iudicij mortui fuerint, in resurrectione non praeuenient eos, qui à tempore longissimo fuerunt mortui: cum enim vtrorumque resurrectio diuina virtute sit facienda, aequè facilis erit horum, & illorum resurrectio.

Viui in die iudicij non prius resurgent.

4. In quo sit difficultas.

Quare tota difficultas posita est; an mortui ante diem iudicij prius tempore sint resurrecturi, quàm illi, qui in illo eodem die obierunt? Rationem dubitandi faciunt verba Pauli, quę ad praecitata cōsequuntur. *Quoniam ipse Dominus in iussu, & in voce Archangeli, & in tuba Dei descēdet de coelo, & mortui, qui in Christo sunt resurgent primi; deinde nos, qui viuimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus.* Sunt enim, qui ea intelligant de prioritate temporis, vt scilicet, qui pro illo die iam sunt mortui, prius tempore resurgant, quàm illi, qui tūc viui fuerint. Qui sensus magis corroboratur ex opinione *Augustini 20. de Ciuitate Dei c. 20. & Anselmi in illis verbis Pauli*, qui volūt, viuos illos, aut non esse morituros, aut morituros fore, postquam simul cū mortuis iam resuscitatis rapti fuerint, in ipso raptu morituri, atque resurrecturi: hac enim supposita opinione, necessariò infertur, resurrectionem eorum, qui ante iudicium fuerunt mortui, tempore antecedere, tùm mortem, tùm resurrectionē eorum, qui adhuc viui simul cum illis rapientur: quam opinionem absolutè probarunt *Scotus in 4. dist. 43. q. 5. art. 3. litera E. & Durandus ibidem q. 4. art. 2. n. 14. & satis Richardus ibidem art. 5. q. 1. vt patet ex corpore, & ad 1. & Valentia 4. p. disput. 11. q. 3. puncto 2. ad finem, §. Fiet autem resurrectio, pag. 1939. B.*

Ratio dubitandi.

Confirmatur ex Aug. & Anselm.

Auctores huius opinionis. Scotus. Durand. Richard. Valentia.

Huius opinionis fundamentum sumitur ex illis verbis; *& mortui, qui in Christo sunt resurgent primi; deinde nos, qui viuimus:* quae verba denotant ordinem secundum prius, & posterius in tempore: etenim verba illa, *resurgent primi*, non possunt explicari de primitate dignitatis apud Deum, quia multi illorum viuorum erūt maioris dignitatis apud Deum, quam aliqui eorum, qui prius fuerunt mortui: nec possunt intelligi de primitate naturae; quia, vt ait Durandus, in indiuiduis eiusdem speciei non est ordo naturae: oportet igitur intelligantur de primitate temporis. Accedit; quia comparat istorum resurrectionem cum raptu in aera, vt satis patet ex illis verbis: *Deinde nos, qui viuimus, simul rapiemur:* iam verò inter mortuorum resurrectionem, & raptum intercedet tempus, vt dicemus in sequenti articulo. Denique supponit Paulus, homines illos adhuc viuere, quando mortui resurgunt. Hoc est huius opinionis fundamentum: quod haud dubiè conuincet, si admittatur opinio Augustini, & Anselmi, scilicet viuos post raptum in ipso raptu, & morituros esse, & statim resurrecturos: vnde haec opinio non potest non habere patronos, & Augustinum, & Anselmum. 5. Fundamentum opinionis.

Opposita tamen opinio, & communior est inter Theologos, & absque dubio tenenda, supposita opinione, quod viui illi, & morituri sunt, & resurrecturi, vt latè ostendimus suprà q. 4. art. 2. §. 3. ad 3. arg. Dicendum est igitur illos, qui in aduentu Christi viui inuenientur, morituros, antequam resurgant alij mortui; & simul cum illis resurrecturos. Quam opinionem simpliciter probat *Sotus in 4. d. 43. q. 2. art. 4. concl. 2. pag. 422. col. 2. in fin. & post eum, vt probabiliorem absolutè probat Suarius in d. disp. 50. sect. 9. in 3. sententia, pag. 1019. col. 2. & pag. 1020. col. 1. B. C. Eam probat Benedictus Iustinianus in d. epist. ad Thessal. loco citato, & 1. ad Corint. 15. vers. 23. pag. 641. col. 2. in fine. Pro hac sententia referri solet Paludanus in 4. dist. 43. q. 4. art. 3. n. 17:* sed ille non satis se explicat: licet enim post relatam sententiam oppositam, dicat probabilius esse, quod omnes simul resurgant; tamen statim ad primum docet, viuos illos in ipso raptu morituros, & resurrecturos, quod necessariò

6. Opposita sententia est tenenda.

Sotus. Suarius. Iustinian.

sariò arguit, aliosum resurrectionem ante raptum factam esse priosem tempore. Resestur etiam Rirhardus vbi suprà, tāquam problematicè vtramque opinionē defendens: at amen si benè expendatur, oppositam probat sententiam, vt patet ex solutione ad primum. Non negabo D. Thomam *in 4. dist. 43. q. 1. artic. 3. quæstiunc. 3.* in nostram sententiam incli-

D. Thomas pro nobis sacit.

nare, dùm ait, resurrectionem fieri in vltimo instanti prolationis verborum, quibus imperatur: quo supposito, non potest non concedi, omnes simul, & in eodem instanti resurrecturos fosè, clariùs tamen potest citari in d. c. 4. 1. ad Thessalonicens. lectione 2. ad propria Pauli verba, vbi expsessè nostram sententiam probat.

7. 1. arg. Hęc sententia ijsdem modis confirmari potest, quibus in præcedente articulo §. 3. confirmauimus, bonos simul resurgere cum malis: nam *Gennadius ibidem relatus in lib. de Ecclesiasticis dogmatibus c. 6.*

Gennad.

absolutè docet, resurrectionem mortuorum futuram esse insimul: quod etiam asserunt Hyppolitus Martyr in lib. de cōsummatione mundi ante finem, & Methodius de resurrectione: quod etiam satis probant verba Euthymij, quæ ibi adduximus.

8. 2. argum. Deinde; quia omnes mortui resusgent ad vnam, & eandem vocem filij Dei per tubam Archangeli, & ad eundem iussum mortuorum denuntiatum per vnam, & eandem vocem, vt patet ex verbis Christi Ioannis 5. & Pauli 1. Cosint. 15. atque etiam ex ipsis verbis primę ad Thessal. 4. Iam verò ex vno, & eodem iussu optimè infertur, omnes simul resurgere, vt ibidē monstrauimus cum Euthymio, Cyrillo, & Ruperto ibidem: etenim cum illa vox, ideò quia significatiua diuini iussus, & imperij habeat vim ad faciendam resurrectionem; vtique eam non habebit, nisi in vltimo instanti prolationis; quia sunc diuinus iussus est perfectè significatus, & intimatus, vt ex D. Thoma ibidem diximus: nam ob hanc rationem verba sacramentorum operantur in vltimo instanti prolationis, quia scilicet significando operantur. Admissa ausem hac sententia, necessariò admittendum est omnes simul resurrecturos.

9. Accedit etiam; quia nulla datus probabilis ratio, cur mortui illi priùs resurgāt, 3. argum.
quàm viui, postquam mortui fuerint: etenim non est admittenda opinio, quòd isti viui in ipso raptu, & moriantur, & resurgant; sed dicendum est, illos, quos Paulus appellat viuentes, viuos non dici, quasi antea mortui non fuerint; quia verè mortem obierunt; sed quia non diù sub morte fuesunt, vt latè ostendimus suprà q. 4. art. 2. §. 3. ad 3. in fine. Si verò quæras; quando fuerint mortui? dicam, illos mortuos fuisse ante resurrectionem aliorum mortuorum; vel in ipsa conflagratione ignis, quæ verior est opinio; vel ob nimium terrorem signorum; vel in ipsa motus cœlestis cessatione, vt vult Richardus, quamuis non satis philosophicè; vel denique alio modo nobis ignoto, Deo tamen possibili. Hac autem facta suppositione, nulla dabitur ratio, cur mortui illi priùs resurgant; quin potiùs vrget satio, vt omnes resurgant simul; siquidem omnes resurgunt ad vnum Christi imperiū per vocem Archangeli sibi intimatum.

Nec aduersus nos vrget fundamentū 10. Ad fundamentum aduersariorū.
sumptum ex verbis Pauli: *Et mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi: deinde nos, qui viuimus, rapiemur, & cætera.* Nam omissis alijs explicationibus, quæ ad institutum Pauli non satis accommodantur; admittimus ibi sermonem esse de prioritate temporis, vt declarat aduesbium gręcum πρῶτον, quod idem est, quod nostrū aduerbium *primùm*, cui respondet aduerbium *deinde*: at tamen dicimus ibi non poni ordinem inter resurgentes; aut inter resurrectiones, vt vna sempore sit prior, & alia postesior; sed solùm poni osdinem resurrectionis iustorum ad raptum, & occursum ad Christum; ita vt omnes, qui sunt Christi, primùm resurgant, deinde rapiantur in occursum Christi; quæ est explicatio *D. Thomæ in eodem loco, Soti,* D. Thom.
Suarij, & cæterorum, quos citauimus, & pro- Sotus.
bat Cornelius à Lapide in eodem loco Pauli Suarius.
versu 16. & 17. n. 35. & erit facilior, si cū Cornelius.
litera græca ita legamus: *Et mortui, qui in Christo sunt, resurgent primùm*: erit enim sensus, mortui, qui iam obierunt, primū resurgent: deinde nos, qui viui reputamur, ideò, quia mortui statim resurreximus, cum illis simul rapiemur, & cætera. Vt verò hæc explicatio accommodata appaseat, aduertimus, Paulum cōfirmare

eos,

eos, qui contristabantur de suis mortuis, vt patet ex illis verbis superiùs adductis: *Nolumus vos ignorare fratres de dormientibus, vt non contristemini, sicut & cæteri, qui spem non habent.* Eos autem ex eo confirmat; quia Deus eos, qui dormierunt per Iesum, qui mortuus est, & resurrexit, adducet cum eo in gloriam resurrectionis: & in huius confirmationem addit: *Hoc autem vobis dicimus in verbo Domini, quòd*
11. *nos, qui viuimus* (assumit personam eorũ, qui pro tempore iudicij inuenientur viui) *non præueniemus eos, qui dormierunt*, nimirum in assecutione gloriæ, & resurrectionis corporalis: quasi dicat, non priùs, quàm illi resurgemus in gloria, vt cum Iesu resurgente gloriosi simus; sed cum illis simul resurgemus, & id probat; quia mortui illi primùm resurgent, antequam cum Christo sint: deinde nos, qui simul cum illis surreximus, simul cũ illis rapiemur obuiã Christo in aera, & sic omnes, tàm illi, quàm nos semper cum Domino erimus. Hæc est optima, & facilis horum

Vera explicacio. verborum explicatio; maximè, si aduertamus, fideles illos non ex eo de mortuis contristari, quasi de resurrectione illorũ ob temporis longitudinem dubitarent: etenim resurrectionis articulũ credebãt, vt patet ex illis verbis: *Sicut cæteri, qui spẽ non habent:* sed ideò contristabantur, quia putabant, eos priùs mortuos tardiùs esse ad gloriam suscitandos. Et ad hanc tollendam opinionem, affirmat viuentes non esse in gloria resurrectionis præuenturos eos, qui dormierunt; sed simul cum illis: & in huius confirmationem adducit verba sequentia: quia scilicet in aduẽtu Christi mortui in Christo primùm debebant resurgere; deinde cum viuentibus simul esse in aera rapiendos, vt cum Christo semper maneant. Et de his satis.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm resurrectio bonorum priùs tempore futura sit, quàm illi in aera rapiantur?

1. Ratio dubitandi. SI quis inquirat, an resurrectio bonorum priùs tempore sit futura, quàm raptus eorum in aera, vt Christo obuiam fiant? Respondendũ est, quæstionẽ posse esse dubiam. Ratio dubitandi est; quia raptus ille duob⁹ modis potest fieri: vno modo; immediatè post instans resurrectionis; ita vt primum esse resurrectionis, sit vltimũ non esse raptus: altero modo; vt nõ fiat immediatè post instans resurrectionis; sed interiecto medio aliquo tẽpore. Poterit igitur quis dubitare, quonam horum modorum fiet talis raptus?

2. Auctoris opinio. Ego puto aliquod mediũ tempus, breuissimum tamen, dandum esse inter resurrectionem, & raptũ. Quam sententiã probat D. Thomas in 1. ad Thessal. 4. lect. 2. ad D. Thom. illa verba: *& mortui, qui in Christo sunt, resurgent primi*: quam eandem probare tenentur, qui volũt in illis verbis denotari ordinem tẽporis inter resurrectionem, & raptum. Fundamentũ huius resolutionis ego inde sumerem; quia decet, vt boni se ipsos rapiant in aera: nec enim cõgruum est, vt ab aliquo Angelo ad hoc moueantur; cũ ipsi iam habeant dotem agilitatis, vt possint se ipsos voluntariè mouere. Quare motus ille raptus, fiet à principio intrinseco ex volũtatis imperio. Iam verò fieri nõ potest, vt voluntas in instanti resurrectionis effectiuè moueat suas potẽtias loco motiuas; nam licet Sol in primo instanti suæ creationis lucem emittat; animal tamen in primo instanti suæ generationis non potest se ipsum localiter mouere, vt primum esse generationis sit vltimum non esse motui: sed de hoc latiùs disputare ad Philosophos pertinet. Et hæc de ista quæstione sexta.

QVÆSTIO VII.

De loco, in quo fiet generalis resurrectio.

EXplicatis causis generalis resurrectionis, & ordine, quo omnes suscitabuntur: iuxta ea, quæ dixim⁹ in præfatione totius operis, septimo loco agendum est de loco, in quo illa fiet: in qua quæstione vnicum tantùm articulum excitabimus.

ARTICVLVS VNICVS.

In quonam loco fiet generalis resurrectio?

§. 1.

Referuntur variæ sententiæ.

1. Prima sententia. DE loco, in quo generalis hominũ resurrectio fiet, non consentiunt Theologi. De quo tres inuenio opiniones. Prima asserit resurrectionem in

in vno loco terræ esse faciendam; in illo scilicet, in quo faciendum est iudicium: quod iuxta cōmuniorem sententiam fiet in valle Iosaphat. Hanc sententiam latè confirmat *Abulensis tom. 6. in Matthæum*
Abulen. *c. 22. q. 233. fol. 86. col. 3. §. De primo. Eam*
Sotus. *vt magis probabilem probat Sotus in 4. dist. 43. q. 2. art. 5. ad finem, §. Nihilominus profectò: eandem magis probat Valentia 4. p.*
Valentia. *disp. 11. q. 3. puncto 2. pag. 1937. litera C.*

2. Secunda sententia non admittit, om-
2ª sententia nes in vno loco resurrecturos fore, sed in diuersis. In quibus autē sint resurrecturi? non omnes huius opinionis conueniunt. Quidam volunt, singulos resurrecturos
Varij sunt. esse in eo loco, in quo quisq; mortu⁹ fuit, vel statim post mortē sepultus. Qui hanc sententiam probauerit; nullum inueni; communiter tamen refertur. Alij docēt,
3. vnumquenque ibi surrecturum, vbi corpus illius vel totum, vel penè totum inuentum fuerit: quod si dispersum fuerit in varios locos, in eo resurrecturum iri, in quo plus erit materiæ sui cadaueris; aut saltem præcipuæ partis. Quæ opinio pro
Richard. bata fuit *Richardo in 4. dist. 43. art. 5. q. 3.*
Suarius. *eam, vt verisimiliorem probat Suarius in d. disp. 56. sect. 7. §. Vera enim, & absoluta, pag. 1012. col. 2.*

§. 2.
Resolutio quæstionis.

4. Pro resolutione quæstionis illud cū
Præmissū 1. Soto præmittimus, quod licet certissimum sit, resurrectionem in eo loco esse faciendam, in quo Deus sua admirabili prouidentiā disposuerit; non est tamen Theologi hoc diuinæ voluntati simpliciter relinquere; sed inquirendam esse rationem diuinæ voluntatis ex coniecturis. Hoc supposito, ego cum prima sententia, tanquam longè probabiliori puto esse dicendum: scilicet omnium hominum resurrectionem in vno iudicij loco faciendam esse; quæ opinio *Abulensi magis placuit, Soto, & Valentiæ.*

Pro illius confirmatione præmittendum puto, necessariò concedendum esse
5. Notabile. iudicium generale futurum esse in terra, & in aliquo determinato illius loco: quæstionem tamen esse, in quanam parte terræ futurum sit? De hoc enim variè opinantur Theologi, vt patet ex ijs, quæ scribunt *Abulensis tom. 7. in Matthæum c. 25.*
q. 331. & Scholastici in 4. dist. 47. & 48. Locus iudicij apud nō nullos est incertus,
Quidam volunt, hoc incertum esse, vt *Magister in d. dist. 48. & Alensis 3. p. q. 23.*
memb. 2. cum glossa ordinaria ad illa verba Abulens.
Ioelis. 3. Congregabo omnes gentes, & deducam eos in vallem Iosaphat, cum Anselmo Magister. Alensis.
in Elucidario: qui interpretantur verba il- Anselm.
la: *deducam eos in vallem Iosaphat* in locū iudicij, vt *vallis* idem sit, quòd terra, siue locus; & *Iosaphat* idem, quòd iudicium: Alij volunt esse vallem Iosaphat.
hæc enim est illius nominis significatio. Alij certum locum designant; alium tamen, & alium. Communior tamen certior, & magis pia sententia vult, iudicium faciendum esse in loco, qui iacet ad pedē montis oliueti versus Hierusalem, qui appellatur vallis Iosaphat. Ita *D. Thomas in* D. Thom.
4. dist. 48. q. 1. artic. 4. quæstiuncula 4. & Albert.
quodlib. 10. art. 2. & opusculo 60. c. vltimo, Palud.
Albertus in d. dist. 48. art. 8. Paludanus in Sotus.
4. dist. 47. q. 1. art. 1. Sotus q. 1. art. 4. Car- Carthusia.
thusianus ibidem cum cæteris, D. Antoninus Antonin.
4. p. titulo 14. c. 11. §. 5. Suarius in 2. tom. ad Suarius.
3. p. disp. 53. sect. 3. cum Abulensi vbi suprà. Abulens.

Hac supposita opinione, tanquam ab 6.
omnibus recepta, ego puto longè esse Fundamēt.
probabilius, resurrectionem faciendam esse in prædicto valle Iosaphat, cum longè probabilius sit iudicium vniuersale in ea futurum esse. Et præter rationes congruentiæ, quas Abulensis, Sotus, & Valentia adducunt, illa mihi videtur vrgentior; quoniam resurrectio facienda est virtute vocis filij Dei *Ioannis 5.* quæ est vox Archangeli, de qua *prima Corinth. 15. & prima Thessalonicens. 4.* iam verò in superioribus ostendimus, longè esse probabiliorem sententiam, quæ vult, vnam tantùm futuram esse vocem, & tubam Archangeli, per quam imperium Dei, & Christi mortuis intimabitur: vox autem huius tubæ absque vllo miraculo ab omnibus audietur, si omnium cineres ministerio aliorum Angelorum ad locum iudicij deferantur. Nec enim aliquid cogit, vt ad miraculum recurramus, sine quo illa vna vox in vniuerso orbe audiri non potest. Quare si vna tantùm futura est tuba, qua mortuis resurrectio intimetur (nam ad alia munera non negabo plures tubas ibi esse futuras) longe facilior erit iste dicendi modus: vt omittamus, ad singulos alios mo-
dos

dos dicendi plura consequi, quæ non vi-
Ad aliosmo dos sequun tur absurda dentur admittenda: nam contra eos, qui dicunt, mortuos singulos ibi esse surrecturos, vbi mortui sunt, & sepulti, faciunt absurda, quæ contra illum adducit *Suar. in d.disp.50.sect.7.in secundo modo dicendi.* Contra tertium, quem probat Suarius, satis mihi est illud, quod libenter admittit in d.loco, §.*Solum potest relinqui.*

§. 3.

Soluuntur obiecta.

7. Ad 1. obiectionem. IAm verò contra nostrum modum dicendi nihil obijci potest, quod vel difficultatem habeat, vel indecentiā: nam ad id, quod Suarius obijcit, quòd noster dicendi modus nullum habeat, aut in sacra Scriptura, aut in Patribus fundamentum, dicimus, nostrum modū dicēdi pro se habere scripturam, quod omniū resurrectiu facienda est ad vnam vocem tubæ Archangeli imperantē, vt mortui resurgant: quæ, licet quoad virtutem ad resuscitandum sit supernaturalis; tamē quoad ipsum sonum vocis, qua imperium significatur, sit naturali Archangeli virtute, & naturaliter peruenire potest ad singulos cineres iam collectos, & inter se separatos aliorum Angelorum ministerio. Vnde iste modus dicendi satis fundatur in doctrina illorum Patrum, qui vnam tantū tubā cū virtute ad resuscitādū admittūt.

8. Ad 2. Quod verò addit oportere, vt omnes cineres, totaq; materia, ex qua vnūquodq; corp⁹ formandū est, sit impermixta & in ꝓprio, ac separato loco tota cōiuncta, libētissimè admittimus: id enim factū est, Angelorum ministerio, qui omniū cineres ex diuersis mundi partibus collegerunt: singuli enim Angeli singulorum cineres, & collegerunt, & separarunt. Nec enim admittimus pro illo die dari aliquorum ossa non dum resoluta, si ante iam præcessit ignis conflagrationis: hoc enim supposito, omnium resurrectio fiet à cineribus, elementisvè, in quæ omniū corpora fuerunt vltimatè resoluta, vt diximus in præcedente quæst. art. 5. Porrò si ignis conflagrationis indicium non præcedet, admittimus posse inueniri aliqua ossa adducta ab Angelis simul cum alijs cineribus in locum iudicij, vt loco citato diximus; non admittimus tamen illa ossa iterum esse comburenda: quia supposita illa opinione, non oportet, vt omnium resurrectio fiat à cineribus omniū partiū. Quare corpus cuiusque formabitur ex illis ossibus, atque ex cineribus aliarum partium.

Nec aliquid obstant Scripturę testimonia asserentia, qui in sepulchris sunt, audituros vocem filij Dei, & mortuos ex tumulis esse educēdos: etenim sensus est: *qui in sepulchris sunt*, idest, qui mortui sūt: *ex tumulis educentur*, id est à morte reuocabuntur: etenim mortui describuntur per ea, quæ communiter in mortuis fiūt: communiter autem qui moriuntur, in sepulchris reponuntur. 9. Ad testimonium Scripturæ.

Quòd verò ij, qui iam surrexerūt, omnes de sepulchris surrexerint, in quibus conditi fuerint, nihil facit, vt inde inferamus, omnes excitandos esse ex suis sepulchris, in quibus sunt eorum cineres. 10. Ad 3.

Quæ verò adducuntur ex *Chrysostomo homil.32. in epistolā ad Romanos, & homil. 7. in 1. ad Thessal. & ex Oecumenio, Theophylacto, Origene, & alijs*, vel probant, eos in illa fuisse opinione, vel ita posse explicari, vt dicantur ex illis locis resurgere, in quibus illorum reliquiæ reseruantur; quia reliquiæ eorum ex illis locis in locum iudicij transferendæ sunt. 11. Ad testimonia Patrū.

Denique, quod additur, tertium dicendi modum esse omnium facillimum, & alias omnes mutationes esse superuacaneas, ac liberè cōfictas, liberè dictum est: quoniam tertius ille modus nō facilè explicat, quomodò vna illa vox Archangeli sine miraculo in omnibus mundi partibus naturaliter sit audienda. Porro si ad miraculum non est recurrēdum, nisi vbi necessitas vrget; profectò non est superuacanea, nec conficta hæc cinerum translatio in locum iudicij: vt omittamus, non satis cōsentaneè dici, malos à dæmonibus esse ad iudicium cōgregandos; siquidem melior est opinio, quòd & boni, & mali ad iudiciū sunt cōgregandi, & ab inuicem separandi ministerio Angelorum bonorum, vt iam suprà ostendimus. Et hæc de ista difficultate, & quæstione. 12. Ad vltimū.

QVÆSTIO VIII.

De tempore, in quo fiet generalis resurrectio.

DE tempore, in quo futura est vniuersalis resurrectio, duo inquiri possunt: vnum est; de determinatione temporis; quando scilicet futura

sit? Alterum est; de qualitate temporis; vtrum nè fiet die, an nocte? duos igitur in hac quęstione articulos excitabimus Primus est; vtrùm dies, & hora generalis resurrectionis sit hominibus, vel Angelis nota? secundus est; an resurrectio fiet die, vel nocte?

ARTICVLVS I.

Vtrùm dies, & hora vniuersalis resurrectionis aut hominibus, aut Angelis sit nota?

1. Præmissũ. PRo explicatione pręmittendum est cum *Abulensi 6. tom. in Matthæum cap. 22. q. 231.* diem resurrectionis, diem iudicij, & finem sæculi pro eodem sumi: & proinde qui nouit, quando futura sit generalis resurrectio, nouit etiam quando futurum sit vniuersale iudiciũ, & quando erit mundi finis: hæc enim omnia in eadem die fient. Quare quę doctores scribunt de notitia generalis iudicij, & finis sæculi, scribuntur etiam de notitia resurrectionis generalis. De hac materia disputant scholastici *in 4. dist. 43. 47 & 48. D. Thomas dist. 43. q. 1. art. 3. quæstiunc. 1, vbi latè Sotus q. 2. art. 1. & 2. Suarius 2. tom. in 3. p. disp. 53. sect. 4. & ante eos Abulensis vbi suprà q. 230. & 231.* Quæ ad institutum pertinent, nonnullis subiunctis conclusionibus explicabimus.

D. Thom. Sotus. Suarius. Abulens.

§. 1.

Prima conclusio.

2. 1. conclus. CIrca ea, quæ de tempore generalis resurrectionis cognoscimus, sit prima conclusio. *Certissimè nouimus, generalem resurrectionem futuram esse in die nouissimo sæculi.* Hæc conclusio est de fide, vt quæ ex sacris literis expressè colligatur: nam Iob. 19. dicitur: *Scio, quòd redemptor meus viuit; & in nouissimo die de terra surrecturus sum:* viuit, inquam; quia à morte, qua me redemit, resurrexit, & ideò viuit vita corporali: ego autem mortuus in vltimo sęculi die sum resurrecturus. Ioannis. 11. n. 23. Martha ad Iesum ait: *Scio, quia resurget in resurrectione in nouissimo die*, id est in resurrectione, quæ futura est in die vltimo sæculi. Ioan. 12. n. 48. ait Iesus ad Iudæos: *Sermo, quem loquutus sum, ille iudicabit eum in nouissimo die.* Iudicium autem, & resurrectio generalis in eodẽ fient die, vt diximus. Satis id explicant discipuli Matthæi 24. dum Christum interrogant: *quòd signũ aduentus tui, & consummationis sæculi:* quibus verbis satis supponunt secundum aduentum Christi ad iudicium (cum quo resurrectio generalis est coniuncta) futurum esse in cõsummatione sæculi, id est, in die nouissimo, quo sæculum consummabitur. Christus autem, explicatis nonnullis signis, dicit: *Et tunc veniet consummatio;* s. sæculi, & proinde resurrectio, vt satis colliges ex verbis inferiùs positis: *Et tunc apparebit filius hominis in cælo, & mittet Angelos suos, & congregabũt electos:* electos, inquã; qui suscitati sunt: vt intelligamus finem mundi, iudicium, & carnis resurrectionẽ in eandem diem, & horam incidere: Christus etiam id explicauit Matthæi 13: exponens enim parabolam zizaniorum, inquit, messem colligendam esse sæculi cõsummationem; in qua filius hominis mittet Angelos suos, & cætera. Vnde in sacris literis dies iudicij, & resurrectionis appellantur dies nouissimi *primæ ad Timotheum 4. secunda Timothæum 3. Iacobi 5. primæ Petri. 1. & secunda Petri. 3.* Denìq; *Iob. 14. dicitur: Homo, dum dormierit non resurget, donec atteratur cœlum*, id est, quousque cœlum à suo motu cesset, quod fiet in die nouissimo mundi.

Iob. 19. Ioan. 11. Ioan. 12.

3. Eandem veritatem nonnullis rationibus confirmant *Abulensis in d. q. 230. & Sotus in d. q. 2. art. 1. §. Nec verò rationes, pag. 406. col. 3.* Prima ratio: quia in resurrectione omnes resurgent immortales, sicut Christus nostræ resurrectionis exemplar immortalis resurrexit, iuxta illud ad Romanos 6. *Christus resurgens ex mortuis iam non moritur.* Ergo congruum est, vt resurrectio generalis in illud tempus differatur, in quo iam nulla sit causa mortalitatis, quæ in generatione, & corruptione posita est, Cum verò causa mortalitatis sit motus corporum cœlestium, quo hæc inferiora gubernantur ex *Aristotele libr. 1. Metheororum, & Augustino lib. 3. de Trinitate.* Satis congruum est, vt generalis resurrectio defferatur vsque ad diem vltimum, in quo motus cœli cessabit: tunc enim ex parte corporum cœlestium nihil inuenietur, quod obstet corporum incorruptibilitati, vt immortalitas corporibus suscitatis, saltem in reprobis, naturaliter fiat, vt benè aduertis Abulen-

Abulen. 1. ratio. Rom. 6. Arist. August.

Abulensis vbi suprà: nulli enim iam variabili mensuræ subiacebunt, qualis est mensura motus cœli, & temporis.

4. 2. ratio. Secunda ratio ab eo sumitur, à quo sumitur ratio simultatis in resurgendo: sicut enim congruum est, vt omnes simul resurgant, vt singulorum gaudium sit maius; ita etiam congruum est, vt omnes resurgant in vltimo sæculi die. Vide *Abulensem in d.q.230.in 2.rat.fol.81.col.1. A.*

Abulen.

5. Soli Chiliastæ repugnant. ¶ Contra hanc Catholicam veritatem solùm referri possunt illi Chiliastæ, siue millenarij, qui resurrectionem iustorum ponunt mille annis ante diem iudicij, & docent solam resurrectionem malorum fieri in die nouissimo; hi enim nostram conclusionem in sua generalitate non recipiunt; cum non admittant omnium hominum resurrectionem in vltimum diē esse differendam. Eandem etiam veritatem non recipiunt Chiliastæ illi, qui volunt electos post generalem resurrectionem mille annis cum Christo in terra regnaturos, & subinde non admittunt resurrectionem generalem futuram esse in nouissimo sæculi die. Sed de his hæreticis modò non curamus, cū illos iam impugnauerimus, tùm 2.tom. lib. 12. tùm suprà in hoc tomo q. 5. Quare nunc explicabimus nonnulla argumenta, quæ nostram Catholicam conclusionem videntur impugnare.

6. 1. argum. contra conclusionem. Primum est; quoniam Christus Dominus suam resurrectionem nec distulit, nec differri decebat in vltimum sæculi diem. Ergo nec decet aliorum resurrectionem in vltimum diem differri. Antecedens patet; quia Christus tertia die surrexit. Consequentia probatur: quia congruum est, vt membra suo capiti conformentur.

7. Solutio. D. Thom. Abulens. Sotus. ¶ Ad hoc argumentum admittimus antecedens, de quo vide *D.Thomā 3.p.q.53.art.1. & ibi interpretes, & Abulensem in d.q.230.ad 1.arg. & Sotum in 4. dist.43.q.2.art.1.ad 1. vt alios omittamus.* Admisso antecedente, neganda est consequentia propter varias rationes disparitatis, quæ repeiuntur inter Christum, & cæteros homines: nec enim oportet, vt membra in omnibus capiti conformentur: siquidem caput est causa membrorū in omnia influens; membra autem sunt effectus capitis, inter quæ non datur influxus: vide Abulensem, & Sotum vbi suprà: apud quos habes plures rationes, cur non solùm decens fuit, sed etiam necessarium, vt Christus statim resurgeret. Ad nostrum institutum illa est præcipua; quia resurrectio Christi futura erat causa exemplaris nostræ resurrectionis, vt in superioribus ostendimus: iam verò causa ex sua natura antecedit effectum: & in Christo oportuit, vt non solùm, eius resurrectio nostram natura antecederet; sed etiam per omne tempus, in quo daretur generationum, & corruptionum successio, vsque ad vltimū diem: oportuit enim, vt sua resurrectione in nobis omnibus cōfirmaret spem resurgendi.

8. 2. argum. Secundum argumentum: Resurrectio Christi est causa resurrectionis membrorum. Ergo oportet, vt saltem in aliqua membra successiuè influat, quia causa debet influere in aliquem effectum. Ergo non omnium resurrectio debet differri in nouissimum diem. Consequentia patet; antecedēs probatur; quia resurrectio Christi statim influxit in resurrectionē eorum, qui cum Christo surrexerunt: deinde in quædam membra illustria, quorum resurrectio iam est completa: influxit enim in resurrectionem Virginis Matris ob maximam ad Christum propinquitatem, atque in resurrectionem Ioannis Euangelistæ, vt plures volunt. Decet igitur, vt in reliquos ita fiat, iuxta maiorem, vel minorem propinquitatem per gratiam ad Christum caput resurgentiū.

Solutio. Abulens. Sotus. ¶ Ad hoc argumentum respondent *Abulensis in d.q.230.ad 2.fol.81.col.3. & Sotus in d.q.2.art.1.ad 2.pag.407.col.2.* Facilius respondebis, si neges resurrectionem Christi esse causam efficientem nostræ resurrectionis, vt diximus q.6. Et quamuis admitteremus cum cōmuni sententia, illa solùm esset causa instrumentaria; sicut & Christus ad nostram resurrectionem concurrit, tanquam diuinitatis instrumentum. Iam verò propriū est instrumenti nō agere, nisi ad modū agentis principalis, & ad eos solos effect⁹, ad quos à principali agente assumitur: principale autē agens nostræ resurrectionis est De⁹, qui pro arbitrio suæ voluntatis ante vniuersale iudiciū resuscitat, quos vult, quos vult nō resuscitat. Vnde nec Christ⁹, nec eius resurrectio ad nostram cōcurrit, nisi prout iuxta Dei prouidentiam volun-

tatiè assumitur ad eos, quos Deus liberè vult resuscitare. Assumuntur autem ad resurrectionem illorum ex speciali gratia, & priuilegio; non verò ex maiori, vel minori propinquitate, & conformitate, ratione sanctitatis, vt aduertit *D. Thomas in d. art. 3. quæstiuncula 1. ad 2. & ex illo idem annotarunt Abulensis, & Sotus locis citatis.*

D. Thom. Abulens. Sotus.

9. 3. argum. Tertium argumentum: quoniam post resurrectionem omnium cōnumerandi sunt mille anni, antequam electi in cœlū ascendant, vt patet ex Apocalypsi c. 20. vbi animæ sanctæ regnabunt cum Christo mille annis. Iam verò post vltimum mundi diem nullus dabitur, aut annorū, aut dierum numerus. ¶ Respondetur,

Solutio. quosdā ex Chiliastis admisisse, regnū millenarium Christi in terris cum iustis post iudicium: apud quos, vt suprà diximus, resurrectio fiet tempore iudicij vniuersalis; non tamen in vltimo die sæculi. Hunc errorem, siue hæresim sumpserūt ex præcitatis verbis Ioannis in Apocalypsi. Sed contra eos facit, quòd mille illi anni sunt ante vniuersale iudicium, & per consequens ante vniuersalem resurrectionem, post resurrectionem primam. Quare locus iste potiùs faceret pro alijs Chiliastis, qui regnum millenarium ponebant post primam iustorum resurrectionem. Sed vtrūque errorem, siue hæresim iam impugnauimus: priorem quidem in 2. tom. lib. 12. posteriorem autem in hoc 3. tomo q. 6. art. 2. vbi ostendimus, quomodò Ioannis verba, tùm de regno millenario; tùm de prima resurrectione sunt intelligenda.

§. 2.

Secunda conclusio.

10. 2. concl. Sit secunda conclusio: *Dies, & hora, in qua generalis mortuorum resurrectio futura est omni puræ creaturæ occulta est, & prorsus ignota.* Huius assertionis author est Christus Dominus Matth. 24.

Matt. 24. vbi n. 4. interrogantibus discipulis de signis consummationis sæculi, respondit n. 36. *De die autem illa, & hora nemo scit, nec Angeli cœlorum, nisi solus Pater.* Eadem verba scribuntur Marci 13. n. 32. vbi ad-

Marc. 13. ditur: *Nemo scit, nec filius, nisi Pater.* Quæ verba licet agant de sęculi consummatione, etiam intelliguntur de die resurrectionis, quia & resurrectio, & iudicium futura sunt in nouissimo sæculi die. Addimus verba Zachariæ 14. n. 7. vbi agens de die, Zach. 14. in qua Dominus cum Sanctis veniet, ita ait: *Et erit dies vna, quæ nota est Domino:* In quibus verbis ad literam loquitur Propheta de die iudicij, & affirmat, hanc soli Deo esse cognitam. Cōfirmari etiam potest; quoniam dies illa, & hora, nec potest Confirmatur. ratione naturali cognosci; nec ex Scripturis colligi; nec alicui vnquam reuelanda est. Ergo talis dies, & hora omni puræ creaturæ semper erit occulta, & ignota. Hoc autem hominibus maximè conuenire, statim ostendemus.

Dicimus *puræ creaturæ*, quia Christus 11. Dominus nō solum, vt Deus est; sed etiā Christus vt Deus diem illam nouit. vt homo est; diem illam, & horam certò cognoscit. Et quidem, quòd Christus, vt est Deus certò cognoscit diem illam, & horam; nullus, nisi Arrianus negare potest; cum vna, & eadem scientia, & cognitio tribus personis sit communis. Nec est, quòd Arriani objiciant, quòd Christus dixerit, *nemo scit, nisi solus Pater,* quæ exclusiua excludit filium, vt patet ex verbis Marci 13: *Nemo scit, nec filius, nisi* Ad argum. Arrianorū. Ad cap. 13. Marci. *pater,* omissa enim eorum solutione, qui putant, vtrumque locum esse vitiatum, vt *D. Hieronymus in d. c. 24. Matthæi, & D. Ambrosius lib. 5. de Fide c. 8.* Dicendū est, exclusiuam illam apud Matthæum nō excludere alias personas diuinas à Patre, vt est Catholica expositio. Quod vero Marci 13. additur, *nec filius,* non explicatur de filio Deo, sed de filio homine: nisi dicas *cum Maldonato in d. c. 24. Matth.* Non placet explicatio Maldonati. *versu 36. in fine,* vt nec filius, vt Deus est, de illa die, & hora sciat, sed solus Pater; quia dispositio, & rerum prouidentia (ad quam pertinet determinatio tùm iudicij, tùm nouissimi diei sæculi, tum denique resurrectionis vniuersalis) soli Patri appropriatur; sicut etiam soli Patri appropriatur distributio sedum in gloria, iuxta illud *Matthæi 20. n. 23: sedere autem à dextris, vel sinistris, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.* Quæ expositio subtilis quidem est, sed ad institutum non satis accommodata: quia licet prouidere, atque disponere diē certum ad iudicium, & resurrectionem approprietur Patri: scire tamen talem dispositionem pertinet ad sapientiam, quæ appropriatur filio. Quare communis explica-

plicatio potius placet, vt nec exclusiua apud Matthæum excludat alias diuinas personas; nec negatio apud Marcum intelligatur de filio Deo, sed de filio homine.

12. Eum etiā nouit Christus homo. Sed nec filio homini absolutè negāda est hæc notitia: quamuis Origenes tract. 30 in Matthæū eam Christo neget, quādiù fuit in via, & solum eam illi concedat post resurrectionem, cum iam constitutus sit iudex viuorum, & mortuorum: quoniam statim à principio suæ conceptionis, *in eo fuerunt omnes thesauri Sapientiæ, & Scientiæ absconditæ*, ad Collocenses 2. num. 3. & docent Theologi in materia

D. Thom. de Scientia Christi. Vnde hanc doctrinā in terminis docent D. Thom. de potentia q. 5. artic. 6. Cui non obstant verba ex

Ad Locos Matth. & Marc. Matthæo, & Marco adducta: quoniam omissis alijs explicationibus(quas latè refert Lorinus vbi suprà, & Iansenius in sua Concordia cap. 123. ad præcitata verba Matthæi pag. 852. col. 1. & 2.) illa est facilis, vt Christus, quaten' homo, ex sua naturali virtute cognoscendi, diem illum nesciat; benè tamen per scientiam inditā. Et quamuis illius diei scientiam habeat: non ita eam habet, vt debeat Apostolis

Ioan. 11. eam reuelare. Idem autem, quod illis dixit Ioannis 11: *Quia omnia quæcumque audiui à Patre, nota feci vobis*, ita intelligendum est, vt illis cōmunicauerit, quæ pertinent ad fidem, & ad prædicationē Euāgelij, iam verò reuelatio huius diei ad bonum fidelium regimen non spectat, iuxta

Actor. 1. ta illud Actorum 1. *Non est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate*: hæc enim pertinent ad scientiam absconditam, quam Pater filio homini communicauit: imò ad illam scientiam, quam reuelari non conuenit, vt dicemus conclusione 5. Itaque de die illa, & hora nec filius homo scit, vt illius notitiā vobis communicet.

§. 5.

Conclusio tertia.

13. 3. Conclus. D. Thom. Abulens. Sotus. Sit tertia Conclusio: *Dies, & hora resurrectionis naturaliter sciri non potest.* Hæc conclusio statuitur à D. Thoma *de potentia quæst. 5. artic. 6. in principio corporis, & à Soto in 4. dist. 43. q. 2. art. 1. in corpor. post principium, Abulensi tom. 6. in Matthæum cap. 2 a. q. 230. fol. 81. columna 3. & tom. 7. cap. 25. q. 319. fol. 86. colum. 3. & q. 468. & 469. fol. 141. colu. 1. & 2.* Conuincitur tùm ex ijs, quæ diximus, tùm naturali ratione. Conuincitur ex di-

Probatur. ctis; quoniam quæ Deus in sua posuit potestate, & pendent ex libera illius voluntate, nō possunt naturaliter cognosci: nec enim pertinent ad scientiam absconditam Dei, vt colliges ad Collocense 2. sed quādo iudicium sit futurum; & quando futurus sit finis sæculi, & denique quando futura sit vniuersalis resurrectio, pertinēt ad ea, quæ Pater posuit in sua libera po-

Actor. 1. testate, vt patet ex verbis Actor. 1. *Nō est vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate*; ergo naturaliter cognosci non potest dies, & hora futura resurrectionis. Accedit; quoniam si illa naturaliter sciri possunt; iam nō solus Pater ea sciret; cōntra id, quod Dominus dixit Matthæi 24. & Marci 13. In quibus etiam locis Dominus asserit, nec Angelos hoc scire: Angeli autem sciunt omnia, quæ naturaliter sciri possunt.

14. Probatur ratione. Hoc etiam naturali ratione demōstratur: etenim naturaliter scire non possumus, quando futurus sit finis motus cœlorum. Sed vniuersalis resurrectio futura est in fine mundi, quando cœlestis motus cessabit. Ergo si naturaliter sciri non potest, quando cessabit motus cœli; nec etiam naturaliter sciri poterit, quando futura sit resurrectio. Minor patet ex prima conclusione: maior probatur: quia finis motus cœli est ipsa cessatio motus, finis enim motus est quies: sed naturaliter scire non possumus, quando cessabit motus cœli, etenim cessatio motus sciri non potest, nisi vel ratione subiecti; quia scilicet subiectum est corruptibile, vel ratione spatij, quod est percurrendum; quia. s. habet finem: vel denique ratione motoris ideò, quia non habet vires ad mouendum, nisi per certum aliquod tempus. Sed cessatio motus cœli non potest sciri ratione subiecti, quia corpora cœlestia sunt incorruptibilia, & perpetua; vnde ex sua natura vendicant sibi perpetuò durare. Nec etiam sciri potest ratione spatij; quia cum sit motus circularis, nec principium habet, nec finem; vnde cœlū perpetuo circulo potest circumuolui: nec denique ratione motoris; quia cœlum mouetur ab intelli-

tariè assumitur ad eos, quos Deus liberè vult resuscitare. Assumuntur autem ad resurrectionem illorum ex speciali gratia, & priuilegio; non verò ex maiori, vel minori propinquitate, & conformitate, ratione sanctitatis, vt aduertit D. Thomas *in d. art. 3. quæstiuncula 1. ad 2. & ex illo idem annotarunt Abulensis, & Sotus locis citatis.*

D. Thom. Abulens. Sotus.

9. 3. argum. Tertium argumentum: quoniam post resurrectionem omnium cõnumerandi sunt mille anni, antequam electi in cœlũ ascendant, vt patet ex Apocalypsi c. 20. vbi animæ sanctæ regnabunt cum Christo mille annis. Iam verò post vltimum mundi diem nullus dabitur, aut annorũ, aut dierum numerus. ¶ Respondetur, quosdã ex Chiliastis admisisse, regnũ millenarium Christi in terris cum iustis post iudicium: apud quos, vt suprà diximus, resurrectio fiet tempore iudicij vniuersalis; non tamen in vltimo die sæculi. Hunc errorem, siue hæresim sumpserũt ex præcitatis verbis Ioannis in Apocalypsi. Sed contra eos facit, quòd mille illi anni sunt ante vniuersale iudicium, & per consequens ante vniuersalem resurrectionem, post resurrectionem primam. Quare locus iste potiùs faceret pro alijs Chiliastis, qui regnum millenarium ponebant post primam iustorum resurrectionem. Sed vtrũque errorem, siue hæresim iam impognauimus: priorem quidem in 2. tom. lib. 1 2. posteriorem autem in hoc 3. tomo q. 6. art. 2. vbi ostendimus, quomodò Ioannis verba, tùm de regno millenario; tùm de prima resurrectione sunt intelligenda.

Solutio.

§. 2.

Secunda conclusio.

10. 2. concl. Sit secunda conclusio: *Dies, & hora, in qua generalis mortuorum resurrectio futura est omni puræ creaturæ occulta est, & prorsus ignota.* Huius assertionis author est Christus Dominus Matth. 24. vbi n. 4. interrogantibus discipulis de signis consummationis sæculi, respondit n. 36. *De die autem illa, & hora nemo scit, nec Angeli cœlorum, nisi solus Pater.* Eadem verba scribuntur Marci 13. n. 32. vbi additur: *Nemo scit, nec filius, nisi Pater.* Quæ verba licet agant de sęculi consummatione, etiam intelliguntur de die resurrectionis, quia & resurrectio, & iudicium futura sunt in nouissimo sæculi die. Addim' verba Zachariæ 14. n. 7. vbi agens de die, in qua Dominus cum Sanctis veniet, ita ait: *Et erit dies vna, quæ nota est Domino:* in quibus verbis ad literam loquitur Propheta de die iudicij, & affirmat, hanc soli Deo esse cognitam. Cõfirmari etiam potest; quoniam dies illa, & hora, nec potest ratione naturali cognosci; nec ex Scripturis colligi; nec alicui vnquam reuelanda est. Ergo talis dies, & hora omni puræ creaturæ semper erit occulta, & ignota. Hoc autem hominibus maximè conuenire, statim ostendemus.

Matt. 24.

Marc. 13.

Zach. 14.

Confirmatur.

11. Christus vt Deus diem illum nouit. Dicimus *puræ creaturæ*, quia Christus Dominus nõ solum, vt Deus est; sed etiã vt homo est; diem illam, & horam certò cognoscit. Et quidem, quòd Christus, vt est Deus certo cognoscat diem illam, & horam; nullus, nisi Arrianus negare potest; cum vna, & eadem scientia, & cognitio tribus personis sit communis. Nec est, quòd Arriani objiciant, quòd Christus dixerit, *nemo scit, nisi solus Pater,* quæ exclusiua excludit filium, vt patet ex verbis Marci 13: *Nemo scit, nec filius, nisi pater,* omissa enim eorum solutione, qui putant, vtrumque locum esse vitiatum, vt *D. Hieronymus in d. c. 24. Matthæi, & D. Ambrosius lib. 5. de Fide c. 8.* Dicendũ est, exclusiuam illam apud Matthæum nõ excludere alias personas diuinas à Patre, vt est Catholica expositio. Quod verò Marci 13 additur, *nec filius,* non explicatur de filio Deo, sed de filio homine: nisi dicas *cum Maldonato in d. c. 24. Matth. versu 36. in fine,* vt nec filius, vt Deus est, de illa die, & hora sciat, sed solus Pater; quia dispositio, & rerum prouidentia (ad quam pertinet determinatio tùm iudicij, tùm nouisimi diei sæculi, tum denique resurrectionis vniuersalis) soli Patri appropriatur; sicut etiam soli Patri appropriatur distributio sedum in gloria, juxta illud *Matthæi 20. n. 23: sedere autem à dextris, vel sinistris, non est meum dare vobis, sed quibus paratum est à Patre meo.* Quæ expositio subtilis quidem est, sed ad institutum non satis accommodata: quia licet prouidere, atque disponere diẽ certum ad iudicium, & resurrectionem approprietur Patri: scire tamen talem dispositionem pertinet ad sapientiam, quæ appropriatur filio. Quare communis explica-

Ad argum. Arrianorũ. Ad cap. 13. Marci.

Non placet explicatio Maldonati.

plicatio potius placet, vt nec exclusiua
apud Matthæum excludat alias diuinas
personas; nec negatio apud Marcum in-
telligatur de filio Deo, sed de filio ho-
mine.

12. Eum cognouit Christus homo. Sed nec filio homini absolutè negãda
est hæc notitia: quamuis Origenes tract.
20 in Matthæũ eam Christo neget, quã-
diù fuit in via, & solum eam illi concedat
post resurrectionem, cum iam constitu-
tus sit iudex viuorum, & mortuorum:
quoniam statim à principio suæ concep-
tionis, *in eo fuerunt omnes thesauri Sapien-
tiæ, & Scientiæ absconditæ*, ad Collocenses
2. num. 3. & docent Theologi in materia
D. Thom. de Scientia Christi. Vnde hanc doctrinã
in terminis docent D. Thom. de poten-
Ad Locos tia q. 5. artic. 6. Cui non obstant verba ex
Matth. & Matthæo, & Marco adducta: quoniam
Marc. omissis alijs explicationibus (quas latè
refert Lorinus vbi suprà, & Iansenius in
sua Concordia cap. 123 ad præcitata ver-
ba Matthæi pag. 852. col. 1. & 2.) illa est
facilis, vt Christus, quaten⁹ homo, ex sua
naturali virtute cognoscendi, diem illum
nesciat; benè tamen per scientiam inditã.
Et quamuis illius diei scientiam habeat:
non ita eam habet, vt debeat Apostolis
Ioan. 11. eam reuelare. Idem autem, quod illis di-
xit Ioannis 11: *Quia omnia quæcumque au-
diui à Patre, nota feci vobis*, ita intelligen-
dum est, vt illis cõmunicauerit, quæ per-
tinent ad fidem, & ad prædicationẽ Euã-
gelij, iam verò reuelatio huius diei ad bo-
num fidelium regimen non spectat, iux-
Actor. 1. ta illud Actorum 1. *Non est vestrum nosse
tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in
sua potestate*: hæc enim pertinent ad scien-
tiam absconditam, quam Pater filio ho-
mini communicauit: imò ad illam scien-
tiam, quam reuelari non conuenit, vt di-
cemus conclusione 5. Itaque de die illa, &
hora nec filius homo scit, vt illius notitiã
vobis communicet.

§. 5.

Conclusio tertia.

13. 3. Conclus. D. Thom. Abulens. Sotus. Sit tertia Conclusio: *Dies, & hora re-
surrectionis naturaliter sciri non potest.*
Hæc conclusio statuitur à D. Tho-
ma *de potentia quæst. 5. artic. 6. in principio
corporis, & à Soto in 4. dist. 43. q. 2. art. 1. in
corpor. post principium, Abulensi tom. 6. in
Matthæum cap. 22. q. 230. fol. 81. columna
3. & tom. 7. cap. 25. q. 319. fol. 86. colum.
3. & q. 468. & 469. fol. 141. colu. 1. & 2.*
Conuincitur tùm ex ijs, quæ diximus,
tùm naturali ratione. Conuincitur ex di- Probatur.
ctis; quoniam quæ Deus in sua posuit po
testate, & pendent ex libera illius volun-
tate, nõ possunt naturaliter cognosci; nec
enim pertinent ad scientiam abscõditam
Dei, vt colliges ad Collocense 2. sed quã-
do iudicium sit futurum; & quando fu-
turus sit finis sæculi, & denique quando
futura sit vniuersalis resurrectio, pertinẽt
ad ea, quæ Pater posuit in sua libera po- Actor. 1.
testate, vt patet ex verbis Actor. 1. *Nõ est
vestrum nosse tempora, vel momenta, quæ Pa-
ter posuit in sua potestate*; ergo naturaliter
cognosci non potest dies, & hora futura
resurrectionis. Accedit; quoniam si illa
naturaliter sciri possunt; iam nõ solus Pa
ter ea sciret; contra id, quod Dominus di-
xit Matthæi 24. & Marci 13. In quibus
etiam locis Dominus asserit, nec Ange-
los hoc scire: Angeli autem sciunt om-
nia, quæ naturaliter sciri possunt.

Hoc etiam naturali ratione demõstra- 14.
tur: etenim naturaliter scire non possu- Probatur
mus, quando futurus sit finis motus cœlo- ratione.
rum. Sed vniuersalis resurrectio futura
est in fine mundi, quando cœlestis mo-
tus cessabit. Ergo si naturaliter sciri non
potest, quando cessabit motus cœli; nec
etiam naturaliter sciri poterit, quando fu
tura sit resurrectio. Minor patet ex pri-
ma conclusione: maior probatur: quia fi-
nis motus cœli est ipsa cessatio motus, fi-
nis enim motus est quies: sed naturaliter
scire non possumus, quando cessabit mo-
tus cœli, etenim cessatio motus sciri non
potest, nisi vel ratione subiecti; quia sci-
licet subiectum est corruptibile, vel ratio
ne spatij, quod est percurrendum; quia. s.
habet finem: vel denique ratione motoris
ideò, quia non habet vires ad mouendum,
nisi per certum aliquod tempus. Sed ces-
satio motus cœli non potest sciri ratione
subiecti, quia corpora cœlestia sunt incor
ruptibilia, & perpetua; vnde ex sua natu-
ra vendicant sibi perpetuò durare. Nec
etiam sciri potest ratione spatij; quia cum
sit motus circularis, nec principium ha-
bet, nec finem; vnde cœlũ perpetuo cir-
culo potest circumuolui: nec denique ra-
tione motoris; quia cœlum mouetur ab

intelligentia, quæ cum sit spiritualis, & perpetua mouendo non lassatur, & ideò potest perpetuò mouere.

15. 1. Ratio. Accedit, quoniam permanentia motus cœli sumi non potest ex natura aliqua cœlestis corporis; nec etiam ex conditione spatij, per quod mouetur. Ergo debet sumi ex ipso motore. Sed ex ipso motore non potest naturaliter cognosci finis, & cessatio motus cœlestis. Ergo naturaliter sciri non potest, quandò cessabit motus cæli, & per consequẽs, nec quando erit resurrectio. Antecedens quoad secundam partem est euidẽs; quoniam circulus, per quem cœlum mouetur, nec principium habet, nec finem ratione spatij. Ergo fieri nõ potest, vt ex natura spatij, per quod mouetur cœlum, possit quis cognoscere motum cœli posse cessare; ne dum, quãdo cessabit. Prima autem pars antecedentis ostenditur; quoniam natura nũquam inclinat ad motum, propter ipsum motũ; quia motus ex se est quid imperfectum, & semper difforme, nõ habens se eodem modo; obquam rationem est veluti multiplex: natura autẽ ex se inclinat ad vnũ vniformiter se habens. Quare natura solùm inclinat ad motum, quia inclinat ad aliquid determinatum, quod per motum cõsequitur, vt patet in natura grauis, quæ ex se inclinat ad locũ in medio, in quo naturaliter conseruatur; & ideo naturaliter inclinat ad motum deorsum, vt per eum perueniat ad locum inferum. Idem dicendum est de natura ignis; hæc enim naturaliter inclinat ad locum superum; ad motũ verò sursum non inclinat, nisi quia per illum peruenit ad superum locum.

16. At verò natura cœli ex se non habet aliquid, ad quod naturaliter inclinet consequendum per motum circularem: vnde non inclinat ad aliquod certum, & determinatum vbi loci circularis, in quo mouetur. Patet igitur, naturam cœli in se ipsa nihil habere, ex quo vendicet sibi permanentiam in suo motu. Quin potiùs ex sua natura, nec motum sibi vẽdicat, nec quietem, si verã huius rei, Philosophiam expendamus; sed ex se indifferens est ad moueri, & ad cessare à motu, vt satis aduertit Suarius *in 2. tom. ad 3. p. disp. 58. sect. 3. pag. 1201. col. 2. in principio, & clarius Conimbricenses in 1. de Cœlo cap. 2. q. 3. art. 4. pag. 32. in fine; & id satis significat D. Thomas de* *potentia q. 5. artic. 5. ad 12, & in 4. dist. 48. q. 2. art. 2, & in additionibus q. 91. articul. 2.* Oportet igitur, vt permanentia motus cœlestis sumatur ab ipso motore, vt concludit D. Thomas *in dicta q. 5. art. 5. in corpore cum Abulensi, & Soto in locis citatis.* Cũ verò omne agens agat propter finem, vtique intelligentia mouens cœlum illud propter aliquem finem mouebit, consequendum per ipsum motum cœlestem. Finis autem iste, propter quem Deus corpora cælestia motui subiecit, & ad quem consequendum intelligentia mouendo attendit, naturaliter cognosci non potest, vt statim dicemus. Ergo duratio certæ, & determinatæ permanentiç motus cęli naturaliter cognosci nequit: & per consequens nec poterit naturaliter cognosci dies aut hora resurrectionis.

Suarius. Conimbri. D. Thom. Abulens. Sotus.

17. Ratio naturalis oppositum potius suadet. Quin potius tantum abest, vt dies ista, & hora naturaliter cognosci valeat, vt nisi natura motus cęli, & ipsius corporis cęlestis benè cõsideretur; naturalis ratio potiùs videatur conuincere motum cęli esse perpetuum, & per consequens cessare nõ posse, nisi violenter, & contra naturalem illius inclinationem: etenim communis Philosophorum sententia docet motum circularem esse naturalẽ cęlo, & esse perfectionẽ naturaliter illi debitam: ita docuerunt nobiliores Philosophorũ, quos referunt, & probant *Conimbricenses in 1. de Cœlo cap. 2. q. 3. artic. 2. conclus. 1. & 2.* vbi ex antiquis Philosophis referũt Porphyrium, Philoponum, Simpliciũ, Auerroem, & Plotinum: ex Theologis verò D. Thomã, D. Bonauent, Ægidium, Argent. Gabrielem, Capreolum, Soncinatẽ, & alios: & inde motus fuit Aristotel. cũ nonnullis alijs, vt poneret non solùm motum cęli fuisse ab æterno; sed in æternũ futurum esse. Potest adhuc hæc difficultas confirmari; quia finis motus cęlestis est assimilari in causando diuinę bonitati; vt sicut Deus est causa rerum; ita cęlum sit causa horum inferiorum, quam perfectionem cęlum participat per motũ, quia per eum est causa horum inferiorũ: quæ opinio aliquibus Philosophis placuit, eam posse rationabiliter sustineri affirmat D. Thomas de potentia q. 5. art. 5. in corpore post medium. Iam verò non decet, vt res priuetur naturali fine, ne dicatur frustra manere. Quarè naturalis ratio potiur

Conimbri. Vnde Arist. sumpsit occasionẽ errandi.

potius videtur suadere motum cęli futurum esse perpetuum, quàm habiturū esse finem: vnde naturaliter sciri non potest, qui nam dies futurus sit nouissimus, & qui futurus sit resurrectionis.

18. *Cœlū ex se est indifferens ad motum, aut quietem.* Porrò si dicas, Aristotelem deceptum fuisse, dum existimauit, cęlum sua natura li inclinatione solum vendicare sibi motum; & cum vera aliorum Philosophia sentias, cęlum ex sua propria natura indifferenter se habere ad moueri, & ad cessare à motu, ita vt vtrumque (motum & quietem) naturaliter admittat, iam oportet explicare; vnde nam cęlum naturaliter determinet sibi aut motum, aut quietem? Ad quæstionem respondebo cum D. Thoma vbi suprà id dependere ex libera Dei volūtate, & ex fine propter quē cęlum motui subiecit, vt colliges ex D. Thoma *in dicta q. 5. art. 5. de Potentia, & in 4. dist. 48. q. 2. art. 1. & 2. & in additionibus q. 91. art. 1. & 2.* Pro cuius explicatione aduertendum est id, quod doctissimè aduertit Suarius *in d. disp. 58. sect. 3. pagin.* 1201. licet enim ex verissima Philosophia, quam explicauimus, cęlum propria sua natura non magis postulet motum, quàm quietem; tamen in ordine ad naturam vniuersalem, & ad generalem mundi gubernationē (qui est finis, propter quē cęlum est conditum) naturalitas aut motus, aut quietis sumenda est ex statu, & gubernatione, qua Deus vult vniuersum gubernare: etenim hæc generalis vniuersi gubernatio est finis, gratia cuius Deus cęlum, aut motui subijcit, aut quieti.

D. Thom.

Suarius.

19. Quare motus tunc dicetur naturalis cęlo, cum ille ad mundi statum fuerit accōmodatus; secus si non fuerit: & eodem modo quies tūc erit cœlo naturalis, cum illa mundi statui fuerit cōsentanea. Cum verò finis vltimus, propter quem Deus vniuersum condidit, sint electi, & prædestinati (vt latè docet D. Thomas *de Potētia q. 5. art. 5. in Cor. ante finem, & Abulens. tom. 1. in Matthæum in præfatione q. 12.* & satis colligitur ex Paulo ad Romanos 8. dum ait: *Nam expectatio creaturæ reuelātionem Dei expectat: vanitati enim creatura subiecta est, non volens, sed propter eum, qui subiecit eam in spe. quia & ipsa creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei.* Cui suo modo concinit Aristot. 2. phys. dum ait: omnia aliquo modo esse propter hominem (tanquā propter finem) hinc infertur, Deum corpus cœli subiecisse motui, vt esset causa nō solum generationis omnium inferiorū, quę à Deo propter hominem facta sunt; sed etiam generationis hominum, vt numerus electorum impleatur, iuxta illud Apocalypsis 6. num. 11. *Et dictum est illis, vt requiescerent adhuc tempus modicum, donec compleatur numerus conseruorum.* Voluit igitur Deus, vt donec completur numerus electorum, status mundi generationibus guberoaretur mediāte motu cœli. Obtento autem hoc fine (hoc est, completo electorum numero) cessabit motus, & cōsequetur quies, tanquam consentanea statui futuri sæculi, in quo nullæ iam dabuntur mutationes; vnde licet quies illa non sit cęlo naturalis, tanquam adueniat, & acquiratur actione alicuius naturalis agentis; est tamen naturalis in hoc sensu, quia est accommodata statui illius sęculi, cui connaturalis est immobilitas rerū inferiorum. Et in hoc corpus cœleste nobilius assimilatur Deo, quàm assimilabatur per motū, vt asserit D. Thomas *in 4. dist. 48. q. 2. art. 2. ad vltimum.*

D. Thom. Abulens. Ad Rom. 8.

Apoc. 6.

Ex qua Philosophia nostra conclusio ita confirmatur: determinatio permanētiæ motus cæslestis nō est sumenda ex natura cæslestis corporis; quia hæc indifferens est, tùm ad motum, tùm ad quietem; sed sumenda est cōsequenter ad statum, & gubernationem totius vniuersi, pendentē ex diuina, & libera voluntate Dei. Sed libera Dei voluntas non potest homini, aut Angelo naturaliter innotescere, ergo nec potest naturaliter sciri, quādo debeat cessare motus cæli; & per consequens naturaliter sciri non potest, in qua nam die, & hora futura sit generalis resurrectio. 20. *Confirmatur concl.*

§. 4.

Quarta Conclusio.

Sit quarta Conclusio: *Dies, & hora generalis resurrectionis ex sacris literis certò constare non potest.* Hæc conclusio in terminis est, *Abulēsis 6. tom. in Matthæum cap. 24. q. 233. §. De secundo fol. 82. col. 4. in fine, & tom. 7. capit. 25. q. 319. fol. 86. col. 4. littera I, K.* eam statuit *Sotus in 4. dist. 43. q. 2. art. 2. in secunda parte conclusio. pag. 411. col. 2.* Fundamentum est, quia nec 21. *4. Conclus. Abulens. Sotus.* *Fundamēt.*

nec id determinate possumus cognosce-
re ex veteri testamento, nec ex nouo.
Quòd eã ex veteri testamẽto cognoscere
non valeamus, ex eo patet; quia si dies illa
ex veteri testamento cõstare posset; Apo
stoli de ea Dominum non interrogarent.
Quod nec ex nouo testamento illa posit
constare, ex eo patet; quia in eo sola ea no
bis constant, quæ Christus Apostolis, &
Ecclesiæ voluit reuelare. Sed Christus
hanc diem, nec ante resurrectionem, nec
post eam Apostolis reuelauit. Etenim in
Matth.24 vita noluisse eam reuelare patet Matth.
Marc.13. 24. & *Marci 13. de die illa, & hora nemo scit, nec filius, nisi solus Pater*: quòd non re
uelauerit post resurrectionẽ patet Acto-
Actor. rum 1. vbi Apostolis hanc reuelationem
petentibus, respondit; *Non est vestrũ nosse tempora, vel momenta, quæ Pater posuit in sua potestate.* Ex quo infertur, huius diei,
& horæ notitiam nec ad fidem pertinere;
nec ad bonum regimẽ Ecclesiæ: Christus
enim omnia, quæ audiuit à Patre, nota fe-
cit Apostolis Ioannis 15. omnia inquam,
quæ pertinent ad Fidem, & ad prædicatio
nem Euangelij. Denique assertio ex eo
confirmatur; quia nullus dabitur sacræ
scripturæ locus, ex quo determinata dies
aut hora efficaciter colligatur, vt ex dicẽ-
dis patebit.

22. 1. arg. contra 4. cõcl. ¶ Contra hanc assertionem primo obijci
tur locus ex cap. 12. Apocalypsis nu. 14.
vbi mulier de qua ibi, per quam significa
tur Ecclesia, *alitur in deserto per tempus, & tempora, & dimidium temporis*, id est, die-
bus mille ducentis, & sexaginta, vt in eo-
dem capite dicitur. Ergo per tantum tẽ-
pus Ecclesia durabit, & post illud statim
futura est resurrectio.

23. 2. Arg. Secundò obijcitur locus ex Daniele c.
12. vbi finis mundi ponitur futurus post
dies mille ducentos sexaginta à tempore,
quo ablatum fuerit iuge sacrificium, &
posita abominatio.

3. Arg. Tertiò obijcitur; quoniam cuius prin
cipium notum est, eius etiam finis potest
innotescere: quoniã ex Aristotel. in 2. de
generat. cuncta certa mensurantur perio
do. Sed principium mundi ex sacris lite-
ris nobis innotescit. Ergo ex illis innote-
scet finis eius.

24. Postremũ. Postremò, nouum testamentum fuit
præfiguratum in veteri: sed determinatè
scimus, quantũ durauerit vetus testamen
tum: quia à datione legis Moysi vsque
ad natiuitatem Christi secundùm vnam
computationem transacti sunt anni mille
quingenti quadraginta quinque: secũ-
dum alteram vero mille quingenti & de-
cem. Ergo possumus determinatè scire
durationem noui testamenti, & determi-
natam horam resurrectionis

Hæc parum vrgent. Ad primum dicẽ 25. Ad 1. ex loco Apocal. 12.
dum, in illo loco Ioannis per mille ducen
tos, & sexaginta annos non significari de
terminatum tempus, quo Christi Eccle-
sia est duratura; ita vt amplius duratura
non sit: constat enim, eam post mille du-
centos, & sexaginta annos durasse trecẽ-
tis quinquaginta quinque, cũm inceptus
iam sit annus millesimus sexcẽtesimus 1. Explicatio.
decimus quintus. Duobus autem modis
explicatur ille locus: vno modo, vt ibi ser
mo sit de duratione Ecclesiæ à Christo
vsque ad finem sæculi; vt vult D.Thom. *D. Thom.*
in 4. dist, 43. q. 1. art. 3. quæstiuncul. 2. ad 2: *Sotus.*
& Sotus ibidem q. 2. art. 2. ad principale ar- *Abulensis*
gumentum pag. 414. col. 2. & Abulensis 6.
tom. in Matthæum capit. 22. q. 253. ad 2.
fol. 84. col. 4. in fine. idem probat D.Thomas
in dicto cap. 12. Apocalypsis ad illa verba
diebus mille ducentis sexaginta. Vnde ibi
ponitur tempus non determinatum, sed
indeterminatum durationis Ecclesiæ: sig
nificatur autem indeterminatè per illos
annos; quia pro toto illo indeterminato
tempore, Ecclesia pascitur ex virtute do
ctrinæ, quam Christus prædicauit diebus
mille ducentis sexaginta, id est, tribus an-
nis cum dimidio, qui anni intelliguntur
per illa verba inferius posita: *per tempus,* 26.
per tempora, & per dimidium temporis. Alte 2. Explicatio.
ra illius loci explicatio est communis, vt
in eo sermo sit de tempore persecutionis
Antichristi, in quo Ecclesia fugiens in
desertum pascetur diebus, & temporibus
enumeratis, id est annis tribus cum di-
midio, donec Antichristus occidatur: ita
D.Thomas in eodem loco, & magis probat So *D. Thom.*
tus vbi suprà, & est recepta explicatio, vt *Sotus.*
per Riberam ibidem versu 6. pag. 178. col. 1. *Ribera.*
& versu 14. pag. 182. col. 1. & probat Glossa *Glossa ord.*
Ordinaria ex Andrea Cretensi. Omittimus
tertiam explicationem Lyræ, qui secum 3. Explica. ex Lyra.
explicat de duratione persecutionis, qua
Cosdroas cũ nonnullis Tyrannis Eccle-
siam est persecutus.

Ad secundum ex Daniele eodẽ modo 27.
respon-

respondetur: quoniam illo loco non agitur de annis, quibus Ecclesia durabit, nec etiam de annis ab aduentu Christi vsque ad Antichristum; & quamuis nonnulli locum illum ita explicauerint; excessus tamen annorum, quibus durat Ecclesia post annos à Daniele designatos, arguit, authores illos esse mendaces, vt benè aduertit Abulensis *in dicta q. 235. ad. 2. arg. fol. 85. col. 1. D.* vbi docet: locum illũ intelligendum esse de duratione Antichristi, quæ à tempore, quo ablatum fuerit iuge sacrificium Christi Domini; & fuesit posita abominatio eiusdem Antichristi (*de qua Matthæi 24. num. 16.*) current dies mille ducenti nonaginta, in quibus perpetuo durabit, donec ille occidatur.

D. Thom. *Sotus.* Quæ explicatio fuit *Soti vbi suprà, & D. Thomæ in d. art. 3. q. 2. ad 2.*

28. Ad 3. Ad tertium respondetur, maiorem solum esse veram in ijs, quorum mensura cognoscitur: si enim ego cognosco mensuram magnitudinis alicuius rei, cognito illius initio possum scire, vbi finietur: vnde si ego cognosco, quantum Deus alicui dederit vitæ, si scio diem natiuitatis, potero scire diem mortis: secus dicendum est in ijs, quorum mẽsura ignoratur: iam verò diuina voluntas, (quæ est mensura motus cœli) naturaliter est nobis ignota: vnde quamuis sciamus initium talis motus, non possumus scire finem. *D. Thom. Abulensis, & Sotus locis citatis.* *D. Thom.* *Abulens.* *Sotus.*

29. Ad 4. Quartum argumentum solutione indigebat tempore D. Thomę, & Abulensis, in quo duratio Ecclesiæ nõ dum peruenerat ad durationem Synagogæ: nunc autem vim non habet: cum tempus Ecclesiæ iam superet tempus illius: etenim Synagogæ secundũ vnam cõputationẽ fuerunt anni mille quingenti, & decẽ; secundũ verò aliã mille quingenti quadraginta quinque, cum duratio Ecclesiæ iam peruenerit ad annum millesimum sexagesimum decimum quintum: vnde excedit durationem Synagogæ annis septoaginta. Quare iam cõstat, ex hoc, quòd nouũ testamentũ in veteri fuerit præfiguratũ: non benè inferri nouum testamentũ tanto tempore esse dusaturum, quanto vetus durauit: nec enim oportet, vt singula testamenti noui respõdeãt singolis veteris testamenti, vt aduertit *D. Thomas in dicta quæstiuncul. secunda ad tertium, & Abulensis loco citato ad tertium; & satis est de mente Augustini lib. 18. de Ciuitate Dei, quem citat Diuus Thomas.* *D. Thom.* *Abulensi.* *August.*

§. 5.

Conclusio quinta.

QVinta in ordine conclusio: *Diem & horam certam resurrectionis nulli adhuc esse reuelatam, certum est: nec alicui reuelandam fore, fortè etiam est certum* 30. Concl. 1.

Hæc conclusio exprimitur à D. Thoma *in 4. dist. 43. q. 2. art. 3. quæstiuncul. secunda; in additionibus q. 77. art. 2. de potentia q. 5. artic. 6. in corp. & ad 4. Abulensis tom. 6. in Matthæũ c. 22. q. 531. §. De tertio fol. 83. col. 1. Sotus in dicta dist. 43. q. 2. articul. 2. §. Vtrùm verò singulariter pag. 413. col. 1.* Prima pars ex eo patet; quia Christus noluit hanc diẽ Apostolis reuelare, vt patet Matthæi 24, Marci 13. Actorum 1. si tamẽ id aliquibus reuelandum foret, vtique Apostolis reuelaretur, quibus Christus *omnia nota fecit, quæ didicit à Patre, Ioannis 15.* non ob aliam causam, nisi quia ad illos, & ad illorum officium hoc non pertinebat, vt satis declarauit illis verbis Actorum 1. *Non est vestrum nosse tempora, vel momenta; quæ Pater posuit in sua potestate.* *D. Thom.* *Abulens.* *Sotus.*

Ex quibus verbis efficaciter colligitur confirmatio secundæ partis, si rectè expẽdantur, quę in illorum explicatione scribit Abulensis *loco citato §. Tertium principale fol. 84. col. 2.* etenim in illis Christus reddit causam, cur ad Apostolos non pertineret illa notitia, quia scilicet *Pater illã posuit in sua potestate*; nam cũ omnia sint in Patris potestate, & nihilominus plura illorum reuelentur; non est sensus, ideò ad Apostolos nõ pertinere talem notitiã, quia facere ea, de quibus interrõgabatur, positum erat in potestate Patris: sed sensus est; quia illorum notitiam Pater penes se posuit in secreto suæ potestatis, & scientiæ nulli communicandam. Vnde sicut talis notitia, nec Apostolis, nec Angelis à Deo est communicata, ita nec alicui alij de facto communicabitur. Quod expressè docuit *Augustinus 18. de Ciuitate Dei cap. 53. ita scribens: quod enim Apostolis Christus id sciscitantibus non dixit; nulli reuelabit.* Concludendũ est igitur posse quidem Deum id reuelare; de facto tamen nulli est reuelaturus. 31. Confirmatur. *Abulens.* *August.*

Qui-

32. Alia confirmatio. Quibus accedit; quoniam nosse tempus illud non modo non fuit Ecclesiæ necessarium; sed etiã maximè expedit illud ignorare: primum expressit Dominus in in illis verbis: *Non est vestrum nosse tempora, & cætera*; non est vesteũ, inquam; quia ad vos, & ad Ecclesiam, quam estis plantaturi, talis notitia nõ est necessaria: si enim necessaria foret; vtique ego illam vobis notam facerem: *Quæcumque enim didici à Patre* ad Ecclesiam, scilicet necessaria, *ea nota feci vobis.* Quod verò ignorare illud tempus sit expediens, omnes ex eo deducunt; quia expedit; vt omnes sint parati ad occurrendum Christo in secundo aduentu; & vt similiter omnes sint soliciti: fierent enim omnes segniores, & ad officia virtutum vecordes. Vide parabolam Virginum Matthæi 25. & illud Luc. 12. *Sint lumbi vestri percincti, & cætera.* Et vt alia omittamus; satis sit reuelationes diuinas non fieri, nisi ob aliquam vtilitatem, vt patet ex Paulo 1. Corinth. 12. *Vnicuique datur manifestatio spiritus ad vtilitatẽ.* Iam verò tantum abest, vt huius reuelationis detur vtilitas, vt illa potiùs cedat in damnum.

33. Argum. ex cap. 3. Amos. Contra hanc resolutionem potest obijci illud Amos 3. num. 7. *Non faciet Dominus Deus verbum, nisi reuelauerit secretũ suum ad seruos suos Prophetas.* ¶ Ad hoc duppliciter respondet *Abulẽsis in d. q. 231. fol. 83. col. 2. in fin.* Prima solutio, quòd illa verba non sunt intelligenda generaliter; quia multa fecit Deus, quæ nulli reuelauit: vnde debent intelligi de illis, quę ad statum omnium pertinent: iam verò scire certũ tempus resurrectionis nõ pertinet ad statum Ecclesiæ. Secunda solutio; vt verba illa intelligantur de re, quę debet fieri; nõ verò de tempore, quod fieri debet: Deus autem reuelauit futuram esse omniũ resurrectionem; quia id ad statum hominũ pertinebat, vt ad bonum allicerentur, & auerterentur à malo. Tempus autem determinatum noluit reuelare; quia expedit illud ignorari.

1. Solutio ex Abulen.

2. Solutio.

34. Alia obiectio. Si cum nonnullis obijcias; quòd non fuerit expediens hoc tẽpus reuelari Apostolis, & illis, à quibus tempus iudicij lõgè distabat; fuit tamen maximè conueniens alijs id reuelari. ¶ Huic obiectioni latè respondet Abulensis vbi suprà, sed argumentum tam longa doctrina nõ indiget; satis enim est negare, nosse tempus certum resurrectionis aliquibus pro aliquo tempore expedire: quia pro quocumque tempore expedit vigilare.

Solutio.

§. 6.

Vltima Conclusio.

Sit sexta, & vltima conclusio: *Reprehendendi sunt, qui aut ratione naturali, aut ex sacris literis, aut ex quibuscũque humanis coniecturis certum, & determinatũ annorum numerum vsque ad generale iudiciũ generalemque mortuorum resurrectionẽ præfiniunt: quin potiùs, nec ex signis, quæ mundi finem, aut præcesserunt, aut præcedent, potest certò colligi finem mundi generalemque resurrectionem appropinquare.* Prima huius assertionis pars expressè est Augustini 18. de Ciuitate Dei cap. 53. vbi redarguit omnes, qui annos durationis mundi computare, aut diffinire conantur; ita enim scribit: *Hic quæri solet, quãdo illud erit? importunè omnino: si enim hoc nobis nosse prodesset, à quo melius quã ipso Deo magistro interrogantibus discipulis diceretur: non enim siluerunt inde apud eum, sed à præsente quæsierunt, dicentes, Domine, si in hoc tempore repræsentabis regnum Israel? at ille: non est, inquit, vestrum nosse tempora, quæ Pater in sua posuit potestate: Non vtique illi de hora, vel die, vel anno, sed de tempore interrogauerunt, quando illud accepere responsum. Frustra igitur annos, qui huic sæculo remanent, computare, ac definire conamur, cum hæc scire non esse nostrũ ex ore veritatis audiamus quos tamen alij quadringentos, alij quingentos, alij etiam mille ab Ascensione Domini vsque ad eius vltimum aduentum compleri posse dixerunt. Quemadmodum autem quisq; eorum astruat opinionem suam longum est demonstrare, & non necessarium: coniecturis q; vtuntur humanis: non ab eis certum aliquid de Scripturæ canonicæ authoritate profertur: omnium verò hac de re calculantium digitos resoluit, & quiescere iubet ille, qui dicit, non est vestrum scire tempora, quæ Pater in sua posuit potestate.* Porò si Christus iubet calculantium digitos resoluere, & omnino ab hac quæstione quiescere, vt ait Augustinus, profectò non solum importunum erit, atque frustaneũ tempora ista calculare; sed etiam reprehensione dignũ. De quo etiam videndus est idem August in *Psal. 6. in principio, & in Psal. 89. ad illa verba*

35. Vlt. concl.

August.

August.

verba: Quoniam mille anni, & cætera, & Epiſt. 78. & 80.

36. *Cyrill. Ieroſolym.* Hanc inquiſitionem, tanquam curioſam improbat Cyrillus Ieroſolym Catecheſi 15. in hæc verba: *Tempus nemo curioſe inquirat: non eſt enim noſtrum ſcire tempora, quæ Deus poſuit in poteſtate ſua; nec audeas determinare, quando hæc fient.* Ecce diffinire hæc tempora non ſolùm appellat curioſam diffinitionem; ſed etiam audacem. Eandē prohibet *Chryſoſt.* Chryſoſtomus homil. 9. in primam ad Theſſalonicenſes cū Authore imperfecti homil. 50. *Beda.* Beda etiā in lib. de ratione temporum cap. 60. 64. & 66. improbat eandem diſquiſitionem, vt friuolam, ita ſcribens: *Cunctis in commune ſuademus, vt ſiue quis ex Hebraica veritate, ſiue ex ſeptuaginta interpretum tranſlatione, ſiue ex vtriſque commixta operi codicibus, vt ſibi viſum fuerit, temporum curſum notauerit, & ſiue prolixiora, ſiue breuiora tranſacti tempora ſignauerit, aut ſignata repererit; nullatenus tamen ex hoc longiora, vel breuiora, quæ reſtant ſæcula, tempora putet; memor ſemper dominicæ ſententiæ, de die illa nemo ſcit.* Ex his igitur Patribus ſatis confirmata manet prior pars noſtræ aſſertionis.

37. Quæ etiam manifeſte deducitur, tùm ex verbis Chriſti; tùm ex verbis Pauli. Nam Chriſtus Actorum primo Diſcipulis hac de re ſciſcitantibus, expreſſè reſpondet: *Non eſt veſtrum noſſe tempora, quæ Pater poſuit in ſua poteſtate.* Paulus autem primæ ad Theſſalonicenſes quarto, ita ait: *De temporibus autem non opus habetis, vt vobis ſcribam: ipſi namque ſcitis diem Domini, vt furem in nocte; ita venturum.* De temporibus, inquam, ſæculi, vt omnes interpretantur, de quibus non eſt opus inquirere cum certiſsimum ſit, diem Domini omnibus eſſe ignotum.

38. *Alia confirmatio.* Id etiā ex eo poteſt cōfirmari; quoniā qui tempus ſæculi computare voluerunt, vel decepti ſunt, vel poſſumus exiſtimare eſſe deceptos. Quòd decepti fuerint, qui tradiderunt ſæculū poſt Chriſti Aſcēſionem, duraturum annis, aut quadringētis, aut quingentis, aut etiā mille (quorū ſententiā refert Auguſtinus) euidēter oſtēdit Eccleſiæ permanētia, quæ ſuprà annos mille addit pluſquam ſexcentos, cum iam inceptus ſit annus à Chriſti natiuitate milleſsimꝰ ſexcēteſsimus decimꝰ quintꝰ.

Sed agamus cum illis, qui durationi totius vniuerſi certum annorum numerum præfixerunt. 39. *Variæ opiniones de duratione ſæculi.* Prima opinio, vt teſtatur *Lactantius lib. 7. diuinarum inſtitutionum cap. 14.* fuit Ethnicorum, Platonis inquam, & aliorum, qui voluerunt, ante ſua tempora multa ſæculorum millia iam fluxiſſe: *1. Opinio eorum inepta.* & Chaldæi, teſte Cicerone in primo de Diuinat. teſtātur, ante eos quadringēta ſeptuaginta millia annorum ſuis momentis eſſe comprehenſa. Sed hoc tāquam delirium reijciendum eſt.

40. *2. Opinio quod durabis ſex annis.* Communior ſentētia habet mundum duraturum eſſe ſex mille annis. Ita ſenſiſſe Hebræos, vno Salomone Rabino, & altero Iſaac demptis, referunt Galatinus libro 4. cap. 20, & Picus Mirandula lib. ſeptimo Heptaphi cap. quarto. Id autem confirmabant quodam Eliæ oraculo, quod habetur in Thalmud. cuius verba referunt: quod tamen Happochriphū eſſe nullus dubitabit. Quam ſententiam plerique patrum, ſi non probant, ſaltem non improbant. *Hilarius.* *Hierony.* Inter quos refertur Hilarius Can. 17. & D. Hierony. Epiſt. 199. ad Cyprianum tom. 3. pagin. 390. col. a. in principio in hæc verba. *Ego arbitror ex hoc loco* (ſ. Pſalmo 39.) *& ex Epiſtola, quæ nomine Petri inſcribitur, mille annos pro vna die ſolitos appellari; vt. ſ. quia mundus in ſex diebus fabricatus eſt, ſex millibus annorum tantum credatur ſubſiſtere: & poſtea venire ſeptuanarium numerum, & octonarium, in quo verus exercetur Sabbatiſmus.* Quod ſatis etiam ſupponit in capite quarto, Micheæ in principio ita ſcribens: *In ſex millibus enim annis, ſi quingenti anni per horas diei ſingulas diuidantur, nouiſſima hora conſequenter dicitur tempus fidei gentium.* *Gaudent.* In qua etiam opinione eſt Gaudētius Brixenſis tractatu decimo; qui in Exodum eſt octauus. *Auguſt.* Eandem refert *Diuus Auguſtinus 20. de Ciuitate Dei cap. ſeptimo, ita ſcribens: Mille autem anni duobus modis poſſunt, quantum mihi occurrit, intelligi: aut quia in vltimis annis mille iſta res agitur.* (Loquitur de alligatione Diaboli Apocalypſis 20.) *id eſt, ſexto annorum millenario. tanquam ſexto die, cuius nūc ſpatia poſteriora voluuntur: ſecuturo deinde Sabbato, quod nō habet veſperam requies. ſ. Sanctorum, quæ non habet finē.* Ex quibus verbis ſatis patet Auguſtinū hanc opinionem cū ſecunda, quā ſtatim refert,

tanquam probabilem admisisse: vnde ad finem capitis ita ait: *Donec finiantur mille anni, id est, aut quòd remanet de sexta die, qui constat ex mille annis, aut omnes anni, quibus deinceps hoc sæculum peragendum est.*

41. 3. Opinio Germani ¶ Tertia sententia fuit Germani Constantinupolitani in theoria rerum Ecclesiasticarum parum à medio: Is enim sex millibus annorum addit annos quingentos: & pro hac opinione citat Chrysostomum, & Cyrillum in Opusculo de Antichristo, & Hippolytum in oratione de Consumatiune mundi, sed vt benè aduertit Suarius Opuscula illa apud Chrysostomum, & Cyrillum non inueniuntur: Hippolytus autem nullum hac de re facit verbum.

42. 4. pio Chiliastarum ¶ Quarta, & vltima sententia est Chiliastarum, qui putant, mundum septem mille annis duraturum; diuerso tamen fundamento: nam qui putant, regnum millenarium Christi cum Sanctis in terris futurum esse post vniuersalem resurrectionem, & generale iudicium, ponunt vtrumque futurum esse completis sex mille annis; & his addunt septimum millenarium post iudicium: quo expleto, mundi finis, & cessatio motus cœlestis adueniet; quæ fuit opinio Cerinthi, & Papiæ. At verò, qui regnum millenarium assignant ante iudicium, & resurrectionem generalem, volunt à mũdi creatione vsque ad primam iustorum resurrectionem, & principium regni millenarij complendos esse sex mille annos; & transactis mille annis eiusdem regni, factaque generali malorum resurrectione, finiendum esse mundum. Hæc est expressa sententia Lactantij in dicto lib. septimo capite 14. & 24. si, quæ scribit, attentè legantur. Et hanc opinionem nonnullis Sybillarum oraculis nititur cõfirmare: & in eodem sensu loquitur Iustinus Martyr quæstione 71. ad gentes, & Irenæus libro quinto contra hæreses capite 28. Loquuntur enim de tempore præsentis Ecclesiæ ante primam resurrectionem, quam fingũt, vt apud illos videre est.

43. 1. Opinio delirat. Ex his opinionibus prima verè delirat, vt bene aduertit Lactant. in d. c. 14. Authores verò cæterarũ deceptos esse, euidenter ostendit duratio vniuersi iuxta computationem, quam ex septuaginta interpretibus authores illarum approbarunt: etenim iuxta hanc computationem Christus natus est currente iam sexto millenario à Creatione Mundi: hoc autem supposito manifestum est, mundi durationem excedere plusquam mille sexcentis annis, cum iam incepeiit annus millesimus sexcentesimus decimus quintus. Quo argumento Diuus Ambrosius libro septimo in Lucam in principio impugnat secundam sententiam, quæ mundo sex mille annos præfiniuit: & eodem etiam videtur vti Cyprianus in Præfatione libri de exhortatione Martyrum ad Fortunatum. Eodem etiam argumento conuincitur falsitatis tertia opinio Germani: imò etiam quarta Chiliastarum, quocumque modo illa explicetur: semper enim habemus transactos esse plusquam septem mille annos à mundi constitutione: & tamen, nec dum aduenit iudicium, nec regnum Christi in terris, quod hæreticè confinxerunt.

Porrò si computationem septuaginta non probas, sed illam, quæ iuxta veritatem Hebraicam iam communiter probatur; libenter admittam non dum completos esse sex mille annos à creatione mundi: Christus enim natus est circa annum quatermillesimum, & nunc agitur annus quinquemillesimus sexcentesimus decimus quintus. Vnde adhuc restant quadringenti anni, vel circa. Sed quamuis supposita hac computatione non possimus præcitatas opiniones conuincere, cum in istis quadringentis annis, qui desunt, vt sex mille anni à creatione mundi compleantur, omnia possint impleri, quæ in sacra Scriptura prædicta sunt futura ante diem iudicij, vt benè aduertit Suarius *in dicta disputatione 53. sectione quarta, pag. 1099. columna prima*, adhuc tamẽ opiniones illæ à reprehensione liberari non possunt; cum in re incerta, & soli scientiæ Dei reseruata iubente illo digitos non dissoluerunt, & à calculatione non cessauerunt. Et hæc de prima assertionis parte. 44. Impugnatur ex computatione hebraica. Suarius.

Quod verò attinet ad secundam partem; scio quod propter signa iudicij, quæ iam præcesserunt ab initio ferè nascentis Ecclesiæ, orta fuit existimatio, quod 45.

dies

dies Domini instaret, nam, vt Thessalónicenses omittamus, de quibus Paulus secunda Epistolæ ad eosdem cap. secūdo, vt etiam omittamus Iudam Illustrem, & Catholicum scriptorem, qui teste Hieronymo in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis dixit circa sua tempòra futurum esse iudicium: video ferè omnes Patres scribere diē iudicij appropinquare, vt videre est apud eos, quos refert Suarius in dicta sectione quarta pag. 1101. columna secunda B, & 1102. columna prima, per totum: vbi refert Tertullianum lib. de fuga in persecutione cap. 12, Cyprianum Epistola 56. 58. & 63. Hieronymum Epistola 11. ad Ageruchiam, Basilium Epistola 71. Chrysostomum Homilia 31. in Ioannem versus finem, Ambrosium in Oratione in Satyrum fratrem ante medium, Gregor. lib. quarto Epistola 38, cap. quarto, & homil. 1. in Euangelia, Bernardum sermone 6. in Psalm. 90.

Patres sentiunt mundi finem ap propinquare.

46, Hic tamen non obstantibus posteriorem assertionis partem putamus esse veram, cum Suario vbi suprà pagina. 1101. columna secunda: etenim signa, quæ impleata, aut legimus, aut vidimus, sunt valde generalia, & communia, & quæ in omni tempore fuerunt in Ecclesia: quare si ea signa, quæ fuerunt ante mille annos, non satis fuerūt, vt esse ꝓpinquū; illis ostēderent mortuorū resurrectionē; vtique, quæ nunc sunt, satis etiam erunt insufficientia; vt certò sciamus, iudicium esse propinquum. Sancti verò Patres, & Prædicatores illa, & prædicarunt, & scripserunt, vt peccatoribus terrorem inijcerent, & omnes de sua salute solicitos redderent. Non est tamen negandum signa specialia. de quibus Matthæi 24. cum aduenerint, satis esse, vt tunc viuentes de iudicij approximatione certos reddant; quamuis non satis sint, vt certam horam, aut diem, aut annū ostendant. Et de his hactenus.

Vera est posterior pars assertionis.

ARTICVLVS II.

Vtrùm resurrectio futura sit tempore nocturno, an diurno?

§. 1.

Referuntur opiniones.

SVPEREST, inquiramus de qualitate temporis, in quo futura est resurrectio: an scilicet futura sit tempore nocturno; an diurno? Res est incerta. Quidam putant, eam futuram esse in tempesta nocte: ita sentit *Diodorus relatus à Diuo Hieronymo Epistola 152. ad Minerium, & Alexandrum, cum quo consentit idem Diuus Hieronymus ad illa verba Matthæi 25. media nocte clamor factus est, Chrysostomus Homilia 79. in Matthæum, D. Augustinus in libro 8. octoaginta trium quæstionum, quæstione 57. Ambrosius libro octauo in Lucam ad illa verba Capitis 17. in illa nocte erunt duo, Lactantius libro septimo capite 19. & Cassiodorus Psalmo 108. ad illa verba: media nocte surgebam*, quam opinionem esse congruentem scribit, *Magister in 4. dist. 43. §. Media autem nocte.* 1. 1. Opinio. Diodorus. Hieroym. Chrysost. August. Lactant. Cassiodor.

Secunda opinio docet resurrectionem futuram esse hora matutina, dum aurora incipit clarescere, & subinde in crepusculo diei. Quæ opinio inter Scholasticos est communior, & probatur *Diuo Thomæ in quart. distinctione 43. quæstione prima articulo 3. quæstiuncula quarta (in additionibus quæstione 77. articulo tertio) Durandus ibidem quæstione quarta num. 16. Sotus quæstione 2. articulo 3. conclusione 2. pagina 418. columna secunda, Onandus propositione 10, Paludanus in quart. distinctio. 47. quæstione prima articulo primo num. 10. Diuus Antoninus quarta parte titul. 14. cap. 11. §. quarto; Suarius 2. tom. ad tertiam partem disputat. 50. sectione 10. §. Alter dicendi modus, pagina 1022. col. 2. Valentia 4. p. disput. 11. quæst. 3. puncto 2. §. Quoad tertium pag. 1938. Abulensis tom. 6. in Matthæum cap. 22. q. 232. fol. 85. columna 2. in fine, & col. 3. litera G. quam etiam probauit D. Anselmus in suo Elucidario.* 2. 2. Opinio. D. Thom. Durandus. Onandus. Paludan. D. Anton. Suarius. Valentia. Abulens. D. Ansel.

Tertia opinio putat, quorundam resurrectionem futuram esse in crepusculo diei, quorundam verò in nocte; nimirum illorum, qui non in Oriente, & iuxta locum, in quo futurum est iudicium; sed in Occidente sunt resurrecturi. Ita *Richardus in quarto distinctione 43. articul. 6. quæstione secunda.* Fundamentum est; quia non omnes in eodem loco sunt resurrecturi: quidam enim resurgent in 3. 3. Opinio. Richardus.

partibus Orientis; quidam verò in partibus Occidentis. Cum verò in Oriente Sol citius oriatur, quam in Occidente; fieri non potest, vt omnes, aut nocte, aut in dei crepusculo resurgant. Ad mittunt igitur, iudicium futurum esse in crepusculo diei comparatione ad situm vallis Iosaphat: resurrectionem tamen omnium non esse futurum in eodem crepusculo; sed solùm eorum, qui in illo situ resurgent: aliorum verò erit ante diei crepusculum, tardius, vel citius secundum gradum loci, in quo resurgent.

4. 4. Opinio. Quarta, & vltima opinio negat, resurrectionem futuram esse, aut nocturno tempore, aut diurno. Hanc opinionem refert Abulensis *in dicta quæstione 232. in principio*. Fundamentum est; quia surrectio fieri debet, nullo iam existente cœli motu; sine quo nec dies datur, nec nox.

§. 2.

Resolutio quæstionis.

5. 4. Opinio reiicitur. EX his opinionibus hæc vltima est omninò reijcienda: tum; quia non est certum; an tempore resurrectionis, & iudicij iā motus cessauerit: nec enim cessare debet, si ignis conflagrationis venturus est peracto iudicio: nam cū mundi renouatio per ignem fieri debeat, vt supponimus; ignis autem agere non posśit sine motu cœli, à quo dependet; necessariò admittendum est, motum cœli nō cessaturū, nisi peracta mundi innouatione, quæ erit post resurrectionem, & iudicium. Tum etiam; quia si admittamus motum cœli in ipsa resurrectione cessare, adhuc, & dabitur nox, & dies: dies; in locis, ad quos lux solis peruenerit; nox autem, in illis, ad quos non attigerit. Vnde in vno Orizonte erit dies perpetu⁹; in alio verô perpetua nox. Vel dicito cum Abulensi vbi suprà ad primā rationē; quôd licet tunc, nec dies erit, nec nox; tamen in hoc sensu inquirimus, an resurrectio futura sit in die, vel in nocte, vt inquiramus, qualis nam tunc erit habitudo Solis ad Orientem Vallis Iosaphat. Inquirimus igitur, in qua nam habitudine Solis ad illam Vallem fiet resurrectio? An in habitudine alicuius horę nocturnæ; an vero diurnæ? 6. Resolutio sub distinctione.

Quæ verò aliarum trium opinionum sit tenenda; resoluendum erit adhibita distinctione; nam si resurrectio futura est in diuersis locis (quæ fuit plurimorum opinio, vt diximus suprà quæst. 5.) amplectenda est tertia opinio, quæ placuit Richardo: id enim, supposita illa sententia, euidenter conuincitur. Porrò si omnium resurrectio futura est in Valle Iosaphat (quæ est probabilior opinio, vt in d. q. 5, ostēdimus) opinio secunda est lōgè verisimilior: etenim cum Christus sit exemplar nostræ resurrectionis, probabilisśimum sit, vt eo tempore omnes resurgamus, quo ille resurrexit: Christus autem resurrexit summo mane.

Cui accedit; quoniam hoc cedit in maiorem gloriam iustorum: sicut enim loci circunstantia cedit in illorum gloriam, quia resurgent iuxta locum in quo Christus resurrexit: ita etiam circunstantia temporis cedet in illorum gloriā; quia, scilicet resurgent, quando resurrexit Christus. Nonnulli in confirmationem expendunt, quod tempus lucis est magis accommodatum, tùm ad iudicium; quod statim post resurrectionem sequetur; tùm etiam, vt omnes naturali modo, & sine vllo miraculo alios videre posśint: hoc enim bonis cedet in gloriam, malis autem in maiorem pudorem suæ deformitatis. Sed ratio ista non satis intentum probat: quia lux crepusculi diurni non satis est, vt omnia naturaliter videantur: quare ad hoc necessaria erat claritas corporis Christi, & Sanctorum, vt annotauit Ambrosius lib. 8. in Lucam. 7. Confirmatur.

Quæ in confirmationem primæ sententiæ adducuntur, parum vrgent. Fundamentū sumunt ex verbis Christi Matthæi 25. & Lucæ 17. *Media autem nocte clamor factus est: Ecce sponsus venit, & cætera.* Ex quibus verbis (vt ait Diodorus apud Hieronymum vbi suprà) *constat, medio noctis securis omnibus consumationem Mundi esse futuram.* Et ex iisdem id colligit Chrysostomus *dicta Homilia 79. in Matthæum, dum ait: Aut id dici in parabola; quia dormiebant: aut per id ostendi resurrectionem in nocte esse futuram.* 8. Ad 1. argu. aliarū opinionum. Matth. 25 Chrysost.

¶ Sed id ē Chrysostom⁹ in illis vebis argumenti Solutio ex Chrysost.

menti solutionem dedit, dum ait, verba illa dicta esse in parabola; qua Christus voluit ostendere generale iudicium eo tempore futurum esse; quo erunt homines securiores. Et idem annotauit D,
August. Augustinus *in dicta quæstione* 57. *Theo-*
Anselm. *phylactus, & Anselmus in ijsdem verbis Matthæi* 25. nam sicut, qui media nocte dormiunt, securi dormiunt, ita homines pro illo tempore nihil de iudicio, & mundi consummatione cogitabunt; sed vtrumque subito, & insperate veniet. Quod etiam significauit Paulus
1. Thessal. prima ad Thessalonicenses 5. dum ait,
5. *Dies Domini sicut fur in nocte, ipsa veniet,* Hæc dicta sint iuxta sententiam, quæ verba illa intelligit de consummatione sæculi: nam si intelligantur de aduentu mortis, quæ videtur litteralis explicatio; nihil nobis officiunt,

9. Quod verò adducunt ex 12, Exodi,
Ad 2. Exo vbi Angelus media nocte omnem Pri-
di. mogenitum percussit; populus Hebræorum media nocte ab Aegypto egressus est; nō tantum ad rem facit, quantum Christi resurrectio, vt benè aduertit Sotus in dicto articulo tertio, §. *Et per hoc verba Pauli* pag. 419. col. 1.

QÆSTIO IX.

De mensura durationis ipsius resurrectionis

Annotatio ad Quæstionem.

1. *Annotatio* IN hac quæstione agimus de mensura durationis ipsius resurrectionis: an scilicet illa fiet in tempore; an in instanti? pro quo aduertimus, hoc loco non inquiri de simultate resurrectionum: an scilicet omnes simul resurrecturi sint? hæc enim quæstio pertinet ad ordinem resurgentium, de quo diximus suprà quæstione sexta. Inquirimus igitur de mensura durationis futuræ resurrectionis. Cum verò controuersum sit; vtrùm omnes in eadem temporis mensura sint resurrecturi? iuxta vnam, & alteram partem quæstionem explicabimus. Nam supposita veriori opinione, quòd simul in eodem tēpore omnes resurgemus: sensus quæstionis erit; an generalis resurrectio futura sit in instanti; an verò successiuè in aliqua breui temporis mora? si verò supponamus, alios priùs tempore resurrecturos, & alios posterius, necessariò admittendum est, generalem omnium resurrectionem futuram esse non in instanti, sed in tempore: cum quo tamen potest inquiri; an cuiusque resurrectio futura sit in tempore successiuè; an verò indiuisibiliter in instanti?

Aduertendum est deinde in quæstione proposita, (siue in vno, siue in altero sensu proponatur) resurrectionem dupliciter sumi posse; vno modo essentialiter, pro resurrectione sumpta pro vnione animæ cum corpore. Altero modo pro omnibus, quæ ad resurrectionem concurrunt: ad eam enim concurret collectio cinerum; illorum translatio ad locum, in quo futura est resurrectio: organizatio, & efformatio corporis: denique ipsa animæ vnio cum corpore. 2.

Deinde aduertendum est, in hac quæstione supponendum esse, omnes in eodem tempore simul resurrecturos: hæc enim est verior opinio. Solum igitur inquiremus; vtrum omnium resurrectio futura sit in tempore; an verò in instanti? inde enim facilè patebit; an admisso ordine temporis secundum priùs, & posterius inter resurrecturos, singulorum resurrectio futura sit in instanti? Duos igitur articulos in hac quæstione ponemus. Primus inquiret id, quod proponitur. Supposito autem, quòd fiet in instanti; secundus articulus inquiret; cuiusnam temporis instans illud erit terminus? 3. *3. Aduertētia.*

ARTICVLVS I.

Vtrùm generalis resurrectio fiat in tempore, an in instanti?

DE hac quæstione disputāt Theologi *in 4. dist. 43. vbi D. Thom. q. 1. art. 3. quæstiunc. 3. (in additionib. q. 77. ar. 4.) vbi Paludanus: q. 4. art. 1. num. 4. Richardus art. 6. q. 1. Sotus q. 2. art. 3. Scotus q. 5. Durandus q. 4. cum alijs: Abulēsis tom. 6. in* *Qui de quæstione disputent.*

6. in Matthæum cap. 22. q. 233. Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 44. sectio. 4. vt alios omittamus. In ea non omnes consentiunt. Quidam enim volunt, teste Abulensi, resurrectionem futuram esse in tempore: alij volunt, eam futuram esse in instanti. Vtraque conciliari potest, si aduertamus, resurrectionẽ, vel sumi posse pro omnibus, quę ad eam concurrent: vel pro ipsa resurrectionis essentia, quę posita est in vnione animæ cum corpore, ex qua resultat homo, qui resurgit.

2. 1. Concl. Sit igitur prima conclusio: *Si resurrectio sumatur primò modo: non potest fieri in instanti, sed in tempore.* Hæc & probatur ab omnibus, & facilè demonstratur, quia vt resurrectio fiat, necessariò colligendi sunt omnium mortuorum cineres: imò ex omnibus mundi partibus adducendi sunt ad locum iudicij iuxta veriorem sẽtentiam: idque ministerio Angelorum, vt superiùs ostendimus: iam verò motus localis non potest fieri in instanti, saltem virtute naturali Angelorum. Nec enim sine necessitate ad miraculum recurrendum est. Et in hoc sensu vera est opinio, quæ negat, resurrectionem futuram esse in instanti, & argumenta, quibus confirmatur, adducta ab Abulensi hoc solũ probant.

3. 2. Concl. Secunda conclusio. *Cineribus ministerio Angelorum collectis, resurrectio omnium subitò, & in instanti fiet.* Hanc conclusionem non esse omnino certam scribit Suarius *vbi suprà §. In præsenti ergo pag. 817. columna 1. B.* putat tamen eam esse probabilem: ego verò puto, eam non omnibus modis certam esse; quia ex scriptoris efficaciter non colligitur: at tamen puto eam esse probabilissimam. Primò; quia est inter Theologos communissima, quam probant omnes, quos supra citauimus, & cum illis *Conimbricenses primo de generatione cap. 4. quæst. 14. artic. 2. §. Posterior pars pagina 110. & Valentia 4. parte disput. 11. quæst. 3. puncto 2. in fine pagina 1939. B. C. & Suarius in dicta disput. 50. sectio. 9. pag. 1019. conclusione 2.* Deinde; quia plurimorum Patrũ authoritate confirmatur. Eam asserit Augustinus Epist. *49. q. 1. & 3. de Trinit. cap. 4. Gregor. 4. Dialogorum cap. 5. Hieronymus Epist. 152. ad Minerium ità inquiens: non in breui spatio, sed in atomo, & in puncto temporis atque momento; Chrysost. homil. 8. in Epist. ad Thessalonicens. Theodoretus Oecumenius, Anselm. & alij in 1. ad Corint. 15. & primæ ad Thessalonic. 4. & Nyssenus orat. 3. de resurrectione.*

Conimbr. Valentia. Suarius. Probatur ex Patribus.

Probatur ratione. Tertio facilè ostenditur ex ijs, quæ in superioribus diximus: etenim solus Deus vt supernaturalis Author operatur est, tu corporũ efformationẽ, tũ animarũ vnionẽ cũ illis. sed Deus, siue imediatè se solo hæc efficiat, siue mediatè aliquo instrumento, potest hæc operari in instanti; & decet, vt in instanti illa operetur. Ergo resurrectio isto modo sumpta in instãti fiet. Maior ex dictis supponitur verissima. Minor verò, quod attinet ad vnionem animarũ cum suis corporibus, supposita perfecta corporum organizatione, est verissima: quia vltima dispositio simul, & in eodem instanti est cum forma.

4. In quo est difficultas. Tota difficultas posita est, in ipsa corporis organizatione, & efformatione, vtrùm illa virtute diuina in instanti sit cõplenda? quam difficultatem iam resoluimus suprà quæstione 5. articulo. 4. §. 4. vbi ostendimus, posse Deum organizationem illam facere in instanti; cum sua infinita virtute vincat omnem pasi resistentiam; & ideò possit illam totam simul, & in instanti introducere. Quod verò deceat: vt eam in instanti operetur, ex eo ibidem ostendimus; quia iste operandi modus est perfectissimus; & eo vsus est, tùm in formatione primi hominis, tùm & in efformatione corporis Christi in vtero Virginis. Vide, quæ ibi diximus. Opinio propria. Addimus, ipsam resurrectionis celeritatem, qua debent fieri ea, quæ alioquin in longo tempore facienda erant, suadere, vt Deus perfectissimo operandi modo ea vtatur: nam, si Deus statuit, vt omnia. quæ aliorum ministerio debent fieri, tunc fiant in momento, & in ictu oculi, id est, summa, & extraordinaria celeritate, vt ait Paul. primæ Thessalonicenses quarto: profectò decens est, vt ea, quæ ipse virtute sua infinita facturus est, faciat summa cum celeritate, qualis est momentanea: maximè cum iste operandi modus sit omnium perfectissimus.

5. Obiectio difficilis. Huic resolutioni obstat argumentum, quòd in hac materia Sotus, & alij molestissimum iudicant; quoniam illa corporis efformatio fieri non potest sine motu ad

ad locum aut maiorem, aut minorem: motus autem localis fieri non poteſt in inſtanti. Quòd illa efformatio, & organizatio ſine motu ad locum aut maiorem, aut minorem fieri nequeat, ex eo oſtēditur: quia cineres illi aut occupabunt maiorē locum, quàm corpus ex illis efformandū ſit occupaturum, aut minorem, aut æqualem. Si maiorem, aut minorem; efformatio fieri non poterit ſine motu, vel ad minorem locum, ſi corpus futurum eſt minoris quantitatis, aut ad maiorem, ſi corpus in maiori quantitate efformabitur. Idem dicendum eſt, ſi cineres æqualem locum occupant: tùm; quia ferè omnes partes corporis erunt denſiores, & craſſiores, quàm partes cinerum; vt patet: oſſa enim & nerui duriora ſunt, & craſsiora; imò etiam & tota caro; fieri igitur non poteſt talis efformatio, quin partes cinerum ad minorem locum contrahantur. Tùm etiam, quia corpus efformandum non poteſt non eſſe alterius figuræ; cum ſit corpus humanum: neceſſe eſt igitur, vt partes ipſæ cinerum, & in maiorem locum abeant, & in minorem.

6. Solutio. Scotus. Durand. Sotus. Abulenſis. Pro ſolutione multa ſcribunt *Scotus in 4. diſt. 43. q. 5. Durandus q. 4. Sotus q. 2. art. 3. §. Scotus hic, pag. 417. & Abulenſis in d. q. 233. fol. 87. col. 2. §. Dicendum.* Difficultas latiorem petebat diſputationem, imò etiam tractatum: à quo ſuperſedendum duxi. Satis nunc ſit iſtam efformationem fieri virtute diuina; non per motum, ſed per mutationem: nec repugnare, vt quãtitas aliqua tota ſimul acquiratur, aut tota ſimul deperdatur: maximè quando mobile non mutat locum, ſed in eodem aut dilatatur, aut contrahitur: nam id plures admittunt in naturali augmentatione, quam volunt non eſſe continuã, ſed fieri per minima. Sed quidquid de hoc ſit, nõ eſt, cur potentiæ diuinæ denegemus, poſſe in inſtanti facere hanc quantitatis augmentationem, aut diminutionem, vt alibi oſtendimus, & de motu locali docet *Suar. 2. tom. ad 3. p. diſp. 21. ſect. 1. pag. 195. col. 2. §. Dicendum autem, vide, quæ ibidem ſect. 2. ad finem docet* de formatione corporis Christi in ventre Virginis.

ARTICVLVS II.

Cuiuſnam temporis inſtans reſurrectionis ſit terminus?

De hac quæſtione nonnulla eſt inter doctores varietas. Quidam volunt, inſtans reſurrectionis eſſe inſtans terminatiuum temporis, quòd menſurauit motum collectionis cinerum, & translationis eorum ad locum iudicij; ita vt primum non eſſe illius motus ſit primum eſſe reſurrectionis. Sed verior opinio habet, inſtans illud eſſe terminum tẽporis menſurantis vocem tubæ, qua mortuis reſurrectio imperatur. Quæ opinio placuit *D. Thomæ, Abulenſi, & Soto, de qua diximus ſuprà q. 5. art. 4. vbi vide.* 1. Controuerſum eſt. Vera reſolutio.

2. In quo ſenſu eſt vera. Quæ diximus vera ſunt, ſuppoſita opinione, quod omnes in eodem loco ad vocem tubæ Archangeli ſunt reſurrecturi: nam ſi reſurrectio futura eſt in varijs locis, vt plerique putant, inſtans reſurrectionis terminabit non tempus menſurans collectionem cinerum ad locum iudicij; ſed tempus menſurans vocem tubæ, qua quiſque Angelorum reſurrectionem imperabit illis, quorum cineres colligit. Sed hæc opinio nonnullas patitur difficultates: ex ea enim ſequitur, nõ omnes in eodem inſtanti eſſe reſurrecturos; cum nec omnes Angeli in eodem tempore finient cinerum collectionem; nec omnes in eodem inſtanti tuba canent: etenim Angeli, qui cineres in Oriente colligent, ſcire non poterunt, quando Angeli in occidente cineres collegerunt, & ita naturaliter fieri non poterit, vt omnes in eodem inſtanti incipiant canere. Quare veriorem putamus opinionem, quod omnes in eodem loco reſurgent.

QVÆSTIO X. & Vltima.

An reſurrectio ſit mutatio ſupernaturalis eſſentialiter diſtincta à mutatione phyſica?

1. Qui de hoc ſcripſerunt. De hac quæſtione antiquiores nihil ſcripſerunt: ex nouioribus de illa ſolùm ſcribunt *Suarius 2. tom. ad 3. p. diſp. 54. ſect. 5. & Conimbricenſes lib. 1. de Gener. c. 4. q. 14.* Rem obſcuram reddiderunt tres dicendi modi à Suario rem iſtam ſperulãte excogitati. Quorum vnus abſolutè aſſerit, reſurrectionem eſſe mutationem ſubſtantialem ſpecie diuerſam à generatione.

tione. Secundus huic oppositus docet, resurrectionem cum generatione essentialiter conuenire. Tertius est medius, asmatque resurrectionem, quatenus dicit resurrectionem passiuam ex parte corporis esse eiusdē rationis cū generatione: diuersē autem; quatenus dicit actionem, qua homo resurgit.

2. Resolutio. Resolutio sit pro secundo modo; quem & Suarius probat in d. sect. 5. pag. 820. & Conimbricenses in d. q. 14. art. 2. §. *Posterior pars.* Sit igitur hæc assertio: *Resurrectio est mutatio substantialis eiusdem speciei rationis cum generatione hominis, ab ea solùm accidentaliter differens.* Et quamuis Suarius ad finem dictæ sectionis hanc assertionem solùm probet, vt verisimiliorem; ego puto esse verissimam, quæ etiā fuit sententia Conimbricensium. Pro ea Suarius citat *Scotum in 4. dist. 43. q. 3. Marsilium q. vlt. art. 1. Henricum quodlib. 11. q. 14. sed nihil apud ipsos inuenio: eam tamen videtur admittere Capreolus in 1. distin. 5. q. 1. art. 2.*

3. Probatur 1. pars. Sed quidquid de hoc sit, prior pars euidenter demonstratur: quoniam ratio mutationis substantialis, vt est quædam actio, essentialiter est posita in vnitione formæ substantialis cum materia, vt communis docet Philosophia, de qua Conimbricenses *vbi suprà q. 13. artic. 1. & q. 14. art. 2.* Sed hæc vnitio, quæ fit in resurrectione, eiusdem est rationis cum vnitione, quæ fit in generatione. Conimbr.

4. Confirmatio. Confirmatur; quoniam resurrectio habet eundem specie terminum, quem habet hominis generatio: vtraque enim terminatur ad animam, & vtraque eam vnit corpori: actiones verò iuxta communem Philosophiam ex terminis specificantur. Et inde est, vt resurrectio sit actio naturalis secundum suam substantiam, vt cū communi admittit *Suarius vbi suprà in ter tio dicendi modo.* Et euidenter demonstratur ex eo; quia realiter identificatur cum anima, quam vnit corpori: actiones enim realiter identificantur cum suis terminis, vt communis docet Philosophia, & in nostris terminis docent Conimbricenses *in d. quæst. 13. art. 2. ad tertium.* Solùm igitur differt à communi generatione; quia est supernaturalis quoad modum, vt omnes agnoscunt: supernaturalitas autem modalis non est satis ad faciendum discrimen essentiale, sed solum accidentale. Suarius. Conimbr.

5. Probatio 2. partis. Ex quo iam patet confirmatio posterioris partis assertionis: quia resurrectio solùm differt à communi generatione; quia non fit à naturali agente, nec modo naturali in ordine ad dispositionem vltimam, qua materia disponitur: quia in generatione communi dispositiones successiuè introducuntur, & per veram alterationem; cum tamen in resurrectione, & producantur à Deo authore supernaturali; & modo supernaturali; siquidem introducuntur in instanti.

6. Et hæc de ista quæstione satis dicta sint. Contra duos alios dicendi modos videndus est *Suarius vbi suprà.* Argumenta autem, quæ contra nostram resolutionem possunt fieri, satis dissoluunt *Conimbricenses vbi supra art. 2. pag. 111. post principium.* ¶ Et ita impositus est finis huic primo libro.

Finis libri primi.

INDEX

INDEX QVAESTIONVM LIBRI SECVNDI.

Articu-

QVÆSTIO QVARTA.

De forma substantiali, in qua sumus resurrecturi.

QVÆSTIO QVINTA.

De natura humana, & toto composito.

QVAESTIO SEXTA.

De integritate membrorum corporis gloriosi.

QVAE-

QVAESTIO SEPTIMA.

¶ *De humoribus primarijs corporis humani.*

QVÆSTIO OCTAVA.

¶ *De humoribus secundarijs.*

QVAESTIO NONA, ET VLTIMA.

De spiritibus.

FINIS.

LIBER

LIBER SECVNDVS.

DE PERFECTIONE SVBSTANTIALI CORPORIS GLORIOSI.

PRAEFATIO.

1. Ordo dicédorum.

CONSTITVIMVS lib. 1. in corpore glorioso dari aliquas perfectiones, tàm naturales, quàm supernaturales: consequenter agendum erit de singulis illius perfectionibus. Cum verò in illo reperiantur perfectiones tàm ordinis naturalis, quàm supernaturalis; & ordo naturæ postulet, vt priùs agamus de perfectionibus ordinis naturalis, vt in præfatione ad istum tertium tomum iam ostẽdimus; ideò ab hoc secundo libro ineunda est disputatio de perfectionibus, quæ sunt ordinis naturalis, quàm lib. 2. 3. & 4. absoluemus; vt tandem in vltimo lib. de supernaturalibus perfectionibus disputemus.

2. Multiplex pfectio corporis. Cum verò multiplex sit perfectio naturalis, quæ in corpore glorioso reperitur; quia aliæ perfectiones sunt substantiales; & aliæ accidentariæ; priùs disputãdum erit de ijs, quæ sunt substantiales: deinde de illis, quæ sunt accidentariæ. Et de perfectione substantiali disputabimus in hoc 2. libro; de accidentaria verò dicemus lib. 3. & 4.

3. Ordo in 2. libro. Disputaturi in hoc 2. libro de perfectione substantiali ordinis naturalis; vt distinctè procedamus, aduertimus duplicem reperiri in quolibet corpore substãtialem compositionem: vnam essentialẽ; qualis est compositio materiæ, & formę: alteram integralem; quæ est ex partibus integrantibus; vel homogeneis; qualis reperitur in corpore simplici: vel ethorogeneis, qoales reperiuntur in corpore viuente, animalibusque perfectis. In hoc igitur libro agemus de vtraque corporis compositione: cum verò partes essentiales corporis humani priores sint, quàm integrales; priùs de illis agemus: deinde de integrantibus. Et eadem ratione priùs agemus de materia, in qua corpora gloriosa sunt resurrectura: deinde dicemus de forma substantiali, in qua debent resurgere: etenim materia supponitur ad formam.

Sed ante triplicem istam disputationem, duas quæstiones præmittemus, quę ad cæteras omnes præsupponũtur. Quarum prima inquiret; an iusti sint resurrecturi in corpore spirituali? an in verè corporeo? Secunda autem perquiret, in qualinam corpore resurgent? an scilicet resurgent in corpore verè carneo, & humano? explicatis autem his duabus quęstionibus, explicabimus eas, quæ agunt de partibus corporis tàm essentialibus, quàm integrantibus. 4.

QVÆSTIO PRIMA.

An iusti resurrecturi sint in corpore materiali, an verò in spirituali?

ARTI.

ARTICVLVS VNICVS.
De eadem quæstione.

1. Varij errores. DE hac quęstione iam egimus in 1. tom. lib. 4. de formali beatitudine q. 5. art. 2. §. 2. per totum: vbi diximus, fuisse nonnullos, qui docuerunt, iustos resurrecturos in ipsis quidem corporibus, quæ in vita habuerunt; illis non manentibus intra speciem corporis, sed in aliam substantiam commutatis. Hi auctores non côueniunt in modo huius cômutationis, vt in varijs D. Augustini locis ibidem collegimus: quidam enim dixerunt, in resurrectione carnem iustorû conuertendam esse in Dei substantiam: ita nonnullos existimasse refert *D. August. epist. 6. cuius verba adduximus in d. §. 2. n. 29.* Alij docuerunt, carnem nostram conuertendam quidem esse in aliquam substantiam spiritualem; non tamen in diuinam; sed in substantiam quandam spiritualem, qualis est substantia mentis nostræ. Hanc sententiã nonnullis placuisse, refert idem *P. August. epist. 111. & 112. c. 21.* cuius verba adduximus in d. *n. 29. & 30.* Vtriusque huius erroris fundamẽtum sumitur ex verbis Pauli 1. Corinth. 15. n 45: *Seminatur corpus animale; surget corpus spirituale.*

Primus error.

2. error.

Fundamentum.

2. Vtraque opinio erronea. Sed vtramque opinionem continere errorem contra fidem iam ostendimus in d. §. 2. n. 35. cum sequentibus; & contra vtrûque adduximus symbolû fidei, diffinitionem Clementis Papæ, Concilium Toletanum quartum, & vndecimum; Concilium etiam Lateranense sub Innocentio tertio, & verba Iob. 19. P. Augustinum: imò etiam euidentem rationem, qua vterquẽ error euidenter impugnatur. Vide quæ ibi diximus.

3. Ad locum Pauli 1. Cor. 15. Verba autem Pauli in contrarium adducta nihil obstant: imò catholicam sententiam confirmant; dum asserunt, surrecturum fore corpus, spirituale tamen. Non dicitur autem spirituale, quasi substantialiter transierit in spiritum: ita enim fieret, vt iam non esset corpus; cum tamẽ Paulus illud corpus appellet. Paulus igitur ibi duplex distinguit corpus: vnum animale; alterum spirituale, vt patet ex verbis immediatè sequentibus: *si est corpus animale; est & corpus spirituale.* Corpus autem animale (vt Paulus ibidẽ explicat) ideò dicitur animale; quia à primo Adamo productum est, & genitum cum anima viuente; vita scil. naturali: spirituale verò; quia à secundo Adamo (scilicet à Christo Domino) regeneratum est in spiritu viuificante: ita enim addit: *Factus est primus homo Adam in animam viuentem:* vita. s. naturali, & mortali: *Nouissimus autem Adam in spiritum viuificantem.* Corpus igitur ex Paulo dicitur animale; quatenus pertinet ad Adamum, qui à Deo factus est in vitam naturalem: spirituale verò dicitur; quatenus factum est à secũdo Adamo, qui spiritu omnia viuificat. Hæc est literalis illorum verborum explicatio à Paulo intenta. Ad quam reduci debent cæteræ explicationes, quæ à Patribus, & interpretibus sacræ Scripturæ communiter adducuntur. Inter quas optima est explicatio Patris Augustini in d. epist. 151. vt corpus resurgens dicatur spirituale propter ineffabilem quandam facilitatem, seruans tamen substantiam corporalem. Vel quia in omnibus spiritui subditur, nec iam corporali ciboȝ & sustentatione vtitur, vt ait Glossa. Vel deniqueȝ quia subtile erit, & leue, vt cômuniter refertur ex *Theodoreto, Theophylacto, Oecumenio, Photio; Ambrosio, Anselmo. & pluribus alijs.*

Quid corpus animale. Quid spirituale.

QVÆSTIO II.

An iusti resurgent in corpore verè carneo, & humano?

ARTICVLVS VNICVS.
De eadem quæstione.

§. 1.
In quibus sit posita perfectio essentialis corporis gloriosi?

VT in hac perobscura quæstione clariùs procedamus, aduertendũ est, perfectionẽ substantialem corporis gloriosi positam esse in omnib⁹ ijs, quæ ex parte corporis sunt per se necessaria, vt beatus resurgens nô solùm sit homo; & sic ille ipse homo, qui fuit mortu⁹, sed etiã, vt sit is ipse homo substantialiter pfect⁹: agimus enim de hominib⁹, qui ex mortuis ad vitã beatã gloriosi resurgent; 1. De perfectionibus essentialibus corporis gloriosi.

Contra 3. quorũ resurrectio non solùm debet esse vera (quòd beatis cõmune erit cum damnatis) sed etiam debet esse omnibus numeris perfecta. Hoc posterius satis colligitur ex Paulo 1. *Corint.* 15: agens enim de iustorum resurrectione docet, quod iusti immutabuntur, & resurgent in gloria: hæc autem immutatio omnem corporis perfectionem, secluso quocunque defectu, includit. Illud verò prius inde patet; quia vt hominis resurrectio sit vera; opus est, vt qui resurgit, prius fuerit mortuus; & resurgat idem ipse, qui mortuus fuit: quod tanquam in fide certissimum, supponimus. Quare ea sunt de essẽtiali perfectione corporis gloriosi, quæ requiruntur ex parte corporis, tùm vt resurgens sit homo; tùm vt sit ipse homo, qui mortuus est; tùm denique, vt sit perfectus homo.

2. In his omnibus cõueniunt etiam hæretici, qui perfectam iustorum resurrectionem agnoscũt, vt omittamus eos, qui putant, homines non resurrecturos, nisi in eadem mortalitate, quam habuerũt: quorum sententia nec digna est, quæ impugnetur; cum apertissimè repugnet verbis Pauli 1. Corint. 15. & sæpè alibi.

3. Quæ partes exigantur vt resurgens sit verè homo.

Est tamen contentio non parua, quænam partes corporis per se exigantur, vt resurgẽs sit verè homo, & is ipse, qui fuit in mortuis. Nam qui hæretici cum Origene existimant, beatorum corpora nequaquam futura esse carnea, sed longè alterius rationis ab ijs, quæ mortales habuerunt; putant ad id satis esse quamcunque materiam, cuiuscunque illa sit rationis: siue illa sit materia cœlestis, siue originaria, & primordialis quatuor elementorũ, in quam corpus per mortem fuit resolutum.

Satis esse quantamq; materiã dicunt hæretici.

4. Aliorum opinio.

Ex Catholicis verò, qui secundùm fidem docent, beatorum corpora futura esse verè humana; quidam putant ad identitatem numericam resurgentis minimè esse necessarium, vt in eadem numero materia resurgat, in qua moriendo cecidit; quæ est aliquorum sententia. Alij addũt (si credendum est Suario 2. tom. disp. 44. sect. 1. in principio) nec etiam esse necessarium, vt resurgens resurgat in eadem numero forma substantiali, totali, vel partiali, excepta anima rationali; si præter eam, aut plures animæ, aut plure substantiales formæ, totales, aut partiales in eodem composito admittantur. Porrò cõmunis & vera sententia firmiter docet, vt resurgens sit ipse idem numero, qui per mortem cecidit, non solum habiturũ esse eandem numero rationalem animã, sed eandem numero materiam, quam habuit in vita, & easdem numero substantiales formas, si plures in substantiali cõposito admitti debent. Et hanc sententiam putamus esse verissimam: ex qua inferimus, de perfectione essentiali corporis gloriosi esse, vt constet ex eadem numero materia, actuata eadem numero forma, quam habuit in vita.

Variæ opiniones quænam materia requiratur.

Vera solutio.

Sed vt hæc omnia fiant euidentiora; primò ostendemus contra hæreticos, beatum resurgentem, nisi in corpore verè humano, & carneo resurgat, non solùm non esse futurum ipsum, qui cecidit; sed nec etiam hominem. Deinde contra Durandum, & quosdam alios mõstrabimus, vt quis is ipse resurgat, qui fuit mortuus, omnino esse necessarium, vt in eadem numero materia, formaque resurgat, in qua vixit. Postremò; opus esse, vt resurrectio sit perfecta, quod beatus resurgat in perfectissima naturæ humanæ substantiali integritate. 5.

5. Contra opiniones præcitatas.

§. 2.

Referuntur varij errores, & eorum fundamenta.

Explicaturi igitur, in quonam posita sit essentialis perfectio corporis gloriosi; primo loco agemus contra eos hæreticos, qui volunt corpora iustorum resurgentium, futura non esse carnea, aut humana; sed longè alterius rationis, & naturæ ab ijs, quæ morte ceciderunt. Quare negant esse, de essentiali perfectione corporis beati esse corpus hũmanum, & carneum. Licet autem in proposito errore generaliter conueniant; nõ tamen satis consentiunt in explicandis corporibus, in quibus volunt, iustos resurrecturos fore. Singulorum errores referemus. 6.

6. Varij errores.

Primus error fuit Valentini, & sequacium: is enim, teste Epiphanio *hæresi 5. fol. 77. pagina 1.* in hoc sensu negabat resurrectionem; quia existimabat, non omnes mortuos esse resurrecturos: tres enim hominum ordines ponebat; spiritua- 7.

7. 1. Error Valentini. *Epiphan.*

ritualium. scil. animalium, & carnalium. Carnales dicebat perituros fore simul cũ corpore, & anima, vtraque corporis substantia resoluta in prima principia, vnde erat. Animales autem, si non carnaliter vixissent, corpora nunquam resumpturos; & tradendos esse Angelis in sponsas. Spirituales verò resurrecturos quidem; in quodam tamen corpore spirituali, à priori (quod fuit in vita) longè diuerso: Hæc Epiphanius.

8. 2. error Origen. Secundus error fuit Origenis; qui in plerisque suæ doctrinæ locis, & maximè lib. 4. de resurrectione, & in commentarijs ad 1. Psalmum, existimauit, beatos esse quidem resurrecturos; sed non in corporibus carneis; sed naturæ æthereæ, seu aereæ, ita de Origene refert Proclus, & ex Proclo Methodius, & ex vtroque Epiphanius hæresi 64: de Proclo quidem fol. 250. pag. 2. de Methodio verò fol. 230: ipse verò Epiphanius fol. 236. Idem de Origene iterum refert Epiphanius in Anchorato folio 534. Expressiùs de Origene id testatur D. Hieronymus epistol. 61. ad Pammachium contra errores Ioannis Ierosolymitani, qui Origenis errorem probauit. De Origene idem referunt Isidorus in lib. de doctrina, & fide cap. 6. & Theophylactus 1. Corint. 15. ad illa verba: Seminatur corpus animale. Et quanuis Eusebius Pamphylus in Apologia pro Origene apud D. Hieronymum tom. 9. eum ab hoc errore nitatur liberare; tamen ex citatis Patribus cõstat, Origenem concessisse quidem resurrectionem corporum; non tamen carnis; & ob id à plerisque dicitur, negasse resurrectionem, vt ex Proclo expressè refert Epiphanius in d. hæresi 64. fol. 249. pag. 1. ad finem: & ita cessat dubitatio Castri verbò resurrectio hæresi 1. & 3. vbi dubitat, an Origenes resurrectionem cõcesserit; an negauerit?

(Proclus. Method. Epiphan. Hieron. Isidorus. Eusebius. Epiphan. Castro.)

9. 3. error Euthitij. Tertius error fuit cuiusdam Euthytij Episcopi Constantinopolitani, quem refert D. Gregorius lib. 14. Moralium c. 31. 32, & 33: is igitur docebat, iustos resurrecturos quidem in corporibus; non tamen carneis, sed alterius naturę inuisibilis. s. & impalpabilis, atque subtilioris vento, & aere; quem eũdem errorẽ ex quibusdam alijs refert Aug. lib. 15. de Ciuit. Dei c. 20. & in libr. sexaginta quinque Dialogorum quæst. 20.

(Gregor. August.)

Tom. 3.

10. Quid tamẽ isti hæretici senserint de corpore resurgentiũ; an habitura sint suã substantiam ex materia generabiliũ; vel ex alia cœlesti; aut certe ex materia, quæ propriè quãtitati nõ subiaceat; hæc, inquã, nõ cõstat apud Suariũ 2. tom. disp. 48. sec. 1. post princ. nec ipsi, vt ait, fortassè, aut explicarũt, aut intellexerũt. Quod tamẽ iudiciũ de Valentino, & Euthytio facilè praebent; etenim ex ijs, quæ de ipsis scribũtur, nõ facilè colliges, cuiusnã rationis futura sit materia iustorũ resurgentium. At tamen, quod attinet ad Origenẽ, si Suar. Hieronymũ legisset, haud dubiè dixisset, eũ sensisse, corpora Sanctorũ futura esse ex hac materia generabiliũ: ille enim, teste D. Hieron. in d. epist. 61. ad Pamach. c. 8. ita philosophatur, vt dicat, corpora humana ex quatuor notissimis elementis cõposita esse; & in ea, tanquã in sua prima principia, substantiasq; matrices, per mortem resolui: carnẽ. s. in terram; halitũ in aerẽ; humorẽ in aquam; calorẽ deniq; in ignẽ. Et indè inferebat, carnem, & sanguinem, mortuo homine, non omnino perire, sed in originalibus materijs, tanqua in quodã mortuorũ seminario, reseruari; itavt ex illis amplius cõpago humani corporis separari nequeat: vnde asserebat, mortuos resurrecturos quidem in corporibus; cõpositis tamen ex illis primordialibus materijs. Ex quibus liquidò constat ex sententia D. Hieronymi, Origenem admisisse in beatis corpora eiusdem materiæ cũ elementis, & subinde eiusdem materiæ cum generabilibus, & corruptibilibus.

(Quid de Euthiuo. Quid de Origene.)

11. Sed quicquid sit de sententia horũ hæreticorũ circa rationem materiæ corporum, in quibus resurrectionem admittũt; omnes in hanc sententiam conspirant, vt corpora resurgentium nec carnea futura sint, nec humana. Cuius erroris hæc sunt fundamenta.

(Hi hæretici cõueniũt quod non sint futura carnea.)

12. Primùm; quia ex Paulo 1. Corint. 15. Caro, & sanguis regnum Dei non possidebũt. (Primum.)

13. Deinde; ex eodem Paulo ibidẽ: Quod seminas, non corpus, quod futurum est, seminas; sed nudum granum. Ergo corpus, quod in resurrectione futurum est, aliud erit ab eo, quod per mortem seminatum est. (Secundum.)

14. Tertiò ex eodem Paulo in eodem capite: Seminatur corpus animale; surget corpus spirituale. At quod spirituale est, longè diuersum est à corpore animali. (Tertium.)

P 2 Quartò

15. Quartum. Quartò; quorsum in corpore organico resurgent; quod suarum partium actiones obire non debet?

16. Quintum. Quintò arguunt ex eodem loco: primus homo de terra terrenus; secundus homo de cœlo cœlestis: qualis terrenus, tales & terreni: qualis cœlestis; tales & cœlestes.

17. Vltimum. Postremò addimus; quoniam corpus gloriosum dotabitur qualitatib⁹ omnino cōtrarijs naturę nostri corporis: erit enim spirituale, incorruptibile, diaphanum, penetrabile, alijsque huius generis qualitatibus exornatum; quæ nostro humano corpori omnino contrariantur, & repugnant. Ergo nec erit humanū corpus; nec eiusdem naturæ cum eo, in quo decedemus.

§. 3.

Explicatur, & confirmatur sententia catholica.

18. Sentētia catholica. HIs tamen non obstantibus, veritas catholica sēper obtinuit, corpora iustorum resurgētium futura esse verè humana, & subinde carnea, eiusdēq; rationis cum illis, in quibus ceciderunt. Quare hæc perfectio corporis ad substātialē illorū corporū pfectionē pertinebit. Hanc veritatem omnes Theologi docuerunt cum *Magistro in 4. dist. 44.* vbi D. Thomas cum cæteris omnibus, & hāc veritatem esse catholicam omnes profitentur; videndus est *Castro aduersus hæreses verbo Resurrectio*, hæresi 1. & 2.

19. Probatur ex Symbolo. Id euidentissimè cōfirmatur ex Symbolo Apostolorum: *Credo carnis resurrectionem*: quæ verba Clemens Papa in 1. epist. ad Iacobum ita declarat: *Credo resurrectionem humani generis in eādem carne in vitam æternam futuram*. Et quòd in eadē carne, qua viuimus, omnes nos esse resurrecturos diffiniuit *Concilium Toletanum quartum c. 1. in confessione fidei: & Concilium Toletanum vndecimum in eadem fidei professione ad finem: & Concilium Lateranense sub Innocentio 3. c. 1. relatum in cap. firmiter extra de summa Trinitate*. Nos esse resurrecturos in corpore humano docuit *Cyrillus cum Synodo Alexandrina in epist. ad Nestorium probata in Concilio Ephesino; & in plerisque alijs*. Id satis explicauit Iob c. 19: *Scio, quòd redemptor meus viuit, & in nouissimo die surrecturus sum, & rursum circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum saluatorē meum*. Quibus accedunt verba Ezechielis 37. de resurrectione ossium aridorū: qui locus etsi ad literam de renouatione populi Israelitici intelligatur; à plerisque tamen etiam intelligitur de resurrectione generali. Accedit etiā, quod hæc veritas non obscurè colligitur ex verbis Christi Domini Luc. 21: *Capillus de capite vestro non peribit*: quia nimirum omnes humani corporis partes in resurrectione sunt restituendæ.

Clemens. Conc. Tol. 4. Lateran. Cyrillus in Cōc. Ephesino. Iob. 19. Ezech. 33. Luc. 21.

Hæc veritas pluribus etiam rationibus confirmari potest. Prima sumitur ex resurrectione Christi Domini, qui surrexit in corpore verè humano, & carneo, sicut verba Christi ostendunt Lucæ 24: *Videte manus meas, & pedes; quia ego ipse sum: palpate, & videte; quia spiritus carnem, & ossa non habet; sicut me videtis habere: & cum hæc dixisset, ostendit ei manus, & latus*. ¶ Huius argumenti vim triplici via, frustra tamen, hæretici nitūtur elidere. Nam vel negant veritatem carnis in Christi corpore, admittentes solùm apparentiam carnis putatiuæ; vel eam solùm agnoscunt pro tempore, quo cum discipulis conuersatus suam resurrectionē volebat illis persuadere: vel si etiam in cœlo veritas carnis agnoscenda est in Christo; negant eandem etiam in Christi, & nostra resurrectione dari rationem. Primam solutionem Origeni, & Eutycio probatam fuisse, colliges ex *D. Hieronymo vbi suprà c. 8. & 13. & ex D. Gregorio loco citato cap. 31.* Secundam probasse Eutycium expressè asserit D. Gregorius ibidem. Tertiam denique scripsisse Origenem ex Methodio refert *Epiphanius in d. hæresi 64. fol. 250. pag. 2. C.* ¶ Sed frustra ista commentantur hæretici: nam primam solutionem latè impugnant Hieronymus, & Gregorius in locis citatis: quomodò enim veritatem resurrectionis summa veritas confirmaret falsa rerum apparentia? ¶ Secundam adeò euidenter falsitatis conuicit D. Gregorius, vt ipse Eutycius manus dederit, teste eodem Gregorio in d. cap. 31. Et meritò sanè: quia in Christo resurgente nulla iam erit admittenda substantialis mutatio: nam vt ait Paulus ad Romanos 6. *Christus resurgens ex mortuis, iam non moritur*: desitio autem substantialis corporis viuentis, mors est.

20. 1. ratio. Luc. 24. 21. Tres hæreticorum solutiones. Hieron. Gregor. Epiphan. Impugnatur primò. Contra 2.

¶ Porrò

Contra 3. ¶ Porrò tertiam solutionem inde euidenter expugnabimus; quia cõstat, Christi resurrectionem esse nostræ resurrectionis exemplar, vt in primo libro iam ostendimus: vnde Paulus 1. Corint. 15. ex resurrectione Christi, tanquam ex causa exemplari, nostram resurrectionẽ comprobauit; vnde satis docet valere cõsequentiam à resurrectione Christi ad nostram resurrectionem.

22. Secunda ratio contra hæreticos. Secunda ratio sumitur ex eo, quòd hæretici, contra quos agimus, nobiscum cõcedunt, iustos resurgentes esse veros homines. Iam verò Philosophia satis docet, quòd sicut anima non potest nõ esse actus corporis organici, & anima rationalis actus corporis humani; ita homo non potest non constare ex anima rationali, & corpore humano: ex quibus partibus cõstituitur humanitas.

23. 3. ratio. Tertiò accedit; quoniam damnati resurgunt in corpore verè humano, & carneo, vt supponimus. Cur ergo iusti in corpore verè carneo, & verè humano non resurgent? etenim inter horum, & illorũ resurrectionem hoc solùm interest, quòd mali non immutabuntur; bene tamen iusti, ex Paulo 1. Corint. 15. *Omnes quidem* 1. Cor. 15. *resurgemus; sed non omnes immutabimur.*

24. 4. ratio. Postremò singuli errores, quos retulimus, potiùs videntur continere nugas, quàm opiniones: sicut aduersus Valentinum Epiphanius, & cæteri Patres annotarũt: etenim verè fabulatur Valentinus, dùm tres ordines hominum constituit; & dùm præter corpus hoc exterius, & visibile, fingit aliud interius, & latens, quod sit spirituale, & inuisibile. Origenes autem etiam delirat, dum ait, iustos resurgere in corpore materiæ originariæ: nam si corpus resurgentium compaginatur ex omnibus quatuor elementis (quæ appellat materiam originariam) vel compaginatur ex illis non compactis; sed dissutis: vel ex illis inter se compositis. Si detur primum, iam non dabitur vnum corpus, sed plura: si verò detur hoc posterius; iam tale corpus erit mistum; & subindè erit aliud à materia originaria. Ergo igitur non erit corpus humanum? Eutychius verò non satis explicauit, cuius naturæ futurum esset corpus spirituale, quod fingit: nam cum sit corpus; necessariò erit ex materia: Iam verò materia, cuiuscũq; rationis fingatur, est corpora, & subiecta quantitati. Sed de hoc plura dici solent cõtra eos, qui Angelos faciũt corporeos.

Meritò igitur Catholicam veritatem contra præcitatos hæreticos cõmuniter Patres approbarunt. Nam contra Origenem specialiter disputat *Epiphanius hæresi 64. per totam, vbi fol. 258. refert Methodium in lib. de resurrectione contra Origenẽ; contra eundem disputat idem Epiphanius in lib. Ancoratus, fol. 534. D. Hieronymus epist. 61. ad Pamachium. Proclus relatus ab Epiphanio in d. hæresi 64. fol. 240. pag. 2. Isidorus in lib. de doctrina fidei cap. 6. Theophylactus in primam ad Corinth. 15. ad illa verba seminatur corpus animale.* ¶ Contra Eutychiũ scribit *D. Gregorius lib. 14. Moralium cap. 31. 32. & 33. & Glossa ordinaria ad præcitata verba Iob. 19. In carne mea videbo Deum saluatorem meum.* Contra Valentinum vide Epiphaniũ hæresi 31. fol. 77. pag. 1. Denique contra omnes illos hæreticos pro catholica veritate scripserunt *Clemens Papa lib. 5. Constitutionũ Apostolicarum c. 8. vbi ex D. Petro ita scribit: Tales, quales modo sumus, præsenti figura, nihil mancum habentes; nihil corruptioni obnoxium; siquidem incorrupti, & integri resurgemus. Et in epistola ad Iacobum loco supràcitato. Nazianzenus in tract. de Fide Nyssena pag. 650. vbi scribit, hanc fuisse Concilij Nysseni fidem. Cyrillus Alexãdrinus lib. 1. in Ioannem c. 9. pag. 627. & lib. 3. in Isaiã c. 26. ad illa verba: Non cademus. Augustinus mille in locis: lib. 13. de Ciuitate Dei c. 20. & libr. 22. c. 5. & 21. de Fide, & Symbolo c. 6. in Enchyridione c. 91. & libr. 6. de Genesi ad literam cap. 19. in tribus libris de Symbolo ad Cathecumenos, vide eum lib. 1. Retractationum c. 11. 17. & 22. D. Ambrosius de fide resurrectionis, & in fragmento eiusdem libri. Irenæus lib. 5. aduersus hæreses. D. Bernard. sermone 81. in Psalmũ, Qui habitat,* vt innumeros alios Patres, tàm Græcos, quàm Latinos in re notissima omittamus.

25. Patres impugnãt hæreticos. Epiphan. Methoḋ. Proclus. Isidorus. Theophyl. Gregor. Gloss. ord. Epiphan. Clem. Papa. Nazianz. Cyrill. August. Ambr. Irenæus. Bernard.

§. 4.

Soluuntur argumenta hæreticorum.

26. Ad 1. 1. explicatio. Nec argumenta hæreticorum adducta §. 2. quidquam faciunt. Ad primum dicimus, Paulũ corruptionem carnis, & sanguinis appellasse carnem, & sanguinem: statim enim addit:

Nec corruptio incorruptionem possidebit: vt
sit sensus: Caro, & sanguis, quandiù in
corruptione fuerint, regnum Dei non
possidebunt: secus verò cum incorrup-
tionem induerint. Itaque à regno Dei nō
Hieron. substantia carnis excluditur, sed qualitas,
August. & conditio carnis. Ita *D. Hieronymus in*
d. epist. 61. c. 14. August. lib. 1. retractatio-
num c. 17. in fine, de fide, & symbolo cap. vl-
timo in fine, in Enchiridione c. 91. optimè lib.
11. contra Faustum c. 3. & lib. 2. contra ad-
D. Thom. *uersarium legis cap. 6. Et hæc est communior*
Suarius. *explicatio Patrum, quam probat D. Thomas*
in eodem loco in 3. expositione, & Suarius
27. *2. tom. disp. 58. sect. 1. dùm agit de dote im-*
2. explicatio. *passibilitatis.* ¶ Non est aspernenda ex-
plicatio, quæ nomine carnis, & sanguinis
Gregor. intelligit carnis, & sanguinis opera, id est
vitia: ita *D. Gregorius 14. Moralium c. 31.*
& author libri sexaginta duarum quæstio-
August. *num apud Augustinum tom. 4. q. 20. Pro-*
D. Thom. *bat etiam D. Thomas in eodem Pauli loco.*
28. ¶ Denique alij per carnem, & sangui-
3. explicatio Caiet. nem intelligunt carnem, & sanguinem,
vt exercent propria, & naturalia carnis,
& sanguinis opera; ita *Caiet. in eodem loco;*
quæ explicatio ad primam accedit, quæ
videtur illius loci literalis.

29. Ad 2. Ad secundum argumentum dicimus,
ex illo loco Pauli potiùs pro nobis sumi
argumentum contra aduersarios: Paulus
enim exemplo naturali seminis nititur
ostendere, fieri posse, vt id, quod fuit mor
tuum, in eadem quidem substantia; me-
lius tamen exornata reuiuiscat: nam se-
men, quod seminatum corrumpitur, rùr
sus in eadem seminis substantia, diuer-
so tamen modo exculta, & ornata re-
dit; & ad hunc sensum docet, non semi-
nari, quod futurum est; quia quod se-
minatur, quamuis eiusdem sit substan-
tiæ cum eo, quod futurum est; non ta-
men est eiusdem qualitatis: granum e-
nim nudum seminatur; pullulat tamen
eiusdem substantiæ triticeæ; culmo ta-
men, & aristis vestitæ. Cur igitur cor-
pus humanum, cùm per mortem in se-
pulchro seminatur mortale, non pote-
rit in eadem corporis substantia, melio-
ribus tamen conditionibus exornata, di-
uinitus reparari, & resurgere? Fieri ergo
potest, vt corpus humanum resurgat qua
litatibus quidem, aliud; substantia tamen
idem. Quem sensum confirmant illa alia
verba: *Deus autem dat illi corpus, sicut vult;*
& vnicuique seminum proprium corpus, vt
significet, semen, quod seminatum emo-
ritur, & si qualitatibus resurgat aliud; in
proprietate tamen substantiæ, resurgit
idem. Hæc est vera illius loci interpreta- Gregor.
tio: de qua *D. Gregorius libr. 14. Moral. c.* Tertull.
32. Tertullianus in lib. de resurrectione car- Glossa.
ni. cap. 52. Glossa ordinaria, & interlinearis: Hieron.
Hieronymus, Ambrosius, & cæteri omnes Ambr.
interpretes, cum D. Thoma, Lyra, Caietano, D. Thom.
& reliquis.

¶ Sed dices; semen non resurgit idem nu- 30.
mero in substantia, sed solùm idem in spe
cie: fatemur sanè; at dicimus, Paulum illo
seminis exemplo, ideò vsum fuisse, vt
ostenderet, fieri posse, vt corpus huma-
num mortuum diuina potentia posit re-
surgere in eadem naturæ humanæ pro-
prietate; melioribus tamen conditionibus:
quod negabant ij, contra quos agit. Ex
quo aduersarios omnino reuincimus, qui
negant, non tàm identitatem numericam
corporis humani, quàm specificam.

Ad tertium dicimus, animale, & spiri- 31.
tuale, de quibus agit Paulus, non esse dif- Ad 3.
ferentias constitutiuas animalis, & spiri-
tus; sed esse differentias accidentales, quæ
corpus possunt afficere. Quod statim sig
nificauit Paulus, dùm vtramque differen-
tiam animalis, & spiritualis corpori accō-
modat. Illud igitur corpus à Paulo dici- Communis
tur animale, quod, vt viuat, indiget actio- explicatio.
nibus, quibus vita animalis conseruatur;
vt sumptione cibi, & potus, nutritione, &
alijs huius generis actionibus. Illud verò
appellatur spirituale, quod ab his actioni-
bus est liberum ad modum spiritus. Et
hæc est communis huius loci explicatio,
Hieronymi, Ambrosij, Anselmi, Lyræ, Di-
ui Thomæ, & cæterorum interpretum. Adde
August. lib. 13. de Ciuitate Dei cap. 20. & August.
lib. 1. retract. c. 17. & lib. 6. de Genesi ad li-
teram c. 29. & de Fide, & Symbolo cap. 6.
denique in Enchiridione c. 91.

Ad quartum dicimus, corpus glorio- 32.
sum in Patria actiones illorum organo- Ad 4.
rum habere, quæ imperfectionem non
denotant; secus, si eàm important: nec ta-
men organa ipsa erunt superflua, vt in
suis locis dicemus.

Ad quintum respondetur, Christum 33.
non ideò dici esse hominem, de cœlo cœ- Ad 5.
lestem, quod verè habeat corpus ex ma-
teria

teria cœlesti; sed quia in carne terrena habuit spiritum cælestem: & hæc est cõmunis explicatio, & verè literalis. vt ex sequẽtibus verbis satis patet: nam in hoc sensu iubet, vt in hac etiam vita portemus imaginem Cælestis Adami. Sed de hoc alibi latiùs: de hoc enim latiùs disputare pertinet ad materiam de Incarnatione verbi: interim vide *Suarium 1. tom. ad 3. p. disp. 13. sect. 3.*

Suarius.

34. Ad vltimũ. Ad postremum negandum est, qualitates, quibus dotabitur corpus gloriosum, esse contrarias, & repugnantes corpori humano. Quod suo loco diligentius expendemus.

QVÆSTIO III.

De materia, in quâ corpora debent resurgere.

DISPVTATIO de materia, quæ ad veram corporis resurrectionem est necessaria, plures cõtinet difficultates; quas, vt sine cõfusione explicemus, hoc ordine pocedemus.

Primo loco inquiremus; Vtrùm cum eadem numero materia, quam viuentes habuimus, resurrecturi simus?

Secundo disputabimus; An id absolutè sit necessarium ad veram, & propriam resurrectionem?

Tertio exquiremus; Vtrùm ad vnitatem materiæ satis sit vnitas numerica formæ?

Quarto loco examinabimus; Vtrùm omnes debeamus resurgere in eadem numero materia primigenia, siue primordiali, id est, in ea, quam in prima generatione à parentibus accepimus?

Quinto expendemus; Vtrùm in resurrectione debeant nobis restitui omnes partes materiæ, quæ aliquando fuerunt in nobis de veritate naturæ humanæ?

Sexto; Vtrùm resurgere debeamus in eadem numero materia, quam tempore mortis habebamus?

Postremo; Vtrùm in tota illa, quæ tempore mortis in nobis erat, debeamus resurgere?

ARTICVLVS I.

Vtrùm cum eadem numero materia, quam viuentes habuimus, resurrecturi simus?

§. I.

Refertur pars negãs cum suis fundamentis.

Partem negantem, quòd scilicet necessarium non sit, vt in eadem numero materia resurgamus, quam in vita habuimus, plerique tribuũnt Origeni, & Durando *in 4. dist. 44. q. 1. vt patet ex Suario 2. tom. ad 3. p. disp. 44. sectione 2. §. Dubium ergo solùm est, pag. 805. colum. 1.* Eandem sententiam quidam tribuunt *Ioãni de Neapoli quodlib. 2. q. 6.* ad quam etiã, teste Durando, vbi suprà num. 4. accedũt, qui putant, materiam primam nõ esse de quidditate rei materialis, sed solam formam. 1. Pars negans

2. Quid senserit Ioannes de Neapoli, nescio; quia eũ non vidi. An verò ita senserit Origines, satis est dubium: nam Origenem sensisse cum parte affirmante, constanter asserit Eusebius Pamphylus *in Apologia pro Origene apud Hieronymũ tom. 9. pagin. 147.* in qua eum cum Catholicis refert. Præterea, si vera sunt, quę in præcedẽte ar. vnico §. 2. de Origine ex Hieronymo adduximus; Origenes longe est ab hac sententia: Hieronymus enim scribit, docuisse Origenem, corpora nostra mortalia resolui in matrices substantias elementorum; & iustos in illis esse resurrecturos: quod si verum est, iusti in eadem numero materia resurgent; quia eadem numero materia manet in genito, & in corrupto. Porrò, si vera sunt, quę ex ex *Methodio de Origene scribit Epiphanius hæresi 64. fol. 239. pag. 1. & 2;* Origenes ad hanc negantem sententiam videtur accedere; quia expresè docet, in corpore: in quo debemus resurgere, *non manere idem numero primum subiectum*: per primũ autem subiectum videtur intelligere materiam primam. Quare quid senserit Origenes, non est mihi certum.

3. At qui putant, materiam primam non ingredi rei essentiam; non necessariò coguntur hanc negantem partem defendere; quidquid Durandus dicat: nam & si non

non admittunt materiam ingredi rei essẽtiam; admittunt tamen eam intrinsecè, & substantialiter componere suppositum, verbi gratia, Petrum; vt videre est apud eos, qui hanc sententiam referunt, verbi gratia: *Soncinas 7. Metaphy. q. 12. Iauellus ibidem q. 3. & Suarius in Metaph. disp. 36. sect. 2. num. 1.* Poterunt igitur dicere (nec sine probabilitate) vnitatem numericam eiusdem hominis, non solùm esse sumẽdam ab vnitate quidditatis, & formæ; sed etiam ab vnitate materiæ: à qua iuxta sẽtentiam Aristotelis, vnitas, & distinctio numerica principaliter sumitur.

Soncin. Iauell. Suarius.

4. Solus Duraudus pro parte negãte.

Solus igitur superest Duraudus, qui partem negantem probet: cui videtur assentiri *Suarius in Metaph. disp. 5. sect. 6. nu. 8.* dum ait, probabile esse interdum in resurrectione euēturum, vt vni animæ detur integra materia, omnino distincta, & corpus distinctũ, qood informet, de hoc enim ibidem agit: vt si contingat, inquit, in hac vita, duas animas easdem numero materias informasse: poterat alteri earum dari alia materia: hæc Suarius. Ex quibus constat, eum cum sententia Durandi cõuenire; quamuis non eodem ducatur fũdamento, vt videbimus. Eidem sententiæ videtur consentire *Aegidius in 2. dist. 30. q. 2. art. 1. ad 5.*

Suarius videtur cum Durãdo esse.

5. 1. Huius opinionis confirmatio.

Hæc igitur sententia ex mente Durãdi primò confirmatur: quia materia ex se nullam habet actualitatẽ; sed est pura potentialitas. Ergo ex se nullam habet, aut vnitatem, aut diuersitatem, sed omnem habet à forma: & subinde à sola forma debet dici eadem, vel diuersa: & per consequens compositum semper habebit eandem numero materiam, si semper eandẽ numero habuerit formam. Quare cum eadem numero anima redeat in resurrectione, semper eadem redibit numero materia, quamuis illa nunquam fuerit in hõmine resurgente.

6. Secunda.

Secundò ex eodem Durando: nisi tota vnitas materiæ, & compositi esset ex forma, animal facta nutritione non esset simpliciter idẽ, quod priùs; haberet enim aliam materiam, saltem secũdùm partem: consequens tamen est contra Aristotelem, Damascenum, & philosophicam rationem, vt ibi latè ostendit.

7. Tertia.

Tertiò id ipsum confirmatur ex Origene apud Methodium relatum ab Epiphanio: quoniam materia Petri semper fluit: potest igitur inquiri; an in resurrectiune materia debeat esse eadẽ, quæ fuit in pueritia, an quæ fuit in iuuentute; an denique, quæ fuit in senectute?

Quartò; quia potest contingere, vt plures homines successiuè habeant eandem materiam: non poterunt igitur resurgere, nisi eadem numero materia simul sit in illis omnibus: quod plures putant esse impossibile. Et quamuis id possibile foret; non tamen esset sine miraculo; quòd admittere non est necessarium. 8. Quarta.

Postremò confirmatur; quia eadem numero materia non est per se necessaria, vt resurgens simpliciter sit idem numero homo, qui cecidit. Adhuc igitur saluatur vera resurrectionis ratio: antecedens probatur; quia iuxta communem loquendi modum, si animæ Petri vniatur corpus constans ex materia distincta à corpore, quod priùs habuit; quamuis compositum illud non sit omni ex parte idem, quod antea fuit; tamen simpliciter loquendo, dicitur idem indiuiduum ratione animæ, Verba sunt doctissimi *Suarii in dicta disp. 5. sect. 4, num. 3. quæ eodem fere modo repetit sect. 6. num. 15. in principio, & n. 16. in fine.* Hanc sententiam inde cõfirmat; quia forma simpliciter censetur constituere speciem; & similiter hæc forma hoc indiuiduum sub tali specie. Quod adhuc cõfirmari potest, quia in substantialibus compositis ad identitatem satis est identitas formæ: nam si anima vna rationalis plura corpora, diuina potentia, informaret, diceretur vnus homo, & non plures, iuxta receptam sententiam ex mysterio Trinitatis deductam. Eadem igitur ratione dicetur idem homo, si eadem anima distinctam materiã, & distincta corpora successiuè informaret.

9. Vltima.

Suar.

§. 2.

Assritur pars affirmans

VT ista quæstio distinctiùs enucleetur, aduertimus *Suarium in d. disp. 44. sect. 2. pag. 807. col. 2. §. Hæc difficultas pendet*, duplicẽ distinguere resurrectionem: vnam perfectam, imperfectã alteram. Perfecta, vt ait, requirit identitatem, tum formæ, tùm materiæ: cũ enim non solùm moriatur homo, sed etiã cor-

10. Opinio Suarii de dupl ci resurrectione.

pus

pus; opus est, vt non solùm resurgat idē numero homo, sed etiam idem numero corpus, in eadem numero materia; ita vt & homo resurgat, & corpus, quod mortuum fuit. Imperfecta verò, vt inquit, potest consistere cum sola identitate formę, etiam si materia varietur. Addit deinde Fidem prędicare resurrectionem prioris generis; cùm illa non solùm sit hominum, sed etiam corporum resurrectio: Durandumque esse reijciendum, si de hac suam explicet sententiam. Porrò resurrectionem, quam Durandus fingit, & mente concipi posse, & esse possibilem. Ex qua doctissimi viri resolutione constat, identitatem materiæ non esse absolutè necessariam ad veram resurrectionem; benè tamen ad perfectam, qualis secundùm fidē est futura, cum sit, & hominū, & corporum resurrectio, cadens non solùm supra terminum, v.g. hominē; sed etiam supra subiectum, nimirum corpus.

11. Non recipitur.

Ego tamen hanc sententiam probare non possum: sed existimo ad veritatem resurrectionis omninò esse necessariam identitatem, tùm formæ, tùm materiæ; & subinde omnem resurrectionem esse substancialiter perfectam; nullamque dari in hoc sensu imperfectam: nec posse dari resurrectionem hominis, quæ simul non sit etiam corporis; & è contra.

12. Quæ dicenda sunt.

Pro horum explicatione ita procedemus: primùm enim ostendemus, ad resurrectionem, quæ secundùm fidem est futura, necessariam esse identitatem eiusdem numero materiæ. Quod in hoc articulo præstabimus. Deinde in secūdo ostendemus, eandem identitatem esse necessariam ad veram resurrectionis rationem. In tertio denique impugnabimus fundamenta Durandi, & dissoluemus argumenta in contrarium.

§. 3.

In resurrectione, quæ futura est, pars affirmans est omnino tenenda.

13. Pars affirmans est vera.

Qvod ergo attinet ad primum caput, statuimus cum communi sē sententia, homines in futura resurrectione, quam fides prædicat, resurrecturos esse in eadē numero materia, quá in vita habuerunt: nec oppositum sine maxima temeritate à Durando affirmari. Hanc sententiam omnes Theologi cōstanter docuerunt: omnes etiam constāter docent, de necessitate resurrectionis esse, vt corpus resurgentis in eadem numero materia resurgat, quam in vita habuit. Ita docuit *D. Thomas in 4. dist. 44. q. 1. art. 1. quæstiuncula 1. & art. 2. quæstiuncula 1. ad 1. & 2. habetur in Additionibus q. 79. art. 1. & art. 2. ad 1. & 2. idem D. Thom. quodlib. 11. art. 6. & 4. contra gentes cap. 81. ad 4. & 5. Consentiunt omnes Theologi in 4. dist. 44. vbi Richardus art. 1. q. 4. & fusis D. Bonau. in expositio. literæ. n. 5. & art. 5. q. 3. & cæteri omnes Antiquiores id, tanquam verissimum supponunt, vt Scotus Paludanus, Capreolus. Hispalensis, & alij. Ex Nouioribus optimè id docet Sotus ibidem q. 1. art. 1. conclusione 3. Ouand. propositio. 3. cum sequentibus, Angles in floribus de resurrectione art. 6. in principio, Suarius 2. tom. disp. 44. sect. 2. & in Metaphy. disp. 36. sect. 2. num. 16. Conimbricenses 1. Physic. cap 9. q. 5. art. 3. ad. 3.* Denique est recepta sententia inter Catholicos, vno, vel altero excepto. Et hanc communem doctrinā plerique putant, esse de fide; ad quam sententiam videntur accedere Ouandus, & Angles. Sotus tū nō putat, eam expresse esse de fide: non posse tamen temeritatis nomine, aut fortè peiori, non notari, qui eam diffiteretur: vnde putat, Durandū nimia vsum fuisse libertate; esseque proinde cautè legendum. Cui ego censuræ libenter subscribo.

D. Thom. Richard. D. Bonau. Scotus. Paludan. Caprcol. Hispalen. Sotus. Ouandus. Angles. Suar. Conimbri. Durand.

Hæc veritas efficaciter deducitur ex articulo fidei, quo non solùm hominum, sed etiam corporum resurrectio creditur, iuxta illud Symboli Apostolici: *Credo carnis resurrectionem*: & iuxta verba Pauli primæ Corinth. 15. *Seminatur corpus animale, surget spirituale: seminatur in corruptione, surget in incorruptione.* Vnde ad ossa arida dicitur Ezechielis 37. *Audite verbum Domini, & cæt.* Quem fidei articulum Ecclesia Catholica semper ita intellexit, & explicauit, vt sicut idem numero homo resurrecturus est; ita idem numero corpus, & eadē numero caro, in qua quisque & vixit, & cecidit. Ita definiuit *Concilium Nyssenum primum, sicut refert Nazianzenus in tractat. de Fide Nyssena pag. 650 & satis patet ex lib. 3. eiusdem Concilij in c. de Resurrectione.* Expressiùs id definiuit Cōcilium Toletanum quartum *c. 1. vbi in*

14. Confirmatur ex Symbolo.

Cōc. Nys. Toletanū.

in confessione fidei ita habet: Resuscitandi ab eo in die nouissimo in ea, qua nunc viuimus carne. Ferè iisdem verbis Concilium Toletanum vndecimum in eadem fidei confessione ita inquiens: *In ista carne, qua viuimus, consistimus, & morimur.* Conciliū
Cōc. Lateranens. item Lateranense sub Innocentio Tertio, relatum in cap. *Firmiter* de Summa Trini
Damasus Papa. tate. in hæc verba, *Qui omnes cum suis propriis resurgent corporibus, quæ nunc gestant.* Quod etiam definiuit Damasus Papa in suo fidei Symbolo apud D. Hieronymum tom. 9. Epistol. 26. Denique in Symbolo
Ecclesia. Africana. Apostolico Ecclesiæ Africanæ articulus iste ad hūc modum explicatur: *Credo huius carnis resurrectionem:* sicut testatur *D.*
Cyprian. Rufin. *Cyprianus in tract. de expositione Symboli capit. 27. fol. 561. & Rufinus in Symbolo apud D. Hieronymum tom. 9. Epistola 28. ad finem,*

15. Confirmatur ex scriptura. Quæ explicatio, & fides euidenter cōfirmatur ex verbis Iob 19. vbi agens de sua resurrectione ait: *Et rursus circundabor*
Iob. 16. *pelle mea: & in carne mea videbo Deum Saluatorem meum.* In carne, inquam, mea, quam modò gesto: quod satis explicarūt septuaginta interpretes, cum locum ita vertunt: *Et rursus resuscitaturus est pellem meamque tolerat hæc.* Pellem, id est carnem. Caldæus etiam Paraphrastes idem declarat, dum scribit: *Et postquam inflata fuerit pellis mea, erit hoc:* vt sit sensus resurget hæc ipsa mea caro: nam in Hæbreo est pronomen demonstratiuum illius ipsius carnis, quæ dolore atterebatur. Quē sensum euidentiùs explicauit Paulus primæ
1. Cor. 15. Corinth. 15. *Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem: & mortale hoc induere immortalitatem.* Quo pronomine demōstratiuo, quasi suo digito demonstrat illud ipsum numero corpus, & illam ipsam numero carnem, quam gestabat; sicut elegā-
Cyprian. Rufinus. Hierony. ter expendit *D. Cyprianus in dicta expositione Symboli cap. 27. ante finem, & Rufin. in præfato Symboli, & D. Hieronymus in*
August. *c. 2. Ionæ ad illa verba: sublenabis de corruptione vitam meam, & Augustinus de Fide, & Symbolo cap. 10. in fine.*

16. Confirmatur ex Patribus. Quare meritò hanc fidem docuerunt omnes Patres, qui de resurrectione disputant. Ex Diuo Petro ita docet Clemens
Clemens, Tertull. Romanus *lib. 5. Constitut. Apostolicarum c. 6. & Epistola 1. ad Iacobum: Tertullian. in lib. de Resurrectione carnis à cap. 52. vsque ad 63. D. Cyprianus in sermone de resurrectio* Cyprian.
ne Christi cap. 4. Et in dicta expositione Symboli cap. 27. D. Gregor. lib. 6. Moral. cap. 6. & lib. 14. cap. 30. 31. 32. & 33. & lib. 2. in Ezechielem Homil. 20. 2. tom. fol. 91. & homilia. 26. in Euangelia fol. 117. D. Hieronymus in dicto cap. 2. Ionæ, videndus tom. 5. Gregor. Hieron.
fol. 139, F. & tom. 6. fol. 17. C. & tom. 9. fol. 147. G. & in explicatione Symboli Epistola 27. Eusebius Pamphylus in Proæmio Apologiæ pro Origene apud Hieronymum tom. 9. Eusebius.
vbi multis contendit, ita sensisse Origenem: Chrysostomus homil. 32. in Ioannem, & homilia 6. ad Thessalonicenses, & homil. 10. in posteriorem ad Corinth. & homil. 41. in priorem ad eosdem, & homilia ad Neophitos tom. Chrysost.
5. pag. 79. Theodoretus lib. 5. Diuinorum decretorum in cap. de resurrectione, & Sermone 9. de prouidentia; D. Anselmus libr. 2. Cur Deus homo: Augustinus in omnibus locis statim citandis, vt alios innumeros Patres omittam. Theodore. Anselm. August.

Rursus eundem fidei articulum de resurrectione eiusdē numero carnis, in qua 17. Declaratio eiusdē ar[illegible]
vix imus; Ecclesia ita declarat, vt caro cuiusque resurrectura sit ex eisdem numero pulueribus, in quos fuit per mortem resoluta, quantumcunque variis mutationibus illi sint dispersi. Ita docent præcitati Patres, & expressè *D. Augustin. in Enchiridione cap. 88. vbi ita ait: Non perit Deo terrena materies, de qua mortalium creatur caro; sed in quemlibet puluerem, cineremvè resoluatur: in quoslibet halitus, aurasvè diffugiat, inquālibet aliorum corporum substantiam, vel in ipsa elementa vertatur: in quorumcunque animalium, etiam hominum, cibū cedat, carnemque mutetur; illi animæ humanæ punctò temporis redit, quæ illam primitùs, vt homo fieret, cresceret, viueret, animauit* August.
Quam sententiam iterum repetit *ibidem cap. 89, & 90. & lib. 1. de Ciuitat. Dei c. 12. & lib. 22. cap. 20. & 21. de Catechizandis rudibus cap. 25. tom. 4. & lib. 2. de consolatione mortuorum cap. 2. & 3. & sermone 156. de tempore, & Psalmo 62. ad illa verba: Quam multipliciter tibi caro mea.* Concinunt *Tertullianus in lib. de resurrectione carnis c. 63. Cyprianus in expositione Symboli cap. 25. & 26. D. Gregor. lib. 4. Moral. cap. 13. & homilia 20. in Ezechielem, & homil. 26. in Euangelia: D. Chrysostomus homil. 6. ad Thessalonicēses, & latè homil. ad Neophytos: & Theodoretus in dicto lib. 5. Diuinorum decretorū* August. Tertul. Cyprian. Gregor. Chrysost. Theodore.

in d.

in dicto cap. de resurrectione: deniq; est vnanima Patrum explicatio. Quæ sumpta est ex Daniele 12. *Et multi de ijs, qui dormiunt, in terræ puluere euigilabunt*. Isaiæ 26. *Interfecti mei resurgẽt: expergiscimini, & laudate qui habitatis in puluere*: idest in sepulchris, quæ iuxta Ezechielis vaticinium cap. 37. aperientur: *ape iam*, inquit, *Sepulchra vestra; & educã vos de sepulchris vestris*. Etenim, vt dicitur Ioannis 5. Mortui audient vocem filij Dei; & procedẽt, qui bona egerunt, in resurrectionem vitæ. Igitur de proprio puluere, in quẽ cuiusque caro resoluta fuit, iterum eadem caro in resurrectione redibit: quem puluerem Theodoretus vbi suprà appellat proprias cuiusque carnis reliquias.

Dan. 12. *Isaiæ 26.*

18\. *Cur pulueres dicantur v- nius non al terius.* Præmissis his præcitati articuli explicationibus, iam inquiro: cur illi pulueres, ex quibus resurrectura est caro Petri, & ipse Petrus, dicantur proprij pulueres carnis Petri, & non Pauli? Profecto non ob aliam rationem, nisi quia eandem numero habent materiam primam, in qua vixit caro Petri: in quam materiam illa carnis resolutio vltimo finita est; quæ ipsa sola in varijs illis transmutationibus, quas prę citati Patres enumerant, eadem numero permanet; ratione cuius materię pulueres iustorum, tanquã veræ illorum reliquiæ, ab Ecclesia honorantur, vt docet *Augustin. 1. de Ciuit. Dei cap. 12. in fine.*

Augustin.

19\. *Confirmatur ratione* Quod prætetea ex eo apertè conuincitur; quoniam hæretici ideo resurrectionem negarunt, quia putauerunt esse impossibile, vt materia tot modis transmutata, ac dispersa, rediret eadem numero, sine qua idem numero homo resurgere non poterat: nam si alia materia satis esset, vt cum eadem numero anima idẽ numero homo resurgeret; profecto ad varias carnis emortuæ resolutiones, ac dispersiones non confugerent, vt eiusdem numero hominis resurrectionem putarent impossibilem. Quare cum hæc numero materia hæreticis difficultatẽ fecerit; profecto de eadem agunt Sancti Patres, dũ pro soluenda difficultate, ad Dei scientiam, & omnipotentiam recurrunt: apertè sentientes in resurrectione eandẽ numero materiam esse reddẽdam; nec aliam satis esse ad futuram, quam fides profitetur, resurrectionem.

20\. Ob hanc etiam rationem propria cuiusque caro dicitur esse in deposito apud Deum, teste *Tertulliano in dicto cap. 63.* quia, scilicet propria cuiusque caro semper manet in potentia obedientiali eiusdẽ numero materiæ, ex qua in hac vita fuit composita. Ob eandem etiam causam docuit Cyprianus in expositione Symboli cap. 26. rationem, qua vnicuique carni in est, esse immortalem; quia nimirum semper inest in potentia suæ ipsius materiæ, ex qua in resurrectione immortalis resurget. *Tertull.* *Cyprianus*

Ad hæc; quorsum soli humani corporis pulueres, & non alij, ex omnibus mũdi partibus ad vallem Iosaphat Angelorũ ministerio sunt colligendi? nisi vt vnusquisque ex suo puluere, tanquam ex propria, quam in vita habuit, materia per se questrem Dei, & hominum Iesum Christum (vt Tertullianus ait in dicto c. 63.) in nouissimo die resurgat. 21. *Alia ratio.*

Reijcienda est igitur sententia Durandi, dùm ait, non esse necessarium ad eam, quæ futura est, resurrectionem, vt singuli ex propria, quam in vita haberũt, materia resurgant: id enim communi Patrum doctrinæ, quam exposuimus, contradicit: si enim propria Petri anima satis esset, vt quælibet materia etiam si nunquã fuerit in Petro, diceretur propria Petri, & constitueret proprium Petri corpus; nullum posset dari corpus, quod animæ Petri esset alienum; cuius oppositum Patres supponunt: nam cur ad solam Dei infinitam cognitionem in discernendis propriis singulorum corporibus recurrunt; si nullum corpus non est cuique propriũ? quòd si pulueres ideo sunt sola diuina potentia, & cognitione sequestrãdi, vt quisque non ex alieno, sed ex proprio puluere proprium resumat corpus; vtique nõ satis est quicunque puluis ad constituendum proprium corpus, quantumvis eidẽ numero animæ coniungatur. Quare reijcienda est opinio Durandi, tanquam temeraria, ne plus aliquid, vt ait Sotus, dicamus. Cuius Philosophica impugnatio in secundo articulo redibit. 22. *Concluditur contra Durand.*

§. 4.

Soluuntur argumenta.

Nec argumenta initio adducta quid quam efficiunt. Ad primum negandũ est antecedens ab illis, qui in 23. *Ad 1. in oppositum.*

Henric. Scotus. Suar.

in materia prima admittunt actum entitatiuum cum *Henrico quodlibet. 1. q. 10. Scoto in 2. dist. 12. q. 1. & plerisq; alijs, quos latè defendit, & probat Suarius in Metaphysica disp. 13 sect. 5. num. 2.* quam sententiã nos semper diximur esse verissimam: imò quæstionem esse de nomine, si rer benè explicetur.

Fonseca. Conimbri.

24. ¶ Porrò si communem opinionem probas, quæ nullum agnoscit actum, nisi vel informantem, qualir est forma; vel per se subsistentem, qualis est substantia separata; & ideo à materia omnem rationẽ actualitatis excludit: quæ fuit opiniô omniũ Thomistarum, quam probat *Fonseca 1. Metaph. cap. 7. q. 3. sect. 7. post principium, & Conimbricenses in 1. Physicorum cap. 9. q. 3. art. 1. concl. 1.* si inquam, hanc sententiam probas; admisso antecedente, negabis consequentiam: quoniã siue accipias, vt est passio entis; siue, vt est parr huius disiuncti, *vnum, vel plura*, quod etiam suo modo est passio entis; semper vnum sequitur, ac comitatur entitatem cuiusque rei; vel formalem (genericam, inquam, aut specificam): vel indiuidualem, si vnitas est numeralis. Quare cùm materia ita sit pura potentia, vt sua potentialitas, sit sua entitas; profectò sumpta in se, vel in specie, vel in indiuiduo, intrinsecè erit vnũ ens; & in suis inferioribus erit vna, vel diuersa: vnde autem suam indiuiduationẽ habeat? alterius est quæstionis.

25. Ad 2. Ad secundũ neganda est sequela, si sermo sit de vnitate rerum viuentium: nec enim opur est, vt eorum materia in tota vitæ periodo simpliciter, ac omnibus modis eadem maneat, & sit perpetuò fixa, & stabilir; sed satis est, vt saltem continuatione sit vna: nam licet aliç parter continenter fluant, & aliæ accedant: nunquam tamen raptim, ac simul tota præcedent materia dilabitur, & alia noua de integro aduenit; sed quæ de nouo aduenit partialiter aduenit, & præcedenti annectitur: vnde semper manet vna continuatione: quãuir enim fortè interdum contingat, vt quis in extrema senectute nihil eius materiæ retineat, quam in ortu accepit: retinet tamen materiam, quæ saltem mediatè fuit cum priori continuata: iam verò ex sententia Aristotelir 5. Metaphys. cap. 5: quæ continuata sunt, dicuntur vnum numero. Hæc est communis solutio omniũ interpretum *in 1. de Generat. cap. 5. vbi nos id aduertimus, cum Marsilio ibidem q. 12. & docet Cursus Conimbricensis in eodem loco q. 11. art. 3. ad 2. & 1. Physicorum cap. 9. q. 5. art. 2. ante finem, & Suarius in Metaphys. disp. 36. sect. 2. num. 16. ex Medicis Thomas de Garbo in summa Medicinali tract. 7. q. 22 docet D. Thomas 4. contra gentes cap. 81. & 1. p. q. 119. ar. 1. ad 5. Quæ doctrina satis est de mente Aristotelis in dicto lib. 1. de Generat. cap. 5.* dũ supponit in nutritione semper manere idem numero subiectum, quamuis partes materiæ continuo dilabantur, aliir de nouo succedentibus. Imô & Durandus tenetur eam admittere in nutritione plantarum, & animalium imperfectorum, in quibus tàm parter materiæ, quàm formæ continuo fluunt, nouis accedentibus; & tamen eadem numero semper permanent.

Marsil. Conimbr. Suar. Thomas de Gardo. D. Thom. Aristot.

Ad tertium, & quartum patebit solũtio ex sequentibus articulis, in quibus explicabimur, quænam materia, & quomodò sit cuique restituenda in resurrectione. 26. Ad 3.

Ad postremum negandum est antecedens: mutata enim materia, quamuis maneat eadem numero forma, iam non est idem simpliciter homo, qui antea fuit, sed simpliciter erit alius. Et mirum est, quòd oppositum docuerit Suarius citatus in argumento, cum nobiscum expressè sentiat *2. tom. ad 3. p. disp. 44. sect. 2. §. Hæc difficultas pendet, vbi docet*, dato illo casu, nõ censeri simpliciter eundem hominem. Et meritò sane; qua hęc est communis, & recepta sententia, vt testatur *Paludanus in 4. dist. 44. q. 1, art. 1. in 2. opinione num. 9. probat Capreolus ibidem q. 1. ar. 3. ad 2. Ioãnis de Neapoli; Sotus q. vnica art. 1. conclus. 3. §. Et primò, si rationem, & §. Existit præterea argumentum. & art. 2. ad 3. Fonseca in 5. Metaph. q. 4. sect. 5. in principio, Cursus Conimbricensis, 1. Physicorum cap. 9. q. 5. ar. 2. concl. 3. & fuit sententia Diui Thomæ in 4. dist. 44. q. 1. art. 1. quæstiuncula 1. & 2. in fine corporis, & expressius 1. p. q. 119. art. 1.* Quorum sententia hac ratione efficaciter probatur: quoniam iuxta communẽ Philosophorum cõsensum, quem probat *Suarius in Metaph. disp. 36. sect. 2. num. 16.* non solùm materia est parr essentiæ compositi naturalis; sed etiam hæc singularis materia est pars huius singularis essentiæ, 27. Ad vltim.

Suarius. Paludan. Capreol. Ioannis de Neapo. Sotus. Fonsec. Conimbri. D. Thom.

in

in hoc sensu; vt certa, & determinata materia per se requiratur ad numeralem vnitatem essentiæ cuiusque indiuidui.

28. Probatur ratione. 1. ratio. Quam Philosophiam efficaciter persuadet hæc ratio: necesse est, vt diffinita quæque res (qualis est Socrates) certam, ac definitam quidditatem habeat. Certa autem, & determinata quidditas esse non potest, nisi principia ex quibus essentialiter constat, sint etiam certa, & determinata. Quidditas autem compositi naturalis, tàm in specie, quàm in indiuiduo, cōsistit, non in sola forma, sed etiam in materia. Necesse est igitur, vt definita, ac certa quidditas certam, ac definitam habeat, non solùm formam, sed etiam materiam.

29. 2. ratio. Accedit; quia sicut se habet homo in communi ad materiam communem; ita Socrates ad materiam singularem. Sed ad vnitatem specificam hominis in communi per se requiritur vnitàs specifica materiæ: nec enim esset idem specie homo, si anima humana materiæ cœlesti per impossibile vniretur. Ergo ad vnitatem numericam huius hominis per se requiritur vnitas singularis eiusdem numero materiæ. Nam cum essentiæ sint, sicut numeri, varienturque, variata parte essentiæ; vtique in vtroque casu variabitur essentia, & quidditas hominis tàm in communi, quàm in singulari. Variata autem quidditate, ac diffinitione, quomodò manebit res simpliciter eadem? sicut enim nulla virtute fieri potest, vt cuique rei non competat propria diffinitio; ita fieri nequit, vt eadem res maneat, non manente eadem diffinitione.

30. 3. ratio. Ad hæc: variata materia sub eadem forma, resultat alia numero humanitas; quia humanitas, quæ ex illa variatione resultat, habet aliam entitatem realiter distinctam ab entitate prioris. Resultante autem alia humanitate, resultet, necesse est, aliud suppositum illi connaturale: quia entitas suppositi vel consequitur ad entitatem naturæ, si subsistentia est, quid simplex; vel si est quid compositum; componitur ex distinctis subsistentijs partialibus. At si resultat suppositum simpliciter aliud, vtique resultat alius homo; quia alietas per se respicit personam.

31. 4. ratio. Nec his obstat fundamentum Suarij: quia licet admittamus, formam constituere hoc indiuiduum sub hac specie, v. g. Petrum sub specie hominis; non proinde admittimus, solam formam constituere indiuiduam in esse suæ indiuiduæ entitatis: hæc enim intrinsecè etiam constituitur per hanc definitam materiam; quamuis principaliùs per formam constituatur. Pro cuius explicatione notandū est, quod sicut in Petro distinguimus duplicem essendi gradum, hominis scilicet & huius hominis: ita in hac anima duplex essendi gradus est distinguendus, animæ scilicet rationalis, & huius animæ; siue isti gradus inter se ex natura rei distinguantur, siue sola ratione; ad institutum enim parum hoc refert. Petrus igitur formalitatem hominis, qua sub specie hominis collocatur, non habet à sua materia, sed à sola sua forma, vt constat: quod tamen sit hic homo, non habet à sola forma, sed simul etiam à materia; ab vtroque enim constituitur in esse huius. A quo autem Petrus principalius habeat vnitatem, & diuersitatem numericam? alia est quæstio: *Suarius in Metaphysica disp. 5. sect. 6. num. 16. in fine* putat, eam principalius sumi à forma: Aristoteles tamen *in quinto Metaphysic. cap. 5.* videtur significare, potius à materia esse sumendam, dum ait, *illa dici eadem numero, quorum materia est vna.* Et ad hanc sententiam debent accedere Thomistę, dum putant, materiam esse principium indiuiduationis. Resolutio tamen ad nostrum institutum non pertinet; fortè hæ conciliari possunt. Suarius. Arist.

ARTICVLVS II.

Vtrùm ad veram resurrectionem simpliciter sit necessarium, vt quis in ea numero materia resurgat, quam habuit?

EX precedente articulo patet, in resurrectione generali, quam fides prædicat, omnes esse resurrecturos in eadem numero materia. Iam insurgit quæstio; an ad veram resurrectionis rationem simpliciter sit necessaria restitutio eiusdem numero materiæ, quæ fuit in vita? Huic quæstioni negatiuè respondet *Suar. 2. tom. ad 3. p. disp. 44. sec. 2. pag. 807.* Suarius. 1.

ARTICVLVS III.

Vtrùm ad vnitatem materiæ satis sit vnitas formæ?

§. 1.

Refertur opinio Durandi.

1. Opinio Durandi. EX his, quæ diximus suprà art. 1. §. 1. constat, *Durandum in 4. dist. 44. q. 1.* dixisse ad veram resurrectionem nō esse necessarium, vt homo in eadem numero materia resurgat, quā in vita habuit, sed satis, superque esse, vt idem numero homo resurgat, quod resurgat cum eadem numero anima, quanuis resurgat in materia, quam in vita nunquam habuit. Huius opinionis fundamētum inde sumebat, quòd materia ex se nullam habet actualitatem, cum sit pura potentia; hinc inferebat, materiam nullam ex se habere aut vnitatem, aut diuersitatem; sed omnem habere à forma; & subinde à sola forma habere, quòd sit eadem, vel diuersa. Secundò inferebat, compositum semper habere eandem numero materiam, si eandem numero formam habeat. Et tandem concludebat, in resurrectione semper redire eandem numero materiam, cū in illa redeat eadem numero anima rationalis; quantumuis illa materia nunquam fuerit in eo, qui resurgit.

2. Explicatur Durandus. Ex his patet, Durandum non negare, ad vnitatem numericam compositi necessariam esse vnitatem numericam materię primæ; id enim satis apertè docet *in d. q. 1. n. 7. in fine, & n. 10. in medio*, dum concludit, manente eadē numero forma semper manere eandem numero materiam, vndecūque illa assumatur; & ob hanc causam manēte eadem numero anima Petri semper manere eundem numero Petrū, quanuis habeat materiam Pauli; aut alterius rei, quam in vita nunquam habuit. Hanc sententiam inde hausit; quia putat, Fundamentum Durę. materiam primam, vt ex se habeat vnitatem entitatis potētialis, qua distinguitur tùm à non ente, tùm à forma; ex se tamen non habere vnitatem numeralem, qua ab alia materia solo numero distinguatur; sed hanc vnitatem, & diuersitatem habere solùm à forma. Et ratio est, vt ait, quia vnitas, & distinctio numeralis supponit entitatem actualem eorum, quæ numerantur. Cum igitur materia prima ex se nullam actualitatem habeat, quia est pura potentia; sit, eam ex se non habere vnitatem, aut diuersitatem numeralem, qua ab alia materia numero distinguatur; sed vtrumque habere à forma. Ex hac opinione infertur primò, fieri posse, vt illa ipsa entitas materiæ, quæ sub forma Pauli distinguebatur numero à materia, quæ erat sub forma Petri; in resurrectione, si ponatur sub anima Petri, sit eum illa eadem numero. 1. corol.

3. Infertur secundò, ad vnitatem numericam Petri resurgentis esse quidem necessariam vnitatem numericam eiusdem materiæ, non tamen vnitatem entitatiuā eiusdem. Ex quo fit consequens, Petrum resurgentem in materia, quam in vita nūquam habuit, resurgere in eadem numero materia, quam habuit in vita; non tamen in eadem entitate materiæ: & per consequens resurgere eundem numero. 2. corol.

§. 2.

Impugnatur opinio Durandi.

4. Impugnatur Durandus. HAnc Durandi sententiam, tanquā vere paradoxam, & admirabilem; seu potiùs repugnantia implicantem omnes reijciūt tàm Theologi, quàm Philosophi. *Paludanus in 4. dist. 44. q. 1. art. 1. à n. 9. vsque ad 16. Capreol. ibidem q. 1. art. 3. ad 1. Durandi contra tertiam, Soncinas ibidem q. 1. concl. 3. ad 1. eiusdem Durandi, Hispalensis q. 1. Sotus q. vnic. art. 1. concl. 3. Fonseca in 5. Metaph. c. 4 q. 4. sect. 5. in principio, Cursus Conimbricensis 1. Physicorum cap. 9. q. 5. artic. 2. concl. 3. Suarius 2. tom. ad 3. partem disp. 44. sect. 2. §. Communis verò sententia est; & in Metaph. disp. 5. sect. 4. n. 2.* denique ab omnibus posterioribus communi consensu reijcitur. Palud. Capreol. Soncin. Hispalen. Fonseca. Conimbr. Suarius.

5. Et meritò sanè; quoniam si identitas, & diuersitas formæ satis est ad numericam identitatem, aut diuersitatē materiæ, plura & absurda, & impossibilia consequuntur. ¶ Primò inde fieret, vt si materia Petri annihilaretur, eadē numero rediret sine noua creatione; si Deus materiam, quæ fuit Pauli, coniungeret cum anima Petri: talis enim coniunctio absque vlla creatione efficeret, vt materia Pauli inciperet esse illa numero, quæ fuit Petri, quam Deus annihilauit. 1. absurdū ex opinione Durandi.

6. Secundò fieret; vt materia ligni desineret esse sine vlla, aut annihilatione, aut tran- 2. absurd.

transsubstantiatiône per solam generationem ignis ex ligno: nam tunc materia ignis esset alia numerò à materia ligni; quia esset sub alia forma. Hoc autem sine desitione materię ligni non cōtingeret: quod enim substantialiter sit aliud, desinit esse, quod prius erat. Quis autem dicet, quando ex ligno generatur ignis materiā ligni, aut annihilari, aut transsubstantiari in aliam materiam? quod si materia ignis geniti est eadem numero, quæ fuit in ligno corrupto (sicut verè est, secundum veram Aristotelis philosophiā) vtique materia vnitatem numericam ex se habet, & nō à forma. Cur igitur ex se etiam nō habebit diuersitatem numericam? etenim id ipsū, per quod aliquid est vnum, indiuisumq; à se; per id est à quocūque alio diuersum, iuxta principium metaphysicum.

7. 3. absurd. Tertiò fieret, vt plures formæ eandē materiam, nec successiuè virtute agentis naturalis; nec simul per diuinam potentiam possent informare: etenim variata forma, variaretur etiam materia, & fieret alia numero à priori distincta. Cōsequēs tamen esse falsum docet vulgata Philosophia Aristotelis in libris de generatione, dum ait, in generatione substantiali manere idem numero subiectum primū, id est eandem numero materiam. Præterea quid implicat, plures formas eandem numero materiam informare? vide *Fonsecam loco citato ad 3. obiectionē, pag. 268.*

8. 4. absurd. Quartò fieret, vt vna forma nec simul; nec successiuè posset informare plures materias: semper enim eandem numero materiam haberet: consequens tamen & si naturaliter sit impossibile; supernaturaliter tamen est possibile, vt latè ostendit Fonseca vbi suprà sect. 3. & supponūt omnes Theologi, vt docet Suarius in d. disp. 44. sect. 2. loco citato.

9. Quintum. Quintò fieret, non posse materias Socratis, & Platonis à se diuisas diuina virtute conseruari sine formis substantialibus: quod tamen non est admittendum ab ijs, qui putant, materiam primam sine forma substantiali diuina virtute conseruari posse.

10. Postremū. Postremò; inauditum est, & prorsus impossibile, vt materia, quæ ab alia est numero distincta, fiat eadem numero cū illa; quantumuis id admittat Durandus: nam quæ substantiæ numero distinguūtur, eædem habent entitates substantiales numerò distinctas; ita vt entitas vnius realiter sit alia, atque distincta ab entitate alterius: quomodò igitur possunt realiter identificari? nunquid materia Pauli cum sit sub anima Petri, amittit suam intrinsecam, & essentialem entitatem materiæ, quæ est pura potentia? vtique dici non potest, quod eam amittat; cum nec annihiletur, nec transsubstantietur. Quòd si permanet realiter eadem; si prius realiter distinguebatur à materia, quæ fuit Petri; quomodò nunc sit idem realiter cum illa? profectò id intellectus non capit.

Hæc sufficiant pro impugnatione opinionis Durandi: nam latior illius impugnatio longiorem postulabat disputationē quæ potius metaphysica est, quàm theologica: satis modo sit in materia prima necessariò admittendam esse propriam, & intrinsecam vnitatē ab eius entitate prorsus inseparabilem: cum enim vnum reciprocetur cum ente, tanquam passio illius inseparabilis; & materia ex se habeat propriam entitatem, vtique ex se etiā habebit propriam, & inseparabilem vnitatem: quæ est communis Philosophia; de qua *Paludanus in 4. dist. 44. q. 1. art. 3. n. 10. Capreolus ibidem q. 2. art. 3. ad 1. Durandi contra 3. Hispalens. q. 1. art. 3. notabili 3. Soncinas q. 1. concl. 3. ad 3. Conimbricenses 1. Physicorum c. 9. q. 5. art. 2. pag. 174. & expressè Ioannes de Neapolis quodlib. 2. q. 6.* quam Philosophiam Durandus nō negat. 11. Conclusio discursus. Paluд. Capreol. Hispalen. Soncin. Conimbr. Vtrū verò præter hanc vnitatem admittenda sit vnitas alia externa, & aduentitia, quā materia habeat à forma? alia est difficultas. Eam admittunt Conimbricenses, Palud. Capreol. & Ioannes de Neapolis: fortè admittenda non erit, si propriè loquēdum est, vt benè aduertit Hispalensis.

¶ Sed si eam in bono sensu admittamus, dicendum est, illam perpetuò fundari in propria entitate, & vnitate materiæ: hæc enim est, quæ per formam actuata constituitur in actuali, & formali vnitate, & secundum eam componit compositum, & in eo permanet. Imò in diuersis cōpositis est realiter distincta. Sed quidquid de hoc sit; semper erit certūm, materiam singularem, & indiuiduam semper perseuerare cum sua singularitate; quo supposito, absurda contra Durandum adducta illius opinionem conuincunt falsitatis. 12.

§. 3.

§. 3.

Adducuntur, & soluuntur argumenta Durandi.

13. Argum. 1. Durandi. PRo opinione Durandi, quod attinet ad nostrum institutum, duo possũt adduci argumenta. Primũ est, quoniam materia ex se nullam habet actualitatem; sed est pura potentialitas. Ergo ex se nullam habet, aut vnitatem, aut diuersitatem, sed omnem habet à forma: & per consequens à sola forma debet dici eadem, vel diuersa.

14. Secundum. Secundò; nisi tota vnitas materiæ esset à forma, facta nutritione, animal non esset simpliciter idem, quod prius erat: haberet enim aliam materiam, saltem partialem: consequens tamen est contra Aristotelem 1. de generat. & contra Damascenum lib. 4. de fide c. 5. denique contra rationem, vt latè probat Durandus loco citato n. 7. ¶ Hæc argumenta iam dissoluimus art. 1. huius quæstionis §. 4. ad 1. & 2. vide, quæ ibi diximus. Solutio.

Annotatio ad sequentes articulos.

1. Annotatio necessaria. ¶ Articulo primo huius quæstionis statuimus contra Durãdum, in resurrectione omnes resurrecturos in eadem numero entitate materiæ, quæ fuit in vita. Articulo secundo ostendimus contra doctissimum Suarium, id simpliciter esse necessariũ ad veram rationem resurrectionis. Superest explicare, in qua nam materia sumus resurrecturi? etenim duplicem materiam, siue carnem, in nobis esse distinguendam omnes aduertũt. Vnam; quam in primo ortu à parentibus accepimus: alteram; quæ ex alimento per nutritionem præcedenti additur. Iam igitur quæri potest, an vtraque materia sit nobis reddenda. Cum verò partes materiæ continua calidi in humidum actione fluant, & refluant, iam inquiri potest, an omnes materiæ partes, quæ in tota vitæ periodo fluxerunt, sint nobis restituendæ, simul cũ illis materiæ partibus, quæ tempore mortis erant in nobis? si verò non omnes omnibus sunt reddendæ; tertio loco inquiri potest, quæ nam illarum reddendæ sint? pro quarum difficultatum explicatione operæ pretium erit præmittere nonnulla, quæ in hac materia sunt indubitata.

Dicimus igitur certissimum esse, eandem materiam in resurrectione nobis esse reddendam, quæ in vita fuit de veritate essentiali corporis cuiusque, id enim in duobus præcedentibus articulis ostendimus. 2. Primũ qđ est certum.

Secundò indubitatum est, singulis reddendum esse aliquid materiæ, quæ in vita fuit de integritate humani corporis: etenim semper est concedendum, singulis restituendam esse eandem numero materiam, quæ fuit in vita. An verò omnes materiæ partes sint reddendæ, quæ in vita fuerunt? an aliquot solum? & quæ nam reddendæ sint? in sequentibus quæstionibus explicabimus. 3. 2. in dub.

Tertio loco illud apud omnes pro certissimo habetur aliquibus dandas esse aliquas materiæ particulas, quas in vita nũquam habuerunt, & per consequens, quę nunquam fuerunt de veritate illius corporis, quod resurgit: id enim in infantibus faciendum esse, & in alijs, in quibus natura fuit impedita, inferiùs ostẽdemus. 4. 3. in dub.

His præmissis pro facili explicatione, primo loco nonnulla inquiremus de duplici materia, siue carne, quam admittendam esse diximus; nimirum de materia, quàm à parentibus accepimus; & de illa, quæ per nutritionem fuit superaddita. Deinde explicabimus quæ nam materia sit nobis reddenda. De materia primigenia inquiremus; an illa fuerit in Adamo primo parente? Deinde; an illa semper vsque ad mortem nobiscũ permaneat? tertio loco; an sola illa ad veritatem naturæ humanæ pertineat? denique, an illa purius, & perfectius participet naturam speciei humanæ quam materia ex alimento superaddita? de materia autem nutrimentali solùm expendemus; an illa ad veritatem naturæ humanæ æquè principaliter cum primigenia pertineat? His explicatis, accedendum erit ad explicationẽ propositæ difficultatis; hoc ordine: quia primò inquiremus; an materia primigenia in resurrectione necessariò redibit? deinde, an sola illa redibit? tertio; an debeant restitui omnes materiæ partes, quæ aliquando fuerunt de veritate naturæ humanæ? quarto; an resurgere debeamus in illa materia, quam tempore mortis habebamus? quinto denique; an in tota illa resurgemus, quam tẽpore mortis habuim? 5. Ordo dicendorum.

ARTICVLVS IIII.

Quænam sit materia primigenia? & de ijs, quæ ad illam spectant.

1. De materia primigenia.

ANtequam accedamus ad explicandos articulos, qui inquirunt in qua nam materia debeamus resurgere? operæ pretium erit nonnulla inquirere de duplici materia, quam cum Philosophis, & Medicis Theologi admittunt: de primigenia, inquam, & natiua, quam à parentibus per generationem accepim⁹; & de illa, quæ per nutritionem ex alimẽto de nouo accessit: In hoc articulo agemus de materia grimigenia: in sequenti verò de nutritiua.

§. 1.

An materia à parentibus accepta fuerit in Adamo?

2. An illi fuerit in Adamo?

NEgandum non est vnumquẽque à parentibus accipere materiam, quæ informata per animam constituit hominem, & quæ, vt est organizata, dicitur corpus humanum, quod est altera pars physica essentialis, ex qua homo componitur. Et in hoc sensu meritò dicitur materia primigenia; quia per primam generationem â parentibus est accepta; vnde potest etiam dici natiua.

3. Opinio Magistri.

Magister *in 2. dist. 30. s. penult. & vlt.* vult materiam istam ideo dici primigeniam, quia in ea sola fuit natura humana in Adamo primo parente primitus complantata. Cum eo consentit *Magister historiæ scholasticæ lib. 19. cap. 78. & Hugo de S. Victore de Sacramentis parte 6. c. vlt.* Qui volunt omnem pósterorum carnẽ, quã in primo ortu à parentibus accepimus, actualiter fuisse in Adamo; & ob hãc causam naturam humanam in vnoquoq; posterorum ex sola illa componi. Et id confirmat authoritate Augustini 10. super Genesim ad literam cap. 19. dum ait, nos omnes fuisse in Adamo, & secundum rationem seminalem, & secundum corpulentam substantiam.

Magister hist. scholastica.

Hugo de S. Victore.

4. Obiectio contra Magistrum.

Si obijcias, fieri non posse, vt ipsa Adami caro ad posteros fermè infinitos traducatur: respondent, singulos Adami filios singulas carnis Adami particulas tãquam verum semen decisas in modica quãtitate accepisse; & has in singulis multiplicatas nullius nouæ substantiæ accessione, vsque ad virilem magnitudinem accreuisse, & in se ipsa stabilem semper permanere absque vllo partium fluxu, aut refluxu: & ob id potuisse ex illa iam aucta decidi semen, quò filij generentur: & ad hunc modum eandẽ numero Adami carnem particulatim potuisse ad infinitos posteros deuenire. Vnde concludunt quẽque nostrum in primo ortu eãdem numero carnem, quæ actu fuit in Adamo, particulatam tamen, accepisse, & eandem posse posteris communicare.

Et inde est, inquiunt, vt quisque nostrum ideo veram naturam humanam habeat; quia habet eandem ipsam numero carnem, in qua natura humana primùm fuit complantata; reliquam verò carnem esse naturæ humanæ extrinsecam. 5.

6. Non recipitur hæc opinio.

¶ Hæc magistri, & aliorum sententia communi omnium consensu reijcitur, vt affirmat *D. Bonauentura in 2. dist. 30. art. 3. q. 3. num. 32*: nam in suo fundamento non modo falsa est, sed etiam irrationalis, teste Diuo Thoma, & alijs. Et quãnuis ob tanti viri reuerentiam, eam non audeat falsitatis accusare D. Bonauentura, eam tamen reijcit communis sententia *cum D. Thoma 1. p. q. 119. art. 1. vbi Caietanus, idem D. Thomas quodlib. 8. art. 5. & in 2. dist. 30. q. 2. art. 1. vbi Richardus art. 5. q. 1. & 2. Aegidius q. 2. art. 1. Durandus q. 4. Bassolius q. 2. art. 1. Theologi etiam in 4. dist. 44. vbi D. Thomas q. 1. art. 2. quæstiuncula 4. Scotus q. 1. artic. 1. Argentina q. 1. art. 1. conclusione 1. Sotus quæst. vnica art. 2. §. Tres igitur opiniones, pag. 435. latissimè Abulensis 6. tom. in Matthæum cap. 22. quæst. 243. contra primam opinionem; Conimbricenses 1. Physicorum cap. 9. q. 5. art. 3. ad 4. & 1. de Generat. cap. 5. q. 11.*

D. Bonau. D. Thom. Caiet. Richard. Aegid. Durand. Baßolius. Scotus. Argent. Sotus. Abulens. Conimbr.

7. ii absurdã:

Et meritò; quia pleraque sumit absurda. Quid enim absurdius, quàm carnem, quam in ortu accepimus à parentibus, re ipsa; & actualiter fuisse in Adamo? nam vt omittamus, impossibile esse eam, quã fingit carnis ꝓpagationem; ex ea benè infertur semen, ex quo gignimur, non esse ex superfluo alimenti, sed ex ipsa generantis substantia: & licet id magister admittat, non admittitur tamen à recepta, & vera Philosophia: semen enim ex cõmuni Philosophorum, & Medicorum consen-

consensu non est aliud, quam excremētū
quoddam, superfluumque alimenti: pars
inquam, sanguinis exactissimè decocti,
Aristot. quæ nutritioni quidem est superflua, ne-
cessaria tamen generationi: *ita Aristotel.*
1. de Generatione animalium cap. 17. & 18.
Pythagor. *& ante eum Pythagoras, teste Plutarcho 5.*
Galae. *de Placit. Philosophorum cap. 3. ex Medicis*
Fernelius. *Galenus lib. 2. de Semine cap. 4. Fernelius lib.*
D. Thom. *7. Physiologiæ cap. 7. ex Theologis D. Tho-*
Caietan. *mas prima parte q. 119. art. 2. vbi Caietanus*
Ferrarien. *idem D. Thomas in 2. dist. 30. q. 2. art. 2. &*
Aegidius. *in 4. dist. 44. q. 1. art. 2. quæstiunc. 4. & 3. cō-*
Richardus *tra gentes cap. 121. vbi Ferrariensis. Ægid.*
Durandus *in 2. dist. 30. q. 2. artic. 2. Richard. art. 5. q. 2.*
Conimb. *Durandus q. 5. & plures alij relati à Conim-*
bricensibus 1. de generation. cap. 4. quæst. 25.
8. *artic. 2.*
August. nō est pro Magistro. Nec verba Augustini fauent Magis-
tro: solùm enim significant materiam,
quam parentes foetui suppeditant (quæ
appellari solet corpulenta substantia) &
vim generandi eorundem (quæ ratio se-
minalis dicitur) habere originem ab Ada
mo; quia omnes ab illo naturam humanā
arripimus cum omnibus illius proprieta
tibus. Ex quo non benè infertur, mate-
riam, & carnem omnium nostrū in Ada-
mo actualiter extitisse; sed solum virtute,
& potestate, tanquam in principio effe-
D. Thom. ctiuo, remoto quidem, sed tamen primo,
Aegidius. vt optimè annotauit *D. Thomas in dicta q.*
Conimbri. *119. ar. 2. ad 4. & in d. dist. 30. q. 2. ar. 2, ad 1.*
& quodlibet. 8. art. 5. ad tertium. & Aegid.
in dicta dist. 30. q. 2. art. 1. ad argumenta, Co-
nimbricenses 1. de Generat. cap. 5. q. 11. art.
3. ad vltim. Fuimus autē virtute in Ada-
mo secundum rationem seminalem; quia
Adamus suam vim generatiuam (quæ di
citur ratio seminalis) nostris parentibus
communicauit: in eo autem fuimus secū
dum corpulentam substantiam (quæ est
materia, ex qua generamur) quia omnes
maiores nostri ab Adamo acceperūt vim
altricem, qua ex sumpto alimento mate-
riam generationi aptam præpararent: si-
ue illa sit sola materia sanguinis menstrui
ex parte matris, siue etiam materia semi-
nis virilis ex parte patris.
9.
2. Absurdū. Secundo non est minus absurdum as-
serere, materiam primigeneā, in qua nas-
cimur, crescente ætate fieri maioris quan
titatis, absque nouæ substantiæ accessu:
quod omniū consensu veræ philosophiæ
contradicit, nihil enim potest ex paruo
fieri magnum, nisi aut accessu nouæ mate
riæ, aut rarefactione. Iam vero pla-
num est, materiam illam primigeniam in
crementum non accipere per rarefactio-
nem: illud igitur accipiet accessu nouæ
materiæ. Maior huius discursus, licet du-
bia sit, si diuinam respiciamus potentiam,
vt aduertunt *Conimbricenses 1. de Genera-*
tio. cap. 5. q. 18. art. 1. tamen si sola vis na-
turæ attendatur, est planè apud omnes,
(vno Magistro excepto) prorsus indubi-
tata, vt patet ex Doctoribus contra Ma-
gistrum citatis, quibus addimus *Duran-*
dum in 2. dist. 18. q. 1. & Capreolum in secun Durand.
do distin. 19. q. 1. ibidem Soncinatem in 1. q. Capreol.
idem Soncinas in 8. Metaphysic. q. 4. Cursus Sonbinas,
Conimbricensis vbi suprà art. primo in princi Conimbri.
pio. Quam sententiam expressè videtur
probare Augustinus lib. 10. super Gene-
sim ad literam cap. vltimo. Etenim, quòd
res aliqua sui ipsius entitatiua multiplica-
tione possit fieri maior, est prorsus inin-
telligibile: nam ex D. Thom. in d. q. 119.
art. 1. in 3. Rat. idem cum se ipso entita-
tiuam multitudinem nō constituit.
Porrò si Magister agit de multiplica-
tione sui ipsius quoad situm quatenus .s. 10.
eadem res simul ponitur in diuerso situ,
& loco; talis multiplicatio ad rem non fa-
cit, nec verum augmentum addit, nec de
nique est possibilis viribus naturæ: iam
verò in nobis augmentum naturaliter fit,
& non miraculosè; quamuis oppositum Probatur
quidam malè philosophentur. Quare ma maior.
ior superioris discursus est verissima. Por
rò minor videtur magis euidens: alioquin
quò plus quisque augeretur, eò in maiorē
raritatem abiret; & ita perfectiora essent
puerorum corpora, quam virorum, vt
benè aduertit D. Thomas in dicta quæst.
119. articulo primo. Accedit etiam, in-
quit Sotus; quia corpusculum in paruis-
sima quantitate conceptum nō potest ad
tantam quantitatem naturaliter rarescе-
re, quanta est magnitudo corporis virilis:
excedit enim non modo, decuplam, &
centuplam; sed etiam millesimam propor
tionem; essentque proinde virorum cor-
pora ob summam raritatem inuisibilia,
sicut aer, & ignis.

§. 2.

An Caro primigenia à parentibus accepta permaneat vsque ad mortem?

11. 1. Opinio. DE hac quæstione duas inuenio opiniones. Prima affirmat carnē primigeniam actione caloris natiui nulla ratione dilabi; & sub inde integram in nobis vsque ad finem vitæ perseuerare; cuius opinionis primus author fuit *Alexander Aphrod. apud Auer. in 1. de Generat. cap. 5. Comm. 38.* quem in hoc secutus est *Magister in 2. d. 30. c. pen. & vltimo, & Magister Historiæ Scholasticæ lib. 19. cap. 78. & Hugo Victorinus de Sacram. p. 6. cap. vltimo*: qui omnes ob hanc rationem volūt carnem istam natiuam appellari humidū radicale: eam vero, quæ est ex alimento, humidū nutrimentale; volunt etiam dū Aristotel. 1. de Generat. cap. 5. ait in nutritione semper manere partes formales, quamuis materiales labatur; nomine partium formalium intelligendam esse carnem istam primigeniā, quæ semper permanet: nomine verò partium materialiū intelligi eas materiæ partes, quæ nutritione adueniunt.

Aphrod. *Magistri.* *Hugo.*

12. Fundamentum. Pro qua sententia nullum inuenio fundamentum: potest tamen Theologicè confirmari ex eo, quod plerique putant carnem, quam Verbum Diuinū ex Virgine assumpsit, eandem absque vllo caloris dispendio semper permansisse: iuxta *August. in Sermone de Assumptione Virginis cap. 5. caro Christi, quamuis gloria resurrectionis fuerit magnificata; eadem tamen mansit, quæ suscepta est.* Ob quam rationē *Petrus Damianus in sermone de Natiuitate B. Mariæ* præter tres speciales essendi modos, quibus Deus in omnibus rebus existit; quartum modum his, & specialiorem, & excellentiorem theologizauit quo in Virgine existit: nempe per identitatem eiusdem carnis, quam ab ea sumpsit, & perpetuo retinet: nec est cur dicamus hanc carnis primigeniæ in Christo permanentiam esse miraculosam: quod si est naturalis, vtique, & in nobis eadem caro semper illæsa permanebit.

August.

13. 2. Opinio. Secunda opinio admittit vtramque carnem natiuam. f. & aggenitam actione calidi dilabi (siue illa ex alimento restauretur, vt cōmunis putat sententia, siue non restauretur, vt putant Richard. & D. Bonauent.) negat tamen fieri posse, vt in aliquo homine quantumcunque prouectæ ac longissimę sit ætatis, fluant omnes partes carnis primigeniæ, & maneant illæ solæ, quæ fuerunt ex alimento aggeneratę: ita cum quibusdā existimat *Abulens. cap. 22. Matth. q. 243. littera B B B.* in quo etiam nullum inueni fundamentum: poterit tamen aliquo modo confirmari exemplo carnis, quam Verbum à Virgine accepit: de qua actione calidi aliquid, parum tamen, fuit resolutum; vnde ferè integra vsque ad mortem perseuerauit, & in resurrectione permansit, quę opinio fuit Suarij 2. tom. disputatione 1. art. 2. post principium.

Abulens.

Nos contra vtramque sententiam existimamus putamusq; non esse necessariū vt caro primigenia, vel integra, vel secūdum aliquas sui partes vsque ad finem vitę nobiscum permaneat; pro cuius sententiæ confirmatione duas statuimus conclusiones. 14. Neutra recipitur.

Sit prima conclusio; non solùm materia, quæ ex alimento aduenit, sed etiam, quæ est natiua, & à parentibus accepta actione caloris perpetuo dilabitur, & fluit: hæc conclusio destruit fundamentū Magistri: contra quod docuit cōmunis opinio Philosophorum, Theologorum, & Medicorum, ita docent *D. Thom. 1. p. q. 119. art. 1. & Caietan. ibidem, idem D. Tho. in secundo dist. 30. q. 2. art. 1. contra secundā sententiam, & ad 3. & in quodlib. 8. art. 5. & in 4. dist. 44. q. 1. art. 2. q. 4. Richard. in secundo dist. 30. art. 5. q. 1. & D. Bonauen. ibidem art. 3. q. 2. Scot. in 4. d. 44. q. 1. art. 1. contra. 2. & inferiùs conclus. secunda, & 4. Sot. ibidem q. 1. artic. 2. §. At profectò, & §. 3. ergo opinio, Abulens. in dicto cap. 22. Matth. q. 243. contra 2. opinionem. Conimbric. 1. de Generat. c. 5. q. 11. & in libro de longitudine, & breuitate vitæ c. 2. probl. 2.* & alij plures: ex Medicis *Thom. de Garb. in Summa medicinali lib. 1. tract. 5. q. 63. & in tract. de restauratione humidi radicalis cap. primo, Fernelius lib. 4. Physiologiæ cap. 6. octauo, & 9. & pagina 74. 76. & 78.* 15. 1. Conclus.

D. Thom. *Caietan.* *Richard.* *D. Bonau.* *Scotus.* *Sotus.* *Abulens.* *Conimbri.* *Th. de Gar.* *Fernelius.*

Quæ sententia facilè demonstratur, si supponamus cum communi Medicorum (de qua *Fernelius lib. 5. eiusdem Physiologiæ cap. 3. & ante eum Caietan. prima parte q. 119. art. primo ante finem §. Ad euidentiā horum*) tres vires animæ vegetatiuę nutritiuam. f. augmentatiuam, & generatiuam ita esse inter se naturaliter ordinatas, vt nutritiua sit omnium prima, cuius actione, & opere cæteræ duæ indigent: nutritiuę 16. 2. Probatur

Fernelius. *Caietan.*

tiua enim ita præparat alimentũ, vt prius eo vtatur ad opus proprium ſibi, quod eſt nutrire: ſuperfluum verò, ſi quod remanet aliorum operibus relinquat. Quod ab omnibus recipitur, ſi nutritiua conferatur cum generatiua: ſemen enim (vt ſæpè diximus) eſt de ſuperfluo alimenti ad generationem reſeruati: eſt etiam id veriſsimum in ordine ad augmentatiuam: omnes enim fatentur non dari opus facultatis augmentatiuæ ſine præuio opere nutritiuæ, vt cum Medicis docent Caietan. & Fernelius loco citato: cui ſi adiungas proprium altricis facultatis opus eſſe reſarcire, & inſtaurare, quod actione calidi eſt deperditum inferes nullam dari poſſe augmentationem viuentis, niſi pręcedat alicuius partis deperditæ reſtauratio: fit enim augmentum, non per iuxta poſitionem, ſed per intus ſuſceptionẽ factam in poris, ſiue cauitatibus factis actione caloris quas alimentum vltimo diſpoſitum ingreditur, vt cum Medicis cõmuniter docent Philoſophi in libris de Generatione. ¶ Ex his neceſſariò infertur ante primã viuentis augmentationem neceſſariò prę cedere aliquam carnis de perditionem factam actione natiui caloris, quæ ex alimẽto per nutritionem reſtauretur. Hæc autem caro nulla alia eſſe poteſt, niſi natiua, vt conſtat.

17. 2. Probatio

Secundò; caro natiua ex ſua natura eſt corruptibilis: & præterea eſt eiuſdẽ rationis cũ carne facta ex alimento: etenim genita eſt ex ſemine, quod ex alimento fit, erit igitur paſſum naturaliter proportionatũ calori naturali; qui cum naturaliter agat, non poterit non agere in illam. Accedit; quia calor naturalis per totũ viuentis corpus diffuſus eſt, & in tota viuentis ſubſtãtia indiſſolubiliter inſidet: cur igitur in totam illam (quæcumque illa ſit) agere nõ

Reſponſio Magiſt.

poterit? Dices cum Aphrodiſeo, & Magiſtro carnem aggeneratam, cum ſit natiuæ carnis fomentum, vim caloris naturalis retundere, ne in carnem natiuã agat; ſicut plumbum reſiſtit actioni ignis, ne

Non recipitur.

aurum conſumat: obijciam tamen calorẽ naturalem priùs agere in carnem natiuã, quam ex alimento aliquam carnem aggeneret, vt prima ratio demonſtrat: deinde non video, quomodo actio caloris natiui impediri poſsit, ne agat; in carnẽ primigeniam. Quod latiùs oſtendere non eſt huius loci. ¶ Tertio accedit; quoniam in brutis, & ſtirpibus materia primigenia cõ ſumitur actione natiui caloris. Ergo, & in homine: nec enim vlla ratio diſcriminis dabitur, maximè cum vegetatiua hominis nõ minus ſit efficax, & perfecta, quã ſtirpium, & animantium. 3. Probatio

Poſtremò; non eſt verum ſolam carnem natiuam appellari humidum radicale, in quo calor naturalis, tanquã in propria ſubſtantia indiſſolubiliter ſubſtentatur: quæ fuit opinio *Thomæ de Garbo locis citatis*, cum quo concinunt Theologi *D. Thom. 1. p. q. 119. art. 1. ad 3. & Caiet. ibidem Sotus in 4. d. 44. q. vnica artic. 2. vt alios omittamus*: quod ſi cum *Fernelio lib. 4, Phyſiologiæ cap. 6. fol. 74. in principio.* velis humidum radicale eſſe carnem ſolidam à ſeminę virili acceptam ad modum fibrarum, & ſtaminum filis quibuſdã minutiſsimis aranearum ſimilibus à principio cõtextam in qua veluti in oleo, cuius ſpeciem refert, perpetuo fruitur, cum eodem neceſſe erit concedere, non omnem ſubſtantiam primigeniam eſſe humidum radicale: nam ſubſtantia carnoſa, quæ ex ſententia Fernelij à matre accipitur, eſt ab ipſo ortu; & tamen actione calidi conſumitur. 18. Vlt. Probat. *Th. de Garbo.* *D. Thom.* *Caiet.* *Sotus.* *Fernelius*

Nec ſimiliter verum eſt Ariſtotelem nomine partium formalium, quæ in nutritione ſemper permanent, intellexeſſe materiam iſtam, & carnem in ortu acceptã: eſt hęc explicatio longe à mente Ariſtotelis. vt optimè demonſtrant *Conimbricenſ. in 1. de Generat. cap. 5. q. 12. art. 1.* vbi videbis, quid nomine partiũ formalium, & materialium ſit intelligendum: de quo multa apud Richard. *in 2. d. 30. q. 1. art. 1. ad 2. & in 4. diſt. 44. q. 1. art. 2. q. 5. ad 2. & apud alios tàm in ſecundo, quàm in quarto locis citatis.* 19. Explicatio Ariſtot. *Conimbri.* *Ricuard.*

Nec pro hac ſententia quiſquam facit, quod adducitur de carne Chriſti Domini primigenia: tùm; quia vt id concederemus in Chriſto, non proinde idem in nobis erit admittendum; cum id fiat diuina prouidentia ob ſpecialem rationem myſterij: tùm etiam; quia non eſt admittendum nihil fuiſſe reſolutum de illa Chriſti carne actione natiui caloris: nec id concedunt Theologi, ſed ſolum docent paruum de ea fuiſſe conſumptum; & proinde ferre integram vſque in finem perſeueraſſe per- 20 Ad argu. ex carne Chriſti.

permansisseque in resurrectione, vt videre est apud *Suarium in dicta disp. 1. tom. 2. sect. 2.* Concludendum est igitur carnem primigeniam ex hoc capite non sumere ordinem necessarium ad resurrectionem.

21. 2. Concl. Secunda conclusio; si semel admittamus carnem primigeniam vi caloris natiui perpetuò dilabi, non poterit cum probabilitate negari posse contingere, maximè in extrema senectute, vt nihil carnis primigeniæ remaneat: nam quod id possit contingere admittunt *Conimbris. 1. de Generatione cap. 5. q. 11. art. 3. ad 2.* (margin: *Conimb.*) Quòd facta illa hypothesi id probabiliter non negetur inde patet; quia materia illa primordialis est admodum exiguæ quãtitatis. Quare cum actioni caloris perpetuò subiaceat; cur omes illius partes tanta tẽporis diuturnitate non consumentur? manentibus solis ijs, quæ ex alimento fuerunt: cur id non contingat, plane non video: maximè, quia non repugnat, vt caro, quæ in maiori qunatitate, vel in vtero, vel in infantia nutritione aggeneratur, actione eiusdem caloris prorsus dissipetur. Cum igitur calor naturalis in tota substantia, tàm, quę natiua est, quàm, quę aggenerata, indissolubiliter, & æqualiter assideat, & ætatũ progressu vtraque substantia magis semper, ac magis siccetur, & arescat; calorque naturalis fiat semper acrioris qualitatis; cur æqualiter in vtrũque humidũ non aget?

22. Ad obiectionem. Id verò quod ex carne primigenia Christi obijcitur facilè dissoluitur, & 1. quia forte non valet argumentum in hac materia sumptum à Christo, propter specialem rationem mysterij. Secundò; quia Theologi non solùm agunt de substantia quã Christus in primo ortu habuit à Virgine; sed etiam de ea, quæ postea, tàm in vtero, quàm extra in infantia ex sanguine, & lacte Virginis priori per nutritionẽ est adaucta, vt patet ex Suario loco citato: hæc autem maioris fuit quantitatis, quam vsque ad tempus mortis actione calidi consumi potuerit; quæ tota fuit à Virgine accepta. Tertiò denique; quia vt admittamus carnem primogeniam vsque ad statum parum consumi ob magnam humidi resistentiam, facilem alimenti conuersionem, & amicam humidi cum calore pro illo tempore societatem; non proinde sequitur non posse eam vsque ad extremam senectutem consumi; cum à statu, & temperata illa societas, & amicitia humidi cum calidu dissoluatur ob caloris acritatem, & humidi radicalis siccitatem.

§. 3.

An sola materia, caro ve primigenia pertineat ad veritatem naturæ humanæ?

In hac difficultate tres inuenio opiniones. 1. absolutè docet solam carnem primigeniã esse de veritate naturæ humanæ. Secunda distinguit; vt caro primigenia principaliter, & primario pertineat ad naturæ humanæ integritatem; nutrimentalis verò, pertineat quidem ad veritatem humanæ naturę; non tamẽ primariò, sed secundariò. Tertia denique opinio asserit vtramque materiam, primigeniam scilicet, & naturalem æquè principaliter pertinere ad naturæ humanæ veritatem: tamen primigeniam prius, purius, & perfectius participare virtutẽ speciei humanæ quam nutrimentalem. de 1. opinione nunc agemus, de 3. in §. 4. sequenti dicemus: de 2. vero diputabimus in 5. ar. 23. Quæstio. Variæ opiniones.

Prima igitur opinio absolutè, & simpliciter docet solam primigeniam carnẽ, quam à parẽtibus accepimus, & quæ fuit in Adamo esse de veritate naturæ humanæ: *ita Magis. in 2. d. 30. cap. penul. & vlt. & cum eo consentiũt Magister Historiæ Scholasticæ lib. 19. cap. 78. & Hugo de S. Victore de Sacramentis p. 6. cap. vlt.* Fundamentum sumitur ex verbis Christi Domini Matth. 15. & Marc. 7. *Omne quod in eos intrat, in ventrẽ vadit, & in secessũ emittitur.* Sed omne, quod per os intrat; est alimentũ, quod per os sumitur: Ergo nullum conuertitur in substantiam, quæ sit de veritate naturæ humanę. Ratione etiam id ostẽdunt; quia sola illa materia informatur forma humana, augmentata tamen secundum exigentiam ætatis: id autem ex eo probat Magister; quia puer, qui statim post ortum moritur in sola materia resurget, quam à parentibus accepit, augmentata tamen quousque satis sit ad staturam plenitudinis ætatis, in qua èst resurrecturus: Ergo si viueret, illa materia non augmentaretur per additionem alterius, sed se ipsa, & per consequens ipsa sola informaretur anima rationali, nõ verò alia materia, quæ esset ex alimento; & per consequens 24. 1. Opinio. *Magister. Magister. Hugo de S. Victore.*

quens sola illa pertinet ad veritatem naturæ humanæ.

D. Thom. Cai etan. Scotus. Hæc opinio à cæteris omnibus cōmuni consensu reprobatur: ita *D. Thom. 1. p. q. 119. art. 1. vbi Caietan. & in 2. d. 30. q. 2. art. 1. & quodlib. 8. q. 5. & in 4. d. 44. q. 1. artic. 2. q. 4. vbi Scotus q. 1. artic. 2. littera M.*
Sotus. Argent. Bassolius. Conimbri. Abulens. D. Bonau. Richardus *Sotus q. 1. art. 2. contra primam, Thomas de Argen. q. 1. art. 1. ad 2. contra 2. Bassolius in 2. d. 30. q. 2. art. 1. Abulensis to. 6. in Matth. cap. 22. q. 243. Conimbricen. 1. de Generatione cap. 5. q. 11. cum Auerr. vbi Commēt. 38.* nec in hoc, articulo à cōmuni dissentiunt *Aphrodisæus, Richard. & Bonauent. & cæteri,* qui secundā opinionem sequuntur. Denique cum communi consentiunt omnes Medici. Qui omnes Doctores in hoc conueniunt, vt non sola caro primigenia, quā à parentibus accepimus, ad veritatem naturæ humanæ pertineat, sed etiam nutrimentalis.

26. 1. Confir. August. Hæc opinio multis confirmatur: & 1. quia Augustin. expressè docet in hoc lib. de vera Relig. cap. 46. tom. 1. dum ait: *Alimenta, quæ sumimus, ita à natura distribui, vt quæ sunt apta in membrorum fabricā migrent, & transeundo in membrorum formā reficiant.* Quæ verba satis exprimūt substantialem compositionem: quam eandē expressè significat August. *Si attentiùs legatur lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 19. expres-*
Nemes. *siùs Nemesius in lib. de natura hominis capit. 23. tom. 8. bibliotecæ Patrum*: agens enim de hominis nutritione disertis verbis asserit alimenta transire in naturam. Pro eadem sententia Conimbri. citant D. Gregor. Nyssenum, Damascenum, & Lactantiū: sed apud istos nihil ad rem inuenio.

27. 2. Confir. Secundo; quia communis est Philosophorum, Medicorum, & Theologorum consensus alimenta conuerti in verā substantiam eius, qui nutritus, vt testantur *Conimbric. in 1. de Genera. c. 5. q. 11. arti. 2. id enim vno ore affirmant Theologi in 2. dist.*
D. Thom. Richard. Aegidius. D. Bonau. Maior. Durandus Baßolius. D. Thom. Albertus. Scotus. *30. vbi D. Thom. q. 2. artic. 1. Ægidius q. 2. art. 1. Richard. art. 5. q. 1. D. Bonauent. arti. 3. q. 2. Maior q. 5. Durand. q. 4. Bassolius q. 2. art. 1. & alij communiter*, idem etiam docent Theologi *in 4. dist. 44. vbi D. Thom. q. 1. art. 2. q. 4. Albertus Magnus art. 5. Scotus q. 1. art. 1. & 2. Argentina q. prima arti. 1. in vtraque conclus. idem D. Thom. 1. p. q. 119. art. 1. vbi Caietan. & quodli. 8. art. 5. Albertus in Summa de homine, 2. par. in q. de potentijs vegetatiuis, Henricus quodlibet. 2. q. 10. & quodli. 4. q. 26. Alens. 2. p. q. 8. M.* Henricus. Alensis.
2. art. 1. Vldaricus lib. 4. Summæ cap. de Generatione, & augmento, Abulensis in dicta q. 243. in cap. 22. Matth. Conimbric. vbi suprà. Et hanc esse constantem doctrinam Medicorum satis colliges ex *Fernelio lib. 5. Physiologiæ cap. 3. pag. 84. num. 20. & libro 6. cap. 5. pag. 117. & ex Valesio libr. 2. controuersiarum cap. 9. & ex alijs*, qui de facultate altrici disputānt. Porrò ex Philosophis satis id docuit *Plato in suo conuiuio, & Aristot. 1. de Generat. cap. 5. & in 2. de Anima cap. 4.* nihil igitur cusandum est de vno vel altero, si hanc Philosophiam cum Magistro negent in homine; concedant vero in cæteris viuentibus: nam citati authores præcitatam Philosophiam principaliter docent de homine: & meritò illa in homine debet esse verissima: nam cum facultas altrix in homine non minùs sit efficax, quam in cæteris viuentibus; si in alijs alimentum cōmutatur in veram illorum substantiam; etiam in homine commutabitur. Vldaricus. Abulens. Conimbri. Fernelius. Valesius. Plato. Aristot.

Tertia ratione id ipsum demōstratus: quia nōn est negandum alimentū conuerti in veram hominis carnem (nomine carnis intellige cæteras hominis partes) id enim fatetur Magister; & in hoc rectè: quia ex *Aristotel. 1. de Generat. cap. 5. & in 2. de Anima cap. 4.* alimentum est potentia caro, & os & cæt. iam vero dici nō potest carnem illam non informari anima rationali: tùm; quia id est improbabile: tùm; quia omnium consensu alimentum transit in formam aliti, vt expressè docet Augustin. loco citat. at in homine vna tātum datur anima, & substantialis forma, iuxta communiorem, & veriorem sententiam: tum etiam; quia virtus actiua seminis non est maioris virtutis in agēdo, quā sit ipsa anima, a qua veluti eius vicaria deriuatur: si verò virtute seminis materia redditur apta, vt suscipiat animam humanam; a fortiori ipsa anima vegetatiua poterit in materiam alimenti eandem animam imprimere; maximè, quia vt iam diximus, semen non est aliud, quam superfluū alimenti, sicut igitur vis seminis in eam potest introducere animam rationalem; cur vis nutritiua animæ non poterit ipsam animam introducere in materiam alimēti vt ex ea homo particulatim constet? etenim 28. 3. Ratio. Arist.

nim ex sententia *Aristot. 2. de Generat. c. 5.* nutritio est partialis quædã generatio eiusdem naturæ, & ob id dici solet aggeneratio. Porrò si caro aggenerata informatur anima intellectiua; non potest nõ concedi eam esse veram, & substantialem partem naturæ humanę: nihil enim aliud nisi natura humana componi potest ex materia, & anima rationali: totaliter quidem; si materia est totalis; partialiter autem; si materia est partialis.

29 4. Ratio. Quartò, quia materia primigenia indiget etiam restauratione, vt dicemus: restaurari autem non potest, nisi id, quod ex alimẽto generatur, succedat in locum dependiti: erit igitur, sicut & illud erat, de

Arist. substantia naturę humanæ: maximè quia materia nutritione adueniens ex *Aristot. 2. de Generat. cap. 5.* fit similis priori dum eadem, qua prior, informatur anima, & cum illa fit vnum quid substantiale. Cur igitur non erit de substantia naturæ humanæ? profectò nulla datur ratio discriminis.

30. Vlt. Ratio. Postremò, hoc Magistri fundamentũ altero debiliori nititur; imò lõge absurdiori; quia putat solã illã materaim, & carnẽ esse de veritate naturæ humanæ, in qua humana natura in Adamo primitus complanta ta est: & ob id asserit nostram carnem primigeniam re ipsa, & actu in Adamo fuisse. Hoc autem posterius suprà §. 1. huius quarti articuli acriter impugnatum est: quo corruente fundamento omnino etiã corruit fundamentum prius: & merito sane, ; quia si Philosophice loquendũ est veritas naturæ humanæ per se sumenda est ex veritate principiorum, tàm communium, quàm singularium, ex quibus & humana natura, & hęc natura humana, essentialiter componitur: hæc autẽ sunt anima, & materia prima; quæ ipsa ex se est apta informari anima rationali, & cum ea naturam humanam substantialiter cõponere.

31. Conclus. cõtra Magist. Ex quibus omnibus cõcludendum est cõntra Magistrum, non solum eam materiã, quam à parentibus in ipso primo ortu accepimus; sed etiam eam, quæ ex alimẽto de nouo accrescit ad substantialem humanę naturæ veritatem, essentialiter pertinere.

32. Ad argum. *Matth. 15* Nec Magistrum iuuant verba saluatoris Matth. 15. & Marc. 7. omne, *Quod in os intrat, in ventrem vadit, & in secessum emittitur:* quia solùm significant ex omni alimento aliquid in secessum abire, quoniam nullum adeò est purum, quin recrementa, & feces habeat, quę à natura in aluũ eijciantur. Hæc est communis explicatio de qua *D. Thom. 1. p. q. 119. art. 1. ad primum, & in secundo dist. 30. q. 2. artic. 1.* vbi etiã *Argidius q. 2. art. 1. ad primum, Richardus art. 5. q. 1. ad primum. Diuus Bonauent. art. 3. q. 1. num. 35.* & reliqui omnes, quos contra Magistrum citauimus: nam idem ipse Magister asserit alimentum in carnẽ conuerti, quod secundum partes puriores est verissimum. *Marc. 7.* *D. Thom.* *Argid.* *Richard.* *D. Bonau.*

§ 4.

An sola caro primigenia puriùs & perfectiùs participet naturam speciei humanæ.

IMpugnata sententia Magisti, & eorũ, qui eum sequuntur, expendenda est aliorum opinio, qui licet doceant carnem nutrimentalem non solùm verè pertinere ad integritatem naturæ humanæ, sed etiam æque principaliter, existimant tamen carnem primigeniam à parentibus acceptam puriùs, & perfectiùs participare virtutem speciei humanæ, quam nutrimentalem. Hanc opinionem probauit *Abulensis tom. 6. in Matth. cap. 2 2. q. 243. lit. EE. & FF.* & passim in ea quæstione: quę prius fuit *D. Thom. in 4. d. 44 q. 1. art. 2. quæstiuncula 4. ad finem corpor. & ad 4. & Scoti ibidem q. 1. art. 2. conclusione 2.* probãt *Ouand. ibidem & Angles in suis Floribus de resurrectione art. 6. dub. 1.* vbi id confirmãt eo fundamento: quia materia primigenia magis est de intentione naturæ, quam nutrimentalis: etenim natura magis intendit generationem suppositi, quam eiusdem iam geniti conseruationem. 33. Alia quæst. *Abulensis* *D. Thom.* *Scotus.* *Ouandus.* *Angles.*

Sed nec ista opinio est recipienda, contra quam hoc solo vtemur fundamento: quoniam, vel sermo est de participatione virtutis speciei humanæ in essendo, id est de essentia, & integritate speciei humanę: vel de participatione virtutis in agendo, & in obeundo actiones naturæ humanæ proprias. Si priori modo: admittimus materiam primigeniam priùs tẽpore participare virtutem humanæ speciei; quia prius tempore est actuata anima rationali sed hæc temporis prioritas in participando 34. Nõ recipitur.

do constituendoque naturam humanam non infert prioritatem in participatione essentiali; sicut etiam non infert participationem puriorem, & perfectiorem ipsius virtutis essentialis: maximè apud istos authores, qui nobiscū admittunt vtramque materiam, primigeniam, scilicet, & nutrimentalem, æque principaliter, & æque essentialiter pertinere ad veritatem humanæ naturæ: si verò suam opinionem intelligant in sensu posteriori; non sunt audiendi: quia caro illa primigenia, quæ additione nouæ materiæ nutrimētalis fit maior, tùm in vtero, tū extra vterū, eò firmior est ad obeūdas operationes, nō solùm animæ intellectiuæ, & sensitiuæ, sed etiā vegetatiuæ: etenim quo ætas magis crescit, eo corporis organizatio, etiam in vtero matris, firmior redditur, & perfectior, vt & Medici docent, & experientia ostendit.

ARTICVLVS V.

Vtrùm materia nutrimentalis per nutritionem nobis addita pertineat ad veritatem naturæ humanæ?

§. 1.

Referuntur opiniones.

1. EX ijs, quæ diximus articulo secundo, §. tertio colliges de hac quæstione tres reperiri opiniones. Prima simpliciter negat materiam nutrimētalem per nutritionem nobis superadditam aliquo modo pertinere ad integritatem naturæ humanæ. Secunda adhibita distinctione quæstionem dissoluit: nam duobus modis aliqua materia pertinere potest ad veritatem humanæ naturæ: vno modo principaliter, & primario: altero modo secundario, & minus principaliter: admittit igitur eam pertinere quidem ad veritatem naturæ humanæ; non tamē primario, & principaliter, sed minus principaliter, & secundario. Tertia tandem opinio affirmat materiam nutrimentalē pertinere ad veritatem naturæ humanæ simul cum materia primigenia à parentibus accepta, & æque principaliter cū illa. *Tres opiniones.*

2. Prima opinio probata est Magistro sententiarum, Hugoni de Sancto Victore, & Magistro Historiæ Scholasticæ; qui voluerunt solam materiam primigeniam esse de veritate, & integritate humanæ naturæ. Secundā opinionem probauit 2. opinio relata à *D. Thom. 1. p. q. 119. ar. 1. & in 2. dist. 30. q. 2. art. 1. & in 4. dist. 44. q. 1. art. 2. q. 4. quam opinionem probarunt Richard. in dicta dist. 44. art. 1. q. 4. & D. Bonauent. in 2. dist. 30. art. 3. q. 1. nu. 37. & 38. & q. 2. num. 41 & 42.* apud quos duæ statuūtur propositiones. Prima propositio, solam materiam, quam à parentibus accepimus, principaliter, & primario pertinet ad veritatem naturæ humanæ. Secunda propositio: materia, quę ex alimento per nutritionem superadditur, pertinet quidem ad veritatem naturæ humanæ; nō tamen primo, & principaliter, sed secundario. *1. Opinio. 2. Opinio. Richard. D. Bonau.*

3. Tertia opinio à nobis probanda affirmat vnā, & alteram materiam, siue carnē; tàm quæ à parentibus sumpta est, quam quę per nutritionē est aggenerata, æque principaliter, & æque primario ad veritatem humanę naturæ pertinet. Contra 1. opinionem latè egimus in pręcedente ar. §. 3. nunc agemus contra 2. *3. Opinio.*

§. 2.

Confirmatur tertia opinio.

4. CОntra 2. opinionem, & pro opinione 3. quam probamus, illud primū adducimus, quia 3. opinio inter Philosophos: & Theologos est cōmunis: eam enim probauit 3. opinio relata à D. Tho. in locis citatis: quam probauit *Auerro. in 1. de Generat. Comment. 38. D. Thom. 1. p. q. 119. art. 1. vbi Caietan. idem D. Thom. in 2. dist. 30. q. 2. art. 1. & in 4. dist. 44. q. 1. art. 2. q. 4. & 5. vbi Scotus q. 1. art. 1. & 2. Sotus q. vnica art. 2. Bassol. in 2. dist. 30. q. 2. artic. 1. Abulens. in cap. 22. Matth. q. 243. in 1. opinione, Conimbri. 1. de Generat. cap. 5. q. 11. & plerique alij.* *3. Opinio vera. Auerroe. D. Thom. Scotus. Sotus. Bassol. Abulens. Conimbr.*

5. Pro huius opinionis confirmatione aduerte multis modis intelligi posse aliquas partes naturæ humanę principaliter pertinere ad illius substantiam vno modo, quia inter partes humanæ naturę sunt præstantiores. Secundo modo, quia sine illis natura humana simpliciter non subsistit: quales sunt materia, & forma, sine quibus essentia hominis non constat: partes ætherogeneæ, vt cor, caput, & cætera membra, quæ à Medicis appellantur principalia, sine quibus homo simpliciter *Aduertendum.*

nim ex sententia *Aristot. 1. de Generat. c. 5.* nutritio est partialis quædã generatio eiusdem naturæ, & ob id dici solet aggeneratio. Porrò si caro aggenerata informatur anima intellectiua; non potest nõ concedi eam esse veram, & substantialem partem naturæ humanę: nihil enim aliud nisi natura humana componi potest ex materia, & anima rationali: totaliter quidem; si materia est totalis; partialiter autem; si materia est partialis.

29 4. Ratio. Quartò, quia materia primigenia indiget etiam restauratione, vt dicemus: restaurari autem non potest, nisi id, quod ex alimẽto generatur, succedat in locum deperditi: erit igitur, sicut & illud erat, de substantia naturę humanæ: maximè quia materia nutritione adueniens ex *Aristot. 1. de Generat. cap. 5.* fit similis priori dum eadem, qua prior, informatur anima, & cum illa fit vnum quid substantiale. Cur igitur non erit de substantia naturæ humanæ? profectò nulla datur ratio discriminis. *Arist.*

30. Vlt. Ratio. Postremò, hoc Magistri fundamentũ altero debiliori nititur; imò lõge absurdiori; quia putat solã illã materiam, & carnẽ esse de veritate naturæ humanæ, in qua humana natura in Adamo primitus complanta ta est: & ob id asserit nostram carnem primigeniam re ipsa, & actu in Adamo fuisse. Hoc autem posterius suprà §. 1. huius quarti articuli acriter impugnatum est: quo corruente fundamento omnino etiã corruit fundamentum prius: & meritò sane, ; quia si Philosophiçe loquendũ est veritas naturæ humanæ per se sumenda est ex veritate principiorum, tàm communium, quàm singularium, ex quibus & humana natura, & hęc natura humana, essentialiter componitur: hæ autẽ sunt anima, & materia prima, quæ ipsa ex se est apta informari anima rationali, & cum ea naturam humanam substantialiter cõponere.

31. Conclus. cõtra Magist. Ex quibus omnibus cõcludendum est contra Magistrum, non solum eam materiã, quam à parentibus in ipso primo ortu accepimus; sed etiam eam, quæ ex alimẽto de nouo accrescit ad substantialem humanę naturæ veritatem, essentialiter pertinere.

32. Ad argum. Nec Magistrum iuuant verba saluatoris Matth. 15. & Marc. 7. omne, *Quod in os intrat, in ventrem vadit, & in secessum emittitur*: quia solùm significant ex omni alimento aliquid in secessum abire, quoniam nullum adeò est purum, quin recrementa, & feces habeat, quę à natura in aluũ eijciantur. Hæc est communis explicatio de qua *D. Thom. 1. p. q. 119. art. 1. ad primum, & in secundo dist. 30. q. 2. artic. 1. vbi* etiã *Aegidius q. 2. art. 1. ad primum, Richardus art. 5. q. 1. ad primum. Diuus Bonauent. art. 3. q. 1. num. 35.* & reliqui omnes, quos contra Magistrum citauimus: nam idem ipse Magister asserit alimentum in carnẽ conuerti, quod secundum partes puriores est verissimum. *Matth. 15* *Marc. 7.* *D. Thom. Aegid. Richard. D. Bonau.*

§ 4.

An solà caro primigenia puriùs & perfectiùs participet naturam speciei humanæ.

33. Alia quæst. IMpugnata sententia Magisti, & eorũ, qui eum sequuntur, expendenda est aliorum opinio, qui licet doceant carnem nutrimentalem non solùm verè pertinere ad integritatem naturæ humanæ, sed etiam æque principaliter, existimant tamen carnem primigeniam à parentibus acceptam puriùs, & perfectiùs participare virtutem speciei humanæ, quam nutrimentalem. Hanc opinionem probauit *Abulensis tom. 6. in Matth. cap. 2. 3. q. 243. lit. EE. & FF.* & passim in ea quæstione, quę prius fuit *D. Thom. in 4. d. 44. q. 1. art. 2. quæstiuncula 4. ad finem corpor. & ad 4. & Scoti ibidem q. 1. art. 2. conclusione 2. probãt Onand. ibidem & Angles in suis Floribus de resurrectione art. 6. dub. 1.* vbi id confirmãt eo fundamento: quia materia primigenia magis est de intentione naturæ, quam nutrimentalis: etenim natura magis intendit generationem suppositi, quam eiusdem iam geniti conseruationem. *Abulensis D. Thom. Scotus. Onandus. Angles.*

34. Nõ recipitur. Sed nec ista opinio est recipienda, contra quam hoc solo vtemur fundamento: quoniam, vel sermo est de participatione virtutis speciei humanæ in essendo, id est de essentia, & integritate speciei humanę: vel de participatione virtutis in agendo, & in obeundo actiones naturæ humanæ proprias. Si priori modo: admittimus materiam primigeniam priùs tẽpore participare virtutem humanæ speciei; quia prius tempore est actuata anima rationali: sed hæc temporis prioritas in participã-

do

do constituendoque naturam humanam non infert prioritatem in participatione essentiali; sicut etiam non infert participationem puriorem, & perfectiorem ipsius virtutis essentialis: maximè apud istos authores, qui nobiscũ admittunt vtramque materiam, primigeniam, scilicet, & nutrimentalem, æque principaliter, & æque essentialiter pertinere ad veritatem humanæ naturæ: si verò suam opinionem intelligant in sensu posteriori; non sunt audiendi: quia caro illa primigenia, quæ additione nouæ materiæ nutrimẽtalis fit maior, tùm in vtero, tũ extra vterũ, eò firmior est ad obeũdas operationes, nõ solùm animæ intellectiuæ, & sensitiuæ, sed etiã vegetatiuæ: etenim quo ætas magis crescit, eo corporis organizatio, etiam in vtero matris, firmior redditur, & perfectior, vt & Medici docent, & experientia ostendit.

ARTICVLVS V.

Vtrùm materia nutrimentalis per nutritionem nobis addita pertineat ad veritatem naturæ humanæ?

§. 1.

Referuntur opiniones.

1. Tres opiniones.
EX ijs, quæ diximus articulo secundo, §. tertio colliges de hac quæstione tres reperiri opiniones. Prima simpliciter negat materiam nutrimẽtalem per nutritionem nobis superadditam aliquo modo pertinere ad integritatem naturæ humanæ. Secunda adhibita distinctione quæstionem dissoluit: nam duobus modis aliqua materia pertinere potest ad veritatem humanæ naturæ: vno modo principaliter, & primario: altero modo secundario, & minus principaliter: admittit igitur eam pertinere quidem ad veritatem naturæ humanæ; non tamẽ primario, & principaliter, sed minus principaliter, & secundario. Tertia tandem opinio affirmat materiam nutrimentalẽ pertinere ad veritatem naturæ humanæ simul cum materia primigenia à parentibus accepta, & æque principaliter cũ illa.

2. 1. Opinio.
Prima opinio probata est Magistro sententiarum, Hugoni de Sancto Victore, & Magistro Historiæ Scholasticæ; qui voluerunt solam materiam primigeniam esse de veritate, & integritate humanæ naturæ. Secundam opinionem probauit 2. opinio relata à *D. Thom. 1. p. q. 119. art. 1. & in 2. dist. 30. q. 2. art. 1. & in 4. dist. 44. q. 1. art. 2. q. 4. quam opinionem probarunt Richard. in dicta dist. 44. art. 1. q. 4. & D. Bonauent. in 2. dist. 30. art. 3. q. 1. nu. 37. & 38. & q. 2. num. 41 & 42.* apud quos duæ statuũtur propositiones. Prima propositio, solam materiam, quam à parentibus accepimus, principaliter, & primario pertinet ad veritatem naturæ humanæ. Secunda propositio: materia, quę ex alimento per nutritionem superadditur, pertinet quidem ad veritatem naturæ humanæ; nõ tamen primo, & principaliter, sed secundario.

2. Opinio. Richard. D. Bonau.

3. 3. Opinio.
Tertia opinio à nobis probanda affirmat vnã, & alteram materiam, siue carnẽ; tàm quæ à parentibus sumpta est, quam quę per nutritionẽ est aggenerata, æque principaliter, & æque primario ad veritatem humanę naturæ pertinet. Contra 1. opinionem latè egimus in pręcedente ar. §. 3. nunc agemus contra 2.

§. 2.

Confirmatur tertia opinio.

4. 3. Opinio vera.
COntra 2. opinionem, & pro opinione 3. quam probamus, illud primũ adducimus, quia 3. opinio inter Philosophos: & Theologos est cõmunis: eam enim probauit 3. opinio relata à D. Tho. in locis citatis: quam probauit *Auerro. in 1. de Generat. Comment. 38. D. Thom. 1. p. q. 119. art. 1. vbi Caietan. idem D. Thom. in 2. dist. 30. q. 2. art. 1. & in 4. dist. 44. q. 1. art. 2. q. 4. & 5. vbi Scotus q. 1. art. 1. & 2. Sotus q. vnica art. 2. Bassol. in 2. dist. 30. q. 2. artic. 1. Abulens. in cap. 22. Matth. q. 243. in 1. opinione, Conimbri. 1. de Generat. cap. 5. q. 11. & plerique alij.*

Auerroe. D. Thom. Scotus. Sotus. Bassol. Abulens. Conimbr.

5. Aduertendum.
Pro huius opinionis confirmatione aduerte multis modis intelligi posse aliquas partes naturæ humanę principaliter pertinere ad illius substantiam vno modo, quia inter partes humanæ naturę sunt præstantiores. Secundo modo; quia sine illis natura humana simpliciter non subsistit: quales sunt materia, & forma, sine quibus essentia hominis non constat: partes ætherogeneæ, vt cor, caput, & cætera membra, quæ à Medicis appellantur principalia, sine quibus homo simpliciter

citer non subsistit; benè tamen sine pede, aut manu. Tertio adhuc modo; quia natura humana in primo cuiusque ortu in illis partibus est fabricata. Quæstio proposita non intelligitur de principalitate primo modo sumpta: si vero intelligatur in in 2. & tertio sensu, communis sententia est verissima.

6. Fundamentum. Nam & si hæc numero humana natura, vt subsistat, necessario sibi vẽdicet hãc numero materiam, & formam; quia ex vtraque essentialiter integratur; non tamen necessario vendicat sibi determinate, aut hanc materiam natiuam, aut illam aggeneratam: quia sicut homo in prima sui generatione naturaliter subsistit sine accessione nouæ carnis: ita etiam in aliqua ætate maximè in extrema senectute potest cõsistere cum sola carne aggenerata, nihil permanente eius, quæ in ortu accepta est, de quo statim. Quarę, & si hæc numero materia vnitate continuationis simpliciter sit necessaria ad consistentiam Petri; non tamen est necessaria secundũ illam vnitatem, & secundum illas partes, quas habet in hoc, vel illo tempore determinato, vt benè aduertit *Scotus in 4. dist. 44. quæstio. 1. articulo secundo.* Ex quo infetes ad illam numero materiam, quæ vnitate continuationis est simpliciter necessaria ad consistentiam Petri, omnino accidentariũ esse, aut primigeniã esse, aut ex alimento factam: & ideo, nec hoc, nec illud substantialem compositionem mutare poterit: quo fit, vt tertius sensus nihil faciat ad principalitatem substantialem partium naturam humanam constituentium.

Scotus.

7. Caro nutrimentalis nõ solum pertinet ad augmentum. Sed nec admittendum est, quod addunt carnem ex alimento factam solùm pertinere ad augmentum naturæ humanæ, non verò ad cõsistentiam illius: nam ex ijs, quæ dicemus necessario infertur alimentum ex primaria naturę intentione non ordinari ad augmentum viuentis, sed ad restaurationem humidi natiui: prius enim obijcitur facultati altrici, quã auctrici: iam vero altrix facultas per se, & primo intendit natiui humidi restaurationem, augmentum verò illius ad facultatem augmentatiuam potius spectat.

8. Corollariũ. Ex quo infertur materiam alimenti ex prima intentione naturæ succedere in locum materiæ deperditæ, illique substãtialiter assimilari, & sub eadem forma substantialiter vniri; ita vt cum præcedente faciat vnam numero materiam. Ergò prima viuentis restauratio (siue illa fiat sine accretione, siue cum ea) æque principaliter pertinebit ad substantiam humanæ naturæ, vt docte arguit Diuus *Thom. 1. p. q. 119. art. 1.* nam si partes à materia natiua deperditæ simul cum remanentibus ad substantiam humanę naturæ æqualiter pertinebant; vtique quæ in locũ eius succedunt, eæ cum eisdem eandẽ naturã ęqualiter cõponent. Et fortè ob hanc rationem alimentum dicitur ab Aristotel. 1. de Gener. cap. 5. nutrirè, vt quid; augere verò, vt quantum: quia, sc. facultas altrix ex alimenti substantia, substantiã carnis substantialiter restauret, & substantificet. Id vero quod diximus de prima restauratione, simili modo dicendum est de sequentibus: semper enim partes alimenti succedent loco earum, quæ cum remanentibus ad naturæ humanæ substãtiam æque principaliter spectabant.

ARTICVLVS VI.

An omnes cum sola materia primigenia resurgent?

§. 1.

Referuntur opiniones.

1. Variæ opiniones. Explicatis ijs, quæ pertinent ad duplicem materiam; primigeniam scilicet; quam à parentibus accepimus; & nutrimentalem, quæ nobis per nutritionem accrescit: explicandum est, in qua nam materia resurgemus? de qua quæstione variæ sunt Theologorum opiniones. Prima asserit in ea sola materia, & eae ne nos esse resurrecturos, quam à parentibus accepimus; quæ ipsa dicitur primigenia, primordialis, & natiua. Secunda affirmat hãc eãdem materiam natiuam reddendam nobis esse in resurrectione; sed non solam; quia etiam nobis est reddenda materia, & caro, quæ ex alimento per nutritionẽ nobis accreuit. Tertia sentẽtia docet omnẽ illã materiã nobis in resurrectione esse reddendam, quæ actione caloris naturalis in nobis consumpta fuit. Quarta opinio habet corpus nostrum in resurrectione in ea materia esse reficiendum, quam quis habuit in ætate, statu

ve

ve, in quo eſt reſurrecturus: ſi quæ verò materia defuerit ad perfectam illius ætatis ſtaturam, aliunde eſſe ſumendam. Quinta adhuc affirmat corpus noſtrum, cum illa materia eſſe reſurrecturum, in qua moriendo cecidit, & quæ in pulueres fuit redacta. Poſtrema tandem opinio putat, ex ijs partibus materiæ, quæ aliquando fuerunt de integritate naturæ humanæ, tot eſſe aſſumendas, quot ſufficiant ad iuſtam ſtaturam, in qua eſt reſurrecturus. Quarum partium electio diuinæ electioni relinquenda eſt. Has opiniones ex noſtris Theologis potui colligere: quarum ſingulas oportet expendere, vt vera huius difficultatis reſolutio explicetur, in hoc articulo ſpecialiter expendemus primam opinionem.

§. 2.

Refertur opinio Magiſtri affirmatiua.

2. PRima opinio affirmat omnes nos reſurrecturos fore cum omni, & ſola materia primigenia, quam à parentibus accepimus: carnem verò, quæ ætatis progreſſu ex alimento de nouo acceſsit, non eſſe reddendam. Ita docuit Magiſter *in 2. diſtinct. 30. cap. penult. & vltimo: cum quo conſentiunt Magiſter Hiſtoriæ Scholaſticæ libr. 19. cap. 78. & Hugo de Sancto Victore de Sacramentis parte ſexta capit. vltimo.* *Magiſt. ſēt. Magiſt. hiſtor. Schol. Hugo de S. Victo.*

3. *Confirmat.* Hæc ſententia à ſuis authoribus ex eo confirmatur; quoniam ea ſola caro reſurget, quæ fuit de veritate naturæ humanæ: at ſola illa caro, quæ ab ipſo ortu, & generatione eſt à parentibus accepta, eſt de veritate naturæ humanæ. Ergo illa ſola reſurget. Maiorem ſupponunt, tanquam ab omnibus receptam. Minorem inde probant: quia cum illa ſola fuerit in Adamo, in ea ſola fuit natura humana primitus complantata, & proinde ex ea ſola naturam humanam in vnoquoque poſteriorum verè componit: quod ſatis ſignificauit Pater Auguſtinus libro decimo de Geneſi ad literam capite 19. dum ait, *Nos omnes fuiſſe in Adamo, & ſecundum rationem ſeminalem. & ſecundum corpulentam ſubſtantiam.* Addit Magiſter in huius confirmationem, carnem, quam à parentibus accepimus, & quæ verè fuit in Adamo, ſemper in ſingulis nobis ſtabilem permanere abſque vllo partium fluxu, aut refluxu. Et ſubinde nunquam aut ſecundum ſe totam, aut ſecundum aliquam ſui partem actione calidi in humidùm conſumi: carnem verò, quæ ex alimento nobis quotidie accreſcit ſolum dari à natura in fomentum carnis natiuę. Ne ſcilicet illa actione naturalis caloris conſumatur, & ideo in reſurrectione nō eſſe reddendam: nam cum poſt reſurrectionem nulla futura ſit actio caloris natiui, qua natiua caro dilabatur, talis caro poſt reſurrectionem omnino erit ſuperflua.

§. 3.

Reijcitur hæc opinio.

HAEC Magiſtri ſententia, quatenus aſſerit nos omnes in ſola carne primigenia ſumpta à parentibus fore reſurrecturos, communi omniū conſenſu reijcitur, vt affirmat *Diuus Bonauentura in 2. diſt. 30. artic. 3. quæſtio. 1. n. 32.* & quamuis ob tanti viri reuerentiā non audeat eam falſitatis accuſare; eam tamen vt verè falſam, & irrationalem reijciunt *D. Thom. prima parte q. 119. artic. primo, & ibi Caietan. idem D. Thom. quodlibet. 8. artic. 5. & in 2. diſtinct. 30. quæſt. 2. artic. 1. vbi Aegidius quæſt. 2. artic. 1. Richard. artic. 5. quæſt. 1. & 2. Durand. quæſtio 4. Baſſolius q. 2. artic. 1. & communiter Theologi in 4. diſt: 44. vbi D. Thom. quæſt. 1. art. 2. quæſt. 4. Scotus quæſt. 1, artic. 1. Argentinas quæſt. 1. artic. 1. concluſio. 1. Sotus quæſt. vnica, artic. 2. §. Tres igitur opiniones, pag. 435. latiſsimè Abulenſis in cap. 22. Matth. quæſt. 243. contra primam opinionem, & Conimbricenſ. primo Phyſicorum. capite nono. quæſt. 5. artic. 3. ad quartum, & primo de Generat. cap. 5. q. 11.* 4. *Reijcitur.* *D. Bonau. D. Thom. Caietan. Aegid. Richard. Baſſol. Scotus. Argent. Sotus. Abulenſ. Conimb.*

Et merito reijcienda venit, nō ſolum; quia communi conſenſu reijcitur, ſed etiam, quia in ſuo fundamento plura abſurda includit. Primum eſt: carnem à parentibus acceptam verè & realiter fuiſſe in Adamo, quod non ſolū eſt falſum; ſed etiam ridiculū, vt diximus art. 4. Secūdū: abſurdum eſt materiam illam, ſiue carnē, in qua generamur, creſcente ætate fieri maioris quantitatis abſque nouæ ſubſtantiæ acceſſu; quod verę Philoſophiæ repugnare oſtendimus in dicto articulo 4. §. 5. *1. Abſurdū.* *2. Abſurdū.*

3. Absurdũ 4. §. 1. num. 9. Tertium absurdum est, carnem à parentibus acceptam permanere nobiscum vsque ad mortem; contra, 4. Absurdũ quod diximus in dicto articulo quarto, §. 2. per totum. Quartum denique absurdum est, solam carnem sumptam à parentibus pertinere ad veritatem naturæ humanæ: oppositum euidenter monstrauimus in dicto articulo quarto §. 3. nam ad illius veritatem etiam pertinet caro ex alimento addita, vt ostendimus suprà artic. 5. §. 2. Quare cum hæc opinio Magistri, tam manifesta absurda in suo fundamento contineat, merito releganda est.

ARTICVLVS VII.

Vtrùm omnes debeant resurgere cum materia sumpta à parentibus?

§. 1.

Opinio affirmans.

1. Pars affirmans. PARTEM affirmantem communior Theologorum consensus videtur approbare: etenim in ea conueniũt omnes tres opiniones, quas refert *D. Thomas in 4. dist. 44. quæst. 1. artic. 2. q. 4. vt in singulis videre est, eam enim approbat* Magister. *Magister in 2. dist. 30. cum Hugone, &* Hugo. *Magistro Historiæ Scholasticæ*, quos in præcedente articulo citauimus: nam cum dicant omnes in sola ista materia esse resurrecturos, ex consequenti affirmant omnes in ea resurrecturos fore: in eadem fuit sententia, qui volunt carnem primigeniam principaliter pertinere ad veritatem naturæ humanæ: quæ fuit opinio *Ri-* Richard. *chardi in 4. distinct. 44. artic. 1. quæst. 4. &* D. Bonau. *D. Bonauenturæ in 2. dist. 30. art. 3. q. 1 nu. 37. 38. & clariùs quæst. 2. num. 41. & 42.* Eandem etiam probauerunt, qui putant vtramque quidem carnem æque pertinere ad integritatem naturæ humanæ. & vtramque fluere, & refluere: primigeniam tamen purius, & perfectius participare virtutem speciei humanæ, quam nu- Abulens. D. Thom. S. otus. Onand. Angles. Argent. trimentalem: quæ fuit opinio *Abulensis in cap. 22. Matthæi quæstio. 243. litera E. E. & F. F. & prius fuit D. Thom. in 4. distinct. 44. quæst. 1. artic. 2 quæst. 4. ad finem, & ad 4. & Scoti ibidem quæst. 1. 4. tit. 2. conclusio. 2. & Onandi Propositio. 5. & Angles in Floribus de Resurrectione. art. 5. dubio primo, & Argentin. in 4. distinct. 44. quæst. 1. artic. 1. ad 2. contra 2,*

2. Fundam. 2. Nonnulli eam probant: quia caro primigenia, vel sola est de integritate naturæ humanæ; vel sola illa ad naturæ humanæ integritatem principaliter pertinet. Ex quo infertur sine illa nullum posse habere vnitatem numericam; quia nullus est idem numero homo sine ea parte, quæ principaliter est de integritate humanæ naturæ. Ergo sicut nullus homo sine hac materia, & carne potest in vita vnus numero homo permanere, ita nullus in resurrectione potest vnus numero resurgere.

3. Fũdam. 3. Secundo ita arguit Diuus Bonauentu. illa caro habet necessariam ordinationem ad resurrectionem, quæ in vnoquoque fuit fundamentum, & fabrica sui corporis. Sed sola caro primigenia sumpta à parentibus fuit fundamentum, & fabrica corporis cuiusque nostrum: etenim cum sola illa fuerit primo informata per animam; sola illa per se habet ordinationem ad animam. Ergo caro primigenia habita à parentibus in resurrectione necessariò redibit.

4. Fundam. 4. Tertiò alij ita argumentantur: illa caro in resurrectione necessariò redibit, quæ prius, purius, & perfectius participat speciem naturæ humanæ, sed talis est caro primigenia, quæ à parentibus accipitur. Ergo illa in resurrectione necessario redibit. Vtramque propositionem, vt notam accipiunt.

5. Fundam. 5. Quartò nonnulli ita arguunt: quoniam materia primigenia sumpta à parentibus magis fuit de intentione naturæ. Ergo illa necessario in resurrectione redibit. Consequentia videtur nota; quia principalis intentio naturæ est attendenda: antecedens verò ostenditur: quoniam naturæ principalius intendit generationem suppositi, quam eiusdem geniti conseruationem.

§. 2.

Reijcitur hæc opinio.

6. Non placet opinio. HÆc tamen opinio, quamuis sit cõmunis, nunquam mihi placuit: nihil enim video, vnde vel probabiliter deducatur carnem primordialem sumptam à parentibus in ipsa generatione necessario esse reddendam quin potius suppo-

supposito, quòd caro ista sues habeat fluxus, & refluxus, vt habet opinio omnino tenenda, quam ostendimus in 4. artic. §. 2. num. 14. non video, cur illa, aut tota, aut secundum aliquas partes sit reditura. Et hanc sententiam mihi probat D. Thom. quolibet. 8, art. 5. in fine corporis, dum his verbis concludit: *Et secundũ hanc opinionem de vtroque prædictorum indifferenter, scilicet generato ex alimento, & à parentibus tracto tantum resurget, quantum est necessarium ad speciem, & quantitatem debitam humani corporis.* Si igitur de vtraque materia indifferēter sumenda est resurgentis caro, vtique nec prius vna quam altera resumenda erit: nec altera erit necessario reddenda.

D. Thom.

§. 3.
Soluuntur argumenta.

7. Ad 1. ET profectò efficaciter ex eo conuincitur; quia fundamenta, quibus nititur, nullam, vel apparentem habent efficaciam: etenim primum argumentum fundamentum sumit sine vllo fundamento: quia supponit carnem primigeniam, vel solam esse de veritate naturæ humanæ, vel illam principaliter ad eam pertinere. Vtrumque tamen est falsum: nam quod sola caro primigenia non sit de veritate naturæ humanæ, contra Magistrum ostendimus supra articul. secundo §. 3. num. 23. Quod verò, nec sola principaliter ad humanam naturam pertineat contra Richardum, & Diuum Bonauenturam probauimus supra articulo 5.

8. Ad 2. Maior est falsa. Ad secundũ, & maior est falsa, si absolutè sumatur, & minor. Quod maior sit falsa, si absolutè sumatur, ex eo patet, quòd omnis illa caro est fundamentum, & fabrica corporis humani, quod verè integrat, & componit humanum corpus, humanamque naturam: iam verò non omnis caro, quæ aliquando fuit de veritate, & integritate humanæ naturæ reddenda est in resurrectione, vt in sequenti artic. ostendemus. Non igitur omnis caro; quæ fuit fundamentum, & fabrica componens humanum corpus, habet necessariam ordinationē ad resurrectionē: cuius oppositum sumit maior. Quod verò minor sit falsa, euidenter patet: quo-

Minor etiā falsa est.

niam non sola caro à parentibus accepta fuit de integritate humanæ naturæ, vt diximus artic. 4. §. 3. & artic. 5. Probatio autem nihil vrget. Quia non sola illa caro est fundamentũ humanæ naturæ, quę primo fuit informata anima rationali.

9. Ad 3. Ad tertium patet solutio ex dictis supra articulo quarto §. quarto num. 33. vbi ostendimus vtramque carnem, primigeniam, scilicet, & nutrimentalem æque pure, & æque perfectè participare speciem naturæ humanæ. Quare licet admitteretur maior (quæ tamen absolutè non est admittenda) minor esset neganda: quæ tamen sine fundamento sumitur.

10. Ad vlt. Ad postremum negandum est antecedens; rursus probatio etiam deficit: quia natura, sicut per se intendit dare esse supposito, quod generat; ita etiam intendit conseruare, quod genuit: & inde est, vt nō esse magis repugnet enti, quod iam est, quam illi repugnat etante quam esset.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm in resurrectione debeant restitui omnes partes materiæ, quæ aliquando fuerunt de veritate naturæ humanæ?

§. 1.
Refertur pars affirmans.

1. Opinio affirmans. CONTROVERSIA est inter Theologos, vtrùm in resurrectione restituendæ sint omnes partes materiales, quæ aliquando fuerunt de veritate naturæ humanæ? quidam affirmant, si credendum est *Abulensi in capite 22. Matthæi quæstione 244. in principio*, cuius opinionis videtur esse Augustinus libro 22. de Ciuitate Dei capite 15. 19. 20. & 21. nam capite decimo quinto reputat absurdum aliquid periturum fore de corporibus hominum resurgentium. Quod expressius declarat, capite decimo nono, inquiens: *Quid iam respondeam de capillis, aut vnguibus? semel quippe intellecto, ita nihil periturum esse de corpore, vt deforme nihil sit in corpore; simul intelligetur ea, quæ deformem facturæ fuerant enormitatem massæ ipsi accessura esse non locis, in quibus membrorum forma*

Abulens. August.

forma turpetur. Et addncta similitudine vasis in massam redacti addit: *Qua propter si capilli toties tonsi, vngesque desecti ad loca sua deformiter redibunt; Nec tamē cuiq; resurgenti peribunt: quia in eādem carnem vt quemcunque ibi locum corporis teneant serua ta partium congruentia, materiæ mutabilitate vertentur.* Et plura alia in hanc sententiā in toto illo capite scribit. Eandem sen- *August.*
tententiam rursus repetit, ad finem capitis 20. his verbis: *Quod decus, vt seruetur, si aliquid demptum fuerit indicenti alicui granditati in parte aliqua constitutæ, quod per totum spargatur, vt nec id pereat, & congruentia partium vbique teneatur: non est absurdum, vt aliquid inde etiam staturæ corporis addi posse credamus; cum omnibus partibus, vt decorem custodiant, id distribuitur, quod si enormiter in vna esset, non deceret.* Tandem cap. 21. ita concludit: *Restituetur ergo, & quidquid de corporibus vivis, vel post mortē de cadaueribus perijt: in spiritualis corporis nouitatem ex animalis corporis vetustate mutatum resurget, Incorruptione atq; immortalitate vestitum.* *Idē Aug.* Ex quibus Augustini locis patet ex illius sententia quidquid materiæ vnquam fuit in homine, totum id esse restituendum, v. g. quidquid ex vnguibus exectum est, ex capillis tonsum, deniq; quidquid actione caloris consumptum fuerit.

2. *1. Argum.* *Luca. 21.* Auctores huius opinionis mouentur: Primo quidem ex verbis Christi Lucæ 21. *Capillus de capite vestro non peribit.* Ergo totū, quod fuit in capillis restituetur. Ergo à fortiori restituetur quidquid fuit in alijs membris, quæ magis sunt de integritate humani corporis, & hoc videtur fundamentum Augustini.

3. *2. Argum.* Secundo; quia omnes partes materiæ consumptæ fuerunt informatæ anima rationali. Ergo omnes habent ordinem ad resurrectionem: nam ob eam causam corpus humanum ad eam habet ordinem.

4. *3. Argum.* Tertio; quia aliàs non resurget totum corpus hominis, & per consequens, nec totus homo.

5 Postremo; quia ex communi sententia resurget, quidquid fuit de veritate naturæ humanæ. Iam verò omnes illę partes consumptæ fuerunt de veritate illius.

§. 2.

Refertur pars negans.

Communis tamen Theologorum sententia partem negantem est amplexata: ita *D. Thom. in 4. dist. 44. q. 1, art. 2. q. 5. & in 4. contra gentes cap. 81, ad 4. & ibi Ferrariensis. Scotus in 4. dist. 44. q. 1. art. 2. concl. 2. Richardus ibidē ar. 1. q. 4. Sotus q. 12. art. 2. ad 2. pag. 437. col. 2. Argent. q. 1. ar. 2. concl. 1. Bassolis in 2. dist. 30. q. 2. art. 1. ad confirm. quinti argum. Abulēs. in cap. 22. Matth. q. 243. litera Y, & latius q. 244. per totam, Angles in Floribus de Resurrect. art. 6. diffi. 1. Conimbri. 2. Physic. c. 9. q. 5. artic. 3. ad 4. Suar. 2. tom. ad 3. part. disp. 44. sectio. 2. §. ex his facilè. pag. 810. colum. 2.* 6. *Opinio negans. D. Thom. Ferrar. Scotus. Sotus. Argent. Bassol. Abulens. Angles. Conimb. Suarius.*

Motiua sunt: 1. quia restitutio omniū partium materialium non est necessaria, vt idē numero homo resurgat; nā sine illis dicitur idē homo: sicut sine illis diuisim, & determinate sumptis idem numero per mansit in tota vita. 7. *1. Arg. huius opinio.*

Secundo; quia corpus beati resurgentis, vel esset immoderatę quātitatis, si omnes partes eiusdem membri eidem redderētur: vel immoderatę densitatis, si in alijs refunderentur membris. 8. *Secundum.*

Tertio; quia fieri potest, vt plures ex illis partibus fuerint in pluribus hominibus: nec tamen debent omnibus simul restitui. 9. *Tertiū.*

Authores huius communis sententiæ inter se variant: quidam enim illorū volunt omnes illas partes esse restituendas, quę datę fuerunt in augmentum; non tamen omnes, quæ actione calidi consumptæ per nutritionem resarcitæ sunt; hanc sententiam pluribus placuisse refert *Abulensis in dicta q. 244. ad 1. principale litera R. fol. 77. col. 4. in fine: quæ videtur placuisse D. Thom. in d. q. 5. ad 1.* vbi credit Augustinum iuxta hanc sententiam esse intelligendum: eamque cōfirmat; quia partes quę sunt secundum augmentum: cum pertineāt ad integritatem, secundum speciem debent restitui. 10. *Authores non conueniunt inter se. Abulens. D. Thom.*

At tamen *Abulensis in dicta quæstione 244. litera S. vsq; ad literam D. D.* putat hanc sententiam veram esse de partibus augmenti partium essentialium: non tamen accidentalium, quales sunt capilli, & vngues. Ex quibus iam colliges omnes conuenire, vt redire nō debeant omnes partes, quæ actione calidi deperditæ fuerunt, 11. *Abulens.*

§. 3.
Vera reſolutio.

12. Vera reſolutio. 1. aſſertio. PRo reſolutione dicendum eſt primò, *Reſtitutionem omnium partium materialium, quæ aliquando fuerunt in homine, non eſſe neceſſariam ad veritatem reſurrectionis*: nec enim neceſſaria eſt ad identitatem numericam vel hominis reſurgentis, vel materiæ reſtituendæ; id, quod optimè demonſtrat prima ratio cõmunis opinionis.

13. 2. aſſertio. Deinde aſſerendum eſt *reſtituendas eſſe omnes partes, quæ partibus principalibus fuerunt datæ in augmentum; non tamen identitate ſecundum materiam, ſed ſecundum ſpeciem, & formam.* Et ad hunc ſenſum explicanda eſt ſententia D. Thom. & Abulenſ. hæc aſſertio facilè explicatur: nam quiſque noſtrum debet reſurgere in naturali ſuæ complexionis magnitudine, atque ſtatura; ita vt ſingulæ partes ſubſtantiales corporis habeant ſtaturam naturaliter ſibi debitam in proprio, ac naturali corporis ſitu. Si igitur contingat, vt in ſenectute de illo naturali augmento aliquid detractum ſit, illud ipſum reſtituendum erit. Attamen ſecundum ſuam ſpeciem (quæ fuit altera pars aſſertionis) non tamen ſecundum materiam: quia redibit pes ſecundum ſpeciem, & ſtaturam pedis; ſimiliter de alijs partibus, quæ dicitur identitas ſecundum ſpeciem: ſed non neceſſariò redibunt omnes illæ partes, quæ in iuuentute talem ſpeciem conſtituerunt: nam plures earum actione calidi conſumptæ ſunt, & progreſſu ætatis aliæ in earum locum introierunt, quæ omnino redibunt, ſi tempore mortis in homine inerant: ſi quid autem ad perfectam ſpeciem ſingulorum membrorum deſideratum fuerit; tunc illa, quæ à ſingulis membris conſumptæ ſunt, eiſdem reſtituentur. Hæc dicta ſint conſentaneè ad noſtram reſolutionem, de qua in art. ſequente: nam alij aliter reſpondebunt.

14. 3. aſſertio. Aſſerendum eſt tertiò: *fieri non poſſe, vt omnes partes materiales, quæ aliquando in homine fuerunt, eidem reſtituantur.* Hæc aſſertio eſt ferè ab omnibus recepta; & euidenter confirmatur argumento ſecũdo communis ſententiæ: nec enim intelligi poteſt, quo pacto tanta materiæ quãtitas in reſurrectione in eodem corpore fiat, ſeruata eiuſdem corporis naturali pulchritudine, & decore: etenim naturaliter id fieri nequit: miraculum autem non eſt, quod admittamus.

Aſſerendum eſt quartò cõmunem ſententiam etiam habere locum in illis partibus, quæ à capillis, & vnguibus detractę ſunt; quæ fuit ſententia Abulenſis contra D. Thomam: non tamen ob eam rationem, qua ducitur Abulenſ. non dari ſcilicet in capillis, & vnguibus certam, ac determinatam magnitudinem: id enim fortè falſum eſt; ſed ob eam potiùs rationem; quia totum augmentum, quod his partibus eſt naturale, non ſpectat ad corporis pulchritudinem, ſed ad deformitatem potiùs: illud enim ex ſuperfluitate prouenit, non ex neceſsitate: vnde fit, vt totum naturale iſtarum partium augmẽtum ad ſpeciẽ naturæ minimè pertineat, ſed certum quoddam: & ob id, communiter ſcindi ſolent: quo fit, vt reſtitutio illa nec pertineat ad identitatem ſecundum ſpeciem illarum partium, quod eſt aduertendum. 15. 4. aſſertio.

Ex quo iam patet ſolutio fundamenti, quod pro ſententia D. Thom. adductũ fuit. Auguſtinum porrò ad eum ſenſum intelligi non poſſe ſtatim dicemus. 16.

§. 4.
Soluuntur argumenta affirmantis.

ARgumenta verò ſententię affirmãtis facilè ſoluuntur. Nam ad primũ reſpondetur ex illis Domini verbis nihil ad propoſitum colligi poſſe: quoniam vt fere omnes aduertunt, & cum illis *Ianſenius cap.* 122. *ſuæ Concordiæ, pag.* 1834. illa verba continent familiarẽ tropum ſacræ ſcripturæ, quo ſignificatur hominem, qui vſque ad finem perſeuerauerit, nequaquam periturum, vt qui Deo protegente ab õmnibus illatis malis liberandus ſit. Quare idem eſt nullum capillum de capite periturum, atque hominẽ non eſſe periturum: ſicut etiam 1. *Reg.* 14. & 2. *Reg.* 14. & 3. *Reg.* 1. idem eſt capillum capitis in terram non cadere, & hominem non perire. Conſolatur igitur Chriſtus diſcipulos ne malis ſuccũbant; quia ab illis omnibus diuinitus ſunt liberandi. Quod ſi eum Auguſtino locum de reſurrectione intelligas; ſenſus erit: ne timeant

17. Ad 1. opinionis affirmantis.
Explicatur verbа Lucæ 21.
Ianſen.
1. Reg. 14.
2. Reg. 14.
3. Reg. 1.

meant tormenta corporisque laceratio-
nes; quia nec minimus capillus violentia
tyranni cadens, peribit in resurrectione;
ne dùm cætera corporis membra, quan-
tumuis dilaniata, atque discerpta: nam ob
id dicitur Lucæ 12. *Capilli capitis vestri*
omnes numerati sunt.

18. Ad 2. Ad 2. negandum est ordinem ad resur
gendum per se sumi ab actuali informa-
tione per animam rationalem; quæ est
communis solutio, de qua *Abulens. in d.*
Abulen. *q.244. l. F.* nec verum est corpus huma-
num ideò resurrecturum, quia anima est
informatum. Sed quia est pars essentia-
lis naturæ humanæ spectans ad speciem
illius.

19. Ad 3. Ad 3. omissa solutione *Abulens. vbi su-*
prà ad 3. lit. BB. respondetur non esse ne-
cessarium, vt totum corpus resurgat to-
talitate materiali; sed totalitate secũdum
speciem, quæ expenditur penes omnes
partes ætherogeneas secundum speciem
semper manentes: quia nimirum pes sem
per manet in eadem totalitate, quam spe-
cies, & figura pedis requirit; & manus si-
militer, & cæteræ partes, vnde sicut va-
riatio partium secundum materiam non
reddit corpus truncum, quia semper ma-
nent omnes partes secundum rationem
propriam, & specificam suæ naturæ; ita
corpus resurgens non censebitur truncũ,
quanuis non habeat omnes partes mate-
riales, quas aliquando in vita habuit.

20. Ad 4. Ad 4. negandum similiter est resurre-
ctorum fore, quidquid aliquando fuit de
veritate naturæ humanæ, si propriè lo-
quendum est: nam id omne dicitur de ve-
ritate naturæ humanæ, quod cum anima
componit naturam humanam: in quo sen
su omnes partes materiales, quæ fluxe-
runt, fuerunt de veritate illius: cum tamẽ
non omnes, debeant resurgere, vt con-
clusum est: aliundè igitur sumenda est
hæc necessitas resurgendi in partibus hu-
manæ naturæ: & quidem iuxta nostram
sententiam sumi debet ex morte, quam
in natura humana passæ sunt.

21. Quo ordi-ne facienda. Porrò quo ordine facienda sit super-
fluarum partium dispositio, & assumptio
earum, quæ sunt necessariæ ad iustam re-
surgentis staturam? omissis aliorum pla-
citis, puto id relinquendum esse diuinæ
prouidentiæ: quòd satis est de mente *D.*
D. Thom. *Thomæ quodlib. 8. q. 5.* & in hoc sensu ve-
rissima est vltima opinio, quam suprà re-
tulimus, quæ probata fuit *Argent. in 4.* *Argent.*
dist. 44. q. 2. art. 1. concl. 2.

Nec audiendus est Abulensis, dùm in 22.
d. q. 244. l. X. negat materiam, quæ fuit Reijcitur Abulens.
vnius membri, quando illi est superflua
non posse assumi ad aliud membrum: id
enim nullum habet fundamentum, & est
contra *August. in lib. 22. de Ciuit. Dei cap.* *D. Aug.*
20. & 21. nec opus est hæc curiosiùs in-
uestigare.

ARTICVLVS IX.

Vtrùm resurgere debeamus in illa materia, quam tempore mortis habebamus?

QVod in ea materia simus resurre- 1.
cturi, in qua mortui fuimus, & De materia
quæ post mortem redacta est in ci quæ fuit tẽpore mortis.
neres nõnulli probarunt, vt testatur *Abu*
lens. tom. 6. in c. 22. Matth. q: 244. lit. O. fol. *Abulen.*
76. col. 3. *quam magis probat Mayronius in* *Mayron.*
4. dist. 45. q. 3: ego autem puto esse veris-
simam, quanuis Abulens. sine fundamen
to eam appellet irrationalem.

Quam primò confirmamus ex verbis 2.
Concilij Toletani 11. in confessione fi- 1. confirm. ex Concilio Tolet. 11.
dei, vbi ait: *Resurgemus in ista carne, qua*
viuimus, consistimus, & morimur. Deinde; 2. confirm.
quia Dominus in ea carne resurrexit, quæ
fuit in sepulchro: similiter & beata Vir-
go, homines item qui in die iudicij vixe-
rint, in eisdem corporibus resurgent, in
quibus obiere antequam in cineres resol-
uantur, vt ex *August. Anselm. & Occam,*
tanquam verum docet Suarius 2. tom. ad 3. *Suarius.*
p. disp. 50. sect. 6. ante finẽ: nam paulò post
mortem & resurrexerunt, & resurgent:
nec naturali cursu resolui poterunt ma-
ximè cum ignis conflagrationis post re-
surrectionem sit venturus, vt idem *Sua-*
rius tanquam probabilius ostendit ibidẽ disp.
57. sect. 1.

Tertiò; quia fides prædicat resurre- 3.
ctionem non solùm hominum mortuo- 3. confirm.
rum, sed etiam mortuorum corporum.
Igitur illud corpus resurget, quod fuit
mortuum: nam ex *Paulo 1. Corint. 15.* il- 1. Cor. 15.
lud corpus resurget in incorruptione,
quod fuit in corruptione seminatum: per
mortem scilicet in sepultura: quæ est cõ-
munior explicatio Patrum ferè omniũ, *Glossa.*
vt *Glossæ interlinealis, Lyræ, & aliorum in* *Lyra.*

eodem

Tertull. D.Greg. eodem loco, adde Tertull. de resurrectione carnis cap. 52. cum pluribus sequentibus. Ex quibus etiam verbis Gregor. 14. Moralium c. 33. colligit nefas esse asserere aliam carnem surgere, quam fit mortua. Et merito; quia apud Theologos certissimum est resurrectionem nostram futuram esse similem resurrectioni Christi in termino à quo; siue illa cadat supra hominem, siue supra corpus. Resurrectio autem tàm Christi, quàm corporis Christi, fuit ex vera morte Christi, & sui corporis, tanquam à termino à quo. Iam verò sola illa materia, & solum illud corpus potest dici mortuum, quod morte cecidit: quia solum illud desijt viuere per separationem animæ à corpore: nam quæ partes, aut actione caloris consumuntur; aut à toto scinduntur; propriè loquendo non dicuntur mori: quia etsi vitam amittunt, eam tamen non amittunt per separationem animæ à toto corpore, quæ est altera pars hominis, quæ sola separatio propriè dicitur mors.

4. 4. confirm. Quartò accedit: quoniam ex sacris literis mortui resurgent ex sepulchris, in quibus iacent; atque ex cineribus, in quibus dicuntur habitare: id enim significant verba Christi Domini Ioan. 5: *Et qui in sepulchris sunt, audient vocem filij Dei: & qui bona egerunt, procedent in resurrectionem vitæ.* Idem insinuat Ezech. 37: *Aperiam sepulchra vestra. & educam vos de sepulchris vestris.* Vaticinium etiam Daniel. 12. *Et multi de ijs, qui dormiunt in terræ puluere, euigilabunt.* Isaiæ 26: *Interfecti mei resurgent: expergiscimini, & laudate qui habitatis in puluere.* Dicuntur autem mortui habitare in puluere, & in sepulchro; quia in illis est materia, in qua sunt resurrecturi, vt expressè docet Theodor. *lib. 5. diuinorum decret. cap. de resurrectione, vbi ita ait: Ex paruis reliquijs carnis in puluerem resolutæ constituet substantiam resurgentis: & ideò dixit mortuos in monumentis audituros vocem Filij Dei, in quibus non habitant animæ, sed corpora.* Eundem sensum explicant verba siue Augustini, siue Eusebij *in sermone 156. de Tempore: mors corporis, quod in puluere confectum suscepit; id ipsum discussa restituet.* Et statim, *mors, quod suscepit, hoc refundit.* August. in lib. de Consolat. mort. serm. 2. c. 2. & 3: *Deus pulueres illos, in quos resoluitur caro, quocunque modo transmuttentur, nouit, & seruat, vt eos reddat.* Homilia etiam 20. in Ioan. *Resurgent corpora iustorum in monumentis iacentia.* Chrysost. hom. 8. in epistol. ad Thessalo. pag. 1369: *Pulueres colliget in terra: vt illa depositum reddat.* Tertull. de resurrectione carnis cap. 52: *non aliud corpus, quàm quod moriendo seminatur*, scilicet resurget, & inferiùs cap. 63: *Carnis interitum, quem putas; secessum scias esse: non sola anima, se ponitur; habet & caro suos sinus; interim in aquis, in ignibus, in alitibus, in bestijs: cum in hæc dissolui videtur, in vasa transfunditur si etiam ipsa vasa defecerint; cùm de illis quoque effluxerit in suam matricem terram, quasi per ambages resorbetur, vt rursus ex illa repræsentetur.* Denique ferè omnes Patres, qui contra hæreticos disputant, vno ore asserunt carnem morte dissolutam, quâtumcunque dispersa sit, Deo esse notam, vt eam in resurrectione restituat; videtur igitur nostra sententia Patribus esse familiaris.

Ioan. 5. Ezech. 37. Dan. 12. August. Chrysost. Tertull.

5. 5. confirm. Quinto adhuc loco confirmatur: quoniam ideò ossa, & cæteræ Sanctorum partes, quæ in sepulchris inueniuntur, ab Ecclesia, tanquam veræ reliquiæ venerantur: quia in resurrectione sunt immortalitate, atque gloria decorandæ. Vt omittamus plures congruentias: est enim quàm congruentissimum, vt illa caro immortalitate donetur, quæ ad gratiam finalem iuuat suam animam.

6. 6. confirm. Postremò illam opinionem ex eo confirmo, quia cæteræ omnes, vel sua absurditate conuincuntur, vel non satis cum Philosophia consentiunt, vt patet ex illis, quas impugnauimus: hæc verò opinio nullam habet difficultatem, quæ facilè non soluatur. Et hæc de hac opinione dixisse satis sint.

ARTICVLVS X.

Vtrùm resurgere debeamus in tota materia, quam in morte habebamus?

1. EX præcedenti articulo constat eam carnem in resurrectione nobis esse reddendam, in qua mortui sumus, siue illa sit per generationem habita, siue ex alimento per nutritionem adaucta: sola superest difficultas; an tota illa, in qua mortui sumus, sit nobis reddenda?

§. 1.

§. 1.

Ponitur resolutio.

2. Resolutio quæstionis.

IN qua difficultate dicendũ est ex materia, quæ nobiscum cecidit, tot partes esse sumendas, quot satis sint ad perfectam staturam, in qua quisque est resurrecturus: si quid superfluum fuerit, relinquetur: si verò quid defuerit aliunde assumetur, modo inferiùs explicando: nõ igitur necesse est, vt semper, & in omnibus tota materia, quæ passa est mortem restituatur; quia sicut in aliquibus potest contingere, vt tota materia non sufficiat; ita in aliquibus continget, vt aliqua superfluat; in quo casu, quæ partes sint eligendæ, inferiùs dicemus.

Vbi sit difficultas.

Tota difficultas posita est in euentu, quo caro vnius hominis ab alio comedatur; ita vt eadem materia in vtroque reperiatur. Quam difficultatem aduersus Christianos pro euertẽdo ar. resurrectionis gentes olim obijciebant; rem ad eum art. coarctando ne eadem materia, vel integra, vel secundum aliquas partes ad plures homines æqualiter pertineat, vt videre est apud Iustinum in quæstionibus Græcanicis q. 14. & apud Antenagoram Philosophum Christianum eiusdem sæculi cum Iustino anno 181. in tract. de resurrect. mortuorũ tom. 9. Bibliothecę Patrum æditionis 2: quam eandem difficultatem contra veritatem corporis humani in resurgentibus olim obijciebant hæretici, & similiter obijcit Durand. cõtra reditum eiusdem materiæ.

3. Qui de ea scribant.

In soluenda hac difficultate laborarũt præcitati Patres cum *August. 22. de Ciuitate Dei c. 20. & Theologi in 4. dist. 44. vbi D. Thom. q. 1. art. 2. q. 4. ad 3. 4. & 5. D. Bonauent. art. 2. q. 1. Richardus art. 5. q. 1. ad 1. Scotus q. 1. art. 2. ad 2. Argent. q. 1. art. 1. in fine, Sotus q. 1. art. 2. ad 2. Onandus propositione 6. & 7. & plures alij. Theologi etiã in 2. dist. 30. vbi D. Bonauent. art. 3. q. 1. n. 57. Ægidius q. 2. art. 2. ad 6. Bassolius q. 2. art. 1. ad 6. D. Thom. 4. contra gentes c. 81. ad 5. vbi Ferrarien. Abulens. in c. 22. Matth. q. 243. ad 3. primæ opinionis, litera YY. Conimbr. 2. Physic. c. 9. q. 5. art. 3. ad 4. Suarius 2. tom. ad 3. partem, disp. 44. sect. 2. ad argumenta Durandi, pag. 809. col. 1. & 2.*

August. D. Thom. D. Bonau. Richard. Scotus. *Argent.* Sotus. Onand. *Aegid.* Bassol. Abulens. D. Thom. Ferrar. Conimb. Suarius.

4. Cui tamen difficultati locus non esset, si vera foret opinio Magistri: *teste D. Thoma in 4. loco cit.* nam apud eum caro primigenia, in qua sola (vt ait) resurgemus, non potest fieri de veritate substantię alterius hominis: nam licet ab alio comedatur nunquam in veritatem substantiæ illius transibit, sed permanebit distincta à carne aliorum, sed opinionem Magistri iam reiecimus. — Apud Magistrum non habet locũ.

5. Non recipitur Thenagoras.

Et eodem modo non recipitur respõsio *Antenagoræ loc. cit. pag. 393. & 394.* dũm negat humana corpora ab alio homine comesta posse in carnem comedentis conuerti; sed resiliente nutritiua potẽtia statim abijci tanquam nutrimentum alienum: etenim (vt benẽ aduertit Suarius) hoc & contra experientiam est, & contra physicam rationem; cum caro illa comesta actione calidi resolui posit. Et ob eandem rationem reijciẽdi sunt, quos refert D. Bonauent. loc. cit. qui negant hominem nutriri posse carne primigenia alterius hominis, quam appellant carnem secundum speciem. — Nec quos refert Bonau.

6. Nec placet solutio cõmunis.

Viris etiam doctissimis, & inter eos Suario non placet solutio cõmunis (quæ est Augustini) scil. in eo casu, quo eadem pars materiæ ad multos homines æqualiter pertinuerit reddẽdam esse ei in quo primùm cœpit: nec enim vident, quam certa ratione hoc constet; aut cur sola tẽporis antecessio maius ius conferat, vnde recurrunt ad diuinam prouidentiam, qua caro illa pro ratione meritorum cuiusq; vel vtrique, vel alteri tantùm restituetur.

§. 2.

Ponitur vera resolutio.

7. Dictum Iustini.

PRo vera tamen resolutione illud primo loco dicimus cum Iustino, non proinde negandam esse resurrectionem, quod argumentum hoc ingerit difficultatem: nam cum non faciat demonstrationem, diuinæ prouidentiæ, & omnipotentiæ relinquenda erit difficultatis explicatio.

Notandum ex Iustino.

Sed ex mente eiusdem Iustini supponendum est, Deum ita omnia dispositurum, vt viderit esse necessarium ad communem omnium hominum resurrectionem perficiendam, seruata veræ resurrectionis ratione, & hominis resurgentis identitate. Vnde probabilissimum mihi fit, nunquam euenturũ, vt duo vel plures homi-

homines aut eãdem materiam integram vnquam habeãt, & in ea integra decedãt; aut maiorem eiusdem materiæ partem. Et per consequens ex hoc cap. nunquam defuturam esse propriam materiam, ex qua cuiusque corpus in eadem numerica identitate principaliter fabricetur: quanuis ob alios euentus possit deficere propria materia, quæ satis sit ad corpus integrè fabricandum. & opus sit Deo aliunde materiam supplere, vt fiet in infantibus, & in ijs, qui ob aliquod impedimentum nõ tantùm materiæ habuerunt, quãtùm satis sit ad perfectũ resurgentis corpus resarciendum. Quomodo autem id fieri possit? & si à nostro intellectu comprehendi nequit; à diuino tamen benè cõprehenditur, qui omnia ad destinatos fines suauiter disponit.

8. Aduertend. Vt autem hoc vteunque attingamus, aduertendum est eandem materiam, vel integram, vel partialem in pluribus hominibus simul existere, hoc tantùm modo fingi posse: si nimirum vnus carnem alterius comedat: vel immediatè eam in se ipsa comedendo, vel mediate comedẽdo carnem animalis; quod humanam carnem deuorauit. Quid autem repugnantiæ implicat Deum ita disponere, vt nullus carnem animalis comedat, quæ ex carne hominis fuit genita? prætereà quid repugnat nullum hominem mori cum ea substantia, quam ex alterius hominis carne aggeneratam habet? potest enim talis caro actione caloris consumi, prius quam moriatur talis homo: maximè quia nullus est, qui solis carnibus humanis nutriatur; & pauci, qui ea aliquando vtantur.

9. Explicatur Iustinus. Et hunc sensum mihi habet responsio Iustini, dùm respondebat gentilibus hoc argumentum non habere demonstrationem: *Quid scilicet ex eo, quod plures humanis carnibus vescantur, non necessariò infertur eandem numero carnem, quæ reddenda erit in resurrectione in pluribus hominibus reperiri.* Quæ sanè doctrina est ferè omniũ, Optima doctrina. quos citauimus: quia omnes ferè negant aliquando futurum, vt ea caro, quæ in resurrectione huic homini necessariò est reddenda, in altero eodem modo reperiatur, vt videre est apud *D. Tham. in 4. in d. quæstiuncula 4 ad 4. & apud D. Bonauēt. Richard. & Scotum locis citatis.*

D. Thom. D. Bonau. Richard. Scotus.

10. Ex qua resolutione euidenter patet nullum iam difficultati locum relinqui. Quod si gratis exercitij gratia demus, vt duo homines in eadem materia, vel integra, vel partiali communicent; varia respondent; sed hęc sit huius difficultatis resolutio: vt si in eadem materia integra vterque cecidit, fieri non possit seruatis resurrectionis legibus, vt tota reddatur alteri; quidquid Suarius aliter dicat: fieret enim, vt alter variata integra materia non posset idem numero redire, vt benè aduertit *D. Bonauen in 4. loco citato.* Quare inter eos diuina prouidẽtia diuidetur; & in vtroque, quod defuerit ad iustam resurgentis staturam supplebitur ex alijs materię partibus, quæ in quolibet eorum actione calidi fuerunt consumptæ, si verò hæ adhuc non sint satis, aliunde supplebitur, quod defuerit. Resolutio. D. Bonau.

11. Nota casũ. At si solùm communicent in aliqua parte eiusdem materiæ; quilibet eorum cum sua propria, quam habet, resurget: illa verò pars restituetur ei, qui prius in ea cecidit: occasus enim carnis, atque seminatio eius per mortem, ius cuique tribuit, vt in eadem, qua cecidit, carne resurgat, vt iam ostendimus: quare qui prius in ea carne obijt, prius ius habuit, vt in ea debeat resurgere: eidem igitur restituetur, nulla habita ratione meritorum, quidquid Suarius aliter sentiat: in altero verò si quid defuerit supplebitur modo superius explicato. Sed de his curiosiùs speculari, minimè decet.

ARTICVLVS XI.

Vnde sumenda sit materia, quando, quæ fuit in vita, non satis est ad staturam, in qua iustus est resurrecturus?

PRO explicatione præmittimus in pluribus hominibus contingere, vt materia, in qua moriendo cecide- runt, non satis sit ad staturam, in qua resurrecturi sunt, vt patet in infãtibus tàm abortiuis, qui in vtero matrum obierunt, quàm in alijs, qui nati mortui sunt in infantia: hi enim in ea statura sunt resurrecturi, quam habituri erant in ætate plenitudinis Christi; idque iuxta exigentiam propriæ complexionis, vt inferiùs dicemus: idem etiam continget in omnibus pigmæis, alijsque monstris, in quibus natura 1. Optima quæstio. Præmissum.

§. 1.
Refertur pars negans.

1. Pars negãs. Suar. D. Thom. PArtem negantem nonnullos probasse refert *Suarius 2. tom. ad 3. partem disp. 44. sect. 2. in principio, quam satis expresse videtur probasse D. Thomas in 4. dist. 44. q. 1. art. 2. ad 3.* vbi docet hominem non fore resurrecturum eum eadem numero anima sensitiua, si illa in homine ab intellectiua realiter distinguatur.

2. 1. ratio. Fundamentũ huius opinionis est; quia posito illo casu anima sensitiua morte hominis desineret esse, sicut desinit esse anima sensitiua bruti, bruto moriẽte. At probabile est, formam simul corruptam, nec per diuinam potẽtiam redire posse: hanc enim sententiam plures probauerunt, vt ostendimus suprà *libro 1. q. 3. art. 2. §. sc eam enim probarunt Durandus, Marsilius, Alensis, imò etiam D. Thomas, quos ibidem citauimus.* Ergo non est necessarium, vt eam homine resurgente redeant eædem numero formæ substãtiales, quas habuit; sed satis est, quod redeat eadem numero anima rationalis: alioquin impossibilis esset resurrectio hominis, sicut impossibilis est resurrectio bruti. Durand. Marsil. Alens. D. Thom.

3. 2. ratio. Cõfirmatur secundò; quoniam homo formaliter constituitur in esse hominis per animam rationalem; nõ verò per cęteras formas, aut totales, aut partiales. Ergo ad identitatem numericam Petri satis est, restituatur illi eadem anima rationalis, quamuis non restituantur cæteræ numero formæ.

4. 3. ratio. Tertiò cõfirmari potest; quoniam absolutè loquendo ad resurrectionem non est necessarium, vt resurgens in eadem numero materia resurgat, vt probat *Suarius loco citato, sectione 2. §. Hæc difficultas, pag. 807. col. 2.* Ergo ad veram resurrectionem non erit necessarium, vt eadem numero anima sensitiua redeat; sed satis est, quod redeat eadem numero anima rationalis, qua homo in esse hominis absolutè constituitur.

§. 2.
Opinio affirmans est amplectenda.

5. Affirmans est vera. D. Thom. Durand. Abul. OPpositam tamen sententiam probarunt *D. Thom. in 4. dist. 44. q. 1. art. 1. q. 2. ad 3. Durandus ibidem q. 1. n. 4. Abulensis in cap. 22. Matt. q. 223. §. Ad 3. principale, & cum illis Suarius vbi suprà, & satis innuit Sotus in 4. dist. 44. q. 1. art. 1. ad 2. & 4.* Suarius. Quæ sententia verissima est & tenenda: quoniam ad veram resurrectionem per se requiritur, vt homo resurgens sit idẽ numero homo, qui vixit. At non potest idem numero homo resurgere, nisi simul resurgat idẽ numero animal, & idem numero viuens, & denique idem numero corpus prędicamentale: homo enim essentialiter est animal, viuens, & corpus. Iam verò idem numero animal non potest resurgere, nisi resurgat eadem numero anima sensitiua, per quam in esse animalis formaliter cõstituitur: & simili modo non poterit resurgere idem numero viuens, aut idem numero corpus, nisi redeat eadem numero anima vegetatiua, & eadem numero forma corporis. Quo eodem argumento demonstratur non posse resurgere eandem numero carnem, nisi resurgat eadem numero forma carnis, anima scil. sensitiua. Idem dicitur de osse, & de cæteris partibus organicis: quodlibet enim horum essentialiter constituitur ex hac numero materia prima, & ex hac numero forma substantiali. Quare si pluralitas aut animę aut formæ in homine admittatur; necessariò erit concedendum beatum resurgẽtem in iisdem numero formis substantialibus resurrecturũ: & oppositũ nõ est satis tutum: nec ego inueni, qui oppositũ assereret.

§. 3.
Soluuntur argumenta.

6. Ad 1. arg. ARgumenta autem in oppositum facilè soluuntur. Ad primum dicendum est sententiam, quæ asserit formam corruptam posse eãdem numero diuina potentia redire, esse verisimam, vt ostẽdimus *suprà lib. 1. q. 3. art. 2.* Sed quid dicendum erit, si opposita sententia admittitur? puto ea admissa non posse verã resurrectionem saluari cũ pluralitate formarum, vt benè aduerterunt *Durand. & Abul. locis citatis*, & ex dictis colligitur: ob hanc enim rationem præcitati doctores putant esse impossibilem resurrectionem brutorum. Et quamuis in hoc non sint audiendi: non puto tamen oppositũ damnari posse: etenim licet falsa sit opinio, quæ docet id, quod desiit, nec per diuinam potentiam redire posse: non tã- Durand. Abulens.

men indiget censura; cum hæc opinio pluribus Theologis, & cum illis D. Thomæ sit probata.

7. Ad 2. Ad secundum concesso antecedente, neganda est consequentia: quoniam admissa illa opinione Petrus non constituitur in toto formali esse hominis per solam animam rationalem; cum in sua essentia includat esse animal, viuens, & corpus, idque per animam sensitiuam, vegetatiuam, & per formam corporis: in esse vero materiali alterius partis physicæ tunc constitueretur non per animam, sed per formas partiales partium organicarum; sine quibus nulla forma totius potest alteram viuentis partem (corpus inquam) informare.

Ad 3. Ad tertium dicimus opinionem Suarij non esse recipiendam, vt latè ostendimus lib. 1. q. 3. art. 2. vbi vide.

QVÆSTIO V.

De natura humana, & toto composito.

1. Ordo dicendorum.
Vt euidentiùs appareat beatum in resurrectione in omnimoda identitate numerica resurgere; explicandum est, vtrùm resurgat in eadē numero humanitate: in eodem supposito: in eadem vnione substantiali: denique in eadem substantiali existentia, & duratione. ¶ Sequentes igitur excitabimus articulos. Primus est; vtrùm debeamus resurgere in eadem numero humanitate? secundus; an in resurrectione redeat eadem vnio animæ, & corporis? tertius; vtrùm redeat idē numero suppositum? quartus; vtrùm reditura sit eadem numero existentia? quintus & vltimus; verùm omnes in eadem duratione intrinseca simus resurrecturi?

ARTICVLVS I.

Vtrùm omnes debeamus resurgere in eadem numero humanitate?

§. 1.

Sententia affirmans probatur.

2. Affirmans est vera. AD quæstionem dicendum est in resurrectione eandem numero humanitatem esse redituram: quod absque vllo dubio est receptissimum: ita D. Thomas in 4. dist. 44. q. 1. art. 1. quæst. 2. ad secundam, & 4. contra gentes cap. 85. ad secundum, vbi Ferrariens. §. Circa quintum dictum, & Abulens. cap. 22. Matth. q. 223. litera M. & Z. D. Thom. Ferrar. Abulen. Quæ sententia à quibusdam inde confirmatur: quia natura humana secundum rem non est aliud, nisi ipsa anima rationalis; nō simpliciter, vt actuat corpus; sed prout dat speciem toti homini. 1. confir. Quod similiter dicunt de natura substantiali cuiusque substantialis compositi, in quibus forma partis est ipsa forma totius; prout tamen constituit totum in esse speciei: eum enim homo ab humanitate dicatur homo, & formaliter constituatur in specie hominis per animam rationalem; inferunt animam rationalem, vt constituit speciem hominis, esse humanitatem. Ad quam sententiam videntur accedere, qui putant solam formā esse totam rei materialis essentiam. Ergo iuxta hanc sententiam in resurrectione eadem numero humanitas redibit; quia eadem numero anima rationalis redit, qua homo resurgens in specie hominis constituitur.

Verùm fundamentum huius probationis communiter reijcitur, & specialiter à Diuo Thoma, & Abulensi locis citatis: nam secundum veram & receptam Philosophiam naturā substantialis in cōpositis materialibus est quædam substātia per se vna essentialiter composita ex materia & forma: quæ cōmuniter appellari solet forma totius, & ab alijs dicitur forma metaphysica; estque realiter distincta à forma, quæ est pars; suamque causalitatem exercet circa suppositū à quo distinguitur. Et hæc est communis doctrina de natura substantiali: ita Auicena in 5. Metaph. cap. 4. D. Thomas, & Abulensis vbi suprà, latè Suarius in Metaph. disput. 15. sect. 11. numero 3. & latiùs disp. 36. sect. 2. numero 4. & hæc in mysteriu Incarnationis ab omnibus supponitur tanquam verissima. 3. Non probatur. Auic. D. Thom. Abulens. Suar. Fundamentum autem oppositæ sententiæ omnino corruit, dùm asserit solam formam esse totam rei materialis quidditatem, & essentiam: oppositum nanque docet communis Philosophia Auicenæ, Diui Thomæ, Scoti, Durandi, & aliorum, quos referunt Conimbricenses primo Physicorum cap. 9. quæstione quinta, & Suarius in dicta disputatione 36, sect. 2. de quo plura dicere non est huius loci. Corruit fūdamentum aduersariorum. Conimbr.

Suppo-

4. Vera confirmatio. Supposita hac verissima sententia veritas nostræ assertionis necessariò conuincitur: nam ex dictis constat reditu-rū hoc numero corpus, & hanc numero animam, quæ sunt principia essentialia huius numero humanitatis. Non igitur possunt aliam humanitatem componere: sicut enim fieri non potest, vt detur res sine suis principijs essentialibus: ita non possunt dari principia essentialia, vt cõponentia sine re, & essentia, quam componunt, vt bene aduerterunt Conimbr. in 1. Physicorum cap. 2. q. 1. art. 5. ad 5. in fine.

5. Alia confirmatio. Accedit; quia cum idem numero homo redire debeat, nõ potest nõ redire eadem numero humanitas, quæ est huius hominis essentia, & quidditas; vt patet ex
Boetius. libro *Boetij de duabus naturis, & vna perso-*
D. Thom. *na Christi, D. Thom. de ente, & essentia cap.*
Fonseca. *1. in fine, & in 2. dist. 37. q. 1. art. 1. & pri-*
Suarius. *ma parte q. 29. art. 1. ad 4. & 3. parte q. 2. art. 1. & 12. Fonsec. 5. Metaph. cap. 2. q. 3. sect. 2. & Suario in Metaphy. disp. 15. sect. 11. num. 3.*

§. 2.

Adducitur argumentum in contrarium & dissoluitur.

6. Argumentum in contrarium. SEd contra hanc verissimam resolutionem objicitur: quoniam humanitas per mortem desinit esse, & cedit in non ens: ergo non potest redire eadem numero. Antecedens patet: consequentia probatur: Primò; quia hæc est plurimorum sententia, vt id, quod per corruptionem ita corrumpitur, vt cedat in non ens, nec per diuinam potentiam
Durand. possit redire, vt probant *Durandus, Mar-*
Marsil. *silius, Abulensis, & D. Thomas, quos citaui-*
Abulens. *mus libr. 1. quæst. 3. artic. 1. §. 1.* Deinde:
D. Thom. quoniam reditus iste est quædam iteratio, vt patet; iteratio autem repugnat idẽtitati.

7. Responsio quorundã. Ad hoc argumentum quidam ideò negant consequentiam, quia licet humana natura desinat esse, vt est quoddam totũ; non tamen desinit esse totaliter; cum adhuc maneant materia, & anima rationalis, ex quibus constituitur; & inde est, vt in totum non pereat, nec annihiletur: quæ verò ita pereunt, vt totaliter non pereant, neque annihilentur possunt diuina virtute redire eadem numero: secus dicendum erit (inquiunt) in illis naturis, quæ ita pereunt, vt aliquid ipsarum totaliter pereat, sicut continget in alijs cõpositis ab homine, in quibus forma totaliter perit: vnde ita pereunt, vt verè annihilentur: hæc enim nec diuina virtute possunt eadem numero redire; quæ fuit opinio *Durandi in 4. dist. 43. quæst. 3. &* Duran.
Ioannis de Neapoli co. 21. q. 6. Marsilij 1. Ioann. de
de Generatione q. 18. & Abulens. in cap. 22. Neapol.
Matth. quæst. 238. qui similiter dicendum Marsil.
putant, si humanitas ponitur tertia entitas à suis partibus realiter distincta, vt Abulen.
patet ex *Abulens. vbi suprà litera AA. & BB.*

Sed hæc opinio non est recipienda, 8.
dũ statuit non posse diuina virtute redire, Non recipitur.
quę in nihilum redacta totaliter periere: oppositũ enim docet vera theologia: quia potest Deus etiam quæ simpliciter quoad totam entitatem sunt annihilata eadem numero reproducere, vt laté ostendimus suprà *lib. 1. quæst. 3. art. 2. §. 3. vide*
D. Thomam 4. contra gentes cap. 81. ad 1. D. Thom.
vbi Ferrariens. & Conimbric. 2. de Generat. Ferrar.
cap. 10. quæst. 2. art. 2. & in proposito id do- Conimb.
cuit Augustinus libr. 22. de Ciuitate Dei August.
cap. 20.

Quare ad argumentum nulla adhibita
distinctione neganda est consequentia, 9. Vera solutio.
cuius prima probatio sumit, quod est pro
bandum. Ad secundam probationem Ad 1.
Abulens. vbi suprà litera CC. negat huma- Ad 2.
nitatem, dûm resurget, iterato reditu- Abulens.
ram: cum enim (vt ait) existat per esse animæ, quod nũquam interruptum fuit; vtiq; nulla in humanitate poterit admitti iteratio essendi. Quæ doctrina satis fuit *D. Thom. in 4. dist. 44. quæst. 1. art. 1. q. 2.*
ad primum, seò nec verum est humanita- D. Thom.
tem existere per esse animæ (habet enim propriam existentiam sicut & propriam entitatem, quidquid Thomistæ contradicant) nec si id Thomistis daremus, negari posset humanitatem iterum ad esse redire, quoniam licet esse animæ in se ipso & in ordine ad essentiã animæ nunquam desierit; desijt tamen actuare humanitatem: & ad hunc sensum esse humanitatis verè fuit interruptum. Vnde in resurrectione sicut iterato participabit
esse animæ; sic iterato ad essendũ redibit. 10.
Quare admittimus & hominem, & hu- Homo hic
manitatem in resurrectione iterum redi- fuit.

re ad esse: & proinde de homine verè enũtiatũ iri, quod bis fuerit; semel ante mortem, & iterum post mortem; id, quod cõ-
Suar. muniter admittitur, vt patet ex *Suario, &*
Molina. *Molina relatis, & probatis à Conimb. in 2. de*
Conimbr. *Gener. c. 11. q. 2. art. 3. ad 2: & ante eos idem*
Capreol. *docuerunt Capreol. in 2. dist. 2. q. 2. art. 3. ad*
D. Bonau. *5. & 10. D. Bonauent. contra 5. fol. 62. col.*
Caiet. *3. & fol. 64. col. 1. Caiet. 1. parte q. 10. art.*
Scotus. *5. ad finem. §. In responsione ad 2. Scotus in 2. dist. 2. q. 1. ad argumenta.* Ad obiectionẽ igitur dicendum est iterationem essendi repugnare quidem identitati simultatis in essendo; non tamen identitati rei, quæ esse consequitur: vtrùm vero repugnet identitati, aut existentiæ, aut durationis? inferiùs dicemus.

ARTICVLVS II.

Vtrùm in resurrectione redeat eadem vnio animæ, & corporis?

§. 1.

Referuntur duæ sententiæ.

1. 1. opinio. DVbium esse potest, an in resurrectione redeat eadẽ numero vnio animæ, & corporis, quæ antea fuerat? Ratio dubitãdi est; quoniam vnio hæc est de essentia hominis, vt plerique docent. & cum illis *Suarius 2. tom. ad 3. p.*
Suarius. *disp. 38. sect. 2. §. Hinc sequitur primò*: homo enim sine vnione illarum partium intelligi non potest. Ergo si hic homo numero, & hæc numero humanitas in resurrectione redire debent; vtique necessariò etiam redibit eadem vnio corporis, & animæ.

2. 2. opinio. In contrarium est; quoniam vnio ista non est de essentia hominis, vt communior docet sententia, & satis *Suarius (sui*
Suar. *oblitus) in 2. tom. disp. 44. sect. 2. dubio 2. ad finem.* Potest igitur idem numero homo & eadem numero humanitas simpliciter permanere, quanuis non permaneat eadẽ numero vnio.

3. Confirm. Confirmatur; quia vnio corporis, & animæ indiuiduatur ex eo, quod hic & nunc fit, & in tali re. Cum igitur in resurrectione fiat in tempore diuerso, & diuersa actione, nõ potest eadẽ numero redire.

4. ¶ Huic difficultati quidam respondent negatiuè: cum enim vnio ista non sit homini essentialis, sed accidentaria illius di- Opinio negans.
uersitas non poterit impedire identitatẽ
humanitatis: ita *D. Thom. in 4. dist. 44. q. 1.* D. Thom.
art. 1: ad 2. Abulens. in d. c. 22. Matthæi q. Abulen.
238. litera EE. Viguerius in suis instit. c. 21. Suar.
§. 2. versu 4. Hãc opinionem ita explicat *Suarius in d. disp. 44. sect. 2. in 2. dubio paulò ante finem*, vt dicat ad veram resurrectionem non esse necessarium, vt eadem vnio animæ, & corporis restituatur, vt præcedens dicebat opinio: de facto tamen eandem vnionem redituram esse; quia licet non sit necessaria ad vnitatem eiusdẽ hominis; confert tamen ad perfectiorẽ vnitatem eius: nec est Deo impossibile eandem numero vnionem in resurrectione reparare: his verbis insinuans, eam, nisi per miraculum, redire non posse.

§. 2.

Resoluitur quæstio nonnullis conclusionibus.

PRo resolutione aduertimus vnionẽ trifariam accipi: vno modo; pro actione, qua extrema vniuntur. Se- 5. Vnio trifariã accipi.
cundo modo; pro relatione cõiunctionis extremorum. Tertio modo; pro fundamento huius relationis, & quãuis *D. Thomas cum Abulens. Viguerio, & alijs nullã mentionem faciant tertij membri*; illud tamẽ non negant; quia relatio non datur sine fundamento: quare 2. membrum in duo diuisit *Caiet. 1. p. q. 76. art. 1. ad 6.* & sic tri- Caiet.
plex vnionis acceptio communis est, vt Conimbr.
patet ex *Conimbr. 1. Physic. c. 9. q. 11. ar. 3. ad finẽ, & in 1. de Anim. c. 1. q. 6. ar. 3. ad 5.*

Vnio sumpta primo modo cum actio- 6.
nem, & passionem denotet; potiùs dicenda est vnitio. Hæc autem & actiuè, & passiuè sumi potest. Actiuè sũpta est actio, qua agens extrema vnit, passiuè autem accepta est passio, qua eadem extrema dicuntur passa vnitionem. Huius vnitionis terminus vt *quo* sunt extrema; terminus verò vt *quod* est vnitas substantialis, v. g. naturæ humanæ, quæ immediatè resultat ex coniunctione animæ cum corpore.

De vnione primo modo.

¶ De vnione sumpta primo modo scil. 7. 1. cõclusio de vnione 1. modo.
sumpta pro vnitione sit prima conclusio: *Vnitio animæ, & corporis, quæ in resurrectione*

ctione fiet, necessario futura est alia numero à priori, quæ facta est in generatione hominis. Ita *D. Thomas, Abulens. & Viguerius locis citatis, Fonseca in 4. Metaphysi. cap. 2. q. 5. sectione 6. in fine*: nam vnitio, quæ in resurrectione futura est, erit actio supernaturalis ab agente supernaturali: cum tamẽ vnitio, quæ facta est in generatione, fuerit naturalis ab agente naturali: vtraque tamen vnitio siue actio realiter est eadẽ; quia vtraque habet eundem terminum cum quo realiter est idem; distinguitur tamen formaliter, quia vna est naturalis, altera supernaturalis: vna immediatè est à Deo, altera est etiam ab homine: nec est incommodum distinctas actiones esse ad eundem numero terminum.

D. Thom. Abulens. Viguer. Fonseca.

Quid de causalitate extremorum?

8. De mutua extremorũ causalitate. ¶ Notandum tamen est ad constituendũ terminum vt *quod*, v. g. ad constituendam naturam humanam, non solùm concurrere actionem agentis, sed etiam causalitatem vtriusque extremi; materię, inquã, & formæ: nam materia & forma non solùm mutuam inter se exercent causalitatem; sed vtranque in compositum; siue id fiat per distinctam causalitatem, vt quidã volunt; siue per eandem vlteriùs progredientem, vt alij malunt. Ex quo infertur naturam totã non solùm causari ab agente, sed etiam à materia, & forma, in suo proprio causandi genere: vnde fit vt causalitas, tàm materiæ, quàm formæ, cum sit quasi actiua, vnitio dici debet.

9. Opinio q̃stio. Inquiri igitur potest; vtrùm anima, & corpus in resurrectione eadem numero causalitate vniant, & componant naturã humanam, qua in generatione eam vniuerunt, & composuerunt? huic difficultati respondet Suarius ad veram resurrectionem non esse simpliciter necessariũ, vt eadem causalitas restituatur: de facto tamen eandem causalitatem redituram fore. Nos secundam statuimus conclusionem huic doctrinæ contradicentem:

Suarius.

2. conclusio de causalitate. *In resurrectione corpus, & anima distincta numero causalitate concurrent ad constitutionem naturæ humanæ.* Probatur, quoniam etsi anima supernaturali agentis actione in resurrectione coniungatur, & vniatur corpori tamen anima corpori coniuncta nõ supernaturaliter, sed naturaliter actua bit corpus, & componet humanitatem: similiter etiam materia, quę est altera pars hominis, quoad effectum informationis animam naturaliter sustentabit: agentis igitur actio erit supernaturalis: causaliter verò corporis, & animæ tàm ergà se, quàm ergà totam naturam humanã; erũt naturales. At eadem numero causalitas non potest naturaliter redire, vt idẽ Suarius fatetur: vtraque igitur naturæ huma nę pars distincta numero causalitate tùnc temporis concurret ad compositionem naturæ humanæ.

De vnitate sumpta pro relatione.

¶ Quod attinet ad vnionem sumptam secundo modo pro relatione, quæ inter partes vnitas interiacet sit tertia cõclusio: *Ad veritatem resurrectionis parum refert, quod relatio vnionis sit eadem, vel diuersa numero; probabilius tamen est eam futuram esse eandem.* Prior pars est D. Thom. Abulens. & Viguerij vbi suprà: nam relatio illa est accidens concomitans naturam humanam, & partes eius; potest igitur variari manente semper eadem humanitate: hæc enim quoad suam numericam identitatem à solis suis principijs essentialibus (corpore. s. & anima) per se & essentialiter pendet. Posterior pars inde ostenditur: quoniam redire candẽ numero vnionis relationem aliquo modo pertinet ad maiorem, & perfectiorem vnitatem naturæ humanæ: ob quã rationem inferiùs dicemur eadem numero accidentaria restitutum iri. 10. 3. cõclusio de vnione 2. modo.

De vnione fundamentali.

¶ De vnione sumpta tertio modo, pro vnione scilicet fundamentali, maior est difficultas: cuius explicatio pendet ex quæstione; quidnam sit hæc vnio, quę est relationis proximum fundamentum? de quo non omnes eodem modo sentiunt. Quidam voluut eam esse accidens, vel absolutum, vel relatum, quo mediante veluti dispositione præuia natura substãtialis ex materia, & forma constituitur, sed non sunt audiendi: quia materia, & forma se ipsis nullo accidente medio cõponunt naturam, ideò præcisè, quia hæc est actus, illa verò est potentia, quæ est vera Aristotelis metaphysica. 11. De vnione fundamentali est dubium. 1. sententia quid sit vnio fundamentalis.

Secunda sententia est *Caiet. 1. p. q. 76.* 12.

art. 1. ad 6. vult enim hanc vnionem nihil

2. opinio Caietani.

esse aliud, quàm formalem formæ causalitatem erga materiam; quæ ipsa suo modo est actus secundus formæ in hoc positus, quod dat esse actuale materię, sed cũ ista fundamentalis vnio, non solùm fundet relationem in forma, sed etiam in materia, ob quam rationem in vtraque debet reperiri;

3. opinio nouiorum.

ideò quidam nouiores volunt vnionem istam esse causalitatẽ tàm formæ, quàm materiæ, qua vna in alterã mutuò illabens simul cum illa componit naturam. Hæc fuit sententia *Conimbr. 1. Physicorum c. 9. q. 11. art. 3. ad finem, & expressiùs in 1. de Anima c. 1. q. 6. art. 3. ad 5. & in tractatu de Anima separata disp. 2. art. 1:*

Conimb.

probanit Suarius 2. tom. ad 3. partem disp. 44. sect. 2. dubio 2. pag. 812. col. 1. apud quẽ vnio ista est veluti conditio, & via ad cõponendum totum; nec est aliud, quàm modus quidam essendi. Quam sententiã constanter tenet, vt patet ex ijs, quæ de vnione naturæ humanæ cum verbo docet *1. tom. disp. 8. sect. 2. dicto 3. & ibidem in commentario ad 3. partem q. 2. art. 7.* & iuxta hanc sententiam putat ad resurrectionem non esse simpliciter necessarium, vt eadem numero vnio redeat; de facto tamen eandem numero esse redituram.

Suarius.

12. Non recipitur.

Ego tamen sententiam istam non puto esse admittendam, si causalitas, tàm materiæ, quàm formæ actiuè sumatur: hæc enim potiùs ad vnitionem spectat, quam ad vnionem, quæ est vtriusque causalitatis effectus, vt suprà aduertimus. Vnde Conimbr. in d. tractatu de anima separata disp. 2. art. 1. pag. 471. in medio rem melius expendentes volunt vnionem formæ cum materia esse ipsam formæ causalitatem: at tamen in facto esse, quæ est causalitas passiua: quæ sententia in bono sensu potest esse vera.

13. Propria opinio.

Puto igitur vnionem fundamentalem, in qua vnionis relatio fundatur, nec esse aliquod accidens, nec aliquẽ essendi modum præuium constituioni naturæ substantialis; sed esse ipsa extrema (materiã scil. & formam) non simpliciter sumpta; sed prout in vnitate naturæ, quam componunt, sunt substantialiter indiuisa: ita fit, vt proximum fundamentum relationis ex parte formæ sit ipsa forma; ratio verò fundandi sit indiuisio substantialis in vnitate substantiali naturæ cõpositæ.

14. Actio vnitiua ad quid terminatur?

Pro maiori tamen explicatione aduerte actionem vnitiuam (prout causalitatẽ causæ efficientis, formalis, & materialis complectitur) immediatè terminari ad vnitatem naturæ substantialis, quæ ex materia, & forma componitur; mediatè verò ad ipsas partes componentes, non simpliciter, sed vt in natura sunt indiuisę. Pro quo rursus aduerte naturam substãtialem præter vnitatem transcendentem, quam sibi vendicat, vt est ens; vendicare sibi vnitatem compositionis, quæ non est aliud, quam vnitas actualis indiuisionis in suas partes: etenim eas in se ipsa actu, & substantialiter vnit: ex quo in ipsis partibus resultat indiuisio quædam in ipsa entitate substantiali naturæ. Igitur vnitas substantialis naturæ est vnio quędam veluti actiua (nec enim nisi actiuè significari potest) qua vnione partes inter se distinctas in se ipsa vnificat, id est efficit indiuisas; vnitas verò siue potiùs vnio partiũ in natura est vnio veluti passiua: quia verè sunt indiuisæ in natura: & ideò natura est vniens partes; partes verò sunt vnitæ. Vnio naturæ est terminus primarius vnitionis: vnio autem partium in illa est terminus veluti secundarius, cuius ratio posita est in passiua vnitate, id est in passiua indiuisione partiũ in toto. Quare proximum fundamentum relationis, quæ in illis partibus vnitis reperitur, nõ est vnio ipsa actiua naturæ, qua natura eas in se vnit; sed est vnio passiua partium, qua in natura sunt indiuisę: & ob hanc rationem vnio ista fundamentalis communiter dicitur coniunctio, siuè potiùs indiuisio substantialis extremorum in vnitate substantiali totius; nam ex hac coniunctione siue indiuisione in toto resultat relatio vnionis, vt docet *D. Thom. 3. p. q. 2. art. 9, & in alijs locis citatis à Capreolo in 4. dist. 43. q. 2. art. 3. ad 1. & 2. Aureoli contra 2. pag. 163. col. 2. 3. & 4. & Caiet. in d. art. 9. §. Ex his patet, & §. Ad Durandum autem, Soncinas in 5. Metaph. q. 31. ad 3.*

D. Thom. Capreol. Caietan. Soncinas.

15. Vnio fundamentalis nõ est cõditio ad componendum.

Ex quibus iam inferes vnionem fundamentalem, quam inquirimus, dici non posse conditionem, & quasi viam ad cõponendam naturam substantialem; quãuis Suarius in d disp. 44. sect. 2. loco citato oppositum doceat: constat enim ex dictis vnionem istam, vt se tenet ex parte extremorum, consequi ad vnitatem na-

turæ

turę cōpositæ, eamque supponere, in qua partes fiant indiuisa, & in hoc sensu optimè dixerunt Conimbri. vnionem illam importare causalitatem in facto esse: quia importat partes in natura actu esse: & indiuisas: quæ indiuiso est terminus veluti secundarius vnitionis.

16. Duplex est coniunctio extremorū. Sed vt omnia euidentiora fiant; aduertc in proposito duplicem coniunctionem extremorū esse distinguendam: vnam, in distātię, siue simultatis, qua ea dicūtur cō iuncta, quæ simul sunt, & inter se indistātia: alteram; compositionis, quæ est indiuisio in vnitate totius compositi: hæc posterior propriè dicitur vnio substantialis: prior autem; nequaquam: nam prior expenditur penes vnitatem situs, quæ est accidens: posterior verò: penes vnitatem substantialem naturæ. Posterior consequitur vnitatem cōpositionis, prior verò eam antecedit, tanquā conditio, sine qua extrema mutuam suam causalitatem, nec inter se, nec erga compositū exercebunt: nec enim forma potest actuare materiā, nisi indistantem: nec materia sustentare formam, à qua distat. Nos autem agimus non de vnione indistantiæ, sed de vnione substantiali, quæ est indiuisio extremorum in vno tertio substantiali.

17. 4. Conclus. His ita suppositis, 4. statuimus conclusionem: *In resurrectione eadem fundamentalis vnio necessario redibit.* Hæc conclusio satis est de mente *Fonsecæ 4. Metaphy. cap. 2. q. 5. sect. 6. ad finem. confirmatur authoritate August. serm. 156. de tempore (qui tribuitur Eusebio, & de diuersis est serm. 54.)* vbi ita ait: *Reuocabitur: ergo in contuberniū pristinum animæ, & corporis vnitas, & nullis vnquam sæculis dissocianda germanitas.*

August. Fonseca.

18. Ratione probatur. Ratione verò ita probatur: quoniam cū in resurrectione necessario redire debeat eadem numero natura humana, ex eisdem numero partibus cōstituta; nec essario etiam redibit eadem numero vnitas compositionis, id est, eadem numero actualis, & veluti actiua indiuisio in suas partes: & per consequens necessario redibit eadem numero partium indiuisio in ipsa natura: nam hæ negationes diuisionis habent in suis subiectis fundamentū veluti essentiale, & necessarium. Quare permanente eodē subiecto, nō potest non permanere eadem numero negatio: sicut si Deus annihil ret Angelum, & rursus

eum reproduceret; eadem semper vnitas, hoc est, indiuisibilitas potentialis in partes, simul cum Angelo rediret. Quare licet negatio illa, & indiuisibilitas non sit de essentia naturæ humanæ: fundatur tamē essentialiter in illa; quare natura nō multiplicata, nec illa multiplicabitur.

§. 3.

Soluitur ratio dubitandi.

Ad rationē igitur dubitandi in principio allatam patet solutio: nam si sermo sit de vnione primo modo sumpta; illa non necessario redibit, vt habet 1. & 2. conclusio, & hoc solū probant argumenta in oppositum adducta: at si sermo sit de vnione sumpta secundo modo pro relatione; patet ex 3. conclusione eam de facto eandem numero redituram; non tamen id esse ad veritatē resurrectionis necessarium: & hoc posterius probāt argumenta in oppositum. Porrò si agendum est de vnione 3. modo accepta; illa quidem redibit, vt habet 4. conclusio: nō quod sit de essentia naturæ humanæ, vt Suarius voluit: est enim quædam negatio consequens ad naturæ humanæ compositionem, vt diximus, vnde etiam si natura humana nequit intelligi sine actuali compositione in facto esse; benè tamen intelligi potest sine actuali indiuisione in suas partes: hæc enim est passio cōsequēs entitatem compositam. 19. Ad rationē dubitandi.

Nec valent argumenta in oppositum: quoniam negationes entitatem necessario comitantes, licet non sint de essentia, non multiplicantur sine multiplicatione suæ entitatis: nec verum est hasce negationes indiuiduari ex circunstantijs extrinsecis hic, & nunc; quidquid nonnulli oppositum sine fundamento doceant. 20. Ad argumēta in oppositum.

ARTICVLVS. III.

Vtrùm in resurrectione redeat idem numero suppositum, & persona.

Dubitabit aliquis (nec sine fundamento) an in resurrectione redi- 1. Quæstio optima.
turum sit idem numero suppositum, siue persona naturæ humanæ? pro cuius explicatione aduertimus quemlibet singularem hominem, v. g. Petrum com-

componi compositione naturæ, & suppositi: vnde infertur suppositum (quod in natura intellectuali idem est, quod persona) aliquo modo distingui ab ipsa natura: nec enim cum ea posset componere suppositum, siue personam, quæ est Petrus, nisi aliquo modo distingueretur ab humana natura Petri. Quomodo autem distinguatur? alterius est quæstionis satis difficilis. Inquirimus igitur; an in resurrectione, sicut ad numericam identitatem naturæ humanæ Petri necesse est, vt redeat eadem numero anima, & eadem numero materia ex quibus natura humana Petri in vita intrinsecè componebatur; ita etiam necessarium sit, vt idem numero homo redeat, v.g. idem numero Petrus, redeat non solum eadem numero humanitas; sed etiam eadem numero suppositalitas, siue personalitas, qua Petrus in natura humana suppositabatur? quam quæstionem à nemine excitatam legi; eum tamen digna sit, quæ explicetur.

Sensus quæstionis.

2. Responsio affirmatiua. Ad quæstionem affirmatiue respondendum est: quæ resolutio ex eo generaliter probatur; quia non potest redire idem numero homo, nisi redeat eadem numero suppositalitas, siue personalitas, qua eadē natura humana inuita personabatur: Quod indubitatum est, si persona, v.g. Petri supra hanc naturam humanā addit formā substantialem hypostaticam, quæ vt terminans hypostaticam dependentiam eiusdem naturæ humanæ ab eadem constituitur in esse huius hominis: quæ est opinio *Caietani mihi verissima, de qua latè dixi in materia de Incarnatione:* etenim supposita hac opinione Petrus nihil aliud est, quam sua forma hypostatica prout habet esse humanum ab humanitate Petri cuius dependentiā terminat. Vnde sicut esset alius homo, ab eo qui modo est Christus, si eadem numero humana natura dimissa à Verbo propria personalitate personaretur; ita etiam, si eadem numero humana natura, quæ est in Petro, supposita retur ab alio supposito ereato, vel increato, nō esset idem numero homo, sed alius. eodem igitur modo, si in resurrectione humana natura Petri supposita retur ab alia forma hypostatica, non rediret idem numero Petrus, sed alius numero homo.

Indubitatū est in 1. sententia.

Caiet.

3. Idem in 2ā. Idem dicendum erit, si persona hominis supra naturam humanam addit actum substantialem existentiæ per se, quę opinio plurimis Thomistarum placet; etenim licet supposita illa opinione Petrus sit sua natura humana, nō absolutè (quia Petrus apud Thomistas realiter distinguitur à sua humanitate, vt est quædā forma totius) sed vt actuata per ipsam suam subsistentiam existit per se: tamen si per aliam subsistētiam per se subsisteret, esset alius homo: nam ideo Christus de facto est alius numero homo ab eo, qui resultaret, si humana natura à verbo non assumeretur: quia natura humana per aliam subsistētiam assumpta distinctā à propria subsistit: eodem igitur modo in resurrectione non rediret idem numero Petrus, sed alius homo numero distinctus, si ipsa natura Petri in resurrectione subsisteret per aliam numero subsistentiam.

4. Idem in 3ā. Idem etiam dicendum erit, si cum cōmuniori recentiorum sententia suppositum Petri supra naturam addit modum positiuum; separabilem quidem à natura humana Petri, sed ab ea realiter indistinctum: etenim posita illa opinione licet Petrus sit sua natura humana; non absolutè, sed vt modificata modo illo positiuo, quo fit per se existens: tamen si per aliū modum subsistendi per se existeret, esset alius homo, vt supponimus: Vnde si in resurrectione debet redire, idem numero homo; vtique necessario redibit, idē numero modus subsistendi, quo in vita subsistebat.

5. Idem in opinione Scoti. Sola restat opinio Scoti, & suorū, qui putant suppositum addere supra naturā duplicem negationem dependentiæ: vnā ab alio, vel vt à subiecto, vel vt à toto; alterā ab alio, vt à supposito: hac enim posita opinione potest esse aliqua dubitatio. Sed dicendum est eandē numero duplicē negationem in resurrectione redituram: etenim negatio intrinsecè consequens entitatem eadem numero redit si entitas, cui conuenit, iterato redit: Petrus enim in resurrectione per eandem numero negationem erit alius à Ioanne per quam in vita erat alius ab eo: quare idem dicetur de negatione duplicis dependentiæ, qua natura substātialis cōstituitur in esse huius hominis.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm in resurrectione reditura sit eadem numero existentia?

§. 1.

§. 1.
Ponitur ratio dubitandi pro parte negante.

1. Ratio dubitandi. VTrùm in resurrectione resurrecturi simus cum eadem numero existentia? nō facilè explicabitur: ratio dubitandi est; quoniam identitas huius hominis per se non pendet ab identitate huius existentiæ. Ergo ad veritatem resurrectionis necessarium non est, quod resurgamus cum eadem numero existentia. Consequentia patet: antecedens probatur; quia variata existentia potest idē numero homo permanere: tùm; quia existentia homini conuenit accidentario: tū etiam; quia eadem numero esset Christi humanitas, si dimissa à verbo existeret per propriam existentiā, quæ tamen modo existit per existentiam diuinā ex sententia Diui Thom. & præterea ex quorundam sententia vna, & eadem res, saltē in diuersis locis posita potest existere ex existentijs numero diuersis; nec desunt, qui velint Christum Dominum aliam existētiam habere in cœlo, & etiā in Sacramento: quare identitas hominis per se non pendet ex identate existentiæ:

§. 2.
Vera est opinio affirmans.

1. Vera est opinio affirmās. DIcendum tamen est homines resurrecturos cum eadem numero existentia, qua prius extitere. Quę conclusio necessario probanda est Thomistis, qui volunt hominē existere per existentiam animæ rationalis: nam cum eadem anima redire debeat, vtique eadem existentia redibit. Sed opinio Thomistarum cōmuniter non recipitur. *Non placet*

3. Alia confirmatio. Quare alij conclusionem inde confirmant; quia putant impossibile eandem rem semel corruptam cum alia existentia numero distincta reproduci posse, quæ fuit sententia *Suarij in Metaphysica disputat. 56 sect. 5. numero 35.* Fundamentum est; quia existentia non distinguitur ex natura rei ab entitate rei, sed sola ratione, vt idem Suarius latè confirmat in Metaphysica disp. 31. per totā maximè sect. 6. nu. 13. Cum igitur existentia omnino da identitate sit idem cum essentia, fieri non potest, vt res semel corrupta repro- *Suar.*

ducatur, nisi cum eadem numero existētia; ob hanc rationem putat idem *Suarius 2. tom. ad tertiam partem dispnt. 44. sect. 6. ad 1. obiectionem Durandi pagin. 824. col. 1.* ex eo, quod res, quæ desijt, iterum fit, nō necessario sequi eam habere duplicem existentiam. Ex quo fundamento necessario infertur ad veritatem resurrectionis omnino esse necessarium, vt redeat eadē numero existentia; cum sine ea dari nequeat eadem numero essentia.

Sed fundamentum huius rationis fere ab omnibus reijcitur: quia omnes, tàm Philosophi, quàm Theologi aliquam distinctionem ex natura rei inter essentiam, & existentiam admittunt. Quod præter omnes Thomistas admittūt etiam omnes Scotistæ, & est sententia inter recentiores receptissima. *Ita Sotus in 2. Physic. q. 2. & in 4. dist. 10. q. 2. latè Fonseca in 4. Metaphysicæ cap. 2. q. 4. sect. 4. Molina 1. p. q. 3. art. 4. dist. 2. per totam, Conimbr. 1. Physicorum c. 9. q. 6. art. 2. pag. 180.* Nō est igitur, quod conclusionem ferè certam, tàm dubio fundamento confirmemus. 4. Non recipitur. *Sotus. Fonsca. Molina. Conimbr.*

Melius igitur probabitur supposita eorum sententia, qui volunt existentiā totius humanitatis esse compositam ex partialibus existentijs suarū partium, vt benè adnotauit, *Scot. in 4. dist. 11. q. 3. ad 1. primæ opinionis litera B. B. quem sui sequuntur, & Suarius in dicta disput. 31. sect. 11. nu. 13. & 15.* Iam verò cōstat partes essentiales humanitatis, quæ in resurrectione redibunt, cum eadē numero existentia redituras; quia propriam existentiam nunquam amiserunt: sicut igitur ex eisdem principijs essentialibus, corpore scilicet & anima, non potest cōponi, nisi hæc numero humanitas, quæ antea fuit; ita ex eisdē partialibus existentijs non poterit cōponi, nisi eadem numero existentia totalis, quæ præfuit. 5. Melior probatio. *Suar. Scotus.*

Verum, quia fortè non omnes admittent præfatam Scoti sententiam, quāuis sit verissima: proinde satius erit positam assertionem ad hûc modum confirmare: quia omnes admittunt existentiam (quocū que modo ab essentia distinguatur) esse de intrinseca ratione essentiæ, vt est ens in actu, vt benè aduertit *Suarius 1. tom. ad 3. p. dist. 38. §. Ex ratione vero pag. 567. col. 1. & in Metaphysica disp. 31. sect. 6. nu. 24.* nam essentia in esse entis actualis constituitur 6. Alia confirmatio. Existentia de intrinseca ratione essentiæ in actu.

Suarius. tuitur per existentiam, vt omnes volunt, & cum illis *Suarius in dicta disput. 31. sect. 4.* & ad hunc sensum existentia in genere entis actualis non ponit in numerum cum essentia. Sicut igitur hic homo in genere entis essentialis intrinsecè cōstituitur ex hac anima, & ex hoc corpore: ita etiam in genere entis actualis intrinsecè constituitur ex hac essentia, & ex hac numero existētia. Ergo sicut in genere entis essentialis non potest esse idem numero homo sine his numero principijs essentialibus; ita in genere entis actualis nō erit idem numero ens actuale, nisi ex eadem numero essentia, & existentia constituatur: quare cum in resurrectione debeat redire hic numero homo, & hæc numero humanitas, non solum in genere entis essentialis; sed etiā in genere entis actualis (in hoc enim solo genere habet causam efficientem) videtur necessario inferri, nō posse redire hunc hominem, & hanc humanitatem, nisi redeat hęc numero existentia. Et ad hunc modum defendi potest ens semel corruptum idem numero redire non posse, nisi redeat cum eadē numero existentia.

§. 3.
Soluitur ratio dubitandi.

7. Ad 1. arg. NEc aliquid officiunt, quæ pro ratione dubitandi obiecimus. Nā ad 1. dicimus existentiā nō cōuenire essentialiter essentiæ absolutè sumptæ; benè tamen essentiæ in actu, quæ non ponit in numero cum se ipsa, vt est ens potentiale.

8. Ad 2. arg. Ad secundū dicimus forte non repugnare, vt eadem numero res secundum eādem numero existētiam bis producatur, vel simul, vel successiuè, maximè quando in diuersis locis ponitur: at tñ repugnare, vt eadē res existat p diuersas existētias, siue simul, siue successiuè, fieret enī vt ens in potentia, & ens in actu posset non esse idem numero ens: nec audiendi sunt Thomistæ, qui oppositum docēt. Apud quos Solutio ex Thomistis. ad quæstionem dicendum erit non esse de ratione resurrectionis, vt eadem numero existentia redeat: esse tamen de perfectione illius: quia perfectior erit vnitas hominis, si vtroque modo redeat idem numero vnde debent admittere, posse quidem Deum, facere vt homo resurgat cum existentia numero diuersa id tamen non esse facturum.

ARTICVLVS V.

An homo cū eadem numero duratione intrinseca sit resurrecturus?

§. 1.
Variæ sententiæ.

VTrùm idem numero homo debeat resurgere cum eadem numero duratione? meritò dubitari potest. 1 Opinio quorundam. Affirmatiuè respondet *Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 44 sect. 6. ad 1. Durandi, pag. 824. col. 1.* Suarius. quæ opinio confirmari videtur; quoniam duratio ex natura rei non distinguitur ab existentia; sed est ipsa existentia continuata: quæ fuit opinio *Scoti in quodlibet. q. 6. & in 2. dist. 2. q. 2. in solutione argumentorum, & Bassolis ibidem q. 5. Gabrielis q. 1. Ocham. in 2. q. 10. Capreol. q. 2. art. 3. ad 5. & 10, Bonauent. contra 5. fol. 63. col. 3. & 64. col. 1.* Scotus. Bassol. Gabri. Ocham. Capreol. cum igitur homo resurgens resurgere debeat cū eadē numero existētia, vt diximus; vtique necessario resurget cū eadem numero duratione. Quo argumento *Suarius in Metaphysica disp. 50. sect. 5. num. 35.* putat esse impossibile eandem rem numero semel corruptam reproduci posse cum alia duratione numero diuersa: Iuxta hanc sententiam dicendum erit eandem numero durationem iterum redituram, bis tamen repetitam.

2. Huic opinioni obstat, quia de veritate fundamenti non plànè constat inter Philosophos, & Theologos: sunt enim viri doctissimi, qui putant probabilius esse durationem ex natura rei distingui ab existentia eiusdem rei, & dicere persistentiā, seu moram in existendo, quę fuit opinio *Richardi in 2. dist. 2. art. 1. q. 1. Mayronij ibidem q. 2. Ægidij q. 4. Argentinæ. q. 1. art. 1. Conimbr. 4. Physicorum cap. 14. q. 2. artic. 2. Benedicti Pereira lib. 12. de Principijs rerū naturalium cap. 5. conclus. 4. & 5. satis est de mente Fonsecæ in 5. Metaphysicæ cap. 13. q. 12. sect. 1. pag. 635. ad finem.* Richard. Mayron. Aegidius. Argent. Conimbr. Pereira.

Quid igitur dicendum supposita hac probabilissima opinione? quidam putāt vtrūq; dici posse: cum enim duratio supponatur ex natura rei distingui ab existentia 3.

tentia; vtique potest fieri, vt nō multiplicata existētia multiplicetur duratio; quāuis id non sit necessarium; sed possit diuina potentia eadem duratio iteratò redire. Quam sententiam in Angelo annihilato, & iterum reproducto plures probasse refert *Suarius vbi supra, cum probauit Molina 1.part.q.10.art.5.disp.1. ad 9. satis Conimbric. 2.de Generation.cap.11. quæstio.2. art.3. ad 2.*

§. 2.

Ponitur vera resolutio.

4. Propria sententia. Ego tamen puto hanc sententiam in ijs, quæ corrupta diuinitus reproduci possunt, absolutè esse verissimā, siue corruptum sit substantia spiritualis, siue corporea in resurrectione tamē, quæ futura est, puto durationem futuram esse & numero, & specie diuersam.

5. Prior pars. Priorem partē cōclusionis ideo probo; quia puto esse longè probabilius durationem ex natura rei distingui ab existētia; qua opinione supposita, non video cur necessaria sit, aut idētitas durationis, aut diuersitas: quare poterit Deus, vt libuerit, cum eadem, vel cum diuersa duratione rē reproducere. (Potest reproducere cum eadem.) Nam si eā reproducat cum eadem numero duratione, eadem numero duratio erit repetita; quæ repetitio nō necessario infert extensionem in duratione: licet enim inferat prius, & posterius inter productionem, & reproductionem eiusdem rei; quia duratio illa prius fuit producta, & postea reproducta: & ad eūdem sensum talis repetitio inferat; prius, & posterius inter esse, & non esse; quia prius illa duratio fuit, quam desierit; & prius desijt, quam reproducta sit: inferat tertio durationem illam per sui repetitionem coexistere diuersis partibus temporis; non tamen necessario infert successionem extensionis in partes, quarum vna in durando sit prior, & altera posterior: de quo vide Molinam, & Conimbricens. & Suarium locis citatis.

6. Potest reproducere cum diuersa. Si verò rem, quæ desijt, Deus reproducat cum diuersa numero duratione; parū efficiūt obiectiones Suarij: nam id, quod primo loco infert, durationem sc. ex natura rei distingui ab existentia non reputatur absurdum, sed verissimum, vt diximus. Id autem quod secundo loco infert; dari, sc. successionem in duratione nulla posita successione in rei existentia (si nimirum res producta habeat esse permanens, & indiuisibile, vt in Angelo) distinguendum est consequens: si enim intelligatur de successione extēsionis partium, neganda est consequentia. Porrò, si intelligatur de successione repetitionis, aut numerationis ipsarum durationum: admittenda est consequentia, nec cōsequēs est absurdum, ipso etiam Suario teste.

7. Posterior pars conclus. Posteriorem autem partem conclusionis illud mihi facit probabilissimam; quia probabilissimum mihi est, ne dicam certum, durationē hominis beati futurā esse altioris rationis ab ea, qua in vita durauit: quæ sententia est verissima, si vera est opinio, quæ docet esse substantiarum corruptibilium per se, & propriè mensurari tēpore: quam opinionem putat esse verissimam *Fonseca in 5. Metaphysicæ cap. 13. q. 12. sectio.3. & fuit sententia Alberti Magni in 1.p. Summæ de quatuor coæuis: quam etiā probauit D.Thom. 1.p.q.10.arti.4. ad 3. & art.5. in corp. & 1.2.q.31.art.2. & de potentia q.5.art.4. Caietan. 1.p.q.10.art 5. contra 4. Soncinas 12. Metaphysicæ q.54. & est cōmunis, vt testatur Suarius in Metaphysica disp. 50. sect. 11. num.15. quam putant probabilem Conimbric. in 4. Physicorū cap. 14. q. 3. art. 1. ante finem:* ex hac enim opinione infertur durationē hominis mortalis esse successiuam, & extensam; cum tamen duratio hominis beati ratione incorruptibilitatis, & immortalitatis, qua est donatus, sit tota simul, & permanēs; sicut esse ipsi beati permanens, & totum simul.

(Fonsec. Albertus. D. Thom. Caiet. Soncinas. Suar. Conimbr.)

8. Quid si alia supponatur opinio? At si existimas esse rerum corruptibilium secundum se sumptum (prout. sc. non subiacet motui aut quieti) per se mēsurari nō tempore. sed mensura quadam indiuisibili, siue illa sit æuū, vt plures existimant; siue modus æui (quæ fuit opinio *D.Thom. Opusc.44. & Herueæi quodlib. 2.q.2. Aegydij in 1.dist.19.q.2.art.1. ad 4. Scoti in 2.dist.2.q.4. vbi Durandus q.6. Capreol. in 4.dist.43.q.1.art.3. Molinæ 1.p. q. 10. art. 5. disp.2. conclus.2. Suarij in Metaphysica loco citato, & Conimbri. in d. cap. 14. q.3. art.1.* vbi asserunt hanc esse communem Theologorum) si, inquam, cum his existimas, & putas durationem hominis dum viuit mortalis, esse secundum se indiuisibilem, & totam simul; sicut etiā esse illius secundum se sumptum est totum simul;

(D. Thom. Herueus. Aegydius. Scotus. Durand. Capreol. Molina. Suar. Conimbr.)

simul adhuc probabilius est duratione hominis beati esse diuersã, nõ solù numero, sed etiã specie, à duratione hominis mortalis; quoniã illius esse licet secundũ se sit naturale, tamen secundũ dotẽ incorruptibilitatis est supernaturale, & carens potẽtia ad nõ esse. Quare mensurabitur æternitate participata. Sed de his latius disputare non est huius loci.

QVAESTIO VI.

De integritate membrorum corporis gloriosi.

1. Ordo dicendorum.

IN Præfatione ad hũc 2. lib. aduertimus in quolibet corpore duplicem reperiri substantialem compositionem: essentialem vnam; integralem alteram: essentialem positam esse in compositione materiæ, & formę, ex quibus essentialiter cõponitur totus homo: integralem verò positam esse in compositione ex partibus integrantibus, vel homogenijs, quales reperiuntur in corpore simplici; vel etherogeneis, quales reperiuntur in corpore viuente, animalibusque perfectis. In præcedentibus latè disputauimus de partib' essentialibus hominis resurgentis; de corpore. sc. & anima, & de humanitate, quæ ex vtriusque partis cõpositione resultat: vnde egimus de vnione illarũ; de supposito etiam eiusdem humanitatis, similiter de existentia, & intrinseca duratione humanitatis, & hominis; quia hęc omnia compositionem essentialem necessario comitantur. Superest; vt disputem' de partibus integrantibus, ex quibus corpus humanum integratur. Cũ verò hæ partes sint etherogeneę, & diuersæ rationis, vt patet; duplex genus partiũ integrantium in homine reperitur, nomine partis latè sumpto: vnum earum, quæ in corpore humano sunt solidæ, alterum earum, quæ non sunt solidæ, vt humores, & spiritus. de vtrisque agendũ erit; quia omnes istæ partes sunt necessariæ. vt homo perfectè consistat Primo igitur loco agemus de priori partium genere; deinde de posteriori.

2. Quod attinet ad primum genus; primo loco generaliter inquiremus; An iusti resurrecturi sint cùm perfecta membrorũ integritate? Secundo; vtrum resurgent cum capillis, & vnguibus? Tertio; vtrũ in resurrectione reperiatur sexuum diuersitas? Quarto & vltimo; vtrùm, hæc mẽbra reditura sint cum eadem numero materia, & forma?

ARTICVLVS I.

Vtrùm iusti sint resurrecturi cum perfecta membrorum integritate?

§. 1.

Quid intelligendum sit nomine membri?

ANtequam quęstionem resoluamus, inquirendũ erit, quid nomine mẽbri hoc loco intelligendum sit? dicimus nomine membrorum hoc loco intelligendum esse quidquid in corpore humano solidũ est, & ab humoribus distinctum: siue illud habeat veram rationem partis; siue non habeat; dummodo in corpore humano habeat solidam consistentiam. Vnde non est, quod veram rationem partis, & membri hoc loco explicemus: de quo *Fernelius lib. 2. Physiologiæ capite 2.* Quare membrorum nomine comprehẽduntur illæ partes solidæ, quæ omnium consensu informantur anima rationali: nam cum anima hominis sit actus corporis organici, non potest non informare eas partes, quæ vera sunt corporis organa: cum verò corpus vniuersum te. ste *Fernelio in dicto lib. 2. cap. 1.* in quatuor principales partes, & membra distrahatur: scilicet caput, thoracem, ventrem, & artus: & caput diuidatur in faciem, oculos, frontem, nasum, aures, & cerebrum; aliasque partes, in quibus sensus interni, & externi resident: thorax autem in pectus, latera, & pulmones: venter verò in omnia intestina, nimirum cor, hepar, visceraque, & alia id genus? artus denique in crura, brachia: & denique harum partium singulæ in alias, & alias minutiores diuidantur: vltimoque singulę in cutem, venas, arterias, carnem, neruos, tendones, vincula, cartilaginem, mẽbranas, & ossa: cum, inquam, corpus vniuersum in explicatas partes omnium consensu diuidatur; & omnes illæ anima rationali informentur; omnes nomine mẽbrorũ cõtinentur.

1. Quid igitur nomine membri.

Fernelius.

Corporis diuisio.

§. 2.

§. 2.

Affirmatio eſt probanda.

2. Perfectio eſſentialis corporis glorioſi. HOc loco illud aduertimus, quod iã aduertimus ſupra *q. 2. art. vnico §. 1. in princi.* perfectionẽ eſſentialẽ corporis glorioſi poſitã eſſe in omnibus his, quæ ex parte corporis ſunt per ſe neceſſaria, vt reſurgẽt, & ſit is ipſe homo, q fuit mortuus; & vt ſit ſubſtantialiter perfectus: id enim ſignificauit Paul. 1. Cor. 15, dum docuit iuſtos in reſurrectione fore immutãdos, reſurrecturosq, in gloria: hęc enim imutatio, & glorificatio ex parte corporis poſita eſt in omnimoda corporis reſurgentis perfectione ſecluſo omni defectu: quã etiã perfectionẽ denotãt

Ad Rom. 8 verba Pauli ad Rom. 8. dum ait: *Nos primitias ſpiritus habentes expectare redemptionem corporis noſtri*, ab omni. ſc. mortalitalitatis imperfectione. Deniq; id demonſtrat perfectio corporis Chriſti reſurgentis: illius enim reſurrectio eſt perfectiſsimum noſtræ reſurrectionis exemplar: cui tùm anima, tùm corpore aſsimilari debemus, vt ſuperius iam oſtendimus.

3. Illatio. Hinc primo infertur beatorum corpora reſurrectura fore cum perfecta omniũ membrorum corporis humani integritate: nomine membrorum intellige omnes partes ſolidas corporis, vt diſtinguuntur ab humoribus. Et hæc eſt cõmunis Patrum, & Theologorum doctrina: ita

August. *Auguſtinus in Enchyridione c. 87. 88. 89. & li*

Clem. Ro. *bro vigeſimo ſecundo de Ciuit.* Dei *cap. 15. 18. & 20, & in Epiſtola 250. ad finem, & ſerm. 156. de tempore ad finem, qui tribuitur Euſebio: Clemens Romanus lib. 5. Conſtitu-*

Tertull. *tionum Apoſtol. cap. 6. Tertullianus de reſur-*

Hierony. *rectione carnis cap. 57. & 63. Hieronym. Epi*

Angles. *ſtola 27. cap. 11. & 12. & Epiſtola 61. capit.*

Ambros. *11. Anſelm. ad illa verba Pauli ad Epheſios*

Macharius *4: Donec occurramus, &c. Ambroſius ſerm.*

Gloſſa. *74. de Martyribus. Macharius ſenex homi-*

D. Thom. *lia 15. 2. tom. Bibliothecæ fol. 3476. Gloſſa*

Richard. *ad illa verba 1. Cor. 15. Mortui reſurgent in-*

Durand. *corrupti.* omnes Theologi *in 4 diſt. 44. vbi*

Argent. *D. Thom. q. 1. art. 2. q. 1. Richard. art. 1. q. 1.*

Angles. *Scot. q. 1. art. 2. concl. 1. M. Durandus q. 2.*

Suarius. *num 6. Argent. q. 1. art. 1. contra 2. Sotus q. 1. art. 3. concl. 1. Angles in Floribus de reſurrect. art. 6. dub. 1. diffic. 1. concl. 4. Suar. 2. to. diſp. 47, ſect. 1. poſt principium, & diſp. 50. ſect. 5. §. 2. conſiſtit.*

Hęc veritas deducitur ab Aug. ex verbis Chriſti Luc. 21: *Capillus de capite veſtro non peribit*, quamuis enim tropum contineant: tamen à pluribus Patrum de reſurrectione intelliguntur: à fortiori ergo reſtituentur alia membra, quæ ad integritatem totius corporis magis pertinent. 1. Cõfirmatio.

4. Secundo. 1. Cor. 15. Secundo à Tertulli. deducitur ex verbis Pauli 1. Cor. 15, *Et mortui reſurgent incorrupti*: nili enim reſurgant integri, vtiq; reſurgent corrupti.

5. Tertio. Ioan. 7. Tertio deduci poteſt ex verbis Chriſti Ioan. 7. *Deus totum hominem ſaluũ fecit in Sabbato.* Iam verò ſabbatũ eſt figura noſtræ reſurrectionis.

6. Quarto. ad Epheſ. Quarto poteſt deduci ex verbis ad Epheſios quarto: D*onec occurramus in virum perfectum, in ætate plenitudinis Chriſti.* Quæ verba plerique Patrum de noſtra reſurrectione intelligunt, vt inferius dicemus.

7. Quinto. Accedat etiam, quia opinio negans in corpore reſurgentis organizationem humani corporis exploſa eſt, vt hæretica in 5. Synodo teſte Nicephor. lib. 17. hiſtoriæ cap. 28.

8. Sexto. Sexto hęc integritas ſpectat ad exactã exemplaris repręſentationem, & conformationem. Chriſt⁹ autem noſtræ reſurrectionis exemplar integro corpore reſurrexit.

9. Septimo. Septimo defectus corporis (qualis eſt membrorũ truncatio) eſt, & malũ naturę, & pœna peccati: per peccatũ enim mors intrauit in mundum, & cum morte omnis corporis corruptio. At in beatitudine Patriæ, nec vllum erit malum naturæ, nec vlla peccati pœna: hæc enim omnia tranſierunt, vt dicitur Apocaly. 20. & merito, quia iuſtorum corpora reparãtur ad beatitudinem vltimam, & perfectiſsimã. Apoc. 20. Oportet igitur, vt reſtituantur in ſua integra. & perfecta ſubſtantia: quia beatitudo eſt ſtat⁹ omniũ bonorũ aggregatione, omniũq; malorum ſecretione perfectus.

10. Octauo. 8. Quia ſicut prima hominis creatio fuit opus peculiare Dei; ita, & reſurrectio: decet ergo, vt ſicut in creatione homo fuit omnino integer in corpore; quia Dei perfecta ſunt opera; ita in reſurrectione iuſtorũ homo ſit õnibus ſuis mẽbris integer, & perfectus: nã ſi homo mundi incola fuit opus Dei omnino integrũ, ſuaque integritate pulchrum: vtique reſurgens, ad hoc

vt sit incola cœli, erit opus Dei omnibus
modis integerrimũ: opera enim miracu-
losa sunt perfectiora: ob quam rationem
August. *Augustinus* 1.*retract.cap.*11.inquit:corpo
ra iustorum resurgentiũ futura esse me-
liora, quam fuerit corpus Adami in Para-
diso.

11. Postremo adest ratio à naturalibus pe
Postremo. tita, qua vtitur D.Thom.in 4. loc. cit. nã
corporis mẽbra sunt organa animæ; & ob
Aristot. id ad animã habent habitudinẽ artificiati
ad artẽ, ex *Arist.* 14.*de animabus.* Ergo in
quolibet mẽbro elucet virtus animæ; in
qua, tanquam in radice sunt omnes virtu
tes motrices membrorum: igitur corpus
beati resurgentis non esset anima satis
coaptatum, nisi haberet omnia mẽbra, in
quibus omnis animæ virtus eluceret. Vn
de, nec animæ appetitus esset perfectè sa-
tiatus, si aliqua deessent membra.

§. 3.

De nonnullis membris redituris.

12. Redibit organizatio corporis humani.
EX hac verissima, & Catholica reso-
lutione infertur reijciendã esse opi
nionẽ, quæ negat organizationem
corporis humani futuram esse in homine
Nicephor. resurgente: quã opinionẽ nonnullos hæ-
reticorũ approbasse refert *Nicephorus lib.*
27.*suæ histor.c.*28; vbi testatur eã, tanquã
verè hæreticã explosam esse à 5. Synodo:
etenĩ de ratione corporis viuentis est or
Arist. ganizatio, vt patet ex diffinitione animæ
tradita ab *Arist. in* 1.*de Anima*: *anima est
actus corporis organici potentia vitã habẽtis.*
Erit igitur organizatio, nõ quęcũque, sed
pfecta de ratione corporis humani: quare
cum homo resurrecturus sit in corpore
verè humano; vtique resurget in corpo-
re perfectè organizato,

13. Redibunt omnia ista membra.
Cũ verò ex §.1. iam cõstet corpus vni
uersum diuidi in quatuor mẽbra principa
lia: & singula eorũ in plura alia subdiuidi
vsq; ad minutiora, sc, in cutem, venas, arte
rias, carnem, neruos, tendones, vincula,
cartilaginem, mẽbranas, & ossa; ex dictis
infertur omnia illa mẽbra in resurrectio-
D.Hieron. ne esse corpori humano restituenda: de
quibus omnibus lege D, *Hierony. in epist.*
27.*&* 61, *vtrobiq, cap.*11. vbi has omnes
partes in corpore Christi resurgẽtis fuis-
Ambros se ex sacris literis colligit: vide etiã *Ambro*
August. *siũ ser.*74.*de martyrib.* & quidẽ de intesti-
nis, & visceribus, id asserit *August. lib.* 2.
de Ciuit. Dei: nam, & illa esse corporis ve
ras partes sub ventre cõprehensas docet *Fernelius.*
Fernelius 2.*Physiologiæ cap.* 2. at in beatis
non erunt vacua (natura enim vacuũ ab-
horet) sed plena: non quidem turpibus
superfluitatibus, quæ ibi non erunt, sed
nobilibus humiditatibus atq; spiritibus, vt
ait, D.*Tho. in* 4.*d.*44.*q.*1.*ar.*2.*q,*1.*ad* 2. *&* *D. Thom.*
D.*Bonauentura ibidem art.*1.*q,*2.*num.* 13, *D.Bonau.*
& cæteri õnes: in õ erũt plena purissimo
aère, vt annotauit Suarius 2, tom, ad 3, p.
disp, 47. sect. 3. §. *Solum potest inquiri*, pag.
888, col, a, in medio.

Dentes esse restituendos nullus dubi- 14
tauit: sunt enim insignes partes capitis ad Dentes sũt restituendi
plura vitæ opera quã necessariæ, vt vide-
re est apud *Fernelũ vbi supra cap.* 3, *p.*6. *in
princ.* nam dentes informari anima totius *Fernelius.*
hominis sicut, & ossa, testis est *Arist.* 2.*de* *Aristo.*
*Generatione animaliũ cap.*4. etenim omniũ
ferè Medicorũ, & Philosophorũ consen
su verè, & propriè nutriuntur, vt ostendit
*Valesius lib.*2.*controuersiar. Medicarũ c.* 5. *Valesius.*
*ad finẽ. & cap.*8.*fol.*27.*col.*3. quin potius *Galen.*
verè sentiunt ex sententia *Galeni in lib. de
ossibus, & lib.*5. *de Medicamentis cõpositis*:
quãuis in hoc non recipiatur à *Veiga lib.* 2 *Veiga.*
*de locis affectis cap.*1. *sect.* 2. redibunt au-
tem, nõ qui priores deciderũt; sed qui po-
steriores sunt regenerati: hi enĩ principa-
lius ad hominis integritatem spectant.

ARTICVLVS II.

Vtrùm resurgemus cum capillis, & vnguibus?

DE vnguibus, & capillis potest esse 1. Quid de capillis & vnguibus.
aliqua dubitatio: & ratio dubitãdi
sumitur, quod ex sentẽtia Medico
rũ, nec vngues, nec capilli sunt partes cor
poris humani, vt probat *Fernel. lib.* 1. *Phy* *Fernel.*
*siologiæ c.*15.*ad fin. & lib.*2.*c.*2. *& Valesius* *Valesius.*
*lib.*2: *controuer. Medicarũ c.*5: pars enim
corporis humani est corpus toti cohærẽs,
cõmuniq; vita coniunctũ, & ad illius fun
ctiones vsũq; cõparatũ, vt Fernelius diffi-
nit, ob quã rationem habent rationem or-
gani: iam verò, nec vngues, nec capilli sũt
animati; cum nec propriè nutriantur, &
augescant, alimento nimirum attracto, &
intus suscepto, conuersoq; in eorũ substã
tiã, vt cum *Galeno in lib. artis Medicæ com-* *Galen.*
munis Medicorum opinio docet, *quos videre
est apud Conimb.*1, *de Generat. c.*4. *q.*23. *art.*
1. *in* 3. *opiniones.*

Dicen-

2\. *Redibũt capilli.* *Aguſt.* *Hieron.* *D. Thom.* *Richard.* *D. Bonau.* *Sotus.* *Abulenſ.* *Anglet.* *Suar.*

Dicendũ tamen eſt omnes homines cũ capillis, & vnguibus reſurrecturos fore; quod docuit *Auguſt.lib.22.de Ciuit. Dei, Hieronym.in cap.10, Matth.tom.6.fol. 57. lit.E, & eſt cõmunis doctrina Patrũ, & Theologorum in 4.diſt.44.vbi D.Thom.q.1. art. 2.q.3.Richard.art.1.q. 3. D. Bonau.art.1. q.2.Sotus q.vnica art.2.§.Sed, & poſtremũ argumentũ p.438. Abulenſ.in c.22. Matth. q.242.Angles in Floribus de reſurrectione art.6.dub.1.Suarius 2.tom.ad 3.p. diſp. 47. ſect.1.paulò poſt principiũ:* nec ſunt audiendi, qui referunt Abulenſẽ id negaſſe. Auguſtinus hanc doctrinã deducit ex verbis Chriſti Luc.21, *Capillus de capite veſtro nõ peribit:* & Matth.10. *Capilli de capite veſtro omnes numerati ſunt*, quæ verba de capillis in reſurrectione reddendis communiter intelliguntur.

1. probatio ex Luc.20.

3\. *Ratione cõfirmatur.*

Ratione etiã id confirmatur: quoniã, et ſi vngues, & capilli nõ ſũt de primaria intẽtione naturæ: ſunt tamen de intentione illius ſecundaria: cum vnguès non ſolum ad digitorum cuſtodiam; ſed etiam ad aliquem illorum vſum ſint à natura inſtituti: ſcilicet ad apprehenſionem rerum minimarum firmioremque rerum retentionem: capilli verò ad maiorẽ hominis decorem, & ornamentum, vt alios naturæ fines omittamus: iam verò, vt in reſurrectione reddantur, ſatis eſt, quod ad corporis ornamentum, & perfectionem à natura conſtituantur,

4\. *Redibunt vngues.* *D. Thom.* *Scotus.* *Veiga.* *Viguerius.* *Iauell.* *Conimbr.* *Valeſius.* *Galenus.*

Et hoc maiori cũ ratione dicendũ erit, ſi vngues, & capilli verè ſunt animati anima rationali, veraq; nutritione nutriuntur, & augentur: quæ fuit ſententia D. *Thomæ in 4.d.44.q.1.art.2. q.3. & Scoti in 4 d.3.q.1.* quam ex Medicis probat inſignis *Veiga de arte medẽdi cap.9.* ex Theologis *Viguer.in inſtitutio. Theolog. cap. 21.* ex Philoſophis *Iauellus 2.de Anima q.10. & magis probant Conimbricenſ.1.de Generatione cap.4.q.23.art.1.& 2. quam ſententiã de vnguibus ex Medicis probauit Valeſius in d.lib.2.controuer.c.5.ex ſentent. Galeni 2. de anathomicis adminiſtration. circa finẽ;* ex quorũ ſententia cõcedendũ eſt vngues, & capillos verã habere rationẽ partis corporis humani, ſed (vt diximus) ad noſtrũ inſtitutum id parum refert: quoniã in reſurrectionẽ non ea ſolũ reſtituentur, quæ veram habent corporis partẽ; ſed etiã, quæ aliquo modo partis rationẽ ſortiuntur; vt quæ ad corporis perfectionẽ pertineant; in quo ſenſu etiã Fernelius in locis citatis fatetur capillos, & vngues inter humani corporis partes enumerandos eſſe: & merito; quia horum carentia non ſolum deformitatẽ in humano corpore cauſabit; ſed etiam mutilationem: ob quam rationem, & caluitium, & carentia barbæ inter naturæ vitia reputantur.

5\. *Occurritur dubitationi.*

Licet autem capilli, & vngues ex naturæ ſuperfluitatibus, & veluti excremẽtis gignantur; & ſint veluti quædam naturæ emiſsiones: non tamen gignuntur ex excremẽtis prorſus inutilibus, qualia ſunt, ſudor, vrina, & alia huius generis: ſed ex his, quæ adhuc vtilia ſunt, & naturæ adiumento; quamuis talia non ſint in tota, qua poſſunt creſcere, quantitate: & ob id illorũ excrementa, quæ reciſa ſunt, veluti quædam naturæ inutiles emiſsiones, iuxta veriorem ſententiam, non redibunt, vt iam diximus; quæ dicta ſunt de capillis intellige de capillis capitis, & barbæ, ſuperciliorum, & palpebrarum: hi enim ad ornamentum, & decorem donantur: cæteri verò; quia ad hominis decorem non ſpectant, fortè non redibunt: vnde Theologi, vt plurimum loquuntur de capillis capitis, & barbæ.

ARTICVLVS III.

Vtrùm in reſurrectione detur ſexuum diuerſitas?

§. 1.

Primus error, quod nullus erit ſexus.

1\. *1. Error negans.*

IN hac quæſtione primus error fuit quorundã hæreticorũ, qui in reſurrectione diuerſitatẽ ſexꝰ abſolutè negauerunt: hunc errorẽ eos ſolos hæreticos probaſſe, qui negabãt nos in corporibus humanis reſurrecturos; affirmat *Suar.2.tom. ad 3.p.d.44.ſect.3.§. Dicendũ vero eſt,* ſed nõ vidit *D.Hier.ep.27.c.11.* arguẽtẽ cõtrà quẽdã, q corporũ humanorũ reſurrectionẽ admittebat; & tñ negabat diuerſitatẽ ſexuũ, nec etiã vidit *Auguſt.22.de Ciuit. c. 17.* nõnullos referentẽ, qui docebãt omnes in ſexu virili reſurrecturos. Quare de propoſita quæſtione duo fuerũt errores: primus aſſerentiũ homines ſine vllo ſexu reſurrecturos. 2, eorũ, qui ſexũ quidẽ admittebãt; negabãt tñ ſexuũ diuerſitatẽ affirmãtes õnes reſurrecturos in ſexu virili.

Suarius. *D. Hiero.* *D. Aug.* *Duo errores*

2. Fundamenta primi erroris. Prioris erroris hæc sunt fundamenta.
1. sumitur ex verbis Christi Matth. 22.
& Luc. 20, *In resurrectione erunt homines*
Matth. 22 *sicut angeli Dei.* In Angelis autem nullus
Luc. 20. datur sexus.

3. Secundū. Secūdo in Patria nullus erit pudor, nulla
concupiscentia, ergo nec erunt pudenda.

4. Tertiū. Tertio: confirmari videtur authoritate
Basilius D. Basilij, D. Hieronymi, et D. Athanasij.
Nam Basilius Psalm. 114. ad illa verba:
Quoniam eripuit animam meam à morte,
ita ait: *Nec insolescit ibi carnis rebelio contumax: non vlla fœmina ad peccati prolapsionē ibi cooperatur; quoniam in resurrectione*
Hieronym. *nec mas, nec fœmina erit.* D. Hieronym. lib.
3. ad Ephesios ad illa verba c. 5. *Qui vxorem suam diligit*, ita scribit. *foveamus igitur & viri vxores, & animæ nostra corpora, vt & vxores in viros, & corpora redigantur in animam, & nequaquam sit sexuum vlla diversitas: sed quomodo apud Angelos non est vir, & mulier: ita etiam nos, qui similes Angelis sumus, iam nunc incipiamus esse, quod*
Athanas. *vobis in cælestibus repromissum est*, D. Athanasius serm. 3. contra Arianos pagina
225. D. *E.* ita ait: *In resurrectione, nec matrimonium ducunt, nec ducuntur sed tales sunt, quales ipsi Angeli: & in Christo Iesu noua creatura erit; nec vel masculus, vel fœmina; sed omnia in omnibus erit Christus.*
Idem. Et in lib. de Virginitate secunda p: 623.
D. ita habet: *Obijce muliebrem sensum, & cape fiduciam, & virile robur: quoniam in regno cælorū nō est mas & fœmina: sed omnes fœminæ, quæcumque placuerunt Domino, virorum ordinem accipiunt.*

§. 2.

2. Error, quod solus erit sexus virilis.

5 Fundamēta erroris 2. POsterior error admittit quidē sexū in hominibus resurgentibus: nō tñ fœmineū, sed virilē. Primum fundamentum huius erroris sumitur ex verbis
1. Fundam. Pauli ad Ephes. 4. *Donec occurramus omnes in virum perfectum.* Igitur omnes in sexu virili resurgemus.

6. Secundo. 2. Post resurrectionē nullæ futuræ sūt nuptię: adquid igitur erit sexus diversitas?

7. Tertio. 3. Christus Dñs in sexu virili resurrexit, qui est exēplar nostrę resurrectionis.

8. Quarto. 4. Fœmina est quædā naturæ imperfectio: & à natura nō intenditur per se, sed
Aristol. per accidens: vnde appetit esse vir, ex *Arist. 1. Physic. cap. vlt. tex. 81.* at in resurrectione nullus erit naturę defectus, nullus appetitus non satiatus.

Postremo; quia sexus non pertinet ad 9. Vltim.
substantialē identitatē cōpositi: nō igitur ad veritatē resurrectionis est necessarius.

§. 3.

Vnusquisque resurget in proprio sexu, quem in vita habuit.

COntra vtrūq; errorem asserendum 10.
est in resurrectione futurā esse vtriusque sexus diversitatē; ita vt, qui fuit vir, in virili sexu resurgat: fœmina verò in fœmineo: hanc veritatē, tanquam indubitatā Patres docuerūt: ita *Tertul. de* *Tertull.*
resurrectione carnis c. 60. & 61. latè Herony. *Hierony.*
Epist. 27. c. 11. & Epist. 6. ad Pammachiū c. *August.*
11. August. 22. de Ciuit. cap. 17. Chrysost. ho *Chrysost.*
mil. 71. in Matth. Euthym. in eundē c. 53. Be *Euthym.*
da Luc. 20. Glos. Ordina. ibidem Ambros. in *Beda.*
Fragmento de resurrectio. pag. 488. A B. do- *Glossa.*
cent Theologi in 4. dist. 44. vbi D. Thom. q. 2. *Ambros.*
art. 3. q. 2. Richard. art. 1. q. 10. Sotus q. 1. ar. *D. Thom.*
5. concl. 1. D. Bonauent. ibidē in expositione *Richard.*
lit. B. Abulen. 22. Matth. q. 247. Angles in *D. Bonau.*
Floribus de resurrectio. art. 6. dub. 2. diffi. 4. *Abulens.*
Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 44. sect. 3. p. 814. *Angles.*
& reliqui omnes. Oppositā sententiā esse *Suarius.*
erroneā asserit Richardus vbi supra, & meritò; quia hæc veritas expressè deducitur
ex verbis Christi, dū à Saducæis interro- 1. Cōfirmatio ex verbis Christi.
gatus, cuiusnā in resurrectione futura esset vxor, quæ septem viros habuit respōdit: *In resurrectione, nec nubent, nec vxores ducent*: nec enim dixit, aut nullū futurū esse sexum, aut nullā mulierem (quomodo facilius soluebatur quæstio) sed nullas futuras esse nuptias: dū igitur solum vsū sexuum denegat; vtrūq; ibi futurum esse supponit: de hijs enim, qui copulari non
possūt, nō benè dixeris, quod nubere nō *Hierony.*
debent, vt aduertit *Hieronymus in d. epist.* *August.*
61. & August. Beda, & glos. Ordina. in d. c. *Beda.*
20. Luc. ita inquiens: si in resurrectione, nec *Glossa.*
ducent vxores resurgent ergo corpora, quæ possunt nubere, & ducere: eandē veritatem Ambro. vbi suprà deducit ex verbis Domini: *Regina Austri surget in iudicio cum viris generationis huius.*

Deinde ex Augustino ita confirma- 11.
tur: quia distinctio sexuum nō pertinet 2. Cōfir.
ad vitium, sed ad naturā: Dominus enim naturam humanam in vtroque sexu instituit; quia vterq; ad conseruationem spe-

cie

ciei est necessarius, & in vtroque diuersi gradus eiusdẽ speciei, varietasq; indiuidualis in essendo cõpletur, vt bene aduer-
D. Thom. Richard. terunt *D. Thom. & Richard. vbi supra*: & ex diuerso tẽperamento in semine naturaliter resultat varietas in sexu, vt docent Medici: cum igitur diuersitate sexuũ species humana nõ modo cõseruetur, sed etiã gradualiter perficiatur; meritò Deus naturã humanam cum eadem varietate restituet; nam & cum eadem eam instituit, vt ait Augustinus.

12. 3. Confirm. Tertio; institutio naturæ in vtroq; sexu denotauit Sacramentum inter Christum, & Ecclesiam sicut enim mulier de virò sũpta est; ita Ecclesia de latere Christi fluxit. Ex quo Sacramento non leue sumit argumentum Augustinus, vt dicat in resurrectione permansurum vtrumque sexum, cum in resurrectione consũmentur nuptiæ inter Christum, & Ecclesiam.

13. 4. Confirm. Quarto; quia vterq; sexus fuit instrumentum virtutis, & vitij: decet igitur, vt vterque, vel præmietur, vel puniatur.

14. Postrem. Postremo; vterque sexus spectat ad integritatẽ organicam naturæ humanæ, vt patet. Ergo dici non potest homines sine sexu resurrecturos: essent enim illa corpora mutila, & mostruosa: sicut nunc monstruusus, & mutilus esset homo, qui sine sexu nasceretur. Vnde infertur vnumquemque in proprio, quem habuit sexu, resurrecturum: quia easdem partes organicas habere debet, quas in vita habuit: denique nulla est ratio, cur solus sexus virilis, aut solus fęmineus retineri debeat.

15. Aduertentia Richard. Illud cum Richardo aduertendum est; qui cum vtroque natus fuit sexu, non cũ vtroque resurrecturum; quia id ad naturæ monstruosam deformitatẽ spectaret: resurget igitur in principaliori: si verò vterque sit æqualis, resurget in sexu virili: quia dignior est, & principalior.

§. 4.

Soluuntur argumenta 1. erroris.

16. Ad 1. arg. Quæ pro priori errore obijciuntur, facilem habent solutionẽ; ad primum respondetur in illo loco non dici homines futuros esse Angelos, sed sicut Angelos, vt annotauit Tertulli. de resurrectione carnis capit. 62. vel quia immortales erunt, & incorruptibiles, & verè beati, vt explicat Augustinus: vel quia in carne angelicam seruabunt puritatem, ex Chrysostomo.

Secundũ argumentũ inalã sumere cõsequentiã ostendunt Augustinus, & alij Patres: etenim primi parẽtes in statu ĩnocentiæ nudi erant, & non pudifiebãt, nec vllã habebant inordinatam concupiscentiã; idque propter summã voluntatis rectitudinem, & naturæ integritatem: & tamen primi parentes vtriusque sexus diuersitatem habebant: *Erant igitur* inquit Augustinus, *membra fœminea accõmodata non vsui veteri, sed decori nouo, quo non alliciatur aspicientis cõcupiscentia, quæ nulla erit, sed Dei laudetur sapientia, & clementia, qui & quæ non erant, fecit, & liberauit à corruptione, quod fecit.* 17. August.

Nec oppositũ docuerunt Patres citati: nã Basili. habet hunc sensũ: in resurrectione nõ erit mas, & fœmina; id est nulla iam ibi erit matrimonialis cõiunctio; ratione cuius vir, & vxor, dum quærunt mutuo placere, diuiduntur, vt ait Paulus: sed erit ibi in omnibus vniformis vitæ ratio placẽdi Deo, vt ĩmediate Basili. adiungit, quibus verbis Paulus 1. Corrint. 7. Cęlibatũ declarauit, dum ait: *Mulier innupta, & virgo cogitat quæ Domini sunt.* 18. Explicãtur partes in cõtrariũ citati De Basilio

De D. Hieronymo nõ est dubitandũ, cũ eũ pro nostra sentẽtia habeamus: quæ verò obijciuntur, apertè significãt eũ loqui nõ de sexibus, sed de vsu sexuũ: consulit enim, vt in nobis adhuc in mortali vita degentib9 nulla sit sexuũ diuersitas; & proinde vxores redigantur in viros, vt Angeli simus, & iam nunc incipiamus esse, quod nobis in cęlestibus promissum est: at qua ratione vxores in hac mortali vita redigi possunt in viros, vt nulla iam sit sexuum diuersitas, nisi seruata Angelorum puritate relicto genitalium vsu? 19. De D. Hieronymo.

Athanasius verò in priori loco eundẽ sensũ habet cũ Basilio. loquitur enim ad sensũ Pauli: vnde post illa verba immediatè addit: *In Christo Iesu noua creatura erit: non masculus, nec fœmina, sed omnia in omnibus Christus*: quia nimirũ vir iam nõ quæret placere vxori, nec vxor viro, sed soli Christo qui erit omnia in omnibus. In loco autẽ posteriori per marẽ intelligit sensum, & robur virile: per fęminam verò sensum roburq, infirmũ, & muliebre: in quo sensu in cęlo non erit fœmina: quia omnes sensum, & iudiciũ plusquã virile habebunt. 20. De D. Athanas.

§. 5.

Soluuntur argumenta 2. erroris.

21. Ad 1. erroris secundi. PRimum argumentũ posterioris erroris duobus modis soluit Augustinus 22. de Ciuitat. capit. 18. primo modo, vt locus Pauli intelligatur de corpore Christi mystico: quod ipsum ministerium eorum, quos Deus ad consummationem Sanctorum destinauit (quosdam enim dedit Apostolos, &c.) tandiu ædificetur, donec omnes electi deueniant ad fidem, & cognitionẽ Dei non quamcũq; sed virilem, & plenã, vt iam deinceps nõ sicut paruuli fluctuemus: & hæc est communis expositio. Quod si verba illa intelligas de nostra resurrectione (in quo sensu à plerisque intelliguntur) 2. loco respondet Augustinus nomine viri etiã fœminã ibi cõprehendi; sicut, & in Psalmo: *Beatus vir, &c.* omnes igitur electi, tàm mares, quàm fœminæ occurent Christo in virũ perfectum non sexu, sed ætate, & iudicio, vt explicant Ambrosius, Glossa Interlinar. D. Thom. & alij: tũc enim fœminæ habituræ sunt iudicium, nõ imperfectũ, & muliebre, sed perfectũ, & virile, vt explicauit Athanasius iam addũctus.

22. Ad 2. Ad 2. negatur consequentia: nã, vt ait Augustinus in d. cap. 17. licet sexus non sit futurus vsui veteri; erit tamen decori resurgentis, vt laudetur Dei sapientia, atque clementia, qui liberauit à corruptione, quod fecit.

23. Ad 3. Ad 3: dicitur causalitatem exemplarẽ Christi positam esse in proportionali cõformitate cum exẽplari, vt sicut Christus iuxta suã indiuidualẽ rationẽ habuit perfectionem naturæ suæ debitam: ita singuli beati suam perfectionem habituri sint modo sibi connaturali, & debito.

24. Ad 4. D. Thom. Ad 4. respondet *D. Thomas in d. art:* 3. *q. 2. ad* 4. fœminam à natura particulari per se non intendi, benè tamen ab vniuersali: quæ etiam est solutio Richar. Bonauent. Soti, Abulens. & aliorum; pro cuius explicatione dicendum est non eodem modo fœminam intendi à natura vniuersali, vt intenditur monstrum, quod solũ intenditur ad pulchritudinem vniuersi; quod ipsum non solum rerum elegantia; sed etiã deformitate exornatur: fœmina igitur nõ potest dici monstrũ naturæ, cũ in illius generatione nullus error interuenerit, nulla ve deflexio ab ordine, & lege, quã natura suis operibus præscribit: cum enim finis naturæ sit speciem cõseruare, quæ sine vtroq; sexu conseruari nõ potest; vtiq; vtrũque sexum generare intẽdit, nã Deus author naturæ in vtroq; per se instituit naturam humanã, dum Adamũ primo, deinde ex Adamo Euam formauit, inquiens: *Non est bonũ hominẽ esse solum, faciamus illi adiutoriũ simile sibi.* Quo fit, vt finis naturæ non sit generare solũ virũ, quãuis principaliter intẽdat virũ generare, tanquam principale speciei humanæ principium. Accedit; quia in generatione fœminæ non datur causa impedita à fine semel intento per cõcursum causæ impedientis: nam vis formatrix (vt Medici docent) formationem efficit consentaneè ad seminis dispositionem; & vbi inuenit semen virili sexui accõmodatum statim virum emolitur: fœminã vero vbi inuenit fœmineam dispositionem: quare à fine in operis molitione semel intẽto nõ deuiat: dum aut virum, aut fœminam generat. Quare fœmina nulla ratione potest dici monstrum; nec etiam simpliciter dici potest intenta per accidens, nisi in hoc sensu; quia natura principalius intendit virum, quam fœminam: ad quem sensum intelligendus est Aristol. qui tamen est improprius.

Ad postremum Abulensis loc. cit. negat antecedens; quia putat, nec fœminam mutari posse in virum; nec virum in fœminam manente eodem indiuiduo: sed in hoc nõ est audiẽdus. Quare cõcedimus eundem sexũ rediturum, non propter identitatem eiusdem indiuidui; sed propter integritatem substantialem eius, vt ex dictis patet. 25. Ad Postremum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm membra reditura sint cum eadem materia, & forma?

DVbitari potest; an singula mẽbra reditura sint cũ eadem materia, & forma quã in vita habuerunt? cui quæstioni, quod attinet ad formã affirmatiuẽ respondendum est; quia superius diximus, candem nũmero formam singulis mẽbris esse restituendã, siue dicas omniũ esse vnam formam, scilicet animã rationalem; siue singulis propriam. 1. Restituenda est forma

§. 1.

§. 1.

Variæ opiniones de materia.

2. 1. opinio de materia. De materia est tota dubitatio: nam varij variè respondent, quidam simpliciter negant, id esse simpliciter necessarium ad veram resurrectionem: quæ videtur sententia *Augustini in* *August. Anselm.* *Enchyrid. c. 89. & lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 19.* & D. *Anselmi in suo Elucidario, & in* *Gabr.* *epistola Pauli ad Ephesios 4. ad illa verba: Donec occurramus, & idem docuit Gabriel. in 4. dist. 44. q. 1. art. 2. concl. 6.* vbi asserit hanc esse communem Theologorum.

3. 2. opinio. Alij simpliciter affirmant, vt D. *Thomas in 4. dist. 44. q. 1. artic. 1. q. 3. vbi Sotus* D. Thom. *q. 2. art. 2. in vltimo dubio ad finem articuli,* Sotus. *D. Bonauentura ibidem in commentario litteræ, num. 1.* D.Bonau. *D. Abulensis Matthæi 22. q. 239. litera C. D. Angles in floribus de resurrectione q. 1. art. 6. dub. 1. concl. 2. & 3.* Abulens. Angles.

4. Media opinio. Medius interiacet *Scotus in 4. dist. 44. q. 1. ad vltimum, litera S.* vbi probat secundam opinionem in partibus principalib⁹. Scotus. Priorem verò in minus principalibus. Suarius. Quæ sententia non displicet *Suario 2. to. ad 3. p. disp. 47. sect. 1. ad finem.*

5. 4. sententia. Quarto loco alij putant affirmantem sententiam esse veram in partibus etherogeneis: negātem verò in homogeneis. Itaque materia capitis ad caput redibit; & pedis ad pedes: attamen materia carnis vnius partis non necessariò redibit ad eā, sed ad alteram: similiter nec materia ossis tibiæ necessariò redibit ad ossa tibiæ, sed potest redire ad ossa aliarum partium; ita nonnullos existimasse refert *Abulensis* Abulens. *vbi suprà litera D.*

6. Postrema opinio. Postrema sententia probat negantem partem, si rigor loquendi est seruandus: de facto tamen veram esse sententiam affirmantem: quia id cedit in maiorem futuræ resurrectionis perfectionem; & vnitati resurgentis id magis est congruum, Richard. quæ fuit sententia *Richardi in 4. dist. 44.* D.Bonau. *art. 1. q. 5. & D. Bonauent. ibidem art. 2. q.* Suarius. *2. & Suarij in 2. tom. ad 3. p. disp. 44. sect. 2. in 1. dub.*

§. 2.

Resoluitur quæstio.

7. 1. concl. Pro resolutione sit prima conclusio: *In resurrectione futura singulis partibus tàm etherogeneis, quàm homogeneis eadem numero materia restituenda est eodem ordine, & situ, quem in vita habuerunt.* Conclusio ista ponitur vt probabilissima: recipitur enim ferè ab omnibus: & est *D. Thomæ, Richardi, D. Bonauenturæ, Abulensis, Soti, & Suarij vbi suprà.* Probatur primò; quia hæc pertinet ad maiorem identitatem totius, & partium, vt constat. Quibus probatur. Secundò; quia cōgruum est, vt reformatio respondeat formationi. Tertiò; quia est congruentissimum, vt eadem pars, quæ fuit virtutis organum, recipiat eiusdem virtutis præmium, & quanuis hæ omnes congruentiæ magis accommodentur partibus etherogeneis; quia à natura principalius intenduntur: tamen aliquo modo etiam accōmodantur homogeneis: nam quod pertinet ad vltimum; sicut congruū est, quod hæc materia in hac parte (v. g. in oculo) præmietur; ita etiam congruum est, vt præmietur in eodem situ.

Secunda conclusio: *Non est de necessitate resurrectionis, vt partes homogeneæ ad eundem situm redeant.* Conclusio est omnium consensu receptissima: ita *D. Thomas, Sotus, Abulensis, & alij suprà citati.* Probatur; quoniam hæc variatio solum est secundū sitū in eadem parte homogenea. Non igitur variabit substantiā eiusdem partis: quin potiùs nec eam variabit quoad dispositiones, & accidentia: quia in quocunque illa sit situ, eisdem accidentibus disponetur. 8. 2. concl.

Tertia conclusio: *Probabilius mihi est ad veritatem resurrectionis esse necessarium, vt singulæ partes etherogeneæ cum eadem numero materia resurgant.* Hæc conclusio mihi est certa, si vera est sententia Medicorum, & Scoti singulas partes etherogeneas habere proprias formas substantiales distinctas ab anima rationali, quib⁹ inter se non accidentaliter, sed essentialiter distinguuntur: hac enim opinione posita necessariò infertur varietatem totius materiæ omnino impedire numericam, & substantialem identitatem harum partium: nam quidditas, & essentia partialis cuiusque ex hac numero materia, & hac numero forma intrinsecè constituitur; vnde qualibet earū totaliter variata, iam non manet eadem numero pars, v. g. eadem manus, idem numero pes &c. Iam verò fides non solùm prædicat resurrectionem huius numero hominis; sed etiā 9. 3. concl.

huius numero carnis; nomine carnis intelligendo singulas partes organicas: nec enim tutum erit negare hominem resurrecturum in hac carne, in hoc numero osse, neruo, manu, &c. Id enim significant verba Iob. 19: *Rursus circundabor pelle mea, & in carne mea videbo Deum saluatorem meum: quem visurus sum ego ipse, & oculi conspecturi sunt.* Sensus enim est: ipsa eadem pelle circundabor; & in ipsa eadem carne, & ipsis eisdem numero oculis videbo Deum, &c. Cum igitur, supposita Medicorum opinione, variatio totius materiæ nō solùm faciat diuersitatem situalem, sed etiam substantialem partiū; profectò etiam faciet diuersitatem substantialem totius corporis organici, cuius idē titas substantialis per se dependet ex substantiali identitate partium, vt aduersatij admittunt; qui toti sunt in conseruanda identitate substantiali totius materiæ, variata tota materia in singulis partibus; quā tamen seruare non possunt admissa formarum partialium pluralitate.

Iob. 19.

10. Quid secūdum aliorū sententiā? Quod si cum communiori sententia hanc formarum partialium pluralitatem non admittis; sed vnicam duntaxat formam totius hominis, conclusio est difficilior; adhuc tamen est probabilior, quam opposita, quidquid Suarius reclamet. Probabilitatem illius primum confirmo grauissima authoritate *D. Thomæ*, qui vbique locorum in homine, alijsque compositis substantialibus vnicam tantū formam admittit, nempe animam rationalē, qua caro essentialiter est caro, & os essentialiter est os, & sic de cæteris; & tamen *in 4. vbi suprà* admittit substantialem varietatem in singulis partibus, si tota singularum materia varietur, & meritò: quoniam singulæ partes etherogeneæ corporis humani, licet eandem animam rationalem habeant; nō tamen omnes eam habent secundum eandem virtutem. gradumque essendi, sed secundum alium & alium, vt satis colliges ex *D. Thoma in 4. dist. 44. q. 1. art. 2. q. 1. in corp. & Soto ibidē q. 1. art. 3. concl. 1. ratione prima, Abulen. in cap. 22. Matth. q. 239. & satis admittit idē Suarius in Metaphy. disp. 35. sect. 10. n. 38.* Vnde fit, vt quælibet pars organica ratione specifica partiali distinguatur ab alia; sicut ratio sensitiui suo modo specificè distinguitur à ratione intellectiui in

D. Thom.

D. Thom. Sotus. Abulen. Suar.

eodem homine: quam specificam, & partialem distinctionem partium organicarum in cæteris viuentibus idem Suarius admittit loco citato, sicut igitur quidditas completa huius numero hominis essentialiter pendet ex hac materia totali, & ex hac totali forma; ita etiam quidditas partialis & incompleta huius partis organicæ intrinsecè constituitur ex hac numero materia, & ex hac numero forma sub hoc essendi gradu. Quare sicut variata tota hominis materia iam non manet idem numero homo, cur variata tota materia huius numero partis non variabitur substantialis ratio illius? nec puto rectè philosophari, qui partes organicas solis dispositionibus accidentarijs distingunt, quāuis id placeat *Suario vbi suprà n. 40. & in 2. tom. loca cit. & Conimbr. 1. de Generat. cap. 4. q. 22. art. 2. ad primum*: nam præterquam quod diuersitas dispositionum par se ortum habet à diuersitate virtuali formæ, quæ inter partes reperitur, constat partes illas substantialiter differre, imò & realiter ratione diuersæ materiæ. 11.

Suar. Conimbr.

Ex his facilè solues fundamentū Suarij, dùm obijcit facta hac materiæ cōmutatione adhuc corpus realiter constare ex eadem tota sua materia: & subinde hanc commutationem materiæ solùm efficere situalem diuersitatem, non vero substantialem: nam etsi corpus est ex tota sua materia: non tamen est ex materia eodē modo partes organicas substātiātes; quod satis est. vt diuersitatem substantialem faciat, & hæc est mens D. Thomæ loco cit. 12. Ad fundamentū Suarij.

Quarta conclusio; *Quod diximus de materia partium etherogenearum, dicendum etiam est de partibus integrantibus, quæ in se ipsis sunt etherogeneæ*; quales sunt manus, pes, caput, & aliæ id genus, quæ ex carne, ossibus, & neruis constant: opus est enim, vt caro ipsius manus redeat cum eadem numero materia: similiter & os, atque neruus eiusdem manus: nam manus, nisi eandem numero carnem habeat, & eadem numero ossa, non erit substantialiter eadem manus: nam licet hæc caro manus cum carne pedis specie conueniat; tamen ab ea numero distinguitùr: cuius variatio satis est ad faciendā substantialem diuersitatem. Quare *Abulensis vbi suprà litera D.* meritò non admisit quartam opinionem. 13. 4. concl.

Abulens.

Nec

14. AdAugust. Nec Augustinus, si benè expendatur, primam opinionem probauit; quin potiùs expressè docet singulis partibus propriai materias esse restituendas: si quę veró partes materiæ ex aliqua illarum (v.g. ex manu, vel ex capillo) superfluat; eas refundendas esse per reliquum corpus: agit igitur de refusione materiæ superfluæ; non verò de refusione totius materiæ: & ad hunc sensum eum explicauit D. Thomas eum pluribus alijs.

QVÆSTIO VII.

De humoribus primarijs corporis humani.

ARTICVLVS I.

Vtrùm in resurrectione restituendi sint quatuor humores corporis humani?

§. I.

Quinam sint hi quatuor humores primarij?

1. Qui nam sint 4. humores primarij. PRO vera & clara resolutione aduertendum est cum *Fernelio lib. 6. suæ Phisiologiæ c. 9.* medicos appellationem humoris ad omnem profluentem, & liquidam substantiam, quæ in nobis reperitur accommodare: (Fernelius.) quanuis quidam illorum cum Auicena humorem ab humiditate distinguant; humorē appellantes eam fluidam substantiā, quæ in venis reperitur: humiditatē verò, quæ extra venas existit: sed non sunt in hoc audiendi; (Non recipiuntur.) sicut nec audiendus est *Valesius lib. 1. controuer. cap. vltimò ad finem*, dùm ait, humorem esse substantiam; humiditatem verò, qualitatem. Quidquid igitur in corpore humano profluens, liquidūq; cernitur id humor, siue humiditas apud Medicos appellatur, cuiuscūque generis illud sit; & in eadem significatione in hac quæstione à nobis accipitur. (Quid intelligatur nomine humoris?) Itaque humoris siue humiditatis nomine intelligimus quatuor notissimos humores; sanguinem, inquam, pituitam, bilim, & melancholiam: atque etiam humores, qui dicuntur secundarij, ex illis prioribus deriuatos, scilicet rorem, cambium, & gluten: prætereà chylum, siue chymum, vrinam, sputum, sudorem, lachrymam, & cætera huius generis: verum vt hoc genus in suas veluti species diuidamus; humorum alij sunt vtiles, alij inutiles, & omnino excrementitij: nam in omnibus decoctionibus alimēti, actione caloris natiui partes vtiles ab inutilibus secernuntur; vt hæ expellantur: illæ verò permaneant. Prioris generis sunt humores excrementitij, quorum meminimus: posterioris verò sunt quatuor humores, qui appellātur primarij, vt sanguis, bilis, pituita, & melancholia; qui ex chylo suis in locis primitus generantur.

2. Sunt inter se, & à sanguine dicti. Ex his quatuor humoribus tres postremi à sanguine, & à se inuicem separātur; & puri ad certas partes demādantur: bilis scilicet aduisicam felis: melancholia ad lien: pituita manet in vintriculo, & circum intestina hæret, vt docet *Fernelius lib. 2. de methodo medendi c. 1*: (Fernelius.) sanguis autē manet in venis. Vtrùm autem in illis cū tribus alijs humoribus verè sit permistus? cōtrouersum est apud Medicos: quidam affirmant: negat tamen *Fernelius libr. 6. Phisiologiæ c. 8*: nobis satis sit sanguinem purum in aliquibus venis reperiri.

3. Humores secundarij. Præter hos quatuor humores dantur alij, qui appellari solent secundarij, vt qui à primarijs, id est à sanguine originentur: sanguis enim per totum corpus diffusus per venas minutissimas (quas capillares appellant) virtute attractiua recipitur in poris; vbi vltimo decoquitur, & incipit dealbari; qui à principio vocatur ros: deinde magis decoctus appellatur cambiū: tandem dicitur gluten; cū scilicet in substantia membri conuertitur: & præter istos tres secundarios humores Medici cum Galeno addunt quartum, qui ordine est primus carens nomine, & residens in extremis venarum, de quo vide Fernelium quarto Phisiologiæ c. 5. in fine, & Valesium lib. 1. controuer. cap. vltimo.

4. Alij tres humores. Præter hos humores secundarios, qui sunt ad nutriēdum necessarij, dantur adhuc alij tres, qui à natura præparantur nō ad nutritionem viuentis; sed ad generationem fœtus, eiusque nutritionem: semēn, sanguis menstruus, & lac. quos humores relinqui ex superfluo alimenti omnes fatentur.

5. Diuisio humans apud Theologos. Ex his, quæ ex Medicis desumpsim⁹, quidam Theologi hanc genericam humoris diuisionem colligunt: humorum alij sunt vtiles, alij inutiles: inutiles sunt, qui dicun-

dicuntur excrementitij: vtilium alij sunt naturales, siue complexionales; alij nutrimentales: alij ad generandum, & nutriendum fœtum reseruati: naturales siue complexionales sunt quatuor notissimi humores; sanguis, inquam, bilis, pituita, & melancholia; habent enim proprias formas; & pertinent ad complexionem, & temperamentum corporis. nutrimentales sunt quatuor illi, quos diximus secũdarios: at qui ad fœtum ordinantur, sunt tres: semen, scilicet, sanguis menstruus, & lac. Hi omnes ex chylo in ventriculo; ex chymo vero in iecore generantur, & secernuntur.

§. 2.

Qui nam humores non sint restituendi?

6. Excrementitij humores non sunt restituendi.

His ita præmissis, vt certa ab incertis separemus, certissimum est in resurrectione nullos futuros esse humores excrementitios: vt communiter docent Theologi *in 4. dist. 44. vbi D. Thomas q. 1. art. 2. Richardus art. 1. q. 2. Sotus q. vnica art. 3. concl. 2. Abulensis in cap. 22. Matth. q. 241. Suarius 1. tom. ad 3. part. disp. 15. sect. 7. §. Dices ergo*: hæc enim tantum abest, vt ad veritatem, consistentiã, aut decorem naturæ humanæ pertineãt; vt potiùs ab ea expellantur tanquam nociua, quam retineantur: denotant deinde corpus indigere & nutritione, & ex purgatione, quod imperfectionem denotat. Quare in beatis resurgentibus non erunt lacrymæ, sudor, sputum, vrina, cæteræq; inferioris generis excrementa.

D. Thom. Richard. Sotus. Abul. Suarius.

7. Nec qui sũt ad generationem, & nutritionem.

Certissimum etiam est nullos futuros esse humores ad generationem, nutritionemvè fœtus à natura ordinatos: cum enim post resurrectionem nulla futura sit generatio: quia species humana donata immortalitate hominum sine noua generatione perpetuô cõseruabitur; & ideò non est, quod resurgentibus restituatur, aut semen, aut sanguis menstruus, aut lac: quia hæc ob solam generationem à natura præparantur; nihil conducentia, aut ad integritatem naturæ, aut ad cõsistentiam illius, & perfectionem.

8. Quæstio è de humoribus primarijs, & secũdarijs.

Quare de solis humoribus primarijs, & secundarijs potest esse dubitatio; in hac quæstione agemus de primarijs; de secundarijs verò in q. 8.

§. 3.

Ponuntur argumenta partis negantis.

9. Pars negãs.

Si credendum est *Abulensi in d. cap. 22. Matt. q. 241.* quidam partem negantem probauerunt absolutè docentes homines sine vllis humoribus resurrecturos: ego tamen nullum inuenio, qui absolutè hanc sententiam probauerit; sed quidquid sit de hoc, pro hac negante sententia ratio dubitandi esse potest; quia hui⁹ generis humores sunt quędam naturæ excrementa: ita enim ea vocat *Aristoteles lib. 4. de partibus animal. c. 2. & lib. de generatione animal. 1. 18.* excrementa autem, tanquam quædam humani corporis superfluitates, non sunt restituenda, vt diximus.

Ratio dubitandi.

Arist.

10. 2. ratio.

Deinde; sanguis ex sententia *Aristotelis 2. de partibus animalium c. 3.* est alimẽtum partium humani corporis, in quo omnes Medici conueniunt; & ob hanc rationem ab *Aristotele 3. de partib. animal. cap. 5.* dicitur materia totius corporis; & ideò dicitur esse in via, vt viuat, vt ait *D. Thomas 1. p. q. 109 art. 1. ad 3.* & idem de omnibus quatuor humoribus docent omnes Medici contra Aristotelem; de quo *Valesius 1. controuer. c. 14.* qui volunt non solùm sanguinem, sed etiam tres reliquos humores esse membrorum alimentum: in quo conueniunt omnes Theologi cũ *D. Thoma in 4. dist. 44. q. 1. art. 2. q. 2.* iam verò in resurrectione nullum dabitur alimentum; quia nulla dabitur nutritio: cũ iam omnia sint in corpore humano stabilita. & incorruptibilia; ob quam rationẽ omnium consensu in ea nulli futuri sunt humores secundarij.

Arist. D. Thom. Valesius. D. Thom.

11. 3. ratio.

Tertiò accedit; quoniam huiusmodi humores nec pertinent ad veritatem naturæ humanæ, nec ad eius integritatem. Nam si ad veritatem illius pertinerent; vtique informarentur anima rationali, essent que animati: nam quod ad veritatem naturæ humanæ pertinet, vel est forma, vel est materia, saltem partialis. Iam verò omnes negant pituitam, vtramque bilem esse animatã: de sanguine vero licet res sit cõtrouersa; verior tamẽ & cõmunior Philosophorum, Medicorum, & Theologorum sententia id negat: ita *D. Thomas 1. p. q. vltima art. 1. ad 3. & quodlib. 5. q. 4. & ante eũ Albertus lib. 3. de animalibus, Alẽsis*

D. Thom. Albertus.

2. p.

D.Bonau. Richard. Scotus. Durand. Paludan. Maior. Capreol. Sotus. Abulens. Galenus. Fernelius. Valesius. Lemosius. Conciliat. Seneca. Theophyl. Conimbr.

2.p.q.29.memb.7. D. Bonauent. *in 4. dist. 44.art.1.q.1.vbi Richard.art.1. q.2. Scotus q.4. Durandus q.2. Palud.q.1. artic. 2. Maior in 4.dist.43.Capreolus in 2. dist.15. art.3.ad 4.confirm.3.loco contra 3.fol.192. col.3.& in 4.dist.10.q.2.art.3. ad 4.contra 1.vbi etiam Sotus q.1.art.2. Abulen.parad. 2.q.40.& in c.22.Matth.q.241.ad 3.in fine*, vt alios omittamus; ex medicis id docent *Galenus 2. de elementis, & 4. de vsu partium, Fernelius lib. 2. Physiologiæ c.2. ad finem, Valesius 2.controuer.c.4. fol.23. col. 4.in fine, & rursus ad finem quæstionis; latè Ludouicus Lemosius in commentarijs ad librum quintum Galeni de morbis medendis c. 7.d.2.Conciliator differentia 3.* ex Philosophis *Seneca lib.2.naturalium quæstionum, & Theophilus ad librum 2.de Anima ad textũ 122.latè Conimbricenses 1.de Generatione c. 4.q.24. art.2.concl. 1. in quam magis inclinat Suarius vbi suprà.*

Suar.

Si verò ad integritatem naturę humanæ pertineret, vtiq; esset pars illius: quod tamen negat communior & verior sententia, quam ex Theologis probant *Capreol. Durandus, Abulensis locis citatis, Palatius in 4.dist.8.disp.4. concl. 6. pag.260. & videtur esse expressa sententia D.Thomæ 3.p.q.31. art.5. ad primum, & in 3. dist.3. q.5.art.1.ad 4.* ex medicis Galenus *lib. 2. de elementis, & lib.1.de natura humana, & in lib.de sanguinis missione, Ludouic. Lemosius ad Galenum lib.1. de morbis medendis c. 6.d.6.& lib.5.c.7. disp. 2. Fernelius in sua Physiologia lib.2.c.2,& in sua patologia lib. 1,c.3.in principio, Valesius lib.2.controuer. c.5.fol.23.col. 4. in medio*, idem expressè docuit *Aristoteles 2.de partibus animalium c. 10.* alioquin esset pars corporis, quod est altera pars viuentis: quod esse falsum satis euincit mystarium Eucharistiæ, in quo sanguis ex vi sacramenti non continetur in hostia; sed solùm per concomitantiam: contineretur autem, si esset pars integralis humani corporis.

Capreol. Durand. Abulens. Palatius. D. Thom. Galenus. Lemosius. Fernelius. Valesius. Aristol.

§. 4.

Resoluitur pro parte affirmante.

13. Affirmatiua est vera. *D. Thom.* Dicendum tamen est quatuor humores primarios in resurrectione singulis esse restituendos, quæ est communis Theologicorum sententia *in 4.dist.44.vbi D.Thomas q.1,art.2. q.2.& Richardus art.1.q.2. D.Bonauent.art.1. q. 1.Sotus q.1.art.3.concl.2. Abulensis in cap. 22.Matth.q.241.Suarius 1.tom.ad 3.part. disp.15.sect.6.§.Dico tertio,& 2.tom.disp. 47.sect,3.post principium. Angles in floribus de resurrectione art.6.dub.3.in fine quæstionis.* Denique est communis sententia omnium Theologorum, vt etiam fatentur *Conimbricenses 1.de Generat.c.4.q.24. art. 1.post principium.* Quæ verissima sententia confirmatur authoritate Augustini epist.146.ad Consentium paulò post principium; vbi ostendit istos humores sine vlla corruptibilitate mansuros. Accedit; quia cum illis omnibus surrexit Christus vt ex dicendis patebit.

Richard. D.Bonau. Sotus. Abulen. Suar. Angles. Conimbr.

§. 5.

Soluuntur argumenta.

Argumenta, quæ §.3.in contrarium sunt adducta pro ratione dubitandi ex dictis facilem habent solutionẽ. 14. Ad 1.
Ad primum dicendum est Aristotelem in locis citatis tres alios humores à sanguine appellare excrementa, non quod ad vitam humani corporis non sint per se necessarij, sed quia per se non ordinantur ad nutritionem, sicut sanguis: etenim sine sanguine se ipsis nutrire non possunt. Vide Suariũ 1.tom.ad 3.p. disp.15. sect. 7.post principium.

Ad secundum respõdetur sanguinem cæterosque humores non adæquatè esse necessarios, quatenus sunt alimẽtum; sed quatenus sunt dispositiones ad vitæ conseruationem, & ad præstandas operationes vitales, vt patebit ex his, quæ de singulis dicemus. 15 Ad 2.

Ad tertium respondetur sanguinem, licet non ponatur, aut animatus. aut actu pars; adhuc tamen ex eo pertinere ad veritatem naturæ humanæ, quod est necessarius ad cõseruandam vitam, actionesq; obeundas, vt ex sequẽti articulo patebit. 16 Ad 3.

ARTICVLVS II.

Vtrùm cum sanguine resurgemus?

Qvod homines cum sanguine sint resurrecturi nulla potest esse dubitatio. Primò; quia Christus verissimum exemplar futuræ nostræ resur- 1 Quæst. de sanguine Affirmatiua indubitata.
rectio-

1. ratio. rectionis cum sanguine resurrexit: id
August. enim esse de fide supponit *Augustinus ep.*
146. ad Consentium: & satis euincit myste
rium Sacrosanctæ Eucharistię, in quo ex
vi verborum vinum transubstantiatur in
sanguinem Christi.

2. Secundò; quia id asserunt Patres: nam
2. ratio. præter Augustinum *in d. epist. 146.* vbi id
August. tanquam notissimum supponit, expresse
Ambr. id docet *Ambrosius in sermone 74. qui est de*
martyribus, ita inquiens: Notũ nobis faciat,
quemadmodum in examine in corpus tã fri-
gidum se se calor insinuauerit: spiritus ingef-
Hierony. *serit: sanguis infuderit.* D. etiam *Hieronym'*
epist. 61. ad Pamachium c. 8. vbi contra re-
surrectionem corporum spiritualiũ, quã
Origenes admittebat, ita obijcit: *Cum au-*
tem ista dicantur, soliditas carnium, sangui-
nis liquor, crassitudo neruorum, venarumque
perplexio, & ossiũ durities denegatur, quod
tanquam absurdum ex impia Origenis
opinione colligit. Inferiùs cap. 10. ita scri
bit; *Sic & nos post resurrectionem eadem ha-*
bebimus membra, quibus nunc vtimur; easdẽ
carnes, & sanguinem, & ossa, & inferiùs:
Certe vbi pellis, & caro; vbi ossa, & nerui,
sanguis, & venæ; ibi carnis structura. Idem
colligit ex verbis Iob. 19: *Rursum circun-*
dabor pelle mea, & in carne mea videbo Deũ
saluatorem meum, ex quibus verbis colli-
git in resurrectione futuram esse totam
carnis structuram ex ossibus, neruis, ve-
nis, & sanguine.

3. Tertio loco id ratione demonstratur,
3. ratio. qua omnes vtuntur: nam sanguis ad veri-
tatem naturæ humanæ, humanique cor-
poris verè & propriè pertinet, vt patet
D. *Thom.* ex D. *Thoma 3. p. q. 54. art. 2. in corp. & ad*
3: iam verò in resurrectione restituendũ
erit quidquid ad naturæ humanæ verita-
tem spectat. Quod fundamẽtum absque
vlla dubitatione recipiendum erit, si san-
guis est animatus: non enim potest esse
animatus anima rationali; quin ad inte-
gritatem corporis humani (quod est al-
tera pars compositi) verè pertineat: ani-
ma enim est actus corporis organici, ex
4. Aristotele in 1. de Anima. Sanguinem
Sanguis est animatus. verò esse animatum viri doctissimi exi-
Conrad. stimauerunt: *Conrad. 1. 2, q. 54. art. 1. concl.*
Caiet. *3: Caietanus 1. p. q. vltima art. 1. in fine: Me*
Medina. *dina 3. p. q. 5. art. 2. concl. 6. tanquam proba-*
Sylnest. *bilem defendit Syluester in aurea rosa q. 30.*
fol. 244. col. 2. vbi refert hanc sententiam

coram Summo Pontifice à tribus Theo-
logis fuisse defensam: non displicet *Hen-* *Henriq.*
riques de Eucharistia c. 26. §. 2. littera B. &
satis est de mente D. Thomæ in 4. dist. 44. D. *Thom.*
q. 1 art. 2. q. 2. ad 3. dùm concedit sangui-
nem aliquo modo perfici ab anima ratio-
nali: denique hanc sententiam plures me- *Leemosius.*
dicorum probasse refert *Ludouicus Lee-*
mosius in commentarijs ad librum 5. Galeni
de morbis medendi c. 7. disp. 2. Verum quia
cõmunior & verior sententia negat san-
guinem esse animatũ; proinde satius erit 5.
commune fundamentum confirmare ra- Sanguis est
tione ab alijs adducta; quod scil. sit pars pars corpo
humani corporis; non solum quia potest ris humani.
conuerti in membra corporis; sed prout
est sub forma sanguinis: quam sententiam
esse verissimam, & omnibus veris Tho-
mistis probandam asserit *Conradus vbi su-* *Conrad.*
prà, & Caietanus 1. p. loco citato, & 3. p. q. *Caiet.*
5. art. 2. & q. 54. art. 2. §. Ad hanc quæstio- *Medina,*
nem, & vtrobique Medina in 1. loco concl. *Sylnest.*
6. & in 2. q. 1. latè probat Sylnester vbi su- *Franc.*
prà, & doctissimus Franciscus noster in 3. d. *Christo.*
2. q. 8. ad 2. magis probat Henriques loco ci- *Henriq.*
tato, & est sententia D. Thomæ 1. 2. q. 54. D. *Thom.*
art. 1. & 3. p. q. 76. art. 2. ad 2, & in 2. dist.
30. q. 2. & in 4. dist. 44. q. 1. art. 2. q. 2. in cor
pore, & ad 3. & quodlib. 5. q. 5. & satis Abu Abulen.
lens. c. 22. Matth. q. 241. ad 2. & 3. Sotus in *Sotus.*
4. dist. 44. q. vnica, art. 3. concl. 2. Angles in Angles.
floribus de resurrectione art. 6. dub. 3. in fine
quæstionis, Suarius 2. tom. ad 3. par. disp. 15.
sect. 6. §. Dico tertiò, & 2. tom, disp. 47. sect. *Suarius.*
3. post principium. Quæ sententia satis cõ-
firmatur authoritate *Aristotelis 2. de par-* *Arist.*
tibus animalium c. 2. & lib. 3. de historia ani-
malium c. 2. in quibus locis enumerat san-
guinem inter partes similares, ex quibus
animal constituitur: similiter etiam Se- *Seneca.*
neca *lib. 2. quæstionum naturalium.* Cõfir-
matur etiam authoritate Tridentini *sess.* *Trident.*
13. c. 3. dum ait, *sub speciebus panis esse san-*
guinem ex vi illius connexionis, quia partes
corporis inter se copulantur. Nec ineptè cõ- 6.
firmatur phrasi sacræ Scripturæ, & Con- Ex Scriptu
ciliorum, qua tota humana natura per ra.
carnem, & sanguinem, veluti per duas par
tes, ex quibus integratur, sæpissimè des-
cribitur: apud Paulum ad Hebræos 2: *Hebr. 2.*
Quia ergo pueri communicauerunt carni, &
sanguini, & ipse similiter participauit eisdẽ:
participauit, inquam, carni, & sanguini,
id est naturæ humanæ, quæ est cõmunis
Patrum

Patrum explicatio. Eodem loquendi modo vtuntur Concilia, vt patet ex *Ephesino can. 5. Alexandrino in epist. Cyrilli in 6. Synodo generali actione 6. & in Chalcedonensi actione 1. ad finem: vnde Nazianz. oratione 50. Assumpsit corpus ex carne, ossibus, & sanguine constans.* Cum igitur apud sacram Scripturam, Concilia, & Patres frequens sit hæc locutio, non debet negari sanguinem actu esse partem integrantem naturæ humanæ, aut humani corporis: & si non intrinsecè illud componentem, tamen extrinsecè, vt aduerterunt *Durandus in 4. dist. 44. q. 2. Paludanus ibidem q. 2. art. 2. & Bassolius q. 1. art. 2. ad finem:* siquidem componit non integrando materiam, sed illam disponendo, atque complexionando: de quo plura diximus in materia de Incarnatione.

Con. Eph. Alexand. Calcedon. Nazianz. Durand. Paludan. Bassol.

7. Si verò adhuc contendas nullam dari partem toti extrinsecam; sed omnem esse intrinsecam, vt plures sentire videntur, adhuc nostra assertio salua permanet: quoniam sanguis ad consistentiam naturæ humanæ omnibus modis est necessarius, cum vita sine eo cõseruari nequeat, iuxta illud Leuit. 17: *Anima* (id est vita, vt Augustinus interpretatur) *in sanguine est:* quia in sanguine conseruatur, vt Medici docent.

Confirmatur adhuc. Leuit. 17.

8. Est etiam sanguis veluti quoddam generale instrumentum ad operationes animæ præstandas: præsertim ad affectus illius, scilicet iram, timorem, gaudium, & audaciam: irascimur enim cum sanguis feruet: timemus; cum contrahitur; gaudemus, cum diffunditur, &c. Quod optimè annotauit *Valesius in 2. controuer. c. 5. fol. 23. col. 4. & post eum Suarius vbi suprà disp. 15. sect. 6. §. Dico ergo,* & ante eos *Richardus in 4. dist. 44. art. 3. q. 2.* denique eũ sanguine spiritus tàm vitales, quàm animales per totum corpus diffunduntur, vt omnes fatentur. Merito igitur cum Valesio vbi suprà possumus dicere sanguinem, licet non sit pars naturæ humanæ; non esse tamen expertem substantiæ illius: quod satis est, vt dicatur pertinere ad veritatem naturæ humanę, & proinde vt necessariò sit restituendus in resurrectione.

Sanguis instrumentũ operationũ animæ. Valesius. Suarius. Richard.

ARTICVLVS III.

Vtrùm omnis sanguis in resurrectione sit restituendus?

§. 1.

Variæ sanguinis diuisiones.

1. Diuisiones sanguinis.

Varia sanguinis vsurpatio quæstionem istam reddit difficilem: nam sanguinem tribus modis accipi docuit *Conciliator differentia 30. & melius differentia 33. art. 3. ad finem: ex Theologis idẽ docuit præceptor meus Frater Franciscus à Christo lib. 3. de Incarnat. q 14. fol. 95. & in 3. dist. 2. q. 8. post 2. concl. fol. 26. col. 2.* vno modo accipitur pro chymo, in qua sunt omnes quatuor humores ex cibo, chyloque generati, non dùm tamen perfectè elaborati. Secũdo modo ꝑ sanguine perfecto à tribus reliquis humoribus discreto, & in venis ad perfectũ deducto. Tertio modo pro sanguine, qui à venis extractus, ac veluti suctus à forma sanguinis alteratur, induens formam, & rationẽ humoris secundarij; roris, inquam, vel cãbij.

Conciliat. Fr. Franc. à Christo.

2. Quidam sanguinem vniuersum nostri corporis distingunt in naturalem, siue vitalem; & nutrimentalem, vt patet ex *D. Thoma quodlib. 5. q. 3. art. 5. Caietano 3. p. q. 54. art. 2. §. De prima autem quæstione, Syluestro in aurea rosa tract. 3. q. 31. Ouando in 4. dist. 10. propos. 3.* Nutrimentalem appellant humorem crudum, non dùm per fectè decoctum, in via tamen, vt sanguis fiat, vt docent Caietanus, Franciscus noster eum cæteris communiter: Syluester tamen duplicem ponit sanguinem nutrimentalem: illum. s. qui chylo, & chymo non dùm est sanguis perfectus: & illum qui à venis allectus, & suctus in poris, substantiaque membrorum deficit à forma sanguinis, & induit formã roris, & cambij, ex quo membra immediatè nutriuntur: naturalem verò sanguinem eum dicunt, qui habet perfectam formam sanguinis. & in ea persistit; quatenus est sanguis, qui est in venis, atque arterijs.

Sanguis; aut naturalis, aut nutrimentalis. D. Thom. Caiet. Syluest. Ouand.

3. Alij volunt omnẽ sanguinẽ esse vnius rationis, nec admittunt varietatẽ substãtialem sanguinis, nec distinctionem eius in nutrimentalem, & naturalẽ: hanc enim distinctionem volunt esse minus philosophicam: fundamentũ est, quia nec Aristoteles, nec Medici eam agnoscũt. Deinde; quia null⁹ est vsus sanguinis, qui nõ sit cõmunis omni sanguini: omnis enim sãguis habet eadẽ munera, qa omnis nutrit, omnis tẽperat corpus humanũ, & in debita

Aliorum opinio.

Suar. Conimb. dispositione conseruat. Hanc sententiam probauit *Suarus 1. tom. ad 3. partem disp. 15. sect. 6. §. Denique illa secunda sententia, & disp. 47. sect. 3. & post eum Conimbricenses 1. de Generatione cap. 4. q. 2 4. art. 2. in 2. argumento pro prima conclusione, & ante eos eandem tenuit* Medina. *Medina 3. p. q. 54. art. 2. q. 5.*

§ 2.

Resolutio difficultatis.

4. Vera resolutio.

SEd quod ad nostrum institutum attinet; controuersia est non de re, sed de solo nomine: nam constat inter omnes, omne, quod inter cibum, & sanguinem mediat, non esse in resurrectione restituendum: nec enim in resurgentibus futurus est chylus (quæ est massa alba in ventriculo ex cibo decocta) nec chymus, qui est succus elaboratus in iecore, & hepate; in qua quatuor humores geniti adhuc inpermixti continentur: hæc igitur omnia, cum tàm sumptionem cibi, quàm eius decoctionem pro membrorum nutritione supponant non dabuntur in resurgentibus: in quibus nec dabitur sumptio cibi; nec illius decoctio: vnde nec fuit de veritate, aut integritate naturæ humanæ: nec à Verbo fuerunt hypostaticè assumpta (quidquid Franciscus noster oppositum putet esse probabile) nec in resurrectione ad Christum rediere, vt omnes fatentur, & nos latè diximus in materia de Incarnatione, & docet *Suarius 1. tom. ad 3. p. disp. 15. sect. 7. §. Sed quid de illis substantijs.*

Nec chylus nec chymus redibit.

Suarius.

5. Sanguis perfectus redibit.

Constat etiam sanguinem perfectum, & naturalem sanguinis perfectionem in venis assecutum, & sub ea adhuc persistentem, antequam à venis fugatur, & trahatur ad membra: hunc, inquam, sanguinem sub forma humoris primarij persistentē in resurrectione rediturum in ea quantitate, quæ propriæ complexioni debetur: nam iste sanguis est ille; qui ad veritatē, & integritatem humanæ naturæ requiritur, & à Verbo absque vlla dubitatione fuit hypostaticè assumptus.

6. Sanguis sub forma humoris secūdarij nō redibit.

Constat tertiò sanguinem sub forma humoris secūdarij roris, inquam, & cambij extra venas existentem non esse in resurrectione rediturum, vt statim dicemus. ¶ Quod igitur attinet ad triplicem sanguinis acceptionem à Cōciliatore explicatam, de re nulla est controuersia: de nomine tamen potest esse dubitatio; an chymus verè sit sanguis, similiter & ros, & cambium: quare cum quæstio sit de nomine, & constet de re; non est contendendum.

De triplici diuisione sanguinis à Cōciliatore.

7. Quid de naturali, & nutrimentali.

Similiter dicendum est de distinctione sanguinis in nutrimentalem, & naturalem: nam si sanguis nutrimentalis est humor crudus, non dùm perfectè formā & naturam sanguinis assecutus; quo pacto Caiet. & alij sanguinem nutrimentalem accipiunt; vtique sanguis nutrimentalis non erit aliud, quam chylus, & chymus: nullus enim datur alius humor, qui ad sanguinem præparetur, nisi in chylo, & chymo. Quare cùm nec chylus, nec chymus in resurrectione sint reditura, vtique nec sanguis nutrimentalis redibit. Idem dicendum erit, si sanguis nutrimentalis sumatur pro sanguine in poris existente (rore scilicet vel cambio) quia vt dicem⁹, nec ista in resurrectione redibūt.

8. Nec chylus nec chymus est sanguis nutrimentalis.

Sed profectò quam bene chylus, aut chymus appelletur sanguis nutrimentalis; non bene video: non dum enim datur perfectus sanguis, sed solùm in venis, maximè in vena caua, in qua perfectè elaboratur. Non negarim tamen chylum & chymum à Medicis appellari primum alimentum, ita enim eum vocat Fernelius lib. 6. Physiologiæ cap. 6. pag. 116. n. 20. at tamen dicitur talis, vel quia sanguis ve natum ex chymo restauratur; vel quia est id, quod prima decoctione ad nutriendum præparatur; ob quam rationem dicitur alimentum in potentia remotissima; qui prius ex ea debet sanguis elaborari, atque in venis recipi, & deinde in poris extra venas, quam habeat completam alimenti rationem.

9. Quid vere sit sanguis nutrimentalis.

Quare si admittenda est distinctio sanguinis in naturalem, & nutrimentalem; non dicerem sanguinem nutrimentalem esse humorem illum crudum, qui est in via ad sanguinem; sed esse humorem secundarium, rorem, inquam, & cambium: hi enim duo secundarij humores substantialiter sunt sanguis, & sanguis tertia decoctione præparatus, vt iam non potentia tantùm (vt erat in venis) sed actu sit membrorum alimentum: quod satis explicat Conciliator in d. differentia 33. ar. 3. ad finē; vbi solum sanguinē sub forma

hume-

humoris secundarij (roris scilicet & cambij) nutrimentum appellat: id quod confirmat plurimorum Medicorum authoritate.

10. Duplex sanguinis distinctio. Ex quo iam constat duplicem posse assignari veri & perfecti sanguinis distinctionem: quia sanguis in venis actu non est nutrimentum, sed tantùm potentia: in poris autem & extra venas, non iam potentia, sed actu nutrimentum dicitur: sanguis autem in venis à perfecta sanguinis natura nullo modo deficit: sanguis in venis ad consistentiam naturæ humanæ simpliciter est necessarius: & est pars animalis in actu; cum tamen sanguis extra venas nec simpliciter sit necessarius ad cõsistentiam vitæ, quia nec in resurrectione dabitur, nec in hac vita semper est necessarius; quia fortè per aliquod breue tẽpus potest nõ dari extra venas aut ros, aut cambium. Non est igitur, quod distinctionem sanguinis in vitalem, & nutrimentalem, tanquam minus philosophicam reijciamus: nam viris doctissimis placuit, & D. Thomæ; nec aliena est à mente Medicorum: quamuis enim omnes sanguinem, qui est in venis, appellent membrorum nutrimentum: omnes tamen concedunt eum immediatè non nutrire; sed mediante rore, & cambio, vt docent Fernelius lib. 4. Physiologiæ cap. 5. ad finem, & lib. 6. cap. 5. ante finem, & Valesius lib. 1. controuer. cap. vltimo, pagina 20. col. 2. in principio, vt omittamus Auicenam, Conciliatorem, & omnes Arabes, qui huius doctrinæ fuerunt authores.

11. Sanguis alius naturalis, alius nutrimentalis. Sanguis igitur alius erit vitalis, siue naturalis: ille scilicet qui est in venis: is enim solus est ad vitam simpliciter necessarius: alius est nutrimentalis; nõ quidem potentia, sed actu; ille nimirum, qui extra venas rationem roris, & cambij est assecutus. Quæ distinctio non datur per membra essentialiter distincta, sed solùm accidentaliter, quod non aduertit Suarius. Vnde constat sanguinem corporis nostri nec esse modi vnius, nec vnius rationis accidentariæ: nam prout est in venis indifferens est, vt ad diuersa membra disponatur; at vero prout est in membris sensim perfunditur qualitate, & proprietate cuiusque membri, donec euique assimiletur.

12. Ad quæstionem. Verùm verò vterque sanguis in resurrectione sit nobis restituendus, & verè fuerit Christo restitutus? pendet ex quæstione, an humores secundarij sint nobis restituendi? etenim sanguis nutrimentalis ad illud genus pertinet. De hac igitur quæstione dicemus in sequenti quæstione octaua.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm resurgemus cum pituita, bili, & melancholia?

1. De alijs humoribus primarijs. Affirmatio. De tribus reliquis humoribus primarijs; pituita, inquam, & vtraq; bili non est adeo euidens, an cum illis simus resurrecturi? communis Theologorum affirmat, vt iam diximus, & satis insinuat *Augustinus epistol. 246. ad Consentium*, vbi etiam aperte significat Christum cum illis surrexisse: & in hoc omnes conueniunt, & cum illis *D. Thomas 3. p. q. 54. art. 2. ad 2. & Suarius 2. tom. ad 3. partem disp. 47. sect. 3.* & merito sanè: quia hos tres humores simul cum sanguine pertinere ad veritatem, & integritatem naturæ humanæ docent ferè omnes Theologi: non ob eam rationem, quod sint animati: constat enim apud omnes eos animatos non esse; de quo vide *Conimbricenses 1. de Generat. cap. 4. quæst. 24. art. 2. concl. 1*: sed ob eam potiùs; quia aliquo modo pertinent ad integritatem naturæ humanæ, in eo sensu, in quo sanguis dicitur ad illius integritatem pertinere; quamuis non eodem necessitatis gradu: enim vero hi etiam humores sunt ad vitam necessarij, saltem vt sanguinem ad debitam temperiem reducant, ob quam rationem natura prouida sanguinem à tribus alijs humoribus non secernit; sed cum illis permistum generat, & conseruat in venis, vt docent omnes Medici: vnde anima tribus istis humoribus etiam vtitur ad aliquas vitales generationes obeundas: vnde Damascenus *libr. 2. de Fide cap. 12.* dicit animalia quatuor humoribus constare: de quo etiam vide Innocentium *in cap. In quadam de celebratione Missarum.*

2. Alia ratio. Accedit; quoniam temperamentum siue complexio (vt barbari vocant) per se pendet ex mistione proportioneve om-

Marginalia (right): Augst. — D. Thom. — Suar. — Isti humores nõ sunt animati. — Conimb. — Damasc. — Innocent.

Temperamenti diuisio.

nium quatuor humorum: adeò vt temperamentorum appellationes barbari cum Auicena ab humoribus sumant, diuidentes temperamentum, in sanguineum, biliosum, seu cholericū, petuitosū, siue flegmaticum, & melancholicum. Quo etiam

Galenus.

modo *Galenus lib. 2. de differentijs febrium* tēperamenta nominat, & distinguit. Quāuis autem idem Galenus cum communi Medicorum, & Philosophorū sententia rationem, & differentiam temperamenti ex primis quatuor qualitatibus desumāt; ita vt aliud sit calidum, aliud frigidū, aliud humidum, & aliud siccum: nō tamen negant in tēperamento calido plus aut sanguinis, aut bilis reperiri: in frigido autem plus aut petuitæ, aut melancholiæ, vt benè aduertit

Valesius.

Valesius lib. 1. controu. c. 7. post princ. quo fit, vt qualitatū prædominatio à prædominatione quatuor humorū ortum habeat. Ex quibus patet nullum ex quatuor humoribus esse nostræ substantiæ expertem, aut ab ea alienū; quidquid Valesius lib. 2. controuer. c. 4. tres posteriores alienos appellet: non ita tamen, vt neget eos esse nobis naturales; nec enim sunt præter, sed secundū naturam, vt docet Hippocrates in libello de natura humana, & probat

Valesius.

Valesius lib. 1. controuer. c. 13. in principio, & c. 14. fol. 16. col. 2.

3. *Isti humores redibūt.*

Cum igitur tres isti humores ad veritatem naturæ humanę, & ad eius integritatem suo modo pertineant; non est dubium, quin in resurrectione debeant restitui; sicut & Christo resurgenti sunt restituti. Si verò obijcias hos tres humores non fuisse ad verbi hypostasim assumptos; vel id negabis cum cōmuniori Theologorum sentētia, quam nos probabiliorem iudicauimus in *materia de Incarnatione, & probabiliorem iudicauit Suarius 1. to. ad 3. p. disp. 15. sect. 7. in principio*: vel si oppositum magis probas

An fuerint assumpti à Verbo.

(cum *Medina 3. p. q. 1. art. 2. concl. 4. & ad 3.*) negabis consequentiam; quia non quidquid aliquo modo pertinet ad naturam humanam, fuit à Verbo hypostaticè assumptum; vt in materia de Incarnatione explicari solet.

4. *Sunt restituendi.*

Ex dictis constat hos tres humores cū sanguine permistos proportionaliter ad complexionem, & naturale temperamētum cuiusque in resurrectione esse restituēdos; sunt enim necessarij ad sanguinis temperiem, compositionemq; temperamenti.

An restituendi sint in sua puritate.

¶ Dubitari tamen potest; an sicut hi humores in corpore mortali in sua puritate cōduntur in certis quibusdā receptaculis, vt ex Fernelio diximus: ita etiā in eisdem in sua puritate sint restituendi? quod dubium nullus tetigit. Ratio dubitandi est; quia non est cur illi in prędictis receptaculis restituātur: cuius enim finis, aut boni gratia restituētur? maximè quia in sua ista puritate non videntur ad integritatem naturæ humanæ pertinere: nam fel (id est, bilis pura) non omnibus inest animantibus, vt docet

Arist. *Plinius.*

Arist. lib. 3. de partibus animalium c. 12. & lib. 4. c. 2. & Plinius lib. 11. naturalis historiæ c. 37. Quod etiam de melancholia cum Plinio loco citato docuit

Albertus.

Magnus Albertus lib. 13. de animalibus tract. 1. c. 6. Accedit etiam; quoniam tantùm abest, vt fel vitæ conseruationi deseruiat, vt à veteribus dictum sit fellis vacuitatem causam esse vitę diuturnioris, vt refert *Aristoteles in d. lib. 4. c. 2.*

5. *Affirmatiuè.*

Videtur tamen affirmatiuè respondēdum ex eā præcisè ratione, quia resurrectio non destruit naturalem ordinem humanæ compositionis; sed eum potiùs perficit: quare vt hi tres humores suis proprijs receptaculis in sua puritate restituātur, satis est, quod hæc sit naturalis constitutio humanæ naturæ: quæ non parū commoditatis ab illis humoribus consistentibus in sua puritate ad debitam & naturalem consistentiam accipit, vt videre

Conimbr.

est apud *Medicos, & clariùs apud Conimbricenses in 1. de Generat. c. 5. q. 4. art. 2. ad 1*: quidquid enim ad naturę consistentiā, & decorem spectat, reddendum est. Quibus possumus addere receptacula illorū humorum ex sua natura tales humores sibi vendicare; tùm ad sui nutritionem (quanuis sine permistione alicuius sanguinis hæc non fiat) tùm ad sui meliorem conseruationem: denique manebunt, vt laudetur Dei sapientia, quæ ex quatuor contrarijs hominis structuram perficit. Ex quibus facilè soluuntur, quæ pro ratione dubitandi sunt adducta.

QVAESTIO VIII.

De humoribus secundarijs.

ARTI-

ARTICVLVS VNICVS:

Vtrùm resurgemus cum humoribus secundarijs?

1. De humoribus secundarijs.

HVmores secundarios esse quatuor omnes Medici affirmant, vt superiùs aduertimus: Theologi tamen trium tantùm mentionem faciunt: roris, inquam, cambij, & glutinis: ob id nimirū, quia vnus illorū quatuor apud Medicos nomine caret; at tamen inter illos est ordine primus: nam ex sanguine venali primum attrahūtur aliquot particulæ ad osculа venarum minutissimarum, vbi primum incipiunt præparari ad nutritionē: deinde in poris recipiuntur, & incipiunt dealbari; & talis sanguis appellatur ros; 3. magis decoctus, & dealbatur dicitur cābium: tandem cōuertitur in substantiam membri, & dicitur gluten. Quare eadem ratio reperitur in illo humore innominato, atque in rore, & cambio.

Tres humores secundarij.

2. Quid sit ros, & cambium. Suarius non recipitur.

Ex qua Medicorum recepta sententia inferes non benè aduertisse Suarium *2. tom. ad 3. p. disp. 15. sect. 7. §. Sed quid de illis substantijs*, dùm asserit rorem, & cambium esse substantias medias inter cibū, & sanguinem, quasi cibus prius conuertatur in rorem, & cambium, quam in sanguinem: cum tamen sint substantiæ mediæ inter sanguinem venarum, & gluten substantiamq; membrorum aggeneratā, vt expressè docet *Valesius lib. 1. contron. cap. vlt. ad finem, fol. 20. col. 1. in principio, quod ex Medicis docuerunt Conimbric. 1. de Generat. c. 5. q. 3. art. 3. in fine: & ex Theologis Franciscus noster in 3. dist. 2. q. 8. not. 1. post 2. conclusionem: & antea id docuerunt Richardus, & D. Bonauentura, & omnes Theologi*, qui de rore, & cambio loquuntur, vt Philosophos omittamus: idem docuit Syluester *in aurea rosa q. 31.* & meritò, quia id, quod inter cibum, & sanguinē mediat existens in ventriculo appellatur chylus, & in iecore dicitur chymus; quæ duo in resurrectione non restituentur, quia oriuntur ex 1. cibi decoctione, quæ in resurrectione non dabitur. Vnde nullùs vnquam dubitauit eas non redituras; nec à Verbo hypostaticè fuisse assumptas; quia ad veritatem naturæ humanæ non pertinent, nec per se sunt requisitæ ad cōsistentiam illius, nec inter humores secūdarios enumerantur.

Valesius. Conimbr. Fr. Franc. à Christo. Richard. D. Bonau.

§. 2.

Ponitur vera resolutio.

3. Vera resolutio. Nec ros redibit, nec cābium, bene tamen gluten.

DE his igitur humoribus dubitari potest, an sint nobis resurgētibus restituendi? cui dubitationi communis Theologorum respondet; rorem quidem & cambium nō esse reditura (idē dicerent de primo humore innominato) bene tamen gluten: ita *D. Thom. in 4. dist. 44. q. 1. art. 2. q. 2. Richard ibidem ar. 1. q. 2. D. Bonau. art. 1. q. 1. Durand. q. 2. ad 2. n. 9. Sotus q. vnica. art. 3. ad finem: Abulensis in c. 22. Matth. q. 241. litera C. Franciscus noster lib. 3. de Incarn. q. 14. fol. 93. pag. 2. & in 3. d. 2. q. 8. notab. 2. Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 47. sect. 3.*

D. Thom. Richard. D. Bonau. Durand. Abulens. Fr. Franc. Suar.

4. Ratio discriminis.

Ratio discriminis est; quia gluten est humor iam cōuersus in substantiam mēbrorum: redibit igitur cum membris: at ros & cambium, reiecto fundamēto Suarij, adhuc in ꝓpria perfecti sanguinis forma consistunt: alterata tamen, & sedacta sub illas formas accidentarias solius nutritionis gratia, cum igitur in resurrectione nutritio dari non debeat; nec etiam dabūtur illi humores sub illa accidentali alteratione: quamuis enim substantialiter sint sanguis; tamen sub illis formis sunt in via ad cōuersionem, & habent imperfectum statū, & ideô perfectioni, & soliditati resurgentis repugnant: nec enim, vt sic necessarij sunt ad cōsistentiam, aut integritatem corporis. Hanc sententiam ego puto esse verissimam, si ita intelligatur, vt glutinis substantia reditura sit; non tamē sub forma glutinis, sub qua est sub dispositione mollissima, nō dùm perfectè solidata, vt colliges ex *Valesio 1. contron. cap. vlt. fol. 20. col. 1. ante medium*, quod imperfectionem denotat. Media igitur spatia, quæ inter venulas per totum corpus dispersas interiacent, erunt substantiæ solidæ, absque vllis poris, atque vacuitatibus, quę repletione indigeant, quarū partium naturalis calor, & temperamentum fouebitur sanguine venarum circunstantium.

Valesius

§. 3.

Adducuntur, & explicantur obiectiones.

5. 1. obiectio.

OBijcies tamen; quoniam hi humores secundarij sunt restituti Christo resurgenti: fuerunt enim hypostaticè Verbo vniti, & in passione fue-

runt effusi. Iam verò quidquid vnitũ diuinitati in paſsione fuit effuſũ, fuit Christo restitutum, cur igitur nobis non restituentur?

6. Solutio Suarij non recipitur.

Huic obiectioni negandum eſt antecedens: ſicut enim ros, & cambium nobis non restituentur; ita nec Christo restituta fuerunt. Ad primam antecedentis probationem, quæ agit de aſſumptione hypoſtatica, Suarius negat hos humores fuiſſe aſſumptos: *ita 1. tom. ad 3. p. diſp. 15. ſect. 7. ad finem 1. concluſionis, §. Sed quid de illis ſubſtantijs, & 2. tom. diſput. 47. ſect. 3. §. 2. Hinc certum eſt*: fundamentum ſumit ex eo; quia iſti humores ſunt quædam ſubſtantiæ intermediæ inter cibum, & ſanguinem, cuius perfectam naturam non dùm induerunt; quanuis ſint in via ad ipſam. Sed hoc Suarij fundamentum eſſe contra communem philoſophiam Medicorum, Philoſophorum, & Theologorũ ſuperiùs iam oſtendimus. Quare Syluest.

Solutio Syluestri.

in aurea roſa, tractatu 3. q. 30. & 31. abſolutè negat ſanguinem nutrimentalẽ fuiſſe verbo vnitum, ſub quo non ſolùm cõprehendit humores chyli, & chymi, ex quibus ſanguis reſarcitur; ſed etiam humores ſecundarios rorem. ſ. & cambium, ex quibus membra corporis nutriuntur. Nullo autem alio ducitur fundamento, niſi quod ros, & cambium à perfectione ſanguinis deficiunt, & ſunt in via ad nutritionem membrorum, & ob id nõ ſunt de integritate naturæ humanæ. ¶ Ego tñ puto longè eſſe probabilius rorem, & cãbium fuiſſe verbo hypoſtaticè vnita, vt

7. Propria ſolutio.

dixi in materia de Incarnatione: cum enim hi humores à ſanguine ſubſtantialiter non diſtinguantur, ſed ſolùm accidẽtaliter (ros enim eſt ſanguis venarum attractus, & receptus in poris) profectò cũ ſanguis venarum ſit Verbo vnitus; nõ video, cur per ſolam attractionem, & accidentariam alterationem debeat à Verbo dimitti: quod enim ſemel perſonaliter vnitum eſt, non debet ſine vrgenti cauſa cõcedi eſſe dimiſſum. Nec ex hoc ſequitur hos humores in reſurrectione fuiſſe Christo restitutos, vt dicemus. Vnde licet ad primam probationem admitteremus id, quod ſumitur, non proinde daremus antecedens.

8. Ad 2. antecedẽtis probationem.

Ad 2. eiuſdem antecedentis probationem, quę agit de effuſione horum humorum in paſsione, quidam negant aliquem ſanguinem nutrimẽtalem, & ſubinde aliquem humorem ſecũdarium in paſsione fuiſſe effuſum: quę fuit ſententia cuiuſdã *Ioannis de Poliaco, quã refert Syluester vbi ſuprà tract. 3. q. 32. col. 2. ad quam ſententiã cum formidine accesſit Caietanus 3. p. q. 54. art. 2.* Ducuntur autem eo fundamento; quia in agonia horti totus nutrimentalis ſanguis fuit effuſus: vnde nullus fuit in Christo tempore paſsionis, qui poſſet effundi: ideò autem non admittunt ſanguinem nutrimentalem in paſsione effuſum fuiſſe, ne cogantur admittere eum in reſurrectione redijſſe; quaſi ſupponẽtes omnem ſanguinem in paſsione effuſum Christo reſurgenti fuiſſe restitutum.

An hi humores in paſsione Christi ſint effuſi. Negatiua opinio. *Ioan. de Poliaco. Caiet.*

9. Non recipitur.

Hæc tamen ſententia recipi nõ debet: nec enim cum probabilitate negat pro tẽpore paſsionis ſanguinem nutrimẽtalem fuiſſe in Christo; ſiue illũ, qui in chymo, non dùm perfectam ſanguinis formam eſt aſſecutus; ſiue eum, qui in poris ſubijt formam roris, aut cambij: nam hunc ſanguinem pro tempore paſsionis Christo concedit, *D. Thomas quodlib. 5. q. 3. art. 5. & latè Syluest. in d. q. 32. & nos oſtendimus in materia de Incarnatione, & probauit Suarius 1. tom. ad 3. p. diſp. 15. ſect. 6. concl. 2*: cum enim Christus in cœna paucis horis ante ſudorem comederit, & biberit; non eſt probabile cibum illum tam breui tempore fuiſſe in ſanguinem conuerſum: at in poris pro illo tempore nullum fuiſſe nutrimentum, quis credet? quod enim de Christi ſudore à Caietano ſcribitur, diuinationem continet: quia verius eſt Christum in agonia verum ſanguinẽ ſudaſſe: & licet tunc totus humor ſecundarius ſimul cum ſanguine fortè exiuerit; tamen in reliquo tempore membra debẽbãt ex venis alimẽtum ſibi debitum naturaliter ſugere, & ad ſe allicere, cum eo naturaliter indigerent: nec enim Christus tunc naturales operationes impediuit; vt etiã fatetur *Suarius 2. tom. diſput. 47. ſect. 3. §. Hinc verò probabile fit.*

D. Thom. Syluest. Suar. *Suar.*

10. Obiectioni occurritur.

Quod ſi pro tempore paſsionis ſanguis ſecundarius fuit in Christo; cur ſimul cũ ſanguine venarum nõ fuit diffuſus? nam ſanguis iſte roricus, cum diuiditur caro, primus exit ſimul cum ſanguine venarũ, qui dolore attrahitur, vt docent Medici, de quo Conciliator differentia 33. quare

eum fuisse cum alio effusum contra præcitatos Theologos melius docet Syluester, & illi, quos citat, & admittunt Nouiores. Ad probationem igitur admitten dum est antecedens, & negandum totum sanguinem in passione effusum restitutū fuisse Christo resurgenti: quamuis enim totus sanguis perfectus, qui in venis erat, restitutus fuerit (vnam, vel alteram guttam fortè aliquis excipiet) tamen nullus sanguis secundarius, qui extra venas erat, restitutus fuit: quia iuxta communem Theologorum doctrinam ros, & cambiū in resurrectione non redeunt. Vnde nō est audiendus *Suarius dum 2. tom. in dicta disp. 47. sect. 3. §. Hinc vero probabile fit*, absolutè asserit totum sanguinem in passione fusum, in resurrectione fuisse Christo restitutum.

Non omnis sanguis in cruce effusus fuit iam in resurrectione illi restitutus.

Non recipitur Suarius

11. *Occurritur obiectioni.*

At inquies: totus sanguis effusus, fuit vnitus diuinitati: totus igitur fuit restitutus. Ad hoc Syluester cū nonnullis, quos citat, negaret antecedens: illud probabilius negandum esse asserit *Præceptor Frater Franciscus à Christo locis citatis*. Suarius tamen 1 *tom. ad 3. p. disp. 15. sect. 6. concl. 2.* putat hanc sententiam, nec piam esse, nec securam: potuisset tamen à tam rigida censura abstinere; cum illa, & viris doctissimis placuerit, & coram Sūmo Pontifice à præstantissimis Theologis defensa fuerit. Puto igitur abstinendum esse à censura: & antecedens esse concedendū: quo admisso neganda est consequentia: nec enim quicquid hypostaticè fuit Verbo vnitum fuit in resurrectione reassumptum: & in rore, & cambio, id est affirmādum: vt enim hi humores ad nutritionē Christi adhuc nobiscum agenti essēt necessarij; ad consistentiam tamen vitæ simpliciter necessarij non erant: & ob id, cū primum caruerunt ordine ad naturam humanam conseruandam, vel per effusionē, vel per mortem, statim desiere esse vniti: quia caruerunt ordine ad humanam naturam reassumendam; sine quo ordine vnio hypostatica in partibus separatis nō conseruatur.

Totū sanguinē Christi effusum iuste vnitū quis negaret.

Sententiam tutius vel piam.

13. *Alij obiectioni occurritur.*

Rursus inquies: ergo Christi corpus in resurrectione nō habuit totum sanguinem, quem habuit in vita mortali: admittendum est consequens; quia verè non habuit sanguinem secundarium: habuit tamen totum sanguinem, qui sub perfecta forma sanguinis ante mortem in illo fuit. Nos igitur in resurrectione resumemus perfectum sanguinem in quantitate debita proprio cuiusque temperamento: si verò ad hoc non satis est ille, qui fuit in vita, aliunde sumetur: si verò redundauerit, reliquetur, quod superfluum est.

An Christus habeat totum sanguinem, quē habuit in vita

Idem dicendum est de Christo resurgente, si sanguis, quem ante mortem habuit, ad perfectum temperamentum ob Christi abstinentias non satis erat: quod plerisque fit probabile: quamuis satius sit abstinentias, nihil de perfecto temperamento detraxisse. 14.

Vtrum autem ob alias causas extrinsecas maior quantitas sanguinis necessaria sit resurgentibus? *affirmat Suarius vbi supra*. Ego tamen non puto id esse necessarium: nam vacuitates intestinorum, & ossium humoribus sibi debitis replebuntur: & plures earum plenæ erunt aëre, vt dicemus lib. 4. in quæstione, an beati loquentur in Patria. 15. *Alia quæst.*

QVÆSTIO IX.

De spiritibus in resurrectione reddendis.

ARTICVLVS VNICVS.

Vtrùm restituendi sint spiritus?

§ 1.

De diuisione spirituum.

Spiritus à Medicis & Philosophis vocatur substantia quędam tenuis ex puro, & defecato sanguine elaborata, quæ ob sui tenuitatem, velut quædam aura tenuis refrigerat: diuiditur antē in spiritum insitum, & in influentem. Insitus à generante virtute seminis simul cū sanguine, & vita datur est, Influens verò à principe aliquo membro (corde. sc. cerebro, & iecore) in reliquas partes corporis perpetuò amandatur. 1. *Diuisio spirituum.*

Vterque diuiditur in vitalem, & animalem: plerique Medicorum addunt tertium membrum. sc. naturalem. Vitalis est, qui ad tuendam vitam, à corde vitæ fonte per arterias decurrit. Animalis à cerebro omnium animalium operationū principio per neruos ad functiones sensitiuas 2. *Subdiuisio*

tiuas dispẽsatus. Naturalis à iecore in singulas corporis partes diffunditur ad singularum concoctionem adiuuandã; quãuis à Philosophis iste tertius spiritus non recipitus. Dari hos spirit' in animali multis argumentis ostendunt tum Medici, tũ Philosophi: de quibus latè *Thomas de Garba in sua Sũma medicinali lib. 1. tract. 4. q. 31* Thomas de Garb. *Fernelius lib. 4. Physiologiæ, qui est de spiritibus, & de calido innato, & lib. 2. de abditis* Fernelius. *rerum causis Valesius lib. 2. controuers. cap.* Valesius. 4. ex *Philosophis lege Conimbricenses 1. de* Conimb. *Generation. cap. 5. q. 2.*

§. 2.

Resoluitur pars affirmatiua.

3. Affirmatiua est vera. DE spiritibus inquisi potest; an in resurrectione necessario sint corpori restituendi? affirmatiuè respondendum erit, cum *Suarez 2. tom. ad 3. p. disp. 55. sect. 7. 5.* Suarius. *Dices ergo:* nam cum sins naturaliser necessarij, tùm ad conseruandam vitam, tùm etiam ad munia vitæ obeunda, vt Medici, & Philosophi demõstrant, non possunt non pertinere ad naturalem naturæ humanæ consistentiam, & subinde ad veritatem illius, integritatemque: siue illi animati sint, vt quidam volunt; siue non sint, vt habet verior opinio, de qua *Conimbricenses 1. de Generatio.* Conimb. *cap. 4. q. 24. art. 2. concl. 2.* At tamen manebunt incorruptibiles, nec euanescent, vt euanescunt in nobis: non tamen erũt semper in vno loco stabiles; sed poterũt huc, & illuc decurrere pro necessitate operationis obeundæ; absque vlla tamen corporis alteratione: hanc enim localem motionem, & discursum, tàm in spiritibus, quàm in sanguine, alijsque humoribus videtur concedere *Suarius 2. tom. ad 3. p.* Suarius. *disp. 47. sect. 6. 5. 4. igitur certissimum:* nam iste spirituum discursus videtur in Patria necessarius, si in ea dãdi sunt affectus appetitus sensitiui, & actus sensuum exteriorum. Quomodo autem id fieri possit, si nulla danda est spirituum, aut generatio, aut corruptio, dicemus *in lib. 3. sequente q. 3. art. 2.* An spiritus fuerint vnti Verbo. Vtrùm autẽ spiritus isti fuerint Verbo hypostaticè vniti, plerique dubitãt: affirmatiua pars videtur probabilis, vt diximus in materia de Incarnatione: vide *Suarium in dicta disp. 55. sectio. 7.* Illos Christo resurgenti fuisse restitutos certissimum est ob causas explicatas. Redditi sunt Christo.

§. 2.

Esse reddendos eosdem numero.

DVrandus in 4. dist. 44. q. 2. ad finem, putat humores istos, de quibus diximus, non eosdem numero, sed eosdem solum specie restituendos esse. 4. Redibunt ijdem numero cõtra Durandũ. Fundamentum est; quia cum illi habeant in nobis formam substãtialem propriam, quæ per mortẽ corrupta fuit, nõ possunt ijdem numero, etiam diuina potentia, redire.

Sed & fundamentum est falsissimum, vt lib. 1. latè ostendimus; & cõclusio, saltem de sanguine, non est satis tuta: quia 5. Non recipitur illius fundamentum. natura humana ex carne, & sanguine suo modo constituitur. Quare si eadem numero caro secundum fidem redire debet; cur non redibit idem numero sanguis? quod si admittis (admittere autem debes) cur idem non dices de cæteris humoribus, & spiritibus? Nam Christo Domino eosdẽ numero humores in resurrectione restitutos esse negandum non est. ¶ Et ita impositus est finis huic secundo lib.

(.?.)

Finis Libri Secundi.

INDEX QVÆSTIONVM
Huius tertij Libri.

PRÆFATIO.

QVÆSTIO PRIMA.
De quantitatiua perfectione, & de ijs, quæ ad eam pertinent.

QVAESTIO II.
De identitate quantitatis, quæ fuit in via.

QVAESTIO III.
In quo gradu certitudinis habenda sint, quæ diximus.

QVAESTIO IIII.
De perfectione qualificatiua corporis gloriosi.

QVAESTIO V.
De qualitatibus secundis.

FINIS.

LIBER TERTIVS, DE PERFECTIONE ACCIDENTALI, QVÆ pertinet ad esse corporis gloriosi.

Præfatio ad totum Librum.

1. Ordo dicendorum. GIMVS in præcedente lib. 2. de perfectione naturali, & substantiali corporis gloriosi: superest, vt agamus de perfectionibus naturalibus, accidentarijs tamen eidem glorioso corpori. Perfectio autem accidentalis duplex est: vna, quę pertinet ad esse eiusdem corporis: altera; quæ spectat ad naturales facultates, & potentias illius. De vtraque agendum erit: de priori agemus in hoc tertio libro; de posteriori autem in lib. 4. sequente: nam esse prius est, quàm operari.

2. Diuisio perfectionum. Disputaturi de perfectionibus naturalibus, & accidentarijs corporis gloriosi; præmittendum est, eas bipartito diuidi: quia aliæ spectant ad quantitatem; aliæ ad qualitatem. Duplex igitur erit perfectio accidentaria pertinēs ad esse corporis humani: quædam est perfectio quantitatiua; quædam verò qualificatiua: quia verò quantitas prior est, quàm qualitas, vt patet ex prædicamentis Aristotelis, & ex lib. 5. Metaphy. eiusdem; prius agendum erit de perfectione quantitatiua; deinde de qualificatiua.

3. Triplex perfectio quantitatiua. Acturi igitur de perfectione quantitatiua aduertimus, illam esse triplicem. Prima posita est in integritate omnium partium: secunda in debita singularum partium magnitudine, ex qua resultat magnitudo totius: tertia denique consistit in debita partium compositione penes sitũ, & continuationem. Tres autem de perfectione quantitatiua excitabimus quęstiones. Prima inquiret de ipsa quantitatiua perfectione in se, & de ijs, quæ ad eam pertinent. Secunda explicabit; an in resurrectione restituenda sit eadem numero quantitas, quam in vita habuimus. Tertia denique; in quo nam gradu certitudinis habenda sint, quæ de quantitatiua perfectione explicabimus.

QVÆSTIO I.

De quantitatiua perfectione in se, & de ijs, quæ ad eam pertinent.

PRrima quæstio sequentès habet articulos. Primus erit; an omnes beati sint resurrecturi cum quãtitate? Secundus; an omnes resurgent in quantitate pefecta, quæ propriæ complexioni debetur? Tertius; in qua nam ætate omnes iusti resurgent? Quartus; in quo nam annorum numero. Quintus, an omnes resurgent in æquali statura.

ARTICVLVS I.

An omnes beati sint resurrecturi cum quantitate?

IN hac quæstione fuerunt quidam hæretici, qui negauerunt, homines iustos resurrecturos cum quantitate; illi, qui dixerũt, homines fore resurrectos in corpore spirituali, & immateriali, quod fingebant esse quantitatis expers. De hoc 1. Opinio hæreticorum.

errore

errore egimus in 1. q. libri secundi. Contra hunc errorem Catholici semper docuerunt, Imò etiam Origenes, & Eutyches; qui licet negauerint corpora resurgentiũ futura esse humana; non tamen negauerunt, futura esse materialia, & corporea; quia illa posuerunt aerea, vel ætherea, figuræque rotundæ: in quo etiã turpiter errauerę, vt in superioribus ostendimus,

2. Vera resolutio.

Dicendum est igitur, homines non solùm resurrecturos esse cum quantitate; sed cùm quantitate organizatiua corporis humani. Prima pars huius resolutionis Theologicè probari potest, primò, quia Christus verissimum nostræ resurrectionis exemplar resurrexit in corpore quãto, visibili, & palpabili, iuxta illud Lucæ 24. *Palpate, & videte: quia spiritus carnem, & ossa non habet.* Secundo; quia dotes supernaturales corporis gloriosi non possunt, nisi in corpore quãto inesse, vt lib. 5. ostendemus. Tertio; quia nostrum corpus, nisi esset quantum, non indigeret dote incorruptibilitatis: nam sine quantitate corruptioni ex sua natura nõ subiaceret. Quarto loco probatur ratione naturali: quoniam fides ostendit, iustos resurrecturos cum vera materia, corporibusq; verè materialibus: constat autem ex Philosophis, omne materiale esse quantum, & è contrario, vt sæpe docet *Aristoteles in 6. Physicorum.* Quæ materiæ cum quantitate reciprocatio infert inter materiam, & quantitatem dari naturalem coniunctionem; ita vt quantitas sit materiæ, materialisque substantiæ proprietas, & affectio; siue illa veluti effectiuè resultet, vt quidã putãt, siue sit debita ratione potentię passiuæ, vt alij volunt. Quæ coniunctio adeò est naturalis, & intrinseca, vt plures existimauerint, quãtitatem esse materię coæuã, ab eaque inseparabilem; non solum naturaliter, sed etiam supernaturaliter, vt putant *Capreol. in 2. dist. 18. q. vnica, & Soncinas 5. Metaph. q. 22. Ferrariensis in 1. Physicor. q. 3.* Addunt alij, fieri diuina potentia nõ posse, vt forma aliqua materiam sine quantitate informet; ita *Aegidius in 1. dist. 23. q. 2. Henricus quodlibet. 7. quæst. 17. Matronius in 4. dist. 15. q. 8. esse de mente D. Thomæ doces Capreolo in 1. dist. 42. q. 1. & in 2. loco citato, cum Soncinate, & Ferrariensi vbi supra.* Quamuis autem neutra sententia placere debeat (nec enim *placet Scoto in 4. dist. 10. q. 2. Bassolio dist. 12. q. 2. Argentinæ in 3. dist. 5. q. 1. art. 1. Fonsecæ in 5. Metaph. cap. 13. q. 2. sect. 3. ad 4. Conimbricensibus 1. Physicorum cap. 9. q. 11. art. 4. ad 1.*) non est tamen negandum non decere, vt Deus in resurrectione substantiã corporis à quantitate separaret: tùm, quia non decet, vt perpetuo vtatur miraculo: tùm secundo, quia resurrectio non foret perfectissima; quia deessent naturales perfectiones. Tùm tertio; quia non resurgeremus, quales in vita fuimus, cõtra id, quod fides docet.

1. Pars confirmatur. Luc. 24. Aristot. Capreol. Soncinas. Ferrar. Aegid. Henricus. Matronius. D. Thom. Capreol. Soncin. Ferrar. Scotus. Bassol. Argent. Fonseca. Conimbr.

3. 2. Pars confirmatur.

Posterior verò pars assertionis inde probatur; quia constat secundum fidem nos fore resurrecturos in corporibus verè humanis, & subinde cum quantitate organizante, atque inter se distinguente corporis humani membra; atque etiam componente, & situante singula ordine, & situ singulis debito: aliter enim non iam corpus humanum, sed monstrum deforme cõponeret.

Resolutio.

Resurgemus igitur cũ integritate omnium partium corporis humani; & cum naturali illarum compositione quoad situm, & continuationem. In qua autem magnitudine reddenda nobis sit quãtitas, & totius, & singularum partium, in sequentibus ostendemus.

ARTICVLVS II.

An omnes sancti resurgent in quantitate perfecta complexioni debita?

§. 2.

Ponũtur plures rationes dubitandi.

1. 1. Ratio dubitandi.

IN hac quæstione ratio dubitandi ex multiplici capite sumi potest. Primo, quia nostra resurrectio futura est ad exemplar resurrectionis Christi. Omnes igitur erimus eiusdem staturę, & magnitudinis, in qua Christus resurrexit: sed illa esse non potest naturalis complexioni singulorum; quia non eadem complexio in omnibus datur. Non est igitur, necessarium, vt omnes resurgamus in quãtitate perfecta, quæ singulis nobis naturaliter debetur.

2. Secunda.

Secundo; quia quantitas determinata præcisè non sequitur materiam, sed for-

mam

mam, vt omnes fatentur. Sed in omnibus resurgentibus eadem erit forma; quia in omnibus eadem erit anima eiusdem rationis, ergo in omnibus eadē erit quantitas.

3. Tertia. Tertio; omnes resurgent in eadem ætate, vt dicemus. Cur igitur non omnes resurgent in eadem statura,

4. Quarta. Quarto; hi, qui vel in vtero, vel in pueritia moriuntur, quomodo possunt in perfecta quātitate resurgere? etenim parua illa quantitas, in qua mortui sunt, ad tā tam magnitudinem peruenire non poterit, etiam si rarefiat.

5. Quinta. Quinto; dantur homines mōstruosæ quantitatis, tàm quoad paruitatem, quàm quoad magnitudinem, vt patet in nanis, pygmæis, atque in gigantibus, in quibus quantitas proprię cuiusque complexioni naturaliter respōdet. At tamen nec gigantes resurgent in quantitate gigantea; nec pygmæi in pusilla, quam habuerunt, vt omnes fatentur.

6. Sexta. Sexto; Christus Dominus non videtur resurrexisse in quantitate perfecta suæ cōplexionis: quia surrexit in ea quātitate, in qua fuit mortuus: illam autem non fuisse maximam, quam naturaliter potuisset acquirere, suadere videntur ieiunia, & abstinentiæ, quibus corpus macerabat: nec enim fuit applicata tanta materia, quanta ad acquisitionem perfectæ quantitatis erat necessaria.

§. 2.

Ponitur vera resolutio.

7. Vera resolutio. His tamen non obstantibus, omnes Theologi respondent, cūctos resurrecturos fore in quantitate perfecta, quæ proprię cuiusque complexioni naturaliter est debita. Ita Theologi *in 4. dist. 44. vbi D. Thomas q. 1. art. 3. quæstiuncula 2. Richard. art. 1. q. 9. D. Bonauentura in Expositione textus litera A. Scotus q. 1. art. 2. concl. 2. M. Durand. q. 3. nu. 6. Bassolius q. 1. art. 2. §. Secundo dico, Ouandus propositi. 11. Sotus q. vnic. artic. 4. concl. 1. & 2. & cæteri scribentes, Abulensis in capite. 22. Matth. q. 245. & 241. Angles in Floribus de resurrectione art. 6. dub. 2. difficul. 3. Suarius 3. to. ad 3. p. disp. 47. sect. 4. & disp. 50. sect. 1. §. Secundo consistit.* Denique est omniū consensu receptissima.

D. Thom. Richard. D. Bonau. Scotus. Durand. Bassol. Ouand. Sotus. Angles. Suarius.

8. Hæc opinio primum confirmatur authoritate Patrum; eam docet *August. lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 14. 15. 16 & 20. & in Enchyridione cap. 90. satis eam explicauit sermone 143. de tempore: post Augustinum id docuit Anselmus in suo Elucidario pagina 272. col. 2. & in Epist. ad Ephesios cap. 4. ad illa verba: In mensuram ætatis plenitudinis Christi: & iisdem verbis Sedulius ad eadem verba relatus à Glossa Ordinaria ibid. Adde Hugonem de Sancto Victore q. 25. ad eandem Pauli Epistolam to. 1. referri solet in tracta. de resurrectione cap. 15.* quem librum apud eum inuenire non potui.

Confirmatur ex Patribus. Augustin. Anselm. Sedulius. Hugo.

9. 2. Cōfirm. Deinde confirmatur; quia Christus resurrexit in magnitudine perfecta, quæ suo temperamēto naturaliter debita erât, vt satis insinuat Augustinus in dicto lib. 22. de Ciuitate cap. 15. & docent omnes Theologi. Id autem plerique Patrū colligunt ex verbis Pauli ad Ephesios 4. *Donec occurramus in virum perfectum in mensuram ætatis plenitudinis Christi*; de quibus statim dicemus: decebat enim, vt sicuti Adamus perfecta magnitudine creatus fuit; ita & Christus ad perfectam suæ cōplexionis magnitudinem, non solum resurgens, sed etiam viuens perueniret; ne aliqua naturalis perfectio corpori Christi deesset. Ergo singuli beati resurgent in magnitudine perfecta suę complexionis. Hanc consequentiam inde probat Augustinus in dicto cap. 16: quia Christi resurrectio est nostræ resurrectionis exēplar, cui prædestinati conformari debent: sicut enim in corporū immortalitate Christo conformabūtur; ita in magnitudinis perfectione: etenim id cedet in perfectionem exemplatæ perfectionis.

Ad Ephes. 4.

10. 3. Ratio. Tertio; opus resurrectionis non erit minoris perfectionis, quā fuit opus creationis; imò maioris, cum homo creatus sit ad mortalem vitam, resurgat autem ad immortalem, vt ait *Augustinus lib. 1. Retract. cap. 11.* Sed primi parentes fuerunt creati in magnitudine perfecta cuique connaturali, vt docent omnes Theologi cum Magistro in 2. disti. 17; & satis insinuat *Augustinus 6. supra Genesim ad litterā c. 13.* fuerūt enim animo, & corpore perfectissimi, vt concors est omnium Patrū doctrina: nec obscure deducitur ex verbis Genesis 1. *Crescite, & multiplicamini*: & ex illis. *Dixitque Deus, ecce dedi vobis*, & rursus ex illis cap. 2. *Tulit ergo Deus hominem*

August. Genes. 1.

& poſuit illum in Paradyſo voluptatis, vt operaretur, & cuſtodiret illam.

11. 4. Ratio. Quarto ratione probabitur: quoniã in reſurrectione anima erit in ſũma perfectione naturaliter ſibi debita, etiã, quaten⁹ eſt actus corporis ſicut omnes admittũt. Sed nõ habebit ſummã perfectionẽ naturaliter ſibi debitã in ratione actus, niſi actuet corpus in maxima quantitate, quã ſecundũ naturalem diſpoſitionẽ actuare poteſt tale enim corpus eſt adæquatè ſibi ꝓportionatũ in ratione actus: etenim minus virtutem actuandi non exæquat; maius verò naturalẽ eius diſpoſitionem excedit. Ergo omnes reſurgemus in maxima quantitate cuique connaturali.

12. Cõfirmatur. Cõfirmatur: qa facultas augẽdi eſt ꝓportionata, & ęqualis virtuti informatiuę: nã propter hanc illa data eſt: ſed vis augendi nõ habet opus adęquatè perfectũ, niſi cũ redigit corpus ad maximã quantitatẽ, ad quã rectè diſpoſita terminatur: tũc enim ceſſat à motu augmentationis, quaſi aſſecuta vltimũ ſuum finẽ, vltimãq; ſuam perfectionẽ. Ergo nec vis informãdi corpus in actuando erit adæquate perfecta, niſi quãdo informauerit corpus ſub maximã quantitate, quã ſecundum naturalẽ diſpoſitionem ſibi determinat: enim vero tunc quaſi iam obtento ſcopo, terminoq; ſuæ perfectionis in actuando fit in ſtatu conſiſtentiæ nec appetit informare corpus magnitudinis maioris: ob hanc enim rationem primi parentes in perfecta corporis magnitudine creati ſunt.

§. 3.

Soluũtur argumenta.

13. Ad 1. NEc huic reſolutioni obſtãt argumenta adducta §. 1. Ad primũ dicimus, perfectã rationem exẽplaris nõ eſſe poſitã in omnimoda æqualitate arithmetica, ſed in geometrica, & proportionali, vt dicemus art. 4. ad finẽ primę conluſionis. Admittimus igitur, noſtram reſurrectionẽ futurã eſſe ad exẽplar reſurrectionis Chriſti; non quidẽ ſecundum æqualitatem arithmeticam, quaſi in omnibus ſit illi ſimilis: ſed ſecundũ æqualitatẽ, & ſimilitudinẽ proportionis. In quo ſenſu admiſſo antecedente, neganda eſt conſequentia: quia ſicut Chriſtus reſurrexit in quãtitate debita ſuæ naturali cõplexioni, ita etiã omnes reſurgemus in quãtitate naturaliter debita cõplexioni cuiuſq;.

Ad ſecundum omnes reſpõdent cum *D. Thoma in 4. diſt. 44. q. 1. art. 3. quæſtiun. 2. in corp. & ad 2.* quantitatem in indiuiduo ſequi formam, etiam in indiuiduo: hæc enim determinat ſibi in ſingulari certam, & determinatam magnitudinem, quam tamen determinat forma in ſpecie, cum termini ſpecifici quantitatis habeant latitudinem. Iam vero forma in ſingulari nõ eſt eadem in omnibus reſurgentibus, ſed in ſingulis eſt diuerſa. 14. Ad 2. D. Thom.

Ad 3. Ad tertium neganda eſt conſequentia: rationem diſcriminis, cur omnes in eadẽ ætate reſurgant, inferius reddemus.

§. 4.

Pro ſolutione quarti agitur de quantitate infantium, & pygmæorum.

AD quartum argumentum quidam reſpondent, infantes, & eos, qui vitio naturæ paruitatis defectũ patiũtur, ad debitam naturæ ſuæ magnitudem eſſe reducendos, abſque vlla, aut præcedẽtis materiæ rarefactione, aut nouæ acceſſione: quæ fuit ſentẽtia *Magiſtri in 2. diſt. 30. quam ſequitur Aegidius ibidem q. 2. art. 1. §. Eſt autem alius modus pagin. 427. col. 2. & in fine articuli, & idem Aegidius in eodẽ ſecũdo diſt. 18, putat eſſe probabiliorem D. Bonauentura in 4. diſt. 44. in fine Commẽtarij:* qui omnes volunt, corpus infantium multiplicatione eiuſdem materiæ ex paruo futurum eſſe magnum, idque diuina, atq; miraculoſa actione. 15. Ad 4. de infantibus. Opinio. Magiſt. Aegid. D. Bonau.

16. Cõfirmatio. Hæc opinio, relicto fundamento Magiſtri inde cõfirmatur: quoniã ſi acceſſu nouæ materiæ infantes, & pygmæi magnitudinẽ iuuenilem acciperent, iam non cum ſuo, ſed cum alieno corpore reſurgent: illis enim conferenda erit materia ſpetuplo, verbi gratia, maior, quàm habuerunt: quæ inſignis materiæ diuerſitas cũ identitate eiuſdẽ numero corporis ſimul ſtare nõ poteſt. At ſi præcedẽtis materiæ rarefactione eã magnitudinem habituri ſunt; vtique non erunt reſurrecturi cum denſitate ſibi connaturali. Relinquitur ergo, vt abſq; vlla, aut rarefactione, aut acceſſione nouæ materiæ ad iuuenilem ſtaturã diuinitus ſint peruenturi: nam paruum diuina potentia poſſe fieri magnum abſque acceſſu nouæ mate-

riæ, aut pezcedentis rarefactione grauissimi docent Theologi: *Magister in 2. dist.*
Magist. *30. & latius dist. 18. Hugo de S. Victore lib.*
Hugo. *1. de Sacramentis p. 6. cap. vlt. Aegidi. in*
Aegid. *vtroque cit. loro; & quodlib. 2. q. 11. Altisio*
Altisiodo. *dorens. lib. 4. q. de veritate naturæ humanæ,*
Henric. *Henric. quodlib. 4. q. 9. Lyra in c. 2. Genesis*
Lyra. *ad illa verba: Et ædificauit carnem pro ea,*
Richard. *Durand. in 2. dist. 18. q. 1. Argent. q. 1. ar. 4.*
Gabriel. putaot id esse probabile *Richard. ibid. ar. 1,*
Conimb, *q. 1. ad 6. & Gabriel q. vnic. art. 3. dub. 1. Co*
nimbric. 1. de Generat. c. 5. q. 18. art. 2. Qui
omnes, & pleriq; alij potant, Euam fuisse
formatã ex Adami costa, & panes hordea
ceos in deserto fuisse à Christo multiplicatos, absque vlla, aut materiæ accessione,
aut earefactione.

17. Vera opinio
Dicendũ est tamẽ cum cõmuni Theologorum, cõplementũ staturæ infaotiũ,
eorũ, qui paruitatis defectũ patiuntue, fa
D. Thom. ciendũ esse additione materię aliundè su-
Ferrar. ptæ. Quæ fuit opinio *D. Thom. in 4. d. 44.*
Sotus. *q. 1. art. 2. quæstiun. 4. ad 5. & art. 3. q. 2. in*
Onand. *fine, & 4. cont. gent. c. 81. ad 4. obiectionẽ, vbi*
Richard. *Ferrar. §. Considerandũ tertio, probant Sotus*
Abulens. *in 4. dist. 44. q. vnica art. 2. concl. 2. & ad 3.*
Conimbr. *Onand. ibid. propos. 11. & satis Richard. ar. 1,*
Suarius. *q. 9. Abul. in c. 22. Matth. q. 246. lit. E. &*
ad 3. Conimb. 1. Phys. c. 9. q. 5. art. 3. ad finẽ,
& in 1. de Generat. c. 5. q. 11. art. 3. ad 1. latè
Suar. 2. tom. ad 3. p. disp. 44. sect. 2. §. Ex quo
etiã facilis est. pag. 809. col. 2. & est Recentio
rum concors sententia.

18. Quæ opinio inde nõ improbabiliter cõ
1. Argu. firmatur; quia verius est, paruũ nõ posse
D. Thom. fieei magnum, etiã diuina potentia, absq;
Caietan. nouę materiæ aceessu, aut præcedentis ra
Capreol. eefactione: quod docuit *D. Tho. 1. p. q. 92.*
Soncinas, *ar. 3. ad 3. & q. 119. art. 1. & vtrobiq; Caiet.*
Bassol. *idẽ D. Thom. in 2. dist. 18. q. 1. ar. 1. & d. 30.*
Mayron. *q. 2. art. 1. Capreol. in 2. d. 19. q. 1. ars. 1. cõcl.*
Carthusia. *2. & art. 3. ad argumenta contra eandẽ, & ibi*
Abulensis *dem Soncinas q. 1. concl. 2. & 8. Metap. q. 4.*
Pereira, *Greg. in 2. d. 18. q. 1. vbi etiã Bassol. Mayro-*
Conimb: *nius, Maior, & Carthusian. late Abulen. in c.*
Richar, *13. Genesis q. 383. & in c. 22. Matth. q. 243.*
contra primã opinionẽ, Benedict. Pereira lib.
4. in Genes. q. 5. Suar. in d. disp. 44. loc. cit. &
sententiã esse longè probabiliorẽ, asserunt Conimbr. 1. de Generat. c. 5. q. 18. ars. 2. eam ma
gis probat Richard. in 2. d. 18. ar. 1. q. 1. ar. 6.
Qui omes existimãt, Euã ex costa Adami
fuisse formatã additione nouę materię, &
eodẽ modo panes desesti à Christo fuisse
multiplicatos. Quæ opinio mihi videtur
verissima; quia nec facilè intelligo, quomodo eadẽ materia maiori quãtitati substernatur sine sui rarefactione: nã id con
tingere multiplicatione eiusdem materiæ
magis videtur intelligibile; vt omittã vnã,
& eandẽ materiã habere certã, & determi
natã capacitatẽ, etiã obedientialẽ: quæ tñ
negari debet, si aliorum opinio est vera.

Sed demus aduersarijs suã opinionẽ in 19.
ordine ad diuinã potentiã esse probabilẽ; Amplius
adhuc dicendum puto supplementũ ma
ioris quantitatis in resurrectione infantiũ
de facto nõ nisi additione nouæ materiæ
faciendam esse. Primò, quia hęc absq; dubio fuit sententia *August. in Enchyridione* August.
c. 85. dũ ait: *Infantibus implendũ esse, quod*
formæ defuit. Ne verò id intelligas de sola
quantitate; generaliter asserit, *naturam nõ*
esse fraudandã eo, quod dies allaturi fuerant.
Iam verò si viuerent, non sola quantitas,
sed noua materia, simul cum noua quantitate aduenire debebat. Et vt omne dubium relinquas, *eodem lib. c. 89. de materia*
ita scribit: *Ita moderabitur in vnoquoque materies, vt ne aliquid ex ea pereat; & quod alicui defuit, illi suppleat.* Quod materiæ supplementum sine materiæ additione non
intelligitur. Expressius id docuit *lib. 22.*
de Ciuit. Dei c. 19. dum ait: *In resurrectione,*
quæ parua sunt, ita esse corrigenda, vt id,
quod minus est, quàm decet, vnde tecator nouis, inde supplebit: & quod plus est, quàm decet, materiæ seruata integritate, detrahetur.
Ergo ex sententia Augustini, sicut quod
materiæ est superfluum, detrahendum
erit; ita quod illius minus est nouæ materiæ accessu supplebitur. Et ad hũc sensum
intelligenda sunt, quæ de perfecta quãtitate infantibus reddenda scribit *in d. lib.*
22. c. 14. dũ ait: omnes statim ab ipsa cõce
ptione habere peefectionem suæ iuuentutis: non quidem mole, sed seminali ratione: quia nimirum sicut omnia membea in
ratione natiuæ materiæ iam insunt; ita &
tota matesiæ perfectio, quæ est nutritione habẽda: quare, sicut infans, si viueret,
accessu nouæ materiæ futurus erat maior; ita etiam nouę mareriæ accessione in
resurrectione maior euadet.

Ex qua doctrina secundum aegumen 20.
tum sumi potest, nam sicut, quæ superest 2. Argum.
quãtitas, est in resurrectione resecãda, ita
etiam, quæ deest, est supplenda. Sed quã
titas

titas superflua ita est resecanda vt cum ea
simul resecetur pars materiæ superfluæ.
Ergo quantitas minor minori ita supple
bitur, vt simul cum ea suppleatur, quæ
deest materia.

21. Tertio adhuc cõfirmatur: quia miracu
la non sunt admittenda sine causa: nulla
autē dari potest, quæ ad illud miraculũ co
gat. Qui enim impedit Deũ supplementũ
illud facere accessu nouæ materiæ? At, in
quies; resurrectio est miraculosa: fateor
eam esse supernaturalē in hoc idem nume
ro in vitã reddit: at nõ est necesse, vt om-
nia, quæ in resurrectione fiunt, miracu-
losa fiant: nam etsi corpus supernaturali-
ter disponitur, vt fiat capax animæ; quia
in instanti disponitur: at semel dispositũ,
non supernaturaliter, sed naturaliter reci-
pit animã, & cum ea componit hominem
similiter anima supernaturaliter applica-
tur corpori: applicata tñ, non supernatu-
raliter, sed virtute sua naturali illud actu-
at. Igitur etsi Deus supernaturaliter infã-
tem ad perfectã quantitatem perducit; tñ
quoad modum reducendi nõ indiget mi-
raculo; sed modo naturali, & per additio-
nē nouę materię illud supplemētũ faciet:
id enim cedit in maiorē resurgentis perfe
ctionē, quod facilè ostenderemus, si cõsi-
deratius expēderemus modũ, quo maior
Conimb. magnitudo sine accessu nouæ materię fin
gitur à *Conimbr. in dicta q. 10. art. 3.*

22. Nec inde inferri potest, infantes resur
Occurritur recturos fore in alio numero corpore: qa
obiectioni. licet totalis materiæ diuersitas faciat cor-
pus numero diuersum; nõ tamen quãdo
nõ est totalis, sed per additionē ad pręce-
dentem fit, quantumvis illa insignis sit, &
lõgè maior: maximè, quãdo materia, quæ
augetur, principalis est, & radicalis totius
cõpositi, virtute seminali cõtinens totam
additionē: tũ enim materia de nouo addi
ta aduenit, tanquã quid adiectitiũ, & ac-
August. cessoriũ: quæ est *August. mens in d. lib. 22.*
de Ciuit. c. 15: ob hanc enim causam cor-
pus Euæ dicitur factũ, ex costa Adami, &
quinq; panes deserti dicuntur multiplica
ti. Cui doctrinæ fauet ratio Philosophica;
quia materia, quæ additur, sicut cũ præce
dente continuatur; ita cũ ea fit vnum, vt
Arist. docet *Arist. 5. Metaph. c. 5.* Et ob eandem
rationē semper dicitur vnũ corpus cũ prę
D. Thom. cedente, vt aduertit *D. Thom. 1. p. q. 119.*
art. 1. ad 5. & in 2. d. 30. q. 2. ar. 1. ad. 4. quē

sequitur Ferrariens. 4. contr. gent. c. 81. ad 4. Ferrar.
obiectionē §. Considerandũ secundo. Cũ igi-
tur in resurrectione infantiũ materia tota
liter nõ mutetur, sed noua præcedenti di-
uinitus superaddatur, tanquã principali,
in cuius ratione seminali veluti cõtineba
tur, & cũ ea fiat vnum; vtiq; semper per-
manebit, idē numero corpus. Ita D. *Tho-* D. Thom.
mas 4. cont. gent. in d. c. 85. ad 4. obiectionem, Ferrar.
& Ferrariens. ibidē, idem D. Thom. in 4. dist. Sotus.
44. q. 1. art. 2. quæstiun. 4. ad 3. in fin. vbi So Capreol.
tus q. vnica art. 2. ad 3. arg. Capreol. ibid. art. Suarius.
3. ad argumenta Ioan de Neapoli in fin.: Sua Conimbr.
rius in d. disp. 44. loco cit. Conimbr. 2. Phys.
c. 9. q. 5. art. 3. ad 4. & in 1. de Generat. c. 5.
q. 11. art. 3. ad 1. & est communis solutio.

Quæ inde etiã confirmatur; quia corpꝰ 23.
pueri, dum ad virilem magnitudinē per- Confirmatio.
uenit, nõ ob aliã causam est idē numero,
etiãsi materia longè maior superaddatur,
nisi quia pręcedēti, tanquã radicali super-
additur, & vnũ fit cum ea: idem igitur di-
cendũ erit in resurrectione. Nec vis argu
menti tollitur, si dicas, in nutritione non
raptim, & simul superaddi totã materiã,
sed successiuè: nam idem dicendũ esset, si
vis nutritiua, quam materiã decursu tem-
poris per partes successiuè conuertit, eam
totã simul diuinitus eleuata, conuerteret.
Quare non ideo in nutritione semper
vnum corpus permanet, quia additio fit
successiuè; sed quia quod additur, cũ præ-
cedente continuatur, atque fit vnum.

§. 5.

Pro solutione quinti argumenti agitur de gigantibus.

AD tertium argumentum positũ §. 24.
1. concedunt Theologi quantitatē Ad 3. argu.
mõstruosam, tam in magnitudine; agitur de gi-
quàm in paruitate, in resurrectione reuo- gantibus.
candam esse ad magnitudinē, quæ intrin-
secè naturæ indiuidui, nisi adesset impedi
mentũ, naturaliter adueniret: Ita vt sup-
pleatur, quod deest, & relinquatur, quod
excedit: ita *D. Thom. in 4. dist. 44. q. 1. art.* D. Thom.
3. quæstiun. 2. ad 3. Sotus art. 4. ad finem. Ri Sotus.
chard. art. 1. q. 9. Abulens. in c. 22. Matth. q. Richard.
246. C. D Conimb. 2. de Generatio. c. 8. q. 3. Abulens.
art. 3. ante finem. Quorum opinio satis est Conimb.
de mente *Augustini 22 de Ciuitate Dei*
capite 19. vbi ita scribit: *Vbi autem non est*
partium congruentia; aut ideo quid offen-

*dit, quia paruum est; aut ideo, quia nimium:
proinde nulla erit deformitas, quam facit in
congruentia partium, vbi & quæ praua sunt,
corrigentur, & quod minus est, quàm decet,*
1. Probatio. *materiæ seruata integritate detrahetur.* Quæ
opinio primũ ratione probatur; quia om-
nis monstruositas ex vitio naturæ proce
dit, vt ait Aristot. 2. Physicorum. Nullũ
autem naturæ vitium in Patria reperiri
potest; cum beati statum omnium bono-
rũ cumulatione perfectissimum possideãt.
Quod etiam demonstratur ex eiusdem
status perfectione: etenim in eo statu ni-
hil in beatis erit deforme, sed summa erit
in omnibus pulchritudo, quæ nõ est aliud
quàm apta membrorum dispositio, cum
quadam coloris suauitate. Hæc verò apta
membrorũ dispositio nõ solùm posita est
in debito membrorum numero, & eorun
dẽ in proprio situ collocatione; sed etiã in
congrua magnitudine, qualis nõ est, quæ
aut pusillitate, aut ꝓceritate est mõstruo
sa; & proinde cũ neutra potest esse pul-
Arist. chritudo: quod docuit *Arist. 4. Ethic. c. 3.*
dũ ait: pusillos non pulchros vocari posse
sed venustos, & elegantes, si in illis aliqua
venustatis gratia efflorescit; quæ & si in
pusillis aliquando reperitur; nunquam
tamen in gigantea magnitudine.

25. Dixi *quantitatem monstruosam* propter
Ad omnis quantitas gigantea sit mõstruosa. Negatiua. quosdã, qui volunt non quãcumq; gigan
teã quãtitatẽ dici posse mõstruosam; sed
eam solã, quæ vitio naturæ ad immodicã,
magnitudinẽ adoleuit: nã quæ natiua, &
intrinseca vi excreuit, licet maxima sit, ꝓ
priæ naturæ cõuenit, ad illiusq; veritatem
spectat; & proinde in resurrectione redi-
Affirmatiu. bit. Ita *Sotus in 4. loco rit. & ante eum Abu-
lens in d. q. 246. lit. C.* ¶ Quam tamen opi
nionẽ pleriq; nouiorũ non recipiunt, & cũ
illis *Conimb. 1. Phys. c. 4. q. 1. art. 3. ad 1.* vbi
docẽt, omnem giganteam molem esse ex
tra constitutionem naturalem speciei hu
manæ ordinatè se habentis: omnesque gi
gantes debere censeri mõstra, & idẽ scri-
26. bunt lib. 2. Phys. c. 9. q. 5. art. 3. dub. 3.

Vera resolutio. Cui opinioni ego subscribo, si tamẽ debi
tè explicetur. Aduertendũ igitur, nõ quã
cũq; quantitatis magnitudinẽ, quæ debi-
tã naturæ cõstitutionem non seruat, dici
posse giganteã; sed eam tantum, quæ cõ-
munem, & solitã speciei humanæ staturã
extraordinaria, & insolita magnitudine
excedit. Quod vulgata nominis vsurpatio
persuadet; simul etiã fabulæ Poetarũ, quæ
de gigantibus bellũ cœlo mouentibus, fin
guntur apud Esiodum, Apolodorum, Ho
merum. Ouidium, & alios: adde etiam hi
storias authenticas, quæ gigantum faciũt
mentionẽ, vt videre est apud *Pliniũ lib. 7.* Plinius.
naturalis historia, & apud Abulens. Genesis Abulens.
1. q. 12. & satis sit illud, quod Deutero- Deuter.
nomij 3. scribitur de cubili Og regis Ba-
san, erat enim longitudine nouẽ cubitorũ
latitudine quatuor: Guliath. Philisteus:
1. Reg. 13. dicitur altitudinis sex cubito-
rum, & palmi Numerorum 13. Iudæi ex 1. Reg.
ploratores cõparati cum gigãtibus, quasi
locustæ videbantur: Baruc 3. gigãtes des-
cribuntur homines statura magna: deniq;
Amos 2. altitudini cedrorũ comparãtur:
ob quã prodigiosam proceritatẽ *Genesis*
6. dicuntur viri famosi: corporis. s. inor-
mitate, atque immanitate, vt asserit *Glos.* Genes. 6.
Interliniar. ibidem, & Cassianus collatione Glossa.
8. c. 21. Theodoretus q. 48. in Genesim, Am- Cassianus.
bros. de Noe, & Arca cap. 4. Augustinus 11. Theodoret.
de Ciuit. Dei c. 23. vt omittamus Aniamẽ in Sotus.
exordio suæ histor. Ex quibus iam patet, ꝓ
ceritatem giganteã non nisi mõstruosam
esse posse: vnde Numerorũ 13. in fine gi-
gantes appellãtur monstra, his verbis: *Vi-
dimus monstra quædam filiorum Enanch. de
genere giganteo.*

Sed vt res ista fiat euidentior, aduerte 27.
speciẽ humanã spectata sua naturali cõsti Aduertentia
tutione, vẽdicare sibi terminum intrinse-
cum magnitudinis: absolutè tamen, idest,
non spectata debita illius cõstitutione, ha
bere solum extrinsecum. Huius Philoso-
phiæ demonstrationẽ vide apud Philoso-
phos 1. *Physicor. c. 4. & ibidem Conimb. q. 1.* Conimb.
art. 2. assertio. 4. Quæ igitur quãtitas huma
næ speciei in sua naturali cõstitutione est
maxima (quantacũq; illa sit) ea in resur-
rectione restituetur, dẽptis imperfectio-
nibus: etenim illa vi nutriendi benè dispo
sita, acquiritur, tãquam debita naturæ, &
intrinsecæ cõplexioni. Quæ verò maxi-
mam illam quantitatem quocunq; modo
excesserit, ea speciei humanæ non secun-
dum naturalem eius constitutionem acci
disse censenda est; sed ex aliquo vitio, ma-
lignaq; qualitate, qua vis altrix vtitur, pro
uenire censebitur. Quare talis ille vitio-
sus excessus, etiam si giganteus non sit,
in resurrectione relinquetur. In ea enim
omne naturæ vitium reformandum est.

A for-

A fortiori igitur, quæcumque fuerit gigantea. reſecabitur; quia hęc non solùm eſt. præter naturalem coſtitutionem; ſed etiam monſtruoſa. vt ex dictis patet,

28. Idem dicendum eſt de termino paruitatis. Quod diximus de termino magnitudinis, dicendũ eſt de termino paruitatis reparabitur enim, & ſupplebitur illa ſtaturę puſillitas, quæ extra intrinſecũ paruitatis terminũ cõtinebitur; ſiue illa paruitas ſit mõſtruoſa; ſiue ſolùm præter naturalē ſpeciei cõſtitutionem: nec enim quęcúq; ſtaturę puſillitas mõſtruoſa cenſenda eſt; ſed quæ extraordinario modo communem, quoad paruitatem, ſtaturã excedit. Itaque, quam intra intrinſecum paruitatis terminum quiſque nactus eſt ſtaturã; in eadem reſurget.

29. Explicatio doctrinæ datæ. Hæc, quæ diximus de ſtatura intra terminos paruitatis, & magnitudinis intrinſecos cõtenta, ita ſunt intelligenda; dummodo indiuiduali etiã cõplexioni reſurgentis ſit naturaliter cõgruens: nam ſi ex aliqua cauſa extrinſeca, malignave qualitate vis nutritiua à ſuis functionibus probē obeundis fuit impedita, quominus ad ſtaturã natiuæ cõplexioni debitã corpus perduceret, aliquo vel defectu, vel exceſſu; vtiq; defectus ſupplebitur, & exceſſus reſecabitur; quia vterq; ex vitio proceſsit, vt benè annotauit *Abulenſis. in d.q. 246.*

Abulenſ. ¶ Ex quibus colliges intra terminos paruitatis, & magnitudinis cõnaturales humanæ ſpeciei dari ſtaturas nõ connaturales alicui indiuiduo; cuius naturalis terminus tã quoad magnitudinē, quàm quoad paruitatem, vnicus eſt, & indiuiſibilis intrinſecè terminans, tum magnitudinem, tùm paruitatem. Quare in hac materia diſtinguendum eſt de terminis rerũ, prout in ſpecie ſumuntur, & prout ſumuntur in ſingulari. Quod aliquo modo tetigit, ſed nõ ſatis expreſsit *Curſus Conimb. in d.c. 4. primi Phyſicorum. q. 5. art. 1. in §. præmiſſo.*

30. Explicatio antecedentis. Rurſus, quæ diximus de naturali, vel nõ naturali ſpeciei humanæ magnitudine, & ſtatura intelligenda ſunt, ſpectato ætatum mundi decurſu: etenim, & experientia, & probatorum Philoſophorũ doctrina docet, quo magis ætatũ decurſus præterit; eò minora corpora naturaliter procreari. Id quod ex Patribus aduerterunt *Cyprian. aduerſ. Demetrianũ, & Auguſt. 15. de Ciuit. c. 9. & ex Philoſophis Plinius lib. 7. naturalis hiſtoriæ c. 16. Aulus Gelius lib. 3. noctium Atticarũ cap. 10. ex Poetis Homerus Iliad. 6. & Iuuenalis Satyra 15.* ex quibus benè aduerterunt *Conimbr. 8. Phyſ. c. 2. q. 3. art. 3. in fine, & latius in comment. ad c. 3. primi de Generat. lit. K pagin. 20. & ar.* quod etiã diſertis verbis expreſsit *Angelus Oriel lib. 4. Eſdræ c. 5.* ita inquiens: *Conſidera; quoniã minoris ſtatura eſtis præ ijs, qui ante nos: & quoniam poſt nos minori, quam nos: quaſi iam ſeneſcentes creaturæ, & fortitudinem iuuentutis prætereuntes.* Eſdræ 4.

31. Corollarium. Ex quo primò licet colligere pro varietate ętatũ mundi variari naturales terminos ſpeciei humanæ, tã intrinſecos, quàm extrinſecos; ita vt, qui terminus in prima ętate, quoad naturalē naturæ humanæ cõſtitutionē erat intrinſecus; iam modo ſit ſimpliciter extrinſec⁹ naturaliter impoſſibilis. Secundò colligitur, quæ ſtatura in prima ætate ante diluuiũ erat cõnaturalis ſpeciei humanæ, & cõmunis; vt noſtra iſta ætate ſit gigantea, ac monſtruoſa, & è conuerſo, quę ſtatura noſtris tēporibus quoad paruitatē eſt naturalis, in prima ætate fuerit monſtruoſa. Tertiò colligitur in reſurrectione ſingulos reſurrecturos in ſtatura, quæ pro ea, in qua vixit mũdi ętate, erat cõnaturalis, & in ordine ad eã in illis supplendã eſſe paruitatem, & reſecandã magnitudinē. Erit igitur inter iuſtos quoad ſtaturã inſignis inæqualitas; quæ ideò nõ erit deformis; quia eſt rationabilis, naturalis, & cõplexioni cuiuſq; debita. Sicut igitur inæqualitas vocũ, quibus cãtus cõpletur, ideo placet; quia eſt vniformis inęqualitas; ita in reſurrectione talis diſparitas ideo placebit, q͡a cuiq; erit vniformis. Ex quibus iam patet ſolutio quinti argumenti: negandum eſt enim gigantibus naturalem eſſe magnitudinem giganteã; aut pygmæis pygmæam paruitatem. Ad 5. arg.

§. 6.

Agitur de quantitate in qua Chriſtus reſurrexit.

32. Ad vltimũ de quantitate Chriſti Domini. AD poſtremum negandum eſt antecedens: ſurrexit enim Chriſtus in quantitate ſuæ cõplexionis perfectiſsima: etenim in ſtatu glorię naturalia ſunt in ſũma perfectione, quam habere poſſunt. Ad obiectionem admittimus, Chriſtũ in ea quãtitate ſurrexiſſe, in qua fuit mortuus: id enim docet *Auguſt. 22. de Ciuit. Dei c. 15.* nã (vt ait) *in ea magnitudine* Auguſt.

dine discipulis apparuit, in qua illis erat natus. Cum Augustino id etiam admittit cōmunis Theologorum, & tanquam certum docuit Suarius 2. tom. disp. 47. sect. 4. in prin. Negandum est tamen Christum, tempore mortis nō habuisse perfectū suæ naturalis quantitatis augmentum: oppositum enim satis est de mente August. in d. c. 15. Sedulij, & D. Thom. ad illa verba ad Ephes. 4. In mensuram ætatis plenitudinis Christi: vbi verbis expressis idem docuit Anselmus: hoc autem non solum habendum est, vt verisimilius, sed tanquā certum: cū enim tēperamentū Christi fuerit omniū perfectissimum, & in toto vitæ cursu cōuenientiā ætati debitā perfectissimè seruauerit, nec aut victus immoderantia, aut ægritudine aliqua fuerit impeditum; cur vis augmentatiua (quę in sua perfectione pro ætatis variatione semper permāsit) in plenitudine iuuentutis motū suum non perficeret? nā corpus omnibus modis perfectum perfectissimæ animæ, etiā in hac vita debebatur. Nec Christi abstinētia, ac cibi parcitas impediuit, quin applicaretur materia ad debitū augmentū necessaria: quia semper eū abstinentię modum seruauit, vt nunquā materia augmento debita defuerit: cuius minor copia perfectione alteri⁹ virtutis cōpensabatur. Potuit igit in corpore Christi adhuc mortali aliqua ex parte deficere quātitas, quę in corporis crassitie cōsistit, quę sicut facilè acquiritur; ita etiā facilè deperditur; at tū materia, quæ ad augmentū spectabat, debitāq; ossium, & aliarum partiū magnitudinem, totiusq; corporis staturam, nunquā defecit: quod benè aduertit Suarius in d. disput. 47. sect. 4. §. Ex his expeditur pag. 892. cola.

Suarius.
August.
Sedulius.
D. Thom.
Anselm.

ARTICVLVS III.
In quanam ætate iusti resurgent?

§. I.
Resoluitur quæstio.

§ I. Resurgent sancti in ætate iuuenili.

EX resolutione præcedentis art. infertur, sanctos resurrecturos fore in ætate iuuenili: nā in hac primū acquisita est magnitudo perfecta, & maxima, quæ cuiq; temperamento naturaliter debetur: est enim iuuentus ætas quædam florida, perfecta robore, media inter pueritiā, & senectutem. Hæc est omniū Theologorum concors sententia eū Magistro in 4. dist. 44. vbi D. Thom. q. 1. ar. 3. quæstiū. 1, Richard. art. 1. q. 8, D. Bonau. in expositio. tex. Sotus q. 1. art. 4. concl. 1. Scotus q. 1. art. 2. Ouand. q. 3. Abule. in c. 22. Matth. q. 245 Suar. 2. to. ad 3. p. disp. 50. sect. 5. § Tertio cōsistet. Hæc sententia fuit Sāctorum Patrum Augustini, Anselmi, Sedulij, Hugonis Victorini in locis supra citatis; quibus adde Petrum Chrysologum serm. 82.

Magister.
D. Thom.
Richard.
D. Bonau.
Sotus.
Scotus.
Ouand.
Abulens.
Suar.

2. Confirmatur. August.

Cōfirmari potest: tū; quia Christus in hac ætate surrexit, vt omnes agnoscūt cū August. 22. de Ciuit. Dei c. 15. Tum 2. quia primi parentes in hac ætate creati fuerūt, vt omnes cōcedunt: vt igitur exēplatum suo exemplari correspōdeat, & reformatio naturę formationi eiusdē; cōgruentissimū est, vt omnes in ætate iuuenili resurgamus. Tertio accedit; quia hæc ætas est cæteris omnibus pręstātior & vigorosior ob quā rationē, & à Medicis, & à Philosophis appellatur ętas florida: sunt enim vires corporis in sūma perfectione, ꝓpter exactā temperiem, qua cæteras ætates superat: est enī media inter duas extremas: nec affluens larga caloris, & humiditatis copia, qua affluit pueritia; nec illorū defectu languescens, vt senectus habet: igitur tēperamentum apprimè temperatum, vt Philosophi docent, & Medici, de quo Fernelius lib. 3. suæ Physiologiæ c. 10. & Vales. lib. 1. controuers. c. 8. Conimb. in lib. de iuuentute, & senectute cap. 1. (vbi vide Aristot.) & in lib. 1. de Generat. c. 8. q. 6. Florent omnia: sanguinis, & spirituū copia: vires corporis, agilitas eiusdē, & venustas, & iuxta sententiā Astrologorum illi ætati præest, & dominatur Sol planetarum benignissimus, quia ad omnia vigorem suppeditat. Pythagoras etiā hanc ætatem cum æstate cōparauit. propter animi robur, quo tunc hominum corpora pollent, & velut efflorescunt. Denique hæc est ætatis plenitudo, non tempore, sed perfectione.

Valesius.
Fernelius.
Conimb.

3. Confirmatio. Chrysolog.

Hanc iuuenilem resurgentium ætatē Petrus Chrysologus in d. ser. 82. Colligit ex Angelo iuuene, quem in die resurrectionis viderunt mulieres monumentum introeuntes: ideo enim resurrectionem annuntians aparuit in ætate iuuenili, vt iuuenilem resurgētium ætatem denotaret. Id ipsum Augustinus 22. de Ciuit. Dei cap. 16. desumit ex Paulo ad Romanos 8. Quos prædestinauit conformes fieri imaginis Filij

sui

fui; quæ verba interpretatur de Christo homine, quæ plerisque non displicet. Cōmunis Theologorum in 4. distin. 44. idem colligit ex Paulo ad Ephesios 4: Donec occur-
Ad Ephes. 4. ramus in virum perfectum, in mensuram æta tis plenitudinis Christi. Obijciunt tamen Durandus, & Sotus, quòd Paulus ibi nō agat de resorrectione, nec de ætate corporali resurgentium; sed de plenitudine, & perfectione spirituali corporis mystici, quod est Ecclesia, quæ est communis Patrum, & interpretum explicatio, quā magis probat Augustinus; vt sit sensus: dedit Deus Pastores, & Doctores ad cōsummationem Sanctorum in opus ministerij, in ædificationem corporis Christi: donec occurramus omnes in vnitatem fidei, & agnitionis Dei in virum perfectū, cognitione scilicet & intelligentia; idque accommodatè ad mensuram illius ætatis, quæ plenitudinē Christi potest cognoscere. At tamen quamuis cōcedendum sit, verba illa Pauli non conuincere; non est tamen negandum. illa etiam in sensu literali, quàm accommodatissimè explicari posse de resurrectione, & ætate resurgentium: vnde eam explicationem non
August. reiecit Augustinus in locis citatis: probarūt
Anselm. Anselmus, & D. Thomas in codē loco, Gan-
D. Thom. dentius in cap. 14. Ioannis ad illa verba: Quia
Gaudent. Pater maior me est. Sensus igitur erit, dedit Deus Pastores, & Doctores, vt tandiù corpus Christi ædificetur; donec in die iudicij omnes electi, & prædestinati occurramus in vnitatem fidei, & agnitionis Dei, in ætate perfecta, atque iuuenili, iuxta mensuram ætatis plenitudinis Christi; vt sicut ille in ætate perfecta resurrexit; ita & nos in eadem resurgamus; vt deinceps non simus paruuli, & cætera. Quòd si hæc expositio non placet, dicito cum
Sotus. Soto vbi suprà, & Suario in dicta disput. 47.
Suar. sect. 4. §. Et iuxta hanc conclusionem, vt hæc verba Pauli ad resurrectionem quoquo modo accōmodentur, satis esse, quòd metaphora plenitudinis spiritualis sumpta sit à plenitudine ætatis corporalis Christi.

§. 2.

Occurritur cuidam dubio.

4. Soluitur dubium. Sed inquires; cum ætas media concordi Philosophorum, & Medicorum consensu, diuidatur in iuuenilem, & virilem ætatem; cur potiùs in iuuenili, quàm in virili resurgemus? maximè cum Paulus loco citato dicat: Donec
occurramus in virum perfectum. & virilis Ad Ephes. 4.
ætas videatur accōmodatior resurrectioni, quàm iuuenilis: vtpotè, quæ omnium Medicorum consensu sit ætas consistens, constans, firma, perpetuò sibi similis. & eiusdem temperamēti cum iuuenili, nec ab eo iam declinet; ob quam perfectionē comparatur Autumno, in quo fructus nō quidem florescūt, vt in Vere, sed iam maturi colliguntur, quod proprium est beatitudinis.

Responderi potest iuuentutem ob eā 5.
causam resurgentibus esse magis accom- Solutio.
modatam, quia temperiem habet magis vigorosam, & floridam, non dum declinantem a vigore: licet enim non plus cōuertat quoad membrorum longitudinē: ratione cuius dicitur esse in statu; adhuc tamen plus conuertit quoad membrorū incorporationem, & stabilitatem; quod non reperitur in virili ætate; quæ omnibus modis in augmento cōsistit, tùm quo ad longitudinem, tùm quoad latitudinē, tùm denique quoad incorporationē membrorum: cum tamen hæc membrorum incorporatio, & firmitudo non datur in via, sed in sola patria obtinetur: & ob id Dominus non in virili ætate mortuus est & resurrexit; sed in iuuenili.

ARTICVLVS IIII.

In quo annorum numero resurgent iusti?

§. 1.

Resolutio communis cum illius explicatione.

Cum iuuenilis ætas non consistat 1. In quo iuuentutis anno resurgemus.
in puncto, sed plurimorum annorum habeat latitudinem (incipit enim à 25. anno, & protrahitur vel ad 35. vel ad 40.) non ineptè quæret aliquis, in quonam iuuentutis anno resurrecturi simus? concors est omnium sententia in Christi ætate omnes esse resurrecturos, id est circa annum 33. quoniam Christus ad hanc ætatem peruenit. Et meritò sanè, quia hoc est iuuentutis medium, vt
annotauit Sotus in 4. dist. 44. q. vnica art. Sotus.
4. concl. 1: putat enim iuuentutem à 25. anno vsque ad 40. protendi: quod si cum

[*Sotus. Auguſt. Anſelm. Sedulius. Gloſſa. Hugo Victor.*] *& cum eo cæteri tranſeunt: probat Sotus ibi quæſt. vnica artic. 4. concl. 1 ſed expreſsiùs Auguſtinus 22. de Ciuitate Dei c. 15. & cũ eo D. Anſelmus in epiſt. ad Ephesios c. 4. ad illa verba: Ad menſuram ætatis plenitudinis Chriſti: Sedulius relatus à Gloſſa ordinaria in eodem loco, vbi vide aliam Gloſſam ex Auguſtino: adde Hugonem de S. Victore in eadem epiſt. q. 25. citari etiam ſolet in lib. de reſurrect. c. 15:* nec fas eſt de concluſione dubitare, vt affirmát Auguſtinus, & Anſelmus:

[1. confirm.] conſtat enim non omnes in hac vita eiuſdem cum Chriſto fuiſſe ſtaturę; ſed alios eſſe minores; alios verò maiores, de quo ſtatim. Ergo in reſurrectione nõ omnes erimus æquales Chriſto in ſtatura: ita enim fieret, vt in reſurrectione, vel aliquid quantitatis additum fuiſſet Chriſto, vt maioribus fieret æqualis; vel à maioribus aliquid naturalis quantitatis detrahendum ſit, vt Chriſto æquentur: vtrũq; autem aſſerere fas non eſt, vt Auguſtinus, & Anſelmus docent.

[2. Secunda.] Accedit; quoniam in reſurrectione nõ omnes iuſtorum animæ erunt æquales animæ Chriſti, aut in gratia, aut in gloria. Ergo nec omnes erunt æquales illi in corporis ſtatura.

[3. Tertia.] Poſtremò ſtatim oſtendemus, nõ omnes in reſurrectione futuros eſſe æquales corpore: ex quo infertur; fieri non poſſe, vt omnes eiuſdem ſint cum Chriſto ſtaturę: alioquin omnes inter ſe eſſent æquales; iuxta regulam, quæ ſunt æqualia vni tertio ſunt æqualia inter ſe.

[4. Opoſita ſententia non eſt recipienda.] Quare omninò reijcienda eſt opinio contraria, relata à Magiſtro: nam licet noſtra aſſertio non ſit de fide; eſt tamen ita certa, vt oppoſitum non ſit probabile: nullo enim aliquo probabili nititur fundamento: nam verba Pauli ad Epheſios 4. Quibus illa opinio nititur, licet de reſurrectione intelligerentur (quod plerique negant) non tamen probant; omnes reſurrecturos in menſuram magnitudinis Chriſti (vt benè *Auguſtinus, & cæteri Patres* aduertunt, *& Conimbricenſes 2. de Generat. c. 8. q. 3. art. 3. paulò ante finem*) [*Auguſt. Conimb.*] ſed in menſura plenitudinis ætatis Chriſti: quod eſt veriſsimum; reſurgemus enim perfecta, iuueniliq; ætate, ſicut Chriſtus in plenitudine ſuæ ætatis reſurrexit.

[5. Ad fundamentũ aduerſariorũ.] Nec ratio exemplaris oppoſitam ſententiam iuuat: nam (vt optimè aduertit *Suarius 2. tom. ad 3. p. diſp. 50. ſect. 3. §. Secundò conſiſtes*) [*Suarius.*] perfecta ratio exemplaris non eſt poſita in omnimoda æqualitate, & ſimilitudine (alioquin omnia corpora beatorum futura eſſent omnino æqualia corpori Chriſti, in figura, pulchritudine, cæteriſque ornamentis; quod eſt falſum) ſed poſita eſt in æqualitate, ſimilitudine vè proportionali: vt ſicut corpus Chriſti ſurrexit cum ſua propria figura & ſtatura, pulchrum, clarum, agile, & cætera; ita beatorum corpora hæc omnia ornamenta ſint habitura; modo tamen ſibi debito.

§. 2.

Secunda concluſio.

[6. 2. concl. *Auguſt.*] Secunda aſſertio: *Non omnes reſurgemus in minore ſtatura, quàm ſit ſtatura Chriſti.* Satis eſt de mente Auguſtini, & cæterorum Patrum, quos citauimus in 1. aſſertione: probatur autem eodem medio: quoniam certo conſtat, Chriſtum non fuiſſe maioris ſtaturæ, quàm cęteros homines: etenim, teſte *Nicephoro lib. 1. Eccleſiaſticæ hiſtoriæ cap. vlt.* [*Niceph.*] ſtatura Chriſti fuit ad ſeptem palmos maiores, quorũ mentionem fecit *D. Hieronymus Ezechielis c. 40. & poſt eum Daniel Barbarus in Vitruuium lib. 3. c. 1.* [*Hieron.*] qui efficiunt octo palmos Romanos, & vulgares: cum tamen plerique homines nõ ſolùm æqualis ſint ſtaturæ, ſed etiam procerioris, vt etiam teſtatur *Sotus in 4. diſt. 44. art. 4 ad finem.* [*Sotus.*] Si igitur Chriſtus in ſtatura, quam in vita habuit, reſurrexit, vt docet Auguſt. lib. 22. de Ciuitate Dei c. 15. & nos etiam in eadem, qua viximus, debemus reſurgere; vtique non omnes reſurgemus in minori ſtatura, quàm ſit ſtatura Chriſti.

[7. 1. obiectio.] ¶ Contra hanc ſecundam aſſertionẽ nõ nulla obijciuntur. Primò obijcitur, quoniam quò anima eſt perfectior, eò potẽs eſt corpus maioris magnitudinis informare: quælibet enim anima habet naturalem virtutem augendi corpus ſibi proportionatum; ſed anima Chriſti etiam in naturalibus eſt omnium perfectiſsima, vt omnes concedunt. Ergo ex ſua naturali virtute habet informare corpus humanũ omnium maximũ; nõ quidem negatiuè, vt nullũ corpus alterius animę ſit maius, ſed poſitiuè, vt corpus animæ Chriſti ſit omnium aliorum hominum maximum.

Secun-

8. 2. obiectio.

Secundò obijcitur: quoniam Christi temperamentum fuit omnium præstantissimum; cum illius corpus ex virgineo sanguine Spiritus sancti opera fuit coagmentatum. At nobiliori temperamento, sicut debetur vita diuturnior, ita etiam debetur corpus maioris magnitudinis. Fuit igitur corpus Christi maximum inter corpora humana.

9. Tertia. Ioan. Lucidus. Iosue. 14.

Tertiò confirmatur; quoniam corpus Adami fuit omnium maximum ante diluuium; ita vt omnes gigantes excesserit, vt testatur Ioãnes Lucidus lib. 1. *de emẽdatione temporum cap.* 4. & videtur probari ex lib. Iosue cap. 14. in illis verbis: *Nomẽ Hebron ante vocabatur Cariatharbe: Adam maximus, ibi inter Enacim situs est.* Quæ verba de Adamo primo parente interpretatur D. Hieronymus in c. 27. Matthæi: Enacim autem fuisse gigantes, patet ex c. 13. Numerorum.

10. Vltima obiectio.

Postremò obijcitur: quia cæteræ omnes perfectiones animæ, & corporis longè sunt maiores in Christo, quàm in cæteris beatis: illæ enim in vnoquoque beatorum tantò magis enitescunt, quantò propiùs accedunt ad Christi perfectionẽ: perfectio enim Christi est prima, atque exemplaris. Cur igitur proceritas corporis Christi, eiusque statura non erit maior cæteris?

11. Ad 1. negatur maior. 1. ratio.

¶ Ad primum argumentum neganda est maior: nec enim anima perfectior necessariò requirit corpus maioris quantitatis, Quod à posteriori satis euidenter demõstrat anima Christi; quæ cum sit omnium perfectissima; non tamen habet corpus maximum in specie humana, vt est quàm notissimum.

12. 2. ratio. Animæ æquales sunt perfectione. Durand. Argent. Soncin. Sotus. Henric. Conimb.

Accedit; quia maior quantitas non necessariò arguit maiorem animæ perfectionem. Quæ Philosophia facilè probabitur apud eos, qui volunt omnes animas intellectiuas tàm secundum rationẽ specificam, quàm secundum differentias indiuiduales æqualem habere naturæ perfectionem. Quæ opinio fuit *Durandi in 2. dist. 32. q. 3. Argentinæ ibidem q. 1. art. 2. Soti in prædicamentis cap. de Substantia q. 2. ad 5. Soncinatis 8. Metaph. q. 26. Zimaræ Theoremate 54: in eam magis inclinat Henricus quodlib. 3. q. 5. probabiliorem, & magis philosophicam putant Conimbricenses in 2. de Anima c. 1. q. 5. ar. 3. & in 2. de Generat. cap. 8. q. 4. art. 1. in principio*: apud quos in hoc sensu vna anima dicitur in naturalibus perfectior, quàm alia; quia meliores habet expositiones, tùm ad esse, tùm ad operari. Quam autem inter has dispositiones ad vtrunque effectum enumeranda sit quantitas: non tamen eò quantitas est melior dispositio, quò est maior, etiã inter terminos naturales magnitudinis, & paruitatis humanæ speciei: sed eò erit melior, quò naturali corporis cõplexioni fuerit accõmodatior, tũ ad melius esse corporis (quod ad ei[9] actuationẽ ptinet) tùm etiam ad melius operari. Quod ex eo ostẽditur: quoniam cum alimentum in ventriculo decoquatur, in quouis nutritiua non quantumcunque alimenti copiam parat, sed certam, quam ad omnes corporis partes facultatib[9] sibi administris trãsmittit; profectò, si partes extremæ longo distent tractu, ad eas non tàm facilè alimentum transmittet; maximè postquã ex pugna cum alimento plurimum dispendij in agendo passa est.

13. Qui putãt animas indiuidualiter esse perfectiores. Albert. Richard. Maior. Capreol. Hispalen. Caiet. Lychetus. Ferrarien. Iauellus. Abulen. D. Thom. Suar. Conimbr.

Porrò, si probas aliorum sententiam satis probabilem, & magis communem; dari inter animas intellectiuas quoad differentias indiuiduales substantialem inæqualitatem, & vnam altera essẽ substantialiter perfectiorem: quæ fuit sententia *Alberti Magni in 2. dist. 32. art. 6. Ægidij q. 3. Richardi art. 4. q. 1. Maioris q. 3. concl. 6. Capreoli q. 1. Hispalensis q. 1. Caietani 1. p. q. 85. art. 7. Lycheti in 1. dist. 3. q. 1. Ferrariensis 1. contra gent. c. 3. Iauelli 8. Metaphy. q. 6. Abulensis in cap. 15. Matthæi q. 656. & videtur esse sententia D. Thomæ in 2. dist. 8. q. 5. art. 2. ad 6. & in 2. dist. 21. q. 2. art. 1. ad 2. & distin. 32. q. 2. artic. 3. videtur probare Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 47. sect. 4. ad finem; putant esse probabilem Conimbricenses in 2. de Anima loco citato.* ¶ Si, inquam, probas hanc sententiam, maior difficultas erit difficultas in reddenda ratione, cur nobilior anima naturaliter sibi nõ vendicabit maximam suæ speciei quantitatem?

14. Vnde sumẽda maior animæ perfectio. Opinio Suarij non recipitur.

Suarius loco citato putat, maiorem animæ perfectionem considerandam esse in ordine ad spirituales actus: & ideò requirere corpus ita temperatum, ac dispositũ, vt melius deseruiat ad spirituales fũctiones. ¶ Hæc tamen ratio non videtur sufficiens; quoniam etsi maior animæ perfectio

ctio principaliùs consideranda sit in ordine ad actus spirituales animę, quatenus est intellectiua: non tamen est negandū, eam etiam considerandam esse, tùm in ordine ad operationes animales, & naturales; tùm etiam in ordine ad corporis dispositiones. Vnde D. Thomas, & ij, qui inæqualitatem substātialem in animabus admittunt, perfectionem animæ ex nobiliori, vel minus nobili corporis temperamento sumunt. Siue igitur dicas, animam ideò à Deo creari nobiliorem; quia eam ad corpus nobilius ordinat, vt vult D. Thomas; siue ideò ad melius corpus ordinari, quia in se ipsa est substantialiter nobilior, vt alij volunt; semper naturalis animæ perfectio, etiam cōsideratur, tùm penes actuationem corporis; tùm penes operationes sub quocunque essendi gradu animæ proprias.

D. Thom.

15. 2. opinio. Conimb. Alij fortè cum *Conimbricensibus 1. Physicorum cap. 4. q. 1. art. 6. ad 1. dicent*, quantitatem non cōsequi formam quoad eius perfectionem intensiuam, sed extensiuā, & ob id perfectiorem animam non benè inferre maiorem quantitatem. ¶ Sed neque hoc videtur esse satis; quoniam si per extensiuam perfectionē intelligunt perfectionē, quæ anima se potest extēdere ad tantam, vel tantam magnitudinē; vtique hæc perfectio in viuentibus non potest nō esse intensiua; cum ad eam quantitatē non nisi media potentia nutriendi reduci posśit, cuius virtus intensiua ad certam extensionem quantitatis omnium consensu est determinata. Si igitur perfectior anima perfectiorem habet vim nutritiuam; & hæc quò est perfectior, eò ad maiorem quantitatem se extendit; cur ad perfectiorem animam non consequetur maior quantitatis magnitudo intra terminos speciei humanæ? huius enim ratione philosophamur.

Non placet.

16. Propria auctoris sententia. Vt igitur in re difficillima propriam explicem sententiam; puto per se causam huius Philosophiæ inde esse sumendam; quod quantitas non est forma actiua, vt omnes admittunt: cum verò perfectio cuiusque formæ substantialis per se consideretur tùm in ordine ad esse, quod tribuit composito; tùm in ordine ad agere; quia quodlibet est proptèr operari *ex 2. de Cælo*: hinc fit, vt maior formæ perfectio non necessariò inferat maiorem materiæ, siue corporis magnitudinem. ¶ Si verò dicas, determinationem quantitatis quoad hanc, vel illam mensuram per se consequi formam, vt docet communis Philosophia *ex Simplicio lib. 1. Physicorum cap. 4. tex. 69. & probant Conimbricenses in d. cap. 4. q. 1. art. 6. in principio, & 1. de Generat. c. 4. q. 3. art. 2. ad 2*: ad hoc dicendum est, formam determinare quidem modū, & mensuram quantitatis, non absolutè, & propter ipsam quantitatem; sed ratione determinationis qualitatum, & dispositionum, quibus indiget tùm ad esse, tùm ad operari: ad vtrunque enim confert quantitas; non solùm ob id, quod sustentat qualitates illas; sed quia constituit eas in connaturali, & perfecto agendi modo: nam sicut propria corporis constitutio, & temperies, nisi sit extensa, nō potest corpus afficere quoad esse; ita etiam illud perfectè non afficiet, nisi habeat magnitudinem connaturalem. Quod etiam dicendum erit de virtute actiua: hęc enim sicut agere non potest, nisi sit extensa; ita perfectè nō aget, nisi corpus magnitudinem habeat perfectam, & sibi connaturalem. Forma igitur non simpliciter, & absolutè determinat magnitudinem; sed secundum proportionem ad perfectam constitutionem corporis in essendo, & in agendo. Quę ipsa non ideò est melior, quia est maior, sed quia accommodatior est naturali corporis constitutioni: nimia enim corporis magnitudo impedit debitū corporis temperamentum, & naturales illius operationes, vt suprà ostendimus.

Arist.

Simplic. Conimb.

17. Ad 2. Ex dictis patet solutio ad secundum argumentum: concessa enim maiore, neganda est minor: nec enim meliori temperamento corporis correspondet maior quantitas, sed ea, quæ est tali temperamēto tùm ad esse, tùm ad agere accommodatior. Cui maximo est argumento ordo, quem natura sapiens perpetuò seruat in danda coique sua quantitate: nam inter trinam corporis humani dimensionē hanc proportionem seruat, vt longitudo à vertice vsque ad vestigia pedum sexies tantùm habeat, quantùm latitudo, quæ est ab vno latere ad alterum: decies verò tantùm, quantùm altitudo, quæ sumitur à dorso ad ventrem; sicut ex *Augustino 15. de Ciuitate Dei c. 26. referunt Conimbricenses 1. de Generat. c. 5. q. 14. artic. 1. §. Non-*

August. Conimbr.

Plinius. Arist. Vitruuius. Vegetius.

Nonnulla sunt hic aduertenda. In augendis etiam corporibus, hanc perpetuo seruat legem, vt dimidium staturæ, quam quisque habiturus est, vel concedat trienio, sicut docet *Plinius lib.9.cap.16.* vel, quod verius videtur, quinquenio, vt docet *Aristotel.1.de Generat.animalium c.18.* Optimam etiam, atque conuenientem staturæ proportionem quatuor cubitis, siue sex pedibus definiuit, iuxta mensuram, quã ex Vitruuio, & alijs referunt Conimbricenses loco citato: quæ ipsa iuxta mensuram *Vegetij lib.1.de re militari cap.5.* est ad septem palmos maiores, qui vt iam diximus faciunt octo palmos Romanos, quæ mensura coincidit cum mensura immediatè explicata. Cum igitur natura sapiens, & docta in danda trina quantitatis dimensione, eaque augenda, seruet proportionem; vtique eam etiam seruabit in concedenda corporis magnitudine; determinando scilicet eam consentaneè ad natiuum temperamentum, nisi impediatur, aut aliquando erret ex abundantia, qualitateque materiæ. Nec eadem ratio reperitur in proceritate magnitudinis, quæ in vitæ diuturnitate: quia naturalis proceritas præcisè sumitur ex natiua cõplexione; cum tamen vitæ diuturnitas multas habeat causas intrinsecas, & extrinsecas ad istam concurrentes, de quibus agunt *Medici, & Conimbricenses 1.de Generat.q.14. art.1. pronunciato tertio. & Benedictus Pereira lib.7.in Genesim q.3.*

Conimb. Pereira.

18. Ad 3. Pereira.

Ad tertium argumentum dicendum est, opinionem Ioannis Lucidi à posterioribus meritò impugnari, & specialiter à *Benedicto Pereira lib. 4. in Genesim q. 3. pag.415:* etenim sacra Scriptura Genesis 6. generationem gigãtum narrat, tanquã inusitatam, & illa tempestate nouam: & satis declarat, eos non fuisse, antequam filij Dei (id est filij Seth) ingrederentur ad filias hominum, id est ad filias Caim; quanuis *August.15. de Ciuitate Dei c.24.* existimet, ante talem ingressum, iam fuisse gigantes: nam etsi iuxta literam septuaginta interpretum, posset illa Augustini sententia saluari; non tamen iuxta nostram vulgatam: ita enim ait: *Gigantes erant super terram;* reddens autem rationẽ generationis eorum addit: *postquam enim ingressi sunt filij Dei ad filias hominum, illæque genuerunt; isti sunt potentes à sæculo viri famosi.* Ex quibus benè colligit Pereira ante mortem Adami gigantes nequam fuisse, sed post eam, tùm ante diluuium, tùm post illud; & ego colligo, eorum generationem sic fuisse à Deo ordinatam in vltionem scelerum, quibus genus humanum pro illo tempore corruptũ erat. Ex quibus iam constat, magnitudinem illorum censendam esse monstruosam, & præter naturæ intentionem. Ex quo rursus infertur, dici non posse, nec debere Adamum in magnitudine gigantea fuisse creatum; ne dum fuisse maximum gigantum: etenim fuit creatus à Deo omnibus modis perfectissimus. Ad locum adductum ex Iosue dicendum est, vel ibi sermonem non esse de Adamo primo parẽte, sed de Arba, qui inter Enacinos fuit celebritate maximus, vt patet ex litera Hebræa: vel si de Adamo primo parente ibi sermo est; ille dicitur maximus non corporis proceritate, sed dignitate: vide Pereiram.

August. Adamus nõ fuit magnitudinis gigãteæ.

Ad postremum, concesso antecedente, neganda est consequentia, propter disparem rationem, quæ inter quantitatem, & cætera animæ, & corporis ornamenta reperitur: illa enim & formam consequũtur, & ideò denotant perfectionem; cum tamen quantitas nullam importet, vt quæ materiam consequatur. 19. Ad postremum.

§. 3.

Ponitur tertia conclusio.

Tertia conclusio: *Non omnes homines resurgẽt æqualis staturæ; sed vnus in maiori, alius in minori secundum exigentiam naturalis temperamenti rectè dispositi.* In hoc conueniunt omnes Theologi in 4.*dist.44. vbi D.Thomas q.1.art.3. quæstiunc.2. Richard.art.1.q.9. D. Bonau. in expositione textus, Sotus q.vnica, artic.4. concl.2. Abulensis in c.22. Matthæi q.246. Angles in q.de resurrect. art.6. dub.2. difficult.3. Conimbricenses 2.de Generat. cap. 8. q.3.art.3.§. Porrò licet in Christo.* 20. 3. conclus.

D. Thom. Richard. D.Bonau. Abulens. Angles. Conimb.

Probatur primùm authoritate Augustini, Anselmi, Sedulij, & Hugonis de S. Victore in locis citatis. Deinde efficaciter videtur probari ex verbis Concilij Lateranensis sub Innocentio 3. *cap.1. relatis in c. Firmiter de Summa Trinitate: Resurgent in corporibus, quæ nunc gestant;* quæ senten- 21. 2. confirmatur. Conc. Lat.

Clem. Roman. ſententia clatiùs explicatut à Clemente Romano lib. 5. Conſtitutionum Apoſtolicarum cap. 8. *Omnipotens Deus excitabit nos tales, quales modò ſumus, præſenti figura nihil mancum habentes.* Quem locum pro communi ſententia expendit *Seraphinus Porrbella* (*Porrbella*) *q. 81. additionum D. Thomæ art. 2.* & id ipſum deducit ex viſione oſsium, de qua Ezechiel. 37.

22. *Ratio.* Ratione etiam id ipſum probatur; quia conſtat, non omnes homines in hac vita eſſe eiuſdē ſtaturæ; quia nec omnes ſunt eiuſdem temperamenti, & complexionis; vnuſquiſque igitur reſurget, in ſtatura ſibi connaturali pro ætate iuuenili, quælibet enim indiuidualis natura humana certam ſibi vendicat magnitudinem, ad quam naturaliter poteſt peruenire.

23. *Soluitur obiectio.* Obijcies: Si eadem futura eſt omniū ætas, cur nō erit omnium eadem ſtatura? maximè cum reſurrectio fiat virtute diuina. Reſpondetur non eandem eſſe ætatis, & ſtaturæ rationem: quoniam quantitas ex temperamento prouenit; ætas verò ex periodo vitæ: iam verò ſimilis vitæ periodus reperiri poteſt in corporibus diuerſimodè complexionatis, diuerſæque magnitudinis.

QVAESTIO II.

De identitate quantitatis, quæ fuit in via.

ARTICVLVS VNICVS.

An in eadem numero quantitate reſurgemus?

§. 1.

Referuntur duæ oppoſitæ ſententiæ.

1. *De quantitate eadem numero. Pars negās. Sotus.* INquirendum cōſequenter eſt, vtrū in eadem numero quantitate, quam in iuuentute habuimus, debeamus reſurgere? Partem negantem, qui expreſſe probauerit, inueni neminem: illa tamen videtur eſſe de mente *Soti in 4. diſtinct. 44. q. vnica art. 1. ad 2. §. Quod ſi arguas, & art. 2. ad 1. §. Illa verò Commentatoris opinio, & ſatis eſt de mente D. Thomæ* (*D. Thom.*) *in 4. contra gentes cap. 81. ad 2. obiectionem*, dùm agit de corpore prædicamenti quātitatis. Eandem probare debet Durandus cum cæteris, qui putant, quod ſemel corruptum eſt, idem numero redire non poſſe: iam verò in corruptione ſubſtantiali reſolutio fit vſque ad materiam primam, iuxta communiorem, & veriorem ſententiam.

2. *Pars affirmans. D. Thom. Abulen.* Quòd tamen eadem numero quantitas ſit nobis reſtituenda, expreſſè probarunt *D. Thomas in 4. diſt. 44. q. 1. artic. 1. quæſtiunc. 1. & art. 3. & in 4. contra gentes cap. 81. ad ſecundam obiectionem in princip. Abulenſis in cap. 22. Matthæi q. 237. ad 3. argum. maximè in fine, Suarius* (*Suar.*) *2. tom. ad 3. p. diſp. 44. ſect. 3. §. Secundo de vnitate numerica*; ad eandem videtur accedere *Palatius* (*Palatius.*) *in 4. diſt. 43. diſp. 2. pag. 24.* dùm generaliter putat, eadem numero accidentia eſſe nobis reſtituenda; ad eandem debent accedere Nominales, & illi, qui volunt, materiam ſignatam eſſe principium indiuiduationis, & accidentia numero diſtincta habere etiam diſtincta ſubiecta.

§. 2.

Expenduntur argumenta, quibus pars affirmans confirmatur.

3. *1. arg. partis affirmātis ex Nominalibus. Qui quantitatem realiter non diſtingunt à ſubſtantia. Ocham. Gabr. Aureol.* PArs iſta affirmans varijs medijs cōfirmatur, quæ fortè nō conuincūt. Primo loco confirmatur à Nominalibus, qui quantitatem à re quanta realiter non diſtingunt, ſed ſola connotatione, quæ fuit opinio *Ochami in 4. q. 4. & quodlib. 4. q. 3. & in prædicamentis in cap. de Quantitate, & latè in tract. de Sacramento altaris; Gabrielis in 4. diſt. 10. q. vnica, & diſt. 12. q. 1. art. 1. & lect. 43. ſuper canonem Miſſæ, Adamus in 4. q. 5. quos probat Aureolus apud Capreolum in 2. diſt. 18. q. vnica, art. 2.* Hac enim opinione ſuppoſita, neceſſariò conuincitur, eandem numero quantitatem in reſurrectione eſſe reddēdam: nam cum eadem numero materia ſit reſtituenda, vt oſtendimus; ſi materia eſt ſua quantitas, eadem numero quantitas reſtituenda erit. Hanc ſententiam Nominales intelligunt de quantitate materiæ: nam ſi ſermo ſit de quantitate cæterorū accidentium (nam apud eos, quodlibet accidens materiale propriam habet quātitatem realiter diſtinctam à quantitate ſubſtantiæ, & aliorum accidentiū) redibit eadem quantitas, ſi alia accidentia eadem numero redire debent; aliàs ſecus.

Non recipitur.
In quolibet datur vna numero quātitas realiter distincta à substantia.

¶ At hæc Nominalium opinio à cæteris omnibus, tanquam verè improbabilis reijcitur. Cùm communi igitur sententia dicendum est, in cōposito vnam tantùm dari numero quantitatem, qua & substātia, & accidentia extendūtur; & hanc realiter distingui, tùm à substantia, tùm à cæteris materialibus accidentibus. Quæ est receptissima & verissima opinio *D. Thomæ 3.p.q.77.art.2.& in 4 dist.12.q.1.art.2.quæstiunc.3. vbi Richardus artic.1.q.1. Argentina q.1. Maior q.2. Scotus in 2.dist.2.q.9.& in 4.dist.12.q.2.vbi Durandus q.1. Capreolus in 2.dist.18.q.vnica, Aegidius theoremate 36.38.& 39. Heruæus quodlib.1.q.15. Soncinas in 5.Metaph.q.19. Sotus in prædicamentis cap. de Quantitate quæst.2. Fonseca in 5. Metaph.cap.13.q.2.sect.2. Conimbricenses in 1.de Generat.cap.5.q.14 artic.2.concl.3. & in prædicamentis cap. de Quantitate, latè Suarius in Metaph.disput. 40.sect.3.cum sequentibus.*

D. Thom. Richard. Argent. Maior. Scotus. Durand. Capreol. Soncin. Aegid. Heruæus. Sotus. Suarius.

4. 2. confirm. partis affirmantis.

Relicto hoc Nominalium fundamento pars affirmans potest secundo loco cōfirmari ex communi sententia Thomistarum asserentium, materiam signatam esse principium indiuiduationis compositi naturalis: nam siue per materiam signatam intelligas materiam affectam hac numero quantitate, vt quidam volunt; siue materiam, vt est in potentia ad hanc numero quantitatem, vt alij malunt; siue denique, vt radicaliter hanc numero quātitatem continet, quod alijs magis placet; semper materia, vt habet ordinem ad hāc numero quantitatem erit principium indiuiduans hunc hominem, v.g. Petrum. Cum igitur Petrus resurgens non possit esse idem numero, qui fuit, nisi habeat idem numero indiuiduationis principiū; vtique ad identitatem Petri simul cum eadem numero materia erit necessaria eadem numero quantitas. ¶ Sed tamen nec ista Thomistarum sententia est satis philosophica: vnde iam in scholis ferè omnium consensu impugnatur. Et meritò, vt nunc supponimus; vide interim *Fonsecam in 5.Metaph.c.6.q.4. per totam, & post eum Suarium in Metaph. disp.5.sectione 3.*

Non recipitur.

Fonseca. Suar.

5. 3. confirm. eiusdem sententiæ.

Quare tertio loco accedit alia Thomistarum communis opinio, quæ docet quantitatem sicut & cætera accidentia, saltem completa, non posse sub eadem specie distingui numero, nisi habeant distincta subiecta, distinctamq; materiam, in qua recipiantur: quæ fuit sententia *D. Thomæ 3.p.q.35.art.5.& in 5. Metaphys. lect.12. quem sequuntur Capreolus in 1. dist.7.q.2. Caiet. in dicta q.35. art.5. Heruæus quodlib.3.q.9.& in 3. dist.8.q.1. vbi Paludanus q.2. Soncinas 7. Metaphys. q.4. & plures alij.* Cum igitur in resurrectione idem numero subiectum, tàm partiale, quam totale redire debeat; quia redibit idem Petrus cum eadem numero materia; non potest alia numero quantitas redire, sed necessariò redibit eadē, quæ fuit.

D. Thom. Capreol. Caiet. Heruæus. Palud. Soncin.

Non probatur.

¶ Sed nec hoc fundamentum admitti debet: quia distinctio numerica accidentium eiusdem speciei non necessariò requirit distinctionem subiecti, sed in eodē subiectò non solùm successiuè, sed etiam simul possunt existere: quod etiam nunc supponimus cum *Fonseca in d. lib.5. Metaphys.cap.10.q.1. & Suario in d. disput.5. sect.8.*

Fonseca.

6. 4. confirmatio eiusdem opinionis.

Quarto loco eandem partem affirmātem confirmant D. Thomas, Abulensis, & Suarius locis citatis ex eo, quòd quantitas, saltem interminata est coæua materiæ, ab eaque inseparabilis; ita vt eam quantitatem, quam in sua creationē à Deo sortita est, perpetuò conseruet; ita vt cum eadem quantitate maneat in genito, cum qua fuit in corrupto. Quæ opinio latè etiam confirmatur *à Suario in Metaphysica disputatione 18. per totam. & specialiter sectione 4. numer. 30. & ante eos idem docuit schola Pythagoreorum, & Achademicorum. Probarunt omnes ferè Arabes, Auicena 1. suæ sufficientiæ cap.7. & Auerroes in libro de Substantia orbis cap.2. & in epithome suæ Metaphysicæ, & placuit Henrico quodlib.15.q.7.*

Suar. Pythagor. Achadem. Auic. Auerr. Henric.

Ex hoc ergo fundamento inferunt *Diuus Thomas, Abulensis, & Suarius in dicta disputatione 44.* in resurrectione redituram esse eandem numero quantitatem; cum enim reditura sit eadem numero materia, quæ suam quantitatem in omnibus suis transmutationibus nunquam amisit; vtique cum eadem numero redibit. 7.

Non recipitur.

¶ At tamen fundamentum istud, tanquā minus verum, minusque Aristotelicum retractauit *idem D. Thomas 1.p.q.76. art.6. quod etiam antea reiecerat in tract. de for-*

mis

D. Thom. Capreol. Caiet. Heruæut. Soncinat. Iauellus. Alensis. Albert. Fonseca. Conimbr.

mis q.6. & in 4. dist. 11. q. 1. art. 1. quæstiun. 3. ad 4. quam omnes Thomistæ sequuntur, Capreolus in 2. dist. 13. q. vnic. art. 3. Caiet. in cap. 7. de Ente. & Essentia, Heruæus de vnitate formarum q. 16: & 17. & quodlib. 4. q. 10. Soncinat 8. Metaph. q. 9. vbi Iauellus q. 7. & Alensis 4. p. q. 57. membr. 4. Albertus Magnus 2. p. Summæ de homine; quorum sententiam, tanquam probabiliorem sequutus est Fonseca 5. Metaph. c. 15. q. 9. sect. 6. ad finē, & tanquam magis Aristotelicam probant Conimbricenses 1. de Generat. c. 4. q. 18, art. 2. Qui omnes negant, aliquam quantitatem dari, quæ sit materię coęua; quinimò affirmant in qualibet substantiali corruptione corrumpi quantitatem, & aliam numero distinctam aduenire genito.

§. 3.

Affertur ratio probabilis.

8. Vera opinionis confirmatio.

EGo puto verissimam esse opinionem affirmātem: nam licet opinio negans in hoc sit verissima, quod ad veritatem resurrectionis minimè sit necessarium, vt eadem numero quantitas redeat; puto tamen, eam ideò esse redituram eandem numero, quia illa est necessaria ad omnimodam perfectionē illius. Primum ex eo probatur; quoniam identitas tùm materiæ, tùm naturæ humanæ resurgentis non necessario pendet ab eadem numero quantitate; sed potest optimè consistere cum quantitate numero distincta, quidquid duo priora fundamenta Nominalium, & Thomistarū contrariū suadeant: quin potiùs nec eadem numero quantitas necessaria est ad integritatem accidentalem hominis resurgentis; quòd cum alia numero quantitate æquè perfectus sit resurgens, quanuis tertium fundamentum videatur probare, non posse redire, nisi eandem numero quantitatem. Nec huic nostræ assertioni contradicent authores quarti fundamenti: quoniam licet putent, quātitatem esse materiæ coęuam, & ab ea naturaliter inseparabilem: non tamen negant, eandem numero materiam cum distincta numero quantitate æquè perfectè, & æquè naturaliter conseruari posse. ¶ Quod verò sit eadem numero de facto restituenda propter ipsius resurrectionis perfectionem, efficaciter probatur ex verbis Clementis Romani libr. 5. Constitutionum Apostolicarum cap. 8. *Resuscitabit nos Deus tales, quales modò sumus, præsenti figura*, id est, hac eadē numero figura: vbi nomine figuræ intelligitur etiam quantitas, vt aduertit *Seraphinus Porrhecta in additionibus ad Diuum Thomam quæst. 80. art. 5. & q. 81. artic. 1. ad finem*: nam cum figura non distinguatur à quantitate, non potest eadem numero figura restitui, nisi eadem etiam numero quantitas restituatur.

Clem. Roman. Porrhecta.

Nec deest ratio id ipsum suadens: quoniam licet nec materia Petri nec Petrus indiuiduetur per quantitatem; tamen vtriusq; indiuiduatio, & distinctio cognoscitur per quantitatem, vt docet *D. Thom. in opusculo 3. de natura materiæ c. 3*: ob quā rationem nonnulli volunt, quantitatem in hoc sensu esse principium indiuiduationis; quia est principium, non quidem essendi, sed cognoscendi rem esse indiuiduam, vt docet *Fonseca 5. Metaphy. c. 6. q. 4. art. 4.: post principium*: ad perfectionem verò resurrectionis absque dubio pertinet; vt indiuiduatio, & singularitas hominis resurgentis per idem numero signum demonstretur, per quod in vita demonstrabatur.

9. Confirmatio. D. Thom. Fonseca.

QVAESTIO III.

In quo gradu certitudinis habenda sint, quæ diximus?

ARTICVLVS VNICVS.

De eodem.

HOmines in quantitate humana resurrecturos fore, est de fide; quia de fide est, homines resurrecturos cum corporibus humanis, vt ostendimus *suprà lib. 1. q. 1. & 1. tom. lib. 4. q. 5. art. 2. §. 2. per totum*. Et ob id damnantur, tanquā hæretici, qui dixerunt, homines resurrecturos esse in quantitate quadam rotunda. 1.

1. Est de fide quod resurgemus in quantitate humana.

Attamen, quæ de perfecta statura, & ætate iuuenili diximus, non esse tradita à fide, expressè docuit Augustinus libr. 22. de Ciuitate Dei c. 16. vbi in fine ita scribit: *Resurgent omnes tàm magni corpore, quàm vel erant, vel futuri erant in iuuenili* 2.

2. De perfecta statura non est de fide. August.

ætate: quamuis nihil oberit, etiamsi erit infantilis, vel senilis corporis forma; vbi nec mentis, nec ipsius corporis vlla remanebit informitas. Vnde etiam si quis in eo corporis modo, in quo defunctus est, resurrecturum vnumquenque contendit, non est cum illo laboriosa contradictione pugnandum. Et cap. 20. ita ait: *Aut si contenditur in ea quenque statura corporis resurrecturum esse, in qua defunctus est; non pugnaciter resistendum est: tantum absit omnis deformitas, omnis infirmitas, omnis tarditas, omnisq; corruptio.* At tamen totis viribus contra hanc contentionem pugnandum esset, illique pugnaciter resistendum, si aliquid contra fidem diceret.

3. Ita certum sit vt oppositum sit temerarium. Sed quamuis, quę diximus de fide non sint; sunt tamen ita certa, vt oppositum non solùm non videatur probabile, vt fatetur Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 50. sect. 3. §. *Tertiò consistet in fine*; sed nec aliqua temeritate careat; cum sit contra cōmunem Theologorum senteotiam authoritate Augustini, & aliorum Patrum confirmatam; cui sine solido fundameoto cō tradicere non caret temeritatis censura.

QVÆSTIO IIII.

De perfectione qualificatiua corporis gloriosi.

De perfectione qualificatiua. Secunda perfectio accidentaria, & naturalis spectans ad esse corporis gloriosi; posita est in naturalibus corporis qualitatib⁹, quibus illud quoad esse naturaliter perficitur. Has in quatuor classes destribuimus. In prima ponuntur primæ quatuor qualitates, calor inquam, frigus, humiditas, & siccitas, quæ ad esse corporis misti requiruntur. In secunda sunt illæ, quæ ex his primis consequuntur, & appellantur qualitates secūdæ, vt color, grauitas, & leuitas, rarū, & densum, & si quæ sunt aliæ huius generis. In tertia sunt, quæ consequuntur ad quantitatem, vt forma, & figura. In quarta denique ponuntur, quæ tùm quantitatem, tùm etiam qualitatem consequuntur, vt pulchritudo, & alia huiusmodi. Quare quatuor erunt de his perfectionibus excitandæ quęstiones. Quarta igitur quæstio erit de primis quatuor qualitatibus. Quinta aget de qualitatibus secundis. Sexta de qualitatibus, quæ solam quantitatem sequuntur. Septima, & vltima aget de iis, quæ consequuntur & quantitatem, & qualitatem.

(Margin: Diuisio harum perfectionum. — Quæ sunt excitandæ quæstiones.)

QVAESTIO V.

De quatuor primis qualitatibus.

Quod igitur attinet ad quatuor primas qualitates, calorem. s. frigus, humiditatem, & siccitatem, duos excitabimus articulos. Primus inquiret; an in corporibus gloriosis admitti debeant quatuor istæ qualitates primæ? Secundus verò inquiret de proprio cuiusque corporis gloriosi temperamento, & complexione.

ARTICVLVS I.

An in corporibus gloriosis admitti debeant primæ quatuor qualitates?

§. 1.

Refertur pars negans.

An in corporibus gloriosis debeant admitti explicatæ quatuor primæ qualitates? Dubitari potest: partem negantem *quosdam probasse, refert D. Thomas in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quæstiunc. 1. habetur in additionibus q. 79. art. 1.* Hi igitur voluerunt, in corpore glorioso manere quidem elementa secundum suas substātias; non manere tamen secundum suas actiuas, & passiuas qualitates: & ob hanc rationem corpora gloriosa esse impassibilia. Huius opinionis præcipuum fundamentum in eo est positum; quoniam quatuor primæ qualitates sunt inter se cō trariæ: non possunt igitur manere in corpore glorioso, quin mutuis suis cōtrarijs actionibus; & se se, & illud corrumpant: hoc autem doti impassibilitatis repugnat. 1. Quæstio de primis qualitatib. Pars negās.

Confirmari etiam solet authoritate D. Cypriani in expositione Symboli Apostolorum c. 27. in fine, vbi ait: *Corpora sanctorum futura esse incorruptibilia; nō abiecta carnis natura; sed conditione, & qualitate mutatâ.* Quæ verba Sotus tribuit *Augustino lib. 22. de Ciuit. Dei c. 11.* sed in eo nō reperiuntur: asserit tamē Augustinus in fine illius capitis, *naturam corporis terreni, ideò cœlo incolēdo conuenientē futuram; quia facta est incorruptibilis*: ex quibus verbis qui- 2. Confirmatur ex Patribus. Cyprian. August.

quidam ita arguunt; locatum non potest fieri conueniens loco, nisi illi conformetur: cum igitur cœlum omnis contrarietatis sit expers; vtique corpus nostrum, ideò fiet conueniens cœlo; quia omni cõtrarietate denudatum fiet incorruptibile:

§. 2.

Affirmatiua est vera.

3. Affirmatiua placet. HIs tamen non obstantibus, dicendum est, corpora iustorum resurrectura fore cum omnibus quatuor primis qualitatibus. Quæ est communis Theologorum sententia, de qua Richard. *Richardus in 4. distinct. 44. art. 1. quæst. 7.* Sotus. *& Sotus ibidem quæst. 1. artic. 5. §. Per hæc* Conimb. *alia dubitatio clarescit, Conimbricenses 2.* Suar. *de Generatione cap. 8. quæst. 2. art. 1. & satis Suarius 2. tom. ad 3. partem disp. 44. sect. 3. post principium: & id, tanquam certissimum supponunt omnes, qui de dote impassibilitatis disserunt:* toti enim sunt in reddenda causa, cur corpora beatorum con- D. Thom. trarijs affecta qualitatibus possint reddi incorruptibilia. *Et D. Thomas expresse id affirmat in 4. dist. 44. quæst. 2. art. 1. & Sotus in 4. dist. 49. q. 4. art. 5. post primam conclusionem.*

4. 1. ratio. Quæ sententia demonstrari potest: primò; quia corpora gloriosa futura sunt verè humana; & subindè erunt corpora quædam mista. Ergo necessariò constabunt ex quatuor elementis; non quidem substantialiter manentibus; sed virtualiter secundùm primas quatuor qualitates, ex quibus quodlibet corpus mistum naturaliter constituitur, vt omnes Philosophi concedunt.

5. 2. ratio. Quod etiã ostenditur ex quatuor humoribus, cum quibus sumus resurrecturi, vt in superiori libro iam ostendimus, qui quatuor primas qualitates naturaliter secum afferunt. ¶ Nec dici potest, Solutio nõ recipitur. quatuor istas qualitates auferendas esse ab ipsis humoribus, cæterisque etherogenijs corporis partibus.

6. 3. ratio. Hæc enim solutio tertio loco impugnatur: quoniam corpora gloriosa naturaliter viuunt: vita autem in calido, & humido naturaliter conseruatur; non quidem intensis, sed ad debitam temperiem refractis: refringũtur autẽ mistione suorum contrariorum.

Quartò accedit; quoniam in resurrectione anima naturaliter informabit corpus: non posset autem illud naturaliter informare, nisi esset debitè dispositum: disponitur autem debitè ad animæ receptionem, & informationem per quatuor primas qualitates, quibus naturaliter conseruatur in corpore. 7. 4. ratio.

Quintò; corpora beatorum erunt tangibilia, vt in sequenti libro videbimus: & 8 Quinta. satis ex eo constat, quoniam corpus Christi post resurrectionem fuit datum discipulis, vt tangeretur, & palparetur, vt patet Lucæ 24. & Ioannis 20: *Palpate, & videte, & cætera.* Constat autem corpora sub tactum non cadere, nisi interuentu primarum quatuor qualitatum.

Sextò; corpora gloriosa erunt visibilia: nam corpus Christi post resurrectio- 9 Sexta. nem à discipulis fuit visum. Erunt igitur colorata, vt inferiùs dicemus. Iam verò color cum sit qualitas secunda, resultat ex mistione primarum qualitatum.

Postremò; cum in resurrectione futura sit vera caro; vera ossa, & cætera; quæ 10. Postrema ratio. necessariò diuersas arguunt complexiones: hæ autem ex mistione primarum qualitatum constãt; negari nulla ratione potest ibi futuras esse hasce quatuor primas qualitates. ¶ Resurgemus igitur cũ omnibus quatuor primis qualitatibus, cum ad esse corporis naturaliter concurrant; pertineantque ad veritatem naturæ humanæ.

§. 3.

Soluitur fundamentum partis negantis.

NEc aduersariorum fundamẽtum officit: quoniam qualitates illæ 11. Ad fundamentũ aduersariorũ. dote impassibilitatis à facienda corruptione impedientur, vt inferiùs latiùs ostendemus.

Ad confirmationem dicimus, D. Cy- 12. Ad confirmationem. prianum agere de mutatione qualitatis corporis, non quoad esse naturale; sed quoad supernaturale, secundum quod dicetur corpus spirituale, vt satis colliges ex ijs, quæ docet in c. 28. immediatè consequente. Quod verò ex Aug. adducitur parũ facit: quoniã solũ docet, corpora iustorũ, ideò, quia per gratiã facta sunt incorruptibilia, apta esse habitare cœlum: etenim per gratiã facta sunt cœlestia; nõ

verò per naturam: nec opus est, vt locatùm eiusdem sit naturæ cum loco, vt patet in igne, qui concauo lunæ loquatur; cum tamen non sit cœlestis naturæ. Locus igitur debet congruere locato, & è cōtrario, secundum dignitatem suæ naturę: iam verò corpora terrena per gratiam facta cœlestia, & spiritualia, digna sunt, quę locum omniū optimum inhabitent. Vide *Richardum loco citato ad 3. & Sotum ibidem, §. Contra hanc autem qualitatum assertionem.* Richard. Sotus,

ARTICVLVS II.

An resurgemus cum debito corporis temperamento, & complexione?

§. I.

Resurgemus cum proprio temperamento.

1. Resurgemus cū proprio temperamento.

EX dictis infertur, quemlibet beatorum cum proprio, & naturali humani corporis temperamento, & complexione surrecturum: de quo nullus vnquam aut dubitauit, aut dubitare potuit: vnde tanquam verissimū ab omnibus supponitur: *Sotus in 4. distin. 44. q. vnica art. 5. §. Per hoc alia dubitatio clarescit. Suarius 2. tom. ad 3. p. disput. 44. sect. 3. post principium, Conimbricenses 2. de Generat. c. 8. q. 2. art. 1. D. Thomas in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quæstiunc. 1. contra secundam opinionem, Palatius ibidem disp. 2. pag. 42. col. 1. & pag. 43. col. 2. in fine, D. Bonauent. in 4. dist. 49. art. 5. q. 1. de dote impassibilitatis in fine.* Sotus. Suarius. Conimb. D. Thom. Palatius. D. Bonau.

2. Probatio. Probatur hæc sententia; quoniam temperamentum, siue complexio vel est ipsę quatuor primæ qualitates ad temperiem redactæ, vt verior habet opinio; vel ad ipsarum temperiem resultat, vt alij volunt, de quo vide *Conimbricenses in dicto cap. 8. q. 1. art. 1.* Porrò si cum Auicena sumas temperamentum, siue complexionem ex mistione quatuor humorum; cōstat in corporibus gloriosis dari quatuor humorum temperiem. Conimbr.

Alia confir. Quod etiam ex eo cōfirmabitur; quia corpora gloriosa plures habebunt naturales operationes, vt dicemus in libro 4. sequente; at corporum mistorum operationes eorum temperamento ascribuntur, vt docet *Aristoteles lib. 2. de partibus animalium cap. 1. & Galenus in lib. de morborum differentijs*: cum quibus cōsentiunt omnes Medici, & Philosophi. Arist. Galenus.

§. 2.

Resurgemus cum temperamento ad iustitiam.

HOc temperamentum in corporibus gloriosis non erit ad pondus, vt appellant, sed ad iustitiam cuique naturaliter debitūm, pro diuersitate naturæ, vt benè aduerterunt *Conimbricenses in dicto lib. 2. de Generatione cap. 8. quæst. 2. art. 1.* Quanuis oppositum existimet *Palatius in 4. distin. 44. disp. 2. pag. 42. col. 1. & 2. & pag. 43. col. 2. in fine, & videtur esse de mente D. Bonauenturæ in 4. dist. 49. art. 5. q. 1. de dote impassibilitatis in fine. Sed nostra sententia fuit D. Thomæ in 4. distinct. 44. quæst. 2. artic. 1. quæstiunc. 1. in corpore, dùm agit contra secundam opinionem.* 3. Resurgemus cū temperamento ad iustitiā. Conimb. D. Thom.

Prior huius assertionis pars inde probatur: quoniam licet temperamentum ad pondus sit omnium præstantissimū; nec repugnet illud dari in corpore humano diuina virtute; non potest tamen dari per naturam, ita vt sit connaturale, & permanens, vt contra nōnullos ostendit Cursus Conimbr. in d. q. 2. art. 3. At corpori glorioso restituetur complexio, quæ ei naturaliter debita fuerit. 4. 1. pars probatur.

Ex quō patet posterioris partis confirmatio: quoniam cuique corpori viuenti naturaliter debetur temperamentum ad iustitiam: cum enim habeat partes ætherogenias, varia exiget temperamenta pro natura cuiusque partis. Ob quam rationem tàm in primis parentibus, quàm in Christo Domino fuit temperamentū ad iustitiam, vt omnes admittunt: idem igitur dabitur in resurrectione corporibus gloriosis. 5. Probatur pars posterior.

Quod non solum verum erit de temperamento totius, sed etiam de temperamento singularum partium: cum enim singula corporis gloriosi membra sint mista In singulis aliquod ex elementis prædominabitur. Non negarem tamen in aliquo corporis membro fortè reperiri posse temperamentum ad pondus, si illud in via præfuit: quod non esse impossibile, etiam viribus naturæ, docuerunt Conimbricenses loco citato. 6. Redibunt tēperamenta omnium partium.

§. 3.

§. 3.
Varia esse temperamenta.

7. Varia sunt temperamenta in beatis. CVm verò varia sint temperamentorum genera, non modo secundū distinctionem mistorū specie, aut genere differentium; sed etiam inter mista eiusdem speciei: nec omnibus hominibus intra cancellos humanæ speciei, idē temperamentum competat, vt docet experientia, & tradunt omnes Philosophi, & Medici, vt ex Auicena, & alijs authoribus habes apud *Conimbricenses 2. de Gene rat. cap. 8. q. 1. art. 2.* Conimb. vtique in resurrectione non omnes cum eodem temperamento, & complexione resurgent; sed singuli cum suo innato, atque primigenio, quod pro dignitate, & exigentia propriæ naturæ à parentibus acceperunt.

8. Palatius rejicitur. Oppositum docuit *Palatius in 4. d. 44. disp. 2. in fine pag. 43. col. 2.* vbi negat, dari in beatis complexionum varietatem: cū in omnibus nullius humoris detur excessus, sed summa eorum æqualitas. Sed allucinatur, & toto cœlo errat; quia sequeretur, dari in beatis temperamentum ad pondus, cuius oppositum docuimus. Sequeretur etiam, omnibus beatis eandem quantitatis staturam esse debitam: cuius oppositum in superioribus ostendimus: sequela patet, quia statura in beatis non variatur, nisi propter complexionis varietatem, vt omnes, nullo excepto agnoscunt.

9. Resolutio. Alij igitur erunt complexionis sanguineæ: alij cholericæ: alij phlematicæ: alij deniq; melancholicæ: sed in singulis proprium temperamentum in sua specie, & natura erit perfectissimum. Hęc autem varietas cedet in maximam cœlestis Patriæ pulchritudinem: sicut enim Respublica, teste Aristotele dicitur benè constituta; eum non ijdem honores proportione arithmetica, eodem numero, & gradu omnibus mandantur; sed seruata proportione geometrica, prout cuiusque dignitas postulat, distribuuntur; ita etiam in Republica cœlesti optimo ordine seruatur ratio iustitiæ, cum temperamenta (quæ ad naturalem perfectionē spectāt) corporibus beatis restituuntur non omnibus eadem qualitatum proportione, sed pro cuiusque naturæ dignitate.

§. 4.
Erit temperamentum ætatis iuuenilis.

POrrò cum innatum temperamentum cū ætatibus varietatem subeat vt omnes Medici, & Philosophi docent: meritò inquiri potest, in quo nā temperamento quisque beatorum resurget? Respondendum est, quemque beatorum resurrecturum fore cum innato tēperamento, debito ætati iuuenili: tùm enim quisque in ætate iuuenili surrecturus sit; vtique complexionem iuuatam obtinebit secundum conuenientiam illi ætati debitam. Et meritò; quoniam innatum temperamentum pro hac ætate est simpliciter excellentius, vt cum communi Medicorum doctrina supponimus. In quo verò quisque temperamento resurget; in eo tota æternitate absque vlla mutatione permanebit: stabibilietur enim, atq; firmabitur dote impossibilitatis; quę impediet, ne qua varietas circa primas qualitates possit accidere, vt lib. 5. latius dicemus in quæstione de dote impossibilitatis. 10. Erit temperamentū iuuenilis ætatis.

QVAESTIO VI.
De qualitatibus secundis.

COnsequenter agemus de qualitatibus secundis: de illis sequētes excitabim' articulos. Primus est vtrùm in corporibus gloriosis futura sit sanitas exactissima? Secundus; vtrum corpora gloriosa futura sint colorata? Tertius: quid de duritie: siue mollitie. Quartus; quid de densitate? Quintus: quid de grauitate, crassitia, & ariditate? Sextus, & vltimus: an hæc omnia eadem numero sint reditura? De 2. qualitatibus.

ARTICVLVS I.
An sanitas corporis gloriosi futura sit exactissima?

§. 1.
Erit perpetua sanitas, & perfecta.

EX primis qualitatibus ad certā proportionem redactis consequi qualitates corporibus mistis peculiares, & 1. Erit sanitas perpetua.

& proprias, quæ secundæ qualitates dici solent, communis est Philosophorum doctrina, de qua Conimbricenses 2. de Generat. capit. 3. q. 2. artic, 2. concl. 3. De his
2. singillatim agemus.

Quid sanitas. Prima igitur illarum est sanitas: hæc autē (si propriè loquendum est) nihil est aliud, quam temperamentum primarum qualitatum probè se habens, vt docet *Aristotel. 7. Physic. cap. 3. tex. 17.* nec enim sanitas à bono temperamento aut realiter, aut ratione distinguitur: quamuis contro uersum sit; an à primis qualitatibus debitè temperatis, tanquam vna simplex qualitas distinguatur? quod ad præsens institutum parum conducit. *Arist.*

3. Ex quo infertur, in corporibus gloriosis futuram esse perpetuam sanitatem; cū in illis perpetuo futurum sit temperamētum ad naturam propriam cuiusque beati probè se habens, vt constat ex his, quę diximus in quæstione præcedente art. 2. Hanc perfectam sanitatem exigit perfectio beatitudinis cœlestis, quę est status omnium bonorum cumulo, malis omnibus secretis, perfectissimus: iam verò sicut morbus est naturę malum, imò etiam ex peccato proueniēs; ita sanitas est quædam naturæ perfectio ad redemptionem nostri corporis spectans. Hac ratione veritatem istam docuit *Cyprianus in serm. de Ascensione ad finem*, vbi agens de corporibus gloriosis ita ait: *Non senescent; non tabescent: non putrescent amplius: perpetua sanitas, & felix æternitas beatitudinis illius sufficientiam confirmabunt*: Idem etiam docuit *Augustinus multis in locis Epist. 56. ad Dioscorum, & Epist. 121. de Orando Deo c. 3. lib. 1. Retract. c. 11. lib. 6. de Musica cap. 5. lib. 20. de Ciuitate Dei cap. 21. Psalm. 37. ad illa verba: Non est sanitas in carne mea, & inferius ad illa verba: Quoniam anima mea impleta est illusionibus, & Psalm. 55. ad illa verba: Ego verò in te speraui Domine. Psal. 146. ad illa verba: Qui sanat contritos corde, tandem serm. 74. de tempore cap. 9. &* 10. *Cyprian.* *August.*

4. Colligitur ex 1. Cor. 15. Hanc veritatem Augustinus deducit ex Paulo primæ Corint. 15. ex illis verbis: *Oportet mortale hoc induere immortalitatem*: nam cum immortalitate non potest non esse coniuncta sanitas perfecta. Rursus eam colligit ex verbis Isaiæ 26. *Expergiscimini, & laudate, qui habitatis in puluere; quia ros lucis, ros tuus*: vbi per rorem matutinum intelligit perfectam corporum resurgentium sanitatem, vt est cōmunis ex positio. Non ineptè eandem veritatem deduces ex Apocalypsis cap. 21. ex illis verbis: *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum; & mors vltra non erit: sed nec luctus, aut vllus dolor, & cætera*: vbi nomine mortis intelligendus est omnis naturæ defectus, qui sanitatem corrūpit, & ad interitum disponit: omnis enim morbus simul cum morte per peccatum introiuit: vnde in resurrectione omnis auferendus est à beatis, reddita corporis sanitate. *Isai. 26.* *Apoc. 21.*

§. 2.

Erit perfectissima sanitas ad normam Philosophorum.

5. Erit sanitas ad normam Philosophorum. His adde in corporibus gloriosis, nō solùm futuram esse exactam sanitatem secundum Medicorum considerationem; sed exactissimā, & ad amussim perfectam ad normā Philosophorū, qui sanitatem cōstituunt in quadam proportione indiuisibili primarumqualitatū; ita, vt vbi primum animal ab ea vel leuiter deflectit, in morbo ponatur: de qua Medicorum, & Philosophorum sanitate vide *Conimbricenses 7. Physic. cap. 3. q. 1. ar. 2. ad 1. & in 1. de Generatio. cap. 4. q. 22. ar. 3. ante finem, & lib. 2. cap. 8. q. 2. art. 1. ad finem.* Quæ nostra sententia inde confirmatur; quia cuiusque corporis gloriosi temperamentum futurū est in sua specie perfectissimum, vt iam diximus. Sanitas igitur comparatione cuiusque erit exactissima in hoc sensu, vt ratione status, quæcūque deflexio, etiam leuissima, ab ea tēperie, respectu illius corporis dici possit morbus; cum iam sit defectio à summa sanitatis perfectione: nulla autem defectio decet perfectionem illius status. *Conimb.*

§. 3.

Erit perfectior, quàm fuerit in statu innocentiæ.

6. Perfectior erit quam erat in statu innocentiæ. Ex dictis infertur, corpora gloriosa habitura fore perfectionem sanitatem, quàm primi parentes in statu innocentiæ habuerunt, & habuissent postea, si illi status permansisset: nam licet statui illi repugnabat insignis aliqua deflexio, quæ morbum Medicis efficeret;

non

non tamen repugnabat omnis deflexio, saltem illa, quam diurni, aut nocturni temporis varietas afferre posset, vt aduerterunt *Conimbr. 2. de Generat. c. 8. q. 2. ar. 1.* ex quo infero statui innocentiæ repugnasse quidem omnem morbum, qui Medicis est morbus: non repugnasse tamen omnem morbum, qui morbus est secundum Philosophorum considerationem: cum tamen vterque repugnet beatis corporibus.

Conimb.

§. 4.

An futura sit perfectior, quam fuerit sanitas Christi in vita mortali?

7. An futura sit maior quam fuerit in Christo.

VTrùm verò corporum beatorum sanitas sanitatem corporalē Christi Domini, dum in vita fuit mortali superauerit? fortè aliquis dubitabit. Ratio dubitandi inde sumitur; quoniam sicut primis parentibus in statu innocentiæ non repugnauit omnis morbus Philosophicè consideratus; ita nec Christo pro statu viæ debuit repugnare: nam etsi omnis morbus, qui Medicis est morbus, imperfectionem aliquam supponat, vel in corporis formatione, vel ex aliquo cibi, & potus excessu: tamen non omnis morbus, qui Philosophis est morbus, ex aliqua illarum imperfectionum proficiscitur: aliàs in statu innocentiæ reperiri non posset, in quo nec corporis imperfectio, nec cibi, potusue immoderatio fuit, aut futura esset, si talis status permansisset; sed proficiscitur ex imperfectione naturali corporis compositi ex contrarijs: qualis imperfectio Christum Dominum non decebat.

An Christo repugnauerit omnis morbus ad normam Philosophorum.

Argumentum affirmantis

8. Cōfirmatio. Quod adhuc confirmatur: quia Christo in via fortassè non repugnabat incidere in ægritudinem naturalem senectutis, qualis ex sententia Medicorum accidit ijs, qui senio confecti naturaliter, quasi vi naturæ moriuntur, vt benè aduertit *Suarius 1. to. ad 3. p. disp. 32. sect. 2. ad finem, & Conimbricenses loco citato.* Cum igitur leuis illa mutatio temperamenti, quæ ex diurni nocturnive temporis varietate causatur, sit veluti naturalis, nullamque supponat extrinsecam imperfectionem, sed solā, quæ naturæ est intrinseca: cur Christo Domino, dū fuit in via, repugnaret?

Conimbr. Suarius.

9. Dicendum tamen est, exactissimā corporis sanitatē, etiā ad Philosophorū normam Christo viatori esse concedam, & vt ægritudinem, neç secundum Medicā, nec secundum Philosophicam considerationem habuerit: tùm; quia hæc perfectio decet hominem Deum: tùm; quia hęc videtur esse mens Patrum, dum generali ter omnem, vel leuissimam ægritudinem à Christi corpore excludunt. Tùm tertio; quia non decet, vt corpus etiam beatū excellat, etiam in naturalibus, corpus diuinitati vnitum. Quare dicendū est, omnino sanitatem corporalem Christi viatoris, quoad intrinsecam sanitatis rationē pro cuiusque ętatis ratione, semper fuisse omnibus modis exactissimā, & ad amussim semper perfectam; & proinde in hoc fuisse æqualem sanitati corporis beati: quoad modum tamen, & conditionē status fuisse minus perpectam.

Omnis morbus repugnabat Christo.

Argumētum.

Prior pars ex dictis patet; posterior verò facilè ostenditur; quia sanitas Christi, etsi perfectissima fuit; tamen pro ratione status, ætatum variationem actualiter subiuit, vt benè aduerterunt Conimbricenses loco citato; quamuis debitam cuique ætati symmetriā, & proportionē semper obtinuerit, sublata quacūque, vel leui deflexione. Quare si mortalem vitā continuasset, quantumuis natiuus calor ætate defecisset, tamen æqualitatem ætati senili debitam nunquam amisisset, sed eam conseruasset. Incurrisset igitur in senium, & in naturalem mortem absque vllo morbo, & inæqualitate temperamēti, vt benè aduertit *Suarius vbi suprà sect. 2. in fine:* nec enim per se, & intrisecè repugnat homini mortali peruenire vsque ad mortem per mutuā actionem caloris, & humidi naturalis absque vlla ægritudine, & humorum intemperiē, quāuis Medici oppositum doceant. 10.

Prior pars cōfirmatio.

Porrò; si cum illis sentias; dicito, hanc eorum sententiā nostræ minimè repugnare: nec enim agimus de sanitate Christi quoad ea, quæ circa illam naturaliter fieri poterant; sed quoad ea, quæ de facto acciderant: nam si naturam sanitatis Christi spectemur, & rationem status viæ; cū illius qualitates, & humores eiusdem fuerint naturæ cum nostris; & finitā habuerint resistentiam: potuerunt quidem ab externis causis, præsertim vehemētibus; ad ægritudinem flecti; imò etiam à causis internis, pro ætatis variatione, quibus necessario 11.

Idem cōfirmatur supposita Medicorū sententia.

cessasiò variabatur. Vnde in hoc vincebatur à sanitate corporis glosiosi, quæ propter adiunctam dotem impaſsibilitatis, nec ab intrinseco, nec ab extrinseco à sua natusali proportione deflecti potesli & ob hanc causam sola illa dicitur sanitas perfecta; cõparatione cui' sanitas corporis mortalis cẽsenda est, veluti morbus, vt docuit Augustin. in locis supra citatis: & ob hãc rationem sanitas Chsisti viatoris indiguit extsinseca Dei prouidentia, ne in ægritudinem deflecteret; cum tamen sanitas corporis beati ab intrinseca dote impaſsibilitatis intrinsecè sit immutabilis; etiam pes extrinsecam violentiam, vt suo loco dicemus,

Ad obiectionem.

Quod verò ex Adamo adducitur, nihil officiet; quoniam perfectior naturalis sanitas debebatur cospori Diuinitati vnito quàm corpori innocenti.

ARTICVLVS II.

Vtrùm corpora gloriosa futura sint colorata?

§. 1.

Affirmatiuè respondendum est.

1. Erunt colorata.

QVod verò attinet ad qualitates secundas, quæ ex varia primarum mistione oriuntur, & resultant, cestisſimum est, cosposa gloriosa futura esse colorata: id enim assismat communis Theologorum sententia: expresſè *D. Thomas in 4. dist. 44. q. 2. art. 4. quæstiun. 3. ad 2. vbi* Durand. *q. 8. & Sotus q. 1. art. 5. §. Per hæc alia dubitatio clarescit, & idem dixerat art. 4. præcedente ad finem, D. Bonauentura in 4. dist. 49. secunda p. ar. 5. q. 1. de dote claritatis; vbi etiam Richardus artic. 4. q. 6. ad 2. Scotus q. 15. Bassolius q. 4. artic. 1. §. Sustinendo tamen, Argent. q. 1. artic. 4. ad 2. contr. primam, Paludanus q. 5. art. 2. concl. 1. nu. 8. Maior q. 10. Sotus q. 4. artic. 8. ad 2. argum.* & est recepta omnium sententia, dum agunt de claritate cosporis gloriosi.

D. Thom. Durand. Sotus. D. Bonau. Richard. Scotus. Bassol. Argent. Paludan. Maior. Sotus.

2. Probatur ex August.

Eam expsesſe asserit *August. lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 19. ad finem*, ita inquiens, *Coloris porrò suauitas quanta erit, vbi iusti fulgebunt, sicut Sol in regno Patris sui.* Ratione etiam eadem veritas confirmatur: quia corposa gloriosa erunt visibilia: etenim Christus post resurrectionem visus est à discipulis, vt testatur Paulus 1. Cor. 15. & patet ex verbis Lucæ 24. *Palpate, & videte, & cætera*: multa etiam corpora sanctorum resursexerunt cum Christo, & apparuerunt multis, vt dicitur Matth. 27. Nec dici potest, Christum fuisse visum ratione lucis, & claritatis suæ: nam, vt ait *August. in dicto cap. 19.* Christus dũ discipulis apparuit, ab eis suam lucem abscondit. Deinde constat, corpora gloriosa futura esse pulcherrima, vt inferius ostendemus: pulchritudo autem in sua ratione includit suauitatem coloris, vt etiam statim dicemus.

1. Cor. 15. Lucæ 24.

3. 1. Ratio.

Tertio; color est qualitas corpori misto terminato natusalis, ex cesta quadam psimarum qualitatum temperie resultãs, vt omnes agnoscunt. Hanc autem temperiem, & colosis qualitatem in corpore humano repesiri, docet experientia. Cum igitur corpora gloriosa cum eodem temperamento primarũ qualitatũ sint resurrectura, vt in superioribus diximus; vtique resurgent colorata: quæ enim ex naturali temperamento naturaliter resultãt, resurgent in resurrectione, nisi aut secum imperfectionem deferant, aut alio modo repugnent. Iam verò coloris qualitas nullã imperfectionem includit statui beato repugnantem, etenim optimè potest constare, tùm cum claritate beatorum corporum; tùm etiam cum eorum transparentia, vt lib. 5. ostendemus in q. de dote claritatis. Cum igitur color naturaliter corpori humano conueniat, & ad esse illius pertineat, non potest corporibus gloriosis denegari.

§. 2.

An omnia corpora beata futura sint alba.

4. An omnes beati futuri sint albi? Affirmatio.

DVbitari tamen potest; an omnes resurrecturi sint albo colore? quidam ex recentioribus affirmant: eo ducti fundamento, quia germanus minus beatus pulchrior foret Aethiope beatiore.

5. 1. Ratio.

Confirmari potest horum sententia; quoniam in resurrectione omnia erunt perfectiſsima: at inter colores albedo est præstãtiſsima, cũ magis accedat ad lucem, vt habes apud *Conimbricenses 2. de Anima cap. 7. q. 3. art. 2.* ob quam rationem antiqui docuerunt, colorem album esse Deo

chario-

2. Ratio. chariorem, vt patet ex *Cicerone 2. de legibus, & ex Platone Dialogo 12. de legum latione. denique ex Laertio in Pythagora.* Quin potius albedo ob sui perfectionem significat puritatem, sapientiam, & æternitatem, vt affirmat *D. Hieronymus in cap. 7. Danielis*, vbi docet, Christum Dominum ob hanc rationem describi album capillis cap. 1. Apocalypsis. — *Hierony.*

6. 3. Ratio. Tertio, & specialius, quod nullus debeat resurgere cum colore nigro inde videtur suaderi; quoniam corpora iustorum resurgent pulchra, & cum quadã coloris suauitate: hanc autem non esse in colore atro docẽt Philosophi, vt patet ex Conimbricensibus 2. de Generat. cap. 8. q. 3. art. 3. & merito; quoniam nigredo ad tenebras accedit; nam tenebræ nigri speciem referunt.

7. 4. Ratio. Quarto loco potest confirmari; quoniam nigredo in corpore humano ex nimio solis ardore, & intemperie primam habuit originem, vt affirmant *Conimbricenses in dicta q. 3. art. 3.* cum plerisque antiquorum: vnde ex vitio naturæ est in Aethiopibus. Iam verò in resurrectione iustorum omne naturæ vitium reformabitur. — *Conimb.*

8. Vlt. ratio. Postremo accedit: quoniam corpora gloriosa resurgent clara, vt lib. 5. ostendemus in dote claritatis; hæc autem claritas, vt plerique arbitrantur, non erit aliud, quã color cum quadam refulgentia, & manifestatione. Hæc autem non potest conuenire nigredini, sed soli albedini: claritas enim secundum primam sui impositionem importat proprietatem luminis, atque lucis; cui opponuntur tenebræ; ad quas, vt iam diximus, accedit nigredo.

9. Opinio Soti affirmati ua. Ob has, & alias rationes *Sotus in 4. d. 44. art. 4.* putat, Aethiopes non esse resurrecturos cum sua nigredine; nec insulanos subpalidos; quia talis color prouenit ex vitio naturæ; nimirũ ex nimio ardore solis adustæ: admittit tamen non omnes resurrecturos albissimi coloris; sed cum varietate, iuxta propriam naturam.

Oppositum est verius.

10. Negatiua est verior. ¶ Oppositam tamen sententiam probauerunt quidam, quos refert *Guillermus de Rubione in 4. d. 49. q. 4. artic. 1. post principium*, quorum sententiam putat esse longẽ probabiliorẽ. Eandẽm probat *Ouand. in 4. dist. 44. propos. vltima*: satis videtur, eam explicasse *Scotus in 4. dist. 49. q. 15.* dum ait, nec omnes habituros esse eũdem colorem; nec qui eundem hebebunt, eum habituros secundùm eũdem gradum. Addunt præterea, colorem in vnoquoque futurum esse secundum rationem, & naturam propriæ complexionis: in quo cum Scoto consentiunt *Maior in 4. dist. 49. q. 19. vbi Bassolius q. 4. §. Sustinendo tamen viam istam, & Sotus q. 4. art. 8. ad 2. principale Palat. in 4. d. 44. disp. 4. ad fin. & Richard. in 4. dist. 49. art. 4. q. 6. ad 2.* Qui omnes in hoc consentiunt, vt corpora iustorum cũ proprio, & naturali colore, qui propriæ complexioni naturaliter debetur, esse resurrectura: & merito sanè; quia talis color ad perfectionem illius complexionis spectat. Cum igitur nigredo Aethiopis natiuo illius temperamento sit naturalis, ad quam, & progenitores, & natura tum regionis, tùm Solis concurrunt; necessario videtur dicendum, quòd Aethiopes cum sua naturali nigredine resurgent, omnibus tamen imperfectionibus sublatis. — *Rubione.* *Ouand.* *Scotus.* *Maior.* *Bassol.* *Sotus.* *Palatius.* *Richard.*

Soluuntur argumenta.

¶ Nec fundamenta opposita conuincunt. Nam ad primum dicendum est, nullum esse inconueniens, si minus beatûs naturaliter sit pulchrior Aethiope beatiore: quia opus non est, vt beatior in omnibus naturalibus perfectionibus alium minus beatum superet. Dici etiam potest, pulchritudinem principaliter positam esse in suauitate coloris: hæc autem poterit esse maior in eo, qui colorem minus perfectum habet; idque propter maiorem dotis claritatem, quæ ad pulchritudinem maximè conducit: vnde Aethiops beatior, licet in natura coloris albi fortè vincatur à minus beato; non tamen vincetur in suauitate coloris, ex qua pulchritudo præcipuè pendet. 11. Ad 1. arg.

Ad secundum dicendum est, in resurrectione omnia in sua specie, & natura esse perfectissima; nec opus esse, vt quisque beatorum habeat id, quod in suo genere est perfectissimum, vt patet in complexionibus beatorum corporum: nec enim omnes erunt complexionis sanguineæ, vt iam ostendimus; quamuis illa inter complexiones sit omnium 12. Ad 2.

per-

perfectissima. Concedendum est igitur, albedinem inter colores esse præstantiorem; ex hoc tamen non sequitur, omnes resurrecturos fore albos corpore: sicut etiam non sequitur, omnes resurrecturos in summa, & iotensissima albedine; quin potius albedo nimium intensa pulchritudini repugnat propter suauitatis carentiam: vnde Christus Dominus omnium hominum pulcherrimus fuit coloris triticei, vt de eo refert Nycephorus lib. 1. suæ historiæ cap. vlt. & idem referri solet de Virgine Deipara.

13. Ad 3. Ad tertium concessa maiore, neganda est minor, vt satis colliges ex Scoto, & alijs, quos citauimus. Nec Philosophi oppositum docent: Conimbricenses autem loquuntur de colore atro, qui ex vitio naturæ procedit: aliàs non sunt audiendi.

14. Ad 4. Ad quartum concedimus, nigredinem in corpore humano ex nimio solis ardore, & intemperie primam originem habuisse: à principio enim omnes homines albo colore fuerunt propter optimā progenitorum complexionem, atque irradiationem Syderum, benignamquè soli, & regionis naturam: negamus tamen nigredinem in Aethiopibus esse ex vitio naturæ, post quam complexio, & temperamentum ex natura regionis factum est natiuum.

15. Ad vlt. Ad vltimum respondetur: nec claritatem idem esse cum colore adiuncta refulgentia, *vt dicemus lib. 5. in q. de dote claritatis:* nec illa opinione admissa, refulgentiā claritatis nigredini tersæ, & politæ repugnare.

16. Quisque resurget cum colore natiuo. Resurgent igitur singuli cum natiuo, & naturali colore, sublata omni imperfectione, quæ coloris suauitatem impedire possit. Vnde quicumque color tunc erit pulcherrimus, & viuacissimus, vt omnes admittunt. Quomodo autem cum colore in corporibus beatis stare possit claritas, & perspicuitas? ostendemus lib. 5. cum de dote claritatis sermo fuerit.

Quàm id sit certum?

17. An sit certū negar Rubione. ¶ Siquis inquirat; an certum sit corpora beatorum futura esse colorata? Negatiuè respondet *Guillermus de Rubione in 4. dist. 49. q. 4. ar. 1. col. 4. & vlt.* sunt enim, vt ait, quidā Theologi, qui putant, corpora beatorum solùm futura esse lucida, non verò colorata; quorum opinionem non reijcit licet oppositam, tanquam probabiliorem probet.

18. Certū est nec posse negari sine temeritate. Ego tamen puto, nostram, & cōmunē conclusionem esse omnino certā, & oppositam à temeritate saluari non posse; cum Christus Dominus post resurrectionem fuerit à discipulis visus, & agnitus, nimirum sub eadem quantitate, effigie, atque colore. Maximè, cum teste *Augustin. 22. de Ciuitate Dei cap. 19,* in suis apparitionibus claritatem suam occultauerit; quam eandem in die iudicij occultabit dānatis; vel ita eam temperabit, vt effigiem humani corporis clarè, & distinctè, videāt; quæ ipsa sine quantitate, & colore naturaliter videri non poterit. *August.*

ARTICVLVS III.

Quid de duritie, mollitie, densitate, & de cæteris qualitatibus secundis?

§. 1.
De duritie, & mollitie.

1. Resurgent cum natura li mēbrorū mollitie ac duritie. RESurgent corpora gloriosa cū naturali singulorum membrorum, ut mollitie, aut duritie: quod omnes, tanquam verissimum supponunt: etenim proprium cuiusque membri temperamentum alteram istarum qualitatū naturaliter sibi vendicat, vt docet experientia; maiorem, vel minorē, pro naturali cuiusque densitate: vnde fit, vt hæc accidentia ad veritatem naturæ humanæ pertineant; & subinde corpora gloriosa cum illis resurgēt. Caro igitur mollis erit, ossa erunt dura, & suo modo de cæteris partibus idem erit dicendum.

2. Quod adhuc confirmatur: quia corpora gloriosa erūt palpabilia, iuxta illud Lucæ 24. *Palpate, & videte:* habebunt igitur qualitates tangibiles: inter quas enumerātur durum, & molle, vt patet ex Aristotele 2. de Generat. cap. 2. Igitur cum illis resurgemus. *Luc. 24.*

§. 2.
Habebunt debitam densitatem.

3. Habebunt densitatem. EX ijs, quæ diximus, colliges, Sāctos resurrecturos esse cū debita, atque naturali singulorum membrorum,

&

& partiū densitate: id enim colligitur ex illorū,tùm visibilitate,tùm etiam palpabilitate:sicut enim nihil potest visum terminare,nisi congrua densitate præditum sit, vt docet cōmunis Philosophorum doctrina (ob id enim nec ignis,nec aer in sua Sphæra,imò,nec partes cœli sunt visibiles) ita etiam nihil potest palpari,nisi cōgruam etiam habeat densitatem, quæ tangenti suo modo resistat : de quo vide *D. Thomam 3.p.q.54.art.3.ad 2. & ibidē Suarium in Commentario §. Secundo posset inquiri.* Quomodo autem cum hac densitate constet eorundem corporum transparentia explicabimus *lib. 5. in q. de dotis claritate.* Aduerte tamen spiritus tam vitales, quàm animales, cum quibus beata corpora resurgent, naturalem habere raritatem,nec visibilem,nec palpabilē; quia referunt naturam aeris. *D. Thom.* *Suarius.*

4. Quorundā opinio reijcitur. Ex quibus colliges,relinquendam esse & omninò explodendam sententiam eorū,qui teste *Bassolio in 4.dist.49.q.4.art.1.* affirmant,corpora Sanctorum in resurrectione futura esse rara,&parum de materia habitura fore.: hæc enim opinio falsa est;quoniam tota materia,quæ fuit de veritate, & integritate naturali naturæ humanæ singulis restituetur: vnde resurrecturi sumus cum eadem membrorū densitate : alioquin corpora resurgentium in naturalibus redirent imperfectiora. *Bassol.*

5. *Petr' à Tarant.* Eadem ratione explodenda erit opinio *Petri de Tarant. in 4. dist. 49. problemate 4.q.3.* dum asserit, corporibus gloriosis auferendam esse omnem grossitiē; contra quem agit *Scotus in eadem dist.49. q.16. §.Alij dicunt.lit.D.* Et in eodē sensu reijcienda erit opinio D.Bonauenturæ ibidem *art.5.q.1. de dote subtilitatis*,dū in eam opinionem inclinat, quod corporibus gloriosis auferenda sit omnis corpulentia; contra quem agit *Palatius ibidem disput.3. pag. 46. columna 2.* de quibus plura dicenda sunt *in 5.lib.in q.de dote subtilitatis.* *Scotus.* Non admittitur D. Bonauent. *Palatius.*

§. 3.
De grauitate.

6. De grauitate. ET vt omnes secundas qualitates percurramus; contentio est inter anthores; an corpora gloriosa futura sint grauia ? quam difficultatem resoluemus in lib.4.sequente q.1.art.2.

De crassitie, & tenuitate.

¶Quod verò attinet ad crassum,& tenue, de quibus agit *Aristot.2.de Generat.cap.2. text.8.* certissimum est, corpora gloriosa, nec futura esse tenuia macilentave;nec ad modum crassa, siue pinguia: quia vtrūq; ex vitio naturæ procedit, & causat deformitatem.Medium igitur inter macrorē, & nimiam pinguedinem tenebunt,iuxta propriam cuiusque cōplexionem, sublato quocumque vitio. Id autem colliges ex Augustino lib. 22. de Ciuitate Dei c. 19.dum ait: *Ac per hoc non est macris, pinguibus ve metuendum: ne ibi etiam tales sint, quales si possent,nec hic esse voluissent:omnis enim pulchritudo est partium congruentia.* Ex quibus verbis colliges, in his qualitatibus medium congruens esse seruandū. 7. *Augustī.*

De humiditate, & ariditate.

¶At nec erunt viscosa cute,sed arida potius. Denique erunt tactu non scabra, asperavè; sed glabra, id est, læuia, tersa, ac polita; adeò vt ex incidentia solis, alteriusvè luminosi corporis,fulgeant, vt aduertunt *Durand. in 4.dist.44. q. 8. & ibidem Paludanus q.5, num.5.* cum pluribus alijs : quamuis autem in hoc recipiendi non sint,quod dotem claritatis in hac refulgentia constituant ; in hoc tamen sunt probandi , quod ponunt, corpora illa futura esse læuia, polita, ac nitida, & sibinde quàm aptissima ad recipiendum in se ipsis splendorem claritatis. 8. Non erūt viscosa nec aspera. *Durand.* *Paludan.*

ARTICVLVS IIII.

An hæ qualitates eædem numero sint redituræ?

VTrùm hæc omnia accidentia eadē numero reditura sint ? non conuenit inter omnes. Negabunt ij,qui putant,semel corruptum,nec per potentiam diuinam redire posse; inter quos est *Durandus, Abulensis, & plures alij, quos lib. primo citauimus.* Ex his autem , qui hoc fundamentū non recipiunt, id ipsum negat *Sotus in 4.dist.44.q.vnic.artic. 1. ad 2.* pro qua sententia negante Suarius citat *Diuum Thomam in 4. distinct. 44. q.1: art.1. quæstiuncula 1. ad 3. & 4. & libr.4. Scotus.* 1. An debeant redire eadē numero? Opinio negans. *Durand.* *Abulens.* *Sotus.* *D. Thom.* *Scotus.*

Scotus. *contra gentes cap. 81. ad 2. abiectionem, atq; Scotum in d. dist. 44. q. 1.* Fundamentũ huius opinionis est; quia variatio istorũ accidentium non mutat substantiam.

2. Affirmatiua eligitur. Palatius. Suarius. Affirmandum potius videtur cum *Palatio in 4. dist. 43. disput. 2. pag. 24. col. 2. & cum Suario 2. tom. ad 3. p. disp. 44. sect. 3. pag 814.* Id probat Palatius, quoniam Exodi 4. quando manus Moysis conspersa lepra, sursus euasit sana, sanata fuit cum eadem numero sanitate, & colore. Cũ verò hoc exemplo ad confirmandam resurrectionis veritatem vtantur *D. Ambros. in lib. de carnis resurrectione, & Augu. in libris cõtra Faustum,* dicendum est, eadẽ numero accidẽtia in resurrectione fore reditura. Hoc tamen fundamentum satis est infirmum: tùm; quia nõ est necesse, vt Moyses eandem numero sanitatem, & colorem receperit; quid enim cogit, vt id dicamus? nã nec necesse est fateamur, Christum cęco, quem eluminauit, eundem numero visũ restituisse, vt benè aduertit Suarius vbi suprà: tùm etiam; quia vt admittamus antecedens, quod fortè fuit de mente illorũ Patrum, non inde benè infertur, eadẽ numero accidentia in resurrectione esse reditura: quamuis inferatur, eũdem numero hominem resurrecturum; quod solum Patres illi volunt confirmare; cũ qua veritate benè potest constare diuersitas numerica illarum qualitatum.

Ambros, August.

3. Vera confirmatio. Quare satius est affirmãtem istam partem ex eo confirmare cum Suario, quod resurrectio futura est perfectissima; iam verò perfectior erit, si non modo resurgat eadem numero substantia, sed etiam resurgat cum iisdem numero accidentibus quibus naturaliter perficitur.

4. Alia confirmatio. Confirmatur adhuc; quia eædem numero facultates naturales restituendæ sunt, vt dicemus *in lib. sequenti quæstione prima:* cur igitur non restituentur eadem numero accidentia naturalia? nam nec variatio facultatum naturialiom substantiam resurgentis mutare potest; quare si eædem redibunt; quia id cedit in maiorem resurrectionis perfectionem; eadem ratione redibunt eadem numero accidentia.

5. Non repug. D. Th. & Scot. Nec Diuus Thomas, aut Scotus nobis contrariantur, quidquid velit Suarius: nam apud Scotum nihil hac de re inueni: Dsuus autem Thomas in locis citatis non affirmat, accidentia, de quibus agit, reditura fose numero diuersa; sad solùm asserit, si diuersa numero redeant, non proinde tolli resurrectionis veritatẽ; quia mutatio accidentium non infert mutationem substantiæ; quod libenter admittimus, asserimusque ad veritatem resurrectionis non necesse esse, vt eadem numero accidentia redeant; benè tamen, vt resurrectio sit perfectissima; quod est nostrum fundamentum, vt dicamus, eadem numero accidentia reditura.

ARTICVLVS V.

Quid de figura, & pulchritudine corporis gloriosi?

1. DVæ sunt reliquæ qualitates perfectiuæ, quæ ex quantitate simul cum qualitate resultant: figura, & pulchritudo. Quarum priores ex quantitatis terminatione relinquuntur: posteriores verò ex apta dispositione partium quãtitatiuarum, & ex illarum debita collocatione, & coloris suauitate, veluti emanant.

2. Resurgens in eadem figura. Clem. Ro. Pamphyl. Sotus. Et quidem quod singuli iustorum cũ propria figura, & specie, quam in vita habuerunt, debeant resurgere, satis expressit Diuus Clemens Romanus *libr. 5. Constitutianum Apostolicarum capite 8.* ita inquiens: *Tales resurgemus, quales modo sumus: præsenti figura, & cætera* Id ipsum expresse docuit *Pamphylus in Apologia pro Origene apud Diuum Hieronymum tom. 9. pag. 148 in capitula quod Christus sit Filius Dei.* Hæc etiam est sententia communis Theologorum, de qua *Sotus in quarto distinctione 44. quæstione vnica, articulo 4. in fine.*

3. Seuerius. August. Theophyl. D. Thom. Quæ opinio exemplo Christi resurgẽtis (qui est nostræ resurrectionis verissimum exemplar) satis confirmatur: illum enim cum propria figura, & effigie totius corporis, & vultus resurrexisse, communis est sanctorum doctrina, vt videre est apud *Seuerum in serm. Paschali, quem refert D. Thomas 3. p. q. 54. art. 1. ad 3.* docet *Augustin. Epistol. 59. ad Paulinum q. 8, & lib. 3. de cõsensu Euangelistar. c. 25. Theophylactus in c. 24. Luc. ad illa verba. Et oculi eorũ tenebãtur: adde D. Tho. 1. 2. q. 55. ar. 4. ad 3.* qui õnes in eo cõueniũt, vt Christ' post re-

resurrectionē propriam habuerit effigiē, & figurā quoad delineamēta, tùm vultus, túm membrorum. Quod satis conuincitur ex eo, quod Christus post resurrectionem agnitus est à discipulis: iam veró, vnusquisque ex propria effigie, & forma vultus agnoscitur: discipuli etiā in Emaus euntes, eum non cognouerūt; quia oculi eorum tenebantur, ne propriam illius faciem, & effigiem perciperent, vt dicitur
Luc. 24. Lucæ 24. *Oculi enim eorum tenebantur, ne eum agnoscerent*: apertis tamen oculis, & soluto impedimento, cum primum propriam illius faciem oculis viderunt,
Marc. vlt. statim eum agnouerunt: ad quem sensū intelliges verba Marci vltimo: *Ostensus est illis in alia effigie*: in alia inquam, à sua propria, quàm habebat, & secundum quam agnosci poterat. Cum igitur Christus in propria effigie surrexerit, in propria etiā quisque nostrum resurget.

4. Alia confirmatio. Accedit; quoniā figura, & forma corporis resultat ex magnitudine, & delineamentis membrorum; eorumque compositione, vt omnes fatentur. Iam veró corpora beatorum eum propria magnitudine, membrorumque cōpositione, atque delineamento resurgent, vt in superioribus diximus. Ergo resurgent cum eadem corporis figura, & effigie,

Declaratur doctrina. Hoc autem ita intellige, vt propria cuiusque effigies redeat, sublatis omnibus, siquæ fuerint, deformitatibus, & imperfectionibus: quidquid enim inordinatū, atque deforme infuit, reformabitur, & restituetur illa figura, quæ inesset, si naturæ vitium impedimento non fuisset.

5. Redibit eadem numero effigies. Clemēs Romanus. Redibit etiam eadem numero effigies, vt manifesté persuadent verba Clementis Romani *in dicto lib. Constitutionum Apostolicarum cap.* 8. dum ait, *nos resurrecturos fore in præsenti, quam habemus, figura*, quæ verba denotant numericam figuræ identitatem.

Resurgemus cum naturali pulchritudine.

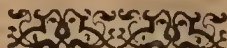
6. Resurgemus cū naturali pulchritudine. ¶ Quód veró corpora gloriosa, præter supernaturalem claritatem, & refulgentiam habitura sint naturalem corporis pulchritudinem, nullus est, qui dubitet, id docet *August. lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 19. & D. Anselmus in lib. de similitudinibus c. 50.* vt in re notissima omittamus alios Patres, atque etiam omnes Theologos Scholasticos, qui in hoc sunt vnanimes: videndi sunt *Conimbricenses 2. de Generat. c. 8. q. 3. artic. 3*, August. Anselm. Conimb.

7. Probatur ratione. Id ipsum probatur ratione naturali: est enim pulchritudo apta membrorum dispositio cum quadam coloris suauitate, vt ex *Alcibiade, Proclo, & Platone referunt iidem Conimbricenses loco citato, & probat Augustinus in dicto lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 19.* Iam vero ex dictis cōstat, in corporibus beatis futuram esse aptam omniū membrorum compositionem cum suauitate coloris, & probat communis sanctorum doctrina, & satis cōfirmat perfectio beatifici status, in quo nihil vitiosum, nihil deforme reperietur. Quanta veró in beatis corporibus futura sit suauitas coloris, satis superque suadet ipsa beatorum corporum claritas, & refulgentia, vt Augustinus ait. August. Conimb.

8. Alia probatio ex Paulo ad Philip. 3. Adde etiam; quia ex Paulo ad Philippenses 3. *Reformabit Christus Dominus corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ.* Iam veró corpus Christi Domini, & in vita fuit excellenter pulchrum, iuxta illud Psalmi: *Speciosus forma præ filijs hominum*, & post resurrectionem est pulcherrimum. Resurgent igitur beatorū corpora cum excellenti pulchritudine, quæ in vnoquoque beato eó magis enitescet, quó ad Christi Domini pulchritudinem propius accesserit.

(.?.)

FINIS. LAVS DEO.

INDEX QVÆSTIONVM Huius Libri quarti.

¶ *Præfatio ad totum Librum.*

Ar §.1.

LIBER QVARTVS,

DE PERFECTIONIBVS ACCIDENTARIIS,

Quæ pertinent ad facultates, & potentias, functionesque corporis gloriosi.

Præfatio ad totum Librum.

Præfatio. EGIMVS in libr. 3. præcedente de perfectionibus naturalibus accidētarijs corporis gloriosi, quæ pertinēt ad esse eiusdē gloriosi corporis: consequenter agendum est de perfectionibus accidentarijs, naturalibus tamen, quæ pertinent ad facultates potentias, & functiones eiusdem corporis gloriosi.

Has perfectiones diuidimus in duo genera: quædam enim pertinent ad corpus mixtum, vt mixtum est. Quædam verò ad corpus viuens, vt viuens est. De prioribus prius est agendum; quia corpus mixtum præsupponitur ad corpus viuens. Secundo loco dicemus de posterioribus.

QVÆSTIO I.

De facultatibus corporis gloriosi, vt est corpus mixtum.

Quæstio 1. CORPUS gloriosum cum essentialiter sit humanum, ex sua natura habebit, & quod sit viuēs, & quod sit corpus mixtum: cum verò tàm in corpore viuente, vt viuens est, quàm in corpore mixto, & elementari reperiantur facultates, & potentiæ: in illo quidem ad functiones vitales; in hoc autem ad fūctiones naturales, quas, vt à vitalibus distinguntur, non ineptè appellabis elemētares, & materiales: operępretium erit inquirere; an sicut in corpore glorioso reperiūtur facultates vitales, quæ sint functionum vitalium principia; ita etiam reperiantur facultates, siue potentiæ naturales ad operationes elementares, quæ corpori mixto naturaliter conueniunt, & primum id expendemus de primis qualitatibus; quarum ratione & elementa, & corpora mixta sunt actiua: deinde de grauitate, & leuitate, quæ sunt principia motus localis naturalis.

Duos igitur in hac quæstione articulos excitabimus. Primus est; an primæ quatuor qualitates in corpore glorioso habeant rationem potentiæ actiuæ? secundus, an futura sint grauia.

ARTICVLVS I.

An primæ quatuor qualitates in corpore glorioso habeant rationē potentiæ actiuæ?

§. 1.

Præmissis nonnullis ponitur resolutio indubitata.

PRimas quatuor qualitates calorem scilicet frigus, humidum, siccū esse principia actiua nullus vnquam dubitauit: id enim docet *Aristoteles 2. de Generat. c. 2. text. 8. & c. 4. tex. 28.* & ob id dicuntur elementorum, & mixtorum facultates, & potentię ad agendum, vt omnes 1. 1. præmiss. Arist.

ner admittunt: quanuis in eo sit controuersia, an sint facultates per se primo institutæ à natura ad agendum, ad secundã qualitatis speciem pertinentes: an verò sint principia actiua solùm concomitanter? vt propriè dici nequeant actiuæ potentiæ, de quo vide *Suarium in Metaphy-*
Suarius. *sica disp.42.sect.4.num.9*: nobis enim satis est, quod sint principia actiua, & subindè naturales agendi facultates; quanuis id habeant concomitanter.

2. Aduertendum est igitur cum Soto in
Sotus 4.dist.44.q.vnica ar.5. §. *Per hæc alia dubitatio*, primarum qualitatum binum esse vsum. Primus est informare sua subiecta, eaque disponere ad conseruationem formæ, sicut illud disposuerunt ad formæ introductionem: vnde ex illarum mixtione fit propria cuiusque corporis complexio. Alter vsus est exercere proprias actiones, vel mutuo inter se, vel in corpo extrinseca agendo in illis qualitates sibi similes. Quod primum vsum in corpore glorioso retineant, certissimum est & in confesso apud omnes. Inquirimus modò de secundo vsu; an scilicet in corpore glorioso habeant rationem principij actiui?

3. Cui quæstioni affirmatiuè respondet
Responsio communis. communis sententia Theologorum: omnes enim concedunt primas qualitates ex sua natura & vi esse virtutes actiuas etiã in corpore glorioso.

§. 2.

An istæ qualitates ab omni actione impediantur?

4. An istæ qualitates habeant suas actiones?

Licet omnes in hoc cõueniant, quod omnes istæ qualitates in corpore glorioso sunt actiuæ; cõtrouertunt tamen, an in eo à suis actionibus prorsus impediantur? partem negantem videtur
Pars negãs. D.Thom. D.Bonau. Sotus.
probare *D.Thomas in 4. dist.44. q.2. art. 1.q.1. contra secundam sententiam*: clarius *D.Bonauentura in 4.dist.49.art.5.q.1.de dote impassibilitatis*, probat *Sotus ibidem q. 4. art.5. post primam conclusionem, §. Et eodem pacto*: qui omnes etsi in corpore glorioso nullam actionem corruptiuam propriæ complexionis in his qualitatibus admittant; admittunt tamen actiones earũ, quibus propria cuiusque complexio & constituitur, & cõseruatur: quia propria complexio sine mutua, & temperata harum qualitatum actione nec constitui, nec cõseruari potest. Sotus etiam admittit actiones earum, quatenus sunt qualitates tangibiles: nam cum palpari possint & actu debeant palpari, non possunt in palpante nõ efficere actionẽ sensationis.

Hanc sententiam cæteris Theologis displicuisse affirmat *Suarius 2. tom. ad 3. p.disp.48.sect.2. contra tertiam sententiam, pag. 916. in fine*: omnes enim omnem in vniuersum actionem his qualitatibus denegant, dote impassibilitatis omnem actionem impediente. 5. Non placet aliis. Suarius.

§. 3.

Resoluitur quæstio propositis conclusionibus.

Ego tamen hanc generalitatem propositis nõnullis conclusionibus puto esse moderandam. 6. Resolutio.

Prima conclusio: *Primæ qualitates in vna & eadem corporis gloriosi parte existentes nullam prorsus inter se exercent actionem.* 1. concl. Probatur; quia contraria in eodem subiecto in gradibus remissis simul existentia nec mutuo inter se ipsa agere possunt, nec vnum in alterum. Quæ est communis Philosophia eorum, qui volunt contraria in gradibus remissis simul esse posse in eodem subiecto: quam sententiam expressè probant *Conimbricenses 2.de Generat.c.3.q.8.art.7. ad 5. & in 1. de Generat.c.5.q.8.art.2.in medio, & ad finem*, & Conimbr. Suar. *satis id colligit ex Suario in Metaphysica disp.45.sect.4.n.6*: nam si calor vt sex ageret in frigus vt duo cum quo in eodem subiecto simul existit, idem etiam in se ipsum ageret, & in sibi simile: in se ipsum; quia idem calor actione directa se ipsum augeret: in sibi simile; quia eadem pars calida ageret in se ipsam calidam.

Secunda conclusio: *Primæ qualitates, quæ sunt in vna parte etherogenea corporis gloriosi nec actione corruptiua qualitatis contrariæ; nec productiua similis qualitatis possunt agere in aliam partem habentem diuersam temperiem.* 7. 2. concl. In hac omnes conueniũt: est enim certissimum in corpore glorioso nullam posse dari vel ab extrinseco, vel ab intrinseco alterationem de nouo; aliàs corpus gloriosum non esset impassibile. Nec etiam temperamentum singularum partium foret inuariabile: variaretur enim aut intensione vnius qualitatis

litatis, aut remiſsione alterius: quæ variatio eſſet diſpoſitio ad corruptionem, quę corpori glorioſo repugnat.

8. 3. concl. Tertia concluſio: *Partes diſsimilares corporis glorioſi mutuis actionibus ſuam natiuā temperiem conſeruare, non eſt improbabile.*

1. confirm. D. Thom. D. Bonau. Scot. Probatur primò; quoniam ad hunc ſenſum ſuam opinionem intellexerunt *D. Thomas, D. Bonauentura, & Scotus*: quorū authoritas pluris facienda eſt: & quanuis Suarius eorum ſententiam non ſatis cōcipiat; facilè tamen concipi poteſt, ſi actionem conſeruatiuam à productiua, & corruptiua diſtinguamus; quæ ipſa non eſt ſubiecti informatio, ſed vera actio, vt Philoſophi docent, & idem Suarius ſæpè admitit.

9. 2. confirm. Probatur deinde: quoniam licet actio aut productiua, aut corruptiua repugnet impaſsibilitati corporis glorioſi, atque immobilitati temperamenti illius; actio tamen conſeruatiua neutri repugnat; ſed cum vtroque optimè conſtat: nec enim nouam alterationem in ſubiecto efficit, ſed præcedentem abſque vlla eſſendi nouitate conſeruat, vt patet in calore, qui productus ab igne, A, eo ſublato cōſeruatur ab igne, B. Rurſus in calore, qui à Deo vt prima cauſa, & ab igne eſt productus; deſinente igne immediatè conſeruatur à Deo. Alio etiam exemplo ad inſtitutum ſatis accommodato id illuſtrari poteſt: nam ſi vnum membrum viuentis habeat plures gradus caloris, quam poſtulet natiuum, & exactum eius temperamentū; vtique membrum aliud calidius non aget in illud actione productiua, ſed ſolùm cōſeruatiua, vt benè aduerterunt *Conimbricenſes 1. de Generat. cap. 4. q. 22. art. 3. ante* Conimb. *finem*; quia nulla pars viuentis, dûm eſt in ſua naturali temperie, alteri parti naturaliter temperatæ nocet, vt iidem Conimbricenſes aduerterunt *eadem libro 1. de Generat. c. 5. q. 8. art. 2. §. Obiter hic aduerte in fine*. Ecce in partibus diſsimilaribus viuētis naturaliter diſpoſitis dari poteſt actio conſeruatiua temperamenti alterius partis, abſque noua illius alteratione, vel corruptionis, vel intenſionis.

10. Fundamentum. Ariſt. Sed vt hæc melius intelligantur, aduertendum eſt ex ſententia *Ariſtotelis 2. de partibus animalium c. 7.* cor perpetuò calefacere cerebrum, & ab eo viciſsim perpetuò frigefieri: ſingulas item partes ſecundum varietatem, & vim ſui temperamenti in alias agere vel calefaciendo eas, vel refrigerando; vel humectando, vel denique deſiccando, vt cum communi Medicorum aduerterunt *Conimbricenſes in dicta q. 22. art. 3. pronunt. 1.* id igitur quod partes corporis humani, quandiù eſt mortale, perpetuò efficiunt actionibus, vt plurimum productiuis propter cōtinuam primarum qualitatum diſsipationem; id ipſum poſt reſurrectionem efficient actionibus conſeruatiuis; licet enim illę pro eo ſtatu iam non indigeant reſtauratione; quia nulla dabitur earum diſsipatio: tamen nullum erit abſurdum ſi dicamus eas indigere naturali ſui temperamenti conſeruatione: id enim cedit in maiorem corporis perfectionem, dûm partes ab intrinſeco in ſua perfectione naturaliter mutuò ſe conſeruant: nam hæc conſeruatio in corpore mortali aliquando reperitur, vt ex Conimbricenſibus iam diximus.

Ex hoc fundamento ita poſſumus arguere, nam ſi in vita mortali inter partes ætherogeneas hæc lex ſeruatur, vt quæ pars eſt potentior, & validior non agit actione corruptiua in alteram, quam inuenit in ſuo completo, & exacto temperamento; ſed eam actione conſeruatiua fouet, natura ita ordinante: cur hæc naturalis ordinatio, & mutua partium diſsimilarium coadiuuatio in corpore glorioſo non dabitur? in quo licet vna pars aliqua actiua qualitate ſit altera potentior; omnes tamē habent ſuam exactiſsimam temperiem: nam hæc mutua partium actio cum non ſit aut productiua, aut corruptiua; ſed ſolùm conſeruatiua: nullam nouam alterationem inferet; ſed præcedentis, quæ in primo reſurrectionis inſtanti facta eſt, erit continuatio. 11. Confirmatio.

Hæc omnia ex eo fient euidentiora, ſi aduertimus Deum in primo inſtanti reſurrectionis exactiſsimam omnium partium temperiem conſtituiſſe dependenter à ſuis primis fontibus: ita enim calorē corpori naturaliter debitum per totum corpus ſparſit, vt à corde totius caloris primo principio originaliter depēderet; & ob hanc cauſam à corde per reliquum corpus vniformiter difformiter ſpargeretur, ſicut nunc ſpargitur, ex *eiſdem Conimbricenſibus in d. q. 22. art. 3. pronunt. 2.* Conimbr. 12. Alia confirmatio.

vt

vt inde colligamus totum illum calorem in corpore glorioso à corde etiam dependere, & perpetuò conseruari. Quod autē diximus de corde, dicendum erit de primis aliarum qualitatum principijs. Ad hunc igitur modum opinio *D. Thomæ, Bonauenturæ, & Soti*, facilè & intelligi, & defendi potest; quidquid eam esse inintelligibilem affirmet Suarius.

13. Obiectio 1. At obijcies: quoniam primæ qualitates eius sunt naturæ, vt à sua causa dependeant in fieri, non tamen in conseruari; & in hoc distinguntur à lumine, cæterisque huius generis qualitatibus. Igitur postquam semel sunt factæ, non est, cur indigeant continua conseruatione.

Solutio. ¶ Respondetur qualitates illas ex sua natura id habere, vt tandiù à sua causa conseruentur, quandiù illam habeant sibi præsentissimam: nam quandiù ignis præsens est calori, quem produxit, tandiù ab eo naturaliter conseruatur: vnde si ignis alicui calori foret semper præsens, perpetuò eundem conseruaret. Cum igitur prima illarum qualitatum principia, & primi fontes in resurrectione perpetuò sint omnibus corporis partibus debitè præsentes; naturaliter eas omnes sua actionē conseruabunt.

14. Obiectio 2. Obijcies rursus inde sequi dotem impaßibilitatis corpori glorioso non fore necessariam.

Solutio. Neganda est consequentia: quoniam licet partes dißimilares viuentis, quandiu in sua exactißima sunt temperie, ita se habent, vt vna alteram à sua naturali temperie non deijciat, sed conseruet potiùs: oppositum tamen continget si vna extra suum naturalem statum constituatur: tunc enim alteram à sua naturali temperie deturbabit. Ne igitur aliqua earum ab extrinseco ponatur extra suam naturalem temperiem; ideò opus est dote impaßibilitatis. de quo latiùs dicendum erit *libro 5. in q. de illa dote.* Hæc diximus pro defensione D. Thomæ.

15. 4. concl. Quarta conclusio: *Quamuis præcedens conclusio mihi sit probabilißima, & fortè vera; opposita tamen non caret sua probabilitate.* Dici igitur potest (nec sine probabilitate) primas qualitates corporis gloriosi, nec actiones conseruatiuas inter partes dißimilares exercere. Quam sententiam non ex eo probamus, quod sine his actionibus possunt dari diuersæ complexiones corporis humani: quia actiones conseruatiuas in præcedente conclusione ad hunc effectum non admisimus: sed inde eam confirmamus: quia ad conseruationem temperamenti partium corporis gloriosi nulla opus est actione conseruatiua medijs primis qualitatibus: sicut enim singularum partium temperamenta Deus se solo immediatè produxit; ita eadem se solo immediatè conseruabit; vel mediante dote impaßibilitatis, de qua latè dicemus in libro sequente.

16. 5. concl. Quinta conclusio: *Non video, cur gloriosum corpus suis actiuis qualitatibus non posit alterare corpus non gloriosum; si ab eo se tangi permittat; aut illud tangat.* Hæc cō-clusio non omnino displicet *Suario vbi supra, §. Sed hæc sententia in fine, pag. 917. col. 2. in medio*, & satis est de mente Soti loco citato. Suar.

17. Confirmatio ex Soto. Eam Sotus ita confirmat: quia corpus gloriosum palpari potest. Ergo sentiri possunt qualitates tangibiles, quas habet. Hæc autem sensatio sine alteratione non datur. Occurrit tamen Suarius rationem istam nō necessariò probare materialem alterationem: & ratio est, quia materialis alteratio non est per se necessaria ad sensationem: cùm illa fieri poßit per solam immutationem intentionalem; saltem à corpore glorioso, quod separare potest immutationem intētionalem à materiali. (Non recipitur à Suario.) Respōdere posset Sotus duas illas alterationes separari posse quando corpus gloriosum ab altero etiam glorioso sentitur: non tamen quando sentitur à corpore non glorioso, de quo solo est sermo: nam respectu huius corporis alteratio materialis habet naturalem, & necessariam concomitantiā cum immutatione intentionali; quia corpus mortale nihil potest tactu sentire, nisi simul cum specie intentionali realiter etiam immutetur à tangibili: sed quia de hoc potest esse controuersia; an scilicet corpus gloriosum hanc naturalem concomitantiam, etiam in ordine ad corpus mortale, poßit tollere; proinde ratio ista Soti non satis rem demonstrat. (Responsio pro Soto.) (Non recipitur tamen ratio Soti.)

18. Vera confirmatio. Quare conclusionem nostram ex eo confirmabimus; quia nullum incōueniēs sequitur, si corpus gloriosum materialiter alteret corpus non gloriosum alteratione corruptiua: id enim eius impaßibilitati

litati non repugnat; quia poterit agere fine repassione, vt benè aduertit Suarius vbi suprà.

19. Aduertentia. Aduertendum tamen est posse beatū quantumuis contactu verè quantitatiuo attingat corpus non beatum, suspendere actionem primarum qualitatum, sicut potest suspēdere emissionem specierum, ne videatur, vt suo loco dicemus. Porrò si actionem non suspendat, sed omnia suis naturis relinquat: cur non dabitur materialis alteratio corporis nō gloriosi? nam & qualitates illæ naturaliter sunt actiuæ, & corpus hoc naturaliter est capax illius alterationis. Et hæc pro explicatione propositæ difficultatis.

ARTICVLVS II.

An corpora gloriosa futura sint grauia?

§. I.

Præmittuntur nonnulla.

1. De grauitate corporis gloriosi. 1. præmiss. PRo explicatione huius quæstionis præmittendum est primò grauitatem, & leuitatem esse duo principia motus localis, quo & elementa, & mixta aut sursum, aut deorsum feruntur, vt omnes admittunt. Controuersia tamen est; an sint principia actiua illius motus, an solùm passiua? vera Philosophia iam obtinuit ea esse principia actiua, instrumentaria tamen, & minus principalia, à quocunque grauia, & leuia principaliter moueantur: siue illa sint principia actiua media actione, vt quidam putant; siue sint actiua, per solam naturalem resultantiā, vt alij verius existimant. Igitur grauitas & leuitas sunt elementorum, & mixtorum duæ facultates naturales, quibus grauia & leuia, aut sursum, aut deorsum mouentur: quod ex *Aristotele 4. de Cælo c. 1. tex. 2. asserunt Conimbricenses 8. Physicorum cap. 4. q. 1. art. 3. argument. 3. pro tertia conclusione*: estque apud omnes receptissima doctrina. Aristot. Conimbr.

2. præmiss. Secundò præmittendum est grauitatē & leuitatem bifariam sumi posse, vt cum cæteris Philosophis aduerterunt *Conimbricenses in 4. de Cælo c. 6. q. 2. art. 1. in principio*: vel pro qualitatibus motiuis, quæ à forma substantiali naturaliter resultant, tanquam naturales illius facultates: vel pro actu ipso grauitatis, aut leuitatis nimirum pro ipsa actuali grauitatione, & leuitatione: quæ iuxta verisimam sententiam nihil est aliud, quàm impulsus quidam naturaliter emanans à grauitate, & leuitate, quo grauia & leuia è loco, in quo sunt, aut sursum nituntur, aut deorsum: grauia enim imprimendo impulsum (qui est quædam qualitas) grauitant, & pondus faciunt corpori resistenti; idem de leuibus dicendum erit. Hanc posteriorem grauitatem & leuitatem appellant accidentariam, & actualem: illam verò priorem vocant essentialem; quia est actus primus, & vera potentia, à qua naturaliter resultat grauitas accidentaria (ille inquam impulsus) tanquam actus secūdus. ¶ His ita præmissis iam inquiri potest; an corpora gloriosa futura sint grauia? in qua controuersia duas inuenio oppositas sentētias: vnam, quę negat; alteram, quæ affirmat.

§. 2.

Refertur pars negans cum suis fundamentis.

PArtem negantem probarunt *Albertus Magnus in 4. dist. 44. art. 17. ad primum. D. Bonauent in 4. dist. 49 art. 5. q. 2. de dote agilitatis, Richardus ibidem art. 4. q. 7. ad 1. Argensina q. 1. artic 4. Sotus q. 4. ar. 7. §. Dubium autem est in fine*, in quam sententiam magis inclinat *Palatius ibidem disp. 4. pag. 57. col. a. & pagina 58. sol. 1.* 3. Pars negās. Albertus. D. Bonau. Richard. Argent. Sotus. Palatius.

Confirmatur primò authoritate Augustini *lib. 2 a. de Ciuitate Dei cap. 11.* vbi ita ait: *ita ne Deus omnipotens, qui creauit elementa, terreno corpori graue pondus auferre non poterit? vt in eodem elemento habitet viuificatum corpus, in quo voluerit viuificans spiritus?* idem Augustinus serm. 139. de Tempore cap. 3. ita ait: *Caro resurget incorruptibilis, sine vitio, sine deformitate, sine onere, sine pondere; ita vt sit animæ ornamentum, non tormentum.* Diuus etiam Cyprianus in sermone de Resurrectione Christi c. 4. pag. 484: *Vt post resurrectionem corpus non aggrauet animam, sed sit caro sine mole, & pondere, agilis, & mobilis.* 4. 1. confirm. ex Aug.

Sed dices hos Patres agere non de grauitate essentiali, quæ est corporis facultas; sed de accidentali, quæ est actualis pōderatio, siue grauitatio. Contra obijcitur: quoniam si vsus & actus grauitatis est aufe- 5. 2. confirm.

auferendus; cur non potiùs auferetur ipsa grauitas? cum enim grauitas non sit de integritate naturæ; si à solo vsu est perpetuò impedienda; vtique erit ociosa; nec enim ad alium finem instituta est à natura, nisi vt deorsum impellat.

6. 3. confirm. Tertiò; si corpora gloriosa habitura sunt grauitatem; vtique in cœlo non naturaliter, sed violenter permanebunt; quod est absurdum: nullum enim violentum potest esse, aut perpetuum, aut perfectum.

7. Vltima. Postremò: grauitare est proprius effectus formalis grauitatis: effectus autem formalis non potest à sua forma separari. Ergo cum corpora gloriosa non grauitent, in se non habebunt grauitatem.

§. 3.

Refertur pars affirmans cum argumentis.

8. Pars affirmans. Scotus. Bassolius. Rubion. Abulen. Suar. D. Thom. AFfirmantem partē probarunt *Scotus in 4 dist. 49. q. 14. §. 4. quæritur, litera F. & §. Ad illud, quod objicitur, litera K. Bassolius ibidem q. 3. art. 2. contra primam opinionem, Guilber. de Rub. q. 3. art. 2. concl. 3. Abulensis in cap. 17. Matth. q. 126 litera D, cum sequentibus, Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 48. sect. 4. §. 1. ergo sententia, satis est de mente D. Thomæ in 4. dist. 44 q. 2. art. 3. q. 1. ad 2.* si solutio cum argumento conferatur.

9. 1. ratio. Confirmatur: quia grauitas est naturalis proprietas necessariò consequens compositionem, & complexionem corporis humani, in qua prædominatur terra: at proprietates naturales manent in corpore glorioso.

10. 2. ratio. Secundò; quia grauitas est naturalis dispositio necessariò requisita, vt corpus sit perfectibile ab anima: nec est minus illi intrinseca, quam sit densitas, soliditas, durities, & mollities aliquarum partium. Sed hæc omnia accidentia ob causam explicatam manent in corpore glorioso. Ergo etiam grauitas manebit.

11. 3. ratio. Tertiò; quia corpora gloriosa non sunt futura leuia, vt statim dicemus: si igitur non sunt futura grauia; vtique iam manebunt nec leuia, nec grauia: quod dici non potest; quia corpus gloriosum est elemētare; de ratione autem corporis elementaris est quod sit graue, aut leue.

12. Vltima. Postremo; vel grauitas ideò tollitur; quia ad ablationem illius agilitas naturaliter consequitur corpus gloriosum: vel quia agilitati corpori glorioso diuinitus concessæ est impedimento. Sed nec grauitatis ablatio est per se causa agilitatis: nec grauitas potest esse impedimēto agilitati corporis beati, vt dicemus *lib. 5. in quæstione de dote agilitatis*. Ergo cum grauitas sit naturalis corporis humani perfectio, non est cūr illi in resurrectione denegetur.

§. 4.

Resolutio quæstionis.

VTranque sententiam esse probabilem existimant *Maior in 4. dist. 49. q. 18. §. Istud argumentum quærit, Paludanus in 4. dist. 44. q. 4. art. 1. n. 6. Durandus q. 7. n. 9. Conimbricenses in 2. de Cœlo cap. 5. q. 5. art. 2. ad finem.* 13. Vtraque probabilis. Maior. Paludan. Durand. Conimb.

Pro resolutione tamen puto distinguendum esse de duplici grauitate, quam superiùs distinximus. Si igitur sermo sit de grauitate primo modo sumpta pro qualitate, quæ est facultas ad motum deorsum; pars affirmatiua est longè verissima; quanuis opposita probabilitate non careat: nec enim video, cur corporibus gloriosis illa sit deneganda: nam cum illa sit quædam naturalis vis & facultas corporis humani; vtique ad naturalem illius perfectionem, & integritatem spectat: cum verò nullam cum glorioso illo statu habeat repugnantiam; non est, quod naturam humanam integrè resurgentem non concomitetur. 14. Vera resolutio. 1. concl.

De grauitate tamen accidentaria potest esse maior dubitatio, etiam inter eos, qui grauitatem essentialem admittunt: quidam enim eorum negant eam in corpore glorioso aliquando esse futuram; vt quia existiment ab essentiali grauitate nullum eliciendum fore conatum, Deo ad id suum concursum subtrahente ex lege, & conditione sui status, ita *Cursus Conimbricensis loco citato*. At tamen communior opinio eam admittit, si expendantur, quæ plures Theologi scribunt: nam quidam agnoscunt violentiam, tùm in motu sursum; tùm in quiete corporis gloriosi, quam habet in cœlo: violentiam, inquam, vel simpliciter, vt *Bassolius*; vel secundum quid, vt *Scotus, & Abulensis.* At nulla datur violentia absque actuali reni- 15. 2. concl. Conimb. Bassolius. Scotus. Abulen.

renitentia mobilis: violentum enim id dicitur, quod fit passo actualiter renitente, vt docet vulgata Philosophia. Ab hac sententia non longè videtur esse D. Thomas relatus pro parte affirmante,
D. Thom. dùm ait, *Beatum idcò posse se ipsum velocissimè mouere; quia licet ex parte grauitatis maneat aliqua renitentia: eam tamen sine difficultate vincit.* Eandem senten-
Suarius. tiam etiam admittit Suarius loco citato, §. *Dicendum est ergo in fine.* Igitur omnes citati doctores aliquam actualem grauitatem in corpore glorioso agnoscunt.
16. Neutra absolutè placet. Ego tamen nec vnam, nec alteram sententiam puto esse absolutè probandam. Pro resolutione igitur duas statuo
1. propositio. propositiones. Sit prima propositio contra posteriorem sententiam: *Corpora gloriosa nec dùm in cœlo quiescunt; nec dùm ab anima dote agilitatis mouentur, vllam actualem habent renitentiam, vsum vè grauitatis; sed absque vlla prorsus renitentia obediunt*
August. *anima mouenti.* Hanc propositionem expressè videtur probare Augustinus locis pro sententia affirmante citatis, dùm ait: *De nm à corpore glorioso ablaturum pondus, vt ibi sit corpus, vbi voluerit anima*: quæ verba non intelliguntur de grauitate essentiali, sed de sola accidentali. Id ipsum probat idem Augustinus, dùm simul cū
Cyprian. Cypriano vbi suprà asserit *corpus gloriosum futurum esse animæ sine vllo onere, & pondere.* Quæ verba omnem actualem renitentiam grauitatis (nomine ponderis significatam) denegant.
17. Ratione etiam id ipsum videtur conuinci: quia quęcunque renitentia ad motum, aut quietem ab anima intenta arguit corpus non dùm esse per omnia subiectū animæ; & subindè non dùm esse omnibus modis spirituale, contra quòd docet
1. Cor. 15. Paulus 1. Corinth. 15: *Seminatur corpus animale, surget spirituale.* Iam verò ex sententia Patrum ideò corpus gloriosum dicitur spirituale; quia ad nutum, & sine repugnantia, renitentia vè spiritui seruit,
August. vt habes ab *Augustino serm. 147. de Tem-*
Glossa. *pore cap. 8. & in Enchyrid. cap. 91. consentie Glossa ordinaria in eodem loco Pauli*: alioquin si in aliquo reniteretur animæ mouenti; vtique iam non omnibus modis naturaliter moueretur, sed aliquo modo violenter: quæ violentia omnino repugnat summæ corporis cum spiritu concor

diæ, & paci: nec decet statuts beatifici perfectionem. Verùm autem hæc renitentia a grauitate diuinitus, an aliu modo tollatur; dicemus in solutione tertij argumenti. Igitur corpora gloriosa, nec grauitabunt, quando in cœlo quiescent; nec quādo Christo ad iudicium venienti in aera obuiam occurrent; nec quando cum eo in cœlum ascendēt: nec denique, quando dote agilitatis ad quancūque partem mouebuntur.

Secunda propositio: *Non repugnat ta-* 18.
men corpori glorioso vsus naturalis grauita- 2. proposit.
tis; si fortè voluerit beatus motu sibi naturali deorsum descendere, & ad imas huius mundi partes venire. Quid enim imperfectionis erit, si ad experiendam suam grauitatem, tanquam propriam, & naturalem sui corporis perfectionem, naturali ipsius grauitatis motu velint ad terram descendere?

§. 5.

Soluuntur argumenta.

AD primum igitur argumentū par- 19.
tis negantis cōmuniter responde- Ad 1. arg.
tur Augustinum, & Cyprianum non agere de grauitate, quæ est qualitas motiua, principiūq; actiuum motus deorsum; sed de vsu, actuq; illius, id est de actuali grauitatione, quæ actualiter resistēdo pondus, & onus efficit: hæc enim grauitas in corpore glorioso nulla ratione dabitur, dùm agilitatis dotē exercebit: quia tunc impedietur emanatio impulsus, sine quo graue deorsum non nititur, nec resistit; siue talis impulsus emanatio impediatur à dote agilitatis; siue à Deo suum generalem concursum subtrahendo. Diximus *quando dotem agilitatis exercebit,* propter secundam propositionem, quam statuimus: ex qua patet posse beatum aliquando nolle vti agilitatis dote.

Ad secundum dicendum est vsum gra- 20.
uitatis perfectioni agilitatis omnino re- Ad 2.
pugnare, atque perfectæ corporis ad spiritum obedientiæ, & subiectioni; quæ vt diximus ex Augustino, & alijs, in eo est posita, vt animæ mouenti nullo modo renitatur, de quo plura dicemus *libro quinto in quæstione de dote agilitatis.* Ipsam tamen grauitatem, cum nec agilitati, nec alteri beatificæ perfectioni repugnet, nullam denotare imperfectionem, sed perfectionem potiùs; cum propriè sit

facultas quædam naturalir, quæ completum esse substaotiæ grauis naturaliter spectat: vnde & generanti tribuitur, cuius est substantiam in suo esse perfecto generare, vnde naturaliter ab ipsa substãtia resultat, non ob aliam causam, nisi quia ad naturale substantiæ complementum, & integritatem est neressaria. Quin potiùs ex sententia *Scoti in dicta quæst.* 14. *litera* K. grauitas est etiam dispositio per se necessaria, vt corpus sit perfectibile per animam; quod esse admodum probabile putat *Suarius in Metaphysica dispnt.* 42. *sect.*4. *num.*12: dùm ait grauitatem, & leuitatem perinde se habere, ac primas qualitates: quia nimirum per se primò sunt formales dispositiunes subiectorum & concomitanter habent actiuitatem; & ob id non collocari in secunda qualitatis specie, sed in tertia. Ex quibus iam constat disparem reperiri ratiunem inter grauitatem, & vsum grauitatis.

Scotus. *Suarius.*

21. Occurritur obiectioni. Nec grauitas otiosa esset, licet suo vsu in perpetuum priuaretur: quia siue sit solum naturalis facultas, siue facultas simul & dispositio; semper habet, quod sua entitate, vt est actus primus, perficiat corpus, & compleat naturale illius esse: quæ solutio placuit *Dino Anselmo in libro de similitudinibus cap.* 52. vbi concludit solam harum virium, & facultatum possessionem futuram esse gratam beatis; licet earum vsus non sit illis necessarius. Nec dici potest naturam suo fine esse defraudatam, quæ grauitatem solùm instituit, vt corpus deorsum ferret; tùm: quia illum iam obtinuit in via, & in pluribur alijs mixtis: tùm etiam; quia illum vsum, ad quem grauitatem per se instituit, per se ordinauit ad perfectionem substantiæ, tanquam ad finem cui. Quare vsum grauitatis semper ea conditione intẽdit, si, & quatenus ille necessarius fuerit substantiæ graui: quæ cõditio omnino cessat in patria. Quod si hæc fortè non placent; dicito iuxta secundam nostram propositionem beatum posse, si voluerit, vti sua grauitate: & hoc modo cessat omnis difficultas.

Anselm.

22. Ad 3. 1. solutio. Ad tertium sunt, qui admittant corpora gloriosa esse in cœlo violenter: nec putant esse inconueniens, si aliquod violentum diuina virtute sit perpetuum. Ita respondet Bassolius loco citato: nam licet ibi sint violenter; non tamen habent locum imperfectum; nec fatigabuntur; cum semper quiescant. ¶ Sed hæc solutio placere non debet. Tùm quia violentia supponit renitentiam in oppositum: Non recipitur. quæ tamen nulla ibi datur, vt in prima propositione ostendimus. Tùm secundò; quoniam licet Deus de potentia absoluta posit aliquod violentum perpetuò conseruare; id tamen non facit de lege ordinaria: maximè in patria, vbi omnia tàm naturalia, quàm moralia, sunt in omnimoda concordia, & pace, sublata omni repugnantia corporis cum anima, vt diximus ex Augustino. Tùm tertiò; quia beati non perpetuò erunt quiescentes, de quo plura inferiùs. Tùm denique; quia violentia simpliciter denotat imperfectionem; cum violentatum impediatur à sua naturali propensione.

23. 2. solutio. Alij igitur docent corpora gloriosa simpliciter esse in cœlo naturaliter; secundum quid vero, violenter: ita Scotus, & Abulensis in locis citatis: & ratio est; quia corpus gloriosum habet in se duplex principium motus, & quietis: animam scilicet & propriam corporis grauitatem; quorum posterius priori subordinatum est, quare naturalius est illi, moueri aut quiescere secundum inclinationem animæ, quæ est natura superior, quã moueri secundum grauitatem, quæ est inferior. Cum igitur anima beata naturaliter inclinet corpus, vt sit in cœlo sursum, & non in terra deorsum; hinc fit, vt corpus gloriosum naturaliter quiescat in cœlo; secundum quid autem violenter. Hanc solutionem inde sumunt, quoniam cum naturalitas potentiæ superioris maior est, quam naturalitas inferioris; superioris naturalitas simpliciter spectatur, inferioris verò, solum secundum quid: ob hanc enim rationem graue naturaliter ascendit sursum, ne fiat vacuum.

24. Non admittitur. ¶ Sed nec ista solutio admittenda est: primò; quia contra sententiam Augustini, & contra summam spiritualitatem corporis gloriosi admittit renitentiam actualem, quæ arguit illius corporis imperfectionem: negata autem omni resistentia, omnis etiam violentia neganda erit. Deinde; quia ex Philosophia adducta oppositum potiùs concluditur: nam graue ascendens sursum, nę detur vacuũ,

ita

ita ascendit naturaliter, vt nulla detur grauitatis renitentia: cum enim pro illo casu grauitas per omnia subijciatur superiori virtuti ad hoc munus tributæ omnibus corporibus sublunaribus; omnem actionem, & renitentiam suspendit.

25. Vera solutio. Quare ad argumentum neganda est sequela cum Conimbricensibus satis ad mentem Augustini: nam ea tantùm violenter quiescunt, quæ actu nituntur in motum, à quo impediuntur. Cum igitur in illo corpore, cum est in cœlo, nulla omnino detur renitentia; nullo modo, nec simpliciter, nec secundum quid violenter quiescet.

26. Ad 4. Suar. Ad quartum cum *Suario vbi suprà*, negandum est grauitare esse effectum formalem grauitatis: grauitatio enim formaliter non prouenit à grauitate, sed efficienter: ab hac enim naturaliter emanat in ipsum graue quædam qualitas, quæ appellatur actualis impulsus, vt docent Philosophi. & cum illis *Conimbricenses 2. de Cœlo cap. 6. q. 1. art. 2. §. Longiore disputatione, & lib. 7. Physicorum cap. 2. q. 1. art. 8. pag. 681*: quo impulsu in se recepto graue nititur deorsum, & ita facit vim corpori interiecto; & hoc est grauitare, & quo maior est iste impulsus, eò maior est grauitatio, & motus intensior, & velocior: ob hanc enim causam motus naturalis in fine est velocior; quia in fine impulsus à grauitate emanans est maior, vt aduertunt *Conimbricenses in dicto art. 8*: grauitas igitur formaliter facit graue; efficienter verò grauitat.

27. Illatio. Ex quo iam inferes posse manere grauitatem sine suo actu. id est sine actuali impulsu: vnde elementa grauia in suis proprijs locis non grauitant, iuxta veriorem sententiam, de qua *Conimbricenses in 4. de Cælo quæstione 2. cap. 1.* Non est igitur mirum, si in corpore glorioso inueniatur grauitas sine actuali grauitatione. Si verò inquiras; cum talis impulsus à grauitate naturaliter resultet; vnde nam talis influxus impediatur? respondent Conimbricenses eum impediri Deo subtrahente suum concursum. Non inepte dixeris impediri ab anima dote agilitatis prædita: sicut enim potest impedire effluxum specierum sensibilium ne sentiatur, vt inferiùs dicemus; ita etiam impedire potest influxum impulsus ne actu deorsum nitatur.

Conimbr. (margin, beside line "Conimbricenses 2. de Cœlo")

Conimbr. (margin, beside line "in 4. de Cælo")

QVÆSTIO II.

De facultatibus animæ vegetatiuæ.

ACTVRI de facultatibus corporis gloriosi, vt est corpus quoddam viuens; cum anima sit quadruplex, vegetatiua scilicet, sensitiua, loco motiua, & intellectiua: potentiæ autem animæ intellectiuæ non subiectentur in corpore, sed in ipsa anima intellectiua; potentiæ intellectiuæ ad præsens institutum non pertinent. Solùm igitur agemus de facultatibus animæ vegetatiuæ, sensitiuæ, & loco motiuæ. Et priùs agemus de illis, quæ ad animam vegetatiuam spectant: hæc enim anima prior est cæteris. Deinde dicemus de facultatibus animæ sensitiuæ: tertio loco de illis, quæ sunt animæ loco motiuæ. 1. De anima vegetatiua.

2. Acturi igitur de facultatibus animæ vegetatiuæ; primo loco agemus de ipsis facultatibus, & potentijs: deinde de vsu earum. ¶ Quod attinet ad facultates animæ vegetatiuæ; primùm expendemus, quot & quæ sint facultates illius? Secundo; vtrùm resurgemus cum facultatibus, & potentijs huius animæ? tertio loco; vtrùm eædem numero sint redituræ?

ARTICVLVS I.

Quot, & quæ sint facultates animæ vegetatiuæ?

§. 1.

Præmittuntur nonnulla.

1. 1. præmiss. PRo clara huius difficultatis explicatione nõnulla præmittenda sunt. Primum est; apud Aristotelem, si credendum est *Fernelio libro 5. suæ Physiologiæ cap. 12.* duo tantùm distingui genera facultatum, quibus nostrum corpus administratur, & regitur: naturalium, inquam, & animalium: etenim Aristoteles facultates animæ vegetatiuæ modò appellat naturales, modò vitales: Fernelius. Duo genera facultatum.

Conimbr. quasi facultatem vitalem à naturali non distinguat; quanuis oppositum *Conimbricenses 1. de Generat. cap. 5. quæst. 1 art. 1. in principio* tribuant Aristoteli: cæteri tamē omnes distinguent tria genera facultatū animæ cum Platone in Thymæo, quem *Medici tria* sequuntur omnes Medici, vt *Galenus 2.* *Galen.* *præsag. cap. 37. & lib. 9. Methodi. cap. 10:* *Fernelius.* *Fernelius lib. 5. citato cap. 3. 7. 12. & 13.* *Valesius.* *Valesius lib. 2. controuer. c. 15. & 18. Neemesius* *Neemesi.* *in lib. de natura hominis cap. 18.* probant *Auerroes.* *Auerroistæ, teste Fernelio; sequuntur* *Conimbr.* *Conimbricenses loco citato; docet Damascenus* *Damasc.* *libr. 2. de fide cap. 12. citatur Nyssenus* *Nyssenus.* *lib. 4. Philosophiæ cap. 18.* Quem librum apud eum non repiri: hi omnes facultatem vitalem distinguunt à naturali; & vtramque ab animali: & fortasse id non negauit Aristoteles.

2. *2. præmiss.* Præmittendum est secundò, controuersum esse; an facultas vitalis (qualis est facultas pulsatiua, & generatiua spirituū, vitalisque caloris) potiùs sit animæ sensitiuæ; an vero vegetatiuæ? de qua difficultate variæ inueniuntur opiniones: *1. opinio.* prima est eorum, qui & Aristotelem, & Auerroem sequuntur: hi enim eam referunt ad facultatem vitalem, teste *Fernelio in dicto cap. 13:* vbi sub facultate naturali duas species collocat, altricem scilicet & vitalem. *2. opinio.* Alij (Medici inquam cum Conimbricensibus) vitalem facultatem mediam faciunt: non tamen explicant, ad quamnam animā pertineat. Tertio loco: *3. opinio.* quidam hanc quæstionem faciunt dubiam pro vtraque parte: nam quod ad sensitiuam debeat referri, suadere videtur, quod vitalis facultas, non nisi in animalibus reperitur, vt explicat *Fernelius in dicto lib. 5. suæ Physiologiæ cap. 13. post principium n. 50. & latius cap. 16.* Quod verò ad vegetatiuam referenda sit inde videtur ostendi; quoniam omnis animalis operatio & motus est volūtarius: cum tamen facultas vitalis non sit voluntaria, sed naturalis; quod proprium est facultatum animæ vegetatiuæ. *4. opinio.* Quarto loco alij dicunt, facultatem vitalem per se & primo non conuenire animæ vegetatiuæ, bene tamen prout est in animali. Prior pars inde constat; quia hæc facultas in stirpibus minimè repiritur, vt Fernelius cum Medicis docet; quanuis Aristoteles oppositum insinuet. Posterior autem pars ex eo probatur; quoniam vt aduertit *Fernelius in dicto cap. 16.* *Fernelius.* facultas naturalis, quanuis sit animalibus, & stirpibus communis; in animalibus tamen est præstantioris ordinis, & dignitatis ob coniunctionem, quam habet cum facultate sensitiua; vnde illis præstantiorem nutritionem molitur; & eo meliorem quò animal est perfectius. Sicut igitur æstimatiuæ, vt est in homine, conuenit discurrere propter coniunctionem, quam habet cum potentia intellectiua; quod tamen non conuenit æstimatiuæ brutorum animalium: ita etiam vegetatiuæ animæ, vt est in animali, conuenit facultas ad quædam opera obeunda necessaria ad conseruationem facultatis tam naturalis, quàm animalis; & hæc dicitur facultas vitalis. Vltima sententia non inepta defendit primam sententiam Aristotelis, *Vltima opinio & vera.* vt scilicet potentia illa pertineat ad animā vegetatiuā non solùm, vt est in animali; sed etiam vt est in stirpibus, quam opinionem non ineptè defendes, si dicas facultatem vitalem etiam repiri in stirpibus: nam in illis, teste Aristotele, repiritur quædam pars inter radicem, & stipitem, quæ correspondet cordi in animalibus: & in hac residet facultas vitalis; imperfecta tamen; cum in illis non omnia munia obire possit, quæ potest cor obire: nec stirpes ad sui conseruationem indigent aut spiritibus, aut pulsu; bene tamen calore natiuo, & si exiguo, cuius officina est pars illa, quæ cordi proportionabiliter respondet.

§. 2.

Ponitur resolutio.

ADmissa igitur vltima sententia; facultatem vegetatiuam primum diuidemus in naturalem, & vitalem. 4. *Diuisio facultatū animæ vegetatiuæ.* Facultas vitalis (quæ consensu tùm Aristotelis, tùm omnium Medicorum in corde principaliter residet) plures complectitur facultates ad vitæ conseruationem necessarias: *Facultas vitalis.* scilicet virtutem pulsatricem: virtutem confectricem spirituū vitalium: & virtutem effectricem vitalis caloris; de quibus præter Medicos vide *Conimbricenses libro primo de Generatione capite quinto, quæstione 1. articulo 1. & 2.* *Conimbr.*

5. Facultas naturalis. Coni̇mbr. Naturales autem facultates sunt tres: nutritiua, augmentatiua, & generatiua: siue illę realiter, siue formaliter, siue solis officijs inter se distinguātur: de quo *Conimbricenses 2. de Anima cap. 4 in quæstione vnica.* Naturalem facultatem in corde residere docuit Aristoteles: eum tamen & Philosophi, & Medici relinqunt; voluntque eam residere in iecore; idque ea præcisa ratione, quod in iecore inest vis confectrix sanguinis, quod est aptum viuentis alimentum. At verò cum non vna, sed plures sint facultates naturales, non video, quomodò iecur sit propria illarum omnium sedes.

6. Melior opinio. Aptius igitur dicemus facultatem nutritiuam quoad propriam suam rationem (quæ posita est in actuali conuersione alimenti in substantiam viuentis) fusam esse per totum corpus: quia nulla pars corporis nutritione vacat. Et eadem ratione vis augmentatiua per totum corpus funditur: quia nulla datur pars corporis, quæ accretionem non subeat; saltem vsque ad statum: quo tempore augmentatiua te & opera comitatur nutritiuam.

7. Generatiua porrò sedem suam collocauit in testibus, vbi semen generationis instrumentum conficitur. Igitur vis generatiua sanguinis à facultate nutritiua, & à cæteris duabus omnino distinguitur, non solùm ratione, sed re ipsa: & inter virtutes, quæ dicuntur administrantes, est enumeranda: nam simul cum illis tota est in disponendo alimento, vt aptum sit in viuentis substantiam conuerti: & ob id in iecore duplex residet naturalis facultàs: vna; quæ est effectrix sanguinis: altera; quæ est nutritiua ipsius iecoris: nam & iecur ipso, quem genuit, sanguine nutritur, ex quo infero vim generatiuam, tùm sanguinis, tùm aliorum humorum (quæ consensu omnium Medicorum residet in iecore) annumerandam esse inter virtutes, quæ à Medicis appellātur administrātes: quęq; veluti operis famulæ, & administræ alentem facultatem iuuant, præparando alimentum, vt ex eo fiat nutritio.

8. Facultates administrātes. Dantur autem plures facultates administrantes, quæ non per totum corpus diffunduntur, sed peculiares habent sedes. Sunt autem quatuor; attrahens, concoquens, retinens, & spargens, vt cōmuniter dicitur. Alij cū Galeno tres alias addunt: appetentem scilicet, distribuentem, & secernentem: quæ tamen ad quatuor priores facilè reducuntur; de quo vt Medicos omittamus, satis sit videre Conimbricenses 1. de Generatione capite 5. quæst. 3. artic. 3. Ego his annumerandam puto facultatem sanguinis, & aliorum humorum effectricem: quia generatio sanguinis non est nutritio, sed alimenti præparatio. Ante omnes præparationes alimenti prima præparatio fit in ore, vbi cibus exceptus dentibus comminuitur, & suo modo decoquitur, & attractione gulę, seu ventriculi intus mittitur: cætera vide apud Medicos, quoa citant Conimbricenses loco citato.

ARTICVLVS II.

Vtrùm resurgemus cum facultatibus animæ vegetatiuæ?

§. 1.

Refertur opinio negans.

1. Opinio negans. Vtrùm enumeratæ animæ vegetatiuæ facultates reperiri debeant in corpore glorioso? est controuersia. Quidā negauere, vt refert *Suarius; inter quos est Palatius in 4. distinctione 43. disputatione secunda, §. Quamobrem videtur dicendum, pagina 25. columna 1.* in quo loco non tantùm asserit non ineptire, qui eas corpori glorioso negauerit; sed affirmat neminem eas corpori glorioso tributurum. Huius sententiæ videtur esse *Durandus in 4. distinctione 44. quæst. 2. num. 7.* dùm generaliter asserit, non reditura, quæ pertinent ad statum nutritionis, & generationis. Palatius. Durand.

2. Fundamentum. Vnicum fundamentum huius opinionis est: quoniam omnium istarum viriū vsus post resurrectionem cessabit, vt statim dicemus: non est igitur cur post resurrectionem maneant hæ facultates. Hæc consequentia probatur: primò; quia manebunt omnino otiosæ: secundò; quia cum propter solum vsum importent per fectionem, eo sublato nullam perfectionem importabunt. Tertiò; quia ob hanc rationem vis augmentatiua omnino de-

 finit,

finit, cum viuens peruenit ad statum : & genesatiua, cum corpus senio languescit, vt docet Fernelius libr. 5. Phytiologiæ cap. 3: & plerique affirmant hanc fuisse sententiam Galeni : & satis videtur insinuare in libro de naturalibus facultatibus cap. 7.

§. 2.

Asseritur pars affirmans.

3. Affirmans est vera. PArs tamen affirmans est communis inter Theologos *in 4. dist. 44. teste Suario:* satis est de mente *Diui*
D. Thom. *Thomæ ibidem quæst. 1. artic. 2. quæst. 1. ad*
Ferrar. *primum, & 4. contra gentes cap. 81. ad se-*
Aegid. *cundam obiectionem, vbi Ferrariensis, §. Circa quartum dictum, prabat Aegidius in 2. dist. 8. quæst. 2. artic. 1, dub. 1. Expressè So-*
Sotus. *tus in 4. distin. 44. quæstione vnica artic. 5. conclus. 2.* affirmans has potentias futuras esse in beatis absolutissimas, & perfectis-
Abulen. simas. Adde *Abulensem in cap. 22. Matth.*
Angles. *quæst. 248. ad primum. Consentit Angles*
Suar. *in quæst. de resurrect. art. 6. diffic. 5. Suarius 2. tom. ad tertiam partem disp. 47. sectione 5.* quo in loco asserit oppositam sententiam non solùm falsam esse, sed etiam temerariam.

4. Confirmatur ex Aug. Pro hac verissima sententia expendo Augustinum, qui plerisque in locis potentiam edendi, & bibendi tribuit corporibus gloriosis : denegata tamen cibi & potus indigentia: ita libr. 13. de Ciuitate Dei cap. 22. ita inquiens : *A corpore glorioso edendi, & bibendi potestatem non esse auferendam, sed indigentiam, ac necessitatem cibi & potus.* Rursus ait: *Corpus gloriosum possibilitate quidem vesci posse, non necessitate* epistola 49. ad Deo gratias ita ait: *Corpus gloriosum imperfectæ felicitatis erit, si cibos sumere non potuerit: & præterea si cibis indiguerit.* Quod etiam affirmat sermone 147. de Tempore c. 2. ita inquiens: *Si desideraret manducare, egeret : si manducare non posset; minus valeret: quod Christus manducauit, potestatis fuit, non egestatis.* Autor etiam libri de mirabilibus sacræ Scripturæ apud Augustinum lib. 3. cap. 14. ita ait : *Resurgent corpora non gustatura sano sensu creditur possibilitatem edendi ci-*
Glossa. *bos, si necesse fuerit, habitura.* Eandem po-
Beda. testatem corpori glorioso tribuunt Glossa ordin. & Beda ad caput vltimum Lucę dùm agunt de mãducatione Christi. Iam verò facultas edendi. & bibendi simul cũ suo actu ad animam vegetatiuam pertinet, vt inferiùs ostendemus. Quod autem dicitur de hac potentia edendi, & bibendi, cur dici non debet de cæteris omnibus animæ vegetatiuæ potentijs?

Ratione id ipsum ostenditur : quoniã 5.
si potentiæ naturales animæ vegetatiuæ 1. ratio.
nihil aliud sunt, quàm singularum partium temperamentum, vt *Galenus sæpè*
docuit scilicet Aphorismo 2. & 34. & in li- *Galenus.*
bro de natura humana; in libro item de præsagatione ex pulsibus; atque etiam *in libro de plenitudine: denique in libro de elementis;* quem plures sequuntur : cum temperamenta in corporibus gloriosis admittantur; non possunt non admitti huius generis facultates. Porrò si cum communiori sententia, & veriori facultates naturales, & vitales animæ vegetantis sunt simplices quædam qualitates actiuæ, & naturales quædam proprietates animæ, prout informat corpus (quæ est omnium Philosophorum sententia, & inter Medicos magis recepta, de qua *Fernelius libr. 2. de*
abditis rerum causis cap. 5. vtique tales po- *Fernelius.*
tentiæ ad veritatem, & integritatem naturæ humanæ pertinebunt : sine quibus natura humana naturaliter manet imperfecta : ob quam causam à generante simul cum ipsa humana natura tribuuntur, tanquam quid ad perfectum eius esse naturaliter conueniens. Ergo si natura humana resurgeret sine istis facultatibus, necessariò resurgeret imperfecta, ac veluti monstruosa : quod de corpore glorioso dici non potest : maximè cum omnia resurgent, quæ ad naturalem naturæ humanæ integritatem spectant. Et profectò de his potentijs dicere possumus, quod de potentia edendi dixit Augustinus : si corpus gloriosum nutriri desideraret; egeret: si se nutrire non posset; minus valeret; essetque imperfectæ felicitatis.

Secundò confirmatur ratione D. Tho 6.
mę: quia facultates, & virtutes à posterio 2. ratio.
ri optimè demonstrantur ex proprijs instrumentis: instrumenta enim à natura tribuuntur propter potentias, & earum operationes. At corpora gloriosa cum omnibus, & corporis facultatum animæ vegetatiuæ instrumentis resurgent: cum ven-

ventre, inquam, corde, iecore, cæterisque
animæ vegetantis instrumentis, quibus
ad suas operationes obeũdas in hac vita vti
tur, vt ex superioribus certissimè cõstat.
Ergo resurgent cum facultatibus illorũ
instrumentorum.

Postremò; quia nihil est, cur hæ facul-
7. Vlt. ratio. tates corpori glorioso denegentur; nam
cum sint naturales vires, pertinent ad per
fectionem saltem actus primi ipsius viuẽ-
tis. Quod ex eo ostenditur; quia corpora
illa, si eis careant, erunt in pura potentia,
quæ appellatur essentialis: hæc autem po
tentia denotat imperfectionem oppositã
perfectioni actus primi; cuius perfectio
spectat ad naturalem integritatem agen-
tis. Cum igitur sit naturalis quædam per
fectio corporis humani, cur corpori glo-
rioso denegabitur? etenim non repugnat
impassibilitati; sicut nec illi repugnat acti
uitas primarum qualitatum, vt iam dixi-
mus.

At inquies: impassibilitati corporis
8. gloriosi repugnant actiones harum facul
1. Obiectio soluitur. tatum: cur igitur non repugnabunt ipsæ
facultates? Augustinus in locis superius
citatis negat hanc cõsequentiam: etenim
indigentia cibi, & actualis nutritio repug
nant corpori beato: non tamen illis re-
pugnat potentia, & facultas ad sumendũ
cibum. Similiter etiam Christo Domino
viatori ratione indecẽtiæ repugnabat ac-
tus generationis; & omnis ęgritudo: in eo
tamen inerat potentia generandi, & po-
tentia ad ęgritudinem. Præterea corpus
gloriosum ab intrinseco erit alterabile, &
corruptibile, vt dicemus; cui tamen repu-
gnabit omnis corruptio, & alteratio.

Rursus dices: cessabunt actiones harũ
9. facultatum. Ergo non est cur restituãtur
2. Obiectio soluitur. ipsæ facultates. Respondetur consequen-
tiam istam esse prorsus inutilem, & vitio-
sam in membris, quæ sunt instrumenta
harum facultatum, vt ostendunt *Tertul-*
Tertull. *lianus in lib. de carnis resurrectione c. 60. &*
Hierony. *Hieronymus in Epistola 61. ad Pamachium*
Anselm. *cap. 11: & Anselmus in libro similitudinum*
D. Thom. *cap. 52. D. Thomas in 4. dist. 44. q. 1. art. 2. q.*
1. ad 1. quem cæteri Theologi sequuntur:
& satis ostendunt instantiæ immediatè ad
ductæ: quibus adde; quoniam in viatori-
bus confirmatis in gratia, est potẽtia pec-
candi; quæ tamen ad actum nunquam re
ducetur.

§. 3.
Soluitur fundamentum aduersarium.

EX dictis iam patet negandam esse 10.
consequentiam argumenti, quo ad Ad funda-
uersarij nitũtur, quã nos in simili su mentum.
perius negauimus. Cuius prima probatio
nihil officit, vt aduertit *D. Thomas in 4.* D. Thom.
dist. 44. q. 1. ar. 2. q. 1. ad 1: quoniam faculta
tes illæ, cum sint actus primi, non solùm
habent ordinem ad operari; sed etiam ad
perficere subiectum in esse virtuoso ad
operandum: vnumquodq; enim prius est
in actu primo ad operandum, quam ope-
retur: iam verò habere vim ad operandũ,
etiã seclusa operatione, est pefectio natu-
ralis subiecti, vt patet ex locis August. ad-
ductis in §. 2. dum ait in beatis non posse
edere, & bibere, dicere impotentiam, &
felicitatem imperfectam: vnde possessio
harum facultatum, etiam seclusis actibus,
grata erit ipsis beatis, vt expresse docet
D. Anselmus supra citatus: quę possessio
etiam ob id erit grata, quia ostendit Dei
Sapiẽtiam, quę declaratur in opificio hu-
mani corporis tot facultatibus prędit. Si-
mul etiam ostendit diuinam bonitatem,
quæ naturales corporis terreni facultates
ita reformauit, vt perfectionem actus pri
mi ab imperfectionibus actus secũdi mi-
rabiliter separauerit. Tertio etiam modo
potest Philosophice elidi hæc prima pro
batio: quoniã otiosum non dicitur. quod
suum finem aliquando, & in aliquibus in
diuiduis iam obtinuit.

Ad secundam consequentiæ probatio 11.
nem dicendum est singulas facultates ha Ad 2.
bere suam entitatiuam perfectionem per
relationem transcendentem ad actum se-
cundum, quæ semper manet, quantum-
uis nullus vnquam actus detur; quia ex
sua natura semper est principiũ talis actus.
itaque facultas in actu quidem signato
habet suam perfectionẽ in ordine ad vsũ;
non tamen in actu exercito: ob quam ra-
tionem sine vllo actuali vsu suam perfe-
ctionem retinet.

Ad tertiam probationem negandum 12.
est *Galeno, & Fernelio*, quod sumitur in Ad 3.
antecedente, quod negant *Conimbricenses* Galen.
libro 2. de Anima c. 3. q. 1. art. 2. ad primum. Fernelius.
Quod verissimum est, licet cum Galeno, Conimb.
Fernelio, & alijs existimes tres illas po-
tentias esse realiter distinctas: hac enim

 sup-

ſuppoſita opinione argumentũ retorque-
tur in aduerſarios: cum vtraque illa po-
tentia naturaliter maneat; quãuis neutra
ad actum naturaliter reduci queat.

ARTICVLVS III.

Vtrùm potentiæ animæ vegetatiuæ redituræ ſint eædem numera?

1. Negatio. VTrùm potentiæ naturales,& vita-
les animæ vegetatiuæ eædem nu-
mero debeant redire? non ſatis
conſtat. Negabunt, qui putant ſemel
corruptum, nec diuina potentia poſſe
redire idem numerò. Ex his verò
Sotus. authoribus, qui hoc fundamentum im-
D. Thom. probant, negantem partem probauit *So-
tus in 4. diſt 44. q. vnica art. 1. ad. 2.* Nec de-
erit, qui putet hanc ſententiam fuiſſe *D.
Thomæ ibidem q. 1. art. 1. q. 2. ad 3. & 4. cõ-
tra gent. cap. 81. ad ſecundam obiectionem, &
2. Opuſculo 2. cap. 154.*
Non admittitur. At nec D. Thomas illis in locis id do-
cuit; nec ſententia eſt ſatis probabilis. Pri-
mũ patet; quia D. Tho. in illis locis docet
diuerſitatem numericam illarum faculta-
tum non tollere identitatem numericã
hominis reſurgentis: & ob id non eſſe de
ratione eſſentiali reſurrectionis, quod re-
deant eædem numero facultates. Quod
libenter admittimus; cum quo tamen aſſe-
rimus illas de facto eaſdem numero fore
redituras; quia hoc cedit in maiorem re-
ſurrectionis perfectionem, vt in ſuperio-
3. ribus ſæpe aduertimus.
Affirmans opinio vera Quare merito affirmantẽ partem pro-
bauerunt *Palatius in 4. diſt. 43. diſp. 2. pag.*
Palatius. *25. col. 1. in principio, & fine, & Suarius 2.*
Suarius. *tom. ad 3. p. diſp. 44. ſect. 3. §. 2. de vnitate nu-
merica pag. 814. col. 1:* nam facultates ani-
mæ ſenſitiuæ eædem numero redire de-
bent, vt inferius ex ſacris literis efficaci-
ter deducemus.

QVÆSTIO III.

De vſu facultatum animæ vegetatiuæ.

DVbitari poteſt, vtrùm vſus facul-
tatum animæ vegetatiuæ futurus
ſit in corpore glorioſo? cum verò
ſupra quæſtione præcedente art. 1, admi-
ſerimus duplicem animæ vegetatiuæ fa-
cultatem: vnam naturalem; alteram vita-
lem: de vſu vtriuſque ſpecialiter agendũ
erit. Quare primus articulus aget de vſu
facultatis naturalis. Secundus de vſu
facultatis vitalis. Quia verò controuerſia
eſt; an manducatio pertineat ad animam
vegetatiuam, an verò ad ſenſitiuam? et ſi
ad vegetatiuam pertinet, dubium eſt; an
pertineat ad potentiã naturalem; an verò
ad vitalem: pro explicatione huius diffi-
cultatis de manducatione ſequentes arti-
culos excitabimus? Tertius, igitur ar-
ticulus inquiret de vera, & propria ratio-
ne mãducationis? Quartus; an illa per-
tineat ad animam vegetatiuam; an ad ſo-
lam ſenſitiuam; an verò ad loco motiuã?
Quintus; an pertineat ad potentiam natu-
ralem; an verò ad vitalem? Sextus; an
Angeli vere mãducauerint? Septimus;
an Chriſtus Dominus verè comederit
poſt reſurrectionem? Vltimus tãdem;
an beatis poſt reſurrectionem manduca-
tio ſimpliciter repugnet?

ARTICVLVS I.

Vtrùm vſus facultatis naturalis maneat in corpore beato?

QVod in corporibus beatorum fu- 1.
turus ſit vſus omnium facultatũ Opinio Sar-
animæ, tùm vegetatiuæ, tùm ſen- racenorũ &
ſitiuæ, tùm etiam loco motiuæ, exiſtima- Iudæorum.
uerunt Sarraceni atq; Iudæi, qui beatitu-
dem in delicijs carnis, gulæ, & luxuriæ tur-
piter poſuerunt: quorum opinionẽ ap-
probauerũt Chiliaſtæ ſiue Millenarij, qui
voluerunt beatos omnes per mille annos
in terris cum Chriſto eſſe victuros corpo-
reis delicijs affluentes. Hi igitur omnes in
beatis reſurgentibus admiſerunt omnes
actus animæ vegetatiuæ. At horum deli-
ria iam late impugnauimus in 2. tom. lib.
12. dũ cõtra Millenarios diſputauimus.
Nos igitur qui iuſtorum reſurgentiũ 2.
veram gloriam corporum, immortalitatẽ Negatio.
& ſummam ſpiritualitatem cum Paulo 1.
Corinth. 1. diuina reuelatione agnoſci-
mus, & confitemur; omnes naturalium
vegetatiuæ animæ facultatum functiones
à corpore glorioſo penitus ablegamus; ge-
nerationem. ſ. nutritionem, & augmentũ;
idque cum communi Theologorum ſen-

D. Thom. Abulens. Suarius. tentia, de qua *D. Thomas in 4. dist. 44. q. 1. art. 3. q. 4. vbi Socus q. 4. art. 5. concl. 2. Abulensis in cap. 22. Matth. q. 248. Suarius 2. tomo ad 3. p. disp. 47. sect. 5. §. Addendum est*, vt alios in re notissima omittamus.

3. Eis sententia Patrum. Quæ fuit communis Patrum doctrina, dum membra corporis nostri harum facultatum instrumenta ab istis operationibus, & officijs liberāt, vt videre est apud Tertull. Hieron. August. *Tertul. in lib. de Resurrectione carnis c. 60, cum sequentibus: Diuum Hieronymum Epist. 61. ad Pamachium cap. 11. & contra Millenarios in Proemio libri 18. in Isaiam, & lib. 14. in Ezechielem in fine: Augustinum libr. 13. de Ciuitat. Dei cap. 20. & 22. & in Epist. 49. ad Deo gratias. Adde Authorem libri de Mirabilibus Sacræ Scripturæ lib. 3. cap. 14.* Glossa. Beda. *Glossam Ordinariam, & Bedam in capit. 24. Lucæ cum plerisque alijs*, quos longū esset enumerare: qui omnes ad hunc sensum explicant spiritualitatem gloriosorū corporum, quam Paulus 1. Corinth. 15. contra posuit animalitati, in qua fuerunt per mortem seminata; quia iam nec ad sui cōseruationē indigebunt restauratione per nutritionem; nec generatione ad humanæ speciei conseruationem: cum enim futura sint impassibilia, & immutabilia, nulla, aut sui, aut speciei humanæ restauratio ne indigebunt: in quo etiā posita est Angelica similitudo, quam illa corporā sunt habitura, de qua Christus: *In resurrectione erunt homines sicut Angeli Dei.*

4. Alia ratio. Ex eo etiam operationes istarum facultatum repugnabunt illis corporibus; quia naturaliter nō fiunt sine aliqua corporali alteratione, & mutatione proprij corporis: quæ duo impassibilitati illorum corporum repugnant.

5. Soluitur obiectio. Nec huic resolutioni obijci potest māducatio Christi post resurrectionem; quia manducatio proprie loquendo non est actus facultatis naturalis animæ vegetatiuæ, vt patebit ex art. 5.

ARTICVLVS II.

Vtrùm in beatis post resurrectionem erit vsus facultatis vitalis?

1. Pars negatiua, quod in beatis post resurrectionem de facto non maneat vsus facultatis vitalis animæ vegetatiuæ, est concors omnium Thelogorū sententia: quæ inde facile probatur: quia noua caloris vitalis, vitaliumque spirituū generatione post resurrectionem opus non erit. Nulla enim dabitur, aut caloris vitalis, aut spirituum vitalium dissipatio, sed perpetua vtriusque in debita proportione cōseruatio propter dotem impassibilitatis. Nulla similiter dabitur necessitas actualis pulsationis, quæ à corde per arterias proficiscitur: quia nulla tūc erit, aut spirituum penuria, nobis spiritibus pulsatione generatis resarcienda: aut frigida calida ve intemperies, quam cor attracto extrinseco aere refrigerare, & temperare postulet. Nulla denique erit aliena substantia feriens cor sua maligna qualitate, quā cor ipsum à se suo motu nitatur expellere: quæ sunt tres causæ generales pulsus, de quibus *Fernelius lib. 3. suæ Pathologiæ cap. 1. & 3. & lib. 6. Physiologiæ c. 17. & 18.* Fernelius.

2. Non erit respiratio. Vnde nec respirationis erit vsus: quia nulla, aut refrigerandi caloris, aut restaurandi spiritus erit necessitas: ob quas causas natura respirationē introduxit, de quibus latè *Fernelius in dicto cap. 18. & Conimbricenses 2. de Anima cap. 8. q. 3. art. 2. & in paruis naturalibus in lib. de respiratione cap. 3.* vt omittamus cæteros, tam Medicos, quam Philosophos. Fernelius. Conimb.

Quomodo autem beati sine respiratione loqui poterunt? inferius suo loco ostendemus.

ARTICVLVS III.

In quonam posita sit vera, & propria ratio manducationis?

1. De ratione manducationis. Quia contra resolutionem præcedentis articuli excitatur difficultas sumpta ex mãducatione, qua Christus post resurrectionem cum discipulis manducauit; vt constat Lucæ vltimo, & Actorum 1. vt omnia facilè intelligantur, oportet præmittere: in quonam posita sit vera, & propria ratio manducationis?

2. 1. Opinio. De proposita quæstione variæ sunt opiniones. Prima opinio ad veram, & propriam rationem manducationis tres actiones requirit, & admittit: masticationem scilicet cibi: eiusdem mansi traiectionem ad stomachum: & conuersionem illius

lius in ſubſtantiam ipſius comedentis. Addunt huius opinionis authores veram, & propriam rationem manducationis per ſe poſitam eſſe in vltima actione conuerſionis. Ita *Durandus in 2.diſt.8.q.2.& in 3.d. 22.q.6.ad 2.& in 4.diſt.11.q.3.nu.5.Vualdenſis 2.tom.de Sacramentis q.71.& ſatis videtur conſentire Scotus in 2.diſt.8.q.1.litera G.& ibidem Liquetus, atque Gabriel q.1.ar. 4.diſt.2.* dum ad defendendum manducationem Chriſti fuiſſe veram, & propriã, admittunt cibum ab eo ſumptum fuiſſe conuerſum in illius ſubſtantiam.

Duraud. Vualdenſ. Scotus. Liquetus. Gabri.

3. Non recipitur.

Hæc tamẽ opinio explodenda eſt; cũ fundamentum habeat ſatis alienũ à Philoſophia: etenim comeſtio non eſt confundẽda cum nutritione, ſed diſtinguenda potius, vt benè aduertit *Suarius 2. tom. ad 3.p.diſp.47.ſect.5. ad finem, §. In primis ergo dicendum*: nutritio enim eſt quid poſterius comeſtione, & ab ea ſeparabile, vt etiam aduertit *Cumelius prima parte q. 51. art. 3.* nã qui cibũ ſumptũ continuo euomit, verè illum dicitur comediſſe abſque vlla illius in ſubſtantiam comedentis conuerſione; quod vulgo eſt receptiſsimum. Accedit etiam; quia comeſtio apud Medicos eſt prima cibi præparatio ordinata ad nutritionem; quod etiam teſtatur *Ariſtoteles 2.de partibus animaliũ cap.3.* Quin verò ex quorundam ſentẽtia in comeſtione fit prima cibi concoctio: & inde eſt, vt potentia ad comedendum inter potẽtias nutritiuæ adminiſtrantes enumeretur. Quare diſtincta eſt à nutritiua, nec illam eſſentialiter includit, ſed ad eam, tanquã ad diſtinctam ordinatur.

Suar. Cumel. Ariſt.

4. 2. Opinio.

Secunda opinio ad veram, & formalẽ rationem comeſtionis duas actiones per ſe requirit: nimirum attritionem cibi factam in ore motu maxillarum, quæ dicitur maſticatio, & eiuſdem cibi traiectionem in ventrẽ per æſophaga ſiue guttur. Iſta eſt cõmunis reſolutio, imò ab omnib⁹ ferè approbata ita *Alẽſis, Scotus, Gabri. Baſſolius. Richardus D. Thomas, Aegidius, Sotus, Cumelius, Molina, Angles, Ianſenius, & Conimbricenſes. quos inferius citabimus art.6.& 7.* At tamen licet hi omnes conueniant, quòd ad verã rationem comeſtionis duæ illæ actiones per ſe ſint neceſſariæ; non conueniunt tamen, an attritio cibi in ore, & traiectio eius in ventrem debeat fieri vere, & realiter; ita vt vero ore atteratur, & in ventrem tranſmittatur; an ſatis ſit, quod hæc apparenter fiant quoad os, & ventrem? etenim *Alenſis, Scotus, Gabriel, Baſſolius, & Richardus* putant ſatis eſſe, quod hæc ſint apparentia. Cæteri tamen omnes oppoſitum docent, vt oſtendemus *inferius art.5.6.& 7.*

Authores huius opinionis.

In quo non conueniunt.

5. 3. Opinio vera.

Tertia adhuc eſt opinio, quæ ad rationem manducationis propriè ſumptę ſolũ requirit traiectionem cibi ab ore ad ſtomachum per organa vitæ, id eſt per æſophagum, & guttur: quæ fuit opinio *Maioris in 2.diſt.8.q.1.ad 4.argumentum contra primam concluſionem.* Quam opinionem ego puto in rigore eſſe veriſsimam. Argumentum inde ſumo; quoniam ratio bibitionis per ſe primo poſita eſt in traiectione aquæ motu animali, & vẽtriculi attractione naturali. Prætetea; quia ſi quis cibum in ore poſitum abſque vlla illius attritione, ſed per ſolam vitalem attractionẽ in ventrẽ traiecerit, verè, & propriè dicetur illum manducaſſe: vnde ſi quis hoſtiã conſecratam abſq; vlla eius attritione traiecerit, verè eam dicetur manducaſſe. Vnde verè gratiam ſacramentalem recipiet. Quare attritio cibi ad manducationem cõmuniter requiritur, tanquam præuia diſpoſitio, vt cibus melius deglutiatur; quãuis eſſentialiter ad veram manducationẽ non ſit neceſſaria.

Maior. 1. Ratio. 2. Ratio.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm manducatio pertineat ad animam vegetatiuam, an verò ad ſenſitiuã, & loco motiuam?

1. Opinio Suarij.

DVbitationem fecit *Suarius in 2. to. ad 3.p.diſp.47.ſect. 5.in fine*; dum ait comeſtionem, ſi propriè loquendum ſit, non eſſe actum animæ vegetatiuæ; ſed animæ, tùm ſenſitiuæ; tùm loco motiuæ fit enim motu locali vitali, atque guſtatione.

2. Oppoſita ſententia

Sed guſtationem ad animam vegetatiuam pertinere expreſsè docet *D. Thom. 3.p.q.55.art.6.in corpore, & in 2. diſt. 8.q. 1,art.4.q.1.ad 1.& poſt eum Lyra in capit. vltimo Lucæ dum agit de manducatione Chriſti.& probat Angles in 2.diſt. 8.q.3. dif. 2.* Quæ opinio communiter probatur: quia cibi præparatio ordinata à natura ad nutritionem incipit à comeſtione, vt docẽt

D. Thom. Lyra. Angles.

omnes

Ariſtot. omnes Medici cum Ariſtotele 2. *de partibus animalium cap.* 3. Quin potius prima cibi decoctio fit in ore, dum cibus maſticatur, vt ex *Auicena, & ex mente Galeni oſtendit Valeſius lib* 1. *controuer. cap.* 13. Iā verò præparatio alimenti pertinet non ad ſenſitiuam animam, aut ad loco motiuam; ſed ad vegetatiuam: ob quam ratiōnem potentia comedendi enumeratur inter potentias adminiſtrantes nutritiuę; de quo vide Conimbricenſes t. de Generat. cap. 5. q. 3. art. 3. & ſatis explicat Ariſtoteles in dicto cap. 3. de partibus animaliū: dum calorem naturalem accōmodat omnibus partibus, ſiue potentijs, quæ notritiuæ adminiſtrant: iam verò calor naturalis ad animam vegetatiuam abſque dubio ſpectat.

Auicena. Galenus. Valeſius.

3. Cōciliatur Hæc tamen controuerſia ita eſt conciliand a, vt comeſtio formaliter ſit actus potentiæ loco motiuæ, quæ ex intentione naturę adminiſtrat potētiæ nutritiuę, tāquam potentia naturalis illius: quod ſatis probant ea, quæ pro D. Thoma adduximus: etenim potentia loco motiua (vt inferius ſuo loco dicemus) adminiſtrat, tùm animæ vegetatiuæ, tùm ſenſitiuæ: & prout adminiſtrat ſenſitiuæ, dicitur potē tia loco motiua animalis, quia prærequirit antecedentem cognitionem, & ſubijcitur imperio voluntatis: vt verò adminiſtrat vegetatiuæ appellatur potentia naturalis; quia ſolo naturæ impetu agit, nec per ſe. & neceſſario requirit cognitionem præcedentem. Non negarem tamē comeſtionem ſumptam pro cibi attritione. & diuiſione poſſe etiam habere conc o mitātem potentiam loco motiuam animalem; quia poteſt fieri præcedente cognitione. & imperio voluntatis: quod etiam continget in cibi traiectione ad ventriculum: ſed cum hoc per ſe non requiratur; non dixerim comeſtionem propriè pertinere ad animam ſenſitiuam, vt talis eſt.

ARTICVLVS V.

An comeſtio per ſe pertineat ad potentiam vitalem animæ vegetatiuæ; an verò ad naturalem?

1. Opinio. HAne quęſtionem dubiam faciunt, quæ de comeſtione varij ſcribunt: nam quod comeſtio non ſit operatio vitalis, expreſsè docent *Scotus in* 2. *d.* 8. *q.* 1. *E, F. Baſſolius ibid q.* 1. *art.* 3. *Gabriel q.* 1. *art.* 3. *concl.* 2 *& artic.* 4 *dub.* 2. nec ab hac ſententia lungè abeſt *Richardus in eodem loco art.* 1. *q.* 5. *ad* 2. dum ait, diuiſionē cibi, & illius traiectionē ad ſtomachū fieri in nobis ab anima, non prout eſt forma corporis; ſed prout eſt motor illius: iam verò actio dicitur vitalis, prout eſt ab anima, quæ vt informans corpus eſt illi ſubſtantialis vita.

Scot. Baſſol. Gabriel. Richard.

2. Non recipitur ab alijs. Hanc opinionem alij nō recipiunt; ſed impugnant: quia negari non poteſt comeſtionē proprie ſumptam pro cibi attritione in ore, & illius traiectione in ſtomachum eſſe actum vitalem: id enim omnes, tanquam notiſsimum ſuppununt nō ſolum de comeſtione quatenus includit nutritionem, vt quidam volunt, ſed etiam de comeſtione, vt ſolum includit cibi maſticationem per motum luralem maxillarum, eiuſque traiectionem in ſtomachū: id autem multis confirmant. Et primo; quia illi duo motus, vel fiūt ab anima mouente organa, & inſtrumenta inſtituta ad comedendum: vel ab aliquo motore extrinſeco nobis aſsiſtente. Hoc poſterius ſine ingenti temeritate, apertoque delyrio dici nō poteſt; ſi verò cōcedatur prius, neceſſario infertur comeſtionem, quæ à viuente fit, eſſe actum vitalem: fit enim ab anima principio vitæ mediantibus vitalib⁹ inſtrumētis. *Vnde Ariſt.* 2. *de partib. animalium cap.* 3. omnes iſtos motus tribuit ori: dum ait, os cibum diuidere, guttur autem illū ad ventrem traijcere, tanquam vera inſtrumenta animæ ad actiones iſtas exercendas: quod ſignificant illi Philoſophi, qui os appellant cocum, qui cibum in ventrem, tanquam in lebetem tranſmittit: illi etiam, qui linguam appellant manum ventriculi, vt quæ à ventriculo, tanquam à principali agente moueatur.

Ariſto.

3. Occurritur obiectioni. Nec valet, ſi dicas cum Richardo vtrāque illam actionem fieri ab anima; nō tamen vt eſt forma corporis (qua ratione eſt vitæ principiū) ſed quatenus eſt corporis motor: non valet, inquam; quia anima, quæ eſt pars viuentis, non poteſt mouere corpus, niſi prout eſt illius forma: nulli enim inſtromento vitę extrinſecus aſsiſtit, ſed intrinſecus per actualem illius informationem, ſub qua ratione ſemper

1. Ratio.

eſt

eſt vitæ principium, largiens vitalitatem omnibus actionibus, quas elicit, vt eſt corporis forma.

4. 2. ratio. *Cyrill. Alexand.* Deinde id ipſum cõfirmatur expreſſa authoritate *Cyrilli Alexand. lib. 12. in Ioãnem cap. 59.* vbi affirmat Chriſtum, dum poſt reſurrectionem cũ diſcipulis comedit, voluiſſe diſcipulos ad fidem inducere ſigno, quod ſoli corpori viuenti conuenit; ita inquiens: *Comedit allatam ſibi partem piſcis, quæ res vino ſolùmmodo corpori congruit.* Et profectò niſi illa Chriſti cum diſcipulis comeſtio fuiſſet vitalis operatio, nec ſola per ſe, nec ſimul cum alijs argumentis probare poſſet Chriſtum poſt reſurrectionem eſſe verè viuentem: quod tamen Chriſtus diſcipulis tot ſignis, & argumentis perſuadere volebat.

5. Explicatio auctoris. Sed contrauerſia iſta in equiuoco laborat: ſublata autem equiuocatione omnia conſentiunt. Aduertendum eſt iigtur actum duobus modis dici poſſe vitalem. Vno modo abſolute, prout actus vitalis dicitur, qui eſt à principio vitæ, nimirũ animæ, vt eſt notiſsima Philoſophia. Altero modo; vt in anima vegetatiua diſtinguitur ab actu naturali eiuſdem animæ: etenim omnes Philoſophi non ſolũ potentias animæ vegetatiuę diuidũt in naturales, & vitales; ſed etiã actus illi' diuidũt in vitales, & naturales, vt patet ex ijs, quæ diximus *q. 2. huius libri art. 1. & 2.* in qua diuiſione vitalis, tam potentia, quã actus, non accipitur primo modo, ſ. pro potentia, & actu, qui eſt ab anima, principio ſubſtatiali vitę: etenim in hoc ſenſu dubitari non poteſt, & omnes potentias animæ vegetatiuę eſſe vitales, & omnes illius actus: nec Scotus, & illi, quos citauimus, in hoc ſenſu, aut negarunt, aut negare potuerũt comeſtionem ſumptam pro cibi maſticatione, tũm pro illius traiectione in ſtomachum, eſſe actum vitalem: & in eodẽ ſenſu impugnatores Scoti euidenter demõſtrant comeſtionem eſſe actum vitalem, vt facile videbit, qui vim argumentorum expenderit.

Actus 2. modo dicitur vitalis.

Non ſumitur hic primo modo.

6. In poſteriori ſenſu reſoluitur dubitatio. Porrò ſi quæſtio in poſteriori ſenſu explicetur; ad eam reſpõdendũ eſt comeſtionem non eſſe actum vitalem animæ vegetatiuæ; ſed ſolũ naturalem: etenim facultas vitalis continet tres virtutes; ſc. pulſatricem: confectricem ſpirituum; & effectricem caloris naturalis; ad quas virtutes comeſtio non pertinet: ſed immediatè, & proximè ad virtutem nutritiuã, quæ eſt facultas naturalis, non verò vitalis. Conſtat enim ex dictis comeſtionem eſſe potentiam adminiſtrantẽ nutritioni.

ARTICVLVS VI.

An Angeli verè manducauerint?

QVod Angeli, dùm in corporibus aſſumptis leguntur manducaſſe (Thobiæ 12.) verè & propriè manducauerint, plures affirmant: hæc fuit opinio *Alenſis 2. p. q. 35. memb. 2. & 3. p. q. 22. art. 3. ad finem, probat Scotus in 2. diſt. 8. q. 1. litera E. F. Gabriel ibidem q. 1. art. 3. concl. 2. & art. 4. dub, 2. Baſſolius q. 1. art. 3. nec longè abeſt Richardus ibidem art. 1. q. 5. ad 1. & 2.* dùm admittit Angelos illos verè & propriè cibos illos maſticaſſe, & intra ventrem verè traieciſſe. Quæ opinio primo videtur confirmari authoritate Auguſtini: nam epiſtola 49. ad Deo gratias ita ait: *Cum Angelos legamus eiuſmodi eſcas, eodemq; modo ſumpſiſſe, non ficto & innani phantaſmate, ſed manifeſtiſsima veritate.* Idem etiam affirmat *libr. 13. de Ciuitate Dei cap. 22.* Deinde confirmatur ratione: quia (vt aiunt) vera & formalis ratio manducationis præciſe poſita eſt in diuiſione cibi motu locali maxillarum, eius traiectione in ventrem; ſiue corpus vere ſit animatum, ſiue ſolum apparenter: in hac enim ſunt opinione: quare cõcludunt Angelos in corporibus aſſumptis veriſsimè manducaſſe; non veritate indigentię; ſed veritate poteſtatis; quia verè habent potentiam ad manducandum.

1. Opinio affirmans. *Alenſis. Scotus. Gabriel. Baſſolius. Richard.*

Confirmatur ex Auguſt.

Probatur ratione.

Oppoſitam tamen ſententiam probat communior Theologorum conſenſus: ita *D. Thomas 1. part. q. 51. art. 3. ad 5. & in 2. diſt. 8. q. 1. art. 4. q. 1. ad 1. & in 3. diſt. 21. q. 1. art. 4. q. 4. ad 3. Aegidius in 2. diſt. 8. q. 2. art. 1. dub. 1. Durandus ibidem q. 2. & in 3. diſt. 22. q. 6. art. 2. n. 10. Maior in 2. diſt. 8. q. 1. arg. 4. contra 1. & Angles ibidem q. 3. difficult. 2. Sotus in 4. diſtin. 44. q. vnica, art. 5. ad finem, §. Poſtrema tamen ambiguitas, Cumelius, & Molina 1. p. q. 51. artic. 3. Ianſenius in concordia cap. 147. Suarius 2. tom. ad 3. p. diſp. 44. ſect. 1. ad finem, Conimbricenſes in 2. de Anima cap. 1. q. 1. art. 7. ad 6.* qui omnes volunt Angelos in corporibus aſſumptis nec verè & propriè manducaſſe, nec manducare poſſe.

2 Opinio negans. *D. Thom. Aegid. Durand. Maior. Angles. Sotus. Cumelius. Molina. Ianſen. Suar. Conimbr.*

Quo-

3. Confirmatur. Quorum opinio satis videtur confirmari ipsis Angeli verbis Tobiæ 12: *Cũ eram vobiscum, videbar vobiscum manducare*, videbar, inquam, quia verè non mãducabat, quanuis actionem manducationi similem realiter exercebat: etenim mãducatio illa videbatur, facta ab homine viuente; cum tamen non fieret: quæ est communis illius loci explicatio. Nec admittenda est explicatio Alensis, dùm ait, Angelum ideò dixisse *videbar manducare*; quia videbatur id facere propter cibi exigentiam; quam tamen nullam habebat: huic enim explicationi obstat, quia veritas manducationis non sumitur ab exigentia cibi; sed à vitalitate potentiæ ad sumendum cibum.

Solutio Alensis non recipitur.

4. Probatur ratione. Ratione etiam euidenter demonstratur: quia vera & propria manducatio est actus vitalis, id est à principio vitæ (anima scilicet) elicitus, vt ostendimus in præcedente §. & ideò potentia ad manducãdum ex intentione naturæ, atque ex se est potentia quędam administrans nutritiuæ, quæ est vera potentia vitalis. Manducatio igitur, tùm quoad actum masticationis cibi in ore, tùm quoad illius traiectionem ab ore in stomachum ex sua natura habet, quod fiat ab anima; ita vt actione animæ in ore dentibus masticetur; & actione animæ ab ore in ventrem deferatur; alias nec vera erit masticatio, licet realiter diuidatur; nec vera erit cibi deglutio, quanuis vere & realiter ab aliqua actiua virtute ab ore in ventrem deferatur.

5. Alia confirmatio. Hæc opinio affirmans euidenter demonstraretur, si vera foret Durandi, & quorundam aliorum opinio; quæ docet ad veram, & propriam rationem manducationis requiri, quòd cibus comestus, & in ventrem traiectus conuertatur in substantiam comedentis. Sed opinionem istã esse improbabilem in sequenti articulo dicemus. Sed quanuis de ratione intrinseca comestionis non sit, quod cibus traiectus in ventrem conuertatur in comedentis substantiam; tamen per se necessarium est, vt cibus ex se sit conuertibilis in substantiam comedentis, vt satis expressit *D. Thomas 1. part. q. 51. art. 3. ad 5.* dùm ait comestionem esse attritionem, & transmissionẽ cibi conuertibilis in substantiam: quod etiam probauere *Cametlius*, *& Molina ibidem*, *& Conimbricenses 2. de Anima cap. 8. quæst. 1. artic. 7. ad 6.* Accedit etiam; quia comestio ex sua natura includit, quod cibus transmittatur in ventrem habentem vim conuersiuam illius: quæ fuit sententia *Ægidij in 2. dist. 8. q. 2. art. 1. dub. 1. & Maioris ibidem q. 1. ad 4. contra 1.* Ex quibus omnibus indubitatum videtur de ratione comestionis esse, quòd sit operatio instituta à natura ad nutritionem; ob quam rationem cibus traiectus etiam habere debet, quòd sit conuertibilis in substãtiam comedentis, idque actione concoctionis, quæ fit in ventre.

D. Thom. Cametlius. Molina. Conimbr. Alia confirmatio. Ægidius. Maior.

6. Corollariũ. Ex quibus necessariò infertur Angelos in assumptis corporibus verè & propriè non comedisse; imò nec posse comedere; non solùm, quia attritio illa cibi, & traiectio non erant actiones vitales; sed etiam quia à natura non fiebant ea intentione, vt comedentes nutrirentur: tùm denique; quia venter corporis assumpti non habebat vim conuersiuam cibi in se recepti.

7. Ad fundamentũ aduersariorũ. Ex quo iam patet fundamentum oppositæ sententiæ esse improbabile. Ad Augustinum verò respondet Molina nõ esse mirum, quòd Augustinus fuerit illius opinionis; cum in eam fortè sententiam inclinauerit, quod Angeli sint corporei: sed non est audiendus: quia Augustinus agit de comestione Angelorũ, non in corporibus proprijs, sed in assumptis, in quibus opera vitæ exercere non possunt. Quare dicendum est, vel Augustinum id disputando dixisse, vt indicant illa verba *13. de Ciuit. Dei c. 22. sed si fortè de Angelis aliud credibilius disputari potest; de Christo tamen, & cæt.* vel (quod magis placet) Augustinum in hoc tantùm duas illas manducationes æquiparasse, quod nulla fuit in phantasmate, sed in veritate; nimirum materialis actionis, non verò formalis: licet enim vtraque fuerit vera, id est non phantastica; non tamen vtraque fuit vera comestio: quem sensum satis insinuant verba Augustini, si expendas eum disputare contra illos, qui asserebãt manducationem & Christi, & Angelorum omnino fuisse fictam, & phantasticam: quorum opinionem improbat ex eo, quia & attritio cibi, & traiectio in inter nas partes non fuerũt actiones apparẽtes,

Vera explicatio Aug.

sed veræ & realei. Quare illud verbum *videbar* positum Thobiæ 12. non significat apparentiam phantasticã, quasi realiter Angelus non attereret cibum, & illum realiter non traijceret interius: quia vtraque actio vera erat & realis; sed significat similitudinem veræ & formalis manducationis: cum tamen actiones illæ realiter non essent manducatio; sed similes manducationi.

Explicatio loci Thob. 12.

ARTICVLVS VII.

An Christus Dominus verè manducauerit?

1\. Opinio negans.

DE hac difficultate aliqua est controuersia. Communiter refertur opinio quorundam, qui negarũt Christi Domini comestionem cum discipulis post resurrectionem fuisse verã, & affirmabant eam solùm fuisse apparentem & phantasticam, qualis fuit Angelorum, qui in sacris literis comedisse referuntur. Dicunt igitur hi auctores cibum in ore Christi assumptum nec verè fuisse dentibus Christi atritum, nec ad vẽtrem vera deglutione traiectum; sed solùm apparenter, & modo phantastico: & ad hũc sensum intelligunt illud Thobiæ 12: *Cum essem vobiscum, videbar vobiscum manducare:* videbar, inquam; quia ita vobis perstrigiosè apparebat; cum à parte rei nullus mandocationis actus inesset.

Thob. 12.

2\. Affirmatiua tenenda.

Opposita tamen sententia omnino est tenenda, cum illius opposita non sit satis tuta in fide. Dicendum igitur est Christum Dominum post resurrectionem verè & propriè comedisse. Hic est communis consensus Theologorum, quos pro vna, & altera parte citauimus in præcedenti articulo: ita *D. Thomas in 4. dist. 44. q. 1. art. 3. q. 4. ad 1. vbi Durandus cum cæteris, Sotus q. vnica art. 5. in postrema ambiguitate, pagina 448. sol. 1. in principio, Suarius 2. tom. ad 3. partem disp. 47. sect. 6. pag. 894. §. Vna superest difficultas.* Consentiunt omnes interpretes sacræ scripturæ *Lucæ 24. Ioannis 21. & acto. 1.* in quibus locis scribitur Christũ cũ discipulis manducasse: verba autem sacræ scripturæ in vero & proprio sensu sumenda sunt. Accedit; quia non decebat, vt veritas Dominicæ resurrectionis præstrigijs oculos illudentibus confirmaretur. Tertiò; quia veritas ista communiter à Patribus confirmatur: ita *Augustinus lib. 13. de Ciuit. Dei cap. 22. Hieronymus epistola 61. ad Pamachium c. 13. Euthymius Luc. vltimo, Auctor libri de mirabilibus sacræ Scripturæ apud Augustinum lib. 3. cap. 14. Gregorius homil. 24. in Euangelia, Cyrillus lib. 12. in Ioannem cap. 59. Beda, & Ambrosius in Lucam cap. 24. Leo Papa sermone 1. de resurrectione, Damascenus lib. 4. de Fide cap. 1. Chrysostomus homil. 86. in Ioannem.*

D. Thom. Durand. Sotus. Suarius.

Ratione cõfirmatur.

August. Euthym. Gregor. Cyrill. Beda. Ambr. Leo Papa. Damasc. Chrysost.

3\. Explicatio opinionis.

Manducauit autem nõ necessitate, sed potestate; non solùm comedendi (quæ in omnibus beatis post resurrectionem in erit) sed etiam dispensandi in lege ordinaria, secundum quam post resurrectionem homines beati actu non comedent. Iam verò in Christo adfuit causa dispensandi in lege; quia. s. sua vera comestione voluit ostendere se illum ipsum esse, qui apud eos fuit. Vnde in eo sensu dicitur ab Euthymio supernaturaliter comedisse; quia s. in lege dispensauit tanquam supernaturalis autor legis, qua statutum est ne corpora beata vnquam comedant.

4\. Alia ratio in Christo, & in Angelis.

Sed nõ est eadem ratio in Christo post resurrectionem comedente, & in Angelis comedentibus in corporibus assumptis, quia corpora ab Angelis assumpta, licet vera essent corpora; non tamen verè erant viuentia: vnde in illis non poterat dari vera potentia comedendi: quæ tamẽ vera est in Christo, & erit in beatis post resurrectionem: nec est dicendum Christum cibum illũ verè conuertisse in propriam substantiam, quanuis id placuerit *Durando vbi suprà, & Vualdensi 2. tom. de Sacramentis cap. 71.* est enim opinio in fide periculosa, vt contra eos bene aduertit Suarius vbi supra. Quomodo autem cibum illum sine conuersione consumpserit? non est curandum; quia multis modis id poterat facere, de quo vide Suariũ vbi suprà.

Durand. Vualdensis.

ARTICVLVS VIII. & Vltimus.

An post resurrectionem repugnet beatis comedere?

1\. Non comedent.

QVamuis beati post resurrectionem nunquam sint comesturi; quia nullam habebunt comedẽdi causam: actualem tamen comestionem illo-

illorum impaſsibilitati non repugnare, conuincit Chriſti reſurgentis comeſtio plurier iterata: quam fuiſſe veriſsimam comeſtionem in præcedente articulo iam oſtendimus: etenim illa fieri poteſt abſq; vlla corporis glorioſi materiali alteratione, & corruptione.

2. *Controuerſia eſt in cóuerſione cibi.* Verùm tamen corpori glorioſo repugnet nutritio, conuerſiovè cibi in propriã ſubſtantiam? poteſt eſſe controuerſia. Et vt omittamus conuerſionem cibi per veram tranſubſtãtiationem (hanc enim eſſe poſsibilem cõuincit tranſubſtantiatio panis, & vini in corpus, & ſanguinem Chriſti; quanuis non ſit admittendum eam in Chriſto comedente, quidquid Vualdenſis loco citato dicat) conuerſio, quæ fit per nutritionem corpori glorioſo non repugnat, vt docet *Scotus in 4. diſt. 8. q. 1. litera G. cum quo tranſeunt Liquetus, & Gabriel ibidem q 1. art. 4. dubio 2. & expreſsè aſſerit Durandus in eodem loco quæſt. 3. n. 5.* qui volunt cibum à Chriſto reſurgente ſumptum fuiſſe conuerſum in ſubſtãtiam corporis eiuſdem Chriſti. Quorum ſententia videtur confirmari authoritate Euthymij Luc. vltimo ad illa verba, *Habetis hic aliquid edulij,* vbi ita ſcribit: *Sicut autem ſupernaturaliter comedit; ita ſupernaturaliter, quæ comederat, digeſsit.* Quæ verba refert, & probat *Ianſenius in ſua Concordia cap. 147.*

Opinio Scoti. Gabriel. Liquetus. Durand. Confirmatur ex Euthymio. Ianſenius.

3. *Quidam eã cenſuiunt erroneam.* Hanc tamen ſententiam putat eſſe erroneam Suarius in d. ſect. 5. ad finem, affirmans cibi conuerſionem, & nutritionem, cum ſine corporis glorioſi reali mutatione fieri non poſsit; neceſſariô repugnare impaſsibilitati, & incorruptioni illius: nam (vt ait) *teſte D. Gregorio 14. Moralium cap. 31.* ſi aliquid in corpore Chriſti glorioſo immutari potuit, corpus Chriſti non ſurrexit impaſsibile, & immortale. *Gregor.*

4. *Dura cenſura.* Videtur tamen durum tantorũ Theologorum ſententiam tàm facilè erroris damnare: nec ſanè video, in quo cibi conuerſio repugnet impaſsibilitati corporis glorioſi; ſed nec hanc repugnantiam præfati Theologi videre potuerunt: nam ſicut corpus glorioſum actione primarum qualitatum poteſt agere in aliud non glorioſum, abſque vlla repaſsione, vt in ſuperioribus diximus, & admittit idem Suarius: cur non poterit virtute nutritiua agere in alimentum, & illud in propriam ſubſtantiam cõuertere abſque vlla aut repaſsione, aut corruptione glorioſi corporis?

At inquiet Suarius; hæc conuerſio fieri non poteſt ſine nouæ materiæ additione. Reſpondemus *Durandum in citatis locis, & in 2. diſtinctione 30. id negare.* Sed quia Durandi imaginatio minus eſt philoſophica, vt modo ſupponimus; admittimus cum Scoto nouam addi materiam: at tamen dicimus cum eodem hanc nouam additionem fieri poſſe ſine aliqua corporis glorioſi corruptiua paſsione. 5. *obiectio. Solutio. Durand.*

Rurſus inquiet nouam iſtam additionem neceſſariò inferre mutationem ſubſtantialem corporis glorioſi. Reſpondemus non omnem ſubſtantialem mutationem repugnare doti impaſsibilitatis; ſed eam ſolùm, quæ fit cum aliqua corruptione, vt idem Suarius cum communi ſententia docet, vt oſtendemus in lib. 5. in quæſtione de dote impaſsibilitatis. Diuus autem Gregorius in citato loco ſolùm loquitur de mutatione corruptiua: agit enim de ea, quæ iterùm mortem Chriſto inferret. 6. *obiectio. Solutio.*

Omiſſa igitur rigida erroris cenſura, puto præfatam ſententiam eſſe falſam; non ob aliam rationem, niſi quia communi conſenſu Theologorum receptum eſt corpora glorioſa poſt reſurrectionem perpetuò permanſura in perfecta identitate numerica; ita vt ſicut de eorum ſubſtantia nihil detrahetur; ita nihil illi de nouo addetur: ſicut enim primum eum impaſsibilitate pugnat: ita ſecundum cũ omnimodá eorum perfectione. 7. *Iudicium auctoris.*

Non eſt igitur admittendum cibum à Chriſto poſt reſurrectionem ſumptum fuiſſe conuerſum in ſubſtantiam illius: licet enim conuerſio illa nihil incorruptioni repugnaſſet; repugnaſſet tamen perfectiſsimę immobilitati in eadem numerica corporis identitate. Verba autem Euthymij explicanda ſunt de digeſtione impropriè ſumpta, vt cibus ille ideò dicatur digeſtus, quia tranſmiſſus in ventrem vel fuit omnino conſumptus; vel in præiacentem externam materiam reſolutus, quæ eſt communis ſententia omnium eorum, quos citauimus. 8. *Reſolutio. Explicatur Euthym.*

(****)

QVÆSTIO IIII.

De facultatibus animæ sensitiuæ in communi.

1\. EGIMVS in præcedente quęstione de facultatibus animæ vegetatiuæ; consequenter agendũ est de facultatibus, & potentijs animæ sensitiuæ, ad quam solam pertinẽt facultates animales. Anima sensitiua sub se complectitur omnes sensus, tàm internos, quàm externos. In hac disputatione hoc ordine procedemus: primo loco in hac quęstione quarta generaliter agemus de facultatibus animæ sensitiuæ. Deinde dicemus de sensibus externis. Tertio loco de internis. ¶ Quod attinet ad primũ; in hac quæstione quarta duo explicabimus: primum est; an in resurrectione resurgemus cum omnibus potentijs, & facultatibus animæ sensitiuæ? Alterũ erit, an resurgemus cum illis ijsdem numero, quæ fuerunt in via?

ARTICVLVS I.

An omnes resurgemus cum omnibus facultatibus animæ sensitiuæ?

1\. Affirmatiua indubitata. HVius quæstionis pars affirmatiua est apud omnes indubitata: nam licet aliqui dubitauerint; an facultates animæ vegetatiuæ manere debeant in corpore beato, vt in præcedente quæstione diximus; nullus tamen vnquam dubitauit; an in eo manere debeant facultates animæ sensitiuæ; sed omnes *in 4. distin. 44. & 49.* partem affirmantem, tanquam certam supponunt; specialiter id
D. Thom. docuerunt *D. Thomas in 4. dist. 44. q. 2. ar.*
Sotus. *1. quæstiunc. 4. in principio, & Sotus ibidem*
D. Bonau. *q. vnic. artic. 1. ad finem, D. Bonauent. in 4.*
Abulen. *dist. 49. art. 3. q. 1. Abulensis in c. 17. Matt.*
Ferrarien. *q. 114. litera B. Ferrariensis 4. contra gentes*
Palatius. *c. 81. in 4 dicto solutionis ad 2. Palatius in 4. dist. 43. disp. 2. §. Verum potentiæ sensiti-*
Suarius. *uæ, pag. 25. col. 1. Suarius 2. tom. ad 3. partẽ disp. 47. sect. 6. post principium*, vt in re notissima cæteros omittamus.

2\. Confirmatur. Hæc veritas omnibus illis rationibus, & argumentis confirmari potest, quibus in q. præcedente confirmauimus, facultates omnes animæ vegetantis esse redituras: cum enim sint naturales animæ facultates, pertinebunt ad integritatem humanæ naturæ, & proinde cum natura humana in resurrectione redibunt: maximè cum earum vsus non modò non repugnet perfectioni corporis beati; sed etiam ad perfectionem illius pertineat, vt ex dicendis patebit.

3\. 2. ratio. Accedit etiam, quia redibunt instrumenta omnium istarum facultatum; vt in illis & præmientur, quæ in corpore benè gesserunt beati; & damnati puniantur pro ijs, quæ malè gesserunt.

ARTICVLVS II.

An resurgemus cum illis numero eisdem?

1\. Affirmatiua vera. ADdimus, facultates omnes animæ sensitiuæ redituras esse easdem numero; nõ quidem ad veritatem resurrectionis; sed ad maiorem illius perfectionem, vt de facultatibus animæ vegetatiuæ superiùs diximus. Quod optimè
Palatius. Suarius. annotarunt *Palatius vbi suprà pag. 24. & 25 & Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 44. sect. 3. §. Secundò de vnitate in fine, pag. 814. col. 1:*
Reijcitur Sotus. *quamuis Sotus loco citato* sine vllo fundamẽto doceat oppositum cum illis omnibus, qui putant, semel corruptum non posse idem numero redire. Quibus non fauet *D. Thomas in 4. dist. 44. q. 1. artic. 1.*
D. Thom. *quæstiun. 2. ad 3. & in 4. contra gentes c. 81. ad secundam obiectionem, & opusculo 2. cap. 154. vt diximus suprà q. 2. art. 3.*

QVÆSTIO V.

De sensibus externis in communi.

1\. DIsputaturi de facultatibus, & potẽtijs animæ vegetatiuę, aduertimus, illas esse in duplici genere: quia aliæ sunt sensus externi; aliæ verò sensus interni. Agemus autem priùs de sensibus externis: hos esse quinque, indubitatum est; visum. s. auditum, odoratum, gustum, & tactũ. Horum sensuum facultates, & potentias in omnib⁹ beatis reperiri, ostẽdimus in q. 4. præcedente: quare solùm superest disputare de operationibus, & vsu illorum. Et in hac quæstione quinta de illis agemus in genere, & in communi: deinde ad singulos descendemus. ¶ Quod àttinet ad primum in hac quęstione quinta vnicum excitabimus articulum.

ARTICVLVS VNICVS.

An omnes sensus externi post resurrectionem habere debeant suas operationes?

§. 1.

Referuntur duæ oppositæ sententiæ.

1. Opinio negans.
NOn constat inter Theologos; an
post resurrectionem omnes ex-
terni sensus habere debeant suas
actiooes? quidam absolutè negant, aliquẽ
externum sensum futurum esse in actu
aliquo suæ operationis: ita oonnullos sen
Abulen. sisse, refert *Abulensis in cap. 17. Matthæi*
quæst. 114. in principio. Hanc opinionem
habuisse pauperes de Lugduno, refert
Porrecta. *Seraphinus Porrecta in additionibus ad D.*
Thomam q.82. art.3.& 4.

2. opinio affirmans.
Oppositam ex diametro senteotiam
probat commuoior sententia Theolo-
gorum, quę affirmat, omnes sensus in re-
surrectione futuros esse in actu; quæ est
sententia *Diui Thomæ in 4. dist. 44. quæst.*
D. Thom. *2. art. 1. quæstiunc. 3. & 4. Soti in 4. dist. 49.*
Sotus. *quæst. 4. art. 5. Henrici quodlib. 7, quæst. 7.*
Henric. *Medinæ prima secundæ q. 3. art. 3. probat Ri*
Medina. *chard. in 4. dist. 49. art. 4. quæst. 3. vbi Sco-*
Richard. *tus q. 13. ad 2. fatis Palatius in 4. dist. 48.*
Scotus. *& 49 disputatione vltima ad finem, Maior*
Palatius. *in 4. dist. 49. quæst. 14. per totam, & distin.*
Maior. *50. quæst. vltima, §. Ad vltimam dubita-*
Viguerius *tionem, Viguerius in sua institutione Theo-*
Angles. *logica cap. 14. §. 2. versu 3. Angles in quæst.*
Conimbr. *de beatitudine art. 5. dub. 1. Conimbricenses*
3. de Anima cap. 8. quæst. 8. artic. 2. ad fi-
nem, Suarius secundo tomo ad 3. partem dis-
Suarius. *put. 47. sect. 6. & inter nouiores est recep-*
Abulen. *tissima, quam putat esse probabilem Abu-*
lensis in dicto cap. 17. Matthæi quæst. 116.
litera D.

3. Media opinio.
Media via incedunt alij, qui volunt,
non omnes, sed aliquos tantùm sensus ibi
futuros esse in actu: quam sententiam
probarunt quidam relati à *D. Thoma vbi*
D. Bonau. *suprà; eam probauit D. Bonauentura in 4.*
Ouand. *dist. 49. art. 3. q. 1. & Ouand. ibidem proposi.*
Abulen. *vlt. probabilem putat Abulensis vbi suprà.*
Qui tamen omnes adhuc variaot: quidã
enim solùm admittunt actum visus, &
tactus, vt D. Bunauent. & Scotus. Alij
omnium sensuũ actus agnoscunt in cor-
pore beato; excepto gustu, vt Ouandus.
Alij alijs diuersis modis loquuntur.

Denique non desunt, qui difficultatẽ 4. Vltima opinio anceps est.
istam ita difficilem existimẽt, vt dicant,
nihil certi hac de re esse resoluendum, sed
resolutionem referendam esse ad scien-
tiam futuri sæculi; ita *Caietanus 3. part. q.* Caiet.
57. art. 4. in fine, quem nonnulli sequuntur,
& hoc suum iudicium confirmant au-
thoritate *Augustini lib. 22. de Ciuitate Dei* August.
cap. penultimo, & vltimo; vbi multis docet,
se nescire, quid acturi sint Sancti in suis
corporibus, & quinam futuri sint illorũ
motus. Sed Augustinus agit de alijs re-
bus longè difficilioribus, vt videre est in
eodem loco.

§. 2.

Resoluitur quæstio.

PRo resolutione huius difficultatis 5. 1. concl.
sit prima conclusio: *Certissimum est,*
aliquam externorum sensuum opera-
tionem, & sensationem futuram esse in cor-
poribus gloriosis. Hanc assertionem omni-
bus esse indubitatam, affirmant *D. Tho-* D. Thom.
mas in d. quæstiunc. 3. in principio, & Abu- Abulen.
lensis vbi suprà q. 114. litera C. & q. 115. li- Suar.
tera B. eam probat Suarius in d. sect. 6. paulò
post principium. Potest hæc sententia con-
firmari testimonio *Prosperi de vita contẽ-* Prosper.
platiua cap. 4. vbi inter bona, quæ in cor-
poribus gloriosis erunt, recenset sensum
futurum sine offensione.

Confirmatur facili ratione: quia nisi 6. Confirmatur.
vita animalis, & sensitiua corporis glo-
riosi aliquando futura esset in actu secũ-
do sentiendi, oon posset comparari vigi-
liæ, sed somno, quo potentiæ ligantur, ne
exeant io actum: ob quam rationem vi-
gilia est perfectio vitæ sensitiuæ; somnus
autem imperfectionem continet, ideò.
quia dimidium vitæ includit, ex senten-
tia *Aristotelis in 1. Ethicorum*: iam verò in Aristo.
patria erit omnis perfectio vitæ sensiti-
uæ, excludens omnem somni imperfe-
ctionem: ob quam rationem vita anima-
lis Sanctorum erit in perpetua vigilia
actualis sensationis: summa enim illius
status perfectio in eo est posita, vt omnia
in sua naturali perfectione ponantur: cũ
igitur vltima vitæ sensitiuæ perfectio eõ
sistat in actu secundo sentiendi (ad illum
enim ex sua natura ordinatur) non est,
cur vita illa suo vsu priuetur: maximè
cum vsus illius, ideò quia est actus imma-
nens, dicat perfectionẽ simpliciter, nullã
BB 3 imper-

imperfectionem includentem, cum perfectione status beatifici incompossibilé: & in hoc actus secundi vitæ sensitiuæ distinguntur ab actibus secundis vegetatiuæ, qui & sunt transeuntes, & inferunt materialem, corruptiuamque passionem; ratione cuius perfectioni status beatifici repugnant, vt diximus in superioribus.

7. 2. conclus. Secunda conclusio: *Longè probabilius est, & verius, omnes sensus in patria habituros fore suos actus.* Huius conclusionis probabilitas primò ostenditur; quia est D. Thomæ; & inter Theologos communior, vt ex dictis patet. Secundò, quia satis id

Anselm. explicat D. Anselmus in lib. de similitudinibus cap. 57. ita inquiens: *Quid dixi totos? oculi, aures, nares, os, manus, guttur, cor, iecur, pulmo; ossa, medullæ, exta etiam ipsa, & cuncta singillatim; singula membra eorum in communi tàm mirabili delectationis, & dulcedinis sensu replebuntur, vt verè totus homo torrente voluptatis Dei potetur, & ab vbertate domus eius inebrietur.* Accedat

Laurent. Iustinian. & authoritas Laurentij Iustiniani in lib. de disciplina, & perfectione monasticæ conuersationis cap. 23. vbi ita ait: *Caro spiritualis effecta per omnes sensus suos multimodis, exuberabit delitijs.* Tertiò confirmatur omnibus illis rationibus, quibus prima assertio confirmata fuit: cur enim aliquem sensum in patria sua naturali vigilia, & perfectione priuabimus. Accedit etiam; quia nullus est sensus, qui beato nō fuerit alicuius virtutis, & meriti instrumentum: decet igitur, vt omnes simul, & singuli speciali donentur præmio; quo frui non poterunt, nisi in actu secundo suæ sensationis constituantur: quæ ratio apud Theologos non parùm habere debet efficaciæ. Accedit adhuc; quia quilibet sensus naturaliter appetit suum actū secundum, tanquam vltimam suam perfectionem. Iam verò omnis appetitus naturalis ad rem simpliciter perfectam in patria satiabitur. Denique huius assertionis veritas patebit, dûm singulos sensus specialiùs persequemur.

§. 3.

Proponuntur nonnulla dubia, & soluuntur.

8. 1. dubium. OCcurrunt hoc loco quædam dubia explicanda. Primum est, quo pacto in beatis poterit reperiri actualis sensatio, si sentire est quoddam

Arist. pati, vt cum *Aristotele in libris de Anima* docent omnes Philosophi. Omnis autem passio videtur repugnare impassibilitati corporis beati. ¶ Ad hoc dubium dicendum est, sensationes esse quidem passiones, perfectiuas tamen, cum sint immanentes, atque immateriales. Hæ autem passiones impassibilitati corporis gloriosi non repugnant. Si quæ verò passio naturalis, & corruptiua nunc præcedit aliquam sensationem; illa tunc non præcedet propter gloriosi corporis incapacitatem: est enim talis passio à sensatione separabilis, vt inferiùs dicemus de sensu tactus, & gustus: vide interim *D. Thomā in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quæstiunc. 3. ad 1. & 2. & Abulensem in cap. 17. Matthæi q. 114.* C. D. E. Solutio. D. Thom. Abulen.

9. 2. dubium. Secundum dubium est; cum beati re assumptis corporibus tota mentis intensione in Deum ferri debeant, qui fieri potest, vt non sit futura in eis abstractio à sensibus, & perpetua ecstasis? nam ideò Paulus in raptu fuit à sensibus abstract⁹. ¶ Respondemus, animam beatam visione diuinæ essentiæ ita diuino lumine vigorari, quoad portionem superiorem, vt omnium suarū potētiarum actiones perfectissimè obire possit, siue illæ intellectiuæ sint, siue sensitiuæ: de quo videndus est *Richardus in 4. dist. 49. art. 4. q. 3. ad 4*: nam ab illius abundantia, & perfectione fit redundantia ad omnes inferiores vires, in quas, sicut & in corpus, perfectū dominium est consequuta: vnde non solùm à sua beata contemplatione illarum actionibus non impeditur; sed etiam simul cum illis omnes actiones perfectissimè operatur. Hinc ortum habet, quod intellectus beati non necessariò pendet à sensibus, & phantasmatibus; hinc etiam potuit Christus simul vti scientia infusa, & acquisita, & præterea potuit perfectissimè vti suis sensitiuis facultatibus, quāuis beatitudo animæ in via in corpus non redundauerit. A fortiori ergo poterunt beati omnibus illis vti post resurrectionem, cum iam facta sit redundantia ab intellectu ad vires inferiores. Hæc omnia colliges ex *D. Thoma 3. p. q. 15. artic. 2. in corpore, & melius 2. 2. q. 175. artic. 4. quem sequuntur Conimbricenses 3. de Anima c. 8. q. 8. art. 3. ad 1. dubium*: & quia Paulus hac beati- Solutio. Richard. D. Thom. Conimbr.

beatifica animę perfectione carebat, quia illius visio non erat stabilis, sed breui trãsitura; proinde raptus fuit, & abstractus ab omnibus sensibus, imò etiam ab omni operatione animæ vegetatiuæ, vt habet opinio probabilior.

10. 3. dubium. Tertium dubium est; quia sensationes istæ, si permaneant, non possunt non remittere intentionem contemplationis intellectus erga Deum: nam cum intellectus habeat virtutem finitam, non potest simul perfectè attendere ad plura; saltem quando ea per modum plurium cōcipit.

Solutio. ¶ Ex dictis ad secundum dubium patet huius dubij tertij solutio: facilè illud dissolues, si dicas, cum veriori sententia, posse intellectum plura per modum pluriū intelligere: quam opinionem potiùs probant *Conimbricenses 3. de Anima c. 8. q. 6. art. 2.* Conimbr. Sicut igitur intellectio vnius rei nō impedit intellectionem alterius; vtique nec sensatio impediet intellectionem: maximè in patria, vbi anima visione beata diuinitus est roborata, & simul cum illa potentiæ inferiores ex redundantia animæ ad illas. Omnes igitur erunt perfectissimæ, nec vna aliam à sua operatione impediet. Quare licet opinio D. Thomæ, & Thomistarũ (quæ satis probabilis est) admittatur, vt intellectus non possit plura per modum plurium intendere; vtique illa in patria locum non habeter, propter summam animæ, & potentiarum perfectionem. Quare pręfatam sententiam D. Thomas non intelligit de intellectu beato, vt videre est *in 4. dist. 44. q. 2. artic. 1. quæstiunc. 3. ad 4. & consentit Abulensis in d. cap. 17. in Matthæum q. 114. ad 4.* D. Thom. Abulen. Apud quos vide aliam solutionem sumptam ex eo, quòd Sancti in patria quidquid apprehendunt, apprehendunt sub ratione Dei, cui in omnibus placere volunt, & ad quem omnia dirigũt; vnde Deum, & alia apprehendunt, non sub ratione plurium, sed sub ratione vnius: in quo sensu operatio inferior non impedit operationem superiorem.

11. Vltimũ dubium. Postremum dubium: quia si ibi futurę sunt sensationes; vtique etiã futuræ erũt delectationes corporeæ, quæ sensationes per se comitantur. Solutio. ¶ Ad hoc dubium admittendum est, sensationes beatorũ suas etiam habituras esse coniunctas delectationes sensitiuas, de quo plura dicemus inferiùs in quæst. de appetitu sensitiuo. Vide interim *Abulensem in dicto cap. 17. Matthæi q. 114. ad 5. litera N.* Abulen.

QVÆSTIO VI.

De Visu

HAC doctrina de sensibus externis supposita, de singulis sẽsibus externis disputabimus. Et primo loco de sensu visus, qui ex doctrina Aristotelis 1. Metaph. cap. 1. est cæteris præstantior.

De visu igitur sequentes excitabimus articulos. Primus est: vtrùm in resurrectione dabitur visus oculorum; ita vt beati actu videant obiecta corporea colorata? Secundus articulus inquiret; quomodò in beatis fiet visio sensibilis? Tertius; an oculos videat sua obiecta in quacunque distantia? Quartus; quænam à beatis oculo corporeo videnda sint? Postremùs, an corpus opacum interiectum impediet visionem oculi beati?

ARTICVLVS I.

Vtrùm post resurrectionem dabitur visus oculorum?

QVòd beati post resurrectionem, & possint videre, & actualiter plura videbunt; res est absque dubitatione: id enim docent omnes Theologi; 1. Affirmatio est sine dubio. *D. Thomas in 4. dist. 44. q. 2. ar. 1. quæstiuc. 4. in corp. & ad 5. Richard. in 4. dist. 49. art. 4. q. 3. in corpore, & ad 8. vbi D. Bonauent. art. 3. q. 1. Scotus q. 13. ad 2. litera G. Sotus q. 4. artic. 5. concl. 3. Maior q. 14. conclus. 1. Onand. prop. 35. Angles in q. de beatitudine art. 5. dub. 1. Abulensis in cap. 17. Matthæi q. 116. litera D. & ad 5. litera R. & paradoxo quinto c. 30. latè Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 47. sect. 6. §. Septimò dicendum est.* D. Thom. Richard. D. Bonau. Scotus. Sotus. Maiors. Onand. Angles. Abulen. Suar.

2. Hæc fuit expressa sententia Augustini lib. 22. de Ciuitate Dei c. 29. vbi ita ait: August. *Habebunt oculi corporei officium suum, & in suo loco erunt; vteturque illis spiritus per spirituale corpus*, vt omittamus plura alia, quæ ex eodem cap. adduci poterant, nam in eodem cap. fortè in eam inclinat sententiam, vt putet, esse probabile, oculos corpo-

corporis in patria adeò eleuari, vt videāt Dei essentiam, vt plerique existimant, falsò tamen, vt latè ostendimus 1. tom. lib. 4. q. 5. art. 3. fortè ibi ad hunc sensum opinionem illam esse probabilem, vt sic visuri simus mundana tùm corpora noui cœli, & nouæ terræ; vt Deum vbique pręsentem, per corpora, quæ gestamus, clarissima perspicuitate videamus: vnde in fine capitis concludit, his verbis: *Videbitur Deus tunc in cœlo nouo, & in terra noua, atque in omni, quæ tunc fuerit creatura.* Sed in epistol. 112. de videndo Deo in fine, postquam multis impugnauit eos, qui dicunt, Deum oculis corporeis post resurrectionem fore videndum; soluens eorū argumentum, ita scribit: *Nec te moueat, quod à quibusdam minus considératè dicatur; quid tunc videbunt oculi corporales, si Deum non videbunt? an forte cæci erunt? vel sine causa erunt?* Admittens autem, nec oculos tunc futuros esse cæcos nihil videndo, nec futuros esse sine causa suo vsu priuatos, adiungit: *Nec enim attendunt, qui hæc loquuntur; quia si non erunt corpora, nec illi corporales profectò oculi erunt: si autem erūt corpora, erunt, quæ videre possint, oculi corporales.* Quam eandem sententiam satis

Augnst. explicat idem Augustinus epist. 111 paulò ante finem. Et post Augustinum D.

Gregor. Gregorius lib. 18. Moral. c. 31. ad finem, ita inquit: *Ibi vniuscuiusque mentem ab alterius oculis membrorū corpulentia non abscondet; sed patebit animus, patebit corporalibus oculis ipsa etiam corporis harmonia.* Ad-

Chrysost. de Chrysostomum epist. 5. ad Theodorū Lapsum circa medium: agens enim de splendore transfigurationis Christi, ita ait: *Nam splendor ille, prout est, videri non potest, nisi ab oculo immortali, & incorruptibili, qualis erit in corporibus beatis.* Adduci

Anselm. etiam potest D. Anselmus in lib. de similitudinibus c. 57. dùm ait; *oculos, aures, nares, mirabili dulcedinis sensu replendos esse;*

Laurent. Iustinian. Laurentius etiam Iustinianus *in lib. de disciplina, & perfectione monasticæ conuersationis c. 23:* percurrens enim delitias singulorum sensuum, de visu ita ait: *Delectabitur oculus in amabilis redemptoris aspectu: iam videbit regem in decore suo, gloria ornatum, ac diademate redimitum, quo coronauit eum mater sua.*

3. Confirmatur ratione. Hæc etiam veritas inde euidenter cōfirmatur, quoniam in iudicio vniuersali (quod futurum esse sensibile, quoad mutuam præsentiam iudicis, & hominum iudicandorum nullus dubitauit) omnes homines & se ipsos sensibiliter conspicient, & iudicem in trono sedentem, iuxta illud Matthæi 24: *Videbunt filium hominis venientem in nubibus cœlorum.* Et Apocalypsis 1: *Ecce venit in nubibus, & videbit eum omnis oculus.* Quòd si in terris oculi beatorum habebunt videndi vsum; cur illum amittent post ascensum in cœlum? etenim ibi omnia aderunt, quæ ad visionem sunt necessaria. Adest potentia vidēdi; quia cum beatis surrexit, vt suprà iam cōstituimus: adsunt obiecta visibilia, amplaq; suppetit videndi materia; quia adest Christi Domini humanitas, in cuius visione potissima accidentalis felicitas erit posita: adest beatissima Virgo, cuius corporalis aspectus beatos plurimum iurūdabit: aderunt omnium beatorum corpora, quæ sua claritate omnium beatorum visus cumulatissimè delectabunt: aderūt cœli noui, elementa noua, & tota mundi machina mirè reformata, cuius visio beatorum animas mirificè reficiet. Cur igitur non dabitur videndi vsus ad beatitudinis cumulum necessarius? nàm receptiō specierum, & visionis, cum sit immaterialis, perfectiua potiùs erit, quàm corruptiua. At dices; deerit tunc videndi medium: sed de hoc latiùs in art. sequente.

Matt. 24. Apoc. 1.

ARTICVLVS II.

Quomodò fiat visio sensibilis in corpore beato?

§. I.

Refertur prima opinio, & reijcitur.

1. 1. opinio. Est tamen controuersia, quomodò in corpore glorioso fiat visio? nam, teste D. Thoma, quidam putauerunt, omnem externam receptionem repugnare impassibilitati corporis beati; & ob id docuerunt, visionem in beatis nec fieri per receptionem speciei visibilis ab obiecto transmissæ: nec per receptionem radij visualis, qui ab oculo in obiectum missus, & ad oculum iterum reuersus in eo recipiatur: sed fieri per solam actiuam emissionem. Quid autem emittēdum sit? non declarant: fortè dicent, visionem túc fieri

fieri per ſolam emiſsionem radiorum ex oculis vſque ad obiectum.

2. Reijcitur. D. Thom. Sotus. Abulen. Medina.

Hæc tamen ſententia communiter reijcitur à Theologis: *D. Thom. in 4. diſt. 44. q. 2. art. 1. quæſtiunc. 3. Soto in 4. diſt. 49. q. 4. art. 5. ante tertiam concluſionem, Abulēſi in cap. 17. Matthæi q. 115. poſt principium, Medinæ 1. 2. q. 3. art. 3. q. 2. aſſert. 3.* & merito ſanè reijcitur: quoniam in reſurrectione reſurgent ſenſus eiuſdem naturæ, & rationis eſſentialis: cum igitur potentia ſenſitiua ſecundum ſuam naturam ſit paſsiua, vt cum Ariſtotele omnes fatentur, etiam illi, qui putant, viſionem fieri per radios viſuales; neceſſariò fatendum eſt, oculos beatos viſuros eſſe per receptionem, v l ſpecierum, vel radiorum viſualium. Accedit; quoniam viſio ex ſua natura eſt actio immanens realiter diſtincta à potentia videndi: non poterit igitur non recipi in ipſa videndi potentia: nam actio immanens in ea potentia recipitur, à qua elicitur.

§. 2.

Refertur, & improbatur ſecunda opinio:

3. 2. opinio.

SEcunda opinio, teſte eodem D. Thoma, fuit eorum, qui putauerunt, poſt reſurrectionem ſenſus externos nihil recipere ab obiectis; ſed à ſenſibus internis; & ab illis recipere ſpecies viſibiles obiectorum. Et idem dicerent de radijs viſualibus, ſi eos ad viſionem admitterēt.

4. Improbatur.

Sed hæc ſententia nec digna eſt, quæ recipiatur; nec recipitur à D. Thoma, cęteriſque Theologis, quos citauimus §. 1. Nam, vt aiunt, ſenſus ex ſua natura habent, quod ab obiectis moueantur, vt poſ-

Prima ratio non eſt ſatis.

ſint ſentire. Hæc tamen ratio videtur inſufficiens, niſi melius explicetur: ſenſus enim poteſt ſentire per ſpecies ab obiecto non productas, ſed à ſolo Deo, ſe ipſo ſupplente actiuitatem obiecti.

5. Efficax ratio.

Quare, hac ratione opinionem illam melius conuincemus: quoniam, vel ſenſus interni tunc influent in externos veras, & proprias ſpecies à ſuis diſtinctas; vel nullis ſpecibus nouis productis, ſuas ſpecies cū externis ſenſibus coniungent. Hoc poſterius nec debet, nec poteſt admitti: tùm: quoniam hæc coniunctio aliter fieri non poteſt, quàm vi imaginatiuæ: tùm etiam; quia hæc coniunctio non ſatis eſt ad externam ſenſationem; vt patet in phreneticis, in quibus non datur vera viſio eorum, quæ imaginationis efficacia putant ſe videre. Si verò detur prius; iam admittunt nouam ſpecierum receptionem, nouamque paſsionem in corpore beato, & ideò incidunt in inconueniens, quod effugere conantur: vt omittamus ſenſus internos ab obiectis externis immediatè non recipere ſpecies: iam verò beati plura obiecta videbunt, quorum ſpecies nunquam acceperunt.

§. 3.

Tertia, & vera opinio.

6. Vera opin.

DIcendum eſt igitur poſt reſurrectionem, eodem modo viſionem eſſe faciendam, quo nunc fit, vt authores citati concedunt. Quomodò autem nunc fiat viſio? controuerſum eſt. Qui cum Platone, pluribusque Philoſophis, Medicis, & Patribus ſenſerit, viſionem fieri emiſsis ab oculo radijs viſualibus ad obiectum, & ab eo iterū in viſum receptis; admittet viſionem tunc eodem modo eſſe faciendam. Qui autem cū Nominalibus, & Durando, alijsque quamplurimis putauerint, ad viſionē ſatis eſſe, ſi obiectum viſibile intra debitam diſtantiam fiat viſio præſens; ſpecieſque viſibiles ſolùm ad id admitti, vt obiectum potentiæ debitè præſens conſtituant; affirmabunt, viſionem ſimili modo tūc fieri.

Quomodo fiat viſio? 1. opinio.

7. Non probatur.

Sed quoniam iam in ſcholis communiter recipitur peripatetica ſententia Ariſtotelis, viſionem fieri, receptis ab obiectis imaginibus, quæ ſpecies viſibiles appellantur; & viſionem ſimul cum oculo eliciunt, vt latè oſtendimus *in 2. libro de Anima, & docent Conimbricenſes ibidem c. 7. q. 5. & latiùs cap. 6. q. 2. art. 2.* proinde in tota iſta diſputatione hunc dicendi modum, tanquam verè philoſophicum ſupponemus.

Conimbr.

§. 4.

Obijcitur difficultas ſumpta ex carentia medij.

8. Difficultas.

COntra explicatam reſolutionem communiter obijcitur; quoniam beati poſt reſurrectionem futuri ſunt ſupra conuexum cœli empyrij; vbi nullum datur corpus interiectum, ſed ſpatium

spatium quoddam vacuum. Nullum igitur ibi aderit mediũ, per quod species obiectorum ad visum beatorum transmittantur: visio autem sine speciebus dari nõ potest. Quæ etiam obiectio locum habet apud eos, qui reiectis obiectorum imaginibus, & speciebus, admittunt radios visuales vsque ad obiectum diffusos, & per eos fieri visionem. Qui radij per vacuum ad obiecta diffundi non poterunt.

9. Vbi sint beati. Quòd verò beati post resurrectionem futuri sint, & modò iam existant supra conuexum cœli empyrei, ita vt plantas pedum habeant supra superficiem conuexam illius, probarunt (D. Thom.) *D.Thomas 3.p. q.57.artic.4. in corp. & ad 2. & Caietanus* (Caiet.) *ibidem, atque Medina concl.4: in quam sententiam magis inclinat idem D.Thomas in* (Medina) *4.contra gent.cap.87. vbi etiam eam probat Ferrariensis; satis etiam est de mente eiusdem* (Ferrarien.) *D.Thomæ quodlib.6.art.3. in fine: eam tanquam probabiliorem sequitur Suarius, vbi affirmat, hanc esse communem sententiam inter discipulos Sancti Thomæ.* (Suar.) Cui opinioni maximè fauent verba Pauli ad Ephesios.4: (Ad Ephe. 4.) *Ipse est, qui ascendit supra omnes cœlos.* Quę verba esse intelligenda de cœlis materialibus, probat D. Anselmus in eodem loco, & D.Thomas, Lyra, & quàmplurimi alij.

10. 1. solutio allatæ difficultatis. Huic difficultati primò dicimus, obiectionem istam non habere locum in beatis, si fortè ad hæc inferiora descendant; quod fortè aliquando facient: nam in inferioribus istis datur medium visioni accommodatum. Vnde Christus, quandiù post resurrectionem nobiscum conuersatus fuit, oculorum vsum habuit, simul cum illis Sanctis, qui cum eo resurrexerunt: beati etiam post resurrectionem, antequam cœlum ascendant, oculorum vsum actualiter habebunt, vt suprà diximus: nec hoc sine errore, & hæresi negari potest.

11. Rursus non habet locum obiectio in visione, qua beati se ipsos, suaque interiora videbunt: cum enim totum corpus illorum futurum sit transparens, & perlucidum (vt suo loco dicemus) potest quælibet pars per medium reliquum corpus ad oculos suos species trãsmittere, vt fiat (Suarius.) visio, id, quod benè aduertit *Suarius in d. disp.47.sect.6.§.Septimò dicendum est.*

12. Nec tertiò datur locus obiectioni, si quilibet beatus ad superficiem conuexã cœli empyrei suos oculos coniungat, vt videat inferiora corpora; tunc enim datur medium aptum, vt per illud fiat specierum transmissio, vsque ad oculũ illius.

Denique non datur locus difficultati apud eos, qui negant, beatos habitaturos esse supra cõuexum cœli empyrei. Quare solùm locum habet, supposita illa opinione, quod beati sint supra conuexum cœli empyrei.

¶ Hac igitur opinione supposita, difficultas adeò vrget, vt nonnulli difficultati succumbant: alij verò ad varios dicendi modos recurrant. 13. Solutio quorundam. Et quidem *Durand. in 3.dist.22.q.8.* difficultati omnino succubuit, si illa opinio admittatur, sicut admittit; putatque nullum obiectum externũ à beatis in illo conuexo videri posse ex carentia medij: sed in hoc communiter reijcitur à cæteris, qui illam probant opinionem. Vnde illius authores varios dicendi modos excogitarunt: quãuis enim omnes in hoc conueniant, vt dicant, beatos in conuexo cœli empyrei existentes, habituros esse vsum oculorum, idq; modo quodam supernaturali; in explicando tamen hoc supernaturali modo, non omnes consentiunt.

Nam quidam solùm docent, visionem 14. Variant. tunc futuram modo quidem supernaturali: non tamen explicant, quinam futurus sit iste modus; ita *Caietanus 3.p.q.57. art.4. & Medina ibidem.* (Capreol. Medina.) Alij asserunt species visibiles per vacuum supernaturaliter fore multiplicandas, in qua sententia fuit *Medina 1.2.q.3.art.3. concl.vlt.* Alij volunt, obiecta quidem productura ibi esse species, non quidem per medium eas multiplicando, sed immediatè eas imprimendo in visu distante: sicut vnus Angelus, dùm alteri loquitur, imprimit speciẽ sui cõceptus in intellectu eius, cui loquitur. Qui dicendi modus visus est facilior *Suario vbi suprà disp.47. sect.6. §.Septimò dicitur:* (Suarius.) cum enim corpus gloriosum à Paulo 1. Corint. 15. vocetur spirituale; non mirum, si eandem cum Angelis efficaciam participet, vt immediatè possit agere in oculum distantem: siue id fiat virtute naturali corporis; siue virtute diuina, actiuitatẽ illius eleuante: nam priorem viam quidam probauere; vtramque esse probabilẽ tacitus insinuat idẽ Suarius.

Ter-

Tertio loco sunt, qui volunt, species visibiles obiectorum non produci ab ipsis obiectis in oculis beatorũ, sed à solo Deo; quæ fuit quorundam recentiorum sententia, quam, supposita præcitata opinione, videtur probasse Paludanus vbi supra. Postremo non deest, quo dicat, hanc efficaciam à Deo dandam fore oculis beatorum, vt vel ipsi speciem obiecti in se ipsis efficiãt, vel visionem sine speciebus. Quã sententiam, si non in omnibus beatis, saltem in Christo Domino esse probabilem, affirmat Suarius in dicta disp. 47. sect. 6. in dicto §. *Septimo dicitur.*

§. 5.
Vera obiectionis solutio.

15. Vera solutio obiectionis. Ego puto, istam obiectionem dissoluendam esse, negando suppositionẽ Sanctos. s. in superficie cõuexa cęli commoraturos: sed omnes futuros esse penetratiuè intra cœlum Empyreum in superiori eius parte: hæc enim sententia est inter Theologos communior: eã probarunt *Alexandr. Alensis 3. p. q. 23. memb. 6. art. 1. Richard. in 3. dist. 22. ar. 4. q. 2. Durandus. ibidem q. 8. Paludan. q. 5.* quamuis à Suario malè citetur in oppositum: Paludanus enim hàc probat sententiam, quãuis Durandi fundamentum reijciat: eandem probauit *Lyra ad verba Pauli ad Ephesios 4. ad illa verba: Ascendit super omnes cœlos.* Eandem probauere *Syluester in aurea rosa, dum agit de ascensione Christi, & Sotus in 4. dist. 45. q. 1. art. 2. ante tertiam conclusionem, & dist. 49. q. 4. art. 5. post conclusionem tertiam. Abulensis Paradoxo 5. capit. 190. & 191. Ouand. in 3. dist. 22. Propos. 8. putat esse probabiliorem Palatius ibidem disp. 2. ante finem §. Vertunt in dubium: fuit etiã D. Thomæ in 3. dist. 22. q. 3. art. 3. q. 2. ad 1. & eam satis insinuat D. Bonauentura ibidem in expositione literæ num. 34.*

(Alensis. Richard. Durand. Paludan. Lyra. Syluester. Sotus. Abulen. Ouand. Palatius. D. Thom. D. Bonau.)

16. Confirmatur. Ex quibus patet, hanc sententiam inter Theologos esse cõmuniorem, & ideo probabiliorem. Cuius probabilitas ex eo etiam confirmatur, quia naturales sensuũ sensationes defendit sine vllo miraculo, vlla ve supernaturalitate: iam verò ad miracula nõn est recurrendũ, nisi cogat necessitas: quid autem cogit recurrere ad explicata miracula? Si dicas, eo in loco visionem aliter fieri non posse: optima quidam esset solutio, si locus ille supra cõuexum cœli Empyrei necessario esset eligendus: at quid cogit habitationem sanctorum ponere supra cœli Empyrei conuexum? August. lib. de Fide, & Symbolo docet, hac de re nihil certi haberi. Quare si rationibus agendum est, longè probabilius est eligere locum à nobis explicatum, quam cœli Empyrei conuexũ.

17. Obiectio ex Paulo ad Ephes. 4. dissoluitur. Sed dices, ad locum illum admittendũ vrgere verba Pauli ad Ephesios 4. *Ipse est, qui ascendit super omnes cœlos:* & tamen, si illa diligentius expẽdantur, aut nihil, aut parum vrgent: cum in illo loco sermo nõ sit de ascensu, transituque corporali, vt ex pressis verbis docet *Chrysostomus homilia 11. in Epistolam ad Ephesios*, vbi ita scribit: *Ista eum audis non est, quod trãsitum cogites: quòd enim Epist. quæ ad Philippenses est, astruitur; illud, & hic igitur; quemadmodum illic de animi modestia. & humilitate admonens, Christum inducit. ita, etiam hoc loco.* Sicut igitur Paulus in Epistol. ad Philippẽses in illis verbis: *Christus factus est obediẽs vsque ad mortem, & cætera*, agit de humiliatione, & exaltatione Christi: ita etiam hoc loco agit de descensu eiusdem vsque ad mortem, quem vult significari per illa verba: *Descendit ad inferiores partes terræ;* & de ascensione illius, id est, de exaltatione, qua super omnem cœlestem Angelicamque creaturam exaltatus est, ad dexteram Patris in cœlo consedens. Ad eandem explicationem accedit Theophylactus in eodem loco, nec longè est D. Hieronymus ibidem, vbi ita ait: *Nunquid corporaliter omnes cœlos, & vniuersas sublimitates, & cœlorum circulos (quos Philosophi Sphæras vocant) transiens, atque transcẽdẽs summo cœli fornice, & vt ipso verbo vtar, ab fide? an certè omnia corporaliter contemnẽs, atque despiciens, & æterna contemplans supra cœlos, id est, super inuisibilia, stetisse, credẽdum est? Quod ego melius puto.* Fauet huic intelligentiæ Theodoretus ad eũdem locum, dum ait: *Descensum, de quo Paulus, non significare aliquam à loco ad locum transitionem; sed dispensationem incarnationis, secundum quam Verbum Diuinũ ad terras dicitur descẽdisse.* Ascẽsus dicitur, de quo agit, apud Theodoretum non significabit transitionem de loco ad locum; sed sublimitatem gloriæ redemptoris: est enim constitutus super omnem principatum ad dexteram Patris

(Theophyl. Theodoret.)

Patris sedens. Accedat etiam Cassiodorus, qui illa verba Psalmi 17. *Ascendit super Cherubim, & volauit supra pennas ventorum*, exponit de ascensu Christi in cœlum, quasi sentiat idē esse apud Paulum, ascēdit supra omnes cœlos, quod est apud Psalmistam, ascendit supra Cherubim:
Cassiodor. qui ascensus non de motu, sed de sublimitate naturæ, est explicādus, vt à Cassiodoro explicatur. Ex quibus patet Paulum in illo loco non intellexisse cęlos materiales, sed spirituales, id est, omnes intel-
Palatins. ligentias, atq; creaturas rationales; quam
Onand. explicationem probauerunt *Palatins, & Onand. locis citatis.*

18. Nam eadem significatione accipiūtur
Ad Heb. 7 cęli à Paulo ad Hebræos 7. *Excelsior cœlis factus*: cęlis, inquam, id est, Angelis, vt exponūt *Glossa Interlinearis, Ambrosius. Primazius, & Lyra in eodē loco*: nec inmeritò: quoniam (sicut ibi ait Ambrosius) nemo dicitur fieri excelsior, nisi, qui in aliquo fuit humilior: Christus autem nulla ratione fuit minor cœlis materialibus; benè tamen Angelis secundum humanam naturam: qui tamen sua passione super omnē cœli principatum constitutus est: & in hunc sensum explicat in sequenti cap. 8. dum ait. *Habemus Pontificem, qui consedit in dextera sedis magnitudinis in cœlis*, De
Ad Heb. 7 hac igitur celsitudine intelligendus est in cap. 7. dum ait; *excelsior cœlis factus*. Quare de eadē intelligendus erit in citato lo-
Ad Eph. 4 co ad Ephesios 4. dum ait: *Ascendit super omnes cœlos*: nec enim nouum est in sacris literis *ascendere* accipi metaphoricè, vt annotauit Ioannes Ferdinandus in Thesauro sacrarum literarum verbo *ascendere* n. 13.

19. Porrò; si magis placet verba præcitata
Quod si Paulus intelligatur de cœlis materialib⁹ Pauli intelligere de cęlis materialib⁹ (quę fuit explicatio *Diui Anselmi D. Thomæ, & Lyræ in eodem loco & plurium aliorū*) non proinde cogeris, vt dicas, sanctos supra conuexum cęli Empyrei cōmorari: nam ideo Christus super omnes cœlos ascendisse dicitur, quia ad sublimiorem partem cœli Empyrei ascendit, vt optimè aduertit Lyra. In quo etiam sensu ad Hebræos 4. dicitur Christus penetrasse cœlos; non quòd eos omnes corporaliter transcenderit; sed quia ad supremam illorum partem transierit: nec ad hoc opus est, vt ita cęlos omnes ascenderit, quasi cę-lo Empyreo non locetur, vt volebat Ouādus: quid enim imperfectionis est, Corpus Christi penetratiuè cœlo Empyreo locari? Loquitur igitur sine fundamēto: sicut sine fundamento Palatius nomine cœlorum eo in loco cœlos mobiles intelligit.

Supposita igitur hac sententia, nullus 20.
datur locus dubitationi obiectæ: cū enim *Resolutio.* cœlum Empyreum sit lucidum, & transparens, & medium aptissimum, vt per illud obiecta visibilia suas species ad oculos beatorum transmittant: quia ex sententia Aristot. 2. de Anima tex. 68. diaphaneitas, quæ & cœlo, & elementis est cōmunis, est prima ratio transmissibilitatis specierum. Quare difficultas allata authoribus huius sententiæ nullum potest negotium facessere: magnum tamen facessit illis, qui volunt, beatos in conuexo cœli empyrei habitaturos fore.

§. 6.

Soluitur obiectio, supposita alia sententia.

NOn nego probabilem esse senten- 21.
tiam, quæ affirmat, beatos cum *Soluuntur*
Christo supra superficiem conue *argumenta*
xam cęli Empyrei in æternum victuros: *aliam sententiam.*
siquis igitur hanc opinionem potius probauerit; ad miraculum, modumque vidēdi supernaturalem confugiat, necesse est, ad quem confugit communior, & verior sententia eorum, qui illam probant opinionem: nec enim audiendi sunt, qui putant obiecta, quę ibi apparuerint, licet sint ipsa corpora gloriosa, virtute naturali posse suas species, aut multiplicare per mediū vacuum; aut in oculo distanti immediatè sine aliquo medio eas causare; quāuis non desint, qui vno, vel altero modo id fieri posse affirment: nec enim agens creatum virtute sibi naturali, aut in spatio vacuo aliquid potest agere; aut in rem distantē immediatè aliquid potest producere. Nō potest quidē aliquid agere in vacuo, quia omne agens creatum supponit subiectū, è cuius potentia formam educat: quoniā propria virtute nihil potest creare, nec formam aliquam accidentaliā, nisi in subiecto inhesionis producere, aut cōseruare.

Nec etiam potest propria virtute im- 22.
mediatè agere in rem distantem: quia in omni agente, etiam infinito, vera est com-

munis

munis Philosophia Aristotelis, quòd debeat esse simul cum passo, illique immediatū, immediatione suppositi; vt verior Philosophorum, & Theologorum sententia affirmat cum *D. Thoma, de qua Conimbricenses 7. Physicorum cap. 2. q. 2. artic. 2.* nam ob hanc solam verissimam Philosophiam Theologi ratione naturali conuincunt, Deum secundum suam substantiam esse vbique: quod si demonstrationem istam vniuersaliter, & in omni agēte cum Scoto non admittis: non poteris cū eodē eā nō admittere in omni agente corporeo, cuius naturalis actio per se dependet à medio: hoc enim ex sua natura habet, vt prius agat in medio, actione, vel eiusdem rationis, vel alterius, vt latè explicat *Scotus in 2. dist. 9. q. 1. & 2. lit. B. vbi late. C.* putat hāc depēdentiā necessariò comitari obiectum visibile in emissione specierum: prius enim, quàm in oculo distāti causet visionē, debet producere speciē visibilem; cuius non solùm oculus, sed interiectum diaphanum est susceptiuum. Quod dixerim, vt excludam Angelum alteri Angelo loquentem: is enim ex sententia Scoti immediatè agit in intellectū Angeli, cui loquitur; nō alia ratione, nisi quia in actionibus huius generis nullam ad medium habet dependentiam. Quare licet Scotus in Angelis hoc admittat; non putat tamen esse admittendum in corporibus visibilibus, ꝓpter disparem rationē.

D. Thom. Conimbr. Scotus.

23. Quare qui superiorem probauerit sententiam, ad miraculū, modūq; supernaturalē vidēdi *cum Caietano, caeterisque, quos citauimus*, confugiat, necesse est. ¶ At inter modos explicatos duo posteriores videntur minus probabiles, qui specierum, & visionis efficientiam obiectis denegant: nam vt id fortè sit factu possibile: non tamen decet perfectionem status beatifici; ad quam non parum conducit, vt ordo naturalis immutandi potentiam, quantum fuerit possibile, etiam ibi conseruetur. Vnde Diuus Thomas in 4. dist. 44. quæstione 2. artic. 1. quæstiuncul. 3. concludit, species sensibiles in Patria ab obiectis esse producendas. Cum igitur naturale sit visiuæ potentiæ moueri ab obiecto, vt ex Philosophia patet; & ad perfectionem cęlestium obiectorum hęc efficientia maximè pertineat; non est cur ab illis tollatur; maximè cum illa saltem

Ad miraculū necessario recurrendū est. Quomodo id fiat?

supernaturaliter sit possibilis. Quare ñ satis videtur probabilis opinio, quæ putat in illo loco species visibiles obiectorum à solo Deo esse producendas: & à fortiori non erit probanda. quæ asserit, illas species producendas fore ab ipsis beatis in proprijs oculis: hoc enim ad potentiæ visiuæ perfectionem minimè spectat. Ob eandem rationem non est probabile, quod visio sine visibilibus speciebus fiat à beatis: nam vt omittamus, fortè id nec diuinitus fieri posse; non est, eur omnis naturalis videndi modus oculo beato auferatur. Ob quas rationes prædictæ opiniones non placuerunt Suario vbi supra, si in omnibus beatis generaliter intelligātur: quia in Christo vtramque esse probabilem existimat, saltem in ordine ad obiecta in quacumque distantia, de quo in sequenti art.

Non probatur quorum dā opinio.

Nec adhuc probabilis videtur modus dicendi Medinæ, qui putat, obiecta suas species visibiles per illud spatium vacuū vsque ad oculum beati supernaturaliter multiplicare: quem dicendi modum plerique recentiorem putant esse impossibilem: Suarius verò ideo eum reijcit, quia sine necessitate illam specierum multiplicationem admittit. Illi inde probant impossibilitatē, quia non possunt species illę in vacuo productæ non creari: ad creationem verò creatura, nec instrumentaliter potest concurrere. Suarius verò quia admittit, creaturam posse, vt Dei instrumētum aliquid creare: ideo putat sententiam illam sine necessitate admittere miraculum creationis specierum, & earum conseruationis in vacuo sine aliquo subiecto: possunt enim species illę immediatè poni in oculo, beati etiam ab ipso obiecto diuinitꝰ eleuato: at frustra fit per plura, quod potest fieri per pauciora. 24.

Non probatur modus dicendi Medinæ.

Quare, supposita sententia, quam supponimꝰ, probabilior est solutio, quæ affirmat, obiecta visibilia supernaturaliter eleuata immediatè productura fore tales species in oculū distantem: agens enim creatum, tanquam Dei instrumentum posse immediatè agere in rem distantem, nihil interim agendo in medium, non solùm fatetur Scotus, & qui eum sequuntur; sed etiam D. Thomas eum suis, vt videre est *D. Thom. 2. 2. quæst. 178. artic. 2. ad 1. & 3. p. q. 48. Caietan. probant Caietanus 3. p. quæstio. 13. artic. 2. Paludan.* 25.

Vera solutio.

Veiga. Bellarm. Suar. Conimbr. *& Paludanus in 4. dist. 1. q. 1. Veiga lib. 7. in Concil. Tridentin. cap. 14. Bellarminus lib. 1. de Sacramentis in genere cap. 11. consentit Suarius 1. tom. ad 3. p. disp. 31. sect. 6. probat Conimbr. lib. 7. Physico. 1. a. q. 2. art. 1. & 2.*

ARTICVLVS III.

An oculus beati videat obiecta in quacumque distantia?

§. 1.

Referuntur opiniones

1. Opinio affirmans. Partem affirmantem significari à *Soto in 4. dist. 50. q. vnica art. 6.* testatur Suarius: sed Sotus eo in loco nō agit de visione sensitiua, sed de intellectiua: eam tamen Sotus *significat in 4. dist. 49. q. 4. art. 5. post 3. concl. §. Verumtamen respondetur ad 1.* expresse eam tenet *Medina 1. 2. q. 3. art. 3. ad 3.* ob eam. s. rationem, quia acutissima illic erit acies, & acumen visus, plusquam aquilæ: ante eos eā tenuit *Lyra in c. 7. Actorum* in fine, & satis eam probat *Maior in 4. dist. 49. q. 14. ad argumenta contra 5. in fine.* Pro hac opinione citari solet *Augustin. lib. 22. de Ciuita. Dei c. penult.* fortè dum ait: *Si enim Propheta Eliseus puerum Giezi absent corpore vidit: quanto magis in illo corpore spirituali videbunt sancti omnia, non solum si oculos claudant; sed etiam vnde sunt corpore absens.*

Sotus. Medina. Lyra. Maior. August.

2. Pars negans. Scotus. Suarius. Partem tamen negantem probauit *Scotus in 4. dist. 50; q. 3. in principio corporis:* eā dē in omnibus beatis, vno excepto Christo Domino, probat *Suarius 2. tomo ad tertiam partem disput. 47. sectione 6. §. Dicet ergo eadem ratione,* eo ductus fundamēto; quoniam nec obiecta in quacumque distantia poterunt naturaliter suas species ad oculum transmittere; nec ad statum beatorum pertinet, quod in quacūque distantia videant omnia visibilia; de Christo Domino oppositum putat esse affirmandum, cui propter singularem quandam omnipotētiæ participationem, quam habet eius humanitas, vt est instrumentum coniunctum Verbi, vim habet ad videndum quodcumque visibile, vbicūq; sit; non quidem per speciē acceptā ab obiecto; aut per efficientiam ipsius obiecti; sed per efficientiam ipsius Christi, qui vel supernaturaliter potest efficere speciem obiecti distantis in suo oculo, vel visionem eius sine specie.

§. 2.

Vera resolutio.

3. Vera resolutio. Pro resolutionē præmittendum est, visum corporis gloriosi in suo genere, esse omnium perfectissimum; tùm ratione potentiæ; tùm etiam ratione dispositionis organi, vt satis colliges ex *Prospero lib. 3. de vita contemplatiua cap. 11. & satis aduertit D. Thomas in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quæstiun. 4. ad 6. & post eum Maior in 4. dist. 50. q. 1. §. Ad secundam dubitationem.* Ex quo infertur, visum gloriosum in genere visus summam habere videndi aciem, & acumen. Quod adeo esse verum quidam existimauerunt, vt teste Augustino, putauerint, visum corporeum sua glorificatione, atque spiritualitate adeò eleuari, vt non solùm acrius videat, quàm aquila, sed vt videat spiritualia obiecta, ad quæ visus aquilæ non extenditur. Igitur visum corporis gloriosi summam habituram esse videndi acrimoniam, ac pręstantiam dubitari nec debet, nec potest: nam cum perfectione essentiali visus, quę omnibus potentijs visiuis est communis, atque indiuisibilis, coniunctam habebit accidentalem perfectionem in gradu supremo ex parte organi: erit enim in corpore perfectissimo, & veluti spirituali, & per consequens receptiuo specierum visibilium in summa earum immaterialitate. Quare licet in vita mortali homo in visu à multis brutis animantibus superetur (aquilæ enim, & lynces perspicatius vident:) in beata tamen vita reliquis animantibus videndi acrimonia longissimè excedet.

Prosper. D. Thom. Maior.

4. Conclusio. Hoc præiacto fundamento, statuitur hæc conclusio: *Visus corporis gloriosi ex sua natura longissimam quidem videndi sphæram habiturus est: Certam tamen, & definitam per aliquem terminum; siue ille intrinsecus sit, siue extrinsecus. Quare non ad quamcumque distantiam naturali sua virtute pertinget.* Huius assertionis posteriorem partem expressè probarunt *Scotus, & Suarius* & satis mihi illa videtur esse mente *Diui Thomæ in quarto, distinctione 44. q. 2. artic. 1. quæstiunc. 4. ad 6.* dum solùm affirmat, oculum gloriosum ad maiorē distantiam

Scotus. Suarius. D. Thom.

tiam quàm nunc posſit, tunc eſſe viſurũ. Exiſtimat igitur, non in quacumque diſtantia viſionem tunc poſſe fieri, ſed in lõgè maiori, quàm nunc poſsit. Id ipſum
Maior. Baſſolius. ſatis etiam inſinuãt *Maior in 4. diſt. 50. q. 1. ad ſecundam dubitationem, & Baſſolius ibidem q. vlt. artic. 2. §. Et ideò, verſ. quarto dico.*

5. Quorundã confirmatio. Hæc ſentẽtia fortè ab aliquibus ex eo demonſtrabitur; quoniam omnes potentiæ actiuæ quoad ſpatium habent certam & determinatam ſphæram ſuæ actiuitatis, iuxta communem doctrinam Philoſophorum *in 1. libro de Cœlo capit. 1 3. vbi* Conimb. *Conimbric. q. 3.* Cum igitur potentia viſiua corporis glorioſi ſit potentia quædam naturalis, & actiua, habebit certam ſuæ ac
Non recipitur. tiuitatis ſphæram. At tamen hæc Philoſophia accõmodari non poteſt actiuitati potentiæ viſiuæ; cum agat actione immanente, quę in ſpatium externum nõ erit. Poterit tamen accõmodari potentiæ actiuæ obiecti viſibilis, quæ ſuas ſpecies per ſpatiũ diffundit, & viſum naturaliter immutat; & ex conſequenti accõmodabitur potentiæ paſsiuæ ipſius viſus, quatenus ab obiecto actiuè eſt immutabilis. Cum igitur vis diffundendi ſpecies per mediũ, quæ in obiecto viſibili naturaliter reperitur, ſit naturalis, & finita; vtique non per quantamcunque ſpatij diſtantiam valebit immittẽre ſpecies, nec viſum immutãre, ſed per certam ſphæram, & determinatam, iuxta explicatam Philoſophiam. Cũ verò potentia paſsiua actiuã reſpiciat; vtiq; ſi actiuitas obiecti viſibilis ad certã diſtantiã diffinitur, nõ poterit nõ eſſe diffinita paſsibilitas viſus à viſibili obiecto.

6. Illatio. Inde inferes, oculũ, etiã glorioſum, nõ ſub quocũq; paruo angulo pyramidis viſualis poſſe ab obiecto naturaliter immutari; ſed habere terminum paruitatis determinatum, ſiue ille determinetur intrinſecè, ſiue extrinſecè: hoc enim modo parum ad nos refert. Cum igitur, quò maior fuerit diſtantia, inter viſum, & viſibile, eò minor fiat augulus viſualis pyramidis; vtique ſi viſus non ſub quacumq; paruo angulo poteſt ab obiecto immutari, non in quacumque diſtantia poterit obiectum naturaliter videre: quidquid Medina oppoſitum ſine fundamento philoſophetur. Cui non fauent verba Auguſtini adducta pro ſententia affirmante, quia ex eodem Auguſtino in ſequẽtibus conſtat ſe in illis verbis non agere de viſione corporali, ſed de intellectiua.

Prior verò noſtræ aſſertionis pars ex eadẽ perfectione viſus glorioſi ſatis ſufficienter demõſtratur à D. Thoma loco citato: nam quò viſus eſt perfectior, eò ſub minori immutatione facta ab obiecto poteſt illud percipere; & ex conſequenti tãtò ſub minori angulo viſualis pyramidis poterit videre obiectum. Ergo viſus, qui in perfectiſsima fuerit videndi acie, & acumine, longiſsimam videndi ſphæram habebit; naturalem tamen, & determinatam, ſeruata ſemper proportione ad magnitudinem obiecti, viſibilis: nam quę obiecta fuerint magnitudine maiora, illa ſub maiori diſtantia viſum glorioſum immutabunt, ſub minori verò, quæ minoris fuerint magnitudinis. 7. Cõfirmatur 1. pars aſſertionis.

Quanta autem futura ſit hęc diſtantia; certò diffiniri non poteſt: cõmunior tamẽ ſententia habet, ea obiecta, quæ in cẽtro terræ fuerint, & in inferno loco, eſſe extra ſphærã naturalis viſibilitatis: & ob eã rationẽ ſanctos in Patria oculis corporeis naturaliter nõ eſſe viſuros dãnatos in inferno exiſtentes: quæ eſt ſentẽtia Scoti & Maioris locis citatis. Quin potius ex mẽte Suarij extra eandẽ naturalem ſphæram erunt obiecta, quæ ſunt in terra: nec enim poterunt ſuas ſpecies viſibiles vſq; ad cœlum Empyreum naturaliter diffundere: de quo vide Lyram c. 7. Actorum in fine. Vtrùm verò idem dicendũ ſit de toto terræ elemento? ſtatim dicemus. 8. Determinatur diſtantia.

§. 3.
Vtrùm de facto aliquando eleuetur vltra naturalem Sphæram?

HÆc diximus de viſu corporis glorioſi ſeruato naturali ordine, & naturali facultate, tũ viſus, tũ obiecti viſibilis, nã ſi ſupernaturalẽ ordinem, diuinãq; potentiã ſpectemus; nulli dubium eſt, quin poſsit oculus glorioſus à Deo ſupernaturalitater eleuari ad quamcunque diſtantiã, vt optimè aduertit Baſſolius, & poſt eum Suarius loco citato: nã obiectũ, quantumcunq; minimũ, ſi diuinitus eleuetur, poteſt ſuas ſpecies in quantãcunq; diſtantiã diffundere, oculũq; ĩmutare ſub quãtumcũq; minimo angulo pyramidali. 9. An aliquam extra ſuam ſphæram.

10. Non probatur quidam modus dicendi. Addunt nonnulli, posse Deum, aut causare visionem obiecti sine specie cum solo oculo: aut speciem obiecti quātumcūque distantis se solo producere in oculo glorioso. Sed vterque dicendi modus est satis dubitabilis: quia sine specie visui obiectum immediatè repræsentante fortè non potest fieri visio: sed de hoc disputare non est huius loci.

11. Explicatur dubium. Vtrùm verò oculus cuiuscumq; beati de factò eleuetur diuinitus, vt vltra suam naturalē sphæram in quantarumque distātia videat? alterius est quæstionis. Bassolius dubitat: Suarius autē Christo Domino id concedit, negat tamen cæteris beatis. At quis horum arcanorū fuit Dei consiliarius: vide tamen, quæ in q. 7. sequenti art. 3. dicemus.

ARTICVLVS IIII.

Quænam oculis corporeis in Patria videantur?

1. Quænā videantur. Prosper. HAe de re vide Prosperum lib. 1. de vita contemplatiua cap. 11. vbi generaliter docet nullam creaturam oculum beatum latere: ita enim ait: *Ibi corporales oculos nihil visibilis creaturæ latebit: quia incorruptibilium corporum visus incorruptibilis erit, ac ita sine comparatione vinitior, quam hic fuit, vt ei aliquid visibilium clausum esse non possit.* Quod satis etiā significat *Laurentius Iustinianus in libr. de disciplina, & perfectione Monasticæ conuersationis cap. 23.* Laurenti⁹ Iustinian.

2. videre debent Christū hominē. Sed quidquid de hoc sit; certissimum est, beatos oculis corporeis visuros esse Christū hominē: quæ visio inter accidentales beatitudines, & glorias erit omnium maxima. De hac autem visione explicari possunt plura, quæ de sanctis Agnū circūstantibus, atq; sequentibus scribuntur in *Apocalypsi Ioannis maximè c. 5.* Quin potius videbim⁹ beatissima Christi vulnera, nec enim audiendi sunt, qui docent, Christū in gloria vestibus esse indutū ad contegenda vulnera, cū quibus resurrexit, & in cœlū ascendit: contra quos latè scribit Abulensis Paradoxo quinto à c. 25. cum sequentibus. Apoc. 5.

3. Videbūt B. Virginem. Omnes etiam beati corporaliter videbunt beatissimā Virginem Deiparā supra omnes creaturas, etiam Angelicas, & dignitate, & loco eminentē. Videbunt prætereà omnes beatos corpore gloriosos, coronis, atque aureolis decoratos: vna enim ibi adest cœlestis respublica: vna inter eos sensibilis politia: cur igitur omnes se se corporaliter non videbunt? Id enim in maiorem singulorū gloriā redet, critque beatitudinis accidentalis augmentum nō paruū, si mutuò se se omnes noscāt, & familiariter cōuersentur. Nec loci distātia id impediet, quia nec totius cœlestis aulæ amplitudo, etiam si magna sit, & spatiosa, excedet adæquatā visus gloriosi sphærā. Si verò excedat; Deus obiectorum actiuitatem eam eleuando, supplebit. Nec hanc visionem impediet claritas cuiusque gloriosi corporis, vt lib. 5. dicemus.

4. Videbūt corpora cœlestia. Videbunt adhuc corpora cœlestia, qua tenus secūdum suas partes sunt visibilia. Quare videbunt omnia astra, & sydera: nam sicut illa ad terram suas species diffūdunt; cur eas naturaliter non diffundent vsque ad supremam sedē cœli Empyrei? nam singula terram magnitudine excedunt, vt docent Mathematici.

Totam etiā terram forte naturaliter vi debunt: quia tota fortè potest suam speciem vsque ad summum cœli Empyrei diffundere. Si qua tamen corpora mista post diē Iudicij permāserint; ea ob sui exiguitatē naturaliter videre non poterunt: vnde modò, nec Christi oculi, nec Beatæ Virginis naturaliter vident in terra existentes. Nec etiā sancti dānatos in Inferno naturaliter videbunt; quia hæc obiecta in tantam distantiā suas visibiles species non transmittent: nam si quæ hic à nobis agūtur sācti naturaliter videre possunt; vtiq; reuelationibus nouis nō indigerent, quod est cōtra cōmunē Theologorū doctrinā.

5. Fortè videbunt totam terram. Vtrùm verò supernaturaliter ea videant. Saltē Christus Dominus? noluimus supra definire: quia hæc à sola Dei voluntate pendent; nec vlla de illis adest supernaturalis reuelatio. Probabilis tamen videtur Suarij opinio supra citata, quoniam hæc perfectio maximè decet oculos Christi corporeos: cū tamen illa non spectet ad beatitudinem cæterorum beatorū: licet enim ad eorum statū fortè pertinerat videre pœnas damnatorum; nō tamen ad illū pertinet, quod illas videant, aut intelligibiliter per intellectum, aut sensibiliter per sensum in proprio genere; sed satis est

est, quod eas videant in Verbo visione beata. Porrò si hanc perfectionē tribuis Christo Domino; ne dicas, eum illas videre, aut sine speciebus, aut per se species à se ipso producta: satius est enim dicere obiecta diuinitus eleuata suas species ad Christi oculos transmittere; quod omnibus consentientibus factu est possibile, & cum naturali videndi ordine magis consentit.

7. Quæstio de eleuatione ad visionem diuinę essentię. Posset hoc loco dubitari; an oculi corporis gloriosi ad visionē diuinæ essentiæ: & Angelorum diuinitus eleuentur? fuit enim hæc quæstiò olim controuersa inter Patres; at de illa egimus *in 1. tom. lib. 4. q. 5. art. 3. vide in illo loco.*

ARTICVLVS V.

Vtrùm corpus opacum interiectum impediat visionem oculi gloriosi?

1. Pars negans Abulens. QVæstionis partem negantem videtur probasse Abulensis Parodoxo tertio cap. 30. dum ait, si corpora gloriosa vestibus in Patria vterētur; vestes impedire non posse, quominus corpora beatorum, etiam secundū partes interiores viderentur: vestes autē sunt corpora opaca.

2. Confirmatur. Cōfirmari posset hæc sentētia: quoniā cum visus corporalis beatorū sit omniū perfectissimus, non videtur illi neganda quæcūq; naturalis perfectio; maximè illa quæ oculis quorundā animaliū concessa legitur. At naturales scribūt, lynces aspicere ea, quę sunt trās parietē, vt videre est apud *Celiū Rodoginū lib. 16. c. 2.* idē de lynceo argonauta historici memoriæ prodiderunt: is enim non solū terra interposita videbat, quæ post illā erant; sed etiā classē punicam Carthagine exeuntē. & numerū nauium ex specula lybicana manifestissimè notabat: & quod est mirabilius, nouissimā lunā, & primā in signo arietis eodem die conspexit, teste Plinio lib. 2. cap. 17.

Rodoginus

3. Alia confirmatio. Adduci etiam possunt ij, qui aquarum inspectores siue aquileges dicuntur: verè enim aquas sub terra latentes cōspiciunt, de quorum experientia, & Fide vide Conimbr. 2. de Anima q. 9. art. 2. in quo loco id esse naturaliter possibile non sine probabilitate defendūt: etenim, vt scribit Celius Rodoginus loco citato, nullū est corpus omnibus modis opacū, sed omne suā habet perspicuitatem; quod inde confirmat; quia omne corpus capax est, cęlestiū influentiarum, quę, mediante lumine, inferioribus cōmunicantur: maximè cum nullum sit corpus, quod non habeat suos poros, intra quos possit lumen admittere, per quod species visibiles ad oculum transmittantur. Licet autem lumen istud sit exiguum, & perspicuitas adeo remissa, vt pro nihilo habeatur, nec satis sit, vt ad quemcūque oculū transmittat accōmodatas species; satis tamen est ad eas transmittendas ad oculum videndi acrimonia perspicacissimum, cum respectu illius debitam habeat proportionem.

Quibus rationibus hæc pars videtur mihi satis probabilis, vt nō solū id oculo beato supernaturaliter cōcedatur; sed etiam naturaliter, propter maximam illius videndi perspicacitatem, & acrimoniam; ratione cuius nulla parua perspicuitas, nullaque exiguitas luminis ad traijciendas species erit improportionata. 4. Hæc pars videtur probabilis.

Vtrùm verò corpus gloriosum interiectum alterius, siue gloriosi, siue non gloriosi visionem impediat? explicabimus lib. 5. in q. de dote claritatis.

QVÆSTIO VII.

De Auditu.

COnsequenter secundo loco dicēdum est de auditu, qui post visū secundum locum tenet ordine dignitatis, & perfectionis. De auditu igitur sequentes excitabuntur articuli. Primus inquiret; an in Patria futurus sit vsus sensus auditus? Secundus; quomodo in Patria fiet auditio? Tertius; an auditio fiet in quacumque distantia? Quartus, & postremus; quænam in Patria audientur?

ARTICVLVS I.

An in Patria futurus sit vsus sensus auditus?

§. 1.

Refertur opinio negans.

1. Opinio negans & dubitans. *D.Bonau. Abulens. Scotus.*

AN auditus in Patria suum vsum habiturius sit? non omninò ronuenit inter Theologos. Quidam enim expressè negant, teste *D.Thoma in 4.dist. 44.q.2.art.1.quæstiunc.4. Alij rem in dubio relinquunt, vt D.Bonau.in 4.dist.49.ar. 3.q.1.nu.42.in fine, cui iudicio adhæret Abulens.in cap.17.Matth.q.116.lit.D.* vbi quæstionem pro vtraque parte defendit. *Scotus etiam in 4.dist.49.q.13.ad 2.sub cōditione loquitur;* si nimirum in Patria detur sonus per medium multiplicabilis.

2. Fundamentum.

Huius negantis partis fundamentū sumitur; tùm ex parte obiecti, tū vel maximè ex parte medij. Ex parte quidem obiecti: quoniā in Patria nulla vox formari potest; nullus itē edi sonus, qui solus est obiectum adæquatum auditus. Nō potest aliqua vox ibi formari; quia cum ibi nullus sit aër, qui respiratione attract' in vocali arteria feriatur, nulla poterit ibi formari vox, quæ non est aliud, quàm sonus formatus ex ictu aëris ad vocalem arteriā respiratione attracti, vt cōstàter ait Arist. 2.de Anima cap.8.tex.90. Nullus item alius in Patria potest edi sonus: quia sonus edi non potest, nisi ex percussione, & cōfractione alicuius corporis, siue illud confringatur ex collisione duorum corporū,
Aristot: vt vult *Arist.in d.c.8.text, 78.& 79.* siue ex collisione pārtiū eiusdē corporis summa velocitate se se impellentium, vt ex *Sim-*
Conimb. *plicio Themistio, & Alberto docet Cursus Conimbr.in d.cap.8.q.1.art.1.* Iam verò in cælo Empyreo nullum datur corpus, quod percussum confringatur, vt sonum edat; quod est notissimū, siue beati intra cœlū Empyreum penetratiuè commorentur, siue supra conuexum illius.

3. Ex parte verò medij id ipsum ostendi-
Aristot. tur, quoniam ex *Aristot.2.de Anima c.8. tex,79.* mediū, quo sonus ad auditū deuehitur, est tùm aer, tùm aqua: at in Patria, siue illa sit supra conuexū cœli Empyrei; sine intra ipsum cœlū, nec datur aer, nec aqua: nullum igitur datur medium, per quod vox, aut sonus deferatur ad auditū corporis gloriosi.

§. 2.

Affirmatiua est tenenda.

4. Vera est affirmans sententia.

HIstamen non obstātibus, pars affirmatiua est omnino asserēda rū cōmuni Theologorū sententia. Eā asserunt *D.Thom.in 4.dist.44.q. 2. art. 1. quæstiun.4. Richard.in 4 dist.49.art.4.q.3* *D. Thom.*
in corp.& ad 7.vbi Sotus q.4 art.5.concl.4. *Richard.*
Ouand.propos.vlt.Maior q.14. concl.4. Idē *Sotus.*
Maior ibidem dist.50.q.2. ad vltimam libri *Ouand.*
dubitationem, Henricus quodlib.7.q.7.Me- *Maior.*
dina 1.2.q.3.art.3. in resolut.huius quæstio- *Henricus.*
nis,& argum.contra auditum, Viguerius in *Medina.*
sua Institutione Theologica cap.14.§.2. ver *Viguerius.*
su 3.Suarius 2.tom.ad 3.p.disput.47.sect.6. *Suar.*
pag.899.satis est de mente Scoti in 4.dist.49. *Scotus.*
q.13.ad 2. nam liret sub cōditione videatur loqui (si nimirum ibi sonus est multiplirabilis) tamen non dubitat, post iudiciū futuram esse specierum intentionalium multiplicationem. Denique est receptissima sententia inter Neuiores, & satis pro- *Palatius.*
batur *Palatio in 4. dist.49.disp.vlt.ad finē* *Angles.*
& Iosepho Angles in suis floribus ad 4. in q. *Abulens.*
de Beatitudine art.5.dub.1.quæ licet Abul. in d.q.116.solum videatur probabilis, nobis tamen, & Suario videtur certa.

§. 3.

Quæ in hac quæstione sint certa?

PRò illius tamen maiori explicatione, exponemus, quæ in ea omninò sint certa. Primò loco dubitari non potest beatos post resurrectionem, quandiù in terris cum Christo permanserint in iudirio, antequam cum eo in cœlum ascendant vsuros esse sensu auditus: etenim auribus corporis percipient, & audient sententiam iudicis voce sensibili prolatā, vt cum Anselmo Scholastici docent: Iudicium enim illud futurum est sensibile: vnde omnes sententiam iudicis vece pro latam, esse iustissimam propria voce confirmabunt. Audient præterea cætera omnia, quæ in illo generali iudicio sensibili agentur. s.fletum damnatorum, & maximè vlulatum, dum terra eos deglutiente in Infernum descendent: audient etiam diuinas laudes, quibus sancti Christum cum triumpho cœlum ascendentem, illū comitantes laudabunt. 5. Quæ sint certa.

Ner etiam dubitandū est; si aliquando beati ad hæc inferiora descendēt, familiares collocutiones, quas mutuò exercebūt auditiuros: nā & Christus Dñs, quandiu post resurrectionem in terris egit, habuit vsum auditus, mutuis collocutionibus cum discipulis cōuersatus: & qui cum eo surre- 6. Audient, si aliquādo ad hæc inferiora descēdā

surrexerunt, multis apparentes (vt in Euangelio dicitur) cum illis multa familiariter egerunt. Denique & Christum, & beatam Virginem pluribus in terris apparuisse, memoriæ proditum est; in quibus apparitionibus familiaria colloquia habuisse, cum illis, quibus apparebant, nō est negandum: nam Christus Pauli vocē audiuit, dùm in via ei apparuit: Paulo enim interroganti: *Quis es tu Domine?* Respondit, *Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris*, cum colloquijs sequentibus.

§. 4.

Quid de beatis in patria iam commorantibus?

7. Quid de beatis post resurrectionem in cœlum? Pars affirmans vera. *August.*

SOlùm igitur est difficultas de beatis post resurrectionem in patria cō morantibus; an. s. ibi vsum auditus habebunt? Nos partem affirmantem, nō tanquam probabilem, sed vt certam iam affirmauimus: nam illam non obscurè docuit *August. lib. 1. Retract. cap. 11.* si expēdantur, quæ de numeris corporeis explicat ex *lib. 6. de Musica*: docet enim numeros corporeos non solùm repetiri in vocibus; sed etiam in ipso corpore, id est, in auditu sonos percipiente: item in memoria, & recordatione; ac tandem in iudicio sensitiuo, quod consensu illorum delectatur, dissonantia verò offenditur. Quæ omnia explicat *in d. libr. 6. à cap. 2. vsque ad 4.* in cuius fine concludit, corpora eò esse meliora, quò numerosiora: animam verò his numeris carendo fieri meliorē; quia se auertit à carnalibus sensibus, & diuinis sapientię numeris reformatur. Hęc omnia explicans *in d. lib. 1. retract. cap. 11.* ita ait: *Hoc non sic accipiendum est, quasi non* *August.* *sint futuri numeri corporales in corporibus incorruptibilibus, & spiritualibus; cum multò speciosiora, & decentiora futura sint, aut anima eos sensura non sit, quādo erit optima: quemadmodum hic eis carendo fit melior: hic enim opus habet auertere se à carnalibus sensibus ad intelligibilia capienda; quia infirma est, & minus idonea vtrisque simul adhibere intentionem suam. Et in his corporalibus nūc illecebra cauenda est, quando anima allici ad delectationem turpem potest: tunc autem tàm firma erit, & perfecta, vt numeris corporalibus non auertatur à contemplatione sapientiæ; & ita eos sentiat, vt non alliciatur ab eis.* Hæc Augustinus; quibus verbis nihil potest dici clarius, supposito, quod in d. lib. 6. de Musica per numeros corporeos intellexit vocales numeros in voce, & auditu, existentes. Eandem sententiam cōfirmat idem Augustinus *in lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 30. post principium*, dùm ait: *August.* *Omnes quippè illi, de quibus iam sum locutus (scilicet cap. 24.) qui nunc latent armoniæ corporalis numeri, non latebunt intrinsecus, & extrinsecus per corporis cuncta disposita.* Sed clariùs id docuit idem August. in *August.* lib. Meditationum cap. 29. tom. 9. vbi describens gaudia cœlestis paradysi, ita ait: *Nonas semper armonias, vox meloda concrepat, & in iubilum prolata mulcent aures, organa digna, per quem sunt victores, reg. dant præconia.* Accedat D. Petrus Damianus *Petrus Damian.* *epist. 3. ad Blancam Comitissam c. 15. in fine tom. 3. Bibliotecæ Patrum secundæ editionis*, ita inquiens: *Illic beatorum aures armonicæ dulcedinis melodia permulcet*, D. etiam Petrus Abbas Collensis *in tract. de panibus c.* *Abbas Collensis.* *7. in fine tom. 9. eiusdem Bibliotecæ*, ita inquit: *In ore habitantium semper laus. Allelnya: quid aures, nisi laudes Dei, andient?* Adde Laurentium Iustinianum *in lib. de* *Laurent. Iustinian.* *disciplina, & perfectione monasticæ conuersationis c. 23.* vbi delitias singulorum sensuum percurrens, ita ait: *Melodica cantica ciuium supernorum non mediocriter mulce-* *Canticum* *bunt auditum.* Adde illud Ecclesiæ; *Clara* *Ecclesiæ.* *sonant iugiter orgāna Sanctorum*, de qua authoritate Viguerius.

8. Ratione id ipsum facilè ostendi potest: 1. ratio. quoniam certum est in patria futuras esse vocales Dei laudes, & familiares sanctorum collocutiones, vt inferiùs ostendemus. Erit igitur ibi sensibilis auditio: tùm; quis vox, & locutio humana, eum sit quidam sonus, est proprium obiectum auditus. Tùm secundò; quia frustra esset 2. ratio. ibi locutio, nisi esset illius auditio: loquimur enim non nobis, sed alijs, quibus animi sensa sensibiliter explicamus: vnde, qui ab ortu surdi sūnt, etiam sunt muti, nec sermonem possunt efformare, quem nunquam audierunt, vt patet ex *Conimbricensibus 2. de Anima cap. 8. q. 4. art. 1. in* *Conimbr.* *principio.* Præterea in patria ideò manebit locutio, vt per eam detur inter beatos humana, ac politica societas, quæ posita 3. ratio. est in mutua, ac sensibili familiaritate: familiaritas autem sensibilis per se includit, & communicationem conceptuum, ex-

pressione vocum, & eorundem perceptionem vocum auditione.

9. 4. ratio. Adde, quòd sicut decet, vt beati Dei laudes perenniter linguis corporis efferant; ita etiam est conueniens, vt omnes laudes diuinas auditu percipiant: maximè cum non omnes simul; sed aut singuli, aut per turmas alternis vicibus, & choris diuinas laudes decantent; vt ita diuina laudatio sine requie in cœlo permaneat; iuxta illud Apocalypsis 4: *Requiem non habebant die, ac nocte dicentia Sanctus, Sanctus, Sanctus, & cætera.* Adde etiam, quæ de musicis numeris ad mouendos animi affectus latè tradunt authores, de quibus *Conimbricenses 2. de Anima c. 8. q. 4. art. 1. in principio, & Maior in 4. dist. 49. q. 14. concl. 4.* Præterea cum auditus sit sensus disciplinæ ex *Aristotele c. 1. de sensu; & sensibili*, licet illo non necessario beati indigeant, vt doceantur: decet tamen, vt in patria etiam per illum doceantur plura ab alijs sensibiliter accipiendo. (Apoc. 4.)

10. Vltima ratio. Postremò; cum auditus post visum dignitate excellat cæteros sensus; decet, vt in patria non solùm habeat suam vltimatam perfectionem, quę in actu secundo ponitur; sed etiam eam habeat perfectissimã diuinas harmonias perpetuò audiendo: nec parùm perfectionis accedet beatis, si Christum Dominum sæpè cum singulis corporaliter loquentem audierint, aut familiariter tractauerint: vt omittamus familiarem cum Deipara Virgine, cæterisque beatis societatem, quæ beatitudinis accidentalis erit cumulus, atque consummatio perfecta.

11. Ad argum. oppositũ. Quæ in oppositum suprà adduximus, facilem habent solutionem: nam in patria nec deerit sonus, saltem vocalis, quia non deerit aer ad edendas voces, vt dicemus: nec deerit medium, per quod talis sonus ad auditum deferatur, vt in sequẽti art. dicemus.

ARTICVLVS II.

Quomodò in Patria fiat auditio?

§. I.

Quomodo apud nos auditio fiat?

1. VT in explicanda hac difficultate, distinctè procedamus; priùs præmittendum erit, quomodò apud nos in hac vita fiat auditio? de hac enim variæ sunt inter Philosophos opiniones; vt videre est apud *Conimbricenses in 2. de Anima c. 8. q. 2. art. 2. in principio*, in quo etiam loco olim nos plura diximus. (Conimbr.)

2. Variæ opiniones. Fuerunt, qui putauerint, auditionem naturaliter fieri sine specie intentionali per multiplicationem soni secundum esse reale vsque ad auditum. Alij speciem quidem intentionalem in sensorio auditus receptam admittunt: putant tamen, sonum auditionem non producere, nisi secundum suum esse reale per totum medium vsque ad auditum deferatur: quæ videtur sententia *Alberti Magni in summa de homine tract. de auditu q. penultima.* Tertio loco hanc sententiam quidam ita modificant, vt sonus speciẽ sui non emittat, nisi priùs per aliquam spatij partem secundum esse reale multiplicetur. Quæ sententia quibusdam videtur esse *D. Thomæ in 2. dist. 2. q. 2. art. 2. ad 5.* Postremò sunt, qui putent sonum, & similes qualitates secundas se se per medium realiter non diffundere; sed absque sui per mediũ extensione species intẽtionales sui emittere, quibus à sensu percipiantur: contra quam sententiam nullam posse conuincẽtem rationem adduci, putant Conimbricenses vbi suprà pronunciato secũdo. (Albert.) (D. Thom.)

3. Impugnatur 1. sententia. Pro resolutione constituendum est cõtra primam sententiam cum communi Philosophorum sine specie intentionali soni, quæ saltem in sensorio auditus recipiatur, nullam dari posse auditionem; & fortè nec per potentiam diuinam. Quare admittendum est sonum, sicut cætera omnia sensibilia, speciem sui intentionalem emittere, qua percipiatur ab auditu, vt benè aduerterunt *Conimbricenses in d. 2. pronunciato.*

4. Cum sonus editur multiplicantur species. Deinde cum ijsdem, eodem in loco cõstituẽdum est, sonum, cùm primum editur, & ab ea parte, in qua primò recipitur continuò emittere species intentionales; siue ille secundum esse reale multiplicetur per medium; siue non: quod ab ijsdẽ Conimbricensibus hac ratione sufficienter cõuincitur; quoniam si daretur aliqua pars spatij, in qua realiter esset sonus sine specie; vtique in ea parte sonus nõ posset audiri; quia nullum sensibile sine specie percipitur; iam verò sonus in nulla parte suæ sphęræ, per quam multiplicatur, non potest

poteſt non audiri. Alias plores rationes non contemnendas, vide apud eoſdem Conimbricenſes in citato loco.

5. Coroll. 1. Ex hoc infertur, ad auditionem non eſſe per ſe neceſſarium, vt ſonus ſecundũ ſuum eſſe reale per aliquod medium multiplicetur: cum enim auditio fiat per ſolam immutationem intentionalem ipſius ſoni; vtique ad eam ſatis erit, ſi ſolæ ſpecies ſoni primò editi ad auditũ deferãtur.

6. Corollar. 2. Ex quo rurſus colliges, in quonam ſenſu recipiendæ ſint tres poſtremæ opiniones: ſi enim ſecunda, & tertia opinio ita intelligatur, vt ſonus ſpecies intentionales non emittat, niſi prius vel per totum medium, vel per aliquam illius partem realiter diffundatur; neutra eſt recipienda. At tertia ſententia in eo ſenſu eſt admittenda, ſi dicat ad auditionem per ſe non requiri realem ſoni per aliquam partem ſpatij multiplicationem; non tamen neget, apud nos ſonum realiter multiplicari, ſaltem per aliquam partem ſpatij, vt admittit *D. Thomas in 2. diſt. 2. q. 2. art. 2. ad 5. & cum eo Conimbricenſes in loco citato pronunciato ſecundo.* *D. Thom.* *Conimbr.* Quod ſatis conuincit, tùm mora, quæ ſemper interiacet, antequam ſonus à lõge factus audiatur; tùm etiam ventus, qui, vt docet experientia, auditionem impedit; quamuis hæc non omnino rem conuincant; de quo latiùs alibi.

§. 2.

Referuntur opiniones, quomodò in Patria fiat auditio?

7. In quo ſit difficultas. VTrùm autem in patria naturaliter fiat auditio? & quomodo? non cõuenit inter Theologos: difficultas autem, & ratio dubitandi ſumitur, tùm ex impaſſibilitate corporis glorioſi: tùm ex loco, in quo beati commorantur. Nam propter impaſſibilitatem glorioſi corporis quidam moti fuerunt, vt dixerent, in patria auditionem futuram eſſe non per intus ſuſceptionem, ſed per extramiſſionem. 1. opinio non recipitur. Sed hanc opinionem cum D. Thoma, & communi Theologorum iam reiecimus in quæſtione præcedente: impaſſibilitas enim glorioſi corporis paſſionẽ corruptiuam impedit, non perfectiuam, vt ſuo loco dicemus: iam verò receptio ſpecierum intentionalium non eſt corruptiua, ſed perfectiua.

Inter eos, qui putant ſenſationem in patria futuram eſſe per ſuſceptionem ſpecierum ſenſibilium; fuerunt nõnulli, qui 8. 2. opinio. exiſtimarunt, in patria naturalem ordinem immutandi ſenſus commutandum eſſe: quia nunc ſenſus interni recipiunt ſpecies obiectorum ſenſibilium à ſenſib⁹ externis: tunc autem externi ſenſus ab internis recipient ſpecies obiectorũ externorum; non verò ab ipſis obiectis. Verùm autem id futurum ſit naturali, an ſupernaturali modo? non explicant: ſicut etiam non explicant cauſam, cur naturalis ille ordo in patria ſit commutandus: fortè nullum medium agnoſcebant, per quod obiecta ſuas ſpecies ad auditũ trãſmitterent. Sed hanc etiam opinionem in præcedenti quæſtione cum D. Thoma, Non recipitur. & alijs reiecimus. Et præter argumenta ibidem adducta, hoc etiam poteſt afferri; quoniam cum ſpecies ſenſuum internorum ſint abſtractiuæ, non poſſunt immutare ſenſus externos ad externam, & intuitiuam obiecti ſenſationem. Addere poſſumus, quia in patria plura occurrent obiecta, quorum ſpecies ſenſus interni non retineant.

§. 3.

Quid dicendum ſit, ſi Sancti futuri ſint ſupra conuexum cæli empyrei?

SVppoſita vera ſententia, quòd in patria auditio fiat, per receptionẽ ſpe- 9. cierum vocis, & ſoni, qui eſt naturalis audiendi modus; iam ſe ſe offert difficultas; quomodò fiat auditio, ſi in patria non datur aer, ex cuius colliſione, & in ore fit vox, & in corporibus reſultat ſonus? Hanc difficultatem priùs diſſoluemus apud eos, qui ponunt beatos in conuexo cœli empyrei; deinde apud illos, qui eos ponunt penetratiuè intra ipſum empyreum cœlum.

Quod igitur attinet ad eos, qui volunt 10. Quid ſi ſancti ſunt ſupra conuexum cœli empyrei? beatorum habitationem futuram eſſe ſupra conuexum cœli empyrei; illi in ea ſunt opinione, vt dicant, auditionem in patria futuram quidem eſſe; modò tamen non naturali, ſed ſupernaturali: hunc tamen ſupernaturalem modum non omnes vno modo explicant, ſed varijs. Quidam volunt auditionem ſine ſpeciebus tunc eſſe eliciendam, ſupplente Deo ſpecierum concurſum. Alij ſpecies quidem admit-

admittunt; non tamen ab obiecto, sed à solo Deo in ipso auditu immediatè productas. Variæ opiniones. Quidam existimant, species quidem ab obiectis esse producendas, idque per medium vsque ad auditum; Deo tamen eas sine subiecto supernaturaliter cõseruante. Postremò quidam putant, obiecta supernaturaliter esse eleuanda, vt in auditum distantē species immediatè producant.

11. Non admittuntur. Sed nos in præcedente quæstione nec probauimus eos, qui putant, sensationem in patria futuram esse, aut sine speciebus: aut eum illis ab obiecto non productis: nec similiter admisimus Medinam, qui docet obiecta per medium vacuum suas species esse diffusura, Deo species illas cõseruante sine subiecto. Admisimus verò vltimam sententiam, tanquam longè cæteris probabiliorem, & omnino tenendā, supposita opinione, quòd beati habitant supra conuexum cœli empyrei. Vide, quæ diximus in præcedente quæstione art. 2. §. 6. *de speciebus visibilibus*; & omnia audibilibus speciebus accõmodabis.

12. Resolutio. Quā nostram sententiam probauit *Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 47. sect. 2. pag. 900. col. 1.* vbi etiam aduertit id, quod nos aliquando etiam aduertimus; scilicet posse speciē soni, siue vocis ad auditum deferri, non quidem per lineam rectam; sed per media corpora beatorum loquentium, atque per cœlum ipsum empyreum, quod pedibus beati contingunt; & tandē per corpora beatorum audientium. Qui modus dicendi, etsi est possibilis, non tamen est decens; quia est satis imperfectus. Et hæc pro illorum opinione, qui putant, habitationem beatorum futuram esse in conuexo cœli empyrei.

§. 4.

Quid dicendum, si beatorum corpora penetratiuè sint intra corpus cœli empyrei?

13. Quid si sancti sint penetratiue in cœlo empyreo? SEd quia in præcedente quæstione ostendimus opinionem, quæ Sanctorum habitationē penetratiuè col locat intra ipsum cœlum empyreum, longè esse veriorem: ideò proposita difficultas consentaneè ad hanc sententiam est à nobis quàmdiligentissimè explicāda: varij enim sunt apud authores huius opinionis modi dicendi.

Primus est eorum, qui putant, in patria formādas quidem esse voces, & vsq; ad auditum diffundendas per solas species intentionales; modis tamen nobis occultis. Et hæc fuit opinio *Soti in 4. distin. 49. q. 4. art. 5. ad finem quartæ conclusionis.* Ad eam proximè accedit opinio *Henrici de Gandauo quodlib. 7. q. 7. in fine.* Vbi ait, voces beatorum ab ipsis beatorum instinctu mentis miraculosè (modo tamen nobis occulto) & efformari, & ad auditum deferri. Nec longè abest ab hoc dicendi modo opinio *Richardi in 4. dist. 49. art. 4. q. 3. ad 7.* dùm ait, voces in patria in medio efformari; modo tamen quodam immateriali. Ad eādem etiam accedit Maior ibidem q. 14. dùm asserit, Deum se solo formaturum esse sensibiles voces sine aere, aliavè materia. ¶ Hæc tamen sententia indigna est, quæ recipiatur; cum ad modos supernaturales, & occultos sine fundamento, & necessitate confugiat; cum tamen ratio naturalis suppetat, ad sustinēdam naturalem vocis efformationem, transferendamque vsque ad auditum, vt ex dicendis patebit. Vnde *D. Thomas tùm in 2. dist. 2. q. 2. art. 2. ad 5. tùm etiam in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quæstiunc. 3.* non recurrit ad miraculum; sed naturali modo auditionem tūc esse futuram satis insinuat. 14. Primus modus dicendi. Sotus. Henric. Richard. Non recipitur. D. Thom.

Secundus dicendi modus fuit eorum, qui intra ipsum cœlum empyreum fingunt magnas quasdam cauitates aere plenas; & volunt beatos in illis habitaturos esse; & ideò in eo loco auditionem futuram esse eodem prorsus modo, qui nunc fit. ¶ Sed has cauitates fingere fictitium est, vt benè aduertit *Henricus in d. quodl. 7. q. 7. & latè eas impugnat Abulensis parad. 5. c. 190. & 191.* Sicut etiam fictitium est id, quod fingit *Ioannes Maior in 4. dist. 49. q. 14. in argum. contra quartam conclusionem* affirmans, in cœlo empyreo esse aerem simul, & penetratiuè cum eodem cœlo. Constat autem vtrunque dicendi modum esse paradoxum. 15. 2. modus dicendi. Improbatur. Henric. Abulen. Maior.

Tertius modus dicendi plerisque antiquorum arrisit, qui volunt, materiam, ex qua beati formant voces, non esse aerem internum in corporibus manentem, sed esse cœlum ipsum empyreum, quod ad vocalem arteriam repercussum, & lingua, dentibusque daarticulatum, & exterius motum edit vocem, & eam defert ad 16. Tertius modus dicendi.

ad auditum; nō secus atque aer. Quæ sententia, teste Maiore probata fuit cuidam Mildelt. *Mildelsono nec displicet D. Thomæ in 2.* D. Thom. *dist. 2. q. 2. art. 2. ad 5. in secunda solutione,* Richard. *nec Richardo in 4. dist. 49. art. 4. q. 3. ad 7.* Medina. *nec eam reijcit Medina 1. 2. q. 3. art. 3. ad argum. contra auditum in fine commentis.* Si verò inquiras; qua ratione cœlum empy- Obiectio. reum in se incorruptibile possit ad vocalem arteriam constringi, & repercuti, vt secundum aliquas suas partes moueatur? Respondent, cœlum empyreum, licet sit Solutio. incorruptibile, esse tamen diuisibile, posseque proinde lingua, cæterisque vocalibus instrumentis diuidi, & rursus reuniri; non secus atque aer, & aqua diuisa reuniuntur: quod nequaquam cedit in illius ignobilitatem, cum non scindatur, nisi à lingua corporis gloriosi, & vt sit materia diuinarum laudum. Nec hoc esse mirum; quia ex doctrina Mathematicorū inter duas sphæras datur cœleste corpus diuisibile, per quod planetæ motu episicli moueantur: ita *D. Thomas, quod Richar-* D. Thom. *dus etiam confirmat authoritate Augustini* Richard. *lib. 2. de Genesi ad literam parùm vltra me-* August. *dium.* ¶ Porrò si non placet hęc cœli empyrei diuisibilitas; occurrit Richard. affirmans, in cœlo empyreo admittendum esse modum quendam tremoris, siue potiùs fluctuationis, quo in eodem loco secundas suas partes fluat, & relluat; ratione cuius à beatis potest & inspirari, & respirari, non secus ac aer. Quæ sententia confirmari potest: quoniam à Ptolomeo, & posterioribus astrologis (quorum sententia in scholis est communis) deprehēsus est in cœlo motus accessus, & recessus octauæ sphæræ proprius, quem appellant motum trepidationis. Quare motus fluxus, & refluxus non videtur repugnare corpori cœlesti; & subinde nec cœlo empyreo. Accedat etiam eorū sententia, qui admittunt dari cœlum aqueū constans ex vera natura aquæ supra cœlum sydereum collocatum.

17. Non admittitur. Hæc tamen sententia non est admittenda; quia naturalis diuisio cœli empyrei non benè constat cum illius naturali incorruptibilitate: diuisio enim aliqualis est corruptio, vt benè annotauit *Sotus loco citato*: ob quam rationem Philosophi Sotus. corporibus cœlestibus eam tribuunt incorruptibilitatē, quę excludat naturalem illius diuisionem; quasi supponant incorruptionem corporis cœlestis cum naturali illius diuisibilitate non benè constare: & ideò ducent, diuisibilitatem, quę est passio quantitatis, conuenire cœlo per solam non repugnātiam, quatenus est quātum; quamuis illi repugnet quatenus est tale quantum. Et meritò, quia cœlesti corpori ex sua natura cōuenit omnimoda soliditas, quæ naturali diuisibilitati repugnat. Confirmatur. Quod satis colligitur ex verbis Iob. 37: *Tu forsitan cum eo fabricatus es cœlos, qui solidissimi, quasi ære fusi sunt,* & 2. Iob. 37. Paralypom. 6. cœlum dicitur firmissimū Dei habitaculum, & ideò Genesis 1. appellatur firmamentum, prpter illius soliditatem, & firmitudinem, qua nulli corpori cedit. Ob hanc etiam rationem, quādo in sacris literis cœli asseruntur aperti (vt Genesis 7. & 11. Ezechielis 1. Matth. Gen. 7. 11. 3. Actorum 7. & passim alibi) id non intelligitur de reali apertiune; sed de imaginaria, vt patet ex D. Hieronymo in c. 1. Ezechielis, & Matthæi 3. & ex authore operis imperfecti apud *Chrysostomum homil. 4. & ex Beda, & alijs,* ne cor- Chrysost. poris cœlestis soliditas sine necessitate ad Beda. mittatur violata. Nec admittenda est illorum astrologorum ductrina; quæ pro D. Thoma citatur. Quomodo autem fiat motus epicicli ad hunc locum explicare non pertinet.

18. Non admittitur Rich. Ex soliditate corporis cœlestis etiam infertur, non esse admittendam in cœlo empyreo fluctuationem, quam fingit Richardus: cui nihil fauet motus trepidationis; accessus inquam, & recessus, qui octauæ sphæræ fuit inuentus à Ptholemeo; quia ille motus optimè constat cū soliditate eiusdem sphæræ; quia non cōsistit in fluxu, & refluxu partium, sed totius sphæræ. Porrò cœlum aqueum ex vera natura aquæ constans, vel non est admittendum, vt verior Theologorum habet sententia: vel si cum plerisque Patrum admittatur; admittendum est cum vera, & perfecta soliditate, vt omnes illius sententiæ authores affirmant. ¶ Igitur hic tertius dicendi modus communiter reijcitur, vt patet ex *Albulensi, Soto, Suario, cæterisque recentioribus,* quem multis improbat Ioannes Maior in 4. distin. 49. q. 14. ad argum. contra quartam conclusionem.

Quar-

19. 4. modus dicendi. Henric.

Quartus adhuc est dicendi modus, qui placuit *Henrico in d. quodlib. 7. q. 7.* qui putat, in patria voces effosmãdas esse in ore beatorum ex solo transitu linguæ, cæterosumq; instrumentosum vocalium per pastes cœli empyrei, absque aut illius, aut alterius corporis refractione: efformatas vesò multiplicari vsque ad auditum: nam & corpora cœlestia ex solo suo contactu, & motu rapidissimo, absque vllius corporis refractione, aut collisione concentum edunt suauissimum, iuxta sententiã *Pythagoræ, & Platonis; quam non solùm Cicero, alijq́; ex antiquis probauere; sed etiam Philo Iudæus in lib. de somnijs, & D. Ambrosius in præfatione ad Psalmos, & D. Anselmus in lib. de imagine mundi, & satis videtur probare Laurentius Iustinianus in lib. de disciplina, & perfectione cõuersationis monasticæ c. 23. in fine*: quibus fauere videntur verba Iob 38: *Concentum cœli quis dormire faciet?*

(Cicero. Philo Iud. Ambr. Anselm. Laurent. Iustinian. Iob. 38.)

20. Non recipitur.

Sed etiam iste dicendi modus reijciẽdus est; quia constat ex trita, ac vulgari Philosophia sine aeris collisione non dari vocem animalis, ne dùm hominis, vt docuit *Aristot. in 2. de Anima cap. 8. tex. 88. cum sequentibus*: in quo omnes Philosophi conueniunt, vt videre est apud Conimbricenses ibidem q. 3. art. 2. Quin potiùs dari non potest sonus sine alicuius corporis collisione, vt patet ex eodem *Arist. in d. c. 8. per totum, & ex Conimbricensibus in eodem loco q. 1.* Quin potiùs fortè vera est opinio Philoponi, Alberti Magni, D. Thomæ, & Ægidij solam aeris collisionem sonum edere: quare non satis erit transitus linguæ beatæ, aliorumque instrumentorum vocalium, per partes cœli empyrei, ad edendum, aut vocem, aut alium sonum. Nec admittendus est concentus ille sonorum, quem in cœlo fingit Pythagoras, vt multis demonstrat *Aristoteles 2. de cœlo c. 9.* vbi idem docent omnes illius interpretes cum *Conimbricẽsibus ibidem q. 1. art. 2*: quem etiam concentum, tanquam veterum imposturam impugnat *Basilius homil. 1. in Exameron*: esseque rationibus parum firmis à Pythagora constitutum, docet *D. Ambrosius lib. 2. Exameron c. 2*, Nec locus *Iob. 38. citatus* aliquid iuuat; quia intelligendus est de concentu mundano, qui positus est in optimo mundi ordine, atque structura, quem ordinem nulla vis creata potest, aut inuestere, aut immutare. Vide D. Hieronymum, & cæteros Patres in eodem loco.

(Aristot. Arist. Conimbr. Concentus cœlorũ nõ admittitur. Arist. Basilius. Ambr. Iob. 38. explicatur.)

21. Verus dicendi modus.

His igitur, & alijs explicandi modis reiectis; ille dicendi modus est omnino probandus, qui admittit veram, ac realem vocem naturaliter efformari in ore beatorum, ex aeris repercussione ad vocalem arteriam, vt inferiùs dicemus in quæstione de locutione beatorum: quæ in ore realiter efformata per cœleste corpus nõ realiter, sed secundum esse intentionale vsque ad auditum naturaliter diffunditur: etenim cœleste corpus est medium satis accommodatum ad species illas intentionales recipiendas in se, & deferendas ad sensorium: quamuis Aristot. huius medij non meminerit; quia nec hanc beatorum sedem agnouit. Quæ explicandi ratio & facilis est, & naturalem audiendi modum conseruat: vnde ab omnibus recentioribus Theologis, vno cõsensu probatur, vt patet ex *Soto, & Suario, Medina, & Viguerio, locis citatis, Conimbricensibus 2. de Anima c. 8. q. 2. art. 2. ad 4. in fine articuli: probauit D. Thomas in 2. dist. 2. q. 2. ar. 2. ad 5. in 1. solut. & in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quæstiun. 4. ad 4. nec displicet Richardo in 4. dist. 49. art. 4. q. 3. ad 7. in 1. solutione, nec Abulensi in c. 17. Matthæi q. 116. ad 4. lit. P.*

(Sotus. Suarius. Medina. Viguerius. Conimbr. D. Thom. Richard. Abulen.)

ARTICVLVS III.

An auditio fiat in quacunque distantia?

1. Ratio dubitandi.

IN hac quæstione ratio dubitandi sumitur ex sententia illorum, qui putant, patriam in conuexo cœli empyrei collocatam esse; & proinde auditionẽ non fieri, nisi modo supernaturali, Deo. s. eleuante obiectum, vt immediatè agat in auditum distantem: cum verò hæc eleuatio sit supernaturalis, ad nullam distãtiam erit determinata.

2. Vera resolutio.

Dicendum tamen est, siue patria, & beatorum habitatio ponatur supra conuexum cœli empyrei, siue intra ipsum cœlum empyreum; auditionem in beatis non fieri in quacunque distantia; sed in certa, ac determinata. Pro cuius maiori explicatione supponendum est, auditum beati, licet in suo genere sit omnium præstantissimus; ita vt videndi acrimonia ea

etiam

etiam animantia excedat, à quibus in vita excedebatur; habere vim, & acrimoniã audiendi finitã, & subinde, si naturæ suæ relinquatur, vendicare sibi sphæram audiendi limitatam, & circunscriptam: id, quod de visu beato iam latè ostendimus suprà q. 6. art. 3.

3. Corollar. Ex quo inferes; si patria, & beatorum habitatio intra cœlum empyreum collocetur; ita vt auditio fiat naturaliter, dubitari non posse, quin vis audiendi in beatis certa audiendi sphæra sit circunscripta; cũ ibi auditio, tùm ex parte obiecti, tùm ex parte potentiæ naturaliter fiat: iam verò quæcunque vis actiua creata certam habet sphæram suæ actiuitatis, vltra quã agere non potest, vt in d. q. 6. artic. 3. demonstrauimus.

4. Hæc sphæra est maxima naturaliter. Hæc autẽ audiendi sphæra erit maxima, in qua auditio naturaliter potest fieri; quia & ipsa audiẽdi vis est omniũ audituũ maxima, & perfectissima: erit tamẽ lõgè minor, quàm sphæra visus; quia species audibilis magis sunt materiales, quàm species visibiles, de quo vide D. Thom. 1. p. q. 78. ar. 3. & Conimbr. 2. de Anima c. 9. q. 5. ar. 1. in princip. Cui argumento est, quòd color nunquã realiter immutat medium, sed solum intentionaliter: cũ tamen sonus apud nos nõ intẽtionaliter tantũ; sed etiã realiter per aliquod medij spatiũ diffundatur. Et inde fit, vt species audibiles nõ in instanti, sed in tẽpore ad auditũ deferantur: propinquiores enim prius tẽpore sonũ audiunt, quàm ij, qui longiùs distant, vt docet *Arist. in lib. de sensu. & sensato c. 7.* Flante etiã vento in aliã partẽ, soni in minori distantia audiuntur: cum tamen species visibiles momento ad oculos traijcientur, nec impediantur vento in contrariam partem spirante: quæ omnia ex maiori materialitate specierũ audibiliũ proueniunt, vt rectè aduerterunt *Conimbricenses in 2. de Anima cap. 8. q. 1. art. 2. ad finem in solutione ad 1. & 2.* Arist. Conimbr.

5. [...]tis etiam [...]mitata, si cœli sunt [...]upra con[...]uum cœli empyrei. Non est etiã deneganda sphæræ limitatio, & circũscriptio, quanuis beati supra conuexum cœli empyrei habitent: quia licet auditus beati ab obiecto distanti supernaturaliter eleuato immediatè moueatur, iuxta probabiliorem sentẽtiam, quã probauimus: & in ordine ad diuinam potentiam nulla possit dari certa, & determinata audiendi sphæra: quia tamen ad

statũ beatorum non pertinet in quacũq; distantia audire; ideò statuit Deus cũ obiecto audibili non concurrere, nisi intra naturalẽ audiendi sphæram contineatur: quod etiam de sphæra visus cum Suario probabilius diximus suprà q. 6. art. 3. §. 3. quanuis *Bassolius de hoc dubitet.* Ibidem etiam cum eodem Suario probabile existimauimus hanc legem cum Christo Domino nõ obseruari; sed posse ad quancũq; distantiam, & sonos, & voces audire. Suarius. Bassolius.

ARTICVLVS IIII.

Quæ nam in patria audiantur? & an auditio semper fiat?

1. Audientur voces, quibus Deus à beatis laudatur. IN patria audiri debent beatorum voces, quibus, vel Deum laudabunt; vel inter se mutuo colloquentur. Audiẽdus etiam foret Pythagoricus cœlorum concentus, si ille daretur: vnde Laurẽtius Iustinianus in *lib. de disciplina, & perfectione monasticæ conuersationis c. 23. ad finẽ* docet, cœlorum armoniam esse ibi audiẽdam: porrò talem concentũ non dari iam superiùs ostendimus; vnde non est, quòd dicamus, illum audiendum fore. Igitur præter voces beatorũ nullus ibi audietur sonus in patria factus: cum enim nullum ibi erit corpus, quod collidi possit; nullus alius in patria fiet son⁹, qui audiri valeat, nisi vocalis locutio. Non audient tamen beati voces damnatorum, quę in inferno dabũtur: nec item sonos, qui in terra fiẽt: sunt enim extra naturalẽ audiendi sphæram. Vtrùm verò tonitrua ibi audiant, quæ in media aeris regione fiunt? nec affirmare audeo, nec negare. Præter voces beatorũ nullus erit ibi sonus? An tonitrua ibi audiantur?

2. An semper futuri sint in actu audiendi? Suarius negat. Oppositũ probabile. Vtrùm verò beati semper futuri sint in actu audiendi? Respondet *Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 47. sect. 2. ad finem* huius rei nullam dari necessitatem; cum necesse non sit, vt aliqui beatorum semper loquantur, aut canant. Crederem tamen in patria nullo vnquam tẽpore diuinas laudes defuturas, iuxta illud Apocalypsis 4: *Requiem non habebant die, ac nocte dicentes, Sanctus, Sanctus, Sanctus, & cætera:* alternis enim choris beati perpetuò diuinas laudes celebrabunt. Hanc tamen perpetuitatem puto esse intelligendam non more philosophico, sed moraliter. Apoc. 4.

QVÆSTIO VIII.

De Odoratu.

POst auditum ordine dignitatis cõsequitur sensus odoratus: de quo vnicum tantùm excitabimus articulum; an scilicet sensus odoratus in patria sit futurus? etenim ex solutione obiectionum, quæ contra partem affirmantem, & veram fiunt, satis patebit, quomodò in patria odoratur fiat?

ARTICVLVS VNICVS.

Vtrùm in patria futurus sit sensus odoratus?

§. 1.

Refertur pars negans cum argumentis.

1. Pars negãs. NOn omnes admittunt, in patria futurum esse vsum odoratus: quin potiùs quidam eum expressè negant, teste *D.Thoma in 4.dist.44.q.2.art.2.quæstiun.4:* quorum sententiam probauit *D. Bonauentura in 4. dist. 49. art.3. q.1.n.42:* Alij rem sub dubio pro vtraq; parte probabilem relinquunt, quæ fuit sententia *Abulensis in cap.17. Matthæi q.116.litera D.* (D. Thom. D.Bonau. Abulensis dubium.)

2. 1.argu.negãtis. Hæc negans opinio his argumentis cõfirmari potest primò; quia odor non datur, nisi in corpore misto, teste *Aristotele lib.de sensu, & sensibilia c.5.* docent Philosophi *in 2.de Anima c.9.cum Plinio lib.15.naturalis historiæ c.27.* Iam verò in patria nullum datur corpus mistum, nisi corpus humanum, quod non est odorabile, vt patet experientia. (Arist. Plinius.)

3. 2.ratio. Quid sit odor? Ne verò cum quibusdam recurras ad corpur gloriosum; secundo loco id ipsum ostenditur: quoniam odor vel est exhalatio corporis odorati, vt olim placuit *Heraclito, Platoni, Theophrastro, Galeno, Auicennæ, Alfarabio, Damasceno, & pluribus alijs, quos referunt Conimbricenses 2. de Anima cap.9:q.1.art.1.in principio:* vel si est qualitas odoratu sensibilis, vt verior habet opinio *Alberti, Iandani, & Marcelli, quos probans Conimbricenses in d.q.1.art.2.* illa qualitas sine exhalatione non datur, vt probant *Auicen.lib.6.natur.quæst.2 p. cap.5.Galenus lib. 4. de simpl. medicam. facultatibus c.21.Fernelius lib.6. Physiologiæ c.1.& fuit sententia Alberti Magni in summa de homine in quæstione, vtrum odor sit qualitas art.3.* At in corpore glorioso nõ potest dari aliqua exhalatio fumea: cum enim hæc exhalatio fit quædam subtiltia, dari non potest sine aliqua corporis resolutione, quæ absque corruptione corporis non constat. (Conimbr. Anicen. Galenus. Fernelius. Albers.)

4. Confirmatur. Confirmatur hæc ratio ex vulgata diffinitione odoris: est enim qualitas ex primarum qualitatum comistione resultãs, dominante siccitate, calore humidum decoquente, & excitante: de qua diffinitione ex mente Aristotelis desumpta multa scribunt *Conimbr. in 2. de Anima c.9.q.2. art.1.* vbi concludunt, odorem non dari, nisi accedat vis caloris, quę humidũ quasi diluat, & extenuet: quod multis potest experientijs confirmari, quas ibidem afferunt. At quis dicet, corpora beatorum incorruptibilia vi caloris dilui, & extenuari? Id enim illorum impassibilitati, & stabilitati repugnat. Non est igitur, quod quis dicat, corpora beatorum ex se suauissimum emittere odorem. Cum verò in patria nullum aliud sit corpur mistum, quod solum est subiectum adæquatum odoris; necessariò concedendum erit, in patria nullum dari corpus odorabile, & per consequens nullum ibi dari odorem, quod est obiectum olfatus. (Conimb.)

5. 3.ratio. Tertiò; vt in cœlo admitteretur aliquis odor; tamen ille à beatis percipi non posset: etenim ex cõmuni Philosophorum, & Medicorũ sententia olfatio sine respiratione non datur, vt videre est apud *Conimbr. in d.lib.2.de Anima c.9.q.4. art.2. pag.233. ad finẽ cũ sequentibus: quod docuit Arist. ibidẽ tex.98.* & satis indicat operculum, quo organũ olfatus tegitur: quod ipsum, nisi respiratione erigatur, olfatio nulla erit. Vnde, inter multiplicem vsum, & cõmoditatem, quam inspiratio affert olfatui; hęc est præcipua, quod remouet operculũ, vt odor percipi valeat. Iã verò beati post resurrectionẽ nõ respirabũt, vt suo loco dicemus: quomodo igitur olfacient? (Conimbr. Arist.)

6. 4.ratio. Accedit quartò; quoniã in patria non datur medium, quo species odorabiles ad ölfatũ deferantur: nam si beati supra cœli empyrei conuexũ habitant, inter eos nullũ datur spatium plenũ, sed vacuũ: si verò intra ipsum cœlũ empyreũ cõmorãtur; ibi nec datur aer, nec aqua, quæ sola sunt duo media odorãdi ex *Arist.2.de Ani.c.9. text.* (Arist.)

tex.97.& lib.4. de historia animalium c.8.

7\. Vltima ratio.

Postremò; operatio huius sensus nõ est data homini ad cognitionem, & philosophiam, vt ex Themistio quidam referũt; sed ad vitam conseruandã: vnde odoratio secundùm se non est ordinata ad animæ perfectionẽ, sed ad vitę conseruationem: ordinatur enim in homine; primò, ad distinguenda noxia alimenta à salutaribus: secundò; ad corroborationẽ cerebri: tertiò; ad refectionem cordis, de quibus vtilitatibus latè agunt *Auic. in lib. de viribus cordis tract 1.c.9. Hippocrates in lib. de alimentis, Galenus de vtilitate respirandi c.5. & lib. 7. de vsu partium, cum Conciliatore different. 55. ex quibus id docuerunt Conimbricenses in d. lib. 2. de Anima c.9. q.5. ar.1. ad finem.* Cum igitur operatio huius sensus solùm deseruiat ad vitæ animalis cõseruationem: non erit necessaria in patria cœlesti, vbi corpora non sunt futura animalia; sed spiritualia; nec ad sui conseruationem aliquo indigent extrinseco.

Auic. Hippocr. Galenus. Conciliat. Conimbr.

§. 2.

Pars affirmans est tenenda.

8\. Affirmatiua vera.

HIs tamen non obstantibus, pars affirmatiua, sicut communior est; ita censenda est longè verior: eam probant *D. Thomas in 4. dist. 44. q.2. art.1. quæstiunc.4. in corp. & ad 3. Richardus in 4. dist.49. artic.4. q.3. in corp. & ad 6. Maior ibidem q.14. concl.3. & dist. 50. q. vltim. §. Ad vltimam libri dubitationem, Sotus in d. dist.49. q.4. art.5. concl.5. satis Ouandus pro pos. vlt. Medina 1.2. q.3. art.3. in solutione quæstionis, & ad argumenta contra olfatum ad finem cõmentarij, Vsguerius in sua institutione theologica c.14. §.2. versu 3. latè Suarius 2. tom. ad 3. p. disp.47. sect.6. pag.900. satis est de mente Scoti in 4. dist. 49. q. 13. ad 2. & Palatij ibidem disput. vlt. ad finem, Iosephus Angles in Floribus ad 4. in q. de beatitudine art.5. dub.1.* denique recipitur ab omnibus nouioribus, in quam etiam magis inclinat *Abulensis in d. c.17. Matthæi q.116. litera D.* dùm soluit argumẽta in oppositum.

D. Thom. Maior. Sotus. Ouand. Medina. Vsguerius Suar. Scotus. Palatius. Angles. Abulen.

9\. Quod non repugnet olfatus.

Et quidem quod Sanctis post resurrectionem non repugnet olfatus operatio, certissimum est: quia, vt dicemus satis est intentionalis receptio specierum odoris: nullus autem negabit in die iudicij, saltẽ ante ignem conflagrationis, pleraq; corpora futura odorifera: cur igitur Sancti illos odores non percipient? licet enim propter excellentiam corporis beati non percipient odores tetros, & fætidos damnatorum, tamen odores suaues, & decentes cur non sentient? nam Christum Dominum quandiu post resurrectionem cũ discipulis in terris egit; suaues aliquorum corporum odores sensisse, satis est probabile: maximè, si in paradyso terrestri (qui adhuc non sine probabilitate in sua amenitate permanet) cum suis est commoratus: quod similiter dicendum est de Sanctis, qui cum Christo iterum nõ morituri, surrexerunt.

Admittimus tamen, sanctos, si post ascensionem in cœlũ ad terras fortè descendẽt, nullos odores fore percepturos; quia post mundi conflagrationem nullum in terris permanebit corpus mistum, quod odorem emittat; sed sola pura elementa, quæ in sua puritate non sunt odorabilia, vt ex *Arist. in lib. de sensu, & sensato c.5. & ex Plinio lib.15. naturalis historiæ c.27.* docent cõmuniter Philosophi, vt iam diximus cum *Conimbricensibus in d.2. libr. de Anima c.9. q.2. art.1. vbi vide Theophrastum lib.6. de Plantis c. 24. & 27. & Iandunum de sensu, & sensibils q.26.* 10. Descendentes in terrã nihil olfacient.

Arist. Plinius. Conimb. Theophr. Iandunus.

Quòd verò in loco patriæ olfatus suã habiturus sit operationem, docet Laurẽtius Iustinianus *in lib. de disciplina, & perfectione conuersationis monasticæ c. 23.* ita inquiens: *Flagrans quoq; suauitas cœlestiũ odoramentorum mira liquefactione respergit odoratũ:* D. etiã Anselmus *in lib. de similitudinib. c. 57.* postquã dixit totos beatos inenarrabili suauitatis abundãtia esse replendos, addit: *Quid dixi totos? oculi. aures, nares, os, manus, & cætera mirabili delectationis, & dulcedinis sensu replebũtur.* Petrus etiã Damianus *epist.3. ad Blancã Comitissã c.15. in fine,* ita ait: *Illic odoris suauitas cũctas excedit vires aromatum; omnem superat fragrantiam pigmentorũ:* agit autẽ de actibus sensuum externorũ. D. etiã Petrus Abbas Cellensis in tract. de panibus c.7. in fine: *Quid nares, nisi vitæ inspirãt odores?* Quidam citant Augustinũ, siue authorẽ libri de spiritu, & anima c.58. tom.3: *Nec dici potest quantã habeat in gustu voluptatẽ; quantã in sapore iocunditatẽ; quantã in odore suauitatem.* Sed tamen cum author ille 11. Affirmant Patres.

Laurent. Iustinia. D. Anselmus. Damian. Abbas Cellensis.

loquatur de Deo, quo animæ sine corpore nunc fruuntur loquitur metaphoricè.

13. Confirmatur ratione. Sed ratione etiã id confirmatur: quoniam cum sensus olfatus in beatis permaneat, cur in patria operatio eius non dabitur? eteniin non deerit in illa omniũ bonorũ affluentia odoris suauitas: hæc enim ad perfectum beatitudinis cumulum nõ parum cõducet. Vnde corpora gloriosa erunt miro quodã modo odorifera, vt docet cõmunis doctrina Theologorum, de qua *D. Thomas, Richard. Maior, Sotus, Vi-gnerius, & Suarius in locis citatis, adde Se-* Seraphin. *raphinum à Porrbecta in additionib. ad 3. p. q. 82. art. 4.* Quod D. Thomas confirmat ex eo, quod canit Ecclesia: *Odor suauissimus erunt corpora Sanctorum*: vbi tamen Ecclesia id canat, nunquam legi. Ex sententia Maioris confirmari potest ex ca- Gen. 27. pite 27. Genesis, vbi Isaac sentiens fragrantiam vestimentorum Iacob ait: *Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus*: quæ verba quidam mysticè interpretantur de Christi humanitate: alij de populo Christiano: alij aliter; sed ex mente Maioris non ineptè explicari possunt de corporibus gloriosis, quorum beatitudinem, & gratiam illa vestimentorum fragrantia redolebat, vt ex Ambr. verbis *D. Ambrosij lib. 2. de Iacob, & vita beata cap. 1.* facilè colliges.

14. 3. confirm. Tertiò confirmari solet ex odore suauissimo, quo exanima Sanctorũ corpora plerunque fragrant, vt in historijs sæpè legimus. Cur igitur hanc, & suauiorẽ fragrantiã corporib⁹ gloriosis denegabim⁹?

15. Postrema. Postremò poterit cõfirmari: quia probabilissimũ est, corpora damnatorum teterrimũ ex se odorem spiratura, vt docet Sotus. *Sotus in 4. dist. 50. q. vnic. art. 4. concl. 5.* dũ agit de odoratu, & probat Suarius vbi suprà: id enim cedet in magnam illorũ cõfusionem. Cur igitur beatorum corpora in maiorem eorum decorem, & gloriam suauissimum non efflabunt odorem?

16. Odor ille an conueniat naturaliter? Erit supernaturalis. 1. ratio. Vtrùm verò ille odor naturaliter cõueniat corporibus beatis, an supernaturaliter? res est mihi dubia: magis placet, odorem illũ futurũ esse supernaturalẽ: quia etsi odor ex primarum qualitatum cõmistione resultet: nõ tamen resultat ex quacunque, sed ex certa quadam mistione, in qua siccum, & calidum dominantur, vt Aristot. ex *Arist. de sensu, & sensibili c. 5.* probãt *Conimbric. lib. 2. de Anima c. 9. q. 2. artic. 1. in principio.* Conimbr. At non in omnibus corporibus beatis idem datur temperamentum: sicut nec in vita idem fuit.

Secundò; quoniam odor ille beatorũ 17. corporũ lõgè excedet omnes huius vitæ 2. ratio. odores, vt ex Petro Damiano, & alijs Patribus ostendimus. Hoc autem humanis corporibus naturale esse non potest.

Quare non sunt audiendi Maior, & 18. Sotus, qui in citatis locis hunc gloriosorũ Maior, & Sotus reijciuntur. corporum odorem ex temperatissima illorum complexione deducunt: maximè si verum est, quod Suarius cum nonnullis alijs asserit, ideò beatorũ corpora suauissimum datura odorem, quia habebũt intestina odoriferis humiditatibus affecta. Ego dico, omnia corporis membra hanc habitura fore qualitatem: quæ omnia non naturaliter, sed supernaturaliter illis conuenient. Non negamus tamen aliquot ex beatis corporibus ex sua natura futura esse odorifera: nam de Alexandro Mecedone in eius vita scribit Plutharcus suauem odorem ex illius membris efflari, quia erat temperamenti corporis perferuidi, & ignei. Si quod igitur beatorum corpus similis fuit temperamenti, cum in eodem sit resurrecturum, vtique naturalem etiam habebit odorem; supernaturaliter tamen perfectiorẽ, altioris gradus, & suauitatis.

§. 3.

In beatis, & potentia olfaciendi, & vsus erunt perfectissima.

Non vertitur in controuersiam; an beatorum olfatus quoad perfe- 19. ctionem essentialem potentiæ sit perfectissimus? nam cum eiusdem sit speciei cum cæterorum animantium olfatu, parem habebit cum illis in natura specifica perfectionem; quod statuerunt *Conimbric. 2. de Anima c. 9. q. 5. art. 2. concl. 1.*

Dubitatio solum est, de perfectione ac- 20. Quid negatur? cidentaria, quæ in eo potissimũ cernitur, quod plures odorũ differentias percipiat, & è longiori distantia olfaciat. Ratio dubitandi sumi potest: quoniã quoad vtrãq; Ratio dubitandi. perfectionẽ hominis olfatus est hebetior olfatu multorum animãtium: nam quod attinet ad perceptionem odorum ex longiori spatio, experientia docet, vultures, apes, ceruos, tigres, canes, & alias quasdã belluas

belluas à remotissimis locis odorē sectari:
adeò, vt quidam scribant, vultures cada-
uerum odorē ad quinquaginta sequi mil-
liaria. At quod olfatus hominis pauciores
odorum differentias percipiat, quàm ple-
raque animantia cum *Theophrasto, & plu-*
ribus alijs ostendunt Conimbricēses in d. q. 5. Conimbr.
art. 2. concl. 3. modò sit satis authoritas Ari- Arist.
stotelis in 2. de Anima c. 9. tex. 92. cum se- Theophr.
quentibus, & in lib. de sensu, & sensibili c. 4. Plato.
& Theophrasti lib. 6. de causis plantarum
c. 5. & Platonis in Tymæo; qui omnes do-
cent, olfatum in nobis hebetiorem esse,
quàm in multis animantibus. Quæ odo-
randi hebetudo non oritur ex defectu po
tentiæ, sed ex vitio organi, vt aduertit
Arist. in d. c. 9. text. 92. & Magnus Albert.
Arist. *lib. 2. de Anima tract. 3. c. 23*: nam in nobis
Albert. odorandi sensorium est coniunctum ce-
rebro: quod sicut in homine maius est,
quàm in cæteris animantibus; ita maiori
abundat humiditate: hęc autem cum dif-
fundatur ad instrumentum odorandi, im
pedit, quominus odorum differentias fir
miter percipiat. Quin potiùs facit, vt odo
rum species in humido, quasi sopitæ ob-
dormiscāt; nec firmiter in sensu inurātur.

His tamen, & alijs (quæ inuenies apud
21. Conimbr. in d. q. 5. art. 2.) non obstanti-
bus, dicendum est, olfatum in beatis fu-
turum esse omnium perfectissimum, &
vtraque perfectione olfatum cæterorum
animantium longè superaturum, quę est
D. Thom. sentētia *D. Thomæ in 4. dist. 44. q. 2. art. 1.*
quæstiun. 4. ad 3: nam ratione status humi
ditas cerebri nullo erit impedimēto, quo-
minus odorū imagines in tota sua firmi-
tate, & dearticulatione in sensorio impri-
mantur: quin potiùs spiritualitas gloriosi
corporis erit dispositio omniū optima, vt
imagines illæ perfectissmo modo in sen-
sorio ponantur ad excellentias, & differē
tias odorū perfectè percipiēdas, & distin-
guēdas; idque in maxima, quæ perfectis-
simo olfatui naturaliter debetur distātia;
quæ tamē naturaliter erit finita, vt de vi-
su, & auditu superiùs diximus q. 6. & 7.
Quibus autē circūsepiri debeat terminis?
nobis est ignotum: illud tamen est quàm
notissimum in ordine ad potentiam abso
lutam Dei nullis terminis circumsepiri
posse: sicut etiam est certissimum, beatos
nullum, nisi suauissimum beatorū cor-
porum odorem, esse percepturos.

§. 4.

Soluuntur argumenta posita §. 5.

NEc argumenta in s. §. in opposi- 22.
tum adducta contra datam reso- Ad 1.
lutionem quidquam efficiunt.
Nam ad primum respondetur, corpora
gloriosa, quæ ibi erunt olfatus obiecta fu
tura esse mista, & oderifera.

Ad secundum respondetur, odorem 23.
essentialiter non esse exhalationem cor- Ad 2.
poris odoriferi; vt contra Heraclitū, Pla-
tonem, & cæteros antiquos Philosophos
docet *Arist. in lib. de sensu, & sensibili c. 5.*
& 6. & hęc est communis Philosophorū
sententia, de qua *D. Thomas in 4. dist. 44.* D. Thom.
q. 2. art. 1. quæstiun. 4. ad 3. Richard. in 4. Richard.
dist. 49. art. 4. q. 3. ad 6. Albert. Magnus lib. Albert.
2. de Anima tract. 3. c. 25. Iandunus in lib. Iandunus.
de sensu, & sensibili q. 27. Marcellus 3. de Marcellus
Anima c. 31. latè Conimbr. in 2. de Anima Conimbr.
c. 9. q. 1. art. 2. vbi argumenta in oppositū
latè dissoluunt. Odor igitur cum sit sen-
sibile quoddam per se, erit quædam qua-
litas odoratu sensibilis, in odorato misto
existens, tanquam in subiecto, quæ licet
plerunque diffundatur per substantiam
fumeam; talis tàmen diffusio non est per
se, & simpliciter necessaria; sed potest o-
dor corporis odorati sine vlla reali diffu-
sione se se solùm intentionaliter diffun-
dere, vt docent *D. Thomas, & Richard. lo-*
cis citatis. Sotus in 4 dist. 49. q. 4. art. 5. con- D. Thom.
cl. 5. Maior ibidem q. 14. ad argumenta con- Richard.
tra 3. concl. Suarius in d. disp. 47. sect. 6. dum Sotus.
agit de odoratu, probant Conimbricenses in 3. Conimbr.
de Anima c. 9. q. 3. art. 1. concl. 5. Nec dis- Suar.
plicet Abulēsis in c. 17. Matth. q. 556. ad 3. Abulen.

Si verò quis inquirat; cur odor corpo- Solutio So
ris odorati apud nos intentionaliter se se ti.
non diffundat sine reali substantiæ odo-
rabilis resolutione, vt docet experientia?
Respondet Sotus vbi suprà, id ideò con-
tingere propter humiditatem, quę est se-
des odoris, quæ ipsa, vt odor diffundatur
igne est resoluenda. At tamen falsum est,
humiditatem esse sedem odoris, cum hu-
miditas potiùs obsistat odori, & inde est,
vt in re odorabili siccitas debeat humidū
vincere.

Relicta igitur respōsione Soti ad quę- 24.
stionem propositam duobus modis respō Non recipi
deri potest. Vno modo, talem concomi- tur.
tantiam non per se, sed per accidens se ha
bere, ad intentionalem diffusionem odo-

DD 3 ris:

1. solutio. ris: nam realis illa exhalatio per se ortum habet ex mutua actione, & passione primarum qualitatum corporis misti, quæ in corpore etiam non odorabili realem substantiæ exhalationem perpetuò causat, vt aduertit Abulensis in d. q. 116. ad 3. Quare cum illa concomitantia non per se, sed per accidens sit necessaria; fit, vt odor possit intentionaliter diffundi in corpore, in quo talis primarum qualitatum actio, & passio, vel nullo modo datur; vel non perpetuò. Igitur cum illa nõ detur in corpore glorioso, vt in superioribus ostendimus; vtique in illis poterit odor intentionaliter diffundi absque vlla fumea exhalatione.

25. 2. solutio. Altero modo responderi potest, odorem in mistis corruptibilibus propter humiditatem, quæ in illis respersa est, non esse perfectè concoctum, nec perfectum, & ob id supprimi ab humiditate, & ab ea veluti sopiri; maximè, quando frigore comprimitur, vt docet experientia, de qua *Conimbricenses in d. cap. 9. quæst. 2. art. 1.* (Conimb.) opus est igitur, vt calor, expulso frigore, humiditatem relaxet, facta exhalatione, vt sublato impedimento, odor quasi expergiscens suas species diffundat. Ex quo patet, exhalationem ad intentionalem odoris diffusionem solùm esse necessariam per accidens; quia solùm requiritur, vt tollatur impedimentum, quo odoris diffusio detinebatur. Cum igitur in corporibus gloriosis odor ita sit perfectus, vt nulla humiditate, aut frigore supprimi possit, aut impediri; nulla eget reali resolutione, vt se se diffundat; quæ est sententia D. Thomæ, & Richardi locis citatis, consentiunt Conimbricenses in d. q. 3. art. 1. concl. 1. Pro cuius solutionis confirmatione, aduerte, species odorum minus spirituales esse, quàm visibiles, & audibiles, vt benè annotarunt *ijdem Conimbricenses in dicto cap. 9. q. 5. artic. 1. post principium*, quod rectè colligitur ex tarditate, qua ad sensoriũ deferuntur: nam vt ijdem Conimbricenses aduertunt *in d. cap. 9. q. 3. art. 1. ad 3.* cum thus, aliaque odoramenta in ignem inijciuntur, prius videmus exhalationem fumeam, & audimus ignis crepitum, quàm sentiamus odorem, sicut igitur species audibiles, ideò quia sunt minus spirituales, quàm visibiles, vento in aliam partem flante, impediuntur, quominus ad auditum deferantur: ita species odorum humiditate, & frigore impediuntur, ne aut totaliter, aut saltem perfectè diffundantur; quod impedimentum calore humidum resoluente, aufertur: cum igitur in patria nullum aut humiditatis, aut frigoris detur impedimentum; vtique sine vlla reali exhalatione odor se se intentionaliter diffũdet.

Ex his patet solutio ad confirmationẽ eiusdem secundi argumenti: nam vera, & realis odoris diffinitio est illa, quam colligunt ijdem Conimbricenses, vt sit qualitas ex primarum qualitatum certa comistione resultans dominante sicco, & calido. Quod verò vlterius additur de calido humidum diluente, & attenuante, explicat modum ordinarium; non tamẽ per se necessarium odorandi: nec enim illa actualis humidi extenuatio causatiua fumeæ exhalationis est de essentiali, aut necessaria ratione odoris, vt iam diximus, & fatentur Conimbricenses in d. c. 9. q. 3. art. 1. concl. 1. 26. Ad confirmationem.

Ad tertium negandum est antecedẽs. 27. Ad 3. Ad probationem dicendum est, respirationem simpliciter non esse necessariam ad olfationem: quia animantia aquatilia sine respiratione olfaciũt, vt docet *Arist. lib. 2. de Anima c. 9. tex. 97. & lib. 4. de historia animalium c. 8. de quo Conimbr. in d. c. 9. q. 3. art. 2.* (Aristo. Conimb.) Ex quo infertur, nec respirationem esse necessariam ad olfaciendũ: etenim, exhalatio odorifera, & species odorabiles ex sua natura hac, illac diffunduntur, & in sublimẽ tendunt, & subinde sine motu, & attractione aeris possunt mouere olfatum. Porrò respiratio in hominibus pro hac mortali vita non alia ratione erit necessaria, nisi ad remouẽdum tegmen, quo sensorium olfatus operitur: nisi enim hoc amoueatur, olfatio nulla erit. Verum hæc necessitas locum non habet in corporib⁹ gloriosis, in quibus operculum sensorij propter maximam olfatus perfectionem, & odorandi acritatem non potest olfationi esse impedimento; quãuis impedimẽto sit pro hac vita mortali propter magnã huius sensus hebetudinẽ ortam ex vitio organi contracto ex maxima cerebri humiditate, propter quã species odorum potentiam olfatus leuiter lacessunt, & facilè illo operculò impediuntur, ne ad sensorium perueniant.

Vt

Vt omittamus in arbitrio cuiusque beati esse, illud operculum sine respiratione remouere ad odorem percipiendum. In damnatis vero, etiam non amoto, seu eleuato illo operculo, semper fiet sensatio: quia tanta erit fœtoris vis, & acrimonia, vt etiam apposito opertulo, species illius ad sensum pertingant.

28. Alia ratio. Potest adhuc alia assignari ratio, cur pro hac vita in nobis olfatio non fiat sine respiratione, id est attractione aeris ad partes internas: nam cum aerem foràs expiramus, simul cum aere species odorabiles foràs mittimus; & ob id, nisi reciprocante motu aerem intus attrahamus, olfatio nõ fiet. Porrò si respiratio tandiu suspendatur, vt species odorabiles ad sensoriũ motu sibi naturali possint ascendere; vtique sine respiratione fiet olfatio. Quo fit, vt respiratio, etiam pro hac vita, per se non sit necessaria ad olfationem; sed vt illa celerius, & perfectius fiat. Vnde non mirum est, si in beatis illa fiat sine respiratione,

29. Ad 4. Ad quartum respondetur, apud eos, qui putant, Sanctos supra conuexum cœli Empyrei habitaturos fore, odorationẽ fieri non posse, nisi supernaturaliter, eleuatis nimirum diuinitus corporibus gloriosis, vt immediatè agant in olfatum distantem sicut de obiecto visibili, & audibili diximus in præcedentibus quæstionibus. Porrò si sancti habitaturi sunt intra cœlum Empyreum (quæ nobis videtur sententia probabilior) ad argumentum negandũ est antecedens: nam licet aer, & aqua apud nos sint media vsitata odoratus; non tamen sunt media per se adæquata: quia corpus cœleste est etiam mediũ satis accõmodatum, quamuis Aristoteles illud non cognouerit: affectio enim innominata odorum tradutrix, quam græci διόσμον appellant, est communis cœlo cum aqua, & aere.

30. Vltimũ. Ad postremum negandum est, odorationẽ in homine solùm esse à natura ordinatam ad conseruationem vitæ: etenim etiam est ordinata à natura ad cognitionem intellectiuam: quia anima, nisi mediante olfatu, odorum notionem habere non posset. Quare suo etiam modo olfatus dici potest sensus disciplinæ, quamuis propter obiecti limitationem talis non dicatur. Itaque olfatus varios fines habet,

& varias cõmoditates: nam Medicis vtilis est ad vitæ conseruationem: Philosophis ad quorundam scibilium (odorum inquam) cognitionem: Metaphysicis ad potentiæ actuationem: Theologis denique, vt per illũ excitetur animus ad Dei laudem, internamque deuotionem. Quare licet in Patria nõ sit necessarius ad vitæ animalis conseruationem, quæ est Medicorum consideratio: erit tamen necessarius, tùm ad habendam notitiam cœlestiũ odorum, quos gloriosa corpora inspirabunt: tum ad perfectioné potentiæ odoratiuæ: tùm denique, vt beati huius sensus suauitate allecti in diuinas laudes in dies magis excitentur.

QVÆSTIO IX.

De sensu gustus.

Quarto loco consequitur disputatio de sensu gustus; de quo vnicum articulum excitabimus: vtrum in Patria futurus sit vsus gustationis?

ARTICVLVS I.

Vtrùm in Patria futurus sit vsus huius sensus?

§. 1.

Refertur pars negans cum argumentis.

Facultatem, & potentiam gustus futuram esse in beatis, ex superioribus iam patet: in illis enim erunt omnes externi sensus, cum ad perfectionem naturalẽ corporis humani omnes pertineat. Tota difficultas erit de vsu gustus, siue de gustatione; an illa in Patria sit futura? partem negantem nõnullos probasse, refert *D. Thomas in 4. dist. 44 q. 2. art. 1. quæstiunc. 4 eandem sententiam negantem probauit D. Bonauentura in 4. dist. 49. art. 3. q. 1. vnic. & 2. quem sequitur Onandus ibidẽ propos. vltima: probabilem putat Abulensis in cap. 17. Matthæi q. 116. litera D. nec eã omnino reijcit D. Thomas loco citato.* 1. Opinio negans. D. Bonau. Onand. Abulens. D. Thom.

Fundamentum D. Bonauenturæ est, quoniam in Patria nec dabitur medium gustus, nec obiectum, id est sapos: nec 2. Ratio.

enim ibi dabitur esca, & potus; quod etiã fuit fundamentum Ouandi.

3. 2.Ratio. Secundo arguitur; quoniam gustatio fieri nō potest sine reali immutatione, & alteratione organi gustus, nimirū linguę: hæc enim realis alteratio corpori glorioso repugnat. Antecedēs porrò probatur: quoniam gustatio, vel non fit per species, sed per receptionē saporis in organo gustus secundum esse reale, quę fuit aliquorum opinio; vel non fit sine hac reali immutatione linguæ, quę est communis sententia, probata *Conimbricensibus 2. de Anima cap.11.q.3.art.3. ad 2.* (Conimbr.) etenim lingua acrem saporem sentit propria incisione; salsum autem abstersione: acerbum vero, corrugatione, vt docent Plato in Thymæo, & Galenus lib.4. de simpl. medicamentorum facultatibus, alioquin gustus posset gustare absentia gustabilia, quod fieri non potest.

4. 3.Ratio. Tertio addunt alij: quoniam vsus huius sensus à natura est institutus propter nutritionem, vt.s. animantia propter voluptatem, quā in sūptione cibi percipiūt, ad sumendum cibum alliciantur. Cum igitur nutritio in beatis corporibus non detur; vtique nec in illis dabitur gustandi actus.

§. 2.

Pars affirmans est tenenda.

5. Pars affirmans est vera. PArs tamen affirmatiua, quòd. sc. in Patria etiã futurus sit vsus gustus, cum cōmuni Theologorum sententia probata est *D. Thomæ in 4.dist.44.q.2, art.1.quæstiunc.4. in fine corporis, & ad 2. Richardo ibidem dist.49.art.4.q.3. in corp. & ad quintum: probant Maior ibidem q.14. concl.3. Sotus q.4 art.5. concl.7. Medina 1.2.q.3.art.3. ad finem Commenti. Viguerius in Institutione Theologica cap.14.§.2.versu 3; Suarius 2.tom.ad 3.p.disp.47.sect.6. dum agit, de gustu: satis est de mēte Scoti in 4.dist. 49.q.13. ad 2. & Paludij ibidem disp. vltim. ad finem, Iosephi Angles in suis Floribus ad 4.in q. de Beatitudine art.5. dub.1. denique recipitur ab omnibus recentioribus; quam eandem putat esse probabilem Abulensis in dicto cap.17. Matthæi q.116.* (D. Thom. Richard. Maior. Sotus. Medina. Viguerius. Suarius. Scotus. Angles.)

6. Digna quæ recipiatur. Præmissū. Quæ profecto sententia, quamuis à D. Thoma nō insinuetur vt certa, est tñ probabilissima, & digna, quæ recipiatur, cedit enim in maiorem beatorum perfectionē, Sed ante illius confirmationem, illud tan quā certissimū præmitti oportet, vsū gusti, si absolutè loquamur, nec naturaliter, nec moraliter repugnare corpori glorioso: nam cum certissimum sit, Christum post resurrectionem eo tempore, quo cū discipulis versabatur, pluries verissimè comedisse; non poterit cum probabilitate negari, eū cibi sumpti saporem verè degustasse: tùm; quia nullum est incōmodum, id concedere, vt aduertit Suarius loco citato pag.901.col.2. in medio: tùm etiam; quia aderant omnia ad gustationem naturaliter necessaria: nec decebat illā aliquo miraculo impediri, maximè cum illa ad veritatem humani corporis ostendendam plurimum conduceret: etenim manducatio tunc debet naturalior, & verior censeri, cum illa est coniuncta cū cibi mansi gustatione. Porrò illam Christi manducationem fuisse naturalem, satis videntur innuere verba Petri Actorum 2. (Actor.2.) *Oportuit eum manifestum fieri, non omnibus, sed testibus præordinatis à Deo nobis, qui manducauimus & bibimus cum eo.* Quæ verba insinuat, manducationem Christi fuisse per omnia similem manducationi discipulorum, quæ cum gustatione fuit coniuncta. Sicut igitur glorioso Christi corpori actualis gustatio nec naturaliter, nec moraliter repugnauit: ita etiam, si absolutè loquamur, actualis gustatio nec naturaliter, nec moraliter repugnabit corpori glorioso aliorum beatorum. Vnde, si vlla, Deo dispensante, occurreret necessitas (quæ tamen nunquam occurret) non dedeceret sanctos corpore gloriosós cibum aliquem degustare.

Tota igitur difficultas est; an gustus in Patria suum debeat habere vsum? Nos cum communi Theologorum asserimus, partem affirmantem esse longè probabilissimam: primū; quia eam asserunt plures ex Patribus: nimirum *Laurentius Iustinianus in lib. de Disciplina. & perfectione conuersationis monasticæ cap.23.* ita scribēs *Caro spiritualis effecta per omnes sensus suos multimodis exuberabit dilitijs; & statim indicibilis videtur dulcedo omnium delectabilium, melsflua quadam, & iucunda, satietate oris saginabit palatum.* D. Anselmus in lib. de Similitudinibus cap.57. *Oculi, aures, nares, os, & cætera mirabili delectationis, & dulcedinis sensu replebuntur.* Diuus Petrus (7. In que [illegible] difficu[illegible]) (Pars af[illegible] más pro[illegible] tur.)

Abbas

Abbas Cellensis *in tract. de panibus cap. 7. in fine* percurrens singulos sensus, de gustu ita ait: *Quid gustus? gustat nempe, quam suavis est Dominus*: non quidē in se, quia Deus gustu non percipitur; sed in obiecto, quod gustui diuinitus præparabitur. Vt omittamus verba Augustini, seu potius authoris libri de spiritu & anima cap. 58. tom. 3. Nec dici potest, quantam habeat in gustu voluptatem; quantam in sapore iucunditatem.

Abbas Cellens.

8. Ratione etiam idem vtcumque potest suaderi: primò; quia id in maiorem corporis gloriam cedit. Quare cum hæc perfectio corpori glorioso non repugnet, vt iam ostendimus in Christo Domino; cur in Patria denegabitur? Deinde; cum cæteri omnes sensus suis actibus ibi perficiantur; cur gustus non perficietur? *Nec enim fas est* (vt Laurētius Iustinianus loco citato affirmat) *vt in illa cœlorum gloria quidquam vacet à Dei laude: quin potius iustum est, vt omnia corporis membra suum proprio modo efferant conditorem, sicut ab ipso sumpsere principium; ita vt in illo deducat suæ beatitudinis finem, vt sit Deus omnia in omnibus.* Cædo? quomodo gustus modo sibi proprio suum in Patria efferet conditorem, nisi sua propria operatione perficiatur? Deus enim, qui est omnium rerum finis vltimus, res omnes finalizat secundū suas vltimas perfectiones, ad quas naturaliter inclinantur. Adde; quia gustus ieiunio, & abstinentia animæ ad merendum plurimum inseruiuit; cur igitur suo proprio, & perfectione priuabitur? Denique cum damnati in omnibus sensibus torqueri debeant; vt affirmant *Maior loco citato, & Sotus in 4. dist. 50. q. vnica artic. 4. concl. 5.* rationi est consentaneum, vt beati in omnibus sensibus præmientur.

Ratione cō firmatur. Laurētius Iustinian. Damnati in omnibus sensibus torquendi. Maior. Sotus.

§. 3.

Quomodo in Patria futura sit gustatio?

9. Ed iam de modo inquires, quo in Patria fiet gustatio: ratio dubitandi in eo ponitur, quia constat inter omnes Patres, & Theologos, ibi non esse futurum alimenti vsum, & subinde nec vsū cibi, & potus, vt contra Sarracenos, & Iudæos in superioribus iam ostendimus, & latè probat *D. Thomas in 4. dist. 44. q. 1. ar. 3. quæstiunc. 4. & q. 2. art. 1. quæstiunc. 4. in corp. & ad 2.* vbi etiam cōmuniter Theologi cum *Soto q. 1. art. 5. concl. 2. & dist. 49. q. 4. art. 5. concl. 7. vbi etiam Richardus art. 4. q. 3. ad 5. Abulensis in cap. 17. q. 116. ad 2. & in cap. 22. q. 248. Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 47. sect. 5.* & ad hunc sensum Patres explicant corporum gloriosorum spiritualitatem; quia scilicet cibo, & potu iam non indigebunt. Hac facta suppositione non est facilè explicare, quomodo in Patria dari possit obiectum gustus, cuius immutatione gustus ipse ponatur in actu gustationis.

De modo gustus. Ratio dubitandi. D. Thom. Richard. Abulen. Suarius.

Communis tamen resolutio est in lingua cuiusque beati futurum esse humorē quēdam incorruptibilem saporis suauissimi, omnes huius vitæ sapores lōgissimè superantis, quo gustus beati absque vlla indignitate perpetuò afficiatur: ita *D. Thomas in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quæstiunc. 4. in corp. & ad 2. Richardus in 4. dist. 49. art. 4. q. 3. ad 5. Maior ibidem q. 14. ad argumenta contra quintam, Sotus q. 4. art. 5. conclus. 7. Abulensis, Medina, Vignerius, & Suarius cū omnibus recentioribus.* 10.

Communis opinio. D. Thom. Richard. Maior. Sotus. Abulens.

Hunc humorem ex optimo qualitatū primarum temperamento oriturum fore existimat Sotus: sed in hoc nō est audiēdus; quia nec omnes beati idem habebunt temperamentum, vt omnes eundem habeant humorem: nec ex naturali aliquo temperamēto, qualitas illius saporis oriri potest. Alij putant illam qualitatē realiter causari à beatitudine animæ, quod nō displicet Richardo. At satius erit dicere, eam à solo Deo causari, vt idē Richardus, Suarius, & cæteri existimant. 11.

Vnde oritur humor Non recipitur. Sotus.

Plures affirmant sapidum istum humorem, velut aliud manna, habiturū fore omnium saporū suauitatem; ita vt id cuique sapiat, quodquis voluerit: ita *Maior, & Vignerius locis citatis*; quis volunt, hunc humorem ob hanc excellentiā appellari posse nectar ambrosium, quo Dij, iuxta Poetarum fabulas in cœlo vtebātur. Imò addit Maior, manna in deserto figuram fuisse vsus cœlestis humoris. Ego tamen puto, in maiorem huius humoris excellētiam cedere, si vnicum, ac cibi connaturalem habeat saporem omnium suauissimū, & cœlo dignum: nam manna omnium rerum saporem non naturaliter habebat, sed miraculosè, Deo naturam propriæ qualitatis ipsius manna miraculosè mutante 12.

Qualitas illius humoris.

Abulens. tante, vt videre est apud *Abulensem Genesis* 13. q. 249. & *Exodi* 16. q. 13. & *Matth.* 14. q. 117. & pluribus alijs in locis, & hæc est communis aliorum sententia. Iam verò immutabilitati Patriæ repugnat illius humoris ad cuiusque libitum mutatio. Quare illa cœlestis humiditas ex sua natura futura est saporis præstantissimi; & ad hunc sensum omnes sapores virtute continebit, vt verè dicantur nectar ambrosium.

§. 4.

Soluuntur argumenta posita §. 1.

13. Ad 1. arg. QVæ §. 1. in contrarium obijciuntur, parum efficiūt. Nam ad primum negādum est in Patria nec dari medium gustus, nec obiectum: nam Aristot. cum gustus sit quidam tactus ex *Aristotele de sensu, & sensibili cap. 4. & lib. 3. de Anima cap* 12. *tex.* 64. & 2. *de partibus animalium cap.* 17; habet medium internum, nempe carnem linguæ, vt aduertit *D. Thomas* D. Thom. *in 4 dist. 44. q. 2. articul. 1. quæstiunc. 4. in corpore.* Deinde in Patria dabitur cœlestis illa humiditas omnium suauissima, de qua diximus in §. 3. nec enim opus est, vt omnis res sapida sit cibus, & potus, vt male in argumento supponitur.

14. Ad 2. Ad secundum duobus modis responderi potest: vno modo negatione antecedentis: ad cuius probationem primū negandum est, gustationem fieri posse sine specie intentionali saporis, quæ est peripatetica sententia, quam statuit Aristoteles 2. de Anima cap. 12. tex. 121. dum absolute docet, commune esse sensibus recipere formas sine materia; id est, species, & imagines obiectorum, sine quibus nulla dari potest sensio: tum; quia cognitio fieri non potest, nisi à simili: sensus autem per speciem obiecti fit similis obiecto. Tùm secundo; quoniam à re prorsus materiali (qualis est res sensibilis) ad rem in genere corporalium summè immaterialē (qualis est cognitio sensitiua, quæ ad naturam immaterialem propè accedit) interiectu speciei (quæ minus habet materialitatis, quàm obiectum; plus tamen, quàm cognitio) fiat debitus, & connatu-Conimbr. ralis transitus, vt benè aduerterunt *Conimbricenses* 2. *de Anima cap.* 11. q. 3. art. 3. *in fine.* Tùm denique: quia sensibile externum simul, & eodem modo immutat sensum communem, quo immutat sensum externum, vt docet *D. Thomas quodlibet.* 1. q. 2. art. 1. & *Caietan. in* 2. & 3. *de Anima vtrobique cap. vltimo*: quidquid nonnulli aliter doceant. At sensibile externum nō realiter immutat sensum cōmunem, sed solum intentionaliter. Reijcienda est igitur, tanquam minus peripatetica sententia in 1. memb. probationis adducta. D. Thom. Caietan.

Deinde in eadem antecedentis probatione, negandum est, gustationem absolutè fieri non posse, nisi lingua simul cum specie à sapore realiter immutetur: id enim esse falsum inde conuincitur; quia Christus Dominus post resurrectionem cum discipulis comedendo sumptos cibos verissimè degustauit, vt superius ostēdim⁹: cuius tamē lingua iam gloriosa ab extrinseco cibo alterari non poterat, repugnante impassibilitatis dote. Concedendum est igitur, nō solùm in tactu (vt dicemus in sequenti quæstione) sed etiam in gustu immutationem realem, tùm medij, tùm organi posse separari ab immutatione intentionali, quæ fuit sententia *D. Thomæ in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quæstiunc. 3. ad 2. & quæstione 4. ad 1. Abulensis in cap. 17. Matthæi q. 114. ad 2. & specialiter in gustu id docuerunt Richardus in 4. dist. 49. art. 4. q. 3. ad 5. Suarius in dicta disp. 47. sect. 6. & satis Scotus in 4. distin. 49. q. 13. ad 2. & dist. 44. q. 3.* Illi igitur Philosophi, qui putant, ad gustationem necessariam esse immutationem realem organi simul cū intentionali, loquuntur in subiecto capaci naturalis immutationis, in quo qualitas sapida, cum sit actiua, non potest non realiter agere in linguam: vnde fit, vt immutatio illa realis organi non per se, sed solū per accidens coniuncta sit cum immutatione intentionali, vt docuit D. Thomas cum cæteris, quos citauimus. Sed non ob solam saporis actiuitatem in subiecto capaci necessaria est illā accidentalis coniūctio immutationis realis cum intentionalis, sed etiam ob crassitatem, & materialitatem ipsius gustus, qui ideo dicitur quidam tactus: quia sine præcedente tactu, & simul cum tactu sentire non potest, quo fit, vt ob eam etiam rationem pro statu vitæ in gustu detur hæc coniunxio: nam ob eam datur in tactu, vt in sequenti quæstione dicemus. 15. Ex alio capite negatur. D. Thom. Abulens. Rubed. Suarius. Scotus.

Ex his inferes, quod sicut Christo cū disci- 16.

Confirmatur solutio. discipulis comedenti satis fuit præsentia externi cibi in ore comesti, ad intentionaliter, & sensibiliter immutandum, tùm medium, tùm sensorium gustus, absque vlla reali eorundē immutatione: sic etiā satis erit præsentia cœlestis illius humiditatis in ore cuiusque beati existentis, vt tam medium carnis linguæ, quàm ipsum gustus sensorium ad actum intentionaliter immutet. Quare vltima instantia nulla est: vel quia non datur species intentionalis sine præsentia obiecti; vel si dari potest, nō concurret ad veram gustationē, sed ad apparentem tantum.

17. Alia solutio. Secundo etiam modo, & faciliori potest solui argumentū, si admittamus antecedens: adhuc enim vsus gustus in beatis admitti potest, & debet; quoniam admittendum est, totam linguā beati, etiam secundum sensorium gustus, humore illo cœlesti, quem ponimus, realiter esse perfusam, & alteratam: non quidem de nouo, sed statim à primo instanti gloriæ corporis, cum quo eadem numero alteratio perpetuo immutabilis permanebit: vnde eadem met species intentionalis, quæ sensorium gustus à principio sensibiliter immutauit, perpetuo immutabit ad eandem

D. Thom. immutabilem gustationem. Hanc solutionem videtur probare *D. Thomas in 4: dist. 44. q. 2. art. 1. quæstiunc. 4. in fine corporis*, dum absolute docet, *gustum in beatis futurū esse in actu per immutationem linguæ ab humiditate adiuncta*. Quæ verba de vtraq; immutatione, reali. s. & intentionali accōmodatissimè explicari possunt.

18. Ad 3. Ad tertium, & postremum argumentum dicēdum est, inter principales fines, quorum gratia gustus à Deo est institutus, hunc enumerari, vt animantia ad capiendum alimentum ob illius voluptatē allicerentur, vt Philosophi docent; hunc tamen finem non esse adæquatum: nullus enim negabit sensum gustus etiam fuisse institutum, vt anima haberet notitiam saporum omnium, & vt omnes saporum differentias discerneret: ob quā rationem suo etiam modo dici potest sensus disciplinæ, suo modo institutus ad Philosophandum, tanquam ad id necessarius, vt scilicet omnia rerum naturalium attributa cognosci possent: præterea etiā, vt anima allecta suauitate rerum corporalium magis alliceretur ad suauitatem spiritualium, quæ longè est altioris ordinis; atque ita adhæreret Deo omnium vltimo fini: vterque autē iste finis in Patria permanet: nec enim anima omnium saporū haberet notitiam, nisi in Patria ambroseum nectar sensibiliter perciperet, cuius perceptione, & vsu ad diuinas decātandas laudes non parum excitabitur.

QVÆSTIO X.

De sensu tactus.

VLtimum locum obtinet sensus tactus: quamuis necessitate sit omnium primus; quia sine eo vita animalis, nec per breue tēpus potest salua consistere, vt ex Aristotele 2. de Anima cap. 2. tex. 25. & lib. 3. cap. 12. tex. 68. cōmuniter docēt Philosophi. De eo tres excitabimus articulos. Primus est; an in Patria futurus sit vsus huius sensus? Secundus; quænam in Patria à beatis tangentur? Tertius; vtrū beati necessariò sentiant, quæ corporaliter tangunt?

ARTICVLVS I.

An in Patria futurus sit vsus huius sensus?

§. 1.

Refertur pars negans cū fundamentis.

QVidam negantem partem probauerunt, sicut innuit *Abulensis in cap. 17. Matthæi q. 114. & 116. in principio*: ego, qui eam probauerit, inueni nullum, exceptis hæreticis, qui pauperes de Lugduno appellati sūt: hi enim in hoc fuerunt errore, vt dicerent, beatos beatifica visione ita rapiendos esse, & eleuandos, vt sensibus sine beatitudinis, & visionis remissione vti non possint: vnde etiā Christo resurgenti vsum sensuum negauerunt; in quo hæreticè decepti sunt. Huius erroris fundamentū nō habent aliud, nisi quod est explicatum; posset tñ error iste fūdari in difficultate §. 3. statim ponenda. 1. Pars negās *Abulens.*

§. 2.

Affirmatiua est tenenda.

Theo-

2. Affirmans vera.

Theologi tamen omnes vnanimo consensu partem affirmantem probant, & beatis in Patria concedũt vsum tactus: ita *D. Thomas in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quæstiunc. 4. in corp. & ad primum; Richardus in 4. dist. 49. art. 4. q. 3. in corp. & ad 9. D. Bonauentura ibidem artic. 3. q. 1. nu. 42. Maior q. 14. concl. 2. Sotus q. 4. articu. 5. concl. 6. Onandus proposit. vlt. Abulensis in capit. 17. Matthæi q. 116. litera D. Medin. 1. 2. q. 3. art. 3. ad finem, Viguerius in sua Institutione Theologica cap. 14. §. 2. vers. 3. Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 47. sect. 6. & satis est de mente Scoti in 4. dist. 49. q. 13. ad 2; & Palatij ibidem disp. vlt. ad finem, & Anglesius q. de Beatitudine art. 5. dub. 1.* Denique hãc sententiam probant omnes Recentiores.

D. Thom. Richard. D. Bonau. Maior. Onand. Abulens. Medina. Viguerius. Suarius. Sotus. Palatius. Angles.

3. 1. Cõfirmatio ex D. Anselmo.

Hæc sententia primò confirmari potest authoritate *D. Anselmi in lib. de Similitudinibus cap. 57.* vbi ita ait: *Oculi, aures, nares, os, manus, mirabili delectatione, & dulcedinis sensu replebuntur.* Laurentius etiam Iustinianus in libro de doctrina, & perfectione conuersationis Monasticę cap. 23. ita scribit: *Caro spiritualis effecta per omnes sensus suos multimodis exuberabit delitijs.* Et percurrẽs singulos sensus de tactu ita ait: *Ipse demũ tactus congruis abundabit delitijs.* Id ipsũ explicauit D. Petrus Abbas Cellensis in tract. de panibus capit. 7. vt post cæteros sensus ita inquit: *Manus quid contrectant? nisi verbum vitæ?*

Laurẽtius. Iustinian. Abbas Cel.

4. Secundò euidenti ratione id ipsum ostenditur: quoniam in corpore glorioso nihil deest ad vsum tactus: adest ipsa sentiendi potentia, eaque ideo omnium perfectissima; quia gloriosa: Adest mediũ, siue sensorium, in quo potentia inest, siue illud sit caro, siue neruus, siue vtrumque simul. Non deest obiectum per se tangibile: quia corpora gloriosa per se sunt tãgibilia, iuxta illud Christi: *Palpate, & videte.* Perfectio ista decet statum gloriæ, quia decet, vt in eo omnia sint vltima perfectione consummata, præsertim illa corporis instrumenta, quæ ad meritum fuerunt cooperata; interque non infimum locum habet sensus tactus, qui disciplinis, alijsq; corporalibus afflictionibus non parum fuit mortificatus. Quid igitur deest, vt sensatio naturaliter non sequatur? At inquies: tactus actualis dari nõn potest sine reali immutatione, tàm medij, quàm sensorij. Sed de hac difficultate in sequenti §. dicemus.

§. 3.

Soluitur obiectio sumpta ex reali immutatione sensorij tactus.

Tota huius quæstionis difficultas in eo est posita; an realis immutatio tam medij, quàm sensorij sensus tactus per se sit nessaria ad actualem tactus sensionem? nam illam per se esse necessariam, probari videtur, si vera est eorum sententia, qui putãt, tactum actualem nõ fieri per speciem intentionalem, sed per realem receptionem qualitatum tactiliũ. Imò idem etiam infertur ex communi, & recepta Philosophorum sententia, quam probant Conimbricenses 2. de Anima c. 11. q. 3. art. 1. & 3. scilicet tactũ actualem, nec fieri sine specie intentionali, nec sine reali, tam medij, quàm sensorij immutatione: nec enim ob aliam causam manus non sentit obiectum æque calidum, nisi quia non potest ab illo alterari, quantum vis speciem illius habeat. 5. Ad argum. aduersariu. Ad rationẽ dubitandi.

Huic difficultati cõmunis sentẽtia nostrorum Theologorum ita occurrit, vt dicat, actualem tactũ sine specie fieri non posse; benè tamen sine reali, aut medii, aut sensus alteratione; saltem in subiecto incapaci nouæ alterationis: in hoc enim, vt volunt, potest alteratio intẽtionalis ab alteratione reali separari; quia non habẽt ordinem inter se, sed tantum concomitantiam respectu subiecti passibilis. Ita respõdent Nouiores, cũ quibus sunt *Suarius, Sotus, Abulensis vbi supra, & fuit solutio D. Thomæ, Richardi, Scoti, & Maioris locis supra citatis.* 6. 1. Solutio.

Suarius. Sotus. Abulens. D. Thom.

Sed profectò hæc solutio vim difficultatis non elidit, nisi aliquid addatur: nec enim citati authores rationem discriminis reddũt; scilicet, cur in subiecto capaci nouæ alterationis vsus tactus non detur; quin & medium, & sensus realiter immutentur; detur autem, vbi subiectum alterationis est incapax; quod discrimen petit allata difficultas. 7. Non recipitur.

Augetur adhuc vis difficultatis; quoniam, si satis est alteratio intentionalis ad vsum tactus, cur impedita noua alteratione in subiecto illius capaci (quando, scilicet obiectum est æque calidum) non fit sen- 8. Augetur difficultas.

sensio actualis; si tàm in medio, quàm in sensorio datur species intentionalis illius calidi? etenim quando obiectũ est æque calidum, licet non detur actio realis, realiter manũ alterans; datur tamen intẽtionalis alteratio per speciem receptã in sensorio tactus, vt concedunt *Conimb. in d. c. 12.q.3.art.3.ad 1.* Ecce alteratio intẽtionalis separata à reali non facit sensionem in subiecto passibili: cur igitur eã faciet in subiecto impassibili?

Conimbr.

9. Propriã solutio. Huius nodi solutionẽ in nostris Theologis, tam antiquis, quã recentioribus semper desideraui. Rem tñ consideratius speculanti nõ alia occurrit discriminis ratio, quæ seruatis Philosophiç regulis nodum soluat, quã nimia sensus tact' materialitas, cui pro mortali statu est cõiunctus, ratione organi, siue sensorij; ob quam pro statu viæ in subiecto hominis est crassissim'; & adeo crassus, vt species obiecti tactilis nõ seruent debitã accõmodationẽ, & proportionẽ ad sensum tactus, nisi ab obiecto in ipso sensorio secundũ esse reale insidẽte, immediatè producantur; à qua materialitate, & crassitie liber est, & solutus corporis gloriosi tactus; cui species tactiles minus crassç, magisq; attenuatæ sũt proportionatæ ad sensionem eliciendam, quales sunt species ab externo tangibili immediatè productæ, quamuis non producantur à qualitatibus tactilibus realiter insidentibus in sensorio tactus.

10. Aduertẽtiã. Pro huius solutionis maiore explicatione, aduertendũ est sensũ tactus eo obscuriorẽ esse, & habetiorẽ: quò organũ, in quo residet, materialioris, & crassioris est temperamenti: hoc autẽ hac ratione facilè demonstratur; quoniã constat hominẽ qui à plerisq; animantium visu, auditu, & olfatu superatur, tactu cætera omnia animantia longissimè superare, vt cõmunis Philosophia docet cũ *Aristo.2.de Anima c.9.tex.94.& lib.1.de historia animaliũ c.15.* quam Philosophiã probant *Conimbr. in 3.de Anima c.5.q.vnic.art.2.ad finẽ, & in 2.de Generat.cap.8.q.3.art.3.ad 4.* Cuius per se ratio non aliunde sumitur, nisi quia bonitas tactus prouenit ex bonitate tẽperamẽti, in quo residet, & circa quod versatur, vt iidẽ Conimbricenses, aduerterunt 3.de Anima loco citato. Iã verò temperamentũ hominis cæteris omnibus esse longè præstantissimũ cõmunis est, tã Philosophorũ, quam Medicorũ, cõsensus, vt asserit *D.Thom.1.p.q.76.ar.5.& q.91.ar.1.* consentiunt plures, quos referũt, & probant iidem *Conimbricenses 2.de Generatio. cap.8.q.3.art.3. in principio.*

Arist. Conimbr. D. Thom. Conimbr.

11. Quod etiã euidentius ostẽditur in eodem homine: nã licet in qualibet parte corporis insit tactus, vt verior habet sententia, de qua Conimb.2.de Anima cap.11.q.1. art.1.concl.2. tamẽ magis viget tactus in externa cute; & maximè in ea, quæ volæ manus inuolucrũ existit, vt aduertit *Galenus c.10.lib.1.de temperamentis*: idq; nõ ob aliam rationem, nisi quia hç partes corporis exactiorem temperamenti mediocritatem obtinuerunt: & meritò sane; nã cum tactus dicatur sensus temperamẽti, vt cum Philosophis asserunt Conimbricenses in 2.de Anima cap.11.q.2. arti.2. post principiũ: cum etiam primas qualitates habeat ad certam temperiem redactas, nec immutetur, nisi illa temperie immutata; inde fit, vt in meliori temperamento tactus sit acutior, & melior. Denique ideò sensus tactus inter omnes externos sensus est obscurior, & habetior, non percipiens obiecta, nisi cohærentia (quæ est communis sententia Diui *Thomæ prima parte quæst.78.articulo tertio, & Conimbricensium secundo de Anima cap. 9.quæstio.5.articulo primo*:) quia sensorium, & organum habet cæteris omnibus materialius, & crassius: quare inter tact' ille erit habetior, & obscurior, qui fuerit organi crassioris, vt supra constituimus.

Galenus. D.Thom. Conimb.

12. Corollariũ. Ex quo infertur, sensuũ tactus, quò habetior fuerit, & quò habuerit organũ cõcretius; eò ad sentiendum species crassiores, & minus defçcatas sibi postulare, quç est recepta sententia: nam ob hanc causam auditus percipit obiecta minus distãtia, quàm visus; & odoratus, quam visus, & auditus: gustus verò, & tactus ob suã crassitiem sola percipiũt attigua, & cohærentia, vt ex *D.Thoma, & Conimbr. locis immediatè citatis euidẽter colliges.* Id, quod in sensibus specie diuersis cernitur, in eodem sensu inueniri ipsa docet experiẽtia: nã qui imbecilla acie sunt, & organũ vis' habent materialius, quò obiectũ longius distat, eò minus distinctè illud vident: quin potius à minori distãtia illud videre non possunt: non quod ad illam distantiã species obiecti nõ deferantur (quia in

D.Thom.

eadem distantia alius visus acrioris videt obiectum) sed quia organi ineptitudinē, & concretionem in ea distantia illas species non recipit sibi proportionatas: sensus, enim, eò crassiores species, tanquam sibi proportionatas exigit, quò crassior
13. est, & imbecillior. Cum verò species sensibiles eò sint spirituliores, & defæcatiores, quò longius ab obiecto distant; è cōuerso autem eò crassiores, quò propius illi appropinquant (interuallo enim maiori, vel minori magis, vel minus attenuantur, & immaterializantur) hinc fit, vt species tactus (similiter est gustus) nō sint tactui accommodatæ: imò illi non imprimantur, nisi obiectum, quod repræsentant, sit realiter coniunctum, & cohęrens cū medio interno tactus, quod ipsū simul etiam est tactus sensorium. Et in hoc distinguitur tactus à cæteris sensibus; nam in cæteris obiectum positum supra sensum non facit sensationem; benè tamen eam facit in tactu: siue illa fiat in parte sensorij immediatè sequente, vt habet communis opinio; siue in ipsa eadem parte, quæ est verior sententia, de qua *Conimbricenses secundo de Anima cap. 11. quæst. 3. art. 2. & 3.* vbi doctissimè aduertunt gustui, & tactui hoc esse peculiare, vt inter potentiam, & obiectum non necessario requirant interuallum, quo species extenuentur; quia sicut cæteri sunt crassiores; ita species ab obiecto proximè edita non potest illis esse accommodata. Conimb.

14. Explicatur difficultas. Ex his iam constat enodatio difficultatis nodi, cuius solutionem inquirimus: etenim ratio discriminis in eo est posita, quod sensus, siue tactus, siue gustus; pro statu mortali longè est crassior, & materialior, quā futurus sit in Patria: etenim in ea omnium consensu futurus est in sūma perfectione, ad quam mortalis tactus nunquam peruenit; quia nec peruenire potest ad spiritualitatē sensorij, qua in Patria donabitur. Quare si sensus tact⁹, quo crassior est, eò crassiores postulat species; & è contrariò, quo est perfectior, & immaterialior, eò species immaterialiores exigit; necessario concedendum est, species tactiles pro mortali statu tactui proportionatas, & accommodatas crassiores esse, quàm species, quæ tactui glorioso futuræ sunt proportionatæ. Cū verò maior vel minor specierum crassities, vt debitè proportionatæ sint tactui, non aliunde oriri possit, nisi, quia species immediatè fluunt à qualitate tactili secundum esse reale in organo incidente, vel illi contigua, & cohærente (etenim tactus, tam pro hoc, quàm pro illo statu per se exigit realem obiecti cum medio, & sensorio contactum, contiguitatemque) fit, vt pro statu viæ non satis sit contiguitas tactilis cum sensorio, sed adhuc sit necessaria actualis ipsius sensorij actuatio secūdum realem qualitatem: at pro statu Patriæ satis sit realis contiguitas cum sensorio absque vlla ipsius sensorij reali actuatione. Quod in hac materia est notandū.

ARTICVLVS II.

Quænam à beatis tangi possunt?

VT de obiecto tāgibili, & de modo, siue necessitate tangendi aliquid dicamus: pro explicatione huius articuli illud est certissimū, corpora gloriosa esse tangibilia: nam Christus Domi nus post resurrectionem sæpius se præbuit discipulis tangendum, iuxta illud Lucæ vltimo, *Palpate, & videte.* 1. Luc. vlt.

Deinde certissimū est, si beati ad inferiora aliquando descendant, posse tangere terram ipsam, aquam, & si quæ alia inferius tunc fuerint corpora tangibilia.

2. An tangi corpora cœlestia. Soti opinio non recipitur. Vtrùm verò tangere debeāt, & possint ipsa corpora cœlestia? Affirmat Sotus *in 4. dist. 49. q. 4. art. 5. concl. 6.* & eadem ratione idem diceret de aere, & igne, si beati ad hæc duo elementa descenderent. At hoc est omninò falsum: cum enim careant qualitatibus tactilibus, de quibus agit *Arist. 2. de Anima cap. 11.* nulla ratione possunt sensibiliter tāgi, vt docet D. Thomas 3. p. q. 54. art. 3. ad 2. vbi Caietanus, & Suarius in Commētario articuli. Nec obstat, quòd cœleste corpus resistit: quia vt corpus sit palpabile, non satis est, quod resistat: potest enim resistere ratione indiuisibilitatis; sed necesse est, vt sit affectum qualitatibus per se tangibilibus, cōiunctis cum resistentia, ratione densitatis, & duritiei. Vide Suarium in dicto articulo. 3.

3. Quæ non tangenda. Ex quo fundamento inferes, beatos, nec ignē, nec aerem posse sensibiliter tangere

gere: quia licet habeant qualitates per se sensibiles, deest tamen densitas, & aliqualis durities, quæ faciant tangenti resistentiam, sine qua naturaliter non datur tactus. Cum igitur duo illa elementa propter maximam raritatem sine vlla resistentia cedant, & diuidantur, palpari, & tangi non possunt: Hæc tamen intellige de his elementis in sua natura spectatis; nam si aer nimia agitatione commoueatur (vt fit, quando ingenti ruina turres decidunt, aut flabello hinc, inde aer commouetur) resistentiam mendicant, & ob id sentiuntur; nō solùm ratione impetus; qui veluti quodā pondere impellit, sed etiam ratione suarum qualitatum refrigerant: vnde sancti, si ad nos descenderent, possent isto modo aerem sentire, imo etiam & ignem.

ARTICVLVS III.

Vtrùm beati necessario sentiant, quæ contingunt?

1. Dubitatio. Tertio loco dubitari potest; an beati, si corpora tangibilia contingat, necessariò illa tactu percipiant? nā pro vtraque parte suppetit ratio dubitandi: nam vt in q. sequente dicemus, in eorum potestate erit, se præbere palpandos; cur igitur non erit eis liberum, non percipere tactu corpora, quæ contingunt? (Ratio dubitandi pro vtraq; parte.)

¶ At pro altera parte illud facit; quia sancti non possunt non videre visibilia sibi obiecta: nec possunt nō audire sonos melodiæ cœlestis: nec non odorare corporū gloriosorū suauissimum odorem: deniq; nec possunt non gustare dulcedinē cœlestis humoris, quo lingua afficitur. Ergo non poterunt non palpare, tactuque non sentire, quæ quantitatiuè contingunt: nā obiecta naturaliter operantur, & corpora gloriosa eorum species naturaliter recipiunt.

2. Resoluitur. adhibita distinctione. Difficultas hæc à Theologis in tacta adhibita distinctione resoluetur: nam cū liberum sit beato sua quantitate resistere, vel non resistere alteri corpori, vt latius dicemus *lib. 5. in q. de dote subtilitatis*; statuenda est assertio bimembris: *Potest beatus corpus per se tangibile tactu nō percipere, si illud penetratiuè contingat: si autem velit sua quantitate alteri resistere; tunc non potest illud tactu non percipere.* Prior pars assertionis ex eo probatur: quia sensio tactus ex natura sua postulat, vt tangens, & tangibile ad inuicem resistant: si enim alterum sine vlla prorsus resistentia cedat, nō datur sensibilis tactus: sicut enim resistentia nō datur, nisi fuerit mutua; quia resistens nō resistit; nisi resistenti: ita palpabile, nisi à palpabili non sentitur: palpabilitas enim consequitur resistentiam. (Assertio bimembris.) (1. Pars probatur.)

3. Posterior autem pars assertionis satis confirmata est ratione adducta pro parte opposita: etenim inter illa extrema actio & passio est naturalis, atque necessaria; vnde non est in potestate beati se facere incapacem talis passionis antecedentis; & ex consequenti nec actionis sensitiuæ. (2. Cōfirmatur.)

QVÆSTIO XI.

De sensibilitate passiua corporis gloriosi.

Egimus in superioribus de sensibilitate actiua gloriosi corporis; & constituimus, omnes sensus futuros esse in beatis, non solum in actu primò ipsius potentiæ; sed etiam in actu secundo, & vsu. Consequenter est agendum de sensibilitate passiua eiusdem gloriosi corporis, de qua vnicum excitabimus articulum: vtrùm corpora gloriosa possint aliorum sensibus percipi?

ARTICVLVS VNICVS.

Vtrùm gloriosa corpora percipi possint aliorum sensibus?

1. Affirmatio vera. Hvic quæstioni respondendum est affirmatiuè, si vnum gustum excipiamus: poterit enim corpus gloriosum naturaliter videri secundum suū colorem in superficie externa existentem: vtrùm verò etiam videri possit secundum suam lucem, & transparentiam, quam habebit? Expendendum erit in quæstione de dote claritatis libro quinto: præterea poterit, & debet audiri secundum propriam vocem, quam in Patria potest edere: odorari item secūdum proprium, ac suauissimum eius odorem: denique palpari, & tangi poterit; quia naturales habebit qualitates tactiles:

Confirmantur ex sacris literis. gustu tamen non percipietur; quia nunquam corrumpetur. Hæc omnia, quæ de visibilitate, & palpabilitate corporis gloriosi diximus, expressè colliguntur ex sacris literis; quia Christus Dominus, & visus, & palpatus est, post suam resurrectionem: audibilitas verò, & odorabilitas euidenter colliguntur ex ijs, quæ de auditu, & olfatu diximus.

2. Illud est hoc loco aduertendum, omnes Theologos in hoc conuenire, in potestate beati esse se, aut videndum, aut palpandum præbere homini non beato: quia potest suspendere emisionem specierum intentionaliũ, vt latius dicemus libr. 5. in q. de dote claritatis, & subtilitatis. Idem ipsum dicendũ erit de auditu, & odoratu; poterit enĩ beatus pro suo arbitrio se præbere, vel non præbere audibilẽ, & odorabilẽ; suspendẽdo. s. species soni, & odoris: eadem enim ratio militat in his, & in alijs sensibilibus.

3. Occurritur difficultati. Vna solũ superest difficultas; an. s. possit palpari à corpore non glorioso prçuia sola intentionali alteratione? an verò simul etiã sit necessaria alteratio realis actione primarũ qualitatũ? Ego puto vtraque alterationem esse necessariam, si naturaliter sentiri debeat: quia pro statu viæ ad sensationem tactus vtraque alteratio est necessaria, vt ex superioribus iam patet.

QVÆSTIO XII.

De sensibus internis corporis gloriosi.

1. Absoluta dispositione de sensibus externis, & vsu eorũ; consequitur disputatio de sensib' internis: an omnes in corpore, glorioso sint futuri, tùm in actu primo tùm in actu secundo?

In hac quæstione sequentes excitabimus articulos. Primus; quot sint sensus interni? & quot eorũ operationes? Secundũ; an omnium sensuum internorũ vsus sit futurus in corpore glorioso? Tertius; vtrùm in illo futurus sit vsus sensus cõmunis? Quartus; vtrùm phantasia cũ suo vsũ in illo sit futura? Quintus vtrùm phãtasia post resurrectionẽ sit ministratu ra intellectui? Sextus, & vltimus; quę nã res cadant sub internos beatorũ sensus?

ARTICVLVS I.

Quot sint sensus interni? & quæ eorum operationes.

§. 1.

Præmittuntur nonnulla.

1. Ipræmittit. Dicturi de sensibus internis corporis gloriosi, & de operationibus eorum; operæpretium erit, breuiter præstingere, & numerum eorum, & singulas actiones, vt facilè explicetur, quæ nam earum in corpore gloriosore-periantur?

2. Supponẽdum interim est, omnes sensus internos, qui in nobis pro statu mortali dantur, futuros esse in corpore glorioso pro statu beatitudinis iam enim ostendimus, nos resurrecturos fore cũ omnibus potẽtijs sensitiuis, tam externis, quã internis. ¶ Aduertendum igitur est, cõtrouersiam esse inter Philosophos, quot nam sint interni sensus? de qua re latè disputant in 3. de Anima cap. 3. vbi Conimbricenses q. 1. cuius resolutio ad nostrum institutum parum pertinet; quia ad præsentem disputationẽ satis erit tot in corpore glorioso futuros esse sens' internos, quot in corpore mortali fuerunt. Quare vnusquisque de numero eorum contendat; dũ tamen tot in glorioso corpore tot admittat, quot in corpore mortali admittendos putauerit. In hac tamen quæstione pro certò habendum erit, dandũ esse sensum communem, vt cũ Aristotele in 3. de Anima cap. 2. & cap. 7. & alijs in locis docet peripatetica doctrina, de qua latè diximus in dicto cap. 2. & postea Conimbricenses id explicarunt ibidem q. 2. Conimb. Arist. Conimb.

3. Dandus est aliquis sensus interior. Certissimum etiam est, prçter sensum cõmunem dandũ esse aliũ sensum internũ, quocumque nomine ille appelletur, vt contra Alensem 2. parte q. 70. memb. 2. communi consensu docent tùm Philosophi, tum Medici, de quo Conimbricenses in d. lib. 3. de Anima c. 3. q. 1. art. 2. tonel. 1. & art. 3. §. penultimo; quod nos etiam in eodem loco latius ostendimus. Tertio, certum esse debet, sensum communem non esse cum phantasia confundendum, quamuis Galenus eum cum phantasia confundat in lib. de different. Symptom. capite tertio; in quo tamen non est audiendus; Conimb.

maxi-

maximè cum ipse sibi non coostet, dum phantasiam confundit cum memoria lib. 2. de musculorum motu.

§. 2.

Referuntur variæ sententiæ.

4. De numero sensuum internorum. 1. Opinio.

DE numero igitur sensuum internorum quatuor celebres inueniuntur sententiæ: quarũ prima quinque sensus internos constituit: scilicet sensum communem, phantasiam, imaginatiuam, æstimatiuam, & memoriam: ita *Auicenna 6. natural. partè 4. cap. 2. Algazellus in libello de Anima tractat. 4. cap. 4. Albertus Magnus lib. 2. de Anima tractat. 4. cap. 7. Ioannes Gandauensis in 2. de Anima quæstio. 37.*

Auicena. Algazel. Albertus. Gandauen.

5. 2. Opinio.

Secunda opinio quatuor tantum sensus admittit: sensum, inquam, communem, phantasiam, siue imaginatiuam (has enim potentias hi authores non distinguunt) æstimatiuam, siue cogitatiuam, & memoriam: hæc fuit opinio *Auerroes 3. de Anima comment. 6. D. Thomæ 1. p. q. 78. artic. 4. & Opusculo 43. cap. 4. quem sequuntur omnes Thomistæ, vt Caietanus in dicto art. 4. Ferrariensis in 3. de Anima q. 4. probant Conimbricenses ibidem cap. 3. q. 1. artic. 2. concl. 1. 2. & 3;* & est communior opinio inter Philosophos, & Theologos. Hæc pinio à priori in hoc differt, quòd phantasiam ab imaginatiua nõ distinguit; nec ponit potentiã peculiarem, cui proprium sit munus species inter se componere, & diuidere: hoc enim munus quoad species sensatas concedit phantasiæ, quoad insensatas verò cogitatiuæ.

Auerroes. D. Thom. Caietan. Ferrar. Conimbr.

6. 3. Opinio.

Tertia opinio agnoscit tres dumtaxat potentias: sed subdiuiditur, quidam enim cogitatiuam à memoria nondistinguunt: vnde has potentias numero ternario enumerant, scilicet sensum cõmunem, phantasiam, & cogitatiuam. Alij verò phantasiam confundunt cum sensu communi. Vnde os tres sensus internos constituunt; phantasiam, cogitatiuam, & memoriam: ita *Galenus, de differentijs Symptom. capite tertio Diuus Gregorius Nyssenus libro 4. de viribus Animæ cap. 6. & 7. D. Damascenus lib. 2. de Fide cap. 17. Nemesius de natura hominis cap. 6. in hãc potius inclinat Thomas de Garbo in Summa Medicinali quæstio. 86. ad finem:* eandem esse cum secunda æquè probabilem affirmant *Conimbricenses vbi supra art. 2. in fine.*

Galenus. Nyssenus. Damasce.

7. 4. Sententia.

Postrema sententia duos tantum admittit internos sensus: sensum inquam cõmunem, & phantasiam, quam à cæteris enumeratis sensibus sola ratione distinguit: hæc fuit sententia cuiusdam *Sebastiani Pirez in 2. de Anima cap. 3. eam probauit Fonseca in 5. Metaph. cap. 28. q. 7. sectio. 4.* Illam magis esse consentaneam veritati asserunt *Conimbricenses vbi supra art. 3;* & videtur magis consentire cum Aristotele *in lib. 3. de Anima,* vbi solùm egit de sensu communi, & phantasia, siue imaginatiua.

Pirez. Fonseca. Conimb. Arist.

§. 3.

Resolutio ad institutum pertinens.

8. Vera resolutio.

QVænam harum opinionũ sit verior? non est nostrum modo diligentius expẽdere: solùm enim agimus de actionib' sensuum internorũ; de quorum numero nulla est inter authores controuersia, siue duo tantum ponantur sensus, siue plures. Quare singulas internas sensiones breuiter præstringemus.

9. Dantur aliqui sensus interni.

Constat inter Philosophos dari sensum aliquem internum, qui simul cum sensibus externis externa obiecta sensibiliter percipiat; actiones externas sentiat; inter eas, earumque obiecta discernat; denique sensibus externis impertiatur vim ad obeundas suas functiones, communicando, scilicet illis spiritus animales, quos à se, veluti à fonte, ac primario sentiendi instrumento effundit. Quæ omnia ex Aristotele euidenter ostendunt Philosophi *in 3. de Anima cap. 2. & 3. & vtrobique Conimbricenses in omnibus quæstionibus.*

Aristotel. Conimbr.

10. Species sensatæ conseruantur interius.

Constat deinde in sensibus internis cõseruari species sensatas, etiam in absentia obiectorum: nam rerum absentium idola interius, efformamus, & inter se variè cõponimus, & diuidimus; elicimusque varias notitias internas.

11. Eliciuntur species non sensatæ.

Constat tertio ex notitijs rerum sensatarum elici in nobis species non sensatas, rerum, inquam, quæ sensu percipi nõ possunt, vt verbi gratia amicitiæ, vel inimicitiæ; vtilis, vel nociui: ad quam notitiam cum iudicio positiuo coniunctam consequitur cõmotio appetitus sensitiui, vt vel persequatur rem, vel eam fugiat.

12. Postremò constat species istas tam sensatas, quàm insensatas interius conseruari

sub

ſub ratione præteriti, vt eorum rerum, quas repræſentãt, meminiſſe poſsimus. ¶ Hæc ſunt, aut omnes, aut ſaltem præcipuæ operationes ſenſitiuæ, quas, etiam in abſentia ſenſibilium, interius exprimimus: de quibus omnibus latè diſputant Philoſophi in 2. de Anima capite 2, & tertio.

ARTICVLVS II.

Vtrùm omnium ſenſuum internorum vſus futurus ſit in corpore glorioſo?

1. Quæſtio. Explicatis ſenſuum internorũ operationibus, conſequenter expendendum eſt; vtrùm omnes illæ in corpore glorioſo reperiãtur? De qua re pauca ſcripſere noſtri Theologi; erit igitur non inutile rem iſtam diligentius explicare.

2. 1. Concluſ. Sit prima concluſio vniuerſalis: *Omnes ſenſus interni corporis glorioſi habebunt omnem ſuum vſum.* Concluſio in hac ferè generalitate ponitur à *Maiore in 4. diſt. 50. q. vltim. §. Ad vltimam huius libri dubitationem.* dum ait: *In omnibus alijs ſenſibus, tã exterioribus, quã interioribus erit ſibi correſpondens oblectamentum.* Eandem concluſionem poſuit Medina 1. 2. q. 3. art. 3. in 2. aſſerto ſecundæ dubitationis; Vbi eam tribuit Soto, qui tamen in hac generalitate eam non poſuit. Eandem probauerũt *Conimbricenſes 3. de Anima cap. 8. quæſtio. 8. ar. 2. ad finem.* Satis eam inſinuat *Suarius in 2. tomo ad tertiam partem diſput. 47. ſectio. 6. §. Quarto igitur certiſsimum etiam eſt.* Denique eam omnes doctores videntur ſupponere, & ſatis recipitur à Nouioribus.

Maior. Conimbr. Suarius.

3. 1. Argum. Hanc concluſionem in hac generalitate probant omnia argumenta, quibus in quæſtione antecedente oſtendimus, omnes ſenſus exteros habituros fore ſuas operationes: nam quilibet ſenſus naturaliter appetit ſuam vltimam perfectionẽ, quæ poſita eſt in actu ſecundo. Cur igitur in Patria ſenſus interni nõ habebunt ſuas operationes? Etenim decet ſtatum illum beatificum, vt in eo omnia ſint perfectiſsima.

4. Secundo. Secundo; cur pars ſenſitiua exterior, quæ inferior eſt, erit in Patria in perpetua vigilia: interior verò, quæ eſt ſuperior, & longè perfectior, erit in ſomno? Nam beatitudo animæ magis redundabit in partem ſenſitiuam interiorem, quàm in exteriorem.

Accedit tertio; quia nullus eſt ſenſus interior, qui beato non fuerit inſtrumentum alicuius virtutis, & meriti. Omnes igitur, & ſinguli ſuo donabuntur præmio: quo frui non poterunt, niſi ſint in actu ſecundo: nam ob hanc rationem in damnatis omnes ſenſus interni ſua peculiari pœna torquentur; quia alicuius vitij fuerunt inſtrumenta. 5. Tertio.

Poſtremo id confirmant verba D. Anſelmi in lib. de ſimilitudinibus cap. 57. dũ generaliter, ait: *Totos beatos inenarrabili ſua ſatietatis abundantia eſſe replendos: oculos, inquam, nares, os, manus, guttur, cor, iecur, oſſa, medullas, & cuncta ſingulatim, ſingulaq; mẽbra in communi tam mirabilis delectationis, & dulcedinis ſenſu ita eſſe replenda, vt verè totus homo torrente voluptatis Dei potetur, & ab vbertate domus eius inebrietur.* Id ipſum confirmant verba *Laurentij Iuſtiniani in lib. de doctrina, & perfectione conuerſationis Monaſticæ cap. 23. caro,* inquit, *ſpiritualis effecta per omnes ſenſus ſuos multimodis exuberabit delitijs;* enumeratisq; omnibus externis ſenſibus, ita concludit: *Fas enim non eſt, vt in illa cælorum gloria quidquam vacet à laude Dei: quin potius iuſtum eſt, vt cuncta corporis membra ſuum proprio modo efferant conditorem; quatenus ſicut ab ipſo ſumpſere principium; ita & in illo deducant ſuæ beatitudinis finem, vt ſit Deus omnia in omnibus.* Ex qua generalitate omnium membrorum euidenter conſtat ab hac perfectione non eſſe eximendos internos ſenſus.

6. Poſtremò. D. Anſel. Laurent. Iuſtinian.

ARTICVLVS III.

An in beatis poſt reſurrectionem futurus ſit vſus ſenſus communis?

De vſu ſenſus communis hæc ſtatuitur concluſio: *In corpore glorioſo ſenſus communis habebit ſuum vſum.* Hæc concluſio præter authores in præcedente articulo citatos probatur à *D. Thoma in 4. diſt. 44. quæſt. 2. artic. 1. quæſtiunc. 3. ad 3.* probat eam *Abulenſis in capite 17. Matthæi q. 114. ad 3. litera F. & Sotus in 4. diſt. 49. quæſt. 4. articulo 5.* Et videtur ſatis euidens

1. De vſu ſenſus communis. Concluſio. D. Thom. Abulenſ. Sotus.

euidens ex ijs, quæ de sensibus externis in præcedente quæstione diximus. Sed vt illa fiat euidentior, præmittimus, primum officium sensus communis esse cõmunicare sensibus externis spiritus animales, vt possint actiones suas exercere: est enim primus vitæ fons, primumque vitæ sensitiuæ instrumentum, vt art. 2. diximus ex Aristotele.

Primum officium sensus communis.

2. 2. officium. Deinde à sensibilibus simul cũ externis sẽsibus immutatus ea omnia percipit per easdem numero notitias, quibus ab externis sensibus percipiuntur: est enim vel uti centrum, in quod omnes sensibilium species per externos sensus confluunt, vt docent Philosophi cum *Aristotele 3. de Anima c. 7. tex. 31*: quin potiùs cũ sensibus exterioribus continuatus simul cũ illis efficit vnum sensum completum, vt benè aduertit *Ferrariensis 2. cont. gent. c. 66*: vnde ob id appellatur sensus cõmunis; quia scilicet cum singulis veluti primum sentiendi principium ad sensationem concurrit, vt docet Philosophia.

Arist. Ferrarien.

3. 3. officium. Tertiò cognoscit operationes externorum sensuum, & inter eas omnes, earumq; obiecta, tanquã omniũ æstimator, & arbitrer diiudicat, idque actione sibi soli propria, quam sibi vendicat, prout est sensus ab externis distinctus; quæ est veluti reflexa, continens iudiciũ, non quidem enunciatiuum, sed simplex, vt cum *D. Thoma 1. p. q. 78. art. 4. ad 2: ferè omnes docent, & cum Ægidio, & alijs*; imò cum *Aristotele in lib. de somno, & vigilia cap. 2. latiùs ostendimus in 3. de Anima cap. 2. q. vnica, concl. 3. & c. 3. q. 2. art. 1, 2. & 3.* & vtrobique videndi suntConimbricenses,

D. Thom. Aegid. Arist.

4. Postremũ officium. Postremò ex speciebus intuitiuis, quas à sensibilibus simul cum externis sensib⁹ accepit, efformat similes alias abstractiuas, easquetransmittit ad phãtasiam, quæ ob hanc rationem à plerisque dicitur thesaurus sensus communis, conseruans obiectorum species, vt in eorum absentia illis vtatur.

5. Hæc omnia fore futura in beatis. Hæc omnia sensus communis munia futura esse in patria inde euidenter colligitur, quòd in patria futurus sit vsus omnium sensuum externorum, quem vsum non miraculosè, sed naturaliter sunt habituri: naturaliter autem eum habere non poterunt, nisi spiritibus animalibus sint affecti. Cum igitur in hoc à sensu cõmu-

Prius primũ officium.

ni naturaliter dependeant, non est dubitandum, sensum cõmunem hos spiritus illis perpetuò communicaturum; nõ quidem eos de nouo generando; quia semel geniti nunquam corrumpentur; sed eos in primo resurrectionis instanti sensibus communicatos perpetuò cõseruando; & in eos conseruatiuè influendo: ob quam rationem ad hoc nulla locali mutatione opus erit.

Eodem fundamento constat, sensum communem habiturum fore secundum officium: nam sensus externi suas proprias actiones naturaliter habere non poterunt, nisi sensus communis, tanquam primum sentiens, cũ illis simul cõcurrat. 6. Erit 2. officium. Erit tertium.

Immutatus verò ab ipsis externis sensationibus, non poterit non eas percipere, easque simplici iudicio non discernere; iudicando, visionem non esse auditionem; colorem non esse sonum, & cętera: quod est tertium munus sensus communis.

Ex quo naturaliter consequitur munus quartum: etenim naturale est sensui communi ex speciebus intuitiuis abstrahere species abstractiuas earum rerũ, quæ intuitiuè videntur; vt hoc modo notitia intuitiua (quæ transit) in phantasia, tanquam in proprio thesauro remaneat. 7. Erit 4.

Ex quo inferes cũ D. Thoma in beatis futura esse iudicia volubilia in sensu communi: cui resolutioni non contradicit August. vt inferiùs suo loco dicemus.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm in beatis post resurrectionem futura sit phantasia cum vsu?

DE phantasia, & illius vsu hæc etiã statuitur conclusio: *Phantasia in beatis futura est cum suo proprio vsu.* Nomine autem phantasiæ hoc loco intelligimus omnes sensus internos præter sensum communem; prout scilicet cogitatiuam, æstimatiuam, & memoriam sensitiuam complectitur; siue illa sit vna tantùm potentia siue plures: nam nobis satis est ostendere omnia munera sensuum internorum futura esse in beatis post resurrectionem. Conclusio in hoc sensu explicata supponitur ab omnibus Theologis, dùm docent, beatos post resurrectio- 1. Conclusio.

nem, etsi in intelligendo à phantasmatibus non dependeant; posse tamen res sensibiles intelligere conuertendo se ad phantasmata: de quo inferiùs nonnihil dicemus. Quæ cõclusio, & resolutio, quo
Prosper. ad cogitatiuam, siue phantasiam asseritur à *Prospero lib. 3. de vita contemplatiua c. 4.* dùm asserit, *in patria futurum esse intellectũ sine errare: memoriam sine obliuione: cogitationem sine peruagatione.*

2. 1. ratio. Probatur autem primo quoad primũ munus cogitatiuę proprium; quod ipsum est sensibilium, etiam absentium, idola in-
Erit 1. munus. teriùs efformare, eaque inter se componere, & diuidere, ex singularibus propositionibus circa singularia discurrendo: nam vt diximus in præcedente articulo, proprium, & naturale officium sensus cõmunis est, ex speciebus intuitiuis sensibiliũ abstrahere species abstractiuas eorundem, easque reponere in phantasia; quem naturalem ordinem beatitudo non tollit, sed perficit. Cum igitur beati post resurrectionem externis sensibus plura debeant sensibilia percipere, tàm ante ascensum in cœlum, quàm post; vtique illorum omnium species abstractiuas sensus communis reponet in phantasia. At nullus dixerit, eas in phantasia reponi, earum tamen nullum vnquam futurum esse vsum: esset enim talis abstractio omnino frustra, ac sine fine: qui in solo vsu illarum specierum est positus.

3. Quòd si beati post resurrectionem sensibilium idola efformabunt; vtique ea in-
Erit 2. munus. ter se diuident, & component, vt phantasiando discurrant: hæc enim est propria humanæ cogitatiuæ excellentia, quam consequitur ex coniunctione, quam habet cũ anima rationali, ratione cuius excellentiæ solet appellari ratio particula-
D. Thom. ris; quod ex D. Thoma, & alijs Philoso-
Conimbr. phis optimè confirmat *Cursus Conimbri-*
Arist. *censis 3. de Anima c. 3. q. 2. art. 2. concl. 2.* atque etiam ex *Aristotele 1. Metaph. c. 1. & 2. Posteriorum cap. vltima*: sicut enim appetitus sensitiuus ob naturalem coniunctionem cum intellectiuo nonnihil participat libertatis ex voluntate; ita etiã phantasia, siue cogitatiua aliquid rationis adepiscitur ex consortio intellectus: ita enim fit, vt supremum infimi attingat infimum supremi, iuxta receptam doctrinam Dionysij de diuinis nominibus c. 7.

Quòd si hæc perfectio (quæ summa est) veluti naturaliter cõuenit phantasię, ideò quia est humana; profectò in patria non poterit non conuenire, vbi omnia sunt perfectißima.

4. Secundò probatur conclusio quoad munus æstimatiuæ proprium, quod est ex notitijs rerum sensatarum species non sensatas elicere. Hunc vsum post resurrectionem futurum esse in beatis ex eo demonstrari potest, quòd post resurrectionem in beatis futurus est vsus appetitus sensitiui, vt inferiùs q. 13. ostendemus: iam verò appetitus sensitiuus necessariò supponit notitiam non solùm rei, quæ appetitur; sed etiam bonitatis, aut malitiæ illius: appetitus enim tendit in bonum, & fugit malum. Hæc autem notitia cum sit formalitatum, & rationum insensatarum, naturaliter pertinet ad æstimatiuam. Igitur de primo ad vltimum, si post resurrectionem in beatis futurus est vsus appetitus sensitiui; in illis etiam erit vsus æstimatiuę; non solùm quoad actum eliciendi species, & notitias rerum insensatarum; sed etiam quoad actum discernendi, & iudicandi de illis: appetitus enim notitiam, & iudicium sensus interni immediatè consequitur: licet enim in homine appetitus sensitiuus à voluntate moueatur; ab ea tamen mouetur, tanquam à principio superiori, & primo; quia ad eam se habet, vti cœlum inferius, quod superioris vertigine circumuoluitur.
Eliciet species nõ sensatas.

5. Tertiò probatur conclusio quoad munus memoriæ sensitiuæ, quod positum est in cõseruatione specierum sub ratione præteriti: hunc enim vsum post resurrectionem futurum esse in beatis, nullus negabit, qui illis vsum cogitatiuę, & æstimatiuæ concesserit: nec enim frustranea erit illa specierum conseruatio sub ratione præteritionis.
Conseruabit species sub ratione præteriti.

6. Postremò hæc omnia phantasiæ munera, quę explicauimus, in beatis esse futura, inde etiam non ineptè cõfirmari potest; quia negandum non erit, beatos eorum, quæ post resurrectionem, aut in terris tempore iudicij, aut in patria post ascensionem in cœlum sensibus externis perceperint, abstracturos esse actione intellectus agentis naturales species, quibus eorum naturaliter reminiscãtur: nec enim hæc naturalis perfectio tunc erit intel-
Alia confirmatio.

intellectui agenti deneganda; abstrahere scilicet ex sensibilibus sensatis intelligibiles eorum species, quibus naturalem eorum beatus habeat cognitionem. Admissa autem harum specierũ abstractione, & earum vsu, non poterit non admitti vsus phantasiæ: quia hæc scientia per species naturaliter acquisitas à phantasmatibus dependet, vt suo loco dicemus.

ARTICVLVS V.

Vtrùm phantasia post resurrectionem sit intellectui ministratura?

§. 1.

Pro ratione dubitandi referuntur duæ sententiæ, quæ non recipiuntur.

1. Ratio pro parte affirmante. QVæstio ista pro vtraque parte rationem habet dubitãdi: nam quod phantasia post resurrectionem sit intellectui ministratura, hac ratione videtur confirmari: quoniam gratia non euertit naturam: iam vero operatio phantasiæ naturaliter comitatur actum intelligendi: oportet enim intelligentem phãtasmata speculari, vt communis Philosophorum sententia docet cum *Aristotele in 3. de Anima t. 7. tex. 30. & c. 8. tex. 39.* Aristot.

2. Partis oppugnantis Patroni. Pars tamen negans probanda erit ijs, qui cum Auicenna in suo compendio de Anima putant, ad intelligendum speculationem phantasmatis nequaquam requiri: quam sententiam, etiam probabũt, qui cum *Scoto in 1. dist. 3. q. 3. § Sed restat vnum dubium, & in 4. dist. 49. q. 2.* existimauerint, dependentiam, & colligationẽ intellectos cum phantasmate fuisse pœnam originalis peccati: anima enim ex peccato Adami hanc contraxit infirmitatem, vt in intelligendo demissa sit, & inflexa ad corpus, quod Scotus deduxit ex *Augustino lib. 15. de Trinitate c. 27.* Cum igitur in patria ab omni peccati pœna liberandi simus; fit vt phantasia ibi non solùm non debeat intellectui ministrare; sed nec possit: quia omnis defectus, & infirmitas peccati ab illa beatitudinis perfectione longè aberit. Opinio Scoti. August.

3. Sed nec vna, nec altera opinio probãda est; sed dicendum, phantasiam non necessariò in omnibus ministraturam esse intellectui; posse tamen ad libitum beati illi ministrare.

§. 2.

Pro resolutione præmittuntur nonnulla.

SEd vt hæc facilius explicentur, præmittendum est primò, in beatis triplicem futuram esse scientiam; beatam scilicet infusam, & acquisitam: quod de Christo Domino communiter concedunt *Theologi cum D. Thoma 3. p. à q. 9. cũ sequentibus, & cum Magistro in 3. dist. 14. & de beatis id latè ostendimus 2. tom. lib. 12. & docent Theologi in 4. dist. 49. & 1. 2. q. 67. art. 2.* 4. 1. præmiss. ex triplici scientia in beatis. D. Thom. Magist.

Præmittendum est secundò, phantasiam duobus modis posse intellectui in intelligendo ministrare: vno modo per se; altero modo per accidens, vt ostendimus *in 3. lib. de Anima, & doctissimè advertit Fonseca 1. Metaph. c. 2. q. 3. sect. 6. pagina 152.* per se tũc intellectui ministrat, cum phantasmate rei singularis oblato, complet repræsentationem speciei intelligibilis; ita vt phantasma ad intellectionẽ concurrat, tanquam forma intelligibiliter illi vnita. Per accidens verò tunc dicetur ministrare, cum intellectu aliqua obiecta contemplante, simul cum eo illorũ singularia quasi obiter, & per quandam concomitantiam phantasiatur. Priori modo concurrit phantasma ad intellectionẽ rei singularis apud eos, qui species rerum singularium non admittunt, vt patet ex *Fonseca loco citato, & ex Conimbricensibus 3. de Anima c. 5. q. 3. art. 3. ad 3. argument. partis affirmatiuæ.* Posteriori modo concurrit phantasma tùm ad intellectionem vniuersalium; tùm ad intellectionem singularium apud eos, qui species singulariũ recipiunt. 5. 2. præmiss. de duobus modis ministerij. Fonseca, Fonseca. Conimbr.

Tertiò præmittendum est, duobus modis intelligi posse, intellectum phantasmata speculari: vno modo per dependentiam naturalem, atque necessariam: altero modo per dependentiam volontariã, & omnino liberam. Priori modo à phantasmatibus dependet intellectus pro statu viæ, & quandiu anima corpus mortale naturaliter informat. Hoc loco inquirimus; an intellectus in patria post resurrectionem dependeat priori modo, an posteriori? 6. 3. præmiss.

§. 3.

Resolutio quæstionis.

His

7. Libere poteſt beatus non ſpeculari phantaſmate.

HIs ita præmiſsis, Theologi indiſtinctè docent, liberum fore beatis quamlibet rem ſine phãtaſmate intelligere; quod ſatis explicat *D. Thomas 3.p.q.11.art.2. in corpore, vbi Caietanus cum cæteris D. Thomæ interpretibus, idẽ D. Thomas de Veritate q.20.artic.3. ad 1. Richard. in 4.diſt.49.art.4.q.3.ad 3. Conimbricenſes 3.de Anima c.8.q.8.art.2.ad finẽ, ſatis Suarius 1. tom. ad 3.p.diſp.28. ſect. 1. aſſerto 2.* Ex quo infertur, miniſterium phantaſiæ in patria nec per ſe, nec per accidens neceſſarium eſſe ad res intelligendas.

D. Thom. Richard. Caiet. Conimbr. Suarius.

Dubitatio. ¶ Quæ ſententia quanuis in terminis, in quibus proponitur, ſit veriſsima; vt tamen materia clariùs intelligatur, adhuc eſt enucleatius explicanda: nam quãuis vniuerſaliter ſit veriſsimum, beatum poſſe quamlibet rem ſine phantaſmate intelligere: poterit tamen quis dubitare; an beatus qualibet ſcientia, qualibet etiam ſpecie intelligibili, quam habet, vti poſsit ſine phantaſmatis ſpeculatione. Quare, vt res iſta clariùs explicetur, ſequentes ſtatuimus concluſiones.

8. 1. concl. Sit prima concluſio: *Miniſtratio phantaſiæ nec per ſe, nec per accidens eſt ſimpliciter neceſſaria beato ad res quaſcunque intelligendas.* Hæc concluſio in his terminis eſt D. Thomę, & aliorum omnium, quos citauimus: & in ſe eſt ſimpliciter veriſsima: demonſtratur autem communi D. Thomæ fundamento: quoniam anima beata ad eum ſtatum poſt reſurrectionẽ diuinitus eſt eleuata, vt informans corp' nullo modo corpori ligetur, nec illi in operando ſubijciatur, ſubalterneturvè: quæ eſt communis ratio D. Thomæ, & eorum, quos retulimus.

9. Dependentia intellectus à phãtaſia vnde oriatur?

Sed vt huius argumenti vis, & efficacia magis appareat; aduertendum eſt, naturalem dependentiam, & ſubalternationem intellectus à phantaſmatibus per ſe, & tanquam à propria cauſa ortum habere ex ligatione, & ſubiectione, quam anima habet ad corpus, dùm naturæ ſuæ relicta illud informat: omnis enim forma naturæ ſuę relictã non poteſt aliquo modo non ligari ipſa materia, & illi ſubijci; ſi non ſemper in eſſendo (quoniam non omnis forma in eſſendo pendet à materia) omnis tamen ligata manet, ſaltem in operando. Quod indè facilè demonſtratur, quia omnis forma, ſaltem in actuando, dependet à materia, illique naturaliter ſubalternatur, vt conſtat: nam & anima rationalis iſto modo pendet à corpore. Igitur omnis forma actuans materiam, ſaltem in operando dependebit ab ea, illique ſubalternabitur: operatio enim, nõ modo ſequitur ſubſtantiam formæ quoad materialitatem, vel immaterialitatem, vt in eſſendo talis ſit, qualis eſt forma: ſed etiam modum exiſtendi ipſius formę, ad hunc ſenſum, vt ſicut forma in actuando dependet à corpore; ita & operatio eius dependeat à corporis miniſterio.

Quæ tamẽ ſubalternatio, licet naturalis ſit: non tamen eſt eſſentialis, vt benè aduerterunt *Conimbr. 3. de Anima c.8. q.8. art.2. ad finem, & lib.1. de Anima c.1.q.2. art.2. ad 1.* Vnde diuinitus poteſt tolli, ſi anima ad altiorem ſtatum eleuetur: ſicut enim ſubalternatio naturalis in eſſendo, quam habet forma ad materiam, poteſt diuinitus auferri, quia forma materialis per diuinam potentiam poteſt eſſe per ſe ſine materia; ita etiam ſubalternatio naturalis in operando, quam anima in corpore exiſtens habet ad corpus, poteſt diuinitus tolli: & de facto tollitur, dûm anima beata corpus informat: ita enim illud informat, vt omnibus modis illud ſibi ſubijciat, atque ita ſpiritualizet, vt nulla ratione eam impediat, nec ab operationibus, quas ſeparata poterat obire, nec à modo obeundi. Quare ſicut ſeparata, & Deum & ſubſtantias ſeparatas, & ſeipſam. & denique ſubſtantias materiales ſine phantaſmatibus intelligebat; ita etiam coniuncta corpori glorioſu ea omnia ſine phantaſmatibus intelliget. 10.

Hæc ſubalternatio nõ eſt eſſentialis. *Conimb.*

Secunda concluſio: *Vſus & miniſtratio phantaſiæ ad viſionem beatam diuinæ eſſentiæ, eſt omnino impoſsibilis: reſpectu verò rerum materialium, quas beatus videt in Verbo, dari poteſt per concomitantiam omnino liberam, & accidentariam.* Prior pars concluſionis eſt omnino indubitata, quia diuinæ eſſentię nulla phantaſmata dari poſſunt. Et eadem ratione vſus phãtaſiæ erit impoſsibilis in ordine ad res ſpirituales, quæ in Verbo videntur. Poſterior verò pars, quæ de rebus ſenſibilibus agit, videtur etiam certiſsima: quia nihil impedit, quominus beatus, dûm res ſenſibiles in Verbo cõtẽplatur, poſsit applicare phantaſiam ad cogitandum de ijſdem rebus. 11. 2. concl.

Tertia

12. 3. conclus. Tertia conclusio: *Ministratio phantasiæ ad vsum scientiæ infusæ, nec per se, nec per accidens erit necessaria beato: poterit tamen beatus vti sua scientia infusa, respectu rerum sensibilium dependenter ad phantasmata, dependentia omnino libera, & accidentaria.* Hæc conclusio quoad vtramque partem
1. pars. ab omnibus recipitur. Et prior quidem
D. Thom. pars probatur *D. Thom. 3. p. q. 11. art. 2. in*
Suarius. *fine corporis, vbi communiter scribentes*: do-
Conimbr. cet *Suarius 1. tom. ad 3. p. disp. 28. sect. 1. in 2. asserto, Conimbr. 3. de Anima c. 8. q. 1. art. 3. post principium, & in tractatu de anima separata disp. 4. art. 1. ad 3.* Probatio autem
Probatio. sumitur ex duplici cap. primo ex statu animæ beatæ, vt patet ex dictis in 1. cõclus. 2. ex natura ipsius scientiæ per se infusæ: nam cum species intelligibiles huius sciẽtię sint altioris ordinis, nec in modo repræsentandi commensurentur sensibilibus (cum nec ab illis abstrahantur) vtique in repræsentando ab illis non dependent; & ideò poterit beatus vti hac scientia infusa, & his speciebus sine vlla dependentia, & speculatione phantasmatum. Posterior verò pars expressè poni-
2. pars. tur à *Suario loco citato in 2. asserto, §. Acce-*
D. Thom. *dit quartò*, & satis probat *D. Thom. 3. p. q.*
Suarius. *11. art. 2. ad 3. & art. 4. ad finem corporis, & melius q. 12. art. 2. in corp.* Probatur autem eodem fundamento, quo secundam partem secundæ assertionis confirmauimus: potest enim beatus, cum contemplatur res sensibiles, quarum habet phantasmata, mouere insimul, & applicare phãtasiam, & easdem res modo sibi accommodato phantasiari: quod ipsum est phãtasmata speculari: quæ tamen speculatio omnino erit per accidens, non solùm accidentalitate concomitantiæ (quia poterat beatus sine phantasmate res illas intelligere) sed etiam accidentalitate naturalitatis, quoniam talis concomitantia nõ est illi scientiæ naturalis; sed accidentaria, vt ex sequente cõclusione facilè patebit.

13. 4. concl. Quarta conclusio: *Ad vsum scientiæ acquisitæ circa intellectionem vniuersalium ministerium phantasiæ non erit necessarium, sed liberum: erit tamen accommodatum naturæ, tùm intellectus beati, tùm ipsius scientiæ.* Conclusio ista etiam recipitur ab omnibus, dùm generaliter docent hanc esse beatifici status perfectionem, vt anima beata actuans corpus gloriosum à phantasmatibus non necessariò dependeat: specialiter verò recipitur à *Suario 1. tom.* Suar.
ad 3. partem disp. 30. sect. 1. assert. 2. & satis à Conimbr. 3. de Anima cap. 8. q. 8. art. 2. ad Conimbr.
finem. Et quoad duas priores partes satis demonstratur argumento, quo primam conclusionem demonstrauimus: quoad tertiam verò partem probatur à *D. Tho-* D. Thom.
ma 3. p. q. 11. art. 2. ad 3. & art. 4. in fine, & q. 12. art. 2. in corp. nam cum scientia per se acquisita simul cum suis speciebus sit connaturalis intellectui humano: cui etiã connaturale est à phantasmatibus depẽdere, connaturalis etiam erit scientiæ acquisitæ talis dependentia: vnumquodque enim recipitur secundum naturam, & cõditionem subiecti, vt annotauit *D. Thom.* D. Thom.
in dicta q. 11. art. 4. in fine, & Suarius in di- Suar.
cta disp. 30. sect. 1. in principio. Et in hoc distinguitur vsus scientiæ acquisitæ à vsu scientiæ infusæ: licet enim vtraque sciẽtia cum phantasmatibus in beato contingenter coniungatur (quia potest non cõiungi) coniunctio tamen scientiæ infusæ enm illis est accidentaria, vt accidentariũ contra naturale distinguitur: quæ tamen est secundum naturam scientiæ acquisitę, vt diximus. Neque oppositum docuit
D. Thom. in dicta q. 11. art. 4: nec enim dicit scientiam infusam Christi inferiorem D. Tho. oppositũ non
esse Angelis ex parte subiecti, quasi recepta in anima Christi naturaliter coniũgatur phantasmatibus, sed quia potest cũ illis accidentaliter coniungi: hoc autem quodãmodo cedit in imperfectionem, saltem per denominationem extrinsecam. docuit.

Quinta conclusio: *Administratio phantasmatũ, an sit beato necessaria, vt per sciẽtiã acquisitam intelligat singularia sensibilia? non est omnino certum.* Partem negantem 14. 5. concl.
probabunt, qui admittunt species proprias singularium: affirmantem verò, qui Vtraq; pars probabilis.
eas negant. Et cum vtraque sententia sit probabilis; vtraque etiam nostri poblematis pars, erit probabilis. Quod verò ne-
gatiua pars probanda sit ijs, qui admitiũt Defenditur negans.
species rerum singularium, inde ostenditur: quoniam eadem est ratio in vsu specierum vniuersalium, & singulariũ. Quare cum ad vsum specierum vniuersalium non sit necessarium phantasiæ ministerium; vtique nec etiam necessariũm erit ad vsum specierum singularium. Quod Defendit
verò affirmatiua pars probanda sit illis, affirmans
qui

qui negant species rerum singularium, inde patet. quia apud hos auctores species vniuersales non possunt distinctè repræsentare singularia, nisi perficiantur, & determinentur per phantasmata, quę species rerum vniuersalium repræsentationem complent, vt videre est apud *Fonsecam 1. Metaph. cap. 2. q. 3. & 6. fol. 153. & apud Cursum Conimbricensem 3. de Anima c. 5. q. 3. art. 3. ad 3. partis affirmantis, pag. 343.* apud quos videbis, quomodo intellectus beati, si velit vti speciebus acquisitis ad intelligenda singularia, non per accidens, sed per se pendet à phantasmatibus: quia tunc phantasmata non obiter, & per cōcomitantiam concurrunt cum speciebus, sed illas ad repræsentationem singulariū determinant. Quare beati poterunt quidem sine phantasmatibus intelligere singularia rerum materialium: quia poterūt vti speciebus infusis: at si acquisitis vti velint, opus est, vt per se & non per accidēs phantasmata speculentur. Quod nullus Theologorum aduertit.

Fonseca. Conimbr.

15. *Vltima cōclusio.* Postremò conclusio: *Beatus ad nouas species intelligibiles rerum de nouo sensatarum abstrahendas, & ad acquirendam de nouo aliquam scientiam experimētalem (quam de nouo eū posse acquirere* supponimus, ex ijs, quæ diximus in secūdo tomo lib. 12.) *vti potest ministerio phantasiæ; an verò tali ministerio indigeat? Thomistæ affirmabunt, negabunt Scotistæ.* Vtraque opinio est probabilis. *1. pars.* ¶ Prima pars conclusionis facta prædicta suppositione probatur: quia dependentia intellectus agentis à phantasmatibus in abstrahendis speciebus intelligibilibus est illi naturalis: vnde in beatis reperiri debet, in quibus reperiuntur naturalia, quæ imperfectionem non denotant: vnde in Christo Domino fuit hæc dependentia, vt docet *D. Thom. 3. p. q. 12. art. 2. communiter receptus.* Problema verò quod constituimus, dependet ex alio poblemate, an scilicet anima separata possit ab obiectis nouas species abstrahere? cuius poblematis vtraque pars est probabilis *Cursus Conimbricensis in tract. de anima separata disp. 3. art. 5. concl. 2. & 3.* Cum igitur post resurrectionem anima beata valeat omnia præstare, quæ separata pręstabat, & eodem modo, profectò si separata poterat actione intellectus agentis nouas species immediatè abstrahere ab obiectis, vt putat Scotus in 4 dist. 45. q. 2. quem plerique sequuntur, vtique id ipsum poterit præstare absque vsu phantasiæ postquam est beata. Porrò si nouas species separata abstrahere non valet, sicut placet *D. Thom. 1. p. q. 89. art. 1. ad 3. quem Thomistæ sequuntur:* vtiq; nec post resurrectionem eas abstrahere valebit se ipsa; sed in hoc dependebit à phantasmatibus, cum is abstrahendi modus sit illi naturalis.

D. Thom. Conimbr. *D. Thom.*

§. 4.

Soluuntur argumenta opposita.

EX his patet verissimam esse nostrā assertionem: & per cōsequens nec affirmantem sententiam, nec negantem in sua generalitate probandam esse. Nec fundamentum affirmantis aliquid probat: quoniam licet gratia beatitudinis non euertat naturam quoad essentialia, mutare tamen potest modum naturalem operandi, dùm. s. mutare potest, & de facto mutat animę statum, eam ad altiorem eleuando, vt omnes admittunt, & docet *Cursus Conimbr. 3. de Anima c. 8. q. 8. art. 2. ad finem, & art. 4. ad 1.* Maximè cum probabilissimum sit talem intellectus subordinationem ad phantasmata, etiam pro statu viæ, non esse naturalem quoad omnes in vniuersum intellectus operationes, sed quoad communes, & ordinarias, vt benè aduertit idem Cursus in dicto art. 2. in dicta a Tertione, & in fine art. Et inde est, vt non solùm in patria, sed etiam in via intellectus rapi possit, & eleuari ecstasi perfecta, vt nullo vtatur sensu, siue externo, siue interno. Imò id posit naturaliter euenire pleriq; putant probabilissimum: de quo videe eūdem *Cursum in dicta q. 8. art. 3. ad 3. dubiū.* 16. *Neutra opinio generaliter sumpta est vera.* *Ad fundamentum affirmantis.* *Conimbr.*

Porrò sententia Auicennæ negans vsū phantasmatis ad intelligendum, etiam in hac vita, communi consensu reijcitur, de quo idem *Cursus in dicta q. 8. art. 2.* Similiter etiam communi calculo exploditur opinio Scoti, dùm hanc dependentiam reuocat ad effectum culpæ originalis: id enim esse falsum, cęteri omnes docent, vt nos contra eum latè ostendimus tùm in libris de anima, tùm in materia de peccato originali, & satis id docent *Conimbric. in dicta art. 2.* vbi optimè explicant Augustinum, ne Scoto faueat. 17. *Ad fundamentū negantis.*

ARTI-

ARTICVLVS VI. & Vltimus.

Quæ nam res cadant ſub internos beatorum ſenſus?

1. *Quid ſit in dubitatum?*

IN hac quæſtione indubitatum eſt omnia ſenſibilia cadere poſſe ſub internos beatorum ſenſus: quia omnia poſſunt cadere ſub ſenſus externos: non eſt tamẽ neceſſe, vt omnia illa actualiter cadant ſub illos, ita vt omnia ſentiant: quia id ad beatorum ſtatum minimè ſpectat: vnde non eſt opus, vt phantaſia beati omnium ſenſibilium ſpecies in ſe habeat. Puto tamen poſſe beatum, ſi velit, ſingulorum, quæ vbique exiſtunt, phantaſmata efformare: nam cum habitus ſit omnium rerum naturalium ſcientiam, tàm infuſam, quàm acquiſitam; poterit non ſolùm cuiuſque naturæ ſenſibilis phantaſma vagum efformare ratione ſcientiæ acquiſitæ; ſed etiam determinatum cuiuſque ratione ſcientiæ per ſe infuſæ: nam licet phantaſia pro ſtatu viæ neceſſario dependeat à ſenſibus externis, vt nullas poſsit ſpecies habere, niſi ab externis ſenſibus tranſmiſſas: tamen in patria non ita dependebit: ſed poterit eorum omnium idolum in ſe formare, quæ beatus per ſpecies infuſas, vel acquiſitas cognoſcit: etiamſi illa ſenſu externo nunquam perceperit. Cui doctrinæ fauent Sotus, & Medina inferiùs citandi.

Vide de phãtaſia.

2. *...indubitatum.*

Poterit etiam eorum omnium idola habere, quorũ in via habuit ſpecies: nam licet per mortem ſpecies illæ ſimul cum phantaſia euanuerint: tamen in reſurrectione, & phantaſia eſt reſtituenda, & ſpecies ſenſibiles, quas habuit, vt pleriſque nouiorum placet: id enim ſpectat ad phãtaſiæ maius ornamentũ: nam omnes etiã habitus appetitus ſenſitiui, omneſq; morales virtutes in eo reſidentes eidem reſtituentur, vt omnes nouiores volunt, & inferiùs dicemus quæſt. 19. de habitibus appetitus ſenſitiui.

3. *...indubitatum.*

Recordabuntur etiam omnium eorũ, quæ in vniuerſali iudicio viderunt: nimirum Chriſti Domini in throno ſedentis, ſententiam proferentis, amicorum, quos damnari viderunt, & cætera: denique recordabuntur omnium eorum, quę etiam in patria de nouo externis ſenſibus percipient: nam eorum omnium ſenſibiles ſpecies in phantaſia remanebunt.

4. *Quæſtio de ſubſtantijs immaterialibus.*

Inquiri tamen poteſt; an Deus, aut ſubſtantia aliqua ſpiritualis poſsit tunc cadere ſub ſenſus internos? nam pro affirmante parte ſtabunt ij, qui cum *Auguſtino epiſt. 111.* exiſtimauerint poſt reſurrectionem ſenſus externos adeò eſſe eleuandos, vt intuitiuè videant diuinam eſſentiam. Quod ſi externis ſenſibus id concedatur, cur internis non concedetur?

5. *Vera reſolutio.*

Hac tamen ſententia reiecta, dicendũ eſt cum omnibus Theologis nec Deum, nec aliquam ſubſtantiam ſpiritualem poſſe, etiam in patria, cadere ſub internos ſenſus, ſi ſermo ſit de cognitione Dei per ſe, immediata atque diſtincta: ad hanc enim nec per potentiam diuinam ſenſus aliquis, ſiue externus, ſiue internus eleuari poteſt, vt latè diximus 1. *tom. libr. 4. q. 5. art. 3. & docet Medina cum omnibus nouioribus 1. 2. quæſt. 3. art. 3. & Sotus in 4. diſt. 49. q. 1. art. 3. concl. 2. & latiùs q. 2. artic. 2. concl. 2. Conimbr. in 2. de Anima q. 3. art. 2. in fine*: nec de hoc poteſt eſſe aliqua dubitatio, vt loco citato latè oſtendimus.

Medina. Sotus. Conimbr.

6. *Alia quæſt.*

Dubitant tamen Theologi; an Deus aut ſubſtantia ſeparata ſaltem mediatè, remotè, atque confusè, notitia (vt appellant) connotatiua poſsit cadere ſub ſenſum internum, nempe ſub cogitatiuam? & partem negantem probat *Sotus in dicto art. 3. concl. 2. eandem ſequitur Medina loco citato concluſ. 3. & 4. in commentario primæ concluſionis D. Thom.* Fundamentúm eſt, quia ſpiritualia ſunt extra obiectum adæquatum cuiuſque ſenſus. Cum verò obijcitur triſtitiam de Deo offenſo, eiuſque timorem terminari ad Deum, & vtrumq; actum dari in appetitu ſenſitiuo: in eo autem dari non poſſe ſine aliqua notitia Dei in imaginatiua, cuius apprehẽſionem ſequitur appetitus ſenſitiuus; reſpondent triſtitiam ſenſitiuam ſupponere quidem in æſtimatiua notitiam, tùm offenſæ Dei, tùm amicitiæ eius, & indignationis, quãuis ſint res inſenſatæ: æſtimatiuam tamen non elicere hanc notitiam ex aliqua notitia Dei, etia connotatiua, quæ præcedat in imaginatiua; ſed ex notitia & cognitione intellect⁹ abſtractiua Dei: hac enim ſuppoſita poteſt æſtimatiua elicere ſpeciem, & notitiam amicitiæ, & inimicitiæ, &

Pars negãs. *Sotus.* *Medina.* *Fundamentum.*

& ita lachrymas effundere ptopter Deũ offensum, quem æstimatiua sub ratione amici percepit.

7. *Opinio affirmans.* Communis tamen opinio probat partem affirmantem; phantasiam scilicet posse tendere in Deum cognitione aliqua cõnotatiua, quæ Deũ confusé, & mediatè repræsentet; nimirum sub aliqua ratione sensibili connotante Deum. Quæ sententia teste Medina fuit *Victoriæ, & eam communiter sequuntur omnes Nouiores 1. 2. q. 3. art. 3. & cum illis Conimbr. 2. de Anima cap. 6. q. 3. art. 2. in fine.* Et videtur hæc sententia necessariò recipienda in sensu à nobis explicato: etenim necessariò concedenda est visio imaginaria Deum repræsentans secundum aliquem modum corporeæ similitudinis, vt docet *D. Thomas 1. p. q. 12. art. 3. ad tertium*: hoe autem deducit ex visione imaginaria Isaiç. 6. vidit enim Deum sedentem super solium excelsum: quæ corporea similitudo Deũ remotè & confusè connotabat, dùm eum repræsentabat sub imagine regiæ maiestatis. Et hoc idem Sotus (veluti sui oblitus) admisit in dicta distin. 49. q. 2. art. 2. conclus. 2.

Victoria. *Conimbr.* *Est tenẽda.* *D. Thom.*

8. *De æstimatiua.* Non est igitur, cur dicamus æstimatiuam ad eliciendas species insensatas amicitiæ diuinæ, vel iræ moueri à sola notitia Dei intellectiua, non quod sensus interni ad suas operationes subeundas à solo intellectu aliquando moueri non possint (oppositum enim superiùs supposuimus) sed quod in proposito casu nihil impedit, quominus æstimatiua species illas insensatas, & notitias terminatas ad Deũ immediatè eliciat ex notitia Dei in imaginatiua existente: ita enim fit, vt naturalis dependentia, & subalternatio illorũ sensuum, etiam in hoc casu, seruetur: maximè cum intellectus pro statu viæ nequeat Deum aliter concipere, nisi modo aliquo corporeo.

9. *Ad difficultatem allatam.* Ex quibus iam patet solutio propositæ difficultatis: nam sensus interni in patria naturam suam etiam in hoc conseruabunt, vt in Deum immediatè, & distinctè nequeant tendere, sed mediatè, atque confusè: phantasiando scilicet aliquam corpoream similitudinem connotatiuam Dei modò superius explicato. Habebunt tamen hanc extraordinariam perfectionem, vt in suis actionibus, & speciebus eliciendis non necessariò subalternentur sensibus externis, sed moueri etiam possint immediatè à cognitione intellectiua ad formanda idola singularium, quæ nullo sensu vnquam perceperunt, sed solo intellectu, vt suprà aduertimus. Et in hoc probamus sententiam Soti, & Medinæ.

¶ *Annotatio in sequentes quæstiones de appetitu sensitiuo.*

PRo clara explicatione eorum, quæ pertinẽt ad appetitum sensitiuum; præmittendum est duplicem dari in nobis appetitum sensitiuum: concupiscibilem vnũ, irascibilem alterũ, vt est vulgaris Philosophia. Cum verò appetitus concupiscibilis ad irascibilem supponatur, tanquam illi administrans, vt omnes Philosophi agnoscunt. Prius dicemus de appetitu concupiscibili, deinde de irascibili. Quia verò in vtroque appetitu dantur & actus, & habitus: prius dicemus de actibus vtriusque appetitus: deinde de habitibus. Vltimo tandem loco agemus de fomite peccati, quia in via appetitum comitatur. 1.

2. *Ordo procedendi.* Hoc igitur ordine procedemus, quia primo loco generaliter inquiremus; an post resurrectionem in beatis dandus sit appetitus sensitiuus cum suis actibus? Deinde explicabimus; an in illis maneãt actus appetitus concupiscibilis? Tertio loco idem inquiremus de actibus appetitus irascibilis. Quarto loco dicemus de quibusdam actibus, qui aliquo modo ad vtrumque appetitum reuocantur. Quinto loco agemus de habitibus vtriusque appetitus. Sexto loco nonnulla dicemus de actibus appetitus in genere. Postremo tandem inquiremus, an in appetitu beati maneat fomes peccati?

QVÆSTIO XIII.

De appetitu sensitiuo corporis gloriosi in communi.

QVod attinet ad primum duos articulos excitabimus de appetitu sensitiuo in communi. Primus est, an appetitus sensitiuus

sitiuus maneat in corpore glorioso? secūdus; an in eo dētur actus huius appetitus?

ARTICVLVS I.

Vtrùm appetitus sensitiuus maneat in corpore glorioso?

§. 1.

Ponitur vera resolutio.

1. Vera resolutio. IN hac quæstione supponim⁹ in homine dari appetitum sensitiuū distinctū ab appetitu intellectiuo, qui est volūtas. De hoc igitur inquirimus; an in corpore glorioso maneat? cui quęstioni affirmatiuè respondendum esse satis constat ex his, quæ diximus suprà quæst. 4. huius libri art. vnico: vbi generaliter ostendimus in corpore glorioso futuras esse omnes facultates, & potentias animæ sensitiuæ; inter quas absque dubio enumeratur appetitus sensitiuus: & meritò, quia appetitus sensitiu⁹, sicut & cęterę potētiæ naturales animæ sensitiuę, pertinet ad integritatem naturæ humanæ: quare cum natura humana debeat integra resurgere: vtique resurget cum appetitu sensitiuo, tam concupiscibili, quàm irascibili, cum vterque ad eiusdem naturæ integritatem pertineat. (Vterq; manet.)

2. Cum eodē numero resurgemus. Non solùm resurgemus cum vtroque appetitu sensitiuo; sed etiam cum vtroq; eiusdem numeri, qui fuit in vita mortali; vt contra Sotum, & alios ostendimus suprà quæst. 4. art. 2. vide quæ ibi diximus.

§. 2.

Soluitur quædam obiectio.

3. Obiectio. SEd huic verissimę resolutioni obijci potest; quoniam appetitus sensitiu⁹ ex sua natura ad malū inclinat, iuxta illud Gen. 8: *Sensus hominis ab adolescētia sua proni sunt ad malum.* Quæ verba de appetitu sensitiuo ab omnibus intelligūtur: vnde teste *August. 12. de Trinit. c. 12.* appetitus sensitiuus fuit per serpentem adumbratus, qui primis parētibus peccatum suasit: & à Paulo ad Galat. 5. appellatur concupiscentia, & peccatū: cuius passiones, & actus cōmuniter dicuntur animi ægritudines: & à Paulo ad Rom. 7. dicuntur passiones peccatorum: nam hæc est illius natura, vt aduersus spiritum cōcupiscat, teste eodem Paulo. (August. AdGalat. 5. Ad Rom. 7.)

4. Solutio. Ad hoc argumentum distinguendum est antecedēs: nam duobus modis potest aliquid conuenire ex sua natura: vno modo, vt idem sit ex *sua natura*, quod naturaliter, & necessario, prout naturale distinguitur contra rationale, & liberum: altero modo, prout intra genus moris is dicitur ex natura rei, quod illi conuenit absolutè, & secundum suam naturalem inclinationem, viresq; naturales, si soli sibi relinquatur. Si igitur antecedēs in priori sensu accipiatur, negandum est: nam licet appetitus sensitiuos sumptus entitatiuè, & in genere rei, atque prout est potentia irrationalis (qualis est in solis brutis animātibus) naturaliter id est necessariò fertur in bonum sensibile; vnde nō pertinet ad genus moris: tamen prout est in homine propter cōiunctionem cū intellectu, & voluntate suo modo sortitur rationem potentiæ rationalis, & liberæ: quia talis est per participationem: cui, vt sic, repugnat naturaliter, id est necessario ferri in suum obiectum; cum liberè feratur. (Quid depriori sensu.)

5. Quid depósteriori sensu. Porrò, si antecedens sumatur in posteriori sensu, conce dendū est; quia appetitus sensitiuus ex sua natura idest relictus sibi, suisq; naturalibus viribus, verè inclinat ad malum morale, cum inclinet ad bonū sensibile absque pręscripto rationis, & ob hanc rationem ex sua natura in sensu explicato, id est, sibi relictus, e coniunctus est cum fomite peccati, tàm in actu primo, quàm in secūdo: quia ex se habet inclinationem ad bonum sensibile, & actualiter inclinat in illud, quantumuis recta ratio reclamet: vnde verissimè dicitur cō cupiscentia, peccatum, ægritudo animi, & denique fungitur officio serpentis, vt argumentum optimè probat.

6. Appetitus in homine subiacet imperio volūtatis. Sed quanuis sibi relictus hanc malam habeat inclinationem: cum tamen ex sua natura rationalis sit, prout est in homine, & subiaceat imperio rationis, & voluntatis ciuili obedientia, ita ex sua natura fertur in malum, vt reuocabiliter feratur: quia frænorectæ rationis, & reuocari potest ab illo malo, & reduci ad officium virtutis voluntatis imperio, & sub eo cōtineri. Igitur sibi relictus malus est; refrænatus tamen bonus: & subinde essentialiter non est malus: fuit enim in Chri-

sto Domino, & reperitur in iustis: potest igitur reperiri in beatis.

Pro cuius maiori explicatione notandum est appetitum sensitiuum, quamuis sibi relictus coniunctum habeat fomitem peccati, & in actu primo, & in secundo: tamen cum in homine sit rationalis, vt diximus, non solùm refrænari posse per rectam rationem quo ad actum secundum quem elicit: sed etiam posse quoad actum primum ligari, ne in actum secundũ prodeat: imò posse ab actu primo omnino expoliari, fomite prorsus extincto: nam & in Christo Domino fuit omnino extinctus, & Virgine Deipara, saltem post conceptionem Verbi diuini: vnde in beatis erit omnino extinctus, vt dicemus inferiùs quæstione 19.

7. Potest ligari fomes peccati.

ARTICVLVS II.

Vtrùm in corpore beato maneant actus appetitus sensitiui?

§. 1.

Referuntur omnes actus appetitus sensitiui.

1\. SVpposita veritate, quod in beatis post resurrectionem dabitur vterque appetitus sensitiuus: concupiscibilis, inquam, & irascibilis; inquirendum est, an in illis actus vtriusque appetitus dari debeant? ¶ Pro cuius difficultatis explicatione præmittendum est actus appetitus sensitiui generaliter diuidi in quatuor summa capita. s. in gaudium, & tristitiã, spem, & timorem: minutius tamen diuidi in vndecim capita. s. in amorem, concupiscentiam, siue desiderium, delectationẽ, odium, fugam, tristitiam, siue dolorem: spem, audaciam, desperationem, timorẽ, & iram: quorum sex priora capita ad cõcupiscibilem spectant: quinque verò posteriora ad irascibilem. Ex sex prioribus spectantibus ad concupiscibilem; priora tria se habent ad bonum: reliqua verò ad malum.

2\. Præmissũ.

§. 2.

Refertur pars negans.

3\. Pars negãs. INquireodum est igitur, an appetitus sensitiuus in corpore glorioso possit habere aliquem actum? & pro parte negante hoc vnicum facit fundamentũ: quoniam actus appetitus sensitiui ab Aristotele, & Philosophis dicũtur animi passiones: passiones autem cadere posse in animum sapientis, negabant Stoici, contendentes eum, qui verè sapiens est, passionibus animi omni ex parte vacare: etenim passiones appetit' sensitiui sunt quędam animi perturbationes, & morbi, quibus caret verè sapiens. Quæ Stoicorum sententia, si non in omnibus, saltẽ in beatis videtur recipienda: tùm; quia nomen passionis à sanctis in malam partem solet vsurpari, & ideò passiones appetitus in Christo Domino non admittuntur *à D. Hieronymo in c.5. & 26. Matth. & in epist. 22. ad Eustochium de custodia virginitatis*; tùm etiam quia passio à Philosophis definitur motus appetitus sensitiui ex apprehensione boni, vel mali, cum aliqua mutatione nõ naturali corporis, vt videre est apud *Conimbr. in lib. Ethicorum disp. 6. q. 3. art. 1*: omnis enim passio appetitus distrahit cor à motu sibi naturali, vt ibidẽ ostendunt. Quę cordis distractio fieri nõ potest sine aliqua animi perturbatione, & noua alteratione. Hæc autem duo corpori glorioso omnibus modis repugnãt.

Sententia Stoicorũ.

D. Hier.

Conimbr.

§. 3.

Affirmatiua est vera.

DIcendum tamen est in beatis futuros esse aliquos actus appetitus sensitiui, an verò omnes sint futuri, & an illi habere possint rationem passionis? inferiùs dicemus. Nostram tamen sententiam supponunt omnes Theologi antiquiores, & probant omnes nouiores, & cum illis *Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 47. sect. 6. in 4 assert. & 1. tom. disp. 34. sect. 3. assertione. 1. & 3.* vbi affirmat nostrã sententiam esse certissimam: & meritò sanè, quia communis Sanctorum Patrum eam satis affirmant, dùm aliquos actus appetitus sensitiui tribuunt beatis, vt delectationem, siuè voluptatem sensibilem, vt inferiùs ostendemus.

4\. Vera est pars affirmans.

Suarius.

Quod etiã ostendi potest ratione. Primò; quia cum cæteræ omnes potentiæ sensitiuæ futuræ sint in actu, vt constat ex pręcedentibus; non est, cur hanc perfectionẽ appetitui sensitiuo denegemus; cum ille omnibus alijs potentijs excellat.

5\. Probatur ratione prima.

Secundò; quia appetitus naturaliter sequitur apprehẽsionem obiecti; nec enim est

6\. 2. ratio.

est in nostra potestate, visis (id est apprehensis) nõ tangi, vt ait Augustinus: quod etiam in appetitu intellectiuo alibi diximus. Igitur cum in beatis futura sit sensuum externorum, & internorum cognitio, non potest non admitti actualis appetitio boni illis propositi.

7. Tertiò; quia inter voluntatem, & appetitum sensitiuum est naturalis consensio, vt scilicet voluntas excitet, & moueat appetitum ad similem actum: hic enim operandi modus naturaliter est accõmodatus animæ humanæ actuanti corpus; adeò vt in hac vita seruato ordine naturali volũtas mediante appetitu operetur: illi enim naturaliter subalternatur, sicut intellectus phantasiæ. Quanuis autem in patria vtraque potentia intellectiua diuinitus eleuetur ad altiorem operandi modum, vt. s. supra suam naturã possit vtraque operari sine dependentia à potentijs sensitiuis: hæc tamen supernaturalis eleuatio non sustulit naturalẽ operandi modum; vt. s. possit beatus (si velit) operari dependenter ab illis. Poterit igitur volũtas beata, quando placuerit, vti modo operandi naturaliter sibi accommodato: vnde aliquando appetitum sensitiuum excitabit ad actus suos proportionatos: cum id nihil indecentiæ cõtineat, sed plurimũ decentiæ; quia decet, vt beatus interdum exerceat actiones modo accommodato suæ naturæ.

§. 4.

Solutio argumenti.

8. Ad argum. Ad argumentum in oppositum adductum §. 2. dicendum est, dogma Stoicorum catholicæ veritati repugnare, si ita intelligatur, vt omnem motum appetitus velint esse vitiosum: id enim multis impugnant *Augustinus lib. 14. de Ciuitate Dei cap. 9. D. Ambrosius in tractatu de obitu Gratiani, & in libro de Incarnatione Domini c. 7. D. Gregor. Nyssenus in disp. de anima, & resurrectione, & Lactantius lib. 6. c. 15.* quos omnes Patres referũt *Conimbr. in lib. Ethicorum disp. 6. q. 4. art. 2.* (August. Ambros. Nyssenus. Lactant. Conimbr.)

9. Explicatur Stoici. Nec Stoici, si benè expendantur, à sapiente omnes passiones relegabunt; sed eas solùm, quæ prodeunt extra limites rationis, vt eos rectè interpretatur *August. lib. 14. de Ciuitate Dei c. 4. relatus à D. Thoma 2. 2. q. 123. art. 1.* (August. D. Thom.)

10. Ad argum. Ad fundamentum verò dicendum est, necessarium non esse, vt actus, siue affectus appetitus sensitiui, semper, & in omnibus subiectis habeant rationem passionis propriissimẽ sumptæ, vt inferiùs ostendemus: dicemus enim dari posse huiusmodi affectus sine vlla prorsus alteratione, & mutatione corporis.

QVÆSTIO XIIII.

De Appetitu sensitiuo concupiscibili.

1. Appetitum sensitiuũ concupiscibilẽ futurum esse in beatis, patet ex 1. art. quæstionis præcedentis. In hac igitur quæstione inquirimus; an omnes illius actus debeant in patria reperiri? pro cuius explicatione aduertimus appetitũ concupiscibilem habere se, tùm ad bonũ, quod concupiscit, tùm ad malum, quod fugit. De actibus illius in ordine ad bonũ priori loco agemus: in sequenti autẽ quæstione agemus de actibus eius in ordine ad malum. In ordine autem ad bonum tres habet actus. Primus est amor: secundus desiderium: tertius gaudium siue delectatio. (Actus appetitus concupiscibilis.)

2. Quatuor igitur articulos excitabimus de appetitu concupiscibili, vt respicit bonum. Primus est; an omnes huius appetitus actus in patria reperiri debeant? Secundus; vtrùm in corpore glorioso dandus sit amor sensibilis? Tertius; an in illo admittendum sit sensibile desiderium? Quartus & vltimus; an admittẽda sit sensibilis delectatio, gaudiumque sensibile?

ARTICVLVS I.

Vtrùm in corpore glorioso futuri sint omnes actus appetitus concupiscibilis?

1. Opinio negans. An omnes actus & affectus appetitus sensitiui in communi, & absolutè sumpti post resurrectionem futuri sint in beatis? dubium est. Quidam negatiuè respondent cum *Suario 2. to. ad 3. p. disp. 47. sect. 6. assert. 4.* Fundamẽtum est, quia pleriq; illorũ, vel includunt aliquod malum, vel saltem includunt carentiam boni conuenientis. Quare hæc est communis & vera resolutio, quod solæ (Suar. Fundamentum.)

illæ affectiones appetitus in corpore glorioso repetientur, quæ decentes sint, & consentiunt cum gloria, & perfectione status beatifici. Quæ vero hæ sint? ex dicendis patebit.

2. Vera resolutio. Ex qua resolutione facilè colliges veram nostri articuli resolutionem: quoniã si sermo sit de actibus appetitus concupiscibilis tàm ad bonum, quàm ad malũ tendentis: non omnes actus illius reperientur in beatis: quia in illis non reperietur dolor, aut tristitia: nulla etiam desperatio, vt in sequenti quæstione dicemus: si verò solùm sit sermo de actibus concupiscibilis appetitus, qui bonũ respiciunt; omnes tales actus in beatis reperientur. Quod ex sequentibus articulis facilè apparebit.

ARTICVLVS II.

Vtrùm in corpore glorioso futurus sit amor, siue dilectio sensibilis?

1. TRes esse affectiones siue operationes appetitus concupiscibilis terminatas ad bonum, iam diximus: amorem. s. vel dilectionem: desiderium, & delectationem. In hoc articulo dicemus de amore: quia fundamentum est duarum aliarum affectionem; & ideò ordine est primus.

2. Assertio. Suarius. De quo hanc assertionem tanquã certam statuimus: *Amorem sensibilem futurũ esse in appetitu cõcupiscibili corporis gloriosi, dubitari non potest.* Ita affirmat *Suarius 3. to. ad 3. p. disp. 34. sect. 3. in 1. asserto*, & rectè quidem: quoniam cum iste affectus circa bonum, & conueniens versetur; quod est adæquatum obiectum appetitus sensitiui; non potest non esse primus actus eiusdem appetitus, & principium omnis motus illius: à bono enim incipit appetitus: vnde amor ab Augustino dicitur pondus, quo appetitus fertur, quocũque fertur: illo enim inclinatur ad aliquid concupiscendum, sicut lapis grauitate propẽdet ad descensum. Cum igitur iam constet appetitum sensitiuum futurum esse in corpore glorioso quoad aliquem actum, & amor sit primus actus, & principium omnis motus, & quietis eiusdem; non potest amor non reperiri in appetitu beato. Quod profectò mihi sensit *Auctor libri de spiritu, & anima c. 64. apud August. & D. Anselmus in suo proslogio c. 25.* dûm vterq; ita scribit: *Quid amas caro mea?* (appetitum sensitiuum intelligit) *ibi est, quicquid amas.* Quorsum id: si in patria appetit sensitiuus nihil debet actu appetere? Cũ igitur in patria futura sit sociesas sensibilis beatorum, & politia, cuius nexus, & vinculum, vt perfecta sit, est amor; cur dubitabitur beatos sensibili amore se mutuo fore prosequẽdos? cur dicemus Christum in cœlo non retinere eundem amorem, & eundem sensibilem affectum, quẽ in via erga Virginem matrem, & electos suos habuit? Aug. Anselm.

3. Intellectus conclusionis. Est autem conclusio ista intelligenda de vtroque amore; amicitiæ, inquam, & concupiscentiæ: quia vterque in appetitu sensitiuo suo modo reperitur: cum enim in bonis, quæ cæteri beati possident, cõplacere debeamus, amor ille terminatus ad beatos erit amicitiæ; concupiscentiæ verò, prout terminatur in ipsum bonum, quod illis concupiscitur. Imò Christum Dominum, quatenus suo aspectu nos lætificat, tanquam adæquatum obiectũ nostræ corporalis beatitudinis, amabimus amore concupiscentiæ, quatenus ad illũ tanquam ad bonum nostrum sensibile, noster amor terminatur. Quin potiùs, & isto modo Deum concupiscibiliter amabimus, quatenus est autor nostræ corporalis beatitudinis: nam & ad illum, prout nobis est bonum, amor intellectiuus cõcupiscibilis voluntatis terminabitur, vt diximus *in 1. tom. q. 2. art. 3. n. 10. & latiùs in 2. tomo lib. 11.*

ARTICVLVS III.

An in corpore glorioso admittendum sit desiderium sensibile?

EXcitato amore in appetitu sensitiuo boni oblati, si illud absens sit, naturaliter consurgit illius assequendi desiderium: quare inquirendum est, an in beatis post resurrectionem dari possit affectus desiderij circa aliquod bonum amatum quod non habent? 1.

§. 1.

Præmittuntur nonnulla ad resolutionem quæstionis.

PRo explicatione quæstionis proposita præmittenda sunt nõnulla, quę ad illius explicationem conducũt. 2. 1. præmiss.

Præ-

Duplex appetitus desiderij. Praemittendum est primo duplicem appetitum desiderij, siue côcupiscentiae cõmuniter distingui: absolutum vnum, qui appellatur efficax: conditionatum alterum, qui communiter inefficax appellatur. Quae distinctio licet cõmuniter fieri soleat de appetitu intellectiuo, qui est voluntas; tamen accommodari etiam potest & debet appetitui sensitiuo, vt omnes docent: constat enim in brutis animãtibus, quae solo appetitu sensitiuo ducũtur, dari vtrumque actum circa idem obiectũ: cibum enim appositum aliquando efficaciter appetunt; quia ad illum actu mouẽtur: aliquando verò solum inefficaciter, dum scilicet ad illum accederent, nisi metu fustium impedirentur: nam & vaccae, quae à Philistinis arcã Domini ad Iudęos reuocarunt: dum retro aspiciebant, & mugiebant, inefficaciter appetebant, cum suis foetibus manere; pergebant tamen: id ipsum etiam constat in nautis, dũ merces in mare proijciunt: quas cuperent non proijcere, si possent vitam saluare: in quibus simul cum voluntate concurrere sensitiuum appetitum nullus dubitabit: quia ille immediatè mouet membra ad proijciendas merces; simulque dolet de proiectione earum. Denique in appetitu sensitiuo Christi Domini duo isti actus circa passionem, & mortem reperti sunt, quia efficaciter se obtulit immediatè mouendo corpus, dum se aduersarijs comprehendendum, & immolandũ obiecit, & simul mouit ad tristitiam, sensibilemque agoniam, vt constat.

2. 2. Praemiss. Praemittendum est secundo voluntatem rationalem, & intellectiuam à Theologis communiter distingui in voluntatem, vt naturam, & vt rationem, vt patet ex *D. Thom. 1. p. q. 41. art. 2. & q. 79. artic. 9. & 1. 2. q. 10. art. 1. & q. 74. art. 7. & 3. p. q. 18. art. 5. & alibi saepe.* Quando verò operetur vt natura; & quando vt ratio, non facilè explicatur: quidam volunt voluntatem rationalem, tunc operari, vt rationem, cum ex efficaci intentione finis de medijs deliberat: vt naturam verò; cũ circa media non versatur; quia tunc semper operatur ex naturali pondere, vel ipsius voluntatis, vel alicuius virtutis naturaliter inclinantis. Quare apud istos, voluntas tunc operatur vt ratio, quando ex deliberatione operatur: tunc autem; vt natura: quando operatur sine deliberatione. Haec est cõmunis explicatio, de qua *Maior in 3. dist. 17. q. 1. contra 3. conclusionem, vbi etiam Durandus, & Capreol.* & satis est de mente *D. Thom. 3. p. q. 18. artic. 4. & 9. & in locis superius citatis.* Quae tamen explicatio non placet *Suario 1. tom. ad 3. p. disp. 38. sect. 2. §. Scio nonnullos.*

(Margin: Voluntas vt natura, & vt ratio. D. Thom. — Maior. Durand. D. Thom.)

3. Cuius opinio probanda est, si sermo sit de conformitate voluntatis cum diuino beneplacito: tunc enim latius patet volũtar vt natura, quã sumatur in materia de libero arbitrio, in qua cõmunis explicatio probanda venit: nam cum voluntatẽ liberam à necessaria distinguimus; voluntas necessaria benẽ sortitur rationem naturae; cum proprium naturae sit ad vnum determinari: at cum sermo incidit de cõformitate voluntatis cum beneplacito diuino, voluntas vt natura latius patet, quã voluntas necessaria: voluntas verò vt ratio minus latè patet, quam voluntas deliberata: constat enim voluntatẽ, qua Christus recusabat mortem (quam omnes agnoscunt esse voluntatem vt naturã) fuisse deliberatã; quia facta deliberatione orauit, vt calix à se transiret; nec hoc cum probabilitate negabitur, & satis insinuatur à *D. Thom. 3. p. q. 21. art. 2. in corp. & ad 2.* Dicendum est igitur cum quibusdam, quos Suarius probat, in proposita materia voluntatem operari vt naturam, cum operatur ex appetitu proprij commodi, vel incommodi, siue necessario operetur, siue ex deliberatione: vt ratio verò tunc operabitur, cum ex alijs rationibus superioribus, quam ex proprio cõmodo, operatur: quod facere non potest, nisi deliberate. Et merito sane: quoniam voluntas non solùm habet rationem naturae, quando ad actum necessitatur, vel quoad specificationem; vel quoad exercitium; sed etiam cum operatur secundum naturalẽ inclinationem, ex proprio nimirum cõmodo, vel aliter consectaneè ad propriam naturã, vt optimè aduertit *Fonseca 1. Metaph. cap. 1. q. 1. sect. 5. & satis insinuat Suarius loco citato §. Primo igitur certum est.*

(Margin: In quo sensu Suarij opinio probãda sit. — D. Thom. — Fonseca. Suarius.)

§. 2.

Explicato sensu quaestionis arguitur pro parte negante.

4. Appetitus an operetur & vt natura & vt ratio. SVpposita hac distinctione appetitus sensitiui inquiri nõ immerito potest, an simili modo appetitus sensitiuus distin-

distingui possit vt.s.quędam operetur vt natura; quædam autem vt ratio participata, appetendo aliquid non ex impetu proprij cōmodi,sed ex superioribus alijs
Pars negās. rationibus;ita vt vel contra,vel supra pro proprium commodum diuino beneplaci-
D. Thom. to conformetur,& partem negantem videtur insinuare *D.Thom.3.p.q.18.art.5.* dum prędictam distinctionem soli volūtati rationali accommodat,&non sensuali, quæ dicitur appetitus sensitiuus: quin potius euidenter ad primum eam videtur asserere,dum negat appetitum sensitiuum posse se extendere ad diuinum beneplacitum,

5. Confirmari etiam potest hæc pars negās;quoniam de ratione beatitudinis est,
Aristot. vt perfectè satiat appetitum: quam Philosophiam non solum docuit *Aristoteles 1.Ethicor.cap.7.* sed empressè colligitur
Psal. 116. ex Psal.116.*satiabor;cum apparuerit gloria tua.* Appetitus autē nō perfectè satiatur, quandiū aliquid desiderat:desideriū enim importat carentiam boni concupiti; quæ carentiā directè repugnat satiationi appetitus.

§. 3.

Affirmatio placet.

6. Affirmatio vera. *Suarius.* Sed tamen oppositum puto esse dicē dum cum quibusdam nouioribus ad *3.p.D.Thom.in dicta q.18. art.5.* quot *sequitur Suarius in Commentario eiusdem articuli in solutione ad primum, & 1.tom. ad eandem 3.p.disp.34.sect.2.§.Dices ergo idē appetitus,& in q.15.eiusdem 3.p.artic.7.in Commentario §.Explicandam vero sententiam:* nam appetitus sensitiuus non solùm vt natura potest appetere, quæ sibi sunt commoda, & respuere,quæ sunt incommoda) sed etiam contra propriam naturam,& super eam (motus tamen à voluntate operante secundum regulas superiores) potest se conformare cū diuino beneplacito, & tendere in Deum,& ad spiritualia, modo corporali sibi representata, vt inferius dicemus: nā hoc modo appetitus sensitiuus Christi se cum diuino beneplacito conformando mortem etiā appetijt,& suis inimicis se se obtulit. Igitur appetitus sensitiuus potest operari vt natura, cum ex impetu proprij commodi se ipsum mouet: potest etiā operari vt ratio participata;cum.s.mouetur à volūtate operante vt ratione,& secundum régulas superiores appetitum dirigente: & proinde potest se conformare cum diuinu beneplacito,etiam in ijs, quæ tāquam natura refugit. Sed de his alibi plura diximus.

His ita præmissis statuenda est hęc generalis conclusio: *Quamuis in beatis nullū possit dari absolutum, & efficax desiderium sensibile alicuius boni,quod ad perfectam,vel animæ,vel corporis beatitudinem pertineat: appetitui tamen beato simpliciter non repugnat actus desiderij, siue concupiscentiæ sensibilis sanctæ,& honestæ,non solum efficax,sed etiam inefficax: non solum per modum naturæ,sed etiam per modum rationis participatæ: idque tam respectu sui, quam respectu aliorū.* Hæc conclusio per singulas suas partes demonstrabitur adhibitis nonnullis propositionibus. 7. Conclusio generalis.

Sit prima propositio: *In ordine ad ea, quæ ad naturalem perfectionem, & integritatem beatitudinis,tam animæ, quàm corporis spectant, nullum potest dari absolutum,& efficax desiderium in appetitu sensibili beati.* Hæc propositio, tanquam verisima ab omnibus supponitur, & ponitur à *Suario 1.tom.ad.3.p.q.7.art.4.in Commentario §. Vt breuiter explicemus.* Quæ etiam in appetitu intellectiuo locum habet. 8. 1. Proposit. Suar.

Communi omnium fundamentum sumitur ex ratione dubitādi initio adducta: est enim de intrinseca ratione beatitudinis, vt omnem animi inquietudinem, & solicitudinem auferat,omnem appetitum satiando. Iuxta illud Augustini: *Inquietum est cor nostrū,donec perueniamus ad te:* quasi ipsa Dei possessio sit perfecta, & omnibus modis completa quies, & satiatio appetitus: hęc autem perfecta quies constare non potest cum absoluto alicuius boni desiderio: amor enim, & concupiscentia boni nondum habiti naturaliter mouet ad illius cōquisitionem: quæ cum non detur sine motu, non potest nō secum afferre inquietudinem atque solicitudinem animi,quæ imperfectionē denotat repugnantem statui beatifico. 9. Fundamentū cōtrari.

Sed profectò hoc fundamentum deficit: quoniam licet beatitudo omnē animi inquietudinem & solicitudinem auferat: non tamen aufert omnem desideriū: etenim, vt dicemus, in beatis multiplex reperitur desideriū, nō solùm inefficax, 10. Nō placet.
sed

sed etiam efficax : ex quo infertur cōtra minorem argumenti, & solutionis; quia non omne desiderium necessario secum affert animi inquietudinem: & proinde non est de ratione beatitudinis semper omnibus modis satiare appetitum, vt latius dicemus §.7. huius articuli.

11. Vera ratio. Vera igitur, & per se ratio nostræ propositionis sumenda erit ex naturali conditione beatitudinis essentialis, siue illa sit animæ, siue corporis: est enim ex sua ratione, tam in se suaque essentia, quam in sua naturali perfectione, & integritate inuariabilis; saltem postquam fuerit post resurrectionem consummata: quod addimus propter eos, qui volunt beatitudinem essentialem animæ post corporum resurrectionem futuram esse intensiuè maiorem: qui tamen libentes fatentur vtramque beatitudinem, facta corporum resurrectione, futuram esse inuariabilē, & in sua essentia, & in sua naturali integritate: quod modo supponimus, tam quam omnino indubitatum. Supposita autem vtriusque beatitudinis inuariatione, necessariò infertur post resurrectionē euacuandum esse omne absolutum desideriū eorum, quæ ad integritatem vtriusq; pertinent: cum vtraque perfectè, & integraliter statim habeatur, & possideatur. De appetitu verò inefficaci, & conditionato, statim dicemus.

12. 2. Propositio. Secunda propositio: *Appetitui sensitiuo in beatis simpliciter nō repugnat actus desiderij, siue concupiscentiæ sensibilis sanctæ, & honestæ: inhonesta enim, & irrationalis cōncupiscentia rectitudini illius appetitus omnino repugnat.* 2. Pars. Posterior huius propositionis pars est notissima; quia sicut appetitus intellectiuus est in bono confirmatus per omnimodam alligationem eum prima regula, vt in superioribus iam ostendimus; ita etiam appetitus sensitiuus est in beatis immobiliter rectificatus, quia rationi rectæ omnino subijcitur; ita vt eam præuenire nequeat, nec aliquo modo perturbare. 1. Pars. Prior verò pars assertionis probatur primo; quia voluntati beatæ simpliciter non repugnat actus desiderij: constat enī animas beatas appetere gloriam corporis, vt docet *D. Thom.* 1.2.q. 67.art.4.ad 3. ex *Augustino* 12. *de Genesi ad litteram cap.* 34. & patet ex capite sexto Apocalysis. (D. Thom. Augustin.) Ergo appetitui sensitiuo beati simpliciter non repugnabit actus desiderij: hic enim appetitus sequitur motum appetitus rationalis.

13. Alia ratio. Deinde, cū Christus Dominus in gloria pro nobis nunc interpellet; etiam nūc appetit nostram salutem, & gloriam, non solùm appetitu intellectiuo; sed etiā sensitiuo: nam vulnera sua Patri offert: vnde etiam amore sensibili in Patria nunc amat suos electos. Quod par est sentire de Virgine, & de cæteris, si qui alij in Patria cum corpore iam existunt.

14. 3. Ratio. Tertio; beati post resurrectionem expectabunt, & appetent videre Christum cum gloria ad iudicium venientem: appetent etiam mundi renouationem: & denique cœlestes sedes possidere; videreq; pulchritudinem, & lucem corporum cœlestium, maximè Empyrij, in quo habitaturi sunt.

15. 3. Propositio. Tertia propositio: *Non repugnat in beatis reperiri sensibile desiderium absolutum, & efficax: quia potius de facto reperitur in Christo Domino, & Virgine & in cæteris, qui corpore iam sunt in cælo*, probatur quoniam in voluntate beata de facto reperitur desiderium absolutum, & efficax eorum, quæ nondum sunt; voluntas autē beata, dum corpus gloriosum informat, potest mouere appetitum sensitiuum ad simile desiderium. Huius rationis antecedens patet pro secunda parte: pro prima autē ab omnibus Theologis recipitur, qui docent beatos in Patria in omnibus, tàm formaliter, quàm materialiter suam voluntatem cum diuina absolutè, & efficaciter conformare; ita vt omnia absolutè veliot, quæ vident Deū absolutè velle, vt docet *D. Thom* 1.2.q.19.art.10.ad 1. & 3.p.q.18.art. 5. ad 3. vtrobique communiter receptus. (D. Thom.) Cum igitur Deus: plura adhuc futura efficaciter velit, vt frumenti abundantiam, temporis serenitatem, & Petri viuentis ęternā salutem, vtique beati illa eadem efficaciter volunt, & desiderant, & ob id videntes in diuina essentia, aut per nouam reuelationem voluntatem Dei esse, vt intercessione illorum Petrū saluet, & alia beneficia hominibus conferat, pro illis absolutè, & efficaciter orant, & exaudiūtur: hęc autem oratio, & intercessio sine illarum rerum absoluto, & efficaci desiderio non datur. Igitur Christus Dominus dum apud Patrē absolutè pro

pro nobis interpellat; & Virgo mater, dũ pro amicis (quos suis precibus iustificandos, & saluandos nouit) Deum orat; non solùm appetitu intellectiuo, sed etiam sensitiuo efficaciter illorum salutem desiderat.

§. 4.
Quid de desiderio inefficaci.

16: De desiderio inefficaci. DVbitari tamen potest, an in beatis dari possit aliquod desiderium inefficax appetitus sensiui? ratio dubitandi sumitur; quia dubium est inter Theologos, an in voluntate beata reperiā

Pro negāte Caiet. tur actus inefficaces? negantem partem absolutè probat *Caietanus 3. p. q. 46. art. 7.* quo loco beatis omnem actum inefficacē negat; siue procedat à volūtate, vt est na-

Pars affirm. tura; siue vt est ratio. Affirmantem ex diamatro oppositam admittit *Medina 3.*

Medina, *p. q. 18. art. 5.* admittens in beatis vtrumq; illū actum inefficacem: ad quam sententiam videtur accedere *Suarius 1. tom. ad 3.*

Suarius. *p. disp. 38. sect. 2. ad finem.* Cū igitur in beatis appetitus sensitiuus in omnibus intellectiuum sequatur; profectò si dubium est in intellectiuo dari actus inefficaces; id etiam dubium erit in sensitiuo.

17. 4. Proposit. Sit tamen quarta propositio: *Non repugnat in appetitu sensitiuo beati reperiri sensibile desiderium inefficax, & conditionatū, tum per modum naturæ, tum per modum rationis.* Hæc conclusio, licet in his terminis à nemine Theologorum expressè ponatur, est tamen de mente quorundam nouiorum: potest autem hac ratione facilè confirmari. Appetitus sensitiuus in beatis sequitur intellectiuū, & ad omnia potest suo modo ab intellectiuo moueri. Sed in voluntate beata possunt reperiri, & de facto reperiuntur actus inefficaces, & cōditionati. Ergo in appetitu sensitiuo poterunt illi reperiri. Maior propositio ex dictis patet: Minor autem probatur; quia non video; cur in voluntate beati actus isti conditionati, & inefficaces reperiri nequeat, saltem antequam absolutè Dei

1. Ratio. voluntas illi manifestetur. Nam quod actus inefficaces, qui procedunt à voluntate, vt est ratio, in beatis reperiantur, inde patet; quia non est, eur beati ex charitate non desiderent omnium hominum salutem; etiam si cognoscant Deū efficaciter nolle omnes saluari: nam Deus vult omnes homines saluos fieri voluntate antecedente, quæ non est absoluta, sed conditionata, & suo modo (vt plerique loquuntur) imperfecta: vnde Christus Dominus, etiam secundum partem superiorem omnium salutem desiderauit, cum pro omnium salute se obtuleret, omnesque redemerit, si non efficaciter; saltem sufficienter: quæ oblatio sine aliquo desiderio salutis omnium constare non potuit.

Deinde id videtur manifestè demonstrari ex pugna Angelorum, de qua scribitur Danielis 10. quā supponimus fuisse inter bonos Angelos contra Diuum Hieronymum cum *D. Gregorio libro. 17. Moralium cap. 7. quem sequitur D. Thom. 1. p. q. 115. artic. 8.* quilibet enim illorum id, quod altero resistente a Deo postulabat, non absolutè postulabat, sed sub conditione diuini beneplaciti: nam cum primum Deus suam voluntatē illis reuelauit, cessauit pugna: fuit igitur vtriusq; Angeli desiderium inefficax, & conditionatum; quicquid oppositum supponat *Suarius 1. tom. ad 3. p. disp. 38. sect. 5. conclusione. 1. §. Dices ergo*: nam voluntas efficax beati; cum in omnibus sit diuino beneplacito conformis, non potest non impleri. Ex quo loco etiam colliges beatos posse pleraque a Deo postulare voluntate non efficaci; qualis est omnis illa, quæ aliquid postulat à Deo, antequam diuinum beneplacitum manifestetur: id enim, quod ait *Augustinus 10. de Trinitate cap. 5. in fine, & cap. 6. beatos habere quicquid volunt*, intelligendum est de voluntate efficaci: per hanc enim nihil appetunt, nisi quod vident Deo efficaciter placere: vnde oratio ne absoluta nihil petunt, nisi quod vidēt esse Deo beneplacitum: & hoc modo cōciliandi sunt *D. Thom.* & *Scotus*, dum ille vult sanctos non orare Deum, nisi quando vident Deum id velle, pro quo orant: hic verò docet Sanctos etiam orare antequam diuinum beneplacitum illis manifestetur: Scotus enim verum dicit de oratione conditionata, & inefficaci; D. autē Thom. ide absoluta.

18. 2. Ratio. D. Gregor. D. Thom. Suarius non admittitur. Augustin. D. Thom. Scotus.

19. De voluntate vt natura. Porrò quod in beatis detur voluntas, vt natura inefficax, & conditionata probat Suarius in dicta disp. 38. sec. 2. in fine: quia animæ beatæ in cœlo appetunt sua corpora, & eorum gloriam: quem appetitum

titum putet esse inefficacem; quia (vt ait) est appetitus naturæ adhuc incompletæ; quasi supponat in anima beata dari non posse desiderium efficax per modum naturæ. Sed tamen exemplum non videtur accommodatum: illud enim desiderium cum sit diuino beneplacito conforme non potest non esse efficax: probari igitur potest hęc pars antecedētis ex velleitate quam vnusquisque beatorum habet, vt corporum resurrectio, & glōria acceleretur: vt eorum orationes pro parentibus, & amicis exaudiantur: vt prædesti nati forent, si qui eorum sunt reprobi: denique ex velleitate, quam fortè habebunt vt alijs beatioribus forent æquales: quæ omnia beatos posse desiderare, supponimus non repugnare, vt statim dicemus.

Conclusio. Cum igitur ex dictis sententia Medinæ satis videatur confirmata in appetitu voluntatis (in quo admittit actus inefficaces, & conditionatos, tùm per modum naturæ, tùm per modum rationis) non est, cur negemus huiusmodi actus etiam reperiri in appetitu sensitiuo.

§. 5.

An detur, tam per modum naturæ, quam per modum rationis? Et in ordine ad quæ?

20. 5 Propositio. SIt quinta propositio: *In beatis, qui resuscitati iam sunt in cælo (vt in Christo Domino: beata Virgine: & si qui sūt alij) datur desiderium sensibile, tam efficax, quā inefficax, non solùm per modum naturæ, sed etiam per modum rationis: tam respectu sui, quam respectu aliorum*: quod detur desiderium efficax, iam patet ex tertia conclusione; volunt enim, & efficaciter desiderant fieri plura futura, quæ Deum efficaciter velle cognoscunt: cū verò appetitus sensitiuus sequatur intellectū: vtiq; simul ea ipsa efficaciter desiderabit: & cū inter illa quædam desiderentur ratione charitatis, & amicitiæ; quædam verò ratione proprij commodi, vt patet in exēplis allatis in dicta cōclusione tertia; vtiq; in appetitu sensitiuo illorum erit desiderium efficax, non solùm per modum naturæ; sed etiam per modum rationis: nā Christus Dominus efficaciter desiderat gloriam iudicis vniuersalis, quam in vltimo die est consecuturus: desiderat etiam omnium rerum cōsummationem, & totius mundi renouationem, vt euacuato omni principatu, potestate, & virtute, positisque inimicis sub pedibus suis, regnum suum omni ex parte iam consummatum, & perfectum Patri offerat, vt ait Paulus 1. Corinth. 15. quod non solùm cedet in Patris honorem; sed etiam in gloriam corporalem, & sensibilem Christi; quam idem Christus vtraque voluntate, rationali. s. & sensitiua, summe desiderat, nō solùm appetitu naturæ, sed etiam rationis.

Datur desideriū efficax.

Eandem Christi gloriam, & totius mūdi innouationem vtroque appetitu concupiscunt omnes, qui corpore, & animo iam fruuntur cœlesti beatitudine, vt simul cum omnibus sanctis fruantur pulchritudine, & luce renouati mundi. Præterea concupiscunt salutem, & gloriam omnium propinquorum, & amicorum, quos prædestinatos esse cognoscunt: concupiscunt etiam sui nominis celebritatē apud omnes fideles viatores, eum intelligunt id placere Deo. 21.

Porro dari etiam in illis desideria inefficacia, & conditionata, patet ex dictis in 4. Propositione: cum enim absoluta Dei voluntas in omnibus non sit illis manifesta; adhuc datur locus desiderijs conditionatis, & inefficacibus; tam per modum naturæ, quam per modum rationis, vt facile demonstrabunt exempla adducta in 4. Propositione supra §. 4. & magis patebit ex sequenti propositione. 22.

§. 6.

Quid dicendum post consummationem regni Christi Domini?

VLtimo propositio: *Post consummationem regni Christi Domini (quæ tunc fiet, cum sancti glorioso triumpho cum Christo corporaliter ascendent in cælum) nullum erit in beatis desiderium, siue efficax, siue inefficax: sed omnis appetitus desiderij, ita erit satiatus, & completus, vt nec absolutè, nec conditionate aliquid amplius desiderent.* Hæc cōclusio ideo mihi placet, quia hæc perfectio maximè decet statum beatificum, qui tunc omnibus modis erit absolutus, & perfectus: cum enim deinceps sit finis, vt ait Paulus 1. Corinth. 15. id est 23. Vltimo propositio.

con-

consummatio sæculi, omnimodaque rerum omnium perfectio vtique nihil erit, quod beati aut sibi, aut alijs, aut etiã Deo amplius absolutè desiderent.

24. Imò nec aliquid erit, quod cõditionate, & inefficaciter desiderare possint: nã cũ vtraq; volũtas (rationalis. s. & sensitiua) sit cum diuino beneplacito perfectissimè cõformis, illiq; in omnibus adhærens: vtiq; nihil boni vltra id, quod habent, etiam voluntate conditionata procedente ex impetu naturæ concupiscent: non quidem propter solicitudinem, quæ concupiscentiam comitetur (quia hæc concupiscẽtia nullam secum affert solicitudinem, vt iam dicemus in §. sequenti) sed proter omnimodam conformitatem cum diuino beneplacito prouenientem ex summa vtriusque appetitus rectitudine, quæ tollit omnem à diuino beneplacito difformã tem, etiam inefficacem, & conditionatã. Cum verò nihil mali diuina dispositione illis euenire possit; nihil etiã naturali impetu volũntas respuet, in quo à diuina voluntate in volito discordet, vt optimè aduertit Maior in 3. dist. 17. q. 1. dum arguit contra 3. conclusionem.

§. 7.

Pro solutione argumenti agitur de satiatione appetitus.

25. Ad rationẽ dubitandi. Svperest, vt dissoluamus rationẽ dubitandi allatam §. 2: cui occurrendũ erit non esse de ratione beatitudinis, vt omnem satiet appetitum; nec pro omni tempore; nec denique vt illum satiet presentia boni concupiti.

Præmissum. Pro euius solutionis maiore explicatione præmittẽdum est de ratione essentiali beatitudinis esse, vt nullam animi solicitudinem, & curam; nullam item inquietationem admittat; non tamen de ratione illius esse, vt omne desiderium ab appetitu excludat. Prima huius resolutionis pars est notissima; quia in beatitudine omnia pacata sunt, & tranquilla. Posterior verò pars de appetitu quidem conditionato, & inefficaci euidenter demõstratur: quia Deus plura vult appetitu conditionato; vult enim omnes homines saluare, cum tamen non omnes sint saluandi. Præterea Deus permittit hominum peccata, & sæpe efficaciter vult punire homines; cum tamen voluntate inefficaci, & cõditionata vellet, nec pœnam infligere, nec peccata fore, iuxta illud Ezechielis: *Nunc quid voluntatis meæ est mors impij?* Cum igitur diuina beatitudo à Deo non excludat voluntatem cõditionatam, sed admittat potius: & adhuc admittat eã, quæ in volito non conformatur cum voluntate eius absoluta (cum enim vellet omnes saluos fieri; non tamen absolutè vult õmnes saluare) nõ est mirum, si beatitudo creata hanc etiam inefficacem, & conditionatam voluntatem à beatis nõ excludat, sed secum admittat: imò etiam admittat illam, quæ in volito, nec absolutè Dei voluntati, nec ipsius beati sit conformis: beatus enim conditionate vellet Patrem suum non damnari; cuius tamen dãnatio ideo absolutè placet, quia ablolutè à Deo est volita.

26. Non excludit omne desiderium in efficax.

Quin potius, nec beatitudo excludit desiderium absolutum, & efficax: nam ex tertia propositione iam constat Deum, & beatos plura efficaciter velle, quæ adhuc futura sunt; quorum voluntas est voluntas desiderij, cum sit voluntas alicuius boni nondum habiti, sed futuri. 27. Nec excludit desiderium efficax.

Ex quo primo infertur de ratione desiderij esse quidem, vt boni concupiti carentiam admittat; non tamen vt secũ afferat animi solicitudinẽ, & inquietudinẽ. 28. Corollarium. Prior pars huius corollarij cõstat ex Paulo: *Nam quod quis habet, quid sperat?* & ex definitione desiderij: est enim amor boni non dum habiti: Posterior verò pars ex dictis constat: datur enim desiderium, tùm in Deo, tùm in beatis, in quibus nulla animi solicitudo datur, nulla afflictio. Ratione etiam facilè ostenditur: quoniã desiderium boni concupiti tunc affligit, cũ voluntas in illud tendit motu spei: id est voluntate absoluta, vel sub ratione ardui; vel ratione difficultatis, vel ratione incertitudinis, vel denique ratione dilatationis. 1. Ratio.

Ex quo patet, vt desiderium ex boni carẽtia animam affligat, primum omniũ requiri, vt sit desiderium absolutũ, & efficax: nam si bonum non absolutè, & efficaciter concupiscitur; concupiscitur concupiscentia quadam simplici absque vlla intentione illius assequendi; & subinde sine vlla electionis voluntate: simplex autem alicuius boni concupiscentia, ideo quia 29. Quæ sequitur ad molestiam.

quia volitione, & intentione assecutionis caret, & inquisitione mediorum; nullo modo animam affligit: & inde est, vt quæ bona, tanquam acquisitu impossibilia concipiuntur; ea concupita animum non solicitent; non alia ratione, nisi quia sine intentione acquisitionis concupiscuntur. De quo vide *Fonsecam* 1. Fonseca. *Metaphisic. capite secundo, quæstione tertia, sectione sexta pag.* 153.

30. 2.Ratió. ¶ Deinde, vt desiderium desiderantem solicitet, adhuc requiritur, vt assecutio efficaciter intenta coniuncta sit cum difficultate; vel ratione incertitudinis (incertitudo enim boni efficaciter concupiti causat in desiderante solicitudinem) vel ratione difficultatis, quæ cum assecutione coniungitur: (difficultas enim assecutionis curam ingerit:) vel denique ratione dilatationis, si bonum simpliciter concupiscitur: dilatatio enim concupiti boni non potest non censeri ardua; & ideo nō potest non affligere desiderantē.

31. Nullam afferet molestiam. Igitur desiderium absolutum, & efficax alicuius boni, nullam secum afferet molestiam, nullam ve curam; si eum infallibilitate, & facilitate assecutionis hoc habeat coniunctum, vt efficaciter non cō- Animę beatę nō affliguntur desiderio ad corpus. cupiscatur, nisi pro certo tempore, in quo assequendum cognoscitur. Et ob hanc rationem animæ beatæ non affliguntur desiderio vnionis ad corpus; quia cū infallibili certitudine resurrectionis absq; vlla difficultate futuræ eam efficaciter non desiderant, nisi pro tempore diuini beneplaciti: nec satis est certitudo infallibilis, vt ab efficaci desiderio molestiā auferat, alioquin spes non affligeret viatores, qui per reuelationem de sua salute certi sunt Nec animæ Purgatorij ex desiderio suę beatitudinis. facti: nec etiam affligeret animas purgatorij, quæ certissimæ sunt de sua beatitudine, excluso omni timore: cum tamē certitudo illa afflictionē spei mitiget, & eas consoletur. Neque etiam satis est carentia difficultatis, & laboris in boni assecutione, vt afflictionem tollat: nā viator ille, qui de sua beatitudine certus est factus, etiamsi nullam haberet difficultatem, adhuc dilatione beatitudinis affligeretur. Adhuc igitur necesse est, vt bonum efficaciter non desideretur, nisi pro tempore, quo infallibiliter consequendum cognoscitur: quod insinuauit. Medina. *Medina* 1. 2. q. 4. art. 5. ad 3. *argumentum in fine Cōment.*

32. 2.Corol. Secundo ex præmissa resolutione infertur, non esse de ratione beatitudinis, vt omnem satiat appetitum, nec pro omni tempore: quod insinuat Medina in loco immediate citato, quamuis multis verbis rem potius confundat, quam explicet. Hoc corollarium ex his, quæ Probatio 1ę diximus facile demonstratur: nam constat non omnia desideria conditionata, & inefficacia beatorum compleri nec enim omnes homines saluantur; cum tamen beati omnibus beatitudinem conditionate exoptent: nec proinde nulla sunt in mundo mala culpæ, aut pœnæ, quod beati conditionate velint illa mala non fore. Deinde constat non omnia beatorum de- Secunda. sideria absoluta statim compleri, cum plurimū infunt: beati enim plurimorū salutem & gloriam nunc efficaciter, & absolutè desiderant; cum tamen desiderium hoc, Tertia. non nisi futuro tempore sit complēdum. Denique id euidenter ostenditur ex desiderio animæ beatæ ad suū corpus: quod desiderium esse absolutum, & efficax in superioribus monstrauimus.

33. In quo sensu appetitus satiatur beatitudine? Siquis quærat, in quo nam sensu beatitudo dicatur satiare appetitum? respondendum est id in hoc sensu esse intelligēdum; quia satiat appetitum respectu vltimi finis, cuius consequendi gratia in via omnia desiderabamus: assecuto autem vltimo fine, cessat omnis appetitus 1. Explicatio. finis *cuius*, qui proprie est appetitus, licet maneat appetitus finis *cui*: quicquid enim amplius beati desiderant, in illius gloriam, & honorem desiderant. Igitur satiatus est appetitus assequendi finem vltimum; non verò gratificandi, & glorificandi talem finem: Is enim appetitus oritur ex satiatione prioris; iuxta illud Ecclesiastici: *Qui edunt me, adhuc esuriunt; & qui bibunt me adhuc sitiunt.* Quæ verba nō solū explicari possūt in hoc sensu; quia beati sine fastidio Deo fruūtur: sed in hoc etiā; quia inde oritur appetitus, vt beati in omnibus placeant Deo, & omnia in illius gloriam referant.

34. 2. Explicatio. Secundo illud Theologicum axioma intelligi potest, vt beatitudo ideo dicatur appetitum satiare; quia omnem appetitum, vel formaliter, vel radicaliter, & originatiuè satiat. sciunt enim beati omnem appetitum, tam absolutum, quām conditionatum satiādum fore: absolutum qui-

dem per realem boni concupiti præsentiam: conditionatum verò, per illius euacuationem, vt patet ex dictis §.6.

35. Potest adhuc illud axioma in hoc sensu exponi, vt beatitudo ideo dicatur omnem appetitum satiare; quia licet non omnem satiet præsentia boni concupiti: omnem tamen satiat exclusione totius molestiæ, vt §.6. ostendimus.

Ex quibus iam constat explicatio dubitationis adductæ §.1. & confirmatio solutionis in initio huius §, positæ.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm gaudium sensibile, sensibilisque delectatio admittenda sit in corpore glorioso?

1. AMorem boni præsentis excitare in appetitu delectationē, omnes Philosophi fatentur: apud quos delectatio non est aliud, quam quies in bono tanquam in loco idoneo, & conueniente, in quo cessat motus potentiæ appetitiuæ. Vtrùm verò delectatio sensitiua ab amore sensitiuo realiter distinguatur? cōtrouersum est: cuius controuersiæ solutio ad præsens institutum non spectat.

2. Delectationem sensibilem, siue voluptatem in corpore glorioso futuram esse pro certo habendum est: id enim supponunt omnes antiquiores tanquā quid notissimum: explicant omnes nouiores, inter quos *Sotus in 4.dist.49.q.4.art.5.concl.2.in 2.illius argumento, latius Suarius 2.to. ad 3.p.disp.47.sect.6.§.4. igitur certissimū est, & rursus in fine sect.§. Dices ergo. Obiter id tetigit. 1.tom.disp.34.sect.3.§.3. certum est.* Neque oppositum docuit *D.Thom. in 4.dist.44.art.3.quæstiunc.4.ad 3.in fine*, dū ait solas delectationes spirituales ad beatitudinē requiri; quia si vis argumēti, quod soluit, cōsideratius expendatur, non simpliciter negat delectationes corporeas statui beatitudinis; sed solū negat ad eū pertinere omnes delectationes corporis, quæ pro statu viæ inueniuntur: cum tamē omnes delectationes spirituales in beatitudine reperiantur: vnde 4.contra gent.c.91. & 92. nō negat omnes delectationes, sed venereas; & eas, quæ ad cibum, & potum spectant.

3. Hanc communem, & receptam sententiam docuere plerique ex Patribus: & specialiter D.Anselmus in lib.de Similitudinibus, vbi delectationem, & voluptatem corporis pōsuit inter beatitudines Patriæ. Et ibidem capit.57. multis confirmat totos beatos inenarrabili suauitatis abundantia esse compleodos; & tandem ait: *Quid dixi totos? oculi, aures, nares, os, manus, guttur; cor, iecur, & cætera mirabili delectationis, & dulcedinis sensu replebuntur.* Laurentius etiam Iustinianus in libro de disciplina, & perfectione conuersationis Monasticæ cap.23. post multa ita concludit: *Caro spiritualis effecta per omnes suos sensus multimodis exuberabit delitijs: delectabitur oculus in amabilis redemptoris aspectu, & cætera.* Ante eos Nazianzenus oratione 10. in laudem fratris Nazarij agens de futura illius gloria, ita ait: *Cum cognatam carnem receperit, eam quoque ad gloriæ cælestis hæreditatem secum admittet; & quēadmodum ad naturæ coniunctionem ærumnarum ipsius particeps fuerat; sic etiam iucunditates suas, cum ipsa communicabit, totum scilicet corpus in se ipsam assumens.* Irenæus etiam lib.5. contra hæreses cap.8. ita ait: *Si pignus habentes clamamus Abba Pater, quid fiet, quando resurgentes facie ad faciem videbimus eū? quando omnia membra affluēter exultationis hymnum protulerint?* Vidē di suot. D.Basilius, & Theodoretus ad illa verba Psal.149. *Exultationes Dei in gutture eorum, & D.Greg.8.lib.Moralium cap.31. D.Ansel.in Prologio c.25. D.August. lib.22.de Ciuit.Dei.c.30.deniq. apud eundē Authorē lib.de spiritu, & anima c.64.* dū cōcludit in Patria futura esse ōoīa bona corporis, & animæ, qualia ocul⁹ nō vidit, nec auris audiuit, nec cor hominis cogitauit.

4. Hæc veritas ex sacris literis videtur colligi: & primū ex Psal.149. *Exultabūt sancti in gloria; lætabuntur in cubilibus suis: exultationes Dei in faucibus eorū.* Quæ verba de sanctis in Patria cōmorantibus explicanda esse nullus dubitauit: vltima autē verba sumpta in propria, & literali significatione (quid enim cogit ea metaphorice sumere?) euidēter probant sermonē ibi esse de exultatione beatorū post resurrectionem, non solùm spirituali, & intelligibili, sed etiam sensibili: Sancti enim de Deo viso exultantes prorumpent in laudes Dei non solùm intelligibiles, sed etiam vocales, Hymnodias, Psalmodias, vt

Margin notes: 3. Explicat. — 1. De gaudio sine delectatione. — 2. Futura est in beatis. — Sotus. — Suarius. — D.Thomas est cōtrarius. — Ita D.Anselm. — Laurent. Iustin. — Nazianz. — Irenæus. — Basilius. Theodoret. Anselm. Augustin. — Ex sacris literis. — Psal.149.

vt explicant Basilius, & Theodoretus ibi dem.

5. Iob. 8. Accedit etiam illud Iob. 8, *Donec impleatur os tuum risu, & labia tua iubilo*; quæ verba, sicut à D. Gregorio 8. Moralium cap. 31. de Sanctis in Patria intelliguntur; ita sensibilem lætitiam, ex gloria animæ redundantem præ se significant.

6. Ostenditur ratione. 1. Ratio. Sed id ipsum ratione ostenditur: & primo: quia delectatio, siue voluptas, si circa obiecta honesta versatur, est actus perfectus, & valde conueniens naturæ humanæ: non est igitur, cur appetitui beato deneguetur?

7. 2. Ratio. Deinde; quia delectatio sensibilis naturaliter consequitur amorem boni præsentis, & sensibiliter assequuti; vt omnes Philosophi docent. Cum igitur tanta futura sint gloriosi corporis bona, perfectionesque sensibiles, tàm naturales, quàm supernaturales, vt ex dictis constat, & ex dicendis magis constabit; non potest corpus gloriosum non habere mirabiles sanctas, & honestas delectationes, quæ operationes perfectas naturaliter comitantur.

8. 3. Ratio. Tertio; si sanctorum viatorum caro ex redundantia spiritualis gaudij sensibiles quasdam, ac miras in Deo exultationes experitur, dum spiritui ministrat, iuxta *Psalm. 83.* illud Psalmi 83. *Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum*, vt Theologi admittunt, & docet *Diuus Thomas 1. 2. quæstione 30. articulo primo, ad 1. & Diuus Bonauentura in 4. distinctio. 49. quæst. 3.* & (*D. Bonau. D. Thom.*) plurimorum historiæ testantur (siue id fiat speciali partis sensitiuæ eleuatione facta immediatè a Deo: siue per redundantiam quandam ex parte intellectiua, que est communior opinio D. Thom. & D. Bonauenturæ) quales quæso exultationes sensibiles caro nostra iam spiritualis effecta in Patria experietur? quo argumento vtitur S. Irenæus loco citato: nam efficacior est beatitudo Patriæ, quam viæ: vnde maior futura est redundantia appetitus intellectiui in sensitiuum, quem totum in suam spiritualitatem est assumpturus.

9. Vltima ratio ex Nazianzen. Postremo accedit ratio *D. Gregor. Nazianzeni*: nam si in via tanta est naturalis coniunctio vtriusq; appetitus, vt inferior superioris ærūnas naturaliter participet; cur in Patria non participabit superiores delectiones? nā ibi pars superior inferiorem eleuabit, vt suo modo sensibiliter tēdat in eadem bona spiritualia, & diuina, de quibus anima beata affluētius delectatur.

Delectabuntur autem delectationibus non turpibus, sed honestis, quæ ad honestas operationes statui beatifico conueniētes consequentur: vnde procul erunt delectationes cereris, & veneris; quia ibi nec generatio erit, nec nutritio, vt cōtra quosdam hæreticos, & contra Sarraceenos, & Iudæos sæpius ostendimus. 10. Quibus delectationibꝰ affluūt.

Delectabuntur autem; tùm de bonis suis; tùm de bonis aliorum sanctorum, tùm denique de Deo, & circa Deum. De bonis quidem suis; quia propria sunt: de bonis aliorum sanctorum, quia cum eos diligant amore amicitiæ, complacebunt in bonis, quibus illi fruuntur: circa Deū verò sensibiliter suo modo cōceptum; de cuius gloria, & honore lætitia quadam sēsibili mirabiliter exultabunt, iuxta præcitata verba Psalmi: *Cor meum, & caro mea exultauerunt in Deum viuum*. 11. De quibus delectabuntur.

QVÆSTIO XV.

De actibus appetitus concupiscibilis circa malum.

EGimus in præcedenti quæstione de actibus appetitus concupiscibilis in ordine ad bonū, quod cōcupiscitur: agendum est consequenter de actibus eiusdem cōcupiscibilis appetitus in ordine ad malum, quod refugit.

Tres autem sunt actus appetitus concupiscibilis respectu mali, oppositi tribus præcitatis respectu boni. f. odiū amori contrarium: fuga contraria desiderio: dolor seu tristitia opposita delectationi.

Tres igitur articulos in hac quæstione excitabimꝰ. Primus inquiret de odio. Secundus de fuga. Tertius de dolore, siue tristitia.

ARTICVLVS I.

Vtrùm in appetitu concupiscibili beato futurus sit actus odij.

§. 1.

Præmittuntur nonnulla.

1. 1. Præmiss. Quod attinet ad odium, præmittendum est, odium, prout contraria tur amori, & distinguitur à fuga, nihil aliud esse, quam simplicem quandam veluti dissonantiam, & improportionem ad malum apprehensum: sicut enim simplex amor est simplex quædam complacentia appetitus: ad bonum, actualitq; adhæsio simplex cum illo; ita odium simpliciter sumptum est simplex quædā appetitus displicentia, & simplex quædam auersio à malo, vt docent Philosophi, & D. Thom. satis *D. Thom. 1. 2. q. 26. art. 2. & q. 29. art. 1.* & vtrobique communiter Doctores.

2. Odium simplex quid. Odium igitur isto modo sumptū appellatur simplex odium; quia vt sic adhuc non habet coniunctum motum fugæ, sicut amor explicatus dicitur amor simplex; quia simpliciter tendit in bonū absque vlla intētione executione ve assecutionis. ¶ Vt vero id melius intelligatur aduertendum est cūm eodem D. Thom. in dicta quæstione 26. artic. 2. quod sicut agens naturale duplicem effectum inducit in patiens; quia primo dat formam; deinde motum consequentem formam; ita etiam appetibile, quod est primū mouens appetitus, duplicem effectum in eū inducit: primo enim dat amorem, quo illum reddit sibi similem, & congruentem consonantemque; idque per simplicem quandam adhæsionem conuenientiæ: deinde dat motum desiderij, qui ad conuenientiam datam naturaliter consequitur: & ex consequenti tribuit appetitui dissonantiam quandam, & improportionem ad malum sibi cōtrarium: quæ est velut prima forma, à qua naturaliter resultat intentio fugæ seu resilitionis respectu executionis, ne scilicet malū apprehensum adueniat. Suponimus autē amorē distingui à desiderio, & odiū à fuga.

3. 2. Præmiss. Præmittendum est secūdo odium, similiter, & amorē, habere duplicem terminum: vnum formalem, & vt quo: alterum materialem, & vt quod. Priori modo terminatur ad malum sub ratione disconuenientis, & nociui: posteriori modo terminatur ad personam, cui malum nocet: ad hanc autem non vno: sed duobus modis terminatur: quia vel terminatur ad personā amicam, à qua volumus malū declinari; aut ad personam inimicam, cui volumus nocumentum. Inde inferes appetitum duobus modis formaliter intendere in malum: vno modo per modum auersionis, & dissonantiæ, quatenus s. cupimus illud declinari, & auerti; & hoc odium immediatè oritur ex amore amicitiæ: nam quo amore alicui cupimus bonum, eo malum illi auertimus. Altero modo per modum concupiscentiæ, quatenus scilicet illud, quia nociuum est, alteri concupiscimus: & hoc odium formaliter terminatum in malum, ortum habet ab inimicitia: ideo enim quia aliquis à me dissonat, volo ei aliquid, quod eidem dissonet: ita fit, vt ex dissonantia personali ortū habeat cōcupiscētia alicuius dissonātis, & nociui; sicut ex cōsonātia personali oritur concupiscentia rei conuenientis.

Ex quibus inferes odiū primo diuidi in odium inimicitiæ; & in odium concupiscentiæ. Dicitur inimicitiæ ratione termini materialis, nimirum ratione personæ, quæ nobis est dissona &, aduersa, & subinde inimica. Dicitur verò concupiscentiæ; quatenus terminatur ad malum, quod tanquam nociuum alicui concupiscimus. Porrò odium concupiscentiæ diuiditur in odium concupiscentiæ positiuæ, & auersiuæ. Positiuæ quidem; quia positiue volumus nocumentum personæ: auersiuæ verò; quia malum illud concupiscimus auerti à persona amica. Quatenus est odium concupiscentiæ positiuæ, refertur ad inimicū: quia ex illius inimicitia ortū habet. At verò quatenus est odiū concupiscentiæ auersiuæ, refertur ad amicū, à quo malum auerti concupiscimus. 4. Odij diuis. 2. Diuis.

In priori diuisione odium cōuenit cū amore: quia datur amor amicitiæ, & concupiscentiæ: etenim quod concupiscitur, semper alicui concupiscitur. At verò in diuisione posteriori differt ab amore; quia concupiscentia amoris semper est positiua; & ideo semper terminatur ad amicū: cū tamen malū, sub ratione mali, duobus modis cōcupisci possit: positiuè s. & auersiuè, vt diximus: & ob hāc rationē odium terminatur, & ad amicū, & ad inimicū: ad amicū quidē auersiuè; ad inimicū verò positiuè. Et ad hunc modum explicabis, quæ de diuisione odij scribit *Caiet. 1. 2. q. 29. ar. 1. & post eum Medina ibidem §. Nūc ostendum est.* 5. Quomodo differat ab amore.

§. 2.

Pars affirmatiua confirmatur.

His-

6. Conclusio. HIs ita præmissis statuendum est: *Actum odij sensibilis non modo non repugnare appetitui beato; sed de facto in eo reperiri: non tamen omne.* Hæc posterior pars inde constat; quia In beatis non potest reperiri odium inordinatum, & quod includat aliquam imperfectionē.

1. Cōfirma. Prior verò pars non potest non admitti: nam cum certum sit in beatis futurū esse amorem sensibilem, qui versatur circa sensibile bonum, quo affluit; necessario in eijsdem futurum erit sensibile odium circa malum bono amato contrarium: nā qui accedit ad vnum terminum, non potest à contrario termino non recedere: vt omittam, quod contrariorum eadem est disciplina.

7. 2. Cōfirma. Accedit etiam, quia datur odiū honestum, & sanctum nullā includens imperfectionem: nam in Deo datur odium non solùm Methaphoricè; sed etiam propriè, & formaliter, vt docet *D. Thom. 1. p. q. 20. ar. 2. ad vltimū, & Medina 1. 2. q. 29. ar. 6. in fine:* etenim *Deo odio est impius, & impietas eius.* Cur igitur in vtroque appetitu beati, intellectiuo .s. & sensitiuo, non reperietur aliquod odium? nam in vtroque Christi appetitu fiat odium istud sāctum, vt rectè probat Suarius. 1. tom. ad 3. p. disput. 34. sect. 3. in 1. asserto.

D. Thom. Medina.

8. 3. Cōfirma. Tertio, ex dicendis patebit in beatis futuram esse aliquorū malorum fugam: similiter, & timorem, non solum Intellectiuum, sed etiam sensitiuum: qui duo affectus sine actuali odio esse nequeunt.

9. Igitur appetitus sensitiuus beati odio habebit omne malum contrarium bono sensibili quod possidēt, tam naturali, quā supernaturali. Detestabuntur igitur priuari actu essendi: dotibus gloriæ: cęterisque beatificis perfectionibus; vnde oderunt redire ad corporis mortalitatem, cæterasque viç imperfectiones. Quin potius beata caro, sicut ex redundantia beatitudinis animæ exultabit in Deum viuum, diuina bona, & Deo, & sibi, & cęteris beatis sensibiliter appetendo: ita etiā sensibili odio persequetur, quę diuinis illis bonis contrariantur. Quare non solùm odio intellectiuo oderunt peccata; sed etiam sensibili; non modo quatenus sunt mala sibi, & suæ naturæ; sed etiam proter ipsorum turpitudinem, & prout diuinam continēt offensam.

Quæ beati odio habebunt. Odit malū sibi contrarium.

10. Quale odium. Non solùm habebunt odiū concupiscentiæ terminatum ad malum, quatenus malum; sed etiam odium inimicitiæ terminatum ad personam inimicam: etenim habebunt odio dānatos, quos Deus etiam habet odio: cuius beneplacito in omnibus conformabuntur. Habebunt etiam vtrūque concupiscētiæ odium, auersiuæ .s. & positiuæ: quia appetent malū à suis amicis, quos dilligunt, auerti: damnatis verò quos inimicos habent, positiue concupiscent malum, quod patiuntur: vt Deo in omnibus conformentur.

11. Peccata verò odio concupiscentiæ detestabuntur; tùm propter ipsorum malitiam, & turpitudinem simpliciter conside ratam: tùm, quia diuinā continent offensam: tum denique; quia sunt mala suæ naturæ secundum se simpliciter possibilia. Ita fit vt appetitus illa detestetur, vt natura est, & vt ratio est. Et in hoc distinguūtur à Deo: qui peccatum odio habet: non quod sit malum naturæ suæ possibile, sed quod secundū se, & simpliciter sit malum, & turpe, & diuinæ bonitati essentialiter contrarium, & per cōsequens offensiuum diuinæ bonitatis. Vide Suariū 1. tom. ad 3. p. disp. 20. sect. 2. in fine.

ARTICVLVS II.

Vtrùm in appetitu beati futura sit actualis fuga mali.

1. Quid de fuga. DVbitare aliquis poterit: an fuga mali sit in appetitu beati, siue sensitiuo, siue intellectiuo? ratio dubitandi sumi potest ex eo, quod superius diximus, fugam includere actū, respiciētē executionē: dicit enim actū, quo, appetit⁹ refugit & auertit à se vel ab alio realem executionē mali, quod odit, & auersatur: quæ est communis doctrina explicata à *Suario 1. tom. ad 3. p. disput. 20. sectio. 2. in fine:* quare fuga mali ex sua natura supponit malum imminens, & futurum. Cum igitur beatis nullum malum, vel pœnæ, vel culpæ possit accidere; nulla fuga mali in eorum appetitu, siue intellectiuo, siue sensitiuo, dari poterit.

Fuga quid includat. Suarius. 1. Confirm.

2. 2. Confirm. Confirmatur; quia si in beatis daretur fuga alicuius mali in eijsdem posset dari timor; qui tamen in illis non est admittendus, vt plerique Theologorum volunt.

Affirmatiua eligitur.

3. Affirmatiua vera.

¶ His tamen non obstantibus respondendum est affirmatiuè eum omnibur Theologis, & Suario loco citato: quæ sententia vera est, siue odium mali distinguas á fuga eiusdem mali, siue non distinguas: nam si odium, & fuga nec re, nec ratione distinguuntur, vt plerique volunt: cũ constet in vtroque beati appetitu dari odium; necessario infertur in vtroq; dari etiam sugam, & auersionẽ à malo, quod odio habetur. Si verò eum communiori, & veriore sententia odium a fuga distingnas; idem dices: tùm, quia fuga mali absentis naturaliter sequitur ad odium eiusdem mali: tùm secundo, quia talis fuga nullam in se includit imperfectionem; sed perfectienem potiur, vt patebit ex sulutione allata dubitationis. Tùm denique; quia fuga mali essentialiter includitur in timore, vt constat: timorem autem sanctum futurum esse in beatis contra nonnullos inferius ostendemur.

4. Quæ fugiet.

Fugiet igitur vterque beati appetitus, (intellectiuur inquam & sensitiuur) omne malum, tam naturæ, quam gratiæ contrarium, & subinde fugiet omne malum naturale, & supernaturale: idque, & vt natura est, & vt ratio est. Fugiet etiam nõ solum malum, quod est obiectum odij concupiscentiæ, sed & illud, quod est obiectum inimicitiæ: vnde fugiet peccata, & peccatores: illa simpliciter nolendo, hos, vero bona illis non concupiscendo.

Solutio dubitationis.

5. Ad rationẽ dubitandi.

¶ Ad rationem dubitandi initio allatam dicendum est; fugam mali respicere quidem realem ipsius mali executionem, non tamen semper respicere executionem imminentem, & futuram; qnia satis est si sit posibilis, vt colliger ex *Diua Thama 3. parte quæstiane 7. artic. 6. ad primum & ex Caieta. ibidem, atq; Suaria in dicta disputatiane 20. sectia, 2. in 3. expasitiane, in fine disputationis*: vide etiam Medinam 1. 2. quæstione 42. ad finem Commentarij. Beatir autem, licet nullum malum immineat, aut futurum sit. Diuina tamen potentia præcise considerata absolutè multa sunt illis posibilia; qnod satis est vt appetitus eorum posrit refugere malum, quod odit.

D. Tham. Suarius.

6. Ad Cõfirm.

Ad confirmationem admittimus in beatis suturum esse timorem sanctum, & castum, vt inferius latè dicemus.

ARTICVLVS III.

An in eodem concupiscibili appetitu dabitur aliquis dolor siue tristitia?

§. 1.

Præmissis nonnullis ponitur pars negatiua.

1. Præmittũtur nõnulla.

Dolorem à tristitia sensibili distingui penes obiectum atque motiuũ, omnes fatentur: nam obiectum causa ve doloris est læsio corporis sensu tactus percepta, siue illa sit diuisio continui, siue notabilis aliqua temperamenti dissolutio; siue vtrumque, quæ est verior opinio de qua *Canimbricenses 2. de Anima cap. 1 1. quæst. 2. artic. 2. §. Aduerte in dalare*: obiectum verò, & causa tristitiæ est malum siue notiuum præsens apprehensum aliquo sensu interno, nimisum imaginatione, de quo *D. Thomas cum suis interpretibus 1. 2. quæst ia. 35. artic. 2. & 3. p. quæst. 15. artic. 6. in corpare*. Vtrumque autem esse actum appetititus docet idem *D. Tham. in dicta quæst. 35. artic. 1. communiter receptus, de quo* Canimbricenses *vbi supra*: quamuis plerique Medicorum hanc sententiam de dolore non reciplant, docentes dolorem essentialiter esse actum tactus. At tamen cum læsio cosporis non causet dolorem, nisi sub ratione mali, & disconuenientis, in hanc autem rationem non tendat sensus, sed solus appetitns, vt constat, opinio D. Thom. vera est; & amplectenda.

Conimb. D. Thom. Medici non recipiunt.

2. Nulla futura est tristitia.

Quicquid tamen hac de re sentias, illud certisrimum semper erit (eum sit de Fide) in beatir nullam futuram esse tristitiam, nullumve dolorem sensibilem; imò nec intelligibilem in voluntate: idenim de beatir fuit olim prædicatum ab Isaia cap, 25. vbi agens de Sanctorum beatitudine ita scribit: *Et præcipitabit mortem in sempiternum; & auferet Daminus Deus lacbrymam ab omni facie, & appabrium papuli sui auferet de vniuersa terra; quia Dñs lacutus est.* Et Apocalyp. 7. in fine scribitur: *non esurient, nec sitient amplius; nec cadet*

Apoc. 7.

det super illos Sol, nec vllus æstus: quoniam Agnus, qui in medio terræ est, reget illos, & deducet eos ad fontes aquarum, & absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum.

Apoc. 21. Denique Apocalypsis 21. *Absterget Deus omnem lacrymam ab oculis eorum, & mors non erit, nec luctus, nec clamor, nec dolor erit vltra: quæ prima abierunt.* Hæc verba satis euidenter excludunt à beatis omnem dolorem, omnemvè tristitiam, non solum sensibilem appetitus sensitiui; sed etiam intellectiuam voluntatis. Non potest igitur de proposita conclusione dubitari; cùm sit de fide. Vnde tamen omnis doloris tristitiæ vè exclusio in beatitudine per se ortum habeat? non immerito dubitari potest.

§. 2.

Vnde omnis doloris ac tristitiæ exclusio per se oriatur?

3. De causa exclusionis. Dubitari tamen potest, vnde nam per se oriatur in beatitudine exclusio omnis doloris, & tristitiæ? variæ enim à varijs assignantur causæ, quæ fortè non sufficiunt.

Opinio quorundam. Nonnulli igitur eam per se sumunt ex contrarietate, quæ cernitur inter delectationem, & tristitiam, doloremvè; etenim plerique affirmant hæc inter se esse contraria, vt patet ex Palud. in 3. distin. 15. q. 2. cui opinioni videtur fauere D. Thom. 1. 2. q. 35. art. 3. & in 4. dist. 49. q. 3. art. 3. quæstiuncula 1. vbi probat delectationem cōtrariam esse tristitiæ. Cum igitur vterque beati appetitus maxima sit delectatione, & voluptate perfusus neuter tristitiam, aut dolorem habere poterit: quia contraria in eodem subiecto naturaliter simul esse nequeunt. Inde inferunt in voluntate Christi Domini simul cum gaudio fuisse tristitiam, non naturaliter, sed per miraculum ex diuina dispensatione in Christo factum propter hominum redemptionem.

4. Non recipitur. 1. ratio. Hæc tamen responsio non videtur admittenda. Primò; quia vt daremus delectationem, & tristitiam absolutè esse inter se contraria, non proinde ex hoc capite omnis tristitia ab apetitu beati per se excluderetur: etenim iuxta veriorē sententiam Philosophorum (de qua Cursus Conimbr. 2. de Generatione c. 3. q. 8. art. 2. concl. 1.) duo contraria in gradibus remissis naturaliter simul esse possunt in eodem subiecto; quanuis in gradibus intensis naturaliter simul esse nequeant, vt idem Cursus resoluit loco citato artic. 3. At non in omnibus beatis datur delectatio in summo gradu, cum in vno sit maior, quàm in alio.

Secundò & efficacius possumus arguere præcitatam solutionem: quoniam delectatio, & tristitia verè & propriè nō sunt contraria, nisi in idem formale obiectum ferantur, id est in eandem rem, sub eadem consideratione, vt docet *D. Thom.* 1. 2. q. 35. art. 4. & 5. & 3. p. q. 46. art. 8. ad 1. communiter receptus à Conimbricensibus 2. de Generatione c. 3. q. 8. art. 6. conclusione 11. & 12. & à Suario 1. tom. ad 3. p. disp. 38 sect. 3. ad finem, §. Aliter dici potest. Si vero in diuersa obiecta tendant, non sunt contraria, si propriè loquendum est: nam in eodē subiecto naturaliter simul esse possunt, & de facto fuerunt in voluntate Christi Domini in summa intēsione: etenim in ea fuit actus tristitię circa propriā mortem, quatenus erat quoddam naturę malum; & simul fuit actus delectationis circa eandem, quatenus in Dei gloriam, & hominum redemptionem redūdabat. Nec oppositum docuit *D. Thom. in dicta q. 35. art. 3*: nam vt explicat art. sequente in præcedenti articulo solùm egit de cōtrarietate generica, quę sumitur ex communi contrarietate obiectorum, bonū s. & malum, quæ in communi sumpta generieè contrariantur: iam verò cōtrarietas generica non est propria contrarietas, sed sola specifica, quæ sumitur penes specificam obiectorum contrarietatem: vnde sicut non quodlibet malū cuilibet bono contrariatur: nec quodlibet vitiū cuilibet virtuti, vt constat: ita nec quælibet delectatio cuilibet tristitiæ verè & propriè est contraria. Vnde delectatio beatitudinis ex hoc capite non omnem tristitiam per se, & ex sua formali ratione excludit: quia nec delectatio ex sua ratione excludit omnem tristitiam, sed solam eam, cui propriè contrariatur, vt docet *Aristoteles* 7. *Ethicorum c.* 14. statim citandus.

5. 2. ratio. D. Thom. Conimbr. Suarius. 6. D. Thom. non est contrarius. Arist.

Secunda causa.

7. 2. opinio. ¶ Secundò ad propositam difficultatem fortasis respondebit aliquis delectationem beatificam vtriusque appetitus ideò om-

omnem dolorem, & tristitiam per se excludere, quia in quocunque beato est per se tissima; quanuis non in omni beato sit in summo intensionis gradu: nam ex doctrina *Aristotelis 7. Ethicorum cap. 14.* ipsa experientia confirmata delectatio vehemens omnem tristitiam naturaliter expellit, etiam eam, cui nō cōtrariatur: quā doctrinam probant *Conimbricenses in dicta q. 8. art. 6. conclusione II*: dùm cum Aristotele resoluunt delectationem, & tristitiam mutuò se excludere; non solùm cum in idem obiectum feruntur, & propriè sunt contraria; sed etiam cum tendūt in res diuersas, nec mutuò sibi aduersantur; si tamen alterum vehemens sit: nam vt Aristoteles loco citato ait: *Delectatio qualibet naturaliter expellit tristitiā sibi cōtrariam: vehemens verò omnem abigit.* Quę ratio pro explicanda nostra difficultate tangitur à *Medina 1. 2. q. 4. art. 8. & post eum à Suario in dicta disputatione 38. sect. 3, in fine*: inde colligens tristitiam in voluntate Christi non potuisse, nisi per miraculum, simul esse cum summa eiusdem voluntatis fruitione, & gaudio de Deo viso: nam licet illa delectatio non esset cō traria tristitiæ de morte (erant enim obiecta distincta) tamen erat omnium perfectissima; & subinde supposita explicata doctrina erat naturaliter exclusiua cuiuscunque tristitiæ.

Arist.

Conimbr.

Medina.

Suar.

8\. Sed neque ista responsio recipienda venit, si data Aristotelis philosophica cōsideratius expendatur: nam cum delectationis vehementia, nec excludat omnem tristitiam ratione contrarietatis (quia nō omni tristitiæ est contraria) nec ratione cōpletæ latitudinis suæ intensionis (tum; quia non in omni beato datur completa latitudo intensionis: tùm etiam, quia illa tristitiæ expulsio non fit ratione summę intensionis, sed ratione contrarietatis) fit vt nō alia ratione delectatio expellat omnem tristitiam, nisi quia ita absorbet, & rapit animam ad obiectum delectabile, vt soli illi tota impensa, & applicata à cæterorum aduertentia auocetur, quod contingit propter imperfectionē viæ, in qua anima vehementer vni rei applicata à cęterarum omnium applicatione abstrahitur, vt patet in ecstasi: quæ tamen imperfectio in patria non dabitur: in ea enim vehemens animæ operatio circa vnum obiectum non impedit intellectum, aut cogitationem circa alia, vt in superioribus iam diximus.

Nec ista recipitur.

Vera causa.

¶ Respondendum est igitur ad propositam difficultatem propriam, & per se rationem expulsionis omnis tristitiæ in patria sumendam esse ex perfectione status beatifici: cuius hæc est natura, vt omne malum à beatis excludat: quia teste Boetio, & Cicerone est secretis omnibus malis cumulata omnium bonorum complexio. Ex quo infertur beatitudinē ex sua ratione excludere à beatis, omnem causam tristitiæ, & doloris; & subinde omnem dolorem, & tristitiam; quod profectò ex suprà citatis scripturæ locis non obscurè colliges, si singula verba expendas. 9.

Vera causa.

Et præter hanc communem rationem incapacitatis ad omnem tristitiam, & dolorem potest adhuc vtriusque appetitus incapacitas specialius demonstrari ex dote impassibilitatis, & ex summa voluntatis beatę rectitudine: nam incapacitas doloris, & tristitiæ sensibilis per se, & à priori sumitur ex impassibilitate corporis gloriosi: cum enim sensibilis dolor sine externa corporis læsione non detur, nec sensibilis tristitia sine alteratione, & vtrunq; impassibilitati corporis gloriosi repugnet, neutrum in appetitu glorioso naturaliter dabitur. 10.

Alia causa.

Hæc etiam incapacitas doloris & tristitiæ intellectiuæ à priori etiam benè demonstratur ex summa rectitudine voluntatis beatæ: nam cum illa semper sit diuinæ voluntati conformis, non potest non semper impleri: & inde est, vt quid, quid efficaciter vult, infallibiliter fiat, vt docent omnes Theologi, quia illud ipsū vult Deus voluntate beneplaciti, quæ, cum sit omnipotens, semper adimpletur. Ex quo infert *D. Anselm. in lib. de similitud. c. 68.* beatum suo modo esse omnipotentem, & proinde posse facere quicquid vult, non alia ratione (vt ille ait) nisi quia ipsum Deum omnipotentem suæ volūtati habet concordem. Quod etiam de beatis affirmat Augustinus: ex hac antē voluntatis beatę omnipotentia per se infertur nihil triste posse illi cōtingere: tristitia enim esse nequit, nisi de ijs, quę nobis nolentibus cōtingunt, vt docent Aristoteles, 11.

Alia demonstratio.

D. Anselmus.

stoteles, & Augustinus 14. de Ciuit. Dei cap. 7. docentes tristitiam esse voluntatẽ in dissensione ab his, quæ nolumus.

12. Obiectio. Si vero obijcias beatorum appetitum non semper Deo conformari in volito; & proinde plura velle, quæ non fiunt, sed opposita: volunt enim salutem parentũ; quos tamen damnatos vident. Solutio. Respondetur beati appetitum inefficacem, & cõditionatum non semper impleri; quia is non semper diuino beneplacito conformatur: ex hoc tamen beatos nullam sumere tristitiam: sicut enim talis appetitus, etiam non impletus, nullam secum ingerit solicitudinem, nullamvè molestiã, vt suprà ostendimus, ita etiam nullam infert tristitiam: nam cum beati parentum salutem non velint, nisi conditionatẽ (si nimirum Deo id placeat) vtique cum vident illud Deo non placere, efficaciter volunt parentes damnari: & subinde tantùm abest, vt tristentur, quod potiùs delectentur, sicut benè adnotauit *Medina* Medina. *1.2.q.4.art.8.*

13. Reprobatur quorundam solutio. Inde colliges inepte satis respondisse Theologos modernos relatos à Medina, in proposito euentu adesse quidem beatis sufficientem causam tristitiæ, Deum tamen non concurrere ad eam; & ideò non tristari. In hoc enim & ineptè philosophantur, & ineptius theologizãt. Philosophantur quidem inepte: quia causa sufficiens tristitiæ non est quæcunque nolitio eius, quod euenit, sed nolitio absoluta & efficax, vt ex dictis patet: beati autem parentum salutem, & alia huius generis efficaciter non desiderant, sed inefficaciter. Theologizant autem ineptius: primò; quia supponunt beatos esse naturaliter capaces tristitiæ; quod est ineptũ: alias tristitia, quæ fuit in Christo moriente non fuisset miraculosa. deinde; quia admittunt in beatis adesse sufficientem causam tristitiæ: nam cum nihil aliud, nisi malum, sit causa tristitiæ: vtique iam nõ omne malum à beatis relegant: quod est erroneum. Denique; quia putant beatos videntes parentum damnationem sine miraculo non posse non tristari; cum potiùs dicendum sit eos ob id tristari non posse, 3. cum damnationem illam efficaciter velint, vtpotè diuino beneplacito conformes. Quo pacto igitur tristabũtur de re, in qua vehemẽter sibi complacent? Quare ex dictis benẽ constat, cur tristitia, & dolor à beatitudine prorsus abigantur.

QVÆSTIO XVI.

De appetitu sensitiuo irascibili.

SVperest, vt agamus de appetitu irascibili: supponimus autem cum communi & indubitata sententia in eo dari quinque actus: scilicet spem, desperationem, timorem, audaciã & iram. 1. Pro quorum distincta explicatione aduertimus omnes istos actus versari circa bonum, vel malum, non simpliciter, sed vt ardua sunt, & difficilia: Aduertentia de obiecto horum actuum. etenim arduum & difficile est propriũ obiectum appetitus irascibilis, cuius opera, & ministerio remouentur impedimenta, & difficultates, quæ obstant, ne adipiscatur bonum, quod optat, vel ne propulsetur malum, quod fugit: quæ est Philosophia apud omnes indubitata, sicut indubitatum est horum actuum duos priores (spem. s. & desperationem) versari circa bonum arduum: tres verò posteriores (timorem, inquam, audaciam, & iram) versari circa malum, vt etiam est arduum, quod sæpè docet *D. Thom. 1.2.q.23.ar.2. & q.25.ar.3.* D. Thom. In explicandis his quinque actibus quatuor articulos excitabimus: Primus excitabitur de spe. Secundus de desperatione. Tertius de timore. Quartus & vltimus de audacia, & ira.

ARTICVLVS I.

Vtrùm in appetitu irascibili beato possit reperiri aliquis actus spei?

§. 1.

Nonnullis præmissis statuitur, quod in hac materia est indubitatum.

INter actus appetitus irascibilis primũ locum obtinet spes, vt docet *D. Thom.* 1. D. Thom. *1.2.q.25. art.3:* oblata enim aliqua re sub ratione boni ardui, si datur iudicium, quod illa obtineri potest, statim consurget spes habendi illam: vnde spes dicit motum in bonum arduũm, vt est superabile. Spes primũ locum obtinet.

2. Aduertimus deinde in appetitu sensitiuo

tiuo duplicem reperiri posse actum spei sensibilis: vnum naturalem, qui non potest tendere, nisi in naturale bonum naturalibus viribus cōmensuratum. Alterū suo modo supernaturalem, quo appetitus sensitiuus vel à Deo diuinitus eleuatur: vel ex redundantia partis intellectiuæ tendit in bona tûm naturalia, tûm supernaturalia, vt docet *D. Thom. 1.2.q.24. art.3. ad 1. & melius q. 30. art. 1. ad 1:* nam sicut ex redundantia spiritualis gaudij caro Sanctorum in via experitur sensibiles quasdam, mirasque in Deum exultationes, vt suprà diximus, & ex eadem redūdantia experitur sensibiles amores, & cōcupiscentias erga Deum, & bona spiritualia, atque supernaturalia; ita etiam ad eadem consequenda ex eadem redundantia erigitur spe quadam sensibili.

Duplex actus spei. D. Thom.

3. His ita præmissis in hoc §. 1. illud pro certissimo haberi debet in patria post corporum resurrectionē nec in volūtate dari posse actum spei circa beatitudinem animæ; nec in appetitu sensitiuo circa corporis beatitudinem: nam vt ait Paulus ad Romanos 8. *Quod videt quis, quid sperat?* spes enim est respectu boni non dûm habiti. Vide *D. Thomam 2.2.q.18. artic. 2. & 1.2.q.67. artic. 4. ad 3. cum Theologis in 3. dist. 26.*

Non datur spes circa beatitudinē animæ, aut corporis. Ad Rom. 8. D. Thom.

Quare in hac quæstione non inquirimus de actu spei circa propriam beatitudinem corporis, sed circa alia obiecta.

§. 2.
Refertur ratio dubitandi pro parte affirmante.

4. Quod in beatis dari possit aliquis actus spei circa alia obiecta à propria corporis beatitudine, aliquæ possunt dari rationes dubitandi. Prima ratio ex eo sumi potest; quia actus spei non videtur repugnare statui beatifico: nam animæ beatæ modo sperant corporis sui beatitudinem: cuius etiam spem habuit Christus Dominus in via, vt videtur docere *D. Thom. 3. p. q. 7. art. 4. in corp.*

Quæ faciūt pro parte affirmante. 1. ratio. D. Thom.

5. Secunda est; quia beati modò in patria sperant beatitudinē ijs, pro quibus orant, & quos esse prædestinatos sciunt; aliter enim pro illis non orarent: quæ spes in Christo Domino, & in beata Virgine, & in ijs, qui iam resuscitati in cœlo regnāt, potest esse sensibilis ex redundantia voluntatis resultans.

2. ratio.

Tertia ratio; quia quæstione præcedēti art. 3. constituimūs, non solùm beatos, qui iam corpore surrexerunt, sed etiam Christum Dominum plura desiderare, quæ non dûm sunt, idque non solùm appetitu intellectiuo; sed etiam sensitiuo: volunt enim, & efficaciter desiderant fieri plura, quę Deum efficaciter velle cognoscunt, verbi gratia, liberationem regnii famis: pestilentiæque cessationem, affluentiamq; bonorum temporalium aliquibus prouintijs futuram: & totius mundi renouationem: Christus etiam desiderat gloriam iudicis vniuersalis, quam in vltimo die iuditij est consequturus: desiderat quoque rerum omnium consummationem, vt regnum suum omnibus numeris perfectum, & consummatum Deo & Patri offerat. Quæ omnia non solùm appetitu intellectiuo appetuntur; sed etiam sensitiuo, vt loco citato demōstrauimus. Cum vero hoc bonum desideratum iudicetur possibile; ad hoc desiderium naturaliter sequitur spes: nam propter eam Sancti de medijs consiliantur, dûm Deū orant pro horum bonorum, siue consecutione, siue acceleratione. 6.

3. ratio.

§. 3.
Negatiua placet.

His tamen non obstantibus asserēda est sententia negatiua, quam asserit communis sententia Theologorum: *D. Thom. 1.2.q.67. art. 4. ad 3. vbi communiter Moderni, & 2.2.q.18. art. 3. vbi etiam scribentes: Caietanus 3. p. q. 7. art. 4. Durandus cum cæteris in 3. dist. 26. q. 3.* qui licet principaliter agant de appetitu intellectiuo, & respectu supernaturalis beatitudinis; fundamentum tamen de vtroque appetitu concludit, & de quolibet bono à beatis desiderato. 7.

Negatiua vera. D. Thom. Caiet. Durand.

Vnicùm huius assertionis fundamentum sumitur: quoniam obiectū spei propriè sumptæ est bonum arduum, & difficile, vt ex dictis patet. Iam verò respectu beati nullum bonum efficaciter desideratum potest habere rationē ardui, & difficilis: vel quia habet causam ineuitabilem suæ consecutionis, qualis est gloria animæ in ordine ad gloriam corporis futu- 8.

Fundamentum.

futuram, vt ait *D. Thom. in dicta q. 67. art. 4. ad 3. & 2. 2. q. 18. art. 2. ad 4*: vel quia bonum desideratum respectu beatitudinis animae est paruum ex *eodem D. Thom. & Caiet. locis citatis*, vel potius (& est ratio vniuersalior) quia vterque beati appetitus ex cõformitate cum diuino beneplacito omnipotenti habet quodammodò omnipotentiam, vt ex D. Anselmo supe riùs diximus; ratione cuius omnipotentiae nihil beato potest esse arduum, & difficile. Hoc igitur fundamento communis sententia cõcludit nullum actum spei, si propriè loquendum est, dari posse in beatis respectu boni futuri, quod desiderat. Quare talis expectatio est actus simplicis desiderij, qui ad appetitum concupiscibilem spectat, vt colliges ex *D. Thoma in dicta q. 67. art. 4. ad 3. & ex Caietan. Durando, & alijs citatis*, non est tamẽ negandum talem expectationem habere similitudinem cum spe, & dici posse spem: nam & spes appellatur à *D. Thoma 3. p. q. 7. art. 4. in corp.*

D. Thom. Caiet. D. Anselmus. D. Thom. Caiet. Durand.

§. 4.

Defenditur commune fundamentum contra nonnullos.

9. Defenditur commune fundamentum.

HÆc tamen doctrina licet à Theologis communiter approbata, nõ satisfacit *Suario in commentario ad dictum art. 4. §. Sed doctrina haec.* Ex quo duplex colligi potest dubitandi fundamentum. Primum est; quia magnam habet quaestionem; an ratio ardui, & non ardui, quae pendet ex causa extrinseca, vel ex statu perfecto efficiat in actibus appetitus specificam diuersitatem? Cum igitur a beatis desiderata ex sua natura habeant difficilem, & arduam consecutionem, quanuis rationes status beatifici, & omnipotentiae coniunctę amittant rationem ardui, & difficilis, non proinde desinunt esse propria, & per se obiecta verae, & proprię spei, vt à desiderio distinguitur. Ob quam rationem *eodem 1. tomo disp. 24. sect. 3. §. 4.* de spe affirmat in Christo viatore verum fuisse actum spei, tùm respectu gloriae corporis; tùm etiam respectu aliorum bonorũ sensibilium: quãuis enim haec bona à Christo desiderata ratione eximiae potentiae, quàm humanitas ex vnione hypostatica habebat, nõ censerentur difficilia: tamen quia viribus

1. ratio dubitandi ex Suario.

Suar.

naturalibus eius difficilia erant; proinde veram eorum habuit spem. Quin potius (vt ait) plurimorum malorum desperationem habuit.

10. 2. ratio ex eodem. Alterum dubitandi fundamentum sumit ex eo, quod illi actus expectandi, & desiderandi gloriam corporis, & aliorum beatitudinem sunt actus supernaturales, cum sint de obiecto supernaturali. Ergo ex hoc solo capite sunt difficiles, & ardui; etiamsi aliunde ardui non fingantur, s. propter improportionem, quam habẽt ad potentiam. Ex qua doctrina bene infertur in desiderio eorum bonorum manere verum & formale obiectum spei.

11. Ad 1. rationem. Non est tamen, cur commune Theologorum fundamentum non probemus. Nam quod attinet ad primum fundamẽtum dubitandi allatum à Suario; potest quidem esse quaestio; magna tamen nunquam erit; quia semper erit vera sententia, quae docet bonum arduum ita esse de ratione spei, vt cum primum, & quocũq; modo rationem ardui amittat; siue id fit ratione status, siue ex aliqua causa extrinseca, statim desinat esse obiectum spei: quia respectu sperantis bonum semper debet esse difficilis assecutionis: quae fuit sententia *D. Thom. 1. 2. q. 67. artic. 4. ad 3. & 2. 2. q. 18. art. 2. ad 4.* in quo à caeteris communiter recipitur. Quare in appetitu sensitiuo Christi circa bona efficaciter concupita nullus actus spei admittendus est; sicut nec admittendus est in voluntate eius: de quo plura dicere non est huius loci. D. Thom.

12. Ad 2. rationem. Ad secundum eiusdem Suarij fundamentum facilis est solutio: quia difficultas specificans spem se tenet ex parte obiecti, nimirum boni desiderati; non verò ex parte potentię desiderantis. Porrò difficultas orta ex supernaturalitate actus potiùs se habet ex parte potentiae, & in ordine ad eam.

§. 5.

Soluuntur argumenta posita §. 2.

13. Ad 1. principale. SOluenda sunt igitur, quae pro ratione dubitandi adduximus in 2. §. & ad primam rationem negandum est antecedens: quia ex dictis cõstat omnem actum spei repugnare statui beatifico: ad obiectionem verò de beatitudine corporis, quam beatae animae nunc expectant, &

& expectauit Christus, quandiù fuit viator, dicendum est illam expectationem non esse actum spei proprie loquendo, sed desideriũ concupiscentiæ pertinentis ad appetitum concupiscibilem. Quæ sententia in animabus quidem beatis fuit *D. Thom.* 1.2.q.67.art.4.ad 3.& 2.2.q.18. art.2.de Christo autem idem sensit D.Thom. 3.p.q.7.art.4.vbi de vtrisque idem affirmat Caietanus cum Durando, & communis in 3. dist.26.& admittit idem Suarius 1.tom.ad 3.p.disp.19.sect.1: tùm; quia nec est quid arduum, nec quid magnum: tùm etiam, quia habet causam ineuitabilem, vt diximus.

D. Thom. Caiet. Durand. Suar.

14. Ad 2. principale. Ad secundam rationem simili modo respondetur: expectatio enim beatitudinis, quam Sancti desiderant viatoribus, non est actus spei, vt docet *D. Thom. in dicta q.18.art.2.ad 3. communiter receptus.* ¶ De ratione tamen huius doctrinæ potest esse aliqua dubitatio sumpta ex eo, quod beatitudo aliorum potest esse obiectum spei, vt docet *D. Tho. receptus 2. 2. q. 17. art. 3*: vnde in via verè & propriè alijs beatitudinem speramus. Cur igitur in patria desiderium, & expectatio, qua Sancti beatitudinem alijs expectant, non erit actus spei?

D. Thom.

15. Non recipitur quorundam respõsio. Nec satis est, si respondeas obiectum proprium spei esse bonum proprium ab ipso sperante possidendum, vt asserit *D. Thom. 3.p.q.7.art.4.ad 3*: nam ex sententia eiusdem D.Tho.2.2.q.17.art.3. quanuis simpliciter & absolutè loquendo spes sit solius boni ad sperantem pertinentis: tamen etiam est boni aliorum, prout per amorem vnum sunt cum ipso sperante; vnde & proprium reputatur: ob quam rationem in via vera spe proximis nostris beatitudinem speramus, vt diximus cum eodem D.Thom. in dicta q.17.ar.3. Iam verò sicut in via per amorẽ proximi nobiscum vniuntur; ita magis per eundem amorem vniuntur in patria. Cur igitur illa patriæ expectatio non erit propriè, & verè spes? respondetur tamen *D.Thomã 2.2. in dicta q. 18. artic. 2. ad 3.* ideò illam beatorum expectationem ad spem non retulisse; quia cum vna & eadem spe in via & sibi, & alijs beatitudinem speraret, euacuata spe in patria respectu propriæ beatitudinis, necessario etiam euacuabitur, respectu beatitudinis aliorum: sicut

D. Thom.

amissa charitate, qua Deus diligitur; simul etiã amittitur charitas, qua diligitur proximus: non alia de causa, nisi quia vna & eadem charitate & Deus diligitur, & proximus.

16. Quæstio. Sed adhuc potest quis inquirere, cur euacuata spe Theologica, respectu propriæ beatitudinis, non manebit spes, quæ ad solam salutem proximorum terminetur? nam & ratio boni ardui, & suo modo proprij adhuc manet in patria; quatenus proximorum beatitudo ratione amoris debet propria censeri, & verè sit difficilis ipsis proximis: amissa enim charitate, quæ vna ad Deum, & proximum tendebat, adhuc potest manere verus, & proprius amor, licet alterius rationis, quo proximus ametur. Hanc difficultatem à Theologis intactam inuenio.

17. Responsio. D. Thom. Responderi tamen potest pro defendenda allata solutione, & ad mentem (vt puto) eiusdem *D. Thomæ in dicta q.17. ar. 3.* spem primò, & per se terminari ad bonum sperantis verè proprium; ex consequenti verò & indirectè ad bonum alienum, prout tamen per affectum, & vnionem amoris, tanquam proprium reputatur: cum vero, quę terminant motum indirectè, & per aliud, nequeant illum terminare sine eo, quod per se motum terminat; proinde beatitudo aliorum, quantumuis per amoris vnionem censeatur propria; non potest terminare spem, nisi coniuncta cum propria beatitudine, quæ per se & ratione sui est obiectum spei.

18. 1. corollar. Ex quo primò infertur nullam dari spem ad solam beatitudinem proximorũ terminatam; quia hæc spem terminat per aliud. Infertur secũdò euacuata spe theologica in patria circa propriam beatitudinem, simul etiam euacuari omnem spem circa beatitudinem proximorum: in quo spes distinguitur à charitate: licet enim charitas supernaturalis in suo per se obiecto simul vniat Deum & proximũ; charitas tamen in communi sumpta (vt scilicet abstrahit à supernaturali, & naturali) non necessariò Deum & proximum in suo per se obiecto coniungit; sed potest dari charitas naturalis, & acquisita per se & adæquatè terminata, vel ad Deum, vel ad proximum. Quare euacuata charitate supernaturali quoad Deum, non necessariò euacuatur omnis charitas quoad proximum:

ximũ: quia adhuc poteſt proximus amari amore alterius rationis, vt dixit *D. Th. in d. q. 18. art. 2. ad 3.* [D. Thom.] Porrò ſpes in communi ſumpta (abſtrahens. ſ. à ſupernaturali & naturali) in ſuo per ſe obiecto ſemper vnit bonum alienum cum bono abſolutè propriô; ita vt non poſsit terminari ad alienum bonũ, niſi quia terminatur ad propriũ: quare ſi ſemel euacuatur circa bonum ſimpliciter propriũ, neceſſario euacuabitur circa bonum propriũ per ſolam affectionẽ amoris, vt ex dictis patet.

19. Ad instantiam. Atque iſto modo ſolui videtur allata inſtantia. At tamen in hac doctrina illud Thomiſtis erit probandũ, quod ſine probatione ſumunt: ſ. ſpem primo & per ſe terminari ad bonũ ſperantis vere & realiter proprium: nam fortè bonum illud principaliter pertinet ad ſpem, non tamẽ primo & per ſe: nec oppoſitum cõcludit argumentum, quo vtitur D. Thomas in d. q. 17. ar. 3. Quare allatam difficultatem facillimè diſſoluemus, ſi dicamus ideò expectationem illam ad proximorum beatitudinem terminatam in patria verè & propriè non pertinere ad ſpem; quia ratio difficilis vt verè permaneat reſpectu viatoris: non tamen permanet reſpectu beatorum: iam verò nullum bonum, niſi ſperanti ſit arduum, poteſt terminare veram ſpem, vt in ſuperiorib⁹ oſtendimus.

20. Ad 3. princip. Ex quo fundamento etiam patet ſolutio ad 3. dubitandi rationem: quia bona illa, quæ beati deſiderant in patria, vel nullo modo ſunt propria, vel non ſunt ardua ipſis ſperantibus: ob quam rationem ad illorum deſiderium naturaliter non conſequitur ſpes.

§. 6.

A quanam virtute illa beatorum expectatio eliciatur?

21. Quæſtio noua. Opinio Caietani. SEd iam inſurgit non facilis difficultas, an actus expectationis, qui in beatis admittitur, ſit actus alicuius virtutis? & cuius? *Caiet. 3. p. q. 7. art. 4. §. Occurrit hic ſtatim dubium*, reſpondet ad nullum virtutis habitum pertinere: quia ad nullum, niſi ad habitum ſpei pertinere poteſt, & de facto in viatoribus ad ſolam ſpem pertinet: iam vero oſtendimus illã beatorum expectationem ad ſpem pertinere non poſſe. Caietanum ſequuntur omnes, ſi Suario credimus.

At tamẽ cum in beatis illa expectatio ſit actus moraliter bonus & honeſtus, nõ poteſt non pertinere ad aliquam virtutẽ: & cum in beatis ſit actus perfectus, ab aliqua virtute de facto elicietur, alioquin imperfectus eſſet. Quare hæc ſententia cõtra Caietanũ ſupponitur à *D. Tho. 2. 2. q. 18. art. 2. ad 3.* & à plerìſque alijs, & nouiſsimè probatur Suario in *commentarijs ad 3. p. q. 7. art. 4. §. Sed doctrina hæc.* Quo in loco alio etiam argumento idipſum cõfirmat: nam cum expectatio illa ſit ſupernaturalis (eſt enim de obiecto ſupernaturali) non poteſt non eſſe ab aliquo habitu infuſo: habitus enim infuſi non propter aliud ſunt neceſſarij, quam propter ſupernaturalitatem actus; ratione cuius erit potentiæ improportionatus, niſi per habitũ infuſum eleuetur, vt perfectè & naturali modo poſsit actum elicere. Quod profecto fundamentum ſatis eſt ſuffiriens, ſi ſermo ſit de expectatione beatitudinis, vel proximorum, vel proprij corporis, aliorumvẽ bonorum ſupernaturalium, quæ beati viatoribus deſiderant, & illis expectant. At verò, ſi ſermo ſit de expectatione bonorum temporalium, quæ ſciunt à Deo viatoribus fore concedenda, prior ratio eſt ſufficientiſsima. 22. Non recipitur. Suar.

Nec vis illius eluditur reſponſione Caietani, dùm ait, ad perfectionem actus, & ad ſuperandam ſupernaturalitatis difficultatem ſatis eſſe diſpoſitionẽ, & eleuationẽ, quæ fit per viſionẽ, & fruitionem beatificam: nam vt benè aduertit Suarius cõtra Caietanũ, diſpoſitio, quæ fit per viſionẽ, & fruitionẽ, nõ eſt diſpoſitio intrinſecè eleuans potentiã ad eliciendum omnem actũ intellectus, & voluntatis: vnde præter viſionẽ neceſſarius eſt habitus, à quo voluntas eleuetur ad amandũ Deũ: ſicut etiã præter amorẽ Dei, quo beatus optimè diſponitur ad amorem ſui & proximi, adhuc requiritur habitus, quo proximè eliciatur amor amicitiæ, quo beatus ſe & alios diligit. Quare licet ſola viſio, & fruitio fortè ſatis ſint, vt ille actus, quoad ſubſtantiam eliciatur, non tamen ſatis erunt, vt quoad modum eliciendi ſit perfectus: etenim ſine habitu potentiam eleuante actus perfectè non elicitur quia nec elicitur cum tanta intenſione, nec elicitur modo connaturali ipſi potentiæ. 23. Non recipitur ſolutio Caietani.

§. 1.

Ponuntur rationes dubitandi pro vtraque parte.

2. Argument. pro affirm. PRo vtraque parte est non parua ratio dubitandi, quæ vtrâque reddit difficilē. Nam pro affirmāte (quod sit in beatis futurus sit verus timor) adducitur illud Psal. 18: *Timor Dei sanctus permanens in sæculum sæculi*. Ex quo loco plerique colligunt esse de fide timorem Dei (qui dicitur filialis, & castus) esse in beatis permansurum. Vnde oppositum inter errores Petri Abbaylardi enumerat D. Bern. epist. 190. quos tanquam hæreticos damnauit Innocent. 3. in epist. quæ apud eundem Bernardum est 194.

1. ratio ex Psalm. 18.

3. 2. ex Apoc. 15. Pro eadem parte non parum facit illud Apocalypsis. 15: *Quis non timebit te Domine, & magnificabit nomen tuum?* quæ verba sunt beatorum in patria iam existentium.

4. 1. ratio pro negante ex 1. Prouerb. ¶ At pro parte negante facit illud Prouerb. 1. *Qui me audierit, absque terrore requiescet, & abundantia perfruetur, timore malorum sublato*. Quem locum Patres cō muniter interpetrantur de beatis.

5. 2. ratio. Deinde accedit hæc ratio: quia certum est in fide, in patria nullum malum esse futurum, nullamvè eminentis mali solicitudinem: at de intrinseca ratione timoris (iuxta commune Philosophorum placitum) est, quod sit de malu arduo, & futuro: ob quam rationem timor est cū solicitudine; & anxietate propter incertitudinem futuri mali: & semper est cum aliqua spe euadendi, vt docet *Aristoteles 2. Rhetoricorum c. 5.*

§. 2.

Referuntur varij modi dicendi.

6. Varij dicendi modi. HÆc sunt, quæ vtramque partem reddunt difficilē: vnde in explicatione huius quæstionis Theologi funtvarij: inter quos est D. Thomas: nam

Opinio D. Thom. etsi in eo semper persistit, quod timor seruilis, nec quoad modum, nec quoad substantiam manet in patria; manet tamen timor filialis; non tamen persistit in eadē sententia, an timor filialis quoad omnes suos actus maneat in patria: etenim negatiuè respondet 1. 2. q. 67. art. 4. ad 2. & de virtutib. q. 4. ar. 4. ad 2. vbi docet manere quidem quoad actū reuerētiæ erga Deū, non tamen quoad actum timendi separationem ab eo. Ac oppositum videtur docerē 2. 2. q. 19. ar. 11. dūm ais timorem filialem, vt dicit fugā huius mali, quod est Deo non subijci (quod idem est, quod à Deo separari) manere in beatis. Inter alios doctores inuenitur controuersia: quidam enim partem negantē videntur simpliciter probare, nimirum illi, qui volunt donum timoris (in quo timor filialis includitur) quoad actum non permanere in patria, quia nimirum in ea deest omnis materia mali futuri, sine qua nullus dari potest actus veri timoris, iuxta ea, quæ pro parte negāte dicta sunt. Hui⁹ opinionis videtur esse *Durand. in 3. dist. 34. q. 3.* Consentit Durand.

7. 1. opinio. Alij in opposita videntur esse sententia: admittunt enim in beatis verum & proprium actū timoris respectu mali: in qua sententia est *Suarius 1 tom. ad 3. p. disp. 20. sect. 1. & ante eum Medina ad 1. 2. q. 42. in fine commentarij*: & plerique autumant, hanc etiam fuisse mentem *Caiet. 3. p. q. 7. art. 5.* ¶ Et Suarius loco citato hanc sententiam duobus modis videtur explicare: vno modo vt ad perfectam rationem timoris satis sit, quod terminetur ad malum, quod secundum se est malum, & repugnans diuinæ excellentiæ, quanuis nō formidetur futurum, & in hoc sensu sententiam istam videtur probare ad finem primæ explicationis, vbi putat timorem reuerentiæ, quo beati in conspectu diuinæ eminētiæ ita se habēt, vt veluti nō audeant ad illā accedere, & formidēt diuinā excellentiā in aliquo vsurpare; fugiātq; inuestigare, vel cōprehendere illius mirabilia: & hunc affectū, & fugam habere rationem, & denominationem perfecti timoris: idque ex mente Patrū, Dionysij, inquā, & Chrysost. quos citat, & id colligit ex verbis Apocal. immediatē citatis. Suar. Medina. Caiet. Duplex sensus. 1. sensus.

8. 2. sensus. ¶ Altero modo eandē sententiā explicat: vt. s. vera ratio, & substātia timoris saluetur, si terminetur ad malum secundū se possibile: nunquā tamen futurū. Cum igitur quicūq; beatus cōsiderata Dei omnipotentia, vt cōiuncta determinationi diuinæ voluntatis ad nō infligendum malū, sit securissimus nec timeat aliquod malum, vt exequendū: tamen cōsiderata diuina omnipotentia secundū se, & vt potens est malū infligere potest timere, & de facto timet non solum malum culpæ ex amore charitatis; sed etiam malum pœnæ ex amore cōcupiscentiæ, vt patet ex

ex ijs, quæ scribit in tertia expositione: & in hac sententia persistit, vt patet ex resolutione quæstionis, & solutione argumenti ad finem sec. quo loco docet hunc timorem esse eiusdem rationis cum timore de malo futuro; quanuis non habeat omnem modum eius, & omnes effectus, qui imperfectionem important. Hanc putat esse mentem Caiet. loco citato. & eodem modo rem explicat Medina vbi suprà.

9. 3. opinio.

Non desunt, qui putent in patria quidem nullum futurum esse actum absolutum timoris; bene tamen cōditionatum, & inefficacem: quilibet enim beatus timeret sibi & malum pœnæ & culpæ, si illud esset in statu beatitudinis: ita docent quidam *Moderni ad 1. 2. q. 68. dū* inquirunt, an dona quoad actum in beatis sint permansura? Quæ fortè fuit mens *Capreoli in 3. dist. 34. q. vnica ad finem.* (Capreol.)

§ 3.

Præmissis nonnullis ponuntur quæ sunt indubitata, & explicatur status difficultatis.

10. 1. præmiss.

PRo resolutione huius difficultatis positis ijs. quæ sunt certa, explicabitur status cōtrouersiæ, si interim præmittamus cum *D. Tho. 2. 2. q. 19. ar. 2.* timorem à Theologis diuidi in humanū, qui dicitur mundanus, seruilem, filialem, & initialem. Mūdanus siue humanus est ille, quo quis à Deo recedit propter mala, quæ timet. Seruilis verò dicitur, quo quis timore pœnæ Deo subijcitur: filialis verò, si quis Deo timore culpæ subijciatur. Vterque duobus modis considerari potest: nam seruilis potest cōsiderari, vel secundum suam substantiam; vel sub ratione seruilitatis: secundum suam substātiam spectatur, cum expenditur præcisè prout ad pœnā terminatur, quæ est proprium, & per se obiectum illius, à quo sumit speciem: tunc verò sub ratione seruilitatis expenditur, cū ad pœnam terminatur, tanquam ad malum principaliter intentum, ratione cuius Deo obtemperat, aliàs nō obtemperaturus, si nullū adesset tale malū: quæ ratio est accidentaria huic timori, quatenus ad pœnam terminatur: potest enim hæc pœna adhuc in Deum, tanquam in vltimum finem referri: ita vt illa sit ratio motiua accedendi ad Deum.

(D. Thom. — Diuisio timoris. — Seruilis duobus modis spectatur.)

11. Similiter & filialis.

Timor filialis, qui per se ad malum culpæ terminatur, duobus etiam modis potest spectari: vno modo prout à charitate imperfecta inchoatur. Altero modo prout charitate perfecta perficitur. Priori modo dicitur timor initialis, competitque statui incipientium. Posteriori vero modo simpliciter appellatur amor filialis, & castus, qualis inuenitur in ijs, qui in charitate profecerunt. Hæc omnia latiùs explicantur à *D. Thom. 2. 2. dicta q. 19. per totam.* (D. Thom.)

12. Explicatur tradita doctrina.

Quæ omnia intelliguntur de timore theologicè considerato, quatenus per ipsum vel conuertimur ad Deum, vel ab eo auertimur. Nam si timor philosophicè consideretur, solum habet terminari ad malū sub ratione mali, siue illud sit corruptiuum naturæ, siue solum contristatiuum, ideò quia aliquo externo bono priuat absque vlla naturæ corruptione. Est autem timor, si propriè loquamur, de malo, quod non subiacet nostræ potestati, sed prouenit à causa extrinseca: vnde fit vt timor principaliter sit de malo pœnæ, quod ex eo habet arduitatem, quod nostræ non subiacet voluntati. Vnde malum culpæ: propriè loquendo, non est obiectum timoris: tùm; quia non ab omnibus concipitur vt malum, sed potiùs vt bonum; ob quam rationem iniustus non timet malum iniustitiæ, vt ait Aristoteles *in secundo Rhetor. cap. 5*: tùm etiā, quia culpa cum nostræ subiaceat voluntati, propriè non habet rationem ardui: vnde propriè non timetur, nisi sub ea ratione, quatenus timetur causa exterior inclinans ad peccandum; & ad hunc sensum Theologi docent malum culpæ esse obiectum timoris.

13. Nō erit ibi timor mundanus.

¶ His ita præmissis statuenda sunt, quę in hac disputatione nullam habent controuersiam. Et primum extra omnem controuersiam est, nullum timorem humanum, siue mundanum futurum esse in beatis; nam talis timor, cum faciat à Deo recedere, semper est malus, vt docet Diuus Thomas in dicta q. 19. artic. 2. & 3. Beati autem immobiliter adhærent Deo.

14. Nec seruilis sub ratione seruilis.

Deinde illud est certissimum in beatis nullum futurum esse timorem seruilem sub ratione seruilitatis; id est quatenus terminatur ad pœnam vltimatè, tanqua princi-

principale malum: nam iſte timor, cum
contrarius ſit charitati, eſt malus: beati
enim omnia operantur ex charitate, &
propter Deum, quem enixè diligunt,
D. Thom. vide *D. Thom. in d. q. 19. art. 2. & 4.*
Nec erit initialis. Tertiò, Res eſt certiſsima in beatis non
eſſe futurum timorē initialem; nō quod
ille malus ſit (eſt enim ſecundum ſubſtā-
tiam idem cum timore filiali, qui eſt ti-
mor ſanctus, & caſtus, vt docet *D. Thom.*
D. Thom. *in d. q. 19. art. 8.*) ſed quod ſit ex charitate
imperfecta, eamque ſupponat; ob quam
rationem pertinet ad ſtatum incipientiū,
vt idem D. Thomas docet *in dicto art.* 8.
Iam verò charitas patriæ eſt perfecta, &
conſummata, iuxta illud Pauli: *Cum ve-
nerit, quod perfectum eſt, euacuabitur, quod
ex parte eſt.* Agit autem de perfectione
beatitudinis.

Quarto loco inter omnes pro comper-
15. Non erit timor ingerens ſolicitudinem. to habetur in patria nullum futurum eſſe
timorem, qui pro vitando malo, quod
timetur, ingerat ſolicitudinem, & anxie-
tatem, vt inter alios bene aduertit *Medi-*
Medina. *na 1. 2. q. 42. in vltimo dubio.* Quod docuit
August. *Auguſtinus 14. de Ciuitate Dei cap. 9.* dùm
timorem, quem in beatis admittit, appel-
lat ſecurum, ſublata omni cauendi mali
ſolicitudine, & cura: certitudo enim de
æternitate beatitudinis beatos illos red-
dit ſecuros, ne aliquando malum aliquod
incurrant: vnde omnem ſolicitudinem
pro cauendo malo excludit; quia ſolici-
tudo, & anxietas per ſe prouenit ex in-
certitudine mali, quod timetur: & ob id
timor facit conſiliatiuos ex *Ariſtotele 2.*
Arist. D. Thom. *Rhetor. cap. 5. & D. Thom. 1. 2. q. 44. art. 2.*
Beati igitur charitatis trāquillitate cauēt
omne malum, vt docet Auguſtinus loco
citato.

16. In quo ſit difficultas. ¶ Tota igitur difficultas huius quæſtio-
nis poſita eſt in timore filiali, qui ad ma-
lum culpæ terminatur, & in timore ſer-
uili, qui, prout ad pœnam terminatur,
bonus eſt ſecundum ſuam ſubſtantiam,
vt ſuprà diximus: de vtroque enim ti-
more, an in beatis maneat, quoad actum
timendi, eſt inter Theologos controuer-
ſia: nam D. Thom. negat manere in illis
timorem pœnæ: affirmat tamen Suarius,
vt vidimus. Timorem etiam filialem,
Opinio D. Thom. quoad actum timendi in beatis non ma-
nere probat *D. Thom. 1. 2. quæſt. 67. artic.
4. ad ſecundum, & in quæſt. de virtutibus
quæſt. 4. art. 4. ad 2.* Oppoſitum tamen
docent Medina, & Suarius, vt vidimus, Alia opinio Medinæ, & Suarij.
& in ea ſententia videtur eſſe D. *Thomas
2. 2. quæſt. 19. art. 11.* Huius controuer-
ſiæ ſolutio dependet ex reſolutione ſe-
quentis difficultatis, quare illam prius
explicabimus in ſequenti §. 4. Deinde in
§. 5. cum ſequentibus veram reſolutionē
difficultatis principalis explicabimus.

§. 4.

*Pro vera reſolutione explicatur, in quo po-
ſita ſit propria ratio timoris.*

PRo vnico, & firmiſsimo futuræ re-
ſolutionis fundamento, ſtatuendū 17. In quo poſita ſit vera ratio timoris.
eſt eſſentiam timoris, prout ab odio
mali, & fuga illius diſtinguitur, ſaluari
non poſſe, niſi terminetur ad malum, vel
certò, vel ſaltem ex exiſtimatione futu-
rum. Quare ſi malum aliquod concipia-
tur, vt nunquam futurum; quantumuis
concipiatur ſub ratione mali, & ſub ra-
tione repugnantis diuinę voluntati; imò
etiam ſub ratione poſsibilis, nullum ve-
rum & proprium timorem cauſabit.

Hæc doctrina primò confirmatur cō-
muni Philoſophorum conſenſu, qui ſim- 18. 1. confirm.
plicites docent timorem per ſe termina-
ri ad malum, vt futurum: quæ fuit ſen-
tentia Platonis in primo de legibus, &
omnium antiquorum Philoſophorum,
qui paſsiones animi ad bonum & malum
terminatas vnanimo conſenſu diſtinxe-
runt per differentias præſentis, & futuri.
Quæ etiam eſt peripatetica doctrina *Ari-
ſtotelis in 2. Ethicorum multis in locis, &* Arist.
expreſsiùs in 2. Rhetoric. cap. 5. de quo vi- Conimb.
dendus eſt *Curſus Conimbricenſis in libr.
Ethicorum diſput. 6. quæſt. 5. artic. 1. & 2.
eodem modo idem docuit D. Thomas 1. 2. q.* D. Thom.
*25. art. 4. & quæſt. 41. art. 1. & 2. quæſt 42.
artic. 2. quæſt. 43. artic. 1. & 2. 2. quæſt. 19.
ferè per omnes articulos, & 3. parte quæſt.
15. art. 7. & ſimiliter alijs in locis:* cōſentiunt
omnes Philoſophi, & Theologi, quos lō-
gum eſſet numerare, facit quod ſcribit
Caietanus 3. parte q. 7. artic. 6. ad primum, Caiet.
dùm docet malum ex authore, tùm de-
mum timeri, cum author mali præpara-
tus eſt ad illius executionem: de qua re
inferiùs nonnihil dicemus: nec adhuc ali-
quem, inueni, qui oppoſitum doceat, ſi
Medinam, & Suarium excipias.

19. 2. confirm. Secundò id ipsum confirmatur; quoniam timor vt ab odio, & fuga mali distinguitur, pertinetque ad appetitum irascibilem, per se & essentialiter terminatur ad malum, vt est arduum, quæ est constans omnium doctrina. Cum igitur ratio ardui & difficilis in malo, quod timetur, posita sit in ratione victoriæ, quam malum, vt exequendum, habet supra timentem, ne facilè euitetur, vt patet ex

D. Thom. *Diuo Thoma* 1.2.q.23.*art*.1.*&* 2.*&* *q*.41. *art*.1.2.*&* 3. necessario infertur timorem per se terminari in malum, prout existimatur realiter futurum & exequendum: sola enim mali possibilitas nudè concepta nullam in malo ponit arduitatem, & difficultatem in ordine ad illius fugam, & deuitationem, & per consequens nulla ratione potest per se pertinere ad appetitum irascibilem.

20. 3. confirm. Tertiò accedit; quoniam spes, & timor contrariantur ex parte obiecti; quia spes ad bonum tendit, timor verò ad malum; ex *D.Thom*.1.2.q.23.*art*.2. At spes non

D. Thom. datur de bono nunquam futuro, quantũuis existimetur possibile, vt omnes admittunt: nam quod est impossibile, siue simpliciter, siue ex determinatione diuinæ voluntatis, sperari non potest: spes enim supra amorem, & desiderium boni superaddit conatum quendam, motum, & tendentiam, ad illius boni assecutionẽ. Ergo nec timor dari poterit de malo, quod vt nunquam futurum concipitur; quantumuis existimetur esse possibile: nam supra odium, & fugam illius mali superaddit suppressionem animi ob insuperabilem illius mali euentum; & similiter conatum, vt euitetur, si datur spes euadendi: ob quam rationem facit consiliatiuum ipsum timentem ex Aristotele in d.cap.5. secundi Rhetor.

21. 4. confirm. Arist. Quartò addimus sententiam *Aristotelis in d. cap*. 5. dùm ait, quæ valde longè sunt, non timeri: quod experientia etiam docet: homines enim ideò de morte non curant; quia eam, vt adhuc longè distantem concipiunt. Si verò huius rei per se causam inquiras; nullam aliam reddit *D.*

D. Thom. *Thom*.1.2.q.42.*art*.2. nisi quia propter futuritionis distantiam, & elongationem euentus, hæc mala imaginamur, vt non futura; quantũuis ea esse non solùm possibilia, sed certò euentura sciamus: nam vt Aristoteles ibidem ait, quæ remouent futuri mali phantasiam, & existimationem, excludunt etiam timorem; quem tamen non excluderent, si sola possibilitas esset ad verum timorem incutiendũ.

Postremò confirmatur hæc sententia, quia expressè probatur à D. Tho. vt ex plerisque suæ doctrinæ locis euidenter deducemus: nam 1.2.q.67. *artic*.4. *ad* 2. ideò timorem pœnæ à beatis excludit; quia (vt ait) *nulla possibilitas ad pœnam remanet in patria*: quę verba non debent intelligi de possibilitate absolute sumpta, sed de sola possibilitate secundum legem ordinariam ex libera diuinæ voluntatis determinatione, secundum quam nullum malum futurum est in patria. Igitur ex mente D.Thom. timor per se specificatur per malum, non vt simpliciter possibile; sed vt simpliciter futurum, saltem timentis ex existimatione. Idem colliges ex D.*Thom*.2.2.q.19.*art*.11. vbi expresse affirmat *in patria timorem pœnæ simpliciter excludi per securitatem æternæ beatitudinis, quæ enim malum pœnæ à beatis relegat*. Iam verò securitas illa non excludit possibilitatem pœnæ, sed solam futuram illius executionem. Ergo si securitas beatitudinis excludit omnem rationẽ timoris pœnæ. Igitur timorem per se specificat, non possibilitas mali, sed illius futuritio, saltem existimata. Et vt alios D.Thomæ locos omittamus, idem colliges *ex* 1.2. *q*.42. *art*.2. dûm ex eo, quod *Aristoteles* 2. *Rhetor. cap*. 5. docet timorem prouenire ex phantasia futuri mali, infert id, quod remouet futuri mali phãtasiam, simul etiam remouere timorem. Quæ consequentia non valeret, si ad timorem satis esset possibilitas mali sublata eius futuritione.

22. Vltima confirmatio. D. Thom. D. Thom. D. Thom. Arist.

Cõcludendum est igitur veram timoris rationem, & substantiã, prout ab odio & fuga mali distinguitur, saluari non posse, si malum solum concipiatur, vt possibile; nunquam tamen futurum. 23. Conclusio.

¶ Ex hac verissima resolutione primo loco infertur falsam esse & veræ Philosophiæ repugnantem sententiam Medinæ, & Suarij, dùm putant substantiam veri, & perfecti timoris saluari posse cum sola possibilitate mali, sublata illius futuritione. Nec illis fauent D.*Thom*.2. 2. *q*. 19.*art*.11.*&* *Caiet*.3.*p*. *q*.7. *art*.5. dùm ad ratio- 24. 1. corol. contra opinionem Medinæ. Non fauet S. Thom.

rationem timoris filialis solam mali possibilitatē omni exclusa futuritione admittunt; quoniā magūt de timore filiali, qui verè, & propriè nō est timor, sed simplex quædam fuga, & abominatio separationis à Deo, ad quam satis est mali possibilitas sine futuritione, vt dicemus in solutione argumentorū. Nec etiam fauet Medinæ historia duorum coniugum, qui ad focū collucuti quidnā ipsis foret, si vnicū filium amitterent, quem sanum, & saluum habebant, miserabiliter lamentati sunt: quia respondemus illam tristitiam non ex timore mali possibilis fuisse, sed ex mortis præsentia, quā vis imaginationis illis præsentem faciebat ob vehementiam amoris.

25. Corollarium contra Suarij opinionem Suarij. Secundo ex eadem resulutione infertur, falsam esse, & reijciendam priorem Suarij explicationem, dum putat rationē veri, & perfecti timoris saluari si terminetur ad malum, præcise vt in se est malum, & diuinæ excellentiæ repugnans, etiam si non formidetur futurum. Quæ sententia præter ea, quæ adduximus, inde etiam conuincitur; quia ex ea sequitur verum timorem dari in Deo, quod nemo admiserit. Sequelam inde deducemus; quoniam Deus verè, & propriè odit malum secundum se, & sub ratione mali, & sub ea ratione illud auersatur, vt constat ex sacris literis, & idem Suarius fatetur.

Solutio. ¶ Si verò ad mentem illius respondeas, Deum quidem malum, vt malum est, simplici quodam odio auersari; non tamen illud fugere, vt naturæ suæ possibile, quod requiritur ad veram rationem timoris: si inquam, ita respondeas; instabo nō

Impugnatur. esse de ratione fugæ, quæ ad odium consequitur, vt quis fugiat malum, sibi & suæ naturæ secundum se possibile: nam sicut malum odio habemus, & nobis & amicis; ita illud, tam nobis, quàm amicis fugimus, vt constat: quamuis igitur sit de ratione fugæ respicere realem affecutionē mali, saltem vt possibilem, vt iam diximus; & in hoc à simplici odio distinguatur; non est tamen de ratione illius fugere malum sibi, & suæ propriæ naturæ simpliciter possibile, cum malum etiam amicis possibile fugiamus. Ex quo infertur non omne malum fugæ Deo repugnare; sed eam tantum, quæ proprium malū respicit; quia nullum malū est Deo possibile. Quare sicut Deus simplici odio 26. odit malum secundum se consideratum, & prout repugnat diuinæ bonitati, & excellentiæ; ita auersatur, & fugit, fuga respiciente realem illius executionē, non respectu sui, sed respectu creaturarū, vellet enim nullum dari malū culpæ, in suis creaturis; idque non alia ratione, nisi quia malum culpæ secundum se est malum repugnās diuinæ bonitati, quam vellet omnibus cōmunicari. Si ergo ad rationem veri, & proprij timoris satis est ratio mali sumpta secundū se; vtique daretur in Deo verus timor, sicut etiā datur verum odiū, quæ fuit sequela. His addimus veram, & receptam Philosophiam actus appetitus cōcupiscibilis ab actibus irascibilis in hoc essentialiter distinguere; quia illi terminantur ad bonum, & malum absolutè sub ratione boni, & mali: hi verò non absolutè, sed sub ratione ardui, vt constat ex *D. Thom.* 1. 2. q. 23. art. 1. & ex *Conimbricens. in lib. Ethic. disp.* 6. q 1. & 5. Cum igitur timor propriè sumptus ad appetitum irascibilem pertineat, & non ad concupiscibilem: vtique ratio mali secundum se, & absolutè sumpta non poterit timorē specificare; sed odium, & fugam dūtaxat, quę ad concupiscibilem spectant. Et hæc pro fundamēto futurę resulutionis dicta sint.

Alia confirmatio.

D. Thom. Conimbr.

§. 5.

Demonstratur in Patria nullum futurum esse timorem, aut intellectiuum, aut sensitiuum.

His præmissis pro parte negante (quā veriorē putamus) hāc statuimus conclusionē. *In beatis nullus futurus est actus veri timoris, aut sensibilis, aut intelligibilis.* Hæc cōclusio ex prę iacto fūdamento euidenter demōstratur: quoniā de substantia, & essentiali ratione timoris est, quod terminetur ad aliquod malum futurum, saltem existimatione: Sed in Patria nullū malū est futurū vt est de fide, & de hac veritate beati sunt certissimi: sciunt enim nihil se mali vnquā passuros fore. Ergo beati in Patria nullum habebūt, aut habere poterunt verum timorem.

Conclusio pro parte negante.

Quo syllogismo similem conclusionē 27. deducit Aristoteles: 2. Rhetor. cap. 5. ita scribens: *Cum igitur metus cum expectatione fit patiendi aliquid, quod perdere valeat perspi-*

Aristot.

perspicuum, neminem eorum esse in metu, qui nihil se mali passuras arbitrantur: nec quenquam ea timere, quæ se non passurum putat: nec eos timere, à quibus nihil mali expectant: nec eo tempore formidare, cum nihil mali futurum existimant. Necesse est igitur eos esse in metu, qui se aliquid mali passuras existimant; & qui quæ passuri sunt. & quo tempore cogitant. Quæ verba clariora sunt, quã explicatione indigeant. Nec dici potest Aristotelem agere de timore cum extrinsecis circunstantijs, & accidentarijs: nam cum hanc conclusionem inferat ex vera definitione timoris; eam vtique intelligit de timore secundum veram illius substantiam, & rationem: hæc enim vt iam ostẽdimus, vere, & essentialiter posita est in expectatione mali futuri.

§. 6.

Nullum esse timorem pœnæ.

29. Non erit timor pœnæ. QVæ sane demonstratio non solũ ostendit in Patria nullum futurũ esse actum timoris pœnæ: qui ad timorem seruilem pertinet; sed nec futurum esse actum timoris culpæ, qui ad timorem castum, & filialem spectat, & quidẽ quod ibi nullus futurus sit actus timoris seruilis ad pœnam terminatus, etiam sublata omni seruilitate, inde etiam potest ostendi: quia timor seruilis, quatenus est ratio aliquid operãdi, duplicem habet statum: vel enim est initium sapientiæ, & dilectionis disponens ad expulsionem peccati (iuxta illud Psalmi 110. *Initium sapientiæ timor Domini*: & illud Ecclesiast. 1. *Timor Domini initium dilectionis*, illud etiam Ecclesiast. 1. *Timor Domini expellit peccatum*, vel prout est cum charitate cõiunctus, & ab ea imperatus; quatenus. sc. is, qui est in charitate, ex timore pœnæ mouetur ad operandum ex amore iustitiæ: iustus enim ex timore pœnæ mouetur ad operandum ex amore iustitiæ: iustus enim ex pœnæ timore sæpe excitatur ad amandum Deum. At secundum neutrum statum potest dari in Patria. Non quidem secundum priorem statum: tùm; quia beati nihil nisi ex amore Dei operari possunt: tùm etiam; quia ille actus timoris, licet secundum substantiam bonus sit; est tamẽ imperfectus supponens priuationem charitatis: vnde nec in via datur simul cum ea. Sed illa introducta expellitur, vt ait Augustin. tract. 9. ad 1. Ioannis ad illa verba: *Timor nõ est in charitate*, vbi ita ait: *Timor cum sit initiũ sapientiæ, quasi locum præparat charitati: cũ autem cœperit charitas habitare, pellitur timor, qui ei præparauit locum*: est enim iste timor supponens peccatum, quod expellit, & illud expellendo, disponit hominẽ ad charitatem, & eum habilitat: ob quam rationem appellatur dispositio extra disponens, vt ait: D. *Thom. 2. 2. q. 19. artic. 7.* Ob eandem rationẽ dicitur initium primum sapientiæ, & dilectionis Dei: quia nimirum ita primam charitatem introducit, vt ea introducta expellatur: etenim homo iustificatus iam amplius non mouetur, vel ad expellendum peccatum (cum illud iam non habeat) vel ad operandum solũ ex timore pœnæ, sed ex amore iustitiæ. Vnde Augustinus loco citato comparat setæ, quæ introducit linum, cum aliquid suitur. Seta enim ita introducit linum, vt nisi exeat, linum non introducatur. Quandiù igitur permanet talis timor, non datur homini iustificatio, quia nõdum datur charitatis introductio; charitas autem iam non timet, vt peccatum deserat; sed vt ex dilectione operetur.

Margin: Psal. 110. — Ecclesiast. 1. — Eccles. 1. — 30. Ostenditur primum. — August. — D. Thom.

31. Ostenditur 2. Nec etiam in Patria potest permanere timor iste secundum statum posteriorem: quia talis timor licet cum charitate imperfecta simul permaneat (pertinet enim ad timorem initialem) non tamen permanere potest cũ charitate perfecta: *Hæc enim foras mittit timorem*, vt dicitur 1. Ioannes 4: & ibidem dicitur, *Charitas pœnam non habet*, quod de charitate perfecta est intelligẽdum: perfectus enim iam nõ excitatur ad opera iustitiæ ex timore pœnæ, sed ex amore iustitiæ, vt docet Diuus *Thom. 2. 2. q. 19. art. 8. in corp. & ad secundum, ibidem Caieta. cum cæteris.* ¶ Si igitur ex doctrina Ioannis, & Patrum perfecta charitas in via omnino excludit timorem pœnæ; vtique eum etiam excludet charitas consummata Patriæ.

Margin: 1. Ioan. 4. — D. Thom.

32. Solutio ex Suario. At inquit *Suarius ind. disp. 20. sect. 2. ad finem*, ex dictis óptimè concludi, non ita manere hũc timorem in Patria, vt propter illũ, beati fugiant culpam, aut aliquid honeste operentur: id enim aliquo modo seruile esset: ex quo non infertur hũc affectum non habere locum in beatis; cũ

sit

Explicatur magis. sit consentaneus proprio amori ordinato, & supernaturali. Quæ solutio melius intelligetur, si cum Caietan. 2. 2. q. 19. art. 8. ad 2. aduertas, timorem pœnæ dupliciter spectari posse. vno modo vt absolutè terminatur ad pœnam, vt contrariam bono proprio timentis: altero modo prout est ratio operandi; quatenus. s. timens ex pœnæ timore mouetur ad benè agendū.

33. Potest igitur quis pro Suario dicere, quæ adducta sunt includere quidem in Patria non dari timorem posteriori modo spectatum: quia non datur, vt beatis sit ratio operandi: nec enim beati propter timorem pœnæ, aut fugient culpam, aut aliquid operabuntur: non tamen concludere timorem pœnæ non esse futurum in beatis. si priori modo spectetur: nam talis timor (vt ait Suarius) est cōsentaneus proprio amori concupiscentiæ supernaturali, qui in beatis permanet, & nullam habet deordinationem, siue imperfectio nem. Accedit etiā; quia actus ille ex sententia Caietani simul stare potest cū charitate perfecta viæ: nam crescente charitate timor iste decrescit, vt habet cōmu-

D. Thom. nis Theologorum, de quo D. *Thom.* 2. 2. *q.* 19. *art.* 10. Cur igitur non manebit in Patria? etenim charitas Patriæ eadem numero est cum charitate viæ, solo statu differens; quia scilicet in Patria, ideo quia inamissibilis est, consummata est.

34. Non recipitur solutio. Solutio ista forte placebit, ei qui nō satis considerate rē expenderit: mihi tamē placere non potest: quin potius puto eā pugnantia continere, dū admittit in beatis timorem consideratum priori modo; non verò posteriori: quam pugnantiam facile perspicies, si cum D. Thom. & cōmuni Theologorum (de qua in superioribus egimus) supponas beatos in Patria nihil libere operari, quod à charitate non imperetur, & quod actu non referatur in

Omnia in beatis à charitate imperantur. Deum. Si igitur beati habent timorē pœnæ ad pœnam absolutè terminatum; vtique talem timorem charitas referet in Deum: in Deum autem referri non potest, nisi ipse sit ratio, & motiuum talis relationis; ita vt beatos ob timorem pœnæ excitetur ad diligendum Deum. Implicat igitur dari in beatis timorē pœnæ, qui simul non sit ratio, & motiuum excitans ipsum beatum ad operandum. Cū igitur timor pœnæ, vt ratio mouens, ex mente etiam Suarij non admittatur in beatis, vtique nec admitti debet, vt absolutè terminatus ad pœnam; quia talis absoluta terminatio statui beatifico repugnat: quia beati ex efficacia dilectionis Dei nihil operari possunt, nisi in Deū referatur; & quicquid in Deum non refertur, censetur inordinatum, & minus decens beatificum statum.

35. De timore pœnæ in priori sensu. Nec his obstat Caietani sententia, quatenus cum charitate perfecta viæ admittit timorem pœnæ priori modo consideratum. Ad hoc enim respondemus primo Caietani sententiam, vt in via admittatur, non proinde admittendam esse in Patria; quod idem Caiet. insinuauit, dum de sola via egit: est enim dispar vtrobique ratio: quia in Patria beati nihil operari possunt, nisi cū actuali relatione ad Deum; quod non necessario seruatur in via, quantuncūq; charitas sit perfecta, vt supponimus,

1. Solutio. Quare admittimus in via posse aliquē per actum timoris absolutè ferri in pœnam, vt est proprio bono contrariam absque vlla actuali relatione in Deum: quod tamen in Patria non est admittendum.

36. 2. Solutio. Respōdetur secūdo Caiet. sententiam fortè nec in via esse admittendam: nam fundamentum, quo vtitur, in eum retorquetur: etenim doctrina cōmunis, quod crescente charitate, minuitur timor pœnæ, non est intelligenda de charitate perfecta, sed de inchoata: cui illud est argumento; quoniā timor pœnæ adhuc etiā

Explicatio communis Theol. gia. sensum dicitur initium sapientiæ, & dilectionis; quia introducit ad charitatē perfectam, vt ait D. Thom. in dicta q. 19. art. 8. ad 5. Quare acquisita charitate perfecta, omnis timor pœnæ excluditur. Deinde crescēte charitate ideo diminuitur timor pœnæ, quoniam qui in charitate crescit, minus mouetur ad agendum ex timore pœnæ: vnde timorem habet adiunctum sub ratione motiui: quem timorem sola charitas inchoata admittit; excludit verò perfecta, teste D. Thom. & Caiet.

37. 3. Solutio. Postremo; quia timor absolutè terminatus in pœnam cum sit moraliter bonus, erit in Deum referibilis. Si igitur simul est cū charitate perfecta, potest per eā in Deū referri; & subinde habere rationem motiui, & sub ratione pœnæ charitatem ipsam perfectam excitare ad agēdum ex amore iustitiæ: quod Caietan, & alij negant. Ex his in eam adducor sententiam,

vt timor pęnæ, etiam prout absolutè in pęnam terminatur, simul esse nequeat cũ charitare perfecta.

38. Confirmatur supperior resolutio

Ex qua resolutione magis confirmatur impugnatio datæ solutionis, & veritas conclusionis principalis, quam statuimus scilicet *in Patria nullum futurum esse timorem pænæ quocumque modo, & in quocumq; statu consideretur.* Quę cooclusio de timore pęnę, vt est ratio motiua operandi, ab omnibus recipitur, etiam à Suario, vt vidimus, absolutè verò sūpta est cōmunior iotet Theologor; quam, præter eos, quos pro sententia negante citauimus, probarunt *D. Thom. 1. 2. q. 67. artic. 4. ad 2. & de virtutibus q. 4. art. 4. ad 2, & 2. 2. q. 19. art. 11. & Medin. 1. 2. q 42. ad finem Commenti, Caietan. 2: 2. q. 19. art. 8. ad 2. D. Thom. Durand. in 3. dist. 34. q. 3. num. 5. & q. 6. num.* 4. videtur esse sententia *Augustin. tracta. 9. in t. Ioan. & lib. 14. de Ciuitate Dei c. 9.* dum omnem timorem à Patria relegat, quem charitas forar excludit: charitas autem non solum excludit omnem timorē mundanum sibi contrarium. & proinde malum; sed etiam similem, prout est bonus; siue ille sit charitatis initium, siue cũ illa in timore initiali coniunctus, vt apud eum est videre.

D. Thom. Caietan. Medina. Durand. Agust.

§. 7.

Nullum futurum esse timorem culpæ.

39. Non erit timor culpæ

QVod verò in Patria nullus etiam futurus sit timor culpæ, aut separationis à Deo spectans ad timorem castum & filialem, si de verò timore sit sermo satis euidenter demōstrat ratio generalis superius adducta: nam beati certi sunt, & securi quod nullum vnquã peccatum admittent: ob quod fundamentum nostram sententiam expresse probauit *D. Thom. 1. 2. & de virtutibus in locis citatis, nec oppositum voluit 2. 2. q. 19. art.* 11. vt inferius videbimus eandem sentẽtiam probauit *Durand. vbi supra: eandem mihi probat August. in dicto cap. 9. disputãs enim,* an in Patria maneat timor castus; & sub dubio colligens partem affirmantem ex verbis Psalmi, *Timor Domini sanctus permanet in sæculum sæculi;* tãdem magis inclinat quod amor ille, ideo dicitur in sæculũ sæculi permanere; quia semper permanet Deus, ad quem ille timor perducit; quasi insinuans actum timoris casti, quo culpa timetur, & separatio à Deo, non manere in beatis. Polita autem hac resolutione simpliciter cōcludit nullum timorem in illis permansurũ.

D. Thom. Durand. Confirmatur ex Augustio.

Quam sententiam ego puto esse verissimam; quam præter allatam demonstrationem multis possumus confirmare. Primo ex cōmuni doctrina Theologorum; malum culpæ per se quidem non esse obiectum timoris, sed propter occasiones & circunstantias adiunctas, quæ causã timeodi habent ab extrinseco: cum enim culpa sit voluntaria, & nostræ subiaceat potestati, non est malum arduum, si per se consideretur; bene tamen si consideretur ratione propriæ infirmitatis, & aliarũ circustantiarum, quæ ad peccatum ita inducunt, vt difficile sit illud vitari; *De quo latè D. Thom. 1. 2. q. 42. art. 3. vbi Medina q. 2. & Theologi in 3. dist. 34. vbi Durand. q. 4.* quod adeo verum est, vt ex sententia D. Thom. occasiones illæ potius dicantur timeri, quã culpa. At in beatis nulla adest circunstantia, quę ad peccandum inducat, nulla propria infirmitas, nulla denique peccandi occasio, quæ propriè timeri possit. Ergo nullus in beatis dabitur verus timor culpæ. 40. Placet hæc sententia. 1. Cōfirm. *D. Thom. Medina.*

Deinde confirmari potest: ex doctrina *Caietan. 2. 2. q. 19. art. 8. & 10.* timorē castum, & filialem, quatenus terminatur ad separationem à Deo per culpam, vt futuram, & possibilē, eo plus diminui, quo charitas plus augetur, & crescit: quanuis enĩ crescente charitate magis æstimetur, & apretietur malũ culpæ, & separationis à Deo; & ob hanc rationem appetitus magis fugiat, & abominetur malum illud: timor tamen illius mali ex illius possibilitate nascens magis decrescit, & diminuitur: quia nimirum iudicatur minus possibile quoad executionem, & futuritionem, ex cuius existimatione iosurgit timor. Ex qua verissima doctrina ab omnibus recepta, etiam ab August. in dicto tract. 9. nō solùm infertur charitatem eo esse magis perfectã, quo minorem includit timorem executionis possibilis; & è contrariò eo imperfectiorem, quò cum maiori timore coniuncta est: sed etiam infertur charitatem tandiù esse imperfectam, quandiù aliquem timorem in se includit: nisi enim ex timore incluso imperfectionē aliquã sumeret; profectò nō eo redderetur perfectior 41. 2. Cōfirm. ex Caietan.

fectior, quo magis à timore soluitur, ac veluti defęcatur: cũ vero negandum non sit charitatem Patriæ esse perfectissimã sublata omni imperfectione; Profecto concedendum est, eam in Patria esse liberam ab omni timore culpæ.

41. Obiectio. Si vero dicas fieri nõ posse, vt charitas, etiam in Patria, ab illa imperfectione omnino liberetur; quia mali pussibilitas, auferri non potest, quæ satis est ad timorẽ, Responsio. respondebo satis esse hoc absurdum, vt aduersariorum opinio improbabilis censeatur: nam si cætera beatitudinis bona in Patria sũt ab omni imperfectione libera; qui fieri potest, vt sola charitas, quæ omnib' illis antecellit, sit imperfecta? Quod si hoc absurdum non est admittendum, sed concedendum in Patria omnem timoris fæcem a charitate casto ve timore auferri; statuendum est necessariò timorem ex natura sua terminari ad malum secundum futuram executionem posibile, & hanc crescẽte charitate ideo diminui; quia diminuitur possibilitas futuræ executionis; & per consequens vbi nulla possibilitas futuræ executionis permanet, nullũ permanere verum timorem, etiam filialem. Cum igitur in Patria charitas sit consummata, quia facta est inamisibilis; vtique charitas Patriæ erit libera ab omni prorsus timore, etiam filiali; cum iam ab ea sublata sit omnis possibilitas futuræ executionis: nam licet maneat absolutè possibilitas exequendi; nulla tamen manet possibilitas, quod executio sit futura: licet enim Deus absolutè loquendo potuisset malum illud inferre; posita tamẽ determinatione diuinæ voluntatis de nõ inferendo illo malo, nulla manet possibilitas futuræ executionis, quæ est veri timoris obiectum.

43. 3. Argum. Tertio possumus ad hominẽ argumentari contra Medinam, qui à beatis omnẽ timorem pœnæ nobiscum excludit: nam si sola absoluta possibilitas culpæ satis est, vt in Patria maneat verus eius timor; cũ eadem possibilitas absoluta maneat ad malum pœnæ, cur non etiam manebit verus timor pœnæ? quare melius quoad hoc Theologizauit Suarius, qui vtrumque timorem admisit ratione possibilitatis absolutæ vtriusque mali.

44. Solutio ex Medina. Huic tamen difficultati ocurrit Medina in fine præcitati Cõmentarij inquiens diuersam esse rationem inter malum pœnæ, & culpæ: tum; quia malum pœnæ nõ decet illum statum: tùm secundo; quia timor pœnæ oritur ex amore proprio: beati autem si timent, propter amorem Dei timent. At neutra solutio difficultatem tollit: non prima; quia malum culpæ magis dedecet statum beatificum. Nec secunda; quoniam etiã si timor pœnæ oriatur ex amore proprio, & ex eo immediatè eliciatur; tamen sublata seruilitate potest simul stare cũ charitate, & ab ea imperari; cur igitur talis timor benè ordinatus non erit in Patria, si in ea manet proprium, & per se illius obiectum? Et hæc satis sint pro confirmatione nostræ sententiæ. Non recipitur.

§. Octauus, & vltimus.

His omnibus, quæ resoluimus maximè videntur obstare argumenta, quæ pro parte affirmante adduximus §. 1: sed ex ijs, quæ de dono timoris latius dicenda sunt in libro 5. facilè intelliges illa, quę adducuntur in contrariũ, intelligenda esse de actu timoris largè, & impropriè sumpti, qualis est actus, tùm doni timoris; tũ timoris filialis: nec enim hi timores habent veram; & propriã rationem timoris, vt in citato loco latius ostẽdemus. 45. Ad fundamentum ad uersariorum.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm in appetitu irascibili maneant actus aut audaciæ, aut iræ?

Actum audaciæ in beatis non futurum, res est sine vlla controuersia: cum enim aggrediatur pericula ardua propter vitandum malum iminẽs, quod existimatur futurum, vt patet ex *D. Thom.* 1. 2. q. 23. artic. 2. & 45. artic. 1. & est recepta omnium sententia: in Patria autem nullum imineat malum, quod à beatis vitandum sit, ne veniat, nullum etiam detur periculum subeundũ ad cuitandum malum; necessariò infertur nullum in beatis futurum esse actum audaciæ, quod fatetur *D. Thom.* 1. 2. q. 67. art. 1. supponit enim actus iste imperfectionem status, nimirum quod ille sit malis & periculis expositus, cum tamen status gloriæ ab omnibus malis, & periculis sit segregatus. 46. De audacia. D. Thom. D. Thom.

Quid

Quid de Ira.

2. De Ira. ¶ Idē dicendū est de ira, cuius actus propter imperfectionem, quam includit, nō potest esse in beatis: etenim teste Aristo. 2. Rhet. cap. 2. Ira est libido cum dolore speratæ punitionis, & vindictæ: vnde per se includit, tùm dolorem, siue tristitiam; tùm etiam appetitum vindictæ, & punitionis; causatur enim ex malo iam existē- D. Thom. te, vt passim docet *D. Thom. 1. 2. q. 46. ar. 1. & 3. p. q. 15. art. 9.* Ex quo malo, & tristitia exardescit animus, tùm vt à se malū depellat: tùm vt de eo vindictā sumat ab authore illius. Cum igitur necvllum futurum sit malum, quod depellatur; nec vlla tristitia, vt iam ostendimus; nulla etiā in Patria poterit esse ira propriè sumpta.

Quod si in sacris literis, vel apud Patres ira tribuatur beatis (vt tribuit Agno Dei Apoc. 6. Apocalypsis 6.) id est intelligendum de ira metaphoricè sumpta, vt omnes exponunt.

QVÆSTIO XVII.

De quibusdam actibus, qui ad appetitum sensitiuum pertinent.

ANtequam dicamus de habitibus appetitus sensitiui, operæpretium erit nonnulla dicere de quibusdam actibus, qui ad appetitum sensitiuum reducūtur; nimirū de admiratione, risu, & fletu: tres igitur erunt huius quæstionis articuli. Primus; vtrùm in beatis dari debeat admiratio? Secūdus; an in illis futurus sit risus? Tertius; an aliquis fletus futurus sit in eis?

ARTICVLVS I.

An in beatis dari debeat admiratio?

§. 1.

Ad quam potentiam admiratio pertineat?

1. De admiratione. VT res ista clarius explicetur, inquirendum prius erit, ad quam nam potentiam admiratio pertineat: an pertineat ad appetitum? an verò ad intellectum potentiamque cognoscitiuam, qualis est cogitatiua? Est enim de hoc nonnulla controuersia.

Quod pertineat ad appetitum, tam in- 2. Quod dicat tellectiuum, quàm sensitiuum, satis docet pertinere ad appetitum. *D. Thom. 3. p. q. 15. art. 9.* vbi admirationē inter actus appetitus posuit: quin potius admirationem formaliter consistere, vel D. Thom. in affectu desiderij, vel in affectu timoris, satis explicat *1. 2. quæstio. 32. artic. 8. & q. 41. art. 4. & de veritate q. 26. art. 4. ad 7:* nam in primo loco expressè ait admirationem esse desiderium sciendi: in secundo autem & tertio eam enumerat inter species timoris; denique affirmat admirationem esse actum appetitus, à duobus explicatis non distinctum: quem in hoc plures sequūtur, inter quos est *Suarius 1. tom. ad* Suarius. *3. p. q. 15. art. 9. in Commentario art. in fine: quam opinionem non reijcit Cursus Conimbricens. 3. de Anima cap. 13. q. 1. art. 5. in fine.* Conimbr.

Oppositam tamen sententiam, (quod 3. Quod pertineat ad intellectum. scilicet admiratio non pertineat ad appetitum, vel intellectiuum, vel sensitiuum, sed ad intellectū atque cogitatiuam) plures amplectuntur; & hanc sententiā esse probabiliorem putat *idem Cursus Conim-* Conimbr. *bric. loco citato*, vbi non solùm docet admirationem nō pertinere ad appetitum: sed etiam addit, si ad appetitum etiam pertineat; eam non pertinere ad sensitiuū, sed solum ad intellectiuum. ¶ In quo tamē Non recipitur. nō est audiendus: nā cū causa admirationis nō solùm detur in intellectu; sed etiā in cogitatiua (etenim sicut intellectus potest aliquid nouum concipere, quod sit inusitatum; ita etiam cogitatiua circa effectus sensibiles) vtique in vtroque appetitu, intellectiuo scilicet, & sensitiuo, dabitur admiratio.

Vera resolutio sit admirationē ad ap- 4. Vera resolutio. petitum potius pertinere; non dari tamē sine actu intellectus, quo causa admirationis appetitui præsentetur. Porrò ex parte intellectus non datur vnicus actus, sed plures: quia primum occurrit obiectum causans admirationē: deinde cognoscitur ratio causa vè admirationis: tertio consequitur fictio quædam mentis, siue cogitationis: 1. fixa quædam, & intensa consideratio, siue cogitatio talis rei, cum suspēsione animi, vt optimè annotarunt Conimbric. loco citato, & satis est de mente *D. Thom. 1. 2. q. 41. art. 4. ad 5.* dum ait, qui admiratur, primū quidem suspensum tātisper fieri, quasi sententiæ defectum, &

errorem

errorem timeat; & tandem causam indagare: nam ex admiratione ortum habuit Philosophia ex Aristot. 1. Metaph. cap. 1. Et in hac animi suspensione atq; fixione ex parte intellectus admiratio formaliter consistit, vt idē Conimb. aduerterūt.

5. De causa admirationis. Quamuis autē hæc mentis fixio vnius semper sit rationis; tamen duo priores actus non semper ita se habent: nam res, quæ admirationem causat interdum potest esse bona, & interdum mala, vt aduertit *D. Thom. 1. 2. q. 41. artic. 4. ad 2.* Ratio autem, & causa admirandi non semper est eadem: nam: vt ait August. Epistol. 102. *Causa admirationis sunt, cum vel ratio cuiusque rei latet: vel eadem res vsitata nō est, ideo, quia vel singularis, vel rara est.* Augustinus igitur duplicem admirationis causam assignat: nimirum, vel ignorationem causæ rei, quæ nos in admiratione tenet; vel nouitatem ipsius; quia nimirum rara est & insolita. Ob priorē causam Philosophi à principio naturales rerum effectus admirati sunt; eorum enim causas ignorauerunt, & hæc admiratio fuit philosophādi initium: Nos etiam modo admiramur supernaturales effectus; quia nimirū illorū causa, & ratio nostram intelligendi facultatem excedit. Ob posteriorem verò admiramur ea, quæ, licet naturaliter contingunt; tamen vel raro contingunt; vel nouo quodā, & insolito modo; & ob id, si qui in aliqua perfectione, vel roboris, vel sciētiæ, vel etiā sanctitatis notabiliter excedunt, sunt nobis in admiratione.

6. Ab his cæteræ reducuntur. Ad has igitur duas causas cæteræ ōnes reuocantur: nā quādo causa naturalē nostrā facultatem excedit (vt cōtingit in miraculis) licet intelligamus causam illius miraculi esse Deū, modum tamē quo fit, ignoramus: quare vnicā, & non duplicem admirationis causam tetigit D. Tho. 1. 2. q. 33, art. 8. quando verò ex incōprehensibilitate alicuius excellentiæ insurgit admiratio, ad eandem etiam causam reduci potest, vt dicemus.

7. Quomodo sit eiusdem rationis. Ex dictis inferes ex parte quidem intellectus admirationē alterius esse rationis; non tamen ex parte appetitus: primū patet; quoniam, etsi admirationis obiectum, similiter etiā ratio, & causa illius nō semper est eiusdem rationis, vt ex dictis patet; tamen ipsa mentis fixio, & suspensio eandē sēper rationem habet. Secū dum autē facilè colliges ex his, quæ in citatis locis docet D. Tho. & aduertit Suarius vbi supra: nam si res, quæ in admiratione est, bona est, admiratio ex parte appetitus, vel est desideriū sciendi causam, vel cōplacētia causans laudationē. Si autē est incōmoda, & malum aliquod inferēs; tunc admiratio formaliter cōsistit in quodam timore, qui ex diuersitate causæ, & circunstantiarum eius appellatur, vel admiratio simpliciter, vel stupor, vel agonia vt colliges ex D. Tho. 1. 2. q. 41. ar. 4. quę latius explicare, non est huius loci.

§. 2.

Ponitur resolutio quæstionis.

His ita præmissis ad propositā quæstionē dicendū est primo certissimū esse nullam in beatis dari admirationē, quæ ex malo aliquo, & incōmodo ortum habeat. Probatur: tū; quia in Patria, nec vllum potest dari malum; nec vllus verus timor, vt iam ostēdimus. Iam verò admiratio orta ex malo ad aliquam speciem timoris pertinet. 8. Resolutio. 1. Assertio.

Deinde certissmū est nullam futuram esse in beatis admirationem circa aliquē naturalem effectum: nā cum beati omniū rerum naturalium perfectam habeant sciē entiam; omnium effectuum causas perfectè cognoscunt. 9. 2. Assertio.

Tertio certissimum est dari in beatis verā, & propriam admirationem, diuinæ excellentiæ. & perfectionis. Conclusio est *D. Gregor. 17. Moralium cap. 15. in principio:* explicans enim illa verba Iob. 26. *Columnæ cæli contremiscunt, & pauent ad nutū eius:* hæc scribit verba: *Ipsæ quoque virtutes cælestium, quæ hunc sine cessatione conspiciunt, in ipsa sua contemplatione contremiscunt: sed idem tremor, ne eisdem pœnalis sit, non timoris est, sed admirationis.* Videntes igitur beatæ mentes incomprehensibilitatē diuinæ excellentiæ, supendunt mētes, ac refugiunt iudicium ferre, & altius diuinam maiestatem perscrutari: quod etiam colliges ex *D. Dionysio cap. 13. de cœlesti Hierarchia*, & ex Chrysost. in cap. 6. Isaiæ, dum visionem ibi relatā explicant. Causa verò huius admirationis, quāuis ad vtrāq; ab Aug. explicatā reuocari potest; potius tamē reuocabitur ad priorem: quāuis enim admiratio illa ex ignorantia pro 10. 3. Assertio. D. Grego. Iob, 26. D. Diony. Chrysost.

prię non procedat; procedit tamē ex imperfectione scietiæ creatæ, quæ cū sit ordinis inferioris, diuinā excellentiā cōprehendere nō valet. deficiēs igitur in illius contemplatione admiratur, & suspenditur: quæ suspensio in voluntate causat nō quidem desiderium comprehendendi (quia id est impossibile) sed complacentiam quandam, & desiderium laudandi diuinam maiestatem.

11. 4. Assūpsū. Quarto loco nō dubito in die Iudicij, & post illum futuram esse in beatis admirationem, etiam sensibilem; quia pleraq; videbunt noua, & insolita, quæ erunt admirationi: videbunt enim miraculosam omnium corporum resurrectionem: corporum beatorum insolitam pulchritudinem, & mostruosam damnatorum difformitatem: videbunt gloriam Christi venientis atque sedentis; videbunt denique cœlorum perfectiones; quæ omnia, tanquam noua, & insolita non poterunt non admirari, etiam sensibiliter. Quin potius cum in Patria in perpetuum futuræ sint multorum mirabiliū illuminationes; cur non dabuntur in beatis admirationes, etiam sensibiles?

ARTICVLVS II.

Vtrùm in beatis post resurrectionem dandus sit risus?

1. De risu. NOn erit à nostra disputatione alienum aliquid dicere de risu, & fletu: quoniam etsi risus formaliter consistit in quadam oris, & faciei deductione; quod pertinet ad potentiam loco motiuam: fletus verò in lachrymarum ex oculis effusione: quia tamen risus ad explicandum gaudium; fletus verò ad tristitiam significandā est institutus; vterq; ad appetitum sensitiuum aliquo modo spectat.

2. Non est dādus. D.Gregor. De risu ex sacris literis nihil habemus; at illum non esse futurum in Patria expressis verbis docuit *Diuus Gregorius lib. 8. Moralium c. 31.* ad illa verba Iob. cap. 8. *Donec impleatur os suum risu*, ita ait; agens de statu Patriæ: *Non autem tunc risus erit corporis: sed risus cordis: risus enim nunc corporis de lacinia dissolutionis; nam risus cordis tunc de lætitia nascetur securitatis.* Quibus verbis, & risum denegat beatis, & causam huius negationis assignat: *risus*, inquit) *corporis*, *de lacinia dissolutionis* est: quia ea, quæ risum mouent, sunt res leues, & ludicræ, habentes argutiam quandam, & concinnitatem ad aliud, *vt ex Fra Fracastorio in libro de Sympath capi. 25. docent Conimbricens. 3. de Anima cap. 13. quæstio. prima, articulo sexto*, & ob id senes, & viri graues ac Philosophi non facile rident: & plerique de Christo Domino scribunt, quod nunquam riserit. Fracastu.

ARTIVLVS III.

An futurus sit actus fluendi.

QVod in Patria nullus futurus sit fletus, res est de Fide certa Isaiæ 25. *Auferet enim Dominus lachrymam ab omni facie.* Apocalypsis 7. *Et abstergit omnem lachrymam ab oculis eorum.* Et cap. 21. scribitur: *Mors vltra non erit, nec luctus*: nulla enim ibi erit tristitia, nullus dolor, qui luctum causet. Et quia hæc de fide sunt certa, satis sit hæc dixisse. 1. Non est fletus.

QVÆSTIO XVIII.

De qualitate actuum appetitus sensitiui.

SVperest duo inquisere de actibus appetitus sensitiui: vnum est; an omnes actus illius in beatis futuri sint voluntarij? alterum est; an in illis habituri sint veram rationem passionis?

ARTICVLVS I.

An omnes actus appetitus sensitiui futuri sint voluntarij in beatis?

CVm appetitus sensitiuus in homine sit rationalis secūdum participationem, potest dirigi, & non dirigi à ratione; quia potest rationem præuenire; & potest eam non præuenire: sed ab illa moueri. Porrò à ratione moueri potest duobus modis: vno positiuè; quādo s. à ratione cum positiuo, & perfecto voluntatis consensu mouetur: altero modo permissiuè; vt quando præcedente rationis aduertentia voluntas permittit appetitum operari, quæ illi sunt propria: qui operan- 1. An futuri sint voluntarij.

Suarius operandi modus ex sententia *Suarij primi tom. ad. 3. p. disp. 34. sect. 1. §. Sed quares* potuit esse in Christo, & probabiliter in eo fuit: cuius portio superior sæpius permisit inferiori operari quæ illius erant propria. Inquirimus igitur; an appetitus sensitiuus beati eos actus, quos in Patria habebit, semper habiturus sit à voluntate voluntarie imperatos; non quidem permissiuo, sed positiuo consensu: supponimus enim appetitum in beatis non posse rationem præuenire, sed necessario ab ea semper præueniri, vt inferius dicemus *in quæst. 19. in qua de fomite dispu tabimus.*

2. Ratio dubitandi pro negante. Ratio autem dubitandi sumi potest ex sententia, quam immediate ex Suario retulimus: nec enim iste modus operandi fuit necessarius in Christo: sed satis illi fuit, vt præeunte rationis aduertentia portio superior permitteret inferiorem operari, quæ illius erant propria. Ex quo infertur hunc operandi modum ex sua ratione nullam imperfectionem includere; licet minus sit perfectus quam ille prior.

3. Alia ratio. Accedit; quia non videtur vnde deducatur necessitas operandi priori modo, vt scilicet appetitus sensitiuus semper moueatur in beatis a positiuo voluntatis consensu: neq; enim hæc necessitas necessario deducitur ex perfecto, & absoluto dominio, quod anima beata habet in corpus gloriosum: quia licet hoc dominium inferat, appetitum ita subijci animæ, vt ab ea semper, & in omnibus præueniatur; non tamen videtur necessarium inferre eum debere semper præueniri à consensu positiuo, quasi voluntas semper debeat positiuè velle, quod vult appetitus.

4. 3. Ratio. Denique; cum hoc ad experiendam voluntatis libertatem spectet; non videtur beatis denegandus talis operandi modus: quamuis prior, tanquam perfectior, futurus sit ordinarius.

5. Ratio pro parte affirmante. Pro altera parte illud vehementer vrget; quia beatus omnia debet operari propter Deum, in ordine ad Deum: ex hoc enim habet suam impeccabilitatem: iam verò omnis operatio propter Deum positiuum habere videtur consensum.

Tu rem consideratius expende.

ARTICVLVS II.

An actus appetitus in beatis habituri sint vtram rationem passionis.

EX dictis constat in beatis futuros esse affectus, & actus appetitus sensitiui; qui in nobis verè, & propriè dicuntur passiones. Inquiri igitur potest; an in beatis similiter dici possint, & debeant passiones? Et pro parte negatiua facit; quoniam *Diuus Hieronymus Matthæi 5. & 26. ad illa verba capit tristari & in Epist. 22. ad Eustochium* de custodienda virginitate refugit admittere in Christo nomen passionis simpliciter dictum. Ergo nec etiam simpliciter admittendum est in beatis. 1. An actus illi sint passiones.

¶ Pro affirmante tamen parte facit sententia opposita, quæ affirmat præcitatos affectus in Christo verè, & propriè fuisse passiones: nam, & Concilia, & Patres, & Theologi simpliciter docent in Christo fuisse passiones appetitus sensitiui, vt videre est apud *Suarium in dicta disp. 34. sect. 1. §. vltimo.* Cur igitur in beatis nō dicentur passiones? 2. Pro affirmante.

Respondendum tamen est negatiuè; *Hos scilicet affectus in beatis non habere rationem passionis, nec simpliciter dici posse passiones*: non propter fundamentum Diui Hieron. quia, scilicet nomē passionis simpliciter dictum in malam partem vsurpatur, vt dicat effrænem quandam, & inordinatam concupiscentiam: nam licet hoc nomen in malam partem aliquando sumatur; non tamen semper: vnde præcitati actus appetitus sensitiui nō ob eam rationem dicti sunt passiones, quod præueniant rationem, & sint inordinati; sed ob eam solùm, quia fiunt cum aliqua nō naturali mutatione corporis: hæc enim est diffinitio passionis quæ à Philosophis traditur, vt patet ex *Conimbric. in Ethicis disp. 6. q. 3. articu. 1. de quo D. Thom. 1. 2. q. 22. & de veritate quæst. 26. art. 3.* & passim alibi. Cū igitur in corpore glorioso ratione suæ incorruptibilitatis non possit dari noua alteratio, mutatioque realis; ne dū mutatio non naturalis, vt libro quinto dicemus; actus appetitus sensitiui in beatis non habebunt rationem passionis proprijssimè sumptæ, quæ ex dispositione secundum naturam perducit ad eam, quæ secundum naturam non est. Quin imò 3. Negatio vera. Non recipitur ratio. D. Thom. Conimbr. 4.

nec dici possunt passiones propriè sumptæ; prout,scilicet passio propriè sumpta importat receptionem alicuius rei cum abiectione alterius, tanquam contrarij: quia nec talis corruptio datur in corpore glorioso: bene tamen dici possunt passiones lato modo; prout passio solum importat receptionem alicuius rei abstrahendo, quod per eam aliquid abijciatur, vel non abijciatur: quia appetitus beati vere, & realiter recipit suos actus, cũ sint immanentes.

5. Dispar ratio in Christo & in beatis.

5. Nec est eadem ratio de beatis, & de Christo viatore: quia corpus Christi viatoris; cum adhuc esset passibile, capax erat passionis strictissimè sumptæ cuius modo iam non est capax, cum sit gloriosum.

6. Non est de ratione passionis fieri cũ alteratione.

Suarius.

6. Ex quibus inferes non esse de ratione affectuum appetitus sensitiui, quatenus illius sunt, quod fiant cum aliqua reali passione, alteratione ve corporis, vt benè annotauit *Suarius secundo tomo. disput. 47. sect. 6. §. 4. igitur*: fient tamen cum aliqua locali motione, vel spirituum vitaliũ, vel sanguinis, aliorum ve humorũ: quia hæc localis mutatio, cum sine alteratione possit fieri, non repugnat corpori glorioso, vt idem Suarius aduertit, & nos superius diximus.

QVÆSTIO XIX.

De habitibus appetitus sensitiui.

IN superioribus diximus de actibus appetitus sensitiui, & explicauimus qui nam illorum maneāt in Patria? consequenter agendum est de habitibus eiusdem appetitus; & inquirendum; an habitus, & virtutes appetitus sensitiui maneant in Patria? Pro cuius difficultatis explicatione duos articulos in hac quæstione excitabimus.

Primus inquiret; an in appetitu sensitiuo dentur aliqui habitus, tam naturales, quam infusi?

Secundus directè inquiret; an illi habitus in resurrectione sint beatis restituendi?

ARTICVLVS I.

An in appetitu sensitiuo dentur aliqui habitus?

1. An in appetitu dentur habitus.

HÆc quæstio non potest non præmitti ante quæstionem sequentem: cum enim in sequenti articulo inquirere debeamus; an beatis resurgentibus redituri sint habitus appetitus sensitiui; necessario supponimus in eo dari habitus. Oportet igitur expendere huius suppositionis veritatem,

2. Affirmatio vera.

Ad quæstionem igitur affirmatiuè respondendum est: nam licet non parua sit controuersia inter Theologos; an virtutes morales in appetitu sensitiuo subiectentur; an verò in sola voluntate? (his partem affirmantem cum D. Thom. illis negantem cum Scoto defendentibus) omnes tamen conueniunt vtrumque appetitum, concupiscibilem, scilicet, & irascibilem. esse subiectum habitus boni, & mali, quibus appetitus sensitiuus benè, vel male circa proprias passiones disponatur: Vnde qui negantem partem probant, admittunt habitus in vtroque appetitu, quã uis negent eos habere perfectam rationẽ virtutis: quæ fuit sententia *D. Bonauen. in 3. dist. 33. artic. 1. quæst. 3. & Richard. ibidem art. 1. quæst. 1. quam sequutus est Scotus in eodem loco cum suis omnibus. Eandem probarunt Nominales, s. Ochamus in 3. quæst. 10. & 11. & quodlib. 2. quæst. 16. Gabriel. in 3. dist. 33. q. 1. & dist. 23. q. 1. Almain. in suis Moralibus tractat. 3. cap. 6. Buridan. 1. Ethic. q. vltima, & fuit Henric. quodlib. 4. q.* 22. quam sententiam plerique ex recentioribus putant esse probabiliorem.

D. Bonau. Richard. Scotus. Ocham. Gabriel. Almain. Buridan. Henricus.

3. 1. Ampliatur.

Imò eam ampliant, vt velint in appetitu sensitiuo generari posse habitos adiuuantes vsum earum virtutũ moralium, quæ omnium consensu in sola voluntate subiectantur: quales sunt iustitia, religio, & cætera, quæ non circa moderandas passiones, sed in ordine ad aliũ se habent: potest enim appetitus assuescere actibus amãdi, desiderandi, & sperandi bonum alterius, & timendi malum, & gaudendi cũ ab altero possidetur bonũ. Quin potius appetitus sensitiuus aliquo modo excercetur, & vi consuetudinis disponitur ad actus, qui versantur circa Deum, s. ad dolendum de peccatis; ad gaudendum de rebus diuinis & cæt. Cur igitur ex hac assuetudine, & exercitio non relinquetur habitus in appetitu sensitiuo?

4. 2. Ampliatur.

Ampliatur secundo; vt appetitus sensitiuus capax sit habituum, & virtutum mora-

Medina. moralium infusarum, vt patet Ex *Medina* 1. 2. q. 63. *art.* 3. *in vltimo dubio*, quæ sententia licet aliquibus non placeat; probanda tamen est illis, qui cum D.Thom. putant virtutes morales recipi in appetitu sensitiuo.

5. Quicquid tamen sit de veritate harum opinionum; ad nostrum institutum satis est omni consensu admittendos esse aliquos habitus in appetitu sensitiuo. Vnde merito inquirimus; an habitus atque virtutes, quæ dantur in sensitiuo appetitu, sint in Patria restituendi?

ARTICVLVS II.

Vtrùm habitus appetitus sensitiui sint beatis restituendi?

§. 1.

Referuntur variæ sententiæ.

1. Variæ sententiæ. 1. Opinio negat. DE hac quæstione varias inuenio sententias. Prima est simpliciter negatiua, quę pluribus placuit; qui simpliciter negāt habitus vtriusque appetitus sensitiui futuros esse in Patria post resurrectionem, siue illi acquisiti sint, siue infusi: quæ sententia satis videtur placere *Durand. in* 3. *dist.* 33. *q.* 4. vbi admittit quidem habitus virtutum moralium, qui in voluntate insunt, mansuros esse in beatis; non tamen illos, qui sunt in appetitu sensitiuo. Hæc opinio nonnullis rationibus confirmatur. Durand.

2. 1. Ratio. Prima sumitur ex eo quod Philosophi antiqui in beatitudine naturali, quā post mortem agnoscebant, nullas virtutes morales admittebant. Ergo nec agnoscerent aliquos habitus in appetitu sensitiuo. Cōsequentia videtur nota. Antecedens verò ꝓbatur testimonio Ciceronis in suo Hortensio, vbi antiquorum Philosophorum placitā hanc probat opinionem.

3. Confirmat. Confirmatur; quoniam ex sententia Arist. 10. Ethic. c. 8. ridiculum est in Angelis ponere virtutes morales: at post resurrectionem beati erunt sicut Angeli, vt habetur Matthæi 22.

4. 2. Ratio. Secunda ratio ex eo sumitur; quia in Patria non dabuntur actus illarum virtutum, & habituum moralium, qui sunt in appetitu sensitiuo. Ergo nec dabuntur illorum habitus: cōsequentia videtur nota: quia habitus operatiuus ex sua natura est propter actum; cum ad illum, tanquā ad finem ordinetur: alioquin in Patria esset otiosus. Antecedens verò probatur: tùm; quia habitus siue virtutes, quæ sunt in appetitu sensitiuo, versantur circa proprias passiones, tanquam circa obiecta: in Patria verò non erunt passiones, quæ regulentur: tum secundo; quia fortitudo versatur circa pericula, moderando timorem, & audaciam: temperantia circa concupiscentiam ciborum, venereorum, & similiū: at in Patria nō erunt cōcupiscentiæ, nec timores, nec audaciæ: tùm tertio; quia *D.Gregor.* 6. *Moralium: capit.* 29. *ante finem*: affirmat opera vitæ actiuæ transire cum corpore: ea igitur non erunt futura in beatitudine cœlesti, quod etiam affirmat August. in sermone de assumptione Domini. D.Greg.

5. 3. Ratio. Tertia ratio inde deducitur, quod appetitus sensitiuus corrumpitur per mortē; & ex cōsequenti cum eo corrumpentur omnes habitus, & virtutes in eo existentes; non est igitur quod restituātur: quibus si addas eundem numero habitum corruptum nec per diuinam potentiā restitui posse, vt plerique volunt; nulla ratione dici potest habitus appetitus sensitiui in Patria permanere.

6. Opinio affirmans. ¶ Alij sententiam ex diametro oppositam amplectuntur, simpliciter affirmantes in Patria futuras esse omnes virtutes morales; nō solùm quoad habitum; sed etiā quo ad aliquē earum actum: quæ sententia inter Theologos est cōmunior: quam probat *D.Thom.* 1. 2. *q* 67. *artic.* 1. *& satis videtur placuisse Aug* 14. *de Ciuitate Dei* c. 9. Cū verò ex virtutibus moralibus plures sint in appetitu sensitiuo, vt in 1. art. cōstituimus, benè infertur appetitui sensitiuo beatorū restituendos esse habitus virtutum moralium. D. Thom. August.

7. Media opinio variat. Inter vtramque istam sentētiam quidam, veluti medij incedunt: sed non omnes eadē via: etenim D.Thom. olim existimauit virtutes morales acquisitas simpliciter nō permanere in Patria; benè tamen infusas: ita, *D.Thom. in* 3. *dist.* 33. *q.* 1. *art.* 4. *& de virtutibus cardinalibus artic.* 4. Alij putant tres quidē virtutes cardinales (prudentiam, inquam, fortitudinem, & temperantiam) nulla ratione, aut quoad actum, aut quoad habitum permanere:

benè tamen iustitiam: illæ enim tres versantur circa passiones moderandas, quæ in Patria non dabuntur: hæc verò versatur circa Deum, cui tribuit debitam subiectionem, & seruitutem. Quæ sententia non omnino videtur improbabilis *Augustin.14.de Trinitate cap.9.* Non desunt, qui nullius virtutis moralis actum in Patria admittant: admittant tamen habitũ earum, quæ sunt in voluntate; non tamẽ earum, quæ sunt in appetitu sensitiuo: hæ enim, vel non redeunt; vel si redeunt, non redeunt eædem numero, quæ fuerunt, & ob id non propriè dicuntur permanere. Hæc est sententia *Durandi in 3.distinct.33.quæst.4.* Denique est opinio, quæ putat omnes quidem virtutes morales quoad habitum quidem manere in beatis; non tamen omnes manere quoad actum. Ita *Conimbric.in tract.de Anima separata disp.3.art.3.ad 3.& in Ethicis disp.7.q.5.art.3.in fine.*

Durand.

Conimbr.

§. 2.

Affirmatiua est tenenda.

8. Affirmatiua vera.

EX his sententijs affirmatiua est probãda: dicimus igitur appetitui sensitiuo non solùm restituendos esse habitus, & virtutes, tam acquisitas ordinis naturalis, quàm infusas ad ordinem supernaturalem pertinentes; sed etiam donandas eas, quæ in via defuerunt: & hæc sententia est cõmunior inter Theologos: cuius veritatem propositis nonnullis propositionibus euidenter confirmabimus.

9. 1.Proposit. Sit igitur prima propositio fundamentum, & basis eorum, quæ dicenda sunt: *Appetitus sensitiuus in beatis futurus est naturaliter, & supernaturaliter omnimodè perfectus.* Probatur quoniam beatitudo Patriæ est status omnium bonorum aggregatione perfectus: & ob id ex communi Patrum, & Theologorum doctrina nulla erit, aut animæ, aut corporis potẽtia: quæ non sit ornata, & naturali & supernaturali sua perfectione.

10. 2.Proposit. 2.Propositio: *Appetitus sensitiuus nõ est restituẽdus beatis nudus, id est sine suis habitib⁹.* Probatur, quia appetitus nude sumptus existens veluti tabula quædã rasa, est imperfectus; quia existit eũ potentia essentiali ad actum primum, & secundum; quæ potentia imperfectionem includit. Cum igitur ex prima propositione appetitus beatis futurus sit perfectus; non poterit restitui omnino denudatus.

¶ Accedit; quoniam illa potentiæ essentialis imperfectio simpliciter tolli non potest, nisi per habitus, & virtutes, quibus appetitus in actu primo operandi reponatur: actus autem primus est propria, & intrinseca cuiusque potentiæ perfectio: vnde habitus, & virtutes ab *Aristot.7.Physicorum cap.3.tex.17.* dicuntur dispositiones perfecti ad optimum, id est ad actũ secundum: quia nimirum potentia per habitum in se ipsa redditur simpliciter perfecta perfectione simpliciter necessaria; vt benè aduertit *Caiet.3.p.q.7.art.2.ad 3.* quia .s. sine eà non potest esse intrinsece perfecta, & cum sola ea simpliciter perfecta manet: etenim actus secundus est quidem perfectio vltima potentiæ; extrinseca tamen; non quod non recipiatur intrinsecè in ea, quando est actus imanens, sed quia non semper cõmitatur potentiã: vnde fit vt potentia per solùm habitum intus, & in se ipsa reddatur simpliciter perfecta, licet non sit in actu secundo, vt patet ex definitione virtutis, quã ex Aristotele adduximus: quæ tamen sine habitu perfecta non dicitur; quia nimirũ perfectius agit simul cum habitu, quam cum agit nuda. Ob quam rationem plerique Theologorum nolunt Christum primam gratiam meruisse, ne admittant, in Christo operationem imperfectã, id est à nuda potentia sine habitu charitatis elicitam: vnde nec potentia sine habitu; nec actus sine eo perfectissimè elicitur. Cum igitur habitus, & virtutes appetitus sensitiui ipsum appetitum simpliciter perficiant, tanquam propriæ, & intrinsecæ illius perfectiones; non potest beatis restitui nudus. Sed cum suis habitibus, & virtutibus ornatus restituetur.

Arist.

Caiet.

Eandem veritatem alio medio demõstrabimus: quia constat appetitum sensitiuum in beatis futurum esse omnibus modis subiectum animæ beatæ, ita vt illi in omnibus, & per omnia perfectissime, & suauissimè obediat: hanc aut obedientiam, & subiectionem habere non potesit, nisi suis habitibus, & virtutibus sit perfectissimè dispositus: etenim perfectio habituum, & virtutum in hoc est posita 11. 2. Demonstratio.

sita, & formalis effectus illorum in hoc consistit, vt potentiam perfectam, & facilem reddant ad optime operandū, iuxta definitionem virtutis ab Aristotele superius allatam: suæ enim regulæ naturali vel supernaturali suauius subijcitur; cum propria & intrinseca facilitate illi subiectatur; quam cum subijcitur facilitate ex trinsecus accepta: tunc enim ex sua natura, ac veluti naturaliter suæ regulæ subditur. Quare etsi beatitudo animæ per sui redundantiam, & influentiam in appetitu sit prima causa huius subiectionis, & obedientiæ: proxima tamen & intrinseca est perfectio ipsius appetitus, & dispositio, quæ fit per habitus, & virtutes: ob quam rationem, vt appetitus suauiter & consentanee ad suam naturam operetur, necessariæ erant virtutes & habitus: nam cum talis operandi modus sit illi naturalior, est etiam perfectior, & ideò debitus illi statui: nam vnio hypostatica Verbi cū natura humana efficacior erat ad reddendum appetitum sensitiuum in omnibus subiectis animæ Christi; & tamē propter allatam rationem appetitus Christi, non nudus extitit; sed proprijs suis habitibus, & virtutibus perfectissimè exornatus, vt naturalius, suauius, & perfectius hanc obedientiam præstaret: quod in proposito est diligenter aduertendum.

13. Aliæ ratio-nes. Omitto, quod habitus & virtutes non solùm sunt necessariæ propter actus; sed etiam quia ex se sunt maximum animæ ornamentum: vnde licet actus illarum in patria decessent (quod non damus) adhuc in patria permanerent: nam ob hanc rationem in Christo viatore fuerunt pleræque virtutes morales, quarum actus nunquam exercuit; quia satis fuit animæ ornamentum, vt illis donaretur.

14. Denique cum cæteræ potentiæ, tàm animæ, quàm corporis ridire debeāt suis habitibus ornatæ, non est cur hæc perfectio appetitui sensitiuo denegetur.

15. 3. propositio. Tertia propositio: *Appetitus sensitiuus in beatis exornari debet omnibus habitibus, tàm acquisitis, quàm infusis, quorum est capax.* Hæc propositio non videtur admitti à *D. Thom. in 3. dist. 33. q. 1. art. 4. & de virtutibus cardinalibus, art. 4.* quatenus negat virtutes morales ordinis naturalis, & per se acquisibiles non esse futuras in beatis: at tamen postea videtur reuocasse sententiam 1. 2. q. 67. art. 1. dùm docet omnes virtutes morales in patria esse futuras: cum igitur eas in appetitu collocet tanquam in proprio subiecto, non solùm acquisitas, sed etiam infusas, vt supponimus, vtique nostram probat conclusionem, quam etiam omnes sui probauerūt. Et hæc videtur esse sententia *Augustini* 14. *de Trinitate c. 9.* dùm admittit in patria reditum omnium moralium virtutū. Nec (vt puto) in hoc repugnant Scotus, & cæteri, qui in appetitu sensitiuo non agnoscunt virtutes morales, sed habitus quosdam illis respondentes.

Non admittitur à D. Thoma.

Reuocabit sententiam

August.

16. Probatur propositio. Nostra autem propositio ex duabus prioribus satis videtur inferri: nam ex prima propositione appetitus sensitiuus futurus est naturaliter & supernaturaliter perfectissimus: talis autem esse non potest, nisi habeat omnes naturales, & supernaturales perfectiones, quarum vel ex sua natura, vel ex diuina ordinatione est capax. Iam verò ex sua natura capax est omnium habituum, & virtutum ordinis naturalis, quæ circa actus passionū moderandos versantur: ex diuina verò ordinatione capax est omnium virtutū infusarum, quæ præcitatis virtutibus respondent (supponimus enim dari virtutes morales per se infusas, & plerasque earū appetitui sensitiuo infundi) ergo appetitus sensitiuus in patria erit exornatus omnibus vtriusque ordinis habitibus.

17. 1. probatio. Accedit; quoniam appetitus sensitiuus in patria non solùm erit subiectus animę beatæ illum dirigenti secundum regulas supernaturales, & superiores; sed etiam secundum regulas rectæ rationis: nam in via vtroque modo dirigebatur ab anima, vt supponimus cum *D. Thom. 1. 2. q. 67. art. 1.* dùm ait in patria manere formale harum virtutum erga rectam rationem. Sed talis subiectio, cum sit & suauissima, & perfectissima (quia nimirum consentanea ad naturalem operandi modum appetitus) immediatè fit per virtutes, & habitus morales, vt diximus in secunda propositione in secundo argumento. Ergo appetitus beati exornatus erit, virtutibus vtriusque ordinis.

D. Thom.

18. 1. ratio. Tertiò, quod appetitus sensitiuus habiturus sit omnes virtutes, & habitus morales acquisitos ordinis naturalis, inde etiam demonstratur; quoniam appetitus sensi-

fensitiuus est in potētia naturali, habetq; naturalem appetitum ad omnes perfectiones naturaliter sibi debitas; inter quas enumerantur habitus, virtutesque morales naturaliter acquisibiles: etenim quælibet harum virtus est propria illius perfectio. Ergo in resurrectione omnes virtutes morales naturalis ordinis habebit, alioquin non redibit naturaliter satiatus, nec perfectus: quod non est admittendū.

19. 4. & postrema ratio. Postremò: cum in patria permanere debeat recta ratio, & rectus rationis ordo in ijs, quæ ad statum beatificū pertinent; & in illo statu futura sint plura obiecta habituum, qui resident in appetitu sensitiuo (sunt enim futuri in eo plures actus circa gustum, & tactum, cæteraque obiecta sēsibilia, qui omnes recto naturalis, & supernaturalis ordine moderabūtur; quę est formalis ratio virtutis moralis ex D. Thom. 1.2. q.67. art.1.) cur non manebunt virtutes, & habitus morales in ipso appetitu? Quod fundamentum fuit vnicum D. Thom. vt priorem relinqueret opinionem.

20. 4. proposit. Quarta propositio: *Appetitus sensitiuus in patria non solùm habebit habitus naturales, quos habuit in via; sed etiam eos, quos nūquam habuit.* Hæc propositio est corollarium præcedentis propositionis: nam in patria habere debet omnes habitus, & virtutes morales ordinis naturalis, vt tertia habet propositio. Habebit igitur & eas, quas in vita habuit, & eas, quas non habuit, si fortè aliquas non acquisiuit. ¶ Interest tamē inter vtrosque habitus; quoniam priores habebit iure resurrectionis: quia ad perfectissimam resurrectionem (qualis est resurrectio futura) pertinet, vt resurgens resurgat cum omnibus accidētibus, quæ habuit in via, & cum quibus è vita migrauit, vt sæpiùs ostendimus. Posteriores autem habitus habebit, non ratione resurrectionis; sed ratione status beatifici; ad quem pertinet, vt potentiæ beatorum sint omnibus modis perfectæ, tàm perfectione naturali, quàm supernaturali: ob quam rationem damnati, habebunt omnes habitus, & virtutes morales ordinis naturalis, quas in via acquisierūt; non tamen recipient eas, quas non habuerunt; quia ratione status resurgent imperfecti. Ex quo infertur aliud descrimen inter habitus præcitatos, nam priores di-

1. discrimē

2. discrimē

cuntur restitui, & subinde permanere, siue restituantur eidem numero, qui fuerunt, siue numero diuersi. Iam verò habitus posteriores, qui nunquā in via fuerunt, de nouo à Deo donabuntur: nec verè dicentur restitui aut redire, quia non redit nec restituitur, nisi quod prius fuit.

Quinta propositio: *Habitus & virtutes naturalis ordinis, quibus appetitus sensitiuus exornabitur, habebunt naturalis intensionis, & rectitudinis summum, & perfectum gradum: vnde in omnibus erunt æqualis perfectionis: non tamen eadem erit ratio, & perfectio in virtutibus infusis.* Prior pars omnibus recentioribus probatur apud *D. Tho. 1.2.q.67. art.1.* Quorum sententia satis confirmatur authoritate Plotini, qui animo purgato sublimitatem quandam virtutis concedit; ob eam rationem, quia hoc maximè spectat ad perfectionem illius status. Quare virtutes, quæ in via fuerūt imperfectæ, perficientur in patria; quod tamen damnatis non continget. Posterior verò pars inde ostenditur: quia virtutes infusæ respondent meritis, quæ in patria non erunt æqualia. Verum verò in patria debeant habere æqualem cum charitate intensionem? alterius est quæstionis, de qua disputari solet prima secundæ q.67.art.1. 21. 5. proposit. D. Thom.

Sexta propositio: *Probabilius est virtutes & habitus, qui fuerunt in via in appetitu, eosdem numero redituros.* Hæc propositio satis confirmatur ex ijs, quæ de accidentibus sæpissimè diximus: hæc enim identitas numerica virtutum & cæterorum accidentium, licet non sit simpliciter necessaria ad veritatem resurrectionis eiusdem hominis, & eiusdem potentiæ; est tamēn necessaria ad perfectionem resurrectionis futuræ, quæ omnibus modis erit perfectissima. Nec oppositū docuit *D. Thom. in 4. dist. 44. q. 3. art. 3. ad 6. & opusc. 3. c. 154:* quanuis nonnulli oppositum volint; quia solùm docet identitatem numericam accidentium non esse per se necessariam ad veritatem resurrectionis eiusdem numero hominis: nec video legem ordinariam, qua Deus statuerit non renocare idem numero, quod semel perijt: quanuis quidam ex nouioribus contrarium affirment. 22. 6. proposit. D. Thom.

Postrema propositio: *Virtutes & habitus, qui in patria in appetitu sensitiuo remanc-* 23. Postrema proposit.

manebunt, non eundem operandi modum habebunt; nec omnes viæ actus operabuntur; nō tamen erunt, nisi actu. Statuitur propositio contra eos, qui negant virtutes morales mansuras esse quoad actū: nostra propositio est D. Thom. 1.2.q.67.art.1. si benè expendatur: imò est *August.* 14. *de Trinitate c.* 9. vbi postquam ostendit iustitiam permanere in patria, de tribus reliquis virtutibus cardinalibus ita scribit: *fortassis & aliæ tres virtutes: prudentia sine vllo iam periculo erroris: fortitudo sine molestia tolerandorum malorum: temperantia sine repugnatione libidinum erunt in illa felicitate: vt prudentiæ sit nullum bonum Deo præponere, vel æquare: fortitudinis, ei firmissimè cohærere: temperantiæ, nullo defectu noxio delectari: nunc autem quod agit iustitia in subueniendo miseris. quod prudētia, in præcauendis insidijs: quod fortitudo, in præferendis molestijs: quod temperantia, in coercendis delectationibus prauis; non ibi erit, vbi nihil omnino mali erit.* Hæc August. quæ ferè omnia ad verbum transtulit D. Thom. in d.q.67. art.1. quasi cum Augustino sentiens aliquas harum virtutum operationes futuras tunc esse in beatis, non tamē omnes. Quod vt facilius explicaret, aduertit in his virtutibus aliquid esse materiale, & aliquid formale: materiale (vt ait) est inchoatio appetitus ad passiones; formale verò, ordinem statuere, vt appetitus iuxta regulam rectæ rationis in passiones tendat. Quoad materiale igitur (inquit D. Thomas) non manebunt: quia non manebunt cōncupiscentiæ, & delectatianes ciborum, & venereorum: manebunt tamen quoad formale; quia perficient, & disponent ad actus ibi manentes secundum rectam rationem.

D. Thom. August. D. Thom.

24. Explicatur præcedens doctrina. Hanc D. Thomæ doctrinam non ita intelligas, quasi quoad totum materiale omnino non maneant; quoniam re vera manebunt aliqua materialia obiecta, vt patebit: non manebit tamen totum materiale illarum, quia non manebunt omnia obiecta, ad quæ in via se extendunt: nec enim manebunt delectationes Cereris, & Veneris, quas hic temperantia moderatur: nec manebunt mala & pericula timoris & audaciæ, circa quæ fortitudo in via versatur: sicut etiam nō manebunt commutationes, & distributiones bonorum temporaliū, nec item miseriæ, quibus subuenit iustitia. Itaque non manebit ibi totum materiale harum virtutum: manebit tamen formale illarum quod est appetitum perficere ad sequēdam rationem in ijs, quæ tanquam materialia obiecta ad illum beatitudinis statū pertinent.

Quæ obiecta non manebunt.

25. Non manebit harū virtutum formale. ¶ Quin potiùs nec ibi manebit formale harum virtutum, quoad omnem perficiendi, & concurrendi modum, vt bene aduertit *Caiet. in d. q.67. art.1*: quia cum ibi non dentur passiones prauæ; nec appetitus toto impetu, & veluti naturali feratur in obiecta sensibilia, quæ ibi erunt; non manebunt præfatæ virtutes, vt refrœnantes, aut impellentes, aut firmantes passiones immodicas secundum rectæ rationis modum: manebunt tamen quoad id, quod per se primò pertinet ad formale illarum, quod est perficere appetitum ad sequendam rationem rectam in suis actionibus; in quo essentialiter ponitur totum illarum formale: quod ipsum ibi permanet, quanuis ibi nullus detur, aut excessus, aut defectus, qui vel fræno indigeat, vel calcari. Et ad hunc sensum intelligendus *D. Thom. in d. art.* 1. dùm ait, virtutes morales mansuras quidem, sed alio modo: quia nimirum alium modum perficiendi appetitum circa sua obiecta obseruabunt. Quod satis videntur explicare verba Augustini vbi suprà, dùm inquit: *manebit prudentia sine vllo periculo erroris, & cætera.*

Caiet. D. Thom. August.

26. Iustitiæ virtus quo modo manebit. Sicut igitur in patria virtus iustitiæ (quæ est in voluntate) manebit, non vt perficiat quoad cōmutationes, & distributiones bonorum temporalium; quia nullæ ibi dabuntur: nec quoad subueniēdum miserijs proximorum; quia miseriæ à patria exulabunt: sed solùm vt perficiat quoad reddendam Deo debitam subiectionem, cultum, & honorem; quæ obiecta in patria manebunt: ita etiam manebit temperantia, non vt disponat appetitum sensitiuum coercendo prauas libidines, quia ibi nullæ dabuntur, sed vt appetitum perficiat circa proprios suos actus, quos ibi mansuros ostendimus: & circa delectationes sensibilium obiectorum, quas ibi exercebit; vt in ijs omnibus delectabiliter sequatur ductum rationis rectæ, à qua dirigitur. Manebit etiam fortitudo, non vt moderetur timoris, & audaciæ molestias: quia his patria carebit; sed

Manebit fortitudo.

sed vt firmiter Deo cohæreat, ficut ait Auguſtinus cum D.Thoma locis citatis. Addunt nonnulli gaudia quædam completa de ſuperatis terribilibus viæ, moderatisque paſsionibus, quæ volunt eſſe
Medina. actus fortitudinis,& temperantiæ, vt patet ex Medina cæterisque interpretibus *ad primam ſecundæ q.67.art.1*: cæterum gaudia illa reſpondent quidem illis virtutibus; non tamen ſicut principio eli-
D.Thom. cienti, ſed ſicut radici, vt docet *D.Thom. in 3.diſt.33.q.1.art.4.*

27. Reſolutio quæſtionis. ¶ Concludendum eſt igitur virtutes; & habitus, qui ibi manebunt, habituros fore ſuas operationes circa ea obiecta, quæ in patria reperientur; non verò circa ea, quę ibi non erunt: quod intellige de actibus abſolutis,& externis: nam actus interni, & conditionati dari poterunt in patria, etiam circa obiecta, quæ ibi non manent: apprehenſa enim materia caſtitatis, poterit beatus eligere, quid ſibi faciendum foret, ſi talis occaſio offerretur,& ſic de cæteris virtutibus, & obiectis à patria alienis: qui actus conditionati prodeunt ab eodem habitu, à quo prodeunt abſoluti: quæ eſt communis ſententia Nouiorum 1.2.q.67.art.1.

§. 3.

Soluuntur argumenta.

28. Ad 1. arg. NEc his obſtant, quæ pro ratione dubitandi ſupra adduximus §. 2. Ad primum enim argumentum dicimus antiquos Philoſophos cum Cicerone hac de re fuiſſe deceptos; quia poſt mortem nec corporum reſurrectionem nouerunt, nec aliquam felicitatem, præter cōtemplatiuam; in quo non ſunt audiendi, nec audiuntur ab Auguſtino 14.de Trinitate c.9.

29. Ad cōfirm. D.Thom. Ad confirmationem verò omiſſa ſolutione *D.Thom.in d.q.67.art.1. ad 1.* dicendum eſt homines poſt reſurrectionē ad hunc ſenſum futuros eſſe, ſicut Angelos; quia ſicut Angeli ad ſui, aut ſpeciei cōſeruationem nec indigent nutritione, nec generatione: ita etiam homines tunc his actionibus non indigebunt, quæ ad animam vegetatiuam ſpectant. Porrò cum vera corpora tunc habituri ſint; veras etiam actiones animæ ſenſitiuæ habebunt; & proinde habebunt obiecta virtutum moralium, circa quæ cùm laude, & gloria verſabuntur.

30. Ad 2. Ad ſecundam rationem reſpondetur primò negatione antecedentis, vt conſtat ex vltima propoſitione: ex qua etiam pa-
1. ſolutio obiectionis. tet ſolutio ad primam obiectionem: quoniam in patria dantur obiecta materialia virtutum; quanuis nō dentur ſecundum
Auguſt. totum habitum obiecti: nec enim paſsio, vt praua, & immoderata, eſt obiectum adęquatum virtutis, vt malè ſupponit argumentum. Et eodem modo ſoluitur obiectio ſecunda. Ad tertiam dicendum eſt Gregor.& Auguſt. agere de operibus miſericordiæ, & vitæ actiuæ ſecundum modum viæ: quomodo non manebunt in patria, ſed ſecundum alium, vt ex D. Thoma diximus in vltima propoſitione:
¶ Reſpondetur ſecundò conſequentiam 2. ſolutio. non valere, etiam ſi antecedens eſſet verum: quia habitus & virtutes adæquatè non ſunt ſolùm propter actus; ſed etiam propter animæ, & potentiæ decorem, & ornamentum: qui effectus in patria permaneret propter ſtatus perfectionem: nam ob hanc rationem pleræque virtutes fuerunt in Chriſto, & in Virgine, quarum actus nunquā exercuerunt: imò quarum materia in illis locum nō habuit: etenim ex plurimorum ſententia, & in Chriſto, & in Virgine fuit virtus pœnitentiæ; in quibus tamen nullum fuit peccatum, quod eſt pœnitentiæ materia.

31. Ad 3. Ad tertiam rationem dicendum eſt. Virtutes corrumpi quidem per mortem ſimulcum appetitu ſenſitiuo, in quo reſident: at reſtituto per reſurrectionem appetitu, ſimul etiam reſtitui quæ in eo fuerunt in eadem numerica entitate; idque propter reſurrectionis perfectionem, vt ſæpè diximus: atque in monimentū victoriæ de paſsionibus, & difficultatibus per virtutes illas reportatæ: nam ob hanc rationem cicatrices vulnerum permanſerunt in Chriſto,& permanebūt in martyribus. Quod ſi vis eaſdem numero virtutes nō redire, ſed alias eiuſdem ſpeciei; non multum repugnabo: ſed adhuc in ornamentum, & ſignum victoriæ redibunt,& verè dicentur reſtitui; quia in loco priorum ſuccedent; in quibus priores dicuntur permanere, quicquid Durandus reclamet *in 3. diſtinctione 33. quæſt.* *Durand.* 4.

QVÆSTIO XX.

De fomite peccati, qui in appetitu sensitiuo reperitur.

1. QVONIAM certissimum est de fide in omnibus viatoribus secluso priuilegio dari fomitem peccati, vt supponimus; operæpretium erit inquirere; an fomes peccati maneat in beatis resuscitatis? sed quoniam quæstio ista commodè explicari nequit, nisi prius explicemus, quid sit fomes peccati; & in quonam sit tanquam in subiecto, & quomodo ligetur, atque etiam tollatur? ideò has quæstiones priùs explicabimus: deinde ad excitatam quæstionem veniemus.

2. Articuli ex ordine. Primo igitur loco inquiremus; in quo nam sit fomes peccati, tanquam in subiecto? deinde quid nam sit peccati fomes? Tertio loco, an fomes peccati detur in nobis? Quarto loco, an possit ligari, & omnino tolli? Quinto, quomodo ligetur? Sexto, & vltimo; quomodo tollatur?

ARTICVLVS I.

In quonam sit fomes peccati tanquam in subiecto?

§. 1.

Referuntur opiniones.

1. Variæ opiniones. VT omnia distinctè explicentur; primo loco explicabimus, in quo nam subiecto ponatur fomes peccati? huius enim quæstionis explicatio plurimum conducit ad explicandū, quid nam sit fomes?

2. 1. opinio. De hac quæstione variæ sunt sententiæ. Prima fomitem ponit in anima, tanquam in subiecto immediato: ita sensit *Magister in 2. dist. 30. vbi etiam D. Bonau. art. 2. q. 1. & dist. 31. art. 2. q. 1. 2. & 3. eandem probauit Gregor. in 2. dist. 30. q. 1. ar. 2. litera M. consentiunt Alanus ibidem, & Holcoth relatus ab Almain. in 3. dist. 3. q. 2. fol. 11. col. 4.* vbi docet hanc opinionem esse probabilem: nec eam omnino reijcit *Gabr. in 2. dist. 30. q. 2. art. 2. concl. 6.* supposito quod admittantur duæ qualitates morbidæ, vna in carne; altera in anima: hoc enim admisso putat qualitatem, quæ est in anima esse ipsum fomitem. (Magist. D. Bonau. Gregor. Alanus. Holcoth. Gabr.)

3. 2. opinio. Opposita sententia defendit fomitem existere in corpore, tanquam in subiecto, non verò in anima: & hæc est sententia aliorum omnium Theologorum, quos in sequenti art. citabimus: quam eandem vt probabiliorem probant *Almainus, & Gabr.* qui tamen omnes non eodem modo suam explicant sententiam. ¶ Sit igitur secunda sententia eorum, qui fomitē ponunt immediatè in substantia ipsius carnis: quæ fuit sententia Henrici, vt patet ex ijs, quæ de ipso referemus in sequenti artic. in tertia opinione. (Almain. Gabr.)

4. 3. opinio Angesti. Tertia opinio erit *Angesti in suis moralibus c. 15. not. 2:* in ea enim est opinione, vt fomes nec immediatè ponatur in anima; nec immediatè in substantia carnis; nec immediatè in appetitu sensitiuo; sed in complexione ipsius carnis; quicquid illa sit, vt intelliges ex quarta opinione, quam in sequenti art. adducemus.

5. 4. opinio. Quarta, & vltima opinio fomitem immediatè collocat in ipsa potentia, facultateque appetitus sensitiui: & hæc est cōmunis ferè omnium sententia, vt ex sequenti art. facilè intelliges.

§. 2.

Vera resolutio.

6. Vera resolutio. NOs hanc vltimam sententiam approbamus: pro cuius explicatione sequentes statuimus cōclusiones. Sit prima conclusio: *Fomes peccati (quicquid ille sit) nulla ratione immediatè poni potest in substantia animæ: sed necessariò ponendus est in corpore.* Hæc conclusio ponitur contra primam opinionem; in qua conueniunt omnes aliarum opinionum Patroni; vnde communissima est inter Theologos; quod satis est, vt conclusio ista censeatur probabilissima. (1 concl.)

7. Probatur ex Paulo. Deinde videtur expressè deduci ex Paulo ad Rom. 7. & ad Ephes. 3. dùm legem peccati (quam appellamus fomitē) vocat legem in membris: peccatum habitans in carne, & plura in hanc sententiam: quos locos explicās *Augustinus lib. 10. de Genes. ad literam c. 12.* vbi postquam docuit carnem sine anima nihil posse cōcupiscere, ostendit carnalem cōcupiscentiam nec esse in anima sola, nec in sola carne; (August.)

carne;sed in vtroque simul: vnde ait,car-
nem ibi accipi pro constituto ex carne,
& ex anima; nimirum pro carne anima-
ta,vt habet delectationem repugnantem
spiritui. Ergo ex sententia August.con-
cupiscentia,quæ est fomes,non est in sub
stantia animæ, tanquam in subiecto; sed
in coniuncto, compositoque ex corpore
& anima,nimirum in corpore animato.
Adhunc sensum intelligendus est *Aug.*
5.contra Iulian. c.7. dùm ait cōcupiscen-
August. tiam dici carnalem, quia anima secūdum
carnē concupiscit,nam intelligitur,quod
concupiscit anima,prout est forma carnis
constituens corpus viuum, quod ipsum
8. est concupiscens,vt quod. Quem sensum
satis explicauit *August.lib.1.de nuptijs,&*
concupiscentia c. 31. dùm ait, carnem ibi
appellari ab Apostolo non quidē ipsam
corporis cōstitutionem, seu substantiam
corporalem secundum se sumptam, sed
prout in ea est morbidus quidam carnis
affectus. Iam verò corpus ipsum non po-
test habere illam morbidam affectionē,
vt concupiscat, nisi affectum sit anima,
quare ex August. fomes non in anima
immediatè punitur,sed in corpore actua-
to anima. Id etiam colliges ex eòdem
Aug.in lib.de opere monachorum cap.22.in
August. *fine*;vbi in homine duas constituit partes
sibi contrarias:alteram appellat mentem;
alteram concupiscentiam: mentem ap-
pellat partem illam, quæ à Paulo ad Ro-
man.7. dicitur homo interior: concupis-
Ad Rom. 7. centiam verò eam,quæ dicitur homo ve-
tus & exterior: in qua diuisione corpus
seu caro non contraponitur animæ, pro-
ut sunt duæ partes physicæ componentes
hominem;sed prout homo vtraque dici-
tur homo: illa interior; ista exterior:ho-
mo autem interior est totus ipse homo,
prout intellectu & voluntate (parte ra-
tionali)dirigitur:homo verò exterior di-
citur idem totus homo, prout guberna-
tur parte sensitiua, quæ ipsa non solùm
complectitur carnem;sed etiam animam,
vt est forma corporis tribuens esse sensi-
tiuum. Quæ ipsa pars gubernatur per par
tem intellectiuam. Quare Augustinus
docet in hac parte sensitiua esse concu-
piscentiam,legemque peccati: quod etiā
satis docet Author *libri de spiritu,& littera*
c.3.& 4.apud August.tom.3.& satis colli-
August. *ges ex eodem Aug.13. de Ciuit. Dei cap.5.*

¶ Accedit; quoniam in illa parte ponen- 9.
da est concupiscentia, quæ potest casti-
gari,& in seruitutem redigi, cohiberique
per continentiam ex August. 2. de pec-
catorum meritis cap.22.& quæ in gloria
esse debet sine concupiscentia, vt ait idē
August.lib.1.retract. c.15. vbi expressè
probat peccatum originale esse in volun-
tate: concupiscentiam verò, quæ militat
aduersus animam, non esse in voluntate,
sed in corpore. ¶ Ex quibus patet non *Almain.re-*
esse audiendum *Almain.in 3. dist.3. q.2.* *ijcitur.*
*post principium,fol.11.col.4.*dùm ait,Pau-
lum ideò fomitem vocasse legem mem-
brorum, quia qualitas, quæ est in anima
causatur ab aliqua dispositione corporis:
oppositum enim colligitur ex Aug. &
ex ipsis verbis Pauli, si benè expendan-
tur. Argumenta verò,quæ idem Almai-
nus refert, nihil efficiunt, vt facilè quis-
que intelliget.

Secunda conclusio: *Fomes peccati non* 10.
potest esse tanquam in subiecto, aut in ipsa 2.concl.
carnis substantia; aut in complexione ipsius
carnis; sed necessariò immediatè subiectatur
in appetitu sensitiuo, & eo mediante in car-
ne,eiusque complexione. Hæc conclusio ex 1. confirm.
eo primùm probatur; quia vno excepto
Henrico, & altero Angesto, cæteri om-
nes eam recipiunt. Deinde confirmatur: Secunda.
quoniam fomes peccati ex sua natura est
concupiscentia immediatè operans actū
peccati,id est motionem,& operationem
inordinatam. Sed non potest talem ope-
rationē immediatè operari, si immediatè
subiectatur in carne. Ergo immediatè in
ea non subiectatur, sed in appetitu sensi-
tiuo. Maior expressè deducitur ex *Paulo*
ad Rom. 7: agens enim de malo peccati *Rom.7.*
sumpto pro motione illa inordinata, ità
ait: *nunc autem iam non ego operor* (scilicet
illud malum) *sed quod inhabitat in me pec-*
catum,id est fomes peccati, quod à Paulo
appellatur peccatum. Ad Galatas 5: *Caro* *Ad Galat.*
concupiscit aduersus spiritum: idque medi- *5.*
ante concupiscentia, quæ dicitur fomes.
Quare ex Paulo fomes est concupiscen-
tia, quæ motiones inordinatas excitat,
quæ fuit maior. Porrò minor inde osten
ditur: quoniam ex receptis regulis Phi-
losophiæ substantia non potest immedia-
tè aliquid se ipsa operari, sed quicquid o-
peratur,operatur mediante potentia,quę
illi est agendi instrumentum. Ergo caro
motio-

motiones illas inordinatas (quæ sunt actus secundi ipsius fomitis) immediatè operari non potest; sed eas necessariò operabitur mediante appetitu concupiscibili, tanquam naturali instrumento dato sibi à natura, vt actu concupiscat: vnde nec spiritus (qui ex Paulo in dicto capite 5. concupiscit aduersus carnem) potest actu concupiscere, nisi mediante appetitu spirituali, qui est voluntas. Ergo caro ipsum fomitem immediatè non subiectat in se ipsa, sed mediante appetitu concupiscibili; & subinde in illo immediatè subiectatur fomes; ita vt ipsa concupiscibilis potentia, & caro mediante illa per fomitem constituatur in actu primo ad inordinate concupiscendum. Iam verò quod alicui agenti est actus primus agendi, immediatè subiectatur in ipsa potentia, qua mediante agens agit, vt patet in actibus immanentibus, & vitalibus; ob hanc enim rationem species intelligibilis immediatè non subiectatur in anima, sed in intellectu: & habitus morales immediatè in sola voluntate.

12. Alia confirmatio. Confirmatur id ipsum: quoniam iustitia originalis, quæ carnem rectæ rationi subijciebat, immediatè non subiectabatur in carne, aut in complexione illius, sed in appetitu concupiscibili, vt supponimus. Ergo fomes ipse habitualis (quicquid ille sit) immediatè non subiectabitur in carne, sed in ipsa potentia: etenim habitus, aut quasi habitus contrarij in eodem subiecto immediatè recipiuntur.

13. Vltima cōfirmatio. Denique cum fomes ipse essentialiter sit concupiscentia, vt omnes fatentur; immediatè erit actus illius, cui per se conuenit concupiscere: sed caro se ipsa non potest concupiscere, sed mediante appetitu concupiscibili, vt ostendimus. Ergo fomes non poterit immediatè subiectari, aut in ipsa carnis substantia, aut in complexione ipsius carnis; sed in solo appetitu concupiscibili.

§. 3.

Soluuntur argumenta.

14. Ad obiectiones in contrarium. Contra hanc opinionem non video argumentum, quod vel apparenter objiciatur, nisi quis objiciat verba Pauli in locis citatis, in quibus ipsum fomitem appellat legem habitantem in membris, & in carne; denique carnem ipsam concupiscere aduersus spiritum. Sed hæc parùm vrgent: quoniam fomitem esse in carne, & in membris non arguit eum immediatè subiectari in ipsa carnis substantia: etenim benè saluatur eum esse in carne, quanuis in ea sit mediante appetitu: nam cum ex sua ratione sit concupiscentia habitualis, ex sua ratione habet, quod mediante appetitu, & membra, & carnem mediante appetitu afficiat; cum & caro & membra nihil, nisi mediante potentia appetitiua valeant concupiscere, vt ostendimus.

ARTICVLVS II.

Fomes pecati quid sit?

De natura fomitis peccati variæ fuerunt Theologorum sententiæ: & quanuis omnes conueniāt fomitem esse id, quod mouet ad concupiscendum: non tamen omnes conueniunt, quidnam hoc sit? & vt varias sententias clariùs explicemus, eos in duas classes diuidemus. In prima ponentur illi, qui volunt fomitem esse morbidam qualitatem, & dispositionem. In secunda verò erunt, qui hanc qualitatem nun admittunt; sed fomitem ponunt in mala appetitus inclinatione in aliquod sensibile præter, aut contra rectam rationem. Vtraque clasis in varias dicendi vias descendit: omnes afferemus: deinde explicabimus quidnam dicendum sit? 1. Quid sit fomes?

§. 1.

Referuntur variæ sententiæ.

Prima sententia est *Magistri in 2. dist. 30. §. 6. & 7. & dist. 31. §. 1. &* 2. Magister igitur putat fomitem peccati esse concupiscentiam, seu potiùs vitium quoddam, quod facit nos concupiscere, quæ sunt præter, aut contra rationē: & ob id appellatur concupiscentia. Hoc vitium concupiscentiæ ponit in anima, & illud appellat legem carnis, & peccatum habitans in carne; ideò quia tale vitium ex carne resultat in animam: ideò quia caro corrupta peccato Adami, & 2. 1. opinio. *Magist.*

& eo polluta, animam per generationem ex Adamo infusam inficit, & corrũpit, dùm illi communicat quoddam vitium quo fit prona, & inclinata ad malè concupiscendum. Hæc omnia habes ex Magistro locis citatis. Addit deinde hoc vitium communicatum animæ formaliter esse ipsum peccatum originale, quandiù a Deo imputatur in culpam: post baptismum verò, ratione cuius tale vitium in culpam non imputatur, appellari fomitem peccati; quia iam non manet sub ratione peccati, sed sub ratione fomitis ex peccato Adami resultantis. Quare ex sententia Magistri fomes non est ipsa carnis pollutio, qua inficit animam; sed est vitium concupiscentiæ, quod ex pollutione carnis causatur, & relinquitur in anima. Vtrùm autem hoc vitium sit aliqua qualitas positiua non explicat Magister.

D. Bonau. Magistrum sequitur *D. Bonauent. in 2. dist. 30. art. 2. q. 3. & dist. 31. art. 2. q. 1. 2. & 3. & distin. 32. artic. 2. q. 1. & in eadem dist. 32. in litera Magistri n. 2.* Ex quibus locis colliges fomitem esse concupiscentiam immoderatam boni commutabilis, id est esse vitiositatem quandam, qua anima ex carnis corruptione, & rebellione fit prona ad concupiscendum immoderatè bonum commutabile.

3. opinio Gregorij. Secunda sententia est *Gregorij in secundo distinct. 30. quæst. 1. artic. 2. litera M.* quæ ferè consentit cum sententia Magistri: docet enim fomitem esse morbidam quandam qualitatem in anima existentem realiter causatam ex alia morbida qualitate carnis, qua anima redditur prona ad carnaliter concupiscendum, id est ad concupiscendum secundum carnem aduersus spiritum. In quo non solùm consentit cum Magistro; sed etiam illius opinionem declarat, dùm vitium, quod in anima admittit Magister, appellat qualitatem morbidam: cum quo etiam consentit, dùm putat morbidam illam qualitatem esse ipsum peccatum originale, quandiù eius reatus non remittitur: differt tamen à Magistro; quia vult pollutionem illam carnis causatam fuisse ex venenoso afflatu serpentis, qui primos parentes decepit: caro enim illorum ex ipso venenoso afflatu, quodammodò mansit venenata, atque toxicata quadam qualitate venenosa à flatu serpentis impressa in carne Adami: ex qua venenosa qualitate causatur in anima in sui infusione alia qualitas morbida realiter superaddita animæ, & ab illa realiter distincta. Et in hoc sensu cum Magistro consentit. Cum hac Gregorij opinione conuenit *Adamus in secundo distinctione 30.* in hoc tantùm ab eo dissentiens; quia putat morbidam illam qualitatem non esse causatam ex flatu serpentis, sed ex ipso cibo vetito, quem Adamus comedit. Hanc Gregorij sententiam non reijcit *Gabriel in secundo distinctione 30. quæstione prima art. 2. & 3.* Eandem esse probabilem docet *Almain. in 3. distinct. 3. quæst. 2. post principium, vbi pro Gregorio refert Holcoth*, locum tamen non explicat. Adamus. Gabr. Almain.

Tertia sententia fuit Henrici, quam ego colligo ex *quodlibet. 2. quæst 11. & ex quodlib. 5. q. 23. ad 1. & ex quodl. 6. quæst. 32. litera L. & S.* Pro explicatione aduertendum est Adamum peccando non solùm amisisse iustitiam originalem, & cũ ea pronitatem ad bonum; sed etiam consecutum esse quoddam vitium in voluntate, id est quandam vitiosam dispositionem, qua voluntas mansit prona, & obliqua ad malum. Ex qua voluntatis deordinatione causata est in ipsa Adami carne quędam quasi discratia, idest quoddam distemperamentum naturale, quo caro ipsa cœpit rebellare contra spiritum: ex illo enim distemperamento, morbida que dispositione, & qualitate, in ipsa carne commoti sunt quidam primi motus carnalis concupiscentiæ vitiosi, & deformes: carne autem Adami infecta isto modo, dùm aliam generat carnem communicat illi vtrumque vitium, rebellationis scilicet contra spiritum, & commotionis quorundam primorum motuum, voluntatem ipsam antecedentium: nostra autem caro hoc modo infecta inficit animam, incuruando illius voluntatem, & obliquando, vt prona fit, & obliqua ad malum, cum reatu ad pœnam, in quo putat Henricus positam esse rationẽ peccati originalis. 4. 3. opinio. Henric.

¶ Ex iis, quæ ex Henrico diximus, iam patet fomitẽ peccati formaliter non esse ipsam voluntatis obliquitatem, & incuruationem; quia hæc voluntatis obliquitas & incuruatio est quid consequens ad fomitem: 5. Quid sit fomes apud Henricum.

mitem: & eadem ratione fomes non eſt ipſa carnis diſcratia, & diſtemperamentū: quia motus illi primo primi, & ipſum car nis diſtemperamentum, ſunt effectus ipſius fomitis. Erit igitur fomes ipſa morbida diſpoſitio, ſeu qualitas carnis communicata illi ex traductione ex Adamo: ex qua inſurgūt illi motus primo primi & ipſa actualis rebellatio carnis contra ſpiritum. ¶ Differt igitur hæc opinio ab opinione Magiſtri, & Gregorij; quia illi volunt, fomitem eſſe morbidam illam diſpoſitionem exiſtentem in anima; & ideò volunt ipſum fomitem eſſe peccatum originale. At verò Henricus fomitē ponit in ipſa ſubſtantia carnis: etenim admittit fomitem exercere ſuum actum ante omnem actum appetitus ſenſitiui.

In quo differat à Magiſtro, & Gregorio.

¶ Quare apud Henricum fomes ita diffiniri poteſt: eſt diſpoſitio, ſeu qualitas quædam morbida exiſtens in carne; ex qua in illa inſurgunt motus carnalis concupiſcentiæ, qui rationem ipſam antecedunt. Hi autem apprehenſi à ſenſu mouent appetitum ſenſitiuum ad concupiſcendum, ex qua concupiſcentia excitatur voluntas ad peccandum, & ob hanc rationem dicitur fomes peccati. Hæc ex Henrico colligimus: qui tamen non explicat, an hæc diſpoſitio ſit à carne realiter diſtincta?

Diffinitio fomitis ex Henrico.

6\. Quarta ſententia vult fomitem nihil eſſe aliud, quàm complexionē ipſius hominis (quicquid illa ſit) quatenus diſtituta iuſtitia originali ipſum hominem reddit pronum ad malum, atque vitium: ita *Angeſt. in ſuis moralibus c. 15. notab. 2. n. 3. fol. 190. pag. 1. in fine*: quo in loco contra Greg. non admittit qualitatem ſuperadditam complexioni; ſed vult ipſam hominis complexionem, vt inclinatam & pronam in bonum ſenſibile abſque frœno iuſtitiæ originalis eſſe fomitem.

Quarta opinio.

Angeſtus.

7\. Quinta opinio admittit morbidam illam qualitatem inclinantem ad malum: non tamen admittit eam eſſe in anima aut in carne complexioneve illius; ſed in appetitu ſenſitiuo. Hanc opinionem probarunt ferè omnes Nominales *Ochamus quodlib. 2. q. 10. & in 3. q. 2. in principio, Gabr. in 2. diſt. 30. q. vnica, art. 3. dub. 1. & in 3. diſt. 3. q. 2. art. 1.* qui licet non omnino reijciat opinionem Gregorij, quod qualitas illa ſubiectetur in anima: tamē cum

5. opinio.

Ocham. Gabr.

Ochamo magis inclinat, quod ſubiectetur in appetitu ſenſitiuo. Quod etiā fuit iudicium *Almaini in 3. diſt. 3. q. 2. poſt principium*: eſſe opinionē probabilē teſtatur *Cordubenſis lib. 1. quæſt. 9. 45. ad finem primi puncti, pag. 383. col. 2. vbi pag. 381. col. 2. in principio* affirmat hanc opinionem probaſſe ferè omnes antiquos, & plures ex modernis.

Almain. Cordub.

Sexta opinio docet fomitem realiter eſſe ipſum appetitum cum connotatione tamen, quod tendat in illicitum præter rationem: ita *Maior in 3. diſt. 3. q. 1. §. Dubitatur; an fomes*, & probant ferè omnes Nominales. 8.

6. opinio. Maior.

Septima eſt opinio docens fomitē nihil eſſe aliud, quàm inclinationem habitualem appetitus ſenſitiui in aliquod delectabile ſecundum ſeorſum præter rationis imperium. Ita ſentit cōmunis opinio cuius patronos citabimus inferiùs §. 3. concl. 8. Hi omnes docent fomitem nihil aliud addere ſupra appetitum ſenſitiuum, quam habitualem inordinationem ad bonum ſenſibile cōtra rationem. Addunt tamen perfectam, & abſolutam rationem fumitis compleri, per hoc, quod talis inordinatio relicta ſit, & cauſata in appetitu ſenſitiuo ex peccato, & ex amiſſione iuſtitiæ origioalis: ob quam rationē (inquiunt) habitualis inordinatio eiuſdē appetitus in homine creato in puris naturalibus fomes dici non poſſet.

7. opinio.

Octaua opinio cū hac præcedenti aſſerit fomitem eſſe quidem inclinationem illam appetitus in bonū delectabile præter rationem; non naturalem, ſed præternaturalem, id eſt non talem, qualem homo in puris naturalibus haberet naturaliter inclinantem; ſed talem vt præternaturali modo vehementiùs, & intenſiùs ad bona ſenſibilia inclinaret, quàm rationis ordo requirit: quam prçternaturalitatem habuit ex peccato & deſtitutione iuſtitię originalis, quæ erat veluti frœnum, quo cohibebatur: vnde ſicut fera fractis vinculis magis efferatur & ſæuit, quam antea ſuæ relicta libertati: ita etiam appetitus ſenſitiuus antea frœno originalis iuſtitiæ rationi ſubditus, poſtquam ab illo ſolutus eſt, maiori impetu in ſenſibilia præcipitatur, quam præcipitaretur, ſi homo creatus foret in puris naturalibus: & propter iſtam præternaturalem 9.

8. opinio.

corruptionẽ dicuntur naturalia esse vul-
Corduben. nerata. Ita *Anton.Corduben. in d.q.45. in*
Richrad. *1.p.illius, & videtur fuisse opinio Richard.*
in 3.dist.3.art.5.q.4. ad 2.

10. 9.& vltima opinio. Nona & vltima opinio significat fo-
mitem nihil aliud esse, quàm motum, si-
ue motionem inordinatam appetitus sen
sitiui inclinantem, & allicientem ipsam
voluntatem ad aliquid contra rationem;
quasi fomes sit actus secundus,& non ali-
quis actus primus. Hanc opinionem col-
Bellom. ligo ex *Bellomont. 5.tom. ad 3.p. disp.65.*
cap.8.n.48.& 2.tom.disp.118.c.4. n.45.

§. 2.

Præmittuntur nonnulla.

11. à præmiss. EXplicauimus varias de proposita
quæstione sententias:vt vero quid
dicendũ sit facilè aperiamus;præ-
mittendum est primò fomitem peccati
nõ ideô appellari peccati fomitem, quod
in se sit peccatum,vt diffiniuit Tridenti-
num sess.5.canone 5.de peccato origina-
li,sed ideò appellari peccati fomitẽ, quia
ex peccato est, & ad peccatum inclinat,
vt idem Tridentinum ibidem declarat.
Vnde etiam dicitur fomes peccati, quia
est fomentum, & materia, in qua pecca-
tum suo modo conseruatur; cum sit ra-
August. dix illius, vt patet ex *Aug. epist. 29. cap.*
1.dùm dicit, *nullum esse sine radice peccati,*
id est,sine peccati fomite: idem satis do-
cet 22. *de Ciuitate Dei c.* 22. ob quam ra-
tionem fomitem peccati appellat matrẽ
peccati,vt patet *in lib.50.homil.homil.42.*
Iacob.1. c.8.*tom.*10.iuxta illud Iacobi 1:*Concupis-*
centia,cum conceperit,parit peccatum.

12. 2. not. Secundò notandum est fomitem pec-
cati conuerti cum concupiscentia; quasi
sint synonima, vt patet ex Trident. vbi
suprà in illis verbis: *Manere autem in bap-*
Trident. *tizatis concupiscentiam, vel fomitem*: quasi
idem sit fomes peccati,quod peccati con-
cupiscentia; vnde fomitem ipsum statim
appellat concupiscentiam;& satis confir-
matur ex verbis Iacobi, vbi per concu-
piscentiam intelligit fomitem, ex com-
muni Patrum.& August.consensu. Ac-
Probatur ex Paulo. cedit quoniam *Paul. ad Rom. 7.& 8. &*
ad Collacen. 3. fomitem peccati appellat
legem membrorum & carnis; hanc autẽ
legem esse concupiscentiam carnis pas-
sim docet August.

Præmittendum tertiò fomitem pec- 13. 3. notandi.
cati duobus modis considerari posse, sci-
licet in actu primo,& in actu secundò,vt
est vulgata doctrina. Fomes in actu secũ-
do est actualis motio, actusque ipsius fo-
mitis: in actu vero primo est id ipsum,
quod est fomes (quicquid ille sit) à quo
motio illa inordinata veluti oritur: vnde
oportuit prius explicare; quid sit fomes
in actu primo,vt sciamus, quidnam pro-
priè sit actus secundus illius.

Præmittendum quartò fomitẽ sump- 14. 4. notandi.
tum quoad actum primum duobus mo-
dis posse in aliquo manere: vno modo so-
lutum, vt possit exire in actum secundũ:
altero modo ligatum, ne in actum exeat:
tùnc verò totaliter non manere, cum to-
taliter ab homine aufertur. An verò pos-
sit aut omnino tolli, aut saltem ligari? &
quomodò? dicemus art. 2. 3. & 4.

§. 3.

Explicatur vera opinio.

HIs suppositis pro vera difficulta- 15. Vera opin.
tis resolutione nonnullas statue-
mus conclusiones. ¶ Prima con- 1. conclusio
clusio: *Fomes formaliter sumptus non est mo* contra Bel-
tio siue motus actualis appetitus inclinans, & lomont.
alliciens voluntatem ad aliquid contrã re-
ctam rationem. Hæc conclusio statuitur
contra Bellomõt. relatum in vltima opi-
nione: & profectò si mens illius est fomi-
tem essentialiter esse ipsam actualem mo
tionem inordinatam, quæ est actus secũ-
dus, opinio erit paradoxa, & improbabi-
lis; solus enim Bellomontanus eam exco-
gitauit contra communem cæterorum
consensum: omnes enim aut docent, aut
supponunt fomitem considerari, aut in
actu primo, aut in actu secundo: habere
autem veram rationem fomitis prout in-
existit per modum actus primi, non autẽ
secundi: nec sane sine fundamento; sumi-
tur enim ex verbis Pauli ad Rõm. 7. vbi
ipsam actualem motionem, quæ volun- Probatur ex Paul. Ro
tatem actu inclinat ad peccandum, distin man. 7.
guit ab ipso peccato, per quod ex cõmu-
ni explicatione intelligit fomitem: agens
enim de malo, quod est inordinata motio
appetitus, & quod nolens operabatur, ita
ait: *iam non ego operor* (s. tale malum, talẽq;
inordinatã motionem) *sed quod inhabitat*
in me peccatũ, id est, sed fomes peccati, at-
que lex carnis in me inhabitans: expressè
igitur

igitur diſtinguit ipſum peccati fomitem (quem appellat peccatum) ab ipſo actuali malo, id eſt ab ipſa actuali motione inordinata, quam nolens operatur, id eſt, quæ in appetitu contra voluntatem excitatur: fomes eſt operans motum ipſum inordinatum tanquam effectum à ſe operatum. Et inde eſt vt caro affecta fomite ſit, quæ concupiſcit aduerſus ſpiritum (ad Galatas. 5.) quæ elicit inordinatos ipſos motus contra legem ſpiritus.

16. Probatur ratione. Accedit etiam commune argumentũ: quoniam in pueris in vtero conceptis, aut recenter natis nulla datur actualis motio rationi repugnans: & tamen in illis datur verus fomes, vt docet fides, vt omittamus in aliquo iuſto poſſe manere fomitem ligatum; in quo tamen nulla datur inordinata motio.

17. Non admittitur ſolutio Bellom. Nec ſatis eſt cum Bellomontano reſpondere eodem recidere dari motionem inordinatam, & poſſe dari: etenim licet vnus & idem actus, qui actu datur, fuerit in potentia ſuæ cauſæ, vt dari poſsit; tamen non idem eſt effectus virtualiter exiſtens in cauſa, & ipſa cauſa, in qua virtute continetur. Quare opinio Bellomõtani & parum eſt philoſophica, & non ſatis tuta, ſi fomitem eſſentialiter ponit non in actu primo, ſed ſolùm in ſecũdo.

18. 2. cõcluſio. Secunda concluſio: *Fomes peccati non poteſt eſſe aliquod vitium cauſatum in anima, quodcunque illud ſit, id eſt, ſiue ſit aliqua morbida qualitas animæ, ſiue ipſa pronitas in malum eiuſdem animæ. Hæc concluſio deducitur ex prima concluſione poſita in primo art.* vbi diximus fomitem non poſſe ſubiectari in ipſa animæ ſubſtantia.

19. 3. cõcluſio. Tertia concluſio: *Fomes non poteſt eſſe vitium aliquod (quodcunque illud ſit) immediatè ſuperadditum, aut carni, aut complexioni illius: ſed neceſſariò debet eſſe vitium appetitus ſenſitiui.* Hæc concluſio ponitur contra Henricum, & Angeſtum, quæ euidenter colligitur ex 1. art. concluſ. 2.

20. 4. cõcluſio. Quarta concluſio: *Fomes peccati formaliter non eſt ipſa naturalis, & habitualis inclinatio appetitus ſenſitiui, prout abſolute tendit ad bonum ſenſibile.* Contra hanc concluſionem nonnullos docuiſſe ſatis inſinuat Bellomontanus in locis ſuprà citatis §. 1. in vltima opinione: ſed neminẽ legi, qui illi repugnet; vnde puto eam ab omnibus recipi. Pro illius explicatione notandum eſt primò: quamcunque realem potentiam, quæ actu elicito in ſuum obiectum tendit, habere vim quãdam actiuam, quæ dici poteſt aptitudo, ſiue poſsibilitas potentialis illius; quia per eam poſitiuè apta eſt elicere actum circa proprium ſuum obiectum. 1. not.

¶ Notandum eſt ſecundò in quacunque actiua potentia dari appetitum naturalem in proprium obiectum, tanquam in proprium bonum, propriamque perfectionem; quo appetitu potentia illa naturaliter inclinata eſt ad tendẽdum actu elicito in ſuum obiectum, tanquam in proprium bonum: qui appetitus realiter eſt ipſa potentia, vt naturaliter inclinata in obiectum; formaliter verò eſt ipſa naturalis inclinatio, & pronitas, qua naturaliter in obiectum inclinatur: cum verò talis inclinatio ſemper ipſam potentiam comitetur, dici ſolet inclinatio habitualis. 21. 2. not.

¶ Notandum eſt tertiò, quod licet appetitus ſenſitiuus in genere rei conſideratus naturaliter appetat quodcunquè bonum ſenſibile, quia quodcunque tale in genere rei eſt bonum illi naturale: tamen quatenus eſt potentia quædam moralis regulabilis per rationem, in tantùm naturaliter appetit ipſum ſenſibile bonum, in quantum illud iuxta ordinem, atque præſcriptum rationis appetit: quod verò cõtra hunc ordinem concupiſcit: contra naturam dicitur concupiſcere, vt dicemus concluſione 8. Ex quo infertur appetitum ſenſitiuum ſecundum ſe indifferentem eſſe ad tendendum in bonum ſenſibile ſecundum præſcriptum, & ordinem rationis, & contra illum. 22. 3. not.

¶ His poſitis probatur concluſio: nam inclinatio naturalis appetitus ſenſitiui ad bonum ſenſibile abſolutè ſumptum abſtrahendo à modo tendendi. iuxta vel cõtra rationis ordinem, indifferens eſt ad bonum, & ad malum morale: & per ſe pertinet ad eſſentiam, & quidditatem appetitus ſenſitiui, vt eſt in homine: vnde ſine tali inclinatione nec dari, nec concipi poteſt: fomes autem peccati ſemper eſt ad malum: eſt enim concupiſcentia praua ad peccatum inclinans, ob quam rationem dicitur fomes peccati: vnde poteſt ab appetitu ſenſitiuo penitus auferri, vt inferiùs videbimus artic. 3. & 4. Probatur concluſio.

Cordubcn. Richrad. corruptionē dicuntur naturalia esse vulnerata. Ita *Anton. Cordubcn. in d. q. 45. in 1. p. illius, & videtur fuisse opinio Richard. in 3. dist. 3. art. 1. q. 4. ad 2.*

10. 9. & vltima opinio. Nona & vltima opinio significat fomitem nihil aliud esse, quàm motum, siue motionem inordinatam appetitus sensitiui inclinantem, & allicientem ipsam voluntatem ad aliquid contra rationem; quasi fomes sit actus secundus, & non aliquis actus primus. Hanc opinionem colligo ex *Bellomont. 1. tom. ad 3. p. disp. 61. cap. 8. n. 48. & 2. tom. disp. 118. c. 4. n. 45.* Bellom.

§. 2.

Praemittuntur nonnulla.

11. 1 praemiss. EXplicauimus varias de proposita quaestione sententias: vt vero quid dicendū sit facilè aperiamus; praemittendum est primò fomitem peccati nō ideò appellari peccati fomitem, quod in se sit peccatum, vt diffiniuit Tridentinum sess. 5. canone 5. de peccato originali, sed ideò appellari peccati fomitē, quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat, vt idem Tridentinum ibidem declarat. Vnde etiam dicitur fomes peccati, quia est fomentum, & materia, in qua peccatum suo modo conseruatur; cum sit radix illius, vt patet ex *Aug. epist. 29. cap. 1.* dùm dicit, *nullum esse sine radice peccati,* id est, sine peccati fomite: idem satis docet 22. *de Ciuitate Dei c. 22.* ob quam rationem fomitem peccati appellat matrē peccati, vt patet *in lib. 50. homil. homil. 42. c. 8. tom. 10.* iuxta illud Iacobi 1: *Concupiscentia, cum conceperit, parit peccatum.* (August.) (Iacob. 1.)

12. 2. not. Secundò notandum est fomitem peccati conuerti cum concupiscentia; quasi sint synonima, vt patet ex Trident. vbi suprà in illis verbis: *Manere autem in baptizatis concupiscentiam, vel fomitem*: quasi idem sit fomes peccati, quod peccati concupiscentia; vnde fomitem ipsum statim appellat concupiscentiam; & satis confirmatur ex verbis Iacobi, vbi per concupiscentiam intelligit fomitem, ex communi Patrum, & August. consensu. Accedit quoniam *Paul. ad Rom. 7. & 8. & ad Collossen. 3.* fomitem peccati appellat legem membrorum & carnis; hanc autē legem esse concupiscentiam carnis passim docet August. (Trident.) (Probatur ex Paulo.)

Praemittendum tertiò fomitem peccati duobus modis considerari posse, scilicet in actu primo, & in actu secundò, vt est vulgata doctrina. Fomes in actu secundo est actualis motio, actusque ipsius fomitis: in actu vero primo est id ipsum, quod est fomes (quicquid ille sit) à quo motio illa inordinata veluti oritur: vnde oportuit prius explicare; quid sit fomes in actu primo, vt sciamus, quidnam propriè sit actus secundus illius. 13. 3. notandū.

Praemittendum quartò fomitē sumptum quoad actum primum duobus modis posse in aliquo manere: vno modo solutum, vt possit exire in actum secundū: altero modo ligatum, ne in actum exeat: tunc verò totaliter non manere, cum totaliter ab homine aufertur. An verò possit aut omnino tolli, aut saltem ligari? & quomodò? dicemus art. 2. 3. & 4. 14. 4. notandū.

§. 3.

Explicatur vera opinio.

HIs suppositis pro vera difficultatis resolutione nonnullas statuemus conclusiones. ¶ Prima conclusio: *Fomes formaliter sumptus non est motio siue motus actualis appetitus inclinans, & alliciens voluntatem ad aliquid contrà rectam rationem.* Haec conclusio statuitur contra Bellomont. relatum in vltima opinione: & profectò si mens illius est fomitem essentialiter esse ipsam actualem motionem inordinatam, quae est actus secūdus, opinio erit paradoxa, & improbabilis: solus enim Bellomontanus eam excogitauit contra communem caeterorum consensum: omnes enim aut docent, aut supponunt fomitem considerari, aut in actu primo, aut in actu secundo: habere autem veram rationem fomitis prout inexistit per modum actus primi, non autē secundi: nec sane sine fundamento; sumitur enim ex verbis Pauli ad Rōm. 7. vbi ipsam actualem motionem, quae voluntatem actu inclinat ad peccandum, distinguit ab ipso peccato, per quod ex cōmuni explicatione intelligit fomitem: agens enim de malo, quod est inordinata motio appetitus, & quod nolens operabatur, ita ait: *iam non ego operor* (s. tale malum, talēq; inordinatā motionem) *sed quod inhabitat in me peccatū,* id est, sed fomes peccati, atque lex carnis in me inhabitans: expressē igitur 15. Vera opin. (1. conclusio contra Bellomont.) (Probatur ex Paul. Roman. 7.)

igitur distinguit ipsum peccati fomitem (quem appellat peccatum) ab ipso actuali malo, id est ab ipsa actuali motione inordinata, quam nolens operatur, id est, quae in appetitu contra voluntatem excitatur: fomes est operans motum ipsum inordinatum tanquam effectum à se operatum. Et inde est vt caro affecta fomite sit, quae concupiscit aduersus spiritum (ad Galatas.5.) quae elicit inordinatos ipsos motus contra legem spiritus.

16. Probatur ratione. Accedit etiam commune argumentū: quoniam in pueris in vtero conceptis, aut recenter natis nulla datur actualis motio rationi repugnans: & tamen in illis datur verus fomes, vt docet fides, vt omittamus in aliquo iusto posse manere fomitem ligatum; in quo tamen nulla datur inordinata motio.

17. Non admittitur solutio Bellom. Nec satis est cum Bellomontano respondere eodem recidere dari motionem inordinatam, & posse dari: etenim licet vnus & idem actus, qui actu datur, fuerit in potentia suae causae, vt dari posset; tamen non idem est effectus virtualiter existens in causa, & ipsa causa, in qua virtute continetur. Quare opinio Bellomōtani & parum est philosophica, & non satis tuta, si fomitem essentialiter ponit non in actu primo, sed solùm in secūdos

18. 2. cōclusio. Secunda conclusio: *Fomes peccati non potest esse aliquod vitium causatum in anima, quodcunque illud sit, id est, siue sit aliqua morbida qualitas animae, siue ipsa prauitas in malum eiusdem animae. Haec conclusio deducitur ex prima conclusione posita in prima art.* vbi diximus fomitem non posse subiectari in ipsa animae substantia.

19. 3. cōclusio. Tertia conclusio: *Fomes non potest esse vitium aliquod (quodcunque illud sit) immediatè superadditum, aut carni, aut complexioni illius: sed necessariò debet esse vitium appetitus sensitiui.* Haec conclusio ponitur contra Henricum, & Angelum, quae euidenter colligitur ex 1. art. conclus. 2.

20. 4. cōclusio. Quarta conclusio: *Fomes peccati formaliter non est ipsa naturalis, & habitualis inclinatio appetitus sensitiui, prout absolute tendit ad bonum sensibile.* Contra hanc conclusionem nonnullos docuisse satis insinuat Bellomontanus in locis suprà citatis §.1. in vltima opinione: sed neminē legi, qui illi repugnet; vnde puto eam

ab omnibus recipi. Pro illius explicatione notandum est primò: quamcunque realem potentiam, quae actu elicito in suum obiectum tendit, habere vim quādam actiuam, quae dici potest aptitudo, siue possibilitas potentialis illius; quia per eam positiuè apta est elicere actum circa proprium suum obiectum. 1. not.

¶ Notandum est secundò in quacunque actiua potentia dari appetitum naturalem in proprium obiectum, tanquam in proprium bonum, propriamque perfectionem; quo appetitu potentia illa naturaliter inclinata est ad tendēdum actu elicito in suum obiectum, tanquam in proprium bonum: qui appetitus realiter est ipsa potentia, vt naturaliter inclinata in obiectum; formaliter verò est ipsa naturalis inclinatio, & pronitas, qua naturaliter in obiectum inclinatur: cum verò talis inclinatio semper ipsam potentiam comitetur, dici solet inclinatio habitualis. 21. 2. not.

¶ Notandum est tertiò, quod licet appetitus sensitiuus in genere rei consideratus naturaliter appetat quodcunque bonum sensibile, quia quodcunque tale in genere rei est bonum illi naturale: tamen quatenus est potentia quaedam moralis regulabilis per rationem, in tantùm naturaliter appetit ipsum sensibile bonum, in quantum illud iuxta ordinem, atque praescriptum rationis appetit: quod verò cōtra hunc ordinem concupiscit: contra naturam dicitur concupiscere, vt dicemus conclusione 8. Ex quo infertur appetitum sensitiuum secundum se indifferentem esse ad tendendum in bonum sensibile secundum praescriptum, & ordinem rationis, & contra illum. 22. 3. not.

¶ His positis probatur conclusio: nam inclinatio naturalis appetitus sensitiui ad bonum sensibile absolutè sumptum abstrahendo à modo tendendi. iuxta vel cōtra rationis ordinem, indifferens est ad bonum, & ad malum morale: & per se pertinet ad essentiam, & quidditatem appetitus sensitiui, vt est in homine: vnde sine tali inclinatione nec dari, nec concipi potest: fomes autem peccati semper est ad malum: est enim concupiscentia praua ad peccatum inclinans, ob quam rationem dicitur fomes peccati: vnde potest ab appetitu sensitiuo penitus auferri, vt inferiùs videbimus artic.3. & 4. Probatur conclusio

Ergo talis inclinatio, & pronitas naturalis ita præcisè sumpta nullo modo dici potest fomes peccati.

23. 2. probatio. Accedit; quia talis inclinatio est à natura, cum pertineat ad quidditatē, & positiuam perfectionem talis potentiæ, quę per se est bona: fomes autem non est à natura saltem per se intentus.

3. probatio. Tertiò adde; quoniam illa naturalis inclinatio, & pronitas ad bonum sensibile fuit in statu innocentiæ, in quo erat concupiscentia boni sensibilis secundū præscriptum rationis, vt supponimus: fomes autem peccati in illo statu non fuit. Ergo talis inclinatio, & pronitas non est fomes peccati.

24. 5. cōclusio. Quinta conclusio: *Fomes peccati est quædam habitualis inclinatio, & pronitas, qua appetitus sensitiuus pronus est ad malum sensibile rationi repugnans; & difficilis ad bonum sensibile rectæ rationi conueniens*. In hac conclusione omnes conueniunt, vt facilè intelliges, si singulas opiniones superius positas expenderis: & satis euidēter colligitur ex Paulo Roman. 7: *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati, quæ est in membris meis*: etenim ex Paulo in eo loco euidenter colliguntur duo effectus fomitis. Primus est pronitas ad malum præter aut contra rationem: secundus est difficultas ad operandum bonum rationi consentiens. Primum effectum satis probant verba illa *repugnātem legi mentis meæ*, quæ lex est ipsa recta ratio. Secundum verò effectum explicat in alijs verbis eiusdem capitis: *velle* (.s. bonum) *adiacet mihi: perficere autem bonum, non inuenio: non enim quod volo bonum, hoc facio; sed quod nolo malum, hoc ago*. Et satis explicauit ad Galat. 5: *Caro concupiscit aduersus spiritum: spiritus autem aduersus carnem: hæc enim sibi inuicem aduersantur, vt non quæcunque vultis illa faciatis*. Igitur fomes peccati & inclinat ad malum rationi contrarium, & diuertit à bono rationi consentaneum: & vtrumque affectum in appetitu sensitiuo operatur, reddens illum pronum ad malum, & difficilem ad bonum. In hoc igitur omnes opiniones conueniunt: tota difficultas est, quidnam sit hæc pronitas appetitus ad malum, & difficultas ad bonum? in quo Doctores variant, & difficultatē adhibitis cōclusionibus nitimur dissoluere.

Probatur ex Paulo Roman. 7.

Duo fomitis effectus.

Ad Rom. 7.

Ad Galat. 5.

25. 6. conclus. Sit igitur sexta conclusio: *Fomes peccati, quo appetitus sensitiuus inclinatur ad malum, & auertitur à bono, non est aliqua qualitas realis appetitui superaddita*. Hanc morbidam qualitatem realiter superadditam in terminis impugnat *Angestus in* *Angestus.* *suis moralibus cap. 15. §. Huic opinioni, & §. Prima conclusio*: eam non admittit Bellomont. 1. tom. ad 3. p. disp. 61. cap. 8. n. 47. in fine, & 2. tom. disp. 118. cap. 4. n. 43. vbi *Bellomon.* asserit opinionem istam esse sine vllo fūdamento excogitatam: oportebat tamē illam impugnare: nos tamen latè eam impugnauimus in nostro tractatu de peccato originali: nunc eam ex eo impugnamus; quod fomes peccati, vitiumque cōcupiscentiæ relictum est in nobis ex peccato Adami per amissionem iustitiæ originalis, quæ potentias inferiores rationi subijciebat. Sed per peccatum Adami, & expoliatione iustitię originalis nulla qualitas morbida potuit in nobis causari. Ergo fomes peccati non potest esse aliqua qualitas morbida. Maior satis euidenter probatur ex *Tridentino sessione 5. canone* *Trident.* *vltimo de peccato originali*, dùm diffinit fomitem siue concupiscentiam, ideò a Paulo dici peccatum, quia à peccato Adami orta est. Minor verò facilè ostenditur: quoniam qualitas illa naturaliter non resultat ex homine sumpto in puris naturalibus; quare iustitia originalis naturalem illius resultantiam impediret: nullus enim hanc naturalitatem in hac morbida qualitate potest agnoscere. Quod verò fuerit communicata Adamo ex venenoso serpentis flatu (vt Gregorius existimat) plane est fictitium, vt ab omnibus improbatur, vt latè ostendimus in dicto tractatu de peccato originali. Vbi etiam ostendimus improbabiliter dici qualitatem illam in primis parentibus causatam fuisse ex fructo vetito, quem comederunt, quæ fuit opinio Adami, & quorūdam aliorum: etenim cum arbor scientiæ boni & mali esset ordinis naturalis, non poterat fructum producere per se malū, aut homini moraliter exitialem, vt colliges ex *August. 13. de Ciuitate Dei cap. 20.* *August.* dùm ait, Deum non ideò fructum illius arboris interdixisse, quod per se malus esset, aut homini exitialis, sed ob aliam causam, quam explicare non est huius loci.

1. argum.

26. Non resultat ex pura natura.

27. Non ex flatu serpentis

28. Nec ex fructu vetito.

loci. Quæ doctrina verissima est, siue arbor illa fuerit vitis, siue frumentum, siue ficus, siue pomus: hæ enim arbores fructum ex sua natura exitialem non producunt; sed salutiferum, & salubrem. Quin potius cuiuscumque speciei arbor illa fuerit, cum fuerit ordinis naturalis, licet possit esse venenosa in ordine ad saluté corporalem; non potuit producere effectũ, qui virtutem naturalis causæ excederet: iam verò morbidam illam qualitatem efficere, vt appetitus præter rationẽ in bonum sensibile feratur, excedit virtutem naturalem cuiuscumque cibi: cum effectus, qui illi qualitati tribuitur, potius spectet ad morbum suo modo moralem, quã ad morbũ simpliciter naturalem, qui solùm dari potest in ordine ad vitæ corporalis exitium.

29. Contra opinionẽ Adami.

Quare Adami opinio sine fũdamẽto asseritur. Sicut etiã sine vllo asseritur qualitatẽ illã resultasse in Adamo ex inordinatione primarũ qualitatum, siue humorũ, ex quibus complexio illius componebatur: nam ex in humorum inordinatione nulla morbida qualitas causari potest, nisi in ordinem ad corporalem hominis salutem disponentem ad interitum corporis, non verò ad interitum animæ, qui est moralis. Quibus accedit, quia Adamus comedẽs per aliquod tempus in eadẽ permansit humorum proportione, quam habebat, antequam comederet: etenim cibus ille, cum naturaliter operaretur, non in instanti, nec in breuissimo aliquo tempore operari poterat: cum tamen Adamus statim atque comedit, in fomitem peccati incurrerit. Quare nec in hoc audiendus est Angestus, illam probans opinionem. Minor igitur nostri discursus, verissima est, quatenus habet morbidam illam qualitatem non potuisse naturaliter in nobis causari ex carentia iustitiæ originalis, nec ex aliqua alia causa naturali.

Nec resultat ex primis qualitatibus

30. Alia probatio.

Confirmatur etiam; quoniam remota quacumque qualitate superaddita appetitui sensitiuo, ex sola spoliatione iustitiæ originalis datur in ipso appetitu inordinata concupiscentia vt patebit ex concl. 8. Ergo talis qualitas est superflua. Et hæc satis sint pro impugnanda morbida illa qualitate superaddita, aut animæ, aut carni; nam eã latius impugnare pertinet ad materiam de peccato originali.

Nec obstat, quod fomes ab Augustino aliquando dicatur affectus malæ qualitatis, vt patet de nuptijs, & concupiscentia cap. 25. tom. 7. etenim nomine qualitatis vtitur Augustin. satis large; ideo quia est ægritudo quædam, & mala affectio naturæ: ægritudo autem solet appellari qualitas, & habitus, vt aduertit D. Thom. 1. 2. q. 82. articul. 1. & refert Corduben. lib. 1. quæstion. q. 45, in fine primi puncti. 31. Solutio obiectionis.

Septima conclusio: *Fomes peccati formaliter non est ipsa possibilitas aptitudoque negatiua, siue potius non repugnantia ad concupiscendum bonum sensibile præter, vel contra præscriptum rationis, quæ in appetitu sensitiuo relicta est ex carentia iustitiæ originalis.* Hæc conclusio in his terminis probata est *Ioanni Driedoni, lib. 1. de gratia, & libero arbitrio tract. 3. p. 9. ad 4. fol. 118. pag. 1. & Pallatio in 3. dist. 3. disp. 3. pag. 53. col.* 2. Probatur hęc conclusio: quoniã fomes peccati non fuit in Adamo ante peccatũ: etenim in eo, & in nobis causatus est ex peccato, vt Ecclesia semper docuit ex Tridentino sess. 5. Canone. 5. de peccato originali. Iã verò in appetitu sensitiuo Adami fuit possibilitas, & aptitudo, hoc est non repugnantia ad peccatum, & ad resistendum rectę rationi: nam de facto peccauit, & appetitus eius sensitiuus rectæ rationi restitit, Ergo talis possibilitas seu aptitudo non est satis ad rationem fomitis.

32. 7. Conclus.

Driedo. *Pallatius.* 1. Ratio.

Accedit; quoniam talis possibilitas seu non repugnantia ad peccandum; cum sit radicalis potentia peccati cõueniens creaturæ rationali ex eo, quia est ex nihilo; non habet ortum ex peccato, sed ex intrinsecis creaturæ principijs: vnde formaliter non potest esse peccati fomes. 33. 2. Ratio.

Octaua conclusio: *Fomes peccati de facto est pronitas, & inclinatio habitualis appetitus sensitiui ad bonum sensibile præter, aut contra rectam rationem, præcise in nobis existens ex spoliatione iustitiæ originalis propter Adami peccatum.* Hæc conclusio omniũ fere consensu recipitur vt patet ex Authoribus, quos pro septima opinione citauimus. Quod hæc fuerit opinio D. Thomæ dubitari non potest, vt patet ex locis citatis in dicta opinione septima: in illis enim omnibus expresse declarat fomitem importare concupiscentiam, & inclinationem appetitus sensitiuĩ in delectabile

34. 8. Conclus.

ctabile præter ordinem rationis. Nec etiã *Est Durãd.* dubitari potest hanc fuisse mẽtem *Durandi in 3. dist. 3. q. 3. num. 6.* ita enim scribit: *fomes nihil aliud est, quam inclinatio habitualis appetitus sensitiui in aliquod delectabile secundum sensum præter imperium rationis:* quare non sunt audiendi, qui oppositum illi imponunt: vtrũ verò reprehendẽdus sit, quatenus ait fomitem istum secundũ se tolli non posse? inferius dicemus: modo solùm agimus de quidditate fomitis, in qua explicanda nobiscum consentit. Cũ Durando eijsdem verbis nostram sententiã explicat *Heruæus in 3. d. 3. q. 1. post quartam opinionem §. Ad cuius euidentiam:* *Heruæus. Paludan. Caietan. Medin.* expresse etiam consentit *Palud. in 3. dist. 3. q. 2. in 2. cõclusione fol. 25. col. 3. Consentiũt omnes Thomistæ, & satis Caietan. 3. p. q. 27. art. 3. ad 1. & secundum dubium, vbi etiam Medin. in principio, & idem Medina 3. p. q. 15. art. 2.* Denique est cõmunior Theologorum sententia.

35. *Explicatio cõclusionis.* Dixi *relicta in nobis ex peccato Adami;* quia nunc agimus de fomite peccati, qui de facto in nobis datur: hic autem in nobis relinquitur ex peccato Adami, vt fides docet apud Trident. in dicta sessio. 5. Canone 5. de peccato originali; vbi ideo dicitur fomes peccati; quia est ex peccato, & in peccatum inclinat. *Quæstio incidens.* Vtrùm verò de ratione fomitis absolutè sumpti sit, quod relinquatur ex peccato; an verò satis sit ipsa habitualis pronitas inclinans ad peccatum, & ad bonũ sensibile, quod est contra rationem? quæstio est inter Theologos, de qua dicemus in sequenti conclusione: modo illũ solùm statuimus fomitẽ in sua ratione per se includere talem habitualem pronitatem: & per consequens cum ex peccato Adami sit in nobis relicta; non potest non dici verus peccati fomes.

36. *Probatur cõclusio.* Hæc conclusio hac ratione euidenter demonstratur: quoniã fomes peccati propriè sumptus est quoddam vitiũ ex peccato Adami in nostro appetitu sensitiuo relictum, quo appetitus habitualiter est pronus, & inclinatus ad bonum sensibile præter, aut contra rationem. Sed appetitus sensitiuus noster ex eo præcise, quod per Adami peccatum fuit priuatus iustitia originali, mansit cum habituali pronitate, & inclinatione ad bonum sensibile præter, & contra rectam rationem. Ergo pronitas, & inclinatio habitualis ad bonũ sensibile præter, & contra rationẽ se ipsa per se, & formaliter est fomes peccati. Maior huius rationis ab omnibus, tanquam indubitata admittitur: omnes enim opiniones, quas citauimus, in hoc conueniũt, vt fomes peccati formaliter sumptus sit aliquod vitium relictum in appetitu sensitiuo ex peccato Adami, & ex priuatione iustitiæ originalis, quo appetitus mansit habitualiter pronus ad concupiscendũ bonum sensibile præter, & cõtra regulas rectæ rationis: dubitant tamen, per quidnam mãserit ita inordinate pronus. Quare maior illa apud omnes est indubitata.

37. *Probatur minor.* Minor autẽ facilè probabitur, si aduertamus appetitũ sensitiuum in homine dupliciter considerari posse: vno modo absolutè, & in genere rei; quomodo est eiusdem rationis cum appetitu sensitiuo brutorum. Altero modo vt est appetitus hominis: sub qua ratione suo modo est rationalis, & voluntarius nimirum per participationem, vt docet *D. Thom. in 3. dist. 17. q. 1. art. 1. quæstiunc. 2.* & sub hac consideratione ex sua natura habet, quod rationi, & volũtati sit subijcibilis, & ab vtroque possit gubernari, ex eodem D. Tho. 1. 2. q. 75. art. -. ad 1. *D. Thom. Aristot.* & satis colligitur ex Aristot. 1. Politic. cap. 3. subijcitur autem non subiectione despotica. i. seruili; quasi non possit non obedire; sed subiectione politica, & ciuili; quia. s. potest contra rationis ducatum rebellare, & illi non obedire, vt satis expresse docet Aristot. cum D. Thom. vbi supra; & satis Paul. ad Roman. 7. dum ait: *Ad Rom. 7.* *Non enim quod volo bonũ hoc facio; sed quod nolo malum, hoc ago:* vnde infertur posse appetitum sensitiuum aliquid concupiscere repugnante ratione, & voluntate: vnde idem Paul. in dicto c. 7. dicit: *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ.* Et ad Galat. 5. *Ad Galat. 5.* *Caro concupiscit aduersus spiritum; & spiritus aduersus carnem.* Cum igitur appetitus ipse secundum se sit naturalis; voluntarius autem per participationem; ex sua natura indiget fræno, vt à naturalitate, & determinatione, quam habet ad bonum sensibile, remoueatur, ne in tale bonum, aut sine ductu rationis, aut contra illum feratur.

38. Et inde est vt si suæ naturæ absq; vllo fræno relinquatur; feratur in bonum sensibile

fibile; voluntariè quidem (quia eſt appetitus voluntarius per participationem) ad modum tamen ſuę naturę, ex qua habet, quod relictus ſibi ſine fræno rationis toto impetu feratur in bonum ſenſibile cōtra ducatum rationis, vt doctiſsimè aduertit *Scotus in 2. diſtin. 32. q. 1. §. contra iſtam viã verſ. contra, ſicut in poteſtate*: cū enim ex ſua natura ducatur ab obiecto, non verò à ratione imperioque volūtatis; niſi frænum habeat, quo voluntati ſubijciatur, toto impetu feretur in bonum ſenſibile, non ſolùm præueniendo rationem; ſed etiam contra illam rebellando: quod in hac materia eſt diligenter aduertendū. (*Scotus.*)

Cōcluditur minor.

Ex quo iam patet veritas minoris propoſitæ: patet enim ex dictis hanc habitualem pronitatem appetitui ſenſitiuo naturaliter conuenire ex ipſa præciſa ſpoliatione fræni (qualis in Adamo erat ipſa originalis iuſtitia) abſque vlla vitioſa qualitate ſuperaddita: quæ fuit minor probãda. Ex qua ſimul cum maiore neceſſario infertur fomitē peccati formaliter nihil aliud eſſe, quam ipſam habitualem pronitatem, & inclinationem appetitus ſenſitiui ad bonum ſenſibile præter, aut contra rationis præſcriptum in nobis relictam ex peccato Adami, & ex priuatione iuſtitiæ originalis. Quæ fuit noſtra concluſio.

39. Nona & vltima cōcluſio.

Nona, & vltima concluſio: *De intrinſeca ratione fomitis nec eſt, eſſe relictum ex peccato Adami: nec etiam, quod intenſius in bonum ſenſibile inclinet, quam inclinaret in puris naturalibus. Quare pronitas morboſa, quæ ineſſet in homine, ſi in puris naturalibus crearetur, verè eſſet fomes peccati, & morbus in peccatum inclinans.* Hæc concluſio ſaltem quoad ſecundam partem ſtatuitur contra *Corduben. lib. 1. quæſtion. q. 45. in 2. punct. §. Et hæc tertia opinio, pag. 382. colu. 2*; quam ſatis videtur approbaſſe *Richard. in 3. diſt. 3. art. 1. q. 4. ad 2*, dum ait fomitem dicere corruptionem, quæ nō eſſet in homine in puris naturalibus. Statuitur autem ad mentem *Soti lib. 1. de natura, & gratia, cap. 3. post principium, & cap. 11. pag. 33 colum. 1. & cap. 13. pag. 43. col. 1. ad mentem etiam Caieta 1. 2. q. 82. art. 1. §. Ad primum horum dicitur, & q. 109. artic. 2, §. Secundo autem dubio.*

(Cōtra Cordubenſem. — Contra Richard. — *Eſt Soti & Caietan.*)

40. Probatur 1. pars.

Prima pars huius aſſertionis ex eo euidenter probatur; quoniam ex peccato Adami plura mala incurrimus, quæ non ſunt peccata, nec ad peccatum inclinant; vt mors, infirmitas corporalis, & alia huius generis; quare ad rationem fomitis nō ſatis eſt eſſe relictum, & cauſatum ex peccato Adami.

Secunda verò pars aſſertionis ex eo euidenter oſtenditur; quoniam ad rationem fomitis ſatis eſt, quod ſit pronitas, & inclinatio appetitus ſenſitiui ad peccatū. Ergo fomes ex ſua intrinſeca ratione nō habet, quod intenſius, & modo præternaturali inclinet ad peccatū; ſed ſatis eſt quod in illud inclinet. Cōſequētia videtur nota quia ſi ſine tali præternaturalitate poteſt inueniri vera, & propria ratio fomitis, vtique ratio fomitis per ſe nō ponitur in illa prę ternaturali inclinatione: nihil enim dari poteſt ſine ſua eſſentia. Porrò antecedēs probatur; quia ex *Trident. in dicta ſeſſ. 5. Canone 5.* de peccato originali fomes ſiue concupiſcentia ideo dicitur peccatū, quia inclinat ad peccatum: & merito; quoniã Paulus ad concupiſcentiam, ſiue fomitem nihil aliud requirit, quam repugnantiam ad legem mentis: *video* (inquit ad Roma. 7.) *Aliã legem in mēbris meis repugnantem legi mētis meæ.* & ad Galat. 5. *Caro cōcupiſcit aduerſus ſpiritū: ſpiritus autē aduerſus carnē*: quæ verba ſatis denotãt ad cōcupiſcentiã legemque peccati in membris exiſtentē ſatis ſuperque eſſe repugnantiam cōtra ſpiritum, & legem mentis. Cui doctrinæ accedit quoniam magis, & minus in intenſione non facit diſcrimen eſſentiale, ſed ſolùm accidentale, vt eſt Philoſophia vulgata. Quare inclinationem aliquã magis, vel minus inclinare in bonum ſenſibile præter, vel contra rationem non facit eſſentiale diſcrimen inter vnam, & alteram concupiſcentiã, vt vna verè, & eſſentialiter dicatur fomes; nō vero altera: & hinc eſt, vt fomes (qui verè datur in nobis) nō in ōnibus ęqualiter inclinet ad malum contra rationem; ſed magis inclinet in his, quam in illis, vt omnes Theologi admittunt.

(41. 2. Pars probat. — *Trident.* — *Roma. 7.* — *Galat. 5.* — Alia ratio.)

Nec huic reſolutioni obſtat, quod fomes interdum inclinet ad bonū, vt patet in illo, qui ante matrimonium inclinabat ad non vxorem, poſt matrimonium verò cum eadem inclinet ad eam, vt ad vxorē: non obſtat inquam; quoniam licet ea inclinatio, & pronitas, quæ inclinabat ad mulie- 42. Soluitur obiectio.

mulierem non dum vxorem, inclinet ad eandem iam vxorẽ: non tamen post matrimonium habet rationem fomitis, quã tamen habebat ante matrimonium. Vnde falsum est, quod Cordubensis sumit, ad rationem fomitis nun satis esse inclinationem ad delectabile sensibile contra rationem: oppositum enim iam demonstrauimus.

43. Corollarium. Ex dictis infertur vltima nostræ assertionis pars. s. *Pronitatem morbosam, quæ inesset in homine creato in puris naturalibus, habituram fore veram rationẽ fomitis, & morbi in peruatum inclinantis.* Hæc vltima pars

Cõfirmatũ. conclusionis ex dictis, euidenter probatur, quoniam pronitas, & inclinatio appetitus sensitiui ad bonum sensibile inclinãs ad malum contra regulam rationis, essentialiter est verus fomes peccati, vt iã ostẽ-

August. dimus, & satis docet *August. lib. 6. contra Julian. cap. 16.* Sed in appetitu sensitiuo hominis creati in puris naturalibus reperitur pronitas illa habitualis, & habitualis inclinatio ad bonum sensibile excedens limites rectæ rationis; & subinde reperitur pronitas ad bonum sensibile rationi contrarium, vt satis patet ex Augustin. loco citato. Ergo in appetitu creato in puris naturalibus reperiretur verus fomes peccati.

44. 2. Cõfirm. Confirmatur; quoniam peccatũ Adami ideo nos in deterius commutauit secũ dum corpus, & animam; quia, & gratiã, & iustitiam originalem á nobis abstulit; & simul cũ illis omnia bona, quæ ex eis in nobis resultabant: fuit enim causa omnium nostrorum malorum, & defectuũ tam naturalium, quàm moralium, tanquã remouens prohibens, id est, tanquam remouens id, quod in nobis omnia illa mala prohibebat, & bona opposita largiebatur. Sed omnium illorũ, quibus nos per peccatum priuati sumus, homo in puris naturalibus creatus habet veram negationẽ. Ergo omnia mala, quæ ex spoliatione originalis iustitiæ nos cõsequũtur; consequẽtur etiam hominem in puris naturalibus ex negatione eiusdem iustitiæ: etenim priuatio non inducit maiorem negationẽ formę in subiecto priuato, quam inducat pura negatio in subiecto negato. Quæ ratio specialiter locũ habet in appetitu sen-

Scotus. sitiuo, vt optimè demonstrat *Scotus in 2. dist. 3 2. q. 1. §. Contra istam viam*: nam appetitus sensitiuus sibi derelictus, cum naturaliter feratur in delectabile secundum sensum, sicut non habet in sua potestate non delectari; ita nec modum delectandi. Quin potius non potest non toto impetu, & secundum vltimum potentiæ. Iam verò appetitus sensitiuus æqualiter derelictus est sibi in homine creato in puris naturalibus, atq; est in nobis; quia in vtroque æqualis est negatio donorum supernaturalium, & virtutum moralium: imò etiam æqualis est negatio prauorum habituum. Ergo appetitus sensitiuus in tali homine, quantum est ex se ferretũr in delectabile secundum totum potentię conatum. Quia à ratione per aliquod donũ impediri, & moderari non potest.

Ex quibus patet verissimam esse doctrinam *Caietani, & Soti locis citatis* homi nem creatum in puris naturalibus solũm differre ab homine, qui ex peccato Adami fuit spoliatus iustitia originali, vt differt homo nudus, qui nunquam fuit vestitus, ab homine denudato à vestibus, qui bus induebatur. Quo fit, vt appetitus sẽsitiuus post peccatum Adami non propẽsius, aut magis præternaturaliter feratur in bonum sensibile, quam ferretur in homine creato in puris naturalibus: idque si vtrumque hominem spectemus secundum se, & vt vterque suæ naturæ relinquitur, denudatus tùm à bonis, quibus est spoliatus; tùm à malis habitibus, quos postea quilibet proprijs actibus est consecutus. 45. Doctrina Caietani, & Soti placet.

46. Ad 1. arg. Nec obstant argumenta Cordubensis: nam ad primum, quo singula membra impugnantur. dicimus fomitem esse inclinationem illam naturalem, qua appetitus sensitiuus ad sensitiuum bonum inclinat; non secundum se sumptam, & prout indifferens est ad hunc, vel illum modũ inclinandi: quia vt sic aliquando potest inclinare ad bonum; cum tamen de ratione fomitis sit semper inclinare ad malũ; sed quatenus ex se absque rationis regula inclinat ad bonum sensibilẽ; Ex quo sequitur, quod inclinat ad illicita. Id autẽ, quod obijcitur de fomite inclinante ad copulam cum non sua, & cætera; dicendum est: postquam iam est sua, non inclinare, quatenus est fomes, quia iam regulatur iudicio rationis.

47. Ad 2. Ad secundum, quod ex vùlneratione natu-

naturalium sumitur, patet solutio: quia talis vulneratio, quatenus est infirmitas non esset maior, quam foret in puris naturalibus. vt Caietan. & Sotus, & alij communiter docēt, & probat *Scotus in 2. dist.* 29. q. 1. ad 3.

Scotus: 46.

Ad Ansil. Quæ verò obijcit ex *Anselmo in lib. de Conceptu virginali cap. 3. 4. & 5.* non concludunt, vt intuenti facile patebit.

ARTICVLVS III.

Vtrùm fomes peccati detur in nobis?

§. 1.

Refertur opinio Catholica.

1. Fomitē dari in nobis è de fide.

HVius quæstionis pars affirmatiua est de fide, vt patet ex Tridentino sessio. 5. Canon. 5. de peccato originali, vbi in hæc verba: *Manere autem in baptizatis concupiscentiam, vel fomitem hæc sancta Synodus fatetur, & sentit.* Quæ veritas in Ecclesia semper fuit indubitata, & eam communis Patrum, & Theologorum consensus semper docuit, & satis

Ad Rom. 7. Paul. ad Rom. 7. vbi post multa, quæ docuit de concupiscentia carnis, eiusque rebellione ita scribit: *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ.*

Ad Galat. 5. Et ad Galat. 5. *Caro concupiscit aduersus spiritum; & spiritus aduersus carnem.*

§. 2.

Præmissis nonnullis ponitur quædam difficultas.

2. 1. Præmiss.

PRo explicatione difficultatis, quæ aduersus explicatam veritatem insurgit, duo sunt præmittenda. Primum est appetitum sensitiuum dupliciter considerari posse: vno modo absolutè, prout est eiusdem rationis cum appetitu brutorum: altero modo, prout est appetitus hominis, vt satis colliges ex *Diuo*

D. Thom. *Thom. 1. 2. q. 82. art. 3. ad 1. & 3. & 3. p. q. 15. art. 2. ad 2.* Priori modo cum sit appetitus naturalis, naturaliter fertur in suum obiectum, quod est bonum sensibile. Posteriori autem modo, ideo, quia in homine coniunctus est eum parte rationali, aliquo modo est rationalis, diciturque volū

D. Thom. tas participatiuè, ex eodem *D. Thom. in 3. dist. 17. q. 1. art. 1. quæstiūc. 2.* & inde est vt ex sua natura subijciatur rationi, & volūtati, & ab ea gubernetur, vt idem Thom. docet 1. 2. q. 75. art. 7. ad 1; & satis colligitur ex *Aristot. 1. Politic. cap. 3.* Arist.

3. 2. notabile

Secundo loco aduertimus appetitum sensitiuū subijci rationi, & voluntati subiectione nō despotica idest seruili; sed politica, & ciuili, qua ita subiectus est, vt possit contra rationem rebellare, & illi nō obedire, vt eo loco docet Aristot. & satis Paul. ad Roman. 7. dū ait: *Non enim quod volo bonum hoc facio, sed quod nolo malum, hoc ago.* Ex quo infertur posse appetitū sensitiuum aliquid concupiscere repugnante ratione: vnde idem Paul. in dicto cap. 7. ait: *Video aliam legem in mēbris meis repugnantem legi mentis meæ.* Et ad Galat. *5. Caro concupiscit aduersus spiritum.* ¶ Ex quibus facile confirmatur veritas Catholica, quam præmisimus, in qua supponitur dari in nobis fomitem, & concupiscētiam contra rectam rationem. Ad Rom. 7. AdGalat. 5.

4. Difficul.

Contra hanc Catholicam resolutionē se se offert non facilis difficultas, sumpta ex doctrina *D. Thom. 1. 2. q. 82. artic 3. ad 1. & 3. p. q. 15. art. 2. ad 1.* vbi docet appetitum sensitiuum naturaliter esse subiectum rationi, & ab ea naturaliter agi, cuius doctrina ab omnibus recipitur: qua supposita tam insurgit difficultas: quoniā quæ naturalia sut, sūt immutabilia. Ergo si appetitus sensitiuus naturaliter subijcitur rectæ rationi, & ab ea naturaliter agitur; qui fieri potest, vt contra ipsius rationis regulas nō solū insurgat, sed etiam naturaliter insurgat? D.

§. 3.

Soluitur allata difficultas.

5. 1. Præmiss.

VT huic difficultati respondeamus, præmittendum est appetitum sensitiuum, vt est in homine, spectari posse, aut in genere rei, aut in genere moris: priori modo spectatur in sua entitate absolutè sumpta, & prout est eiusdē rationis cum appetitu brutorum: posteriori verò modo ex coniunctione cum ratione, & volūtate suo modo participat rationalitatem, & voluntatem, vnde isto modo voluntariè subijcitur rationi, cum illi subijciatur subiectione politica, & ciuili, quæ ita obedit rationis dictamini, vt possit non obedire, vt diximus: vnde sub ista

ista consideratione actiones eius suo modo dicuntur naturaliter bonæ, aut malæ, vt est recepta Philosophia. Quare cum D.Thom.& Philosophi docent appetitũ sensitiuum hominis naturaliter subijci rectæ rationi, intelliguntur non de naturalitate physica, quæ ad vnum est determinata; sed de naturalitate morali, quæ expenditur penes naturalem decentiam; hæc autem admittit naturalem indecentiam contra rationis rectitudinem: & secundum hanc considerationem actiones bonæ dicuntur actiones secundum naturam; malæ autem contra naturam; scilicet naturalitate, & innaturalitate morali.

Intellectus datæ doctrinæ.

6. Resolutio.

Igitur statuendum est appetitum sensitiuum, vt est in homine, & prout in eo participat rationem voluntarij, ita subijci rationi rectæ, vt possit non subijci, sed illi rebellare. Quare in homine ex sua natura est subijcibilis rationi; nõ tamen ex sua natura est determinate subiectus illi, ita vt in actum exire nequeat sine aliquo rationis ductu; quia potest præuenire rationẽ: sicut etiam ex sua natura est subijcibilis rationi, quia ex sua natura (vt scilicet est in homine) habet quod possit operari ductus à ratione præcedente, & concupiscere id, quod ratio recta dictat: non tamen ex sua natura (etiam vt est in homine) est determinatè subiectus, aut rationi rectæ, aut non rectæ; quia ex sua natura, & ex subiectione ciuili habet, quod aut rectæ rationi obediat; aut illi, quæ corrupta bonum illi proprium suadet. Quare cũ D.Thomas, & Philosophi docent appetitum tunc agere secundum naturam, cum rectæ rationi obtemperat; contra naturã vero, cum ab ea discordat, intelligendi sũt de natura moraliter sumpta, non physicè.

7. Nota Philosophiam.

Quare hæc duo optimè constant: scilicet appetitum sensitiuum, vt est in homine, secundũ considerationẽ moralem tũc naturaliter operari, cum operatur secundum rectam rationẽ: & tamen posse cõtra suam naturam operari stante rationis repugnantia. Et cum vtroque cõstat, quod sibi relictus absque vlla fręni moderatione, qua rationi rectæ subijciatur, ex sua natura toto impetu feratur in bonum sensibile, vt supra diximus cum *Scoto in 2.dist.32.q.1.§ Contra istam viam vers. contra sicut in potestate*: nam cum appetitus in homine sit potentia per se naturalis, libera autem solùm per participationem, ex se habet, quod non ducat, sed ab alio ducatur: cum verò relictus sibi non ducatur ab aliquo, quo rectæ rationi subiectetur; ex sua natura ducetur à sola bonitate obiecti sensibilis; vnde in illud feretur toto connatu ad modum naturæ, etiam contra rationis dictamen: quia in illa casu magis mouetur à bono proprio, quam à bono rationis.

Scotus.

Et isto modo facilè dissolues allatã difficultatem, & ea, quę in illius confirmationem adduci possunt.

ARTICVLVS IIII.

An fomes peccati possit tùm ligari; tùm etiam tolli?

§. 1.

Quid sit fomitem ligari; quidve tolli?

VT quæstio ista clarius explicetur, præmittẽdum est, quidnam sit fomitem ligari; quidve tolli? ex hoc enim pendet vera explicatio principalis difficultatis. Aduertendũ est igitur quęstionem istam nõ excitari de fomite materialiter sumpto. 1. de re quę denominatur fomes, qualis est appetitus sensitiuus, vt pronus est, & inclinatus ad bonum sensibile: fomes enim hoc modo sumptus cũ sit naturalis hominis potentia, non potest ab eo tolli: vnde hoc modo, & fuit in Christo, & in Virgine, & erit in beatis. Sermo igitur est de fomite sumpto formaliter. 1. de ipsa formalitate fomitis, quæ, vt iam diximus posita est in ipsa inordinata inclinatione appetitus sensitiui ad bonum sensibile contra regulas rectæ rationis: ab hac enim, vt dicta est inordinata, appetitus ipse dicitur fomes, & sine qua fomitis rationem habere non potest.

1. Quæstio nõ excitatur de fomite materialiter sed formaliter.

Hoc pręmisso iam inquiri potest, quidnam sit fomitem ligari; quidve tolli? in hoc enim non omnes cõsentiunt: etenim *Paludan. in 3.dist.3.q.2.ar.3.concl.1. & 2.* vult fomitem omnino tolli idẽ esse qđod fomitem non posse exire, & inclinare in actum, qui simpliciter est peccatum, quale est peccatum mortale, licet possit in aliquem actum peccati secundũ quid, quale est peccatũ veniale: probat hoc; quia ratio in somno dicitur ligari, nõ quia non potest

2. Quæstio. Opinio Paludan.

test exire in aliquē actum; sed quia nō potest exire in actū, qui simpliciter dici debeat actus sationis: quia tūc homo vsum rationis perfectę non habet: diceretur autem tolli, quando in nullum actum posset exire. Similiter igitur in proposito.

3. Opinio Durand. Durandus duobus modis rem explicat: vno modo absolutè, & iuxta sententiā, quam putat esse verā. Altero modo iuxta sententiā cōmunē: etenim si fomes potest simpliciter tolli, vt cōmunis probat opinio; tūc fomes dicitur ligari, quādo appetitus sensitiuus per aliquā causam extrinsecā impeditus, ne actu feratur in malum contra rationem: auferri verò dicitur, quando per aliquē habitum intrinsecum impeditur, ne exeat in actum malum. Porrò iuxta propriam sententiam, quam probat, fomes tunc dicitur ligari, cum manens in appetitu impeditur ne exeat in actum malum. siue impediatur extrinsecè, siue intrinsecè: auferri verò tunc dicetur cum id, quod verè, & propriè est fomes, nullo modo in appetitu manet. Hæc est propria opinio Durandi, cuius priorem partem explicat *in 3. dist. 3. q. 3. num. 8. & 10. quoad posteriorem verò eam insinuat ibidem numero sexto, & septimo.* (Durand.)

4. Neutra [ad]mittitur. Neutra tamen harum explicationum admittenda est: non prima: quia fomes nō solum ligari potest, ne exeat in actū peccati mortalis: sed etiam ne exeat in actū peccati venialis: quare fomitem tolli non est eum non posse exire in aliquem actū peccati mortalis, aut venialis. Nec admittenda est prima Durandi explicatio: quoniam, vt ex dicendis patebit, fomes non solum potest ligari per formam extrinsecam, sed etiam per intrinsecam. Secunda verò admittenda est, vt ex dicendis patebit. (Contra Durand.)

5. Vera resolutio. Dicendum est igitur, fomitem ligari non esse aliud, quam fomitem adhuc manentem impediri, ne in aliquem motum prauum exeat: nam quod ligatur, manet: impeditur tamen, ne suo possit fungi munere: in hoc enim sensu homo dicitur cōpedibus ligari; quia ipsis compedibus impeditur, ne possit pedes ad ambulandum mouere: in eodem etiam sensu in somno & in ebritate ratio dicitur ligari; quatenus manens in homine impeditur à sua operatione. Porrò fomitem auferri, & extingui est fomitem, quoad suam formalem rationem omnino non manere: quod tunc dabitur, cum inclinatio, & pronitas appetitus ad bonum sensibilè ita subijcitur rationi, vt moueri non possit, nisi ratione præuentus: hoc enim modo affectus non manet in eo habitualis pronitas ad cōcupiscendum aliquid præter, aut contra rectam rationem; imò oppositum in eo inuenitur: nam posita forma (siue extrinseca, siue intrinseca) qua ita est subiectus rationi, vt nihil nisi ab ea præuentus, & directus valeat concupiscere, habet inclinationem habitualem, vt nihil, nisi secundum rectam rationem concupiscat: quæ habitualis pronitas omnino tollit pronitatem habitualem in oppositum. Hoc explicari potest exemplo equi ferocis: in eo enim feritas tunc dicitur esse omnino sublata, cum post longam assuetudinem iam ita est domitus, vt nec fræno indigeat; quandiù verò talis est, vt indigeat fræno, ne sua vtatur feritate; feritas illius nō dicetur sublata per frænum, sed ligata. Similiter igitur dicendum est in appetitu sensitiuo inordine ad feritatem pronitatis in bonum præter; aut contra rectam rationem. Et hæc est vera, & communis explicatio ligationis, aut extinctionis ipsius fomitis: quam nobiscum probauit Durand. in sua secunda explicatione. (Quid sit fomite ligari.) (Quid sit fomite extingui.) (Declaratur exemplò.)

6. Fomes dupliciter potest tolli. Notandum tamen est, fomitem dupliciter posse tolli: vno modo totaliter: altero modo non totaliter: totaliter tollitur; quando ita tollitur, vt appetitus rectæ rationi ita subiectus maneat, vt non solùm non possit moueri contra rectam rationem; sed nec præter eam: quod tūc continget; cum appetitus, nec mortaliter, nec venialiter potest à recta ratione deficere; sed ita subiectus est illi, vt pronus sit nunquam moueri in bonum sensibile, nisi secundum præscriptum rectæ rationis: quæ subiectio omnino excludit, non solùm motum contra rationem, sed præter eam. Tunc verò fomes non totaliter sublatus est, cum solùm subijcitur ductatui rationis, vt nihil contra illius regulas cōcupiscat; nō tamen vt nihil cōcupiscat præter regulas illius: & hæc fomitis sublatio reperitur in illis, qui confirmati sunt, ne mortaliter peccēt: non tamē ne pecent V. ¶ Similis distinctio admittēda est in ligatione fomitis: potest enī fomes ligari

ligari totaliter,& non totaliter: totaliter; quando ita ligatur,vt exire nequeat in aliquem actum,aut contra,aut præter rationẽ; & subinde ne exeat in peccatum, aut mortale,aut veniale. Non totaliter verò ligabitur, cum solum ligatur,ne exeat in mortale.

§. 2.

Referuntur variæ opiniones.

7. HIs ita præmissis, iã inquiri potest; an fomes possit,tũ ligari, tùm etiã auferri? in qua quæstione omnes conueniunt fomitem ligari posse,tùm in via; tùm in Patria: nã cum in Patria nullum possit esse peccatum, *vt diximus 2. tom.lib.11.* non potest non concedi fomitem in Patria.aut omnino esse sublatum; aut manere ligatum. Idem dicendum est de Christo Domino, & de Virgine Matre: nam in Christo nullum potuisse esse peccatum fides docet: in Virgine autem nullum fuisse peccatum actuale admittit totius Ecclesiæ consensus,tàm in Christo quàm in Virgine necessario admittendũ est fomitẽ, aut omnino fuisse sublatum; aut fuisse ligatum. Quare quòd fomes ligari possit,nulla est controuersia.

Fomitẽ posse ligari,indubitatum.

8. Est tamen nõnulla,an possit, aut in via, aut in patria auferri ab homine? quidam absolutè negant. Et hanc fuisse Durandi sententiam satis patet, si expendãtur,*quæ scribit in 3.dist.3.q.3.nu.6.7.&* 8.nam licet *num.8.&* 10.doceat aliquo modo saluari posse opinionem, quę admittit fomitem posse tolli; in ea tamen opinione persistit,vt fomes auferri nequeat, si propriè de fomite loquendum est.

An possit tolli cõtrouersum.
1. Sẽtentiã negatiua.

9. Secunda sententia,eaque cõmunis simpliciter affirmat fomitem tolli posse,tam in via,quàm in Patria.

2. affirmat.

10. Tertia sententia est media affirmans fomitem in Patria quidem tolli posse; nõ tamen in via. *Ita Henric. quodlib.5.q.25. ad 1.Greg.in 2.dist.30.q.1.artic.2. ad 2.& art.4.§.Notandum etiã est,Ocham. quodlib. 3.q.10.& in 3.q.2.art.1. vbi etiã Gabriel. dist.3.q.2.art.1.not.2.& in 2.dist.30. q.1. art.1.post princ.& art.2.dub.4.* Hi omnes volunt fomitem quoad substantiã in hac vita tolli non posse;benè tamen in Patria.

3. est media
Henric.
Gregor.
Ocham.
Gabriel.

11. Quarta opinio est Maioris in 3.distin. 3, quæstione 1. §. *Dubitatur an fomes:* ait enim fomitem tolli non posse, nec in hac vita nec in Patria: at tamen tolli posse fomitem. Fundamentum est, quia fomes est substantia constituta ex corpore, & anima: hæc autem manente homine tolli non potest: quia tamen substantia hominis non habet rationẽ fomitis, nisi prout inclinat ad malum, & hęc inclinatio potest auferri etiam in hac vita. Hæc maioris opinio cum opinione secunda consentit, si modus loquendi Nominalium expendatur: nam dum negat fomitem tolli posse, cum fomes ponatur ante verbum intelligitur de fomite sumpto materialiter, vt sit sensus appetitum sensitiuum, (qui realiter est fomes) non posse tolli ab homine, quod omnes fatentur. Cum verò admittit tolli posse fomitem, cum fomes ponatur post verbum, intelligitur de fomite formaliter sumpto pro ipsa inclinatione ad malum. Vnde consentit cũ secunda opinione, & ita tres solùm manent opiniones:duæ oppositæ;tertia media:

4. Opinio Maioris.

§ 3.

Affirmatiua sententia simpliciter est vera.

IN hac quæstione omnino tenenda est secunda opinio affirmatiua, tanquam certissima: Prima autẽ sentẽtia,quę est Durandi,dũ absolutè negat fomitem propriè sumptum auferri posse,falsa est,& periculosa: & idem dicendũ puto de 3. sententia, dum negat fomitem in via auferri posse. Quare absolutè dicendum est fomitem auferri posse, nõ solùm in Patria,sed etiam in via: Et quidem si sermo sit non de potentia ordinaria, sed de absoluta; improbabilis est media opinio: quod enim Deus de lege ordinaria facit beatis in Patria; potest ex priuilegio facere viatoribus in via: nam si in Patria fit,non implicat fieri; & subinde de potentia absoluta potest fieri,etiam in via. 12.

Affirmatiua est tenẽda.
Opinio Durandi periculosa simpliciter, & 3. opinio.

Sententia autẽ Durandi,& falsa est, & periculosa: quia ex ea necessario infertur fomitẽ quoad actum primũ fuisse tam in Christo quã in Virgine,& futurũ esse in beatis: quæ omnia satis sunt periculosa:& quidẽ quod in statu glorię fomes sit omnino auferendus ostendemus q. 1. art. 2. vbi oppositã sententiam, tanquã periculosam 13.

Contra Durandũ.

losam reijciemus. Quod in beata Virgine
Non fuit in Virgine. saltē post Verbi conceptionē fomes omnino fuerit ab ea sublat⁹, est cōclusio adeo vera, vt opposita sit omnino temeraria, vt cum cōmuni Patrū, & Theologorum doctrina latè ostendemus in nostro tract. de Sanctificatione Virginis, quē Deo volēte breui prælo dabimus. Deniq; in Christo Dño nullum fuisse fumitē negari nō po-
Fomitē fuisse in Christo, error. test sine errore, vt in materia de Incarnatione latè ostendimus, & satis docet Paul,
Ad Rom. 8. ad Rom. 8. *Misit Deus filiū suū in similitudinē carnis peccati.* Ex quibus verbis euidēter patet Christū ex doctrina Pauli non habuisse carnē peccati, sed similitudinem illius; per carnē autem peccati intelligit carnem subiectā legi peccati. Porrò si in Christo, & in Virgine nullus fuit peccati fomes; nec futurus sit in beatis; necessario infertur fomitem peccati ab appetitu sensitiuo posse totaliter auferri.

14. Probatur ex Sacris literis. Quæ veritas, & ex sacris literis, & ex Patribus, & ratione euidēter cōfirmatur. Cō firmatur ex sacris literis: quonia illa satis
Rom. 7. deducitur ex verbis Paul. ad Rom. 7. *Infelix ego homo, quis liberabit me à corpore mortis huius? gratia Dei per Iesum Christū:* quæ verba intelliguntur de liberatione totali a fomite peccati. Supponit igitur Paulus fomitem posse auferri: alioquin frustra talem liberationē desideraret: nec enim desideramus, nisi quæ sunt possibilia. Idem etiam colligitur ex Paul. 2. Co-
2. Cor. 12. rint. 12. *Datus est mihi stimulus carnis meæ Angelus Satanæ, qui me colaphizet,* quæ verba plures Sanctorum intelligunt de fomite peccati: & tamen Paulus ter Dominū rogauit, vt discederet ab eo talis stimulus, tollereturq; talis fomes: quod, pfectò non peteret, nisi etiam in via tolli posset,

15. Probatur ex Patribus. Deinde confirmatur testimonio omniū illorum Patrum, qui docent, nec in Christo, nec in Virgine fuisse fomitē, nec futurum esse in beatis. Sed satis 'sit Aug. lib. 1. de peccatorum meritis cap. vltimo; vbi in hæc verba: *Nam nec grandibus hoc præstatur in baptismo (nisi forte miraculo ineffabili omnipotentissimi creatoris) vt lex peccati, quæ inest in membris repugnans legi*
August. *mentis penitus extinguatur, & non sit.* Ecce verbis expræssis admittit Aug. per Dei miraculum legem peccati, id est fomitem propriè sumptum, posse ab homine penitus extingui, ita vt non sit,

Tom. 2.

Deniq; id ipsum potest hac ratione ostendi: quoniā fomes peccati, etiā quoad 16.
actū primū, verè fuit effectus peccati originalis, vt docet Trid. in d. sess. 5. Can. 5. 1. Ratio.
de peccato originali, dū declarat fomitem ideo dici peccatū à Paulo, quia ex peccato est: vnde nō fuit in Adamo in statu innocētiæ, vt tanquā verissimum supponimus. Igitur ex sua natura est totaliter separabilis ab appetitu sensitiuo.

Deinde demōstratur: quoniam fomes 17.
substātialiter sumptus, & quoad actū pri- 2. Ratio.
mum nihil aliud est, quā habitualis inclinatio, & pronitas appetitus sensitiui ad bonū sensibile cōtra, vel præter regulā rectę rationis, vt late ostendimus art. 2. sed appetitur sensitiuus potest habitualiter disponi, & habituari, vt in nullū tendat obiectum sensibile, nisi motus, & regulatus à recta ratione. Ergo illa habitualis inclinatio ad delectabile præter regulā rationis separabilis est ab appetitu sensitiuo: & per cōsequens separabilis est fomes ipse. Maiore huius discursus esse verissimā patet ex dictis art. 2. Minor verò ex eo probatur: quoniā appetitus sensitiuus potest ita disponi, vt in agendo in omnibus, & per omnia ita subalternetur parti rationali, vt nō agat, nisi motus, & directus ab ea, vt patebit ex art. 6, cū sequentibus: generaliter ex eo ostenditur; quoniā vt diximus ex Aristotel. appetitus sensitiuus ex ipsa coniunctione cum parte rationali habet, quod sit potētia moralis aliquo modo particeps rationis; & subinde ex eadē coniunctione habet aptitudinē, vt per rationem reguletur, & illi per omnia subijciatur, receptis in se virtutibus moralibus, quæ cū habitualiter determinant ad bonū sensibile secundū rationis regulā. Potest igitur ita disponi, & habituari, vt in bonum sensibile nō aliter inclinetur, nisi secundum rationis ductum; quæ pronitas omnino excludit pronitatem in oppositum, quā vendicat sibi relictus.

§. 4.

Soluitur duo argumenta in contrarū.

Contra hanc verissimā resolutionē 18.
obijcit *Durand. in 3. dist. 3. q. 3. n. 6.* Arg. primū
§. qualiter autē fomes: quoniā natu- ex Durād.
ralis inclinatio rei ad aliquod obiectū, licet possit impediri, ne in actum 2. exeat; nō potest auferri quoad aptitudinē: quia semper res illa apta erit, vt possit in actū

LL 2 exire

exire. Sed habitualis inclinatio fomitis ad bonum sensibile præter, aut contra rationẽ est naturalis appetitui sensitiuo. Ergo talis pronitas, licet impediri valeat, & ligari, ne exeat in actum præter, aut contra rationis ordinẽ; non tamen potest ab ea auferri, quod ex sua natura apta sit, & potens exire in talem actum. Minorẽ vt indubitatam supponit Durand. Maiorẽ verò probat in accidente; à quo licet virtute diuina auferatur actualis inhærentia in subiecto (vt patet in Sacramento altaris) non tamen ab eo aufertur, aut auferri potest aptitudo ad inhærendum: non ob aliam rationem, nisi quia illa aptitudo, cũ sit naturalis illi, non est aliud, quam ipsa natura accidentis: & ob id est omnino inseparabilis ab eo.

19. 2. Arg. Secundo obijci potest: quoniã inclinatio ad bonũ, quæ datur in nostra voluntate, nõ potest omnino tolli ab ea, vt docet D. Tho. 1. 2. q. 85. art. 2. cõmuniter receptus; quod etiã docuit Aug. in Enchyrid. c. 12. & in lib. de spiritu, & litera ad Marcel. c. 28. vnde hæc naturalis inclinatio ad bonum nec in dãnatis sublata est ex eodẽ D. Tho. in d. art. 2. ad 3. Ergo inclinatio appetitus sensitiui ad malũ (quæ ipsa est fomes) nullo modo potest tolli.

20. Ad 1. Ad primum (quod est totum fundamentũ Durandi) neganda est minor: nec enim inclinatio habitualis ad bonum sensibile præter, aut contra rationem est simpliciter naturalis appetitui sensitiuo; sed solùm si nudè sumatur, & prout suæ naturæ simpliciter relinquitur. Durandus autem in hoc fuit deceptus, quia non distinxit inter naturale simpliciter, & naturale, quod consequitur rem, prout nudè, & soli sibi relictæ sumitur: nã licet vtrumq; suo modo dici possit naturale; interest tamen plurimum inter vtrũque: nã quod est simpliciter naturale: cõsequitur essentiã rei, & ideo separari nõ potest ab ea, saltem quoad modum aptitudinalẽ: at quod consequitur rem, non simpliciter, sed nudè sumptã ac sibi relictam, est ab ea simpliciter separabile: nam aptitudo ad essendum in loco extenso, quia consequitur essentiã quantitatis, à quãtitate nõ potest separari: actualis verò existẽtia in loco extenso separari potest, quia nõ simpliciter sequitur quãtitatis essentiã, sed solũ prout naturæ suæ relinquitur: eodem igitur modo aptitudo naturalis appetitus sensitiui ad bonum sensibile absolutẽ sumptũ non potest ab appetitu separari: Quia simpliciter est illi naturalis: separari tamen potest aptitudo ad sensibile contra rationem, quia non cõuenit illi simpliciter, sed prout nudẽ sumitur.

21. Aduertẽdũ. ¶ Pro huius maioris explicatione aduertendum est appetitum sensitiuum, etiam vt est in homine, & vt est quædam voluntas participata, per se primo respicere bonum sensibile, tanquam obiectũ adæquatum abstrahendo à modo tendendi bene, vel male, hoc est; secundum regulam rationis, aut contra illam: ad hoc enim ex se suaque natura est indifferens, vt ipsemet *Durandus fatetur in d. q. 3. n. 7.* vbi in appetitu sensitiuo, & in sua potentiali inclinatione admittit indifferentiam ad tendendum in obiectum sensibile, siue secundũ imperiũ rationis, siue contra, vel præter. Durand. Quare ex sua natura determinatẽ non habet, quod male, & contra rationem feratur in sensibile obiectum: sicut etiam ex sua natura determinate non habet, quod bene feratur in illud, & secundũ rationis imperium. Indiget igitur aliqua determinatione, qua determinetur, vel ad benẽ tẽdendum, vel ad tendendũ male. Et quamvis ex sua natura habeat, quod cum vna, vel altera determinatione naturaliter feratur, vel in bonum, vel in malum: tamen ex sua natura determinatẽ non habet: quod feratur male, aut quod feratur benẽ; sed indifferens est ad vtrumque tendendi modum.

22. Corollarium. Ex quo infertur in appetitu sensitiuo & in eius naturali pronitate ad bonũ sensibile duplicem distinguendam esse naturalem aptitudinẽ ad sensibile bonum: vnã primam, & radicalem, alteram proximã, & immediatam. Aptitudo radicalis per se primo respicit bonum sensibile abstrahẽdo ab hoc, quod consonum sit rationi, vel dissonum: cum verò sub hoc obiecto vtrumque hoc bonum contineatur, ex se suaque natura habet aptitudinem radicalẽ, vt in vtrũq; possit ferri tendentia quadã, veluti secundaria, & ex consequenti. Aptitudo proxima, & immediata est illa, qua appetit⁹ est in pxima dispositione, vt determinate feratur in hoc obiectũ cõsonũ rationi; vel in hoc, quod ratiõi est dissonũ. Aptitudo prima, & radicalis simpliciter est

est naturalis appetitui sensitiuo, & oritur à principijs naturalibus illius: & ideo est ab eo inseparabilis: nã licet in sua essentia nõ habeat, quod determinate feratur ex ductu rationis: nec etiã determinate habeat, quod feratur male, & contra regulã rationis: tamẽ ex sua essentia habet, quod possit benè, vel male ferri. Aptitudo verò proxima, & immediata separabilis est ab eo, tam illa, qua immediatè fertur ad bonum, quã ea, qua ĩmediatè feertur à malũ.

23. Quæstio incidens. ¶Si verò inquiras; per quid appetitus sẽsitiuus determitetur ad bonũ; & per quid ad malum: respondeo determinari ad bonum per aliquid, quo rectæ rationi plene subijciatur: quid autem hoc sit? in sequentibus explicabimus. Ad malum verò determinatur eo ipso, quod nudus sibi ipsi relinquitur, iuxta veram sententiã quã probamus: & ratio est; quia vt sic determinatur ab obiecto sensibili sub præcisa ratione boni sibi proprij, & delectabilis, & ita facilè dissoluitur argumentum Durandi.

24. Ad 2. Ad secundum respondendum est concedendo antecedens, & negando consequentiam: & ratio est; quia illa habitualis inclinatio voluntatis ad bonum virtutis in communi naturaliter conuenit voluntati, quatenus est appetitus rationalis, qui per bonũ virtutis specificatur, & ad quod per lumen naturale synderesis inuariabiliter dirigitur: nam quamuis ad vsum, & actualem tendentiã (quæ respicit hoc vel illud bonum practicè operandum) diminui possit per habitus vitiorum: tamẽ radicalis ipsa inclinatio, quę tendit ad bonum in cõmuni per lumen synderisis inuariabiliter ostensum tolli nequaquã potest. Porrò inclinatio fomitis cum nõ sit præcise ipsa inclinatio appetitus sensitiui in bonum sensibilẽ absolutè sumptum, sed prout habet deordinationẽ, nõ conuenit illi naturaliter; quin potius potest ab illo separari, vt diximus ad primum.

ARTICVLVS V.

Quomodo fomes ligetur.

§. I.

Variæ sententiæ.

1. Quomodo fomes ligetur, non constat inter Theologos: Paludanus Tom. 3. in 3. dist. 3. quæstio. 2. artic. 2. conclusio. 1. cum sequentibus putat fomitem propriè non ligari per causam extrinsecam, nempe per prouidentiam diuinam impedientem, ne in actum exeat; sed necessario debere ligari per aliquid intrinsecum in ipso appetitu sensitiuo existens: apud quem art. 3. concl. 1. & 2. fomes tunc dicitur tolli, cum omnino non inclinat in peccatum, siue sit peccatum simpliciter, siue secundũ quid: ligatur autem, quando tollitur, ne inclinet in peccatum simpliciter, quale est mortale, nec in peccatum secundum quid, quale est veniale: nã homo compedibus ligatus, licet ambulare non possit omnino expedite: aliquo tamen modo potest ambulare.

Durandus tamen in 3. dist. 3. q. 3. n. 8. docet ligationẽ fomitis solũ fieri, cum per causam aliquam extrinsecam fomes impeditur, ne in actum prauum exeat; verbi gratia per diuinam assistentiam. 2.

At D. Tho. 3. p. q. 27. art. 3. & ar. 4. ad 1. putat fomitẽ ligari per causam, tùm intrinsecam, tùm extrinsecam, nempe per diuinam assistentiam: totaliter tamen ligari non posse per solam causam intrinsecam; sed adhuc esse necessariam causam extrinsecam, nempe diuinam assistentiam, tanquam complementum totalis ligationis: & hanc opinionem communiter sequũtur Theologi. 3.

§. 2.

Præmittuntur nonnulla.

Pro explicatione quæstionis prœmittendum est primo id, quod resoluimus in præcedente artic. fomitem tunc ligari, cum manens secundum essentiã in appetitu sensitiuo impeditur à suis effectibus. Ex quo infertur de ratione ligationis esse, quod sit obstaculum, & impedimentum retrahẽs appetitũ, ne exeat in actũ prauum fomite habitualiter renitente, & ad talẽ actũ inclinante, ita vt appetitus in illum exire, nisi impedimento illo cohiberetur, & veluti refrænaretur. Ex quo virtus colliges impedimentũ ipsũ, & ligamẽ sua ligatione nõ remittere fomitem, sed illum existentem, & habitualiter renitentem ligando refrænare. Verùm autem dari possit aliquo ligamẽ, quod simul remittat ipsũ fomitẽ, & actu 4.

illum refrænet, ne exeat in actum? alterius est quæstionis de qua inferius aliquid dicemus.

5. Præmittendum secundo; quæstionem an fomes ligari valeat per causam intrinsecam; an verò per extrinsecam, aut per vtrămque; duobus modis posse intelligi: vno modo de causa intrinseca, vel extrinseca in ordine ad ipsum appetitum: altero modo in ordine ad hominem appetentē: etenim aliqua, quæ appetitui sunt extrinseca, intrinseca sunt homini appetenti: sicut etiam dari potest causa ligans appetitum, quæ sit extrinseca, tùm homini appetenti, tùm ipsi appetitui: talis autem est diuina assistentia, qua Deus potest hominem cum suo fomite impedire, ne in actum prauum exeat, vt dicemus: quæ tamen diuina assistentia, & ipsi appetitui, & homini appetenti est extrinseca. vnde simpliciter dicitur extrinseca: non ita se habet, aut ratio ipsa, aut gratia gratum faciens, quibus appetitus ligari potest, vt ex D.Thoma ostendemus: etenim, tùm ratio, tùm gratia extrinsecè se habent in ordine ad appetitum; intrinsecè verò ad ipsum hominem appetentem.

6. Præmittendum est tertio; multis modis fomitem ligari posse, vt colligitur ex Diuo Thoma loco citato: vno modo per rationem refrenantem impetum fomitis: secundo modo per gratiam gratum facientem: tertio modo per diuinam assistētiam. Nonnulli addunt quartum modum; scilicet negationem concursus generalis, vt volunt Nominales: sed modus iste nobis videtur admittendus: tùm, quia non est ordinarius: cum Deus de lege nulli deneget concursum generalem: tùm etiam; quoniam si propriè loquendū est, hoc non est ligare: etenim ligare supponit, quod virtus ligati est in suo vigore, ratione cuius ligamini renititur, cuius renitentia per ligamen cohibetur, & refrenatur: iam verò si Deus suum concursum deneget, appetitus nō renititur, quia non applicatur ad agendum, nec conatur agere: vnde non renititur, vt eius renitētia ligetur & cohibeatur: quare tres illi ligandi modi admittendi sunt.

7. Et quidē quod ratio superior possit appetitum sensitiuum aliquando ligare, ne in actū prauum exeat, ex eo patet; quia appetitus in agendo rationi subijcitur, tā quam agenti superiori; vnde ab ea potest sæpe numero impediri, ne prodeat in actum: hanc enim vim habet, ex eo, quia dominatur appetitui dominio politico vt supra diximus. Et talis refrenatio sæpe potest fieri virtute solius rationis absque auxilio speciali, etiam in peccatoribus: peccator enim aliqua peccata vitare potest, vt dicitur in materia de gratia.

Quod verò gratia etiam possit ligare appetitum sensitiuū, satis patet ex Paul. 2.Corin.12. *Nam rum ter Dominum rogaret*, vt stimulus carnis a se discederet; respōdit Dominus; *Sufficit tibi gratia mea.* Adde etiam illud ad Rōman 7. *Quis me liberabit à corpore mortis huius? gratia Dei per Iesum Christum.* Quod non solùm intelligi debet vt possit nō consentire motibus excitatis, sed etiam vt sæpe ipsum appetitum possit refrænare, & ligare, ne actus prauos excitet; apponendo, scilicet ei efficacem volitionem boni virtutis: cōsiderationem diuinorum: sublationē occasionum, & aliorum, quibus cogitatiua abstrahatur ab apprehensione, saltem fixa boni delectabilis: sine qua appetitus in actum exire non potest. ¶ Denique eisdem modis, diuinam prouidentiam nobis assistentem ligare posse nostrum appetitum, nullus est, qui dubitare possit. Vtrū verò alijs modis appetitus ligari valeat? ex 2.conclusione patebit. 8.

9. Quarto, & vltimo præmittendum est id, quod in præcedente art. præmisimus §.1.n.6; fomitem duobus modis posse ligari: vno modo totaliter, quando. sci. ligatur in ordine ad omnem actū malum, aut præter, aut contra rationē: quomodo ita ligatur, vt nec exeat in actū malū mortalē, nec venialē: tunc enim simpliciter, & absolutè ligatus manet in ordine actum prauum. Altero modo ligari potest non totaliter: quod tunc contingit, cum ligabitur, ne exeat in actum malum M. eo manente soluto in ordine ad malum V. Prima ligatio, iuxta plurimorum sententiam fuit in Virgine vsque ad Cōceptionem Verbi: 2. verò ligatio fuit in Apostolis post aduentum Spiritus Sācti, à quo tēpore nō potuerunt peccare mortaliter; bene tamen venialiter. Nos hoc loco agimus de ligatione totali; & ex iis, quæ de illa dicemus, facile intelligetur, quomodo ligetur non totaliter.

§.3.

§. 3.
Resoluitur Quæstio.

10. 1.concl. HIs ita præmissis, pro resolutione quæstionis sequentes statuimus assertiones. Prima assertio: *si sermo sit de causa intrinseca, vel extrinseca non in ordine ad solum appetitum, sed in ordine ad hominem appetentem, negari non potest fomitem ligari posse per causam tùm extrinsecam; tùm etiam intrinsecam.* Conclusio euidenter probatur; quoniam, vt ex dicendis patebit, ad ligandum fomitem potest cooperari non solùm causa simpliciter extrinseca (qualis est assistentia diuina:) sed etiam causa intrinseca homini appetenti: etenim ad ligationem fomitis potest concurrere, tùm ipsa ratio propter dominium politicum, quod habet in appetitũ: tùm etiam gratia gratum faciens & charitas, aliæque similes virtutes existentes tùm in intellectu, tùm in voluntate. Constat autem & rationem, & gratiam cæterasque virtutes esse intrinsecas homini concupiscenti, qui refrænatur vt quod; licet extrinsecæ sint ipsi appetitui. Quare in hoc sensu non est recipienda opinio Durandi; quatenus docet fomitẽ ligari per solam causam extrinsecam.

11. 2.concl. Secunda conclusio: *Si sermo sit de causa intrinseca, vel extrinseca in ordine ad appetitum, quæstio est pro vtraque parte probabilis: ego tamen non video, cur appetitus non possit ligari per aliquam causam illi intrinsecam.* Quod appetitus solùm possit ligari per causam extrinsecam, non verò intrinsecam, & in eo inhærentem, adduci potest D.Thom. in d.q.27. art.3. quatenus ad ligationem fomitis tres tantùm causas enumerat; scilicet rationem ipsam: gratiã gratum facientem: & diuinam assistentiam; quæ tres causæ appetitui sunt extrinsecæ, vt diximus. Potest etiam confirmari: quoniam causa ligans, & refrænans fomitem, ipsum fomitem non remittit, sed solùm ligat: iam verò causa appetitui intrinseca ipsum fomitem remitteret: habitus enim existentes in appetitu fomitem minuunt; quia suo modo inclinant appetitum in bonum rationi cõsonum, vt dicemus in vltima conclusione: at quod fomitem refrænat, solum illum refrænat: refrænare autem non est appetitum inclinare in bonum; sed eum à malo cohibere. ¶ Quod verò fomes 12.
possit etiam ligari per causam intrinsecã, id est, per aliquem habitum in eo existẽtem, ex eo mihi fit probabile; quia non video, cur habitus virtutis in appetitu existentes illum aliquo modo non impediant, & veluti refrænent, ne in actum malum exeat: etenim habitum virtutis habitualiter inclinare appetitum in bonum, non infert habitum appetitum etiã non refrænare, ne exeat in actum malũ: imò inclinando illum in bonum, eum refrænat à malo.

Tertia conclusio: *Licet ratio suo politico dominio; & gratia gratum faciens, imò* 13. 3.concl.
etiam habitus virtutis existens in appetitu cooperari possint ad ligationem fomitis: totaliter tamen eum ligare non possunt sine assistentia diuinæ prouidentiæ: vnde ligamen fomitis completur, & absoluitur per assistentiam prouidentiæ diuinæ. Hæc conclusio est *D.Thomæ locis citatis*, & recipitur cõ- D. Thom.
muniter. Et quoad priorem partem satis patet ex dictis not.3: nam ratio, maximè cum à gratia & charitate adiuuatur, potest appetitum refrœnare, vt ibidem diximus. Cæterum talis alligatio non est sufficiens & omni ex parte firma: etenim licet appetitus sensitiuus, quatenus est potẽtia inferior, moueatur à ratione, quę est potentia superior: tamen ratione organi, in quo est appetitus, non omnino illi subijcitur: nam cum ratione organi nõ possit appetitus sensitiuus non moueri, & pati ab apprehensione sensus, & imaginationis: cum etiam ratio pro statu viæ ex se non possit præuidere, nec impedire omnem sensationem, & sensibilem imaginationem; fit, vt sicut repentinę imaginationes sensibilium malè & prauè excitantur absque rationis imperio, ita etiam in appetitu excitentur motus praui subiti, & repentini ratione illos non imperante. Præterea cũ dispositio organi, in quo est appetitus, non subijciatur imperio rationis, potest cõtingere, vt ratione ipsius dispositionis appetitus sæpe efficaciter non obediat rationi, sed ea renitente aliquid concupiscat: sicut etiam ratione imperante aliquem actum, nempe lætitiam, & mœrorem potest appetitus illum non elicere ex defectu dispositionis accommodatæ ad tales actus, vt docet *D.Thom. 1.2.q.17. art.7. vbi etiam Caietanus.* D. Thom. Caiet.

Nõ satis est ratio hominis.

14. Non satis est gratia gratum faciens. ¶ Quo eodem fundamento ostenditur alligationem, quæ fit per gratiam, cæterosque habitus explicatos, non esse satis ad fomitem totaliter alligandum: nam cũ gratia non operetur, nisi mediante ratione: ratio autem, etiam adiuta per gratiam, non sit adeo vigorosa, vt aut præuideat omnia exteriora: aut omnes difficultates efficacissimè superet: hinc est; vt ex se sola efficaciam non habeat ad firmiter, & in omni euentu religandum fomitem; & inde est, vt gratia, etiam perfectissima, qualis in Baptista, & Apostolis, non omnino fomitem illis religauerit; sed potiùs reliquerit locum vsui; quoniam contra illum pugnabant, vt patet ex Paulo; imò aliquando ab eo vincebantur; cum venialiter aliquando peccauerint. ¶ Ex quo
15. Necessaria est diuina assistentia. iam infertur probatio posterioris partis; scilicet ad firmam, & omnimodam fomitis religationem necessariam esse assistentiam diuinæ prouidentiæ permanenter nobis donatam: hæc enim & ad omnia exteriora, quæ præuideri, & præueniri debent, at qui etiam ad omnes difficultates vincendas efficacissimè se potest extendere: vnde per diuinam prouidentiam completur, & absoluitur ligatio fomitis, quæ per rationem, & gratiam incœpit,

16. 4. concl. Quarta conclusio: *Quamuis Deus sine gratia gratum faciente fomitem totaliter de facto non ligauerit per solam suam assistentiam: id tamen potest facere, si voluerit, quãuis de lege non faciat.* Conclusio est notissima; quoniam assistentia diuina se sola potens est & efficax ad impediendum omnem deordinatum appetitus motum. At tamen cum de lege fomitem non liget, nisi personis sibi delectis; imò in sola Virgine eum totaliter ligauerit; statuit Deus eum ligare mediante etiam gratiæ plenitudine.

17. 5. concl. Pro cõplemento huius materiæ duas adhuc conclusiones statuemus. Sit quinta conclusio: *Secundum legem ordinariam fomes peccati non omnino tollitur, nec totaliter ligatur, quandiu in via sumus.* Hæc cõ
August. clusio est communis omnium Theologorum; & satis apertè ponitur *ab August. lib. 1. retract. c. 19. & sermone 45. de Tempore c. 5. & 8. & lib. 5. contra Iulian. cap. 6. ad finem & lib. 6. contra eundem c. 16. deniq; lib. 1. de peccatorũ meritis cap. vltimo.* Eam in d. sermone 45. cap. 8. satis deducit ex Paulo ad Rom. 7: *Quis liberabit me à corpore mortis huius? gratia Dei per Iesum Christum*: non quidem in hac vita, sed in patria, vt exponit August. & docet D. Thomas ibidem lect. vltima: nam in hac vita (inquit Paulus) *igitur ego ipse mente seruio legi Dei; carne autem legi peccati.* Cum verò Paulus eo in loco illa omnia dicat in persona Iusti, quam repræsentat, benè infertur secundum legem ordinariam fomitem peccati manere in iustis ad pugnam, & vt virtus Dei huiusmodi infirmitatibus perficiatur; vt etiam colliges ex eodem Paulo 2. Cor. 12: *Ter Dominũ rogaui, vt discederet à me, & dixit mihi Dominus, sufficit tibi Paulè gratia mea: nam virtus in infirmitate perficitur.* Vnde fomitem manere in baptizatis ad pugnam definiuit Trident. sess. 5. can. 5: de peccato originali: in Clement. *Ad nostrum*, de hæreticis damnatur assertio Begardorũ, quæ asserebat sensualitatẽ nostram posse in hac vita perfectè rationi, & voluntati subijci; quæ assertio de lege ordinaria dãnatur: non vero ex priuilegio extraordinario.

Pr[illegible] ex Pa[illegible]. — *2. Cor. 12.* — *Trident.* — *Clem. Ad nostrum de hæreticis.*

Sexta & vltima conclusio: *Fomes peccati in via, sicut per habitus prauos superadditos intenditur in malis; ita in iustis minuitur.* Conclusio expressè est *Augustini in locis citatis* in præcedente conclusione: eam admittit *Greg. in 2. dist. 30. q. 1. ar. 2. ad 4. & art. 4. §. Notandum est*: vbi expressè concedit fomitem in hac vita minui posse, non tamen tolli: quod de lege ordinaria est intelligendum: nam ex priuilegio eum posse totaliter auferri, ostendimus in præcedente art. ¶ Hanc tamen assertionem non admittit *Henric. quodl. 5. q. 23. ad 5.* vbi ait fomitem, quoad suam essentiam in hac vita minui non posse: bene tamen quoad feruorem actus, in quem inclinat.

18. 6. & vltima conclusio. — *August.* — *Greg.* — Non admittit eam Henricus.

Dicendum tamen est assertionem nostram esse verissimam, si fomes sumatur pro habituali inclinatione deordinata ad bonum sensibile; quæ est propria fomitis acceptio: etenim ipsa deordinata pronitas appetitus sensitiui magis & minus est deordinata, iuxta maiorem, aut minorem gratiam, & charitatem cæterasque virtutes morales, bonosque habitus, qui ex bonis actibus contra fomitis renitentiam in appetitu relinquuntur: hi enim habitus

19. Explicatur assertio.

cum

cum ipsum appetitum habitualiter inclinent in bonum secundum rationis regulam (is enim est formalis effectus boni habitus) non possunt non minuere habitualem pronitatem fomitis in bonum contra rationis regulam: nam vnus habitus minuit habitum contrarium, vt docet vera Philosophia: cur igitur non minuet pronitatem illam quasi habitualem, quæ est fomes?

ARTICVLVS VI.

Quomodò fomes ab appetitu penitus auferatur?

§. 1.

Referuntur variæ opiniones.

1. Variæ opiniones. 1. opinio. Qvonam modo fomes peccati ab appetitu sensitiuo auferatur, non constat inter Theologos. Quidã putant fomitem tolli non posse sine aliqua forma intrinsecè appetitum informante, & in eo inhærente: ita *Durand. in 3. dist. 3. q. 3. n. 9. & Palud. ibidem q. 2. art. 2. atque Heruæus q. 1. opin. 4.* nec desunt, qui putent hanc esse mentem *D. Thomæ 3. p. q. 27. art. 3.* & videtur cõmunis opinio. (Durand. Palud. Heruæus. D. Thom.)

2. 2. opinio. Non desunt nouiores, qui velint fomitem auferri posse per causam omnino extrinsecam, id est, quæ extrinseca sit non solùm appetitui, sed etiam ipsi homini appetenti, quia fomite purgatur.

3. 3. opinio media. Tertia sententia veluti media interiacet, & docet ad ablationem fomitis, nec satis esse causam, quæ simpliciter sit extrinseca & appetitui, & homini appetenti, vt docet secunda opinio: nec necessario requiri formam ipsi appetitui intrinsecam, & in eo inhærentem, vt habet prima opinio: sed satis esse formam, quæ appetitui quidem est extrinseca, intrinseca tamen homini appetenti, cuius fomes purgatur. Hanc opinionem non possunt non probare, qui volunt gratiam gratum facientem, si magna fuerit, posse omnino fomitem auferre; quam opinionem nonnullis placuisse inferiùs ostendemus: gratia verò, licet sit intrinseca homini, cuius fomes tollitur; est tamen extrinseca appetitui sensitiuo.

4. Authores etiam primæ opinionis adhuc inter se variant: quidam enim volũt ad tollendum fomitem satis esse, virtutes morales, siue infusas, siue acquisitas, in ipso appetitu sensitiuo existentes, si tamen fuerint in gradu perfectissimo. Alij hanc vim negant quibuscunq; virtutibus moralibus, cuiuscunque sint perfectionis: vnde requirunt alios habitus altioris rationis, & ordinis longè altioris. Nec desunt qui hasce opiniones veluti conciliẽt: vt. s. virtutes morales in gradu perfectissimo, satis fuerint in Christo Domino ad fomitem tollendum: in cæteris verò non esse satis. (Alij opinionum varietates.)

5. Denique est etiã controuersia, an formæ positiuæ, siue appetitui intrinsecæ sint, siue etiam extrinsecæ; intrinsecæ tamen homini, satis sint, vt sine diuina assistentia (quæ est forma simpliciter extrinseca) possint fomitẽ omnino extinguere? quidam simpliciter negant, tàm in via quàm in patria: alij simpliciter affirmãt, & in patria & in via: nonnulli veluti medij id negant, si fomes alicui viatori auferendus sit: affirmant autem, si auferẽdus sit in patria. ¶ Has opiniones ex nostris Theologis hac de re disputantibus, non sine labore collegi: quas singulas singilatim oportet expendere, vt veritas omni sublata confusione distinctiùs appareat. (Vltima controuersia.)

§. 2.

Pro resolutione præmittuntur nonnulla.

6. 1. præmiss. PRo clariori & absoluta huius difficultatis explicatione notanda sunt nonnulla. In primis notandum est id, quod in superioribus sæpè diximus, appetitum sensitiuum ex sua intrinseca ratione habere inclinationem ad bonum sensibile absolutè sumptum: quod verò in illud actualiter tendat contra vel præter rationis regulam, indifferenter se habere: ob quam indifferentiam capax efficitur habituum moralium, quibus aut bene aut male se habeat ad bonum sensibile. Quamuis autem, quatenus est potẽtia quædam naturalis sumpta in genere rei, naturaliter appetat bonum sensibile, & ad hoc sit determinata: tamen quatenus est potentia moralis aptaque ex natura sua moueri, & dirigi a ratione: non est determinata ad bene vel male appetendum tale bonum, sed ad vtrumque est indif-

indifferens, ratione cuius indifferentiæ est subiectum capax virtutis, & vitij, vt docet moralis Philosophia, *& D. Thom.*
D. Thom. *1.2.q.50.art.3.ad 3.*
7. 2.notab. Deinde notandum est ex eo, quod appetitus sensitiuus ex sua natura habet, tùm inclinari naturaliter ad bonum sensibile: tùm etiam subiectione politica, & ciuili obedire rationi, duo inferri in hac materia diligenter aduertenda: alterum est appetitum sensitiuum ex se, id est sibi derelictum habere veluti innatam pronitatem habitualem, vt præter aut contra rationis regulam feratur in bonum sensus: quæ pronitas est veluti quædam naturalis dispositio consequens ipsum appetitum nudè sumptum, qua delectabiliter fertur in bonum sensibile; nec ad hoc indiget habitu superaddito. Ex hoc alterum infertur, scilicet appetitum sensitiuum, etiam quatenus volũtati subijcitur, ex sua natura non habere, vt faciliter, & delectabiliter auellatur à suo delectabili, vt optimè aduertit *Scotus in 2. dist. 29. q. 1. litera B. §. Quod si dicatur*: imò in hoc
Scotus. sentit difficultatem, ratione cuius virtutes in eo existentes dicuntur versari circa difficile, ex *Aristotel. 2. Ethicor. cap. 3.*
Arist. Indiget igitur virtute superaddita, qua delectabiliter auertatur à bono sensibili, quod rationi repugnat, & inclinetur in bonum sensibile, prout rationi conuenit; quod Scotus loco citato etiam aduertit.
8. 3.notab. Notandum est tertiò, quod cum fomes sit veluti dispositio quædam intrinsecè existens in appetitu sensitiuo, eum habitualiter inclinans ad appetendum præter & contra rationis ordinem; tolli nequaquam potest ab appetitu, nisi per aliquid, quod illum habitualiter inclinet, vt non, nisi iuxta rationis regulam tendat in bonum sensibile: nam licet habitus inclinans potentiam ad actum, ad quem sumpta secundum se non esset habitualiter inclinata, possit ab illa potentia tolli absque hoc, quod illa ad actũ oppositũ habitualiter inclinetur, vt patet in habitu scientiæ, qui potest & à Deo, & naturaliter tolli absque hoc, quod per contrariũ habitum in actum oppositũ habituetur: tamen quando potentia secundum se est habitu, veluti naturali inclinata ad vnum actum, non potest illa naturali dispositione, & pronitate spoliari, nisi per aliquid, quo talis potentia in actum oppositum habitualiter inclinetur: quoniam talis potentia eius est naturæ, vt nisi per aliquid sibi superadditum habituetur ad actum, ad quem nudè sumpta contrariam habet inclinationem. Ita se res habet in proposito: nam appetitus sensitiuus, nisi per aliquid sibi superadditum habitualiter inclinetur ad bonum sensibile rationi consonum, non potest non inclinari in bonum oppositum.

Notandum est quartò, appetitum sensitiuum duobus modis in bonum sensibile absque rationis regula habitualiter per fomitem inclinari: vno modo; quia resistente, atque repugnante ratione inclinat & excitatur ad bonum sensibile: vt quãdo concupiscit aliquod bonum sensibile de se malum; vel quando immoderatè tale bonum concupiscit; iuxta illud Pauli ad Rom. 7: *Video aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ.* Altero modo; quia inclinat, & excitat motus inordinatos præuenientes rationem, quos motus primo primos appellamus. Ex quo inferes, vt fomes omnino tollatur ab appetitu sensitiuo, non solum opus esse habituetur, vt nihil concupiscat, nisi bonum à ratione regulatum; sed etiam, vt habituetur, vt non concupiscat aliquid, nisi imperante, & dictante ratione: & in hoc posita est perfecta appetitus sensitiui subiectio ad rationem. 9. 4.notab. Ad Rom. 7.

§. 3.
Resoluitur prima difficultas nonnullis propositionibus subiunctis.

His ita præmissis pro resolutione primæ difficultatis (quę in primis tribus opinionibus excitatur) non nullas statuimus propositiones. Sit prima propositio: *Fomes non potest in appetitu sensitiuo extingui per solam extrinsecãm assistentiam diuinæ prouidentiæ: sed ad illius extinctionem necessaria est aliqua forma positiua & intrinseca.* Hæc propositio statuitur contra secundam opinionem: quæ satis videtur confirmari; quia omnes, qui hac de re scripserunt, eam tanquam verissimam supponunt: nec ego aliquem contradicentem inueni, exceptis quibusdam Nouioribus. Sed puto illorum opinionẽ non satis esse philosophicam: nam licet illa 10. 1.proposit.

illa asistentia satis sit ad fomitem ligandum, vt diximus in præcedente art. non tamen satis esse potest, ad illum penitus
Confirmatur. extinguendum, & tollẽdum: & ratio est, quoniam asistentia diuinæ prouidentię, licet satis sit, vt impediantur obiecta, ne in appetitu excitent motus prauos: non tamen satis est, vt ipsum appetitum positiuè reddat habitualiter pronum non ferri in bonum sensibile, nisi iuxta ordinem rationis: ad hoc enim requiritur forma positiua intrinsecè existens in appetitu, vt dicemus in quarta propositione.

11. 2. proposit. Secunda propositio: *Fomes peccati potest tolli ab appetitu sensitiuo per aliquid positiuum illi superadditum, quo omnino subijciatur rationis imperio; ita vt non solum nihil possit concupiscere: nisi rationi rectæ consentaneum; sed etiam vt non possit moueri ad concupiscendum, nisi ad imperium rationis.* Hæc propositio in terminis, in quibus proponitur, ab omnibus conceditur: & facilè probatur; quoniam in statu innocentiæ fomes fuit omnino ab Adamo sublatus per donum iustitiæ originalis, & per virtutes, quæ illud donum comitabãtur; vt ex consensu omnium supponim⁹, & satis colliges ex *D. Thoma 1. p. q. 95. ar.*
D. Thom. *3. in corp.* In Christo etiam ex sententia *eiusdem D. Thomæ 3. p. q. 15. art. 2.* virtutes illi collatæ sufficientes erant ad tollẽdum fomitem. In beatis quoque fomes per donum gloriæ omnino tolletur, vt in sequentibus articulis dicemus. Denique in Virgine fomes omnino fuit extinctus etiam per dona positiua illi collata, quibus appetitus ab intrinseco omni ex parte fuit rectæ rationi subiectus, vt alibi latiùs ostendimus.

12. 3. proposit. Tertia propositio: *Fomes non potest auferri per aliquam formam positiuam extrinsecam appetitui, intrinsecam tamen homini appetenti: vnde auferri non potest per gratiã gratum facientem, quantumcunq; sit summa.* Hæc propositio statuitur aduersus tertiã sententiam: & quod attinet ad gratiã, charitatem, cæterosque habitus, qui sunt in intellectu, aut in voluntate, expressè probatur à
Durand. *Durando in 3. dist. 3. q. 3. n. 9.* vbi docet fieri non posse, vt fomes peccati auferatur per solam gratiam gratum facientem: quod etiam satis est de mente
Palud. *Paludani ibidem q. 2. art. 2. & Heruæi q. 5.*
Heruæus. *opin. 4.* & satis deduci potest ex ijs, quæ dicemus in 4. propositione; in ea enim ostendemus fomitem tolli non posse, nisi per aliquod donum positiuum in appetitu sensitiuo inhæiens: tolli enim non potest, nisi per habitualem inclinationẽ eiusdem appetitus in bonum sensibile secundum ordinem rationis. At verò gratia, cum sit in anima, aut in voluntate (si à charitate non distinguitur) non potest reddere appetitum habitualiter inclinatũ modo explicato, vt patet, nec hoc negat Cordubensis nobis aduersarius; quia solùm docet virtutem gratiæ redundare in appetitum sensitiuum, quatenus inclinãdo voluntatem ad bonum, reprimit inclinationem appetitus ad peccatum: iam verò reprimere fomitem potiùs est eum ligare, quàm tollere, vt patet ex art. præcedente: Virtus igitur gratiæ solùm extenditur ad hoc, vt voluntas ad bonum virtutis affecta comprimat fomitem appetitus, ne exeat in actum: quod ipsum non est habituare appetitum, vt in actũ fomiti oppositum inclinetur. Et in hoc posita est vis argumenti Durandi, quatenus sumit pro medio, quod gratia & charitas solùm efficiunt, vt voluntatis actus sit efficax ad bonũ: quod ipsum licet inferat per ipsum reprimi posse appetitum, non tamen infert appetitum habitualiter inclinari in idem bonum; in quo posita est ratio extinctionis fomitis.

Probatio conclusionis.

13.

Confirmatur hæc sententia; quia iuxta cõmuniorem sententiam iustitia originalis per se non satis erat ad tollendum fomitem; sed illum tollebat ratione habituum annexorum, qui appetitum in bonum secundum rationem habituabant, & rationi perfectè subdebant: eodem igitur modo dicendum est de gratia ratione sui; quæ si de facto refrænat appetitum sensitiuum, illum refrænat per virtutes infusas, quæ illam comitantur, vt docet D. Thomas de veritate q. 24. ar. 9. ad finem. 14. Confirmatur.

Hanc nostram tertiam propositionem non admittit *Cordubensis libr. 5. Quæst. q. 45. ad finem*, vbi putat tantam posse esse gratiam, vt omnino tollatur fomitis inclinatio ad malum, idem sentit q. 46. *ad finem primæ opinionis de beata Virgine. pag. 389. col. 1. in fine*; quibus in locis pro se citat *D. Bonauenturam in 2. dist. 32. in glossa §. 2. & in 3. dist. 3. art. 2. q. 2. & Scotum in 4. dist. 4. & in 3. dist. 3 a. & Gabrielem ibidẽ q. 5.* 15. Non recipitur à Cordubensi. D. Bonau. Scotus. Gabr.

q.1.remel.3. & D.Thomam 1.p.q.95.& in
D.Thom. 2.dist.32.q.1. *Melius tenere Richardum in*
Richard. 3.*dist.3.art.1.q.4. vbi hanc opinionem ex-*
Medina. *presse tenuit, quam etiam videtur probare Medina 3.p.q.27.art.3. ad finem.* ¶ Fundamentum Cordubensis est, quoniam licet gratia formaliter, & intrinsecè non perficiat appetitum sensitiuum, nec formaliter cõtrarietur fomiti; tamen virtus eius redundat in illum, & ob id fomiti virtualiter contrariatur quoad effectum: cũ enim inclinet ad bonum peccato contrarium, reprimit inclinationem appetitus ad peccatum. Et per consequens remittit ipsum fomitẽ; nõ quidẽ in essentia, sed in effectu; quoniam peccatũ eo magis reprimit, quo magis inclinat ad bonũ peccato contrariũ. Hoc est fundamentũ Cordub.

Fundamentum.

16. Confirmatur ex Aug.
Confirmari etiam potest ex *Aug. lib. 83. Quæstionum q.36.* dùm ait, *Augmẽtum charitatis esse imminutionem cupiditatis, perfectionem autem illius esse nullam cupiditatem.* Ergo per charitatem perfectam potest omnino tolli cupiditas, & fomes.

17. Improbatur Cordubensis.
Sed nec fundamentum aliquid facit; nec doctores, quos pro se refert illius probant opinionem Richardo, & Medina exceptis: etenim D. Bonauentura tantũ abest, vt illius sententiam probet, vt in nostram potiùs descendat, dùm dicit, in Virgine fomitem fuisse extinctum non per gratiam gratum facientem, sed per aliud donum speciale: *Scotus autem loco citato in 2.q.1. art.1. §. Contra istam viam,* non loquitur ex propria sententia, sed argumentatur ex datis: *in 4. verò dist. 4. q.7. in principio,* solùm agit de diminutione fomitis quantum ad effectum; non verò de ablatione. Gabriel verò nihil dicit, quod ad propositum faciat. Denique *D. Thom. in 2. agit de diminutione fomitis: & licet 1.p.in d. q.95. art.1. in fine corp.* dicat per gratiam inferiora subdita fuisse rationi in Adamo; id intelligendum est de gratia, quatenus in ea fundabantur originalis iustitia, & dona illi annexa, quibus inferior pars rationi subdebatur, vt expressè docet art. 3.

D.Bonau. non est pro eo. Nec Scotus. Nec Gabr. Nec D.Th.

18. Ad fundamentu Cordubensis.
Fundamentum porrò potiùs concludit fomitem per gratiam ligari, quam tolli. Quod verò ex Augustino adducitur solùm probat charitatem vix minuere fomitem, in patria verò illum tollere.

19. Quarta propositio: *Fomes peccati non potest tolli ab appetitu sensitiuo, nisi per aliquod positiuum illi intrinsece inhærens: quo habitualiter inclinetur appetitus ad bonum sensibile secundum rectæ rationis imperium, & regulam.* Statuitur hæc propositio pro prima opinione: & satis est de mente *Paludani in 3.dist.3.q.2.art. 2. & 3. & Durandi ibidem q.3. n.8. & 9. atque etiam D. Thomæ 3.p.q.27. art. 3. in fine corp. & art. 4. ad 1.* quatenus asserit ad fomitis ligationem esse necessariam diuinam prouidentiam, cuius non meminit in ablatione eius. Probari autem potest: quoniam fomes, cum sit naturalis quædam & habitualis inclinatio appetitus sensitiui ad bonum sensus absque rationis regula, non potest ab eo tolli, nisi ille habitualiter inclinetur ad non cõcupiscendum bonum sensibile, nisi ad rationis normam. Hoc autem modo habituari nequaquam potest, nisi per habitum aliquem illi superadditum, in eoque existentem: potentia enim non potest habitualiter inclinari ad aliquem actum, nisi per habitum, quem in se habeat: nam talis habitualis inclinatio, cum sit effectus formalis intrinsecus, sine causa formali dari non potest, etiam per potentiam diuinam.

4. propos. Palud. Durand. D.Thom.

Hæc quarta propositio non recipitur à grauissimo quodam Theologo: olim enim existimauit, quod licet Deus de facto fomitem ab aliquo non substulerit, nisi per intrinsecos habitus appetitus superadditos; tamen de potentia absoluta (vt aiebat) fomitem potest totaliter auferre sine aliquo habitu in appetitu inhærente. Fundamentum illius erat; quoniã iustitia originalis totaliter auferebat fomitem, vt omnes conceduot; quæ tamen inerat non in appetitu sensitiuo; sed in essentia animę, iuxta sententiam *D.Thomæ 1.2.q.83.art.2.ad 2. & Caietani ibidẽ, idem D. Thomæ in quæstionibus de malo q. 4.art.4.ad 1:* existens autem in animę essentia absque alio habitu in appetitu existente reddebat appetitum habitualiter subiectum rectæ rationi: cumque rationi omnino subderet, etiamsi nulla in appetitu esset virtus. Quod etiam docuit *Cordubensis vbi suprà q.46.pag.389.col.2.* Ergo similiter Deus de potentia sua absoluta potest reddere ipsum appetitum rationi subiectum absque aliquo habitu, aut gratia illi superaddita. 20.

Non recipitur à quodam moderno. Fundamentum illius. D. Thom. Caiet. Cordub.

Hoc

21. Ad argum. illius moderni. Hoc tamen argumẽtum parum facit: quoniam etiam apud D. Thomam iustitia originalis per se solam nõ satis erat ad subijciendum appetitum rationi, nisi secum haberet annexas quasdam virtutes, quæ in appetitu subiectarentur, illumq; redderent quietum, & tranquillum: ita *Sotus 1. de natura & gratia c. 5. dub. 1. pag. 17. col. 1. & Cumel. 1. p. q. 95. ar. 3. in discursu art. pag. 639. col. 2. in medio, & ante eos Palud. in 3. dist. 3. q. 2. art. 2. concl. 4. & satis est de mente D. Thomæ in d. art. 3.* (Sotus. Cumel. Palud. D. Thom.) quatenus ex eo, quod iustitia originalis partẽ inferiorem rationi subijciebat, infert in Adamo fuisse omnes virtutes: quæ consequentia non valeret, nisi sicut à gratia oriũtur virtutes infusæ; quibus potentiæ animæ perficiuntur: ita à iustitia originali orirentur virtutes perficientes inferiores potentias: in quo etiam conuenit *Scotus in 2. dist. 29. q. 1. lit. B. & cum eo sentit Gabriel in 2. dist. 30. q. 1. artic. 3. dub. 3. nec displicet Cordubensi in d. q. 46.* (Scotus. Gabr. Cordub.) Quare ad argumentum neganda est minor.

§. 4.

An virtutes morales in appetitu sensitiuo existentes satis sint ad tollendũ fomitẽ?

22. Quæstio. IN præcedentibus quatuor propositionibus explicauimus primam difficultatem, & resoluimus cum prima opinione fomitem non posse extingui per aliquam formam appetitui extrinsecam; quanuis homini sit intrinseca: expendẽda est secũda difficultas, quæ inter authores nostræ sententiæ versatur; vtrùm ne satis sint virtutes morales, siue infusæ, siue acquisitæ ad tollendum fomitem?

23. Opinio negans. Palud. Partem negantem probat *Palud. in 3. dist. 3. q. 2. artic. 1. in impugnatione tertiæ conclusionis fol. 24. col. 3. & art. 2. concl. 4.* vbi negat fomitem tolli posse per virtutes morales acquisitas, vel infusas; imò nec per aliquem habitum infusum, vel acquisitum, qui eiusdem sit rationis cum virtutibus moralibus: quæ opinio pluribus ex Nouioribus placuit, & inter eos *Suario 1. tom. ad 3. p. q. 15. art. 2. §. Sed adhuc difficile est, & satis insinuat in 2. tomo disp. 4. sect. 5. §. Aduertendum est secundò, pag. 72. col. 1. B. & sect. 6. §. Ad explicandum exactè, pag. 74. col. 1. B.* (Suarius.)

24. Opinio affirmat. Affirmantem verò opinionem plerique probauerunt asserentes fomitẽ posse tolli per virtutes morales existentes in appetitu sensitiuo, in gradu tamen perfectissimo: quam sententiam deducunt ex *Diuo Thoma 3. p. q. 15. art. 2.* (D. Thom.) dùm simpliciter docet Christum Dominum, ideò nullum habuisse fomitem; quia in eo fuerunt virtutes perfectissimæ, id est, in perfectissimo gradu. Adduci etiam potest idem *D. Thomas de virtutibus q. 1. art. 4. ad 7. & artic. 10. ad 14.* vbi docet fomitem tolli non posse per virtutes morales, nisi fortè miraculosè, id est, in gradu extraordinario collatas.

25. Media opinio Caiet. Mediam sententiam videtur approbasse *Caiet. 3. p. in d. q. 15. art. 2.* vbi secundam opinionem putat verã esse in Christo Domino: primam autem solum in viatoribus. Fundamentum est; quia in Christo naturalia manserunt integra, & ob id satis fuisse ad fomitem impediendum, & extinguendum: in alijs verò eas non satis esse; quia in illis naturalia integra non manserunt: ob quam rationem in illis requirit aliud donum speciale distinctum à gratia virtutibusq; moralibus.

26. 1. proposit. Pro resolutione hanc quintam statuo propositionem: *Longe probabilius est fomitem extingui non posse per virtutes morales, quantumcunq; sint in gradu perfectissimo, si solum habeant eam vim, & efficaciam, quã ex quidditate sui generis sibi vendicant: secus si Deus illis tribuat virtutem aliquam de nouo supra earum naturam.* Et fortè hæc fuit mens *D. Thomæ in q. 9. de virtutibus,* quando docuit fomitem, & virtutes morales tolli nõ posse, nisi fortè miraculosè: sensus enim est, nisi fortè Deus illis nouam aliquam vim, & efficaciam tribuat distinctam ab ea, quam habent, quatenus morales sunt.

27. Notab. 1. Pro conclusionis explicatione aduertendum est primò extinctionem fomitis à duobus pendere: nimirum à subiectione, & obedientia appetitus ad rationem, quando actu eum dirigit; & præterea, vt nunquam rationem præueniat, sed in omnibus suis motibus eam expectet, (Fomitis extinctio à duobus pendet.) vt satis docet *D. Thomas de veritate q. 14. art. 9. & 3. p. q. 27. art. 4. ad 1:* (D. Thom.) & inde est, vt ad extinctionem fomitis præter subiectionem ad rationẽ eum actu dirigentẽ, necessariò requiratur, vt appetitus nunquã soli sibi reliquatur, sed semper in omni motu à ratione præueniatur: nã cũ ex sua essentia

q.1.concl.3. & *D.Thomam 1.p.q.95.* & *in 2.dist.3 a.q.1.* *Melius estaret Richardum in 3.dist.3.art.1.q.4.* *vbi hanc opinionem expresse tenuit, quam etiam videtur probare Medina 3.p.q.27.art.3. ad finem.* ¶ Fundamentum Cordubensis est, quoniam licet gratia formaliter, & intrinsecè non perficiat appetitum sensitiuum, nec formaliter cōtrarietur fomiti; tamen virtus eius redundat in illum, & ob id fomiti virtualiter contrariatur quoad effectum: cū enim inclinet ad bonum peccato contrarium, reprimit inclinationem appetitus ad peccatum. Et per consequens remittit ipsum fomitē; nō quidē in essentia, sed in effectu; quoniam peccatū eo magis reprimit, quo magis inclinat ad bonū peccato contratiū. Hoc est fundamentū Cordub.

D. Thom. Richard. Medina. Fundamentum.

16. Confirmari etiam potest ex *Aug. lib. 83. Quæstionum q.36.* dùm ait, *Augmētum charitatis esse imminutionem cupiditatis, perfectionem autem illius esse nullam cupiditatem.* Ergo per charitatem perfectam potest omnino tolli cupiditas, & fomes.

Confirmatur ex Aug.

17. Sed nec fundamentum aliquid facit; nec doctores, quos pro se refert illius probant opinionem Richardo, & Medina exceptis: etenim D. Bonauentura tantū abest, vt illius sententiam probet, vt in nostram potiùs descendat, dùm dicit, in Virgine fomitem fuisse extinctum non per gratiam gratum facientem, sed per aliud donum speciale: *Scotus autem loco citato in 2.q.1. art.1. §. Contra istam viam,* non loquitur ex propria sententia, sed argumentatur ex datis: *in 4. verò dist. 4. q.7. in principio,* solùm agit de diminutione fomitis quantum ad effectum; non verò de ablatione. Gabriel verò nihil dicit, quod ad propositum faciat. Denique *D. Thom. in 2. agit de diminutione fomitis: & licet 1.p.in d. q.95. art.1. in fine corp.* dicat per gratiam inferiora subdita fuisse rationi in Adamo; id intelligendum est de gratia, quatenus in ea fundabantur originalis iustitia, & dona illi annexa, quibus inferior pars rationi subdebatur, vt expressè docet art. 3.

Improbatur Cordubensis. D. Bonau. non est pro eo. Nec Scotus. Nec Gabr. Nec D. Th.

18. Fundamentum porrò potiùs concludit fomitem per gratiam ligari, quam tolli. Quod verò ex Augustino adducitur solùm probat charitatem vix minuere fomitem, in patria verò illum tollere.

Ad fundamentu Cordubensis.

19. Quarta propositio: *Fomes peccati non potest tolli ab appetitu sensitiuo, nisi per aliquod positiuum illi intrinsece inhærens: quo habitualiter inclinetur appetitus ad bonum sensibile secundum rectæ rationis imperium, & regulam.* Statuitur hæc propositio pro prima opinione: & satis est de mente *Paludani in 3.dist.3.q.2.art. 2.* & *3.* & *Durandi ibidem q.3.n.8.* & *9.* atque etiam *D. Thomæ 3.p.q.27.art.3. in fine corp. & art. 4. ad 1.* quatenus asserit ad fomitis ligationem esse necessariam diuinam prouidentiam, cuius non meminit in ablatione eius. Probari autem potest: quoniam fomes, cum sit naturalis quædam & habitualis inclinatio appetitus sensitiui ad bonum sensus absque rationis regula, non potest ab eo tolli, nisi ille habitualiter inclinetur ad non cōcupiscendum bonum sensibile, nisi ad rationis normam. Hoc autem modo habituari nequaquam potest, nisi per habitum aliquem illi superadditum, in eoque existentem: potentia enim non potest habitualiter inclinari ad aliquem actum, nisi per habitum, quem in se habeat: nam talis habitualis inclinatio, cum sit effectus formalis intrinsecus, sine causa formali dari non potest, etiam per potentiam diuinam.

4. propositio. Palud. Durand. D. Thom.

20. Hæc quarta propositio non recipitur à grauissimo quodam Theologo: olim enim existimauit, quod licet Deus de facto fomitem ab aliquo non substulerit, nisi per intrinsecos habitus appetitus superadditos; tamen de potentia absoluta (vt aiebat) fomitem potest totaliter auferre sine aliquo habitu in appetitu inhærente. Fundamentum illius erat; quoniā iustitia originalis totaliter auferebat fomitem, vt omnes concedunt; quæ tamen inerat non in appetitu sensitiuo; sed in essentia animę, iuxta sententiam *D. Thomæ 1.2.q.83.art.2.ad 2.* & *Caietani ibidē, idem D. Thomas in quæstionibus de malo q. 4.art.4.ad 1:* existens autem in animę essentia absque alio habitu in appetitu existente reddebat appetitum habitualiter subiectum rectæ rationi: eumque rationi omnino subderet, etiamsi nulla in appetitu esset virtus. Quod etiam docuit *Cordubensis vbi suprà q.46.pag.389.col.2.* Ergo similiter Deus de potentia sua absoluta potest reddere ipsum appetitum rationi subiectum absque aliquo habitu, aut gratia illi superaddita.

Non recipitur à quodam modeno. Fundamentum illius. D. Thom. Caiet. Cordub.

Hæc

21. Ad argum. illius modern. Hoc tamen argumētum parum facit: quoniam etiam apud D. Thomam iustitia originalis per se solam nō satis erat ad subijciendum appetitum rationi, nisi secum haberet annexas quasdam virtutes, quæ in appetitu subiectarentur, illumq; redderent quietum, & tranquillum: ita *Sotus 1. de natura & gratia c. 5. dub. 1. pag. 17. col. 1. & Camel. 1. p. q. 95. ar. 3. in discursu art. pag. 639. col. a. in medio, & ante eos Palud. in 3. dist. 3. q. 2. art. 2. concl. 4. & satis est de mente D. Thomæ in d. art. 3.* quatenus ex eo, quod iustitia originalis partē inferiorem rationi subijciebat, infert in Adamo fuisse omnes virtutes: quæ consequentia non valeret, nisi sicut à gratia oriūtur virtutes infusæ; quibus potentiæ animæ perficiuntur: ita à iustitia originali orirentur virtutes perficientes inferiores potentias: in quo etiam conuenit *Scotus in 2. dist. 29. q. 1. lit. B. & cum eo sentit Gabriel in 2. dist. 30. q. 1. artic. 3. dub. 3. nec displicet Cordubensi in d. q. 46.* Quare ad argumentum neganda est minor.

Sotus. Camel. Palud. D. Thom. Scotus. Gabr. Cordub.

§. 4.

An virtutes morales in appetitu sensitiuo existentes satis sint ad tollendū fomitē?

22. Quæstio. IN præcedentibus quatuor propositionibus explicauimus primam difficultatem, & resoluimus eum prima opinione fomitem non posse extingui per aliquam formam appetitui extrinsecam; quanuis homini sit intrinseca: expendēda est secūda difficultas, quæ inter authores nostræ sententiæ versatur; vtrùm ne satis sint virtutes morales, siue infusæ, siue acquisitæ ad tollendum fomitem?

23. Opinio negans. Palud. Partem negantem probat *Palud. in 3. dist. 3. q. 2. artic. 1. in impugnatione tertiæ conclusionis fol. 24. col. 3. & art. 2. concl. 4.* vbi negat fomitem tolli posse per virtutes morales acquisitas, vel infusas; imò nec per aliquem habitum infusum, vel acquisitum, qui eiusdem sit rationis cum virtutibus moralibus: quæ opinio pluribus ex Nonioribus placuit; & inter eos *Suaria 1. tom. ad 3. p. q. 15. art. 2. §. Sed adhuc difficile est, & satis insinuat in 2. tomo disp. 4. sect. 5. §. Aduertendum est secundò, pag. 72. col. 1. B. & sect. 6. §. Ad explicandum exactè, pag. 74. col. 1. B.* Suarius.

24. Opinio affirmans. Affirmantem verò opinionem plerique probauerunt asserentes fomitē posse tolli per virtutes morales existentes in appetitu sensitiuo, in gradu tamen perfectissimo: quam sententiam deducunt ex *Diuo Thoma 3. p. q. 15. art. 2.* dùm simpliciter docet Christum Dominum, ideò nullum habuisse fomitem; quia in eo fuerunt virtutes perfectissimæ, id est, in perfectissimo gradu. Adduci etiam potest *idem D. Thomas de virtutibus q. 1. art. 4. ad 7. & artic. 10. ad 14.* vbi docet fomitem tolli non posse per virtutes morales, nisi fortè miraculosè, id est, in gradu extraordinario collatas. D. Thom.

25. Media opinio Caiet. Mediam sententiam videtur approbasse *Caiet. 3. p. in d. q. 15. art. 2.* vbi secundam opinionem putat verā esse in Christo Domino: primam autem solum in viatoribus. Fundamentum est; quia in Christo naturalia manserunt integra, & ob id satis fuisse ad fomitem impediendum, & extinguendum: in alijs vero eas non satis esse; quia in illis naturalia integra non manserunt: ob quam rationem in illis sequirit aliud donum speciale distinctum à gratia virtutibusq; moralibus.

26. 1. propositio. Pro resolutione hanc quintam statuo propositionem: *Longe probabilius est fomitem extingui non posse per virtutes morales, quantumcunq; sint in gradu perfectissimo, si solum habeant eam vim, & efficaciam, quā ex quidditate sui generis sibi vendicant: secus si Deus illis tribuat virtutem aliquam de nouo supra earum naturam.* Et fortè hæc fuit mens *D. Thomæ in q. 9. de virtutibus,* quando docuit fomitem, & virtutes morales tolli nō posse, nisi fortè miraculosè: sensus enim est, nisi fortè Deus illis nouam aliquam vim, & efficaciam tribuat distinctam ab ea, quam habent, quatenus morales sunt.

27. Notab. 1. Pro conclusionis explicatione aduertendum est primò extinctionem fomitis à duobus pendere: nimirum à subiectione, & obedientia appetitus ad rationem, quando actu eum dirigit; & præterea, vt nunquam rationem præueniat, sed in omnibus suis motibus eam expectet, vt satis docet *D. Thomas de veritate q. 14. art. 9. & 3. p. q. 27. art. 4. ad 1:* & inde est, vt ad extinctionem fomitis præter subiectionem ad rationē eum actu dirigentē, necessariò requiratur, vt appetitus nunquā soli sibi relinquatur, sed semper in omni motu à ratione præueniatur: nā cū ex sua essentia

Fomitis extinctio à duobus pendet. D. Thom.

sit potentia formaliter irrationalis; rationalis autem solum per participationem: quia. s. potest à ratione dirigi, & imperari; vtique si sibi, suæque naturæ relinquatur, non potest non ferri in obiectū sensibile, siue illud sit contra rationem, siue præter illam: quare si obiectum sensibile illi applicetur, ratione ad talē applicationē non concurrente, non potest non ferri in illud toto conatu, tanquam in bonum sibi proprium; quantumuis rationi sit contrarium. Vnde si sibi relinquatur obiecto sibi ratione non concurrente applicato, non potest non habere fomitem sibi annexum. Opus est igitur, vt per aliquam actualem perfectionem (quæcunque illa sit) ita rationi subalternetur, vt nunquam sibi soli relinquatur; sed semper ratione præueniente moueatur. Quare sicut ad extinguendum fomitē necesse est, vt per aliquos habitus sibi intrinsecos fiat habitualiter pronus subijci rationis imperio, & habitualiter inclinari in bonum sensibile rationi consonum, vt diximus in quarta propositione: ita etiam ad eandem fomitis extinctionem necessariū est, vt ita disponatur, vt ad nullū bonum sensibile moueri valeat, nisi præueniente ratione. Quare videndum est; an solæ virtutes morales, saltem in summo gradu, possint appetitum non solùm habilitare, vt rationi eum actualiter dirigēti obediat, vt nihil possit appetere contra rationis directionem; sed etiam, vt nihil appetat, nisi à ratione præuētus. In qua quæstione 2. opinio simpliciter affirmat: tertia verò, quæ est media, id negat in puris viatoribus; admittit tamen in Christo Domino, & in Adamo: nostra tamen quinta propositio primam probat opinionem, tàm in viatoribus, quàm in Christo, & Adamo, si virtutes morales etiam in perfectissimo gradu sumptæ, solùm habeant vim, & efficaciam, quam ex virtute sui generis, & intra limites virtutum moralium sibi vendicant.

28.
Per qoid extingatur.

29.
2. notabile.

Munus proprium virtutum moralium.

Pro cuius resolutionis cōfirmatione secūdò notamus virtutes morales ex suo genere solū habere versari circa moderādas passiones, & operationes appetitus sensitiui; vt. s. teneant mediū à ratione prudētiali sibi dictarū. Quare ex suo genere solū habent inclinare appetitū, vt iuxta regulas prudentiæ bonū sensibile oblatum sibi cōcupiscant. Vnde ex sua natura, & quatenus sunt virtutes morales solū disponunt, & habilitant appetitum, vt facilè obediat rationi, quādo ab ea dirigitur, & imperatur; non tamen vt non moueatur, nisi ratione præueniente, atq; dirigente: qui effectus longe diuersus est à priori. & vim atque naturam virtutis moralis excedit, in quocunque illa sit gradu, vt omnes fatentur: nec enim virtutes morales ex sua natura habent impedire, ne obiecta sensibilia sensibus objiciantur; nec itē vt ipsam rationem applicent, & veluti ligent, vt sit in perpetua vigilia ne appetitu præueniatur; sed semper eū præueniat.

Quare cum fomes peccati non solum inclinet appetitum, vt moueatur contra & præter rationis dictamen; sed etiam vt motu suo præueniat rationem, & possit sine ea moueri: virtutes autem morales quantumcunque sint perfectissimæ, licet efficere valeant, vt posito rationis ductu appetitus facilè obediat; non tamen possunt efficere, vt appetitus semper à ratione præueniatur, vt ostendimus: inde bene infertur, virtutes morales sumptas secundum suam naturam in quantumcūq; perfectissimo sint gradu, non posse se solis fomitem omnino extinguere: sed necessario indigere, aut nouis donis supernaturalibus, quibus appetitus non nisi ratione præueniente moueatur: aut noua aliqua virtute ipsis moralibus virtutibus communicata, qua possint appetitum ipsum ita cum ratione coniungere, vt non moueatur, nisi ratione eum mouente. De quo in sequenti propositione vltima aliquid dicemus. Nunc satis sit iuxta conclusionem quinto loco positam virtútes ipsas morales in appetitu sensitiuo existentes, siue acquisitæ sint, siue infusæ, etiam in gradu perfectissimo, ex sua natura non esse satis ad fomitem extinguēdum; quia ex sua natura satis non sunt, vt appetitum disponant, ne nisi ratione præueniente, moueatur.

30.

Per se sola non possunt fomitē tollere.

§. 5.

An sine diuina assistentia dona supernaturalia possint fomitem auferre?

31.
Vltima difficultas de necessitate assistentiæ diuinæ.

SVperest explicanda vltima difficultas, quæ tangitur in vltima controuersia relata suprà §. 1, an. s. per dona

nalla diuinit⁹ efficacia (de quibus in præcedente quinta propositione mentionem fecimus) fomes peccati posit auferri, sine asistentia diuinæ prouidentiæ: de hoc enim etiam controuertitur inter Theologos, vt diximus §. 1. in vltima difficultate. Nonnulli de proposita quæstione tres referunt sentētias. Prima simpliciter negat posse fomitem auferri per quæcunq; dona in appetitu existētia; sed necessario indigere asistentia diuinæ prouidentiæ; idque tàm in via, quàm in patria. Alij simpliciter affirmāt, posse tàm in patria, quā in via extingui fomitem per virtutes, & habitus à Deo ad id miraculosè eleuatos, nec esse necessariam asistentiam diuinā. Nonnulli veluti medij vtramque conciliant opinionem: vt prima opinio vera sit in via: secunda verò in patria. Ego neminē inueni, qui in terminis propositis primam aut secundam probet opinionem: inueni tamen aliquos, qui mediam sentētiam probauerint: & inter eos possumus referre *Suarium in 2. to. ad 3. p. disp. 4. sect. 2. §. Aduertendum 2 pag. 72. col. 1. B. & §. Secūdo modo id intelligi potest, pag. 52. col. 2. A.* vbi opinionē 2. non admittit in viatore Deū non vidente; quasi aliter sentiat in homine beato: & satis id videtur esse de mente *D. Thomæ de Verit. q. 24. art. 9.* vbi opinionem secundam non admittit in puro viatore: eam tamen admittit in Christo Domino, ideò quia erat comprehensor: quibus verbis satis significanter tiam opinionem esse admittendam.

Variæ opiniones.

Suarius.

D. Thom.

32. Sexta & vltima conclusio.

Pro resolutione sit sexta & vltima cōclusio: *In patria sufficienter tolletur fomes sine speciali asistentia, & custodia diuinæ prouidentiæ per sola dona, quæ sunt in beatis: in via tamen de facto non tollitur sine ea; potest tamen tolli.* Primam huius assertionis partem ostendemus in sequente quæst. 21. art. vltimo. ¶ Secundam verò hac ratione confirmamus: quoniam fomes non potest penitus extingui, nisi appetitus sensitiuus ita in agendo subijciatur, & subalternetur rationi, vt non solùm habitualiter sit pronus obedire illi actui eum dirigenti; sed etiam vt non posit moueri ad aliquid concupiscendum, nisi ratione præuentus. Sed hæc tam perfecta obediētia, & subalternatio pro statu viæ illi de facto non conuenit sine asistentia diuinæ prouidentiæ. Ergo vt fomes in via totaliter extinguatur de facto præter habitus supernaturales necessaria est diuina asistentia. Maior satis est nota ex dictis in præcedente quinta propositione. Minor verò satis ostenditur ex ijs, quæ scribit *D. Thom. de Veritate q. 24. art. 9*: etenim ratio pro statu viæ quantùcunque sit habitibus etiam infusis perfecta non satis est, vt posit appetitum ita sibi subijcere, vt nihil, nisi ipsa præueniente, posit appetere: nam vt ait D. Thomas pro statu viæ est imposibile, vt ratio semper sit actualiter intenta ijs, quæ posint à sensibus, aut à cogitatiua apprehendi: virtutes autem morales appetitus, quantumcūq; sint perfectisimæ, ex sua natura non habent disponere, vt appetitus non nisi à ratione præueniente moueatur; cum ex sua natura non habeant, vt rationem ipsam perpetuò alligent appetitui, vt illum in omnibus suis motibus præueniat: alia autem dona, quibus appetitus potest disponi, vt moueri nequeat, nisi à præcedente ratione, propriè non pertinent ad viam; ob quam rationem naturalius est Deum se ipso, suaque asistentia illud in appetitu operari.

1. pars.

Secunda.

33.

D. Thom.

34. 3. pars assertionis.

Tertia verò pars nostræ assertionis (quatenus asserit fomitem in via posse tolli per aliqua dona intrinseca viatori se clusa Dei asistētia) facilè probatur; quoniam cum id in patria admittendum sit, vt inferiùs dicemus, admittendum est, id non implicare: poterit igitur Deus per dona aliqua supernaturalia nō solùm disponere appetitum, vt sine rationis ductu non moueatur; sed etiam disponere intellectum & voluntatem, vt appetitum in omnibus præueniant: hoc autem modo fomitem fuisse ablatum ab Adamo satis significat Scotus in 2. dist. 29. q. 1. lit. B. dùm præter virtutes morales existentes in appetitu, posuit in eo duo dona supernaturalia; vnum in concupiscibili; alterū in irascibili, quibus appetitus rationi ita subdebatur, vt nihil, nisi imperante ratione concupisceret: & in voluntate infudit iustitiam originalem, qua speciali modo poterat præuenire appetitum, vt sine ea nihil concupisceret. Et ad hunc etiam modum apud nonnullos fomes fuit in Virgine extinctus: potuit etiam Deus disponere imaginatiuam, vt nullum bonum sensibile posset appetitui obijcere, nisi quod

quod esset rationi consonum ex Paludano loco citato.

Sed quoniam hoc non nisi extraordinario, & ineffabili miraculo fieri poterat; admittenda est potiùs secūda pars nostrę assertionis: vno excepto Christo viatore: quia ratione vnionis omnes illius operationes cognoscitiuæ, & appetitiuæ erāt theandricæ.

QVÆSTIO XXI.

De fomite peccati in ordine ad beatos.

1. EXplicauimus in quęstione 20. pręcedente, quæ ad rationem fomitis generaliter pertinebāt: quidnam sit? in quo subiecto sit? an detur in nobis? an possit ligari? & penitus auferri? quomodo ligetur? & denique quomodo auferatur? superest explicare id, quod ad nostrum pertinet institutum; an scilicet maneat in beatis? si verò non manet, quo modo ab illis auferatur?

2. Variè diuiditur fomes 1. diuisio. Pro quo aduertimus fomitem varijs modis cōsiderari posse; vno modo in actu primo, altero modo in actu secundo. Cōsideratur in actu primo secundū id, quod est essentialiter: in actu verò secundo nihil est aliud, quàm actualis motio, & affectio sensibilis appetitus sensitiui præueniens rationem, & ad peccatum inclinās, vt quæ sit ad obiectum rationi contrariū terminata.

3. 2. diuisio. Deinde pręmittimus fomitem quoad actum primum duobus modis manere posse in appetitu: vno modo solutum, vt possit exire in actum: altero modo ligatum, ne in actum exeat: tunc verò in appetitu non manere, cum totaliter ab eo aufertur.

4. Articuli excitandi. De fomite igitur in ordine ad beatos sequentes articulos excitabimus. Primus est; an maneat in illis aut manere possit quoad actum secundum? secundus; an maneat quoad actum primum totaliter ligatus; an vero in illis penitus sit extinctus? tertius articulus inquiret, an ablatio fomitis in beatis facta sit solum ab intrinseco: an verò solum ab extrinseco: an vtroque modo? Quartus & postremus inquiret; vnde nam per se & adæquatè fiat ablatio fomitis ab appetitu beati?

ARTICVLVS I.

An fomes peccati in beatis maneat, aut manere possit quoad actum secundum?

1. An maneat in beatis. DE proposita quæstione nulla vnquam fuit inter Theologos dubitatio: omnes enim partem negantem vt indubitatā supponunt. Quare pro resolutione hanc assertionem ponimus: *In beatis nec manet, nec manere potest fomes quoad actum secundū.* Cōclusio est de fide: Vnica conclusio. deducitur enim ex sacris literis: primum ex Paul. 1. Cor. 15: *Seminatur corpus animale, surget corpus spirituale.* Hæc autē spiritualitas omnium Patrū consensu in hoc 1. Cor. 15. consistit, vt nulla ratione cōtra spiritum aut rebellet, aut rebellare valeat; sed in omnibus & omnibus modis illi subiaceat. Itē ex illis verbis eiusdem capitis: *Caro regnū Dei non possidebit, nec corruptio incorruptionē.* Quo loco nomine carnis intelligitur non carnis substantia, sed conditio; dūm aut actu, aut habitu exercet operā vitiosa carnis, excitatque motiones spiritui cōtrarias. Adde Paul. Rom. 7. vbi agens de Rom. 7. actu fomitis: nimirum de pugna, & rebellione carnis aduersus spiritum ita ait: *Infelix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius?* Et respondet: *Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum.* Gratia, inquam, non viæ; quia statim addit: *igitur ego quidem mente seruio legi Dei: carni autē legi peccati.* Quare agit de gratia consummata patrię, quando corruptibile hoc induerit incorruptionem, vt ibi Glossa ordinaria, & Lyra cum cæteris aduerterūt. Optimè etiā deducitur ex Paul. 1. Cor. 1. Cor. 15. 15: *Cum mortale hoc induerit immortalitatē, tūc fiet sermo, qui scriptus est: absorta est mors in victoria: vbi est mors victoria tua? vbi est mors stimulus tuus? stimulus autē mortis peccatū est: virtus vero peccati, lex.* Quæ verba nō solū intelligūtur de immortalitate corporū, qua mors absorbetur: sed etiā de immortalitate, & incorruptione peccati, qua omnino absorbetur peccatū, nō solū quoad culpā; sed etiam quoad fomitem.

2. Et cū hæc veritas ex sacris literis tàm euidenter deducatur, non est, quod in referendis Patribus, & Theologis immoremur: satis sit vnanimam Patrū doctrinam docere beatos omnino esse impeccabiles, vt ostendimus in 2. tom. lib. 11. q. 56. art. 2. n. 8. & 9. Iam verò, qui ita sunt in

in bono confirmati, vt peccare non possint, nullum habent fomitem: vnde Ecclesia cœlestis dicitur descendere de cœlo *tota noua, à Deo parata, tanquam sponsa ornata viro suo.* Apucalyp. 21. Iam verò fomes peccati ad vetustatem pertinet, & ad veterem hominem; ob quam rationē exuta in cœlo omni vetustate, & illa exuitur.

3. Confirmatur ratione. Sed & ratione theologa eadem veritas confirmatur: quoniam hæc appetitus motio inordinata est defectus humanæ naturæ ex peccato contractus, vt docet fides: nec enim erat in statu innocentiæ, vt omnes volunt: at in patria nullus aut defectus, aut peccati effectus permanebit.

ratio; Accedit; quoniam ex perfecto dominio animæ beatæ in corpus, & ex corporis summa spiritualitate consequitur appetitus omnimodā subiectionem ad spiritū, vt nullo modo possit rationem præuenire, sed omnis eius actio debeat esse imperata à voluntate eum perfecto consensu. Talis ergo motio de obiecto prauo in patria esset peccatum. At in patria nullū peccatum est possibile. Ergo nec possibilis erit talis motio fomitis.

ARTICVLVS II.

An fomes in beatis maneat quoad actum primum totaliter ligatus: an sit omnino extinctus?

§. 1.

Opinio Durandi.

1. Quæstio. EX præcedente conclusione infertur fomitem quoad actum in patria non manere solutum; sed ibi vel omnino extinguendum fore, ita vt simpliciter non maneat: aut si manet, ita manere perpetuò, & totaliter ligatū: est igitur inquirendum; an in patria fomes omnino extingui debeat? an perpetuò ligari?

2. Opinio affirmans. Quod nō debeat extingui, sed manere quoad actum primum, totaliter tamen ligatus, ne vnquam exeat in actum secundū affirmabunt, qui putant fomitem nullo modo posse extingui, totaliterque auferri ab appetitu sensitiuo. Hanc opinionem probare videtur Dur. in 3. dist. 3. q. 3. si expendantur, quæ docet n. 6. §. *Qualiter autem fomes*: putat enim fomitem ab appetitu nullo modo auferri posse: licet autē n. 8. putet opinionem, quæ in beatis op- Opinio Durandi.

positū docet, aliquo modo saluari posse, si fomes dicatur auferri, quando per aliquam intrinsecam qualitatem, siue dispositionem impeditur, ne exeat in actum; tamē in ea persistit opinione, vt propriè loquendo non auferatur; quia semper manet habitualis inclinatio, vt in actū exeat, licet impediatur. Argumenta pro hac opinione iam adduximus in præcedente quæstione 20. art. 4. §. 4. n. 18.

§. 2.

Vera opinio.

HAnc tamen opinionem esse periculosam iam aduertimus in d. q. 20. art. 4. §. 3. n. 13. & merito quoniam euidenter deducitur ex locis sacræ scripturæ, quos in præcedenti art. adduximus: nam Paul. 1. Cor. 15. ita ait: *Seminatur corpus animale, resurget spirituale*: quæ verba non intelligūtur de corpore, & spiritu substantialiter sumptis (quia in resurrectione corporā non erunt substantialiter spiritualia, sed corporalia, vt lib. 1. cōtra nonnullos hæreticos ostendimus) sed de corpore, & spiritu, vt in concupiscendo inter se contrariantur: vt corpus ideò dicatur animale; quia spiritui resistit; spirituale autem; quia illi in omnibus, & per omnia subijcitur. Hæc autem subiectio, & obedientia in hoc est posita, vt non solum rationi illo actu dirigēti obediat; sed etiam ad nihil, nisi ratione præueniente moueatur: in hoc enim posita est perfecta subiectio partis inferioris cum superiori: quæ omnem fomitis rationem excludit, vt in præcedente quæstione cum communi sententia sæpè diximus. 3. Opinio Durandi periculosa. 1. Cor. 15.

Accedant etiā verba eiusdem cap. 15: *Caro regnū Dei non possidebit, nec corruptio incorruptionē*, vbi nomine carnis nō intelligitur carnis substātia; quia hæc verè erit beata; sed intelligitur caro peccato vitiata, non alio vitio, quàm fomitis: qui ipse quantumcunque sit ligatus, ipsam carnē vitiat vitio peccati, nō solùm quia ex peccato fuit; sed etiam quia ad peccatum inclinat: hæc igitur caro vitiata per actum primum fomitis non possidebit regnum Dei; nec illius corruptio (quantumcunq; sit habitualis. & solum quoad actum primum) possidebit beatitudinis corporalis incorruptionem: quia talis incorruptio omnem corruptionem excludit, etiam illam, quæ est in actu primo. 4. 2. locus 1. Cor. 15.

 Sed

5. Sed tertius locus ad Rom. 7. eandem veritatem efficaciter ostendit: *Infelix ego homo: quis me liberabit de corpore mortis huius?* & respondet: *Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum.* Optat igitur Paulus liberari à fomite, & affirmat se liberandum fore per gratiam Dei ex meritis Christi: cum verò in via non fuerit ab eo liberatus (nam ibidem ait se carne seruire legi carnis) vtique ab ea liberari sperat in patria per gratiam consummatam, qualis futura est gratia patriæ, quæ ideò dicitur consummata, quia omnes effectus gratiæ in beatis exercet, & per cõsequens eos à fomite penitus liberat. Satis igitur docet Paulus iustos in patria à lege fomitis futuros esse omnino liberãdos.

3. locus ad Rom. 7.

6. Accedat quarto loco Paulus 1. Corint. 15. dùm affirmat mortis victoriam post resurrectionem esse penitus absorbendam, tùm quoad peccatum; tùm quoad stimulum, & legem peccati cum corpus nostrum induerit immortalitatem. Ergo ex doctrina Pauli in resurrectione sicut nulla iam erit corporalis mors; ita nullus erit aut stimulus, aut lex peccati: nõ quidem quoad actum secundum solum; sed etiam quoad actum primum; quoniam actus primus fomitis inter mortis spolia enumeratur; cum & ipse primus fomitis actus per peccatum sit introductus.

4. locus 1. Cor. 15.

7. Quinto loco accedit illud Apocalypsis 21. *Descendit de cœlo tota noua à Deo parata, tanquam sponsa ornata viro suo.* Ecce cœlestis Ecclesia descendit tota noua; & ideò tota noua; quia à Deo parata est, & ornata. Si tota noua. Ergo nihil ornaméti veteris secum afferet; sed omnino totũ hominem veterem exuit, & ex consequenti exuit quicquid vetustatis per peccatum ad hominem veterem pertinebat. Iam verò fomes non solùm quoad actum secundum; sed etiam quoad primum pertinet ad hominem veterem; cum etiam quoad actum primum per peccatum fuerit introductus ex Tridentino sess. 5. canone 5. de peccato originali.

5. loc. Apocalyp. 21.

8. Denique ex Apocalypsi 22: *Omne maledictum non erit amplius:* fomes autem ad maledictum pertinet. Primæ Petri primo hæreditas cœlestis inter alia erit incontaminata: iam verò fomes est quid contaminatum. Ad Ephesios quinto, *Ecclesia cœlestis non habebit maculam nec rugam, sed erit sancta, & immaculata.* Satis igitur ex sacris literis constat in beatis post resurrectionem, nec quoad actum primum fore mansurum, & oppositum esse errorem.

Apoc. 22.
1. Petr. 1,
Ad Ephe. 5.

Quæ Durandus in contrarium obiecit satis dissoluimus suprà quæst. 20. art. 4. §. 4. num. 20.

ARTICVLVS III.

An in beatis fomes ablatus sit ab intrinseco, an ab extrinseco; an vtroque modo?

§. 1.

Explicatur in quo sit posita difficultas?

SVpposita verissima opinione præcedentis articuli, quod in beatis fomes sit omnino sublatus, iam insurgit quæstio; vnde nam proueniat, omnimoda fomitis extinctio? vtrùm ne inflexibilitas illa appetitus sensitiui à regula rationis veniat ab intrinseco? an verò ab extrinseco? an denique tùm ab intrinseco, tùm etiam ab extrinseco?

In hac quæstione præmittimus in ea esse solum sermonem de causa simpliciter extrinseca; qualis est, quæ intrinseca est tùm ipsi appetitui, tùm homini appetenti: de qua diximus in præcedente quæstione art. 5. §. 2. n. 5: talis autem est sola diuina assistentia, vt ibidem aduertimus; nam de causa extrinseca appetitui, intrinseca vero homini appetenti, dicemus in sequenti art.

Hoc supposito in hac quæstione illud certissimum est hanc fomitis extinctionem non fieri solùm ab extrinseco, per solam nimirum extrinsecam Dei prouidentiam, qua vel impediuntur obiecta, quæ excitare possunt motus fomitis, vel illis oblatis negatur concursus ad eosdem motus, quod iam ostendimus in præcedenti quæstione articulo 6. §. 1. propositione 1. numero 1: etenim diuina assistentia satis erit ad ligandum fomitem; non tamen ad extinguendum, vt ibidem latè probauimus. 2.

Non fit solùm ab extrinseco.

Quare tota difficultas posita est; an talis extinctio fomitis fiat solùm ab intrinseco; an verò partim ab intrinseco; partim ab extrinseco. 3.

Vbi sit difficultas.

§. 2.

Referuntur opiniones.

4. 1. Opinio. DE hac re variæ possunt adduci opiniones: nam qui putant fomitem in via extingui ab intrinseco per habitus, qualitatesque inhærentes, ita perfectas, vt per solam intrinsecam informationem contineat appetitum, ne contra, aut præter rationem moueatur, forte idē dicent de extinctione fomitis in Patria: nam si hæc vis, & efficacia repetitur in habitibus, & virtutibus viæ; à fortiori eadem, vel maior erit efficacia habituum, & virtutum, quæ manent in Patria.

5. 2. Opinio. Porrò qui putant nullos habitus, nullasve virtutes, quantumvis perfectas, esse sufficientes sine extrinseca Dei assistentia (inter quos est *Suarius* 1. *tom. ad* 3. *p. q.* 15. *art.* 2. *in Cōmentario, &* 2. *to. disp.* 4. *sect.* 5. §. *Aduertendum est secundo, & sect.* 6. §. *Ad explicandum exacte*, & ante eum D. *Thom. de veritate q.* 24. *art.* 9. *in corp.*) Forte idem dicent de virtutibus, & habitibus Patriæ: & subinde præter eos ad fomitis extinctionem in Patria requirēnt extrinsecam Dei prouidentiam, quæ sententia forte non displiceret Scoto, & illis, qui putant ad impeccabilitatem beati necessariam esse extrinsecam prouidentiam Dei, quos retulimus 2. to. lib. 11. in disputatione de causa impeccabilitatis. Suarius. D. Thom. Scotus.

6. 3. Opinio. Tertiam adhuc sententiam inuenire quis poterit; quæ fomitem à beatis non tollit per aliquid appetitui intrinsecum; sed per aliquid extrinsecum quidem appetitui, intrinsecum tamen beato: nimirum per visionem, & amorem beatificū. Itaq; videtur sentire ad extinctionē fomitis in Patria non esse necessariam assistētiam Dei beato extrinsecam: quam sententiam mihi videtur præsentire Suarius in citatis locis.

§. 3.

Resoluitur quæstio.

7. Vera resolutio. PRo resolutione duas statuo conclusiones: sit prima conclusio: *Extinctio fomitis in beatis non fit siue aliqua intrinseca dispositione, & informatione appetitus sensitiui.* Probatur: quoniam extrinseca assistentia potest quidem ligare fomitem (vt dicebamus:) tollere autē non potest: nam fomes essentialiter est veluti habitualis quædam inclinatio in bonum sensibile contra, vel præter regulam rationis: hæc autem habitualis inclinatio tolli non potest, nisi per aliquam intrinsecam dispositionem, quæ ad oppositum inclinet: vnus enim habitus per alium tollitur: diuina autem essentia, cum sit extrinseca non est talis. Et hinc apparet ratio, cur in via non satis est diuina assistentia ad extinguendum fomitem; benè tamen ad eum ligandum. Et profectò iste extinguendi modus satis est accommodatus, & consentiens cum suaui Dei prouidentia, quæ causis secūdis tribuit intrinseca principia ad producendū suos effectus. Quare vt appetitus sensitiuus suauiter sem per sequatur rationis ductum, & consentaneè ad regulas diuinæ prouidētiæ, necessariū fuit, vt per principia intrinseca appetitus hanc facilitatem, & pronitatem nanciscatur; maximè cum sibi relictus naturaliter habeat contrariam veluti habitualem inclinationem. Hinc est, vt in statu innocētiæ ad fomitem extinguēdum datū fuerit donum iustitiæ originalis, quo portio superior Deo; inferior autem superiori subijciebatur. Simile donum concessum est Virgini, quando fomes in ea fuit extinctus, vt docet. *D. Thom.* 3. *p. q.* 27. *art.* 3. quin potius in Christo fomes fuit extinctus medijs habitibus, vt docet idem *D. Thom.* 3. *p. q.* 15. *art.* 2. D. Thom. 1. Conclus.

8. 2. Cōclusio Secunda conclusio: *Ad extinctionem fomitis in Patria non est necessaria extrinseca Dei prouidentia, siue assistentia aut custodia: sed per principia beatis intrinseca, & in illis existentia sufficienter extinguntur.* Hæc propositio statuitur contra secundam sententiam. Probata autē fuit nostra propositio D. Thomæ de verit. q. 24. ar. 9. & ar. 11. ad 4. Facilè autem demonstratur: quoniam fomes tunc dicitur extinctus, cum portio superior est Deo perfectissimè subiecta; & inferior (nēpe appetitus) eodē modo subiecta est superiori; ita vt superioris motionem, & applicationē præuenire nō possit; sed illi in agendo omnino subalternetur: hæc autem vtriusque portionis subalternatio in beatis non indiget extrinseca Dei assistentia, & protectione speciali; sed sufficienter ponitur per propriam vtriusque partis dispositionē, quæ in parte superiori est visio, & amor; in appetitu verò sunt, tùm habitus perfectissi- Fomes quā do dicatur extinctus.

mi; tùm redundantia beatitudinis animæ in eum, de qua in art. sequenti: his enim positis, & ratio superior sufficienter fit ab intrinseco impeccabilis, vt contra Scotū late ostendimus in 2. to. lib. 11. appetitus item simili modo fit subiectus, & obediēs, vt ostendemus in eodem ar. Quod adhuc confirmatur ex ijs, quæ ex Paulo statim dicemus.

9. Obiectio. Obijciet aliquis; ad impeccabilitatem volūtatis, & extinctionem fomitis in via necessariam esse extrinsecam Dei asistētiam, quę hominē specialiter dirigat iuxta veriorem, & cōmunionem sentētiam,

Solutio. quam alibi latius confirmauimus. ¶ Ad hoc argumentum concesso antecedente, neganda est consequentia ex mente D. Thomæ in d. ar. 9. etenim dispar ratio est

1. Ratio. in impeccabilitate Patriæ & viæ. Prima ratio sumitur ex dispari vtriusque status perfectione: nā sicut status Patriæ est perfectior; ita perfectiore indiget confirmatione in bono: perfectior autem, & nobilior confirmatio est, quæ fit per sola principia intrinseca, sublato quocunque ex-

2. Ratio. trinseco. Secūda ratio inde sumitur; quia origo totius peccati (quæ consistit, tùm in errore rationis; tùm in interceptione iudicij, cum ratio præuenitur à passione) in via nulla ratione potest tolli per principia intrinseca, vt probat D. Thomas: nam licet per donum sapientię, & consilij omnis error intellectus possit auferri: tamē per nullum donum, aut habitum potest effici, vt iudicium rationis ab appetitu nūquam præueniatur: nec enim per aliquē habitum viæ fieri potest, vt ratio semper sit in actu contemplationis; aut vt appetitus in bonum sibi proprium absque rationis motione non feratur: vide D. Thomam in dicto ar. 9. oppositum tamen reperitur in Patria: quia in ea per visionem, & amorem ratio semper est in actuali cōtemplatione rectè agendorū, & voluntas in actuali, & efficaci desiderio nihil appetendi, nisi propter Deum: vnde nunquā possunt ab appetitu præueniri: sed eum in omnibus semper præueniūt; vt omittamus appetitum ex redondantia beatitudinis sibi quasi naturaliter vendicare, nūquam moueri, nisi à ratione imperioque voluntatis moueatur:

10. 1. Cor. 15. Quam doctrinam optimè confirmat illa comparatio, qua Paulus vtitur primæ Cor. 15. dum viatores paruulis, beatos verò viris comparat: quia scilicet beati, tanquam viri perfecti, & sui iuris iam possūt se ipsos regere absque extrinseca pedagogi custodia: qua tamen indigent viatores; quia adhuc habent paruulorum infirmi- Rom. 8. tatem: nam, vt ait Paulus ad Rom. 8. *Quid oremus, sicut oportet, nescimus: ob id Spiritus Sanctus adiuuat infirmitatē nostram postulans pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* Igitur quod viatoribus præstat extrinseca Dei custodia, & asistentia, id præstat beata visio beatifica, & beatificus amor: inde enim prouenit portionis superioris perpetua consideratio de rebus agendis: quæ appetitum semper præuenit, ne sine voluntatis imperio, & ductu moueatur.

ARTICVLVS IIII.

Vnde adæquate proueniat totalis ablatio fomitis.

§. 1.

Oppositæ opiniones.

SVperest inquirere; vnde nam per se, & adæquatè fiat totalis fomitis ablatio? cuius quæstionis resolutio pendet à resolutione alterius: an appetitus in beatis totaliter liberetur solùm intrinsecè per dispositionē in appetitu inexistētē; an verò adhuc indigeat aliqua asistentia intellectus, & voluntatis: quę licet appetitui sit extrinseca; est tamen intrinseca beato. 1.

Quod satis sit dispositio intrinseca per 2. habitus, & virtutes in esse heroico, quibus 1. Opinio. exornatur, defendent, qui putant fomitē in via sufficienter extingui per virtutes perfectas absque diuina asistentia, quæ opinio nonnullis probata est, vt diximus in præcedente quæstione 20. art. 6. §. 4. n. 24. A fortiori igitur illæ satis erunt in Patria. Ad quam opinionem non potest nō accedere *Caietan. in d. q. 15. art. 2.* vbi opi- Caietan. nionem illam non admittit in viatoribus, ideo quia propter peccatum non habent integra naturalia: eam tamen admisit, nō solùm in Christo Domino; sed etam in Adamo pro statu innocentiæ, in quibus naturalia fuerunt integra: eandem igitur admittet in beatis, quibus naturalia ad pristinam integritatem meliori modo sunt resti-

restituenda. Quæ opinio confirmari potest argumento *D. Tho. in dicto art. 2.* quo habitus est perfectior; eo magis minuit fomitem. Ergo summe perfectus absque aliquo alio cum extinguet: iam vero in Patria habitus appetitus sunt perfectissimi.

3. 2. Opinio. Oppositam tamen sententiam probabunt alij, qui negat fomitem in via totaliter extingui posse solùm ab intrinseco absque Dei assistentia: quam opinionem plures probare diximus *in dicto art. 6. §. 4. num. 23* & quamuis illa opinio agat de sola assistentia diuinæ prouidentiæ; fundamentum tamen satis probat dispositionem illam etiam in gradu heroico nō esse satis, vt se sola sine aliqua extrinseca assistentia fomitem auferat: quod fundamētum locum habet in beatis: vnde in illis necessaria erit aliqua extrinseca assistentia, saltem intellectus, & voluntatis.

§. 2.
Vera resolutio.

4. Vera sententia. Sit tamen hæc conclusio: *Vt fomes in beatis totaliter auferatur, præter habitus, & dona appetitut, necessaria est assistentia intellectus, & voluntatis; quæ licet appetitui sit extrinseca; est tamen intrinseca ipsi beato: vnde fomes aufertur ab illis non simpliciter ab extrinseco; sed ab intrinseco.* Prima pars assertionis de necessitate principiorum intrinsecorum satis confirmata manet ex quæstione præcedente *ar. 6. Propositione 4. n. 9.* Secūda verò pars, quod non satis sit dispositio intrinseca satis ostēsa est *in dicto §. 4. Propos. 5. num. 26.* oportet igitur vt etiam ab extrinseco proueniat completa extinctio fomitis: cū verò illa prouēnire non possit à sola assistentia diuina, vt in præcedente art. ostendimus; necessaria proueniet ab aliqua assistentia extrinseca appetitui; intrinseca autē beato appetenti, qualis est assistentia intellectus, & voluntatis.

5. Alia quæst. Sed iam inquiri potest; vnde nam intellectus, & voluntas habeant, vt appetitum semper præueniant? Respondetur primo loco has duas potentias ex visione & amore sufficienter habere, quod appetitum semper præueniant: etenim inde habent primam radicem impeccabilitatis, vt ostendimus *2. tom. lib. 11. q. 16. art. 4. §. 2. num. 7.* cum verò impeccabilitas semper habeat annexam fomitis carentiam: cū visio, & amor sint primæ radices īpeccabilitatis; erunt etiam primæ radices extinctionis fomitis.

Ego modū extinguendi fomitem perfectiorem ita philosophandum puto: vt scilicet appetitus nunquā valeat nisi voluntatis imperio moueri, ex redundantia beatitudinis animæ in ipsum: quæ nō est aliqua qualitas in appetitum effusa ab anima; sed est intrinseca quędam cōiunctio appetitus cum anima quatenus beata: ex hac enim consequitur, vt in agendo semper subalternetur rationi, & volūtati: etenim proprium est animæ beatæ, vt numquam moueat corpus præcise vt est sentiens; sed semper vt est intelligēs: hinc infertur appetitū beati, essentialiter subalternari rationi; ita vt agere nō possit nisi à ratione dirigatur. Hoc exemplo facilè declaratur: nam inter omnes constat appetitum sensitiuum ex coniunctione cum anima rationali, consequi rationalitatem quandam participatā, quæ non est aliqua qualitas illi superaddita; sed aptitudo, vt per rationem possit dirigi, ex quo consequitur subalternationem quādam; & esse potentiam moralem. Quam moralitatem consequitur ex redundantia voluntatis in appetitum. Similiter igitur ex coniunctione appetitus cum anima beata consequitur vt semper sit potentia rationalis rationalitate participata: quia. s. ex tali coniunctione habet, vt nunquam, nisi à ratione preueniente directus operetur: sitque proinde rationi essētialiter subalternatus; subalternatione, quæ non mutat speciem & essentiam appetitus sensitiui, sicut nec æstimatiua hominis speciem suā amittit, quando ex redundātia intellectus (.i. ex coniunctione cum intellectu) fit discursiua circa singularia. Itaque appetitus sensitiuus ex redundantia beatitudinis (.i. ex coniunctione cum anima beata) habet, quod à nullo sensibili moueri possit, nisi præsentato per rationem: quia. s. anima beata, vt est beata, habet, vt corpus non moueat, præcisè vt sensitiua; sed semper vt intellectiua: & ob id corpus beatum dici potest spirituale. Quod in hac materia est notandum. Igitur per hanc beatitudinis redundantiam formaliter, & perfectè tollitur fomes à beatis, quæ non tollit assisten- 6. Propria sententia.

assistentiam intellectui, & voluntatis in dirigendo appetitum; sed facit, vt sit assistentia ex natura rei, supernaturaliter tamen, subalternant sibi appetitum. Quæ essentialis subalternatio in via non reperitur: quia licet appetitus subalternetur rationi; subalternatur tamen subalternatione non essentiali; sed accidentali prouenientе non ex natura illarum potentiarum; sed ex sola ac libera Dei ordinatione. Et hæc de extinctione fomitis in Patria.

QVÆSTIO XXII.

De Potentia loco motiua.

SVperest agere de potentia loco motiua, quam esse veram animæ potentiam omnes Philosophi admittunt: & quia inter animæ potentias vltimum locum tenet, ideo de illa vltimo loco agimus.

Quænã in hac quæstione tractentur. De hac sequentes excitantur articuli. Primus est: quot sint species huius potẽtiæ? & quænam sint illæ? Secundus vtrũ omnes istæ potentiæ sint beatis in resurrectione restituẽdæ eædem numero, quæ fuerunt in via? Tertius: an in beatis futurus sit motus progressiuus? Quartus: vtrùm beati possint mouere omnes sui corporis partes, vt mouebãt in via? Quintus an possit anima beati totum corpus se ipsa immediatè mouere ad omnem locum? Sextus: an beati in Patria possint respirare? Septimus, vtrùm possint loqui voce sensibili? Octauus, & vltimus: quo modo in Patria fiet hæc sensibilis loquutio? & in qua lingua?

ARTICVLVS I.

Quot sint species potentiæ loco motiuæ? & quæ?

1. *Conimbr.* Potentiæ motiuæ diuisio. POtentia motiuã in communi varias species complectitur, vt ostendit *Cursus Conimbricen. in tract. de anima separata disp. 6. art. 4.* nam, & in cognoscẽtibus, & non cognoscentibus reperitur; vnde primum diuidi potest in potentiam vitalem, & non vitalem: non vitalis reperitur in elementis, quæ sua grauitate, aut leuitate motum efficiunt. Reperitur etiã vis quædam occulta in magnete, electro, & similibus ad localiter trahendum ad se aliqua corpora, simili etiam modo in omnibus corporibus inest vis quędam occulta, qua se mouent ad replendum vacuum. De hac locali potentia non est nobis sermo, sed de sola vitali.

Porrò potentia loco motiua vitalis dicitur illa, quæ reperitur in solis viuẽtibus, quatenus sunt viuentia. Hæc autem est in duplici genere: quædam enim est spiritualis: quæ reperitur in substantijs spiritualibus, Angelis, scilicet, & animabus se paratis ad mouendum se, & alia: altera est corporalis, quæ in solis animantibus cernitur. De spirituali aliquid dicemus infe rius in 5. art. de corporali verò est principalis nostra disputatio. 2.

Hæc adhuc est duplex: naturalis vna; animalis altera, vt Philosophi cõmuniter docent de quo *D. Thom. Opusc. 35. de motu cordis, & Conimbr. 3. de Anima cap. 13. q. 5. art. 2.* Naturalis est, quæ solo naturæ impetu agit, nec vllam antecedentẽ cognitionem requirit. Animalis verò illa dicitur, quæ prærequirit antecedentẽ cognitionem, quam sequatur; ob quam rationem motus illius dici solet arbitrarius. 3. *D. Thom. Conimbr.*

Naturalis porrò facultas loco motiua diuidi potest in naturalem simpliciter, & in vitalem, iuxta communiorem sententiam, quæ tria genera facultatum distinguit: naturalium, vitalium, & animalium: de quo iam egimus in superioribus. Ad potentiam motiuã naturalem referri possunt quædam facultates motiuæ deseruientes nutritiuæ, quæ est facultas quædam naturalis naturam cõseruans, hæ autem sunt; vis attractiua alimenti: distributiua eiusdem, atq; decernent eam, de quibus egimus supra in quæstionibus de potentia animæ vegetatiuę, & de illis agunt *Conimbricens. 1. de Generatione capit. 5. q. 3. art. 3.* Ad motricem vitalem spectat vis pulsatilis, quæ residet in corde, & ipsum cor ciet motu dilatationis, & contractionit; & pulsat arterias vt in d. q. diximus, & docent *Conimbricens. cap. 5. q. 1. artic. 2.* Vtrùmque hoc genus facultatum ad animam vegetatiuã spectat, & de illis iam disputauimus in dicta quæstione de facultatibus animæ vegetatiuæ: vnde modo nihil de illis dicemus. 4. Diuisio facultatis motiuæ. *Conimbr.* *Conimbr.*

Facul-

5. Facultas motiua animalis cum omniū consensu spectet ad animam sensitiuam, vt patet ex *Conimbric in dicto capit. 5. q. 1. art. 1.* ad nostrum pertinet institutū: agimus enim hoc loco de facultatibus animæ sentientis. ¶ Hæc plures sub se species complectitur, vt colliges ex ijsdem *Conimbricensibus 3. de Anima cap. 13. q. 5. art. 2. ante primam conclusionem*, eas tamen non explicat. Potest tamen in vniuersum diuidi in potentiam motiuam ipsius animalis, & in eam, quæ apta est mouere alia ab animali: cōstat enim animalia per fecta, & pręcipuè hominem animalium perfectissimum, & se ipsum, & alia à se loco mouere. Porrò alia à se mouet, vel pellēdo eā à se; vel ad se trahendo; vel in se vehendo, vt patet ex *Aristot. 8. Physicor.* se ipsum verò mouet homo, vel secundū totum; vel secundum partem: secundum totum mouet se mutu progressionis: secundum partē verò varijs modis: pleraq; enim corporis membra motu arbitrario mouentur, vt patet de pedibus, manibus digitis, capite, & plerisque alijs partibus corporis.

6. Duæ adhuc sunt potentiæ loco motiuæ, quæ nec mouent id, quod simpliciter est pars intrinseca corporis, nec id, quod est omnium extrinsecum: sed mouent aerem qui est intus: potentia, inquā, respirandi, & potentia loquendi; per illum enim aer externus attrahitus ad cor: per hanc verò aer ex pulmonibus emissus ad arteriam vocalem repercutitur vt vocem edat. Et quidē de potētia loquēdi nulla est difficultas, quin sit cū facultatib⁹ animalibus adnumeranda. Etenim motus eius est omnino arbitrarius: de potentia tamē respirandi est dubitatio, an dicenda sit naturalis, an verò animalis? & quamuis maior pars Philosophorum, & Medicorum consentiat, eam partim esse naturalem, & partim animalem: est tamen disceptatio, an magis dicenda sit animalis, & voluntaria, an è contra? Plerique Medicorum cum Galeno volunt eam magis esse voluntariam quam naturalem: contrariam partem determinat *Curs. Conimbr. in lib. de Respiratione cap. 2. ad finem.* Non desunt qui cum Auicenna velint ęque participare vtrumque extremum. Id diligentius expendere non est huius loci: satis nobis est vtrumque extremum eam participare vt de illius restitutione, & vsu post resurrectionem aliquid dicamus: etenim præcipuum institutum nostrum est per singulas animales partes discurrere.

Atque proinde expendere, an singulæ potentiæ loco motiuæ animales insint in corpore glorioso? supponimus enim hanc potentiam loco motiuā genere distingui à nutritiua, sensitiua, & intellectiua, vt multis docet *Aristotel. 2. de Anima cap. 3. tex. 27. & lib. 3. cap. 9. D. Thom. 1. p. q. 78. art. 1. Curs. Conimbricens. 2. de Anima cap. 3. q. 2. art. 1. & 2.*

ARTICVLVS II.

Vtrùm omnes explicatæ potentiæ sint restituendæ iustis resurgentibus in eadem numerica vnitate.

Potentiam loco motiuam manere in Patria supponunt Theologi disputantes de dote agilitatis, vt patet ex *Durand. in 4. dist. 44. q. 7. Scoto distin. 45. q. 4. vt alios omittamus.* Et meritò, quia hæc potentia est vera ac naturalis facultas animæ sentientis ad executionem motus localis: vt cum communi Philosophorū docet *Cursus Conimbr. 3. de Anima cap. 13. q. 5. art. 3.* Ergo verè pertinet ad integritatem naturæ humanæ, & per consequēs redibit simul cum illa. Etenim naturam humanam restituendam esse cū tota naturali sua integritate superius ostēdimus. Nam redibunt etiam instrumenta omnia huius potentiæ, vt pro ijs, quæ rectè gesserunt in gloria sensibiliter præmientur. Adde etiam, quia in Patria erit vsus huius potentiæ, vt nulla naturalis perfectio desit corpori beato, de quo inferius. 1.

Redibit autem eadē numero; quæ fuit in via iuxta communem sententiam con tra Sotum, & quosdam alios: contra quos latè diximus iam supra: vbi videbis D. Thomam non repugnare huic sententiæ, quia redibit eadem numero, non quidem ad veritatem resurrectionis, sed vt resurrectio sit omnibus modis perfecta. 2.

ARTICVLVS III.

An in beatis futurus sit motus progressiuus?

Quod attinet ad primum sunt qui post resurrectionem non admittant in beatis motū progressiuū; quod 1.

Margin notes: Conimb. — Conimb. — Arist. — Galen. — Conimb. — Auicen. — Aristotel. — D. Thom. — Conimb. — Durand. — Scot. — Conimb. — Sot. — D. Thom. — Quorundā opinio.

mare ambulauit. Poterunt igitur beati si voluerint pro suæ voluntatis arbitrio etiā per aera gradiendo ascēdere, & descēdere, vel etiā per mediū illius in transuersū deambulare, nec ad exercendū istum motū necessaria erit dos agilitatis, sed sola grauitationis impeditio, qua beatus pro perfecto animæ in corpus dominio impedire potest.

ARTICVLVS I.

Vtrùm beati possint mouere omnes sui corporis partes vt mouebant in via?

1. Resolutio. AFfirmatiuè respondendū est: nam sicut beatis nō repugnat motus pro gressiuus, quo de loco ad locū toti moueantur: ita etiā illis nō repugnat motus singularium partiū, quæ ab anima moueri solent in via. Quare poterūt pedes, & manus mouere, ac digitos, cæteraq; mēbra corporis. Nā Christ⁹ Dñs in Castello Emaus ad mensā cū discipulis discubuit, & manibus proprijs *Accepit panē, benedixit ac fregit, & porrigebat illis*, Luc. vlt. vbi etiā manducans cū discipulis, sumpsit reliquias, dedit eis, quæ omnia sine motu manuū fieri non poterāt: sicut nec vera māducatio sine maxillarū motu, quo cib⁹ scinditur, & cibi iā attriti deglutione, siue traiectione ad stomachū mittūtur: manus & pedes discipulis ostēdit, & digito fixurā clauorū ac latus præbuit Thomæ, eiusque accepit manum, vt eā in latus mitteret. Cur igitur beati hæc facere nō poterunt? possunt quidē, & pleraq, membra mouebunt, nihil tamen efficient, quod aut eos dedeceat, aut leuitatem redoleat. Quare credendū est in die iudicij parētes & charos se mutuis amplexibus, & osculis sanctis salutaturos. Christus in iudicio in throno corporaliter sedebit: similiter & qui cū eo sunt iudicaturi: in cœlo sancti sæpe genuaflectent Christo Dño, illū adorantes, vt Sotus ait: laudes Deo etiam alternis choris ducendo choreas perenniter ducent, vt statim dicemus: in quibus laudū choris vnus alium sæpe ducet: deniq; cū ibi futura sit societas politica, qui longius distant sæpe sæpius se inuisent, & ambulabunt, vt etiam testatur Sotus.

Luc. vlt.

Sot.

Sot.

ARTICVLVS II.

An beati in Patria respirabunt?

QVod attinet ad potentiā respirādi, qua possumus, & attrahere, & emittere aerē, certū est, eā in sanctis resuscitatis permansurā, sicut & cæteras potentias. De vsu verò respirationis maior est difficultas: in qua illud est certissimū, respirationis vsum nō esse futurū ad vitā conseruandam, quia tunc nulla erit, aut refrigerādi caloris in corde existentis, aut restaurādi spiritus necessitas: ob quas causas natura principaliter respirationē introduxit: vt docet *Fernel. lib. 6. Physiologiæ c. 18. & Conimbr. 2. de anima cap. 8. q. 3. art. 2. & in paruis naturalibus in lib. de respiratione cap. 2.* 1. Resolutio. Fernel. Conimbr.

Vtrū tamen ad vsum locutionis respiratio sit ibi necessaria, sicut etiā necessaria est in via, maior erit difficultas. Plerisq; placet pars negatiua: tùm etiā quia locutio sine respiratione aeris interni fieri potest. At pars affirmatiua alijs etiā ex antiquioribus nō displicet. Vnde sicut statim dicemus, etiā in cęlo Empyreo aerē admittūt externū, qui & ad locutionis vsum, & inspiretur, & respiretur: quin potius nō desūt q dicāt, beatos corp⁹ ipsū cęli empyrei (quod fluidū omne volūt) nō sec⁹ atq; nūc aerē, inspirare, & respirare, quæ sentētia nō displicet *Rich. in 2. d. 49. ar. 9. q. 3. ad 7.* 2. Difficultas Quorundā opiniones. Richard.

Mihi ea sententia probatur quæ putat respirationē etiam aeris extrinseci nō repugnare corporibus gloriosis: quin potius illius vsum forte esse aliquādo futurū, nō causa necessitatis, sed recreationis. Nā Christū Dñm post resurrectionem apud nos agentē potuisse aerē respirare, & forte eū respirasse, dum loquebatur, probat *Suar. to. 2. disp. 47. sec. 6.* dū agit de Christi locutione §. *Dices locutionē*: igitur sancti, quando in terris post resurrectionē fuerint, respirare poterūt, & respirabunt si voluerint. Similiter, & quādo (id, quod facere possunt) ad terram descendent: quod facili ratione probari potest: quoniā ex parte corporis gloriosi erit eadē respirandi facultas, & potentia actiua, & eadem respirandi instrumenta: & ex parte aeris eadem propinquitas, & dispositio. Cur igitur respirare nō poterunt? In cęlo tamē Empyreo, cū null⁹ aer extern⁹ detur, nullum talem aërem respirabunt. At internū cur, & intus trahere, & rursus vsq; ad vocalem arteriam emittere non poterunt? quare non video cur respirationis aliquis 3. Vera sent. Suar.

aliquis vsus in beatis resucitatis nõ detur: de quo vide, quæ statim de locutione dicemus.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm in Patria futura sit locutio sensibilis.

1. Quorundã opinio. NOn est apud Theologos omnino indubitatum, an in beatis futura sit vocalis locutio, & laus: sicut etiam apud eos non fuit indubitatum, an in Patria futurus esset vsus auditus. De locutione igitur quidem negauerunt teste D. Thom. D. *Thom. in 4. dist. 49. q. 2. art. 1. q. 4. in corpore: & ad 4.* illi scilicet qui negauerũt in Patria futuram esse auditionem. Aliorũ sententia. Alij putant eam esse incertam, & pro vtraq; parte opinabilem. Ita D. Bonau. *D. Bonauent. in 4. dist. 49. art. 3. q. 1. num. 42.* Abulens. *Abulens. in c. 17. Matth. q. 116. litt. D.* Scot. *Proximè accedit Scotus in 4. dist. 49. q. 13. ad 2. dum sub conditione loquitur inquiens: si est ibi sonus.* Ouand. *Et satis Ouand. ibi prop. vltima;* dum opiniones recitat, & affirmat rem esse difficilem: rationes dubitandi insequenti §. adducemus.

2. Vera sentẽ. Probatur, 1. Dicendũ tamen est rem esse certam, futuram esse in cœlo locutionem vocalem. 1. quia hæc est cõmunis sententia Theologorum. Eam asserit D Thom. *D. Thom. in 4. loco cita to, & in 2. dist. 2. q. 2. art. 2. ad 5.* Richard. *Richard. in 4. dist. 49. art. 9. q. 3. ad 7.* Maur. *Maur. ibi q. 14. &* Sco. *dist. 4 Sotus q. 4. artic. 5. & dist. 4.* Pallat. *Pallatius disp. vltima ad finem.* Henric. Probat etiam *Henric. quolibet. 7. q. 7.* Medin. *Medina c. 2. q. 3. art. 3. ad argumenta contra auditum:* Vignerius *Viguerius in sua institut. Theologica cap. 14. §. 2. vers. 3.* Suar. *Suar. 2. tom. disp. 47. sect. 6. § 6. hinc etiam fit. & dum agit de auditu:* Angl. *Angl. in q de Beatitudine art. 5. dub. 1.* Conimb. *Curs. Conimb. 2. de anima c. 8. q. 2. art. 2. in fine,* & est inter iuniores recepta sententia.

3. Probatur a Irenæus. Secũdo, & efficacius id probatur, quia hæc est ferme omniũ Patrum recepta doctrina. Ita docuit *Irenæus 5. aduersus hæres c. 8.* explicans enim illa verba *Pauli ad Roman. 8. In quo clamamus Abba Pater:* ita ait, *Si pignus habentes clamamus Abba Pater, quid fiet, quando resurgentes facie ad faciem videbimus eum; quando omnia membra affluenter exultationis hymnum protulerint?* D. Grego. *D. etiam Gregor. lib. 8. Moralium c. 31. Bene, inquit, Os risu implere dicimus, & labia iubilo, quia in illa æterna Patria cum iustorũ mens in exultationem rapitur, lingua in sensum laudis eleuatur. Diuus Basilius* exponens illa verba Psalmi 149. *Exultationes Dei in gutture eorum, hymnodias intelligit, Et Theodoretus, ibi cum Glossa Interlin.* Quæ per guttur ibi linguam intelligit: Glossa Gloss. Ordinaria eo in loco illa verba de laudibus vocalibus interpretatur inquiens, *Qui in corde & in lingua non desinunt laudare eum à quo æterna habent. Glossa etiam* Gloss. D. Aug. *August. ibidem, sic lætantur in cubilibus, & fancibus, id est; in corde, & lingua.* Sed clarius idem *August. in lib. Meditationum cap. 26. tom. 9.* describens Paradysi gaudia ita ait, *Nouas semper harmonias vox melodica concrepat, & in iubilum prolata mulcent aures organa, digna per quem sunt victores regi dantur præconia.* Satis etiam euidenter id explicauit Aug. *lib. 22. de Ciuit. Dei c. 30. & 1. Retract c. 11.* Si supponamus August, per numeros corporales, de quibus ibi, intelligere voces musicos, vt latè explicauit *lib. 6. de musica.* Hoc supposito ita ait Aug. *in d. cap. 30. Omnes quippè illi, de quibus iam sum locutus, qui nunc latent, harmoniæ corporalis numeri nõ latebunt intrinsecus, & extrinsecus per corporis cuncta dispositis. At in d. c. 11. lib. 1. retract. ita scribit. Hoc nõ sic accipiendũ est, quasi non sint futuri numeri corporales in corporibus incorruptibilibus, & spiritualibus: cũ multo speciosiora. & cæt.* Et statim *de anima beata sic ait, Tunc autem tam firma erit, & perfecta, vt numeris corporalibus non auertatur à cõtẽplatione sapientiæ.* Laurent. *Laurent. Instin. in lib. de disciplina, & perfectione monasticæ conuersationis c. 23.* ita ait, *Melodica cantica ciuium supernorũ non mediocriter mulcebunt auditũ.* Petr. Damian. *Petrus item Damian. epist. 3. ad Blancã comitissã c. 15. in fine to. 3. Bibliotecæ. Patrũ 2. editionis, ita inquit. Illic beatorũ aures harmoniacæ dulcedinis melodia permulcet.* Petr. Abb. *Petrus etiã Abbas cellensis in trac. de panibus c. 7. in fine to. 9. eiusdẽ Bibliotec. In ore, inquit, habitantiũ semper laus, alleluia. Quid enim aures nisi laudes Dei audiẽt?* Postremò Eccles. teste. D. Thom. *D. Tho. in 4. d. 44. ar. 1. q. 4* ita canit, *Odor suauissimus carmina sãctorũ.* Et clarius teste Vign. *Vigner. clara sonant iugiter organa sanctorũ.* tot igitur Patrũ testimonijs nostra sentẽtia cõfirmata non debet omnino in dubiũ vocari.

5. Probat. 3. Accedũt 3. loco sacrarum literarum loca. Nam *Psalm. 149.* ita habetur, *Exultationes Dei in gutture eorum.* Siue vt habetur in hebraica, & Græca, *Exaltationes Dei in faucibus eorum.* Quæ verba de laudibus vocalibus

libus à sanctis ore, & lingua eclebrandis ferè omnes interpretantur, vt patet ex Glossa Interlin. Ordinar. & Augusti. ex Lyra & alijs. Adde etiam Basilium, & Theodoretum ad eundem locum: quid enim impedit illa verba ad literam de laude vocali explicare, vt benè aduertit Sotus? *Apocal. etiam* 4. de animalibus ita scribitur. *Requiē non habebunt die ac nocte dicentia, Sanctus, Sanctus, Sanctus.* Quæ etiam verba cur in sensu literali de vocali laudatione non explicabuntur? Adde etiam, quia Christus post resurrectionem per 40. dies discipulis apparens sæpe sæpius cum illis familiaritib⁹ colloquijs conuersatus est vt patet. *Actorū* 1. *Matthæi* 24. *Marc.* 16. *Luc.* 24. & *Ioann.* 20. & 21. Illi etiam, qui cū Christo surrexere, de quibus Matth. 27. *Exeuntes de monumentis venerunt in sanctam Ciuitatem, & apparuerunt multis*, cum quibus vtique familiariter egerunt, & de Christi Domini resurrectione multa dixerunt. Christus post ascensionem cū Paulo locutus est Actorum 9. Cadens in terram audiuit vocem dicentem sibi, *Saule, Saule, quid me persequeris?* qui dixit, quis es Domine? & ille, *Ego sum Iesus, quem tu persequeris.* Denique in iudicio vniuersali Christus voce sensibili sententiā pronuntiabit: quam apostolici viri, qui cum eo ad iudicādū sedebunt, vocali etiā sermone confirmabūt.

Glossa inter Ordin. & August. Lyra. Sot. Apoc. 4.

Actor. Matth. 24 Marc. 16. Luc. 24. Ioann. 20. & 21. Matth. 27 Act. 9.

6. Probatur. 4 Postremò rationibus id confirmatur. Prima est; quoniam in patria inter beatos futura est societas humana, & politica, sunt enim animalia rationalia, & subinde sensibiliter sociabilia: Nā id illius vitæ cōpletam iucunditatem spectat. Hæc autē humana politia posita est in mutua, ac sensibili familiaritate, qua humano more se se communicent. Non poterit igitur ibi non esse locutio, qua conceptus formationes vocum exprimantur: non propter indigentiam, sed propter naturalem perfectionem: quomodo enim homines beati erunt muti?

7. Probatur 5 Accedunt quę de musicis numeris, nō solū ad mouēdos animos, sed etiā ad oblectandos latè tradunt Authores relati à *Cursu Conimbr.* 2. *de Anima cap.* 8. *q.* 9. *art.* 1. *in princ.* & *Ioan. Maur. in d. q.* 14. *concl.* 4, Nec decet, vt status qui omniū bonorū aggregatione perfectissimus est, hac tanta careat perfectione.

Conimb. Ioann. Maur.

Tom. 3.

11. Sicut etiam decere non potest, vt beati, & mente, & corpore Deum non laudent: sed decet potius, vt sicut Ecclesia militans vocali voce, & corporali lingua perennes Deo cantat laudes: ita etiam faciat Ecclesia triumphans, vt non solùm mente, sed etiam corpore triumphos celebret; Deumq; quem, & spiritu, & corpore cognoscit, etiā mente, & corpore laudet. Perennes igitur, & mente, & corpore Deo laudes decantabunt beati alternis vicib⁹, & choris choreas agētes, quos Christus sæpe familiariter alloquetur, vt benè aduertit Sotus. Sot.

ARTICVLVS VII.

Quomodo in Patria fiat hæc sensibilis locutio?

§. 1.

Proposita ratione dubitandi referuntur variæ sententiæ.

1. Ratio dubitandi proponitur. Sed iam explicemus quomodo in Patria futura sit locutio: id enim aduersarijs negotium facessit. Ratio verò dubitandi in eo sita est, quia in Patria nullus futurus est aer, qui respiratione attractus in vocali arteria feriatur: nulla igitur ibi poterit vox formari. Vox enim omnium Philosophorum consensu nihil est aliud, quam sonus formatus ex ictu aeris ad vocalem arteriā respiratione attracti, vt constat ex *Arist.* 2, *de anima t.* 8. *tex.* 9. Arist.

2. Hæc difficultas nō procedit nisi in Patria, i. in cœlo Empyreo, vbi nullus datur aer, qui ad edendam vocem feriatur. Nā in sanctis resuscitatis antequam ascendāt in cœlum, vel si aliquando descendant ad terras, difficultas non procedit; quia in terra datur aer, quem sancti respirare poterunt, sicut, & Christus quandiu post resurrectionem cum discipulis apud nos cōuersatus fuit, illum respirare poterat, vt *Suarius* voluit *in dicta disp.* 47. *sect.* 6. §. *Dices ad locutionem.* Nisi fortè respondeas, beatos etiam in terris existentes respirare non posse: quæ sententia quamuis plerisque placeat, nobis tamen superius, ar. 6. non placuit. Suar.

3. 1. Sententia Igitur procedit difficultas in cœlo Empyreo, in quo non datur aer, qui respiretur: quę adeo plerosq; torquet, vt in varias & peregrinas cogat abire sententias. Quidā fingūt in cęlo Empyreo magnas quasdam

dam cauitates aere plenas, in quibus sancti habitent: vnde ex illo aere respirare
2. Sententia possint, & formare voces. Alij nō admittētes illas cauitates, tanquā fictitias voluerunt in cęlo Empyreo simul cū cœlo esse aerem penetratiue, & ex illo formare voces: quę imaginatio non displicuit *Maiori in 4. dist. 49. q. 14. in argum. contra 4. concl.* Sed vtrāq; sententiā esse puram, & fictitiam imaginationē nullus non videt. Cōtra priorem latè scripsit *Henric. quodlib. 7. q. 7.* & latius *Abul. Paradox. 5. cap. 190. & 191.* posterior verò est aliena à recepta Philosophia.

4. 3. Sententia Tertia sententia affirmat materiā locutionis in Patria esse cœlū ipsum Empyreum, quod volunt esse diuisibile, & proinde posse ad vocalem arteriā repercuti, & lingua, ac dentibus dearticulari, vt vocem edat: maximè apud eos, qui volunt, cœlum Empyreum esse fluidum, posse
D. Thom. que proinde, & spirari, & respirari. Hæc
Richard. sententia fuit quorundam antiquorum:
Medin. nec displicuit *D. Thom. in 2. dist. 2. q. quæst.*
Midilton. *2. art. 2. ad 5. in 2. solutione.* Probat eam *Ri*
Maior. *chard. loco cit.* nec eam reijcit *Medina 1. 2. q. 3. art. 3. ad argum. contra auditum:* & fuit olim cuiusdam *Midiltoni*, vt refert *Maior vbi supra.* Sed profectò non minus paradoxa cēsēda est hęc sētētia, quonia diuisio, & fluctuatio cœli constare nequeunt, cū cœli incorruptibilitate, & soliditate, quā
Scot. omnes agnoscunt. Reijcitur igitur hæc
Maior. sentētia à *Soto, Maiore, Suario,* & à cæte-
Suar. ris communiter, & latè ab *Abulensi dicto*
Abulens. *5. Paradoxo:* quam, & nos cum cæteris sententijs impugnauimus supra.

5. 4. Sententia Henric. Accedit quarta opinio, quę placuit *Henrico in dicto quodlibet. 7. quæstione 7.* qui putat voces in Patria efformādas esse in ore beatorum ex solo transitu linguæ, aliorumque instrumentorum vocalium per partes cœli Empyrei, absq; vlla illius aut alterius cuiuscuis corporis refractione, siue diuisione: nam sine ea formatur concentus cœli à Pythagora inuectus, & à plerisque Philosophis, & Patribus probatus. Sed vt dicebamus supra loco citato, nec vox animalis sine refractione aeris nec sonus aliquis sine collisione alicuius corporis naturaliter dari poterit: quod est axioma peripateticum.

6. 5. Opinio. Quinto loco accedit quorundam opinio, qui difficultati succumbentes putant locutionē in Patria fieri, vel à Deo, vel à nobis, occultis quibusdā modis: ita docuit *Henric. in dicto quodlibet. 7. quæstio. 7. in fine*, & probat *Sotus vbi supra ad finem 4.* Henric.
conclusionis: ad quem etiam proximè ac- Sot.
cedunt *Richardus, & Maior. locis citatis.* Richard.
Sed hanc sententiam etiam supra reieci- Maior.
mus: quia non est Philosophorū ad modos incognitos recurrere, vbi adest naturalis explicandi modus.

§. 2.
Vera resolutio.

Dicendum est igitur aerem esse ma- 7.
teriam locutionis, quæ in Patria Vera sent.
futura est: non quidem aerem ex Arist.
ternum, qui ab extra trahatur, & extra os rursus emittatur, sed internum, quem intra plerasque corporis partes mansurum omnes fatentur, vt in superioribus diximus: manebit enim in pulmone, in arteria vocali, in pallato, & in ore, & in pleri sque alijs partibus: ex hoc igitur aere interius manente formabuntur voces Sanctorum in cœlo. Nec enim ad formandam vocem necessarius est aer externus, qui spiratione, & respiratione trahatur: quin potius ex *Aristotele secundo de Anima capite octauo, text. 91. in fine*, spiratio, & respiratio potius impediunt formationem vocis, quam iuuent: cuius signum est (inquit Aristoteles) nō posse quemquam vocem edere spirantem, aut respirantem, sed aerem retinentem. Quare aere interno ad vocalem arteriam librato, & lingua, dentibus, ac reliquis vocalibus instrumentis repercusso formabitur vox in ore beatorum: quæ fuit sententia *Diui Thom. in 2. distin-* D. Thom.
ctione secunda articulo secundo ad quintum, Conimbr.
quem sequitur *Cursus Conimbricensis 2, de* Suar.
Anima capite octauo, quæstione secunda, art. secundo in fine, & Suarius in dicta disputat. 47. sectione sexta §. Nec obstat difficultas. Et est inter iuniores sententia recepta.

§. 3.
Explicatur difficultas contra dictam resolutionem. 8.

Sed contra hāc verissimam resolutio- Diffi-
nem insurgit non contemnenda dif- quæ [illegible]
ficultas, quonam pacto aer internus ponitur.
sine respiratione ad vocalem arteriam librari possit, vt repercussus vocem edat? etenim nisi musculi thoracis, & intercostales

tales aerem receptum è pulmone vehemẽter cõprimant, & compulsum per vocalẽ arteriam ad laringem, siue guttur vsque ad os impellant, vox formari non potest, vt cum *Aristotele* probat *Cursus Conimbr.* 2. *de Anima cap.* 8. *q.* 3. *artic.* 1. hoc autem fieri non potest sine spiratione aeris è pulmone, cæterisque partibus inferioribus.

Arist. Conimb.

9. Hanc difficultatem nec *D. Thomas* tetigit, nec *Cursus Conimbric.* quin potius si credendum est *Suario*, ex sententia *D. Thomæ*, vox in beatis fit sine vlla aeris spiratione, & impulsione ad arteriã vocalem. Quam sententiam Suarius non recipit, quin potius docet nulla ratione posse vocem formari, nisi aer à partibus inferioribus corporis per motum localem impellatur ad arteriam vocalem vsq; ad os, & ibidem repercutiatur: vnde concludit, ad locutionem absolutè nõ esse necessariam attractionem aeris intrinseci, nec eius ex pulsionẽ extra os: esse tamen necessariã impulsionem aeris interni ad os, atque repercutionẽ illius. Vtrũ tamen talis impulsio aeris fiat per spirationem nõ declarat: quin imò negare videtur, vt satis colliges ex solutione sequẽtis obiectionis. Obijci enĩ potest, quomodo à partib⁹ interiorib⁹ corporis beati impellatur aer vsq; ad os, quin illæ maneãt vacuæ? cui obiectioni respõdetur negatione sequelæ, quia (vt ait) illic statim succedit alius aer ex partibus propinquis: vel per rarefactionẽ (quę illi aeri nõ repugnat, cum nõ sit pars corporis) vel certè per solũ motum localem, & quasi circulũ quendã totius aeris exeuntis, & subintrantis secundum diuersas partes suas in diuersas partes corporis, idq; per penetrationẽ: vnde fit, vt aer, qui vna via expellitur, alia via reuertatur ad easdẽ partes. Hæc Suarius: ex quibus iam patet ex mente illius, impulsionẽ illam aeris fieri per motum simplicẽ localem, absq; spiratione. Nam si spirationẽ aliquã admitteret, profectò nõ incideret in tot, ac tantas angustias. Cum enim aer ille spiratione impellatur, cõtractione, tùm ipsius pulmonis, tùm etiam thoracis, nullus relinquitur locus vacuo, cum vacuitas pulmonis, & thoracis cõpressa fiat minor, & aere in ea manente satis repleatur. Quare non indiget subintratione alterius aeris ad replendum vacuum: & inutilis manet circulus, quem fingit. Vt omittamus aerem

D. Thom. Suar.

Obiectio.

Responsio Suarij.

Reijcitur, & respondetur obiectioni.

illum solidas partes gloriosi corporis penetrare non posse: tùm quia nõn est aliquod corpus glorificatũ; tùm etiam quia si tale foret, partes alias glorificatas nequaquã penetraret, vt suo loco dicemus. Quare cauitates pulmonis, & thoracis, facta cõpressione per spirationem, cũ fiant minores, plenæ manẽt: quę, finita locutione p respiratlonẽ, & dilatationẽ pulmonis & thoracis, eundẽ aerem rursus recipient. Igitur si illa aeris impulsio per spirationẽ fiat, res est sine vlla difficultate.

10. Puto igitur propositam difficultatẽ de locutione vocali sanctorũ in Patria sic esse resoluendã: vt locutio illa fiat quidẽ ex aere interno, qui in pulmone, in thorace, in vocali arteria, & in ore manet; necessariã tñ esse aeris interiorũ partiũ impulsionẽ vehementẽ, vt per angustas vocalis arteriæ vias tractus, & simul cũ aere ibi existente cõpressus, ac detentus aptus fiat, vt instrumentis vocalibus repercussus, ac fractus sonet: nec enim qui in vocali arteria manet, & in gutture, satis est vt repercussus vocem edat: quia aer vt sonet debet comprimi, & compressus frangi: quod sine illa impulsione aeris à partibus inferioribus accõmodatè non fiet. Et in hoc puto sententiam Suarij esse verissimã. Addo tamen talem impulsionem, & motum fieri per spirationem aeris vsque ad os, modo explicato: nimirum per contractionem pulmonis, & thoracis: quæ ad edendam vocem in Patria, contrahi, & dilatari possunt, quod ipsum propriè est spirare, & respirare. Posita enim spiratione aeris à pulmone, & thorace, per vtriusque compressionem nullus datur locus vacuo, & subinde frustraneus erit Suarij labor. Erit igitur in beatis spiratio, & respiratio, nõ quidem ad vitæ conseruationem, aut spirituum vitalium restaurationem necessaria, sed ad locutionem: vnde beati non sæpe respirabunt, sed solùm cum loqui voluerint: ita tamen vt aer ille nunquã foras extra os emittatur, sed finita locutione ad partes internas respiratione, & pulmonis, ac thoracis dilatatione recipiatur. Nec quatumcũque pluries in ore beatorum refrangatur, poterit deesse: quia millies refractus non corrũpitur: vnde nullus locus datur fundamento Soti negantis, aerem internum esse posse materiam locutionis.

Resolutio difficultatis propositæ.

Sotus.

§. 4. & vltimus.

Quanam lingua beati in Patria loquantur?

11. 1. Opinio. CONſtitutò iam quod beati in Patria loquentur, conſequēter inquirendum eſt quonam idiomatè loquantur? in qua quæſtione quatuor eſſe poſſunt inter ſe diſsidētes ſententiæ. Prima affirmat beatos poſt reſurrectionem omnium nationū linguis vſuros eſſe. Hāc
Salmeron. piam, & probabilem putat *Salmeron to. 1. Prologom. 14. fol. 268.* Coniecturaque probari poteſt: quippe Ieruſalem terreſtris,
Probatur 1. quæ ad cœleſtis exemplar ædificatus, linguis omnibus diuinas intonat laudes, dū vbique terrarum pro gentium diuerſitate vernaculo cuiuſque ſermone Deum confitetur, & laudat: ſi ergo diuerſus iſte linguarum vſus eſt in Eccleſia; idem profecto erit in cœlo cuius ſpeciem, & ſimilitu
Gregor. dinem illa refert in terris; vt inquit *Greg.* Accedit, quoniam Spiritus Sanctus viſi-
Probatur 2. bili linguarum forma è cœlo miſſus, idiomatis diuerſitatem Apoſtolis ingeſsit, vt eodem pene modo in omni lingua diuinam maieſtatem dilaudarēt in terris, quo poſt reſurrectionem illa in cœlo eſſet dilaudanda. Quod non obſcure indicare vi-
Paul. detur *Paulus ad Philippenſ. 2. & omnis lingua confiteatur, quia Dominus Ieſus Chriſtus in gloria eſt Dei Patris.*

Secunda ſententia aſſerit beatos latina
12. 2. Opinio. lingua in Patria locuturos; quam qui in terminis probauerit licet neminem inueniam; nonnullos tamen eam probaſſe re-
Galatin. fert *Galatin. lib. 12. cap. 4.* Probarique po-
Abulenſ. teſt ex ijs, quæ *Abulenſis* aſſert *in cap. 38.*
Probatur. *Geneſ.* ſub initium: quoniam beati ſi aliqua peculiari lingua vti debent, ea certè vtentur, quæ omnium fuerit perfectiſſima. Cum ergo latina lingua cæteras omnes perfectione ſuperet; fit conſequens beatos latino idiomatè vſuros fore. Antecedens nullus negauerit: conſequentia autem monſtratur ex natura finis, vt fit in cæteris artificiatis (eſt enim ſermo quoddam artificium ad conceptus animi exprimendos vt *Ariſtotel. docet lib. 1. de interpretatione*) quia maior, vel minor perfectio in ſermone penes id attenditur, ſecundū quod eſt magis certificatiuus eius rei, quā per ipſum volumus exprimere:
hoc autē clarius apparet in latina lingua, quā in hebræa, aut quauis alia; cū in ea pauciores ſint æquiuocationes, & amphibologiæ, quæ paſsim confuſionē pariunt in ſig Abulenſ.
nificando, vt latè oſtendit *Abulenſ.* loco citato: ea igitur vt perfectiſſima beati vtē Confirmatur.
tur. Accedit quod Eccleſia Catholica, quæ ad cœleſtis Eccleſię paradigma conſtructa eſt, vt ſupra notauimus, maiori ex parte latino idiomatè diuinas celebrat lau Galatin.
des; quod notauit *Galatin. lib. 12. cap. 4.*

Tertia ſententia eſſe poteſt; harū lin- 13. 3. Opinio.
guarum, quæ modo inter homines ſunt, nullum in cœlo vſum eſſe futurum: ſed nouū alium, & nobiliorem ſermonem à Deo beatis eſſe infundendum, qui glorioſum corpus, & beatam illam ſanctorū politiam deceat. Hanc inſinuare videtur
Cornelius à Lapide ex verbis *Pauli 1. Cor. 13. ſiue Prophetiæ euacuabuntur ſiue linguæ ceſſabunt.* Cornelius.

Quarta, & vltima ſententia affirmat 4. Opinio.
hebrææ linguæ vſum in cœlo fore cōmunem. At quænam harum ſententiarum vera ſit? inferius apparebit.

Reſolutio Quæſtionis.

¶ Pro quæſtionis reſolutione ſit prima 14.
concluſio. *Beati in Patria omnium lingua-* 1. Concluſ.
rū peritiam habebunt: non tamen earum omniū, & cōmunem, familiarē vſum. Quoad primā partem concluſio eſt cōmunis; nā inter Theologos dubiū non eſt beatos poſſe omnium gentiū linguis loqui; conſtat enim gratias omnes, quæ imperfectionē non ſupponūt, beatis in Patria eſſe infundēdas: cum autē linguarum ſcientia nullā, ex ſe ſupponāt imperfectionē, pro certo haberi debet linguarum peritiā ineſſe beatis. Quoad 2. partē ita facilè ſuadetur: primo, quia id decere videtur beatam illam, & optimo ordine diſpoſitam rempublicā vbi ne quidem confuſionis vmbra erit admittenda, ſed omnia potius, quę animorū videantur redolere concordiā: ad quod non parū conducit vnius tantum linguæ cōmunis, & familiaris vſus: quia quēadmodum in beata illa politia vnum erit omnium beatorum cor, & vnus animus, ita cōmodius eſſe debet cordis vnius vnicū idioma: quod præter *Haimonē* adnotarūt
nonnulli. Id quod nō parum ſignificari 15.
videtur apud *Sophoniā c. 3. Reddam populis* Haimon.
labiū electū, i. vnicū. Paulus item 1. Corint. Sophon. 3.
13. Siue Prophetiæ euacuabuntur, ſiue Paul.

linguæ

linguæ cessabunt: vbi Apostolus linguarum, non linguæ cessationem ingerit; vt præter alios diligenter annotauit Cornelius ad eundem locum. Addo secundò Apostolos, cæterosque omnes, quibus linguarum donum concessum est, eo nō vti, nisi cum aut necessitas coegisset, aut exigisset occasio: & hinc est quod extra necessitatem linguis loqui vetet *Apostolus 1. Corint. 14. Ne quod erat donum datū in signum infidelibus, vt crederent*, in scandalum ipsorum, propter vanam ita loquentium ostentationem, verteretur: quia donum istud tantùm propter Ecclesiæ fructum, & publicas functiones Apostolis datum est: quæ ratio Caietanum mouit vt beatæ Virgini doni linguarum gratiā denegaret. Ego tamen crediderim potiùs cum *Alberto in mariali, & D. Antonino 4. p. tit. 15. cap. 19. §. 8.* beatam Virginem hanc etiam habuisse gratiam, qua vsa fuit tùm in excipiendis Magis, tùm in Ægypto, tùm denique sæpissimè Ierosolimis, quo omnes eius ætatis fideles confluebāt Virginem consulturi, tanquam religionis magistram, & veritatis oraculum, vt *Ignatius, & Rupertus* aiunt: ita enim necessitas, & occasio postulabant. Cum ergo beati neque necessitatem vllam, neq; occasionem habere poterunt loquendi communiter & familiariter linguis omnibus: consequens est omnium linguarū vsum non esse in patria futurum communem, & familiarem.

Cornelius. Paulus. Caiet. Albert. D. Anton. Ignat. Albert.

16. 2. concl. Secunda conclusio: *Hebræa lingua erit in communi vsu politiæ beatorum, qua ipsi inter se familiariter vtentur.* Hanc conclusionem deducunt plurimi ex sacris literis, & primo ex Sophonia cap. 3. *Reddam populis labium electum, vt inuocent in nomine Domini.* Quo ex loco non Rabbini tantùm eam deduxere, vt refert *Galatin. lib. 12. cap. 4. sed etiam D. Hieronymus ibidem, & Origenes in Nume. & Galatin. ipso loco citato, item Salmeron tom. 1. Prolegom. 14. Lorinus in actor. c. 2. vers. 4.* & pleriq; alij, qui per *labium electum* hebraicum capiunt idioma, post resurrectionem beatis infundendum. Idem colligitur ex Tobia 13. *Portæ Ierusalem ex Sapphiro, & Smaragdo ædificabuntur, & ex lapide pretioso omnis circuitus murorum eius, & per vicos eius Halleluia cantabitur.* Quæ verba cū de cœlesti Ierusalē intelligenda sint, iuxta interpretationem *Clementis Alexandrini sub finem lib. 4. Stromat.* notandum est vocem *Halleluia*, quæ ibi cantabitur hebræam esse, tanquam propriam illius beatissimæ ciuitatis. Quod non obscurè mihi significat Ioannes in Apocalypsi, dùm eandem vocem hebræam *Halleluia* retinuit sæpissimè, cum græcè scriberet, qua nimirum cœlestes ciues diuinam bonitatem, tanquam sermone sibi proprio efferebant. Idem colligunt Haimo, Remigius, Cornelius ex verbis Pauli 1. Corint. 13. *Siue prophetiæ euacuabuntur, siue linguæ cessabunt.* Ex scholasticis eam probauit *Vignerius in institutionibus c. 9. §. 1. vers. 8. & insinuare videtur Caiet. ad citatū locum Pauli.* Citantur etiam à Lorino Palatius in 3. & Sot. in 4. apud hos tamen nihil potui hac de re inuenire. Ratione autem sic probari potest: quoniam ea lingua beati inter se communiter, & familiariter vti debent in patria, quam sibi Deus semper habuit chariorem, quæque ab antiquitate, & excellentia dignius cōmendatur: hoc autem hebraieæ linguæ competere, ita monstratur. Et primò quòd Deo fuerit charior ex eo manifestū fit, quód sacrosancta Dei mysteria, siue Trinitatis personarum, siue vnitatis substantiæ, siue creationis, & prouidentiæ, siue arcanum mirabile incarnationis, ac cætera omnia, quæ ad Dei laudem, & hominum salutem spectant in hoc idiomate reuelauerit primùm Deus, ac monimentis perpetuis consignauerit, & ex eo in cæteras linguas græcam, latinam, atque alias deinceps transfuderit: electum sibi populum in hac lingua continuerit, & veluti amoris, & electionis signaculo à cæteris gentibus discriminauerit: adeò vt eam in domo Heber post linguarum diuisionem cōseruaret, nec tamen in omnibus eius posteris, sed in eis tantùm à quibus per rectum ordinem descendit Christus Dominus, vt latè prosequitur *August. lib. 16. de Ciuitate Dei cap. 11.*

Sophon. 3. Galatin. Hieron. Origen. Salmer. Lorinus. Tob. 13. Clem. Alexand. Apocal. Haim. Remig. Cornel. 1. Cor. 13. 17. 1. Ratio. August.

18. 2. ratio. Probatur secundò ab antiquitate eius linguæ, quam aliarum omnium esse matricem, & mundo coæuam cum *August.* docet *Hieronymus in Sophoniam, & epistol. 142. ad Damasum de visione Isaiæ, & Origen. homilia 11. in Numer. Eusebius 10. de præparat. Euang. cap. 2.* & cōmuniter eam deducunt Patres ex illo Genes. 11. *Erat terra*

August. Hieron. Origen. Euseb. Genes. 11.

terra labij vnius, & sermonum eorundem, & latè id probat *Bonauentura Bertramus in comparatione linguarum Hebraicæ, & Aramicæ*: vnde non est audiendus *Theodoretus quæst. 59. in Genes.* dùm existimat Syriacam linguam omnium esse antiquissimam; nec *Ioannes Goropius, qui ridiculè putat in suis originibus Antuerpianis* Cimbricam linguam primæuam esse: nam cõmunis est Authorum sententia, Adamũ hebraicè locutum, vt cum Abenezra probant recentiores *Galatin. loco citato, Pereira in Genes. cap. 2. vers. 20. & alij communiter.*

19. Ad Augustinum. Quod si obieceris *August. lib. 16. de Ciuitate cap. 43.* affirmare hebraicam linguam post Noe tempora inuentam esse: cum Bellarmino respondet Gretserus in defensione cap. 5. lib. 2. non absolutè esse inuentam, sed tantùm respectu populi Dei iam multiplicati. Clariùs tamen dicẽdum est cum Leonardo Coquæo eiusdem Augustini scholiaste eam linguam post Noe non esse inuentam, sed tunc primùm ab Heber vocari cœpisse linguã hebræam. Quam solutionem rectè etiam explicauit *Eucherius ad cap. 11. Genes.* Eucherius.

20. 3. ratio. Probatur tertiò ex linguæ dignitate, & excellentia; ea enim vtebantur primi parentes, cum adhuc insontes essent in Paradyso: futuraq; illa erat communis in statu innocentiæ, vt citati Authores docent. Illudque non parum eius dignitatem commendat, quòd tres illi principes trium legum promulgatores hac lingua locuti sunt Adamus, Moyses, & Christus Dominus; naturalis, veteris, & nouæ legis Authores. Vnde merito ea lingua cæteris omnibus debet anteferri, quod & obseruatum est in triumphali crucis titulo tribus linguis conscripto, vbi primum locum habuit hebræa, iuxta Ioannem 19. *Erat scriptum* (inquit de titulo Crucis) *hebraice, græce, & latine.* Ioan. 19.

21. Ex ijs proposita conclusio mihi fit maximè probabilis, eius tamen veritatem, & certitudinem felix, Deo duce, nos docebit experientia.

Argumenta autem aliarum opinionũ facilè soluuntur, & ad ea, quæ pro prima sententia obiecta sunt, dicendum est, non ideò Ecclesiam linguarum dono esse donatam, vt in eo cœlesti patriæ assimiletur, sed vt diuersarum linguarum per orbem dispersis populis fidei agnitionẽ inferret, atque in vnam veluti arcem cõfœderatos vniret, quos superbia quondam, & coniurationis crimen disperserat, vt Nazianzenus obseruauit oratione 44. in Pentecost. Cyrillus Ierosolymit. *Catech. 17. Cyprian. serm. de Spiritu sancto,* & alij communiter. 22. Ad 1. arg. Nazianz. Cyrill. Cyprian.

Ad secundæ sententiæ argumentum respondeo: licet latina lingua in eo commendetur: plura tamen esse, & nobiliora, quibus hebræa cæteras omnes longissimè anteuertit; nempe quod genus magis explicet, vt obseruat Abulensis: quod diuinis mysterijs reuelandis sit aptior, vt Galatinus: quod pura & simplicissima, ac sui tantùm similis, vt Salmeron: quod denique emineat sanctitate, castimonia, dignitate, alijsque innumeris proprietatibus, quas apud Patres passim adnotatas inuenies. Addiderim tamẽ truncationũ, & amphibologiarum multitudinem, qua modo scatet lingua sancta, ortum fortassis habere ex ea, quæ nunc est, linguæ imperitia, & ignorantia; quarum beati in patria expertes erunt. Ad confirmationem dices id commodius fieri in Romana Ecclesia, ob communem latinæ linguę in Europa frequentiam; ne simile argumentum Græci de græca faciant. 23. Ad 2. Ad confir. mat.

24. Tertiæ sententiæ, cum nullum habeat fundamentum, non est cur respondeamus; præsertim cum nullæ sint in lingua sancta imperfectiones, quæ sanctos illos patriæ cœlestis ciues dedeceant; imò plurimæ in ea insint perfectiones, & tantis ciuibus, & solo dignæ cœlo.

Finis huius libri quarti.

INDEX

INDEX QVÆSTIONVM
HVIVS LIBRI QVINTI.

¶ *Præfatio ad totum Librum.*

LIBER

LIBER QVINTVS

DE BEATITVDINE CORPORIS GLORIOSI,

id est de perfectione supernaturali illius.

Præfatio ad totum Librum.

1. Continuatio cũ præcedentibus.

IN Præfatione ad totum istum tertium tomum de beatitudine corporis distinximus duplicem perfectionem corporis gloriosi: vnam naturalem; supernaturalem alteram. In quatuor libris præcedentibus, præmissa in primo libro lata disputatione de futura Sanctorum resurrectione, in alijs tribus egimus de perfectionibus naturalibus illius tàm substantialibus, quàm accidentarijs; tàm de ijs, quę pertinent ad esse ipsius gloriosi corporis; quam de illis, quæ spectant ad naturales facultates, naturalesque illius potentias: superest agere de perfectionibus supernaturalibus, quibus corpora Sãctorum sunt, & dicuntur gloriosa. Quibus explicatis dicemus de quibusdã alijs perfectionibus, quæ in Sanctis post resurrectionem reperiuntur: s. de Aureolis: de donis Spiritus Sancti: de fructibus: denique de gratijs, quæ dicuntur gratis datæ: quibus explicatis absoluetur tota nostra disputatio de beatitudine animæ, & corporis.

2. Ordo dicẽdorum. Quod attinet ad perfectiones supernaturales corporis gloriosi, in illarum explicatione hunc ordinem seruabimus: primo loco excitabimus quęstionem an est, & inquiremus, an in corporibus iustorũ post resurrectionem admittendę sint aliquæ supernaturales perfectiones? deinde ostendemus, non posse non admitti quaternarium perfectionum, quod communiter admittitur; impassibilitatis scilicet; claritatis, agilitatis, & subtilitatis. Tertio loco de singulis illis specialiter disputabimus, vt singularum natura, & ratio appareat. Quarto loco inquiremus; an præter quatuor illas supernaturales perfectiones sint aliæ admittendæ? tandem expẽdemus, vtrùm illæ quatuor perfectiones verè & propriè habeant rationem dotis?

QVÆSTIO I.

De admittendis supernaturalibus perfectionibus in corpore glorioso.

QVOD attinet ad primum, quod inquirendum proponitur, vnicum tantùm articulum in hac quæstione excitabimus: in quo agemus de quæstione an est?

ARTICVLVS VNICVS.

An in corporibus iustorum post resurrectionẽ admittendæ sint aliquæ supernaturales perfectiones?

§. 1.

Referuntur nonnulli errores.

CIrca propositam quæstionem variè erratum est: quidam omnem perfectionem corporeã beatis negaue- 1. Referuntur errores.

gauerunt: vel quia putarunt corporum resurrectionem esse impossibile: vel quia existimarunt corpora non posse resurgere, nisi cum mortalitate, & corruptione. Priorem errorem habuerunt quidam Philosophi antiqui, qui teste *Tertull. in lib. de praescript. haeretic. cap. 7.* negauerunt post mortem omnem restitutionem, atq; reparationem carnis; inter quos fuerunt Epycurei, & Stoici, quos secutus est *Plinius lib. 2. suae hist. c. 7. & lib. 7. c. 55.* & ex Iudaeis idem senserunt Saducaei, vt patet *Matthaei 22. & Marc. 12. & Actorum 23.* Inter haereticos verò id sensit Marcion, vt testatur Tertull. loco citato. Posteriorem verò errorem nonnulli probauerunt, vt refert idem Tertull. in lib. de resurrectione carnis: putauerunt enim corpora posse quidem resurgere; non tamen cum immortalitate, & incorruptione, aliavè corporis gloria; sed cum mortalitate, & corruptione, quae ipsis beatis potiùs esset impedimento ad exercendas actiones supernaturales, quam adiumento. Quem errorem probauit *Porphyr. teste D. Thom. 1. 2. q. 4. art. 6. & August. lib. 12. & 22. de Ciuitate Dei, vtrobique cap. 26.* ad quem etiam videntur accedere Marcionistae.

Auctores primi errores.

Plinius in hoc errore.

Auctores posterioris erroris.

Error Porphyrij.

2. Porrò inter eos, qui corporum resurrectionem admittunt, quidam in beatis corporibus nullam aliam perfectionem agnoscunt, quàm naturalem, & materialem: vnde nullum aliud genus felicitatis, aut voluptatis in beatis recipiunt, quam quod ex rebus corruptibilibus, earumq; naturali vsu, & alteratione consurgit: ita de quibusdam refert *Dionys. de ecclesiast. Hierarchia c. 7. in 1. p.* Qui error tribui solet Cerintho, & sequacibus, vt ex Dionys. Alexandrin. referunt *Eusebius lib. 3. suae hist. c. 38. & Nicephorus lib. 3. c. 54. & August. de haeresibus haeresi 8. & Isidorus in lib. de doctrina fidei cap. 24.* Ad quem errorem accedunt Iudaei, & Sarraceni. Ad eundem propiùs videtur accedere Origenes, si verum est, quod de illo scribit Theophylus Alexand. in 2. libro suo Paschalis: sensit enim (vt ait) corpora sanctorum post resurrectionem futura mortalia, & tandem in nihilum redigenda fore.

Alij haeretici.

Error Cerinthi.

Error Origenis.

3. Huius erroris nullum inueni fundamentum: nec verè aliud habere potest, nisi Authores illius dicant perfectiones supernaturales, quas Catholici in corpore glorioso admittimus, cum vera humana natura simul esse non posse; sed eam omnino destruere: quare sicut ex hoc fundamento quidam haeretici admittentes in corporibus beatorum perfectiones supernaturales negauerunt corpora illorũ futura esse humana, sed alterius naturae altioris (qui fuit error Eutichij) teste D. *Greg. 14. Moral. cap. 29. & Origene, vt ex Methodio, de eo refert Epiphan. haeresi 64.*) ita etiam ex eodem fundamento ij haeretici admittentes vera corpora humana in beatis, in illis supernaturales perfectiones admittere noluerunt.

Fundamentum erroris.

D. Greg.

§. 2.

Catholica resolutio.

4. HVnc tamen errorem tanquam verae fidei contrarium omnes Catholici eum catholica Ecclesia semper damnauerunt: omnes igitur Catholici post resurrectionem in corpore beatorũ plures supernaturales perfectiones admittunt, quibus corporis humani conditio, & status in melius tàm substantialiter, quàm accidentaliter cõmutatur. Haec fuit perpetua Sanctorum Patrũ doctrina: ita *Dionys. c. 7. de Ecclesiastica hierarch. in 1. p. capitis: Tertull. in lib. de resurrectione carnis c. 51. & in lib. 5. contra Marcionem cap. 10. Dionys. Alexand. apud Eusebium lib. 3. suae hist. c. 38. Irenaeus lib. 3. contra haereses: Athanasius in lib. de Incarnat. Verbi: Hieronymus in Isaiam c. 24. & 66. & in c. 5. Amos: Nyssen. in disputat. de anima, & resurrectione, pag. 219. Cyrillus Alexand. lib. 12. in Ioannem c. 58. Aug. 13. de Ciuitate Dei c. 18. & lib. 20. c. 20. & lib. 22. c. 20. & vltimo, & in lib. de haeresibus haeresi 8. & in lib. meditat. c. 26. & epist. 146. & in lib. de cognitione verae vitae c. 46. & sermone 143. de tẽpore,* & alij innumeri, quos in singularum perfectionum, & dotum disputatione referemus. Haec etiam est communis omnium scholasticorum *in 4. dist. 44. & 49. D. Thomae 1. 2. q. 4. artic. 6. Suar. latè Suar. 2. tom. ad 3. p. disp. 48. sect. 1.*

Veritas catholica.

Dionys. Tertull. Dion. Al. Irenaeus. Athan. Hieron. Nyssen. Cyrillus. August.

D. Thom. Suar.

5. Hanc sententiam catholicam esse inferiùs multis confirmabimus: generatim verò nunc eam deducemus ex Paulo 1. Corint. 15: ex quo loco sancti Patres fidem istam communiter deducunt: etenim Paulus ibidem ex professo cõfirmat gloriam

Ratio generalis.

gloriam corporis resurgentis cōtra nonnullos, qui eam negabant: ita igitur ait:
1. Cor. 15. *Dicet aliquis; quomodo resurgent mortui; in quo corpore venient?* Ecce in his verbis Paulus duplicem excitat difficultatem: primam de possibilitate resurrectionis: secundam de qualitate corporis resurgentis. Ad primam difficultatem respondet his verbis: *Insipiens tu; quod seminas, non vivificatur, nisi prius moriatur.* Qua similitudine debito modo intelligenda satis expresse astruit possibilitatem resurrectionis mortuorum: de qua latè diximus suprà libro primo, vbi vide.

6. Ad secundam verò (quæ ad nostrū pertinet institutum) his verbis respondet: *Et quid seminas? non corpus, quod futurum est, seminas; sed nudum granum; vt puta tritici, aut alicuius cæterorum: Deus autem dat illi corpus, sicut vult: & vnicuiq; seminum proprium corpus: non omnis caro eadem caro, sed alia hominis; alia pecorum; alia volucrum; alia piscium. Et corpora cœlestia, & corpora terrestria: sed alia quidem cœlestiū gloria; alia autem terrestrium: alia claritas solis: alia claritas lunæ: & alia claritas stellarum: stella enim differt à stella in claritate: sic & resurrectio mortuorū.* His verbis Pau-
7. lus primum ostendit corpus in sepulchro nudum fuisse seminatū: at non fore resurrecturum nudum; sed eum gloria: nō quidem eiusdem rationis, & æqualitatis; quia (vt ait) alia est gloria cœlestium, alia terrestriū: resurget igitur ex Pauli sentētia cum gloria & perfectione: non solùm naturali, quæ terreno corpori naturaliter conuenit; sed supernaturali, quæ mutet corporis statum, vt mox docebit: in qua supernaturali perfectione, & gloria non omnes erunt æquales: quia *alia est claritas solis, & cætera, & stella à stella distat in claritate.* Quæso quid clarius pro catholica veritate potuit dici? mutabunt quidem corpora conditionem naturæ; non tamē naturam: quia licet secundum substantiā sint terrena: tamen secundum conditionem erunt cœlestia propter cœlestes, & supernaturales perfectiones, quibus bea-
8, Alia verba Pauli. torum corpora exornabuntur. ¶ Et vt ab omni nos dubitatione liberet, statim concludit his verbis: *Seminatur in corruptione, surget in incorruptione: seminatur in ignobilitate; surget in gloria: seminatur in infirmitate; surget in virtute: seminatur corpus animale; surget corpus spirituale*, nunquid hæ perfectiones sunt corpori humano naturales? non adeò desipient hæretici illi, vt dicant perfectiones à Paulo enumeratas naturales esse humano corpori: etenim ex Paulo corpus humanum seminatum est in qualitatibus oppositis illis, in quibus resurget. Porrò, si perfectiones illæ sunt supernaturales (vt verè sunt, ex communi Patrum doctrina) vtique in corpore beato admittendæ sunt supernaturales perfectiones; quod erat probandum.

Idem Paulus eandem doctrinam in ca- 9. Alius locus Pauli.
pite eodem repetens, ita scribit: *Ecce mysterium vobis dico: omnes quidē resurgemus; sed non omnes immutabimur: in momento; in ictu oculi: in nouissima tuba (canet enim tuba) & mortui resurgent incorrupti, & nos immutabimur: oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem; & mortale hoc induere immortalitatem: tunc fiet sermo, qui scriptus est; absorta est mors in victoria: Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Iesum Christum.* Hæc Sanctorum immutatio quoad corpus, quæ eos à damnatis distinguit, nunquid naturalis erit? nòn vtique: quia compositum ex contrarijs, si suæ naturæ relinquatur, necessariò corrumpetur. Incorruptio igitur, & immortalitas, de qua Paulus agit, ex sua natura denotat perfectionem supernaturalem, qua humanum corpus àb omnibus imperfectionibus naturalibus diuina liberalitate modo perfectissimo liberabitur: quod Paulus satis exprimit, dùm affirmat victoriam illam à morte reportatam tribuendam esse meritis Christi.

Idem Paulus hoc ipsum expressit ad 10.
Romanos 8: agens enim de futura glo- *Ad Rom.* 8.
ria filiorum Dei, quæ in illis reuelabitur in resurrectione; ne quis eam de sola gloria animæ intelligeret (quam esse supernaturalem nullus dubitat) concludit his verbis: *sed etiam nos ipsi primitias spiritus habentes, & ipsi intra nos gemimus, adoptionem filiorum Dei expectantes redemptionem corporis nostri.* Expectamus (inquit) redemptionem corporis nostri; non qualemcunque; sed eam, quæ ex primitijs spiritus, & ex adoptione filiorum Dei nobis debetur. Nunquid hęc redemptio erit mediante aliqua naturali perfectione? non vtique, sed supernaturali; qualis

qualis debetur supernaturali adoptioni in filium. Adde etiam; quia illa redemptio futura est à mortalitate, & corruptibilitate, in quam per peccatum incurrimus: ab ea liberabimur, & restituemur ad immortalitatem, & incorruptionem: non solùm ad eam, quam in statu innocentiæ habuimus; sed etiam ad longe maiorem, & perfectiorem, vt docet *Augustinus in loco citato, & cum eo Bernardus in Psalmo Qui habitat sermone* 11. Ab hoc igitur loco desumemus argumentum: quoniam immortalitas status innocentiæ non erat naturalis, sed supernaturalis proueniens nobis ex dono iustitiæ originalis. Ergo a fortiori immortalitas, & incorruptio corporum beatorum (quæ longè est maior) non erit naturalis, sed supernaturalis.

11. Alia confirmatio.

August. Bernard.

12. Aliud argumentũ, quo vtitur Paulus 1. Cor. 15.

Eandem catholicam doctrinam confirmare possumus argumento, quo vtitur *Paulus* 1. *Corint.* 15. si tamen præmittamus Christum Dominum esse perfectissimum exemplar nostræ resurrectionis, ad hunc sensum, vt iustorum resurrectio futura sit conformis resurrectioni Christi: & subinde ad illius similitudinẽ futura sit perfectissima: etenim sicut Deus Author naturæ, quod in vnoquoque genere est perfectissimum, proposuit tanquam exemplar perfectionis cæterorũ: sic etiam Deus institutor gratiæ ipsum Christum primitias resurgentium constituit exemplar resurrectionis omnium iustorum, vt omnes in gloria, tàm animæ, quàm corporis cum illo conformẽtur: quod non obscurè expressit Paulus ad Rom. 8. *Quos præsciuit, & prædestinauit conformes fieri imagini filij sui, vt sit ipse primogenitus in multis fratribus*: quem locum de Christo, vt est homo, communiter exponunt Patres: ita *Chrysostomus, Hieronymus*, & cæteri omnes tàm Latini, quàm Græci in eodem loco: vt sit sensus omnes prædestinatos esse electos, vt in gloria conformes sint Christo homini; ita vt ille sit exemplar ad instar cuius omnes prædestinati sunt beandi: in quo etiã sensu locum communiter explicant recentiores; *Caietanus, Sotus, Lacerda cum cæteris, & plures D. Thom.* 3. *p. q.* 56. *art.* 1. *ad* 3. *in fine.* Scio locum istum à plerisque exponi de Christo, vt Deo, qui est naturalis imago Patris, cui prædestinati per adoptiuam filiationem in anima confor-

Christus est exẽplar nostræ resurrectionis.

Ad Rom. 8.

Explicatur de Christo homine.

13. Explicatur etiã de Christo vt Deo.

mabuntur illius similitudinem erga Deũ imitantes: hęc enim fuit expositio *Glossæ interliniaris, & ordinariæ, Lyræ, D. Thomæ ibidem, & 3. parte q. 23. art. 1. ad 2. & q. 24. art. 3*: sed non possunt non asserere priorem explicationem esse menti D. Pauli magis accommodatam: nam in eodem capite ita scribit: *Si spiritus eius, qui suscitauit Iesum à mortuis, habitat in vobis; qui suscitauit Iesum Christum à mortuis, viuificabit & mortalia corpora vestra, propter inhabitantem spiritum eius in vobis.* Quæ verba satis denotant conformitatem, de qua in præcitatis verbis fuit locutus, etiam extendi ad conformitatem gloriæ corporis. ¶ Sed clarius hæc corporis conformitas ad conformitatẽ gloriæ corporis Christi resurgentis ex plerisque alijs Pauli locis colligitur. Nam ad Roman. 6. ita scribit: *Si complantati facti sumus similitudini mortis eius; simul & resurrectionis erimus.* Ad Philip. 3. *Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ.* 1. Corint. 15: *Sicut in Adam omnes moriuntur; ita & in Christo omnes viuificabuntur.* Et statim: *qualis terrenus, tales & terreni: & qualis cœlestis; tales & cœlestes; sicut portauimus imaginem terreni: portemus & imaginem cœlestis.* Ex quibus iam patet nostram resurrectionem futuram esse ad exemplar resurrectionis Christi.

Prima explicatio est commodior mẽti Pauli.

Alia confirmatio.

Ad Rom. 6.

Ad Phil. 3.

1. *Cor.* 15.

14. Proponitur argumentum

¶ Hac supposita Catholica doctrina euidenter demonstratur nostra assertio, quã nitimur confirmare: etenim fides docet nostram corporum resurrectionem futuram esse ad exemplar resurrectionis Christi; ita vt corpora iustorum resurgant similia corpori resuscitato Christi. Sed corpus Christi resurgẽtis resurrexit cum pluribus perfectionibus supernaturalibus. Ergo & iustorum corpora cũ perfectionibus supernatutralibus resurgent. Maior huius discursus est de fide, vt ex Paulo satis ostẽdimus: minorem, nullus, nisi hæreticus, negabit: expresse enim rõ firmatur ex gloria transfigurationis, de qua *Matt.* 17. *& Luc.* 9. quam Lucas appellat maiestatem; Petrus autem 2. cap. 1. non solùm vocat gloriam magnificã; sed etiam ipsam magnitudinem gloriæ: & satis significat Paulus ad Philip. 3. in illis verbis: *Configuratum corpori claritatis suæ.* Vnde corpus Christi appellatur cœleste 1. Cor. 15, in verbis superiùs adductis:

Matt. 17

Luc. 9.

2. *Petr.* 1.

Ad Phil. 3.

Quare

15. Quare ex sacris literis manifestè colligitur in corporibus iustorum resurgentium plures futuras esse perfectiones supernaturales. Sed eandem veritatem ex pluribus alijs locis simpliciter ostendamus. Illam expressit Paulus in præcitatis verbis ad Philippenses 3. *Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ.* Ad Romanos 8. apertè docet nos spiritum Dei habentes expectare redemptionem corporis nostri, vt per eam à mortalitate, cæterisque terreni corporis imperfectionibus perfectissimè liberemur. Accedat etiam; quia Apocalyp. 21. Ioannes post resurrectionem, & iudicium vniuersale *vidit sponsam agni descendentem de cælo, nouam, à Deo paratam, & sicut sponsam ornatam viro suo.* Nouam (inquam) non quidem nouitate naturali mentis, & corporis; sed nouitate parata à Deo, qui (vt ibidem dicitur) noua facit omnia: quatenus mentem nostram effecit nouam perfectionibus gloriæ: corpus autem nouum facit supernaturalibus ornamentis, qualia decent sponsam è cœlo ad nuptias descendentem. Addi possunt verba Christi Domini Matthæi 22. *In resurrectione erunt homines, sicut Angeli Dei.* Quæ verba de corporis perfectionibus sunt intelligenda: erunt autem homines, sicut Angeli; quia illorum corporalis natura angelicis perfectionibus exornabitur. Denique Matthæi 13. *Fulgebunt iusti sicut Sol in regno Patris mei:* quod etiam colligitur ex Daniele c. 12: hæc autem refulgentia non potest non esse supernaturalis.

Eadem veritas ostenditur ex alijs Scripturæ locis. *Ad Phil. 3. Ad Rom. 8. Apoc. 21. Matt. 22. Matt. 13. Dan. 12.*

16. Nec desunt rationes congruentiæ. Prima tangitur à Tertulliano in libro de resurrectione carnis, sumpta ex eo, quod iusti non solùm sunt desponsati cũ Christo secundum animam; sed etiam secundum carnem: etenim cum illo desponsati sunt per sacramentum baptismi; fiunt autem cum illo vna caro per sacramentum Eucharistiæ, vt ex Photio, Cyrillo, & ex alijs Patribus videre est apud Turrianum, de sacramento Eucharistiæ cap. 5. Ratio igitur postulat, vt non solùm anima ornetur bonis cœlestibus; sed etiam caro, vt exornata fiat dignũ talis animæ receptaculum.

1. ratio.

17. Secundam rationem assignat idem Tertullianus ita scribens: *Quia caro est cardo salutis animæ: ea enim abluitur, vt anima emaculetur: ea inungitur, vt anima consecretur: caro signatur, vt anima muniatur: caro manus impositione adumbratur, vt anima spiritu illuminetur: caro corpore, & sanguine vescitur, vt anima Deo saginetur: denique caro particeps est laborum, quibus anima cæleste meretur præmium. Oportet igitur vt merces coniungat, quas opera coniungit: nec decet vt socia bonorum operum à cælesti præmio arceatur: sicut nec decet malorum sociam à supplicijs secernere.*

2. ratio.

18. Tertia ratio sit: quoniam cum anima ex natura rei operetur per corpus, congruum est, vt eleuata anima ad perfectissimum statum; simul etiam ad altiorem statum corpus eleuetur, vt animæ imperanti sine vllo impedimento valeat ministrare.

3. ratio.

19. Quartam adhuc rationem videtur assignare *Diuus Thomas prima secundæ q. 4. artic. 6:* quoniam si corpus adhuc manet animale & graue, mens à visione diuina auertetur. Vt igitur mens toto conatu, & impetu sine vllo impedimento retardationeve in Deum feratur, opus est, vt corpus reddatur spirituale. Quam rationem desumpsit *Diuus Thomas ex Augustino duodecimo de Genesi ad litteram cap. 35:* quæ tamen ratio solùm vim habet, supposita Augustini sententia, quod anima non possit non retardari, & aliquo modo distrahi à tota intentione visionis beatæ, si vel nondùm est in corpore, vel est in eo adhuc animali, & animam grauante. Cum verò hæc Augustini opinio communiter non recipiatur, vt inferiùs in hoc libro dicemus; ideò hæc ratio à pluribus non recipitur: etenim anima beata Christi mortali corpori coniuncta perfectissima Dei visione fruebatur; etiã dùm in cruce patiebatur: visio enim beata ita rapit animam, vt nulla corporis molestia à visione retardari valeat.

4. ratio. D. Thom. August.

20. ¶ Sed potest hæc ratio ita explicari, vt non inducat necessitatem, sed congruentiam: cum enim corpus animale, quantum est ex se, animam distrahat à diuina visione; congruum est, vt corpus animæ beatæ ita spiritualizetur, vt nihil sit in eo, quod diuinam animæ contemplationem non iuuet: tunc autem eam iuuabit, cum cœlestibus perfectionibus spiritualizabitur.

Corroboratur ratio.

ponitur in verbis eiusdem Psalmi 64. Psal.64. *Campi tui implebuntur vbertate*, id est omnium fructuum fertilitate.

2. Vnde hæc semper fuit communis Patrum doctrina, vt ex dicẽdis patebit: modò satis sit Hieronymi testimonium: ex-
Hieron. plicans enim præcitata verba Psalmi 64: *Benedices coronæ anni benignitatis suæ*, ita ait, *quia nimirum sanctos præmijs, & temetipsum coronæ agminibus coronabis*. Denique
Ratione cõ firmatur. ratione facilè id demonstrabimus; si supponamus, quod sicut animæ gloriosæ speciales quædam perfectiones tribuuntur, ad remouendos speciales defectus, qui cũ illius beatitudine constare non possunt; ita etiam corpori glorioso donabuntur supernaturales perfectiones ad tollendos speciales defectus sibi naturales: iam verò in corpore mortali non vnus naturalis defectus corporis beatitudini repugnans reperitur, sed plures, vt ex dicendis satis cõstabit, & colligitur ex verbis *Pauli* 1.*Cor.* 15. ex quibus colliges in corpore morta-
1.Cor.15. li dari corruptibilitatem, infirmitatem, tarditatem, & plures alios huius generis defectus. Oportet igitur, vt ad eos remouendos plures in corpore beato dentur supernaturales perfectiones.

§. 2.

Resolutio Articuli.

3. Resolutio. Vpposita autẽ hac veritate, scilicet, in corpore glorioso plures futuras esse supernaturales perfectiones: iã restat ostendere inter illas necessariò enu-
Admittendæ sũt quatuor vulgatæ. merandas esse quatuor vulgatas, s. impassibilitatem, claritatem, agilitatem, & subtilitatem. Et quanuis illas esse admittendas in dubium verti non posit; quia singulas admittit fides, vt in sequentibus dicemus: vt tamen ordo doctrinę seruetur, oportet hoc generaliter ostendere.

4. Hanc igitur veritatem primo loco os-
1. probatio ex Paulo 1. Cor.15. tendemus ex Paulo in d. c. 15. perfectio enim impassibilitatis euidenter significatur per illa verba: *Seminatur in corruptione, surget in incorruptione*. Item per illa in eodem capite: *Oportet enim mortale hoc induere incorruptionem; & mortale hoc induere immortalitatem*. Claritas autem satis etiã significatur ab eodem Paulo in eodem loco per illa verba: *Seminatur in ignobilitate; surget in gloria*, hoc est in claritate: gloria enim ex se dicit quendam splendorem. Clariùs id exprimitur Matth. 13. *Tunc iusti fulgebunt sicut Sol in regno Patris eorum*. Et Danielis 12. *Qui autem docti fuerint, fulgebunt quasi splendor firmamenti*. Agilitas vero ab eodem Paulo explicatur in illis verbis: *Seminatur in infirmitate; surget in virtute*: vbi nomine virtutis denotatur agilitas, vt dicemus inferiùs q.5. Subtilitas denique denotatur per illa verba eiusdem Pauli: *Seminatur corpus animale; surget corpus spirituale*, vbi per spiritualitatem omniũ consensu intelligitur subtilitas, vt quæst.6. dicemus.

Quod etiam ratione confirmatur: etenim (vt iam diximus) imperfectiones, quæ corpus mortale naturaliter comitan- 5.
tur, tollentur in resurrectione per qualitates supernaturales. Sed corpus mortale Ratione cõ firmatur.
naturaliter comitantur quatuor naturales defectus; scilicet deformitas, infirmitas, tarditas, & corruptio, vt docet *Aug. lib.* 22. *de Ciuitate Dei c.*20. *in fine*: agens enim de tollendis defectibus corporis August.
mortalis, ita ait: *Tandem absit omnis deformitas: omnis infirmitas: omnis tarditas: omnis corruptio*. Deformitas autem per claritatem tollitur; infirmitas per subtilitatẽ; tarditas per agilitatem; corruptio deniq; per incorruptionem, siue impassibilitatem, vt patet. Ergo istæ quatuor perfectiones in corpore glorioso reperientur; ita vt corruptibilitati occurrat incorruptio, impassibilitasque: ignobilitati claritas, quæ omnium corporalium perfectionum est suprema: tarditati agilitas: infirmitati denique virtus nomine subtilitatis significata. Quibus perfectionibus occurritur defectibus, qui in corpore mortali reperiuntur, tùm quoad esse, tùm quoad agere.

QVÆSTIO III.

De impassibilitate corporis gloriosi.

IVXTA ordinẽ in præfatione propositum tertio loco specialiter dis- 1.
putãdum est; de singulis explicatis Ordo quæstionum.
quatuor supernaturalibus perfectionib⁹. Et vt explicemus ordinem seruandum in explicatione illarum, aduertimus id, quod suprà iam insinuauimus: quod sicut

quatuor explicati defectus ita se habent, vt duo priores sint defectus in essendo; corruptibilitas scilicet, & ignobilitas: duo verò posteriores sint defectus in agendo; agilitas. s. & subtilitas; ita etiam ex illis quatuor perfectionibus duæ perficiunt corpus quoad esse; scilicet impassibilitas, & claritas: duæ verò quoad agere; agilitas inquam, & subtilitas. Quare priores duæ & ordine naturæ, & doctrinæ, meritò antecedunt duas posteriores: prius igitur agemus de impassibilitate, & claritate, quam de agilitate, & subtilitate: nam esse antecedit agere, vt docet Philosophia.

Primo loco dicendum est de impassibilitate ordine naturæ.

Porrò prius disputabimus de perfectione impassibilitatis, quam de claritate: similimodo prius dicemus de agilitate, quàm de subtilitate. Ratio inde sumitur; quia licet impassibilitas, & claritas perficiunt corpus gloriosum quoad esse; tamen impassibilitas perficit illud quoad esse substantiale; quia tollit corruptibilitatē, quæ esse substantiale respicit; claritas verò perficit idem corpus quoad esse accidentale; quia tollit ignobilitatem, siue deformitatem, quæ erat accidentarius defectus: nobilitas enim corporis, & pulchritudo inter accidentarias perfectiones enumerātur: vnde defectus mortalitatis (cui impassibilitas occurrit) intimior est corpori humano, quàm ignobilitas essendi: meritò igitur priori loco disputandū erit de impassibilitate corporis gloriosi, quàm de illius claritate; idque seruato ordine naturę in essendo: nam seruato ordine dignitatis, atque doctrinæ prius de claritate agēdum erat; quia inter quatuor supernaturales perfectiones est dignior: ob quam rationem plerique prius disputant de perfectione claritatis, quàm de perfectione impassibilitatis. De agilitate verò ideò prius disputandum est, quia in agendo est perfectior, & intimior, quàm subtilitas, vt suo loco dicemus.

2. Quæstiones quatuor.

Quare hac de re quatuor excitabuntur quæstiones. Prima erit de impassibilitate corporis gloriosi. Secunda de illius claritate. Tertia de agilitate eiusdem. Quarta denique de illius subtilitate. In hac autem quæstione tertia (quæ est de impassibilitate) sequētes excitabimus articulos. Primus inquiret; an in corpore glorioso admittēda sit perfectio impassibilitatis? secundus; an impassibilitas corpori glorioso conueniat ab intrinseco; an verò solùm ab extrinseco? Tertius; an illa conueniat per aliquam qualitatem positiuam? Quartus; an in omnibus sit æqualis? Quintus & postremus; an vsus sensuum tàm internorum, quàm externorum repugnet impassibilitati corporis gloriosi?

ARTICVLVS I.

An in corpore glorioso detur impassibilitas?

§. 1.

Refertur hæresis, quæ negat.

1. Qui eam hæretici negant.

EX dictis quæst. 1. iam constat plures fuisse hæreticos, qui docuerūt corpus humanū nulla ratione fieri posse incorruptibile, & impassibile: in quo errore videntur fuisse illi, cōtra quos disputat Paulus 1. Cor. 15: *Sed dicet aliquis* (inquit Paulus) *quomodo resurgūt mortui? quali autem corpore venient.* Quæ verba satis innuūt istos, contra quos Paulus agit, non admittere corpora mortuorum posse resurgere cum incorruptibilitate, & impassibilitate. Eundem errorē habuit Porphyrius, teste *Aug. libr. 12. & 22. de Ciuitate Dei vtrobique c. 6.* Eundem probarunt Marcionistæ cum suo Marcione, discipuloq; Apelle; quos secutus est Cirinthus cum suis.

Negabant nonnulli tē pore Pauli 1. Cor. 15.

Negauit Porphyr. Marcionistæ.

2. Variant inter se.

Porrò diuisi sunt: quoniam nonnulli eorum negant resurrectionem, non vt simpliciter impossibilem (vt plures aliorum voluerunt) sed vt minimè congruētem beatitudini: cum enim existimarent corpora non posse resurgere immortalia & impassibilia, sed passibilia, & mortalia; simul existimarunt, resurrectionem non posse non esse impedimento ad obeūdas beatificas operationes: ita existimarunt Porphyrius, & Marcionistæ. Alij admittentes corpora nō posse resurgere impassibilia; simul admittebāt resurrectionem fieri in corporibus mortalibus; quia docebant beatos resurgentes aliquando corrumpendos fore, & in nihilum redigendos, si vera sunt, quæ de Origene scribit *Theophylus Alexandr. in 2. lib. sui Paschatis.* Vtrique igitur hi hęretici partem negantē approbarunt; fieri scilicet non posse, vt corpora resurgentium sint immortalia, & impassibilia.

Error Origenis.

Fun-

3. 1. Ratio. 2. Ratio. Fundamentum primum illorum est; quia de essentia hominis est, quod sit animal rationale mortale. Secundum; quia corpus humanum ex sua natura est corpus mistum, & subinde compositum ex contrarijs qualitatibus: vnde necessario constat ex materia priuata, cuius priuatio per se est origo, & fons corruptibilitatis.

4. 3. Ratio. Tertio; quia corpus resurgentium futurum est palpabile: tale enim fuit corpus Christi, iuxta illud Ioannis 20: *Palpate, & videte.* Iam verò ex doctrina *D. Gregor. homil. 26. in Euangelia post principium*, quod palpatur, corrumpi necesse est. D. Gregor.

5. 4. Ratio. Quartò; quod est in potentia ad formam alterius, est passibile. Corpora autē sanctorum sunt in potentia ad formam cuiusq; alterius corporis. Ergo sunt passibilia. Maior est Aristotelis in primo de Generatione. Minor ex eo probatur; quia communicat in materia cum corpore elementi: nam in via eum illo cōmunicabant.

6. Postremò; quia habebit operationes sensuum, tam externorum, quàm internorum, vt diximus lib. 4. præcedente: hæ autem operationes sine reali passione fieri non possunt.

§. 2.

Quod corpora iustorum futura sint impassibilia, est veritas Catholica.

7. Futura sunt impassibilia. Catholica veritas semper agnouit donum impassibilitatis, & incorruptibilitatis in corporibus beatorum: id enim sacra pagina adeo euidenter reuelauit, vt nullus dubitationi relinquatur locus: nam Paul. 1. Corinth. 15. ita ait: *Seminatur in corruptione, surget in incorruptione.* Et inferiùs: *Oportet enim corruptibile hoc induere incorruptionem: & mortale hoc induere immortalitatem.* Et rursus: *Cum autem mortale hoc induerit immortalitatem, & cætera.* Ad Roman. 2: *Iis quidem, qui secundum patientiam boni operis gloriam, & honorem, & incorruptionē quærunt.* Ad Ephes. 6. *Gratia cum omnibus, qui diligunt Dominum nostrum Iesum Christum in incorruptione.* Probatur ex Paul. 1. Cor. 15. Rom. 2. Ad Ephes. 6.

8. Obiectio quorundam. Siquis dicat hæc Pauli testimonia euidentes probare corpora iustorum surrectura fore in incorruptione; non tamen in impassibilitate: etenim apud eundem Paulum incorruptio ab impassibilitate distinguitur: damnati enim resurgent incorrupti ex eodem Paulo in dicto capit. 15. primæ ad Corinthios: *Mortui resurgent incorrupti; sed nos immutabimur*: quæ verba euidenter probāt omnes mortuos, etiā damnatos surrecturos fore in incorruptione: cum tamen damnati non resurgent impassibiles.

9. Solutio. Huic obiectioni respondebo verba illa Pauli non solùm euidenter conuincere dari duplicem incorruptibilitatem: vnam quæ impassibilitatem nō habet adiunctam; alteram quæ cum illa est coniuncta: sed etiam cōuincere in verbis præcedentibus Paulum nō agere de incorruptibilitate priori modo sumpta (quæ dici potest incorruptio excludens mortem;) sed de incorruptibilitate sumpta modo posteriori, quæ nō solùm mortem excludat; sed etiam omnem causam ex sua natura disponentem ad mortem; qualis est omnis passio corruptiua subiecti: hæc autem incorruptio per se includit impassibilitatem excludētem omnem corruptionem; vnde per hāc solam corpus ex sua natura mortale, & corruptibile potest perfectè immutari; quia per hanc solam fieri potest incorruptibile, & immortale ab intrinseco. Duplex incorruptio.

10. Qualis sit incorruptio damnatorū. Damnati igitur resurgent cum incorruptione, quæ opponitur corruptioni substantiali; qualis est sola corruptio interitus, & mortis, quę posita est in sola separatione animæ à corpore: etenim damnati nunquam morientur: attamen non resurgēt incorrupti incorruptione, quæ excludit omnē corruptionis causā, qualis est passio corruptiua: hāc enim habebūt, quamuis in eis nunquam cāusabit mortē, & interitum, Deo ita disponente. Quam explicationem ex *Ambrosio, & Hieronymo* probat *D. Anselmus in eodem Pauli loco*: agens enim de corruptione, quæ in damnatis dabitur, ita scribit: *Incorrupti enim resurgent integritate membrorum: sed tamen corrumpendi dolore pœnarum. Habebunt quidem corruptionē carnis, in qua doleant, nō in qua moriantur: ad hoc enim resurgent incorrupti, vt possint æterna sustinere supplicia.* Paulus igitur in præcitatis verbis satis efficaciter probat dandam esse in beatis impassibilitatem: quoniā agit de incorruptibilitate Anselmus.

bilitate, qua corpora supernaturaliter immutātur: hæc autem per se includit impassibilitatem, vt diximus, & satis explicat D. Thomas in eodem loco. Pauli lect. 6. ita scribens: *Dicitur autem hic incorruptio, non solum ad excludendū separationē animæ à corpore* (quia hanc incorruptionem habebunt etiam damnatorum corpora) *Sed ad excludendum, tam mortem, quam quālibet noxiam passionem siue ab interiori, siue ab exteriori.*

11. Doctrina est de Fide. Dubitari igitur non potest Fidem Catholicam docere in beatorum corporibus futuram esse perfectionem impassibilitatis: quæ est cōmunis & Patrū, & Theologorum doctrina, & cum illa apud Catholicos sit certissima, non est quod in citandis Patrib⁹, & Theologis immoremur: Nō excluditur passio perfectiua. ¶ Illud tamen aduertimus doctrinam istam intelligendam esse de impassibilitate excludente passionem corruptiuam; non verò de illa, quæ est perfectiua: quæ D. Thom. etiam est communis doctrina; de qua, & de nostra resolutione videndi sunt Theologi *in 4. d. 44. & 49. & satis fit D. Thomas in dicta d. 44. q. 2. ar. 1. quæstiū. 1. & d. 49. q. 4. artic. 6. quæstiun cula 3. & in additionibus ad 3. p. quæst. 82. art. 1.*

§. 3.

Solutio argumentorum.

12. Ad 1. arg. D. Thom. Anselm. ARgumenta in contrarium adducta §. 1. facilè soluuntur. Ad primum respondet *D. Thomas in 4. in d. quæstiuncul. 1. ad 1.* negatque esse mortale pertinere ad hominis essentiam, quasi differentiam essentialem illius: quæ est doctrina *D. Anselmi lib. 2. cur* Deus *homo c. 11. post principium*; & id satis infertur ex doctrina Catholica, quam adduximus: etenim si esse mortale esset de essentiali hominis ratione, non posset homo fieri immortalis; sicut non potest fieri irrationalis. Particula autem illa *mortale* ideo à Philosophis antiquis posita fuit in definitione hominis; quia non nouerunt futuram hominis resurrectionem, & supernaturalem illius immutationē, vt ait Anselmus: & ideo de homine iudicarunt secundum statum naturalē huius vitæ mortalis: cum enim cognouissent hominem ex sua essentiali ratione vendicare sibi cōpositionem ex contrarijs, quam corruptibilitas, & mortalitas naturaliter consequitur; ideo existimarunt mortalitatem esse de hominis essentia: aliter sensissent, si supernaturalem hominis immutationē agnouissent: agnouissent enim compositionē ex contrarijs necessariò consequi mortalitatem, nō necessitate absoluta, sed naturali, quæ diuint⁹ est separabilis. Vide *D. Thomam vbi suprà. & Abulensem in dicta q. 151. ad 1.* D. Thom. Abulens.

Ad secundum communis solutio admittit manere in beatis compositionem ex quatuor qualitatibus contrarijs; negat tamen inde inferri corpora illorum esse passibilia: & ratio est, quia qualitates illæ tunc non habebunt actus corruptiuos, repugnāte dote impassibilitatis, à qua impedientur. Quomodo autem impediantur? in sequenti articulo explicabitur. In hac solutione conueniunt omnes, *D. Thomas vbi suprà ad 3. Abulens. in dicta q. 151. ad 3. fol. 236. col. 3. lite. I. Sotus in 4. dist. 49. q. 4. art. 5. §. Et per hoc respondetur pag. 627. col. 2, & Suar. 2. tom. ad 3. p. dispu. 48. sect. 3. pagin. 921. §. Ex quo discursu*: apud quem compositio ex contrarijs est causa prima, & radicalis passibilitatis corruptiuæ, non tamen proxima: quia talis non est, nisi ratione actionū contrariarū, quas exercent: cum verò ab illis impediantur; non satis est illorum compositio, vt corpora formaliter reddat passibilia. Quod verò obijcitur in corporibus gloriosis manere materiam priuatam, quæ est fons, & origo corruptionis; Ita soluendum est; vt negemus materiam in corpore glorioso manere priuatam priuatione, quæ per se est radix corruptibilitatis: nec enim quæcunque priuatio formæ est, per se causa corruptionis: etenim materia cœli habet carentiam aliarum formarum; cum apud eos, qui eam ponunt eiusdem speciei cum materia, tùm aliorum orbium, tùm horum inferiorum (quam opinionem *cum nostro Aegidio veriorem putamus in libris de Generatione*) sit vera priuatio formæ in subiecto apto nato: & tamen non est principium corruptionis, vt omnes Illius opinionis Authores admittunt: & licet simpliciter doceant priuationem contrarietatis (id est, quæ ex cōtrarietate oriatur) per se esse principium corruptionis in eo tamen sensu id docent, vt priuatio sit talis contrarietatis, quæ ad actum reduci

13. Ad 2. D. Thom. Abulens. Sotus. Suar. Aegidius.

valeat

valeat: talis autem non datur in corpore beatorum.

14. Ad 3. Ad tertium admittimus corpus gloriosum esse palpabile, vt bene argumentum probat: negamus tamen omne palpabile esse actu corruptibile: licet enim, quod palpabile est, corruptibile sit per suam naturam; potest tamen esse incorruptibile per gratiam, vt docet *D.Thom. 3.p.q.34.art.3. ad 2. & in 4. dist. 44. q.2. art.2. in fine corporis, & ad 1.* in quibus locis affirmat D.Gregorium ita explicasse suam doctrinam. D.Thom.

15. Ad 4. Ad quartum communis solutio est ex *D.Thoma, Abulense, & Soto locis citatis*, vt maior sit vera de potentia materiæ, quæ soluta est, & sibi relicta: falsa tamen, si est ligata, ne ad actum reduci valeat: communis autem Aristotelis Philosophia intelligitur de materia soluta, non verò de ligata, qualis est materia corporis gloriosi.

16. Ad vltimū. Ad postremum patet solutio ex ijs, quæ ad finem § 2. diximus; in hac enim quæstione non est sermo de passione perfectiua; sed de sola corruptiua: vnde in corpore glorioso erunt actus sensuum tàm externorum, quàm internorum, qui sine passione corruptiua insunt: de quo latè diximus in 4.lib. præcedente.

ARTICVLVS II.

An impassibilitas corporis gloriosi conueniat illi ab intrinseco; an verò solùm ab extrinseco?

1. Difficultas excitanda. SVpposita hac catholica veritate, insurgit difficultas, quæ inquirit causam, & modum, quo corpora gloriosa fiunt impassibilia: an scilicet impassibilitatem habeant ab intrinseco; an ab extrinseco? & quomodo? cuius difficultatis explicatio ita nonnullis visa est difficilis, vt difficultati, & incertitudini succumbentes eam non explicauerint, affirmantes vix eam posse definiri, ita *Lorca 1.tom. ad 1.2.q.4.art.6. annot.1. circa dotes corp. pag. 130. col. 1*: sed non est quod rei difficilis explicationem fugiamus. Lorca.

2. Variæ sunt excitandi articuli. In hac igitur explicanda difficultate variæ sunt Theologorū opiniones: nam licet omnes in duas classes generaliter diuidantur, quælibet tamen earum nō vna, sed varijs incedit vijs. Quare vt hæc difficultas distinctè explicetur, plures debēt excitari articuli: quia verò prima illius difficultas, veluti fundamentalis ex eo pendet; an impassibilitas ista corpori glorioso conueniat ab intrinseco, an vero solùm ab extrinseco? ideò in hoc secundo articulo hanc difficultatem primo loco explicabimus.

§. 1.

Referuntur opiniones, quod conueniat solùm ab extrinseco.

IN hac igitur difficultate plurimorum Theologorum opinio affirmat impassibilitatem corpori glorioso non posse ab aliquo intrinseco conuenire: ita existimarunt. qui apud *D.Thomam in 4.dist. 44.q.2.art.1.quæstiunc.1.* primam, & secundam opinionem probarūt. Ad quam etiam accedunt, qui volunt corpora gloriosa esse impassibilia ex cessatione motus cœli: eandem probauit quidam *Landulphus relatus ab Abulensi in d.q. 111. §. Contra prædicta, pag.236. col.1*: in terminis ita existimant *Scotus in 4.dist.49. q.1. vbi Maior q 17. Durand. in 4.dist. 44. q.4. Supplementum Gabrielis ibidem q.2.* referri solet pro eadem sententia *D.Thomas 3. p. q.45.art.1. ad 3.* vbi ait, solam claritatem esse qualitatem intrinsecè inhærentē corpori glorioso. 3. Variæ opiniones quæ sit solùm ab extrinseco? Qui eam probarunt. Landulph. Scotus. Maior. Durand. Supplem.

4. Sed quamuis hi omnes cōueniant, quod impassibilitas solùm insit ab extrinseco, & nullo modo ab intrinseco: non omnes tamen eodem modo, sed varijs suam explicant opinionem. Prima opinio causam huius impassibilitatis sumit, quia putet in beatis manere quidem elementa quoad substantiam; nō tamen quoad suas qualitates actiuas, & passiuas. Ita sensisse nonnullos refert *D.Thomas in 4. dist. 44. q.2. art.1. quæstiunc.1. & in additionibus q. 82. art.1.* Authores huius opinionis ex eo sumunt fundamentum; quoniam si primæ qualitates remanerent; non possent corpora gloriosa non esse passibilia: haberent enim in se ipsis principium corruptionis, quod ponitur in mutua contrariorum pugna; quæ sine aliqua corruptione dari non potest. Hi igitur Authores sentiunt impassibilitatem corpori glorioso conuenire, non per aliquid positiuum; sed per negationem principij passionis, & corruptibilitatis. Sublata autem 1. opinio. Fundamentum.

corruptionis causa corpora ipsa manebūt impassibilia.

5. 2. opinio. Secunda opinio inde sumit causam incorruptibilitatis; quia licet in beatis maneant primæ qualitates contrariæ; in illis tamen non habebunt proprias actiones, ex quibus sequitur corruptio. Ita sensisse nonnullos refert *D. Thom. loco citato*: sublata enim causa corruptionis, quæ ponitur mutua qualitatum pugna, non possūt corpora ipsa non manere incorruptibilia, & impassibilia. Cum verò causa ista non sit posita in aliquo positiuo, sed in negatiune principij corruptionis, vt prǽcitati authores volunt; hinc est, vt apud illos impassibilitas non conueniat ab intrinseco, sed ab extrinseco. D. Thom.

6. 3. opinio. Tertia sententia ferè accedit ad secundam; seu potius illam declarat: docent igitur nonnulli in beatis futuras quidem esse primas qualitates contrarias: & præterea futuras esse absque vlla actione, & passione, non ob aliam rationem, nisi quia post iudicium cessabit motus cœli; sine quo nullum agens naturale aliquam potest habere actionem. Quare hæc opinio in eo solùm differt à secunda, quod secūda causam, cur qualitates illæ contrariæ suis actionibus priuabuntur, in diuinam voluntatem, & dispositionem reuocat; idque ad conseruationem corporis humani: hæc tamen opinio tertia causam sumit ex cessatione motus cœlorum.

7. 4. opinio. Quarta adhuc opinio communiter refertur, quæ causam impassibilitatis sumit ex decreto diuinæ voluntatis, qua Deus statuit non concurrere cum aliquo agente extrinseco, ad alterandum corpus gloriosum. Hæc est sententia *Scoti in d. q. 13. §. Dico ergo, litera D.* In qua videtur persistere in reportatis in *4. distinct. 49. q. 12.* Cum Scoto consentiunt *Tartaretus in suis reportatis ad 4. Scoti in d. dist. 49. quartis sent. in d. q. 13. & ibidem Ouand. proposit. 14. Angles in suis floribus de beatitudine ar. 5. difficult. 1. in 2. conclus. pag. 336. probabiliorem putat Nicolaus de Nisse in sua resolutione Theologica tract. 7. p. 3. portione 3. quæst. 2. concl. 3. fol. 6 25. pag. 1. Cum Scoto consentiunt Maior in dict. q. 17. & Durandi etiam in d. q. 4. n. 13. & 14. & Gabriel ibidem q. 2. art. 2. concl. 5. 6. & 7.* qui omnes in hoc consentiunt, vt impassibilitas ista non oriatur ab intrinseco, sed ab extrinseco ex diuina assistentia, quæ non cogit causæ secundæ corruptiuæ. Vnde illa quarta opinio verè coincidit cum secunda. Illa enim (vt ait D. Thomas) causam, cur contrariæ qualitates nullam habeant actionem, reuocat in diuinam voluntatē, quæ illarum actionibus nō coagit: in hoc tamen hæc sententia à secunda differt, quod negationem coagentiæ non solùm ponit in ordine ad ipsas qualitates, quæ intrinsecè insunt in corpore beato; sed etiam in ordine ad agentia extrinseca, ne scilicet actione corruptiua possint agere in corpus beatum. Scotus. Tartaret. Ouand. Nicol. de Nisse. Maior. Durand. Gabriel.

8. Omnes igitur hæ quatuor opiniones in hoc conueniunt, vt impassibilitas ista corpori beato ab intrinseco per aliquid positiuum non conueniat; & per consequens nec per aliquam qualitatem superadditam, sed solùm ab extrinseco, id est, per aliquod extrinsecum impediens, vel fluxum primarum qualitatum ab elementis, vt volebat prima opinio: vel actionem, aut passionem tùm ipsarum primarum qualitatum, vt secunda opinio volebat, tùm etiam cuiuscunque alterius agentis extrinseci, iuxta tertiam & quartam opinionem: quarum vtraque melius philosophatur, quam aut prima, aut secunda: inter quas melior est Philosophia quartæ, quàm tertiæ, vt ex dicendis patebit. Omnes opiniones in quo conueniunt.

9. Hanc resolutionem in sua generalitate (quatenus. s. resoluit, impassibilitatem non ab intrinseco, sed solùm ab extrinseco conuenirē) esse probabilem, facileq; & intelligi, & defendi posse existimat *Ioannes de Salas 1. tom. ad 1. 2. q. 5. art. 5. tract. 2. disp. 14. sect. 17. n. 140. pag. 611. col. 2.* affirmatque hanc resolutionem saluare omnia, quæ ad illius rationem, & supernaturalem perfectionem pertinent, nec indignam esse, quæ rationem dotis admittat. Quæ sententia prius fuit *Palatij in 4. dist. 44. disp. 2. §. Quod si in hac re obscura, pag. 41. col. 2.* Vbi, & in fine disputationis affirmat quęstionem esse problematicā. Quin potiùs *Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 48. sect. 2. pag. 918. col. 2. ad finem,* fatetur hāc sententiam non posse euidenti argumento falsitatis conuinci: ob quæ verba Salas scribit, Suarium hanc sententiam dixisse probabilem. Illius argumenta inferiùs adducemus. Salas. Palatius. Suar.

§. 2

§. 2.

Refertur, & eligitur sententia opposita.

10. Vera sententia proponitur. Oppositam tamen sententiam probauit communior & antiquorum, & recentiorum consensus: antiqui enim, & communior nouiorum opinio docet, impassibilitatem, quidcunque illud sit, corpori glorioso conuenire non ab extrinseco solum, sed ab intrinseco. In hac sententia fuerunt Authores tertiæ opinionis, quam refert *D. Thom. in 4. dist.* D. Thom. *44. q. 2. art. 1. quæstiunc. 1.* & eandem amplectitur idem *D. Thomas ibidem, & in additionibus ad 3. p. q. 82. art. 1.* in quibus locis affirmat impassibilitatem conuenire corpori ex perfecto dominio, quod anima gloriosa habet in suum corpus, ex quo ita ipsum corpus disponit, vt nulla possit ei inesse mutatio: quare ex D. Thoma impassibilitas conuenit corpori beato, non ab extrinseco, sed ab intrinseco: Thomistæ. in quo conueniunt omnes Thomistæ: similiter & illi omnes, qui volunt impassibilitatem conuenire per aliquam supernaturalem qualitatem, quos inferius citabimus in sequenti articulo, & in ea expressè est Henric. *Henric. quodlib. 9. q. 16. per totã.* Quæ sententia licet non possit efficaciter demonstrari, vt benè aduertit Suar. *Suarius in d. disp. 48. sect. 2. pag. 958. col. 2. ad finẽ:* tamen digna est, quæ ab omnibus probetur. Prima ratio Primò, quia cum ille dicendi modus sit possibilis, & lõgè sit perfectior, quàm cæteri, quos §. 1. adduximus; magis decet perfectionem beatifici status. Accedit Secunda. secundò; quia iste dicendi modus magis est consentaneus modo loquendi sacræ scripturæ: etenim incorruptibilitas, & impassibilitas ex Paulo talis esse debet, vt à corpore suo modo induatur. iuxta illud 1. Cor. 15. 1. Corint. 15. n. 54. *Oportet corruptibile hoc induere incorruptionem, & mortale hoc induere immortalitatem.* Iam verò id, quod extrinsecum est non satis accommodatè induitur, vt benè Suarius aduertit. Cui ponderationi Salas non aliter potuit occurrere, Salas. nisi affirmando impassibilitatẽ, licet ab extrinseco proueniat, in se tamẽ esse intrinsecam: quod tamen Authores aduersariæ sententiæ nolunt admittere.

11. Addimus & illud Pauli in eodem loco; *Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. Mortui quidem resurgent incorrupti, sed nos immutabimur.* Ex quibus verbis satis colligitur, incorruptionem corporum iustorum futuram esse cùm immutatione supernaturali: immutatio autem, si propriè loquendũ est, non fit per extrinsecam protectionem, sed per aliquid intrinsecum in corpore existens. Accedit; quoniam impassibilitas, vt infe- Tertia. riùs dicemus, habet veram rationem dotis: iam verò rationem dotis habere non potest, nisi sit aliquid positiuum, vt inferiùs dicemus, & iam diximus *in 2. tomo lib. 11. q. 2. art. 2. n. 2.* quo argumento vtitur *D. Thom. in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quæstiunc. 2. §. Cum præterea.* Vbi tertiam opi- D. Thom. nionem à se relatam ideò non recipit, quia ex ea sequeretur, impassibilitatem rationem dotis habere non posse, ideò quia in corpore glorioso nullam poneret dispositionem. Dos enim eum ex sua ratione includat, quod sit ornamentum datum sponsæ, non potest non dicere aliquid positiuum in ea existens, iuxta illud Psalmi, *Omnis gloria eius ab intus:* vt omit- Psal. 44. tamus quod de ratione dotis est, vt in sola patria reperiatur, vt diximus in dicto *lib. 11. q. 2. ar. 2. n. 4.* Impassibilitas autem per extrinsecam Dei protectionem non in sola patria reperitur, sed etiam in via.

12. Quarto. D. Aug. Satis adhuc colligitur ex verbis *Aug. epist. 56. ad Dioscorum tom. 2. tam potenti natura Deus fecit animam, vt ex eius beatitudine redundet in corpus plenitudo sanitatis, & incorruptionis vigor,* quibus verbis satis significat impassibilitatẽ corporis beati non esse aliquid extrinsecum, per solam remotionem lædentium cõuenientem; sed esse aliquid positiuum, quo corpus gloriosum in se ipso intrinsecè vigoratur, ne lædi valeat. Vigor enim propriè loquendo hoc significat: quem sensum satis ex eo confirmat Augustinus. dùm ait, hunc vigorem in corpus redundare ex animæ beatitudine: redundantia autem vnius ex altero non solùm dicit causam, ob quam aliquid conuenit, sed denotat emanationem, & quendam fluxum ab eo, vt patet. Quod efficacius etiam colliges ex verbis eiusdem *Augustini epist. 146. ad Consentiũ:* agens enim contra nonnullos de hoc incorruptionis, & impassibilitatis dono ita scribit, *Valet igitur diuina potentia de ista visibili, ac tractabili natura corporum quibusdam manentibus auferre, quas voluerit quali-*

qualitates, ac per hoc valet etiam membra mortalia, formæ lineamentis manentibus, corruptione verò mortalitatis emortua, stabili vigore firmare, vt absit lædens, & cætera. Quod verò à læsione solùm ab extrinse-
13. co impeditur, defenditur quidem ne lædatur (quasi supponat lædi posse) non tamen in se ipsa stabiliter vigoratur, & firmatur ne lædi valeat, & vt Augustinus suam mentem magis explicet, postquam docuit, trium puerorum corpora, ideò ab igne Babylonico non fuisse læsa, quia diuinitus facta sunt læsionis incapacia, adducit quorundam solutionem, & illi respondet, ita scribens, *Quod si quispiam dicit, non carni trium illorum virorum additam contra ignem incorruptionem, sed ipsi igni detractam corrumpendi facultatem: quid veremur, ne carnem facere nequiuerit non posse corrumpi, qui fecit ignem non posse corrumpere? nam si illud non de carnis, sed de ignis mutatione intelligitur, multò est mirabilius, &c.* Ex ijs euidenter colligitur Augusti-
D. Aug. num sensisse, corpora trium puerorum pro illo tempore facta fuisse incorruptibilia, non ab extrinseco impediente Deo ne ignis illa læderet, vt solutio adducta volebat, sed ab intrinseco per vigorem quendam superadditum, quo à læsione seruabantur, vt satis ostendunt verba superius adducta. Quare cum ab hac doctrina incipiat Augustinus in illa epistola explicare incorruptibilitatem, & impassibilitatem corporum beatorum post resurrectionem, dubitari non potest Augustini mentem fuisse, illam ab intrinseco cõuenire, vnde in discursu eiusdem epistolę concludit, beatorum corporum incorruptelam, & immutationem eius esse rationis, vt corpora per eam nullam pati valeant corruptionem: nulla illis possit nocere corruptio.

14. Denique hæc eius opinio confirmatur
5. ratio ex aliarum opinionum impugnatione. Prima reijcitur. aliarum omnium impugnatione: etenim prima nec digna est, quæ recipiatur: nam corpora sanctorum resurrectura esse cum omnibus suis facultatibus, & similiter cũ omnibus quatuor primis qualitatibus, cum communi doctrina Patrũ, & Theologorum latè ostendimus in 4. libro præcedente, vbi ostendimus quatuor primas qualitates pertinere ad veritatem naturæ humanæ, & ideò in resurrectione futuras esse in corporibus beatorum. Vndè hanc opinionem tanquam absurdam improbauit *D. Thomas in 4. di-* D. Thom.
stinct. 44. q. 2. art. 1. quæstiunc. 1. in prima opinione, & in additionibus q. 82. art. 1. & ob eandem causam illius nullam faciunt mentionem, qui de hac re scribunt: fundamentum autem futile est; quoniam in corpore glorioso nullam habebunt contrarietatis pugnam, quæ sola est proxima corruptibilitatis ratio: aut si aliquam habebunt, eam habebunt sine vlla passione corruptiua. Vide quæ diximus in d. lib. 4.

Secunda opinio reijcitur à *D. Thoma* 15.
locis citatis: nec recipitur ab *Abulensi in* 2. improbatur.
cap. 17. Matthæi q. 131. fol. 135. col. 4. lite- D. Thom.
ra A. nec à Soto in 4. dist. 49. q. 4. art. 5. §. Abulens.
Et eodem pacto, pag. 614. col. 2. Sed omis- Sotus.
sis, quæ contra illam adducuntur (quoniã opinio quæ à primis qualitatibus in corpore glorioso manentibus omnem tollit actionem tàm productiuam alterius, quã conseruatiuam temperamenti, & complexionis non recipitur ab omnibus, vt latè ostendimus in præcitato lib. 4. in hac propria quæstione: vel si aliqua actio admittatur, illa non est corruptiua, sed conseruatiua, quæ non est corruptionis principium: vnde semper admittendum erit qualitates primas in corpore glorioso impediri à suis actionibus corruptiuis. quod est illius opinionis fundamentum) omissis, inquam, quæ contra eam adducuntur; vera illius impugnatio ex eo sumenda est, quia fundamentum, quo nititur solùm probat, corpora gloriosa à se ipsis, & à suis proprijs principijs corrumpi non posse: non tamen probat quod non possint corrumpi ab aliquo extrinseco corrumpente. Vnde necessariò debet recurrere ad quartam opinionem, quæ recurrit ad diuinam prouidentiam, quam statim nõ admittemus. Accedit etiam, quòd hæc impassibilitas isto modo exposita veram rationem dotis habere non possit, vt suprà ostendimus. 16.

Tertia opinio, quæ ad cessationem mo- 3. impugnatur.
tũs cœli recurrit, minus est probabilis: tûm quia cum præcedentibus admittit corpora gloriosa ab intrinseco esse passi-
bilia, cõtra quod docuit Augustinus: tùm D. Aug.
quia corpora damnatorum eodem modo essent impassibilia, quo futura sunt cor-
pora beatorum, contra quod docuit *Pau-* D. Paul.
lus in locis suprà citatis: tùm tertiò, quia

Chri-

Christi corpus, & corpus Virginis, cæterorumque in quibus corporis resurrectio iam est completa, non essent impassibilia, quod dici non potest: tum quartò quia falsum est, cessante motu cœli nullans posse dari in ijs inferioribus actioné corruptiuam, & naturalem. Etenim cessante non solùm motu cœli, sed etiam omni cœli influxu, adhuc poterit dari motus, & variæ actiones in his inferioribus, vt communis habet opinio, quam nos probauimus in libris de Cœlo, & probant communiter Recentiores cum
Cursus Conimbr. Salas. *Conimbricensibus 2. de cœlo c. 3. q. 4. art. 2.* & probat *Sotus vbi suprà fol. 655. col. 1. §. Quarto suppono.* Adhuc enim igni admotus stupæ eam combureret, vt cum Parisiensibus, & Conimbricensibus suppono. Tùm primò, quia motus cœli iuxta communiorem, & veriorem sententiam, non cessabit, nisi finito iudicio, & post ascensum Christi cum beatis in cœlum: at nullus dicet corpora gloriosa post resurrectionem ante triumphum Christi, ascensionemque in cœlum non habere donum impassibilitatis.

Quarta tandem opinio satis impugnata
17. Quarta refellitur. est ex ijs, quæ in nostræ assertionis cōfir mationem adduximus: satis enim videntur confirmare impassibilitatem corporis gloriosi ab intrinseco illi conuenire, ita vt ab intrinseco nec à se, nec ab alio agente pati posset passione aliqua corruptiua, vt ex August. diximus, cuius authoritas in hac materia magni facienda est.

§. 3.
Soluuntur argumenta.

18. Obiectiones primæ ex D. Aug. CONtra hanc nostram & communem sententiam nōnnulla adducuntur, à nobis hoc loco dissoluéda. Primo loco obijcitur *August. epistola 146. ad Consentium*, ita inquiens, *Quod sicut pueri in fornace Babylonis non lædebantur igne: ita Deus corpora gloriosa à corruptione seruabit.* Pueros autem illos Babylonicos seruauit impediendo ignis actionem ne illos læderet: vnde illos impassibiles fecit solum ab extrinseco.

19. ex Diuo Thoma. Secundò obijcitur *D. Thomas 3. p. q. 45. art. 1. ad 3.* dùm ait, *ex dotibus corporis solam claritatem esse qualitatem intrinsece inhærentem.*

Tertiò, quia vix poterit explicari quo modo impassibilitas ab intrinseco possit conuenire: cum tamen facilè intelligatur quomodo conueniat ab extrinseco. 20. Tertia.

Quibus accedit: quoniam hæc impassibilitas nullo efficaci argumento impugnari potest, vt Suarius fatetur: & omnia saluantur, quæ de dote impassibilitatis à Sanctis, & Theologis adducuntur. Quarta.

Hæc facilè soluuntur. Ad primū enim negandum est illa verba esse Augustini: ea enim Augustinus adducit ex sententia aduersariorum, qui volebant fieri non posse, etiam à Deo, vt corpora beatorum ita in se ipsis sint impassibilia, vt in se ipsis habeant non posse pati. Hi enim obijciebant Augustino, corpora trium puerorum ideò fuisse impassibilia, quia Deus actionem ignis lædentis impediuit, vt patet ex illis verbis, *Quod si quispiam dicit, non carni trium puerorum, &c.* Cui obiectioni respondet, & argumentum retorquet inquiens, *Si Deus ab illo igne potuit detrahere corrumpendi facultatem, cur non potuit carni illorum concedere incorruptibilitatem, ne possit pati ab igne?* Vide quę ex Augustino adduximus §. 2. & ibi videbis Augustinum in ea esse sententia, vt Deus tribus illis pueris positiuam incorruptibilitatem concesserit, ne scilicet ab igne pati possent. Vtrùm autem ista opinio admittenda sit in illis pueris, alterius est quæstionis: nobis satis sit, nostram opinionem non solùm non repugnare Augustino, sed eum habere patronum: vnde non est cur recurramus ad solutionem *Salæ vbi suprà pag. 612. col. 2. in medio:* nec enim Augustinū in proprio fonte vidit. 21. Respondetur primæ. D. August. exponitur. Salas.

Ad 2. dicendū est D. Thomam non dicere inter dotes solam claritaté esse qualitatem, sed solam eam esse qualitaté, aspectu perceptibilé, ita vt propria persona visibiliter percipi possit in se ipsa immutata, & transfigurata: quoniā tres reliquæ dotes cū in se ipsis visu nō percipiantur, nō possunt facere, vt persona in se ipsa videatur: quę sensum satis explicant verba immediatè posita, *Aliæ verò tres dotes non percipiuntur, nisi aliquo actu, motu, seu passione.* Et clariùs illa alia in finé posita: *Sed propter solam claritatem, quæ pertinet ad aspectū personæ ipsius.* Quæ est cōmunis explicatio, de qua *Suarius in codé loco, & Sot⁹ vbi supr. pag. 611. col. 2. §. His suppositis.* 22. Respondetur secūdę. Suar. Sotus.

4. 3. opinio. Tectia opinio nõ admittens duplicem explicatam causam esse sufficientem ad impassibilitatem gloriosi corporis, docet impassibilitatem istam ortum habere ex materia quintæ cuiusdam essentiæ cœlestis, quam admittunt in cõpositione corporis gloriosi, qua elementa, & eorũ qualitates ita temperat vt ipsum corpus reddat impassibile, prohibendo omnem passionem. Hanc opinionem nonnullos probasse refert *D. Thomas in 4. dist. 44. q. 2.*
D. Thom. *ar. 1. quæstiunc. 1. & in additionibus q. 82.*
D. Bonau. *art. 1. & D. Bonauent. vbi suprà n. 53. cum*
Abulen. *Abulensi, Soto, Salas, & Suareso in locis sta-*
Sotus. *tim citandis.* Verum duobus modis hanc
Salas. Suarius explicat: vno, vt hæc materia
Suarius. quintæ essentiæ noo reperiatur in corpore viatoris, sed solùm in corpoce gloriosos in quo sensu hãc opinionem refert *Abulensis in Matthæum cap. 17. q. 131. fol. 235. col. 4. litera H.* Alij voluot materiam istam etiam venire in compositioně corporis humani etiam moctalis: attamen pro statu viæ impassibilitatem non causare, quia pro tali statu materia elementaris prædominatur: cum verò pro statu patriæ illa prædominetur, ideò pro statu patriæ materia ista impassibilitatem causat. In hoc sensu hanc opioionem referũt
Sotus. *Sotus in 4. dist. 49. q. 4. art. 5. in 3. opinione,*
Suar. *pag. 624. col. 2. & Suarius 2. tom. ad 3. part.*
D. Thom. *disp. 48. sect. 3. pag. 915. col. 1. §. Referunt*
Salas. *autem D. Thomam, & Salas 1. tom. ad 1. 2.*
Suar. *q. 5. ar. 5. tract. 2. disp. 19. sect. 17. pag. 610. post principium*, & satis significat D. Thomas in locis eitatis. Quin potiùs Soarius,
Alen. & Salas volunt hanc sententiam satis significasse *Alensem 3. p. q. 27. m. 2. ad argumenta, §. Ad aliud dicendum.* Sed Alensis eo in loco licet hanc quintam essentiã in cõpositione humani corporis non admittat, eam tamen admittit in ordine ad locum cœli empyrei, & vt motos sursum ad eum glorioso corpori sit naturalis. An tamen illa sit admittẽda in ordine ad perfectionem impassibilitatis nihil declarat:
D. Thom. sicut nec id declarant, quos refert *D. Thomas 1. p. q. 76. art. 7. & 3. p. q. 57. art. 3.*

5. 4. opinio. Quarta opinio primam & radicalem causam impassibilitatis sumit ex perfecta subiectione corporis beati ad beatam animam, & pec consequens ex perfecto dominio, quo anima beata in suum corpus beatum dominatur: ita expresse scribit *D. Thomas in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. quæstiũc. 1. ad finem corporis, & in additionibus q. 82. art. 1. idem Sanctus Thomas in d. q. 2, art. 1.* D. Thom.
quæstiunc. 2. & in 4. dist. 49. quæst. 4. art. 5. quæstiunc. 3. Probant *Abulensis in d. c. 17. Matthæi q. 111. fol. 236. col. 1. in principio,* Abulen.
§. Dicendum ergo videtur. Satis consentit Sotus.
Sotus in 4. dist. 49. q. 4. art. 5. §. Ratio ergo quinta est, pag. 625. col. 1. & satis significat *Capreolus in 4. dist. 44. q. 2. art. 1. conclus. 3.* Capreol.
satis etiam *Alexander Pezantius in addi-* Alexan.
tionibus ad 3. p. q. 82. art. 1. & Viguerius in Pezant.
resolutione Theologica cap. 14. §. 1. vers. 3. Viguer.
pag. 143. Quam sententiam si benè explicetur probabilem esse affirmat *Suarius 2.* Suar.
tom. ad 3. p. disput. 48. sect. 2. in 5. opinione, pag. 919. col. 1. & 2. & pag. 920. col. 1. & cum bono sensu eam defendi posse testatur *Salas vbi suprà in d. sect. 17. n. 138. pag.* Salas.
631. col. 1. post principium.

Hi tamen Authores, non eodem modo explicant haoc opinionem. Quidam 6. Opinio 4.
enim hoe animæ dominium in corpus variè explicatur.
gloriosum tribuunt perfectissimæ informationi, qua anima beata beatum corpos Prima explicatio.
infocmat, quæ ideò erit iodissolubilis, quia anima ex ipsa visiooe diuina, quæ est immobilis sic corpus informat, vt ab actu informaodi à nullo agente naturali, aut imminui, aut vinci possit. Cum verò passio corroptiua in aliqua substantia dari non possit, nisi virtus informatiua formæ ab agente contrario vincatur (omnis enim passio fit pec victociam ageotis supra passum) vis autem qua anima beata beatum cocpus informat, à nullo agente ereato nec in aliquo minimo vinci valet. Hinc est, vt ipsa actualis ioformatio, qua anima beata informat corpus, sit indissolubilis. & ob idipsum corpus beatũ reddit simplicitec impassibile. Ita impassibilitatem istam philosophatur *Sotus loco* Sotus.
citato in quinta opinione, pag. 625. volum. 1. quam magis explicat, & confirmat *pag. 626. col. 1. §. Verumtamen quicquid sit,* quã ibidem latè cõfirmat, & tandem *pag. 627. col. 1. in medio,* ita conclodit, *Itaq; non erit aliud incorruptibilitas, quam indissolubilis informatio, & coniunctio animæ cum corpore.* Quia scilicet illa perfectissima informatio habet, quod à nullo contrario agẽ- 7.
te vinci valeat. Alij hanc explicationem 2. explicatio.
non admittunt, sed perfectum istod dominium animæ beatæ in suum corpus in

hoc esse positum, vt corpus beatū imperiō volontatis beatæ ita subdatur, vt sicut nihil agere posśit, nisi imperante volūtate; ita etiā nihil pati valeat, nisi voluntate paśsionē illam imperante: cum verò volū tas habeat, vt nō posśit imperare vllā corruptiuā paśsionē, quia immobiliter Deo adhæret; inde fit, vt corpus gloriosum nihil posśit corruptionis in se recipere, & ob id sit omnino impaśsibile. Hanc opinionē nonnullos probasse satis significat Suar. in d. disp. 48. sect. 2. in 5. opin. pag. 919. col. 1. Sed clariùs id affirmat Sotus vbi sup. pag. 626. col. 2. §. At verò propterea. Vbi affirmat nōnullos docere D. Thomam impaśsibilitatē istam in voluntatem animæ beatæ retulisse, vt sicut ipsa subdita est diuinę voluntati, ita etiā habeat corpus suę
8. volūtati subiectū, vt nihil nocumēti prę-ter eius arbitriū posśit accidere. Tertiò loco alij hoc dominiū animæ beatæ in corpus ita philosophantur, vt non sit positū in sola extrinseca protectione volūtatis animæ beatæ, sed in potestate actiua data animæ beatæ, ad conseruandas naturales dispositiones sui corporis, idque efficacitate quadā longe maiori quam sit naturalis, quę à nullo naturali agēte vinci queat. Pro cuius explicatione supponūt actionē naturalis agentis impediri ex alterius agētis resistentia, nō solùm formali (quæ est per qualitatē contrariā formaliter repugnantem, & ita subiecto adhærentem, vt à virtute actiua agentis cōtrarij superari nō valeat) sed etiā effectiua, quo pacto calor productus ab igne in aliquo subiecto effectiuè cōseruatur ab igne præsēti, ne à cōtrario agēte ex eodē subiecto expellatur. Qua Philosophia supposita, dicūt hi authores, animā informantem corpus præter causalitatē formalē, quam habet in illud, habere posse causalitatē effectiuā circa cōseruandas dispositiones primarum qualitatū, & conseruandū temperamentū, & naturalem illius cōplexionē: poterit igitur anima beata corpus beatū informans, præter formalē causalitatem, qua corpus beatū actuat, habere actiuam quandam efficaciam datā sibi à Deo, qua effectiuè cōseruet naturales sui corporis dispositiones: quæ actiuitas & efficacia talis sit, vt sicut à nulla contraria virtute aliquo modo vinci valet, ita nullā in eo corruptiuā paśsionē fieri permittit: idq; non per resistentiā formalē, sed per effectiuā. Nam hoc modo Angelus potest cōseruare corpus existens in aliquo loco, ne ab alio Angelo minoris virtutis ab eo loco moueatur, idq; nō formaliter alteri resistēdo, sed effectiuè per actionē actiuam, qua corpus illud in eodē loco sistit, & cōseruat. Hanc sententiā isto modo expositā putat esse probabilē Suar. in d. sect. 2. in 5. sent. pag. 919. col. 2. §. Respōderi potest in fine. Tandē sunt alij, qui putāt impaśsibi-
9. litatē corporis gloriosi, ideò ex dominio animæ beatæ in suū corpus ortū habere, quia ex illa plenaria potastate animę beatæ redundat quædam qualitas in corpus beatū, quæ omnem paśsionē corruptiuā prohibens formaliter, illud reddat simpliciter impaśsibile. Hæc est sententia Capreoli in 4. dist. 44. q. 2. art. 3. ad argumenta Scoti primo loco adducta, vbi multis ostendit hanc esse mentem D. Thomæ, & in hoc facilè consentiunt Authores quintæ opinionis, quam iam explicamus.

Quinta & postrema opinio cōstanter docet corpora beatorū fieri & esse impaśsibilia par quandā qualitatē à Deo illis infusam, & ipsis inhærentē, per quā corpora ipsa simpliciter, & ab intrinseco sunt incapacia omnis paśsionis, alterationisvè corruptiuæ. Hanc opinionē in terminis probauit Richard. in 4. dist. 49. art. 4. q. 2. eandē in terminis probat Henric. quodl. 9. q. 16. vbi sæpè docet impaśsibilitatē esse quid positiuū existens in corpore glorioso, vt patet litera G. & litera K. & L. hoc positiuum appellat dispositionem ex redundantia gloriæ animæ infusam corpori: & idem in fine quæstionis eam appellat qualitatem de specie secūda qualitatis: Expressè etiam Altisiodorensis 4. p. Summa tract. 12. q. 2. & Capreolus vbi suprà ad argumenta Scoti fol. 168. col. 2. artic. 3. post principium: & eandem sententiam sæpè repetit tùm ad argumenta Scoti, tùm ad argumenta Aureoli, & Durandi. Capreolum sequitur Soncinas in d. dist. 44. q. 2. ad argumenta Scoti Aureoli, & Durandi contra tertiam conclusionem. Eandem simpliciter Ferrariensis probat in 4. contra gentes c. 86. §. Etiam secundum, fol. 492. col. 3. Hanc opinionem esse tenendam absolutè affirmāt Salas 1. tomo ad 1. 2. quæst. 5. artic. 5. tract. 2. disp. 14. sect. 17. n. 142. pag. 612. col. 1. Esse simpliciter veram probat Henric. de

Suar. Sotus. D. Thom. Tertia explicatio. Suar. 4. explicatio. Capreol. 10. 5. opinio. Eius autē verba. Richard. Henric. Altisiodorensis. Capreol. Soncin. Ferrarien. Salas. Henric.

de vltimo fine hominis c. 27. in tex. post principium, & in commento littera E. Simpliciter illam probat Valentia tom. 4. disp. 11, q. 5. punct. 1. pag. 1962, & 1963. & satis Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 48. sect. 3. in 6. & vltima sententia per totam paginã 920. cum sequentibus. In eam magis inclinat Paludanus in 4. dist. 44. q. 2. art. 3. n. 28. §. Si quis vult tenere primam opinionem, & mihi eam probat Abulensis in d. cap. 17. Matthæi q. 111. §. Secundo eodem, fol. 136, col. 2. Denique inter antiquiores, & recentiores est communior: nam ex aduersarijs plures eam volũt esse probabilem, inter quos est Palatius in 4. dist. 44. disp. 2. vbi pag. 40. col. 1: §. Verum his nonobstantibus, hanc sententiam putat esse vetus placitum Theologorum, & pag. 41. col. 2. §. Quod si in hac re, eam appellat probabilem: & Sotus in d. q. 4. art. 5. §. Hac autem, pag. 626. col. 1. libenter fatetur hanc opinionem non carere probabilitate. Eandem plerique tribuunt D. Thomæ, sed de hoc inferiùs.

Valentia. Suarius. Paludan. Abulen. Palatius. Sotus.

§. 2.

Vera est opinio vltima.

11. Opinio tenenda.

Ex his tam varijs opinionibus ego cum vltima puto simpliciter asserendum esse corpus beatum formaliter fieri impassibile per aliquã qualitatem positiuam supernaturalem, per quam corpus gloriosum formaliter ita fiat impassibile, vt nec ab intrinseco, nec ab extrinseco pati possit passione aliqua corruptiua. Quam opinionem ex eo primum puto esse amplectendam, quia inter antiquos, & modernos est communior, vt ex dictis patet.

12. Est Augustini.

Deinde, quia puto eam absque dubio fuisse Augustini, quicquid Suarius in d. opinione 6. reclamet, pag. 920. col. 1. post medium. Quod facilè est ostẽdere ex ijs, quę ex Augustino adduximus suprà ar. 2. huius quęstionis §. 2: satis enim vrgent, quę adduximus ex epist. 56. ad Discorum to. 2. pag. 99. col. 2. B: postquam enim corporis immortalitatem appellauit perfectam illius sanitatem, ita ait: tam potenti natura Deus fecit animam, vt ex eius beatitudine redundet in corpus plenitudo sanitatis, & incorruptionis vigor. Ex quibus verbis (vt in d. §. 2. dicebamus) non solùm colligitur impassibilitatem corporis beati non esse aliquid extrinsecum, sed intrinsecum potius, atque ideò positiuum quid (sanitas enim corporis est aliquid positiuũ in eo existens) & esse vigorem quendam ex beatitudine animæ in ipsum corpus redundantem: quod autẽ ex aliquo in aliud redundat, non potest non esse quid positiuum superadditũ ei, in quod redundat: quod enim positiuũ non est, ab alio fluere, & emanare non potest: porrò si impassibilitas corporis beati est quid positiuum illi superadditum; cũ nec possit esse substantia, nec quantitas; vtique erit aliqua qualitas, qua corpus gloriosum immutetur, vt ait Paul. 1. Corin. 15. Mortui quidem resurgent incorrupti, & nos immutabimur: nimirum in incorruptelã, cui nulla possit nocere corruptio, vt ait August. epist. 146. ad Consentiũ tom. 2. pag. 260. col. 1. C. Quibus addo verba eiusdẽ Augustini in eadem epist. pag. 259. col. 2. D. vt eos, qui mortales erant faceret immortales, in pertiendo dominicam gratiam, non seruilem iniuriam retinendo. Ex quibus patet apud Augustinum corpus beati fieri immortale, & impassibile per gratiam diuinitus illi collatam: assistentia verò diuina, qua amouentur lædentia, licet possit dici gratia lato modo; non tamen propriè dici potest gratia donata ex beatitudine redundans, & emanans. Accedant etiam verba eiusdem epist. 146. pag. 258. col. 2. E. valet igitur diuina potentia de ista visibili, ac tractabili natura corporum quibusdam manentibus auferre, quas voluerit qualitates; ac per hoc valet etiam membra mortalia forma liniamentis manentibus; corruptione verò mortalitatis emortua, stabili vigore firmare, vt absit labes, &c. Iam verò assistẽtia extrinseca, qua lædentia prohibẽtur, licet læsionẽ impediant; mẽbra tamẽ ipsa in se ipsis nõ vigorant, aut firmant; sed firmãtur vigore positiuo superaddito. Quẽ esse qualitatẽ (etiam ex mente Augustini) nõ dubitabit, qui expenderit Augustinum in verbis præcedẽtibus agere de qualitatib⁹ corruptionẽ inducentibus. Denique pro hoc expẽdo verba Aug. in d. p. 258. col. 2 B. vbi ostẽdit posse à Deo fieri corpora incorruptibilia incorruptibilitate nõ ab extrinseco adueniẽte, sed ab intrinseco corpori superaddita: ita enim scribit: Si antẽ hoc in tribus viris miraculũ factum esse non dubitat quisq́; de diuinis operibus recte sapis;

1. locus. 1. Cor. 15. 13. 2. locus. 14. 3. locus. 15. 4. locus.

cur non creditur, qui fecit illa corpora (scilicet beatorum resurgentium, de quorum immutatione disputat) *non posse igne corrumpi, fecisse illud corpus ne igne, nec fame, nec morbo, nec senio, nec vlla vi alia corrũpi.* Et adducens solutionẽ quorũdam, quod tribus illis pueris non fuit superaddita incorruptio, sed ab igne detractam fuisse corrumpendi facultatem; & ita incorruptionem illam non fuisse ab intrinseco, sed ab extrinseco (ita enim ait, quod: *si quispiam dicat, non carni trium illorum virorum additam contra ignem incorruptionẽ: sed ipsi igni detractam corrumpendi facultatem:*) huic solutioni occurrens ita scribit: *Quod si quispiam dicat: & cæt. quid veremur, ne carnem facere nequiuerit non posse corrũpi, qui fecit ignem non posse corrumpere? nam si illud non de carnis, sed de ignis mutatione intelligitur: multa est mirabilius, & cæt.* Ex quibus verbis patet Augustinum docere carni resurgentium superadditam esse incorruptibilitatem, & impassibilitatẽ positiuam ab intrinseco illi conuenientem; cum conueniat per ipsius carnis mutationem. Quomodo autem hæc Augustini verba possint ad vtramque partem exponi, ego plane non video, quidquid oppositum scribat Suarius.

16. Est D. Thomæ. Tertiò ideo huic opinioni adhæreo, quia puto eam esse D. Thomæ, si quæ varijs in locis scribit consideratiùs expendantur: nam in 4. dist. 44. q. 2. art. 3. q. 1. in corp. expressè docet *perfectam corporis gloriosi subiectionem ad dominiũ animæ beatæ prouenire ex aliqua perfectione ab ipsa anima emanente in corpus, per quam corpus ipsum redditur habile ad perfectam subiectionem.* (1. locus.) Ecce corpus subijcitur animæ per quandam perfectionem à dominante anima emanentem in corpus: iam verò dominium animæ beatæ in corpus, siue materialiter sumatur, siue formaliter, non est aliquid emanans ab anima in corpore receptum: etenim dominium formaliter est quædam relatio, & subindè nec potest esse perfectio, nec aliqua forma emanans ab anima, nec denique potest esse aliquid receptum in corpore: quia relatio dominij recipi non potest, nisi in ipso dominante: vt omittamus, quod relatio dominij iuxta veriorem sententiam non est realis, sed rationis. Si verò dominium sumatur materialiter, siue fundamẽtaliter, nihil aliud est, quàm potestas animæ beatæ sibi ex diuina visione conueniens, qua potest subijcere sibi corpus: hæc autem potestas non est aliquid emanans ab anima beata, quod in corpore recipiatur: nam cum sit fundamentum relationis dominij, non potest non esse in ipsa anima dominante, vt ex Philosophia supponimus. Quare cum D. Thomas docet ab anima beata emanare perfectionem quãdam, per quam corpus redditur habile, vt in omnibus dominio animæ perfectè subijciatur; nomine perfectionis emanantis intelligi non potest ipsum animæ dominium; sed aliquid positiuum in corpore receptum tanquam forma accidentaria. Quod satis exponit idem D. Thomas in 4. dist. 49. q. 4. art. 5. quęstiunc. 3. vbi docet *claritatem, impassibilitatem, & agilitatem corporis gloriosi causari ab anima per formas quasdam accidentarias ab ea in corpus deriuatas.* 17. (2. locus.) Quæ verba satis euincunt impassibilitatem apud D. Thomam esse veram qualitatem: nam cum apud eum sint formæ accidentariæ; nec sint aut quantitates, aut relationes; vtique erunt qualitates. Quod satis euincunt, quæ docet D. Thom. 1. p. q. 97. artic. 1. dùm ait, *id, quod existens corruptibile secundum naturam fit incorruptibile per gloriam, fieri tale per aliquam dispositionem ipsi inhærentem, per quam à corruptione totaliter prohibetur.* 18. (3. locus.) Hæc autẽ dispositio, cum realiter inhæreat corpori glorioso, non potest non esse aliqua forma accidentaria, vt idem D. Thomas expressit in 4. dist. 49. loco citato. Porrò, si apud D. Thomam est forma accidentaria nec sit, aut quantitas, aut relatio; vtique erit qualitas, vt immediatè dicebamus. Denique hanc esse D. Thomæ sententiã satis colliges ex eo, quod donum impassibilitatis appellat dotem corporis gloriosi, vt patet *in 4. dist. 44. q. 2. art. 3. quæstiunc. 1. & dist. 49. q. 4. art. 5. quæstiunc. 2, & 3.* 19. (4. locus.) Dotem autem apud eundẽ D. Thomam esse formam, & qualitatem positiuam ostendimus suprà *in 2. tom. lib. 11. q. 2. art. 2.* ¶ His igitur moti plures Thomistarum fatẽtur impassibilitatem apud D. Thomam esse qualitatem supernaturalem: ita *Capreol. in 4. dist. 44. q. 2. art. 3. ad 1. Scoti fol. 168. col. 2. & 3. vbi etiã Sancinas q. 2. ad argumenta contra tertiam, & Caiet. 1. p. q. 97. art. 1. cum plerisque aliorum,* (Qui hanc opinionem tribuunt D. Thom. Capreol. Sancin.)

rum, quos citauimus ſuprà §. 1. in 3. *opinione: cum quibus eſt Scotus in 2. diſt. 19. q. 1.* vbi hanc opinionē D. Thomæ attribuit. (Scotus.) Neque eſt audiendus Ferrarienſis 4. *contra gent. c. 86. fol. 492. col. 3. §. Sed licet expreſſè,* dùm aſſerit D. Thomam nunquam expreſſè docuiſſe impaſsibilitatem dicere formam poſitiuam exiſtentem in corpore; ſed ſolùm id inſinuaſſe: non eſt inquam audiendus, quoniam ex locis citatis manifeſtè apparet D. Thomam impaſſibilitatem appellaſſe formam accidentariam inhærentem in corpore. (Reijcitur Ferrar.)

20\. (Ad 1. locū in contrarium. *D. Thom.*) ¶ Neque huic opinioni obſtat, quod D. Thom. 3. *p. q. 45. art. 1. ad 3.* ſcribit ex dotibus corporis ſolam claritatem eſſe qualitatem intrinſecè inhærētem: non obſtat inquam; quoniam D. Thomas abſolutè non dixit ſolam claritatem eſſe qualitatem, ſed ſolam eſſe qualitatem viſu perceptibilem, vt diximus *ſuprà art. 3. §. 3. ad 2.* (Ad 2. locū.) ¶ Neq; ſecundò obſtat, quod D. Thomas expreſſè docuerit impaſsibilitatem prouenire ex perfecto dominio animæ in corpus, vt patet ex locis citatis §. 1. in 4. opinione: non obſtat inquam: quoniam D. Thomas ideò docuit impaſsibilitatem prouenire ex tali dominio; quia ex illo prouenit, vt ex anima beata reſultet in corpus qualitas iſta, qua formaliter fiat impaſsibile, vt ex *Capreolo diximus §. 1. in fine quartæ opinionis; conſentit Soncinas in 4. diſtinct. 44. q. 2. ad argumenta contra 3. & approbat Salas in d. diſp. 14. ſect. 17. nu. 144. pag. 613. col. 1. poſt medium:* in hoc non audiendus, quod putat D. Thomam mutaſſe ſententiam. (Capreol. Soncinas. Salas.)

21\. (Probatur ratione.) Quarto loco ideò hanc opinionē probo; quia talis qualitas eſt poſsibilis: nulla enim dabitur contradictio, aut impoſsibilitas, vt ex ſolutionibus argumentorū patebit. Deinde; quia iſte impaſsibilitatis modus non ſolùm eſt omnium perfectiſſimus; cum fiat per formam poſitiuam, intrinſecam inhærentem, & à beatitudine animæ emanantem: ſed etiam eſt connaturalis tùm Deo agenti, cui connaturale eſt agere mediante cauſa formali: tùm ipſi corpori, vt glorioſum eſt: iam verò quod perfectiſsimum eſt, & ſtatui beatifico connaturale, eſt beatis tribuendum. Denique hic dicendi modus eſt intellectu facilis, & ad difficultates diſſoluendas accommodatiſsimus.

Tandem ideò mihi placet hæc opinio; quia cæteri dicendi modi non ſatis ſunt accommodati, vt in ſequenti §. oſtendemus. 22. (Vltima confirmatio.)

§. 3.

Impugnantur cæteri dicendi modi.

OPortet igitur oſtendere cæteros dicendi modos non ſatis eſſe accōmodatos ad oſtendēdam corporis glorioſi intrinſecam, & perfectam impaſsibilitatem. Quod facile oſtendemus, ſi ſingulos breuiter percurramus. 23. (Impugnantur cæteri dicendi modi.)

Quod attinet ad primum dicendi modū, quem poſt D. Bonauenturam approbauit *Palatius in locis in 1. opinione citatis:* illum nec recentiores communiter recipiunt, nec antiquiores. (Impugnatur primus modus.) Ex recentioribus in terminis enim non recipit *Salas in dicta ſect. 17. n. 139. pag. 611. col. 1. §. Suppono quintò; nec eum recipit Suarius in d. diſp. 48. ſect. 2. pag. 917. col. 1. A:* nec ego eum recipio. (Salas. Suar.) Primò; quia hæc opinio ſi quid concludit ſolùm cōcludit corpus glorioſum eſſe impaſsibile à ſuis proprijs, & intrinſecis principijs, ſuiſque qualitatibus; cum in ipſo ſint redactæ ad æqualitatem, vel quoad pondus, vel quoad iuſtitiam. (Fundamentum.) Iam verò hæc primarum qualitatum æqualitas licet fortè excludat actionem, & paſſionem mutuam inter ſe, & proinde inferat non poſſe corpus ab ipſis corrumpi: non tamen infert corpus illud non poſſe pati, corrumpique ab aliquo agente extrinſeco; nempe ab igne, aliovè corrumpente vel naturali, vel ſupernaturali: etenim æqualitas primarum qualitatū quoad iuſtitiam fuit in Adamo in ſtatu innocentiæ: & tamen ab extrinſeco agente pati, & corrumpi poterat. Ob quam rationē vtráque iſta æqualitas indiget forma aliqua intrinſeca, quæ impediat actionem extrinſeci agentis, ne per illam diſſipetur, atque diſſoluatur, vt diximus ſuprà lib. 4. in quæſt. an in corpore glorioſo dentur primæ quatuor qualitates?

¶ Sed nec recipiendus eſt ſecundus dicendi modus, qui Palatio maximè placuit: nam licet admittamus materiā ideò eſſe principium non eſſendi, corruptionisvè; quia habet appetentiam alterius formæ ab ea, à qua actuatur, vt ex Philoſophia ſupponimus: non tamen admittimus talem appetentiam poſſe à materia, 24. (Impugnatur ſecūdus modus dicendi.)

etiam diuinitus auferri, nisi per aliquam perfectionem, dispositionemvè positiuā, qua ipsa materia ab intrinsecu reddatur incapax ad recipiendam aliquam alterationem, passionemvè, quæ ad corruptionem propriæ formæ disponat, vt ex *Augustino, & D. Thoma ostendimus* §. 2.

25. Annotatio. Pro cuius maiori explicatione aduertimus duobus modis posse aliquid dici incorruptibile: vno modo secundum naturam: altero modo secundum gratiā. Priori modo dicitur incorruptibile. quod vel caret materia, sicut Angelus; vel quia habet materiam, quæ ad vnam tantùm formam est in potentia, sicut corpus cœleste apud doctrinam D. Thomæ. Posteriori modo sunt incorruptibilia, quæ cum secundum suam naturam sint corruptibilia, fiunt tamen incorruptibilia per gratiam, vel ab extrinseco ex parte efficientis; vel ab intrinseco ex parte formæ, vt colliges ex *D. Thoma* 1. *p. q.* 97. *artic.* 1. *in corp. & art.* 3. *ad* 1. (D. Thom.) Quare cum corpus gloriosum secundum suam naturam sit corruptibile; vtique secundum suam naturā habebit appetentiam alterius formæ. Oportet igitur vt hæc appetentia ab eo diuinit⁹ auferatur, sicut hęc opinio fatetur: auferri autem non potest per solam gratiam ab extrinseco assistentem: quia hæc licet impediat actum corruptionis; non tamen aufert ipsam corruptibilitatem secundum naturam, vt omnes admittunt. Ergo necessario debet auferri per aliquā formam in ipso corpore intrinsecè existentem, qua materia reddatur incapax ad recipiendam alterationem, quę ex sua natura ad corruptionem disponat. Quare vt admittamus authoribus huius opinionis impassibilitatem corporis gloriosi sumendam esse ex eo, quod materia illius diuinitus orbata est appetentia alterius formæ (hoc enim in omni opinione admittendum est:) nō proinde admittemus hanc impassibilitatē formaliter non causari ex dispositione aliqua positiua, qualitatevè inhærente in ipso corpore: quia appetentia alterius formæ, quæ datur in materia secundum suam naturam sumpta, ab ea auferri non potest, nisi per qualitatem supernaturalē corpori superadditam, vt ostendimus.

26. ¶ Tertius dicendi modus, siue vno, siue altero mòdo explicetur ab omnibus reijcitur tanquam omnino improbabilis: eum reijciunt D. Thomas, D. Bonauent. Abulens. Sot. Suarius, & Salas cum cæteris, quos citauimus suprà §. 1. in tertia opinione: nos etiam eam vt verè improbabilem reijcimus, siue illa intelligatur de materia, quę sit aliqua pars substantialis materiæ cœlestis; in quo sensu communiter intelligitur: siue de materia, quæ sit aliqua qualitas propria cœlestis corporis; in quo sensu hanc sententiam probauit Alensis teste Suario in d. disp. 48. sect. 2. pag. 916. col. 1. §. *Posterior sensus.* (Impugnatur tertius modus dicendi.)

Si hęc opinio in priori sensu intelligatur (scilicet de materia quæ est pars substantialis corporis cœlestis) non solùm est improbabilis in Philosophia, sed etiā in fide non satis est tuta, vt colligitur ex *D. Thoma in* 4. *dist.* 44. *q.* 2. *ar.* 1. *quæstiunc.* 1. *& ex Soto in* 4. *dist.* 49. *q.* 4. *art.* 5. *pagina* 624. *col.* 2. § . *Tertia ergo opinio, & ex Suar. in d. disp.* 48. *loco citato, col.* 1. *A. B.* Pro cuius explicatione illud aduerto, opinionē illam duobus modis explicari: vno modo, vt materia illa sit connaturalis corpori humano, veniens in naturalem illius cōpositionem: altero modo, vt illa non sit humano corpori connaturalis, & ideò nō sit in corpore mortali, sed solùm in corpore iusti resurgentis: in vtroque enim sensu ab authoribus explicatur. Si explicetur in priori sensu, est omnino improbabilis in Philosophia: si verò in posteriori, non solùm in Philosophia est improbabilis, sed etiam in fide parùm tuta. 27. (D. Thom. Sotus. Suarius. Aduertentia.)

Quod opinio illa in priori sensu sit apud Philosophos paradoxa, ex eo primùm ostenditur, quia communis Aristotelis, & Philosophorum Philosophia nullam aliam in corpore humano substantialem compositionem admittit, nisi ex quatuor elementis: corpus enim hominis in hoc conuenit cum cæteris corporibus mixtis: quare talis humani corporis compositio non solùm paradoxa est, & inaudita, sed etiam commentitia. Deinde materia cœlestis est specie diuersa à materia sublunari, vt communior sententia affirmat, & admittont huius opinionis authores. Iam verò sicut materia sublunaris nō potest substantialiter vniri cum forma cœlesti: ita nec materia cœlestis substantialiter vniri potest cum forma sublunari, vt cum ea faciat vnum substantiale cōpositum, 28. (Opinio in primo sensu est improbabilis. 1. ratio.) 29. (2. ratio.)

positum, vt docet cõmunis Philosophia:
Concludit. quam probant *Conimbricenses lib. 1. de Cœlo. cap. 2. q. 6. art. 5. ad quartum.* Quæ doctrina non potest non esse verissima, si supponatur duas istas materias specie esse distinctas. Anima igitur humana nullo
30. modo poterit informare talem materiã.
1. Ratio. Tertio obijcitur, quoniam sequeretur hominem non esse vnum compositũ per se, quod naturali Philosophiæ repugnat: sequela ostenditur: nam cum ista materia cœlestis sit alterius speciei cum materia horum inferiorum, vt supponimus; non potest talis materia constituere vnã materiam cum materia elementari corporis humani. Quare anima humana non vnam informabit materiam, sed plures specie inter se distinctas: quod vel est impossibile, vt plures existimant: vel repugnat vnitati substantialis compositi: Etenim si vna, & eadẽ forma plures materias specie, vel numero diuersas informaret, non vnum resultaret substantiale compositum, sed plura; vt ex Philosophia sup-
Fonsec. ponimus cum *Fonsec. in 5. Metaph. cap. 4. q. 4. sect. 5. pag. 265. & 266?*
31. Quarto accedit, quoniam materia il-
4. Ratio. la cœlestis incapax esset alterationis corruptiuæ: ergo si ab anima informaretur, non posset ab ea naturaliter separari; & ita fieret vt anima rationalis non posset naturaliter manere separata ab omni materia, quod & Philosophiæ repugnat, & fidei. Quod si admittas animam posse à tali materia separari, sicut per mortẽ naturaliter separatur à materia elementari, cum talis materia sine forma saltem naturaliter non possit existere, illa naturaliter informaretur forma cadaueris, alijsq; formis, per ipsius cadaueris resolutionẽ, quod in Philosophia inauditum est, & fictitium: quare nullo modo dici potest, materiam istam cœlestem venire in naturalem humani corporis compositionem.
32. Quod opinio illa in posteriori sensu
Opinio in 2. sensu est parum tuta in fide. sit, & in Philosophia improbabilis, & in fide parum tuta facilè ostenditur. Etenim si materia illa in substantialem compositionem corporis resurgentis veniret, non solum sequeretur non resurgere eundem
1. Opinio. numero hominẽ, qui cecidit, sed nec resurgere hominem eundem specie: Vtrũque esse contra fidem patet ex ijs, quæ late docuimus *in lib. 4. præcedente*, vbi ostendimus Fidem Catholicam docere, in generali mortuorum resurrectione non solùm resurgere eundem numero hominem, qui fuit in via, sed etiam eundẽ substantialiter hominem. Sequela verò euidenter patet ex ijs, quæ in tertia confirmatione prioris partis immediate diximus. Etenim anima rationalis in resurrectione informaret plures materias, non solùm numero, sed specie diuersas: ergo homo resurgens non esset vnus, & idem homo, sed plures, vt in eodem argumento ostendimus: imò nec esset vnus homo specie, cum eo, qui vixit, siquidem substãtialiter constaret ex materijs specie diuersis; quæ diuersitas satis est, ad constituẽdum compositum diuersæ speciei, vt ex Philosophia supponimus.
Deinde sequeretur impassibilitatem 33.
non fore tribuendam virtuti Christi, sed 2. Ratio.
virtuti naturali huius materię cœlestis, vt D. Thom.
arguit *D. Tho. in 4. dist. 44. loc. cit.* Sequela probatur, quia licet cœlestis illa materia supnaturaliter donetur corpori glorioso; impassibilitas tamen illius naturaliter oritur ex naturali illius materiæ virtute, si verá sunt, quæ docet hæc opinio. Etenim ideò hanc cœlestem materiam in corpore glorioso ponit, vt per illius incorruptibilitatem ipsum corpus reddat incapax omnis corruptiuæ alterationis. Consequens autem esse contra fidem satis conuincunt verba Pauli 1. Corinth. 15. *Fa-* 1. Cor. 15
ctus est primus Adam in animam viuentem: secundus Adam in spiritum viuificantem: qualis terrenus, tales & terreni: qualis cœlestis, tales & cœlestes. Et ad Philip. 3. *Ipse reformabit corpus humilitatis nostræ, configu-* Ad Philip.
ratum corpori claritatis suæ. Vt omitta- 3.
mus, quod sicut cæteræ dotes virtuti Christi tribuũtur, vt de singulis ostendemus: ita & dos impassibilitatis eidem virtuti tribuenda est. Nam cum supernaturalis sit non potest causari à virtute naturali, sed à solà supernaturali.
Ex quibus iam patet portionem istam 34.
cœlestis materiæ in corpore glorioso, tan Conclusio.
quam impassibilitatis causam, non solùm in Philosophia improbabiliter admitti, sed etiam in Theologia temerariè contra fidem: quia non solùm repugnat cum vera corporis humani generatione, & corruptione, si ponatur illi connaturalis, sed etiam cum fide resurrectionis, si solùm in corpo-

Vltima impugnatio. corpore glorioso admittatur, vt doctissime aduertit Suar. vbi suprà. Quibus ego addo, hanc opinionem ex eo etiam esse reijciendam, quia materia ista cœlestis efficere non potest impassibilitatē, ad quā causandam confingitur. Etenim si rem istam diligenter expendamus, nullo modo potest corpus gloriosum reddere impassibile: quod aduertit *D. Thom. in 4. dist. 44. loco citato, & post eum aduerterunt Sot: & Suar.* D. Thom. Sotus. Suar.

35. Etenim materia ista non potest materiæ elementari suam impassibilitatem communicare, nisi aut eam trāsmutando in naturam cœlestem; aut ita illi prædominando, vt eam faciat ab intrinseco incapacem alicuius passionis corruptiuæ: nec enim alius modus excogitari valet. Iam verò certissimum est, materiam istā cœlestem, nec posse elementarem in seipsam substantialiter transmutare; quia hoc solius est diuinæ potestatis: nec si posset, de factoeam trāsmutaret; quia de fide est, corpora gloriosa essentialiter esse humana: humana autem non essent, nisi substantialiter essent elementaria: de quo multa diximus in 4. lib præcedente.

36. Quod verò cœlestis ista materia non ita prædominetur elementati, vt eam naturaliter reddat incapacem omnis corruptiuæ passionis ex eo probat D. Tho. quia cum tali dominio natura corporis gloriosi semper manet elementaris: iam verò ab elementari natura nulla virtute naturali auferri potest, aut prima, & essentialis capacitas ad recipiendam corruptiuam alterationem (quia hæc, cum sit essentialis, nec auferri potest, nec aufertur per supernaturalem qualitatem quam admittimus, cum gloriosum corpus semper sit corruptibile secundum naturam) aut capacitas proxima, cum ista ad primam, & radicalem capacitatem naturaliter cōsequatur; vnde nisi supernaturaliter auferri nō valet. Et hæc est vera huius resolutionis demonstratio, qua confirmatur fundamentum D. Thomæ: quæ enim à Suario adducitur, sumpta ex diuersitate, tùm vtriusque materiæ, tùm quantitatis, & situs, tùm denique dispositionum, parum habet efficaciæ.

37. Hæc satis superque conuincunt tertiū istum dicendi modum esse reijciendum, si nomine materiæ intelligatur pars aliqua substantialis corporis cœlestis. Sed nec recipiendus est, si nomine cœlestis materiæ intelligatur aliqua qualitas corpori cœlesti propria, quamuis in hoc sensu hūc dicendi modum esse tolerabilem affirmet Suarius: quod benè aduertit *Salas in dicta sect. 17. pag. 610. col. 2. §. Sed fictio hæc.* Suarius. Salas. Etenim fere omnia, quæ adducuntur cōtra partem substantialem materiæ cœlestis, adduci etiam possunt contra istam cœlestem qualitatem. Nam paradoxum est in Philosophia, corpus humanum constare aliqua qualitate corpori cœli propria: Aristoteles enim, & omnes Philosophi, sicut in cæteris corporibus sublunaribus nullam admittunt qualitatem cœlestem, sed solas elementares: ita nec in humano corpore. Cui argumento est, quod in corpore humano non maior reperitur resistentia ad passiones corruptiuas, quam in cæteris mistis: imò minor resistentia reperitur in eo, vt docet experientia. Iam verò si in solo corpore humano hæc cœlestis qualitas reperiretur, vtiq; in eo maior esset resistentia ad corruptionem.

Si verò dicas, hanc cœlestem qualitatem, nō reperiri in homine pro statu vitæ mortalis, sed pro statu gloriæ post resurrectionem: inde inferam impassibilitatē corporis gloriosi, nec supernaturalem esse, nec soli virtuti Christi esse tribuendam, sed virtuti naturali huius cœlestis qualitatis: hoc autem non esse tutum in fide iam ostendimus. Accedit etiam, quoniā nulla qualitas propria corporis cœlestis potest corpus gloriosum reddere incorruptibile ab intrinseco. Etenim ipsum corpus cœli per nullam suam qualitatem formaliter fit incorruptibile, sed per solam suam materiam, apud eos, qui eam à materia sublunari specie distinguunt: hæc enim sicut ex sua natura solum est potentia receptiua huius formæ cœlestis: ita solùm est potentia receptiua harum qualitatum, & nullo modo earum, quæ habent contrarium. Porrò si nulla qualitas cœlestis ex sua natura corpori cœlesti tribuit impassibilitatem, quomodo poterit eam tribuere corpori elementari? & hęc dicta sint pro impugnatione huius tertiæ opinionis. 38. Impugnatur solutio. 1. Ratio. 2. Ratio.

¶ Sed nec admitti debet quartus dicendi modus, qui Soto probatur, vt corporis gloriosi impassibilitas præcisè oriatur ex perfectissima informatione, qua anima beata 39. Impugnatur quartus modus.

beata corpus informat, quæ ex eo, quod ab anima immobiliter beata procedit, se ipsa sit immobilis, & absque alia qualitate superaddita faciat corpus ipsum incapax cuiuscumque passionis corruptiuæ. Húcq; dicendi modum reijci ab alijs Theologis etiam Thomisticæ scholæ testatur *Suar in dicta disp.48.sect.2.pag.916.col.2.in fine: vbi latè eam impugnat, maximè pag.917.col.2.§. Superest ergo.* Eundem etiam impugnat Salas *vbi suprà pag.610.colum.2.§.Supponimus etiam.* Cum quibus statuimus impassibilitatem corporis gloriosi sumi non posse ex sola perfectissima informatione, qua anima beata corpus informat, sed aliunde esse sumendam.

Suarius. Salas.

Conclus cõtra illũ dicẽdi modum.

40. Et quidem hæc Soti opinio euidenter impugnaretur, si informatio animæ ad corpus esset de essentia hominis, quæ est opinio Suarij. Nam si ipsa informatio esset homini essentialis, vtique eadẽ esset in corpore glorioso: & nõ glorioso: essẽtialia eni in vtroq; hominis statu absq; vlla variatione sunt eadẽ: alioqui homo in vtroque illo statu esset essentialiter ali^9. Porrò si in vtroq; statu informatio essentialiter est eadem, cum in statu viæ corpus hominis non reddat impassibile, sed benè consistat cum illius passibilitate, vtique nec in statu Patriæ corpus reddet impassibile. Etenim idem manens idem semper facit idem. Quare si admittamus informationem animæ esse de essentia hominis, dici non potest impassibilitatem corporis gloriosi oriri ex ipsa præcisa informatione, qua anima corpus informat.

expenditur ratio sumpta ex Suario

41. Quare si admittamus informationem animę esse essentiam hominis, dici nõ potest impassibilitatẽ corporis gloriosi præcise oriri ex ipsa informatione. Porrò suppositio non est omnino certa: sequeretur enim hominem resurgere essentialiter diuersum. Etenim anima non eadẽ informatione informaret corpus resurgens, qua illud in vita informauit, sed diuersa, vt supponimus: quare licet anima sit de essentia hominis, ipsa tamen informatio non est de illius essentia, sed solùm est conditio necessaria, vt anima hominẽ essentialiter componat. Cui illud etiam est argumento, quod actualis informatio est formalis causalitas, qua anima, & corpori, & toti homini formaliter tribuit esse humanum, vt idem *Suarius* fatetur in citato loco, *& in Metaph disput. 15. sect. 6. num. 7. & docent Conimbricenses 2. Physic.cap.7.q.8.art.1. & Fonsec. in 5. Metaph.c.2.q.2.sect.2. in principio.* Iam vero causalitas causæ formalis licet realiter sit idem cum causa formali, ab ea tamen distinguitur, tanquam modus illius, vt cum communiori Philosophia ostendimus *1.tom, lib.1.q.6.art.6.§.2.num.9.* Modus autem entis nulli enti potest esse essentialis, vt ex Philosophia supponimus.

Non recipitur.

1. Impugnatio.

cõfirmatur

Suarius.

Conimbr. Fonseca.

Vera igitur impugnatio ex eo sumenda est, quod informatio, qua anima corpus informat non suscipit magis, & minus: ergo non potest magis, & minus informare corpus, sed illud semper æque perfectè informabit. Ergo si in via informatio secundum se sumpta non facit, vt à nullo agente contrario vinci valeat, vtique, nec id præstabit in Patria. Hæc vltima consequentia ex eo videtur euidẽs, quia causa eodem modo se habens, sicut semper habet eandem formalem causalitatem, ita semper habet eundem formalẽ effectũ: quare si informatio in via æque perfecta est, atq; in Patria, profectò si in via non est inuencibilis à contrariò agente, nec in Patria erit inuincibilis. 42.

Vera impugnatio.

Probatio vltimę cõseq.

Prima verò consequentia etiã est nota: nam si informatio ex sua natura non suscipit magis, & minus, vtique non poterit magis, & minus informare, sed semper informabit æqualiter. 43.

Probatio 1. conseq.

Porro antecedens ex eo probatur, quoniã informatio, qua anima corpus informat, est quædam vnio substantialis, qua anima seipsam totam præbet, & coniungit corpori, vt cum cõmuni Philosophia diximus *1.tom.lib.1.q.6.a.5.§.5:n.31.* Id autem quod substantiale est, non suscipit magis, & minus; & quod semper se totũ præbet, non potest nunc magis, nunc minus se præbere: quare informatio formæ substantialis nõ suscipit magis, & minus: & per consequens non poterit anima humana magis, & minus informare corpus. Cum verò hoc substantialiter habeat, nõ poterit beatitudo animæ illius naturam mutare; & per consequens, si in via non habet, quod à nullo contrario vincatur; vtique nec id habebit in Patria; vnde ab ea, vt præcisè est informatio substantialis non poterit sumi impassibilitas corporis gloriosi. 44.

Probatio antecedentis.

Acce-

45. glia impugnat io. Accedit etiam, quoniam ex hac opinione infertur, impaßibilitatem per se tribuendam esse virtuti naturali ipsius animæ; quod non est admittendum. Sequela probatur, quoniam licet admitteremus, animam beatā ratione suæ beatitudinis perfectißimè informare corpus, talis tamen informatio, quantumcumque perfectißima, semper esse, ab anima, quaten' ex sua natura est actus corporis: vnde virtute sua naturali corpus informaret. Nullus enim vnquam dixit, in resurrectione nō naturaliter, sed supernaturaliter corpori vniri. Nam licet dispositiones ad vnionē necessariæ modo supernaturali insint in corpore: illis tamen positis, anima non supernaturaliter illi vnitur, sed naturaliter. Quare talis informatio non causabitur à beatitudine animæ, sed naturaliter ab ipsa anima. Quin potius informatio illa supponitur in corpore, vt dos impaßibilitatis à beatitudine animę redundet in corpus, quod in hac quæstione cōtra Sotum est diligenter aduertendum: inde enim infertur, beatitudinem animæ non causare in corpore impaßibilitatem mediante actuali informatione, cum illam supponat, vt poßit in eo impaßibilitatem causare.

46. Opinio ista non est D. Thom. Ex quo dissolutum manet fundamentum Soti: cuius opinio non potest tribui D. Thomæ, si diligenter expendantur, *quæ §. 2. ex D Thoma adduximus. Etenim in 4. dist. 44. q. 2. a. 1. quæstiun. 1.* expressè docet dominium, quod anima beata habet in corpus, prouenire ex aliqua perfectione ab anima in corpus emanante; quā perfectionem docet esse dispositionē corpori inhærentem, vt scribit *1. p. q. 97. art. 1.* Imò docet perfectionem illam esse formam accidētariam in corpore receptam, vt affirmat *in 4. dist. 49. q. 4. artic. 5. quæstiuncul. 3.* Iam verò informatio qua anima informat corpus, nec est corporis perfectio, nec dispositio corpori inhærens, nec forma accidentaria in corpore recepta.

47. Impugnatur si modus dicendi Salas. ¶ Quintus etiā dicendi modus non est recipiendus; qui impaßibilitatem corporis gloriosi ad imperium voluntatis ipsius beati, tanquam ad veram, & propriam causam reducit: quam opinionem non recipit *Sal. in d. sect. 17. pag. 61 a. col. 1. in serū da opinione*, nullo tamen contra eam adducto fundamento. Ego tamen hanc opinionem ideo non recipio, quia ex ea sequitur, corpus gloriosum non esse impaßibile ab intrinseco, id est, per aliquid in ipso existens, sed solùm ab extrinseco. Impugnatio huius opinionis. Etenim dominium illud datum voluntati animæ beatæ, vt nihil nisi ex illius imperio pati poßit, sicut nihil potest agere, nisi imperante voluntate, non est in ipso corpore, sed in anima. Vnde corpus ipsum non ideò dicetur impaßibile, quia nihil pati potest ab aliquo contrario, sed quia nullum contrarium potest ei approximari, vt in illud agat, nisi voluntate imperante. Hoc autem arguit corpus gloriosum ex se aptum esse pati à cōtrario, si contrarium sua actione illud pertingat. Solùm igitur erit impaßibile ab extrinseco, quæ fuit sequela: cuius tamen oppositum ex *Augustino, & alijs latè ostendimus supra art. 2. §. 2.* Quòd fundamentum est efficacißimum apud eos, qui volunt impaßibilitatem conuenire corpori glorioso per aliquid positiuum intrinsecum illi, quam opinionem in hoc articulo supponimus.

Nec admittendum est hanc opinionē esse de mente D. Thomæ, quicquid Suarius oppositum scribat in dicta dispu. 48. sect. 2. in §. 5. opinione. 48. Opinio ista non potest tribui Diu. Thom. Etenim in locis §. 2. adductis satis docet, corpus gloriosum fieri incorruptibile per aliquam dispositionem, & formam accidentariam in eo inhærentem: dominium autem, quod voluntas beati habet in corpus non est forma inhærens in eo, sed in anima; Imo idē D. Tho. in 4. dist 44. art. 1. quæstiun. 1. ad finem corporis scribit, Animam corpori dominantem illi dominari per dispositionem, qua corpus ab anima perficitur.

¶ Sextus, & vltimus, dicendi modus relatus supra §. primo in quarta opinione, in tertio modo dicendi licet in se satis sit ingeniosus, & subtilis, & Suario censeatur probabilis, non videtur tamen recipiendus, si ea, quæ de actione cōseruatiua docent Philosophi bene expēdātur. 49. Non recipitur sextus dicendi modus. Pro cuius explicatione supponendum est, in hac difficultate non esse sermonem de actione per accidens conseruatiua naturalium qualitatum corporis gloriosi, quasi hæc actio ideò dicatur cōseruatiua naturaliū qualitatum, quia eas protegit à contrarijs, aut illis resistendo, Non est sermo de conseruatione per accidens. aut

aut ea remouendo: etenim talis actiua cõseruatio non tollit à re conseruata intrinsecam passibilitatem, imò eam supponit. vnde propriè non est conseruatio, vt idē Suarius fatetur in Metaphysic. disp. 21. sect. 3. num. 2. Sermo igitur est de actione per se conseruatiua, quæ per se posita est in influxu positiuo directè terminato ad esse, quod qualitates illæ naturales in sua reproductione consecutę sunt.

Suarius.

50. Nec est secunda conseruatione mediate. Suarius. Conimbr.

Præmittendum est secundo causas esse actiuas dupliciter dici conseruare sua effecta, vt idem Suarius loco citato aduertit, & aduerterunt Conimb. 2. Physi. c. 7. q. 10. ar. 2. cõcl. 2. pag. 291. Vno modo immediatè, & pximè per ppriā actionē, quo modo luminosum cõseruat lumen, quod produxit; altero modo mediate, & remote, quia scilicet ea in esse iam habito sustentat per virtutem, & dispositionem à se impressam, & in ipsis effectis relictam; quomodo ignis dicitur conseruari à suo generante, quia scilicet illi calorem, siccitatem, cæterasque qualitates, quibus cõsistit, sua actione cõtulit. In hac igitur quæstione: non inquiritur de conseruatione mediata, & remota; quia in hoc sensu hęc opinio cum nostra coinc ideret: admittimus enim animam beatam suo corpori communicare supernaturalem qualitatē, qua, & ipsum corpus, & naturales eius qualitates in suo esse naturali, quod per actionem in resurrectione acceperunt, immobiliter conseruat. Quare in hac quæstione solùm inquiritur de actione immediate conseruatiua primarum qualitatū, ita vt à nullo cõtrario vinci queant.

51. Non placet iste dicendi modus fundamē tum. Fonsec.

Opinio igitur in hoc sensu explicata, nec mihi placet, nec placuit plerisque Theologis, nec placere potest ijs, qui volunt actionem conseruatiuam non posse non esse eādem cum actione productiua; quam opinionem aliquibus placuisse testatur Fonsec. in 7. Metaphysicor. caput. 7. quæstio. tertia. sectio. 7. Etenim actio conseruatiua, qua anima beata conseruaret qualitates naturales corporis gloriosi nõ potest non esse distincta ab actione, qua in resurrectione in eodem corpore productæ sunt. Etenim illarum reproductio immediatè facta est à Deo, cui soli conbenit reparatio hominis mortui: actio verò conseruatiua apud Authores huius opinionis imediatè fit ab anima beata. ¶ Sed hoc fundamentum non est sufficiens ad huius opinionis expugnationem, quoniā licet actio productiua, & conseruatiua sit vna actio sola ratione distincta quando vtraq; est ab vno, & eodem agente: tamē quando ab vno res producitur, ab alio verò conseruatur, actio cõseruationis est distincta ab actione productiua, vt verior habet opinio, de qua Fons. in d. sect. 7. pag. 311. col. 2. §. Media igitur, & latè Suar. in d. disp. 21. sect. 2. in 1. dicto, n. 3. & in dicto 2. nu. 9. Quæ opinio nō potest non probari, si semel supponamus, immediatam rerum conseruationem non fieri à solo Deo, sed etiam à b agente creato.

Non recipitur opinio.

Fonsec. Suar.

Eadem etiam opinio placere nõn potest ijs, qui volunt solum Deum effectiuè conseruare eas formas, quæ educuntur de potentia materiæ; quā sententiam pluribus placuisse testantur Fonsec. vbi suprà sect. 8. pag. 312. in princ. quam esse probabilem assirmat ibidem sect. 9. in princ. Quare cum qualitates naturales corporis gloriosi ex sua natura educantur de potentia materiæ, non possunt immediatè conseruari ab anima beata, sed à solo Deo. Et quan uis hoc fundamentū, non satis sit efficax, quia oppositū cō munius est, & pbabilius teste eodē Fonsec. in dicta sect. 9. quem etiā sequuntur Conimbricens. 2. Physic. capit. 7. q. 10. artic. 2. conclus. 2. pag. 291. & satis est de mente D. Thomæ 1. p. quæst. 104. artic. 1. tamen non paruam habet efficaciam contra Suarium huius opinionis authorem. Etenim in Metaphysic. disput. 21. sectio. 3. in resolutione quæstionis, non solùm probat, nullam substantiam creatam in suo esse substantiali pendere in conseruari à causa creata; sed etiam num. 10. probat, præter lumen, species intentionales, actus vitales, & motum, cætera accidentia à solo Deo conseruari: qua sententia supposita, nec corpus gloriosum, quoad suum esse substantiale, nec qualitates naturales illius possunt in conseruari immediatè pendere ab anima beata, sed à solo Deo.

52. Aliud fundamentum.

Non placet

Fonsec. Conimb. D. Thom.

Efficax est ad hominē.

Tertio loco potest hęc opinio ex eo impugnari, quoniam formæ, siue substantiales, siue accidentales, quæ educuntur de potentia materiæ, non possunt immediatè cõseruari à substantijs creatis immaterialibus: Sed qualitates naturales corporis gloriosi ex sua natura educuntur

53. 1. Impug.

è potentia materiæ: ergo non possunt im mediatè conseruari ab anima beata. Consequentia est nota, quia anima est substantia quædam immaterialis: Minor verò in Philosophia est indubitata: porrò maior expressè ponitur à Suario *in Metaphi. in dicta disputa. 21. sectio. 3. numero quinto.* Vbi hanc conclusionem statuit, tanquam indubitatam: *Substantiæ corruptibiles non pendent in conseruari à substantijs creatis immaterialibus*: quod verò idem dicturus sit de formis accidentarijs corruptibilibus, euidenter colliges ex fundamento, quo vtitur. Etenim conclusionem à se statutam ex eo confirmat, quod substantiæ immateriales non possunt sua actione educere formas de potentia materiæ, quæ est recepta à Theologis sententia, vt testantur *Conimbricens. 1. Physic. cap. 9. quæst. 12. art. 3. pag. 204. §. Iam vero communis ad finem.* Ergo nec poterũt efficere illarum conseruationem: quam consequentiam ex eo probat, quia eadem est ratio de conseruatione formæ, atque de productione eius. Cuius probationis efficaciam facilè intelliges, si expendas actiuam conseruationem nihil aliud esse quam continuationem actionis, qua con seruans dat esse rei conseruatæ, vt docet *Diuus Thomas prima parte, quæstione 104. artic. 1. ad quartum.* Vnde cõseruare rem nihil aliud est, quam cõtinuare actionem, qua rei tribuitur esse, vt docent Conimbricens. 2. Phy. c. 7. q. 10. ar. 1. in principio. Cum verò formæ, quæ educuntur de potentia materiæ accipiant esse per actionem eductiuam illarum de tali potentia; si actio illarum productiua est eductiua illarum de potentia materiæ, vtique actio conseruatiua (qua actio productiua continuatur) non aliter conseruabit formas illas, quam eas de potentia materiæ educendo: ob quam rationem Philosophi docent, conseruationem harum formarum formaliter esse eductionem illarum de potentia subiecti, vt habes apud *Fonsec. in dicta quæstio. tertia sectio. 10. pagin. 358. F.* Valet igitur hæc consequentia, *Substantia immaterialis non potest sua actione efficere eductionem formarum de potentia materiæ: ergo nec poterit efficere earum conseruationem.* Quare anima beata: cum sit substantia immaterialis, non poterit conseruare qualitates naturales corporis gloriosi: hæ enim non conseruantur nisi per actionem, quæ eductionem de potentia materiæ continuet.

Suar.

Conimbr.

54.

D. Thom.

Fonsec.

55. Si verò respondeas, Philosophiam illam communem esse intelligendam de substantijs immaterialibus secundum suam naturalem virtutem, non verò si diuinitus eleuentur, sicut eleuatur anima beata, dum Deus illi virtutem conseruatiuam concedit: si, inquam, ita respondeas, iam inquiram, per quid nam anima beata ad talem potestatem eleuetur? Vel enim eleuatur per aliquam virtutem superadditam; vel per solùm specialem Dei concursum. Si cum Suario dicas eam non eleuari per superadditam aliquam virtutem, sed per specialem concursum Dei: inde inferam, animam beatam ad talem actionem conseruatiuam concurrere, non vt causam principalem, sed vt Dei instrumentum: quod licet admittat Suarius, non esse tamen admittendum efficaciter ostenditur. Quoniam ex doctrina Augustini probata a Diuo Thoma, dotes corporis emanant ab anima beata, & ab ea effectiuè effluunt: vnde in beatitudine animæ virtualiter continentur. Quidquid enim ab aliquo naturaliter emanat; & effectiuè causatur, virtualiter continetur in eo, vt est recepta Philosophia. Dotes igitur corporis gloriosi non emanant ab anima beata, vt ab instrumento, sed vt à causa principali: aliter enim virtualiter nõ continerentur in ipsa animæ beatitudine. Etenim iuxta receptam Philosophiam, effectus, nec formaliter, nec virtualiter, siue eminenter continetur in causa instrumentali, sed in sola principali, vt cum Alexandro, Commentatore, Diuo Thoma, cæterisque Philosophis ostendimus *in secundo tomo libr. 10. quæstio. secunda artic. 9. §. quinta num. 56. & 57.* quam Philosophiam in terminis probarunt Fonseca, & Conimbricenses, ibidem citati: non est igitur admittendũ, animam beatam ad potestatem illam actiuè conseruatiuam naturalium qualitatum eleuari, vt instrumentum Dei, & per consequens, nec eleuari per solum Dei concursum: cum verò ex sententia Suarij non eleuetur per aliquam virtutẽ superadditã (in quo à nobis recipitur) nõ est admittendũ, in anima beata dari potestatem

Expenditur solutio huius argu.

Non placet hæc opinio

Dotes corporis non emanare ab anima beata vt ab instrumento Dei.

testatem actiuam, vt sua actione conseruet naturales qualitates corporis gloriosi.

56. Impugnatio. Quarto loco ex eo impugnabitur hæc opinio, quia probabilissimū est, nihil posse rem aliquam actiuè conseruare in esse quod ab alio accepit, si rem illam producere non potest: iam verò anima beata sicut non potuit seipsam actiuè reunire corpori etiam debite dispositio, nec actiuè suum corpus resuscitare, vt omnes fatentur, ita non potuit in suo corpore actiuè reproducere naturales illius qualitates. Ergo non potest actione conseruatiua illas conseruare.

57. Postrema impugnat. Postrema impugnatio non sine probabilitate sumi potest ex eo quod talis animæ potestas, quam fingit hæc opinio non potest non esse supernaturalis secundum substantiam: quomodo igitur concurret actione conseruatiua, quæ secundum substantiam est naturalis? Etenim sicut potentia entitatiuè supernaturalis nō potest producere effectum, nisi entitatiuè super naturalem: ita nec potest agere, nisi per actionem supernaturalem entitatiuè. Iam verò hæc actio conseruatioa naturalium qualitatum corporis gloriosi cū realiter sit idem cum ipsis qualitatibus (quia omnis actio identificatur cùm suo termino, Obiectio. vt vera habet Philosophia) non potest non esse entitatiuè naturalis. ¶ Neq; huic Philosophiæ obijci potest, quod Deus nō concurrit ad resurrectionem, vt agens naturale, sed vt supernaturale, & tamen actio reproductiua hominis mortui cū terminetur ad ens naturale, est entitatiue na- Solutio. turalis: non obstat, inquam; quoniā Deus quamuis ad reproductionē hominis simpliciter non concurrat, vt purus Author naturæ; nō concurrit tamē vt Author simpliciter supernaturalis, sed solùm vt supernaturalis quoadmodum, quod supponimus, alibi diligentius expendendum.

58. Resolutio. Expugnatis omnib' opinionibus, nostræ resolutioni contrarijs, à sufficienti partium enumeratione satis confirmata maneat nostra opinio, quæ asserit, corpora gloriosa formaliter fieri impassibilia per qualitatem positiuam ipsi corpori superadditam, qua intrinsecè redditur impassibile. Quare solum superest, hanc opinionem ab aduersariorum argumentis liberare.

Tom. 3.

§. 4.

Adducuntur, & soluuntur argumenta in contrarium.

Svperest explicare argumenta, quę in contrarium adducuntur. Primo loco obijcit *Scotus in 4. distinct. 49. q. 13. litera C. §. Contra hoc*: quoniam talis qualitas non est cœlestis: ergo erit, vel elemētaris, vel propria alicuius mixti; & subinde non impediet omnem contrariā actionem, sicut qualitates, aut elementorum, aut mixtorum omnem contrariam actionem impedire non valent. 59. 1. Argum.

60. Solutio. Hoc tamen argumentum futile est: quia qualitas illa debet esse supernaturalis, vt docent *Capreol. in 4. distinct. 44. quæstio. 2. art. 3. ad argumenta Scoti fol. 168. colu. 4. Soncin. ibid. quæst. 2. ad argumenta Scoti contra tertiam, Ferrariensis in 4. contra gentes capit. 86. fol. 492. columna. 4. §. Pro horum solutione, & satis est de mente D. Thomæ in quarto distinct. 43. quæst. 1. ar. 1. quæstiuncula 3. expressit Henric. quodlib. 9. quæstio. 16. consentit Suar. in dicta disput. 48. sectio. 2. in 6. opinione*, dum ait qualitatem istam esse ordinis superioris, & ideo nulli corpori esse connaturalem; probat Salas *in d. sectione 17. numero 143.* Quæ sententia ex eo euidenter confirmatur, quia ista qualitas fluit ab anima beata, vt donata est beatitudine essentiali. Capreol. Soncin. Ferrar. D. Thom. Henric. Suar. Salas.

61. 2. Arg. Secundo obijcit Scotus, quoniam omnes formæ eiusdem susceptiui sunt eiusdē rationis, ex *Aristotele 5. Physi. text. 33. & 10. Metaph. text. 22.* Sed qualitas ista recipitur in eodem proximo susceptiuo, in quo cæteræ recipiuntur: ergo erit eiusdē rationis cum illis: quare cum cæteræ non prohibeant omnem contrariam passionem, nec ista omnem prohibere poterit. Aristot.

62. Solutio. Sed nec hoc argomentum vim habet, quoniam maior solum est vera in formis ordinis naturalis; falsa autem in formis, quarum aliæ sunt ordinis naturalis, aliæ supernaturalis, quamuis in eodem subiecto recipiantur, vt docet *Capreol. vbi supra.* Etenim, quæ sunt ordinis naturalis, sunt in naturali potentia subiecti; quæ verò supernaturales sunt, solùm sunt in potentia obedientiali.

63. 3. Argum. Tertio obijcit idem Scotus, quoniā illa qualitas, aut repugnat alijs qualitatibus,

QQ 2 aut

aut nō repugnat. Si repugnat, erit eiusdē rationis cum illis, & per cōsequens sicut illæ non impediunt omnem contrariā actionem, ita nec ista omnem impediet. Si verò non repugnat, nullam contrariā actionem poterit impedire, & per cōsequēs nec poterit reddere impassibile ipsum corpus gloriosum. ¶ Ad hoc argumentū pri-

1. Solutio. ma solutio sumi potest ex Capreolo loco citato, vbi admittit qualitatem istā nō repugnare alijs qualitatibus, cum in eodem corpore secū admittat naturales, & elemētares qualitates. Ad impugnationem respondet fieri posse, vt forma alteri nō re-

64. Non recipitur. pugnans actionē illius impediat. Sed solutio nō videtur satis philosophica; quia ad impediendā actionem à subiecto, aliqua

2. Solutio. repugnātia requiritur. ¶ Est igitur secunda solutio, vt ista qualitas alijs qualitatib' nō repugnet, formali, & cōtraria repugnātia, qualis datur inter qualitates cōtrarias:

An detur repugnantia effectiua? benè tñ repugnātia effectiua, quaten' sua effectiua qualitate, quā exercet circa dispositiones, & temperamentū cōplexionis corporis gloriosi impedit ne alia agentia circa easdē dispositiones aliquā actionem exerceant; quę effectiua resistentia datur inter Angelū, qui vel aliquod corpus mouet ad vnū locum, vel illud in aliquo loco sistit, & Angelū inferiorē, qui tale corpus in aliū locum nititur mouere, aut dimouere ab illo in quo à superiori sistitur. Etenī influxus superioris Angeli licet nullā habeat formalem repugnantiā ad influxum alterius minoris efficaciæ, habet tamē repugnantiā effectiuā, ideò quia maioris est efficacię ad mouendū ad locum A. quā sit efficacia alterius ad mouendū in locum B. Eodē modo ignis sua præsentia effectiuè cōseruans calorem à se productū, eadē actione effectiua resistit aquę, q̄ nititur talē calorē à subiecto effectiuè expellere. Supposita hac opinione, ad argumentū dicendū est, qualitatem istā repugnare cæteris qualitatib' repugnantia nō quidē formali, sed effectiua: hæc autem non infert qualitatem istā esse eiusdē rationis cū cæteris qualitatibus; hanc enim identitatem solū infert repugnantia formalis.

65. Suarius. Non placet Solutio. ¶ Hæc solutio placuit Suar. *in 3. disp. 48. sect. 2. pag. 920. col. 2. B.* Sed ideò mihi nō placet, quia supponit qualitatem istam nō cōseruare formaliter illas naturales qualitates, sed solū effectiuè, quod placere non potest, sicut nec placuit opinio, quod anima beata habet potestatem effectiuè cōseruatiuā istarū qualitatum, quā supra nō admisimus. Et quāuis in bono sensu opinio illa admittenda sit, nō tamen admittendū est, qualitatem istā ab anima beata productā actiuè influere in illas qualitates, quoniā agens suum effectū producit mediante causa formali, ita vt quod agens actiuè causat, formaliter causet forma mediante qua agit, vt patet in igne, qui facit calidū mediāte calore à se producto: calor enim non actiuè influit in calidum, sed formaliter: quare cum anima beata actiuē conseruet qualitates naturales sui corporis mediante ista qualitate, vt nostra habet opinio á Suario probata, qualitas ista non actiuè influet in illas, sed formaliter.

Vera igitur solutio sit, qualitatem istā 66. 3. Est vera solutio.
ad alias qualitates non habere formalem repugnantiā, quæ est per oppositionem contrariā formæ ad formam, qualis datur inter calorem, & frigus: habere tamen repugnantiam materialem, quæ in eo est posita, vt per eam corpus gloriosum formaliter reddatur incapax ad recipiendā formam, actionemque corruptiuam, quæ materialis repugnantia reperitur in materia corporis cœlestis, si est eiusdem speciei cum materia inferiorum. Etenim qualitates cœlestes repugnāt formis inferiorum, & eorum qualitatibus, non quidem repugnantia formali, quia illis non contrariantur, sed repugnantia materiali, quatenus ex eo quod contrarium non habent: reddunt materiam illā incapacem, & impotentem, ad recipiendas inferiorū formas. Simili modo opacitas corporis opaci repugnat, tùm lumini, tùm speciebus visibilibus, non repugnantia formalis contrarietatis; quia nec lumen, nec species visibiles habent contrarium, sed repugnantia materiali, quatenus materiam illam reddit incapacem ad tales formas: denique durities per se resistit diuisioni partium; non resistentia formali, quia non contrariatur diuisioni, sed materiali tantum, quatenus reddit materiam naturaliter impotētem diuidi. Eodē igitur modo dicendum est de ista qualitate, quam admittimus. Ad argumentum igitur dicimus: hanc qualitatem repugnare cæteris qualitatibus corruptiuis, non formaliter, quia illis non contrariatur,

sed

sed materialiter, quia corpus gloriosum formaliter reddit inhabile ad recipiendas qualitates corruptiuas, earumq; actiones: in quo sensu instantijs Scoti nullus datur locus. Haec solutio placuit *Ferrariensi vbi suprà fol. 192. col. 4. §. ad secundum eiusdem quam etiam probat Salas in dict. sect. 17. pag. 613. col. 1. post principium.*

67. 4. Argum. Quarto loco obijcit Aureol. apud Capreol. vbi suprà fol. 167, col. 4. in medio, quoniã si ista qualitas tollit omnẽ passibilitatẽ corruptiuã, aut eam tollit auferẽdo actionẽ agenti: aut passionẽ materiæ. Nõ primo modo, quia à virtute actiua agẽtis actio separari nõ potest, si adest passum: nec 2. modo, quia ex Cõment. 2. de cœlo, cõmento 121. pati est propria passio, proprietasq; materiæ. ¶ Sed argumentũ est satis debile: quoniã qualitas ista à corpore glorioso tollit omnẽ passibilitatẽ, nõ quidem tollendo ab agente actiuã virtutem, & à materia potentiã passiuã; sed impediendo ne agens agat in tale corpus, & ne materia recipiat talẽ actionem; idq; quia corpus illud reddit incapax ad recipiendã actionem corruptiuã. Etenim nec agẽs potest agere, nisi in passũ susceptiuũ suæ actionis; nec materia pati potest àquocũq; agente, sed à determinato. Vnde nec agere in quodcũq; subiectũ est ꝓpria passio agentis: nec pati, & recipere actionẽ agentis cuiuscunq; est propria passio materię. *Vide Capreol. vbi suprà, fol. 169. col. 4. ad 2.*

Solutio.

Capreol.

68. 5. Argum. Quinto obijcit idem Aureol. quoniam corpus gloriosum est cõpositum ex elementis, ergo nõ potest ab eo auferri posse pati, & corrumpi: hoc enim per se secundo modo conuenit corpori ex elementis cõposito. Sed nec hoc argumentum vllã vim habet, quoniã licet à corpore ex elementis cõposito non possit auferri intrinseca, & naturalis passibilitas, & quod ex sua natura habeat potentiam ad pati: hæc tamen potentia potest intrinsecè ligari ne possit in actum exire, vt docet *D. Thom. in 4. dist. 44. q. 2. art. 2. quæstiun. 1. ad 2. & probant Capreol. vbi supra in d. col. 4. ad 3. & Ferrar. loco citato, fol. 943. col. 1. in princ.*

D. Thom. Capreol. Ferrar.

69. 6. Argum. Sexta obiectio est Durandi in 4. dist. 44. q. 4 ar. 2. quoniam sicut passibilitas, & corruptibilitas conuertuntur; ita impassibilitas, & incorruptibilitas, sed incorruptibilitas beatorũ non est in illis per aliquam inhærentem qualitatem: ergo nec impassibilitas. Maiorem supponit, minorem verò ex eo probat, quoniã incorruptibilitas post resurrectionem cõmunis est beatis, & dãnatis; quia dãnati etiam sunt incorruptibiles: sed incorruptibilitas non conuenit dãnatis per aliquam qualitatẽ, vt omnes admittunt: ergo nec per qualitatem cõueniet beatis. Probatur cõsequentia, quoniã effectus cõmunis requirit causam cõmunem. ¶ Ad hoc argumentum respondent *Palud. in 4. dist. 44. q. 2. n. 32. & Capreol. ibidem q. 2. ar. 3. ad 2. Durandi, fol. 170. col. 1. & Ferrar. vbi suprà fol. 493. col. 1. §. Ad secundum.* Facilè soluitur si negetur maior, quæ verè neganda est ex his, quæ diximus art. 1. §. 2. vbi distinximus duplicem incorruptibilitatem; vnã substantialẽ, quæ solã mortem excludit: alterã substantialẽ, & accidentalẽ, quæ & mortem, & quãcunq; dispositionem ad eã excludit. Prior est incorruptibilitas substãtialis solũ excludens substãtialem corruptionẽ: posterior simpliciter est incorruptibilitas; quia non solũ excludit corruptibilitatẽ substantialem, quę fit per mortem, sed etiã accidentalem, quæ fit per actiones corruptiuas ad interitũ aliquo modo disponentes. Prior datur in damnatis, vnde potest simul esse cũ doloribus, passionibusq; corruptiuis, vt ex Patribus loco citat. ostendimus: vnde licet resurgant incorrupti, non tamẽ immutati à passionibus viæ. Posterior solùm datur in beatis, qui, & resurgent incorrupti, & simul immutati atque liberi ab omni corruptione viæ; quare non valet consequentia ab incorruptibilitate damnatorum ad incorruptibilitatem beatorum; nec potest dari vna communis causa vtriusque.

70. Solutio. Palud. Capreol. Ferrar.

Duplex incorruptibilitas.

7. Obiectio est Durãdi, quoniã impassibilitas est effectus priuatiuus; ergo non requirit causam positiuam, qualis est illa qualitas. ¶ Ad hoc argumentum quidã admittunt, impassibilitatem esse effectũ priuatiuum: addunt tamen priuatiuum effectum directè non posse habere causam positiuam; tamen habere posse positiuam causam ad quam sequatur priuatio: impassibilitas igitur sequitur ad hanc qualitatem. Ita *Palud. in dicta q. 2. n. 27. Capreol. vbi suprà fol. 170. col. 1. ad 4. & satis est de mente D. Tho. in 4. dist. 44. q. 2. ar. 1. quæstiun. 2.* dum ait, impassibilitatẽ considerari posse, secundũ se, & secundũ suam 71. 7. Argum. Solutio.

suā causam: quare cum admittat eam secundum se importare priuationē, satis admittit effectum priuatiuum posse habere causam positiuā, ad quā sequatur, nō primo, & immediate quasi sit primus termin⁹ actionis; sed mediatè, & ex consequenti.

72. 2. Solutio melior ¶ Melius tamen respondebis ex ijs, quæ Logici docent de potentia, & impotentia, quæ ab Aristotele in prædicamentis ponitur secunda species qualitatis. Dices igitur impassibilitatem in hac quæstione non accipi pro priuatione passibilitatis: sed pro forma, qua corpus beati redditur incapax ad recipiendam in se actionem corruptiuam: hæc enim incapacitas, tanquam quædam impotentia supernaturalis, vt pati nequeat, est forma, & qualitas positiua, sicut etiā impotentia apud Aristotelē *in dicto cap. de qualitate*, dicit qualitatem, qua subiectum redditur impotens pati à contrarijs. Nam sicut ex Aristot. 9. Metaph. cap. 1. Subiectum potest cedere contrarijs per aliquam potentiam, quę sit vera qualitas: ita per aliquam impotentiam, quæ sit qualitas potest resistere omni contrariæ actioni, reddendo subiectum positiuè incapax cuiuscumque actionis, passionisuè corruptiuæ. Arist.

73. 8. Argum. Octauo loco quidam objiciunt, quia vix potest intelligi, quomodo vna, & eadem qualitas possit resistere qualitatibus contrarijs, calori (inquam) & frigori.

Solutio 1. ¶ Ad hoc argumentum nonnulli respondent, nihil cogere vt ad impassibilitatem vnam tantum qualitatem admittamus, sed posse admitti plures, si ad resistendū omnibus cōtrarijs nō sufficit vna qualitas Ita *Suar. in d. disp. 48. sect. 3. pag. 920. col. 2. A. & Salas in d. sect. 17. pag. 613. col. 1. post principiū*, vbi admittit in corpore beato aggregationem qualitatum, ita vt vna resistat frigori, alia calori, &c. Vterque Suar. Salas.

2. Solutio. tamen probabile putat, vnam tantū qualitatem sufficere, quæ omni contrario resistat. Verum Suar. ita vnam admittit, vt illa non in eodem gradu, & perfectione sit in omnib. membris corporis beati; sed ita vt in vno gradu admittat tale tēperamētū, & nō aliud: in alio verè gradu admittat aliud: & eodē modo dicet istā qualitatē nō eodē gradu resistere frigori, & calori, sed alio, & alio. Sed nō est, quod laboremus, quomodo vna qualitas possit ōni actioni resistere, sed hoc diuinæ sapientiæ relinquamus: satis nobis sit, nullā dari repugnantiā, si vna & eadē supernaturalis qualitas corpus gloriosum reddat incapax cuiuscunq; actionis contrariæ, cum illud tale nō reddat incapacitate formali per formalē cōtrarietatē, sed incapacitate materiali, quæ impedit nō formaliter resistendo, sed reddendo subiectū passiuè impotens.

Nono alij objiciunt, quoniā ista qualitas supernaturalis simul est cum contrarijs qualitatibus, ex quibus constat naturalis corporis gloriosi cōplexio, & temperamentum: cur igitur impediet, vt aliæ contrariæ qualitates ab extrinseco imprimātur? ¶ Neganda est tamen cōsequentia, propter disparem rationē, quæ in qualitatibus intrinsecè cōponentibus cōplexionem, & in cæteris ab extrinseco venientibus reperitur. Etenim, quæ insunt ab intrinseco, cū sint redactæ ad temperamentum, vel pōderis, vel iustitiæ, vt diximus in lib. præcedente, vel nullā poterunt actionem habere, vel saltem nullā corruptiuā: qualitates verò contrariæ ab extrinseco venientes nō possunt nō facere corruptiuā alterationē: & inde est, vt qualitas ista impassibilitatis secū admittat qualitates intrinsecas, repugnet tñ extrinsecis. 74. 9. Argum. Solutio.

Postremo objicitur, quoniā impassibilitas corporis gloriosi non solū ab eo excludit actionē corruptiuā per alterationē, sed etiā per diuisionem: imò etiam excludit violentiam localem, quia impedit ne corpus beatum de loco ad locū violentus transferatur, sed nec habat non posse diuinitus diuidi, nec posse violenter de loco ad locum transferri per aliquā qualitatē positiuam: ergo nec per eā habet, nō posse pati ab actione corruptiua. ¶ Hoc argumentum duplicem tangit difficultatē: vnam, an corpus gloriosum per qualitatē impassibilitatis habeat non posse diuidi: alterā, an per eandem habeat nō posse de loco ad locum cōtra voluntatē transferri. 75. Postremū argum. Solutio.

Quod attinet ad primam, illi nō datur locus, si quis cum nonnullis dicat, corpus beatū ex impassibilitate non habere non posse diuidi, sed ex subtilitate, quæ fuit opinio *D. Bonau. & aliorū quos citabimus q. 6. quā non omnino reijcit Suar. in d. disp. 48. sect. 3. ad fin.* Verū quia opposita opinio verior videtur, quæ hāc impotentiā diuisionis tribuit impassibilitati, ad argumentū negāda est minor. Etenim quātitas corporis 76. 2. Solutio. 1. Solutio.

poris cęlestis ex eo hbet non posse diui-
di, quia per suas qualitates contrarietatis
expertes sit incapax, omnis actionis cor-
ruptiuæ, etiam eius, quæ fit per diuisio-
nem. Idem igitur dicendum est de cor-
pore beato, vt ideò sit expers diuisionis,
quia est impassibile. Quam opinionem vt
veriorem probat *Salas in d. sect. 17. pagina*
Salas. *613. col. 2. post principium, & in eam magis*
Suarez. *videtur inclinare Suar. vbi sup. & videtur*
Palud. *esse de mente Paludani in d. q. 2. n. 38. &*
Capreol. *Capreol. loco citato ad 1. Aureoli, fol. 169.*
77. *col. 4.* ¶ Quod attinet ad secundam diffi-
Ad 2. difficultatem. cultatem, illi respondent *Paludan. & Ca-*
preol. in locis immediatè citatis, & Ferrar.
Palud. *in 4. contra gentes c. 86. fol: 492. col. 2. §. Ad*
Capreol. *primum Aureoli.* Ex quibus prima solu-
Ferrarien. tio erit, impotentiam illam localem cor-
1. solutio. pori beato non conuenire ex impassibi-
litate. Et ratio est, quia hæc violentia per
se non causat corruptionem, cum tamen
impassibilitas per se detur vt subiectum
à corruptione præseruet. Si inquiras, â
2. solutio. quonam ille effectus proueniat? Respon-
det Ferrariensis prouenire ex extrinse-
ca Dei protectione. Secunda solutio ad-
mittit impassibilitatis qualitatem ab hac
locali violentia etiam præseruare: etenim
Ferrar. vt ait Ferrar: sicut vt aliquid sit suscepti-
uum alicuius formæ actione agentis, re-
quiritur, vt sit dispositum & capax talis
formæ: ita etiam vt aliquid sit mutabile
de loco ad locum, requiritur vt sit capax
talis motus. Quare sicut per aliquam qua
litatem potest corpus reddi inhabile ad
suscipiendam aliquam formam ab agen-
te; ita etiam per aliquam qualitatem po-
test reddi incapax moueri ab aliquo mo-
uente. Ad argumentum igitur admissa
maiore neganda est minor, quatenus ha-
bet, corpus gloriosum non habere impas
sibilitatem per aliquam qualitatē ne vio-
Ad obiectionem. lenter localiter moueatur. Cum verò ob-
ijcitur inde sequi corpus gloriosum fieri
fortius in resistendo, quàm quælibet po-
tentia creata in agendo: admittendum est
consequens, si sermo sit de resistentia nō
formali, sed materiali; hoc enim nullum
est inconueniens, quia potest forma su-
pernaturalis positiuè indisponere mate-
riam. & eam reddere inhabilem ad susce-
ptionem actionis motiuæ à quacunque
virtute creata. Vtraque solutio est pro-
babilis.

ARTICVLVS IIII.

An impassibilitas corporis gloriosi in omni- An sit æqualis?
bus sit æqualis?

IN hac quęstione variæ sunt sententię.
1. Prima simpliciter asserit impassibili- 1. opinio.
tatem in omnibus beatis esse æqualē. Angles.
Ita *Iosephus Angles in florib. de Beatitud.* Salas.
art. 5. difficult. 1. Quam sententiam vt ve-
riorem satis probat Salas 2. tom. ad 1. 2. q. 5.
ar. 5. tract. 2. disp. 14. sect. 17. ad finem. Ad
eandem fortè accedent, qui volunt impas
sibilitatem conuenire ab extrinseco, sci-
licet ex diuina assistentia, & protectione.
Eandem satis videtur probare *Glossa ad* Gloss. ord.
illa verba 1. Corint. 15. Surget in incorrup-
tione. Vbi affirmat, hoc quod est pati non
posse, in omnibus esse æquale. Hanc asser Fundamentum Angl.
tionem non omnes eodem argumento.
probant. Nam Angles ex eo illam pro-
bat, quia impassibilitas significat nega-
tionem, siue priuationem: negatio autem
siue priuatio non suscipit magis & mi- Fundamēt. aliorum.
nus. Qui vero impassibilitatem pōnunt
in diuina protectione, inde hanc opinio-
nem confirmant, quia diuina assistentia
est æqualis in omnibus, cum Deus ab om
nibus omnia in vniuersum lædantia re-
moueat. Salas verò fundamentum ex eo
sumit, quia effectus impassibilitatis æqua Fundamentum Salæ.
lis est in omnibus beatis: qualitas enim
quam admittimus, omnes beatos æquali-
ter reddit incapaces, & inhabiles ad reci-
piendum in se actionem cuiuscunque cō
trarij agentis; quod videtur esse funda-
mentum Glossæ ordinariæ.

Secunda opinio huic opponitur, & 2.
simpliciter docet impassibilitatem non 2. opinio.
esse æqualem in omnibus. Et ratio est,
quia dotes corporis gloriosi dantur ad
mensuram meritorum: merita autem nō
sunt in omnibus æqualia. Ita refertur de
Horontio l. 11. cap. 40. Horont.

Tertia opinio est veluti media. quæ 3.
docet impassibilitatem vel sumi posse se- 3. opinio.
cundum se, vel secundum suam causam.
Primo modo cum sit quædam priuatio,
in omnibus erit æqualis. Secundo autem
modo non in omnibus æqualis est, quia
causa impassibilitatis in his est maior, in
illis vero minor. Ita *D. Thom. in 4. distin.* D. Thom.
44. q. 2. ar. 1. quæstiunc. 2. & Abul. in c. 17. Abulen.
Matthæi q. 113. Suar. 2. tom. ad 3. p. disput. Suar.
48 sect. 3. in fine. Valent. tom. 4. disp. 11. q. Valentia.
5. punct. 1. ad finem. Pezantius in additioni- Pezant.

Fundamentum. *bus ad 3.p.q.82.ar.a.* Fundamentum est, quoniam impassibilitas secundum se est priuatio,& subinde semper æqualis;non tamen talis erit secundum suam causam, quia causa illius suscipit magis & minus, tùm ratione meritorum,tùm ratione gloriæ, tùm ratione dominij animæ in corpus, ex quo habet qualitas, quæ est formalis impassibilitas,quod in his sit intensior, in illis vero minus intensa.

4. 4. opinio Soti. Quartam opinionem mihi facit *Sotus in 4.dist.49.q.4.artic.5.pag.627.col.1.§. Hinc fit dotem impassibilitatis.* Vbi docet impassibilitatem secundum se sumptam non esse priuationem, aut negationem, sed aliquid positiuum,quod non est aliud vt existimat, quam ipsa substãtialis vnio & informatio,qua anima beata perfectissimè vnit suum corpus, ex qua corpus habet esse incapax corrumpi: quę informatio, vt ait, non est maior in Virgine, quàm in minimo beato. Resoluit igitur Sotus impassibilitatis causas esse posse inæquales,impassibilitatem tamen in omnibus esse æqualem. Vnde consentit cũ prima opinione,& cum fundamento Salæ, & Glossæ ordinariæ, apud quos impassibilitas quoad se non dependet à mensura aut gloriæ, aut meritorum, quanuis vtrumque supponat.

5. Auctoris sententia. ¶ Ego hanc difficultatem ita puto esse dissoluendam, vt admittendum non sit, impassibilitatem secundum se & formaliter sumptam esse priuationem, aut negationem, quanuis eam ex consequenti habeat annexã. Impassibilitas enim formaliter est qualitas, quæ corpori glorioso est veluti potentia ad non posse pati, eo modo quo durities ferri est quædam veluti potentia positiua, qua ferrum difficulter patitur diuisionem:quam potentiam *Aristoteles in Prædicamentis cap. de Qualitate*, appellat impotentiam ad pati. (Arist.) Vide quæ diximus in *art.3.præcedente §.4.ad 7.obiectionem.* Deinde statuo vtrãq; partem esse probabilem. admissa qualitate impassibilitatis: probabiliorem tamen videri opinionem, quod non in omnibus sit æqualis,quæ opinio probata est Abu-
6. lensi in d. q.113. Primam partem huius resolutionis cum Sala ideo probo; quia nõ est cur in illa qualitate admitti debeat maior aut minor intensio, cum effectus formalis illius (nempe corpus gloriosum esse inhabile ad pati actione corruptiua) videatur indiuisibilis: merita autem, vt diximus, licet sint mensura gloriæ essentialis, non proinde erunt mensura impassibilitatis,cum illa in se sit indiuisibilis intensiuè;prærequiruntur igitur vt conditio de lege necessaria, non tamen vt mensura. Secundam verò partem ex eo puto probabiliorem, quia qualitas ista emanat ab anima beata vt beata est, & subinde ab ipsa beatitudine, & gloria. Iam verò seruatis principijs Philosophiæ, effectus in se ipso maior est, & intensior, quando causa est magis intensa.

ARTICVLVS V.
& Vltimus.
Vtrùm vsus sensuum tàm externarum, quàm internorum repugnet impassibilitati?

DE hac quæstione plures disputãt, & inter eos Richard.in 4. dist.49. 1. De vsu sensuum.
art. 9.& Abulens. in cap.17.Matthæi q.114.115.& 116. nos tamen de ea non disputabimus, quia eam satis explicauimus suprà lib.4.disp.de sensib.internis, & externis corporis gloriosi. Vide quę ibi dixim⁹,ne eadẽ iterũ repetamus.

QVÆSTIO IIII.
De Claritate corporis gloriosi.

IN hac quæstione sequentes excitabimus articulos. Primus: vtrùm in corpore glorioso sit claritas? secundus; quidnam illa sit? & ad quid detur? Tertius, vtrùm illa futura sit in sola superficie externa, an vero in toto corpore? Quartus; an illa futura sit eiusdem rationis, & speciei cum claritate Solis, astrorum, & elementorum? Quintus: à quonam fiat?sextus:Vtrùm in omnibus futura sit æqualis? septimus, & vltimus; An possit ab oculo mortali videri? (Articuli excitandi.)

ARTICVLVS I.
Vtrùm in corpore glorioso futura sit claritas?

§. 1.

Referuntur errores, & argumenta pro parte negatiua.

PArtem negantem non possunt non probare illi hæretici,qui docuerũt, 1. Opinio hæreticorum.
corpora mortuorum non posse resurgere

surgere, nisi cum mortalitate, & corruptibilitate, cæterisque naturalibus defectibus, qui in via hominem comitantur: vnde simpliciter negauerunt corpora iustorum resurgere cum aliqua naturali perfectione, & gloria, quos hæreticos citauim⁹ q. 1. huius libri art. vnic. §. 1. Præter istos non defuerunt, qui in terminis nostræ quæstionis negauerint, in corpore glorioso dari perfectionem claritatis, vt refert *Abulen. in c. 17. Matt. q. 127. in princ.* Abulen.

2. 1. argum. Huius erroris fundamenta, quæ communiter adducuntur sunt hæc. Primum est: quoniam corpus luminosum constat ex partibus peruijs, & transparentibus: partes autem corporis gloriosi non sunt tales: ergo non potest esse luminosum. Maior est Auicen. in 6. natural. Minor ex eo probatur; quoniam in aliquibus dominatur terra, vt in carnibus, & ossibus.

3. Secundum. Secundum: corpus luminosum occultat illud, quod est post se: hoc autem non conuenit corpori glorioso; ergo, & cæt. Maior patet experientia, quia Luna occultat, & eclypsat Solem, & flamma ignis impedit visionem eius, quod est post eā. Minor probatur ex D. Gregorio c. 28. Iob, ad illa verba, *Non adæquabitur ei aurum, nec vitrum*, vbi ita scribit; *Patebit corporalibus oculis ipsa etiā corporis harmonia.* D. Greg.

4. 3. arg. Tertium: corpus gloriosum erit coloratum, vt ostendimus lib. 4. in disput. de primis & secundis qualitatib. Ergo non erit lucidum. Patet consequentia: quia calor & lux diuersam dispositionem in subiecto requirunt: lux enim est extremitas perspicui non terminati: color verò est extremitas perspicui terminati.

5. Quartum. Quartum: si in corpore glorioso esset claritas, illa esset æqualis in omnibus partibus illius, quod non est admittendum, cum quædam partes maiorem habeant conuenientiam ad claritatem, quàm aliæ.

6. Postremū. Postremum: quoniam si corpus gloriosum esset clarum, immutaret sensum: quem tamen non immutat, vt patet Lucæ 24. in discipulis euntibus in Emmaus.

§. 2.

Affirmatiua est Catholica.

7. Affirmatiua est de fide. Pars tamen affirmatiua (quòd scilicet in corpore glorioso admittenda sit claritas) & est de fide, & expresse conuincitur ex sacris literis. Nam ad Philip. 3. dicitur, *Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Matthæi 13. Fulgebunt Iusti sicut Sol in regno Patris.* Cui concinit locus Sap. 3. *Fulgebunt iusti, & tanquam scintillæ in arūdineto discurrent.* Dan. 12. *Qui autem docti fuerint fulgebunt tanquam splendor firmamenti.* Accedat locus Pauli 1. Corint. 15. *Seminatur in ignobilitate, surget in gloria.* Vbi nomine gloriæ intelligendam esse claritatem satis cōuincitur ex verbis, quę Paulus præmiserat, *Alia quidem cœlestiū corporum gloria, alia terrestrium: alia claritas Solis, alia claritās Lunæ, alia claritas stellarum: stella enim differt à stella in claritate: sic & resurrectio mortuorum.* In quibus verbis expendendum est, quod Paulus gloriam corporum cœlestium, & terrestriū explicat per claritatem stellarum, vt idē sit gloria corporis, atque corporis claritas: quare ex primis verbis satis colligitur iustos esse surrecturos cum claritate, & locum illum Patres communiter explicant de gloria claritatis: *Aug. serm. 143. de Tempore, Autor libri de cognitione veræ vitæ apud Augustinum c. 46. Hieron. in c. 5. Amos. Theodoret. in eodem loco Pauli, vbi etiam Ambros. & Anselmus*; qui omnes vno consensu in corporibus Sanctorum claritatem admittunt. Addendi sunt *Hieron. epist. 103. ad Paulinam. Clemēs lib. 1. Constit. c. 8. Rufinus in expositione Symboli, Fulgent. in libro responsionum ad obiectiones Arrianorum, Anselm in lib. de similitudinib. c. 50. Cyrillus Hierosolimis. catechesi 18. Gregor. 18. Moral. c. 35. Lactant. lib. 7. diuinar. Institut. c. 26. Laurent. Iust. in lib. de perfectione monasticæ conuersationis cap. 23.* vt innumeros alios omittamus in re notissima. Vnde etiam omittimus citationem Theologorum scholasticorū, & interpretum sacræ scripturæ, qui omnes vno consensu hanc veritatem docent vt catholicam.

Ad Phil. 3. Matt. 13. Sap. 3. Dan. 12. 1. Cor. 15.

8. August. Hieron. Ambr. Anselm. Hieron. Clemens. Rufinus. Fulgent. Anselm. Cyrill. Ierosol. Gregor. Lactant. Laur. Iustin.

§. 3.

Soluuntur argumenta.

9. Ad argumenta. Argumenta in contrarium adducta petunt difficultates in sequentibus articulis explicandas. Primū enim petit difficultatem, an claritas ista sit in superficie gloriosi corporis, an in toto corpo-

corpore? de qua disputandum est in 3. art. in quo expendetur, an corpus gloriosum sit transparens, an opacum?

Secundum petit, an corpora gloriosa interiecta impediant visionem eorum, quæ post ea sunt? quæ difficultas etiam explicabitur in d. art. 3.

Tertium argumentum petit difficultatem in 3. art. explicandam, an corpus gloriosum sit coloratum, & lucidum?

Quartum argumentum petit quæstionem, an claritas in omnibus beatis sit æqualis? de qua dicendum erit in 6. art.

Postremum denique inquirit difficultatem in vltimo art. dissoluendam.

ARTICVLVS II.

Quidnam sit claritas, quæ in corpore glorioso admittitur, & ad quid detur?

1. OMnes Theologi vnanimi consensu conueniunt, corpora gloriosa habitura fore claritatem; non tamen omnes eodem modo explicant, quænam in illis sit hæc claritas, vt vnus Suar. bene aduertit 2. *tom. ad 3. p. disp. 48. sect. 2. in principio*. Etenim *Scot. in 4. distin. 49. q. 15. §. Respondeo*, docet, hanc claritatem nõ esse aliud, quàm colorem, vt manifestatiuum sui, ita vt claritas præter colorem solum addat & connotet quandam refulgentiam siue manifestationem, qua se ipsum manifestat: addit tamen, supposito quod corpus beati sit susceptiuum lucis, in ipso admittendam esse lucem veram, qua corpus sit lucidum; sed cum hanc opinionem simpliciter non teneat, sed dubius maneat, an corpus beatum sit susceptiuum lucis, potiùs probat primam sententiam, & eam vocat planam; quia vt corpus beatum sit clarum, sufficit claritas explicata sine vlla luce. Hanc esse Scoti opinionem testatur *Tartaret. in Reportatis ad d. q. 15. Scoti.* Quare non est audiendus Ouand. in suo breuiloquio ad 4. sentent. dist. 49. proposit. 34. §. *Claritas est quædam*, dùm ait Scotum docuisse probabiliorem esse sententiam, quæ claritatẽ sumit pro luce corpori glorioso, eiusq; colori superaddita: cum Scotus expressis verbis non probet secundam istam sententiam, nisi supposito quod corpus beatum sit susceptiuum lucis, de quo est dubius: vnde primam sententiam simpliciter vocat planam, & asserit satis sufficere colorem, vt est sui manifestatiuus, vt eorpora beata dicantur habere claritatem. 3.

Opinio Scoti.

Tartaret.

2. Ouandus nõ auditur.

Simili modo non sunt audiendi *Bassolus in 4. dist. 49. q. 3. §. Alius doctor. & Nicol. de Nysse in sua resolut. Theologica, tract. 7. parte 3. portione 3. q. 4. pag. 629.* quatenus asserunt Scotum cum colore simpliciter admisisse claritatem lucis superadditam, eum illam non admiserit, nisi facta suppositione: quare Scotus potiùs probat claritatem istam nõ esse lucem, qualitatemvè superadditam, sed esse ipsum colorem modo explicato; quomodò Scotum intellexit Tartaret. & cum eo Suarius.

Bassol. Nysse.

Secunda opinio fuit quorundam, qui volunt corpora beata non esse clara per aliquam lucem in illis existentem, sed ex eo, quod polita & tersa fulgent radijs Solis, aut alterius luminosi: quam opinionẽ *Durand. in 4. dist. 44. q. 8.* putat esse probabilem, & fortè probabiliorem quam oppositam: hæc enim (vt ait) nullam habet difficultatem, cum tamen opposita sit difficillima, & sola diuina potentia possibilis. Quare apud Durand. claritas ista non est aliud, quàm nitor, & puritas coloris ex incidentia radiorum alicuius luminosi relucentis. 4.

2. opinio.

Durand.

Tertia opinio colligitur ex *Palatio in 4. dist. 44. disp. 4. pag. 59.* dùm ait, fortè ab aliquo dici posse, claritatem istam nihil aliud esse, quàm manifestationem Sanctorum, qua omnibus sunt patentissimi. 5.

3. opinio.

His tamen non obstantibus, absque dubio asserendum est, claritatem corporis gloriosi verè, & propriè esse lucem, qualitatemvè in eo inhærentem, quæ opinio ab antiquioribus, & nouioribus tanquam indubitata supponitur. Eam supponit *D. Thom. in 4. dist. 44. q. 2. art. 4. expresse eam scribit 3. p. q. 45. art. 1. ad 3. & art. 2. in corpore*, vbi affirmat, eam esse qualitatem permanentem, & corpus ipsum afficientem; & idem satis probat, dùm ait, hanc claritatem esse eiusdem naturę cum claritate Solis, vt scribit *in d. artic. 4. quæstiunc. 2. ad 1.* Cum D. Thoma consentit *Paludan. in 4. distin. 44. q. 5. n. 6. in fine: ita docent Suar. in dicta disp. 48. sect. 2. post principium, §. Dicendum est ergo. Salas 1. tom. ad 1. 2. q. 5. art. 5. tract. 2. disp. 14. sect. 16. pag. 604. col. 2. §. Sed immerito. Valent. to. 4 disp.* 6.

Vera opinio.

D. Thom.

D. Thom. Palud. Suarius. Salas. Valentia.

disp. 11. q. 5. punct. 1. pag. 1965. § Clara de-
Palat. *nique. Palat. loco cit. pag. 59. col. 2. §. Porrò*
Angles. *quamuis hoc verum sit. Angles in floribus de*
Beatitud. art. 5. difficult. 6. Denique est
inter nouiores communis: quam ego pu-
to ita esse certam, vt opposita non sit ad-
mittenda, quod insinuat *Suar. in d. sect. 2.*
post principium, dùm asserit Scotum, &
Durandum immerito de illa dubitasse,
quem in hoc probat *Salas vbi suprà.* An-
gles autem putat esse de fide, quod bea-
torum corpora habeant lucem, quemad-
modum Sol & ignis: nec sane sine funda-
mento, quoniam (vt benè aduertit *Salas*
7. 1. arg. *vbi suprà pag. 604. col. 2.*) vbi scripturæ
possunt explicari in propria verborum
significatione, & nihil vrget vt impro-
priè explicentur, nec debent, nec possũt
impropriè explicari, sed propriè. Quare
cum sacræ literæ, & Sancti Patres corpo
ribus iustorum claritatem simpliciter tri
buant, & splendorem, vt patet ex locis
adductis in primo art. profectò nec de-
bent, nec possunt explicari de claritate
impropriè sumpta, cum nihil vrgeat vt
ad impropriam, metaphoricamq; signi-
ficationem recurramus: iura etiam do-
cent, & Philosophia tradit. verba simpli-
citer prolata propriè esse accipienda. Præ
8. 2. arg. terea ex eo id confirmatur, quoniam si
claritas sumatur in significatione impro-
pria, non posset in beatis esse perfectior,
& longè maior, quã claritas propriè sum-
pta: etenim quod est impropriè tale, non
potest esse perfectius eo quod propriè est
tale: iam verò ex communi Patrum, &
Theologorum doctrina, claritas corporis
beati nõ solum futura est perfectissima,
sed etiam longè maior, imò septuplo ma-
ior quam sit lux solis, vt docet D. Thom.
9. 3. argum. in 4, dist. 48. q. 2. ar. 2. ad 4. ex quo etiam
sumi potest argumentum, quod claritas
ista sit propriè qualitas; aliàs inter eam &
claritatẽ Solis non posset dari maior vel
minor intensio. Accedit etiam, quoniam
verba sacræ scripturæ id videntur con-
10. 4. arg. firmare: etenim Matth. 13. dicitur, *Ful-*
Matt. 13. Dan. 12. *gebunt iusti sicut Sol.* & Daniel. 12. *Fulge-*
bunt tanquam splendor. Quæ aduerbia cũ
ex sua propria significatione similitudi-
nem denotent: hæc autem non detur in-
ter ea, quæ propriè, & impropriè sunt
talia, non satis accommodatè possunt
duo illi loci explicari, nisi claritas, &
splendor iustorum propriè sumatur.

Hic addimus, quod nulla ex adductis
opinionibus est recipienda: nam prima 11. 1 arg.
(quæ est Scoti) supponit colorem habe- 1. opinio
re resulgentiam sibi propriam, qua sine non recipit
vlla luce, siue lumine seipsum manife-
stet: quod nec Paulus admittit ad Ephes.
5. dum ait, *Omnia à lumine manifestantur,* Ad Ephes. 5.
nec agnoscit Philosophia, quæ docet, si-
ne lumine à luce emisso nihil videri pos-
se. Secunda verò sententia (quæ magis
placet Durand.) ex eo primum reijcien- 12. Nec 2.
da est, quia si claritas corpori beato solùm 1. Ratio.
conueniret ex sola incidentia radiorum
corporis lucidi, non posset esse maior,
quam claritas eiusdem corporis, cum per
claritatem illius splendeat: quod tamen
est contra communem Patrum doctri-
nam, & corpus Christi in transfiguratio-
ne longẽ erat lucidius, & fulgentius, quã
aer quo circundabatur, & fortè ante or-
tum Solis facta fuit transfiguratio. De- 13. 2. Ratio.
inde, quia claritas in vno beato non pos-
set esse maior, quàm in alio, cum omnes
ab ijsdem radijs clarifierent. Cõsequens
tamen est contra doctrinam Pauli 1. *Co-*
rinth. 15. Tertiò, non semper eodem mo-
do lucerent, quia variato situ non eodem 14.
modo haberent radiorum incidentiam. 3. Ratio.
Quartò, quia corpus gloriosum nullam
habere claritatem, si nullo circundaretur
corpore, sicut nullo circundabitur, si se- 15. 4. Ratio.
des beatorum in superficie conuexa cœ-
li empyrei ponatur, quæ multorum fuit
opinio. Nam cum in illo loco nullo cir-
cundetur aere, nulli radij solares ad eos
peruenient. Quinto loco accedat, quia
corpora iustorum nec ipsa claritate in se 16.
ipsis immutarentur, nec configurarẽtur. 5. Ratio.
Etenim per formam extrinsecam nihil
potest immutari, aut configurari: vtrũq;
tamen est contra *Paulum 1. Corint. 15. &*
ad Philip. 3. Sexto adhuc obijcitur, quia
claritas Sanctorum non esset sua, quia nõ 17. 6. Ratio.
inesset in ipsis, sed in aere lucido, contra
verba Pauli in dicto cap. 3. *Configuratum*
corpori claritatis suæ; & contra finem ip-
sius claritatis: datur enim beatis, vt sit for
malis perfectio illorum, vt illorum cor-
pus redimatur à defectu deformitatis,
quæ corpus mortale naturaliter comita-
tur, vt cum Augustino ostendimus *supra*
q. 2. art. 1. in fine. Cum verò deformitas
intrinsecè insit corpori mortali, profectò
clari-

claritas per quam tollitur intrinsecè in eo inerit. Quibus argumentis secundam
3. opinio explosa. opinionem merito reijciunt Paludanus, Suar. Salas, & Palatius locis citatis. Tertia opinio indigna est; quæ impugnetur.

18. Ad quid detur claritas? Si quis inquirat, ad quidnam detur beatis ista claritas? ex dictis patet responsio: datur enim vt per eam tollatur omnis deformitas, & ignobilitas corporis mortalis, vt ex Augustino diximus in d. q. 2. Etenim ex Augustino, ibidem citato, deformitas, & ignobilitas ibidem tollitur per decorem, & pulchritudinem, quę ex claritate præcipuè resultat: quod etiam colliges ex *Paulo 1. Corint. 15. Seminatur in ignobilitate, surget in gloria*: in ignobilitate deformitatis, in gloria autem claritatis, vt suprà ostendimus.

ARTICVLVS III.

An claritas corporis gloriosi futura sit in sola superficie externa, an in toto corpore?

§. 1.

Opinio quod futura sit in sola externa superficie.

1. QVæstio ista inter Theologos est controuersa: cuius resolutio pendet ex resolutione alterius, an corpora gloriosa sint opaca, an verò transparentia & peruia? Etenim si futura sunt opaca, claritas solum erit in sola superficie externa: è contrario dicendum erit si fuerint peruia, & transparentia. Hæc igitur difficultas est à nobis prius explicanda, cum ex illius explicatione pendeat resolutio eius, quæ in titulo inquiritur.

2. Quod non sint transparentia. Quod corpora beata non sint futura transparentia, aut peruia, sed terminata, & opaca probarunt *D. Bonauen. in 4. dist. 49. in 2. p. ar. 5. q. 1. Scot. ib. q. 15. ad primū Durand. in 4. dist. 44. q. 8. satis est de mente Richardi in 4. dist. 49. art. 4. q. 6. ad 1. & 2. quamuis expressè id non asserat. Probauit Iosephus Angles in suis florib. de Beatitud. ar. 5. difficult. 3. dub. 4. magis probat Ouand. in d. dist. 49. proposit. 34. dum agit de claritate. Palatius autem de hoc manet dubius in 4. d. 44. disp. 4. in fine, pag. 61. col. 2. eam esse probabilem putat Sot. in 4. dist. 49. q. 4. art. 8. ad 1. pag. 641. §. Ad hoc ergo dicendum; in qua etiam sententia est Abulen. c. 17. Matt. q. 127. si expendantur quæ scribit §. Dicendum quod non est verum, & in solutione primi, & tertij argumenti.*

D. Bonau. Scotus. Durand. Richard. Angles. Ouand. Palat. Sotus. Abulen.

3. 1. argum. Plura fundamenta huius opinionis referunt Suar. & Salas. Primum est, quia opacitas est qualitas naturalis corporis humani: corpus autem gloriosum habet qualitates, quæ corpori humano sunt naturales: erit igitur opacum. Iam verò lumen in corpore opaco solum recipitur in extrema illius superficie.

4. 2. argum. ¶ Secundū, corpus gloriosum est coloratum; sed coloratum non potest esse transparens, sed opacum: ergo corpus gloriosum erit opacum: & per consequens in sola externa superficie recipiet lumen & claritatem. Vtraque consequentia est nota: maiorē omnes admittunt, quam etiam latè ostendimus in præcedente libro, in disputatione de qualitatibus secundis corporis gloriosi. Minor autem probatur; quoniam ex Aristotele de sensu, & sensibili, color est in extremitate corporis terminati.

5. 3. arg. Tertium, Corpus gloriosum emittit lumen ex se, quia *Iusti fulgebunt sicut Sol*, Matth. 17: ergo non erit transparens, sed opacum. Consequentia inde patet, quia quod lucet, est corpus terminatum; vnde quod vndique est lucidum, & ex se lucem emittit, impedit ne videatur corpus quod post illud existit.

6. Quartum. Quartum, quia corpus Christi in trāsfiguratione in qua lucebat sicut Sol, non erat transparens, sed solum videbatur secundum superficiē externam: ergo corpora beatorum non erunt transparentia, sed opaca: & per consequens claritas in illis solum erit in externa superficie.

7. Quintum. Quintum, si esset peruium, & transparens, partes illius non possent distinctē videri secundum propria membra, propriasque illorum figuras, sicut videtur Sol; quod non est admittendum.

Postremū. Postremò, si corpora gloriosa essent peruia, & transparentia, plures essent dotes corporis gloriosi quàm quatuor. Etenim ipsa peruietas, & transparentia in illis haberent rationem dotis. Consequens tamen non esse admittendum patebit ex quæst. 7.

§. 2.

Opposita sententia est tenenda.

8. Opposita est vera. HIs tamen non obstantibus dicendum est, corpus gloriosum futurum esse peruium, & transparens,

&

& ſubinde claritatẽ illius nõ ſolũ futuram eſſe inſuperficie externa,ſed in omnibus illorũ partibus,etiã internis : quæ opinio inter Theologos cõmunior eſt,& verior: cum pluſimorũ Patrum authoritate con firmetur. Eã probauerunt *D. Thom. in 4. diſt.44.q.2.art.4.quæſtiun.1.ad 2. Palud.*
D. Thom. *ibi.q.5.ar.2.concl.2.nu. 9. vbi Supplemetũ*
Paludan. *Gabr. q.2. Maior in 4.diſt. 49. q. 19.Suar.*
Supplem. *2.to.ad 3.p.d.48.ſ.2.p.909.col. 2. & 910.*
Maior. *col.2.Salas t.to.ad 1.2.in d. ſect.16. Argẽt.*
Suar. *in 4.d.49.q.1.a.1. Alẽſ.3.p.q.22.m.2.ar.1.*
Salas. Hæc opinio ideo eſt tenenda, quia à Pa-
9. tribus expreſſe docetur: ſæpiſsimè enim
Confirmatur ex Patribus. docent corpora beatorũ perſpicua eſſe,& tranſparentia: id ſatis exprimit Auguſt.
Auguſt. *lib.2. cont. Manich.* vbi agẽs de corporib. beatorũ affirmat *in perſpicuitate illorũ nullos motus animi occultari.* Per motus animi intelligit corporales cordis motus.& ſenſibiles cogitationes,quæ ideo nõ latẽt, qa corpus quoad õnes partes eſt trãſparens, ita vt etiã actiones internorũ ſenſuum ab alijs videãtur. Expreſsius id ſignificauit
Auguſt. idẽ *Aug.lib.22.de ciuit. Dei,c.vlt.* vbi poſt quã docuit omnia mẽbra,& viſcera corpõris incorruptibilis profutura in laudibus Dei,reddens huius doctrinæ rationẽ inquit, *Omnes quippe illi,qui nũc latẽt harmoniæ corporalis numeri,tunc nõ latebũt intrinſecus,& extrinſecus.* Laterẽt autem ſi totũ corpus nõ eſſet peruiũ,& trãſparens. Author etiã lib.de cognition.veræ vitæ c.45. apud Aug.to.9.ita ſcribit, *Corpus autẽ ſanctorũ ſurget ſpirituale,quia velocitate, leuitate,perſpicuitate,ſpiritibus erit æquale* Greg.
Gregor. etiã 18.Moral.c.31.explicãs illa verb. Iob 24. *Nõ æquabitur ei aurũ & vitrũ.* Docuit, *Corda beatorũ ciuiũ ſibi inuicẽ : & claritate fulgere,& puritate trãslucere.* Deinde addit hæc verba: *Patebit corporalibus oculis ipſa etiã corporis harmonia, ſicq; vnuſquiſq; tunc erit cõſpicabilis alteri, ſicut nũc eſſe nõ poteſt cõſpicabilis ſibi.* quod nõ eſſet verũ,niſi corpus beatorum extrinſecus, & intriſecus eſſet apparens: tale autem non eſſet, niſi totum eſſet pellucidum, & transſparens. Expreſſioribus verbis idem docuit Laurent. Iuſtinian.in lib.de diſciplina,& moribus monaſticæ conuerſationis, c. 23. vbi de corpore glorioſo ita ſcribit; *Eritque totalis ſubſtantia corporis oculis viſibilis, adeo vt viſcerum,cæterorumque membrorũ harmonia conditoris declaret magiſterium admirandum.* Anſelm. in ſuo Elucidario pagin,
275.col.2.affirmat, *Templa Dei* (Sanctos Anſelm.
intelligit) *eſſe conſpicua.* Et clarius id explicat *pag.276.col.1.lit.A.* ita inquiens; *Ita clareſſit, ſicut apertis oculis videbunt: quibus ſingula membra, vt oculus Solis erunt: omnes ſanctos interius, exteriuſque conſpicient.* Et paulo inferius; *Suas facies, omnia membra ſua interius,& exterius cernunt.* Salas pro eadem ſententia refert *Hugonem de Sancto Victore 2.lib.de Sacramentis par-*
te 18.cap.18.ſed nihil hac de re ſcribit.citat Hugon.
etiam Carthuſianum in lib. de mutua cognitione ſanctorũ ar.10.11.& 12. Sed hũc lib. apud Carthuſianũ reperire nõ potui: Sed pro noſtra ſentẽtia cõfirmãda ſatis ſint Auguſt. Greg. Anſel.& Laurent. Iuſtinian.

§. 3.

Soluuntur argumenta.

AD primum argumentum initio ad- 10.
ductũ multis modis reſpõdet *Suar.* Ad argum.
in d.diſp.48.ſect.2.pag.910.col.2.§. Suarius,
Secunda repugnantia. Et poſt eũ *Salas vbi ſupra pag.606.col.2: §.Ex quibus patet ad primam obiectionem.* Vera ſolutio ſit,quod corpus glorioſum nõ reſurget cum omnimoda illa opacitate,& dẽſitate, quã habuit in vita mortali, ſed in minori,qualis eſt opacitas, & denſitas vitri, & criſtalli, vt ſatis colliges ex illis verbis D.Gregor.
Vnuſquiſque,tunc erit conſpicabilis alteri,ſi- D:Gregor.
cut nunc eſſe non poteſt conſpicabilis ſibi. Et ex verbis Auguſtini, *Harmoniæ corporalis*
numeri, qui nunc latent, tunc non latebunt. Auguſt.
Nec eſt inconueniens,quod aliqua qualitas corpori humano naturalis in reſurrectione non redeat in eodem intenſionis gradu, maximè quando ex ſe dicit imperfectionem: nam quoad eam imminuta bitur: opacitas autem in ſummo denotat imperfectionem,quæ repugnat tranſparentiæ, quæ ex natura ſua perfectionem denotat : vnde corpori beato diuinitus tribuitur. Quo ſuppoſito argumentũ vim non habet; quoniam lux naturaliter poteſt eſſe in corpore denſo,quando eſt aliquo modo peruiũ,& tranſparens, vt patet in vitro,& criſtallo. Quare non video cur negem⁹, aut opacitatẽ eſſe qualitatem, aut eam per gloriã tolli, aut deniq; quòd diuina virtute,& per miraculũ Deus cum ſumma opacitate corporis humani cõſeruet tranſparentiam,& perſpicuitatẽ corporis glorioſi. Nec enim decet vt in ſtatu

pfectissimo ppetnū miraculū admittim⁹.

13. Ad 2. Ad 2. admittimus corpus gloriosum habere colorē: negamus tamen dari omnimodā repugnantiā inter colorē, & corpus transparens secundū omnes suas partes, & subinde negabim⁹ dari omnimodā repugnantiā inter colorem, & lucē; vt patet in vitro, nōnullis vermibus, & in quercu putrida. Vitrū enim viride habet in se colorē & tamen admittit aliquā diaphaneitatē: simili modo dicendū est de illis vermib⁹, qui noctu lucent: habent etiam in seipsis colorē in die visibilem, & tamen habent diaphanū lumine actuatū, quo noctu resplendent: hoc exemplo hāc difficultatē soluit *Cyrillus Ierosols. citatus à Suar. vbi sup. pag. 910. col. 2.* Ad argumentū igitur neganda est minor; ad Aristot. verò respōdetur, eum non dixisse hanc esse absolutā essentiam coloris, sed explicasse propriū subiectum coloris, vt cōmuniter ab oculo possit videri: debet enim esse in corpore terminato secundū externa superficiem.

Cyrill. Ierosolim.

14. Ad 3. Solutio Suarii. Ad tertium respondet *Suar in d. sect. 2, pag. 911. col. 1. §. Tertio repugnare videbatur.* Et docet absolutè, & simpliciter non repugnare, corpus gloriosū simul lucere, esse peruiū, & transparens: benè tamē repugnare, vt respectu eiusdem in eodem tēpore idem corpus luceat, & simul sit peruiū oculis, ita vt simul luceat, & videatur: quamuis non repugnet respectu diuersorum, aut respectu eiusdem, diuerso tamen tempore. Et ratio est (vt ait) quia quod actu lucet, impedit ne videatur corpus, quod est post ipsum. Existimat igitur, ideo in corpore glorioso simul esse posse lucere, & esse peruium, quia potest beatus suspendere actum lucendi, & se se præbere peruium, & trāsparens, vt actu videatur. Potest etiā respectu vnius suspendere, vt ab eo videatur, nō tamen respectu alterius, ne videatur ab eo: sicut etiā potest respectu vnius & eiusdē pro tempore suspendere actū lucendi, non tamen pro alio: vnde pro hoc tempore poterit ab vno, & eodē videri, nō tamen pro alio: Quare licet nō repugnet idem corpus simul habere lucē, & esse peruiū, transparēsque; repugnat tamen simul actu lucere, & actu se præbere peruiū, & trāsparens. Qua Theologia supposita, ad argumentū in forma negandū est antecedens: quia corpus gloriosum, licet semper actu sit lucidum, quia semper in se habēt lucem, nō tamen semper emittit ex se lumen, quia potest actum lucendi pro libito suspēdere. Porrò si antecedēs ita intelligatur, vt corpus gloriosum semper actu sit lucidum, idest, semper habeat in se lucem; admittendū est, & neganda consequentia; quia potest habere in se lucem, & simul esse transparens. Ad probationem verò consequentiæ negandum est, id quod est lucidum, semper esse corpus terminatū, quia potest esse peruium, & transparēs, si non naturaliter, saltem supernaturaliter.

Ad arg. in forma.

15. Non recipitur hæc solutio. Hæc tamen solutio non recipitur à *Sala vbi sup. pag. 606. col. 2. §. Ad tertiam obiectionem*, quatenus asserit corpus gloriosum posse quidem simul esse lucidum, & peruim; non tamen simul lucere, & præbere se peruium, vt videatur. Et ratio est, quia si principia possunt esse simul, cur actus eorum simul esse nō poterunt? Ego cum Sala existimo, quia nō video cur illud negandum sit: vnde Suar. statim ad nostram accedit sententiam pag. 655. col. 2. in principio. ¶ Sed quicquid sit de hoc ego ad argumētum facilius respondeo, admisso antecedente, negando consequentiam, si consequens intelligatur non de omnimoda opacitate, sed de minus intensa, qualis est in vitro, & in quibusdam lapidibus pretiosis, nonnullisque vermiculis. Etenim, vt ad primū dixi, corpus gloriosum, licet surrexerit cum eadē numero opacitate, quam habuit in vita; surrexit tamen in minore, quia surrexit cū quadā transparentia diuinitus ei data, non quidem extrinseca (quam Salas fingit) sed intrinseca, quę sit vera qualitas, qua opacitas, & dēsitas naturalis in seipsa minuitur, ratione cui⁹ capax est claritatis, & luminis supernaturalis, quo & exterius, & interi⁹ actuetur, vt videri valeat. Quare non valet hæc consequentia, *Corpus gloriosum est luminosum: ergo non potest esse transparens* quoniam licet valeat de opacitate perfecta, non tamen valet de remissa: hęc enim non repugnat lucido, etiam si lucem ex se emittat, vt patet in pluribus lapidibus pretiosis, qui & simul sunt transparentes, & actu lucent. Porrò si naturaliter nō repugnat aliquid lucere, & esse transparēs, trāsparentia naturali, vtique nec repugnabit corpus gloriosum simul esse lucidum, & transparens, transparentia supernaturali.

Facilior solutio.

Si

17. ¶ Si verò dicas corpus gloriosum esse summe lucidum, cù Solis claritatē excedat: iā verò quod summe est lucidū nō potest esse transparens, & peruium, vt patet in Sole: respondebimus id verū esse in eo, quod est summe lucidum luce naturali, non tamen eo si fuerit lucidum supernaturali luce. Quod verò additur; quod vndiq; est lucidum impedire ne videatur corpus post illud existens, petit difficultatem, de qua in articulo sequenti.

18. Ad 4. 1. Solutio. Ad 4. primo respondetur, non esse improbabile corpus Christi in transfiguratione, fuisse lucidum, & transparēs, etiam secundū partes internas, quod asserunt
Suar. *Suar. to. 2. ad 3. p. disp. 32. s. 1. pag. 555. col.*
Salas. *1. §. Alterū dubium, & Salas vbi sup. pag. 607. col. 2. ad 6. dubitationē*; & proinde negari potest anteceděs. Sed quoniā verius
2. Solutio. est claritatē illā tantū fuisse in superficie externa ex *D. Thom. 3. p. q. 44. art. 1. ad 2. & in 3. dist. 16. q. 2. ar. 1. ad 3. & ex Duran. ibi. q. 4. n. 47. quos probat Suar. vbi supra*: ad argumentū concesso antecedente negāda est consequentia. Nā cum Christus clari tatem illā solùm ostenderit ad manifestādā suam diuinitatē, satis fuit claritatē ponere in sola externa corporis superficie.

19. Ad 1. Ad 5. neganda est sequela cum Suar. vbi supra pag. 912. col. 2. §. *Quarta difficul tas*: quia talis lux non modo non læderet oculum, sed potius illū iuuaret, & cōforta
D. Thom. ret: vt ait *D. Thom. in 4. dist. 44. q. 2. art. 4.*
Durand. *quæstiunc. a. ad 2.* & in hoc differt à luce Solis cuius lux eum agat calefaciendo, & dissoluendo organum visus, non potest non offendere ipsum visum.

Ad vlt. Ad postremum neganda est sequela, dè qua latius agemus q. 7. art. 2.

ARTICVLVS IIII.

An corpus gloriosum interiectum impediat visionem corporis post illud existentis?

§. 1.
Refertur opinio Suarij.

1. Opinio Suarij. HVnc articulum excitamus, vt expēdamus opinionē doctissimi Suarij, *quam scribit 2. tom. ad 3. partem, disp. 48. sect. 2. pag. 911. col. 2. & 912. col. 1.* explicans enim hāc quæstionē distinguit de corpore, quod post gloriosum corpus interiectum existit. Inquit igitur, etiā si illud corpus fuerit gloriosum, illius visionē non impediri à corpore glorioso inter iecto: si verò fuerit nō gloriosum, putat probabile quidem esse, quod etiā illius visio non impedietur: addit tamen hoc satis esse incertū; & inde infert beatos posse videre omnes sui corporis partes, etiā si aliquæ interponantur. Etenim cum omnes sint gloriosæ, earum visio impediri non poterit, quāuis vna, vel plures interiaceāt mediæ. Ita scribit in d. p. 611. col. 2. lit. b. c.

Pro huius Theologiæ explicatione præ mittit, duo requiri vt corpus gloriosū valeat ab alio videri; vnū, vt sit capax ad recipiendas species alterius: alterum verò vt aliud potēs sit immittere sui speciē in medio per quod videri debeat, vsq; ad oculū alterius. Nā cum visio nō possit fieri nisi mediante specie ab ipso visibili immissa in medium vsque ad oculū videntis, necessario requiritur, vt & visibile sit potens illas immittere, & vt medium, oculusque possint easdem recipere. 2. Præmiss.

Hoc supposito primā resolutionis partē ex eo probat, quia & corpus gloriosum, quod est post aliud potest suas species emittere, & corpus interiactum potest eas recipere, & deferre vsq; ad oculū vidētis: quare corpus gloriosum interiectum erit peruium, & trāsparens in ordine ad aliud corpus gloriosum, ita vt eius visionem suo lumine, & claritate quantumcunque magna non impediat. 3. Probatio 1. partis.

Secundā partem resolutionis primū ex eo probat, quia Patres solū docent corpora sanctorum ita fore trāsparentia, vt omnes eorum partes etiam interiores videri possint: quod verò per ea videri valeant res aliæ nihil dicūt, nec id ex priori necessario sequitur. Deinde id ipsum probat, quia vt aliquod obiectū per mediū videatur, nō satis est vt tale medium sit capax specierū visibilium, sed etiā necesse est vt ipsum obiectū sit potens imprimere species in tali medio, ita vt potentia actiua vniur sit proportionata potentiæ passiuæ alterius: iam verò non constat, a npotentia actiua ad immittendum speciem, quæ est in corpore nō gloriosositproportionata potentiæ passiuæ, quæ est in corpore glorioso ad recipiendas species, cum potē tia actiua illius sit tantum naturalis; potentia verò passiua huius sit supernatu- 4. Probatio partis 2.

ralis, & miraculosa: quare non constat, an corpus illud nō gloriosum possit trāsmittere suam speciem intra corpus gloriosum interiectum.

5. Probatio 3. pars: Tertiam denique resolutionis partem ex prima facilè confirmat. Nam cū omnes eiusdem corporis partes sint gloriosę omnes per eandem claritatem, & lucem, & erunt susceptiuæ specierum, & potentes illas efficere; vnde quæ partes sunt intermediæ, eæ erunt transparentes in ordine ad alias, quæ consequuntur.

§. 2.

Non recipitur hæc opinio.

6. Non recipitur. Hanc doctissimi viri opinionē non recipit Sal. in d. se. 16. p. 607. col. 1. quatenus asserit incertū esse, an corpus gloriosum interiectū impediat visionem corporis nō gloriosi, quod est post illud. Vult igitur Salas corpus gloriosum nullius corporis visionem impedire, siue illud gloriosū sit, siue nō gloriosum: quod ex eo probat, quia hoc, & Patribus, & rationi est magis cōsentaneū: Patribus quidem, quoniā D. Gregor. corpora gloriosa comparat vitro, & cristallo: sed hęc nulla alia corpora occultant, sed per ea videtur, quæ post illa sunt: ergo corpora gloriosa nulla corpora occultabunt. Sed argumentū non satis est firmū, tùm quia nō necesse est vt in omnibus detur similitudo: tū etiā, quia sicut vitrū, & cristallum naturaliter sunt capacia specierū cuiuscumque corporis; ita quodcumq; corpus potest naturaliter suā speciem ponere in vitro, & cristallo: hoc autem, vt ait Suar. forte nō reperitur in corpore non glorioso respectu corporis gloriosi.

Arg. ex Sal.

Non recipitur.

7. 2. argum. Obijcit 2. quoniā D. Ansel. *in suo Elucidario pag. 266. col. 1. A.* expresse ait, *Beatos ita visuros clausis oculis: atque apertis.* Videbunt igitur alios medijs oculorū palpebris: cur igitur alios non videbūt medijs alijs beatis? Sed nec hoc testimonium vrget, quoniam D. Anselmus solum agit de visione aliorum beatorum, vt ex verbis sequentibus facilè intelliges.

8. 3. Arg. ex Sala. Tertio ratione arguit, quia qualitas supernaturalis diaphaneitatis, qua beata corpora fiunt diaphana, disponit corpus gloriosum ad suscipiendum, & cōnaturaliter transfundendum quascūq; species: vnde corpus gloriosū nullū occultabit corpus. Sed cum Suarius expresse scribat, an qualitas illa ita gloriosum corpus reddat trāsparens, atque si haberet qualitatem naturalem perspicuitatis, deberet Salas probare id quod sumit.

Omissis igitur his argumentis ego hanc opinionem ideo non admitto, quia supponit non constare, an corpus non gloriosum possit suā speciem immittere in corpus gloriosum: cuius oppositū ex eo euidenter pbatur, quoniā corpus nō gloriosum videri potest à glorioso nulla interueniente immutatione, & supernaturali eleuatione illius: de quo non puto posse dubitari. Sed videri non potest, nisi pec species emissas à corpore non glorioso in visum ipsius beati, vt ex Philosophia etiā suppono: ergo certum esse debet, corpus non gloriosum virtute sua naturali absq; vlla supernaturali eleuatione posse emittere species in corpus gloriosum; cuius oppositum Suarius putat esse incertum. 9. Vera impugnatio.

ARTICVLVS V.

An claritas corporis gloriosi sit eiusdē speciei cum claritate Solis, & aliarum rerum naturalium?

§. 1.

Opinio quod sit eiusdem rationis, & speciei.

Quæstio ista inter Theologos est controuersa. Prima opinio asserit hāc claritatē esse eiusdē speciei cū claritate Solis, & aliarum rerum naturaliū ita *D. Thom. in 4. dist. 44. q. 2. art. 4. quæstiunc. 2. in corpore, & ad primum: habetur in additionib. q. 8 5. ar. 2. Eandem sententiā Scotū supponere in 4. d. 49. q. 15. testatur Suar.* sed nō video vnde ex Scoto hoc collegerit, nec apud aliquē Scotistarū hanc opinionē legi. Cū D. Thom. tamen consentit *Valen. 4. to. disp. 11. q. 15. pun. 2. pag. 1965. lit. A.* & videtur consentire Abulens. in c. 17. Matth. q. 128. ad 1. pag. 357. & satis Sot. in 4. dist. 49. q. 4. ar. 8. post 2. cōcl. p. 640. col. 2. affirmans enim contrariā sententiam sustineri posse satis explicat se istam simpliciter probare. 1. 1. Opinio. Scotus. Valent.

Huius opinionis fundamēta sunt, quæ sequuntur. Primū est, quia nisi esset eiusdem speciei, corpora sanctorum æquiuocè dicerentur clara, vnde per hanc perfectionē nihil sensibile nobis significaretur. 2. 1. Arg.

Dein-

3. 3. Argum. Deinde, lux est ratio formalis, sub qua videtur quicquid videtur: sed ratio formalis sub qua alicuius obiecti necessariò est vna specie: ergo omnes luces erunt vnius speciei.

4. 3. Argum. Tertiò; quia vtriusque lucis vnus tantum effectus formalis dari potest; nec enim concipi possunt effectus vtriusque formaliter diuersi, cum vtraque lux formaliter faciat clarum, & lucidum suum subiectum: ergo vtraque erit eiusdem speciei.

5. 4. Argum. Quartò; claritas corporis beati eiusdē est rationis cum claritate transfigurationis Christi: nam per eam voluit Christus ostendere corpora sanctorum futura esse clara, & lucida: sed claritas transfiguratio nis fuit eiusdem speciei cum claritate Solis, alias non posset cōmunicari vestimētis Christi: ergo claritas corporis beati est eiusdem rationis, cum claritate Solis.

6. 5. Argum. Quinto probatur ex verbis Matth. 13. *Fulgebunt iusti sicut Sol.* Et Danielis 12. *Fulgebunt tanquā splendor firmamenti.* Quę verba significāt similitudinem inter vnā, & alteram claritatē; non aliam nisi specificam.

7. 7. Argum. Sexto, & vltimo; claritas corporis gloriosi non est secundum substantiā supernaturalis, sed naturalis: iā verò omnes luces ordinis naturalis sunt eiusdem speciei: ergo, & claritas iustorū eiusdem erit speciei cum claritate Solis. Minor patet ex Philosophia: Maior probatur, quia si esset supernaturalis, non esset naturaliter visibilis; nec naturaliter videretur ab oculo non glorioso: cuius oppositum docet *D. Thom.* *Suarius,* D. Thomas *vbi supra, cuius opinionem esse verisimiliorem testatur Suarius in dicta disputat. 48. sectione secunda. §. Sed licet res haec incerta sit, pagina 914. columna prima in fine.*

§. 2.

Opinio quod sit diuersa speciei.

8. 1. Opinio. *Richard.* *Albert.* *Aegid.* *D. Thom.* QVod tamen claritas corporis gloriosi sit alterius speciei à claritate Solis probarunt *Richard. in 4. dist. 49. artic. 4. quaestione 6. Albert. in secunda parte, suae Summae in quaestione de Lumine, Aegid. in 2. distin. 13. in secundo principali, quaest. 1. tribui solet D. Thomae in 3. distinct. 26. quaest. 2. art. 1. ad 2. & 4. posse hanc sententiam sustinere affirmat Sotus citatus in prima opinione: eam esse probabiliorem putat Suar. tom. 2. ad 3. part. disp. 32. sect. 1. & disp. 48. sect. 2. Quapropter §. Richardus, pag. 913. col. 1. Salas in d. sect. 16. pag. 707. col. 2. §. Secunda est. Vbi prae eadem refert Parisiensem primo de Vniuersa, parte 2. fol. 158. & 159. satis videntur probare Conimbricenses in 2. de Caelo c. 7. q. 3. vt colliges ex 3. art. §. Quod attinet ad rationes.* *Sotus.* *Suar.* *Salas.* *Parisiens.* *Conimbr.*

Primū fundamentū est, quia claritas corporis gloriosi est supernaturalis secundū substantiā: ergo est diuersæ speciei à claritate Solis, quę secundum substantiā est naturalis. Consequentia patet: Antecedens multis modis probatur. Primo, quia talis claritas licet corporea possibilis est; nec enim implicat dari corpoream qualitatem, quæ secundum substantiā sit supernaturalis; ergo talis claritas data est corpori beato: cōsentaneū enim est statui beatifico, vt corpori beato detur, quod est perfectius. Secundo, quia aliæ dotes corporis sunt secundum substantiam supernaturales. Tertio, quia ista qualitas, vel oritur à gloria animæ, vel immediatè fit à Deo. Si primum; non potest non esse supernaturalis, quia est à causa supernaturali. Si secundum; idem infertur: etenim à Deo fiet, non vt ab Authore naturæ, quia talis claritas naturaliter non est debita corpori humano; sed vt ab Authore supranaturam, à quo fiunt, quæ secundum naturā sunt ordinis supernaturalis. 9. 1. Argum. Secund. Tertio.

Quarto, quoniam claritas ista dicitur *Claritas Dei:* Apocalip. 21. *Vidi ciuitatem sanctā habentē claritatem Dei.* Et inferius, *Ciuitas illa non eget Sole, nec Luna: nam claritas Dei illuminabit illam, & lucerna eius est Agnus.* Cum verò ciuitas superna corporaliter illuminetur à claritate corporis Christi, & beatorū: & hæc speciali modo dicatur claritas Dei, satis videtur cōuinci eam datā à Deo vt ab Authore supernaturali supernæ ciuitatis. Denique idem antecedens confirmatur, quia ad Philip. 3. *Deus reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ.* Per quam reformationem corpora iustorum immutabuntur, primę Corinth. 15. Cum verò talis immutatio nō fit secundum natura lis, nec per perfectiones naturales, sed supernaturales secundum substantiam, vt est cōmunis illorum verborū explicatio Quarto. Quinto.

benè infertur, ceformationem corporis nostri futuram esse supernaturalē, & secundum supecnaturalem claritatem, cum claritas Christi secundum substantiam sit talis. Quæ doctrina ex eo etiam cōfirmabitur, quia Paulus 1. Corint. 15. talem claritatem appellat gloriā, in illis verbis, *Surget in gloria*: vt intelligamus clasitatem illam ad ordinem gloriæ pestinere. Ex quibus omnibus satis confirmatū manet antecedens huius primi argumenti; quo supposito argumentum habet efficaciā.

10. 2. Argum. Secundo cōfirmatur hæc opinio, quia lux, & claritas Solis ex sua natura est cōnaturalis eidē Soli, vt docet Philosophia: claritas autem corporis gloriosi est supra omnem naturam, nec vlli corposi potest esse connaturalis, vt omnes Theologi doeent: ergo non potest essentialiter non differre à luce Solis. Etenim accidentia ordinis natusalis non possunt non habere aliquod subiactum, cui saltem secundum communem, & genericam cationem sint connaturalia.

11. 3. Argum. Tartio suadetur, quia clacitas per se datur beatis ad eleuandum corpus ad statū supecnaturalem, ad quā eleuare nō posset lux Solis, etiam si supernaturaliter daretuc corpori resurgenti.

12. Postcemo accedit, quoniam claritas ista ex sua natuca hebet proprios effectus, qoos claritas rernm naturalinm ex se habere non potest. Eteoim hæc claritas ex sua pcopria natuca potest lucere, siue sit in cocpore raco, siue denso, siue tcansparēti, siue opaco, cum tamen lux Solis non possit lucere in corpore perfectè opaco, sed in eo, quod aliquo modo est trāspacenr. Prætecea hæc clacitas ex sa potest actuare non sōlùm cocpus diaphanū, sed etiam perfectè opacum, quod tamen lux Solis horum inferiocum ex sua natnra actuace non potest. Hæc etiā clacitas ex sua natura non est apta calefacere subiectū capax caloris, cū tamen claritas Solis illud valeat calefacece. Deniq; hæc claritas ex se actuare potest diaphaneitatem altioris ordinis, qualis est, diaphaneitas cocpocis gloriosi; quam tamen lux Solis actuare non potest, saltam sine supernatu rali eleuatione.

§. 3.

Secunda opinio est longe probabilior.

Quamuis Suarius cū nōnullis alijs putet rem istā esse incertā; & alij pro vtraq; parte illam defendāt, vt Conimbr. ergo tamen puto secundam opinionem esse fere certā. Nam, & cōmunior est, & efficacioribus nititur fundamentis: nam primum fundamentū satis efficaciter probat e videtur hanc clasitatē asse supernaturalem secundū substantiā: & secundum efficaciter etiā probat, eam non posse essa naturalem; nec audiendi sunt Conimbr. dum affirmāt, claritatem cocporis beati ex vi suæ speciei naturaliter esse cōmensuratam astris, & ab eorū forma dimanare: cuius oppositū docet cōmunis Theologia, & satis conuincit tertium argumentū. Nā cū claritas ista detur beatis, vt per eā eorū cocpora elauētur ad statū beatificū, qui est supernaturalis, nō video quomodo illorū corpora ad supernatucalē statum per eā eleuētur, si est ocdinis natusalis. Accedit etiā, quia ex cōmuni Patsū, & Theologornm doctrina claritas minimi beati lōgè ast maior, quam Solis; quod stare nō potast cū identitate specifica vtriusq;. Etenim si claritas beati est ordinis naturalis, nō potest essa maioc, nisi quia intensior. ax quo sequeretur intensionē claritatis baati semper indigere perpetno micaculo. Nā cū claritas Solis sit naturaliter sūma, nō poterit dari maior, nisi per micaculū: iā verò alienū est à Theologia obligare Deū, vt in Patriappetuo vtatur miraculo; imò vt cuilibat beato non possit tribuare claritatē intensiue minorem quā sit Solis: quare nō ast cōueniens, vt ille excessus explicetuc de intensiuo, sed de solo essentiali: hoc enim posito, claritas beatorum conseruabitur modo beatifico statui cōuaturali: nec necessario, conferenda erit in gradu intensiue maiori, eum in minori longè superet claritatem Solis. 13. Eligitur 2. opinio. 1. Fundamētū est, efficax. 3. Aliud fundamentum.

§. 4.

Soluuntur argumenta.

Nec argnmenta in contrariū initio adducta cōuincunt, vt intec vtrāq; illā claritatē admittamus specificā identitatē. Ad primū neganda est sequela, quia cum diuersitate specifica vtriusq; claritatis potast dari conuenientia vniuoca in communi ratione claritatis; & lueis. Nam plerique Philosophorum intec clarita- 14. Ad 1. arg.

claritatem Solis, & ignis admittunt diuersitatem specificam (quæ fuit opinio *Albert.a.part.Summæ in quæst.de Lumine, Ægidij in a.dist.13.in a.p.q.1.Richard.ibi. art.1.q.4.Argentinæ q.vnica art.1.*)& tamen non æquiuocè, sed vniuocè dicuntur luces.
Albert. Aegidius. Richard. Argentina

16. Ad 2. Ad secundum neganda est minor, si vniuersaliter intelligatur: fieri enim potest, vt ratio formalis, sub qua obiectum cognoscitur, non sit specifica, sed generica, quod contingit quando ratio sub qua abstrahit à naturali, & supernaturali: vnde intelligibilitas, quæ est ratio formalis, sub qua intelligitur quicquid intelligitur, ideo quia abstrahit ab intelligibilitate naturalium, & supernaturalium, non est vna specie, sed genere. Idem igitur dicédum erit de luce, cum illa abstrahat à luce naturali, & supernaturali.

17. Ad 3. Ad tertium negandum est antecedēs; si intelligatur de effectu formali intrinseco, & immediato, qualis est facere lucidum, & clarum, respectu lucis, & claritatis: nam cum effectus formalis immediatus, & intrinsecus idem sit realiter cum sua causa formali, vt ex Philosophia supponimus (album enim non distinguitur realiter ab albedine) si causæ formales specie distinguuntur, specie etiam distinguentur formales illarum effectus. Lucidum igitur, & clarum, qui est effectus formalis claritatis, & lucis, non est vnus specie, sed genere, sicut esse intelligibile, qui est effectus formalis intelligibilitatis, non est vnius speciei, sed vnius generis; quòd non possunt non concedere qui volunt, lucē Solis, & ignis specie differre. Qua supposita opinione, esse lucidum, & clarum nō in omnibus erit eiusdem speciei.

18. Ad 4. Ad quartum admissa maiore, neganda est minor: ad cuius probationem neganda est sequela: quoniam claritas illa non necessario sibi vendicat corpus humanū, quod actuet.

19. Ad 5. Ad quintum respondetur, illa aduerbia denotare quidem similitudinem: non tamen semper denotare specificam, sed satis esse quod denotent genericam. Vel dicito, aduerbium, *sicut*, interdum idem esse quod aduerbium, *vt*; erit igitur sensus, *Iusti fulgebunt sicut Sol*, hoc est, vt etiā Sol fulget.

Ad sextum, & vltimum, dicendum est primò, minorem non ab omnibus cō- cedi: nec enim admittitur ab ijs, qui lucē Solis, & ignis specie distinguunt. Sed quoniam communior est, & verior sententia, quæ asserit omnem lucem ordinis naturalis esse eiusdem speciei (quæ fuit opinio *D. Thomæ probata à Conimbricensibus loco citato.*) Secunda solutio negabit maiorem; quam esse negandam patet ex dictis §. 2. An verò supposita hac opinione claritas corporis beati possit naturaliter videri ab oculo non glorioso? explicabimus in vltimo art. huius quæstionis. 20. Ad 6. D. Thom. Conimb.

ARTICVLVS VI.

A quonam fiat claritas corporis gloriosi?

§. 1.

Referuntur opiniones.

DE hoc etiam est inter Theologos controuersia. Prima opinio eam tribuit portioni cuiusdam quintę essentiæ, quam in corpore glorioso admittit: sed huius opinionis fundamentū esse fictitium ostendimus *supra q.3. ar. 3. §.3.in tertio dicendi modo.* 1. 1. opinio reijcitur.

Secunda opinio est D. Thomæ, qui constanter docet claritatem istam immediatè oriri à gloria animæ. Ita scribit *1. 2.q.4.art.6.& 3.p.q.45. art. 2. in corp. & q.54.art.2.ad 1.& 2.& in 4. dist.44. q. 2. ar.4.quæstiunc.1.in corpore, & ad 4. & 4. contra gent. c.86. quam sententiam probant Abulen.in cap.17.Matth. q 127. fol.256. col.2.in fine,& col.3.in princ. Parisiensis in tract.de Vniuerso in 2.p. primæ partis c. 29. in nouis pag. 693. col.1. & in antiquis fol. 160.& 161.non reijcit Richar. in 4. distin. 44.ar.4.q.6.§.Videtur ergo mihi. Vnde pro hac sententia refert eum Quand.in 4.dist.49 proposit.34.fol.129.pag.2.* Fundamentum huius opinionis sumitur ex doctrina Augustini epist.56.ad Dioscorum, dùm ait, *Deum animam fecisse tam potenti natura, vt ex eius beatitudine redundet in corpus.* Ex qua doctrina plerique volunt omnes dotes corporis à beatitudine animæ in corpus redundare: quomodo autem fiat hæc redundantia? variè explicatur. 2. 2. opinio. D. Thom. Abulen. Parisiensis Richard. Quand. Fundamentum ex Augustino.

Tertia opinio asserit, claritatem istam à solo Deo fieri, & in corpus infundi; ita non- 3. 3. opinio.

Richard. nonnullos docuisse refert *Richardus vbi suprà; quam ipse ideo videtur approbare, quia eam vltimo loco refert: pro eadem à Suario,* Durand. *& Sala refertur Durand. in 4. dist. 44. q. 8.* eo tamen in loco illam non disputat, sed simpliciter supponit, claritatem istam (si ponatur qualitas) posse à Deo fieri. Sotus. Eandem facta eadem suppositione in terminis probauit *Sotus in 4. dist. 49. q. 4. ar. 8. pag. 639. col. 2. §. Attamen hoc non tàm facilè intelligitur.* Vbi ita ait; *Est ergo modus alius, quod qualitas illa producitur per creationem à Deo: sed certè si est qualitas, ita dicendum est.* Eandem vno verbo explica- Valent. uit *Valentia 4. tom. disp. 11. q. 5. puncto 1. pag. 1965. A.* simpliciter affirmās, Deum hanc claritatem producturum fore. Ean- Angles. dem in terminis probauit *Angles in flori-* Suarius. *bus de Beatitud. art. 5. diffic. 5. dub. 3. latè* Salas. *Suar. in d. disp. 48. sect. 2. pag. 514. col. 2. §. Vltima inquiri solet, & cum eo Salas in dicta sect. 16. pag. 609. col. 2. in 3. difficult.* Quomodo autem Deus hanc claritatem efficiatē variè explicatur.

§. 2.

Vera resolutio.

4. Vera resolutio. 1. propositio. Hanc difficultatem nonnullis positis propositionibus puto esse resoluendam. Sit prima propositio. *Opinio D. Thomæ secunda lata relata non videtur satis probabilis.* Satis est de mente Sotus. Soti *in d. ar. 8. pag. 639. §. Veruntamen non ita planus est*: nec enim satis intelligitur, quomodo claritas illa ab animæ beatitudine in corpus redundet. Etenim tribus modis potest hęc redundantia explicari.

5. Triplex sensus. Primus. Vno modo, ad modum quo ex vase aqua pleno redundat aqua in aliud vas, quia scilicet aqua ex eo iam pleno exundat, supereffluit, & descendit in aliud; in quo sensu hanc redundantiā videtur D. Thomas explicare, si diligentius expendantur, quæ scribit *in 4. lata citata*, dùm ait, animam suam claritatem, quæ in ea est qualitas spiritualis, influere in corpus, in quo recepta, est corporalis. Secundo mo- 6. Secundus. do, quia ex beatitudine essentiali animæ naturali quadam resultantia emanat claritas in corpus, eo modo quo proprietas Abulen. fluit, & emanat ab essentia: in quo sensu Parisiensis hanc resultantiam explicant *Abulens. &* Ferrar. *Parisiensis locis citatis; & post eos Ferrar. 4. contra gentes, c. 86. §. Aduertendum, fol. 192. col. 1.* Tertio modo, vt hæc redundantia fiat ab anima per veram efficientiam ipsius claritatis, idque per suam beatitudinem, tanquam per verum principium agendi: qui modus dicendi videtur placuisse Richardo, dùm ait, animam virtute suæ visionis actiuè educere ipsam Richard. claritatem de potentia corporis gloriosi. 7. 3. sensus.

Nullus tamen horum modorum est recipiendus. Non primus (quamuis D. Thomæ videatur applausisse) quia talis redundantia minus est Philosophica; vnde à nullo Thomistarum, non modo probatur, sed nec explicatur. Tertius autem modus dicendi non placet Soto, nec placere potest; tùm quoniam quæ fiunt à causa efficiente non dicuntur ab ea redundare, sed efficienter causari: tùm secundò, quia anima non potest claritatem illam educere de potentia naturali corporis gloriosi, quia claritas illa est forma supernaturalis, vnde non potest aduci, nisi de potentia obedientiali: quæ verò sic educuntur, educuntur a Deo authore supernaturali. Solus igitur restat secundus dicendi modus, qui videtur magis philosophicus: sed contra illum cum Suario possumus insurgare. Primò, quia inter claritatem spiritualem animæ, & claritatem corporalem corporis nulla datur naturalis connexio, vt vna sit proprietas alterius, vt ab ea naturaliter resultat. Deinde, quia visio, quæ est beatitudo essentialis animæ, eiusdem est speciei in anima, & in Angelis, iuxta veriorem sententiam: sed in Angelis non habet hanc proprietatem: ergo nec eam habebit in animabus: proprietas enim naturalis in omnibus reperitur, in quibus reperitur essentia, cuius est proprietas. Quod verò adducitur ex Augustino ita est explicādum, vt Deus in patria animam fecerit tàm potenti natura, id est natura tàm perfecta, vt ratione perfectionis animæ in corpus redundet perfectio supernaturalis, non per naturalem resultantiam, sed per diuinam efficientiam: Deus enim propter perfectionē animæ perficit corpus. 8. Non recipitur primus dicendi modus. 9. Nec 3. 10. Impugnatur s. modus. Explicatur August.

Secunda propositio: *Deus est causa efficiens claritatis in corpore beato.* Hanc statuimus eum authoribus secundæ sententiæ, quam ex eo confirmamus, quoniam cum 11. 2. propositio.

cum qualitas ista sit qualitas supernaturalis secundum substantiam, nullum aliū potest habere principalem authorem, nisi Deum, qui ob hanc rationem est author & causa efficiens aliarum dotium.

12. Dubitatur, an causet assumpto instrumento? Hac supposita propositione dubitant nonnulli, an Deus hanc qualitatem faciat immediatè se ipso; an mediante aliquo instrumento? Cui quæstioni respondet Suar. probabile esse, quod Deus ad producendam istam claritatem assumat aliquod physicum instrumentum, vel suam humanitatem, vel animam ipsam beati: suam quidem humanitatem, quia illam claritatem efficit assumendo, tanquam instrumentum vel actum voluntatis humanæ Christi, vel claritatem eiusdem humanitatis. Animam verò beati, quoniam sicut Christus suam propriam animam assumpsit vt Instrumentum ad producēdam claritatem sui corporis: ita animæ cuiuscunque beati communicat instrumentalem virtutem, vt suam claritatem in suo corpore instrumentaliter causet.

13. 3. proposit. Pro resolutione contra hanc sententiam sit tertia propositio: *Deus claritatem in corpore beato immediatè causat, nullo mediante instrumento; & eodem modo causauit claritatem in Christi corpore.* Hanc propositionem non potest non recipere Sotus, quia putat claritatem istam à Deo effici per veram creationem: iam verò ad creationem nulla creatura tanquam instrumentum assumi potest, vt cum D. Thoma docent omnes Thomistæ: sed in hoc non est audiendus Sotus: tùm quia claritas illa cum educatur de potentia obedientiali corporis gloriosi, non creatur creatione propriè sumpta, quæ ex nihilo aliquid facit: tùm etiam quia doctrina illa Thomistarum satis est dubia. Nostram etiam propositionem admittit Salas vbi suprà; expresse enim docet, claritatem istam fieri à Deo nullo mediante physico instrumento: non est tamen audiēdus, dùm docet esse impossibile, claritatem corporis fieri mediante instrumēto; nulla enim datur ratio huius impossibilitatis. Verum igitur fundamentum nostræ assertionis sit, quoniam hoc instrumentum sine vllo fundamento ponitur, vt idē Salas benè aduertit: etenim verba Pauli ad Philip. 3. *Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ,*

Non recipitur Soti fundamentū.

Salas.

Ad Phil. 3.

non probant claritatem Christi concurrere ad nostram vt instrumentum, sed vt causam exemplarem, ad instar cuius nostrum corpus reformabitur.

14. 4. proposit. Sit quarta propositio; *Non negarē animam beatam ad claritatem sui corporis efficienter concurrere efficientia morali.* Probatur, quia Deus claritatem corpori beato tribuit ratione gloriæ animæ, quatenus animæ gloriosæ debetur corpus gloriosum, vt annotauit Sotus, & cum eo Suar. & Salas. Vtrùm autem ad hunc sensum D. Thomas intellexerit? aliorum sit iudicium: sicut etiam aliorum iudicio relinquo, an hoc satis sit ad veram causalitatem moralem?

ARTICVLVS VII. & Vltimus.

Vtrùm claritas corporis gloriosi possit naturaliter videri ab oculo non glorioso?

1. An naturaliter sit visibilis? VLtimo loco explicanda est difficultas, an claritas corporis gloriosi possit naturaliter videri ab oculo non glorioso? Dicitur, *ab oculo non glorioso*, quia indubitatum est eam videri posse ab oculo aut glorioso, aut diuinitus eleuato. Etenim cum illa claritas sit corporea, & sensibilis, nec ad alium sensum possit pertinere, nisi ad visum, vtique sua natura erit visibilis. Quod satis docuit *Augustinus in lib. contra Adamantium Manichæum c. 28. & satis supponit lib. 22. de Ciuitate Dei c. 29.* Dùm enim affirmat claritatem corporis Christi in transfiguratione (quam supponimus esse eiusdē speciei cum claritate beatorum) non potuisse videri à discipulis in mortali corpore, satis affirmat esse eam visibilem à corpore glorioso. Præterea id conuincitur ex verbis Christi Matth. 17. *Sunt de hic stantibus, qui non gustabunt mortem, donec videant filium hominis venientem in regno suo:* quod esse impletum in Christi transfiguratione plerique Sanctorum affirmant, *Chrysost. homil. 57. in Matth. in oratione de Transfigur. Leo Papa in serm. eiusdem festi, Eusebius Emissen. in serm. in Sabbato post 2. Dominicam Quadrag.* Discipuli igitur viderunt transfigurationis claritatem, siue illam naturaliter viderint, siue diuinitus eleuati. Tertiò id ipsum ratio conuin-

Claritas: ta absol. est visib.

2. 1. ratio ex Augustino.

3. 2. ratio ex c. 17. Matth.

Chrysost. Leo Papa. Eusebius Emissen.

4. 3. ratio. conuincitur, quoniam claritas illa licet ponatur supernaturalis, conuenit cum naturali lumine in ratione luminis saltē generica: ergo ex sua natura est visibilis, saltem supernaturaliter. Sit igitur indubitatum, claritatem corporis gloriosi cōtineri sub obiecto adæquato potentię visiuæ, saltem extensiuæ: quare ex sua natura erit visibilis ab aliquo oculo, saltem ab eo, qui vel est gloriosus, vel supernaturaliter eleuatus. Quare quæstio solum est de oculo non glorioso, & de visione, quæ fit solis naturæ viribus.

§. 1.

Opinio quod naturaliter sit visibilis.

5. Opinio 1. Quod naturaliter sit visibilis. HAnc difficultatem magis esse disputabilem, quàm scibilem à nobis testatur *Guilhelmus Parisiens. in locis suprà citatis*, vnde eam diffinire noluit. Quod naturaliter sit visibilis affirmat *D. Thom. in 4. dist. 44. q. 2. artic. 4. quæstiunc. 2. in corp. & ad 1. & 2. idem significat Durand. in 4. dist. 49. q. 8. ad 3. vbi etiam Paludan. q. 3. ar. 3. ad 3. n. 14. & satis significat Scot. ibid. q. 15. litera C. §. Ad aliud dicitur quod claritas. Cum quo conueniunt communiter Scotistæ, Angles in suis florib. de Beatitud. ar. 5. difficult. 7. concl. 1. Nicolaus de Nijsse in resolut. Theologica tract. 7. parte 3. portione 2. q. 4. fol. 63. pag. 2. in fine, satis consentit Ouand. in 4. dist. 49. proposit. 34. dùm agit de dote claritatis fol. 130. pag. 1. ex alijs simpliciter Valent. 4. tom. disp. 11. q. 5. punct. 1. pag. 1965. A. Pezant. in additionib. ad 3. p. q. 85, art. 3. Hanc sententiam vt probabiliorem potiùs probat Suar. 2. tom. ad 3. p. disp. 32. sect. 1. pag. 555. col. 1. §. An verò illa claritas, & disp. 48. sect. 2. pag. 914 col. 1. §. Sed licet, res hæc. Defenditur à Soto in 4. dist. 49. q. 4. art. 8. conclus. 2. pag. 640. col. 2. in princ.* licet contrariam opinionem vt probabiliorem approbet, vt dicemus.

(Parisiensis. D. Thom. Durand. Palud. Scotus. Angles. Nijsse. Ouand. Valentia. Pezant. Suarius. Sotus.)

6. 1. argum. Hæc opinio his argumentis confirmatur. Primò, quoniam hæc claritas cum sit einsdem rationis cum claritate Solis, erit ordinis naturalis: ergo continetur sub obiecto adæquato potentiæ visiuæ. Cur igitur quicunque visus sua naturali virtute non poterit ferri in illam?

7. 2. arg. Secundò quicunque visus ex sua natura est capax speciei impressæ huius lucis: ergo quicunque visus, etiam non gloriosus, potest elicere actum circa talem lucem: antecedens ex eo probat Suarius quia nulla est ratio cur visus ex sua natura non sit capax talis speciei: consequentiam vero eodē modo probat. Etenim si visus ex sua natura est capax speciei illius claritatis, nulla est ratio cur ex sua natura non possit elicere visionem circa eam: illa enim visio non est supernaturalis secundum substantiam, quia est corporea, & versatur circa rem corpoream: nec est supernaturalis quoad modum; quis enim est hic modus?

8. 3. argum. Tertio ex eodem Suario; vel illud obiectum aliquo modo saltem imperfecto potest naturaliter videri à visu: vel non. Si non; ergo nullo modo continetur sub obiecto visus: Deus enim licet non possit clarè videri ab intellectu virtute naturali, ideo tamen sub obiecto adæquato illius continetur, quia saltem imperfectè potest ab aliquo cognosci virtute naturali; & quia continetur sub latitudine entis, cuius præcisam, & abstractam rationem intellectus attingit; visus autem nō attingit communem rationem lucis, nisi in quantum continetur in hac luce. ergo si datur aliqua lux, quam visus nullo modo potest naturaliter attingere, non continebitur sub obiecto adæquato visus. Si verò potest aliquo modo eam attingere, eum illa lux vi sua perfectiorem speciem imprimat, & potentiam non lædat, poterit etiam perfectè videri, quia illa species non est improportionata potentiæ; nec est cur dicamus deesse illi potentiæ virtutem in suo ordine sufficientem.

9. Quartum. Quarto ex eodem, licet lux corporis gloriosi non sit connaturalis corpori humano, tamen simpliciter est ordinis inferioris, cum sit corporea: poterit igitur naturaliter videri à visu non glorioso.

10. Quintum. Apoc. 1. Quintò ex Soto opinio ista sacris oraculis fulcitur. Nam Apocal. 1. *Videbit eū omnis oculus. & qui eum pupugerunt.* Eum inquam, id est, Christum in iudicium venientem, in quod veniet indutus claritate: omnis igitur oculus, etiam damnatorum videbit claritatem Christi. Deinde Sapien. 5. de damnatis dicitur, quod *videntes gloriam filiorum Dei. turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperatæ salutis.* Gloriam, inquam, id est, claritatem, & lucem filiorum Dei, nec enim Sapien. 5

enim turbarentur, aut mirarentur de insperata illorum salute, si illorum claritatem non viderent. Tertiò accedit, quoniā
Ad Phil. 3. ex Paulo ad Philip. 3. Corpora iustorum configurabuntur corpori claritatis Christi, cuius exemplar fuit claritas transfigurationis: & tamen naturaliter fuit visa a discipulis, vt patet ex verbis Christi, *Nemini dixeritis visionem.*

11. Postrema ratio. Postremò confirmari potest, quoniā si naturaliter videri non posset, ideò quia est ordinis supernaturalis secundum substantiam, frustra admitteretur in beatis potentia pro libitò se occultandi: quia illorum claritas ex sua natura esset occulta: consequens tamen est contra communem Patrum, & Theologorum doctrinā.

§. 2.

Refertur opinio quod naturaliter non sit visibilis.

12. Opinio quod naturaliter non sit visibilis. Richard. Salas. Sotus. Qvod tamen claritas corporis beati ab oculo non beato naturaliter videri nequeat, plerique probauerunt. Hæc opinio communiter tribuitur *Richardo in 4. dist. 49. art. 4. q. 6. in explicatione huius dubij: eam simpliciter probat Salas in dicta sect. 16. pag. 609. §. Mihi tamen videtur: esse probabilem asseris Sotus in d. art. 8. pag. 640. col. 1. §. Est autem hic dubium.* Vbi etiam affirmat se nescire quid sensisset D. Thomas si in sua summa hucusque peruenisset.

13. 1. confirm. ex August. Hæc opinio primùm confirmatur auctoritate Augustini 22. de Ciuitate Dei c. 19. *Claritas in Christi corpore cum surrexit ab oculis discipulorum potiùs abscondita fuisse, quam defuisse credenda est: nec enim eam humanus ferret, atq; infirmus aspectus, quoniam ille à suis ita debet attendi, vt possit cognosci.* Vult igitur Augustin', quod discipuli non potuissent claritatem Christi intueri, si eam non abscondisset.

14. 2. confirm. Ex hac Augustini doctrina ita arguit Richardus; quoniam Christus non abscōdisset suam claritatem, si eam discipulorum oculi ferre possent. Nam cum illis ostenderit sui corporis subtilitatem, dùm ianuis clausis ad eos fuit ingressus; agilitatem verò cum in cœlum ascendit, profectò & illis ostendisset suam claritatē; si illa ab eis posset videri.

15. Tertia. Tertiò arguit Richard. quoniam lux corporalis excellens & intensa, ex sua natura habet, quod naturaliter videri non possit.

Quartò arguit *Salas in d. pag. 609. col. 2. in princip.* quoniam claritas ista, cum sit alterius rationis à luce Solis, & horum inferiorum, est supernaturalis secundum substantiam, vt iam ostendimus; quæ verò secundum suam substantiam sunt ordinis supernaturalis, viribus naturę videri non possunt, sed oportet potentiam visiuam supernaturaliter eleuari, & roborari: ob hanc enim rationem intellect' sine lumine gloriæ non potest videre Deum. 16. Quarta.

Postremo arguit Sotus: quoniam si claritas ista posset naturaliter videri ab oculo non beato, non posset beatus se occultare dùm vellet: eum enim claritas illa naturaliter se ipsam repræsentet, repræsentata autem non possit non videri, nullo modo in voluntate beati positum erit se occultare ne videatur. 17. Vltima.

Aduertendum tamen Richardum, cęterosque suam opinionem intelligere de claritate sumpta in plenitudine suæ refulgentiæ: secus si sumatur contemperata in suis radijs, & commensurata naturali virtuti nostri visus; quia tunc possumus eam in ipso corpore beato videre, quamuis non plenè, integrè, & distinctè, quod Sotus confirmat exemplo noctuæ in ordine ad visionem Solis. Quare si benè rem istam expendamus; opinio Richardi simpliciter & absolutè non est negatiua, sed medium locum tenet. 18. Aduertentia.

§. 3.

Vera resolutio.

Ego puto probabilissimam esse opinionem, & fere certām, quæ simpliciter & absolutè negat, claritatē istam aut in tota sua Intensione, & plenitudine, aut sub aliqua remissione posse ab oculo non eleuato naturaliter videri: quare nec primam opinionem D. Thomæ probo; nec secundam Richardi. Fundamentum ex eo sumo, quoniam claritas corporis beati secundum substantiam est supernaturalis: quam opinionem vt verissimam supponimus *supra art. 5. §. 3. & art. 6. §. 2.* & satis illa videtur confirmari ex eo, quod claritas ista data est bea- 19. Opinio autoris.

tis, vt corpora illorum de statu ignobili vitæ mortalis transferat ad statum supernaturalem & gloriosum. Deinde, quia
2. ratio. hæc claritas vel redundat in corpus ex beatitudine animæ, vel effectiuè fit à Deo supernaturali authore, vt ostendimus in
3. ratio. locis citatis. Accedant tertiò quæ supra quæst. 1. adduximus, doter. s. corporis gloriosi esse perfectiones supernaturales, præmiaque cœlestia, quibus corpus naturaliter immutatur, & diuina gratia per Christum victoriam à morte reportat, & consequitur redemptionem ex adoptione filiorum Dei: viuificatur propter spiritum Dei in nobis inhabitantem; denique quibus Ecclesia de cœlo descendit tota noua à Deo parata & ornata, tanquam sponsa suo cœlesti sponso: vnde claritas ista appellatur maiestas, *Matt. 17. & Luc. 9.* appellatur etiam gloria magnifica 2. *Petri. 1.* Quæ omnia satis videntur conuincere claritatem istam esse qualitatem supernaturalem secundum substantiam: quam opinionem vt verissimam probat Richard. loco citato, & Salas in d. pag. 609. col. 2. in princip.

20. Confirmatur opinio. Hac opinione supposita, efficaciter videtur cõuinci hanc claritatem nec in sua plenitudine, nec remissam ad aliquam tẽperiem posse videri ab oculo non glorioso proprijs naturæ viribus, quamuis illi præsentetur. Etenim quæ secundum suã entitatem sunt supernaturalia, licet contineantur sub obiecto potentiæ extẽsiuè adæquato; non tñ cõtinẽtur sub obiecto adęquato solũ intensiue, vt est vulgaris Philosophia. Etenĩ ex sua natura nõ sunt obiecta proportionata, siue sumantur in sua plenitudine. & intensione: siue in aliqua remissione: improportio enim naturalis in istis non sumitur ex diuersitate intẽsionis, sed ex diuersitate ordinis: vnde sicut intellectus solis naturæ suæ viribus non potest videre lumen gloriæ, etiam in quacunque minima intensione, non ob aliam rationem, nisi quia secundum suam entitatem est altioris ordinis; ita nec lumen corporale corporis gloriosi poterit videri à visu proprijs naturæ viribus, in quacunque illud remissione prę sentetur, ex eo præcisè, quia est ordinis superioris, vt supponimus. Nec exemplum sumptum à noctua, aliovè oculo in ordine ad visionem Solis satis est accommodatum: nam quod Sol ab oculo nostro in sua plenitudine videri nequeat, bene tamen si aliquo modo temperetur; inde prouenit quod proportio Solis ad nostrum oculum non sumitur ex diuersitate ordinis, sed intensionis.

§. 4.

Soluuntur argumenta primæ opinionis.

Argumẽta pro prima opinione adducta facilem habent solutionem: nam primum falsum sumit fundamentum; hæc enim claritas gloriosi corporis specie differt à claritate Solis, & horum inferiorũ, vt art. 6. ostẽdimus. 21. Ad 1. arg.

Ad secundum (quod est Suarij) negat Salas claritatem illam ex sua natura emittere sui speciem: hanc enim non emittit nisi eleuata: non eleuabitur tamen, nisi oculus ad eam recipiendam simul eleuetur. Sed nihil cogit admittere talem eleuationem tanquam necessariam. Ad argumentum igitur negandum est antecedens; quoniam oculus non gloriosus ad tales species non habet potentiam naturalem, sed solam obedientialem. Ad hoc aũtem dicendum satis cogit supernaturalitas ipsius claritatis, ratiune cuius est naturaliter improportionata, vt à visu naturaliter videatur: & inde est, vt potentia passiua visus naturaliter sit improportionatã ad recipiendum species illius, quantuis sit in potentia obedientiali, vt ad illas supernaturaliter proportionetur. 22. Ad 2.

Tertium argumentum eiusdem Suarij nullam vim habet contra nostram resolutionem. Dicimus igitur claritatem illam nec perfectè, nec imperfectè naturaliter videri posse ab oculo: & simul admittimus claritatem illam nullo modo contineri sub obiecto visus naturaliter & intensiuè adæquato: nec video cur id non sit concedendum: agimus enim de visione illius claritatis in seipsa, & secundum propriam, & indiuidualem entitatem: in hoc autem sensu lux illa nec in sua plenitudine, nec in aliqua remissione continetur sub obiecto visui naturaliter adæquato: nam in eodem sensu Deus in se ipso, suaque essentia nullo modo continetur sub obiecto intellectui intensiue & naturaliter adæquato. Etenim Deum posse ab intellectu abstractiuè cognosci 23. Ad 3.

secun-

ſecundum prædicata communia, non bene infert eum comprehendi ſub obiecto viſionis intuitiuę, quia in ordine ad cognitionem intuitiuam Deus nec ſecundú cognitionem perfectam, nec ſecundum imperfectã eſt naturaliter cognoſcibilis.

24. Ad 4.

Quartum (quod eſt eiuſdem Suarij) ſupponit claritatem iſtam eſſe ordinis naturalis, quod negamus, & ſubinde negamus antecedens, cuius probatio ſupponit omne corporeum eſſe ordinis naturalis, quod eſt falſum: vnde cum à nobis negetur, nõ debebat ſine ꝓbatione ſumi.

25. Ad 5.

Ad quintum dicendum eſt, malos in iudicio non viſuros claritatem aut Chriſti Domini, aut beatorum, ſed ſolam maieſtatem Chriſti ſedentis in throno, Angelis circumſeptam, & ipſos beatos per aerem diſcurrentes, & Chriſtum comitantes, quod ſatis eſt vt turbentur, & admirentur inſperatam illorum ſalutem: vel ſi claritatem viſuri ſunt, ad illius viſionem ſupernaturaliter eſſe eleuandos; & eodem modo dicendum eſt de diſcipulis in transfiguratione: ſi enim claritatem Chriſti viderunt, ad eam videndam ſunt eleuati.

§. 5:

Pro ſolutione quinti argumenti expenditur, an beati pro libito poſſint ſe ipſos occultare?

26. Quæſtio, an beatus ſe poſſit occultare?

VLtimum argumentũ petit, an beati poſſint ſe ipſos, ſuamq; claritatẽ occultare? quæ quæſtio intelligi poteſt vel in ordine ad alios beatos, vel ad non beatos. In primo ſenſu ad eam reſpõdet *Abulenſis in cap.17. Matth. q.129.* & negat corpus glorioſum poſſe ſe, ſi voluerit, occultare alij beato. Fundamentũ inde ſumit, quod hæc excellentia ſe occultandi pro voluntatis libitó prouenit ex perfectione ſtatus beatifici: cum verò illa omnibus beatis conueniat, non poteſt vnus alij ſe occultare; ſed hæc perfectio beatifici ſtatus nõ videtur ſatis, vt illa excellentia nõ cõueniat beatis etiã reſpectu aliorũ beatorũ: etenim quod illa excellẽtia beatis cõueniat præciſè ratione ſtatus beatifici non poteſt placere, niſi aliquid addatur: ſi verô cõuenit ob alias rationes ſtatim explicandas, non video cur hæc excellentia non conueniat etiam in ordine ad alios beatos, vt idem Abulenſis fatetur ad finem dictæ quæſtionis.

An poſſit ſe occultare alijs beatis?

Negat Abulenſis.

Nó ſatis placet.

27. An poſſit ſe occultare nõ beatis?

Porrò ſi quæſtio intelligatur in ordine ad non beatos, omnes Theologi vnanimi conſenſu hanc excellentiam beato tribuunt. Ita *D. Thom. 3. p. q.76. ar.8. & in 4. diſt.44. q.2. ar.4. quæſtiunc.3. in corp. & ad 1. Cum eo conſentit Richar. in 4. diſt.49. ar.4. q.6. ad 3. & Sotus ibid. q.4. art.5. ad 1. pag.641. col.2. Abulen. loco cit. Viguer. in ſua reſolutione Theologica c.14. §.2. verſ.4. Valent. to.4. diſp.11. q.5. pun.1. pag.1965. §. Sed quia, Pezant. in additionib. ad 3. p. q.85. art.3. Salas in d. ſect.16. pag.610. col.1. & ſatis Suar. in d. diſp.48. ſect.2. pag.981. col.1. in fine, & pag.982. col.2. B. Pro eadem refertur Horontius lib.11. c.40. & Pariſien. in 2. par. partis primæ de Vniuerſo. Eandem Scot. non negat, ſed admittit potiùs in 4. diſt. 49. q.15. §. Alij dicunt: tum Palud. ibi. q.5. ar.3. ad 3. n.14. & 15. Ouand. in 4. diſt.10. propoſ.17. latiùs diſt.49. propoſit.34. dùm agit de dote claritatis, fol.130. pag.1. Nicol. de Nijſſe in reſolut. Theologica tract.7. pag.3. port.2. q.4. ad finem.*

Affirmatio eſt communis.

D. Thom. Richard. Sotus. Abulenſ. Viguerius. Valentia. Pezant. Suar. Salas. Horont. Pariſienſis. Scotus. Paludan. Ouand. Nyſſe.

28. Non cõſentiunt in ratione occultationis.

Qui omnes quanuis in cõcluſione cõſentiant, differunt tamen in ratione occultationis. Quidam id referunt ad excellentiam ſtatus beatifici, vt Abulenſis: alij volunt Deum hoc priuilégium cuilibet contuliſſe, vt pro libito voluntatis poſſẽt ſe occultare, & non occultare. Ita D. Thomas, quem communiter ferè omnes ſequuntur. Scotus tamen cum ſuis id tribuit diuino decreto, quo ſtatuit non concurrere ad emiſſionem ſpecierum, quando beatus vellet ſe occultare.

29. Reſolutio Authoris de occultatione claritatis.

Ego quæſtionẽ ita reſoluerem, vt ſuppoſita opinione quod claritas iſta ſit eiuſdẽ rationis, & ordinis naturalis cum luce Solis, & horũ inferiorũ, & ſubinde quod naturaliter videri poſſit ſi oculo præſentetur; hæc excellentia ſit à Deo conceſſa beatis, quãuis incertus ſit modus quo ſe ſe occultant. Suppoſita tamen ſententia, quã vt veriorẽ in hoc art. ꝓbamus, claritatẽ ſcilicet iſtã ſecundú ſuã entitatẽ eſſe ordinis ſupernaturalis, & ſubinde nõ poſſe naturaliter videri, nõ video quomodò id ſoli beatorũ voluntati relinquatur, aut diuino cõcurſui ex volũtate beati dependẽti: quare exiſtimo beatos ad illã occultandã nullo priuilegio indigere: quia ipſa claritas ex ſua natura eſt naturaliter inuiſibilis: indigere tamẽ aliquo priuilegio, vt poſſint eã præbere alijs intuendã: quare

aut Deus cuilibet beato concessit posse cū voluerit eleuare oculum non gloriosum, vt suam claritatem illi ostendat: aut statuit eundem oculum se ipso eleuare, quādo beatus vult se videndum pręberc.

30. Quid de occultatione coloris. Hæc puto esse verissima, quod attinet ad visionem ipsius claritatis: si verò inqui ratur, an beatus possit suum colorem alijs occultare, vel nō occultare? (potest enim videri vt est coloratus, quāuis non videatur vt est lucidus, vt melior habet opinio) si in hoc sensu quæstio excitetur, nō negarem hanc excellentiam cuilibet beato: tum quia illa statum beatificum maximè decet: tùm quia Christus Dominus se occultauit quando voluit. Quomodo autem illa beatis sit concessa? mihi est incertum: ex modis suprà explicatis elige quem volueris.

31. Solutio vltimi argumenti principalis. ¶ Hac resolutione supposita, dissoluendū est vltimum argumentum positum §. 1. Ad illud neganda est sequela: quia licet beatus illo priuilegio nō indigeat ex parte ipsius claritatis, quia naturaliter est inuisibilis: illo tamen indiget ex parte oculi à quo est videnda; quia oculus ad volūtatem ipsius beati eleuabitur, vel non eleuabitur, vt diximus: indiget etiam illo, vt possit se coloratum occultare, vel non occultare, vt etiam aduertimus.

QVÆSTIO V.

De agilitate corporis gloriosi.

IN hac quæstione sequentes excitabimus articulos. Primus est; an in corpore glorioso futura sit agilitas? Secundus; vtrùm corpora beata, præter motum membrorum, & progressiuū, moueantur motu simplici, ita vt totum corpus vno impetu moueatur ad quam partem beatus voluerit? Tertius; à qua nam virtute iste motus fiat? Quartus; Vtrū hoc motu beatus possit in instanti moueri ab extremo ad extremū transeūdo per mediū? Quintus; vtrū possit moueri ab extremo ad extremū, & non per mediū? 6. an habeat determinatam, & finitam velocitatē? 7. erit de velocitate, & agilitate motus progressiui. 8. Vtrùm in hac agilitate omnes beati sint æquales? Nonus, & vltimus; Quidnam sit ista agilitas? & vnde oriatur?

ARTICVLVS I.

Vtrùm in corpore glorioso futura sit agilitas?

AGilitas hoc loco sumitur pro quadam veluti facultate ad motum localem expedite, velociter, & facilè exercendum, vt docet Scot. in 4. dist. 49. & postea Suar. 2. tom. ad 3. p. disp. 48. sect. 4, in princip.

§. 1.

Refertur pars negans cum argumentis.

PArtem negantē probare debent hæretici, qui negant corpora resurgētium posse resurgere cum aliqua supernaturali perfectione, sed necessario resurrectura fore cum omnibus defectibus, qui in via hominem comitantur; cū vero inter istos defectus sit tarditas in motu, & difficultas, fatigatioque in illo exercendo, qui defectus cōtrariatur agilitati; ex consequenti negabunt iustos cū perfectione agilitatis resurrecturos. Hos hæreticos citauimus suprà q. 1. An aliquis in terminis hanc perfectionem negauerit? inueni neminem: nonnullos tamen eam negasse refert *Abulensis in cap. 17. Matth. q. 123.* 1. Pars negās. *Abulen.*

2. Prima erroris confirmatio. Error iste primò potest cōfirmari, quoniā quod est agile non indiget ad motū aliquo deferente, quo tamen indigent corpora Iustorum: nam ex Paulo 1. ad Thessal. 4. *Iusti rapientur obuiam Christo in aera*: idq; ab Angelis, vt ibidem ait Glossa. *1. Thessal. 4.*

3. Secunda. Secundò, motus localis non erit in beatis: ergo in illis non erit agilitas, quæ sine motu non datur. Antecedens probatur, tùm quia motus est actus imperfecti, ex 3. Physicorum; in beatis autem nulla dabitur imperfectio: tùm etiā, quia motus nō datur, nisi propter indigentiā alicuius; quod solū est in eo loco ad quē fit mot' in beatis autē nō datur vlla indigentia, ex Aug. 22. de Ciuitate Dei; *Ibi erit quicquid voles, & non erit quicquid noles.* *August.*

3. 1. confirm. Tertiò, quia corpora gloriosa mouebūtur cū labore, & difficultate: ergo in illis nō erit agilitas. Consequentia patet, quia proprius agilitatis effectus est, reddere motū facilē absque vlla difficultate. Antecedens probatur, quia illa ex sua natura determinant vnam positionem, & situm, à quo sine resistentia moueri nequeunt iam

iam verò vbi datur resistentia mobilis, datur difficultas in motu.

5\. Quarto. Quastò, quia in beatis non datur perfectio specialis ad sensationem, quæ est nobilior, quam motus: ergo nec dabitur ad motum.

6\. Postremò. Postremò, quia corpus gloriosum habet membra in quantitate, & figura eiusdem dispositionis, quæ fuit in via: sed in via non habuerunt agilitatem: ergo nec eam habebunt in patria. Maior nota est, simul cum minore. Consequentia probatur, quia Deus multo ordinatius operatur quàm natura: sed natura instrumentis eiusdem dispositionis non dat diuersam virtutem, sed eandem: ergo si in via illis non dedit agilitatem, nec eam dabit in patcia.

§. 2.

Affirmatiua est de fide.

7\. Affirmatiua de fide. AFfirmatiua tamen sententia est tenenda tanquam de fide, tùm quia eam probat vnanimis consensus Theologorum; tùm quia ex scripturis efficaciter deducitur, & ex testimonio multorum Patrum.

D. Thom. Durand. Supplem. D. Bonau. Richard. Paludan. Scotus. Sotus. Maior. P...tius. Ouand. Abulen. Suar. Salas. Valentia. Pezant. Vignerius. Nysse. Angles.

Eam probarunt *D. Thom. in 4. dist. 44. q. 2. art. 3. quæstiunc. 2. (habetur in additionibus q. 84. ar. 2.) vbi etiã Durand. q. 7. Supplementum Gabrielis q. 2. ar. 2. littera H. D. Bonau. ar. vltimo, q. 2. Richard. in 4. dist. 49. artic. 4 q. 7. Palud. q. 4. Scot q 14 Sot. q. 4. ar. 7. Maior q. 18. Palac. disp. 4. Ouand. propos. 34. fol 131. pagina 2. Abulen. ind. q. 123. Suar. 2. tom. ad 3. part. disp. 48 sect. 1. pag. 904. col. 2. A. B. & sect. 4. per totam: Salas 1. tom. ad 1. 2. q. 5. tract. 2. disp. 14. sect. 18. Valen. 4. tom. disp. 11. q. 5. punct. 1. pag. 1965. D. & 1966. C. Pezan. in additionib. q. 84. art. 1. Vigner. in Instit. Theologica c. 14. §. 2. vers. 5. Nicol. de Nysse in sua Resolut. tract. 7. p. 3. port. 3. q. 3. fol. 626. Angles in florib. de Beatitud. ar. 5. difficult. 3.* Denique quotquot Catholici hac de re scripserunt.

8\. Primus locus Scripturæ. *1. Cor. 15.* Hanc perfectionẽ Theologi cõmuniter deducunt ex verbis Pauli 1. Cor. 15. *Seminatur in infirmitate, surget in virtute.* Vbi nomine virtutis intelligendam esse perfectionẽ agilitatis cõmunis est explicatio omniũ fere Theologorũ, quos citauimus, atq; etiã interpretũ eiusdem loci: ita *Lyra, D. Thom. Dionys. Caiet. Ioan. Arborens, & Cornelius à Lapide, & plures alij.*

Sensus ergo est, *Seminatur in infirmitate,* id est, in impotẽtia tarditatis, quia corpus quod corrũpitur aggrauat animam, Sapien. 9. *Surget in virtute,* id est in potentia agilitatis, qua facilè & sine vlla difficultate, fatigationeque ab anima moueatur.

Cui explicationi cõcinunt verba Isaiæ 40. *Qui sperant in Dño mutabunt fortitudinẽ, assument pennas vt aquilæ, current, & nõ laborabunt, ambulabũt & non deficient.* Quæ verba licet explicari possent de Sãctis ꝑ tẽpore vitæ, accõmodatius tamẽ explicãtur de iustis resurgentibus, ex *Aug. epist. 79. ad Isychiũ, & Hilar. Psal. 138. circa illa verba, Si sumpsero pennas meas diluculo.* Explicata autem in eo sensu nõ solum conuincunt in beatis futuram esse agilitatẽ, vt patet, sed etiam explicant sensũ Pauli in præcitatis verbis, vt virtus ibidem idem sit quod potentia, & fortitudo, qua Sancti volabunt vt aquilæ summa cum celeritate, absque vlla defatigatione, qui est proprius agilitatis effectus. 9 2. locus Isai 40. *August. Hilarius.*

Accedit tertiò locus Malachiæ 4. *Et orietur Sol iustitiæ vobis timentibus nomen meũ: & sanitas in pennis eius. & egrediemini, & salietis vt vituli.* Quæ verba cõsentientibus nostris, & Hebrgis (vt ait Francisc. Ribera) de die iudicij intelliguntur: vnde per pennarum sanitatem, & per saltus sicut vitulorum, teste eodem Ribera, intelligitur corporis firmitas, & celeritas cum facilitate, & lætitia; in quo etiã sensu eadem verba interpretatur Suar. vbi sup. 10. 3. locus Malach. 4. *Ribera.*

Denique pro hac agilitatis perfectione plerique intelligunt illa verba Sapien. 3. *Fulgebunt iusti, & tanquam scintillæ in arundineto discurrent.* Quibus verbis ex D. Thoma, & alijs, explicatur agilitas in motu, quæ similis erit agilitati, & celeritati scintillarum: in quo sensu verba illa explicauit *Innocentius 3. lib. 4 de mysterijs Missæ cap. 12. cum plerisq; scholasticorum.* 11. 4 locus Sapien. 3. *Innocen. 3*

Eandem veritatem cõfirmant pleraq; Patrum testimonia; in beatis agilitatem admittunt *August. c 3. de Ciuit. Dei c. 18. & lib. 20. c. 18. in Enchyrid. cap. 90. & in d. epist. 79. ad Isychium:* vnde D. Thomas in præcitatis verbis Pauli refert Augustinum dicentem, *Ibi erit sãta facilitas* (scilicet in motu) *quanta felicitas. Hilarius ad præcitata verba Psalm. 138. Anselmus in lybr. de Similitudin. & in Prosologio. capite 25. Bernardus sermone 4. in Festo* 12. Confirmatur ex Patribus. *August.*

omnium Sanctorum, Laurentius Iustin. in libro de Perfectione monasticæ conuersationis cap. 23. Author libri de cognitione veræ vitæ cap. 45. Altisiod. 4. p. Summæ tractatu 123. q. 3. Parisiensis de vniuersa 2. p. primæ partis fol. 118. col. 3. Denique ratione id ipsum probatur: quoniã in resurrectione supernaturaliter auferentur omnes naturales defectus, qui corpus mortale comitantur, vt omnes docent, & satis colligitur ex ijs, quæ scribit *Paulus 1. Cor. 15.* docetq; *August. 1. 22. de Ciuit. te Dei cap. 20.* Iam verò inter deformitates enumeratur tarditas in moueri. Ergo hæc in resurrectione tolletur: tolli autem non potest, nisi per perfectionem agilitatis.

Laur. Iust. Altisiod. Parisiensis

13. Confirmatur ratione.

August.

§. 3.

Solutio argumentorum.

14. Ad 1. arg. AD primum argumentum §. 1. adductum cum D. Thoma, Abulensi, & Soto, admissa opinione, quod Iusti obuiam Christo in aera ab Angelis deferri debent; id non contingere ex indigentia, vt patet ex locis Scripturæ adductis; sed quia id cedit in honorem eorum: nam & Christus ab Angelis in cœlum ductus est in reuerentiam, & honorem: cum tamen qui cum Christo resuscitati in cœlum ascenderunt, propria virtute ascendorint: & eodem modo ascendent in die iudicij.

15. Ad 2. arg. Ad secundum, antecedens esse negandum probant testimonia Scripturæ superiùs adducta. Ad primam probationẽ dicimus motum in communi ex sua ratione supponere aliquam imperfectionẽ in subiecto; quia supponit potentiam ad acquirendum aliquid, quod non habet: non tamen supponere imperfectionem, quæ subiectum reddat simpliciter imperfectum; qualis est, quæ fuerit coniuncta cum aliqua physica contrariave mutatione, quæ subiectum à suæ naturæ naturali statu remoueat: hæc enim imperfectio non reperitur in motu locali, sed in motu alterationis & augmẽti, & decremẽti ex Arist. 8. Phys. c. 7. tex. 59: quare licet omnis motus in subiecto aliquã imperfectionẽ supponat; quia in omni subiecto supponit potentiã ad formã, quã non habet; quæ potẽtia, & imperfectio omnem rem creatã comitatur: nõ tamẽ omnis motus supponit potentiã, quæ cũ reali, & physica mutatione cõiongitur: hanc enim non supponit motus localis: is enim aut non terminatur ad formam intrinsecã (si vbi idem est quod locus) vel si vbi intrinsece ponitur, est aliquid intrinsecum in locato (vt doctissimorũ est opinio, quã in Philosophia probauimus) cum vbi formaliter solum sit modus ipsius locati, nullam realem mutationem denotat, & ideo nullam physicã, & corruptiuã imperfectionem in subiecto supponit. Ad argumentũ igitur dicimus motum localem in subiecto quidem supponere potentiã, & aliquam imperfectionem: negamus tamen in beatis nullã imperfectionem dari: quia datur in illis potẽtialitas, quæ omnem rẽ creatam necessario comitatur. Mouẽtur autem beati non propter indigentiam alicuius rei ad naturalem suam perfectionẽ necessariæ: bene tamen mouentur ad rẽ, quæ ad maiorem decorem, & ornatum conducit, vnde & formas perfectiuas de nouo possunt acquirere, quales sunt species intentionales; atque etiam noua loca, & noua vbi, quibus, & eorum libertas, & vsus potentiarum decorentur. Vide *Sotum in d. art. 7. ad 2. pag. 638. col. 2.* 16. Ad argum. in forma.

Sotus.

17. Ad 3. Ad 3. negandum est antecedens, cuius probatio futilis est: quoniã corpus ipsum redundantia gloriæ, & dotibus superadditis erit in omnibus animę subiectũ; etiã in his, quę aliàs illi erant contra naturam: vide *D. Thomã. & Abulensem locis citatis.*

18. Ad 4. Ad 4. patebit solutio ex ijs, quæ dicemus in 7. quęst. huius libri, vbi expendemus, ad quam ex quatuor perfectionibus pertineat perfectio sensuũ: quidam enim eam reuocant ad agilitatem: alij verò ad subtilitatem, vt habes apud *D. Thomam, & Abulensem locis citatis.*

19. Ad vltimũ. Ad postremum respondent *D. Thom. & Abulensis vbi supra ad 4. argumentum:* sed ego non video, vnde valeat consequẽtia: ad probationem dicerem, ideo naturã membrorũ, quæ sub eadẽ quãtitate, & figura sunt eiusdem dispositionis, non tribuere distinctam virtutẽ, quia sub eadem quantitate, & figura habent eundem statum; qui tamen mutatur in resurrectione à statu imperfecto naturæ, ad statum perfectum gloriæ, quæ sub eadem quantitate, & figura sublata virtute imperfecta naturæ, potest tribuere virtutem perfectissimam gloriæ.

ARTI-

ARTICVLVS II.

Vtrùm corpora beata præter motum membrorum in eodem toto, & motum progressiuum; habeant motum simplicē, quo totum corpus primo moueatur?

1. 1. Præmiss. PRo huius quæstionis explicatione præmittimus in corpore humano triplicem posse distingui motum localem: primus est motus progressiuus satis notus, qui dicitur motus deambulationis. Secundus est motus nō totius corporis, sed alicuius partis eius, vt motus membrorum, sc. pedum, manuum, &c. Tertius est motus simplex, quo totū corpus simul mouetur, vt cum ascendit sursum, vel descendit deorsum, vel ad dextram, aut sinistram non gradiendo, sed motu simplici transfertur.

2. 2. Præmiss. Præmittendum secundo motum primum progressionis non esse negandum beatis; vt inferius dicemus, & late iā ostēdimus supra *lib.4.q.2.a.art 3.* Neque etiā negandum est dari in beatis motum secū di generis, quo toto corpore in eodē loco manente membrum aliquod moueatur, vt pes, manus, &c. id enim ex sacris literis euidenter probauimus *in d.q.2.a.art.4.* Superest igitur ostendere; an in beatis admittendus sit motus simplex quo totum corpus simul primo moueri valeat?

§. 1.

Refertur opinio negans.

3. Opinio negans. Durand. 1. Argum. PArtem negantem probauit *Durandus in 4.distinct.44. q.7. num.14*, vbi docet oppositam opinionem fictitiam esse, & inopinabilem. Illam ex eo primum cōfirmat, quia in tali motu pars mouens debet distingui à parte mota; quia nihil à se ipso moueri potest: cum verò in tali motu anima debeat esse mouens, sola materia erit primò mota; quia præter animam sola datur materia, quæ possit moueri, hoc autē est absurdū. Ergo beatus totus primo moueri non poterit.

4. 2. arg. Secundo; in beato post resurrectionē non datur noua aliqua virtus motiua pręter eam, quæ fuit in via: sed virtus motiua, quæ fuit in via, solùm est ad motum organicum, quo vna pars corporis per aliam mouetur. Ergo præter motum organicum, & progressiuum nullus dabitur motus simplex in beatis.

5. 3. argum. Tertio ita argui potest: quoniam motus simplex est motus secundum naturā elementi prædominātis. Sed agilitas dicit habilitatē ad mouendū motu secundum animā: anima verò solius motus progressiui, & organici est principiū. Ergo agilitas non dabitur beatis ad motum simplicem, sed ad solùm organicum, & progressiuum. ¶ His argumentis putat Durandus in beatis non esse admittendum motum simplicem, sed solùm progressiuum: quā opinionem esse probabilē putat *Paludan.in 4.dist.44.q.4.n.6, & 7. & simpliciter eam probat Ocham.in 4.q.5. & Supplem. in 4. dist.44.q.2.pag.483. & 484.* Paludan. Ocham.

§. 2.

Affirmatiua est vera.

AFfirmatiuam tamen sententiā probat *Scotus in 4.dist.49.q.14 B.§ Corpora glorificata.* Vbi affirmat in beatis dari motū, quo totum corpus primo moueatur. Pro ea citari solet *Palud, vbi supra*: sed ibi solum dicit hāc sententiā posse sustineri, & videtur in oppositā magis inclinare. Sed cum Scoto consentit *Abulens.in c.17.Matt.q.126.§.Considerandum vlterius fol.255.col.1.& col.4.§. Ad secundum dicendum.* tanquam certum idem affirmat *Palatius in 4.dist.44 disp.4.pagin.58, col.1.* latè *Suarius 2.tom.ad.3.p.disp.48.sec. 5.§.2.dicendum est, pag.923.col.2. Salas 1. tom.ad 1.2.q.5.art.5. tract.2.disp.14. sect. 18.§. Dico 2.pag.616.col.2. vbi refert Heront.lib.31.c.40. simpliciter probat Angles in Florib: de Beatitud.art.5.difficul. 4. pag. 138. eandem sentent. supponunt Conimbr.in tract.de anima separat. disp.6.ar.3.pag.527 in fine*, addimus Bassolium in 4.dist.49.q.2.ar.1.§. *Sed quantum ad præsentem artic.* 6. Affirmatiua vera. Scotus. Paludan. Abulens. Palat. Suar. Salas. Heront. Angles. Conimb.

7. 1. Ratio. Hæc opinio primo cōfirmatur: quoniā sacra Scriptura beatis maiorē tribuit velocitatē, quā in motu progressiuo reperiatur; imò illis motū cōcedit, qui nō est progressiuꝰ, vt satis indicāt illa verb. Sapiētię 3. *Quasi scintillæ in arundineto discurrent.*

2. Quia beati, & ascendere possunt in cœlū, & à cœlo descendere in terrā: nec ad hoc indigent auxilio Angelorum, sed propria sua virtute vtrumque istum motum habebunt, & tamen neuter erit progressiuus. Vide Suarium. 2. Ratio.

9. 3. Ratio. Tertio idem confirmatur: quia motus iste est possibilis, & pertinet ad maiorem ipsius beati perfectionem, vt patet, quæ ratio satis est vt opinionem Durandi dicamus esse improbabilem.

§. 3.
Solutio argumentorum.

10. Ad 1. arg. 1. Solutio. Fundamenta autem in contrarium adducta facilè soluuntur. Ad primum facilis esset solutio apud eos, qui putant animam beatam se ipsam mouere, & ad motum sui trahere secum corpus, cui vnita est: in quo sensu anima non per se mouet totum corpus, sed solùm per accidens. Quæ verò ex Aristotele adducuntur, intelliguntur de motu eorũ, quæ per se mouentur; non verò de illis, quæ ad motũ alterius mouẽtur per accidens. Sed solutio non est admittenda; quia falsò nititur fundamento: etenim anima beata illo simplici motu non per accidens, sed per se primo, & æqualiter mouet totum corpus. Secunda ¶ Sed nec argumentũ vim habet apud eos, qui putant animam habere potentiam loco motiuam sibi propriam, & in se inexistentem, qua, dum est separata, se ipsa localiter mouet, vt vera habet Philosophia, de qua in sequenti articulo: Et quamuis in via per hãc potentiam nõ potest totum corpus primo mouere; id tamen potest in statu Patriæ.

11. Si verò cũ Durando inferas solam materiã primo moueri; quidam negant sequelam: quia non ipsa materia, sed totum cõpositum primo mouetur; inter quod, & animam datur sufficiens distinctio, vt illud ab anima moueri possit. Suar. Salas. *Ita Suar. vbi suprà pag. 923. col. a. in fine, & Salas pagina 616. col. 2. post medium.* Sed si hi Authores per totum cõpositum intelligant totum hominem; cũ totus homo sit, quod per animam mouet, non video, quomodo totus homo possit ab anima per se primo moueri. Quare ad argumentum neganda est sequela, si sermo sit de materia nude sumpta; admittenda tamen si nomine materiæ intelligantur partes materiales, quæ informatæ anima corpus integrant, à quibus anima distinguitur: vnde per suam propriam potentiam loco motiuam potest illas æque primo mouere cum dote agilitatis, cũ anima sit eleuata, & omnia corporis membra sint æque disposita ad recipiendum motum.

Difficilior erit solutio si potentia loco motiua ponatur non in anima, sed in corpore informato ab anima. 12. Quid si potentia ista sit incorporea. Suarius tamẽ & Salas putãt adhuc in beatis saluari posse motum simplicem: vnde nituntur illũ saluare: an verò sufficienter? aliorum sit iudicium: ab hoc tamen supersedemus, quia in beatis motus iste simplex non fit à potentia loco motiua, quæ sit in corpore, sed quæ sit in anima, vt dicemus in sequenti articulo. Qua supposita sententia argumentum Durandi parum habet efficaciæ, vt iam ostendimus. Illud hoc loco aduertam, supposita præcitata opinione, non alitèr posse argumentum solui, nisi negando maiorem: etenim apud Scotum idem potest se ipsum mouere: vnde maiorem illam negat *Bassolius vbi supra art. 1. ad primum.* *Bassolius.*

13. Ad 3. Ad secundum, omissis Suarij, & Salæ solutionibus, dicendum est maiorem esse veram, si per nouam virtutẽ intelligatur noua potentia loco motiua: hæc enim eadem est, quæ fuit in via: negandã tamen esse si intelligatur noua virtus eleuatiua potentiæ: etenim in Patria potentia ista eleuatur ipsa agilitate, qua potens est non solùm perficere potentiam ad motum organicum; sed etiam ad motũ simplicẽ.

Ad tertium dicimus maiorem esse veram de motu simplici naturali: falsam tamen, si motus simplex in sua communi ratione sumatur: quia vt sic illi non repugnat pendere ab anima, si non naturaliter saltem vt eleuata: licet enim motus simplex naturaliter sumptus solùm sit secundum naturam elementi, & subinde ad motum sursum, & deorsum: absolutè tamen sumptus potest esse ad omnes loci differentias, idque si eleuetur per donum agilitatis.

ARTICVLVS III.

A quanam virtute fiat motus simplex non organicus.?

§. 1.
Referuntur variæ opiniones

1. 1. Opinio. De hac difficultate variæ fuerũt opiniones. Prima asserit hũc motum fieri à solo Deo. Hãc opiniõnem

Maior. Supplem. nem Suarius, & Salas tribuunt *Maiori in 4.dist.49. q.18.* Sed Maior ibidem non ab solute id dicit; quin potius aliquo modo docet oppositum: clarius tamen hanc opi nionem probat *Supplementum Gabrielis in 4.dist. 44.q.2.pag.483.col.2. & 484.col. prima.*

2. Opinio. Secunda opinio motum istum tribuit cuidam quintæ essentiæ, quæ in resurre ctione corpori beato prædominabitur: vnde eũ tribuit ñ virtuti supnaturali, sed naturali. Hanc opinionem nonnullos pro

D. Thom. Alen. basse testatur *D.Thomas 3.p.q.57.artic.3. & in 4.dist.44.q.2.art.3.quæstiunc.1.& tri buitur Alensi*, qui tamen eã non probat.

3. Opinio. Scoti. Tertia opinio est Scoti *in 4. dist.49. q. 14.B. §.3.videndum est*, vbi hac de re plu ra docet. Primum est animã habere po tentiam motiuam; qua possit se localiter mouere, motu tũm organico, tũm nõ or ganico: idque non solũm in corpore mor tali; sed etiã in glorioso, quod multis pro bat in d.litera B. Deinde docet hanc potẽ tiã non esse aliam & aliã ad motũ progres siuũ, & organicum, & ad non organicum; sed esse vnam, & eandem vt ibidem ostẽ dit litera C. Hoc autem probat. Primo, quia nulla est necessitas cogens ad hanc pluralitatem; cum vterque mutus optimẽ saluetur ponendo vnam tantum virtutẽ, & potentiam. Deinde: quando vna vir tus ideo non potest causare motum, nisi organicũ; quia pars ꝓpinquior est magis dispusita, remotior verò minus: si illa ea dem virtus omnes partes propinquas, & remotas habeat æque dispositas, poterit eas æque primo mouere, & subinde mo tu non organico, sed simplici. Ergo fieri potest vt vna, & eadem virtus potentia que motiua possit easdem partes mouere organice, & non organice: sed pro statu gloriæ omnes corporis partes erũt æque dispositæ ad recipiendum motum localẽ. Ergo illa eadẽ virtus motiua, quæ in cor pore mortali non potest mouere partes corporis nisi organice propter diuersam illarum dispositionem ad motum, poterit in Patria æque primo mouere illas.

4. Bassolius. Herontius Eandem sententiam cum Scoto probat *Bassolius in 4.dist.49.q.2.art.1.§.3. Dico.* vbi multa scribit, quæ hanc Scoti opinio nem satis confundunt. Cum Scoto con sentit *Heront.lib.11.c.40.vt testatur Salas.* Quæ autẽ sit ista potẽtia locomotiua, quæ & organice & nõ oganicẽ in corpore mor tali, & in glorioso potest corpus mouere? nõ explicat Scotus; supponit tamen eam esse potentiam existentem in anima illi que naturalem: vt tamen illa possit mo uere corpus motu nõ organico, præexi git, vt partes corporis sint ęque dispositę; idque non naturali modo, sed supernatu rali: vnde tacite significat ad talem dispo sitionem dari agilitatem; quamuis id non explicet.

Cum hac Scoti sententia consentit *Salas 1.tom. ad primam secundæ, q.5.art. 5. tract.2. disp.14.sect.18 pag.617.col.1.in fi ne* vbi plura satis confusẽ, & indistinctẽ scribit: si tamen, quæ scribit, diligenter expendantur, cum Scoto consentit, hunc motum simplicem fieri ab aliqua virtute actiua naturali, nimirum a voluntate, si ue appetitu, sine aliqua supernaturali vir tute superaddita: superaddita tamẽ qua litate, supernaturali corpori, & omnibus eius partibus, vt reddantur subiectæ ani mæ mouenti in ordine ad motum: quam suam mentem explicat tũm *in dicta pag. 617.col.2.in principio, tum pagina 618.col. 1.in fine*, quæ etiam fuit opinio Scoti: li cet enim Scotus ex parte animæ mouen tis nihil aliud requirat, nisi ipsam poten tiam naturalem animę ad localiter mouen dum: tamen requirit agilitatem ex par te corporis, vt illius partes sint æqualiter dispusitæ ad suscipiendum motum nõ or ganicum. 5. Salas conu. nit cũ Scoto

Quarta opinio ita rem explicat, vt ani ma beata recipiat virtutem actiuam, qua fiat efficax vt possit suum corpus moue re motu non organico, Idque maxima cũ velocitate. Addunt tamen huius opinio nis Authores virtutem istam supernatu ralem cõmunicari animæ eo modo, quo virtus miraculorum, à Deo communica tur: vt scilicet, ideo dicatur communicari quia Deus statuit vti voluntate beati, vt instrumento ad efficiendum hunc effec tum, non quidem communicando aliquã qualitatem, sed solum suum concursum, quo ad talem motum supernaturaliter eleuetur. Quare motus iste non organi cus tribuendus erit potentiæ quidem ac tiuæ animæ, non naturali, sed obedien tiali. Istam opinionem putat esse proba bilẽ *Suarius 2.tom.ad tertiam partem. disp. 43.sect.4.pag.925. §. Duobus ergo modis,* 6. 4. Opinio. Suarius.

SS 4 quam

quam tribuit Soto in 4. dist. 49. q. 4. artic. 7.
sed quam longe sit Sotus ab hac opinione,
facilê quis intellige: ex ijs, quæ scribit *in*
dicto art. 7. §. Quod si quæras. pagin. 637.
Salat. *colu. 1. vt benê aduertit Salat in dicta pagina*
617. col. 2. §. Qui addit motum.

7. 5. Opino Scot. Quinta opinio est Soti *in dicto artic. 7.*
columna 1. in fine, vbi docet agilitatem ad
talem motum proficisci ex perfectissima
animatione, qua corpus ab anima beata
informatur: nam ab illa absque vlla super
addita qualitate proficiscitur perfectio
impassibilitatis.

8. 6. Opino. Sexta tandem opinio docet hunc mo-
tum oriri ex supernaturali, quadã qua-
litate indita corpori beato, quę ex sua na-
tura habeat vim actiuam mouẽdi corpus
ad quamcunque loci positionem; idque
motu simplici, quo totum corpus per se
primo æqualiter moueatur; dependen-
ter tamen à voluntate. Hanc opinionem,
tanquam probabiliorem magis probat
Suarius. *Suarius vbi supra pagin. 925. colu. 2. §. Se-*
cundus dicendi modus, vbi eam tribuit Diuo
Thomæ in 4. dist. 44. quæst. 2. artic. 3. quæst.
1. & Paludano ibidem quæst. 4. & Richardo
in 4. dist. 49. art. 4. quæst. 7. & D. Bonauen-
turæ ibidem art. 7. quæst. 2. Sed non video
quomodo ex D. Thoma, & alijs citatis
colligi possit qualitatem istam existen-
tem in corpore esse actiuam: cum omnes
expresse doceant corpus per talem qua-
litatem reddi habile ad obediendum ani-
Salat. mæ in motu: quare *Salas vbi supra* meri-
to scribit opinionem Suarij in illis autho-
ribus fundamentum non habere.

§. 2.

Pro vera resolutione præmittuntur nonnulla.

9. 1. præmiss. PRo vera huius difficultatis resolutio
ne pręmittendum est primo in ani-
ma rationali, etiam vt est in corpore
mortali, admittendam esse potentiam lo-
co motiuam naturalem in ea residentem,
& subinde spiritualem, qua anima potest
se ipsam mouere, saltem cum est separata:
Conimb. quæ est sententia *Conimbricensium 3. de*
Anima cap. 13. q. 1. art. 4. ad secundum pag.
418. & in tract. de Anima separata disp. 3.
art. 1, concl. 3. pag. 487. in fine, & disp. 6. ar.
3. pag. 527. quam eandem sententiam probat
Toletus. *Tolet. lib. 1. de Anima q. 9*, & satis est de mẽ
te eorum; qui volunt animam separatam
seipsam naturaliter loco mouere, vt con-
tra nonnullos probant ijdem *Conimbricen*
ses in dicta disp. 6. art. 2. & 3. & satis probat
Scotus citatus in 3. opinione. Cum verò per
separationem à corpore nouam potentiã Scotus.
non assequatur ad ea, quæ sibi naturaliter
conueniunt, necessario efficitur animam
in prima sua creatione hanc habere poten
tiam, tanquam sibi propriam, & naturalẽ;
& per consequens eam habere etiam, vt
est vnita corpori. Hanc igitur opinionẽ,
tanquam certissimam supponimus: cui
non contradicit D. Thomas cũ suis; quo- D. Thom.
niam, etsi neget animam separatam posse
mouere corpus aliquod externum; non
negat tamen eam posse mouere se ipsam,
vt benẽ aduerterunt *Conimbricenses in dict.* Conimbr.
disp. 6. artic. 2. ad finem secundæ sententiæ
pag. 524.

Præmittendum est secundo, animam 10.
corpori coniunctam actiue mouere suum 2. Præmiss.
corpus motu progressiuo, & organico:
homo enim per animam, & seipsum mo-
uet motu progressiuo, & suas partes
organico: id enim experiẽtia docet: qua-
rè admittenda est in homine potentia lo-
co motiua, qua se ipsum moueat motu or
ganico, & progressiuo.

Præmittendũ est tertio, dubitari posse, 11.
an potentia loco motiua, qua anima cor- 3. Præmiss.
pori coniuncta illud mouet, vel motu
progressiuo, vel alio motu organico par-
tium ipsius corporis, sit potentia distin-
cta ab illa, quę in ipsa anima inest, vt in pri
mo præmisso ostendimus. Rationem du-
bitandi fecit *Scotus, & alij, quos in tertia* Scotus,
opinione adduximus, simul cum Maiore in 4. Maior.
dist. 49. q. 18. in fine: qui docent eandem
esse potentiam, quã anima nunc mouet
corpus mortale motu progressiuo, & qua
post resurrectionem mouebit corpus glo
riosum motu simplici; & non organico:
quasi innuant illam vnicã potentiam im-
mediatè subiectari in substantia animæ;
in corpore verô, & partibus eius (scilicet
in musculis) solùm reperiri dispositiones
vt facilè moueantur.

Pro qua sententia fortè quis citabit D. 12.
Thomam, dùm existimat in musculis nõ D. Thom.
esse potentiam actiuam ad motum, sed so
lùm passiuam. vt patet ex *2. contra gentes*
cap. 82. vbi docet virtutem, quæ inhæret
membris ad motum, non tam efficienter,
quam dispositiuè concurrere ad illum,
quatenus. s. præparat ipsa membra, & ea
reddit

reddit apta, & obedientia ad recipiendum motum, quem efficit appetitus: & 1.p.q. 75.art.3. affirmat actum huius virtutis non esse mouere, sed moueri, quod etiam probat Ferrariensis in dicto cap. 8 2. libri secundi contra gentes, & in 3. lib. de Anima q. 18. Porro si semel admittatur potentiam loco motiuam, qua corpus mouetur ab anima, immediatè subiectari in substantia ipsius animæ; nō videtur quomodo hæc potentia, qua corpus organicè mouetur, distingui debeat ab illa, qua anima post separationē se ipsam mouet. Vnde anima vna, & eadem potentia potest mouere, & motu organico, & non organico.

13. Non recipitur. Sed tamen hæc Scoti opinio non est admittenda, tanquam parū Philosophiæ consentanea: asserendum igitur est seruatis principijs veræ Philosophiæ potentiā loco motiuam, qua anima suum mortale corpus organicè mouet motuq; progressiuo, esse distinctam à potentia, quà anima in statu separationis mouet se ipsam motu simplici, & non organico: non quacūque distinctione, sed distinctione reali: quod satis docent *Conimbricenses in 3. de Anima cap. 13. q. 1. art. 4. ad 2.* vbi in homine duplicem admittunt facultatem motricem: vnam organicam inhęrentē musculis: alteram spiritualem insidentem in substantia animæ, qua anima separata à corpore se ipsam loco mouet: & duas istas motrices facultates satis supponūt in tractatu de Anima separata disp. 3. artic. 1. concl. 3. Conimbr.

14. Demonstratur. Hæc opinio ex Philosophia euidenter demonstratur: etenim potentia propria, & naturalis animæ, quæ eā post separationē comitatur, & inhęret in ipsa animę substātia, est potētia spiritualis: potētia verò, qua anima corpori coniuncta mouet corpus motu organico, & progressiuo est virtus corporea inhærens in corpore. Ergo potentia ista, qua anima organicè mouet corpus realiter distinguitur à potentia, qua anima se ipsam mouet, vt est separata; & qua post resurrectionem mouebit corpus motu non organico. Consequentia est nota; quia corporale, & spirituale realiter distinguuntur. Maior vero admittitur à *Scoto. & Bassolis*, nec potest non admitti, cum talis potentia in hæreat in animæ substantia, & maneat in illius separatione. Minor verò ostenditur: quoniam potentia, qua anima motu progressiuo mouet suum mortale corpus omniū Philosophorū consensu est facultas quædā animalis ad animam sensitiuam spectans, vt tanquam notissimum in Philosophia supponimus ex ijs, quæ diximus *in 3. de Anima in q. de potentia loco motiua, docent Conimbric. lib. 1. de Generatione cap. 5. q. 1. art. 1. & in 3. de Anima cap. 13. q. 5. arti. 5. ad vltimum pag. 439. & satis docet Aristoteles in 2. de Anima cap. 3. text. 27. & libr. 3. cap. 9. text. 41.* vbi vim animalem diuidit in vegetatiuam, sensitiuam, appetitiuam, & loco motiuam. Scot. Bassol. Conimbr. Aristot.

Probatur etiam ex eo; quia motus iste non fit, nisi præuia notitia, quæ est propria cōditio potentię animalis, vt ex Aristotele cōmuniter docent Philosophi, & cum illis Damascenus lib. 2. de Fide Orthodoxa cap. 16. Iam verò potētiam animalem residere in corpore, communis est Philosophorum doctrina, vt probauimus lib. 3. de Anima loco citato, vbi ex Aristotele, & Medicis ostendimus hanc facultatem, vel residere in corde, vel ab eo proximè oriri: de quo vidē *Conimbricenses in primo de Generatione cap. quinto, quæstione 1. art. 3.* Accedit etiam, quia motus progressiuus est organicus, vt omnes fatentur. Erit igitur à potentia organica: cum verò omnes organicæ potentiæ sint animales, & ad animam sensitiuam spectent erunt materiales, & extensæ, & subinde immediatè recipientur, vel in materia, vt plures existimant; vel in toto composito, vt alij malunt. Vnde potentia motiua (non quidem dirigens, qualis est intellectus; nec impellens, qualis est appetitus sensitiuus) exequens, & immediatè eliciens motū est in membris corporis, musculisque toto corpore extensis, vt omnes Philosophi admittūt, & docet *Aristoteles lib. 3. de Anima cap. 10. text. 54*: vbi affirmat potentiam loco motiuam, qua appetitus vtitur, vt instrumento, esse in corpore. Et hanc virtutem esse actiuam immediatè elicitiuam motus contra nonnullos latè ostendimus in dicto tract. de potentia loco motiua, & docent *Conimbric. in 3. de Anima cap. 13. q. 5. art. 3. §. Existit hoc loco dubitatio pag. 437.* Ex quibus satis videtur cōfirmata minor superioris discursus, qua tenus habet potētiam istam loco moti- 15. Conimbr. 16. Aristot. Conimbr.

motiuam esse virtutem quandam corpoream, & in corpore inhærentem: quo admisso, necessario infertur eã esse realiter distinctam à potentia, quã in primo præmisso in anima admittimus.

§. 3.

Resolutio difficultatis.

9. 1. Conclus. His præmissis pro difficultatis resolutione nonnullas statuimus conclusiones. Sit prima cõclusio: *vterque motus tam organicus, quam simplex in Patria immediatè fiet ab aliqua virtute interna existente in ipso beato.* Hæc conclusio statuitur contra primam opinionem, quam cæteri omnes reijciunt, inter quos

Suarius. Salas. est *Suarius in dicta disp. 48. sect. 4. in prima opinione pag. 924. col. 1. A. & Salas in dicta sect. 18. pag. 617. col. 1. §. Prima opinio.* pri-

1. Ratio. mò; quia huic opinioni videtur contra dicere modus loquendi, tùm Scripturæ, tũ Patrum, vt benè Suarius, & Salas aduer-

Isaiæ. 40. terunt: etenim verba illa Isaiæ 40. *Assument sicut aquilæ, current, & non laborabunt ambulabunt, & non deficient*, satis significant beatos ab alio nõ moueri, sed à se: etenim, quod ab alio accipit vim ad mouendum, vim illam non assumit, sed solùm recipit. Quod etiam satis denno-

Sapient. 3 tant verba illa Sapient. 3. *Et tanquam scintillæ in arundineto discurrẽt.* Iam verò discurrere, & ambulare, cum ex sua natura sint actus vitales, ex se denotant motus illos esse ab ipsis discurrẽtibus, & ambulãtibus: quod etiã cõfirmat verba Malach.

Malac. 4. 4. *Egrediemini, & salietis vt vituli.* Cũ verò Patres eodẽ modo loquãtur, vtique satis supponũt beatos in ipsa agilitate se ipsos

2. Ratio. mouere. Quod etiã satis cõfirmatur quoniã sacti Patres beatorũ corporib[9] ita tribuunt agilitatem, vt dicant ea futura esse

1. Cor. 15. agilia: etenim ex Paul. 1. Corint. 15. *Corpus ignobile, & tardum, surget in virtute* id est cum agilitate, vt est communis interpretatio, sicut iam ostendimus art: 1. corpus autem quod ab alio agiliter mouetur, & non à se, nõ dicitur agile, & velox; sed opus est, vt tale sit in se ipso, vt à se ipso cum agilitate moueatur.

10. 3. Ratio. His omnibus ego addo communem Theologorum doctrinam, ad perfectionem status beatifici pertinere, vt beatus suas actiones, etiam supernaturales, producat modo suo statui connaturali: nam ad perfectionem status beatifici pertinet vt quæ ibi fiunt, fiant connaturaliter, & non miraculosè: sicut enim Deus in ordine naturali sinit res suas actiones naturaliter agere, quia id ad perfectionem illius status pertinet: ita in ordine supernaturalium sinit naturalia fieri secundum modum illi connaturalem; quia id ad perfectionem illius status conducit: non enim decet perfectionem beatifici status, vt Deus in eo perpetuo vtatur miraculo, vt iam aduertimus 1. *tom. lib. 4. q. 1. ar. 2. §. 5. num. 52. in fine, & in 2. tom. lib. 8. in 2. p. q. 3. art. 3. num. 12. lib. 10. q. 1. art. 5. §. 5. num.* 11.

33. Ob quod fundamentum in locis citatis ostendimus visionem beatam de facto actiuè produci ab intellectu: nam cũ ex sua natura sit actus vitalis, cui connaturale est produci à principio vitæ: non poterit connaturaliter produci, nisi ab intellectu actiuè producatur, sed cõnaturale est omni viuenti mouere se, vt vulgata habet Philosophia, de qua *Aristoteles libr. 8. Physic. cap. 4. text. 29. & 2. de Anima cap. 2. text. 19. & lib. 2. cap. 2. text. 13*, vbi docet propriũ, & naturale munus vitæ hoc esse, vt viuens se ipsum moueat: quod ipsum docet Philosophorum axioma, quo docent, moueri ab intrinseco esse propriã notã, qua viuentia à non viuẽtibus distinguuntur, vt Plato docet 10. *de Legibus, & in Phædro, cuius verba referunt Conimbricenses 8. Physic. cap. 4. q. 1. art. 2. pag. 754. post medium, & vt receptissimum docet D. Thomas 1. contra gentes capit. 97.* Ergo omnis motus localis, qui in beatis dabitur, vt ipsis sit connaturalis, actiuè erit ab ipsis; ita vt à Deo non nisi modo extraordinario, & miraculoso fieri possit. Quare prima opinio non est recipienda nõ solùm quia est parum philosophica; sed etiam quia cũ perfectione status beatifici non consentit.

Aristot. Plato. Conim. D. Thom.

12. 2. Conclus. Secunda conclusio: *In beatis neuter motus (organicus, scilicet, & non organicus) tribui debet quintæ essentiæ, quam secunda opinio fingit.* Hæc ab omnibus recipitur; quia ab omnibus reijcitur mixtio alicuius particulæ cœlestis in corpore beato, vt omnino improbabilis, sicut ostendimus supra *q. 3. art. 3. §. 3. in impugnatione tertij modi dicendi*: vnde in nostra ista quæstione eam reijcit D. Thomas in locis in illa citatis.

Tertia

13. Tertia conclusio: *Nec admittendum est* 3.Conclus. *agilitatem ad motum localē proficisci ex perfecta informatione, & animatione, qua anima beata suum corpus informat & animat.* Hęc statuitur contra quintam opinionem probatam Soto, quam vt ridiculam reijcit Salar vbi supra pag. 658. col. 1. in fine; & verè est reijcienda, si expendantur, quæ cōtra illam adduximus supra q. 3. art. 3. §. 3 ex ea enim primo infertur agilitatem nō esse æqualē in omnibus beatis, cuius oppositum inferius ostendemus. Infertur secundum agilitatem istā beatis non tribui supernaturaliter, sed purè naturaliter, quod non est admittendum. Vide, quæ diximus in dicto §. 3.

14. Quarta conclusio: *Vterque motus, tam* 4.Conclus. *organicus, quam non organicus, qui in beatis reperitur, non est tribuendus soli qualitati supernaturali agilitatis; ita vt sola illa in vtrūque motum immediatè influat; potentia verò loco motiua solùm concurrat, vt subiectū sustentans in se talem qualitatem.* Hanc conclusionem statuimus, vt ab hac quæstione excludamus opinionem, quæ docet solùm lumen gloriæ actiuè influere in visionem beatam; intellectum verò ad eam cōcurrere solū vt est substētans in se ipsū lumen, quam opinionem plures probasse ostendimus in 2. tom. lib. 10. q. 3. artic. 2. §. 1. ne igitur aliquis in nostra hac quæstione in illam incidat opinionem, ideo hanc conclusionem statuimus. Quæ opinio eodem modo erit impugnanda, quo præcitatam opinionem impugnauimus *in dicta q.* 3. §. 2. cum sequentibus: vbi vide. Nunc satis sit sextam opinionem in hoc sensu à nullo, aut probari, aut defendi. In quo autē sensu vterque iste motus ab ista supernaturali qualitate oriatur: & quomodo illa ad vtrumque concurrat, in sequentibus explicabimus.

15. Quinta conclusio: *Vterque motus organicus, & non organicus actiuè procedit à potentia naturali loco motiua, quæ est in beatis, siue illa sit vna, siue duæ.* In hac conclusione nobiscum consentit Scotus, & illi, qui tertiam probant sententiā: omnes enim in hoc conueniunt, vt vterque motus sit à potentia naturali loco motiua: & in his terminis, si res accuratius expendatur, cōclusio nō potest nō recipi: etenim vterq; iste motus est actus vitalis, vt ex dictis patet. Ergo actiuè est à principio vitę intrinseco: hoc enim est de essentiali ratione actus vitalis. Principium autem vitæ primum, & radicale est ipsa anima: hac enim primo viuimus, sentimus, intelligimus, & mouemur ex Aristotel. 2. de Anima: potentia autem vitalis est proximum vitæ principium: nam cū anima sit forma substantialis nō potest immediatè agere, sed mediantibus suis potentijs, quæ illi sunt instrumenta data à natura ad agendum. Ergo vterq; ille motus erit ab anima mediante sua potentia loco motiua: nam cæteras omnes actiones vitales beati in Patria exercent immediatè per ipsas animæ potentias, & ob id omnes sunt ipsis beatis connaturales, quantumuis supernaturales sint, vt patet ex dictis in prima conclusione.

Sexta conclusio: *Motus illi licet fiant à* 16. *potentia loco motiua, quæ est in beatis: non ta* 6.Conclus. *men fiunt ab illa nude sumpta; sed prout est supernaturaliter eleuata: vnde fiunt ab ea, non vt est in potentia naturali, sed prout est in potentia obedientiali.* Prima pars huius conclusionis ex eo probatur, quia motus illi, licet in sua entitate sint naturales (nec enī specie differunt à motibus localibus horum inferiorum) tamen quoad modum quo fiunt, sunt supernaturales: neq; enim possunt cum maxima illa agilitate fieri viribus naturæ, vt omnes fatentur. Iam verò potentia loco motiua, quæ est in beatis, si nude sumatur, nihil potest efficere, nisi naturaliter: quæ verò sunt supernaturalia quoad modum, non possunt naturaliter fieri, vt diximus. Ergo potentia loco motiua, quæ est in beatis, pure, & nude sumpta, & præcise secundum solam naturalem virtutem impotens est ad eliciendum motum, cum agilitate supernaturali. Indiget igitur, vt supernaturaliter eleuetur, quæ est secunda pars conclusionis: ex qua necessario infertur pars tertia: etenim potentia ideo naturalis, quia data à natura, non est in naturali potentia ad ea, quæ sunt supra naturam, sed solùm in obedientiali; quia non potest reduci ad actum per vires agentis naturalis, sed supernaturalis vt ostendimus *in* 2. *tomo, lib.* 10. q. 2. vbi latè disputauimus de potētia obedientiali. Quomodo autem eleuetur? statim dicemus.

Septima conclusio: *Motus progressiuus,* 17. *& organicus, quem in beatis omnes admit-* 7.Concl *tunt*

t... proficiscitur à potentia loco motiua, quæ re... et in corpore: motus verò simplex, & nō or... anicus, quo beatus totum corpus æque primo potest mouere, est sola potentia, quæ in ipsa animæ substantia inexistit. Hæc conclusio statuitur contra Scotum, & alios, quos pro tertia opinione citauimus: supponit autem in homine pro statu vitę dari duas potētias loco motiuas realiter distinctas, quarum vna residet in corpore, altera verò in anima, vt ostendimus §. 2. in tertio præmisso.

18. 1. Pars. Hac opinione supposita facilè cōfirmatur vtraque pars assertionis: & prima ex eo probatur; quia in beato post resurrectionem admittenda est potētia loco motiua residens in corpore in ordine ad motum progressiuum, & organicum, realiter distincta à potentia loco motiua, quæ residet in anima: etenim hæc potentia, est potentia vitalis, & animalis data à natura ad motum progressiuum, & organicum, Ergo cū illa resurgent beati: omnes enim debent resurgere cum omnibus potētijs animę vegetatiuæ, sensitiuæ, intellectiuę, & loco motiuæ, vt latè ostendimus supra lib. 4. per totum. Hæc autē potentia non erit in beatis otiosa: cum in illis futurus sit motus progressiuus, cæterique omnes organici, quos habebant in via, vt diximus in dicto lib. 4. q. 22. art. 3. & 4: cui si addamus omnes istos motus in beatis futuros esse modo illis connaturali, iuxta ea, quæ diximus in prima conclusione: connaturales autem esse non possint, nisi ab hac potentia loco motiua in corporè residente oriantur; (etenim ab illa naturaliter oriuntur) benè infertur motus istos in Patria ab hac potētia fore oriundos.

19. 2. Pars. Secunda autem pars conclusionis ex eo probatur; quoniam motus simplex, & non organicus oriri non potest, nisi à potentia non organica, & simplici: talis autem est sola potentia loco motiua, quę est in anima: etenim quę residet in corpore, cum sit organica, naturalem habet dependentiam, ne vnam partem moueat, nisi per aliam.

20. Quæstio. Vtrùm verò hæc potentia in anima residens possit motum progressiuum & organicum se ipsa immediate causare? alterius est quæstionis: nobis modo satis est, quod de facto eum nō causabit quia connaturaliter eum causare non potest.

¶ Superest inquirere, quomodo vtraque ista potentia loco motiua eleuetur ad causandum motum cum agilitate supra naturę vires? Cui difficultati variè respondetur. 21. Quomodo eleuetur. Prima responsio est eorum, qui putant potentiam loco motiuam sua naturali virtute esse sufficientem, vt corpus cum illa agilitate moueat, si partes corporis sublatis impedimentis eleuentur: hæc mihi videtur mens *Salæ in dicta sectio. 8. pag. 619. col. 1. §. Vnde dico tertio: & Soti quem in 5. opinione retulimus*: is enim nihil aliud requirit, nisi perfectissimam informationem, qua anima corpus gloriosum informat. 1. Opinio. Salas. Sotus.

22. 2. Opinio Scoti. Secunda responsio est *Scoti in dicta q. 14. littera H, §. Respondeo ad quæstionem*, vbi docet potentiam loco motiuā eleuari sine aliquo supernaturali superaddito; ex eo præcise, quia vis actiua illius ex ipsa vnione cum corpore glorioso fit intensior, eo modo, quo virtus visiua oculi ex eadem vnione fit magis intensa.

23. 3. Opinio. Tertia responsio est eorum, qui quartam opinionem probant relatam suprà §. 1. hi enim putant potentiam istam eleuari, non per qualitatem aliquam supernaturalem illi superadditam; sed per concursum, quo Deus ad talem motum voluntatem ipsam, tanquam instrumentū assumit adtalem motum causandum. Hāc opinionem esse probabilem putat *Suar. in d. 4. opinione citatus*.

24. 4. Opinio. Quarta responsio fortè alicui placebit, vt potentia ista loco motiua eleuetur per qualitatem supernaturalem superadditam illi eo modo, quo intellectus beati eleuatur per lumen glorię ad visionem beatam, & aqua baptismi ad causandam gratiam, cæteraque Dei instrumenta, iuxta plurimorum Theologorum opinionem.

25. Nulla placet. Sed nulla harum opinionum recipi debet, nisi vltima. Etenim prima non debet recipi: tùm; quia supponit potentiam naturalem virtute sibi naturali absque vlla supernaturali eleuatione posse actiuè cōcurrere ad motum supernaturalem quoad modum; contra sextam cōclusionem: tùm etiam; quia supponit potentiam loco motiuam, quæ residet in corpore esse appetitum sensitiuum: potentiā verò, quę est in anima, esse ipsam animæ voluntatem: quæ Philosophia, quoad potentiam in corpore residentem non recipitur ab *Aristotele in 3. de Anima cap. 9. & 10.* vbi solam Impugnatur prima. Aristot.

solam potentiam exequentem motum localem appellat loco motiuam: nam, vt ait, ad motum localem organicum concurrit intellectus, non, vt eliciens motu, sed vt illum dirigens: appetitus verò sensitiuus solùm concurrit, vt impellens mouensque ipsam potentiam, quæ motum exequitur. Quare potentiam motiuam appellat vim ipsam actiuam, quæ residet in membris, siue musculis; quia illa sola est, quæ ipsum motum elicit, tanquam instrumentum appetitus, quam Philosophiam supponimus, vt receptissimam inter Philosophos.

26. Impugnatur 2. opinio. Sed nec recipiẽda est secũda opinio; quia licet vis potentiæ loco motiuæ ex vnione cum corpore glorioso fiat intensior; sicut etiam intensior fit virtus oculi gloriosi: talis tamen intensio non est ordinis supernaturalis, sed naturalis; alioquin virtus naturalis ipsius potentiæ per eam non posset intendi, cum non sit eiusdem ordinis, & speciei. Quare vis ipsa potentiæ loco motiuæ ex vnione cum corpore glorioso perficietur quidem, & intenderur; non tamen perfectione supernaturali, sed naturali; cuius ipsa potentia naturaliter est capax. Manens autem intra limites virtutis naturalis licet potest influere in motum cũ maxima agilitate naturali; non tamen cum agilitate supra naturæ vires.

27. Impugnatur tertia. Tertia opinio ideo mihi nõ probatur; quia supponit potentiam istam loco motiuam eleuari per solum diuinum concursum extrinsecè se habentem, & assistentem: & ideo admittit hanc potentiam solùm concurrere ad motum supernaturaliter agilem, vt instrumentum Dei: neutrum tamen puto esse recipiendum. Non primum; quia non puto admitti posse aliquod agens, etiam instrumentarium, eleuari ad agendum per aliquid; quod non est in ipso, sed in alio: quam opinionem latissimè impugnauimus *in 2. tomo, lib. 10. quæstione secunda articulo 15. §. Secundo per totum*: quam Philosophiam idem Suarius multis confirmat in locis ibidem citatis num. 14. Nec etiam admittendum est illud secundum: etenim cum communi Theologorum sententia puto implicare actionem esse vitalem, & esse à potentia, vt à causa non principali, sed instrumentali, vt ostendi in dicto lib. 10. quæstione 3. art. 5. §. 2. num. 31. Quare cum motus isti, etiam vt sunt supernaturales secundum modum, ex sua natura sint actus vitales, non possunt esse à potentia loco motiua, vt à causa instrumentali, sed vt à principali.

Quare pro resolutione huius difficultatis sit octaua, & vltima conclusio: *Vtraque potentia loco motiua in se ipsa eleuatur per qualitatem supernaturalem agilitatis*: quæ fuit quarta opinio. Probatur autem; quoniam vtraque potentia eleuatur non ad eliciendũ motum localem (quia vtraque ex sua natura est productiua illius) sed eleuatur, vt actiuè producat localem motum cum celeritate excedente vires naturæ. Ergo vtraque formaliter eleuatur per aliquam virtutem, quę illi sit principium actiuum motus localis supernaturaliter agilis: etenim sicut ad eliciendum motũ requiritur principiũ actiuũ mouẽdi, ita ad elicendum motum tantæ, vel tãtę celeritatis, requiritur principium actiuum tantæ, vel tantæ intensionis. Ergo vt vis illa motiua possit elicere motum in celeritate supernaturalem, postulat habere in se virtutem, quæ ex sua natura sit elicitiua motus supernaturalis in velocitate. Sed virtus ista agilitatis est quædam qualitas supernaturalis, vt patebit ex vltimo huius quæstionis articulo. Ergo vtraque ista potentia loco motiua ad motum supernaturaliter agilem eleuabitur per supernaturalem qualitatem. 28. 8. Conclus.

Ex qua resolutione infertur donum agilitatis in vtraque ista potentia non esse eiusdem speciei, sed diuersæ: etenim agilitas, qua eleuabitur potentia loco motiua in corpore residens, erit corporea, quia recipitur in potentia corporea: quæ vero est in anima, eleuabitur per agilitatem spiritualem, cum in spirituali potentia recipiatur. 29. Corollariũ.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm beatus possit de extremo ad exremum moueri in instanti transeundo per medium?

1. 1. Arg. pro parte negãte. PRo parte negatiua primo adduci potest Laurentius Iustin. in lib. de perfect. cõuersat. monastic. cap. 23. vbi docet *posse beatum in momento, & absque* vlla

vlla retardatione eo diuertere, quo impetus
Spiritus direxerit: Aug. etiā 22. de Ciu. c. 30.
ait, vbi volet spiritus, ibi etiam protinus cor-
pus.
2. Arg. Secundo, quoniam ex doctrina Patrū
corpora gloriosa futura sunt Angelis æ-
qualia in velocitate, vt docent *Author lib.*
Anselm. *de cognitione beatæ vitæ cap. 45. & Ansel.*
in lib. de Similitud. c. 48. & in Prosologio. c.
25. Sed probabile est, quod Angeli de
vno loco ad alium transeundo per mediū
motu continuo in instanti moueantur:
ita enim existimarunt plures Theologo-
Gregor. rum, vt *Gregor. in 2. dist. 6. q. 3. arti. 2. &*
Aegid. *Ægidius quodlib. 7. q. 7. & Argentina in 2.*
Argent. *dist. 37. in quæstionib. de motu Angelorum.*
Ergo probabile etiam erit beatos moueri
2. posse in instanti motu explicato.
3. Arg. Tertio; quia vbi nulla datur resistētia,
motus fieri potest in instanti (ob hāc enī
rationē motus in vacuo fit in instanti, vt
placet doctissimis Philosophis. f. Cōmen.
Alberto Magno. Aegidio: Gregor. Burlæo,
& alijs, quot citauimus lib. 4. Physic. in pro-
pria ista quæstione) sed in ordine ad corpus
beati nulla datur resistentia: etenim si ali-
qua daretur, esset grauitas ipsius corporis
gloriosi: iam verò in eo nulla datur gra-
uitas. ¶ Hanc opinionē nonnullos tenu-
isse testatur D. Thom. in loco statim citā
do cū plerisque alijs: quā sententiā proba
Maior. uit *Maior in. 4 d. 49. q. 18. cōcl. 3. & Greg.*
Gregor. *vbi sup. §. Tertio si homo. & videtur cōsentire*
Ouand. *Ouand. in 4. d. 49. dū agit de agilitate f. 131.*
p. 2. ibi forte, vt subito moueantur.
3. ¶ His tamen non obstantibus pars nega-
Negatiua vera. tiua est tenenda, si sermo sit de motu cō-
tinuo: iste enim, si per mediū debet fieri
transitus, non solū naturaliter non potest
fieri in instanti; sed nec supernaturaliter,
vt latè ostendimus *in 6. lib. Physic. & tan-*
Sotus. *quā indubitatā sententiā probant Sotus in 4.*
Suar. *dist. 49. q. 4. art. 7. in 3. concl. & in 4. Physic.*
Salas. *in materia de vacuo q. 3. Suar. 2. to. ad 3. p.*
disp. 48. sect. 4 §. Tertio dicendū est. pag. 926
col. 1. & Salas 1. tom. ad 1. 2. q. 5. ar. 5. tract.
2. disp. 14. sect. 18 pag. 619 col. 1. §. Quæres
an hac dote. Cuius quæstionis examen ad
Philosophiā potius pertinet, quā ad Theo
4. logiā. Nobis modo satis sit hunc motum
naturaliter fieri non posse in instanti, vt
ostendimus *in d. lib. 6. Physic. c. 6. vbi etiā*
Conimb. *Conimb. q. 1. ar. 2. affirmantes hanc esse peri-*
Aristot. *pateticā sententiam, tamē docuisse Aristot.*
in dicto cap. 6. & alijs in locis. Et quāuis for
te supernaturaliter posset fieri in instāti;
adhuc sine fundamēto virtus ista in beatis
poneretur; cum ad perfectionem status
beatifici nullo modo pertineat. Vnde ferè
omnes Theologi hoc beatis denegant: ita
D. Thomas in 4. dist. 44 q. 2. artic. 3. q. 3. ad *D. Thom.*
finem corporis. Durand. ibidem q. 7. art. 3. n. *Durand.*
17. Palatius ibidem disp. 4. pagi. 56. & 57. *Palatius.*
Richard. in 4. dist. 49. art. 4. q. 8. Bassolius q. *Richard.*
3. artic. 2. §. Tertio ponitur, ad 3. principale *Bassolius.*
Sotus q. 4 art. 7. concl. 3. pag. 638. Paludanus *Sotus.*
q. 4. art. 2. §. Quantum ad tertium, num 21. *Abulens.*
Abulensis in cap. 17. Matth. q. 125. §. Dicē- *Pezantus.*
dum quod corporis beati, Pezantius in addi- *Anglet.*
tionibus ad 3. p. q. 84. artic. 3. Angles in suis *Conimbr.*
Floribus de Beatitudine ar. 5. difficul. 5. Co-
nimb. in d. lib. 6. Physic. cap. 6. q. 1. arti. 2. ad
3. tanquā indubitatū docuerunt Suar. & Sa-
las locis cit. Quare cū hæc sit sentētia fere
omniū Theologorum, non est cur ab ea
discedamus: maximè cū hæc perfectio nō
pertineat ad perfectionē beatifici status,
nec sit cōnaturalis ipsi corpori; quin po-
tius connaturale est illi moueri in tēpore;
agilitas autē gloriosa, naturā nō tollit, sed
perficit: quare illam perficiet non vt mo-
ueatur in istanti; sed in breuissimo tem-
pore, & ferè imperceptibili.
Vtrùm verò in quacunque locorum 5.
distantia in æquali tempore moueantur Quæstio incidens.
siquis inquirat? putat *Gregorius loco citato*
§. Probatur secundo, respondendum esse
affirmatiuè: quia ex Augustin. Epist. 49. Affirmatiua
quæ est de quæstionibus de resurrectio-
ne quæst. 1. *Beatus vtraque ista interualla*
æquali celeritate pertingit, vt radius Solis:
Si verò æquali velocitate vtraque ista in-
terualla pertingit, vtique vtraq; in æquali, Negatiua vera.
tempore percurret. Ego tamen puto ne-
gatiuè esse respondendum, si res ista be-
nè explicetur: si enim beatus applicans
agilitatem, vt duo peruenit ad locum A.
minus distantem, maiori indigebit cele-
ritate, vt perueniat ad locum B. distantio
rem, si ad illum, in eodem tempore per-
uenire debet: nam cum in isto secundo
motu continuo, & successiuo prius tem-
pore peruenire debeat ad locū A. minus
distantem, quam perueniat ad locum B.
distantiorē, vtique velocior erit motus ad
locum B quam fuerit ad locum A: nam
motus, qui in eodem tempore pertran-
siuit maius spatiū, velocior est quam ille,
qui

qui eodem tempore minus spatium pertransiuit, vt patet ex regulis traditis ab Aristotele 7. Physic. cap. 4. & 5. fieri igitur nō potest, vt motur corpore glorioſi æquali velocitate perueniat ad locum distantiorem, & minus distantem, si in eodem tempore ad vtrumque peruenit: id
Abulens. quod etiam aduertit *Abulensis in dicta q. 125. ad quartum argumentum fol. 254. col. 2. & ante eū Paluda. in 4. dist. 49. q. 4. ad 2. principale num. 2.* Nec oppositum colligi-
Ad Aug. tur ex August. in citato loco; in eo enim non agit de motu locali beati, sed de resurrectione mortuorum; omnes enim, siue paruo ante tempore sint mortui, siue longo; in eodem instanti temporis diuina potentia suscitabuntur: vnde agit solùm de ijs, quæ fiunt in instanti. Verba autē Augustini sunt ista: *Vt enim radius oculi nostri non citius peruenit ad propinquiora, quam ad longiora; sed vtraque internalla pari celeritate contingit: ita cum in ictu oculi, sicut Apostolus dixit, fit resurrectio mortuorum, & cetera.* Quare nō est quod ad solutionem Paludani, & Abulensis recurramus, quia illam satis refutat verbum *æquali celeritate*: etenim celeritas non ob id dici potest æqualis, quia à nobis est imperceptibilis.

6. Ad 1. ¶ Ad primum argumentum pro parte contraria adductum communis solutio sumpta ex Diuo Thoma docet motum corporis glorioſi ideo à Patribus dici fieri in momento, quia fit in tempore breuissimo, & à nobis imperceptibili: vnde momentum ibi sumitur pro breuissima mora; sicut sumitur à Paulo primo Co-
1. Cor. 15. rinthior. 15. *In momento, & in ictu oculi*: nam ictus oculi non fit in instanti, sed in tempore quamuis breuissimo. Eodem
August. modo explicandus est Augustinus in lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 30. dum ait *Corpus ibi protinus futurum, vbi volet spiritus*: protinus inquam, id est quam celerrime. In eodem etiam sensu intelligendus est idem Augustinus in Enchiridi. capit. 90. dum ait, *Beatum tam cito posse ad locum distantem transire, quam cito potest ad eum transire cogitatio*: id enim asserit, non quod vterque transitus sit similis, sed vt ex velocitate, qua cogitatio de vno ad aliud obiectum transfertur, aliquo modo nobis ostendat velocitatem, qua beatus de vno ad alium locum se mouet. Deniq;

in eodem sensu explicanda sunt verba D. Bernardi serm. 4. omnium sanctorum, dum ait, *Tantam futuram esse corporis beatorum agilitatem, vt sine mora velocitatem cogitationum sequatur.* Bernard.

Ad secundum negandum est Angelū posse in instanti moueri de loco ad locū motu continuo transeundo per medium: quam opinionem cū D. Thoma, & cōmuni Theologorum: contra nonnullos ostēdimus in Materia de motu Angelorum: vt omittamus forte nō valere consequētiam de Angelis ad beatos. 7. Ad 2.

Ad tertium admissa maiore, neganda est minor: quia grauitas corporis glorioſi, vel nullam facit resistentiam; vel non sola illa. Si verò inquiras causam propriam cur motus localis continuus non potest fieri in instanti? quæstio est ad Philosophos pertinens: communis, & vera opinio habet ipsam extremorum distantiam esse per se causam, quod in motu continuo necessario requiratur successio, & mensura temporis: hæc enim ex sua natura, vel est simpliciter insuperabilis, apud eos, qui putant motum, de quo agimus, nec diuina potentia posse fieri in instanti: vel est insuperabilis à virtute creata etiam supernaturali: de quo plura dixi murtùm lib. 4. Physic. in Materia de vacuo: tùm lib. 6. in quæstionibus de motu locali. Cum igitur hæc difficultas ad Philosophiam propriè pertineat; illius accuratum examen ad Philosophos remittimus. 8. Ad 3.

ARTICVLVS V.

Vtrùm beatus possit moueri de loco ad locum non transeundo per medium?

§. 1.

Referūtur opiniones.

Partem affirmantem in proprijs terminis nonnulli probauerunt, vt refert D. Thomas eum alijs: eam putat esse probabilem *Suarius 2. tom. ad 3. p. disp. 48. sect. 2. pag. 729. colum. 1. §. Alij ergo Theologi*, vbi docet satis esse verisimile datā esse beatis hanc vim, vt possint transire de extremo ad extremū sine medio: cum illo consentit *Salas 1. tom. ad 1. 2. q. 5. art. 5. tract. 2. disp. 14. sect. 18. memb. 159. pag. 619. col. 1. §. Suarius autem.* 1. Pars affirmans. Suarius. Salas.

2. Opinio negans. D. Thom. Sententiam tamen negantem probant fere omnes Theologi teste Suario. Authos illius est *Diuus Thomas in 4. distinct. 44. quæstione 2. articulo 3. quæstiune 3.* vbi affirmat implicare contradictionem corpus gloriosum transire de loco ad locum, non transeundo per medium. Ex quo infertur, apud Diuum Thomam id, nec per potentiam diuinam posse fieri: cum Sotus. Diuo Thoma videtur consentire *Sotus in 4 distinctione 49. quæstione 4. articulo 7. §. Hoc tamen credibile non est in tertia conclusione.*

3. Media opinio. Mediam sententiam probant nonnulli dicentes corpora sanctorum virtute creata sibi à Deo tributa non posse moueri de loco ad locum sine medio; hoc tamen cōtradictionem non implicare, & proinde posse fieri diuina virtute. Pro hac sen-Non bene citatur. tentia *Suarius, & Salas referunt Richardum in quarto, distinct. 49. artic. 4. quæstione 7. & 8. Durandum in 4. distinctione 44. quæstione 7. & Paludanum ibidem quæstione 4.* Sed Richardus de hac quæstione nihil scribit; Durandus autem, & Paludanus supponunt quidem omnem motum corporis gloriosi fieri transeundo per mediū; quia virtus motiua illius est creata, quæ naturam motus mutare non potest: cuius natura est per medium transire de extremo ad extremū, vt patet ex quinto Physicor. Supponunt igitur corpora beatorum etiam viribus gloriæ sibi tributæ nō posse moueri, nisi per medium. Vtrùm autem oppositum contradictionem implicet? nihil dicunt.

§ 2.

Præmissis nonnullis ponuntur aliquot conclusiones.

4. Præmiss. PRo vera huius difficultatis resolutione præmittendum est quæstionem istam intelligi posse, vel de motu continuo, vel de discreto. Deinde intelligi posse de loco communicante, Præmiss. 2. vel de non communicante. Denique intelligi posse, vel de loco indistante proximo, & immediato, vel de distanti, & remoto. Præmittendum est etiam quęstionē intelligi posse, vel de potentia creata ipsius corporis beati naturali, aut supernaturali gloriæ; vel de potentia supernaturali in ordine ad diuinam omnipotentiam. Si verò hæc distinguātur, & seorsim explicentur, facilis erit huius difficultatis solutio, quæ alias est in se difficilis.

De motu continuo.

¶ His ita præmissis à motu continuo incipiemus: sit igitur prima conclusio: *Beatus in corpore glorioso virtute sua creata naturali, vel supernaturali non potest de extremo ad extremum moueri motu continuo non transeundo per medium.* Hanc conclusionem in his terminis probat *Diuus Thomas in quarto loco citato, & Sotus vbi supra,* & in eodem sensu eam probant *Durandus & Paludanus in locis citatis*: imò in eodem sensu non reijcitur, aut à Suario, aut à Sala, etenim suam opinionem non intelligunt de motu successiuo, & continuo, sed de mutatione instantanea, qua corpus in instanti mouetur de loco ad locū, in quo est, ad locum distantem, quem immediatè acquirit, vt satis explicat *Suarius loco citato pag. 926. col. 2. & pag. 927. colum. 1.* 5. 1. Concl. D. Thom. Sotus. Durand. Paludan. Suar.

In hoc igitur sensu nostra conclusio ex eo primum confirmari potest, quia in eo nec Angelus potest moueri de vno ad alium locum sine medio, vt cum communi, & recepta sententia ostendimus in Materia de Angelis in quæstionibus de motu eorum: quam expresse probat *D. Thomas 1. p. quæstio. 53, art. 2. & quæst. vnica de virtutibus art. 13. ad 14. & quodlibet. 1. ar. 5. ad primum, à suis communiter receptus: eandem in Angelis probat Scotus in 2. dist. 2. q. 12. cum quo transit Liquetus ibidem cum cæteris Scotistis. & Bassolio in 2. dist. 10. q. vnic. art. 3. §. Dico igitur: Probans Hernæus in 1. dist. 37. q. 1. art. 3. §. Et ideo aliter. & Duradus ibidem q. 2. concl. 2. num. 5.* Porrò si Angelus virtute sua naturali non potest motu continuo moueri. nisi per medium; vtique, nec beatus in corpore glorioso ita mouebitur, cū in Patria beati sint *sicut Angeli Dei.* 6. 1. Confirm. D. Thom. Scotus. Liquetus. Bassol. Hernæus. Durand.

Deinde ratione id demonstratur: nam quod motu continuo mouetur, quandiù mouetur, partim est in termino à quo, & partim in termino adquē, vt cū Aristotele in 6. Physic. docet vulgata Philosophia: etenim dum mobile est in motu, nec totum est in termino à quo; quia non dum moueretur: nec totum est in termino ad quem; 7. 1. ratio.

quem, quia iam non moueretur: sed est in loco, qui participat aliquid de termino à quo, & aliquid de termino ad quem: talis autem locus necessariò est medius inter vtrumque extremum: iam verò de natura loci medij est de vtroque extremo aliquid participare. Ergo quod continue mouetur de vno ad aliud extremū
Aristot. necessariò debet transire per medium: ob quam demonstrationem *Aristoteles quinto Physicorum, cap. tertio text. 22. & libro 6. capit. nono, text. 77. & 10. Metaphysic. capite decimo, text. 22. & alibi sæpe, docuit medium esse id, in quo prius venit illud, quod continue mutatur, quam veniat in vltimum, ad quod mutatur*: quasi dicat necesse esse, vt, quod motu continuo mutatur, prius mutetur in medium, quam in vltimum, id est, in terminum ad quem.

8. 3. Ratio: Quod etiam ex eo demonstratur, quoniam motus continuus ex sua natura habet prius, & posterius in successione: vnde de ratione illius est, quod prius quam acquirat vltimum terminum, ad quem tendit, relicto termino à quo, acquirat aliquem terminum non vltimatum. Iam verò prius, & posterius in motu ortum habent ex priori, & posteriori in magnitudine; ex Aristotele in quarto Physicorum, text. 99. & 100. Ergo quod mouetur motu continuo, antequam acquirat vltimam partem magnitudinis, per quam mouetur, necessario debet acquirere aliquam partem priorem, quæ inter vtrumque extremum mediat.

9. D. Thom. His rationibus vtitur *Diuus Thomas in quarto, distinctione 44. loco citato*, vt demonstret dari apertam contradictionem, si corpus gloriosum moueatur, de vno ad alium locum, & non per medium. Nec in hoc sensu Durandus, & Paludanus rationem Diui Thomæ reiecerunt; sicut nec in eodem eam reiecit Suarius vbi suprà: ex eo enim putat rationem Diui Thomæ contradictionem non conuincere; quia in motu, quem sine medio admittit in beatis, non intercedit motus successiuus, sed mutatio instantanea. Quare si sermo sit de motu continuo, indubitatum est apud omnes implicare dari motum sine medio: nec aliquem vidi
Cumelius. qui oppositum doceret, nisi vnum *Cumelium prima parte. quæstione 53. articulo secundo, quæstione prima. conclusione tertia*, dum admittit Angelum posse de vno extremo ad aliud moueri motu continuo non transeundo per medium: cuius opinionem, vt parum philosophicam impugnauimus in Materia de motu Angelorum, vbi ostendimus argumentum, quo nititur, sumere motum non continuum, sed discretum.

Ex demonstrationibus præmissis infertur nostram conclusionem non solùm veram esse de medio communicante cum vtroque extremo; sed de non communicante: nam quælibet pars magnitudinis, quam mobile per motum cōtinuum acquirit, comparata cum termino à quo, quem continue relinquit, habet rationem termini ad quem, quem eodem motu continuò acquirit: vnde prius acquisiuit partem magnitudinis antecedentem. Cum verò hoc de qualibet parte magnitudinis, per quam fit motus, respectu antecedentium dici debeat; fit, vt omnes illas partes mobile prius debeat pertransire, siue cōmunicantes sint; siue non communicantes. 10. Corolariū.

De motu ad locum immediatum.

¶ Consequenter agendum est de motu, siue mutatione, quæ fit de toto vno loco ad totum locum immediatum, & contiguum; ita vt prior locus simul, & indiuisibiliter relinquatur; & totus locus immediatus simul, & indiuisibiliter acquiratur: inquirimus igitur, vtrùm sicut Angelus existens in loco A. potest simul, & indiuisibiliter se ponere in toto loco B. ita beatus in corpore glorioso possit simul, & indiuisibiliter relinquere totum locum, in quo est, & simul atque indiuisibiliter se ponere in loco immediatè proximo? 11. De motu ad locum immediatum.

Pro huius difficultatis explicatione præmittendum est non posse dari duo loca immediata, nisi illa sint non communicantia: etenim loca communicantia, sicut sunt infinita, ita nulla duo possunt designari, quæ inter se sint immediata. In hac igitur quæstione solū agimus de duobus locis non communicantibus, & immediatè se se habentibus; quia, scilicet, vel contigua sunt, vel vna, & eadē linea continuata. Inter hæc autem loca adæ- 12. Præmiss.

quatè sumpta secundum se tota licet nullus dari posit locus, vel communicans cum vtroque extremo, vel non communicans (quia supponimus illa esse immediata, & inter se, vel contigua, vel continuata); tamen si loca ista sumantur inadæquatè, inter illa dantur infinita loca communicantia, quæ media interiaceant, vt latè probat *D. Thomas prima parte quæst. 53. ar. 2. in corpor.* Quod ex eo euidenter demonstratur; quia potest vnum mobile de vno loco ad alterum locum motu continuo pertransire; ita vt successiue acquirat totum immediatum locum: quod facere non posset, nisi inter vnum, & alterum locum darentur infinita loca se se communicantia. Ex quibus iam patet sensus propositæ quæstionis: inquirimus enim vtrùm beatus posit transire de toto loco. A, in quo existit, ad totum locum. B, immediatum sibi, & ideo non communicantem secum: absq; hoc, quod transeat per loca communicantia, quæ interiacent; sed totum locum A. indiuisibiliter, & simul relinquere: & ita posit totum locum A. indiuisibiliter, & simul relinquere, & totum locum B. simul & indiuisibiliter immediatè acquirere?

D. Thom.

14. Pro vtraque parte datur ratio dubitandi. Et pro parte affirmatiua facit, quod Angelus naturaliter potest illo modo moueri ad locum suo immediato. Cur igitur beatus non poterit, eodem modo moueri? Consequentia confirmari videtur ex verbis Christi Domini: *In resurrectione erunt homines, sicut Angeli Dei.* Antecedens verò concordi Theologorum sententia recipitur, tàm à Thomistis, quàm à Scotistis, & ab alijs, vt ostendimus in materia de motu Angelorum: expresse admittitur à *Scoto in 2. distinctione 2. quæstione 12. littera B. §. Si autem loquamur: tum quo transeunt omnes Scotistæ: & satis ponitur à Diuo Thoma in dicta quæstio. 53. artic. 2. in corpore:* agit enim ibidem de duobus locis immediatis, inter quæ dantur infinita loca communicantia: & tamen admittit Angelum posse locum immediatum indiuisibiliter acquirere; priori indiuisibiliter relicto. ¶ Pro parte tamen negatiua illud facit; quoniam trãsitus iste non potest fieri per motũ continuũ, sed vel per discretũ, vel per mutationem instantaneã: & tamen, tàm hæc, quam ille est supra corporis naturam.

Ratio dubitãdi propter affirmante.

Scotus.

D. Thom.

Ratio pro parte negãte.

15. ¶ Partem affirmantem probabunt, qui volunt beatum in corpore glorioso posse moueri de suo loco ad locum distantem non transeundo per medium, idque non motu successiuo, sed mutatione simplici, & instantanea: nam si ad talem locum potest immediatè moueri, à fortiori poterit moueri ad locum suo immediatum. Cum verò Suarius, & Salas putent esse probabile beatum posse instantanee moueri ad locum distantem non transeundo per medium, à fortiori probabunt posse ita moueri ad locum immediatum; cum inter vnum, & alterum, locum adæquatè sumptum nõ detur medium, vt iam diximus. At verò partem negantem satis mihi probant Durandus, & Paludanus locis citatis, dum absolutè docent omnem motum corporis gloriosi fieri per medium.

16. Ego pro resolutione hanc secundam statuo conclusionem: *Vtraque pars est incerta: negatiua tamen mihi est probabilior.* Prior pars assertionis ex eo probatur, quia neutra pars aliqua efficaci ratione confirmatur: nam argumentum pro parte affirmante, & antecedens habet satis dubium, vt inferius videbimus; & inutilem consequentiam propter disparem rationem, quæ inter Angelos, & homines reperitur in ordine ad locum, & motum, vt alibi latius diximus: argumentum verò partis negantis sine probatione sumit id, de quo est difficultas. ¶ Posterior verò pars assertionis ideo mihi videtur probabilor, quia vix intelligi potest, quomodo corpus (quod in loco est extense, ita vt totum sit in toto, & pars in parte) posit totum priorem locũ simul, & indiuisibiliter relinquere, & simul, & indiuisibiliter poni in loco immediato: quæ difficultas etiam reperitur in Angelis apud eos, qui volunt illos non posse nõ esse in loco diffinitiuè. Deinde, quia non video, quomodo hoc pertineat ad perfectionem status beatifici; maximè cũ sit supra naturam ipsius corporis, quam gloria nõ tollit, sed perficit. Quare perfectio agilitatis nõ dat nouã facultatẽ ad monẽdum, sed perficit, quæ est corporis naturalis, vt velociùs posit mouere, quàm naturaliter posit.

De motu discreto.

17. *Quid de motu discreto?* ¶ Sed iam inquirendum est, verùm beatus possit motu discreto suum corpus de loco ad locum mouere non transeundo per medium? in qua inquisitione supponimur beatum posse mouere suum corpus motu discreto; nisi enim id supponatur, frustra inquiritur, an id possit non transeundo per medium? & quanuis de suppositione ego maximè dubitem, si sermo sit de motu discreto propriè sumpto (nam cum talis motus non sit connaturalis corpori, sed supra naturam sit illi cōmunicandus: ille autem ad perfectionem status beatifici non pertineat; non video cur beatis sit tribuendus:) tamen vt hæc Theologia melius explicetur, supponimus motum istum discretum post resurrectionem esse beatis communicandum. Qua facta suppositione merito inquiritur; an illis communicatum sit posse de vno loco àd alium distantem transferri, non transeundo per medium?

18. *Præmissū.* Ad cuius explicationē præmittimus motum discretum propriè sumptum cōstare ex pluribus mutationibus indiuisibilibus, quarum qualibet locus vnus simul & indiuisibiliter acquiritur, & alius relinquitur: motus igitur discretus fiet isto modo, vt mobile de vno loco ad aliū ita transeat, vt vnum totum simùl relinquat mutatione quadam indiuisibili, & alterum totum simul acquirat; vt si mobile existens in loco A. totum illum simul relinquat, & transferat se ad locum B. eum totum indiuisibiliter acquirendo, & ita successiuè de vno loco ad alium, donec ad vltimum locum perueniat. Ex his iam patet quomodo mobile motu discreto de vno loco ad locum distantem perueniat transeundo per medium: tunc enim ita mouebitur, cum de loco A. ad locum D. distantem ita mouetur, vt trāseat per loca B. C. quæ inter A. & D. media interiacent. Mouebitur autem non transeundo per medium, si de loco A. immediatè se ponat in loco D. absque hoc quod fuerit in locis B. C. intermedijs.

Quomodo de vno loco ad distantē per mediū perueniatur?

19. *Quæstio.* Explicato quæstionis sensu, iam inquiritur; an beatus possit moueri motu discreto de loco A, in quo existit, ad locum D, qui ab eo distat, non transeundo per loca intermedia B. C? quam quæstionem

Tom. 3.

in beatis nullus Theologorū tetigit: eam enim solùm excitant in Angelis, & in corporibus non beatis. ¶ Pars affirmatiua potest primùm confirmari; quia Angelus virtute sua naturali potest motu discreto de vno loco ad alium distantem moueri non transeundo per medium. Ergo idem poterit facere beatus post resurrectionē. Consequentia patet: tùm; quia post resurrectionem beati erunt, sicut Angeli Dei: tùm etiam, quia virtus localiter motiua, quæ est in beatis, est supernaturalis, & ideò perfectior, & potentior, quàm virtus naturalis Angeli. Antecedens vero est inter Theologos receptissimum: & illud probat *D. Thomas 1. p. q. 53. art. 2. & in 1. dist. 37. q. 4. ar. 2. & quodlib. 1. ar. 5. quem sequuntur omnes Thomistæ: Capreolus in 2. dist. 6. q. vnic. ar. 1. concl. 3. Caiet. 1. p. q. 53. ar. 2. vbi latè Bañes, & Cumelius q. 1. concl. 1. & 2. Sotus lib. 6. Phys. q. 4. ar. 2. præter Thomistas, ita docent Herueus in 1. dist. 37. q. 1. ar. 3. & in quæstionibus de motu Angelorum q. vnic. ad 15. arg. Durand. in 1. dist. 37. q. 2. concl. 2. n. 5: ex Scotistis Bassolius in 2. dist. 10. q. vnica ar. 3. fol. 61. col. 3. ex Nominalibus Marsilius in 2. q. 7. art. 3. concl. 1. corolar. 1. fol. 234. col. 1. & id esse probabile testatur D. Bonauentura in 1. dist. 37. in 2. p. art. 1. q. 2.*

Pars affirm. 1. ratio. D. Thom. Capreol. Caiet. Bañes. Cumelius. Sotus. Herueus. Durand. Bassolius. Marsilius. D. Bonau.

20. *2. ratio.* Deinde à nonnullis confirmatur: quia corpus Christi existens in cœlo ponitur in altari non transeundo per medium.

21. *3. ratio.* Tertiò denique; quia hoc nō excedit vires creatas, & fortè pertinet ad perfectionem virtutis motiuæ corporis beati. Cur igitur non concedetur beato?

22. *Partis neg. 1. pars.* ¶ Pars tamen negans his etiam rationibus probatur. Prima ratio; quia beati post resurrectionem erunt sicut Angeli Dei: Angelis autem à grauissimis Theologis hoc denegatur: id illis denegat *Scotus in 2. dist. 2. q. vltima, §. Videtur probabiliter quod non. Quem ibidem sequitur Liquetus, & Mayron. q. 13. difficul. 3. & communiter probant Scotistæ. Eandem sententiā probarunt Aegidius in 1. dist. 37. q. 2. de motu Angelorum, vbi etiam Richard. art. 3. q. 2. Gregor. in 2. dist. 6. q. 3. Gabr. in 2. dist. 2. q. 3. art. 3. dub. 2. Maior q. 8. D. Bonauent. ibidem in 2. p. art. 1. q. 2. Albert. de coæuis q. 9. Dionysius Cistertiensis in 2. distin. 6. q. vnica art. 3.*

Scotus. Liquetus. Mayron. Aegidius. Richard. Gabr. D. Bonau. Cistercien.

23. Secundò: quia Deus, sicut constituit

ordinem partium totius vniuersi; ita etiã constituit ordinem inter loca: quædam enim collocauit immediata: inter alia vero posuit medium, per quod loca extrema inter se ordinauit. Ergo agens inferius, quodcumque illud sit, non potest de vno loco ad alium distantem transire, nisi per medium. (1. ratio.)

24. (1. confirmatio antecedentis.) Antecedens huius rationis inde probatur: quoniam agens naturale non potest naturaliter agere in rem loco distantem, nisi prius agat in medio interiecto, vt docet indubitata Philosophia: hæc autem naturalis impossibilitas non aliunde ortum habet, nisi ex ordine ab eo præfixo inter medium, & extrema, vt ab vno extremo ad aliud non esset trãsitus, nisi per medium.

25. (2. confirm. *Arist.*) Quod inde etiam confirmatur; quoniam ex *Arist. 10 Metaph. c. 10. tex. 22. & in 6. Physic. c. 9. text. 77.* hæc est natura medij, vt si ab vno extremo ad aliud debeat fieri trãsitus, prius fiat in ipsum medium, quam in extrema: inde enim (vt ait) appellatum est mediũ.

26. (3. confirm.) Denique partes vniuersi ex eo, quod per se à Deo sunt ordinatæ, & connexæ, habent, quod non eodem modo respiciant eas, quæ consequuntur; sed propinquiores respiciant magis propinque, remotiores autem magis remote. Non est igitur dubitandum Deum loca distantia inter se ordinasse per medium interiectũ, vt de vno loco ad alium, nisi per medium transitus fieret: quod fuit antecedens.

27. (Probatur consequentia.) ¶ Consequentia autẽ videtur nota: quoniam agens inferius & creatum, dùm agit circa ea, quæ à Deo sunt per se ordinata, necessario debet seruare ordinem à Deo præfixum: ob hanc enim rationem agẽs naturale non potest ex quocumque immediatè generare quodcumque; sed debet introducere formas in materiam eo ordine, quem in illarum formarum generatione præfixit: etenim generans hominem immediatè eum non generat ex spermate; sed prius generat vegetatiuum, deinde sensitiuum, & tandem intellectiuum: acetum etiam immediatè non generatur, nisi ex vino, & sic de cæteris. Quare agens inferius non potest agere, nisi seruato ordine à Deo præfixo. Sed Deus ideo posuit medium inter duo loca distãtia, vt ad locum distantem perueniretur per medium, vt in antecedente ostendimus. Ergo nullum mouens creatum potest transire ad locum à se distantem, nisi per medium: & ex consequenti nec beatus sine tali ordine transire potest ad distantem locum.

28. (Auctor est dubius.) Ego in hac difficultate anceps sum, & dubius: partem tamen negantẽ puto esse probabiliorem: quare hanc vltimam statuo conclusionem: *Vtraque pars est probabilis: negatiua tamen mihi videtur probabilior*: (Vltima cõclusio.) quod vtraque pars sit probabilis, ex eo patet; quia vtriusque fundamenta facilè dissoluuntur: negatiuam tamen partem ideo probabiliorem puto; quia omnes vno ferè consensu admittunt Deum ponendo medium inter duo loca distantia hunc ordinem statuisse, vt ad locum distantẽ sine medio nõ perueniretur, & hunc ordinem posuisse omnibus substãtijs corporeis; ideò quia secundum suam naturam sunt alligatæ loco extenso, & diuisibili, & subinde situali distãtię: quod tanquam indubitatum docet Caiet. 1. p. q. 53. art. 2. ad finem.

29. (Non recipitur quorundam solutio.) Nec mihi videtur probabile, quod nonnulli dicunt ex alligatione mobilis ad situm corporeum, & extensum, bene quidem inferri alligationem ad medium in motu continuo, nõ tamen in discreto: quæ fuit mens *Caietani vbi suprà, & satis id probarunt Capreolus in 2, dist. 6. q. 1. ar. 3. ad 2. Scoti contra tertiã fol. 134. col. 3. Camelius 1. p. q. 53. ar. 2. q. 1. ad 2. & Bañes ibidem dub. 2. ad 3. & probãt communiter Thomistæ cum Bassolio in 2. d. 11. q. vnic. ar. 3. ad 1.* (*Caiet. Capreol. Camelius. Bañes. Bassol.*) non placet, inquam, hæc solutio, quia non video, cur ordo ille statutus à Deo solùm habeat locum in motu cõtinuo, non vero in discreto: nam in vtroq; datur alligatio ad situm lotũ q; extensum: corpus enim, quod motu discreto mouetur, licet indiuisibili mutatione, & tota simul acquirat locum extensum: semper tamen in eo loco, quem acquirit ita ponitur, vt totum sit in toto, & pars in parte: & quanuis in hoc distingua tur à motu continuo, quod mobile per motum continuum, quandiù mouetur, semper per loca communicantia moueatur, quod autem mouetur motu discreto, non moueatur, nisi per loca non communicantia; plane non intelligo, quomodo hinc inferri possit motum discretum ex natura sua solutum esse ab ordine prę fixo à Deo.

30. Si verò respondeas motum discretum natu-

naturaliter eidem ordini esse alligatum, cui alligatur continuus; gloriam tamen, cum sit superioris ordinis, solutam esse ab ordine à Deo naturaliter præfixo; & subinde ipsos beatos soluere à tali ordine quoad motum discretum: si inquam ita respondeas; solutio superficie tenus accepta aliquam habet apparentiam; si tamen res ista consideratius expendatur nullum habet fundamentū. Primò; quia gloria non soluit corpus beatum à legibus situalis extēsionis: quia corpus, quātumuis gloriosum, semper est in loco extenso extensē; ita vt totum sit in toto, & pars in parte, vt omnes agnoscūt: ex hac autem alligatione ortum habet ordo, quē inter loca distantia Deus præfixit: quare si gloria ipsum corpus beati non soluit à priori alligatione; nec illud soluet à posteriori. Deinde; quia gloria motum continuum, quo beatus mouetur ad locum distantem, non soluit ab ordine præfixo à Deo; quia virtus motiua, etiam vt est in beato eleuata, non satis est vt beatum ipsum motu continuo moueat ad locum distantem sine medio, vt suprà demonstrauimus: Ergo nec à tali ordine soluet ipsum motum discretum: talis enim solutio sine fundamento ponitur, vt contra nonnullos iam aduertimus. Tandem ideò nō placet illa responsio; quia non video quo modo hæc solutio à tali ordine pertineat ad perfectionem status beatifici; vnde sine fundamento ponitur.

Non placet illa solutio.

31. 1. ratio.

32. 2. ratio.

33. 3. ratio.

34. Hæc satis ostendunt negatiuam sententiam esse longè probabiliorem: cui nihil officiunt, quæ pro parte affirmante adduximus. ¶ Ad primum plures negant antecedens, quos citauimus in primo argumento partis negantis; quorum sententiam vt longe veriorem probauimus in quæstionibus de motu Angelorum. Si quis vero illam sententiā in Angelis velit defendere; ad argumentū admisso antecedēte negabit consequentiā: ratio discriminis sumi potest ex *Caietano* *ind q. 53. ar. 2*: quoniam ordo a Deo statutus, ne scilicet de vno loco ad locum distantem fiat transitus, nisi per mediū, non est præfixus substantijs immaterialibus, sed solis corporeis: cui doctrinę nos addimus illum ordinem præfixum esse omnibus corporibus, etiam gloriosis, vt superius aduertimus. Vnde parum vrget secunda probatio consequentiæ; quia solutio motus ab illo ordine non pendet à perfectione virtutis motiuæ; sed à solutione à situ, & loco extenso: a quo immaterialitas soluit; non tamen perfectio gloriæ. Prima verò probatio consequentiæ parum obest; quia verba Christi Domini non sunt intelligenda quoad omnia, sed solùm quoad aliqua.

Ad 1. arg.

Caietan.

35. Ad 2. arg. Ad secundum dicimus Christum Dominum poni in sacramento Eucharistię, non per mutationem localem; sed per conuersionem substantiæ panis, & vini in verum corpus, & sanguinem Christi, de quo latiùs egimus in materia de Eucharistia.

36. Ad 3. Ad tertium negandum est vtrumque, quod sumitur.

Ad 1. negãtis. ¶ Siquis tamen affirmatiuam sentētiam velit defendere, ad primum argumentū negantis dicet maiorem non esse intelligendam quoad omnia, vt immediatè diximus. Deinde admissa maiore negabit minorem; quia communis opinio Thomistarum cū pluribus alijs admittit Angelum motu discreto posse ad locum distantem transire sine medio: de qua opinione multa diximus in materia de motu Angelorum.

37. Ad 2. Ad secundum primò responderi potest cum Caietano in d. q. 53. art. 2. ordinem illum à Deo præfixum, solum esse præfixum corporibus, non verò Angelis. Secundò responderi poterit illum ordinem solum præfigi motui continuo, & non discreto, quæ fuit opinio Capreoli, & aliorum, quos supra citauimus.

38. Ad fundamentū Suarij, & Salæ. ¶ Solum superest dissoluendum fundamentum Suarij, & Salæ, quo partem affirmantem putant esse probabiliorem: illud autem sumitur ex modo loquendi Patrum: ex quo colligitur beatos post resurrectionem posse moueri in instanti. Hoc tamen fundamentum parum habet efficaciæ; quia Patres motum Sanctorū ideò appellarunt momētaneum; quia fit in tempore breuissimo, vt cum D. Thoma, & alijs ostendimus suprà art. 4 ad 1.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm agilitas in beatis habeat determinatam velocitatem, atque distantiam locorum?

Hæc

1. Quæstio.

HÆc quæstio excitatur de agilitate corporis beati in ordine ad motum simplicem, & non organicũ: nam de agilitate ad motum progressiuũ agemus in artic. sequenti. Vtraque pars quæstionis ad Philosophiam potiùs spectat, quàm ad Theologiam: quare de vtraque breuiter agemus:

2. Explicatur 1. pars articuli.

Quod attinet ad primum, quod inquiritur; indubitatum est agilitatem corporum beatorum finitam, & determinatam esse quoad velocitatem; quia forma infinitæ virtutis, vel dari non potest, etiam per diuinam potentiam; vel si potest, de facto non datur: quia Deus omnia fecit in numero, pondere, & mensura Sapient. 11.

Est determinata.

3. An sit summa posibilis?

Vtrùm autem in aliquo beato reperiatur agilitas summa posibilis? petit quæstionem, an in formis, quæ intensionem, & remisionem recipiunt, detur intensio summa posibilis? ita vt nec per potentiam diuinam posit dari major? Cu-

4. ius quæstionis vtraque pars est probabilis. Affirmantem probarunt *Caietan. 2. 2. q. 24. art. 7. & 3. p. q. 7. art. 9. 10. & 12. & Durand. in 1. distin. 17. q. 9. & plures alij.* Partem tamen negantem probauit communior pars Theulogorum; *Capreol. in 1. dist. 17. q. 2. ar. 2. concl. vnica, & in 3. dist. 13. q. 1. ad argumenta, Hispal. in 1. dist. 17. q. 2. art. 4. Sotus in 1. Physic. in q. de maximo & minimo rum alijs*: quorum opinio est longè probabilior.

Caiet. Durand. Capreol. Hispalen. Sotus.

5. In qua mensura sit data?

In qua autem mensura Deus dederit qualitatẽ agilitatis summo beato? est omnino incertum: probabile tamen est illi datam fuisse summam posibilem apud eos, qui in formis admittunt summam intensionẽ: nam apud alios mensuram singulis disposuit pro libito voluntatis; illud tamen asserendum

6. est, velocitatem datam minimo beato lõge esse maiorem quacunque velocitate naturali, etiam primi mobilis, vt aduertit *Parisiensis 1. p. de vniuerso, quem refert, & probat Salas 1. tom. ad 1. 2. q. 5. art. 5. tract. 2. disp. 14. sect. 18. ad finem*: etenim satis id significant Patres, dùm dicunt corpora Sanctorum tàm citò posse ab vno ad aliũ locum transferri, quam citò spirituales creaturæ transeunt cogitatione: etenim id pertinet ad maiorem ipsorum beatorum gloriam.

Est maior omni naturali. Parisiensis Salas.

7. Quid de distantia?

Quod verò attinet ad determinationẽ distantiæ, si sermo fuerit de motu continuo intra sphœram vniuersi, nulla datur determinatio distantiæ: quia quamcũq; poterunt pertransire, & maiorẽ pertransire possent, si maior daretur: hoc enim nunquam potest arguere infinitatem. Et idem dicendum est de motu discreto, si fiat transeũdo per media: in vtroq; enim motu eadem ratio cernitur. Tota igitur difficultas erit apud eos, qui volunt beatum posse immediatè transire ad locum distantem non transeundo per medium, In qua difficultate illud certum est non posse beatos ad quamcumque distantiam isto modo moueri: sicut enim quæcunq; virtus loca motiua, ideo quia creata, ex se determinata est quoad intensionem velocitatis; ita ex se est determinata ad certam distantiam, vt ad maiorem immediatè non moueatur: nam sicut maior velocitas requiritur, vt mobile in eodem tempore moueatur ad locum distantiorem, quàm ad propinquiorem, vt ostendimus art. 4: ita etiam maior virtus requiritur, vt in vno & eodem instanti immediatè moueatur ad distantiorem locum, quam ad minus distantem: hinc enim est, vt requiratur virtus infinita, vt mobile in instanti moueatur ad distantiam syncathegorematicè infinitam, quod ex Philosophia supponimus.

In quo sit difficultas? Est determinata ad certam distantiam.

ARTICVLVS VII.

De agilitate, & velocitate motus progressiui gloriosi corporis.

§. 1.

Præmissis nonnullis explicatur de quo sit disputandum.

IN superioribus egimus de agilitate corporis gloriosi in ordine ad motum simplicem: cõsequenter agendum est de agilitate eiusdem in ordine ad motum progresiuum. Quod in beatis admittendus sit motus progresiuus, tanquam indubitatum supponimus, vt latè ostendimus lib. 4. q. 22. artic. 3. idque exemplo Christi, qui Luc. vlt. *Ibat cum discipulis euntibus Emaus, & finxit se longius ire*: motu scilicet progresiuo, quo homines iter peragunt, & satis sit locus Isaiæ cap. 40: *Current, & non laborabunt: ambulabunt, & non deficient.* Quare hæc veritas tanquã de fide est supponenda. 1.

Admittendus est motus progresiuus. Luc. vlt. Isai. 40. Sap. 3.

Suppo-

2. 2. supposit. Supponendum est secundò potentiã, qua homo motu progressiuo mouetur realiter esse distinctam à potentia, quæ est in anima ad motum simplicem: vt cũ Conimbricensibus ostendimus supra art. 3. §. 2. vbi etiam ostendimus potentiam istam esse corpoream in corpore inhærentem.

3. 3. præmiss. Præmittendum tertiò facilitatem, qua beati motu isto progressiuo mouentur, in duobus consistere: primò; quod nullũ laborem vel lassitudinem sentiunt. Secũdò in maiori velocitate motus. Primum patet ex verbis citatis Isaiæ: *Current, & non laborabunt: ambulabunt, & non deficient*, id est, non fatigabuntur. Secundum verò satis declarant verba eiusdem Isaiæ, quæ præcitata immediatè antecedunt: *Assument pennas sicut aquilæ*, & Sapient. 3. *Tanquam scintillæ in arundineto discurrent*: qui discursus etiam accommodari potest motui progressiuo.

4. Quæstio de causa carentiæ laboris. His præmissis iam inquiri potest; vnde nam proueniat, tûm carentia laboris, & lassitudinis: tùm ipsa facilitas? Quod attinet ad ipsam carentiam laboris: quidam existimant eam prouenire ex impassibilitate; quia ab ea nascitur, vt per motum nec membra alterentur, relaxẽturque; nec spiritus dissipentur. Ita *Suarius 2. tom. ad 3 p. disp. 48 sect. 2. post principium, & Salas 1 tom. ad 1. 2 q. 5. artic. 5. tract. 2. disp. 14. sect. 18. post principium, & ante eos Durandus in 4. dist 44. q. 7. n. 9. in fine*. (1. opinio. Suar. Salas. Durand.) Ego tamen existimo impassibilitatẽ quidem supponi, ne illi effectus motui connaturales fiant: hanc tamen carentiã immediatè etiam proficisci ex ipsa agilitate; quatenus membra ipsa ita disponit, vt nullam faciant resistentiam, vt dicemus: quare Impassibilitas concurreret quidem ad illam carentiam, si membra motui actu resisterent; quia ex ipsa resistentia membra naturaliter relaxarẽtur, & dissiparentur spiritus, nisi impassibilitas vtrumque impediret: sublata tamen resistentia simul aufertur causa relaxationis membrorum, & remissionis spirituum: resistentia autem formaliter aufertur per agilitatem. (Propria opinio.)

§. 2.

De causa facilitatis motus progressiui.

5. Quæstio de causa facilitatis. QVod verò attinet ad ipsam facilitatem motus, cõtrouersum est, quænam sit causa illius? nam cũ facilitas motus sit quædam perfectio in modo agendi; duplex illius potest assignari causa: vna; augmentum ipsius virtutis motiuæ: altera vero; ablatio repugnãtiæ, siue resistentiæ. Quæri igitur potest, vtrùm hæc facilitas in motu progressiuo proueniat ex augmẽto virtutis motiuæ? an vero ex ablatione resistentiæ membrorum, quæ motum exequuntur? an denique ex vtroque. Nonnulli volunt hãc facilitatem solum prouenire ex ablatione resistentiæ, quæ prouenit ex grauitate corporis: vnde inferunt grauitatem, & pondus auferri à corpore glorioso, & ex ablatione illius prouenire ipsam agilitatem. (6. 1. opinio.) Hanc opinionem satis probauit D. *Bonauent. in 4. dist. 49. art. vltimo q. 2. ad 1. & Durand. in 4. dist. 44. q. 7. n. 9. in fine, potiùs probat Palatius ibidem disp. 4. §. Beata igitur corpora, pag. 57. col. 2. & pag. 58. col. 1.* vbi docet melius dici illam non esse futuram, quam esse impediendam ne grauitet. (D. Bonau. Durand. Palat.) *Paludanus autem in eodem loco q. 4. art. 1. n. 7.* Hanc opinionẽ putat esse probabilem. Maior etiam in 4. dist. 49. q. 18. in 4. argumento. Hanc refert opinionem nec improbat. (Palud.)

§. 3.

In corpore glorioso dari grauitatem.

7. Datur in eo grauitas. HÆc tamen opinio & falso nititur fundamento, & illo admisso non redditur vera causa facilitatis. Quod falso nitatur fundamento ex eo probatur; quia falsum est non dari grauitatem in corpore glorioso, si sermo sit de grauitate, quæ est facultas naturalis, vt ostendimus *lib. 4. q. 1. ar. 2. §. 4. n. 14.* & quamuis ibi dixerimus oppositam sententiam sua probabilitate nõ carere; nũc dicimus eam aut nullam probabilitatem habere, aut tàm paruam, vt vix satis sit, vt defendi possit, nisi gratia solius exercitij. Quam sententiam primò confirmamus; quia in terminis est grauissimorum doctorum: eam enim probarunt *Scotus in 4. dist. 49. q. 14. §. Quarto est videndum, litera F. Bassolius ibidem q. 2. art. 2. contra primam opinionem: Guilhelmus de Rubione q. 3. art. 2. concl. 3. Abulensis in cap. 17. Mat-* (1. probatio. Scotus. Bassolius. Rubione. Abulen.)

thæi

actualis reſiſtentia eſt effectus formalis ipſius grauitatis; & ſubinde ab ea inſeparabilis. In beato autem nulla eſt admittenda reſiſtentia.

13. 2.arg. Secundò obijciunt: quoniam ſi corpora beata habent grauitatem, vel eam habent, quam in via habuerunt, vel aliam: non eandem; quia eſſent ponderoſi, contra quod docet Auguſtinus: nec aliam; quia quæcunque illa ſit, reſiſtet motui.

14. 1. argum. Tertiò obijciunt Durandus, & Paludanus: quia agilitas non poteſt corpori glorioſo conuenire, niſi per ablationem grauitatis. Ergo in eo nulla erit grauitas. Conſequentia patet: antecedens probatur; quia ſi non eſt per ablationem grauitatis, erit per collationem alicuius qualitatis: hoc autem non eſt admittendum; quia illa qualitas vel inclinabit ad motū; vel faciet quod grauitas motum non retardet. Si inclinabit ad motum; vtique inclinabit ad determinatum motum, & locum; quia inclinabit per modum naturæ; quod non eſt admittendum: ita enim fieret vt beatus per eam non moueretur ad omnem loci differentiam. Si verò qualitas illa ſolum faciet, ne grauitas impediat motum; melius eſſet ponere agilitatem per ablationem grauitatis: quia fruſtra fit per plura quod poteſt fieri per pauciora.

15. Vltimū argum. Poſtremò obijciunt nonnulla Auguſtini, & Cypriani teſtimonia: Auguſtini quidem ex *lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 11, & ſerm. 139. de Tempore cap. 3: Cypriani verò in ſermone de ReſurrectioneChriſti cap. 4. pag. 484.* In quibus locis docent corpora beatorū eſſe ſine grauitate pōderis.

16. Ad 1: Hæc facilè ſoluuntur. Primum argumentum petit; an grauitas iſta, quæ eſt naturalis facultas, & actus primus ad motum deorſum poſſit dari in beato ſine actu ſecundo actualis renitentiæ? de qua difficultate diximus *ſuprà lib. 4. q. 1. ar. 2. §. 4. n. 15.* Quidam enim admittunt dari aliquam renitentiam ex parte grauitatis: quam ſententiam tribuunt *D. Thomæ in 4. diſt. 44. q. 2. art. 3. q. 1. ad 2.* ſed ex illo loco oppoſitum colligitur. Hanc tamen ſententiam ſatis probat *Baſſolius in 4. diſt. 49. q. 2. art. 2. contra primam opinionem, §. Ad rationem dico,* vbi putat non eſſe incōueniens, ſi in corpore glorioſo exiſtente in cœlo ponatur violentum perpetuum

Quorundā opinio. Baſſolius.

diuina ad id virtute concurrente, iam verò violentum non datur ſine aliqua reſiſtentia; in beatis etiam admitti violentū ſecundum quid probat *Abulenſis in c. 17. Matthæi q. 126. fol. 255. col. 2. E. & col. 3. & ſatis eſt de mente Scoti in 4. diſt. 49. q. 14 litera K. §. Ad 1. dico: nec hanc ſententiam omnino reijcit Suarius in d. diſp. 48. ſect. 4. pag. 923. C.* At tamen nos oppoſitam ſententiam probauimus *in d. ar. 2. §. 4. n. 16. & 17.* vbi ex Auguſtino, & Cypriano oſtendimus in corpore glorioſo nullam futuram eſſe grauitatis renitentiā: quod etiam probarunt *Conimbricenſes in 2. de Cœlo c. 5. q. 5. art. 2. ad finem, & Salas vbi ſuprà pag. 616. col. 1. §. Sed ego non concederem:* etenim actualis renitentia, & ponderatio non poteſt ſimul eſſe cum perfecta corporis ad animā ſubiectione, vt ibidem diximus. ¶ Ad argumentum igitur neganda eſt propoſitio, quæ ſumitur. Ad probationē verò quidā admittunt actualem inclinationem ad reſiſtendū, actualemq; reſiſtentiam eſſe quidem effectum formalē grauitatis; non quidem primariū (is enim non eſt alius, niſi facere graue) ſed ſecundariū: ſicut etiā expellere aliud corpus ab eodē ſpatio non eſt primarius formalis effectus quantitatis (is enim eſt facere quantū) ſed ſecūdarius: eodē modo extendere ſubiectū in ordine ad locū eſt eiuſdē quantitatis formalis effectus, non quidem primarius; ſed ſecundarius. Cum verò additur effectum formalem eſſe inſeparabilem à grauitate; admittendum id eſt de formali primario; negandum verò de ſecundario: nam in penetratione corporis actualis expulſio ab eodem ſpatio tollitur à quantitate, vt dicemus in quæſtione ſequentī: extenſio etiam quantitatis in ordine ad locum aufertur ab ea in venerabili Euchariſtiæ Sacramento: hanc ſolutionem tetigit Salas vbi ſuprà, ſatis tamen confuſè. Vbi etiam addit ſolutionem ſecundam, ſi negetur actualem renitentiam eſſe effectum grauitatis formalem; quia verè non eſt effectus, niſi in genere cauſæ materialis: ſicut enim (vt ait) diſponere ad receptionē alicuius rei eſt effectus qualitatis in genere cauſæ materialis, & diſpoſitiuæ: ita impedire receptionē alicuius rei eſt effectus cauſæ materialis impeditiuæ; impedit enim receptionē mot⁹ cōtrarij in ipſo graui. Ià verò

Abulenſ. Scotus. Suarius. Non admittitur. Conimbr. Salas. 17. Solutio in forma. 1. ſolutio. 18,

effectus materialis potest tolli à forma.

19. Vera solutio. ¶ Vtraque ista solutio sub sua probabilitate maneat. Nos cũ Suario *vbi supr. pag. 923. col. 1. B. C.* negamus actualem renitẽtiam esse effectum formalis grauitatis. Quia est effectus efficiens, vt ostendim' suprà lib. 4. q. 1. ar. 2. §. 5. ad 4. n. 6. etenim (vt ibi diximus cũ doctrina Philosophorũ) grauitatem actu grauitare, ponderare, atque resistere non est aliud, quàm ex se efficienter emittere in ipsum graue actualem impulsum (qui est quędam qualitas) quo recepto graue ipsũ nititur deorsum descendere, quo nisu grauitat, atque resistit mouenti in alium locũ. Quamdiù autem graue hunc impulsum non emittit (vel vera efficientia, vel naturali resultãtia) nõ dicitur grauitare, aut pondus facere: ob quam rationem elementa grauia in suis proprijs locis nõ grauitant, vt cũ cõmuniori sentẽtia à Conimbricensibus approbata diximus in d. n. 26. Iam verò grauitas ipsa ob perfectionẽ agilitatis, qua in corpore glorioso est eleuata, & omnimodè subiecta voluntati beatæ, nunquam in patria impulsum illũ emittet quando beatus se ipsum mouet, nisi fortè pro libito volũtatis velit vti sua naturali grauitate, quod potest facere, vt suprà aduertimus.

20. Ad 2. Secundum argumentum futile est: dicimus igitur beatum resurrecturum fore cum eadem numero grauitate, quam habuit: erit igitur corpus beati põderosum, in actu primo; non tamẽ in actu secũdo.

21. Ad 3. Ad tertium negandum est antecedẽs: ad probationem dicimus agilitatem non conuenire beatis per ablationem grauitatis, vt patet ex dictis; sed per qualitatẽ supernaturalem illis collatam, quę ex sua perfectione, & excellentia inclinabit ad agilitandum, reddendũmq; velocem omnem motum: de quo plura in vltimo articulo.

22. Ad vltimũ. Ad vltimum sumptum ex testimonijs Augustini, & Cypriani respondimus suprà lib. 4. q. 1. ar. 2. §. 5. ad 4. n. 19. Augustinum, & Cyprianum non agere de grauitate, quæ est facultas, & principiũ motus deorsum, sed de vsu illius: vnde per onus, & pondus intelligunt actualem grauitationem, & resistentiam, quæ est communis explicatio probata ipsi Paludano vbi suprà ad primum argumentum numero 9.

§. 5.

Ablatio grauitatis non est satis ad agilitatem beatorum.

23. 1. fundam. contra primam opinionem. Opinionem primam adductam §. 2. ex duplici capite nõ recepimus suprà §. 3. tum; quia falsò supponit in beatis non dari grauitatem: tùm etiam; quia data illa suppositione ablatio grauitatis non satis esset ad agilitatẽ, quę in corpore beato admittitur. De priori capite *Egimus §. 3. & 4:* nunc agendũ est de posteriori. Quod vero sola grauitatis ablatio non satis sit ad agilitatem beatorum ostendunt *Suarius vbi suprà pag. 928 col. 2. §. Deinde ad hunc effectum, & Salas pag. 615. col. 1. ad finem.* Facile autem hac ratione conuincitur: quoniam sublata grauitate sola maneret ipsa naturalis potentia loco motiua, tùm quæ est in anima ad motum simplicem, tùm quæ est in corpore ad motum progressiuum. Sed virtus naturalis vtriusque istius potentiæ non satis esset ad agilitatem, quæ in corpore glorioso à Patribus admittitur. Ergo sola grauitatis ablatio non satis erit ad agilitatem corporis gloriosi. Maior est nota; quia aduersarij fatentur cum ablatione grauitatis nihil supernaturale superaddi potentiæ motiuæ naturali. Minor verò ex eo deducitur; quia virtus potentiæ motiuæ sumpta secundum se est virtus quædam limitata non solùm ad velocitatem ordinis naturalis, sed etiã ad limitatam velocitatem eiusdem ordinis: etenim non solùm motores orbium cœlestium velocius mouent cœlestes orbes; sed etiam plura animalia in velocitate motus longè excedunt naturalem virtutem motiuam, quæ est in homine. Iam verò agilitas, quæ datur in corpore beato, longissimè excedit velocitatem cuiuscunque motus ordinis naturalis, etiam primi mobilis, vt ostendimus suprà art. 6. Ergo virtus motiua naturalis tùm animæ, tùm corporis beati, quantũcunque grauitas auferatur, non satis erit ad agilitatem, quæ futura est in corpore glorioso, quæ fuit minor. Sit igitur indubitatum causam facilitatis, quæ est in motu corporis beati præcisè non esse sumendam ex ablatione grauitatis, ex quo capite §. 3. hanc opinionem non admisimus.

Non satis est ablatio grauitatis ad agilitatem.

Salas. Suar. Impugnatio.

§. 6.

§. 6.

Vndenam sumenda sit causa facilitatis in motu corporis gloriosi?

14. Resolutio principalis quaestionis. Omissis alijs dicendi modis ad difficultatem excitatã suprà §. 2. dicimus causam facilitatis in motu corporis gloriosi sumendam esse ex supernaturali eleuatione, tùm ipsius potẽtiæ loco motiuę; tùm ipsorũ membrorũ: inde enim habet ipsa potentia, quod possit causare motum localem tùm simplicẽ, tùm progressiuum velocitate quoad modum supernaturali. quæ longissimẽ excedit omnem velocitatem naturalis motus viribus naturæ producti, vt patet ex dictis ar. 3. §. 3. in 6. concl. Quomodo autem fiat hæc eleuatio? latè ostendimus in d. §. 3. post conclusiones, & plura dicemus in vltimo art. huius quæstionis.

15. Corell. Ex hac resolutione inferes veram esse doctrinã Suarij loco citato pag. 923. col. 1. in principio, dùm ait ad agilitatem, & facilitatem huius motus augeri virtutẽ ipsius potentiæ: etenim per ipsam eleuationem talis virtus verè augetur. Quod verò addit ad hanc velocitatẽ iuuare optimam dispositionem corporis, & organorum, in hoc sensu est admittendum; quia talis dispositio præsupponitur; cum pertineat ad perfectionem corporis in essendo; non tamen quasi requiratur, vt ad motum concurrens.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm omnes beati futuri sint æquales in agilitate?

1. De æqualitate agilitatis. Partem affirmantem nonnulli probant, inter quos est *Suarius in d. disp, 48. sect. 4. pag. 927. col. 2. in fine, & Salas in d. sect. 18. pag. 655. col. 2. ad mediũ*: ¶ Alij oppositum docent, inter quos est *Scotus in 4. dist. 49. q. 4. art. 7. concl. 3. ad finem, quamuis oppositam non omnino reijciat: simpliciter id probat Supplementum Gabr. in 4. dist. 44. q. 2. in secunda parte art. 2. corollar. 4. & satis consentit Suar. pag. 926. col. 1. post principium*, supposito quod agilitas sit qualitas.

Oppositæ sententiæ. Suar. Salas. Scot. Supplem. Suarius.

2. Opinio Authoris. Ego puto non omnes esse æquales in velocitate motus continui: nam cum nullus beatus hoc motu possit moueri in instanti, vt diximus art. 4. non est cur dicamus in illius velocitate omnes esse æquales; maximẽ si qualitas agilitatis emanat à beatitudine, vt ex *August. sæpè diximus, & placet D. Thomæ*: beatitudo enim in omnibus non est æqualis: Idem dicendũ puto de velocitate motus discreti, si ille fiat transeundo per mediũ: etenim talis motus fiet in tempore; in quo vnus alio potest velocius moueri. Si verò motus discretus fiat sine transitu per medium; in eo omnes futuros esse æquales nõ possũt non fateri, qui volunt talem motum, ad quẽcũque locum fiat, propinquiorẽ, vel distantiorẽ, fieri in instanti: etenim cum in instanti non detur magis & minus: nec etiam in eo dabitur maior vel minor velocitas; quia transitus erit indiuisibilis. Oppositum dicendum est; si talis transitus non fiat, nisi in tempore: tunc enim locus datur inæqualitati in velocitate; quia dari potest inæqualitas in qualitate, à qua profluit agilitas.

ARTICVLVS IX. & Vltimus.

Quidnam sit agilitas corporis gloriosi?

§. 1.

Opinio quod non sit qualitas.

Quod attinet ad id, quod inquiritur, non parua est inter Theologos controuersia: quid in ea senserint *Suarius, & Salas non facilè intelliges si illum legas 2. tom. ad 3. p. disp. 48. sect. 4: istum verò 1. tom. ad 1. 2. q. 5. art. 5. tract. 2. disp. 54. sect. 18. per totam.* 1. Suar. Salas.

Quidam putant agilitatẽ corporis gloriosi nõ esse qualitatẽ: ita *Scotus in 4. dist. 49. q. 14.* vbi nec ex parte potentię motiuæ vllam qualitatẽ admittit; nec ex parte corporis. Quod ex parte potentiæ nulla qualitas superaddita sit necessaria, latè ostendit *litera C. D. E. F. & clariùs litera H. §. Respõdeo ergo*: putat enim ad motũ, siue organicum, siue nõ organicum satis esse potẽtiam naturalem ipsius animæ: quod vero ex parte corporis, vt est mobile, nulla etiã sit necessaria qualitas superaddita, probat ibidem *§. 4. est videndum, & lit. I. §. 5. ex dictis patet.* Cũ Scoto transit Ouãdus in 4. dist. 49. prop. 34 dùm agit de dote agilitatis, *Supplementũ etiã Gabrielis* in 4. 2. Opinio negans. Scotus. Onand. Supplem.

in 4. dist. 44. q. 2. in 2. p. secundi art. corollar. 2. expresse consentit Durandus in 4. dist. 44. q. 7. ar. 1. n. 9: in eã potius inclinat Palatius in 4. dist. 44. disp. 4. eandem esse probabilem testatur Paludanus ibidem q. 2. artic. 1. n. 7. quamuis in oppositam sententiam potius incli net: eandem opinionem videtur approbare Abulensis in c. 17. Matth. q. 126. pag. 255. col. 3. & 4. & quãuis satis obscurè loquatur; expensis tamen quæ scribit, in ea est sententia, vt agilitas non sit ipsa potentia motiua, sed quædam illius perfectio adueniens illi ex multiplicatione spirituũ purissimorum, cum ablatione omnis indispositionis ex parte membrorũ, & omnis ponderis non naturalis; ijs enim vis ipsa motiua perficitur, & suo modo intenditur, quam opinionem secundo loco refert *Bassolius, nec eam omnino reijcit in 4. dist. 49. q. 2. ar. 2. Sotus etiam ibidem q. 4. ar. 7. post primam conclusionem. §. Quod si quæras,* libenter fatetur nihil cogere. vt agilitas ponatur qualitas à corpore distincta.

Durand. Palatius. Paludan. Abulens. Bassolius. Sotus.

3. 1. probatio. Hæc opinio primò confirmatur ex Scoto: quoniam illa qualitas non erit aliqua qualitas cœlestis; sed erit vel elementaris, vel alicuius mixti: nulla autem talis qualitas potest dare agilitatem ad motum in omnem loci differẽtiam, vt patet: agilitas autem beati est ad omnem differentiam loci.

4. 2. ratio. Secũdò; quia illa qualitas ex sua natura inclinaret ad motum localẽ, & subinde ad aliquem locum. Esset igitur determinata ad certum & determinatum motũ, & locum: inclinaret enim per modũ naturæ, quæ determinata est ad vnũ. Quomodo igitur facilitabit ad omnem motum, & locum?

5. 3. ratio. Porrò si dicas qualitatem illam ex se esse indifferentem ad omnem motum, & ad omnem differentiã loci; occurrit Scotus vix intelligi posse, quomodo vna & eadem qualitas ex sua natura sit indifferens ad omnem motus, & loci differentiam. Addit Palatius qualitatem istam nõ esse animæ: iam verò ex *Aristotele 2. de Anima*, motus indifferens solius est animæ. Denique naturale foret beato esse in quocunque loco sursum, & deorsum; in occidente, & oriente; denique naturaliter moueretur motu circulari.

Arist.

§. 2.

Agilitatem esse veram qualitatem.

6. Est vera qualitas. His tamẽ nõ obstantibus vera resolutio sit agilitatẽ corporis beati esse verã qualitatẽ ordinis supernaturalis: quod expresse docuit *Richard. in 4. d. 49. ar. 4. q. 7. in corp. & Valent. 4. tom. disp. 11. q. 3. punct. 1. post princip.* vbi tanquã certũ scribit omnẽ dotẽ corporis beati esse qualitatẽ supernaturalẽ: quam sententiã potius videtur probare *Palud. in 4. dist. 44. q. 2. ar. 1. n. 7.* nam licet oppositam putet esse probabilẽ; pro hac tamen videtur pugnare, dũ argumenta opposita dissoluit: *Sotus etiam loco citato non omnino eam reijcit; nec eam reijcit Bassolius vbi supra ad finem quartæ conclusionis.*

Richard. Valentia. Paludan. Sotus. Bassolius.

7. Est D. Thomæ. Hanc opinionẽ ideo probo; quia absq; dubio fuit D. Thomæ, quicquid Sotus reclamet: etenim si expẽdãtur, quæ diximus *suprà q. 3. ar. 3. §. 2.* in cõfirmatione tertiæ opinionis, efficaciter cõuincitur hãc esse opinionẽ D. Thomę. Pro quo expendo, quæ scribit *in 4. dist. 49. q. 4. ar. 5. q. 3.* vbi docet claritatẽ, impassibilitatẽ, & agilitatẽ corporis gloriosi causari ab anima secundũ formas accidentarias ab ea diriuatas; quæ formæ cũ nõ sint quãtitates, nec relationes, erũt qualitates. 8. Accedit, quia ex *D. Tho. in 4. d. 44. q. 2. ar. 3. q. 1.* corpus gloriosum est omnibus modis subiectũ animæ per aliquã perfectionẽ ab ea, vt gloriosa effluentẽ in ipsum corpus, per quam habile redditur ad perfectã subiectionẽ: & in fine corporis scribit hanc subiectionẽ tribuendã esse perfectioni, quæ ab anima gloriosa emanat. Quare cũ ibidem doceat hanc subiectionem formaliter fieri per agilitatẽ, admittendũ est agilitatẽ esse perfectionẽ positiuã ab anima in corpus emanantẽ, & in eo receptã. Hoc autẽ positiuũ esse formã accidentariã satis colligitur ex ijs, quæ ex D. Thom. adduximus in 4. d. 49. loco cit. & satis etiã probatur ex eo, quia apud D. Thomã dos est forma quædã & qualitas, vt ostendimus in 2. to. lib. 11. q. 2. art. 6. & inferiùs ostendemus q. 8. iam verò agilitatem esse dotem expresse probat D. Thomas in locis immediatè citatis. Cui resolutioni non obstat, quod *D. Thom. 3. p. q. 45. ar. 1. ad 3.* scribit ex dotibus corporis solam claritatem esse qualitatem: nam quomodo sit intelligendus, vide *in d. q. 3. art. 3. §. 2. ad finem.*

D. Thom.

9. 1. argum. Deinde in eam opinionem ideo descendo; quia impassibilitatem, & claritatẽ esse

esse veras qualitates ostendimus suprà q.3. & 4. & de subtilitate idem ostendemus in q.sequente. Cur igitur idem non dicemus de agilitate?

10. 3.arg. Tertiò; quia motus, qui in corpore glorioso fit: fit à potentia loco motiua, non nudè sumpta, sed supernaturaliter eleuata: hæc autem supernaturalis eleuatio fieri non potest, nisi per qualitatem supernaturalem. Ergo cum illa eleuetur per agilitatem, admittendum est agilitatem esse qualitatem. ¶ Maiorem ostendimus *suprà art.3.§.3.concl.6.* & verè est admittenda eleuatio ex parte potentiæ motiuæ, quicquid oppositum doceat Scotus, Sotus, & Salas: etenim vt in dicta concl. 6. diximus motus corporis beati omniū Patrum consensu est supra naturam cuiuscunque virtutis creatæ, cum excedat velocitatem primi mobilis, quæ omniū naturalium est velocissima: vnde motus corporis beati quoad modum suæ velocitatis est supranaturalis: cum verò fiat ab ipsa potentia naturali, vt ostendimus *in d. art.3. §. 3. concl. 5.* non potest ab ea fieri nudè sumpta, & secundum solas naturales vires, sed vt est supranaturaliter eleuata, & quatenus est in potentia obedientiali ad talem motum supernaturalem quoad modum, quæ fuit maior.

11. Probatur maior.

12. Probatio minoris. ¶ Minorem verò ostendimus *in d. q.3. artic.3. post 7.conclus. §.Superest inquirere;* vbi ostendimus ad ablationem potentiæ motiuæ non satis esse ablationem impedimentorum, vt nonnulli volunt: etenim ablatio impedimentorum non dat potētiæ motiuæ virtutem aliquam supernaturalem, sed eam relinquit cum sua naturali, libera tamen & expedita: illa autem quantumcunque à sua naturali efficacia non impediatur (cùm adhuc maneat intra cancellos, virtutis naturalis) insufficiens est ad motum supernaturalem quo ad modum, qualis est corporis beati. Accedit etiam, quia sublatio impedimentorum ab ipsis membris; quæ moueri debent, non aufert ab illis organizationem, situalemque distantiam vnius ad alterū; ratione cuius distantiæ suapte natura nō sunt æque dispositæ, vt simul moueātur; quare vt tales sint, nō satis est ablatio grauitatis cęterorumque impedimentorum: vnde cessat fundamentum Scoti. ¶ Nec satis est si cum Abulensi, Bassolio, & alijs ablationi impedimentorum superaddas multitudinem spirituum purissimorum: nam cum tales spiritus sint ordinis naturalis, disponent quidem ipsa membra, vt motu ordinis naturalis maiori cum velocitate possint moueri; non tamen, vt moueri valeant motu supernaturali quoad modum velocitatis. Quod contra Abulensem, & alios est aduertendum. ¶ Nec etiam satis est, si cum Sala dicas membra ipsa, & organa corporis disponi ad motū eleuatione quadā supernaturali, qua apta fiunt moueri motu supernaturali quoad modum: etenim hæc membrorum supernaturalis eleuatio nō satis est, vt eleuetur potentia loco motiua, à qua mouentur: tùm; quia potentia actiua, sicut nō potest agere, nisi per virtutem actiuam, quæ est in ea, vt ostendimus 2.*tom.lib.10.q.2. ar. 6.§.3.n.17.& ar.15.§.2.n.14.* ita non potest eleuari, nisi per virtutem eleuatiuam, quæ in ea existens sit illi principiū agēdi. Tùm secundò; quia sicut potentiæ passiuæ naturali necessariò debet respondere aliqua potentia actiua naturalis, vt cum vulgata Arist. & Cōmentatoris Philosophia diximus in 2.to.li.9.q.7.ar.1.§.3.n. 18: ita etiā potentię passiuę supernaturali debet correspōdere actiua supernaturalis vt inter actiuū, & passiuū detur debita proportio. Quare nō est admittendū potentiam loco motiuā naturalē mouere posse corpus supernaturaliter eleuatū: & à fortiori, si illud mouere nō potest, nisi motu supernaturali quoad modum velocitatis, quē per suā naturalē virtutē elicere non potest, vt iam dixim⁹. ¶ Quarto loco nō satis respōdebis, si dixeris, virtutem loco motiuā eleuari ex sola vnione cū corpore glorioso: nam si vnio hypostatica naturæ humanę cū Verbo nō satis est, vt potētiæ naturales humanæ naturę maneant eleuatę ad supernaturalia miracula, sed adhuc indigēt alia speciali eleuatione, vt verior habet opinio, quā supponimus; à fortiori ad hanc eleuationē nō satis erit vnio potentiæ motiuæ cū corpore glorioso: vt omittam⁹ cōsequentiā negari posse propter magnā rationē disparitatis inter vnā & alterā vnionē. ¶ Denique nō satis est, si cū Suario dicas potentiā istā eleuari per cōcursum Dei supernaturalē, ex tu insecū tamen, quò Deus illam assumit tanquam instrumentū ad talem motum: non satis est

Nō satis est ad eleuatio nem ablatio impedimentorū.

13.

14. Non recipitur opinio Abulensis.

15. Nec opinio Salæ.

16. Nec 1. opinio quorūdam.

17. Non recipitur Suarius.

est inquam, quoniam hunc dicendi modū satis impugnauimus *suprà ar. 3. §. 3. ad finē. §. Tertia opinio ideo mihi non probatur.* ¶ Quare à sufficienti partium enumeratione satis efficaciter conuincitur potentiam istam loco motiuam ad talem motum non posse eleuari, nisi per qualitatē
18. supernaturalem, vt diximus *suprà art. 3: §. 3. concl. 8.*
Alia ratio.

Quæ ratio confirmatur; quoniam ex sententia Augustini perfectiones corporis gloriosi redundant in ipsum corpus ex plenitudine beatitudinis: quam doctrinam ex Augustino vbique assumit D. Thomas, vt suprà ostendimus: hæc autem redundantia, siue emanatio satis arguit agilitatem esse aliquam qualitatē: quia emanatio ab alio nulli bene conuenit, nisi sit positiuum, & eiusdem ordinis cum eo, à quo emanat. Fauent verba Pauli 1. Corint. 15: *Seminatur in infirmitate: surget in virtute:* nimirum agilitatis: virtus autem denotat actiuam qualitatem.

§. 3.

Agilitatem non esse vnam qualitatem, sed plures.

19. Nō est vna qualitas.

DVbitari potest; an agilitas ad motum supernaturalis velocitatis sit vna tantùm qualitas, an plures? huic difficultati, omissis ijs, quę ex Theologis adduci poterant, vnica conclusione
Conclusio. respondemus: *Ad supernaturalem motus agilitatem siue velocitatē ponendæ sunt tres qualitates realiter distinctæ: vna in anima ad motum simplicem, siue continuum, siue discretum. Secunda in corpore ad eliciendum motum progressiuum. Tertia in ipsis membris*
Probatur. *organisque corporeis, vt voluntati beati perfectè subijciantur, quoad omnem motū.* Hæc conclusio ex ijs, quæ in tota ista quæstione diximus, non inefficaciter deducitur: etenim ex dictis constat in beatis admittēdum esse, cùm motum simplicem; tùm progressiuum, vt ostendimus art. 2. huius quæstionis. Constat etiam in illis admittendum esse non solum motum simplicem continuum, sed etiam discretum, vt patet ex art. 4. & 5. Constat tertio loco potentiam motiuam motu simplici, siue continuo, siue discreto residere in ipsa substantia animæ, è contrario verò potentiam ad motum progressiuum inhærere, non in anima, sed in corpore, quod contra Scotum, & nonnullos alios probauimus art. 3. §. 2. præmisso 1: & 3.
20. Addimus nunc in ipsis membris, organisque corporeis reperiri naturalia impedimenta, non solùm ne corpus ad omnem loci differentiam moueatur, sed etiā ne moueatur quantacunque velocitate: vnde corpus humanum ex sua natura resistit motui sursum; in motu autem progressiuo, si aut diu continuetur, aut fiat maxima cum celeritate, datur labor, & defatigatio.
21. Confirmatio conclusionis.

Ex his iam patet in corpore glorioso non solùm eleuandas fore duas illas potentias loco motiuas, quarum vna est in anima ad motum simplicem; altera verò in corpore ad motum progressiuum; sed etiam eleuanda esse ipsa membra, vt sine resistentia cum summa facilitate moueri possint. Hæc autem tria non possunt eleuari per vnam, & eandem qualitatem: etenim potentia motiua, quæ est in anima, cum sit spiritualis, debet eleuari per spiritualem qualitatem in anima inhærentem. Potentia vero loco motiua, quæ est in corpore ad motum progressiuum, cum sit corporea, non eleuabitur, nisi per qualitatem corpoream, & ideò distinctā à qualitate spirituali, quæ est in anima. Quod vero qualitas eleuatiua membrorum distinguatur ab ea, quæ eleuat potentiam motiuam animæ, euidenter patet; quia est corporea, alia vero incorporea. Quod vero sit distincta ab ea, qua eleuatur potentia motiua, quæ est in corpore ad motum progressiuum, ex eo probatur; quoniam qualitas ista ex se est actiua, cum sit principium elicitiuum motus progressiui: quæ verò est in membris ex sua natura est passiua, vt fatentur omnes, qui eam admittunt: iam verò qualitas actiua distincta est à passiua. 22.

Ex hac resolutione infertur agilitates istas specie inter se differre: nam quod est spirituale, specie differt à corporali: qualitas etiam ex se actiua distinguitur specie à passiua. Quod iam aduertimus suprà art. 3. §. 3. in fine.

§. 4.

Soluuntur argumenta partis negantis.

QVæ pro negante parte §. 1. sunt adducta, facilè dissoluuntur. Primum argumentū (quod est Scoti) nullam 23. Ad 1. arg.

nullam habet efficaciam: quoniam hæc qualitas nec est cœlestis, nec elementaris; Nec alicui corpori mixto connaturalis; sed est qualitas quædam supernaturalis ordinis, *vt docet Ricbardus cum cæteris huius sententiæ authoribus*: vel enim redundat ex beatitudine animæ, vel fit à Deo supernaturali authore.

24. Ad 2. Ad secundum; nonnulli facilè admittunt qualitatem agilitatis ex sua natura inclinare ad motum, & locum: negant tamē eā inclinare ad certum, & determinatum motum, & locum; & ratio est (vt volūt) quia non est alicui corpori connaturalis, sed supernaturam cuiusque; & ideo potest esse indifferens ad omnem motum, & locum: ita Suarius. in d. disp. 48. sect. 4. pagina 926. col. 2. in principio. Solutio Suarii.

25. Solutio Authoris. ¶ Ego potius dicerem hanc qualitatem per se non dari ad determinandam speciē motus; sed ad determinandam velocitatem illius, vt scilicet sit supra naturā velocissimus: quare non concederem eam primo, & per se inclinare ad motū, si propriè loquendum est: quia per se non specificat; cum tamen grauitas specificet motum deorsum, & leuitas motum sursum: sed primo, & per se inclinat ad perficiendam, & eleuandam velocitatem cuiuscūque motus: & inde est, vt solùm determinet potentiam ex se indifferentem ad quemcunque motum, qualis est potentia motiua, quæ est in anima ad motum simplicem, & illa, quæ est in corpore ad motum progressiuum: vtraque enim ex se est indifferens ad varias locorum differentias. Supposita autem hac indifferentia datur agilitas ad velocitatem supernaturalem motus illarum potentiarum, & ad hunc modum facilè intelligitur quomodo vna, & eadem qualitas possit esse indifferens ad plures differentias locorum.

26. Ad argumē. Palatij. Quod verò addit Palatius qualitatem indifferentem ad plures motus esse solius animæ: verum est si ita intelligatur, vt vel sit solius animæ, vel ab illius imperio dependeat; vt patet in potentia motiua motu progressionis: dirigitur enim ab intellectu, & impellitur ab appetitu, vt ex Aristotele tertio de Anima c. 10. docent Philosophi. Quomodo autem beato omnis locus iam sit naturalis? alterius est quæstionis.

QVÆSTIO VI.

De perfectione subtilitatis.

IN hac quæstione excitabuntur articuli sequentes: Primus vtrùm perfectio subtilitatis reperiatur in corpore glorioso? Secundus; in quonam sit posita hæc subtilitas? Tertius; an posita sit in penetratione alterius corporis in eodem loco? Quartus, quidnam sit hæc subtilitas? Et in quo formaliter sit posita? Quintus; vnde conueniat corpori glorioso? Sextus, & vltimus: an corpus gloriosum eam habeat in ordine ad omnia corpora. De subtilitate.

ARTICVLVS I.

Vtrùm in corpore glorioso detur perfectio subtilitatis?

HAnc subtilitatis perfectionem negabunt hæretici, qui docuerunt, iustos resurrecturos fore sine vlla supernaturali corporis perfectione, quos citauimus supra q. 1. artic. 1. Opposita tamen sententia omnino tenenda est tanquam indubitata. Primo, quia eam docuerunt omnes Theologi: licet enim varient, quidnam subtilitatis nomine sit accipiendum? vt patebit ex secundo art. omnes tamen vnanimi consensu simpliciter docent in corporibus gloriosis futuram esse subtilitatem: vnde eam inter dotes corporis gloriosi enumerant, *Ita D. Thomas in 4. dist. 44. quæst. 2. art. 2. q. 1. (in additionibus ad 3. partē habetur q. 83. ar. 1.) & ibidem Durandus q. 5. Paludanus q. 3. Palatius disput. 3. Capreolus, & Soncinas q. 3. Supplementum Gabrielis quæst. 2. in 4. p. art. 2. Richard. in 4. distinct. 49. artic. 4. q. 5. D. Bonauentu. art. penultimo q. 5. Scotus q. 16. Bossolius q. 4. Petrus de Tarātasia q. 3. Maior q. 20. Sotus q. 4. art. 6. Onand. prop. 34. fol. 130. pagin. 2. Abulensis in cap. 17. Matthæi q. 117. Ferrariensis 4. contra gentes cap. 86. §. Circa hanc conclusionem fol. 493. columna 1. Angles in suis Florib. de beatitu. ar. 5. dif ficult. 2. pag. 337. Nicolaus de Nisse in sua Resolutio. Theologi. tra. 7. p. 3. port. 2. q. 5. f. 631. pag. 7. Vignerius in sua inst. Theologica cap. 14. §. 2. vers. 6. Pezāsius in additionibus* 1. Negant quidam hæretici. Affirmatiua est tenenda. D. Thom. Durand. Paludan. Palat. Capreol. Soncin. Supplem. Richard. D. Bonau. Scotus. Bossolius. Petrus. Maior. Sotus. Abulens. Ferrar. Angles. Nisse. Vignerius Pezantius.

ad 3. p. q. 83. artic. 1. Valentia tom. 4. disp. 11.
Valentia. *q. 5. punct. 1. pag. 1962. C. D. Suar. 2. tom. ad*
Suar. *3. p. disp. 48. sect. 1. pag. 904. col. 2. in fine, &*
Salat. *latius sect. 5. pag. 928. Salas 1. tom. ad primã*
Horontius *secundæ q. 5. art. 5. tract. 2. disp. 14 sect. 15.*
Altisiodo. *pag. 603. col 1. & sect. 19. pag. 620. Horon-*
Parisiens. *tius lib. 11. cap. 40. Altisiodorensis 4. p. Sũ-*
Catechism. *mæ tract. 12. q. 2. Parisiensis de vniuerso fol.*
157. Catechismus Romanus in Expositione
Symboli in art. de Resurrectione: Denique
est doctrina inter Theologos Scholasticos
vno consensu receptissima, similiter inter
interpretes Sacræ Scripturæ,

Secundo; pro hac doctrina Suarius, &
2. Salas plures ex Patribus referunt quam-
2. Ex Patribus. uis non omnes de subtilitate agant, *refer-*
tur Augustinus in lib. de Enchiridione capit.
Non vere citatur Aug. *90. & lib. 22. de Ciuitate Dei cap. vltimo;*
in quibus locis nihil de subtilitate reperies; si-
cut etiam nihil de ea reperies apud Lactantiũ
Nec Lactantius. *lib. 7. diuinarum institutionũ cap. 26; nec etiã*
apud Hugonem de Sancto Victore libr. 1. de
Anima cap. 17. & lib. 4. cap. 14. 15. 16. in
Nec Hugo. *2. tomo: etenim in illis locis solum dicit in bea*
tis futuram esse libertatem sine seruitute.
Quid autem intelligat nomine libertatis,
non explicat: sed nec citari potest Cyril-
Nec Cyrill. lus Ierosolymitanus *Catechesi. 18, fol. 168*
pag. 1. solum enim ait corpus beatum non in-
digere scalis ad ascensum, quia sit spiritualis;
quæ verba potius agilitatem denotant;
quam subtilitatem.

Quare pro corroboranda subtilitate cor-
3. poris beati aliquo modo citari potest *Gre*
gorius lib. 14. Moralium cap. 31, quatenus
Gregor. docet *Corpus in gloria futurum esse subtile*
per effectum spiritualis potentiæ; qua ad dis-
cipulos clausis ianuis post resurrectionẽ
ingressus est; clarius id docuit *Damasce-*
nus lib. 4, de Fide cap. 28. explicans enim
Damasce. verba Paul. primæ Corinth. 15. ita scri-
bit. *Seminatur corpus animale, id est crassum*
& mortale; surget corpus spirituale, immu-
Anselm. *tabile, impassibile, subtile:* D. etiam *Ansel-*
mus in lib. de Similitudinibus cap. 53. expli-
cans enim donum libertatis, quod in bea-
tis posuit in cap. 48. ita ait; *Quicumq́ An-*
gelis assimilabuntur, eorũ quoque libertatem
necessario assequentur: itaque sicut Angelis
nihil obsistit, nec aliquid eos impedire potest,
vel constringere, quin pro velle sua cuncta pe-
netrent libertate; ita non erit aliquod obsta-
culum, ob quòd nos retardet, nulla clausula,
quæ nobis vllatenus obstet, & cæt. Quibus
verbis satis explicat corporis gloriosi li-
bertatem ad penetrandum quodcumque
aliud; corpus, quam ibidem deducit ex eo,
quod Christus Dòminus clauso sepul-
chro resurrexit, & clausis ianuis ad disci-
pulos introiuit: quam eandem libertatem
ad penetranda corpora scribit *in suo Pro-*
slogio cap. 25. ita inquiens: si velocitas, aut
fortitudo, aut libertas corporis, cui nihil ob-
sistere possit, erunt similes Angelis Dei: quia
seminatur corpus animale, surget corpus spiri-
tuale, potestate non natura. Ex quibus in- 4.
telliges apud Anselmum libertatem cor-
poris ad aliorum corporum penetrationẽ
sumi pro subtilitate: quod etiam facit *Au*
thor libri de Spiritu, & litera cap: 64, apud
Augustinum to. 3. dum ait: *Libertas erit,*
cui nihil obsistere possit: si verò libertas in
hac significatione sumatur ab Vgone Vi-
ctorino in locis citatis, pro nostra erit opi
nione. Accedat etiã Author libri de cog-
nitione veræ vitæ cap. 45. apud Augusti-
num tom. 9. dum agens de corpore glorio
so ait; *Omne solidum erit ei penetrabile:*
quod etiam testatur *Laurentius Iustinian.*
in lib. de disciplina, & perfectione monasticæ Laurent.
conuersationis cap. 23. paulo ante finem. fol. Iustinian.
84. col. 1. vbi ita scribit. Denique enim in hac
vita degit, & peregrinatur à Domino, anima
lis natura est: post vero resurrectionis gloriã
tota spiritualis efficietur; ita vt omne solidũ
ei sit peruium: non claustris teneri poterit in-
clusa; non vinculis religata, non restricta cu-
stodibus: sed liberam ingrediendi, & egredien
di vbique recipiet facultatem: His igitur
Patrum testimonijs satis cõfirmatur cor-
poris gloriosi subtilitas. Eãdem subtilita-
tem admisit Epiphanius hæresi 20. cuius
verba vide inferius art, 2. §. 3.

Et quamuis non detur locus in sacris 5.
literis, qui expresse còrpori glorioso sub Ex sacris literis.
tilitatem tribuat: ex aliquibus tamen nõ
inefficaciter deducitur. In illius confir-
mationẽ cõmuniter adducitur locus Pau- 1. Cor. 15.
li primæ Corinth. 15. *Seminatur corpus ani*
male, surget autem spirituale: quæ verba de
dote subtilitatis esse intelligenda satis cõ-
tendunt Suarius, & Salas: pro ea citant
Chrysostomum oratione 41. in eandem Episto Chrysosto.
lam ad præcitata verba tom. 4. pag. 571. &
Theophilactũ ibidem: sed quamuis vter
que hanc explicationem tangat; neuter
tamen eam satis probat; clariùs probat eã Damascen.
Damascenus loco citato; & satis Anselmus Anselm.

in

Anastasi. *in suo Proslogio vbi sup. tribuitur Anastasio Episcopo Antiochensi lib. 5. de resurrectione*, nonnullos ita locum explicasse, *refert*
Lyra. D. Thom. *Lyra in eisdem Pauli verbis*: simpliciter eam probat *D.Thomas in eadem Epistola lection.6. ad eadem verba*, satis etiam probat Cornelius à Lapide in eodē loco ex scholasticis idem probat D.Thomas eum cæteris, quos citauimus: & multis rationib⁹ hoc probat Suarius loco citato: etenim Paulus in alijs particulis expressit cæteras corporis gloriosi proprietates: satis igitur per hæc verba expressit subtilitatem: nam propria spiritus conditio est corpora omnia penetrare, & cum illis in eodem loco simul existere. Ego tamen puto: hanc explicationem cum cōsequētibus non satis conuenire: etenim in consequentibus Paulus cōparat animale Adami cum spirituali Christi, qui factus est in spiritum viuificantem: quare sensus est: *Seminatur corpus animale*, id est corpus, quod animatur anima viuēte vita animali ad similitudinem primi Adami, qui factus est in animam viuentem: *Surget corpus spirituale*: quod scilicet regitur, & viuificatur spiritu secundi Adami, nimirum Christi, qui factus est in spiritū viuificantem: quare per corpus spirituale Paulus intelligit corpus omnino subiectum spiritui, qui est de cœlo, & gloria.

7. Alia efficax probatio. Quare hæc subtilitatis perfectio efficacius probatur ex eo, quod illa reperitur in corpore Christi resurgentis: resurrexit enim clauso sepulchro, & ianuis clausis intrauit ad discipulos, & in sua Ascensione omnia corpora intermedia etiam cœlestia penetrauit: quæ penetratio est proprius subtilitatis effectus. Ergo eadē perfectio reperietur in corporibus beatorum: etenim ex *Paul. ad Philipp.3. Christus reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ*, imò etiam suæ perfectionis. (Philipp. 3.)

8. Confirmatur ratione Theologica. Id ipsum confirmari potest ratione Theologica posita supra quęstio. 2. artic. vnico §.2.num.5. quoniam in gloria, sicut ab anima beata tollūtur speciales defectus, qui cum illius beatitudine constare non possunt; idque per quasdam perfectiones illis defectibus repugnantes: ita à corpore glorioso auferuntur speciales quidam defectus illi connaturales; idque collatis perfectionibus gloriæ eisdem repugnantibus, vt etiam diximus in dicto art. vnico §. 1. num. 2. & satis colliges ex Paulo primæ Corinth. 15. sed inter istos defectus vnus est infirmitas, vt ex *Augustino lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 20* ibidem diximus: nomine autem infirmitatis non intelligitur defectus alicuius morbi; quia iste pertinet ad corruptionem; sed intelligitur impotentia, & imbecillitas ad vincēdam resistentiam alterius corporis causatam ab illius soliditate, & impenetratione; ob quam corpus & impediebatur, ne vlterius procederet, & clausū tenebatur, ne ab vno loco exiret: opportuit igitur, vt corpus gloriosum per aliquam gloriæ perfectionem ab hoc connaturali defectu liberaretur; idque concesso sibi dominio in quodcumque aliud corpus, vt illi, & peruium fiat, & penetrabile: hoc autem dominium datur illi per donum subtilitatis; ratione cuius cætera omnia corpora sunt illi subiecta, vt eijdem sint peruia. Quę perfectio necessaria est, vt perfectio agilitatis sit omnino completa: erit enim perfectior, si corpus gloriosum per omnia corpora sine vlla resistentia possit perrumpere, vt benè aduertit Suarius loco citato pagina 906. columna 1. post principium. (August.)

9. Ex his iam patet perfectionem subtilitatis absolutè admittendam esse in corpore glorioso; nec posset sine ingenti temeritate negari. In quo autem sensu illa sit admittenda in sequenti articulo explicabimus.

ARTICVLVS II.

In quonam posita sit hæc subtilitatis perfectio?

Quid sit subtilitas. SVpposita præcedente resolutione, tanquam indubitata, explicandum iam erit quid nomine subtilitatis intelligendum sit? Est enim de hoc controuersia non solùm cum hæreticis, sed etiā cum Catholicis.

§. I.

Variæ hæreticorum opiniones de subtilitate corporis gloriosi.

1. Subtile varijs modis sumitur. SVbtile in corporibus duobus modis communiter accipitur: vno modo propriè; quia scilicet est aliorū corporum

porum penetratiuum: vnde ab Ariſtotele 2. de Generatione cap. 2. tex. 9. & 10. dicitur repletiuum, quia ſcilicet ſua ſubtilitate replet corpus, quod ſubintrat. Altero modo ſubtile appellatur, quod rarũ eſt, & parum habet materiæ, & quantitatis. Per tranſlationem verò extenditur, vt ſignificet, non ſolùm quod intelligẽdo aut cognoſcendo pertingit ad intima rei, quæ cognoſcitur, ſed etiam quod caret materia, qualis eſt ſpiritus: vnde, & Angeli dicuntur ſubtiles, & intellectus, qui omnem rei intelligibilitatem penetrat: ſimiliter, & viſus, qui ſua acutie videt omnia etiam minima.

2. 1. Error. His ita ſuppoſitis nõnulli in hac quæſtione errores extiterunt. Primus fuit eorũ, qui putauerunt in reſurrectione corpora conuertenda fore in ſubſtantiam ſpiritualem, vel diuinam, vel angelicam, vt refert P. Auguſtin. epiſtol. 6. 111. & 112. cap. 2. cuius verba adduximus 1. *tomo. lib. 4. q. 5. art. 2. §. 2. num. 29. & 30.* Hi igitur in beatis poſt reſurrectionem in eo ſenſu admittebant ſubtilitatem; quia omnes ſubſtantiæ ſpirituales ſunt ſubtiles, quibus omnia corpora quantumcunque ſolida, ſunt peruia atque penetrabilia, vt in eodem ſpatio cum illis ſimul exiſtant. Quem errorem confirmabant verbis Pauli primæ Corinth. 15. *Seminatur corpus animale; ſurget corpus ſpirituale*, ſcilicet, ſecundum ſubſtantiam. 1. Cor. 15.

3. ¶ Hunc errorem in noſtris terminis nõnullos approbaſſe refert D. Thomas in 4. vbi ſupra. Eum ſatis impugnauimus in dicto lib. 4. loco citato num. 31, & ſupra lib. 2. q. 1. art. vnico num. 2. vide, quæ in vtroque loco diximus. Et ſatis expugnatur eiuſdẽ Pauli verbis: nec enĩ ſimpliciter dixit: *ſurget ſpirituale*: ſed dixit *ſurget corpus ſpirituale*: quibus verbis ſatis expreſſe declarat corpus quidem iuſti reſurgentis futurum eſſe verum, & ſubſtantiale corpus diſtinctum à ſubſtantia ſpirituali immaterialique; at tamen accidentaliter eſſe diuerſũ à corpore animali, quod in morte ſeminatum eſt. Quem ſenſum Paulus ſtatim declarat, dùm differentias animalis, & ſpiritualis accommodat corpori, in quo factus eſt primus Adamus, & corpori, in quo Chriſtus ſecundus Adamus formatus eſt: cum verò formatus ſit homo cœleſtis; non ratione naturæ, ſed ſpiritus, id eſt gratiæ, qua homines animales diuinæ gratiæ ſpiritu viuificauit; ſua virtute effecit, vt corpus, quod animale ſeminatum eſt, reſurgat ſpirituale, i. omnino ſubiectum ſpiritui. Vide, quæ diximus *in dicto lib. 2. quæſt. 2. artic. vnico §. 4. ad 3. num. 31.*

Secundus error fuit eorum, qui docuerunt iuſtos quidem in verò corpore ſurrecturos; non tamen in humano, & carneo; ſed alterius naturæ ratione materiæ, quæ vel eſſet ætherea, ſiue aeria, vt Origines exiſtimauit, vt diximus in dicto ar. vnico §. 2. num. 8. & 10. vel ex alia materia vento, aut aere ſubtiliori, vt exiſtimat Euthyſius Epiſcopus Conſtantinopolitanus relatus à Gregorio, *vt oſtendimus in dicto §. 2. n. 9*; vel deniq; ex alia materia lõgè diuerſa. Hi igitur hæretici in corporibus iuſtorum agnoſcunt ſubtilitatem ſub tilitate 2. modo ſũpta: prout ſcilicet ſubtile dicitur, quod rarum eſt, & parum habens materiæ, & quantitatis. Hunc errorem in noſtra iſta quæſtione nonnullos habuiſſe refert *D. Thomas in 4. loco citato*. Sed eum (quocũque modo explicetur) latè impugnauimus *in dicto lib. 2. q. 2. arti. vnico §. 3. & argumenta diſſoluimus §. 4.* 4. D. Thomas.

§ 2.

In quo ſenſu corpus glorioſum futurum ſit ſubtile?

SEd iam inſurgit quæſtio inter Theologos agitata, qui admittunt corpora iuſtorum futura eſſe vere carnea, & humana, in quo nam ſenſu dicenda ſint ſubtilia? De hoc tres inuenio opiniones. 5. In quo ſenſu dicantur ſubtilia?

Prima docet ſubtilitatẽ corporis glorioſi poſitã eſſe in perfecta ſubiectione illius ad animam quoad operationes cognoſcitiuas, & appetitiuas: nam ſicut quod ſubtile eſt ratione raritatis, ideo dicitur penetratiuum, quia per diuiſionem ſui in particulas paruas poteſt ſubintrare per partes minimas aliorum corporum, nimirum per poros aliaſque vacuitates (aer enim ideo dicitur ſubtilis, quia ſecundum ſuas minimas partes, in quas facilè eſt diuiſibilis, penetrat, & ſubintrat per poros, cæteraſque partes minimas) ita per trãſlationem potentiæ cognoſcitiuæ, & appetitiuæ, tùnc ſubtiles dicentur, cum adeo fuerint ſubiectę imperio rationis, vt etiã quoad 1. Opinio.

quoad minima illi subijciantur. Hanc opinionem in terminis probauit *Durandus in 4. dist. 44. q. 5. art. 1. num. 9. Paludanus ibidē q. 3. artic. 1. n. 8. Pro eadem Salas refert D. Thomam in 4. dist. 44. q. 2. art. 2. q. 2. & Capreolum ibidem. q. 3. & Sotum in 4. dist. 49. q. 4. art. 6. & Cathecismum Romanum ex decreto Tridentini in expositione symboli artic. 11. de resurrectione num. 9.* Sed Cathecismus solum docet subtilitatem esse dotem cuius virtute corpus animae imperio omnino subijcitur, & ad nutum praesto adest. Quam verò ab hac opinione longè sint D. Thomas, Capreolus, & Sotus, patebit ex secunda opinione: Nunc addimus D. Thomam expresse docere sensus perfici ad suas operationes per dotem agilitatis, vt scribit *in 4. d. 44. q. 2. ar. 3. q. 1. ad 3. & dist. 49. q. 4. ar. 5. q. 3. ad 2. Capreolus autem in dicta q. 3. art. 2. ad 2. contra primam fol. 173. col. 2.* expresse negat subtilitatē ordinari ad perficiendum potentias partis sensitiuae cognoscitiuas, vel appetitiuas: quid clarius? *Sotus autem vbi supra, pag. 632. col. 1.* contra Durandū agit. Quare Salas oscitanter Theologos istos citauit.

Durand. Paludan. D. Thom. Capreol. Sotus. Capreol Sots.

7. Secunda opinio subtilitatem ponit in perfecta, & cōpletissima subiectione, quā corpus habet ad animam, vt est forma cōpletissime informans corpus: ita *D. Thomas in 4. dist. 44. q. 2. art. 2. q. 1. ante finem corporis, & art. 3. q. 1. ad 3. & dist. 49. q. 4. artic. 5. q. 3. ad 2, & in Epistolam primā Corinth. 15. sect. 6. ad finem: quam opinionem secuti sunt omnes Thomistae Capreol. in 4. d. 44. q. 3. art. 1. concl. 1. vbi Soncinas q. 3. conclus. 1. Sotus in 4. dist. 49. q. 4. art. 6. conclu. 1. Valentia 4. tomo, disp. 11. q. 5. puncto. 2: pag. 1962. §. Ex hac summa subiectione. Abulensis in cap. 17. Matthaei q. 117. fol. 244. col. 3, & Viguerius in inst. Theologica capite 14, §. 2. vers. 6.* Hęc autem perfectissima subiectio orta ex completissimo, & perfectissima informatione, ideo sortitur rationem subtilitatis, quia promptissimè suscipit formam cuiuscūque imperij ipsius animae; quod proprium est corporis subtilis secundum raritatem: aer enim ideo dicitur subtilis, similiter & aqua, quia facilè suscipiunt formam vasis continentis. Haec est communis Thomistarum explicatio.

2. Opinio. D. Thom. Capreol. Soncin. Sotus. Valentia. Abulens. Viguerius.

8. Tertia verò opinio subtilitatem corporis gloriosi ponit in penetratione aliorum corporum secundum quantitatem, quatenus scilicet corpus gloriosum potest aliud corpus ita ingredi illudq; penetrare, vt in eodem spatio cum eo simul consistat, quod pertinet ad subtile secundum quantitatem: subtile enim ex Aristotele *2. de Generatione cap. 2. text. 9. & 10.* est repletiuum alterius, quatenus ingrediendo intimas illius partes, illas replet. Ita subtilitatem explicarunt *D. Bonauentura in 4. dist. 49. art. 6. q. 1, Richardus ibidem ar. 4. q. 4. Scotus q. 16. Bassol. q. 4. art. 1. Petrus de Tarantasia q. 3, Onand, prop. 34. dum agit de subtilitate fol. 130. pag. 1. & 2, Nicolaus de Nisse in resolutione Theologica tract. 7. p. 3. part. 2. q. 5. per totam, Angles in Floribus de Beatitudine art. 5. difficult. 2. concl. 2. & 3, satis Palatius in 4. dist. 44. disp. 3. in suis Conclusionibus pag. 52. columna prima. Suarius 2. tomo. ad 3. partem disp. 48. sect. 1. pag. 904. col. 2. in fine. & sect. 6. in principio pag. 928, Magis probat Salas 1. tom. ad primam secunda q. 5. art. 5. tract. 2. disp, 14. sectio. 19. in principio, vbi refert eam magis placuisse Horontio lib, 11. cap. 40, & Altisiodorensi 4. p. summae tractat. 12. q. 2. & Parisiensi de vniuerso fol. 157. cum pluribus sequentibus.*

3. Opinio. Arist. D. Bonau. Richard. Scotus. Bassolius Tarantas. Onand. Angles. Palatius Suar. Salas. Horontius Altisiodo. Parisiens.

§. 3.

Tertia opinio est amplectēda.

Ex his opinionibus, tertia amplectēda est: tùm, quia inter Theologos est longè communior; tum secundo, quia Patribus est magis accommodata; tum tertio, quia cum ratione dotis magis conuenit: tùm denique, quia oppositae sententiae non satis sunt probabiles. 9.

9. Opinio.

Primum patet ex dictis: quod verò cum doctrina Patrum magis sit accōmodata, facilè ostenditur: etenim apud eos donum subtilitatis, & libertatis corporis beati pro eodem accipiuntur, vt aduertimus §. 1: Iam verò donum libertatis Patres expresse ponūt in penetratione aliorum corporum, qua in eodem spatio cum illis simul esse possunt: ita expresse *D. Anselmus in lib. de similitudinibus cap. 53. & in Proslogio cap. 25. Author libri de spiritu, & anima, & libri de cognitione verae vitae, atq; etiam Laurentius Iustinianus,* quorum omnium Patrum verba scripsimus §. 1: Hi omnes spiritualitatē corporis resurgentis animali-

10. Confirmatur ex Patribus: Anselm. Laurētius Iustinian.

animalitati corporis mortalis contsaposita à Paulo, explicāt de libertate, & subtilitate in ordine ad penetrationem aliorum corporum: eandem explicationem

Damascen. euidenter colliges ex *Damasceno lib. 4. de Fide cap. vltimo, ita enim scribit: seminatur corpus animale, crassum, & mortale: resurget corpus spiritnale, immutabile, impassibile, subtile: hoc enim designat spiritnale, quale Domini corpus post resurrectionem clausis portis ingrediens*: quibus verbis satis explicat spirituale, de quõ Paulus, sumptum pro subtili (vt Damascenus explicat) designari per ingressum corporis Christi ad discipulos ianuis clausis post resussectionem. Sed

Gregor. *D. Gregorius lib. 14. Moralium cap. 31.* si bene expendantur verba, quę scribit, hāc explicationem confirmat: nam post quā dixit *Corpus gloriosum futurum esse subtile per effectum spiritualis potentiæ*, hanc potētiam expressit per ipsum ingressum Christi ad discipulos ianuis clausis.

Epiphan. *Epiphanius etiam hæresi. 20.* subtilitatē corposis Christi post resurrectionem deducit ex penetratione forium clausarum, ita inquiens: *Christus surrexit ex mortuis, non aliud corpus suscitans: sed ipsum, quod erat in spiritualem subtilitatem trasmutans, & spirituale totum conueniens ingressus per fores conclusas; id quod fieri nequit hic in nostris corporibus propter crassitudinem, quod non dum in spiritualem subtilitatem sunt coniuncta.* Et statim. *quomodo igitur ingressum est foribus conclusis? vt ostenderet, quod corpus quidem esset, quod videbatur, & non spiritus: verū corpus spirituale subtiliūpartiū, quod aliquando crassarum partium fuerat.* Affessi etiam potest Innocentius Tertius lib. 4. de mysterio Missæ cap. 12. dum ait Christum, dum ex vtero exijt, accepisse subtilitatem.

12. 3. Ratio. Accedit tertio; quoniam intesquatuor connaturales defectus cosporis, quod feminatus animale, ennumeratur infirmi-

August. tas, vt patet ex Agustino *lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 20. in fine*: non quidem illa, quæ est ex morbo; hæc enim pestinet ad defectum corruptionis, cum ad illam disponat; sed alia: nulla autem dabitur, nisi quæ est impotētia, & imbecillitas ad vincendam sesistentiam aliorum corposum causatam ex soliditate, & impenetrabilitate eorum ratione quantitatis ab eodem loco expellentis aliud corpus. Ergo hæc in Patsia pes aliquam specialem perfectionem dotis tollenda est: nam cum sit defectus distinctus ab alijs tsibus, vt pater, erit auferendus pes dotem ab alijs tribus distinctam, vt est cōmunis doctrina.

Illa autem per se ausersi non potest, nisi per subtilitatem à nobis explicatam: nec enim aufertur pes claritatem, vt patet; nec per impassibilitatem; quia hæc infirmitas non disponit ad cossuptionem. 13. Non ex; ellitur per claritatem aut per impassibilitatem

Nec testio tolli potest per agilitatem; quia hæc solùm datur ad sollendam tarditatem in motu causatam ea sesistentia ipsius corporis in ordine ad mouesii nam cum corpus ex sua natura sit graue, ex sua natura sesistit motui. Nec per agilitatem. Agilitas igitur per se non datur, nisi ad tollenda impedimēta, quæ sūt ex parte mobilis, ne silicet facilè moueatur, sed cum labore, & defatigatione mouentis. Quæ veiò sunt ex parte medij, ipsa agilitas non tollit: etenim per se non datus, vt corpus interiectum fiat ei penetrabile, & pesuium secundum quantitatem: nec vllus vnquam dixit agilitatem dari ad hunc effectum.

Cum igitur explicatus defectus infirmitatis non aufeiatus pes tses explicatas dotes; necessario admittenda est quasta perfectio dotis ad illam tollendam; nulla autem fingi potest, nisi subtilitas in osdine ad corporum penetrationem, qua beatus non solùm posit per quodcumque cospus tsansire: sed etiam in quocumque spatio eum alio simul esse: nam vtraque penetsatio pertinet ad corposis gloriosi perfectionem, vt ex Patribus citatis euidenter patet, & satio manifeste cō uincit, perfectionis esse beatificæ beatum posse existere, in quo voluerit loco; & ad quem voluerit transire; ita vt nihil in hoc posit illi sesistese: nihil illū intra aliquod spatium locumve detinese: alioquin infirmus, & impotens erit ad vincendam aliosum cosposum resistentiam, contsa ea, quæ Patres supra selati docuesunt. 14.

Denique ideo hęc opinio est tenenda, 15.
quia subtilitatem sumit in toto rigore Vltima ratio.
philosophico, & secundum psopriam subtilitatis rationem; non verò secundū impropriam, & translatitiam: quod satis soperque esse debet, vt alię opiniones reijciantur, & hæc tertia amplectatur. Quod hæc tertia opinio subtilitatē sumat in propria, & philosophica subtilitatis ratione

ratione, facilè ostenditur: quoniam omnes Philosophi agentes de subtilitate corporis physici illud appellant subtile, quod
Duplex subtile. est penetratiuum alterius, penetratione scilicet reali. Et quamuis duplex assignetur subtile, alterum secundum quantitatem, quod propter figuram acutam, ideo potest partes alterius penetrare, quia potest illas diuidere, vt patet in acu: alterum secundum qualitatem: quod ideo dicitur subtile, quia secundum partes minutissimas, in quas est diuisibile, potest facilè penetrare partes minutissimas alterius (poros, inquam, & similes vacuitates) non diuidendo illas, sed ingrediendo: in qua significatione aer et aqua ab aliquibus dicuntur subtilia; quia diuisa in partes minimas facilè intrant minimas alterius partes.

16. Et quamuis vtraque ista subtilitas propriè sit subtilitas: quia vtraque penetrat partes alterius, tamen subtile secundum quantitatem verius, & proprius dicitur
Aristotel. subtilè, quia totũ totũ penetrat, quod proprium est ipsius subtilis, vt docet *Aristoteles in secundo de Generatione cap. secundo, text.* 10, dum ait ideo tenue, siue subtile esse repletiuũ, quia totũ totũ tangit; quod non conuenit subtili secundum qualitatem: hoc enim totum non tangit totum, sed pars tangit partem; quare subtile, quod est tale secundum quantitatem, proprijssimè dicitur subtile.

17. Hæc subtilis ratio omnibus consentien-
Subtile per trãslationẽ. tibus translata est ad potentias cognoscitiuas, tam intellectiuas, quam sensitiuas; verùm hanc translationem facilè intelliges, si illa fiat à subtili secundum quantitatem; quia sicut hoc subtile secundum se totum penetrat totam rem vsque ad illius profunditatem; ita potentia cognoscitiua toto suo acumine pertingit vsque ad profundas, & absconditas rationes rei cognitæ: at verò quomodo subtilitas secundum qualitatem transferatur ad tales potentias, aut ad res alias, non faciles intelliges: quia non satis intelliges quomodo potentia cognoscitiua diuisa in partes minimas, ingrediatur minimas partes intelligibilitatis rei: vnde plane non video, quomodo hæc translatio fiat ad subiectionem, quam partes corporis gloriosi, & illius potentiæ cognoscitiuæ habent ad animam, quam fingit Sotus cum

alijs: etenim aer, & aqua non facilè suscipiunt formam vasis continentis, nec formam corporis, quod continent, quia subtilia sunt, sed quia sunt facilè diuisibilia: quod satis intelliges si expendas rationẽ subtilis secundum qualitatem, quã superius adduximus.

Hinc inferes corpus gloriosum non 18.
ideo dici subtile, quod ex perfectissima 1. Corollar.
subiectione, quam habet ad animam, facile suscipit formam regulamque sibi traditam ab intellectu, & voluntate beati, etenim hæc imperij susceptio nullam verã translationem habet aut cõuenientiã cum ratione subtilis, aut secundum quantitatem, aut secundum qualitatem: ob quam rationem puto reijciendam esse secundam opinionem.

Secundo inferes, nec primam opinio- 19.
nem Durandi probandã esse; quia si benẽ 2. Corollar.
expendatur, rationem subtilitatis, nec per translationem in illa inuenies.

Quare probanda est tertia opinio, cum 20.
veram propriam, & realem subtilitatem 3. Tertia o-
sumat: quia corpus gloriosum secundum pinio vera.
se totum totum aliud corpus ingreditur; non quidem ingressu reali, & physico alterius partes diuidendo, sed simul cum illis in eodem spatio consistendo: quæ subtilitas est longè altioris ordinis, quam physica, quæ fit per impletionem diuisiuam, non verò per impletionem coassistiuam simul cum corpore, quod penetratur: vnde duplex ista subtilitas est distinguenda: naturalis vna; supernaturalis altera. Vtrùm verò hæc supernaturalis subtilitas sit possibilis? in sequẽti art. iam disputamus.

ARTICVLVS III.

An penetratio corporis, quam subtilitati tribuimus, sit possibilis?

IN præcedenti articulo donum subti- 1
litatis posuimus in penetratione alte- De possibi-
rius coporis in eodem spatio siue lo- litate pene-
co: vnde supposuimus talem corpo- trationis.
rum penetrationem esse possibilem. Cum verò inter Theologos hoc maximè sit controuersum; operæ pretium erit hanc controuersiam resolue-re.

§. 1.

Referũtur variæ opiniones.

2, 1. Opinio. IN hac quæstione quatuor inuenio opiniones. Prima docet non solùm fieri non posse, vt per dotem subtilitatis, aliam ve formam vnum corpus ita penetret alterum, vt vtriusque dimensiones in eodem spatio simul sint; sed simpliciter implicare contradictionem id fieri: Ita existimat *Durandus in 4. distinctio. 44. vbi quæst. 5. artic. 2. numer. 12. primam partem scribit, & quæstione 6. multis confirmat secundam: cuius opinionis prior pars simpliciter probata est Paludano in dicta distinct. 44. quæstione tertia articulo secundo, num. 12. cum sequentibus*; posterior verò vt probabilis defenditur ibidem num. 27. soluit enim omnia argumenta in contrarium adducta.

Durand.

Paludan.

3. 2. Opinio. Secunda opinio ex diametro huic opponitur, & affirmat talem penetrationem non solùm per diuinam potentiam posse miraculose fieri; sed etiam per virtutem creatam, tàm ordinis supernaturalis, quàm naturalis, & viribus naturæ: hanc opinionẽ nõnullos probasse refert Abulensis *in cap. 17. Matthæi quæstione 119. fol. 247. colum. 2. §. Secunda via: illam probauerunt nonnulli, quos referunt Alexander in Opusculo de mixtione, & Fernelius lib. 2. Physiologiæ cap. vltimo.*

4. 3. Opinio. Opinio tertia duabus prioribus contradicit. Primæ quidem; quia admittit talem penetrationem per diuinam potentiam esse possibilem, & ideo per miraculum dari posse; non tamen possibilem esse per aliquam formam creatam, etiam supernaturalem, qualis est qualitas dotis. Istam sententiam probauit Diuus Thomas *in 4. distinctione 44. quæst. 2. artic. 2. q. 2. 3. & 4. (habetur in additionibus ad tertiam partem, q. 83. artic. 2. & 3.) & primo Corinth. 15. lectione 6; eandem iterum approbat 3. p. quæstione 54. artic. 1, ad 1. Cum quo transeunt Thomistæ: ita Capreol. in dicta distinctione 44. quæst. 3. artic. 1. conclus. 2, & 3, & articulo 3. ad argumenta contra vtramque. Soncinas ibidem quæst. 3. in 2. & 3. concl. Sotus in 4. distinctione 49. quæst. 4. artic. 6. conclus. 2. & 3, Pezantius in additionibus ad tertiam partem quæst. 83. articul. 2. & 3. Palatius in 4. distinct. 44. disput. 3. cõclusio. 3, & 6. pagin. 52. & 53; Viguerius in Institut. Theologo. cap. 14. §. 3 versu. 6. fol. 143. pag. 2, Ex Scotistis ita sentit Bassolius in 4. distinct, 49. quæst. 4. artic. 3, §. Sed quantum ad præsens em fol. 170. columna 1. Abulensis in cap. 27. Matthæi q. 119. in 3. via, pagina. 248. colum. 3, Probabiliorem putat Richardus in 4. dist. 49. art. 4. q. 5. ad finem §. Qui vult tenere secundam opinionẽ.*

D. Thom. Caprèol. Sotus. Pezantius. Palatius. Viguerius. Bassoli. Abulens. Richard.

Quarta, & vltima opinio non solùm affirmat penetrationẽ istã per diuinam potentiam miraculose esse possibilem; sed possibilem etiam esse per aliquam formam creatam, non quidem ordinis naturalis, sed supernaturalis, qualis est dos subtilitatis. Ita, *Diuus Bonauentura in 4. distinctione 49. artic. 6. quæstio. 1. num. 69. vbi non solum supponit hoc possibile esse per diuinam potentiam, sed asserit datum id esse corpori glorioso ratione supernaturalis subtilitatis: consentit Scotus ibidem quæstione 16. litera F, §. Respondeo ergo, vbi docet possibile esse duo corpora esse simul, & hanc possibilitatem beatis deberi ratione subtilitatis: probant Angles in suis Floribus de Beatitudine articulo quinto difficultat. 2. concl. 3. Ouandus in 4. distinctione 49 propos. 34: dum agit de subtilitate fol. 231. pagina 1. probat Suarius secundo tomo ad tertiam partem disput. 48. sectione quinta, vbi non solum defendit contra Durandum duo corpora diuina virtute esse posse in eodem loco, vt latè ostendit pagina 928. columna secũda, §. Hæc vero sententia vsque ad pagina 931; sed contra Diuum Thomam scribit hanc penetrationem beato conuenire per subtilitatem ratione beatitudinis illi communicatam, vt asserit pagina 932. columna 1. litera B. Et satis est de mente Salæ 1. tomo. ad primam secundæ, quæst. 5. articulo 5. tractat. 2. disput. 14. sect. 19. pagina 620. columna 2. post principium: eandem expresse scribit Maior in 4. dist. 49: quæst. 20. concl. 3, & in fine quæstionis §. Sed ne plura argumenta*, & probabilem putat Richard. vbi supra.

5. 4. Opinio. D. Bonau. Scotus. Angles. Ouand. Suarius. Salas. Maior.

§. 2.

Penetratio ista non est possibilis viribus naturæ.

QVæstionẽ istã nonnullis adhibitis cõclusionibus resoluemus: sit prima conclus. *Penetratio alterius corporis, ita vt penetrãs in eodẽ loco simul sit cũ alio, viribus naturæ est impossibilis.* Hæc conclusio statuitur cõtra authores 2. opinionis, quatenus asserunt penetrationem alterius 6. 1. Concl.

alterius corporis possibilem esse viribus naturæ: quorum opinio displicet authoribus primæ, tertiæ, & quartæ opinionis.
Conimbr. Rubius. Abulensis. Richard. In terminis eam impugnant *Conimbric. 4. Physicorum cap. 5. quæstione 4. articu. 1. §. Cæterum hæc sententia, & Antonius Rubius in eodem libro quarto, in tractat. de natura loci quæstio. 5. num. 65. §. Oportebit vero, & ante eos Abulensis in dicta quæst. 119. fol. 247, colum. 4. §. Ad quintũ dicendum. Eam etiam reijcit Richard. in dicto articulo 4. quæstione 5. §. Ideo videtur alijs,*
Henricus: *ita scribens: propter primum non possunt duo corpora non glorificata simul esse naturali virtute, quod etiam affirmat Henricus quodlib. 9. q. vltima ad 1.*

7: Cõfirmatur. Aristo. Contra eam satis est, adducere Aristotelem, & experientiam: nàm Aristoteles *4. Physicorum cap. 3. text. 27.* contra nõ nullos, tanquam absurdum refert, quod *duo corpora in eodem loco inerunt*: experimur etiam omnia corpora tam crassa, quã tenuia se se mutuo pellere; vt omittamus quantitatem ex sua natura aliam expellere à loco, in quo est.

8. Ad argum. Ad argumẽta adducta sumpta ex ferro cãdente, & ex pane aqua madente, & ex vase cinere pleno tantundem aquæ recipiente, ac si esset inane, & ex cypho aqua repleto recipiente in se numos, respondẽt Abulensis in dicta q. 119. fol. 247. col. 4. §. *Ad quintum*, & fol. 248. col. 1. per totam, & Conimbricenses in dicto art. 1. §. *Nunc argumenta*, & Rubius vbi supra num. 72. §. *Vt autem præcipuum argumentum*: nec enim illorum solutio ad nostrum institutum satis conducit.

§. 3.

Penetratio ista per diuinam potentiam est possibilis.

9. 1. Concl. Sit secunda conclusio: *Nulla datur implicatio, quod vnum corpus ita alterũ penetret, vt cum eo simul sit in eodem loco.* Hæc conclusio contra Durandum, & Paludanum statuitur, & vno Theologorum, & Philosophorũm consensu approbatur: & eam probant omnes doctores, pro secunda, tertia, & quarta sententia
Henric. adducti; quibus addimus *Henricum quodlib. 9. q. 32. (quæ est vltima) ad 1. argumen-*
Conimbri. Rubeus. *tum in N. f. 935. p. 1. & Conimb. in 4. Physi. cap. 5. q. 4. art. 2. §. Nihilominus contraria,*

& Antonium Rubeum in eodem 4. Physic. in tract. de natura loci q. 5. in 3. & 4. sententia num. 64. & 65: hanc sententiam adeo esse certam, vt de ea Christiano Philosopho dubitare nõ liceat, affirmãt Conimbricenses: *Sotus in dicto art. 6. concl. 2*: asserit eam esse de Fide, si communem Sacræ Scripturæ interpretationem attendamus: eam tanquam omnino veram esse amplectendam affirmat *Rubeus vbi supra num. 65*: oppositãm esse omnino falsam, improbabilem, & temerariam, vt quia errandi occasionem præbeat testatur *Suarius in dicta sectio. 5. pagina 928. columna 2. A. & Salas in dicta sectio. 19. pagina 621. col. prima, §. Quicquid autem sit*; quam ego censuram libentissimê probo: etenim ex sacris literis satis efficaciter probatur Christum Dominum plura corpora, & ante resurrectionem, & post eam penetrasse: nam ex vtero Virginis exijt Virgine integra, & omnino incorrupta permanente: corpus Christi ex sepulchro exiuit eo clauso: post resurrectionem ad discipulos ingressus est ianuis clausis: in Ascensione vsque ad supremum cœlum penetrauit, vt ait Paulus ad Hebræos 4: *Habemus Pontificem, qui penetrauit cælos, IESVM Filium Dei*: Denique post generalem resurrectionem finito iudicio omnes Iusti cum Christo cœlos penetrabunt vsque ad Empyreum, in quo corporaliter morabuntur. Quæ omnia si diligentius expendantur efficaciter conuincunt penetrationem corporum non solùm diuina potentia esse possibilem; sed de facto corpori Christi communicatam esse, & post resurrectionem Iustis esse communicandam. Singula breuiter percurramus.

Conimbri. Sotus. Rubeus. Suarius. Salas. 10. Colligitur ex sacris lit. Ad Hebr. 4.

Quod Christus in sua natiuitate ex vtero Virginis exierit ea integra, & incorrupta permanente, fides docet, vt supponimus alibi diligentius id ostensuri, quam fidem Durandus admittens existimat non proinde inferri Christum ex vtero exijsse cum penetratione membrorum Virginis, ita vt corpus eius in eodem loco cum illis simul fuerit: nam (vt ait) potuit exire sine aliqua fractione, aut diuisione genitalis mebri per solam dilationem membrorum naturalium, vt via naturalis, quæ est discontinua, dilatata daret locum corpori Christi, vt

1. Christus pe netrauit cla ustrũ Virg.

sine vlla diuisione, aut fractione claustri virginitatis posset exire; quomodo in statu innocentiæ fœtus ab vtero exirent sine naturalis membri diuisione, aut fractione virginei claustri, quæ fuit sententia Augustini *libro 14. de Ciuitate Dei capite 26. & Diuus Thomæ prima parte, quæstione 98. articulo secundo, ad quartum.* Et hanc opinionem Durandus tribuit Gregorio Nysseno, & Ambrosio ad illa verba Lucæ 2: *Omne masculinum adaperiens vuluam.* Ita habes apud Durandũ in quarto, distinctione 44. quæstione 6. num. 11, quam opinionem putat probabilem Paludanus ibidem quæstione 3. n. 30. & 35.

12. Reprehenditur Durandi.

August.

Sed profecto Durandus in hoc est reprehendendus, quod voluit modum huius partus intelligentia requirere, quem sola fides agnoscit, contra doctrinã Augustini *in libro contra Felicianum Arianum capite octauo*: ostendens enim vtramque Christi natiuitatem, diuinam ex Patre, humanam ex Matre esse supernaturalem ita concludit: *Hoc fides credat, intelligentia non requirat: ne aut non inuentum putet incredibile; aut repertum, non credat singulare*: quibus verbis satis euidenter ostendit modum natiuitatis Christi ex Matre non intelligentia requirendum, sed Fide tenendum: contra quod Durandus fecit. Et inde est, vt opposita Durandi intelligentia inferatur hunc natiuitatis modum non esse singularem: haberet enim exemplum in natiuitate, quæ foret tempore innocentiæ, quæ licet nunquam fuerit; potuit tamen esse, idque via naturali: vnde modus natiuitatis Christi in suo genere non esset singularis: cum tamen ab omnibus Patribus ideo singularis prædicetur, quia solus ille fuit miraculosus: talis autem non esset, si fuisset ad modum, quo in statu innocentiæ fieret hominum natiuitas: illa enim non foret supernaturalis, sed in se, & in suo modo naturalis.

13. Quod verò partus Christi ex Virgine ideo dicatur singularis, quia miraculosus, nullũ habẽs exemplũ omnes Patres vnanimi consensu prædicant, etenim

August. virginitatem in Virgine mirabiliter esse conseruatam docent *Augustinus Epistola*

Leo Papa. *120. capite 12; Leo Papa Epistola decima capite quarto, & sermone quarto de Natiu.* Eam sine Dei potentia, & virtute conseruari non potuisse, affirmat Agapetus Papa in Epistola ad Antinum, *& Theodoretus sermone decimo de Prouidentia, & Hormisda Papa Epistola prima. Decretali ad Iustinum Augustum capit. tertio.* Virginem peperisse Saluatorem virtute altissimi, & obumbratione Spiritus Sancti, affirmat Leo Papa sermone quinto de Natiuitate: admirandum fuisse miraculum affirmat *Cyrillus Homilia contra Nestorium recitata in Concilio Ephesino*, idem affirmat Ambrosius *in libro de Institutio. Virginis capite quinto, Sophronius in sexta Synodo action. 11. Epistola ibidem lecta,* vbi testatur partum istum fuisse vnum ex maximis miraculis virtutis diuinæ: Lucem Deitatis virginitatem Virginis conseruasse affirmat *Nyssenus in vita Moysis*: in illa natiuitate diuinum habitatorem non humanum fuisse testatur *Chrysologus sermone 142.* Virginem supernaturaliter, & ineffabiliter peperisse virginitate perfectissimè conseruata affirmat *Proclus Cyzicenus Homilia de Christi Natiuitate in Concilio Ephesino tomo sexto capit. septimo: Ignatius Epistola 13. ad Heronem,* asserit partum fuisse peregrinum, & admirandum; idem affirmat *Cyrillus libro septimo contra Iulianum non longe à fine: Augustinus sermone 7. de Natiuitate* docet virginitatem Virginis probasse Deũ esse, qui nascebatur.

Agapitus. Papa. Theodoret. Hormisda Papa, Leo Papa. Cyrill. Ambros. Sophron. Nyssenus. Chrysosto. Proclus Cyzicenus. Ignatius. Cyrill. August.

Ex quibus patet apud Patres, & Concilia indubitatum esse partum Virginis in se ipso fuisse simpliciter supernaturalem, non verò solùm quoad modum; quasi ipse in se naturalis fuerit, supernaturalis verò solùm quòad modum; quatenus scilicet post peccatum mulieres non ita pariunt: quod contra Durandũ est diligenter aduertendum: excogitauit enim modum partus naturaliter possibilem; quia talis daretur in statu innocentiæ; vnde ideo solùm diceretur supernaturalis, quia post peccatum, viribus naturæ dari non potest, sed à solo Deo supernaturali Authore. Huic tamen supernaturalitati Patres supra citati repugnant, cum dicunt illum partum, illamque virginitatis conseruationem ita fuisse miraculosam, vt fuerit vnum ex maximis virtutis diuinæ miraculis, satis sufficiens, vt probaret Deum esse, qui nasce-

14. Partus, & virginitatis conseruatio supernaturalis est.

Aduertentia contra Durand.

nascebatur: quae miraculi ratio conuenire non potest modo nascendi, quem Durandus fingit. Denique contra Durandum expendo *Guerricum Homilia secunda de Laudibus Virginis*, vbi contra Durandum scribit his verbis: *Nunquam Rex gloriae vincula laxauit, aut dilatauit.* Expendo secundo *Nazianzenum in Epistola prima ad Cledoneum*, vbi vocat Atheum, *qui dixerit Christum per Virginem tanquam per canalem effluxisse.*

Guerricus. Nazianz.

15. Nec Durando fauet, quod Ambrosius, & Nyssenus cum pluribus alijs Patribus scribunt Christum aperuisse, vterum Virginis, dùm ex ea nasceretur, iuxta illud Exod. 13. & Numer. octauo: *Omne masculinum adaperiens vuluam sanctum Domino vocabitur*: quae verba de Christo singulariter esse intelligenda communiter affirmant Patres citati à Suario *secundo tomo, ad tertiam partem, disput. quinta, sectione secunda pagina 504. colum. secunda ad finem*: non fauet, inquam, Durando haec Patrum doctrina; quoniam sicut in Sacris literis claudere vuluam significat eam reddere infoecundam, & sterilem, vt patet *Genesis 30. & primi Regum capit. primo*; ita aperire vuluam nihil est aliud, quam conferre illi foecunditatem, vt benè aduertit Suarius loco citato: quod eleganter deducit Hieronym. *Dialog. secundo contra Pelagianos in principio*, dum ait: *Solus Christus clausas portas vuluae virginalis aperuit: quae tamen clausae iugiter permanserunt*: etenim si de apertione reali id intelligeret Hieronymus, non solus Christus portas vuluae virginalis aperuisset, quia eas aperit primus virginis violator: sensus ergo est: Solus Christus portas vuluae virginalis aperuit, quia solus Christus Virginem in virginitate permanentem fecit foecundam: vide de hoc latius apud Suarium vbi supra.

Occurritur fondamento Durandi. Exodi. 13. Suarius. Genes. 30. 1. Regu. 1. Hierony.

16. Quòd verò Christus in sua resurrectione e clauso sepulchro exierit; quamuis id non sit in Scriptura expressum; perpetua tamen Ecclesiae traditio id expressit, vt doctè aduertit *Suarius in dicta disp. 48. sectione quinta, pag. 929. colum. 1. ad finem.* quod latè confirmat ex *Iustino quaestione 117. ad gentes, Nazianzeno in traged. Christus patiens: Augustino sermon. 138. de tempore, Hieronymo Epistola 150. ad Hedibiam quaestione 6. Chrysostomo Homil. 90. in Matthaeum, & Homilia de Ioanne Baptista tomo 3: Theophylacto in Matthaeum capit. 28. Euthymio in eundem capit. 68. Beda Homilia in Vigilia Paschae, Bernardo sermon. 1. de Resurrectione.*

Exiuit de sepulchro, eo clauso. Suarius. Iustin. Nazianz. August. Hierony. Chrysost. Theophyl. Euthym. Beda. Bernard.

¶ Quod ianuis clausis post resurrectionem Christus ad discipulos sit ingressus, dubitari non potest, quia id testatur Ioannes cap. 20 ita scribens: *Cum ergo serò esset die illo, & fores essent clausae, vbi erant discipuli congregati, venit Iesus, & stetit in medio eorum.*

Ianuis clausis venit ad discipulos.

17. Solutiones Durandi.

Huic tamen argumento occurrit Durandus in dicta q. 6. nu. 13. & docet Christum introijsse quidē ad discipulos ianuis clausis, non tamen per ianuas clausas; sed per fenestras, vel alias partes patentes, itaque discipuli cum serò esset habebant fores clausas propter metum Iudaeorum; at tamen Christus per eas non intrauit, sed per alium locum patentem. Si verò per ipsas ianuas intrauit, eas subito aperuit, & iterum clausit, ita vt & apertio, & clausio à discipulis non sentiretur. Tertiam adhuc adhibet solutionem numero 14. dicens Christum mutasse figuram sui corporis in aliquam angustam, & isto modo intrasse per aliquam ianuarum rimam ianuis manentibus clausis, & hunc dicendi modum tribuit Augustino, & eum inde confirmat, tanquam possibilis admittatur ab omnibus: cum tamen penetratio non ab omnibus admittatur, sed plerisque sit impossibilis. Quartam denique solutionem addit, scilicet Christum diuina potentia immediatè se posuisse in medio discipulorum per media loca non transeundo. Fores igitur clausae erant, sed Christus absque hoc, quod per eas transiret, immediatè se posuit in medio discipulorum. Primas tres solutiones etiam probauit Paludanus *in dicta quaestione tertia, numero. 3 2. ad tertium argumentum*.

Paludan.

18. Introiuit per fores Christus.

Sed has solutiones esse cauillationes mimimè tutas, Sacris literis inimicas, & viris Catholicis indignas testantur *Sotus vbi supra §: Sunt autem cauillationes istae pagina 633. columna secunda, & Suarius loco citato pagina 930. colum. prima ad finem*: quorum ego iudicium libentissimè probo. ¶ Et vt à prima solutione incipiamus, illud aduerto Caluinū in hoc con-

consentire cum Durando, vt Christus venerit quidem foribus clausis, attamen non per fores clausas introierit: quod fundamentum ad plures defendẽdos errores sumpsit: vnde patet quam indigna sit hæc solutio viro Catholico. Contra Durandum latè scribit *Suarius vbi supra pag. 930. colum. 1. & 2. contra Caluinum verò* plura scribit *Maldonatus Ioannis 20. vers. 19. pag. 1912. & 1913.* vterque innumeros Patres refert, qui expressè docent Christum ita ad discipulos clausis foribus intrasse, vt per eas clausas intrauerit: quare ab hoc labore supersedendum censeo; satis sit hanc explicationem confirmari ex eo, quod Ioannes bis scripsit Christũ clausis ianuis ad discipulos venisse; quæ repetitio satis denotat aliquid mysterij latere in ipsa ianuarum clausione: voluit enim Ioannes explicare magnitudinem miraculi, ex eo, quia foribus clausis Christus est ingressus, vt benè aduertit Maldonatus cum cæteris interpretibus, & satis ad mentem Patrum: quo fundamento *Hilarius in tertio de Trinitate impugnat eos*, qui dixerunt Christum non per fores clausas, sed per alias domus partes introiuisse. ¶ Secunda solutio etiam placuit aliquibus nostri temporis hæreticis, vt Maldonatus testatur; quod satis est, vt illa viro Catholico sit indigna: & in se est adeo inepta, vt ipsum Caluinum illorum principem puduerit illam probare, vt refert Maldonatus: repugnant enim Patres, dum docent Christum ita clausis ianuis intrasse, sicut ab vtero Virginis clauso exiuit, & à clauso sepulchro: vt omittamus, quod omnes Patres docent Christum per fores clausas intrasse.

Suarius. Maldona. Hilarius.

19. Reijcitur 2. solutio.

20. Reijcitur 3. ¶ Tertia solutio recurrit ad modum Christo satis incongruentẽ: contra quem multa scribit Abulensis in dicto c. quæstione 119 fol. 246. colum. 1. in fine, & colum. 3. & 4. est enim indecens Christum propriam mutare figuram.

21. Reijcit. 4. Suarius. ¶ Quartam solutionem non posse euidenter refelli testatur *Suarius in d. pag. 930. col. 2. A. B.* Quod admittimus, si intelligatur eam nõ posse euidenter refelli ratione à natura petita; quod attinet ad possibilitatem, quæ supponitur: quia euidenter refelli non potest, beatum posse mutatione discreta de vno loco ad alium distantem immediatè moueri non transeundo per medium: etenim licet oppositum sit longè probabilius; hoc tamen probabile esse ostendimus in præcedenti quæstione 5. articulo quinto §. secundo. Porrò si intelligatur in sensu de facto; an scilicet Christus ita ad discipulos introierit; cum id probandum non sit rationibus naturalibus, sed Theologicis desumptis ex Sacra Scriptura explicata iuxta communem Patrum explicationem; puto satis euidenter probari Christum ad discipulos nõ intrasse mutatione aliqua discreta non transeundo per medium: tùm, quia communis Patrum doctrina habet eum per fores clausas intrasse, vt cum eodem Suario, & Maldonato iam ostendimus: tùm secundo; quia eorundem Patrũ communis consensus docet Christum introiuisse fores penetrando, vt etiam Suarius agnoscit. Tum tertio; quia Christus voluit gloriam sui corporis discipulis ostendere, modo discipulis ad huc rudibus noto, nimirum transeundo per medium, & fores penetrando: etenim de transitu per mutationem discretam absque medio nihil vnquam audierunt. ¶ Ex quibus iam patet Christum Dominum ad discipulos ita ianuis clausis introiuisse, vt per eas clausas introierit, eas penetrando, & cum illis in eodem spatio simul existendo. Conclusio Doctorũ.

22. ¶ Quod Christus post resurrectionem in cœlum ascendens cœlos ipsos vsque ad supremum penetrauerit; in terminis scribit Paulus ad Hebræos 4. in illis verbis, *qui penetrauit cœlos*; quod verbum (vt quidam aduertunt) non sine mysterio à Paulo positum videtur; vt ostenderet Christum non ita ad cœlos ascendisse, vt eos diuiserit, sed vt sine diuisione illos penetrauerit. Verùm quia Paulus ibidem non agit de ascensione Christi, sed de penetratione cœlorum per proprium sanguinem, vt est communis expositio; non videtur locus iste ad nostrum institutum confirmandum satis accõmadatus. Quare satis sit, quod Christus post resurrectionem habuit donum penetrationis; tũ quia à sepulchro clauso exiuit; tùm quia ad discipulos per clausas ianuas introiuit, vt iam ostendimus. Non est igitur cur eodem modo cœlos non ascenderit: id enim cedit in maiorem Christi perfectionem, & cum natura cœli magis congruit. Quod Christus penetrauerit cœlos in sua Ascensione. *Ad Hebr. 4.*

¶ Ex

23. Resolutio veritas conclusionis. ¶ Ex his iam patet vis; & efficacia argumenti sumpti ex sacris literis pro confirmanda posibilitate penetrationis corporum in ordine ad diuinā potentiam: nam si id factum est, posibile fuit fieri. Quæ veritas ex eo etiam efficacius demōstratur; quod corpora penetrari, ita vt in eodem loco simul existant, nullam habet contradictionem, vt ex solutione argumentorum iam patebit.

Argumenta contra datam resolutionem.

1. arg. ¶Contra hanc verissimam resolutionem nonnulla afferuntur argumenta. Primū est; quia duo corpora repugnant in eodē loco ratione suarum quantitatum. Ergo manentibus in vtroque suis quantitatibus manet repugnantia: cum verò hæc non sit effectiua, sed formalis, per nullam potentiam tolli potest.

24. 2. arg. Secundò; nō minus repugnat duo corpora simul existere in eodem loco, quam plures eiusdem corporis partes. Sed fieri nulla ratione potest, vt plures eiusdem corporis partes simul in eodem loco existant. Ergo nulla etiam ratione fieri poterit, vt duo corpora in eodem loco existant. Maior probatur, quoniam tanta est repugnantia inter corpora discreta, quāta est inter partes continuas. Minor autē probatur, quoniam de intrinseca ratione quantitatis est habere partem extra partem; quod idem est atque partes habere distinctum situm, & distinctam positionem. Ergo simpliciter repugnat partes eiusdem corporis simul esse in eodem loco: alioquin totum cœlum posset in paruo vase concludi; & pars, etiam minima, esset æqualis suo toti.

25. 3. argum. Tertiò; sicut partes quantitatis successiuæ (motus scilicet & temporis) habent inter se ordinem durationis, quo inter se distinguuntur; sic partes quantitatis permanentis habent inter se ordinem positionis, quo vna est distincta ab alia, quia censetur esse extra illam. Sed implicat duas partes motus aut temporis esse simul duratione; quia tali simultatē tollitur ordo successionis. Ergo simpliciter etiam implicabit duas partes permanentes simul esse in eodem loco; quia tollitur ab eis ordo situs, & positionis.

26. Quartum. Quartò; fieri nullatenus potest, vt idē corpus simul sit in pluribus locis: ergo nullatenus etiam poterit fieri, vt duo corpora sint in eodem loco.

Quintò; duo accidentia eiusdem speciei non possunt simul esse in eodem sub iecto. Ergo nec duo corpora in eodem loco. 27. Quintum.

Postremò obijcitur testimoniū Boetij lib. 1. de Trinit. cap. 1. vbi simpliciter affirmat fingi nullo modo posse vnum locum duobus corporibus. 28. Sextum. Boetius.

Soluuntur hæc argumenta.

¶ Ad primum argumentum respondet *Suarius vbi suprà pag. 931. col. a. in princip.* antecedens enim negandum est, si intelligatur, quod duo corpora ratione suarū quantitatum habent essentialem repugnantiam: quia repugnantia, quæ cernitur inter duas quantitates, solùm est naturalis; siquidem exclusio alterius quantitatis ab eodem situ, & loco non est essentia quantitatis, sed proprietas naturaliter cō sequens, & subinde ab ea diuina virtute separabilis: admittimus igitur manentibus quantitatibus in duobus corporibus manere eandem repugnantiam naturalē: secus in ordine ad diuinam potentiam: ad eam enim nullam habent repugnantiam; sed habent potentiam obedientialem ad non resistendum Cum verò talis resistētia non sit essentia quantitatis, sed proprietas; potest ab ea diuinitus separari. Quomodo autem quantitas ad hanc resistentiam concurrat; an in genere causæ efficientis; an causæ formalis, an verò materialis? controuersum est, de quo dicemus in art. sequenti: nunc satis sit resistentiam istam posse diuinitus auferri à quantitate, quocunque modo illa ad eam concurrat, de quo plura inferiùs. 29. Ad 1. arg. Suar.

Ad secundum concessa maiore negāda est minor; quam negant *Suarius vbi suprà pag. 931. col. 2. ad a. Conimbricenses in d. q. 4. ar. 2. ad finem, §. Ad argumentum igitur, & Rubius in d. q. 5. ad a. secundæ sententiæ n. 71. pag. 602. col. 2. & Maior in d. q. 10. §. Contra secundam.* Ad primam minoris probationem dicimus de ratione intrinseca quantitatis esse habere partem extra partem in ordine ad totum non verò in ordine ad locum: hoc enim est proprietas quædam quantitatis, qua ipsū 30. Ad 2. Suarius. Conimbr. Rubeus. Maior. Ad primam probationē minoris.

quantum secundum suas partes ita commensuratur loco extenso, vt toti loco correspondeat, & singulæ illius partes correspōdeant singulis partibus loci: vnde vna pars quanti, quæ correspōdet huic parti loci, est extra aliam partem, quæ alij loci particulæ correspondet: quam opinionem, vt verissimam supponimus: qua supposita, argumentum vim non habet: admisso enim antecedente de situ, & positione partium in toto, neganda est consequentia: quoniam ipsæ partes, quæ in toto sunt situ, & positione distinctæ, non habent distinctum situm in ipso loco, sed omnes simul sunt in toto loco, & in qualibet parte loci. Quare à distincto situ in toto inepte sumitur argumentum ad distinctum situm in loco. Et hæc solutio placet *Conimbricensibus in d. q. 4. art. 2. ad finem.* ¶ Sed nec argumentum vim habet, si cum nonnullis dicas de essentiali ratione quantitatis esse habere partē extra partem in ordine ad locum, quæ opinio aliquibus viris doctissimis placuit, inter quos est doctissimus Suarius: etenim authores isti hanc suam opinionem ita explicāt, vt de ratione essentiali quātitatis sit esse aptam habere partem extra partem in ordine ad locum; non tamen esse de illius ratione essentiali habere partem extra partem in loco: quam explicationem habes apud Suarium multis in locis, sed specialiter *in d. pag. 931. col. 2. B.* Hac supposita opinione, ad probationem minoris dicendum est; ex hoc, quod quātitas essentialiter est apta habere partem extra partem in loco, non bene inferri implicare, partes eiusdem corporis esse simul in eodem loco: quia licet quantitas totius corporis essentialiter sit apta, ita extendi per locum, vt vna illius pars in eodem loco sit extra aliam: tamen potest in ipso toto manere sine actuali sui extensione in ordine ad locum; vt quia potest in ordine ad locum esse inextensa; idque per mutuam penetrationem ipsarum partium respectu loci. Hæc est solutio Suarij loco citato.

Conimbr.

31. Alia solutio.

Suar.

32. Ad aliā obiectionem.

¶ Quod verò obijcitur posse totum cœlum in paruo vase contineri; id admittūt Sotus, Suarius, Rubeus, & Conimbricenses; nec potest non admitti, siquidem totus Christus in venerabili Sacramento est in minima hostiæ particula separata. Nec inde infertur partem esse æqualem toti; vt benè aduertunt præcitati doctores; quia æqualitas partis ad totum non est sumenda ex æqualitate, vel inæqualitate in ordine ad locum; sed in ordine ad totum: vide præcitatos doctores.

Ad tertium neganda est maior: quia de intrinseca ratione quantitatis successiuæ est, vt ita habeat partem extra partem in ipso toto successiuo, vt essentialiter includat vnam esse priorem alia in ipso transire in ordine ad durationem, vt docet vulgata Philosophia: cum tamen de ratione essentiali quantitatis permanentis non sit habere partem extra partem in ordine ad locum, vt diximus. Hęc solutio indubitata est, supposita verissima sententia, quod quantitas essentialiter includit habere partem extra partem in toto, & non in loco. Porrò si aliam sententiam probas, adhuc argumentum vim non habet: quoniam de essentia quantitatis permanentis non est actu habere partem extra partem respectu loci; sed solum aptam esse ad habendum tales partes in loco: cum tamen de ratione essentiali quantitatis successiuæ non solùm sit aptitudo ad habendum partē extra partem in ipso transitu successiuo secundum ordinem prioris, & posterioris in duratione; sed etiam actu ita eas habere, quādo existit. Inde enim est, vt actualis extēsio secundum ordinem ad locum possit separari à quantitate permanente (potest enim actu existere sine actuali extensione ad locum) actualis tamen extensio successiua secundum prius, & posterius non possit separari à successiua quantitate: ita vt actu existat motus, aut tempus absque actuali extensione partium successiuarum cum ordine prioris, & posterioris. Quod in hac materia est aduertendum.

33. Ad 3.

34. Solutio alia

Quartum argumentum nullam vim habet, si vnum corpus diuina potentia possit poni in pluribus locis; quæ est verior, & communior sententia: qua supposita negandum est antecedens. Habet tamen vim si cum Thomistis admittas antecedens: etenim non facilè explicabitur, cur vnum sit simpliciter impossibile, non verò alterum: posita tamen illa opinione, concesso antecedente, neganda est consequentia: quam negat *D. Thomas in 4. dist.*

35. Ad 4.

D. Thom.

4. dist. 44. q. 2. ar. 2. q. 3. ad 3. & quodlib. 1. ar. 22. & in Comment. ad Boetium de Trinitate in quæst. an duo corpora possint esse in eodem loco? eandem negat Capreolus in 4. d. 10. q. 1. art. 3. ad 2. Scotus contra secundam, fol. 50, col. 4. & fol. 51. col. 1. & 2. cum cæteris Thomistis eam etiam negat Ægidius, & plures alij cum Abulensi in d. q. 119, ad finē quæstionis in solutione quarti argumenti, & supposita opinione D. Thomæ, eam esse negandam probat Scotus in d. q. 16. Ad 2. principale, litera L. Rationem discriminis inde sumunt; quia de intrinseca ratione locati est, quod ita loco circunscribatur, vt extra illum non existat: cum tamen de intrinseca ratione locati non sit, quod ab eo loco quodcunque aliud corpus expellat. Vtrùm autem hæc solutio satis sit, & aliæ, quas Scotus adducit? non vacat discutere. Quare satius est ad priorē sententiam recurrere, quæ & verior est, & nostris temporibus communior.

Capreol. Aegidius. Abulens. Ratio discriminis.

36. Ad 5. Ad quintum negandū est antecedens, si sermo sit in ordine ad diuinam potentiam, quantumuis ipsa accidētia sint eius naturæ, vt in vno numero maioris intensionis coalescant, vt probat Ægidius quodlib. 4. q. 1. Ochamus in 1. dist 17. q. 7. Greg. ibidem q. 5. & Adamus in 2. distin. 1. q. 1. ¶ Si verò oppositam sententiam probas cum eodem Ægidio iam seniori in 1. dist. 17. in 2 p. distinctionis q. 2. art. 1. ad finem, & cum Durando vbi suprà q. 6. ad 3. principale n. 22. & cum Fonseca lib. 5. Metaphys. c 10. q. 1. concl. 3. pag. 526. Si inquam oppositam sententiam probas, admisso antecedente consequentia est negāda cū eodem Fonseca vbi suprà pag. 527. ad 1. & pag. 528. ad vltimum. Omisso autem Durandi fundamento, fundamētum verum inde sumi debet, quia duo illa accidentia ex sua natura sumunt vnitatem numericam ex subiecto, vt ibidem latè probat Fonseca: cum tamen vnitas numerica corporis locati non pendeat ex vnitate loci. Vtraque solutio est probabilis, quia vtraque illarum opinionū probabilis est.

Aegidius. Ocham. Gregor. Adamus. Aegidius. Durand. Fonseca.

37. Ad vlt. Ad vltimum sumptum ex Boetio dicendum est eum agere, seruato ordine naturali: ita illum explicat Scotus, & plerique Rubeo loco citato, & satis est de mēte D. Thomæ in 4. loco cit. d. q. 2. art. 2. quæstiunc. 2. ad finem corp. Durand. alio modo explicet; sed non placet.

§. 4.

Penetratio possibilis est per formam creatam ordinis supernaturalis.

38. Tertia conclusio. Sit tertia conclusio: Corporis penetratio non solùm est possibilis per concursum Dei miraculosum; sed etiam per formam aliquam creatam ordinis supernaturalis. Hæc conclusio statuitur pro quarta opinione contra tertiam. Quæ primo ex eo probatur; quia est communior, vt patet ex Theologis citatis pro quarta opinione §. 1. Deinde quia aliquibus Patrū expresse videtur probari. Nam satis colligitur ex verbis D. Ambrosij Lucæ 24. dūm ait: *Per resurgentis corporis qualitatem Christum ianuas penetrasse.* Quæ verba euidenter confirmant nostram sententiam. Gregorius etiam lib. 14. Moralium c. 3. & homil. 26. in Euangelia affirmat *corpus beatum in gloria futurum esse subtile per effectum spiritualis potentiæ:* ecce beato corpori concedit potentiam spiritualem subtilitatis; non quamcunque, sed quæ possit effectum habere: nullum alium, nisi penetrationem aliorum corporum. Iustinus etiam q. 117. ad gentes expresse docet *Christum suapte potentia è monumento egressum esse, & ad discipulos ianua clausa ingressum.* Suapte, inquam, potētia à Deo suo corpori communicata. Laurentius etiam Iustinianus in libr. de perfectione monasticæ conuersationis c. 23. affirmat *carnem spiritualem effectam recipere liberam ingrediēdi facultatem:* ipsa igitur earo per facultatem potentiamque à Deo receptam penetratiuè corpora ingreditur. Innocentius tertius lib. 4. de mysterio Missæ cap. 12. expressè docet, *Corpus Christi, cum ex Virgine nasceretur, subtilitatem accepisse:* hanc autem non acciperet; si illa claustri virginei penetratio per solū extrinsecum, & miraculosum Dei concursū fieret. Hilarius lib. 3. de Trinitate expresse docet *Christum per fores clausas introiuisse, quia virtuti illius omnia sunt peruia.* Christo igitur tūm data fuit virtus aliqua, cui omnia sunt peruia, & penetrabilia. Denique Epiphanius hæresi 4. *Penetrationem corporum tribuit subtilitati spirituali, in quam se Christus transmutauit.* Quæ Patrum testimonia satis ostendunt nō solùm penetrationem fieri posse per aliquam virtutem corpori cōmunicatam; sed

1. probatio. Ambr. Gregor. Iustinus. Laur. Iustinian. Innocēt. 3. Hilarius. Epiphan.

sed Christum Dominum de facto per eã corpora penetrasse.

39. Confirmatur ratione. Denique penetrationem fieri per formam, virtutemque supernaturalem, nihil habet impossibilitatis: nulla enim dabitur impossibilitas, vt ex dicendis patebit. Porrò si eam ita fieri pertinet ad maiorem status beatifici perfectionem; cur talis perfectio nõ dabitur corpori beato?

40. Difficultates occurrẽtes. ¶ Sed iam se se offert difficultas, quænã sit ista virtus creata subtilitatis? & quomodo concurrat ad effectum penetrationis? hæc autem difficultas in sequenti art. commodius disputabitur: & ex ijs, quæ ibi dicemus, facilè patebit solutio ad argumenta, & difficultates, quibus nonnulli datam resolutionem impugnant.

ARTICVLVS IIII.

Quidnam sit hæc subtilitas? & in quo formaliter sit posita.

§. 1.

Præmittuntur nonnulla.

1. QVæstio ista in se est difficillima, & inter Theologos controuersa, nec ab aliquo satis explicata: quare operæpretiũ erit illam diligenter expendere.

1. præmiss. Quia verò explicari non potest quid sit ista subtilitas, nisi prius explicetur, in quo illa formaliter sit posita, id prius à nobis est explicandum, vt inde explicari possit quidnam sit illa. Pro huius rei clariori explicatione præmittendum est primò id, quod in Metaphysica latè docuimus, *& Conimbricenses satis docte aduerterunt in 4. Physic. c. 5. q. 4. art. 2. pag. 497.* essentiam quantitatis formaliter consistere in extensione partium in ordine ad ipsam quantitatem; ita vt ipsa in se ipsa habeat vnam partem extra aliam: & inde habet, vt effectus formalis illius sit ita extendere partes materiæ (in qua recipitur) easque in ipso toto ita ordinare & distinguere, vt vna in ipso toto sit extra aliam: vnde sicut effectus formalis albedinis est reddere subiectum album, v. g. niuem; ita effectus formalis quantitatis est corpus, in quo subiectatur, reddere in se ipso quantum, id est, habens in se ipso vnam partem extra aliam. Hæc est communis & antiqua Philosophia in scholis

Conimbr. Essentia quantitatis.

2. receptissima. Sed ad nostrum institutum paruin refert, si cum nonnullis dicas essentialem, & propriam quantitatis rationem consistere, non quidem in actuali extensione partium in ordine ad locum, sed in aptitudinali; vt quantitas essentialiter sit forma apta habere extensionem partium in ordine ad locum. Sed quocunque modo essentiã quantitatis explices, semper illud admittendum est rationem essentialem quantitatis aliquot physicas proprietates naturaliter consequi. Et omissis alijs, quæ ad institutum non pertinent, prima proprietas est commensurari spatio; ita vt singulæ eius partes singulis ipsius spatij, siue loci partibus correspondeant: etenim quantitas ex sua natura habet, quòd sit locabilis, id est, aliquo loco superficie ve quantitatiue circũscriptibili. Secunda proprietas est replere locum & spatium, quo circunscribitur. Tertia est distinguere situ à quacũque alia quantitate: & inde habet vt à suo loco, & situ excludat, & remoueat quamcunque aliã quantitatem: & ex consequenti ex sua natura habet resistere penetrationi cuiuscunque alterius corporis, ne scilicet eundem locum repleat, quem illa replet. In hoc conueniunt omnes Philosophi, & Theologi, qui hac de difficultate scripserunt, quos superiùs citauimus. Proprietates quantitatis.

3. In quo sit posita difficultas. ¶ Ex quibus patet totam difficultatem in eo esse positam, quomodo hæc quantitatis resistentia auferri valeat à corporibus, quæ penetrantur? etenim qui putant penetrationem corporum, vt in eodem loco simul existant, impossibilem esse, etiam in ordine ad potentiam diuinam; dicunt hanc resistentiam à quantitate (si permaneat) nec diuina potentia auferri posse. Oppositum docent, qui admittunt illam esse possibilem diuinæ potentiæ: vnde in hoc laborant, vt ostendant, quomodo illa auferatur quantitate permanente.

4. 2. præmiss. Præmittendum est secundò controuersum esse inter Theologos, vtrùm hæc resistentia quantitatum auferatur per donum subtilitatis? quidam simpliciter negant: vnde donum subtilitatis non admittunt in ordine ad corporum penetrationem, sed ad alios effectus. Istam opinionem constanter admittit *D. Thomas in 4. dist. 44. q. 2. ar. 2. q. 2. vbi multis probat* D. Thom.

hanc

hanc resistentiam quantitatum nullo modo posse auferri per subtilitatem: vnde in fine corporis his verbis concludit, *Et ita corpus gloriosum nō habebit ratione suæ subtilitatis, quod posset esse cum aliquo corpore; sed id habet ex diuina virtute.* Idem docet ibidem quæstiunc. 4. expresfiùs id scribit 1. Corint. 15. lect. 6. quam opinionem sequuntur omnes Thomistæ: ita *Capreolus in 4. dist. 44. q. 3. art. 1. concl. 2. his verbis: Corpus gloriosum non habet suæ subtilitatis virtute. quod posset esse simul cum alio corpore in eodem loco localiter*: vnde in 3. conclusione hanc penetrationem tribuit diuinæ virtuti, & id latè defendit *art. 3. ad argumenta contra secundam, fol. 173. col. 2.* idem probat *Soncinas ibidem q. 3. concl. 2. Sotus in 4. dist. 49. q. 4. artic. 6. in 3. conclus. pag. 635. col. 1. Abulensis in c. 17. Matthæi q. 188 fol. 245. col. 1. §. Dicendum videtur, & col. 2. §. Dicendum ergo videtur, & Viguerius in institutione Theologica c. 14. §. 2. vers. 6.* denique inter Thomistas est receptissima sententia: qua supposita subtilitas non ponitur in beatis, nec poni potest ad tollendam quantitatum resistentiam, aut ad reddendum corpus gloriosum aptum & idoneum, vt possit aliqua corpora penetrare.

Capreolus. Soncinas. Sotus. Abulen. Viguerius.

5. Opposita sententia. ¶ Sed hanc sententiam non admisimus suprà art. 2. §. 3. vbi ex Patrum testimonijs, & rationibus euidenter ostendimus subtilitatis donum dari beatis in ordine ad penetrationem aliorum corporum, & vt cum illis in eodem loco possint simul esse, & per eadem sine difficultate transire; simul etiam ostendimus hanc esse cōmunem & receptam Theologorum sententiam, quam vt verissimam supponūt Conimbricenses 4. Physic. c. 5. q. 4. ar. 2. §. *Addimus autem*, pag. 488. ad finē. Qua supposita, iam datur locus ad inquirendū, quomodo subtilitas auferat illam resistentiam?

Conimbr.

6. Præmiss. 3. Præmittendum tertiò hanc difficultatem varijs modis explicari. Prima explicatio est eorum, qui volunt subtilitatem, virtutemque penetrandi alia corpora solum cōsistere in quodam pacto, quo Deus statuit concurrere cum corpore beato ad penetrationem corporis interiecti, quando beatus ipse vellet cum alio corpore in eodē loco simul manere; apud quos subtilitas corporis gloriosi non erit aliqua virtus positiua, & intrinseca existens in eo, sed solùm erit possibilitas quædam eiusdem corporis ad penetrandum aliud, Deo ad voluntatem beati penetrationem effectiuè efficiente. Hanc explicationem satis colliges ex *Scoto in 4. dist. 49: q. 16. ad finem corporis litera I. & in solutionibus argumentorum*, vbi subtilitatem appellat possibilitatem corporis beati ad existendum in eodem loco cū alio corpore: non quidem sua propria efficientia (quia Scotus nullam in eo formā actiuam admittit, vt scribit *ibidem litera S. §. Si erit qualitas aliqua*) sed sola diuina efficiencia, qua ex pacto præsto adest beato volenti, vt explicat in fine corporis, & ad primum principale. Hanc autem possibilitatem ponit in ipso corpore, & eam appellat non repugnantiam, vt ibidē explicat §. *Sed de tertio principali.* Quam opinionem etiam ponit *in reportatis in eadem dist. 49. q. 15*: quam probant Scotistæ, vt *Tartaretus in suis reportatis ad Scotum in d. q. 16. Bassolius q. 4. §. Sed quantum ad præsentem articulum, fol. 170. col. 1. & expressius col. 3. ad 2. & 5. Onandus prop. 34. dum agit de subtilitate, fol. 130. pag. 2. Nicolaus de Nysse in resolutione Theologica tract. 7. p. 3. port. 3. q. 5. concl. 7. fol. 635. pag. 2. Sententiam istam esse probabilem affirmat Palatius in 4. dist. 44. disp. 3. concl. 7. pag. 53. col. 1.*

Scotus. Tartaret. Bassolius. Onand. Nysse. Palatius.

7. Secunda opinio. Secunda sententia docet subtilitatem esse aliquam formam intrinsecam ipsi corpori beato, cui vt instrumento Dei ratione beatitudinis datum est, vt possit alterum corpus penetrare, idque Deo suo concursu concurrente. Ita rem istam explicat *Suarius in d. disp. 48. sect. 5. §. Tertio vero addo, pag. 933. col. 1. in fine*: apud quē subtilitas erit ipsa potentia motiua, quæ est in corpore beato, prout est in potentiā obedientiali, vt à Deo sumatur tanquam instrumentum ad penetranda aliorum corpora: etenim sicut potentia virtusque miraculorum non est aliud, quàm potentia obediētialis, existens in sancto, vt assumatur à Deo vt instrumentum ad operanda miracula: ita subtilitas erit potentia obedientialis existens in corpore beato (in ipsa scilicet potentia motiua) vt pro libito voluntatis à Deo assumatur, vt instrumentum ad corpus penetrandum.

Suar.

Tertia

8. 3. opinio. Tertia opinio defendit subtilitatis donum esse qualitatem quandam supernaturalem à Deo datam corpori beato, vt per illam, & virtute illius corpus beati possit aliud corpus penetrare, vt cum eo simul sit in eodem loco. Hæc sententia communiter tribuitur D. Bonauenturæ in 4 dist. 49. art. 6. q. 1. sed ibi non declarat subtilitatem esse qualitatem, sed solum scribit esse corporeitatem quandam subtilem, & virtutem actiuam ad penetrandum aliud corpus: quod satis est vt dicamus eum huius fuisse opinionis: quia virtus actiua, & corporeitas subtilis nihil aliud est, quàm qualitas. Hanc etiam opinionem tenet *Petrus de Tarantasia in eadē dist. 49. problemate 4. q. 3.* vbi verbis expressis asserit subtilitatem esse qualitatē: potest tribui *Richardo in 4. dist. 49. art. 4. q. 4.* vbi simpliciter, & absolutè docet subtilitatem, vt est alterius corporis penetratiua, esse virtutem actiuam: & idem asseruit q. 5. §. *Ideo videtur alijs:* nec oppositum docet, dùm secundam opinionē defendit: quia illa opinio non negat, sed admittit subtilitatē esse qualitatem: quāuis neget subtilitatem concurrere ad corporum penetrationem. Hanc sententiam esse probabilem scribit *Palatius in d. dist. 49. disp. 3. concl. 7. pag. 53. col. 1:* vtramque enim problematicè defendit; in istam, etiam vt in veriorem potiùs inclinat *Salas in d. sect. 19. num. 165. pag. 621. col. 2. §. Sed hæc parum vrgent.*

Petr. Tarātasia.

Richard.

Palatius.

Salas.

§. 2.
Subtilitas est vera qualitas data beatis ad penetrationem corporum.

9. Conclusio affirmatiua. EX his opinionibus tertiā puto esse longè veriorem; vnde hanc statuo conclusionem: *Subtilitas, quæ in corpore glorioso admittitur ad penetrationem, est vera qualitas.* Hanc opinionem ideo puto veriorem, quia quamplurimi ex Patrib⁹ eam vel expressè probant, vel efficaciter significant: quod facilè intelliges, si expendas omnes Patres, quos in præcedenti art. §. 4. adduximus. Nostram sententiam expressè scribit Ambrosius Lucæ 24. ad illa verba *Palpate, & videte* tom. 3. pag. 232. in principio: *Non ergo per incorpoream naturam, sed per resurrectionis qualitatem imperuia, vsu clausa penetrabit.* Per resurrectionis (inquam) qualitatē, id est, per qualitatem, quæ in resurrectione omnibus resurgentibus datur tanquam illis debita, idque ad penetranda corpora ex sua natura impenetrabilia. Quod corpus gloriosum futurum sit subtile ad penetrandum per aliquam illius potentiam, & facultatem, expresse docent *Gregorius, Iustinus, & Laurentius Iustinianus in dicto §. 4. citati:* quam potentiam, & facultatem Hilarius appellat virtutem: facultates, autem potentias, atque virtutes esse qualitates nullus negabit. Cui accedit quod Epiphanius ibidem citatus docet Christum dùm corpora penetrauit, se in spiritualem subtilitatem transmutasse; quod ipsum de cæteris beatis resurgentibus affirmari debet: hæc autem realis transmutatio, cum non sit substantialis, nec quantitatiua, non potest esse, nisi qualificatiua secundum aliquam veram, & realem qualitatem. Non est igitur dubitandum hanc nostram conclusionem Patrū testimonijs efficaciter cōfirmari: nec enim satis est, si cum Suario dicat aquam baptismi accipere facultatē, & potentiam abluendi animam absque vlla tamen qualitate: etenim solutio illa supponit hanc penetrationem esse à corpore glorioso, non vt à causa principali, sed vt ab instrumento Dei, quod statim impugnabimus: & quamuis id admitteremus, non proinde inferretur subtilitatem non esse qualitatem: quoniam instrumēta eleuari ad effectus supernaturales per qualitatem in ipso vsu acceptam, late ostendimus *in 2. tom. lib. 10. q. 2. ar. 15.* Denique licet hæc explicatio forte possit accommodari illis Patribus, qui docent subtilitatem esse potentiam, facultatem, & virtutem penetrandi: non tamen bene accōmodatur verbis Ambrosij: quia virtus aquæ baptismalis ex ipso Suario non est qualitas, sicut etiam non bene accommodatur verbis Epiphanij: quoniā aqua baptismi in se ipsa receptione virtutis instrumentalis non transmutatur: quare doctrina Patrū nostram qualitatem absq; dubio confirmat.

Ambr.

Gregor. Iustin. Laur. Iustinian. Hilarius. Epiphan. 10.

Non recipitur quædā solutio.

Secundò addimus argumenta, quibus ista subtilitatis qualitas confirmatur, eam non impugnare, vnde firmior manebit nostra conclusio. Accedit tertiò: quia de ratione dotis est, quod sit qualitas, vt cum D. Tho- 11. 2. confirm. 3. confirm.

D. Thoma ostēdimus in a. to. lib. 11. q. 2. ar. a. n. a. & iterū dicemus q. 8. ob quam rationē in superioribus diximus impassibilitatē, claritatē, & agilitatem veras esse qualitates: cur igitur subtilitas nō erit qualitas? nec D. Thomas negauit eā esse qualitatem; sed solùm negauit eam esse dotē in ordine ad penetrationem corporum; quia putauit hanc penetrationē per nullam creatam virtutem fieri posse, sed immediate à solo Deo: nam si id admitteret, vtiq; etiam admitteret eam esse qualitatem: vt admisit in ordine ad effectus, ad quos hanc dotem posuit.

13. Vltima confirmatio. Denique nostra cōclusio non inefficaciter confirmatur ex impugnatione primæ, & secūdæ sententiæ: Et quidē quod subtilitas nō sit possibilitas, & non repugnantia, quā Scotus cū suis ponit, facilè ostenditur ex dictis Patrū superius adductis: quomodo enim possibilitas sumpta pro nō repugnantia potest dici qualitas, potentia, facultas, & virtus, per quā corpus transmutatur? qui fieri potest, vt non repugnantia corpus ipsum efficiat spirituale? quomodo corpus gloriosum eā in resurrectione accepit, si ipsa nō repugnātia etiam fuit in via? nam licet illi defuerit ordinatio diuina, quia Deus in sua patria statuit ad velle beati cōcurrere ad penetrationem: tamen talis ille ordo nec satis est, vt ipsum corpus spiritualizet, nec vt illud trāsmutet. Denique talem possibilitatem, & non repugnantiam, etiam adiūcta Dei ordinatione, non satis esse ad rationem dotis latiùs ostendemus inferiùs q. 8. Et hæc satis sint pro impugnatione opinionis Scoti.

Impugnatur opinio Scoti.

14. Impugnatur 2. opinio. Quod verò nec admittēda sit 2. opinio, quæ Suario placuit libenter fatetur *Salas* (*suppresso tñ nomine authoris*) *in d. sect. 16. p. 622. col. 2. post princ. & pag. 623. col. 1. non longè à principio.* Fundamentū inde sumit, quia cū penetratio nō sit actio, nō potest cōuenire alicui potentiæ actiuæ, etiam instrumētali, ad penetrationem efficiendā: sed de vi huius argumenti statim dicem⁹. Ego ideò eam nō recipio; quia pūto beatos, si ad penetrationē actiuè concurrunt, non concurrere vt instrumenta Dei, sed vt causas in suo genere principales. Reiecta igitur vna & altera sententia admittēda est opinio, quod subtilitas sit vera qualitas, qua beati aliorum corpora apti sunt

Non placet Salæ.

penetrare; sed iam quomodo hæc penetratio per eam fiat, explicemus.

§. 3.

Quomodo hæc qualitas ad penetrationem concurrat?

15. Quomodo concurrat ad penetrationem. Sed iam insurgit non facilis difficultas, quomodo hæc qualitas subtilitatis ad corporū penetrationē cōcurrat? cui difficultati variè respondetur; cuius difficultatis resolutio necessaria est ad soluenda argumenta, quę cōtra superiorē resolutionem adducuntur: nos breuitatis gratia cōmunem responsionē adducem⁹, deinde verā resolutionem explicabimus; si tamen præmittamus cum D. Thom. in 4. dist. 44. q. 2. art. 2. q. 2. in principio, vt corpus gloriosum possit aliud penetrare, vt cū eo in eodem sit loco, per ipsam subtilitatē auferendum esse de medio impedimentū, quod prohibet ne corpus gloriosum possit esse simul cū alio in eodem loco. Hanc difficultatē quidam ita explicant, vt corpus gloriosū ideo possit aliud penetrare, & simul esse cum eo in eodem loco, quia per donū subtilitatis ab eo ablata est corpulentia, quæ per se est tota causa, ne vnū corpus aliud penetrare possit, & in eodē loco simul cum eo esse, ablata autē causa impediēnte potest corpus gloriosum penetratiuè esse in eodē loco cū alio corpore. Hanc opinionem nōnullos approbasse refert *D. Thomas loco cit. in d. quæstiunc. 2. in princ. & Scotus in 4. dist. 49. q. 16. §. Alij dicunt:* eā tamē vterq; reijcit; & merito reijcienda est tanquam verè improbabilis: nam si nomine corpulentiæ intelligatur quantitas ipsa in se; non verū est quantitatē sub ratione quantitatis per se primo impedire duo corpora simul esse in eodem loco; quia Deus potest facere, vt in eodem loco sint duo corpora, vt iam ostendimus suprà art. 3. & quanuis illa esset prima & per se illius causa; falsum est subtilitatis dōnum à corpore glorioso quantitatem auferre: omnes enim cum quantitate resurgemus; vt lib. 3. iam ostendimus q. 1. & 2: si verò nomine corpulētię intelligatur grossities, vt de *Petro de Tarāntasia refert Scotus vbi supra, §. Alij dicūt,* opinio indigna est impugnatione: tùm; quia illa in resurrectione non auferetur, si naturaliter conuenit cōplexioni

16. 1. explicatio.

D. Thom. Scotus.

Non admittitur hæc explicatio

Petrus de Tarātasia.

corpo-

corporis, vt contra eundem diximus sup. lib. 3. q. 6. ar. 3. §. 2. rûm etiam; quia repugnantia ad corporis penetrationem, & ad simultatem in eodẽ loco nec se nõ sumitur ex grossitie corporis, cũ nec corpora rara sui penetrationẽ admittant. Deniq; si nomine corpulẽtiæ intelligatur esse re-
18. pletiuum loci, quæ est quãtitatis naturalis proprietas (in quo sensu quæstionem sumit *Godofredus quodlib. 6. q. 5. si Scoto credendum est*) opinio reprobanda est; quæ
Godofred. multis impugnatur à *D. Thoma, & Scoto locis citatis*: & meritò; quoniã licet diuina potentia fieri possit, vt corpus quantum non sit in loco circũscriptiuè, & ideò vt manente in eo quantitate locum non repleat, vt patet in corpore Christi in venerabili Eucharistiæ sacramento, nõ potest tamen diuina potẽtia fieri, vt corpus quantum sit circũscriptiuè in loco, & illud non repleat: & oppositũ esse insaniã verbis expressis asserit D. Thomas vbi suprà: alioquin locus, in quo esset corpus gloriosum, esset vacuus. Quare cum subtilitas à corpore glorioso non tollat illud esse in loco circũscriptiue; nec etiã ab eo tollet posse replere locũ, vt annotauit idẽ D. Thomas vbi suprà. Et inde est, vt quando corpus gloriosum cũ alio corpore circũscriptiue est in eodẽ loco, in eodem ita sit, vt eundẽ repleat, sicut & aliud corpus eundẽ replet: vnde si aliud corpus ab eodem loco recedat (sicut potest) ille idem locus manebit plenus ipso corpore glorioso. Non est igitur admittendum subtilitatẽ à quantitate corporis gloriosi auferre, quod sit repletiua, & occupatiua loci. Cum verò hæc doctrina expressè sit Scoti in d. q. 16. falsò illi imponunt sen-
Conimbricens. falso imponunt Scoto. tentiam oppositam *Conimbricenses in 4. Phys. c. 5. q. 4. ar. 2. § Quod ergo ad primariã.*

Hac igitur explicatione omissa, dicẽ-
19. Vera resolutio. dum est donũ subtilitatis auferre à quantitate actualẽ resultantiam, & influxum, quo se ipsam situ distinguit à quocũque alio quãto; quo influxu resistit penetrationi, & ex cõsequenti existẽtiæ alterius corporis in eodẽ situ, & loco: hæc enim est tertia proprietas supra §. 1. in 1. præmisso à nobis explicata: etenim quãtitatis proprietatẽ situ se distinguendi à quocunque alio quanto esse per se causam, cur quod-
Quidnam sit verũ impedimentũ? libet quantũ resistit penetrationi, atque situationi alterius quanti in eodẽ situ, & loco, omnes Theologi docent, atq; Philo-
D. Thom. Scotus. Conimbr. phi, vt colliges ex *D. Thom. Scoto, cæterisq; quos citauimus, & ex Conimbr. in 1 præmisso adductis.* Vnde si admittẽda est penetratio duorũ corporũ in eodẽ loco, oportet vt ab ipsis corporibus hic distinguẽdi influxus remoueatur, nam & Deus illũ remouet, dùm duo corpora in eodẽ loco collocat, vt benè aduerterunt *Conimbr. vbi suprà ad finem articuli, §. Addimus autẽ, pag. 488. in fine, & iam aduerterat Henr. quodl.*
Henric. Scotus. *9. q. vlt. quem refert, & probat Scotus in d. q. 16. §. Alius est intellectus, fol. 146. col. 2. in principio, & iterum in fine, §. Contra, hoc non valet.* Quibus ego addo hanc 20.
Noua aduertentia. vim & proprietatem distinguendi se situ ab alio quocũque quanto auferendã esse ab vtroque corpore, quia vtriusque quãtitas naturaliter nititur se situ distinguere ab alia: vnde Deus, quando duo corpora in eodẽ loco penetratiuè ponit, à quantitate vtriusque hanc distinguendi vim aufert. Quare si corpus gloriosum in eodẽ loco cum alio corpore se penetratiuè possit collocare, hanc vim situalis distinctionis, non solum debet auferre à se, suaque quantitate; sed etiam à quãtitate alterius, quod debet penetrare: qđ nõ potest nõ cõcedi; quamuis hoc null⁹ doctorũ aduertat. 21.

Quomodo tollatur impedimentũ. Sed iam non facilis se se offert difficultas; quomodo subtilitas corporis gloriosi hanc naturalẽ situalis distinctionis ꝓprietatẽ auferat? supponimus autẽ subtilitatẽ istam esse qualitatem, vnde supposita hac opinione inquirimus, quomodo hæc qualitas explicatũ impedimentum tollat? nõ-
Opinio quorundam. nulli volunt hanc qualitatem esse actiuã, quæ longè superat resistentiam alterius corporis: & ideò beatum per eam posse alterius corporis dimensiones actiuè penetrare: quas tamen corpus non beatum penetrare non valet: quia habet debilem actiuitatem in ordine ad alterius resistentiam. Quæ maior est, quam sit actiuitas ad intrandum alterius dimensiones. Hanc opinionem refert Richardus vbi suprà, nec putat eam esse improbabilem.

Istam tamen opinionem, vt fictitiam 22.
Quidam eã non recipiunt. Sotus. Salas. Conimbr. reijcit *Sotus in d. artic. 6. pag. 635 col. 2. §. Aliũ modũ refert, & post eũ Salas in d. sect. 19. p. 622. col. 2. §. An vero isti effectus, & Conimbr. in d. §. Addimus autẽ* Fundamentum est; quia se penetrare cũ alio corpore non est agere; nec penetratio est actio.

Deni-

2. Deindè; quia quãtitas non resistit penetrationi, vt forma actiua, quæ per efficientiam maioris virtutis superari debeat.
3. Accedit tertiò (inquit Salas) quoniam quando corpus gloriosum in aliquo loco immotum permanet, admittit secum in eodem loco aliud corpus ingrediens, nihil agit, vt manifestum est. Ergo penetratio illa non fit à qualitate actiua existente in corpore glorioso. Hæc tamen argumenta parum habere efficaciæ facilè ostendemus, si nostram hac de re opinionem prius explicemus.

23. Opinio authoris. Dicimus igitur in hac difficultate distinguendas esse duas quantitates: vnam ipsius corporis gloriosi, quod alterum intrat; alterum corporis non gloriosi, quod à glorioso intratur. Vtraque istarũ quãtitatum ex sua natura habet vim distinguendi suum situm à situ alterius. Quod hæc vis reperiatur in corpore non glorioso, manifestum est: cum enim suæ naturæ relinquatur; sicut naturaliter habet suam propriam quantitatem; ita naturaliter habebit proprietates sibi naturales, inter quas enumeratur proprietas distinguendi suum situm à situ alterius. Quòd vero eadem vis sit in corpore glorioso; inde probatur, quia potest suum situm distinguere à situ alterius corporis non gloriosi; potest enim (si voluerit) impedire, ne corpus non gloriosum in eodẽ situ loco ve ponatur, in quo ipsum est: idque per naturalem suę quantitatis proprietatem, absque hoc, quod subtilitatis donũ ad talem effectum concurrat. Ex quo patet penetrationem alterius corporis dari non posse, nisi ab vtroq; corpore, glorioso. s. & non glorioso, auferatur vis illa distinguendi sitũ, quæ in vtroque datur, à qua oritur resistentia ad penetrandum. (Annotatio.)

24. Explicatur opinio. Dicimus igitur vtramque auferri per qualitatem subtilitatis; non tamẽ eodem modo: nam à corpore nõ glorioso per illã qualitatem aufertur, vt per causam efficientem superantem resistentiam influxus remouẽtis corpus gloriosum ab eodem situ, & loco: à corpore vero glorioso per illam qualitatem aufertur, vt per causam suo modo formalem. Posterior pars huius resolutionis ex eo probatur; quoniam qualitas ista recepta in corpore glorioso formaliter reddit illud subtile, id est aptum, vt cum alio corpore in eodem loco simul existat, quæ aptitudo in eo dari non potest, nisi ipsa vis distinguendi situm, ita sit subdita voluntati beati, vt quando voluerit intrare aliud corpus, ab ea non resultet actualis influxus ad expellendum aliud corpus ab eodem situ. Quare qualitas ista subtilitatis, sicut corpus gloriosum formaliter reddit subtile, & aptũ ad aliud corpus penetrandũ; ita ab eodẽ corpore formaliter expellit influxũ resistẽtiæ contrarię: nam albedo dum formaliter facit subiectum album, formaliter expellit ab eo nigredinem. (Posterior pars resolutionis.)

25. Prior pars resolutionis. Longè aliter philosophandum est de qualitate subtilitatis in ordine ad tollendam resistentiam à corpore non glorioso, quod debet penetrari: etenim in ordine ad quantitatem illius, vt est distinctiua situs, & expulsiua alterius ab eodem, nullo alio modo potest se habere, nisi efficienter: etenim non potest concurrere per modum finis, vt patet: nec materialiter: licet enim quantitas corporis non gloriosi aliud corpus ab eodem situ materialiter expellat, dùm negatiuè illi obsistit (*vt Conimbricenses scribunt in dicta q. 4. artic. 2. §. Addimus autem*) subtilitas tamen existens in corpore glorioso nullam in eam materialem causalitatem potest exercere, sicut etiam nec exercere potest causalitatem formalem, cum in eo non existat: iam verò talis resistentia auferri non potest per causam formalem extrinsecam (quæ solam extrinsecam denominationem ponit) sed per intrinsecam. Quare à sufficienti partium enumeratione solus restat actiuus concursus superans passiuam, & quasi materialem resistentiam quantitatis corporis non gloriosi: enim ablatio resistentiæ verè est effectus subtilitatis, vt patet ex D. Gregorio lib. 14. Moralium cap. 31. dùm ait, *Corpus in gloria futurum esse subtile per effectum spiritualis potentiæ.* Quibus concinunt cæteri Patres, qui dicunt subtilitatem esse potentiam, facultatem, & virtutem ingrediendi aliud corpus. Quare de qualitate subtilitatis ita philosophandum est, vt beatus per eam tanquam per formã actiuam superet resistentiã dimẽsionũ corporis nõ gloriosi, & actiuè illas penetret, ponatq; se in eodẽ loco. & situ cũ illo. Quem philosophandi modũ mihi cõfirmat modus loquendi Patrum, dùm in- (Conimbr. — 26. — Gregor. — Fauent Patres. — Confirmatur ex modo loquendi Patrum.)

inquiunt, *Christum ingressum esse per fores clausas, & egressum ex sepulchro, & ex claustro Virginis integro*: quæ verba satis significant actiuitatem Christi. cum verò illam exercuerit per dotem subtilitatis, tanquam per principium agendi, bene infertur ipsam subtilitatem esse formam actioam penetrationis, & ingressus. Eandem ex eo confirmamus; quoniam quando Deus duo corpora in eodem loco penetratiuè collocat, actiuè concurrit ad talem penetrationem, vt manifestum est: sed in nostra opinione hanc potentiam beatis communicat dando illis dotem subtilitatis. Ergo beati ad eam actiuè concurrunt, idque per qualitatem subtilitatis, tanquam per actiuum principium ipsius penetrationis.

27. Argumenta in contrarium nō valent. Ad 1. Denique argumenta in contrarium adducta parum vrgent. Ad primum dicimus penetrare aliud corpus esse agere: quia penetrare idem est, quod facere penetrationem, & simultaneam existentiam in eodem loco. Cum verò additur penetrationem non esse actionem; æquiuocatio deceptionem facit: nam penetratio potest sumi vel pro ipsa simultanea existentia duorum corporum in eodem loco: vel ꝑ actiuo influxu, quo fit talis existentia. Primo modo non est actio, sed effectus actionis permanens in ipsis corporibus in eodem loco simul existentibus. Posteriori verò modo, vere est actio: quia ipsa passiua penetratio, & simultas in eodem loco, vt est ab ipso penetrante, vere, & propriè est actio. Quare argumentum Soti futile est, & inefficax ad probandum oppositam sententiam esse fictitiam.

28. Ad 2. ¶ Sed futilius est secundum argumentum, quod placuit Conimbricēsibus, nec enim admittimus quantitatem actiuè resistere penetrationi (quicquid senserit Scotus) sed resistere per potentiam suo modo passiuam, & materialem, eo modo quo durities resistit diuisioni, vt ijdem Conimbricenses immediatè ante docuerunt §. *Quæ cum ita se habeant*. Hæc autem resistentia vincitur per virtutem actiuā vincentem vim, & efficaciam ipsius resistentiæ: etenim durities vincitur per actiuam virtutem agentis.

29. Ad 3. Ad tertium, quod est Salæ, admisso antecedente, consequentia est omnino inutilis: quoniam, vt diximus, subtilitas a quantitate corporis gloriosi non tollit resistentiam efficienter, sed formaliter: ex quo non benè infertur eam actiuè nō tollere resistentiam quantitatis corporis nō gloriosi, vt possit intrari, & penetrari.

Hæc diximus de subtilitate in ordine ad penetrationem aliorum corporum. 30. Vtrùm verò illa concurrat ad penetrationem partium eiusdem corporis gloriosi? agemus in vltimo articulo huius quæstionis.

§. 4.

Soluuntur argumenta, quæ probant subtilitatem non esse qualitatem.

SVperest dissoluere argumenta; quæ impugnant resolutionem in hoc articulo positam. 31. Aduertimus duo à plerisque non recipi: vnum est subtilitatis donum esse qualitatem: alterum est subtilitatem concurrere ad corporum penetrationem. Vtrumque ab aduersarijs impugnatur.

Subtilitatem esse qualitatem non admittunt *Scotus in 4. distinctione 49. quæst.* 32. Qui non admittunt esse qualitatem. Scotus. Ouand. Nijsse. Durand. Sotus. Suarius. Salas. Palatius. *16. litera I §. Sed de tertio principali*, quem probant *Ouandus ibidem prop. 34. dùm agit de subtilitate. fol. 530. pagina 2. & Nicolaus de Nijsse in resolutione Theologica tractatu 7. p. 3. port. 3. quæst. 5. fol. 635. pag. 2. Negat etiam Durandus in quarto dist. 44. quæst. 5. cū quibus satis consentit Sotus in 4. dist. 49. q. 4. ar. 6. §. Hinc ambiguitatis colligitur solutio, pagina 632. columna 2. idem negat Suarius in dicta disputatione 48. sect. 5. pagina 933. col. 1. §. Hæ rationes, & §. Secundo censeo. & Salas in dicta sectione 19. pag. 613. col. 1: eandem sententiam esse probabilem affirmat Palatius in 4. dist. 44. disp. 3. concl. 7. pag. 53. col. 1.*

Huius opinionis argumenta sunt hæc: 33. 1. argum. primo loco arguit Scotus; quoniam subtilitas ista non est aliud, quàm non repugnantia ad coexistendum alteri corpori in eodem loco: non repugnantia autem non est qualitas, sed negatio.

Secundò; nulla qualitas creata potest 34. 2. argum. habere maiorem virtutem respectu vbi, quam Angelus. Sed Angelus non potest causare duo vbi respectu eiusdem termini. Ergo nec id poterit causare aliqua qualitas creata; & proinde frustra talis qualitas in corpore beati poneretur.

Tertiò;

35. 3. arg. Tertiò, quia hæc qualitas vel esset passiua, vel actiua. Non passiua; quia per eam corpus gloriosum fieret passibile: quod repugnat impassibilitati illius. Non actiua; quoniam simultas corporum in eodem loco, ad quam faciendam ponitur, nec potest esse actio, per quam ageret illa qualitas: nec potest esse terminus illius. Quod non sit actio; ex eo probat, quia oppositum huius qualitatis (scilicet expellere corpus ab eodem situ, & loco) importat actionem. Quod non possit esse terminus actionis illius actiuæ qualitatis, inde probat, quia simultas duorum corporum, in eodem loco ex se est non mutua expulsio illorum: hæc autem nullam dicit actionem. Ergo propter talem simultatem non debet admitti qualitas actiua: etenim nulla potest dari actiua qualitas, quæ aliquam actionem non habeat.

36. Confirmatio. Confirmatur ex eodem Scoto: quoniam si illa qualitas haberet aliquem actum, ille esset expellere aliud corpus. Ergo potius impediret simultatem corporis beati cum alio corpore, quam illam causaret.

37. 4. arg. Quartò arguit Suarius vbi suprà pag. 632. col. 2: illa qualitas non priuat corpus sua quantitate; nec tollit extensionem illius in ordine ad locum: hæc enim extensio ex natura rei ita coniuncta est cum quantitate, vt nulla qualitate creata impediri queat. Ad quid igitur ponitur illa qualitas?

38. Quintum. Quintò ex eodem: ablatio resistentiæ à quantitate est effectus adeò supernaturalis, vt non possit esse connaturalis alicui qualitati creatæ.

39. Sextum. Sextò ex eodem; vel illa qualitas est spiritualis, vel corporea: non spiritualis; quia non posset afficere corpus beati, vt illud reddat subtile, & immutet modum existendi illius. Nec corporea: quoniam si esset talis, ex sua natura postularet extensionem in ordine ad locum. Quomodo ergo illam impediet in ipsa quantitate?

40. Septimum. Septimò ex eodem: quoniam si corpus beati haberet illam qualitatem modo explicato illud disponentem, nec haberet extensionem partium in ordine ad locum; nec vna pars excluderet aliam ab eodem loco.

41. Octauum. Octauò ex eodem: iste effectus, qui huic qualitati tribuitur, est supra naturam. Ergo conuenit corpori per potentiam obedientialem. Ergo talis qualitas supernacaneè superadditur corpori glorioso: quia sine illa satis esset potentia obedientialis ad talem effectum.

42. Nonum. Nonò ex eodem: quoniam nulla qualitas creata potest habere vim coniungendi in eodem subiecto calorem, & frigus in gradibus intensis. Ergo nulla qualitas creata potest coniungere duo corpora in eodem loco.

43. Confirmatio. Confirmatur hæc ratio ab alijs: quia nulla qualitas creata potest habere virtutem coniungendi in eodem subiecto duo accidentia solo numero distincta. Ergo nec duo corpora in eodem loco.

44. Decimum. Decimò: ita arguit Salas: quoniam si ista qualitas esset actiua, corpus gloriosum posset penetrare aliud corpus gloriosum, quod communiter non admittitur. Sequela probatur: quia corpus gloriosum non habet maiorem virtutem resistendi, quam non gloriosum. Ergo si illa virtus est actiua ad vincendam resistentiam corporis non gloriosi, vtique etiam erit actiua ad vincendam resistentiam gloriosi corporis.

45. Vltimum. Postremò: arguit Sotus: quia hæc qualitas sine vlla necessitate ponitur; vnde eam non admitti à *Diuo Thoma in quarto distinctione 44. quæstione 2. articulo secundo, quæstiuncula secunda, affirmat Suarius in dicta pagina 933. col. 1. nec à Capreolo in dicta dist. 44. quæst. 3. nec communiter ab alijs.* D. Thom. Suar. Capreol.

46. Ad 1. ¶ Hæc tamen argumenta facilem habent solutionem. Ad primum negandum est subtilitatem, & possibilitatem ad coexistendum simul cum alio corpore in eodem loco nihil aliud esse, quàm repugnantiam: id enim iam non admisimus suprà §. 2.

47. Ad 2. Ad secundum admittenda est maior, si intelligatur de qualitate creata ordinis naturalis: quia Angeli in mouendo excedunt quamcunque virtutem agentis naturalis: neganda tamen est, si intelligatur de qualitate supernaturali, etiam in ordine ad locum: virtus enim supernaturalis ex sua natura excedit quamcumque virtutem naturalem, etiam Angelorum.

48. Ad 3. Ad tertium patet solutio ex ijs, quæ diximus in explicatione nostræ opinionis: hæc enim qualitas, propriè loquendo

non est passiua passione aliqua corruptiua: sed in ordine ad quantitatem proprij corporis, nec est passiua, nec actiua: bene tamen est actiua in ordine ad penetrationem aliorum corporum. Ad impugnationem dicimus simultatem illam corporum in eodem spatio, sub alia, & alia ratione esse actionem, & terminum actionis: quoniam vt illa est à corpore glorioso actiuè intrante, & penetrante aliud corpus, est actio quædam: etenim est actiua penetratio: prout verò recipitur in corpore simul cum alio coexistente in eodẽ loco (quæ dici potest penetratio passiua) est terminus actionis; siquidem est effectus relictus in ipsis corporibus in eodẽ loco simul coexistentibus, vt patet ex verbis D. Gregorij §. 3. relatis. Quod vero addit Scotus simultatem duorum corporum in eodem loco ex se nihil aliud esse, quam non mutuam expulsionem illorum; ita est intelligendum, vt ad coexistentiam simultaneam in eodem loco cõ sequatur illa mutua nòn expulsio: formaliter tamen illa existentia simultanea nõ est ipsa non expulsio; sed est modus quidam positiuus existendi simul in eodem loco.

49. Ad confirmationem. Ad confirmationem negandũ est expellere aliud corpus ab eodem situ esse actum huius actiuæ qualitatis: nam actus proprius illius erit vincendo resistentiã dimensionum, quæ penetrantur, actiuè collocare, & reponere corpus gloriosum simul cum alio in eodem loco.

Ad quartum admittimus qualitatem illam non priuare corpus sua quantitate, nec extensione in ordine ad locum: quia
50. Ad 4. corpus gloriosum penetrans aliud verè est commensuratum, & coextensum loco, vt omnes admittunt, & in terminis *Conimbricenses in d. lib. 4. Physic. c. 5. q. 4.*
Conimbr. *art. 2. §. Quod ergo ad primariam*: imò etiam totum locum replet: priuatur tamen actuali influxù distinguendi se à situ alterius: & subinde priuatur actuali resistẽtia, ne corpus gloriosum eundem locum intret, quem non gloriosum occupat. Et quanuis iste etiam influxus ad talem distinctionem faciendam ex naturã rei sit coniunctus cum quantitate, & cum extensione illius quoad locum: tamen potest supernaturaliter separari, & de facto separatur, cum Deus duo corpora in vno & eodem loco collocat; in quo omnes (vno excepto Durando) conueniunt, vt suprà ostendimus art. 3. §. 3. quin imò non solùm à quantitate supernaturaliter separari potest situ distingui ab alia; sed etiam coextensio illius in ordine ad locum, vt patet in mysterio Eucharistiæ. Huic ergo supernaturali qualitati Deus tribuit, vt possit priuare aliam quantitatem ab actuali influxu distinguendi ab alio corpore.

Ad quintũ negandum est antecedens: quod ipsi Suario negat Salas in d. pagina 623. col. 2. in medio: etenim (vt ait) visio Dei beatifica est supernaturalis; & tamẽ connaturalis est, tùm lumini gloriæ; tùm intellectui creato per lumen eleuato. 51. Ad 5.

Ad sextum eiusdem Suarij dicendum est qualitatem illam esse corporeàm; supernaturalem tamen: hæc enim duo non pugnant; scilicet esse corporeum, & esse secundum substantiam supernaturale, vt contra eundem Suarium sæpè diximus. Admittimus insuper talem qualitatem ex sua natura postulare extensionem, tùm in ordine ad corpus quantum; tùm in ordine ad locum. Quando verò indè infert illam qualitatem non impedire extensionem quantitatis corporis gloriosi in ordine ad locum; admittimus: nam (vt diximus) qualitas ista hanc extensionem non impedit, quando corpus gloriosum aliud penetrat. Vtrùm verò illam impedire possit alterius est quęstionis, de qua aliquid dicemus in vltimo articulo. 52. Ad 6.

Ad septimum ex dictis patet solutio: neganda est enim sequela, quæ sine vllo fundamento ex antecedente infertur: quoniam qualitas subtilitatis non aufert à corpore esse extensum in ordine ad locum; sed solùm aufert, quod dimensiones corporis penetrantis, & penetrati mutuo se excludant ab eodem loco; quo sublato dimensiones vtriusque corporis possunt simul commensurari vni & eidem locó, quanuis inter se maneant entitatiuè distinctæ: nec enim implicat eas entitatiuè distingui, nõ tamen situ, & loco. Vtrùm verò distinguantur quoad ipsum vbi, ita vt in eodem loco habeant distincta vbi? affirmatiuè respondendum est, si vbi est existentia locati in superficiè continente, quæ verior est opinio: etenim cũ corpora sint distincta, distinctam habebunt existen- 53. Ad 7.

existentiam in superficie loci cōtinentis, & subinde distincta habebunt vbi: nam ipsa existentia in loco (quod est ipsum vbi) sunt idem realiter cum corpore locato. Porrò negatiuè respondēdum erit, si vbi formaliter est ipsa superficies, vt cō tinens, & circūscribens locatum: etenim vna, & eadem est superficies continens ipsa duo corpora, quæ sub alio, & alio respectu erit vbi vnius, & alterius corporis.

54. Ad 8. Ad octauum admittimus corpora ipsa secundum se sumpta, & secundum puras eorum naturas solùm habere potentiam obedientialem ad supernaturalem penetrationē; quia in ordine ad gloriam, quā in Patria habebunt, solùm habent obedientialem potentiam: non illam, quam fingit Suarius, sed quam nos cum cōmuni Theologorum opinione *explicauimus lib.10. secūdi tomi.* Negamus tamen solam potentiam obedientialem satis esse ad illum effectum supernaturalem: etenim cum potentia obedientialis actiua sit solùm incompleta, & inchoata, indiget supernaturali eleuatione, quæ fit per qualitates actiuas, vt in dicto lib. 10. latissimè ostendimus: maximè; quando potentia naturalis supernaturaliter eleuata cōcurrit ad effectus supernaturales, non vt causa instrumentaria, sed vt principalis, sicut in eodem loco diximus. Iam verò potētia naturalis, quæ supernaturaliter eleuata actiue concurrit ad alterius corporis penetrationem, non concurrit, vt causa instrumentalis, sed vt principalis, cum sit potentia vitalis; de quo plura in dicto lib.10.

55. Ad 9. Ad nonum non improbabiliter negari posset antecedens: nec enim video, cur Deus alicui agenti creato communicare nequeat virtutem coniungendi duo contraria in eodem subiecto in gradibus intensis: sed quicquid de hoc sit: admisso antecedente consequentia est neganda: & ratio est, quia duo contraria, cum formaliter sint contraria, ex sua intrinseca natura habent, quod in eodem subiecto existentia inter se actu pugnent, & actu nitantur mutuo se corrūpere: hanc enim pugnam inter se habent, etiam cum Deus illa in eodem subiecto in gradibus intensis simul conseruat: vnde, Deus solùm impedit, ne ex illa actuali pugna vlla sequatur corruptio, vt ex veriori Philosophia supponimus de qua *Conimbricenses in 2. de Generatione cap.3.q.7.art. 5. pagin. 411. post principium.* Conimbri. Oppositum reperitur in duobus corporibus in eodem loco existentibus: nec enim illorum dimensiones, quatenus tales sunt, formaliter inter se pugnant; sed veluti materialiter, & passiua quadam resistentia, qua alterius ingressum ad eundem locum non admittunt: quę passiua resistentia vinci potest, virtute aliqua actiua, non quidem naturali, sed supernaturali; quod est nostræ opinionis fundamentum.

Ad confirmationem respondet Salas in dicta pag.623. col.1, in medio: sed nō video, cur antecedens non sit negandum, 56. Ad cōfirm. licet enim id naturaliter fieri nequeat in accidentibus, quæ in eodem subiecto naturaliter vniuntur, & fiunt vnum numero accidens; non tamen video, cur id virtute creata supernaturali fieri nequeat: quid enim repugnat? sed admisso antecedente consequentia non videtur necessaria: quia duo illa accidentia non sunt vnibilia per aliquam proprietatem; sed ex sua intrinseca natura: cum tamen duo corpora ex sua intrinseca ratione non vendicent sibi situum distinctionem, sed per proprietatem ab illis separabilem.

Decimum argumentum tangit difficultatem in vltimo art. explicādam: quidam putant vnū corpus gloriosum posse 57. Ad 10. aliud gloriosū penetrare: & hi admissa sequela negabunt minorem. Qui verò senserit duo corpora gloriosa esse mutuo impenetrabilia, negabit sequelam; quia subtilitatis actiuitas solùm respicit eadē corpora, quibus penetrabilitas non repugnat: sed de hoc plura in vltimo art.

Ad vndecium, & postremum negandum est qualitatem istam sine necessitate 58. Ad 11. poni: ponitur enim, quia beatos virtute sibi supernaturaliter communicata posse aliorum corpora actiuè penetrare, pertinet ad perfectionem status beatifici.

¶ Quibus omnibus addimus, nec Diuū Thomam, nec Capreolum nostram opinionem reiecisse; nullibi enim egit, an subtilitas sit qualitas? quare Suarius non satis attente legit D. Thomam in 4. dist. 44. quæstione 2. artic. 2. quæst. 2. vbi eum citat.

ARTICVLVS V.

Vnde nam subtilitatis perfectio corpori glorioso conueniat?

1. Opinio 1. non recipit. DIuus Thomas in 4. dist. 44. quęst. 2, art. 2. q. 1. refert nonnullos hanc subtilitatis perfectionem adscribere cuidam quintæ essentię cœlesti: ex qua volūt corpora gloriosa essentialiter componi; & ex ea consequi, vt alijs corporibus dominentur. Sed hanc opinionem, tanquam omnino improbabilem, & paradoxam cum D. Thoma, & cæteris Theologis sæpius reiecimus: & maiori cum fundamento in hac quæstione reijcienda venit; quoniam licet quinta illa essentia corpori glorioso dederit dominium in corpora elementaria, vt ea penetrare posset: illud tamen dominium non potuit concedere in corpora cęlestia, cum tamen corpus gloriosum sua subtilitate etiam illa penetret.

2. Opinio Soti. Sotus *in 4. dist. 49. q. 4. art. 6. pagi. 632. colum. 1. §. Hanc autem corporis perfectionem. & §. Hinc ambiguitatis colligitur solutio*, putat eam oriri ex perfecta informatione, & actuatione, qua anima beata actuat, & informat suum corpus: ad quā D. Thoma. sententiam videtur accedere *D. Thomas in 4. disti. 44. q. 2. art. 2. q. 1; & clarius dist. 49. quæst. 4. art. 5. q. 3*, dum ait subtilitatē conuenire corpori glorioso ex eo, quod perfectè ab anima informatur, sed in superioribus hanc opinionem iam non admisimus.

3. Vera opini. Diximus igitur hanc perfectionem ex ipsa animæ beatitudine in corpus emanare, sicut ab ea emanant cæteræ dotiū perfectiones, quod ex Augustino sępius confirmauimus. Vide quæ diximus supra de dote impassibilitatis.

ARTICVLVS VI.

Vtrùm corpus gloriosum subtilitatis perfectionem habeat in ordine ad omnia corpora, etiam gloriosa?

1. Sensus quæstionis. IN superioribus latè ostendimus beatos posse penetrare corpora non gloriosa: superest inquirere; an possint penetrare corpora aliorum beatorū? quę quæstio sub duplici sensu potest explicari: vno modo, supposita opinione, quæ docet penetrationē alterius corporis à solo Deo fieri; idque non mediante dote subtilitatis, alia ve forma creata; quam opinionem nonnullos probasse diximus supra artic. 3. §. 1. in 3. sententia. Altero modo potest quæstio excitari supposita opinione, quod beati possunt corpora penetrare per suam subtilitatis dotē: quā opinionem plures probasse ostendimus in dicto art. 3. §. 1. in 4. opinione. Quæstio igitur in vtroq; sensu explicabitur.

§. I.

An supposita priori sententia beatus posit penetrare corpus alterius beati?

SVpposita opinione, quod penetratio corporis à solo Deo fiat, idque dependenter à voluntate beati; inquiri potest, an beatus possit penetrare corpus alterius beati, & simul cum eo esse in eodem loco? in qua quæstione illud apud omnes indubitatū est diuina virtute posse fieri, vt vnus beatus alterius beati corpus penetret; id enim nullam inuoluit repugnantiam. Solùm igitur inquirimus; an beatus de lege ordinaria habeat potentiam penetrandi corpus alterius beati? quod nihil est aliud, quam inquirere; an Deus de facto statuerit concurrere ad penetrationem corporis beati, si alius beatus vult illud penetrare? etenim si Deus hoc statuit; vtique beatus potest talem penetrationem facere: hęc enim potentia per se pēdet à lege à Deo lata. Si verò statuit non concurrere ad talem penetrationem; beatus talem potentiam non habebit; sed impotentiam potius; siquidem impotentia ista per se pendet à legis prohibitione. Porrò si Deus, nec vnū, nec alterum statuit, sed nihil circa hoc ordinauit, tūc beati naturalem potentiam ad hoc non habebunt, sed solam obedientialem. — 2. Quid si solus Deus ad penetrationē cōcurrit.

3. Negatiua opinio recōda. D. Thom. Capreol. Sotus. Explicato igitur sensu quęstionis, cōmunis sententia negat vnum beatū posse corpus alterius beati penetrare, aut cum illo simul esse in eodē loco. Ita *D. Thomas in 4. dist. 44. quæst. 2. art. 2. q. 4. & 5. (qua in additionibus ad tertiam partem est quæstio 83. artic. 4.) cum D. Thoma senserunt omnes Thomistæ: ita Capreolus ibidem quæstio. 3. art. 3. ad 1. contra 2. fol. 174. colum. 4. Sotus*

in 4.

in 4. dist. 49, q. 4. ar. 6. concl. 4. p. 636. col. 1, Pezantius. *Pezantius in additionibus ad 3. p. q. 83. ar. 4.* Vignerius. *Vignerius in sua resolutione Theologica cap.* Abulens. *14. §. 2. vers. 6, cum illis consentiunt Abulensis in cap. 17. Matthæi q. 120 post principiũ,* Bassolius. *§. Dicendum, quod corpori glorioso: Bassolius in 4. dist. 49. q. 4. pag. 170. col. 3. ad 3, & supposita præcitata sententia id docet Palatius* Palatius. *in 4. dist. 44. disp. 3. concl. 5, §. Si vero virtus hæc subtilitatis pag. 53. colum. 1, & eadẽ supposita opinione idem docuit Richardus in* Richard. *4. dist. 49. art. 4. q. 5. ad finem §. Qui vult tenere secundam opinionem.*

4. Fundamentũ opinion. 1. Probatio. Huius opinionis fundamentum est; quia nõ est conueniens, vt vnum corpus gloriosum aliud penetret, & cũ eo simul sit in eodem loco. Primo; quia penetrare aliud corpus, & ponere se in eodem loco cum illo, aliquam videtur denotare superioritatem, & dominium in illud: quæ superioritas, & dominium non est admit-2. Probatio tendum inter beatos. Deinde: quia hæc vis penetrandi aliud corpus datur beatis in ordine ad corpora non beata; quia illa dum media interiacẽt, & se se opponunt, possent impedire operationes eorum, nisi illi hanc vim penetrandi haberent: quæ tamen necessitas non datur in ordine ad alia corpora gloriosa: hæc enim nec necessario interiacent in medio spatio per quod beatus transire debet; cum magnus & ingens sit cœlorum locus: nec aliquis eorum se se opponet, vt alteri transitum impediat. Tertio; quia ad perfectionem status beatifici pertinet, vt in eo seruetur ordo cuique debitus; iam verò dimẽsionibus quantitatiuis, connaturalis est distinctio situum, & locorum: hæc igitur connaturalitas seruabitur inter corpora beata.

§. 2.

Quid dicendum sit, si subtilitas ad penetrationem concurrat?

5. Quid si subtilitas concurrit ad penetrationẽ. SEdiam expendamus, quid dicendũ sit, supposita opinione, quod beatis ratione subtilitatis conueniat posse aliud corpus penetrare? Cuius opinionis authores citauimus *supra art. 3. §. 1. in 4. opinione, & artic. 4. §. 1. in opinione tertia.* Huic quæstioni quidam respondent affirmatiue si subtilitas sit aliqua qualitas: ita Palatius loco citato. Alij idem admittũt, si duo beati in hoc consentiant, quod placuit Hurontio lib. 11. cap. 24.

Communis tamen sententia simpliciter negat vnum beatum penetrare posse corpus alterius beati: ita *Scotus in 4. distinct. 49. q. 16; ad vltimum principale litera N. ex Scotistis idem docet Angles in suis Floribus de Beatitudine art. 5. in secunda difficultate concl. vltima pag. 138. Nicolaus de Nisse in sua Resolutione Theologica tract. 7. p. 3. port. 3, quæst. 5. in fine fol. 636, pag. 1. in principio: idem probant Richardus in 4. distinct. 49. art. 4. q. 5. §. Ideo videtur alijs, & D. Bonauent. ibidem artic. 6. q. 1. in fine num. 76. Idem sensisse Altisiodorensem plerique referunt: consentiunt Suarius 2. tomo ad 3. partem disp. 48. sect. 5. ad finem pagina 934. colum. 1. A, & Salas 1. tomo ad primã secundæ, quæst. 5. art. 5. tract. 2. disputatione 14, sect. 19. pag. 623. colum. 2.* Quam opinionem ego puto esse verissimam, quãtumuis admittamus subtilitatem esse qualitatem. 6. Opinio negans. Scotus. Angles. Nisse. Richard. D. Bonau. Altisiodo. Suarius. Salas.

7. Fundamenta. Hanc opinionem probant fundamenta, quæ pro alio quæstionis sensu adduximus. §. primo. Quibus accedit, quod virtus actiua vnius beati actiuè penetrantis quantitatem corporis alterius beati, non est maior, quam resistentia quantitatis, quæ est in alio: vnde cum illa actu resistat, vt diximus, nulla dari poterit actualis penetratio, & subinde, nec dabitur coexistentia in eodem spatio. Quæ etiam sententia ex eo probanda est, quia vtraque opposita opinio nullo solido nititur fundamento: etenim dicere cum Palatio virtutem illam actiuam subtilitatis, non magis arctatam esse ad corpora non gloriosa, quam ad gloriosa, falsum est: licet enim resistentia corporis nongloriosi naturaliter sit inseparabilis à quantitate illius; ob quam rationem corpus non gloriosum naturaliter est impenetrabile; superabilis tamen est à virtute supernaturali: at verò resistentia corporis gloriosi, ne aliquod aliud corpus in suo situ sit, tàm naturaliter, quam supernaturaliter, insuperabilis est per virtutem creatam; ob quam rationem ex se est impenetrabilis, nisi adsit virtus Dei infinita.

8. Argumenta in contrariũ. Argumenta, quæ contra hanc resolutionem possunt afferri, vide apud Abulensem vbi supra: facilia enim sunt explicatu, vide illum.

§. 3.

§. 3.

Annotantur nonnulla, quæ ad dotem subtilitatis spectant.

9. De penetratione partiũ corporis gloriosi interse. IN fine huius art. aduertimus nonnulla adhuc inquiri posse de subtilitate corporis gloriosi. Psimum est; vtrum subtilitas illius satis sit, vt partes eiusdem corporis possint se se penetrase, ita vt simul sint in eodem loco? Ad quam difficultatem respondet Suarius in fine dictę sect. 5. probabile esse partes corposis beati non posse ita se penetrare: quod vno verbo affirmat Salas *vbi supra pagin. 6 a 3. col. 2. post principium*: quod latè probat *D. Thomas in 4. distinct. 44. q. 2. art. 2. q. 5. & Abulensis Matthæi 17. q. 121.*

Suarius. Salas. D. Thom. Abulens.

10. Confirmatur. Quam sententiam puto esse verissimã & satis confirmari eodem fusidamento; quo confirmauimus beatum non posse penetrare corpus altesius beati: nam si penetratio fit à solo Deo; Deus statuit non concurre ad hunc effectum, etiam volente beato: vnde beatus impotens est ad talem effectum. Si verò penetratio fiat subtilitate actiuè concurrẽte ad eam, talis actiuitas non est maior, quam sit actualis resistentia ipsasum partium, ne in suo situ alia pars subintret: licet enim sint gloriosæ, habent tamen in se proprietatem distinguendi se ab alijs partibus, & in toto, & in loco, vt supra dixim⁹. Quare nec in vna, nec in altera opioione partes corporis beati poterunt alias penetrare, vt cum illis in eodem sint loco, vel adæquato toti corpori, vel inadæquato, & minori: non repugnat tamen illas mutuo posse se penetrare, vt simul sint in aliquo loco, ita vt & totũ corpus beati sit in toto illo, & singulæ partes in eodem simul existant, eo modo, quo corpus Christi totum est in tota hostia, & singulæ eius pastẽs in toto illo simul existũt: nec enim id repugnat, vt in materia de Eucharistia latè ostendimus.

11. De palpabilitate. Secundo loco inquiri potest; ao corpus gloriosum ita sit palpabile, vt in potestate beati sit palpari, aut non palpari? nam quod sit palpabile dubitari non potest; cum Christus Lucæ 24. Dixerit discipulis: *Palpate, & videte*: quod veró in potestate beati sit præbere se palpabilem, vel non præbere, communis est consensus Theologorum: ita *D. Thomas in 4. dist. 44. q. 2. art. 2. quæsti. 6. habetur in additionibus ad 3. p. q. 83. art. 6, vbi Pezãtius; Abulensis in dicto cap. 17. Matthæi q. 122. Viguerius in Institutione Theologica cap. 14. §. 2. versicul. 6. in fine, vt in re notissima alios omittamus: vide quæ diximus supra lib. 4. q. 11. art. vnico.*

Lucæ. 24. D. Thom. Pezantius. Abulens. Viguerius.

De æqualitate subtilitatis in omnibus beatis. Si quis tertio loco inquirat, ao subtilitas æqualis sit in omnibus beatis? quidã negatiuè respondent; quia beatitudo animæ ex qua fluit, nõ est in omnibus ęqualis. Facilè admittesem eam ęqualem esse in omnibus, nam cum solùm detur in ordine ad penetranda corpora nongloriosa; ad qnorum penetrationem beatus etiam minimus vim habet; nihil cogit, vt eam ponamus inæqualem.

QVÆSTIO VII.

De numero perfectionum supernaturalium corporis gloriosi.

IN hac quęstione duos articulos subijciemus. Primus est, an perfectiones supesnaturales corporis gloriosi pauciores sint, quam quatuor? Secundus; an plures sint, quam quatuor?

ARTICVLVS I.

An perfectiones supernaturales corporis gloriosi pauciores sint quam quatuor?

QVæstionem istam excitauimus, vt explicemus rationem dubitãdi, quæ affirmantem partem videtur confirmare: nam quod perfectiones istæ pauciores esse debeant, quá quatuor, hæc ratio confirmare videtur: etenim anima beata tribus tantum perfectionibus oroatur, quæ possint rationem dotis habere. Ergo pesfectiones supernaturales corporis beati pauciores esse debent quam tres. Antecedeos patet ex ijs, quę diximus a. *tomo lib. 11. q. 2. art. 5.* vbi ostẽdimus tres tantum dari dores animæ beatæ. Consequentia inde patet; quia anima beata proprius, & verios est sponsa Dei, & Christi, quam corpus: quomodo igitur eospus pluribus dotabitur dotibus, quam anima? 1. An pauciores quã quatuor.

Ratio pro parte affirmante.

Hac

2. Ad rationē dubitandi. Hac tamen dubitandi ratione non obstante inter Theologos indubitatum est quatuor admittendas esse perfectiones supernaturales in corpore beato; scilicet impossibilitatem, claritatem, agilitatem, & subtilitatem, vt in superioribus latè ostendimus q. 3. 4. 5. & 6.

3. Non sunt pauciores. Nec contra hanc communem Theologiam aliquid facit adducta dubitandi ratio: admisso enim antecedente, neganda est consequentia, si sermo sit de perfectionibus, quæ habent rationem dotis: nam cum dotes; tùm animæ; tùm corpori dentur ad sustinenda onera cœlestis coniugii, id est ad tollendas imperfectiones, quæ vel animę, vel corporis beatitudini obsistūt, vt diximus in *dicto lib. 11. q. 2. ar. 1. & 2*, in ea hominis parte plures reperiētur dotes, in qua plures imperfectiones, & defectus beatitudini suo modo repugnantes reperiuntur: iam verò in corpore plures reperiuntur huius generis defectus, quam in anima: est enim longè imperfectius: corpus igitur pluribus perfectionibus huius generis dotabitur: nec hoc est inconueniens: quoniam in cœlesti coniugio non melius dotatur, qui dotatur pluribus perfectionibus; sed qui dotatur dotibus melioris ordinis, & in se perfectioribus. Dotes autem animæ sūt ordinis altioris quam dotes corporis, & proinde melius dotatur anima, quam corpus, licet paucioribus dotetur. Oppositū cernitur in matrimonio carnali: & ratio est, quia sicut onera, quæ tolluntur, sunt eiusdem ordinis; ita etiam bona dotalia ad eundem ordinem pertinent; & subinde eo vita affluentius sustētatur, quo plura fuerint bona dotalia.

ARTICVLVS II.

An perfectiones supernaturales corporis gloriosi plures sint quam quatuor?

§. I.

Refertur opinio affirmatiua cum argumentis.

1. Opinione affirmans. 1. Arg. QVod plures sint perfectiones supernaturales corporis gloriosi, quam quatuor, his argumentis videtur ostendi. Primo; quoniam corpus gloriosum ideo dotatur supernaturalibus perfectionibus, vt perfectius subijciatur animæ, sed ad hanc perfectiorem subiectionem indiget pluribus, quam quatuor perfectionibus explicatis, non solū quoad esse, sed etiam quoad agere: Ergo plures perfectiones quam quatuor sunt admittendæ. Maior est indubitata. Minor probatur: nam quod pluribus indigeat, quoad esse, inde patet; quoniam cum corpus subijciatūr animæ, tanquam formæ, indiget aliqua dispositione, vt quoad actuationem perfectè subijciatur animæ: ad hoc enim non concurrit perfectio impassibilitatis; quia hæc potius actuationem conseruat, quam ad eam disponat: nec etiam ad illum effectum concurrit perfectio claritatis, vt patet. Quod etiam pluribus perfectionibus indigeat quoad agere, inde confirmatur; quoniam anima nō solū mouet corp⁹ quoad motū localē, sed principalius quoad operationes animæ sēsitiuę, tā externas, quā internas, quæ à potentijs exercentur medijs organis corporeis. Sed anima quoad motum localem perficitur perfectione agilitatis. Ergo debet etiam perfici perfectione aliqua speciali quoad operationes animæ sensitiuę.

Secundo; corpus gloriosum non solū subijcitur animæ ad operandum: sed etiā ad non operandum, id est ad suspendendum operationes corporeas pro suæ voluntatis arbitrio: potest enim pro libito occultare suū corpus, & cętera. Ad hoc autem necessaria est specialis aliqua virtus, & perfectio distincta à quatuor illis, quę communiter enumerantur. 2. Argum.

Tertio; ex Paulo 1. Corinth. 15. *Seminatur in infirmitate: surget in virtute*, in virtute, inquā, quę infirmitati opponitur: hæc autē virtus non est posita in subtilitate: quoniā subtilitas solùm expenditur penes penetrationē alterius corporis; sed posita est in viribus corporis, & in illius robore ad vincendam omnem naturalem resistentiam. Ergo præter illas quatuor perfectiones addenda est quinta aliqua perfectio. 3. Argum.

Vltimo confirmatur testimonio *Anselmi in lib. de Similitudinibus cap. 48.* cum sequentibus, vbi enumerat septem corporis beatitudines; scilicet pulchritudinem, velocitatem, fortitudinem, libertatem, sanitatem, diuturnitatem, ac voluptatem. Ergo ex D. Anselmo plures quam quatuor 4. Vltimū.

tuor admittendæ sunt corporis supernaturales perfectiones.

§. 2.

Admittenda est opinio negatiua.

6. Negatiua vera. His tamen non obstantibus inter Theologos iam abijt in vetus axioma quatuor tantum esse corporis gloriosi supernaturales perfectiones, quas appellant dotes, scilicet impassibilitatem, claritatem, agilitatem, & subtilitatem: & subinde nec plures esse, nec pauciores. Et quidem quod quatuor enumeratæ perfectiones sint admittendæ, in dubium verti non potest; quia de singulis id docet fides, vt patet ex ijs, quæ in genere de illis diximus *supra q. 2. art. vnic. & de singulis q. 3. 4. 5. & 6.* quod verò nō sint

1. Cōfirma. plures primo cōfirmari potest authoritate Theologorum, qui vnanimi consensu id docent; quorum authoritas in hac materia non paruam habet vim.

7. 2. Cōfirma. August. Secundo confirmatur; quia Augustinus *lib. 22. de Ciuitate Dei cap. 20. in fine;* solas istas quatuor per quatuor oppositos defectus enumerat; ita inquiens: *Tantum absit* (scilicet à corporibus beatorū) *omnis deformitas: omnis infirmitas: omnis tarditas: omnis corruptio.* Deformitas enim per claritatē tollitur: infirmitas per subtilitatem: tarditas per agilitatem: corruptio denique per incorruptionē. Verum hęc ratio vim haberet; nisi Augustinus adderet: *Et si quid aliud illud non decet regnū;* quibus verbis satis significat dari alios defectus.

8, 3. Cōfirm. 1. Cor. 15. Tertio; cōmuniter id deducitur ex Paulo primæ Corinth. 15. *Seminatur in corruptione, surget in incorruptione: seminatur in ignobilitate; surget in gloria: seminatur in infirmitate, surget in virtute: seminatur corpus animale; surget corpus spirituale.* Vbi per gloriam intelligitur claritas: per virtutem, agilitas: per spiritualitatem, subtilitas. Sed profecto verbum spirituale in sua ampla significatione non subtilitatem solùm, sed omnem participationem proprietatum spiritus significat; & in eadem ampla significatione explicatur ab Augustino, & à cæteris ferè Patribus: quasi Paulus illo verbo cæteras omnes gloriæ perfectiones complexus sit; sicut etiam nomine corporis animalis non solū grossitiē, sed omnes vitę miserias Paulus intellexit: vnde in præcedenti q. art. 1. diximus spirituale à Paulo non sumi pro subtili.

9. Quædā cōfirmationes parū firma. Sapient. 3. Quam infirma sit collectio, & sufficientia huius quaternarij ex verbis Sapiēt. 3. *Fulgebunt Iusti, & tanquam scintillæ in arundineto discurrent*, nullus non videt; quamuis antiquiores Theologi ea vtantur. Sicut etiam non satis efficaciter deducitur hæc quaternarij sufficientia ex quaternario virtutum cardinalium, quatuor causarum, & quatuor elementorū, quamuis ita arguant *D. Bonauent. in 4. dist. 49. art. 2. q. 1. num. 37. & Richard. ibidem artic. 4. q. 1. & plures alij:* etenim cum illi quaternarij causam huius nostri non contineant, ex illis non potest fieri supputatio ad nostrum quaternarium. Duas alias supputationes ad rem magis accedentes affert *Sotus in 4. dist. 49. q. 4. art. 4. concl. 2;* sed nec illæ placere possunt. Magis ad rē accedit, quæ adducitur à *Suario 2. tom. ad 3. p. disp. 48. sect. 1. §. Ex hac ratione colligi potest pagina 906. col. 1:* quamuis non omnino satisfaciat. D. Bonau. Richard. Sotus. Suarius.

10. Authoritcō firmatio. Quare vt huius quaternarii sufficientiam efficacius colligamus, aduertendum est perfectiones supernaturales, de quibus agimus, habere rationem dotis, vt q. 8, ostendemus: inter cæteras autem dotis conditiones, quas explicauimus 2. to. lib. 11. q. 2. art. 2. vna, & præcipua est, quod detur ad remouendum aliquem specialem defectum, & imperfectionē, quæ cum felicitate, & iucunditate cœlestis cōiugij, aut simpliciter constare nō potest, aut non decēter: In hoc enim sensu dotes gloriæ dicuntur dari ad sustinenda onera matrimonij, quia scilicet perfectiones istæ impediunt, ne talia adsint onera, vt loco citato ostendimus, & aduertemus in quæstione sequenti. Quare sicut dotes dantur animę ad tollendos ab ea speciales aliquos defectus, qualis est imperfectio fidei, & spei, & cæt. ita etiam corpori glorioso dantur supernaturales dotes ad tollendas imperfectiones, quæ corpus humanum naturaliter comitantur, & quæ cum supernaturali corporis beatitudine non congruunt. Quælibet igitur supernaturalis corporis perfectio, quæ dotis rationem habet, talis est naturæ, vt aliquē corporis defectum tollat.

Cum

11. Cum igitur quatuor tantum defectus principales naturaliter comitentur corpus humanum; oimirum corruptibilitas quoad esse substantiale: ignubilitas quoad accidentarias perfectiones. tarditas, quoad localem motum: denique infirmitas quoad agere: & ad hos quatuor defectus, tanquam ad quatuor capitales cæteri omnes reducantur; fit, vt quatuor debeant esse perfectiones gloriæ corporis, illis defectio⁹ specialiter oppositæ, ad quas cæteræ (si quæ fuerint) corporis perfectiones reducantur. Igitur corruptibilitati occurrit incorruptio: ignobilitati perfectionum naturalium claritas: Tarditati agilitas: infirmitati denique, virtus nomine subtilitatis significata. Cum vero ad istas quatuor perfectiones, tanquā ad cardinales, cæteræ omnes facile reuocentur, vt ex dicendis patebit, satis sufficienter confirmatum manet non esse admittendas in corpore glorioso plures perfectiones, quam quatuor.

§. 3.

Pro solutione Primi argumenti expenditur, an requiritur aliqua supernaturalis perfectio vt corpus perfecte subijciatur animæ, tum quoad actuationem substantialem; tum quoad vsum potētiarum sensitiuarum?

12. Ad 1. arg. SVperest dissuluere argumenta §. primo incontrarium adducta. Ad primum, primo dicendum est non
1. Dictum. omnes corporis supernaturales perfectiones, & dotes dari, vt corpus sine difficultate subijciatur animæ: etenim sine claritate per cæteras dotes corpus perfectam haberet subiectionem, vt animæ
2. Dictum. in omnibus perfectè obediret. Deinde dicimus perfectiones supernaturales dari corpori glorioso, vt subijciatur animæ in ijs, quæ sunt supra naturam corporis: etenim in effectis naturalibus corpus animæ perfectè subijcitur per ipsas naturales perfectiones, quibus perfectissimè exornatur, vt patet ex ijs; quæ in toto quarto libro diximus. Iam verò ad subiectionem supernaturalem, quam ponimus satis superque sunt quatuor explicatæ perfectiones, nec aliæ sunt necessariæ. Quare in hoc sensu neganda est minor.

Nulla est necessaria dispositio supernaturalis ad informationem corporis.

¶ Ad primam minoris probationem facilis esset responsio supposita sententia D. Thomę probata à plerisque, quos citauimus ex præcedente *quæst. ar. 2. §. 2. & ar. 3. §. 1. in 3. opinione*; sc. subtilitatis d tem tribui beato, vt corpus perfectè subijciatur animæ quoad substantialem actuationem, & vnionem cum illa: etenim (vt aiunt) subtile per translationem dicitur illud, quod optimè substat formæ, sed hanc opinionem latè impugnauimus in præcedente q art. 2. §. 3. 13. Ad 1. probationem minoris.

14. Vera respōsio. Dicimus igitur nullam supernaturalem dispositionem esse necessariam, vt corpus perfectè subijciatur animæ, quoad substantialem actuationem, & informationem; quoniam ad hoc satis superque est corpus humanū naturalibus dispositionibus sufficienter disponi, cum debita ad animam organizatione, & temperamento primarum qualitatum: his enim dispositionibus sufficienter positis non potest anima non informare corpus, quam perfectisimè potest: siquidem illud naturaliter informat, & subinde secundum vltimum potentiæ. Quibus addimus; quod prima corporis actuatio, & viuificatio, cum sit actus primus substantialis, non potest suscipere magis, & minus, & proinde nō potest esse, aut perfectior, aut intensior, quantumcunque superaddatur supernaturalis dispositio, vt benè aduertit *Suarius in dicta disputat. 48. sectione prima §. Dices etiam pag. 906. col. 2.* Suarius.

15. Quæ doctrina inde etiam corroboratur, quoniam resurrectio futura, licet ex parte termini sit supernaturalis; quia resurget homo immortalis, gloriosus, & iam spiritualis; tamen ex parte dispositionum, est quidem naturalis, quoad substantiam; supernaturalis verò, quoad modum, vt supponimus, & videre est apud *Suarium in eodem secundo tomo, disputat. 44. sectione quinta, & sexta*, vbi optimè probat resurrectionem non esse essentialiter diuersam à prima hominis productione, sed solùm accidentaliter, nimirum in solo modo disponendi, & organizandi corpus: vnde Deus infundens animam, operatur quidem in corpore vltra debitum naturale illius, non tamen ad animam con- Suarius.

concurrit vltra naturalem illius capacitatem; nec vlla vtitur potentia obedientiali in ordine ad substantialem informationē: quare nulla ibi interueniet supernaturalis dispositio, sed solùm naturalis supernaturali modo adiuta, penes celeritatem, & alias transmutationes, quibus non naturali modo, sed supernaturali transmutabitur. Concludendum est igitur in resurrectione solis naturalibus dispositionibus modo supernaturali cōcurrentibus corpus perfectissimo modo fore subijciendum animæ, quoad actuationem substantialem: quam doctrinam euidenter colliges ex dictis supra lib. 1. quæstione 1. 2. & 3.

Nec necessaria est dispositio supernaturalis ad perficiendas operationes sensitiuas.

16. *Ad 2. probationē minoris.* ¶ Ad secundam probationem minoris, quam negauimus, *Durādus, Paludanus, & Sotus*, volunt ad vsum perfectissimum potentiarum sensitiuarum esse necessariam dispositionem aliquam supernaturalem: non tamen distinctam à quatuor numeratis: quia putant ad hoc munus dari dotem subtilitatis. At tamen illorū opinionē reiecimus in præcedente quæst. art. 2. & 3. *vera resolutio.* ¶ Dicimus igitur ad perficiendas operationes animæ sensitiuæ nulla opus esse noua perfectione supernaturali, vt multis ostendit Suarius in *d. disp. 48. sec. 1. §. Ad posteriorem partē pag. 907. col. 1.* Quod facilè probatur: quoniam hæc perfectio, vel est necessaria ad operationes naturales illarū vt. s. operentur quam perfectissimè naturaliter operari possunt: vel vt operentur perfectius, quam naturaliter possunt operari. Neutrū dici potest. Ergo talis dispositio ad hoc munus nō est necessaria. Maior patet: Minoris vtraque pars quam diligentissimè probabitur:

Non est necessaria vt potentiæ perfectissimo modo naturaliter operentur.

17. *Non est necessaria ad operationes naturales perfectissime eliciendas. 1. Ratio.* ¶ Quod dispositio supernaturalis non sit necessaria, vt potentiæ perfectissimo modo sibi naturaliter possibili operētur, multis modis probari potest. Primo, quia operationes naturaliter commensuratæ perfectissimè possunt exerceri absque vlla supernaturali perfectione. Adamus enim in statu innocentiæ absque vlla operabatur modo naturaliter perfectissimo, vt omnes agnoscunt, & aduertit *Suarius vbi supra §. Dices hæc omnia*: erat enim in naturalibus summe perfectus; hanc perfectionem frustra haberet, nisi posset modo naturaliter perfectissimo operari. *Suar.* Corpus autem gloriosum, quoad naturalia longè perfectius erit: poterit igitur beatus operationes naturales animæ sensitiuæ modo naturaliter perfectissimo operari absque vlla supernaturali perfectione, qua ad illas eleuetur: supponit quidem plures supernaturales perfectiones, ratione quarū quoad naturalia est perfectissimus: vt tamen ipsis naturalibus modo naturaliter perfectissimo vtatur, nulla indiget supernaturali eleuatione.

Secundo; si consideratius expendamus singula, quæ ad naturales perfectiones, aut antecedenter, aut concomitanter, aut denique consequenter concurrūt plane inueniemus nulla supernaturali perfectione opus esse, ad summam perfectionem naturalem, aut ipsarum potentiarum, aut actionum. 18. 2. Ratio. Nam dubitari non potest potētias sensitiuas in corpore glorioso futuras esse in summa sua naturali perfectione: essentia enim nō suscipit magis, aut minus. Similiter non poterit dubitari, cum hac summa essentiali perfectione potentiarum coniunctam fore accidentalem perfectionem in gradu naturaliter supremo ex parte organi: quia ipsæ potentiæ futuræ sunt in corpore optimè affecto dispositionibus sibi connaturalibus, ita vt consurgat optimum, & connaturalissimum cuique potentiæ temperamentum, vt ostendimus libro quarto in disputatione de potentijs sensitiuis: organo verò, & sensorio optimè dispositio non possunt species sensibiles non esse in suo genere perfectissimæ; quia recipiuntur in summa immaterialitate cuique potentiæ naturaliter debita spiritus etiam, tam vitales, quam animales (quorum administratio ad sensationem est necessaria) tunc erunt in sua natura perfectissimi: & purissimi, & naturaliter summè accommodati ad cuiusque potentiæ temperamentum; ita vt substantialē perfectionem, & naturalē agendi vim habeant in se ipsis in summo naturalitatis gradu

gradu: quare nulla indigebunt supernaturali perfectione, vt administrentur potentijs, quia naturaliter obediunt animæ; nec vt cum potentijs simul operentur. His omnibus autem simul concurrentibus, sublata quacumque supernaturali perfectione, non possunt potentiæ non operari operationes naturaliter perfectissimas, & modo operandi naturaliter præstantissimo: nam cum naturaliter agant, non possunt non agere secundum vltimū potentiæ.

19. Confirmatio. Et vt omnia absoluamus, nihil consequenter se habet ad operationes sensitiuas, ratione cuius noua aliqua perfectio supernaturalis sit necessaria, vt potentiæ sensitiuæ operationes naturaliter perfectissimas operentur: nam vt idem Suarius loco citato §. tertio requiritur, optimè aduertit, id, quod consequenter se habet ad operationes sensitiuas, vel est motus localis; vt quando ex gaudio consurgit aliqua motio corporis: vel est operatio alterius potentiæ, vt cum ex sensatione externa mouentur sensus interni; & ex operatione phantasiæ mouetur appetitus. At motus localis perficitur agilitate: operatio verò alterius potentiæ potest esse perfecta sine noua perfectione supernaturali, vt iam ostendimus.

20. Conclusio antecedentiū. Concludendum est igitur omnes sensitiuas potentias absque vlla supernaturali perfectione, vel saltem sine alia noua fore perfectissimas, tùm in se ipsis, tùm in suis operationibus; idque tam essentialiter, quàm accidentaliter, vt D. Thom. docuit *Diuus Thomas in quarto distin. 44. quæstione secunda, quæstiuncula prima.* Et à fortiori longè erunt perfectiores, si expēdamus supernaturalem perfectionem, quam corpus gloriosum consequitur ex quatuor explicatis dotibus: nam ratione incorruptibilitatis potentiæ operando nunquam fatigabuntur, sicut etiam nec fatigabuntur quocumque motu, qui interdum operationem antecedit; vt quando quis retrorsum mouet faciem, aut remouet obstaculū; in tali enim motu nō retardabuntur ratione agilitatis: per claritatem verò, & subtilitatem perfectius reddetur temperamentum naturale, vt species intentionales recipiat in summa immaterialitate naturaliter debita cuiq; potentiæ.

Si quis verò inquirat; an aliqua ex quatuor perfectionibus explicatis sit necessaria ad exercendas operationes naturales modo naturaliter perfectissimo? negatiuè respondendum est, vt contra Durandum, Paludanum, & Sotum ostendimus supra quæst. 6. 21. Quæstio incidens.

An necessaria sit noua aliqua perfectio, vt potentiæ sensitiuæ perfectius operentur, quàm possunt naturaliter operari?

¶ Tota difficultas est posita in explicanda alia difficultate, quæ tangitur in minore, quam negauimus; an scilicet præter quatuor enumeratas dotes noua alia sit necessaria, vt potentiæ sensitiuæ operentur perfectius, quàm naturaliter operari possunt? verbi gratia, vt operentur in obiectū, quod naturæ viribus nequeunt attingere: vel saltem altiori modo, quam naturaliter possint, vel denique, vt operentur in obiectum vltra naturalem distantiam, vel maiori intensione, quam sit naturalis? Ratio dubitandi est; quia non defuerunt ex Patribus, qui dixerint Deum de facto videndum esse ab oculo corporeo: id enim nonnulli (falso tamē) tribuunt Augustino, vt vidimus 1. tom. lib. 4. quæst. 5, artic. 2, diximus etiam supra in hoc libro quæcūque corpora opaca futura esse beatis peruia. Denique censuimus probabilem esse opinionem, quæ asserit oculum beati ad quamcunque distantiam se extendere, quæ omnia naturales vires excedunt, & proinde indigent aliqua supernaturali perfectione. 22. Alia difficultas.

Ad hanc difficultatem respondet Suarius *in dicta disputatione 48, sectione prima, §. Dices hæc pagina 907. columna secunda.* perfectiores illas, & alias similes posse quidem esse in sensibus beatorum, nulla tamen opus esse noua perfectione, aut dispositione, vt corpus in his omnibus perfectè obediat animæ: nam vt illæ perfectiones insint beatis solum requiritur, vt vis actiua illorum augeatur, vel ex parte obiectorū ad impediēdas species in maiori distātia, vel ex parte animæ, & potentiarū, quocūq; modo hæc auctio fiat; siue per maiorem Dei concursū, & auxiliū siue per aliquam qualitatem; quæ omnia non pertinent ad dotes corporis, sed ani- 23. Opinio Suarij.

 mæ.

mæ. Positis autem his donis nulla poterit dari resistentia ex parte corporis, quæ debeat auferri per nouam dotis perfectionem, vt corpus in his actionibus spiritui perfectè subijciatur.

24. Obiicitur contra solutionem. Hæc tamen solutio absque dubio procederet in operando vltra naturalem distantiam: hæc enim haberi potest, vel si augeatur vis potentiæ, vel si augeatur vis obiecti, vt in longiorem distantiam, quam sit naturalis, diffundat species sensibiles: non caret tamen maxima difficultate, si potentia sensitiua eleuetur ad obiectum superioris ordinis, vt si oculus corporeus eleuetur ad videndum Deum, & substantias spirituales: ad hunc enim effectum ex parte potentiæ sensitiuæ datur naturalis quædam impotentia: quæ indiget eleuatione; talis autem eleuatio (quocumque modo illa fiat) semper videtur habere rationem nouæ dotis, per quam corpus spiritui subijciatur: etenim ex sententia eiusdem Suarij non est de ratione dotis quod sit aliqua qualitas; sed satis est, quod sit virtus intrinseca, & instrumentalis, quasi permanens ex eo, quod Deus statuit vti corpore beato, ad operandum talem effectum pro libito beati: ad hunc enim modum Suarius explicat dotem subtilitatis, vt vidimus *in præcedenti quæstione, articulo quarto §. primo præmisso 3. in secunda sententia.* At verò si talis virtus intrinseca ad penetranda corpora non beatæ numeratur inter dotes corporis gloriosi; cur virtus similis potentijs sensitiuis intrinseca, & permanens non habebit rationem dotis? etenim sine illa virtute corpus ad illum effectum non subijcietur spiritui; idque propter naturalem illius imperfectionem, quæ munere huius perfectionis ab eo tollenda venit.

25. Resolutio authoris. Hæc difficultas difficilem semper mihi reddidit datam solutionem: quare si præter quatuor enumeratas perfectiones nulla alia est admittenda, vt resoluimus, vel negandum est potentiam sensitiuam diuinitus eleuari posse ad obiecta ordinis superioris, verbi gratia, oculum corporeum ad videndum Deum, aut substantias separatas, quæ est communis, & verissima sententia, *de qua dicto lib. quarto quæstione quinta*: vel si cum Suario, & alijs admittatur; id referendum est ad dotem subtilitatis, vt plures volunt: sed quia in præcedente quæstione id non admisimus, recurrendum est ad priorem solutionem, quæ omnem tollit difficultatem.

¶ Hæc omnia tam latè diximus pro solutione primi argumenti cuius minor à nobis negata est; quia corpus gloriosũ, nec quoad esse, nec quoad agere indiget noua aliqua perfectione, aut dote præter quatuor explicatas.

§. 4.

Pro solutione secundi argumenti expenditur vnde nam beati habeant posse suspendere actiones corporis?

AD secundum argumentum satis respondet Suarius in dicta disput. 48. sect. 2. paulo ante finem §. *Sed instabis*: & admittit beatum habere potestatem pro libito suspendendi actiones corporis, tam naturales, quam vitales: addit tamen beatos hanc perfectionem non habere ex aliqua corporis dispositione, cui conueniat ratio dotis: hoc autē hac ratione ostendit: quoniam nulla qualitas inhærens per solã suã inhærentiam, aut præsentiã potest impedire naturalem actionē; si adsint omnia ad agendũ necessaria alioquin qualitas illa impediret eandē actionem, quando voluntas eam imperat, vel saltem illi resisteret. Quod non est admittendum. 26. Ad 2. arg.

Si obijcias, hoc argumentũ solùm conuincere non dari qualitatē illam inhærentem; non tamen non dari virtutē aliquam intrinsecam, quæ non sit qualitas inhærēs, sed permaneat ex diuino decreto ad suspendendum actionem pro libito voluntatis beati; respondetur virtutē illã intrinsecã, quæ non sit qualitas, introductã à Suario, admitti nõ posse ad hunc effectũ, qui est non operari; quantũuis ad operãdum fortè posset admitti: ratio diuersitatis est; quia talis virtus ponitur, vt instrumentaria: iam verò agens principale ad non agendũ non vtitur instrumento, sed solũ ad agẽdum: quia agens principale semper vtitur actione naturali instrumenti, & eã eleuat ad effectum superiorem, vt ostendimus *à tom. lib. 10. q. 2. art. 15. §. 6. prop. 2. num. 119*: cum igitur supponat actionē instrumenti, quam eleuet, non poterit 27. Occurritur obiectioni.

vti

vti instrumento ad non agendum. Quare admittimus in potentia corporea nullam dari posse dispositionem ad suspendendam propriam operationem: iam verò sine ratione, aut qualitatis, aut alicuius dispositionis diuinitus datę, ratio dotis non consistit.

26. Vndè proueniat. Sed iam inquirés: vnde nā beato proueniat hæc perfectio suspendendi naturales actiones? occurrit idem Suarius eam non prouenire ex aliqua qualitate positiua, quæ sit in anima, quæ est potentia superior ad impediendum actiones potentiæ sensitiuæ: & in hoc quidem recte: quia (vt idem benè aduertit) suspensio fieri non potest per aliquam actionē realem: hęc enim requirit effectum positiuū: vnde nec Deus, quando suspendit actionem ignis Babylonici, id non fecit aliquo positiuo concursu, sed denegando concursū necessariū ad actionē elicicendam. Non prouenit ex qualitate positiua.

27. Vnde proueniat. Vnde igitur hoc prouenit? respondetur id prouenire ex virtute animæ, cui diuinitus datum est, vt in libera ipsius potestate sit influxus in suas actiones: quæ virtus relinquitur in anima, vel quia Deus statuit non aliter concurrere ad corporis actiones, nisi volente beato, ex hoc hoc enim decreto relinquitur in anima virtus, non quæ sit qualitas, sed quæ sit dispositio intrinseca, & instrumentariæ vel quia Deus hanc legem statuit ne potētiæ inferiores agant sine concursu superiorum. Addit tamen Suarius priorē dicendi modum esse intellectu faciliorem quia Deus vt omnibus numeris consummaret perfectionem status beatifici, statuit non concurrere cum potentijs inferioribus, nisi beato consentientē: ex quo decreto anima manet potens suspendere actiones corporis pro suo libito.

28. Verior responsio. Iste dicendi modus est quidem intellectu facilior: sed posterior, & subtilior est, & communior: omnes enim Theologi fatentur animam beatam habere perfectum dominium in corpus, & in omnes illius potentias: quod dominium in hoc est positum, vt omnes inferiores potentiæ subalternentur animæ, vt est intellectiua; ita vt quæ naturaliter subalternabantur illi, prout erat forma, aut naturalis, aut vegetatiua, aut sensitiua, iam in agendo subalternentur ei, vt est intellectiua, sicut diximus *supra lib. 4. quæstione 21. artic. 4. §. secundo, num. 6,* vbi vide. Quare anima beata, vt est intellectiua, habet ex sua beatitudine, vt intelligēdo, & volendo moueat: & ad hunc sensum facilè intelligitur, quomodo Deus potest constituere ordinem istum inter potentias inferiores corporeas, & superiores intellectiuas: quem ordinem esse possibilem putat Suarius, quamuis modum possibilitatis non explicet. Et hæc pro solutione secundi argumenti.

§. 5.

Soluuntur duo postrema argumenta.

Superest dissoluere duo argumenta postrema. Ad tertium igitur admittimus illam perfectionem dari in corpore glorioso: reducendam tamen esse ad perfectionem subtilitatis. 29. Ad 3.

Ad vltimum communiter respondetur septem illa corporis bona ab Anselmo enumerata coincidere cum quatuor explicatis: pulchritudo enim coincidit cum claritate: sanitas cum impassibilitate, similiter, & voluptas, quia fit absque vlla corruptiua passione: velocitas idem est, quod agilitas: fortitudo, & libertas ad dotem subtilitatis reuocantur. 30. Ad 4.

¶ Dici etiam potest Diuum Anselmum referre omnia bona animæ, & corporis; siue illa sint ordinis naturalis, siue supernaturalis: vel habeant rationem dotis, vel non habeant: vnde non est mirum si plures perfectiones corporis beati enumeret: nos autem agimus de perfectionibus, quæ rationem dotis possunt participare, vt superius aduertimus.

QVÆSTIO VIII.

De ratione dotis in ordine ad quatuor explicatas perfectiones.

ARTICVLVS Vnicus.

An quatuor explicatæ perfectiones habeant rationem dotis?

Solutio huius difficultatis pendet, & ex ijs, quæ de dotibus animæ diximus 2. tom. lib. 15. Statuenda est igi- 1. An habeat ratione dotis?

Conclusio affirmatiua. tur hæc conclusio: *Quatuor perfectiones explicatæ (s. impassibilitas, claritas, agilitas, & subtilitas) habens veram rationem dotis.* Hęc conclusio est receptissima, & satis probatur ex dictis *in dicto lib. 11. vbi q. 2. art. 3. num. 1.* aduertimus omnes admittere non solùm dari dotes animæ, sed etiam corporis: nam cum non solùm anima, sed totus homo vicem sponsæ gerat: & homo cōstet anima, & corpore; ad perfectionem status beatifici spectat, vt homo, & secundum animam, & secundum corpus sufficientissimè dotetur, vt totus homo beatus, & secundum animam, & secundum corpus sit sibi sufficientissimos: vnde Apocalyps. primo, Sponsa Christi post resurrectionem descendit tota gloriosa scilicet anima, & corpore.

2. Diffinitio dotis. Quod verò quatuor enumeratæ perfectiones habeant veram, & propriam rationem dotis satis probat diffinitio dotis in communi posita in dicta quæstio. 2. articulo 2. num. 8. *Est enim dos gloriæ donum positiuum supernaturale, & solius Patriæ datum sponsæ ad beatæ vitæ sufficientiā in beatitudine iugiter perseuerans:* Sed tota hæc diffinitio propriè conuenit singulis explicatis perfectionibus, vt patet, si singulas partes diffinitionis percurras. Et quoniam proposita conclusio sine vlla contradictione ab omnibus recipitur, nō est, quod de ea plura dicamus. Ad soluendas omnes obiectiones satis erunt, quæ de dote animæ diximus in dicto libro 11. quęstione 2. art. 3. & 4.

Annotatio ad quatuor sequentes quæstiones.

3. Annotatio ad dicēda. ¶ Pro explicatione eorum, quę dicenda sunt: præmittendum est id, quod 2. tomo, lib. 12. quæstione 9. articulo quinto, §. quinto, numero 25. iam aduertimus beatitudinem essentialem habere naturales perfectiones, in quibus beatitudo accidentalis consistit: has autem esse in duplici genere ibidem diximus: quædam enim sunt intrinsecæ, & veluti passiones: aliæ verò sunt accidentales: quarum aliæ ex natura rei comitantur beatitudinem, aliæ verò insunt non pręcisè ratione beatitudinis, sed aliunde oriuntur; nimirum ex aliquo titulo, vel dignitate. Quare ad beatitudinem corporis (quæ ad beatitudinem essentialem consequitur) duo perfectionum genera reperiri possunt: quia aliæ naturaliter comitantur ipsam corporis beatitudinem, & ideo à Deo illis communicantur, quia beatum est: aliæ vero illi dantur, nō præcise ratione beatitudinis, sed ob alias rationes. Prioris generis sunt perfectiones dotium; hæ enim naturaliter debentur corpori beato, ideo, quia beatum est. Posterioris verò generis sunt aureolæ, dona Spiritus Sancti, fructus beatitudinis, & gratiæ gratis datæ, vt ex dicendis patebit. Oportet igitur, vt de his etiam perfectionibus agamus, vt tota disputatio de perfectionibus supernaturalibus corporis beati completa maneat. Primo igitur loco agemus de aureolis: deinde de donis Spiritus Sancti: Tertio loco de fructibus beatitudinis: postremo de gratijs, quæ gratis datæ communiter appellantur.

QVÆSTIO IX.

De Aureolis.

1. Articuli explicandi qui aguntur de Aureolis. DE Aureolis sequentes articulos excitabimus. Primus est; quid sit Aureola? Secundus ad quā nam animæ partem pertineat? Tertius quotuplex sit? Quartus de Aureola martyrum? Quintus Aureola doctorum: Sextus de Aureola virginum: Septimus; an alijs conueniat Aureola: Octauus, & vltimus; an Aureolę in omnibus beatis sint æquales?

2. Qui agunt de Aureolis. De Aureolis disputant *D. Thomas in 4. distinct. 49. quæst. 5. art. 5. habetur in additionibus ad tertiam partem q. 96. art. 13. vbi Porrecta, & Pezantius; Richardus in dicta distinct. 49. artic. 5. quæst. 3. Paludanus q. 8. art. 4. Supplementum Gabrielis quæst. 4. Maior quæst. 22, Carthusianus quæst. 8. Onandus prop. 27. Sotus q. 5. art. 2. concl. 5. & 6. Altisiodorensis in 4. lib. Summæ tract. 7. cap. 6. q. 4. Alensis 3. p. q. 12. membr. 3. ad 2, & 4. p. q. 86. membr. 2. arti. 4. §. 3. ad primum, D. Bonauent. in centiloquio cap vltimo, Martinus de Magistris in tractat. de fortitudine tit. de Martyrio. & tractatu. de temperantia quæstione quarta Diuus Antoninus tertia parte titulo 30. capit. 8. Abulens. Matth. 17. q. 15.*

q. 15. & q. 19. cum sequentibus, Molina 1. p. q. 63. ar. 9. Valentia 4 p. disp. 11. q. 5. punct. 2. pag. 1966. Salas 1. tom. ad 1. 2. q. 4. art. 1. tract. 2. disp. 8. sect. 3, pag. 449. Viguerius in instit. Theologica c. 14. §. 3. fol. 143. col. 4. Nicolaus de Nysse in sua resolutione Theologica tract. 7. p. 3. part. 3. q. 7. fol. 617. pag. 2. Iosephus Angles in floribus de Beatitudine art. 6. pag. 340. Henriquez de vltimo fine hominis cap. 37. §. 6. cum plerisque alijs.

2. Aureola vnde dicta. *Exod. 25.* Aduertendum est nomen Aureolę deduci ab auro, & esse diminutiuum aureę: vtrumque nomen sumptum est ex cap. 25. Exodi; vbi Deus præcepit fieri labiũ aureum supra mensam, quam poni iussit longitudinis duorum cubitorum; latitudinis autem vniusj altitudinis verò cubiti cum semisse: ita enim habetur: *Facies illi labium aureum per circuitum, & in ipso labio coronam interrasilem altam quatuor digitis; & super illam alteram coronam aureolam.* Ex quibus verbis tàm Theologi, quàm sacræ Scripturę interpretes duplicem coronam deducunt beatis in patria donãdam: vnam auream, alteram aureolam. Per coronam auream intelligunt essentialem beatitudinem, qua omnes beati in patria coronantur, iuxta illud Psal. *Qui coronat te in misericordia*, & Psalm. *Psalmus.* *Gloria, & honore coronasti eum Domine*: Iacobi 1. *Cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ.* Per coronam aureolam, licet lato modo intelligatur omne præmium accidentale, tàm animæ, quàm corporis (omne enim præmium victoriæ habet rationem coronæ:) tamen iam communiter accipitur pro corona parua, quæ supra coronam magnam datur in prærogatiuam victoriæ difficillimę: ob excellentiam operis. Quare aureola idẽ est, quod coronula aurea: vnde nõ idem est, quod laureola, id est, corona ex lauro; sed deducitur à corona aurea per quandam diminutionẽ; quia scilicet minor est, quàm aurea.

ARTICVLVS I.

3. Quid sit Aureola? Præmissa nominis etymologia; primus articulus inquirit quidnam sit aureola? ad quem communi consensu omnes respondent aureolam esse præmium quoddam accidentale, stabile, & fixum datum beato ex prærogatiua,

& excellentia difficillimæ victoriæ, quę in aliquo opere, ob specialem, quam cõiunctam habet, difficultatem reperitur; ratione cuius opus dignum est aliquo speciali præmio.

Sed quamuis omnes in hoc conueniãt; non conueniunt tamen, quidnam sit illud præmium. Nonnulli volunt aureolam nihil aliud esse, quam visionem beatam; non absolutè (quia vt sic est corona aurea) sed prout hoc, vel illo titulo datur, v. g. propter martyrium: propter virginitatem: & propter doctrinam. Hæc tamẽ opinio non recipitur, imò reijcitur à *D. Thoma vbi suprà*: etenim aureola distinguitur ab aurea, tanquam aliquid illi superadditum, vt colligitur ex illis verbis Exodi 25: *Et super illam alteram coronam aureolam*: quæ verba denotant maiorem distinctionem inter coronam auream, & coronam aureolam; quam sit per cõnotationem: vnde omnes docent aureolam realiter distingui à beatitudine essentiali: nam omne præmium accidentale realiter ab ea distinguitur, tanquam aliquid illi superadditum. 4. 1. opinio. Non admittitur. *Exod. 25.*

Secunda opinio docet aureolam esse gaudium proprium, & speciale de victoria insigni: quæ fuit opinio *D. Thomæ à cæteris communiter recepta.* At tamen aliquibus non placet, inter quos est *Salas vbi suprà pag. 451. col. 1. §. Ego autem existimo*: quibus ego subscribo: etenim cum gaudium, siue delectatio consequatur ad amorem boni possessi, si propriè loquendum est, non potest habere veram rationem præmij: siquidem præmium est bonum aliquod datum propter meritum. 5. 2. opinio. Non placet *Salas.*

Puto igitur dicendum esse cum illis, qui aureolam ponunt in quodam signo, siue insigni in honorem dato ratione singularis victoriæ: sicut enim in republica instituta sunt quædam insignia honoris, & dignitatis, quibus viri de republica bene meriti ab alijs distinguantur (vt patet in ducibus, senatoribus, & doctoribus) ita in republica cœlesti instituta sunt quædam insignia, quibus honorantur, qui in via specialem aliquam victoriam de hostibus reportarunt. Quam opinionem, aliud tamen agentes, satis probarunt *Richardus, Maior, & alij, quos citauimus*, & inter cæteros eam latè probat *Salas vbi suprà, pag. 451. col. 1. §. Secũdo, qui aureola,* 6. Vera opinio

& eã satis ex Scriptura deducemus, dùm
de singulis Aureolis dixerimus.

ARTICVLVS II.

7. 1. Art. an sit in anima, an in corpore? SEcundus articulus inquirit; ad quam
nam hominis partem aureola per-
tineat? an scilicet insit io anima; an
vero in corpore? an in vtroque? ad quam
quæstionem quidam respõdent aureo-
1. opinio. lam solum esse in corpore, & inde docẽt
beatos non dùm habere aureolas. Sed
hæc opinio communi consensu reijcitur,
Non placet Salas. vt bene aduertit *Salas vbi suprà. pag. 450.
col. 2. §. Quidam autem exsistimant:* eam spe-
cialiter reiecit Abulensis in d. cap. 17. Mat-
Est tùm animæ, tùm corporis. *thæi q. 24.* Dicendum est igitur Aureolã
esse tùm in anima, tùm in corpore: prin-
cipalius tamen esse in anima; in corpore
autem per quandam redundantiam, quã
D. Thom. resolutionem colliges ex *D. Thoma com-
muniter recepto in 4. dist. 49. q. 5. art. 4. q. 3.*
Inquiri tamen potest; vtrùm aureo-
8. la, quæ est in anima, sit in essentia illius;
Aureola animæ in quo subiectatur. an in aliqua potentia? & in qua? in intel-
lectu, ne? an in voluntate? quæstionem
disputat *Salas vbi suprà n. 67. pag. 655 col.
2. & post longum discursum, pag. 657, col.*
Opinio Salæ. *1. §. Ex quibus constat*, eam ponit in solo
intellectu, eo ductus fundamento; quia
character sacramentalis in solo intellectu
ponitur, vt ibidem latè ostendit. Huic
tamen opinioni repugnabunt, qui cum
D. Thoma aureolam ponunt in gaudio:
Opinio auctoris. gaudium enim est actus voluntatis. Ego
autem puto esse longè probabilius au-
reolam poni in essentia animæ: nam cum
sit quoddam insigne datum animæ non
ad operandum, sed vt illo ab alijs hono-
ris causa distinguatur; constituenda est in
ipsa animæ essentia, non vero in poten-
tia: cuius oppositum reperitur in chara-
ctere: dator enim nõn præcisè ad orna-
mentum, sed ad aliquam operationem:
vnde vel ponendus est in aliqua poten-
tia; vel (quod ego verius puto) immedia-
tè in ipsa essentia animæ; quia verè est
potentia ad agendum distincta ab intel-
lectu, & voluntate, vt in materia de Sa-
cramentis in genere latiûs diximus.
9. Si quis inquirat in qua nam parte cor-
Aureola corporis vbi subiectetur? poris aureola collocetur? respondebo
Theologos in hoc non esse concordes:
quidam enim volunt aureolam in Do-
ctoribus poni in ore: in virginibus in pro
prio virginitatis membro: in martyribus 1. opinio.
denique poni in ipsis cicatricibus, vel in
alijs partibus, in quibus passi sunt: ita *Pa-
ludanus, D. Antoninus, & Maior vbi suprà.*
Ego potiùs dicerem cum *Soto in d. q. 5.* Dicendum est cum Soto.
art. 2. concl. 9. ad finem, Aureolam ponen-
dam esse in capite: quod etiam placuit
Angles in d. art. 6. concl. vltima: nam cum
sit corporis corona, debetur capiti: caput
enim est, quod in triumphis coronatur.

ARTICVLVS III.

TErtius articulus inquirit quotu- 10.
plex sit Aureola? in quo omnes 3. art. quot sint Aureolæ?
conueniunt aureolas esse tres, vt
quia triplici tantùm beatorum generi de
beantur; scilicet Martyribus, Doctorib⁹,
& Virginibus: quod enim his dandæ sint
tres istæ aureolæ in sequentibus articu-
lis ostendemus. Quod verò istæ tres tan-
tùm sint admittẽdæ; probari potest; quo-
niam aureola datur propter specialem
victoriam ab hostibus specialiter nos in-
festantibus reportatã. Iam verò tres sunt
præcipui hostes, qui nos quotidie acer-
rimè infestant. s. Mundus, Caro, & Dia-
bulus. De Mundo specialiter triumphat
martyr: de carne mirabiliter triumphat
Virgo: de diabulo denique triumphat
Doctor, dûm Christi oues sua prædica-
tione, & doctrina ab illius insidijs defen-
dit: quæ communis & vera resolutio etiã
confirmatur: quia Christus Dominus co
ronam habet tribus ordinibus distinctã,
vt ex *Iosepho de Antiquitatibus cap. 9. re-* Iosephus.
fert Ribera lib. 3. de Templo cap. 14. & 15: Ribera.
quo satis significatur Christum suam
auream coronam essentialis beatitudinis
tribus istis aureolis distinguere.

ARTICVLVS IIII.

ARticulus quartus agit de Aureola 11.
Martyrum: & quidem quod mar- Articul. 4. de Aureola Martyrum.
tyribus debeatur speciale præmiũ,
satis colligitur ex verbis Christi Matth. Matt. 10.
10: *Qui me confessus fuerit coram hominibus,
confitebor & ego eum coram patre meo*: qui
locus de confessione martyrij communi-
ter intelligitur: specialis autem confessio
specialem denotat honorem, quo martyr
coram Deo afficiendus est: vnde Apoca-
lypsis

Apoc. 2. lypsis. 2. *Esto fidelis vsque ad mortem; & dabo tibi coronam vitæ*: licet enim de omnibus fidelibus verba ista à plerisque intelligantur; ea tamen explicanda esse de Martyribus, satis suadent verba immediatè antecedeutia: *Ecce missurus est Diabolus aliquos ex vobis in carcerem, vt tentemini: & habebitis tribulationem diebus decē.* Quæ verba intelliguntur de tribulatione & carcere propter fidem, quare cum immediatè additur: *Esto fidelis vsque ad mortem, &c.* id satis accommodatè intelligi
Apoc. 7. potest de Martyribus. Apocalyps. 7. de ijs, qui lauerunt stolas suas in sanguine agni, id est, qui sanguinem suum pro fide Christi fuderunt, dicitur: *Hi, qui amicti sunt stolis albis, qui sunt? & vnde venerunt?* quæ verba satis significant Martyres aliquo signo speciali à cæteris distingui.

ARTICVLVS V.

12. Articul. 5. De aureola Doctorum. De aureola Doctorum agit articulus quintus, & quidem quod Doctores honorandi sint aliqua speciali aureola, omnes vnanimiter conueniunt. Satis deducitur ex Daniele 12.
Dan. 12. *Qui ad institiam erudiunt multos, tanquam stellæ firmamenti fulgebunt in perpetuas æternitates.* Quem locum esse intelligendum de aureola Doctorum multis comprobat Pereira lib 15. in Danielem, & satis explicat D. Hieronymus in eodem loco: etenim ille specialis fulgor denotat insigne aliquod speciale debitum solis Docto-
Petr. 1. canon. 5. ribus. Accedat etiam Petrus 1. canonicæ 5. *Pascite, qui in vobis est, gregem Dei: & cū apparueris princeps pastorum percipietis immarcescibilem gloriæ coronam.* Coronam, inquam, pastoribus specialiter debitam ratione doctrinæ: vnde Paulus multis in locis discipulos appellat suam coronam, & gaudium, ad Philip. 4. 2. Thessalon. 2.

ARTICVLVS VI.

13. Artic. 6. de Aureola virginum. Denique de corona Virginum agit articulus sextus, eam Patres cōmuniter deducunt, & cum illis
Apoc. 14. Beda ex verbis Apocalyps. 14. *Cantabāt canticum nouum: & nemo poterat dicere cāticum, &c.* De hac aureola intelliguntur illa verba in eodem capite: *Habens nomen Agni, & nomen Patris eius scriptum in frontibus suis*: ex quibus locis satis constat Virgines speciali quodam honore à Deo decorari, & speciali quodam signo insigniri, quod ad aureolam pertinet.

ARTICVLVS VII.

Septimus articulus inquirit, an alijs etiam debeatur aureola? hæc autem quæstio de plerisque potest excita- 14. Articul. 7.
ri. Prima quæstio excitatur de Angelis. 1. quæstio de Angelis.
Constat autem inter omnes in illis non dari aureolas. Nam quod in illis non detur aureola martyrij, aut virginitatis euidenter patet; quia & immortales sunt, & carnis expertes. De aureola Doctorum poterat esse dubium: quoniam & homines docent, & superiores annuntiant inferioribus, quæ à Deo per reuelationem acceperunt: sed nec istam habent; quoniā in via hasce reuelationes non acceperūt, vt eas alijs reuelarent: cum verò iam sint in patria, per ea, quæ reuelant, & docent, non merentur præmium; & subinde nec meriti alicuius coronam. Alias rationes vide apud *Abulensem Matthæi c. 13. q. 23.* vbi contra nonnullos oppositum docen- Abulens.
tes multis insurgit: quorum argumenta Sotus.
nullam vim habent, cum Abulensi consentit *Sotus in 4. dist. 49. q. 5. art. 2. concl. 8. cum plerisque alijs. Satis sit hanc fuisse sententiam D. Thomæ in 4. dist. 49. q. 5. art. 4. quæst. 2.* D. Thom.

Secunda quæstio est; an aureola reperiatur in Christo Domino? aliquos affir- 15. 2. quæst. an sit in Christo?
matiuè respondere testatur D. Thomas in d. art. 4: quæstiunc. 1. qui docuerunt in Christo admittendam esse aureolam secundum propriam rationem aureolæ. Fundamentum est, quia pugnauit; victoriam obtinuit. Ergo obtinuit etiam coronam. ¶ Dicendum tamen est in eo proprie non dari aureolam: quamuis enim verissimè, & perfectissimè fuerit Virgo; Martyr, & Doctor; imò fuerit Virginū decus; robur Martyrum; & lumen omniū Doctorum; tamen præmium accidentale istis prærogatiuis correspōdens, est quidem omni aureola præstantius: non tamen habet veram, & propriam aureolæ D. Thom.
rationem, vt docet *D. Thomas in d. art. 4.* Richard.
quæstiunc. 1. & idem docentans Richardus Sotus.
ibidem ar. 5. q. 5. Sotus q. 5. art. 2. conclus. 7. Abulen.
Abulensis Matthæi 13. q. 23. Petrus Mora- Morales.
les

les lib. 5. de Chriſto, Virgine, & Ioſepho tractatu 11. concl. 4. pag. 994. vt innumeros alios omittam. Ad hanc veritatem confirmandam plura adducuntur fundamenta: nobis tamen hoc ſit vnicum: quia Chriſtus victoriam non eſt adeptus tanquam miles ad imitationem alterius pugnans; ſed tanquam dux, ad cuius imitationem cæteri victoriam reportarunt: vide D. Thomam, & Sotum. Quare in Chriſto non reperitur aureola; ſed aliquid longè præſtantius, quam ſit aureola. Nec diſplicet quod aduertit Salas vbi ſuprà, pagina 458. col. 1. in Chriſti corpore, & anima impreſſas eſſe notas, & inſignia aliqua, quibus omnes cognoſcunt eum verum eſſe regem, verum ducem, & verum humani generis redemptorem.

Fundamentum.

Accedat tertia quæſtio; an in Virgine Deipara detur aureola? quod in ea aureolæ ſint admittendæ; indubitata eſt ſententia: ita docent *Carthuſianus in opuſculo de laudibus Virginis art. vltimo, vbi id ex profeſſo docet, de quo etiam Supplementum Gabrielis in 4 diſt. 49. q. 4. art. 3. dub. 2. & Martinus de Magiſtris de temperantia q. 4. §. Quæritur, & Suarius tom. 2. in 3. p. diſp. 2. ſect. 4. & Salas loco citato n. 75. pag. 458. col. 1. §. In beata autè Virgine, Petrus Morales vbi ſuprà concl. 5:* & quidem quod illa habeat præſtantiſſimam virginitatis aureolam apud omnes Catholicos eſt indubitatum. Quod etiam habeat aureolam doctoris, eſt etiam tenẽdum: etenim fuit Apoſtolorum magiſtra ex *Beda in quadã hac de re homilia, Bernardo homilia ante octauam Epiphaniæ, Anſelmo in homilia de excellentijs Virginis.* An verò habeat coronam Martyrum? non ita eſt certum. Quidam affirmant: alij negant, ſi propriè de aureola loquendum eſt: cuius quæſtionis reſolutionem reſeruamus ad noſtrũ librum de Sanctificatione Virginis, quẽ in lucem cito proditurum ſperamus. Vide interim *Suarium 2. tom. in 3. p. diſp. 2. ſect. 4. Salam 1. tom. ad 1. 2. q. 4. art. 1. tract. 2. diſp. 8. ſect. 4. pag. 458. col. 1. & latiſſimè Petrum Moralem vbi ſuprà tract. 5. pagina 709. Richardum in 3. diſt. 33. art. 4. q. 6. ad 5. D. Thomam in 4. diſt. 49. q. 5. art. 3. quæſtiunc. 1. ad 4. & 2. 2. q. 124. ar. 4. ad 1. Maiorem in 4. diſt. 42. q. 24. Paludanum ibidem q. 8. concl. 4. Sotum q. 5 ar. 2. Abulenſem in Matthæũ c. 13. q. 20. Viguerium de inſtitutione Theologica c. 14 §. 3. verſ. 2.* Cum verò omnium conſenſu fuerit pluſquam martyr, non eſt negandum eam habere plura inſignia, tàm in anima, quàm in corpore, quibus cognoſcatur vera Dei Mater, & Regina cœli; vt benè aduertit Salas vbi ſuprà. Sed de his omnibus latè dicemus, Deo volente, in d. lib. de Sanctificatione Virginis.

16. 3. quæſtio de Virgine. *Carthuſia. Supplem. Martinus. Suarius. Salas. Petr. Morales. Beda. Bernard. Anſelm. Suar. Salas. Morales. Richard. D. Thom. Maior. Paludan. Sotus. Abulen. Viguerius*

ARTICVLVS VIII.

OCtauus & vltimus articulus inquirit; an aureolæ in omnibus beatis ſint æquales? In qua quæſtione omnes conueniunt tres iſtas aureolas inter ſe comparatas nõ eſſe æquales, quæ verò illarum ſit præſtantior? non omnes conſentiunt: aliqui volunt aureolam Virginum cæteris præſtare. alij docent Martyrum aureolam præſtantiorem eſſe: denique alij aureolæ Doctorum dant primum locum, vt videre eſt apud *Abulenſem in cap. 13. Matthæi q. 26.* 17.

Artic. 8. An omnes ſint æquales?

Abulen.

Hæc controuerſia facilè diſſoluetur, ſi aduertamus aureolas iſtas tribus modis poſſe inter ſe comparari. Vno modo ex parte obiectorum: ſecundo modo ex parte pugnæ: tertio denique ex parte operis, cui aureola debetur. ¶ Sit prima concluſio: *Si comparatio fiat ex parte obiecti, aureola Doctorum eſt præſtantior:* probatur; quia pugna Doctorum verſatur circa res intelligibiles, nimirum circa inſtructionem proximorum, tàm circa fidem, quàm circa mores; cum tamen pugna in alijs ſit circa paſſiones ſenſibiles vtriuſq; appetitus. Ob quam rationem in ſacris literis mira ponuntur Doctorum encomia, vt patet Danielis 12. *Qui autem docti fuerint, fulgebunt quaſi ſplendor firmamenti: & qui ad iuſtitiam erudiunt multos; quaſi ſtellæ in perpetuas æternitates.* Iſaiæ 52: *Quam pulchri ſunt pedes annuntiantes, & prædicantes pacem.* Ad Roman. 10. *Quam pulchri ſunt pedes euangelizantium pacem, euangelizantium bona.* 18.

Prima concluſio.

Dan. 12.

Iſai. 52.

Ad Rom. 10.

Secunda concluſio: *Si comparatio fiat ex parte pugnæ. Martyrum aureola cæteris antecedit, ſi ſpectanda ſit pugnæ difficultas: ſi verò pugnæ diuturnitas; aureola Virginum alijs præſtat.* Prima pars nota eſt, quia certamen Martyris ex ſuo genere eſt difficilius. Patet etiã pars ſecunda; quia pugna 19.

2. concluſ.

carnis

carnis diuturnior est: cum enim caro sit nobis coniunctior, & nos semper comitetur, frequentius eius tentationibus cõflictamur: ob quam rationem virgines
Apoc. 14. *Apocalypſ. 14. sequuntur agnum, quocunque ierit: & cantant canticum nouum: quem nullus alius cantare potest.*

20. 3. concl. Tertia conclusio: *Si fiat comparatio ratione operis, cui aureola debetur, primum locum obtinet aureola Martyris.* Probatur; quia actus martyrij imperatur à charitate, virtute omnium præstantissima: vnde
Ioan. 15. Ioannis 15. dicitur: *Maiorem hac dilectionem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis.* Secundum locum obtinebit aureola Doctorum: etenim excellentius bonum est cooperari Deo ad opus iustificationis, quam virginitatem seruare. Vltimum locum obtinet Virginum aureola: vnde Ecclesia hunc ordinem seruat, dùm in litanijs Martyres Doctoribus, Doctores Virginibus anteponit.

21. De per accidens nobilior potest esse inferior. Hæc intellige, si aureolæ in suo genere inter se comparentur: nam si ex aliquibus circunstantijs res ista veluti per accidens consideretur, tantum poterit Doctor ad salutem iuuare, vt eius aureola præstet aureolis multorum Martyrum: nec enim dubitari potest aureolas Pauli Doctoris gentium, cæterorumque Apostolorum, & Euangelistarum longè superare aureolas reliquorum Martyrũ: vnde Ecclesia doctoratum Apostolorum, & Euangelistarum reliquorum Martyrum aureolis anteponit: imò in singulis Apostolis, & Euangelistis aureola doctoratus præstantior est, quàm proprij martyrij.

22. Quid si aureolæ eiusdem speciei inter se cõparentur? ¶ Hæc diximus comparando inter se aureolas, vt genere ad inuicem distinguũtur: si verò aureolæ eiusdem generis comparentur in ordine ad diuersos aureatos; non est dubium, quin aureola martyrij præstantior sit in vno Martyre, quàm in alio, & idem dicendum est de Doctorib⁹ & Virginibus: etenim victoriæ horum possunt illustriores, & difficilliores, quam sint victoriæ aliorum: iam verò vbi victoria est illustrior, illustrior debet esse aureola.

23. Aureolæ nõ mensurantur ex beatitudine. Aduertendum est etiam aureolam cuiuscunque aureati non esse mẽsurandam ex beatitudine cuiusque; ita vt qui æquales habent aureolas, æquales sint in beatitudine; aut è contrario: nam beatitudo metienda est ex charitate; aureola verò ex genere actus: fieri autem potest, vt ex duobus Martyribus, qui est minoris charitatis æquales, aut maiores cruciatus sustineat: quare istius aurea erit inferior; aureola verò erit vel æqualis, vel maior. Idem dicendum est de Doctoribus, & Virginibus. De his omnibus vide Abulensem in d.q.26. & 27.

QVÆSTIO X.

De Donis Spiritus Sancti.

IVXTA ordinem superiùs statutũ post Aureolas disputandum est de donis Spiritus Sancti: de quibus tria sunt inquirenda. Primum est quid sit donum Spiritus Sancti? quot? & quæ sint? Secundum; vtrùm illa dona maneãt in patria? Tertium denique; vtrùm in beatis maneat donum timoris? De donis Spiritus Sancti disputat *D. Thomas 1.2.q.68. & in 3. dist. 34. vbi cæteri Theologi.* Ad nostrum institutum solùm pertinet inquirere, an illa dona maneant in patria? quia tamen id explicari non potest, nisi supponamus, quid sit donum Spiritus Sancti? quot illa sint? & quæ? ideo præmisimus primum articulum, in quo illa inquiruntur. 1. Articuli explicandi. D. Thom.

ARTICVLVS I.

Quid sit donum Spiritus Sancti? quot? & quæ sint?

QVod attinet ad primum articulũ, dicimus donum Spiritus sancti, vt in sacris literis accipitur, nihil aliud esse, quam quoddã spirituale ornamentum, siue habitum, quo potentiæ afficiuntur, vt homo bene sequatur instinctum Spiritus sancti in ordine ad actiones heroicas. Quam diffinitionem supponimus ex ijs, quæ Theologi docent in disputatione horum donorum: omnes enim si bene expendantur in data diffinitione doni conueniunt. 2. Quid sit donum Spiritus sancti?

Dona Spiritus sancti esse septem iam non dubitatur: septemnarius enim iste colligitur ex verbis Isaiæ 11. *Et requiescet super eum spiritus sapientiæ, & intellectus: spiritus cõsilij, & fortitudinis: spiritus scientiæ. &* 3. Sunt 7. Isai. 11.

& pietatis: & replebit eum Dominus Spiritu timoris Dei. Ex quibus verbis D. Thom. & cæteri omnes colligunt septem dona Spiritus sancti. s. intellectum, sapiētiam, scientiam, consilium, pietatem, fortitudinem, & timorem: quorū priora quatuor pertinent ad potentiam intellectiuam. s. intellectus, sapientia, scientia, & consiliū: tria verò posteriora (. s. timor, pietas, & fortitudo) ad voluntatem spectant. De sufficientia huius septennarij egit *D. Thomas in d. q. 68. ar. 4. & in 3. dist. 34. q. 1. ar. 2. & alijs in locis*: sed quia hoc ad nostrū institutum non pertinet, ideò ab hoc labore supersedemus: vide *Valentiam 2. to. disp. 5. q. 8. punct. 2. pag. 505.* satis nobis est communem Ecclesiæ consensum septem illa explicata dona admittere. Ea esse quosdam habitus, quibus homo dispositus ad sequendum Spiritus sancti instinctū, omnes docēt cū *D. Th. in d. q. 68. a. 3.*

D. Thom. Valentia.

3. An distinguantur à virtutibus?

Vtrùm vero septem ista dona distinguantur à virtutibus infusis, quę circa eadem obiecta versantur; quæstio est inter doctores dubitata: quidam negant: alij affirmant: alij vtrãque partem defendunt. Negantem partem sequūtur *Scotus in 3. dist. 34 q. vnic. §. Ad istam quæstionem, Gabriel q. vnic. ar. 2. concl. 1. Altisidorensis lib. 4. summæ tract. 8. q. 1. Almainus in moralib. tract. 3. c. 13. vt probabilē defendit Bellom. 1. 2. disp. 89. cap. 2. n. 6. cum nonnullis alijs.* Partem affirmantem probarunt *D. Thomas 1. 2. q. 68. ar. 1. vbi Caietanus, Cōradus, & Medina, idem D. Thom. in 3. dist. 34. q. 1. ar. 1. D. Bonau. ibidem in 1. p. art. 1. q. 1. Richard. art. 1. q. 1. & 3. Henric. quodlib. 4. q. 33. iternm Medina 3. p. q. 7. ar 1. Suarius ibidem disp. 20. in princip. Valentia vbi suprà punct. 1. § Est igitur alia sententia, pag. 502 503. 504.* hanc sententiam esse probabiliorem putat *Durand. in 3. dist 34. q. 1.* Pro vtraque parte quæstionē defendit *Salas in 2. to. ad 1. 2. tract. 12. sect. 1. pag. 291. cū plerisq; alijs.* Sed nos opinionē affirmatiuā vt longè veriorē probauimus 2. to. lib. 11 q. 8 ar. 12. n. 8. & nunc eam iterum probamus cum sit inter recentiores receptissima. In hoc igitur dona ista distinguūtur à virtutibus; quia licet virtutes absolutè possint attingere obiecta: nō tamē ea possunt attingere modo quodā excellēti, & superhumano, cum ea non attingant, ex speciali Sancti spiritus motione, & instinctu. Ratione cuius dicuntur esse dona Spiritus sancti. Vide quæ diximus in d. art. 12. n. 3.

Qui negāt. Scotus. Gabr. Altisiodo. Almain. Bellomon. Affirmatiuæ. D. Thom. Caiet. Conrad. Medina. D. Bonau. Richard. Henric. Suar. Durand. Salas vtraque defendit.

ARTICVLVS II.

Vtrùm dona ista maneant in patria?

Quæstionem istam excitauimus 2. tom. lib. 11. q. 8. ar. 12. vbi quęstionem solùm resoluimus de donis, quæ ad intellectū pertinent. s. de sapientia, intellectu, scientia, & consilio: de his autē quæ ad volūtatem pertinent (de pietate. s. fortitudine, & timore) nihil diximus, sed hanc resolutionē ad hūc locū reseruauimus. In hoc art. dicemus de donis pietatis, & fortitudinis, in 3. de dono timoris. ¶ Pietatis donum manere in patria tàm quoad habitū, quam quoad actū, *omnes docent; ita D. Thomas 2. 2. q. 121. ar. 1. & 1 2. q. 68. ar. 6. ad 2. Vignerius in instit. Theolog. c. 13. §. 6. fol. 138. pag. 2. & Salas 2. to. in 1. 2. tract. 11. sect. 2. pag. 296. col. 1.* & satis probant, qui generaliter docent omnia septem dona Spiritus sancti manere in beatis: ita *D. Thomas in d. q. 68. ar. 6. & in 3. dist. 34. q. 1. art. 3. vbi Magister cum cæteris, & Ouandus prop. 3. Salas vbi suprà sect. 8.*

1. An maneāt in patria?

2. An donum pietatis maneat. D. Thom. Vignerius. Salas. D. Thom. Magist. Ouand. Salas.

3. Confirmatur ex Ambrosio.

Potest hoc generaliter confirmari testimonio D. Ambrosij ad Psal 45. ad illa verba *Fluminis impetus*, cuius verba adduximus *2. to. lib. 11. q. 8. ar. 12. n. 6.* Adduci etiā possunt omnes rationes, quibus in d. art. 12. cōfirmauimus in beatis manere dona Spiritus sancti, quæ ad intellectum pertinent: sed in proprijs terminis euidēter confirmabitur, si expendamus pietatem. vt est donū, esse habitualē quandam animæ dispositionē, qua prompte est mobilis à Spiritu sancto ad habēdum affectū filialem ad Deum, vt ad patrem, vt docet *D. Thomas 2. 2. q. 121. art. 1. & satis in 3. d. 9. q. 1 quæstiunc. 1. ad 4.* in quo omnes cōueniunt: pietas enim propriè respicit cultū Dei, vt ostendit August. 14. *de Trinitate c. 1.* vnde ad donū pietatis pertinet cultum exhibere Deo, & ijs, qui sunt Deo propinqui; vnde ad eam pertinet simul cū Deo honorare Angelos, & S[illegible]s, vt est cōmunis doctrina. Quis autē dubitabit beatos in patria & Deū summe colere vt Patrē, & mutuo se honorare, quatenus sunt Deo amici, & propinqui: qui actus

Alia confirmatio. D. Thom. August.

actus perpetuo in patria permanebunt etiam post resurrectionem; ante eam beati per hoc pietatis donum miserabuntur eorum, qui in via in statu miseriæ existunt, vt docuit D. Thomas in d. q. 121. & Viguerius vbi suprà.

4. An maneat donum fortitudinis? D. Thom. Gregor.

Donum fortitudinis etiam manere in patria fatentur omnes, & satis sit *D. Thomam hoc docuisse* 2.2. q. 139. art 1. *ad* 2. & 1.2. q. 68. art. 6. ad 2. *vbi id confirmat ex verbis D. Gregorij* 1. *Moral. cap.* 32. & 36. dum ait, *fortitudinem non solùm aduersa non metuere, sed confidentia cibos apponere* prius ad præsentem pertinet statum: posterius ad futurum in patria: nam ad donum fortitudinis pertinet frui Deo in patria plena securitate à laboribus, & malis, & hic est cibus confidentiæ, de quo agit Gregorius: & hæc ad nostrum institutum de fortitudine dixisse satis sit.

ARTICVLVS III.

Vtrùm in beatis admittendum sit donum timoris?

§. 1.

Explicatur status quæstionis.

1. De dono timoris. Timor filialis pertinet ad donum timoris. D. Thom.

PRO explicatione præmittendum est in hac disputatione solùm agi de dono timoris; ad quod solum pertinet timor filialis, & castus, vt docet *D. Thomas secunda secundæ q.* 19. *art.* 9. & *in* 3. *dist.* 34. q. 2. art. 1. q. 3. *in quo ab omnibus recipitur.* Quare ab hac quæstione excludendus est timor humanus, siue mundanus, similiter & seruilis, vt idem D. Thomas aduertit: vnde neutrum futurum esse in patria diximus suprà lib. 4. quæst. 16. art. 3. n. 13. & 14. Quare quæ de timore filiali, & casto dicuntur, simul etiam dicuntur de dono timoris.

2. Manet quo ad habitu.

Præmittendum secundò apud omnes indubitatum esse timorem Domini sanctum (& subinde donum timoris) manere in patria quoad habitum: nam in ea manent habitus virtutum. Tota igitur difficultas, & controuersia in eo est posita, an in patria futurus sit actus timoris filialis, sancti, & casti? & quomodo? nam si isti permanent in patria, vt sunt à charitate; vtique permanebunt, vt sunt à dono timoris. Quidam putant simpliciter

Quid de actu timoris?

citer concredendum esse timorem Dei sanctum, & filialem futurum esse in patria: fundamentum est; quia id ex sacris literis colligitur; vnde putant hoc esse de fide. Alij simpliciter negant vllum actum timoris, etiam casti, & sancti, dandum esse in beatis; & ideò negabunt oppositum esse de fide: fundamentum est; quoniam timor sanctus solùm dicit timorem culpæ: solus enim iste est actus timoris: cum verò timor culpæ non sit futurus in patria; nec in ea futurus erit timor sanctus; & per consequens, nec ibi erit futurus actus doni timoris. Tertio loco occurrunt alij veluti media incedentes via; qui in dono timoris, & in timore sancto duplicem actum distinguunt: vnũ reuerentiæ Dei propter eius excellentiam, eminentiam, & maiestatem: alterum separationis à Deo per culpam: inquiunt igitur hunc posteriorem actum non manere in patria: manere tamen priorem: & isto modo veluti conciliant oppositas sententias. Non desunt quarto loco, qui cum prima opinione velint vtrumque explicatum actum verè, & propriè permansurum. Variæ sententiæ.

Hæc summatim diximus: vt in ipso disputationis limine statim appareat, in quo nam posita sit difficultas? quia verò illius resolutio aliquarum quæstionum resolutionem postulat; ideò illas prius explicabimus, vt tandem quæstionem propositam simpliciter resoluamus. Hoc igitur ordine procedemus: primò explicabitur, vtrùm hæc propositio *Timor Dei sanctus futurus est in patria* simpliciter prolata sit de fide? ex qua patebit; an hæc sit de fide: *Donum timoris quoad actum manet in beatis.* Deinde explicandum est; an timor filialis, & sanctus (& subinde donum timoris) duplicem actum includat: vnum reuerentiæ erga Deum, alterum timoris culpæ? Tertio loco explicabitur; vtrùm actus ille reuerentialis veram habeat rationem timoris? an verò dicatur timor, quia resultat ex timore, vel timor ex illo? Quarto loco expendetur; an timor culpæ (qui est verus actus doni timoris, & timoris filialis, & casti) maneat in patria? & quomodo? vltimo tandem loco ponetur vera difficultatis resolutio, & dissoluentur argumenta in oppositum. 3. Ordo dicendorum.

§. 2.

An hæc propositio Timor castus manet in patria *simpliciter prolata sit de fide?*

4. An sit de fide quod ma neat? Affirmant Suarius, & Valentia. AD hanc difficultatem affirmatiuè respondet *Suarius 1. to. ad 3. p. disp. 20. sect. a. 5. Vltimo de timore:* ad cuius opinionem proximè accedit *Valent. tom. 3. disp. 2. q. 2. punct. 5. pag. 508. B.* vbi docet propositionem illam ita esse certã, vt opposita sit erronea. Hanc sententiam Suarius primò confirmat; quia opposita

1. confirm. sententia inter hæreses Petri Abailardi enumeratur, vt patet ex D. Bernardo epist. 190. & Castro lib. 4. aduersus hæreses verbo Christus, hæresi 9. & Nicolao Sandero lib. 7. de visibili monarchia hæresi 146.

5. 2. confirm. Deinde; quia opposita propositio: *Timor castus non erit in futuro sæculo* contra eundem Abailardum tanquam hæretica damnata est ab Innocent. 3. in epist. quæ inter epistolas D. Bernardi est 194.

6. Tertia. Tertiò; quia id expressè deducitur ex Psalm. 18. *Timor Domini sanctus permanẽs in sæculum sæculi.* Apocalyps. 15. *Quis non timebit te Domine? & magnificabit nomen tuum:* quæ verba sunt beatorum existentium in patria. Iob. 26. *Columnæ cæli contremiscunt, & pauent ad nutum eius.* Ierem. 10. *Quis non timebit te ô Rex gentium.*

7. Quarta. Quartò; quia id docent Patres: nam Gregor. 17. Moralium c. 15. explicans locum citatum Iob ita scribit: *Ipsæ virtutes cælestiũ, quæ Deũ sine cessatione conspiciũt, in ipsa contemplatione contremiscunt.*

8. Quinta. Quintò; quia timor iste oritur ex charitate: ideo enim dicitur filialis, & sanctus: *Charitas autem nunquam excidit.* 1. Corint. 13.

9. Sexta. Sextò; certũ est de fide timorem filialẽ, & sanctum fuisse in Christo, etiam quoad actum: iuxta illud Isaiæ 11. *Replebit eum spiritu timoris Domini.* Cur igitur nõ erit in beatis?

10. Septima. Postremò; in beatis permanebit filialis reuerentia erga diuinam maiestatem, & eminentiam, & quædam admiratio diuinæ incomprehensibilitatis, vt omnes Patres agnoscunt.

11. Non est de fide. ¶ His tamen non obstantibus, ego puto propositionem illam ita simpliciter prolatam non esse de fide: in quo autẽ sensu vera sit, inferiùs explicabimus. Hanc sententiam inde primò confirmo; quia vno excepto Suario, & altero Valentia nemi nem noui, qui asserat eam esse de fide; aut erroneam: etenim D. Thomas, & antiqui Theologi; licet eam affirment; non tamen eam faciunt Catholicam. Ex modernis verò *Medina 1. 2. q. 42. q. vltima comment.* solùm asserit eam habendã esse pro certa, nec aliqua censura eam notat. Castro verò, & Sanderus, quos Suarius citat, non loquuntur de beatis, sed solùm de Christo, in quo dispar est ratio, vt videbimus. 1. ratio. Medina.

12. 2. ratio. Gilbertus Abbas. Deinde confirmatur; quia opposita propositio expressè asseritur à Gilberto Abbate serm. 19. inter opera D. Bernardi, vbi expressis verbis simpliciter affirmat *timorem castum non permanere in sæculum sæculi.* Augustinus etiam 14. de Ciuitate Dei c. 9. de hoc disputans dubius manet, & magis inclinat in partem, quæ negat timorem sanctum permanere in vita beata, ita enim scribit: *Timor ille castus permanens in sæculum sæculi, si erit in futuro sæculo, &c.* Ecce dubitantèr loquitur. Deinde clariùs: *Si nullius generis timor esse poterit in illa certissima securitate perpetuorum gaudiorũ, sic dictũ est, timor castus permanens in sæculum sæculi, quemadmodum dictum est; patientia pauperum non peribit in æternum: nec enim æterna erit patientia. quæ necessaria non est, nisi vbi toleranda sunt mala; sed æternum erit, quo per patientiam peruenitur; ita fortasse timor castus in sæculum sæculi dictus est permanere, quia id permanebit, quo timor ipse perducit. Quæ cum ita sint, quã recta vita dicenda est, qua perueniendũ sit ad beatã: omnes effectus istos vita recta rectos habet: peruersa peruersos: beata verò vita, eadẽq; æterna amorẽ habebit, & gaudium; non solùm rectũ, sed & certum: timorem verò & dolorem nullũ.* Hæc Aug. Ex quibus patet eũ non modo fuisse dubiũ, an timor sanctus quoad actũ debeat in beatitudine permanere; sed in eã sententiã inclinare, quam vltimo loco refert, quæ nullum timoris actũ admittit; vt patet ex illis verbis, quibus suam mentẽ explicat: *quæ cum ita sint, &c.* quæ verba satis cõuincunt eã illius fuisse opinionẽ. Nec satis accõmoda tè illũ explicabis, vt intelligatur de amore casto, prout affligit animã; & proinde eum nõ negare manere in patria sine vlla afflictione: etenim August. absoluté agit de

13. Mens Aug.

de timore casto, & filiali; & hunc absolutè negat futurum esse in patria. Quæ Augustini sententia satis esse debet, vt dicamur propositionem illam simpliciter prolatam non esse contra fidem. Quomodo enim Augustinus simpliciter assereret, propositionẽ, quam fides absolutè damnat?

14. 3. ratio. Durand. Accedit tertiò; quoniã *Durand. in 3. d. 34. q. 3. n. 5. docet* donũ timoris Dei (quod timorem filialẽ includit) manere quidem in patria quoad habitũ; non tamen quoad actum; idque ex defectu materiæ: quam sententiam non solum nullus damnauit; sed plerique eam probare videntur, si sermo sit de actu absoluto timoris sancti: inter quos enumerandus est *Capreol. in 3. dist. 34. q. vnic, ad finem.* Capreol.

15. 4. ratio. Adde quartò: quoniã timor castus absolutè prolatus sumẽdus est pro timore, quo veram & propriam rationẽ timoris includit: verba enim absolutè prolata intelligenda sunt in propria significatione, vt cõmunis habet doctrina, sed de ratione intrinseca timoris est, vt includat nõ solũ possibilitatem mali, sed probabilem illius futuritionem, vt inferius dicemus, & iam late ostendimus *suprà lib. 4. q. 16. ar. 3. §. 4 & 5.* Iam verò in patria nullum talem timorẽ futurum esse, non solum cõmunis docet Theologia, sed etiam fides: etenim beati certi sunt quod nullum eis malum eueniet. Ergo propositio ista; *Timor castus manet in patria* absolutè est negãda, aut saltẽ explicãda in sẽsu vero, de quo inferi⁹.

16. Postrema ratio. Postremò illa propositio nec ex sacris literis deducitur; nec ex aliqua definitione Ecclesiæ; nec ex vnanimi Patrum cõsensu, denique nulla ratione Theologica conuincitur esse de fide, vt patebit ex solutionibus argumentorum.

17. Ad 1. ¶ Ad primũ igitur Suarij fundamentum iam patet solutio: quoniam tàm Castro, quàm Sanderus solùm agit de Christo, nõ verò de beatis, in quo dispar est ratio, vt inferiùs ostendemus. Porrò D. Bernardus refert quidem oppositàm propositionem inter aliquot Abailardi propositiones, quas non probat: at tamen constat non omnes propositiones ibi relatas esse hæreticas; & ideò eas veluti per transitũ retulit. vt omittamus in opposita sententiã esse Augustinum, & Gilbertum Abbatem eiusdem D. Bernardi discipulum.

18. Ad 2. Ad 2. dicimus non constare propositionem negantem esse damnatam ab Innocẽtio tertio: etenim in epist. 194. apud Beroardum solùm damnauit certa quædam capitula, & prauersa quædã dogmata Abailard. à D. Bernardo ad eũ destinata; quæ tñ in d. epist. nõ exprimuntur: nec constat inter illa dogmata, & capitula cõtineri hanc propositionem: *Timor Domini castus non erit in futuro sæculo*: quin potiùs longè est probabilius eam inter alia dogmata nõ fuisse scriptam, si expendamus, quę scribit D. *Bernardus in epist. 189.* cum D. Bern. quasimul remisit dogmata damnanda: & satis est probabile à Bernardo ad Innocentium sola illa dogmata remissa fuisse, de quibus futura erat cum hæreticis publica disputatio coram rege, & electis iudicibus; & quæ omnium iudicum censura damnanda erant, tanquam fidei contraria: & fortè erant sola illa, contra quæ D. Bernardus in epist. 190. latissimè scribit: est enim satis probabile D. Bernardũ eam disputationem ad Summum Pontificem misisse, quam cum hæreticis erat initurus. Cum igitur non cõstet de damnatione illius propositionis facta per Innocentium, nõ est cur illa hæreseos damnetur; cum & Augustino, & Gilbertó probata sit, & probari debet, si propriè de timore loquendum est, vt patebit.

Ad 3. respondet Augustinus loco citato propositionem illam non necessariò deduci ex verbis Psalm. 18. quoniam, vt ait Augustinus, ita possunt explicari, vt timor sanctus dicatur in sæculum sæculi permanere, quia in sæculũ sæculi permanet vita beata, ad quam timor sanctus perducit: ad eum modũ, quo patientia pauperũ dicitur in æternũ non peritura; quia s. beatitudo, quã operatur, debet in æternũ permanere. Quare timor sanctus non in se ipso formaliter, sed in suo effectu & fructu permanebit in sæculum sæculi. Quæ explicatio satis est accõmodata literæ: vt omittamus verba illa à Lyra in eodẽ Psalmo explicari non de timore casto, sed de seruili, quo filij Israel acceperunt legem in monte Sinai, cuius memoria in filijs Israel perpetuo mansit. ¶ Porrò verba Apoc. 15. nõ sunt Ecclesiæ triumphãtis, sed militãtis, quæ Deũ laudat ob victorias à sanctis de persecutoribus reportatas, vt patet ex litera, & ex Aug. homil. 12. in Apocal. & exponit Lyra in eodem loco. 19. Ad 3. Psal. 18. 20.

21. Iob. 26. ¶Ad locũ Iob. 26. facilis est solutio, si per colũnas cœli intelligamus mõtes altos, vt intelligit Caietanus ibidẽ: qui ad Dei imperiũ cõmoueantur, & tremũt, & pauent ad illius nutũ: metaphora sumpta ab hominibus. Et idẽ dices, si per colũnas cœli cũ nostro Didaco de Sthunica ibidem intelligas ipsa cœlestia corpora, quæ ad nutum Dei tremefiunt, & cõmouentur. Sed neque oberit locus, si cũ Glossa ordinaria & interliniari per colũnas cœli intelligãtur Prælati Ecclesiæ. Porrò si per illas intelligas Angelos beatos cum D. Thoma, Lyra, & alijs, imò cũ D. Gregorio, locus est intelligendus de timore reuerentiali, qui propriè non est timor, sed lato modo, vt dicemus, & eodẽ modo explicãdus est locus Ieremiæ.

22. Ad 4. ¶Ad 4. eodem modo respondemus: quoniam D. Gregorius agit de timore reuerẽtiali, quẽ inferiùs in beatis admittemus, cum non sit verus timor.

23. Ad 5. Ad 5. eodem modo dicimus: nam in patria ex charitate solus timor reuerẽtialis, oriri potest: quẽ in beatis admittimus: non tamen timorem propriè sumptum.

24. Ad 6. Ad 6. respõderi potest verba illa Isaiæ intelligenda esse de spiritu doni timoris, de quo solùm agit: donum autem timoris quoad aliquem actũ sibi proprium, nẽpè quoad actũ reuerentiæ, fuisse in Christo, tanquam de fide admittimus: nam & in beatis etiam est futurus: negamus tamen esse de fide fuisse in Christo actũ timoris sancti, & filialis, qui ad culpam, & separationem à Deo terminatur: nulla enim ratione Christus culpam aut timuit, aut timere potuit, tanquam illi simpliciter impossibilẽ: idq; si propriè de timore loquẽdum sit, sicut de beatis inferiùs dicemus.

25. Ad 7. Ad 7. & postremum ex dictis patet solutio: admittimus enim certũ esse de fide in beatis manere reuerentiam filialem, & sanctam: nõ est tamen de fide illam reuerentiam ad timorẽ filialem intrinsecè spectare; plerique enim putant eam esse actũ à timore filiali distinctum, sicut refert Castro vbi suprà, quam opinionem non improbat, quam nos veriorem putamus.

§. 3.

An timor filialis & sanctus duplicem actum includat?

26. 2. quæstio. QVæstio secundo loco proposita petit, an timor filialis & sanctus, donũq; timoris duplicem actum includat, reuerentiæ s. & timoris culpæ. Partem negantem tàm de dono timoris, quàm de timore casto videtur probare *Durand. in 3. dist. 34. q. 3. n. 5.* dùm ait ideò donũ timoris quoad actum non manere in patria, quia in ea nõ manet timor, atq; retractio à malo culpæ; quasi supponat vnicũ tantum dari actum doni timoris, nempe timere malum culpæ. De timore verò filiali, & sancto eandem negantem partem quidam probauere, qui volunt timorẽ reuerentialẽ nõ esse filialẽ, sed actũ ab eo distinctum: quam sententiam non improbat *Castro verbo Christus hæresi 9.* Pars negãs. Durand. Castro.

27. Pars affirm. Partem tamen affirmantẽ probat cõmunis ferè omnium consensus, qui tàm in dono timoris, quàm in timore filiali, & casto duplicem actum admittunt, nempe revereri Deũ, & timere eius offensam, ab eoq; separari. De timore filiali, & sancto id expressè docet *D. Thom. 1. 2. q. 67. ar. 4 ad 2. & 2. 2. q. 19. ar. 9. & 11. & 3. p. q. 7. ar. 6. in quibus locis etiam agit de dono timoris. Idẽ docent Alensis 3. p q. 118. mẽb. 3. ar. 6. & q. 175. mẽb. 5. D. Bonau. in 3 dist. 34. ar. 2. q. 3. Gabr. ibidẽ q. vnica ar. 3. dub. 2. latẽ Caiet. 3. p. q. 7. ar. 6. Medina 1 2. q. 42. in 1. & vltima concl. Suar. 1. tom. ad 3. p. disp. 20. sect. 2. Iansenius in c. 1. Prouerb & Titel man. ad illa verba Psal. 18. Timor Domini permanet in sæculũ sæculi,* qui omnes volũt donũ timoris in illis duobus actibus cõsistere, & præcipuè in affectu reuerentiæ ad Dei eminentiam terminato, quem appellant timorem reuerentialem. D. Thom. Alens. D. Bonau. Gabr. Caiet. Medina. Iansenius, Titelm.

28. Vera resolutio. Pro resolutione aduertendũ est aliter esse theologizandum de dono timoris, & de timore filiali: quãuis enim *D. Thom. 2. 2. q. 19. ar. 9.* donũ timoris cum timore filiali videatur confundere: sunt tamen inter se distinguenda: tùm; quia donum est habitus, vt supponimus: timor autẽ actũ denotat: si vero pro habitu accipiatur, nõ dicit vnum habitum, sed duos: quia actus timoris filialis esse potest à charitate, & à dono timoris. Tum 2. quia timor filialis fugit culpam, non solùm propter Dei reuerentiã, quomodo pertinet ad donũ timoris: sed etiã ꝓpter amorẽ Dei, quomodo ptinet ad charitatẽ: quare timor filialis, vt includit recessum, fugamq; peccati esse potest, tùm à charitate, tũ à dono timoris: quãuis ab vtroq; non per se primo elicietur, sed secundario. Et quidẽ à charitate D. Thom. Distinguũtur donum timoris, & timor filialis.

tate propter Dei amorem: quia ab eodem habitu amatur bonũ amici, & odio habetur malũ illius, ſimiliter, & timetur: quare eodem amore, quo filius mouetur ad deſiderandũ bonum Patris, mouetur etiã ad timendũ illius malum. Eſt etiam à dono timoris propter reuerentiã; quia eodem timoris dono reueremur Deum moti ſpeciali ſancti ſpiritus motione, & timemus non ſubeſſe illi, vt dicemus.

29. In dono timoris includuntur duo illi actus.

De dono igitur timoris admittimus duplicẽ illum actũ in eo includi; vnum primario: alterũ ſecundario: quod expreſsit *D.Thom.3.p.q.7.art.6.ad* 1: cum enim ſit quidam habitus, quo ex ſpeciali motione Spiritus Sancti redditur actus bonus, nõ poteſt per ſe primo reſpicere niſi bonũ, malũ autem ſecundario. Cum verò donũ timoris oriatur ex conſideratione diuinæ excellẽtiæ ex *D.Tho.1.2.q.68.ar.4. ad* 1. (*D. Thom.*) per ſe primo terminatur ad diuinã excellentiã per actum reuerentiæ, quo quis ita ſe Deo ſubijcit, vt in hac ſubiectione ſuũ proprium conſtituat bonũ: ex hoc autem reuerentiæ affectu reſultat alius, quo voluntas refugit ſe Deo non ſubijcere, tanquam ſummum malum, vt colliges ex *D.Thoma 2.2.q.19.art.11.* (*D. Thom.*)

30. Aduertentia.

Quod vt melius intelligas aduerte reuerentiã eſſe actum voluntatis, quo quis ſe Deo ſubijcit, reſultantẽ ex cõſideratione diuinæ excellentiæ, quã pro obiecto habet. Hæc porro ſubiectio, & reuerentia eſt materia circa quam verſatur, & virtus religionis, & donũ timoris; diuerſa tamẽ ratione: pertinet enim ad religionẽ, quatenus ratione reuerentiæ, & ſubiectionis exhibemus ei debitum cultum, & honorem: nam proprium eſt religionis offerre Deo ſacrificium propter illius excellentiã, & reuerentiã, illum orare; per eũ iurare, cæteraq; opera latriæ illi exhibere. At verò ad donum timoris prædicta ſubiectio, & reuerentia pertinet, prout habetur, tanquam proprium bonum, perfectioq; conueniens: nã ob hanc conſiderationẽ ad humilitatẽ ſpectat ſe in infimis ponere, facta cõparatione cũ diuina excellentia; quaſi putet homo hoc eſſe ſibi cõueniẽs bonum, in infimis ſiſtere. Itaq; virtus religionis ex ſubiectione ad diuinam excellentiã excitatur ad exhibendum Deo honorẽ: iam verò donũ timoris talẽ ſubiectionem, & reuerentiã cõſiderat, vt pro

Religio, & donũ timoris quomodo diuinam excellentiã reſpiciant.

prius ſuum bonum; ex quo naturaliter refugit Deo non ſubijci, tanquam malum ſibi; quod proprium eſt timoris filialis.

Ex quo inferes donũ timoris terminari ad diuinã excellentiã, ſiue quatenus Deus 31.
eſt primum rerũ omnium principiũ; ſiue quatenus eſt omniũ Dñs; ſiue quatenus eſt eſſentialiter ipſum eſſe, ipſa ſapientia, ipſa bonitas: denique quocunq; modo diuina excellentia, explicetur, inde donũ timoris colligit affectum reuerentiæ, & ſubiectionis, & bonum ſibi eſſe Deo ſubijci. Et ideo non tantũ verſatur circa excellentiã diuinã, prout eſt inflictiua mali; quanuis oppoſitũ *Caietan. cum cæteris interpretibus inſinuet 3.p. quæſt.7.articulo.6.* (*Caietan.*) nam licet propter hanc excellentiã etiam Deũ reuereamur, noſq; illi ſubijciamus; ratio tamen huius ſubiectionis non eſt malum, cuius diuina omnipotentia eſt inflictiua, ſed diuina excellentia, vt excellentia eſt. Quod inde facilè patet, quia illa eminentia virtutis, cum propriè nõ ſit inflectiua mali culpæ, ſed pœnæ, talis reuerẽtia, & ſubiectio potius eſſet ſeruilis, quam filialis, quare illa eadẽ eminentia, quatenus 32.
eſt diuina quædã excellẽtia, & perfectio, erit ratio reuerentiæ filialis; quia ſub hac ratione exigit à nobis hanc reuerentiã, & ſubiectionẽ, & facit, vt tanquã malum fugiamus Deo nõ ſubijci: qui timor propriè eſt filialis ortus ex filiali reuerẽtia, vt colliges ex *D.Thoma.1.2.q.68. artic.4. ad* 1. (*D. Thom.*) *Porrò D.Thom. 3.p.q.7. art.6.* ideo ſolùm egit de eminentia inflictiua mali; quia agebat de timore terminato ad authorẽ mali; is autem (vt ſtatim dicemus) nõ terminatur, niſi ad eminentiã virtutẽq; mali inflictiuam: quare filius, & ſi reueretur patrẽ, dum conſiderat poteſtatẽ ad illum puniendũ; non tamen reueretur eũ propter eminentiã illam, vt eſt punitiua (hoc enim modo eſt obiectũ timoris, nõ verò reuerentiæ) ſed vt eſt quædam perfectio exigens filialẽ ſubiectionem, & reuerentiã, quidquid Caietan. aliter theologizet.

Quomodo donũ timoris terminetur ad diuinam excellentiam?

¶ Concludendũ eſt igitur donũ timoris ex ſua intrinſeca ratione includere vtrũque iſtum actum; ſcilicet revereri Deũ: & timere ab illo ſeparari. 33.

34.
De timore porrò filiali nõ ita eſt theologizandũ: quia nec illum theologizare poſſumus, tanquã vnum habitũ, qui per

Quomodo dicendum ſit de timore filiali.

se primo ad bonũ, secũdario verò ad malũ terminetur; cum pertineat, tùm ad donũ timoris, tùm ad charitatẽ: vnde non per modũ habitus significatur, sed per modũ actus, qui & à charitate esse potest, & à dono timoris. Quanuis autẽ, prout est à dono timoris, semper cõiunctus sit cum actu reuerentiæ (quia ex filiali reuerentia secundario cõsequitur filialis quædam fuga separationis à Deo) tamẽ prout est à charitate, nõ resultat ex reuerentia, sed ex amore: charitas enim dùm per se primo inclinat ad volendũ bonum Deo, secundario etiã inclinat ad fugiendũ malum bono diuino cõtrarium, quale est malum culpę, & malum auersionis à Deo: quare timor filialis ex sua ratione solùm dicit fugã huius mali, quod est separari à Deo, illiq; nõ subijci: actum vero reuerentiæ licet aliquando admittat secum non tamen necessariu illum exigit, vt ex dictis patet.

35. *Resolutio difficultatis.* His igitur suppositis ad propropositam difficultatem dicimus primam opinionẽ esse veram de timore filiali, secundam verò de dono timoris: vnde vtramque opinionem conciliamus: semper tamen cum prima agnoscimus actum reuerentię distingui à timore filiali, licet autem actus reuerentię dici posit reuerentia filialis; non tamen potest dici filialis timor, vt ex §. sequente patebit.

§. 4.
An actus reuerentiæ propriè dici posit timor?

36. *An reuerentia illa sit vera timor?* QVæstio tertio loco proposita postulat, an actus ille filialis reuerentiæ, qui à dono timoris primario elicitur, veram habeat rationem timoris? non desunt, qui affirment: cum *Caietan.* quibus videtur esse *Caietanus tertia parte quæstione 7. articulo 6.* dum timorem illũ Dei, quem Diuus Thomas in Christo ponit, prout respicit diuinam eminentiam, appellat timorem reuerentialẽ terminatum ad diuinam eminentiam, non absolutè, sed prout est inflictiua mali, quod perinde est ac si terminetur ad ipsum malum cuius diuina eminentia est inflictiua, vt ex mente Caietani exponit *Suarius.* *Suarius in dicta disputa. 20. sect. 2. in 3. expositione.*

Hæc tamen sententia non est admittenda, & pro explicatione falsitatis, aduerte cum D. Thoma *prima secunda, quæstione 42. articulo 1. & secunda secũdæ, quæstione 19. artic. 1. & 3. parte quæstione 7. articulo 6.* duplex dari obiectum timoris propriè sumpti: malum scilicet, quod fugimus; & authorem illius, quatenus potest malum infligere: quod etiam deduces ex Aristotele secundo Rethoric. cap. 5, dum ait nos timere, tùm malum ipsum; tùm authorem mali: nam sicut amor tendit in bonum, & in authorem boni; in illud tanquam in obiectum formale: in hunc vero, tanquam in obiectũ causale: similiter odium atque timor fugiunt malum, vt obiectum formale; & authorem mali, tanquam obiectum causale. Interest autem inter timorem terminatum ad vnum, vel ad alterum obiectum: quoniam timor non potest primo, & immediatè tendere in bonum, tanquam in obiectum formale, sed in malum, quamuis ex consequenti, & secundario tendat in bonum; quatenus scilicet malum, in quod primo tendit, est priuatio boni, quod amatur. E contrariò non potest immediatè tendere, tanquam in obiectum causale, nisi in bonum; non quidem absolutè, sed prout habet ordinem ad malum: quoniam in authorem mali non potest primo respicere, nisi per virtutem ipsam, & potestatem, qua potest malum causare, quæ ipsa in se est bona: quia verò illam non respicit, nisi prout potest causare malum: & sub hac ratione non habeat rationem boni, sed mali; ideo authorem mali, & eius eminentiam sub illa ratione fugit; quia non vult talem potestatem ad actum reduci, cum vt sic sit mala sibi. 37. *D. Thom.*

38. *Corollaria.* Ex hoc infertur timorem, siue ad vnũ siue ad alterum obiectum terminetur, semper ex se dicere fugam, & recessum ab obiecto, quod per se respicit, vt docet *Diuus Thomas prima secundæ, quæstione 68. articulo quarto. ad quartum*: inde inferens timorem sanctum non importare coniunctionem ad Deum, sed recessum ab aliquibus reb⁹ propter Dei reuerentiã. Si his adiungas donum timoris, quoad actum reuerentiæ, quam primo importat, nullam includere fugam, aut recessum à Deo, sed potius coniunctionem *D. Thom.*

cum

cum eo (etenim donum timoris ex consideratione diuinæ excellentiæ facit, vt voluntas se Deo subijciat, vt ex dictis patet): secundario verò dicere actum fugæ à malo, quod est non subijci Deo; (qui actus realiter à priori distinguitur) necessario inferes actum illum reuerentialem nullo modo in se includere rationem timoris; & hoc satis expressit Diuus Thomas tertia parte, quæstione septima artic. sexto. ad primum, dum ait donum timoris quoad actum primarium reuerentiæ non respicere malum, quod respicit timor. Quare cum timor authoris mali respiciat authoris eminentiam, vt inflictiuam mali, & proinde, vt malum ipsi timenti, vtique actus reuerentiæ causatus ex consideratione eminentiæ, & potestatis, quæ est inflictiua mali, non respiciet illam potestatem formaliter sub ordine ad malum; sed materialiter solùm; quia scilicet respicit potestatem, quæ est inflictiua mali: quæ ipsa secluso ordine ad executionem ipsius mali, potius habet rationem boni, quàm mali: vnde vt sic, potius est obiectum prosecutionis, quam fugæ. Et sub hac ratione mansit in Christo donum timoris, quoad actum reuerentiæ, quæ potius diuinam eminentiam prosequitur, dum se illi subijcit, quam fugiat. Quod dilligenter annotabis contra Caietanum, & eos, qui illius opinionem probant.

Reuerētiæ actus non includit timorem. D. Thom.

39. *Cur reuerētia dicatur timor reuerentialis?* Si verò inquiras; cur talis actus reuerentiæ communiter appelletur timor reuerentialis? facilis est responsio: appellatur enim timor; non quod formaliter sit timor, & fuga, sed quia secundario causat timorem, & fugam: etenim illa reuerentia, dum appetit subijci Deo tanquam bonum proprium, idque propter diuinam excellentiam, ex consequenti refugit non subijci, tanquam proprium malum, vt ex dictis patet.

§. 5.

Resoluitur quæstio principalis posita in titulo articuli.

40. *Resolutio quæstionis principalis.* HIs ita præmissis resoluenda est quæstio in hoc articulo proposita, an scilicet in beatis admittendum sit donum timoris. Cum vero hoc donum solùm includat timorem filialem; dum inquirimus, an in beatis sit admittendum donum timoris, simul etiā inquirimus, an admittendus sit timor filialis, qui appellatur castus: Cum verò apud omnes sit indubitatum donum timoris, timoremque filialem, & castum, quoad habitum esse in beatis, vt diximus in secundo præmisso; tota difficultar, & controuersia est; an timor filialis, & donum timoris, quoad actum maneat in illis?

Pro resolutione sit prima propositio: *Non est negandum, donum timoris manere in Patria, quoad aliquem actum.* Probatur; quia ex dictis patet donum timoris per se includere actum reuerentiæ, & venerationis diuinæ maiestatis, & excellentiæ: at non potest sine errore negari beatos diuinam excellētiam summe veneraturos; ita vt Deo propter suam excellentiam perfectissime se subijciant: nam ob hanc reuerentiam debito latriæ cultu Deum adorabunt, & colent, vt patet ex tota Ioannis Apocalypsi, & ex visione Isaiæ capite sexto, dum Seraphin pedes, & terga velabant, per quam, vt ait Dionysius cap. 13. Cœlestis Hierarchiæ, significabatur sacra quædam ac plena veneratio. 41. *1. Proposit.*

Secunda propositio: *Nec donum timoris, nec timor filialis manebit in Patria secundum verum, & proprium actum timoris diuinæ offensæ, & separationis à Deo.* Hæc statuitur contra Suarium, & alios, qui volunt in Patria saluari veram, & propriam rationem timoris filialis: nam oppositum ostendimus libro quarto, vbi diximus ad veram rationem timoris non satis esse possibilitatem mali, sed necessario requiri, quod malum concipiatur vt futurum, & vt tale existimetur quam existimationem beati habere non possunt, cum de æternitate suæ beatitudinis, & impeccabilitatis sint securi. 42. *2. Proposit.*

Tertia propositio: *Tàm donum timoris, quàm filialis timor manebunt quoad actum timoris largè, & impropriè sumpti:* quia manebit in beatis actualis fuga, & abominatio mali culpæ, vt superius ostendimus: sicut enim in illis manebit simplex quoddam odium mali: ita etiam manebit simplex quædam fuga, id est auersio appetitus à malo: ad hoc enim 43. *3. proposit.*

satis est ipsius mali possibilitas: quin potius satis est ipsa ratio mali culpæ, vt sit obiectum odij, & fugæ, licet omnis illius possibilitas auferatur: nam & Deus odit malum culpæ, & ab eo auersus. Cum igitur in patria maneat verum obiectum odij, & fugæ; in ea etiam manebit, tùm odium peccati, tum illius fuga: quæ fuga & si ad veram rationem timoris non est satis: aliquo tamen modo potest dici timor, quatenus scilicet in timore per se includitur, tanquam quædam generalis ratio timoris: ob quam rationem *Diuus Augustinus 14. de Ciuitate Dei capite nono*, hanc peccati fugam, quam in beatis admittit, appellat timorem securum: quæ securitas est conditio diminuens veram timoris rationem; cum securitas mali futuri per se opponatus timori. Timent igitur beati peccatum, quia verè nolunt peccare: at tamen securè timent; quia securè nolunt propter tranquillitatem charitatis, quæ amorem habet liberum ab omni metu: ob quam rationem D. Augustinus ibidem negat talem timorem esse simplicites timorem, dùm concludit nullum timorem futurum in patria. Quod etiam

Aug.

45. sensit *Diuus Gregorius libro decimo septimo Moralium capite decimo quinto*, dùm timorem, qui ex considesatione diuinæ maiestatis habent virtutes cœlestes, non vult prouenire ex timore, sed ex admirasione. Et hæc fuit mens Diui Thomæ, dùm secunda secundæ, quæst. 19. articulo 11. asserit beatos in patria non habituros fore eundem omnino actum timoris filialis, quem modo habent: nam in via fuga peccati erat cum verò & proprio timore; quoniam concipiebatur, vt futurum: in patria verò iam non est, cum vero metu coniuncta, quia peccatum iam concipi non potest, vt futurum. Et hoc modo conciliabis Diuum Thomam, ne sibi contradicat, dùm in loco proximè citato concedit fugam mali culpæ manere in patria: cum tamen prima secundæ, quæstione 67. articulo quarto ad secundum neget in patria manere actum timendi culpam: vtrumque enim verum est; quia vere manet in patria fuga mali culpæ: in qua tamen non manet verus, & proprius culpæ timor, qui supra fugam culpæ superaddit existimatam illius futuritionem.

D. Gregor.

¶ Contra hanc resolutionem adduci possunt argumenta adducta suprà §. secundo ad confirmandam illorum opinionem, qui putant de fide esse, quod in beatis sit timor sanctus, & donum timoris: sed ea iam dissoluimus §. secundo. Quare vera resolutio sit donum timoris, & timorem filialem castum, & sanctum manere quidem in beatis; non tamen sub vera ratione timoris, sub qua fuit in via, sed sub ratione lata, & satis ampla. 46.

Argumenta in contrarium.

QVÆSTIO XI.

De fructibus beatitudinis.

DE FRVCTIBVS beatitudinis, & Spiritus Sancti duo explicanda proponuntus: quid nam sit fructus? & an in beatis maneant? De primo est inter Doctores controuersia: quia controuersum est, an fructus beatitudininis sint habitus, vel actus? vt patet ex ijs, quæ scribit *Salas secundo tomo ad primam secundæ, tractatu 12. disputatione vnica, sectione 4. pagina 302. columna 2. & Valentia secundo tomo, disputatione 5. quæst. 9. puncto 1.* Et omissa longiore disputatione, dicendum est cum Diuo Thoma prima secundæ. quæstione 70. articulo 1. fructum esse actum: quia est vltimum, quod ex arbore percipitur. Quare fructus beatitudinis est operatio procedens à Spiritu Sancto, tanquam ex diuino semine: & in specie est gaudium quoddam speciale superadditum beatitudini propter spiritualitatem, & puritatem corporis, in quam homo in via transiuit propter verbum Dei, in corde, tanquam in bona, & vberi terra seminatum, vt explicat *Diuus Thomas in 4. distinctione 49. quæst. 5. art. 2. quæst. 1. 2, & 3. habetur in additionibus ad 3. partem q. 96. artic. 2. vbi Porrecta, & Pezantius, Sotus in 4. dist. 49. quæstione 5. articulo 1. Abulensis in Matthæum cap. 13. quæst. 16. & diximus in secundo tomo lib. 12. quæst. 9. art. 5. §. 5. n. 29. & 30.* Quomodo autem differat à beatitudinibus, vide D. Thomam locis citatis. 5.

Fructus sint actus. Salas. Valentia. D. Thom. Porrecta. Pezant. Sotus. Abulen.

2. Suns 12. Fructus autem Spiritus Sancti esse duodecim scribit Paulus ad Galatas 5. ita inquiens: *Fructus spiritus est charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas.* De quibus videndus
D. Thom. est *Diuus Thomas in dicta quæst. 70. artic. 3. vbi ad 4.* Cum Augustino docet non fuisse Apostolo propositum prosequi omnes omnino actus, qui censeri possunt Spiritus Sancti fructus, sed precipuos.

3. Manent in patria. Quod verò attinet ad secundū; an fructus beatitudinis dentur in Patria? affirmatiuè respondendum est: & satis colligitur ex ijs, quæ docet Christus Matthæi 13. nam ob hanc rationem dicuntur fructus beatitudinis; quia scilicet in beatudine colligendi sunt. Hi autem neque in omnibus beatis necessario ponendi sunt; vt ait Diuus Thomas in quarto loco citato. quæstiuncula 3. ad 2. & in dicta quæstione 96. art. 4. ad 2: sicut etiam nec in omnibus erunt equales non solum inter fructus diuersi generis, sed etiam inter eos, qui eiusdem generis sunt, vt diximus *in dicto libro 12. quæst. 9. artic. 5. §. 5. in fine.*

QVÆSTIO XII. & Vltima.

De Gratijs gratis datis.

1. SVPEREST vltima disputatio de gratijs, quæ dicuntur gratis datæ: de his inquirendum est quid nam sint? & quot? & an in beatis futuræ sint? de quibus omnibus Quid sint?
iam diximus *in 2. tom. lib. 12. quæst. 8 art. 13.* Quare ad quæstionem resolutoriè respōdemus gratias gratis datas esse quędam dona alicui data, vt per ea proximorum saluti ille cooperetur, vt habet communis explicatio, de qua *D. Thomas 1. 2. q. 111. artic. 1. & 3. p. q. 7. artic. 7.* & communiter deducitur ex Paulo 1. Corint. 12. *Vnicuique datur manifestatio Spiritus ad vtilitatem, scilicet Ecclesiæ,* quæ est communis Patrum, & Theologorum explicatio. D. Thom. 1. Cor. 12.

2. Sunt nouē. Hæ gratiæ gratis datæ numero sunt nouem enumeratæ à Paulo in dicto cap. 12. his verbis: *Sermo sapientiæ; sermo scientiæ; fides; gratiæ sanitatum; operatio virtutum; prophetia; discretio spirituum; genera linguarum; & interpretatio sermonum:* quarum explicationum vide apud *D. Thomam in dicta q. 111. art 4.* D. Thom.

3. Quomodo in beatis maneant. Si verò inquiras; an futuræ sint in beatis in patria? eodem modo respondebimus, quo respondimus *in dicto art. 13. n. 8.* Dicimus igitur perfectionem singularum futuram esse in beatis; non tamen sub ratione gratiæ gratis datæ, cum cesset finis, & ratio cuiusque: vnde ibidem ostendimus nec prophetiam in beatis futuram esse sub ratione prophetiæ.

¶ Et ita impositos est finis huic libro quinto, & tomo tertio de Beatitudine corporis: cedat id in Dei gloriam; in laudem Deiparæ Gratiarum; & sanctissimi Patris Augustini nostræ Eremitanæ familiæ fundatoris.

(.*.)

LAVS DEO.

APPENDIX TRIVM QVÆSTIONVM,

QVAS IN DVOBVS PRIMIS Tomis explicare non potuimus, & ad hunc locum reseruauimus.

IN 1. & in 2. tomo tres quęstiones ad finem huius tertij tomi reseruauimus. Prima est de comprehensione diuinæ essentiæ. Secunda de appetitu animæ ad supernaturalē beatitudinem. Tertia denique de intensione essentialis beatitudinis post corporum resurrectionem. Has igitur in hoc loco explicabimus.

QVÆSTIO I.

De comprehensione Dei ab intellectu creato.

QVod attinet ad primam quęstionem de ea sequentes articulos excitabimus. Primus art. inquiret; quænam sit vera & propria cōprehensio, de qua agendum est?

Secundùs; vtrùm in Beatitudine Deus ab aliquo intellectu creato aut comprehendatur; aut possit comprehendi?

Tertius; Vtrùm Deum esse incomprehensibilem ab omni intellectu creato, sit de fide?

Quartus; Vtrùm beati de facto videant omnes creaturas possibiles tùm ordinis naturalis, tùm supernaturalis; idque sumptis illis secundum suas essentias abstrahendo à possibilitate existentiæ?

5. Vtrùm possibile sit beatum videre omnes creaturas possibiles ordinis naturalis, & supernaturalis secundũ suas essentias abstrahēdo à possibilitate existētiæ?

6. An beati in Deo videant, aut videre possint infinita?

7. An omnes beati videant in Deo omnia indiuidua præsentia, præterita, & futura? Denique omnia, quæ Deus videt scientia visionis?

8. An beati videāt cogitationes cordiũ viatorum, & comprehensorum?

9. An beati videāt omnia, quæ pertinēt ad suum statum? & quæ sint illa?

10. Cur beatus potius videat hæc, quàm illa?

11. An aliquis beatus possit non videre aliquam creaturam?

12. An beatus videat actus liberos Dei? & per quod lumen?

13. & vltimus; An omnia quæ beatus videt, statim viderit in primo ingressu gloriæ? an de nouo possit aliqua videre?

ARTICVLVS I.

Quænam sit vera, & propria comprehensio, de qua agendum est?

§. 1.

Comprehensionem duobus modis sumi.

QVoniam æquiuocatio huius vocis *cōprehensio* confusionē parit, & eādem auget multiplex illius vsur- 1. 2. modis accipitur cõprehensio.
patio apud Nominales (*Ochamum in 4. q. 18. ar. 1. Gabr. in 3. dist. 14. q. 1. ar. 3. dub. 2. & Almainũ ibid. q. 1.*) operępretium erit explicare eas, quæ ad difficultatē resoluēdam spectant. Ocham. Gabr. Almain.
Prius tamen aduertimus, significationem verbi *cōprehendo* à corporalibus esse translatā, vt significat D. Th. in 4. dist. 49. q. 2. ar. 3. Quare in spiritualibus illis tantũ modis sumi debet, quibus apud probatos linguæ latinæ authores in corporalibus accipitur. In illis autem bifariā dicitur res aliqua ab alio cōprehēdi: vno modo; quia rē, quam insequitur, manu apprehendit, & tenet; quāuis eam non

 totam,

totã,ſed per partẽ manu teneat. Quare in
hac ſignificatione idem eſt cõprehendere
rem corporeã,quod illam tenere,& acci-
pere: vnde dicimus fugientẽ cõprehen-
dere, quia illũ manu accepimus, & tene-
mus: vnde Paul. agens de his, qui in ſta-
dio corporaliter currũt ad corporale bra
uiũ,& coronã,aſſecutionẽ eius modo ex-
plicat per verbũ *accipere*,inquiens: *Qui in
ſtadio currũt,omnes quidẽ currunt, ſed vnus
accipit brauiũ*: modo per verbũ *cõprehẽde-
re*,dùm addit: *ſic currite,vt comprehendatis*
1.Cor.9. Altero autẽ modo dicitur quis
2, rem corporeã cõprehendere, cum totam
illius quantitatẽ intra ſe cõtinet, & clau-
dit: quomodo ſphœra ſuperior in ſuo cõ-
cauo ſphœrã inferiorẽ cõprehendit. Quia
ſ. intra ſuam concauitatẽ totam illã clau-
dit,& cõplectitur: vinũ etiam à dolio cõ-
prehenditur; quia.ſ.totam illius quãtita-
tem intra ſe cõtinet. In hac igitur ſignifi-
catione cõprehendere aliud,idẽ eſt,quòd
illud totũ in ſua quantitatiua dimenſione
2.modus accipitur in Spiritualib. includere,& cõtinere. Eodem igitur mo
do,ſeruata tranſlatione,comprehenſio in
ſpiritualibus(qualis eſt intellectiua)bifa-
riã ſumitur. Vno modo; vt comprehẽde-
re aliquã rem cognoſcẽdo idem ſit, quod
eam cognoſcendo attingere, & apprehẽ-
dere: vnde apud linguæ latinæ authores
cõprehendere rem intelligendo idem eſt
Cicero. quod eam intelligere, & ſcire, Cicero 4.
Academic. quæſt. ita ſcribit. *Nos defendi-
mus etiã inſipientem multa comprehendere*,
id eſt,intelligere,& percipere. Tertio de
finibus pro eodem accipit cogitationem,
& comprehenſionem. In eodem ſenſu in
ſacris literis idem verbũ accipitur, vt ex
ſequentibus patebit. Altero modo acci-
pitur cõprehenſio intellectiua, vt idẽ ſit
aliquid cognoſcẽdo cõprehendere, quod
intellectu illud ita cõplecti, vt nihil eius
lateàt,ſed totum intra ambitũ, & virtua-
lem intelligentiæ quantitatẽ includatur.
Qui ſenſus à latinis authoribus eſt ſatis
Cicero. vſurpatus: nam Cicero de Oratore: *Plura
quæ ſunt innumerabilia,comprehendã breuè.*
D. Aug. Vide Theſaurũ linguæ latinæ; & ſatis cla
rè id docuit Aug. epiſt. 112. c.8. ita ſcri-
bens: *Aliud eſt videre: aliud totũ videndo
cõprehendere: quandoquidẽ id videtur, quod
præſens vtcunq; ſentitur. Totum autẽ compre
henditur videndo, quod ita videtur, vt nihil
eius lateat videntẽ.* Quibus verbis rei cõ-
prehẽſionem ab illius viſione diſtinguit.
In hoc igitur ſenſu comprehenſio ſumi-
tur pro incluſione rei in cognitione alte-
rius; vt illud dicatur ab alio cognitione
cõprehendi,quod ſecundum ſe totũ adę-
quatè in illius cognitione ita continetur,
vt nihil intelligibilitatis eius extra ma-
neat,vt patet ex Auguſtini verbis. Quare
apud eum vera ratio intellectiuæ cõpre-
henſionis in eo eſt poſita, vt nulla intelli-
gibilitatis ratio extra intellectionem re-
maneat, ſed tota intra illam adæquatè in-
cludatur.

§. 2.

*Diligentius explicatur ratio comprehenſionis
propriè ſumptæ.*

QVoniam plures Nouiorũ in ex-
plicatione comprehẽſionis pro- 3. Magis idẽ
priè ſumptæ,plura ſcribunt,quæ expenditur
rem cõfundunt,aduerto, explicationem
Auguſtini ſuperius adductam eſſe cõmu-
nem. Sit igitur hæc indubitata reſolutio,
vt tunc aliquid videndo cõprehendatur,
cum totum,quod eſt,ita videtur,& cog-
noſcitur, vt nihil eius lateat videntem:
vnde vera ratio comprehenſionis intelle
ctiuæ in eo ponitur,quod nulla intelligi-
bilitatis ratio, extra illam intellectionem
maneat,vt patet ex verbis *Auguſtini: &
eodẽ modo id explicat ſer. 38. de verbis Dñi,* Auguſt.
*& 12. de Ciuit. c.18. & lib. Octoaginta triũ
quæſtionũ q.14. & de cogni. veræ vitæ c.3.
eodem modo explicauit Author quæſtiũcula
de Trinitate apud Auguſtinũ, & omnes Pa-
tres citati à Sala in d. ſect.6. pag.288. col.2.* Cyprian.
ita Cyprianus in Prologo de Cardinalibus vir D. Greg.
tutibus: Greg. 10. Moral. c.10. & 11. & lib. Epiphan.
18. c.39. & 40. Epiphanius hæreſi 70. Chry- Chryſoſt.
ſoſt. homil. 1. de incomprehenſibili Dei natu- Nazianz.
ra, & homil. 5. circa med. Nazianzenus orat. Irenæus.
36. & 49. Irenæus lib.4. c.35. Cyrillus Ie- Cyrill. Ie-
roſolymit. catechcſi 6. denique Anſelmus in roſolym.
Monologio c.35. Conſentiunt omnes an- Anſelm.
tiquiores,& nouiores,ſi benè expendan-
tur. Non eſt tamen de intrinſeca ratione
comprehenſionis, quod ſit incluſio eius,
qđ cõprehenditur: poſitiua enim incluſio
alteri' intra ſe ſupponit finẽ in re incluſa,
& ita vera cõprehenſionis ratio nõ poſſet
cõuenire Deo reſpectu ſui; cũ tamen ve-
rè,& ꝓpriè Deus ſe ipſum cõprehendat.
Vnde *Aug. in d. epiſt. 112. c.9.* incluſionem Aug.
in re cõprehenſa ſolùm admiſit in com-
prehenſione corporali: nam poſtquã do-
cuit,

cuit, totũ cõprehendi videndo, quod ita
videtur, vt nihil eius lateat videntem, aut
4. cuius fines circũscribi possũt; ita ait: *Duo
posui, quorũ alterũ ad mentis obtutum: alte-
rũ ad corporales oculos pertinet.* Quare com
prehendere aliquid fines illius includen-
do ex Aug. solùm pertinet ad corporalẽ
cõprehensionem, ad quam necessariũ est,
vt includens, & inclusum sint finita: gene
raliter tamen ad cõprehensionem intelle
ctiuã id nõ pertinet: no tamen est neces-
sariũ, quãdo cõprehensum est infinitum:
hoc enim cõprehenditur à cognoscente
infinito, nõ per inclusionẽ, sed per positi-
uã adæquationem intellectionis cũ re in-
tellecta: adhuc enim verificatur definitio
Augustini, vt nihil illius maneat extra in
tellectionem comprehensiuam; cum cog
nitio intelligentis intelligibilitati com-
prehensi adæquetur, si non positiuè; be-
nè tamen negatiuè; quia. s. nihil sui latet
ipsum infinitum; & ita intelligendus est
D. Thom. *D. Thomas 1. p. q. 14. art. 3. ad finem.*
5. Ex qua resolutione infertur, propriã
1. corol. rationẽ cõprehensionis intellectiuæ po-
sitã esse in ipsa extensiua adæquatione in
tellectus cognoscentis ad intelligibilitatẽ
rei cõprehensę; vt. s. cognitio tantũ appre
hendat, quantũ res est cognoscibilis: nam
in hac adæquatione per se ponitur cõpre
hensio in rebus corporalibus, sicut enim
in illis cõprehensio ponitur in adæquatio
ne quãtitatis cõprehẽdẽtis ad quantitatẽ
cõprehensi: ita in spiritualibus per se po-
nitur in adæquatione quãtitatis virtualis
ad quantitatẽ virtualẽ intelligibilitatis rei
cõprehensæ; ita vt latitudo quãtitatis ip-
sius cognitionis correspondeat latitudini
intelligibilitatis obiecti comprehensi, ex
Bellom. in d: disp. 53. c. 2. n. 8. & Sala in d. p.
Bellomon. *288. col. 1. & Suar. in d. disp. 26. sec. 2. §. Di-*
Salat. *co 3.* vbi in fine docet extensiuã cõprehẽ
Suarius. sionẽ esse simpliciter cõprehẽsionem, &
hanc putat esse mentẽ D. Thomę, & satis
est ad mentẽ August. & cæterorũ Patrũ:
etenim *Aug. in d. c. 9.* ad verã rationẽ com
August. prehẽsionis nihil aliud requirit, nisi quòd
totũ ita videatur, vt nihil eius lateat: & idẽ
docet *Beda in 1. Ioan. 3. & Chrysost. homil.*
Beda. *3. de incõprehensibili Dei natura circa med. &*
Chrysost. *Epiph. hæresi 70.* quod nihil aliud est, quã
Epiphan. dicere, ad rationem cõprehensionis nihil
aliud requiri, quàm quòd cognitio totius
ad totã intelligibilitatẽ eius adęquatè ex-
tendatur: quod satis declarat *Aug. serm.* August.
190. de Tẽpore, dũ ideo negat, Deũ cõprehen- Nazianz.
di, quia ipsa diffinitione recesit; quæ verba
scribit *Nazianz. orat. 49:* quod nihil aliud
est, quàm Deũ, quacũque cognitione ap-
prehendatur, semper plus aliquid maius
habere, vt ibidem explicat Elias, quasi hi Elias.
Patres sentiãt, si nihil in Deo remaneret
ad quod cognitio extẽderetur, cognitio-
nẽ verè esse cõprehensionẽ. Idẽ colliges
ex *Irenæo lib. 4. c. 36. & 37.* vbi incõprehẽ
sibilitatẽ Dei inde probat; quia nõ potest Iren.
omni ex parte, & vndequaque cognosci:
quo etiã modo loquũtur *Cyrill. Ierosoly.* Cyrill. Ie-
catech. 6. & Greg. lib. 10. Moral. c. 10. & 11 rosolym.
li. 18. c. 39. & 40. quod nihil est aliud, quã Gregor.
dicere, quòd visio illius nõ potest extẽdi
ad omnẽ eius cognoscibilitatẽ. Idẽ colli-
ges ex *Cypriano vbi sup. dũ ait, Seraphinos,* Cyprian.
*ideo velare faciẽ, & pedes Dñi; quia nõ potest
esse aditus ad principiũ, & finẽ diuinæ maie-
statis.* Adire autem, nihil est aliud, quàm
eũdo extendi. Idẽ ostenderemus ex alijs
Patribus citatis, nisi opus esset breuitate.
Quare citati satis sint, vt dicamus, com-
prehensionem per se primò positam esse
in ipsa visionis adæquatione extensiua
ad intelligibilitatem rei comprehensæ.
Ex quo secũdo infertur, cõprehensio-
nẽ propriè sumptã nõ solùm per se sumi 6. 2. corol.
ex modo, ex parte rei cognitæ, sed etiam
ex modo ipsius cognitionis, quoad extẽ-
di ad obiectum; quidquid Bellomõtanus
omnia cõfundens, oppositũ significet: ete
nim cõprehensio per se posita est in adæ-
quatione quãtitatis, & quãtitatiuę latitu-
dinis apprehensiuæ ad quantitatẽ, & lati-
tudinẽ intelligibilitatis rei cognitæ in ap
prehendi, & cognosci; ita vt cognitio tã-
tùm de ipsa re apprehẽdat, quantũ ipsa in
sua passiua Intelligibilitate est apprehensi
bilis: talis autẽ latitudo, & adęquatio se ha
bet ex parte cognitionis: nam cũ adęqua
tio quãtitatiua formaliter sit quædã rela-
tio æqualitatis, necessario includit duas
quãtitates: vnã ex parte rei cognitæ; alte-
rã ex parte ipsius cognitionis: & inde est,
vt intelligibilitas rei cognitę ideò dicatur
cõprehensa; quia illius cognitio ad totam
suã intelligibilitatem extenditur. Quare
non potest nõ cõcedi, comprehensionem
in sua ratione per se includere modũ, tùm
ex parte rei cognitæ (quæ est adæquatio
passiua in cõcipi) tũ ex parte cognitionis,

qui est adæquatio actiua in concipere. Superest explicare; an ad rationem comprehensionis aliquid aliud requiratur ex parte cognitionis? deinde explicabimus, in quonam posita sit adæquatio intelligibilitatis rei comprehensæ quoad concipi, & terminare cognitionem cõprehensiuã.

§. 3.

An ex parte visionis, præter adæquationem extensiuam aliquid aliud requiratur?

7. Referuntur plures modi dicendi. 1. modus. Quod attinet ad primũ plures sunt dicendi modi, quorũ explicatio est necessaria, vt omnis æquiuocatio tollatur. Primus dicẽdi modus est eorum, qui teste Suario vbi suprà pag. 518. col. 1. A. voluerunt, ad comprehensionẽ requiri, vt cognitio ipsa sit tam perfecta in genere entis, quàm perfectum est obiectũ in eodẽ genere. Sed modus iste merito ab omnibus improbatur. Illum esse falsum, ait *Suar. vbi supra pag. 515. 516. & 518. & lib. 2. de attrib. neg. c. 29. n. 5. & Bellomont. 1. p. disp. 53. c. 2. n. 7. & Salas in d. disp. 6. pag. 267. col. 2. in princ.* nam cõparatio cognitionis, & rei cognitæ quoad esse entitatiuũ impertinenter se habet ad rationem cõprehẽsionis intellectiuæ: sicut etiam cõparatio quoad esse duorũ corporũ impertinenter se habet ad cõprehensionẽ vnius ab alio: quãuis enim cõprehẽdens, & cõprehensum in perfectione essendi nõ sint æqualia; possunt tamen esse æqualia in ratione cõprehensionis: anulus enim argenteus æqualiter comprehendit digitũ, atque aureus, vt omittamus, quod anulus, cuiuscunque sit materiæ, in essendo minoris est perfectionis, quàm digitus; cũ iste sit animatus, ille carens anima; & tamen propriissimè dicitur digitũ comprehendere. Quare, si in cõprehensione corporali cõparatio in essendo impertinens est; vtique etiam erit impertinens in intellectiua. Accedit etiam; quia sequeretur, non posse Angelum comprehendere aut se ipsum, aut alium inferiorem, cuius oppositum verior sententia docet.

Suarius. Bellom. Salas.

Non recipitur.

8. 2. modus. Secundus dicendi modus ad veram cõprehẽsionẽ requirit, vt inter cognitionẽ, & obiectũ seruetur proportio, vt quantũ obiectum cognitũ excedit alia obiecta, tantũ cognitio cõprehensiua eius excedat omnes alias cognitiones. Iste modus refertur à *Suario d. c. 29. n. 5.* & ab eodem tribuitur Nominalibus in 4. modo cõprehensionis: sed quidquid sit de hoc, merito illum reijcit: quia sequeretur propriã cõprehensionem in solo Deo reperiri respectu sui: quia sola visio infinita, qua Deus se ipsum cognoscit, potest habere illam proportionẽ. Quod tamen nõ est admittendũ, cum & homines, & Angeli naturaliter plura cõprehendant. Accedit etiã; quia Deus nõ solùm cõprehendit se ipsum, sed etiã quãlibet creaturam, v.g. lapidẽ, aut hominẽ; & tamen in hac cõprehensione nõ datur talis proportio. Addimus, quia illa perfectio, in qua fit proportionalis cõparatio, impertinens etiã videtur ad manifestandam adæquationẽ cognoscibilitatis rei cõprehensæ: sicut etiam ad corporalẽ cõprehensionẽ impertinens est, quod corpus cõprehendẽs tantũ excedat cætera corpora comprehendentia, quantùm corpus comprehensum excedit cætera comprehensibilia.

Suar.

Non recipitur.

9. 3. modus. Tertius modus docet, necessariũ esse, vt res cõprehensa cognoscatur perfectissima cognitione, qua ab aliquo est cognoscibilis. Hunc dicẽdi modũ plures referũt & eũ, vt improbabilẽ reijciunt: quia nulla creatura posset aliam rẽ creatã cõprehendere: cũ quælibet res creata meliori cognitione cognoscatur a Deo, quàm cognoscatur ab aliquo creato intellectu. Et licet hoc consequens à nonnullis admittatur, improbabiliter tamen admittitur. Quare modus iste dicendi nec à Suario, nec à Bellomontano admittitur. ¶ Dicendum est igitur, cõprehensionem ex parte cognitionis per se requirere, vt tantæ perfectionis sit in genere cognitionis, quantæ est obiectum in genere cognoscibilis: in hoc tamẽ sensu, vt intelligatur de perfectione cognitionis, non in esse, & ratione cognitionis, sed in extendi, & in apprehẽdere ipsum cognoscibile, vt. s. cognitio tantũ se extendat in cognoscendo obiectũ, quantũ obiectum est cognoscibile: in hac enim sola extensiua perfectione p se posita est ppria ratio cõprehensionis, vt iam ostẽdimus. Nec oppositũ docuit D. Thomas, nec Theologi *citati à Bellom. in d. disp. 53. c. 2. n. 5. etenim D. Tho. 1. p. q. 12. ar. 7.* solùm docet, *ad comprehensionẽ requiri, quòd res perfectè cognoscatur: & tunc perfectè cognosci, cum cognoscitur, quantum est cognoscibilis.* Eadem verba scribit 3. cõtra gent.

Reijcitur.

10. Vera explicatio.

D. Thomas oppositum non dicit.

gent.c.55. in finè,cum omnibus à Bellomontáno citatis. Iam verò tantùm abest, vt hæc verba positæ resolutioni contradicant, vt eam potiùs confirment: nam tunc res cognoscitur, quantum est cognoscibilis, quando visio in intelligendo adæquat quantitatem virtualem intelligibilitatis eius; quanuis res illa posset cognosci meliori cognitione, siue ratione nobilioris cognoscentis, siue maioris intensionis eiusdem visionis, siue quocunque alio modo, qui ad esse illius pertineat.

§. 4.

Ex parte visionis requiri claritatem, & quomodo?

11. Requiritur claritas. Sed vt veritas huius resolutionis magis appareat, aduertendum est, comprehēsionem intellectiuam alicuius obiecti necessario sibi vendicare claritatē euidentiā, & certitudinē, vt benè aduertit *Suar. in d.disp.26.sect.2.5. Dico primo*: & quāuis scribat, hoc esse clarū, nec posse in dubiū reuocari; ego tamē illius probationē semper desideraui: nec enim deerunt, qui dicant, cōprehensionem per se positā esse in adæquatione cognitionis ad cognoscibilitatē obiecti; & hanc dari posse in cognitione nō clara. f. in cognitione probabili; quā adæquari toti cognoscibilitati ex parte obiecti docet *D.Thom. in 4.dist. 49.q.2.ar.3. in fine, & 3.cont.gent.c.55. in vltimis verbis*. Oportebat igitur id pbari, non supponi. Ex eo tamē efficaciter probatur, quod cōprehensio ex sua natura habet, quòd sit cognitio scrutans, & penetrans totā rei intelligibilitatem ex *Cyrillo Ierolym.catech.6. & ex Paulo 1.Corin.1 2.* dùm probans, Deū omnia cōprehendere, scribit, *spiritus omnia scrutatur, etiā profunda Dei*: iam verò ex *Basilio 5.contra Eunominū scrutari profunda rei, idē est, quod rē cōprehendere*. Præterea comprehensio est cognitio inuestigans intelligibilitatē rei ex *Irenæo lib.4.c.37.* eāq; prospiciens ex *Basilio in d.lib.5. & satis colligitur ex c.7. Sapientiæ ex illis verbis: Omnia prospiciens*; est cognitio percipiens rē ipsam, vt est in se, & sensum illius cognoscens ex *Irenæo d.lib.4.c.34.* rem ipsam repræsentans ex *Tertull.in Apologetico c.17*: faciens rē ipsam notā, vt est in se, ex *Aug.4.de Genesi ad literā c.6*: capiens illā ex Theophylo Antiochensi lib.1.ad Antolicū: eandem metiens ex *Cyrillo 11.thesauri c.1.* iuxta

Cyrill. Ierosol. 1.Cor.1 2. Basilius. Irenæus. Basil. Irenæus. Tertull. D. Aug. Cyrill.

verba Isai.40. *Quis mensus est manu aquas, & cœlū palmo*, id est, quis aquas maris, & ipsum cœlū cōprehendit: est visio rē ipsam intuspiciens, eandē plenè reperiens ex *Greg.10.Moral.c.10.* colligitur ex Iob 11: *Forsitā vestigia eius cōprehendes, & vsq; ad perfectum omnipotentē reperies*; quasi idē sit comprehendere rem, & eam vsque ad perfectum reperire: est cognitio, quæ est rei ipsius intelligentia ex *Orig.1. Periarchon.c.1.* cadēs sub notitia ex *S. Maximo Centuria 3.c.92*: est cognitio plena, & perfecta ex *Isidoro q.41. in Exodū*, & ex *Authore libri de cognitione veræ vitæ cap. 31. apud Aug.tom.9.* est visio supponens visionem, & illi superaddens ex *Aug.epist. 112.c.9*: est visio rei nullas habens tenebras, nec vllam caliginem obscuritatis ex *Cyrillo 11.Thesauri c.1. & Cypriano de cardinalibus Christi operibus, & patet ex Psal. 21. Posuit tenebras latibulū suū*, quibus describit ineōprehensionem, sentiens cōprehensionē nullas habere tenebras. Ex quibus patet cōprehensionem ex sua natura habere claritatē: quæ enim explicauimus sine claritate nō dantur: quod etiā ex eo colliges: quia cōprehensio est cognitio ascendens supra plenitudinē sciētiæ ex *Anselmo enarrat. 17. in Euang.* & colliges ex verbis Psal.17. Ascendens supra Cherubim: id est plenitudinē scientiæ: idem testatur S. Maximus, dùm ait, cōprehēsionem rei esse superiorē omni cognitione eiusdē rei: & ex Dionysio epist.1.ad Caiū dùm ait, eam excedere omnem mentem, & intelligentiā rei cōprehensę. Denique est participatio veritatis ex *Bernardo 5. de Consideratione col.4.* Ex quibus Patrū testimonijs nō potest dubitari, cōprehēsionem rei per se includere claritatem, & certitudinem: & mihi satis probatur ex eo, quod comprehensio ex natura sua dicit cognitionem adæquatam intelligibilitati rei; ita vt singulas rationes intelligibiles illius distinctè apprehendat, quod fieri non potest, nisi sub claritate alicuius luminis, sub quo tota rei intelligibilitas obiectiuè appareat, ob quā rationem D. Thomas à ratione cōprehensionis reijcit cognitionem opinatiuā, vt patet ex locis citatis, & ex 1.p.q.12.ar.7. & in hoc sensu explicat comprehensionem esse perfectam rei cognitionem: res autem perfectè cognosci non potest ex parte sui, nisi

D.Greg. 12. Origen. S.Max. Isidor. August. Cyrill. Cyprian. 13. Anselm. D.Bern.

nisi ex parte ipsius cognitionis includat claritatem, & euidentiam eiusdem rei.

14. Notabile. Aduertendum est tamen, comprehensionem ex parte cognitionis nō necessario postulare, vt claritas eius sit summa, & perfectissima, qua res est cognoscibilis, quia sicut cōprehensio nō requirit, vt sit cognitio perfectissima, qua res ab aliquo cognoscente est cognoscibilis, vt diximus in 3. dicēdi modo: ita nec per se postulat, vt sit clarissima, & euidentissima; sed satis est, quod habeat cognitionem tam claram, & intensam, quantum necesse est ad cognoscendas, & penetrandas omnes rationes intelligibiles rei. vt inter alios benè aduertit Suarius in d. disp. 26. sect. 2. dicto 3. In hoc igitur sensu claritas cognitionis comprehensiuę erit adæquata intelligibilitati rei comprehensæ; quia satis est ad illuminandas omnes rei intelligibilitates, vt omnes distinctè appareant intellectui comprehendenti; siue illa sit tali intelligibilitati æqualis, siue maior: sola enī claritas minor, quam sit intelligibilitas passiua rei, excluditur à ratione comprehensionis.

§. 5.

In quo nam posita sit adæquatio intelligibilitatis rei in concipi, & terminare cognitionem comprehensiuam?

15. In quo ponatur expar te rei comprehensæ. Consequenter dicendū est de quātitate intelligibilitatis rei comprehensæ. s. in quonam illa per se sit posita? quanuis enim omnes conueniant ad cōprehensionem strictè sumptam necessarium esse, vt res cognoscatur, quantum in se est cognoscibilis, *ex D. Thom. 1. p. q. 12. ar. 7.* non conueniunt tamen omnes, quid requiratur, vt aliquid cognoscatur quantū in se est cognoscibile. Quidā

D. Thom.

1. opinio. putant satis esse, quod res cognoscatur secundum se totam. id est, secūdum totam suam entitatem: addunt tamen, hoc tunc contingere, cum res cognoscitur secundū omnia, quæ formaliter sunt in ea. Et inde inferunt, rem comprehendere nihil esse aliud, quàm eam cōprehendere secūdum omnia, quæ formaliter sunt in ea. nec aliquid aliud requiri. Tribuitur hæc opinio *Ochamo in 4. q. 13. ar. 1. in princ. Gabr. in 3. dist. 14. q. vnic. art. 3. lit. Q. Almaino ibidē q. 1. art. 2. dub. 2. fol. 38. col. 4. in principio, Maiori q. 2. in fine:* sed illi non agunt de cō-

Ocham. Gabr. Almain. Maior.

prehēsione strictè sumpta, sed latè, vt idē est cōprehendere, quod clarè, & distinctè videre: quanuis in hoc sint reprehendēdi, quòd cōprehensionem ita sumptam diffiniant diffinitione Augustini, cū Aug. diffinitionē à se traditam tribuat comprehensioni, prout à visione distinguitur.

Sed quidquid sit de Nominalibus vnus est Bellomōtanus, qui docet, ad veram, & propriam comprehensionem, satis esse, quod nihil eorum, quæ formaliter sunt in re, cognoscentem lateat, vt patet *disp. 53. c. 3. n. 52.* vbi in fine capitis putat veriorem esse sententiam, quæ ad comprehensionem, prout distinguitur à visione, nihil aliud requirit, quàm quòd nihil eorum, quæ formaliter sunt in re, lateat comprehendentem: imò addit, hoc tunc contingere, cum res cognoscitur sub omnibus prædicatis, quæ ei conueniunt; vnde quartum cōprehensionis modum positum à Nominalibus, putat continere veram, & propriam rationem comprehensionis. Dixi, *veram, & propriam,* quia præter istam admittit aliam strictiorem, quæ non solùm cognoscit omnia, quę formaliter rei conueniunt; sed etiam omnia, quæ rem ipsam consequuntur, & ab ea pendēt, vt explicat in *d. disp. 53. c. 8. n. 15. §. Altero autem modo.* Putat tamen hoc per se non pertinere ad propriam rationē comprehensionis. Hanc opinionem confirmat; quia diffinitio comprehensionis, vt à visione distinguitur, tradita ab Aug. *(qua totum ita videtur, vt nihil eius lateat)* verè, & propriè cōuenit cognitioni, qua omnia cognoscūtur, quę formaliter sunt in re. Quod cōfirmari etiam potest: quia vt aliquod corpus propriè dicatur ab alio corporaliter comprehendi, satis est, quod tota eius quantitas intrinseca intra aliud claudatur. Ergo vt metaphora seruetur, vt vna res ab alia verè, & propriè cognitione comprehendatur, satis erit, si tota, sicut in se est, & secundum ea, quæ formaliter includit, cognoscatur.

16. Est Bellomontani.

Bellomon.

Hæc tamen sententia ab alijs omnibus reijcitur: omnes enim simpliciter negāt, beatos Deum verè, & propriè comprehendere; cum tamen concedant quemlibet beatum videre totum Deum, & omnes perfectiones, quæ formaliter sunt in Deo. Vnde negant diffinitionem Augustini conuenire cognitioni, quæ totam 17. Reijcitur.

rem cognoscit cum omnibus, quæ formaliter sunt in ea: nec enim dissinitio ita est explicanda, vt nihil eorum, quæ in re formaliter sunt, videntem lateat; sed vt nihil eorum, quæ in re sunt, vel formaliter, vel alio modo, lateat videntem. Quæ verò sint ista, quæ latere non debent? iam explicamur.

18. 1. Opinio. Est alia explicatio eorum, qui putant, creaturas nō videri in Deo, sed extra Deū ex vi tamen visionis, in hoc sensu, vt visio sit causa, cur illa reuelentur: hi igitur, vt defendant, Deum à beatis esse incomprehensibilē (nec enim putant, hoc posse negari) volunt, tunc aliquam rem comprahendi, quando nō solùm cognoscitur quidquid in illa est formaliter, sed etiam quidquid potest eam consequi, vel ab ea pendere: etenim id omne ad eam aliquo modo pertinet: & putant, hanc sententiā esse Nominaliū in quarta acceptione cōprehensionis: cùm verò hanc comprehēsionem denegent creato intellectui in ordine ad Deum, illam diffinitionem non intelligunt de prædicatis intrinsecis rei (volunt enim beatos omnia prædicata Deo intrinseca videre) sed de prædicatis, quæ extrinsecè conueniūt; qualia in Deo sunt, quæ respiciunt creaturas: ita Bello- Bellarm. montanus *in dicta disp. 53. cap. 4. num. 15. & 16.* Et addit comprehensionem intellectiuam in hoc distingui à corporea; quoniam ad hanc satis est, quòd corpus comprehendatur quoad totam quantitatē intrinsecam; quod non satis est ad comprehensionem intellectiuam: in ea enim nō solum prædicata intrinseca pertinent ad intelligibilitatem rei, sed etiam extrinseca, quæ possunt ab ea emanare. Addit deinde, ad comprehensionem intellectiuam requiri, vt ex vi visionis cognoscēs attingat prædicata extrinseca: tunc autem ex vi sua illa attinget, quando illa cognoscit, quia totum cognoscit. ¶ Hanc explica- Suar. tionem impugnat Suarius *in dicto cap. 29.* Larca. *num. 8. & Lorca 1. tom. ad 1. 2. disput. 33. de Beatitudine Memb. 3.* Ego tamen puto, eā coincidere cum communi explicatione, de qua statim.

19. Dicendū est igitur tunc rē in selpsa & ex parte sui cognosci, quantū est cognoscibilis, quādo cognoscitur secundū ōnia, quæ & formaliter, & eminēter siue virtualiter continet: ita vt cognoscatur secundum omnem habitudinem, & connexionem, secundum quam cognosci valet: in hoc conueniunt omnes recentiores, si bene expendantur. In terminis ita explicat Suarius *in d. disp. 26 sect. 1. §. Alij ergo, &* Suar. *sect. 2. in 2. & 3. dicto, & in dicto lib. 2. de* Cabrera. *Attribut. negat. cap. 29. n. 13. Cabrera 2. to.* Durand. *ad 3. q. 10. art. 1. disp. 1. concl. 3. nu. 25. Consentit Durand. in 1. dist. 35. q. 10. n. 1. dūait; rem cognitione comprehensiua tunc cognosci; cum cognoscitur omni modo, quo cognosci potest.* consentiunt, qui volunt, obiectū cognosci comprehensiuè, cum cognoscitur D. Thom. totum, & totaliter, vt *D. Thomas 1. p. q. 12 art. 10. & 3. p. q. 10. art. 1. ad 1. & 3. contra gent. c. 55. & de Veritate q. 8. art. 2. in corp. & ad 2. & 6:* nihil enim aliud est, rem aliquam totam totaliter cognosci, quàm cognosci secundum omnem habitudinem, & connexionem, secundum quam potest cognosci; siue illa habitudo sit formalis, siue virtualis, & eminentialis: nam causa tunc dicitur comprehendi, cum in ea videntur tùm omnes effectus, tum omnes affectuum rationes, cum quibus causa cōnectitur, ex D. Thoma 1. p. q. 12. arti. 8. alioquin intelligibilitas rei cognitione nō circūscriberetur, quod ex Augustino ad comprehensionem necessariò requiritur.

Vtrùm verò necessarium sit cognosce- 20. re rem secundū omnes connexiones etiā Quid de cōnexionibus obedientiales? alterius est quæstionis. obedientialibus. *Negat Suarius in d. disp. 29. sect. 2. §. Dices* ergo: quia satis est rem cognoscere secun- Suar. dum omnem naturalem eius habitudinē: nam cognoscere omnem illius obedientialem habitudinem, potius spectat ad comprehensionem omnipotentiæ. Alij id cōcedunt existimantes: necessario requiri, vt cognoscātur omnes rei habitudines tā naturales, quàm obedientiales: vnde negant, intellectum creatum posse aliquam creaturam, etiam sibi inferiorem, naturaliter comprehendere. An verò supernaturaliter eleuata id possit? plerique negant; quia connexiones obedientiales sūt infinitæ: alij concedunt; quia inde non infertur, Deum cōprehendi, cum quibus est Suarius. Hoc dissoluere ad nos modò non pertinet: non negarem tamen, comprehensionem distingui in eam, quę naturaliter fit; & in eam, quæ fit per eleuationem supernaturalem: illa est minus perfecta; hæc verò perfectior.

ARTICVLVS II.

Vtrùm Deus ab aliquo beato aut comprehendatur; aut posit comprehēdi?

§. 1.

De comprehensione large sumpta.

1. EX dictis in 1.art.patet, comprehēsionem,& sumi largè,& strictè. Largè; vt idem est comprehēdere rem, quod eā attingere,& apprehendere: propriè verò, idem est, quòd rem intellectu ita complecti, vt nihil eius lateat.

2. 1. Conclus. In priori sensu, sit prima conclusio: *Deus in Patria à quocunque beato visione cōprehenditur*, Est indubitata: probatur enī ex Paulo 1.Corint.9.dum ait: *Sic currite vt comprehendatis*, id est, in hac vita sis per bona opera viuendo currite, vt in Patria Deum videndo teneatis, possideatisque Ad Philippenses 3. *Non quòd iam acceperim: sequor autem, si comprehendam*, sc. per gloriā supernę beatitudinis: statim enim addit: *Fratres ego me non arbitror comprehēdisse: ad destinatum persequor; ad brauium supernæ vocationis*, vt. sc. comprehendam; supponit igitur Paulus, Deum in Patria à beatis comprehendi; prout comprehendere, idem est, quod tenere, apprehendere,& accipere. Vnde in d.c.9. 1.ad Cor. comprehendere brauiū explicat per accipere, dum ait: *Vnus accipit brauium.* Vnde beati dicuntur comprehensóres: quia.sc. Deum in se ipso tenent,& possident. De hoc videndus est *D.Thomas 1.p.q.12.art.7.ad primum. & in 4.dist.49.q.2.art.3.ad 1*, vt in re clarissima alios omittamus.

§. 2.

Expenditur quæstio de comprehensione propriè sumpta.

3. Quid de cōprehensiōe propria sūpta. TOta igitur difficultas est, de comprehēsione strictè accepta; an Deus ab intellectu creato ita posit comprehēdi, vt nihil eius lateat? quæ est diffinitio Augustini, de qua superiori arti. 1. §.1. De hac quæstione in hoc sensu aliqua fuit controuersia: nam teste Bonauentura in 3.*dist.14.artic.1.q.2.* Olim hac de re duæ fuerunt sententiæ: quidam simpliciter affirmabant: alij volebant, essentiam Dei comprehendi posse; non tamen illius potentiam. Nec modò deest, qui sentiat, non esse, aut fide, aut omnibus modis certum, Deum non posse ab intellectu creato comprehendi comprehensione explicata ab Augustino: ita *Bellomont.1.p.disp.52,& 53*: imò affirmat, Deum de facto à beatis comprehendi: quod iterum repetit.1.tom.in 3.p.q.10.art.1.in Cōment. literæ. Addit, *Comprehensione explicata ab Augustino*; quia licet existimet, diffinitionem Augustini explicare verā,& propriam comprehensionem; vt tamen saluet communem Theologorum doctrinā docet, comprehensionē posse sumi modo alio strictiori, vt scilicet comprehendere non tantum sit cognoscere omnia, quæ formaliter sunt in re, sed etiam cognoscere quidquid ad ipsam consequitur, & ab ea pendet, vt declarat *in dicta disput. 53.cap.4.nu.15.* Et in hoc sensu cum cæteris docet Deum à beatis comprehendi non posse. Bellomont. opinio.

4. 2. Concl. Statuēda tamen est secunda conclusio tanquam indubitata: *Fieri nullo modo potest etiam per diuinam potentiam, vt Deus ab intellectu creato comprehendatur comprehensione ab Augustino diffinita.* Hanc esse ab omnibus receptā libenter fatetur Bellomontanus. Eam igitur primò confirmamus, quia recipitur communi Scholasticorum consensu. 1. Confir. Ita *Magister in 3.dist.in. 14.D.Thomas 1.p.q.12.art.7.& in 4. dist. 49.q.1.art.3.& 3.p.q.10.art.1.& 2.& 3. contra gentes, cap.55.& de veritate q.8.ar. 2. Consentiunt omnes Thomistæ: Caietanus 1.p.q.12.art.7.vbi Peresius, Bañes cum cæteris omnibus, Ferrar.3.cont.gent.c.55. Medina 3.p.q.10.art.1.Sotus in 4.distin.49.q.3. art.1.Capreol.in 3.dist.14.q.1.Ex antiquioribus Alensis 1.p.q.7.memb.1.Albert.in 3. dist.14.art.1.vbi Bonauent.art.1.q.2.Richard.q.4.Durand.q.1.num.10, Palud.q.1. in fine, vbi etiam Scotus q.2.lit.G. Ouandus in 4.dist.49.propos.12.& in 3.dist.14.propos.3.& Herrer.in 1.dist.14.q.4.conclus.1. Ocham.in 4.q.13.art.1.Gabriel.in 3.distin. dist.14.q.vnica art.3.* Almainus.q. vnica, nō lōgè à fine, *Maior in 4.d.49.q.15.Mol. 1.p.q.12.art.7.Valentia 1.tom.q.12.at.7. puncto 5.Suarius 1.tom.ad 3.p.disp.26.sec. 2.& in Metaphysi.disp.30.sect.1.numero 2.& 5.& lib.2.de Attributis negat.cap.5. per totum,& cap.29.nu.13.& 14.Lorca 1. tom.ad primam 2.q.5.ar.2.disp.33.de Beatitudine* Magister. D.Thom. Caietan. Ferrarien. Medin. Sotus. Capreol. Albert. D.Bonau. Richard. Durand. Palud. Scotus. Ocham. Gabriel. Maior. Molin. Valentia. Suarius. Lorca.

Cabrera. *tudine membr. 1. vsque ad 4. Salas ibidem tractat. 2. disp. 4. sect. 6. Cabrera 2. tome ad 3. parte. q. 10. art. 1. disp. 2. nu. 11.*

5. 2. Confirm. Secundo confirmatur; quia inter Patres est communissima, quidquid Bellomontanus repugnet: eam clare scribit August. *Augustinus epistol. 112. cap. 8.* quem omnino vide. At, inquit Bellomontanus, Augustinum differentiam inter videre, & comprehendere posuisse in visione corporali, non verò in visione diuinæ essentiæ; sed si diligenter legeris Augustinum facilè videbis, quàm oscitanter illum legerit Bellomontanus, vnde meritò illum admiratur Salas vbi suprà. Eandem differentiam inter videre, & comprehendere ponit Augustinus *Serme 38. de Verbis Domini cap. tertio, tom. 10.* ita inquens: *De Deo loquimur; quid mirum, si non comprehendis? Si enim comprehendis, non est Deus: attingere aliquantulum mente Deum, magna est beatitudo: comprehendere enim omnino impossibile.* Vide, quæ inferiùs scribit in illis verbis: *Quid ergo de illis verbis dici potest, cum sequentibus.* At inquit Bellomtanus, verba illa intelligi de viatoribus: sed magis oscitanter Augustinum in illo loco legit: agit enim de oculo puro iam Deum vidēte, vt patet ex illis verbis: iuxta illud, *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt.* Cui accedit, quoniam visio obiecti beatifici, quæ in via fit per fidem; fit etiam à peccatoribus, qui corde credūt immundo, qui non possunt dici beati. Addimus August. agere de visione, qua homo videns fit viuens vita perpetua, & fit quod nō erat, quod visioni per fidem accōmodari non potest. Quare solutio meritò reiiritur à Sala vbi supra pagin. 182. col. 1. Vbi alios locos Augustini adducit: Imò adducit innumeros alios Patres cū Suario, & alijs; à quorum examinatione contra solutiones Bellomontani supersedemus; satis sit, omnes Theologos, Bellomontano excepto, constanter affirmare; hanc esse indubitatam Patrum doctrinā.

6. 3. Confirm. Cōc. Late. Tertio probatur diffinitionibus Conciliorū: nam in Lateranensi sub Innocentio 3. in cap. firmiter de summa Trinitate Patres firmiter credunt, *Quòd Deus sit* Non recipitur Bellom. *immensus, & incomprehensibilis.* At respōdet Bellomont. disp. 52. cap. 3. nu. 10. Cōcilium egisse de solis viatoribus; nam in eodem sensu Deus creditur ineffabilis; cū tamen solis viatoribus talis sit, non verò beatis: sed in hoc decipitur: quia nec à beatis mente, mentisq; locutione potest exactè, & adæquatè explicari, sicut nec adæquatè intelligi, vt in se est intelligibilis. Quę enī adæquatè nō intelligimus, nec adæquatè verbis etiam mentalibus explicamus. Quare sicut errat, putans Deum à beatis comprehendi; ita etiam errat dum ait, posse à beatis adæquatè effari, atq; explicari. Accedit, quia Concilium simpliciter profitetur, *Deum esse æternum, immensum, incommutabilem, incomprehēsibilē, omnipotentem, & ineffabilem.* Quæ omnia cōfitetur in sensu, in quo omnia illa cōmuniter sumuntur: vt. s. credat, Deum esse æternum; quia nullum durationis finem habet: esse immensum; quia nullo spatio contineri potest: esse immutabilem; quia absolutè mutari non potest: in eo igitur sensu illum confitetur incōprehensibilē; quia. s. à nullo creato intellectu comprehendi potest; in hoc enim sensu ab omnibus dicitur incomprehensibilis: vnde Patres Concilij in eodem credunt, Deū esse incomprehensibilem: nam in eodem Patres Concilij Basiliensis damnarunt cuiusdam Augustini de Roma assertionē, quod anima Christi Deum comprehenderit: cum verè Christus secundū partem superiorem animæ non esset viator, sed beatus, vtique illam assertionem damnarūt, non in solis viatoribus, sed etiam beatis. Quare grauiores Ecclesiæ Doctores in illo Concilio comprehensionem Dei beatis denegarunt. Vnde D. Bonauētura vbi supra n. 12. refert, quendam retractasse assertionem, quòd diuina essentia esset cōprehensibilis.

Quarto loco probatur pluribus sacræ 7.
Scripturę locis. Ieremiæ cap. 32. *Magnus* 4. Confirm.
consilio; & incomprehensibilis cogitatu, id est cognitione creati intellectus. Psal. 91. *Nimis profundæ factæ sunt cogitationes tuæ.* Romanorum 11. *Quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius.* Iob. 9. *Qui facit magna, & incomprehensibilia:* Iob. 11. *Forsitan vestigia eius comprehendes? aut omnipotentem vsque ad perfectū reperies? excelsior cælo est, & quid facies? profundior inferno, vnde cognoscas?* Iob. 36. *Quis poterit scrutari vias eius? & cætera, omnes homines vident eum; vnusquisque intuetur procul magnus Deus vincens scientiam*

nostram

nostram. Primę ad Timothæũ 6, *Lucem inhabitat inaccessibilem.*

7. 5. Confir. Quinto loco ab omnibus hac ratione demonstratur. Deus est immensus, & infinitus, non solùm immensitate loci, sed etiam entitatis, & subinde intelligibilitatis. Infinitum autem intelligibilitate non potest comprehendi ab intellectu virtutis finitæ. Ergo cum intellectus creatus habeat finitam virtutem, nulla ratione poterit comprehendere infinitam Dei intelligibilitatem. Discursus iste constat, ex propositionibus, & in fide, & in Philosophia euidentibus: nam quod Deus sit immensus, & infinitus infinitate entitatis, & fides docet, & ratio naturalis demõstrat. Ex hoc autem necessario infertur, Deũ esse infinitum intelligibilitate: nam cum esse intelligibile sit passio entis; non poterit aliquod ens esse infinitę entitatis, quin simul sit infinitæ intelligibilitatis: quæ fuit maior. Minor verò satis demonstratur ex definitione comprehensionis posita §. 1. Comprehensio enim propriè sũpta nihil est aliud, quàm inclusio intelligibilis in ipsa intelligentis cognitione: & inde est, vt illud dicatur cognitione comprehendi, quod secundum suam totam intelligibilitatem in ipsa cognitione ita includitur, vt nihil intelligibilitatis eius extra cognitionem maneat, vt patet ex definitione tradita ab Augustino, & superiꝰ explicata. Ex quo euidenter infertur, diuinam intelligibilitatem, cum sit infinita, non posse comprehendi cognitione virtutis finitæ: patet enim infinitũ nõ posse secundum se totum adæquatè contineri in aliquo finito, quia semper aliquid eius extra manebit, quod cõprehensioni propriè sumptæ repugnat.

§. 3.

Soluuntur argumenta in contrarium.

8. 1. argum. Contra hanc resolutionem primo obijcitur: quoniam ex D. Thoma 3. cont. gent. cap. 98. Substantia intellectualis, ideo quia intellectualis, est comprehensiua totius entis. ¶ Solutio. Respondetur, D. Thomam nomen comprehẽsionis accepisse lato modo, vt comprehendere idem est, quòd cognoscere: nam in illo loco volebat ostendere, naturã intellectualẽ ex se esse cognoscitiuã totiꝰ entis.

Secundo, Deus, vt comprehensibilis, non minus continetur sub obiecto, adæquato intellectus creati, quàm vt visibilis. 9. 2. Argum.

¶ Omissis, quæ scribit *Cabrera in d. disp. 2. num. 15.* negandum est antecedens: quia Deus visus, licet sit infinitus, finite tamen est visus, & ideo continetur sub obiecto intellectus intensiuè adæquato: iam verò Deus comprehensus est infinitus in finitè cognitus, quo pacto sub tali obiecto non continetur. Solutio.

10. 3. Argum. Tertiò; cognitio beata cuiuscumque beati est infinita; ergo est comprehensiua Dei. Consequentia patet, antecedens probatur; quoniam quò obiectum cognitionis est perfectius, eo cognitio est perfectior. Sed obiectum visionis beatæ in infinitum est perfectius quocumque obiecto creato, vt patet. Deinde; quia excedit infinitas cognitiones creaturasũ possibilium. ¶ Negandum est antecedens: ad cuius probationem respondet *Cabrera in d. disp. 2. ad 3. nu. 42.* Facilius respondebis ex ijs, quæ diximus *supra lib. 8. in 2. p. q. 11. ar. 6. §. 2. num. 13.* Maiorem esse negandam; si intelligatur de obiecto sumpto materialiter, & in genere rei; quia sicut (vt sic) nõ specificat cognitionem; ita nec eam perficit: admittendum est tamen de obiecto, vt formaliter est obiectum, & prout est intelligibile quoddam: in quo sensu Deus à nobis cognitus non in infinitum distat ab alijs, vt in citato loco ostendimus. Solutio.

11. 4. Argum. Quarto de potentia absoluta potest animæ beatæ conferri lumen infinitum, vt plures volunt cum *Scoto in 3. distin. 13. ad 3. & 4.* Ergo anima, saltem de potentia absoluta, potest Deum comprehendere. Cõsequentia probatur: quia cũ lumine infinito eum comprehenderet, vt satis colliges ex D. Thoma 1. p. q. 12. art. 7; vbi ex eo intellectui creato denegat comprehensionem; quia lumen infinitum habere nõ potest. Accedit; quia anima illa cum infinito lumine infinitam eliceret visionem, quæ non potest nõ esse comprehensiua. Scotus.

¶ Facilis est solutio apud eos, qui negant, posse etiam diuina potentia, dari aliquod ens intensiuè infinitum: quæ est cõmunior opinio, & longè probabilior, vt videre est apud *Conimb. 3. Physic. cap. 8. q. 2. art. 2.* vbi referunt D. Thomã, & plures alios: quam opinionem, vt longè probabiliorẽ, defen- Solutio.

defendunt artic. 3. & cum illis Ruuius in eodem lib. & cap. 8. in tract. de infinito q. tertia.

13. ¶ Difficilior est solutio apud eos, qui affirmantem partem probauerunt, cum omnibus ferè Nominalibus; quam pro babilem esse defendunt Conimbricenses, & Ruuius. Nititur argumentum dissol-
Cabrera. uere Cabrera *in dicta disp. 2. ad 3. n. 19.* vbi admisso antecedente, negat consequentiam, quia lumen illud infinitum, cum sit creatum non comprehenderet diuinam essentiã: nec enim adæquaret ipsam Dei cognoscibilitatẽ, quæ solùm adæquari potest per lumen simpliciter, & absolutè infinitum, quale non est lumen creatum.
14. Quam solutionem sumpsit ex *Aliaco in*
Aliacus. *1. q. 13. art. 3. fol. 598. col. 3. §. Pro isto dico quarto.* Sed profectò solutio non tollit,
Non placet quominus lumen illud creatum adæquet ipsam diuinam intelligibilitatem, cum illam illuminet, quantum in se est intelligibilis: etenim, vt diximus supra artic. 1. ad comprehensionem non requiritur, quòd lumen sit in se ipso infinitum infinitate simpliciter, & quoad esse.
15. ¶ Secundo loco posset aliquis dicere,
Alia solutio quòd posito infinito lumine, ideo Deus non comprehenderetur; quia Deus non concurret cum eo ad comprehensionem adæquatã, sed inadæquatam solùm, &
Non placet non comprehensiuam. Quæ solutio fundamentum habet in eodem Aliaco, & probant *Conimbricenses in dicta q. 2. artic. 4. ad 9.* quod scilicet posita grauitate infinita in lapide, lapis non descenderet in instanti; quia Deus ad talem motum cum eo non concurreret. Sed solutio ex eo placere non debet, quia supponit, lumen illud ex sua natura esse comprehensiuũ Dei, ideo
16. autem actualiter eum nõ comprehende-
Vera solutio re, quia Deus illi negat generalem concursum: ¶ Quare melius dices cum eodem Aliaco, lumen intensiuè infinitum posse quidẽ à Deo produci; non tamen in subiecto, sed extra subiectũ. Nec hoc est nouum; quia apud nonnullos potest De᷒ producere intellectionẽ sine intellectu, extra tamen ipsum, nõ verò in ipso; quia in intellectu dari non potest, nisi intellectu actiuè concurrente,
17. Quinto obicitur: quoniam intellectus
5. argum. beati comprehendit ipsam beatam visionem: hæc enim in se est comprehensibilis: hæc autem comprehendi non potest, quin comprehendatur ipsa diuina essentia, quę est illius obiectum, à quo specificatur: nec enim actus comprehendi potest, quin comprehendatur obiectũ illud specificans. ¶ Multa pro solutione scri- Solutio.
bit Cabrera vbi supra ad 8. num. 43. Sed illis omissis, facilè respondebis, negando minorem, si intelligatur de essentia secũdum adęquatam suam intelligibilitatem, secundum quam non specificat visionem sed secundum rationem intelligibilem finitam, secundum quam videtur.

Sexto, quilibet beatus cognoscit diuinam essentiam per propriam, & quiddi- 18. 6. argum.
tatiuam illius rationem. Ergo quilibet comprehendit eam. Antecedens patet; consequentia probatur: quoniam ex *D. Thoma in 4. dist. 4. q. 2. art. 3. ad 5.* res tũc comprehenditur, cum per suam definitionem cognoscitur. ¶ In solutione hu- Solutio.
ius argumenti latè spatiatur Caberera vbi supra ad 6. num. 34. & facilè soluitur ex doctrina eiusdem D. Thomæ vbi supra. Dicendum enim est ad antecedens, beatum cognoscere diuinam essentiam per definitionem, & quidditatem illius; cognitã tamen non adęquatẽ, sed inadæquatẽ: & subinde per quidditatem cognitam secundum se totam, non tamen totaliter, vt cõmuniter Theologi loquuntur: quæ definitiua cognitio non satis est, vt essentia comprehensiuè cognoscatur; sed opus est, vt cognoscatur totaliter, ex D. Thoma in eodem loco.

Plura alia argumenta adducuntur, quę vim non habent, & satis soluuntur à Cabrera in d. disp. 2.

ARTICVLVS III.

Vtrùm Deum esse incomprehensibilem ab intellectu creato sit de fide?

IN hoc articulo non video omnes ex 1.
Recentioribus conuenire. Nam Bel- Opinio Bel
lomontan. satis expresiè significat, rẽ lomont.
non adeo apertam esse, vt de Fide ab Ecclesia definitã. *Ita scribit prima parte disp. 53. num. 1. in fine. Nam ib. & in disput. 51.* præcedenti totus est in explicandis, tùm Sacræ Scipturæ locis, tùm Ecclesiæ difinitionibus, tum denique Patrum testimonijs

monijs, Et quamuis *in dicta disp. 53. capi. 4. num. 15.* explicet quēdam comprehensionis modum iuxta quem Deus ab intellectu creato comprehendi nequeat, tamen non explicat modum illum ab Ecclesia fuisse definitum: quin potiùs multis ostendit, iuxta definitionem comprehensionis ab Augustino traditam, s. *Comprehendere non esse aliud, quam ita rem videre, vt nihil videntem lateat;* qua putat veram, & propriam comprehensionem definiri; Deum verè, & propriè comprehendi à beatis. Imò *disp. 52. cap. 2. num. 3.* satis explicat hoc solùm esse de Fide, si comprehensio solùm sumatur pro cognitione æqualis perfectionis cum ipso obiecto: non esse tamen de Fide, Deum secundum omnem modum comprehensionis non comprehendi à beatis, quāuis de Fide sit eum non comprehendi à viatoribus.

2. Opinio Suarij.

Suarius quamuis simpliciter affirmet de Fide esse, Deum esse incomprehensibilē quacunque creata cognitione, ita vt absolutè ab intellectu creato cōprehendi nequeat comprehensione, quæ propriè, & absolute sit perfecta; putat tamen nō esse de Fide certum, in quo hæc vera, & propria comprehensio consistat. Ita suam mentem explicat *1. tom. ad 3. p. dispu. 26. sect. 2. pag. 520. col. 1. §. Nihilominus dico primo. ibi pag. 521. colu. 2. in fine, §. Ad rationem respondetur* conclusionem quidē esse de Fide: sub opinione tamen esse de quanam comprehensione veritas illa fidei sit explicāda. Sed quia is dicendi modus forte ansam præbet, vt veritas illa Fidei sine aliqua temaritate longè aliter explicetur, quam communis Eccesiæ sensus illam veritatē explicat, ideo *lib. 2. de Attributis negatiuis cap. 5. nu. 3.* clarius suam explicat mentem; aduertens veritatem istam in eo sensu dici de Fide, in quo per eam affirmatur, Deum in rigurosa significatione illius vocis esse incomprehensibilem; ita vt detur aliqua vera, & propria significatio huius vocis, *Comprehensio*, in qua verè verificetur Deum esse à creato intellectu incomprehensibilem: & inde infert, Fidem non diffinire, Deum in alia significatione dici non posse comprehensibilem: quam opinionem puto esse verā si benè explicetur; adhuc enim explicatione indiget.

3. Opinio Valent.

Valentia *1. tom. q. 12. punct. 5. pag. 199.* solum rem definit de lege ordinaria, nihil dicens de potentia absoluta: quasi fateatur in hoc sensu posse Deum comprehēdi: & agit de comprehensione præfectissima.

4. 1. Proposit.

Pro vera, & clara resolutione sit prima propositio; *Simpliciter, & absolutè asserendum est esse de Fide, Deum à nullo creato intellectu, etiam Christi Domini, comprehendi posse.* Hanc propositionem simpliciter docent non Recentiorum aliquis, vt putat Bellomont. sed omnes quotquot
post Sotū scripserunt, vno excepto *Bello*- Sotus.
montano: ita Sot. in 4. dist. 49. q. 3. art. 1. in
prima concl. pag. 594. colu. 2. Simpliciter id Molin.
affirmat Molin. 1. p. q. 12. art. 7. §. Ex hac Bañes.
ergo posteriori significatione, vbi Bañes in Cumelius.
principio, & Cumelius in aduersionib. ad lite- Pezans.
ram post princip. Pezans. disp. 1. §. Primo di- Salas.
co. vbi affirmat id communi consensu schola- Lorca.
sticorum esse resolutum. Salas 1. tom. ad 1. 2. Medin.
q. 3. tract: 2. disp. 4. sect. 6. nu. 81. pag. 279. Cabrera.
Lorca etiam 1. tom. ad 1. 2. q. 5. disp. 33. de Herrer.
Beatitud. memb. 2. §. Contrariam sententiā, & §. Verumtamen ego. Medin. 3. p. q. 10. ar. 1. vbi etiam Cabrera 2. tom. disp. 2. num. 11. Herrer. 1. tom. disp. 1. q. 4. concl. 1. pag. 479. col. 2. cū omnibus Nouioribus, qui hac
de re scribunt. Quin potiùs Suarius in Suar.
omnibus citatis locis libenter fatetur, hāc conclusionem simpliciter prolatam esse de Fide, vt patet ex *d. disp. 26. §. Nihilominus dico primo, & clarius lib. 2. de Attributis negatiuis, cap. 5. nu. 2.* ita scribens, *Hanc assertionem sic absolutè propositam censeo ab*-
solutè de Fide: eandem censuram satis ap- Albert.
probat *Albert. Mag. in 3. dist: 14. artic. 1.* Vnde simpliciter ait esse blasphemiam contra Christi diuinitatem dicere, animā illius eam comprehendere: quod dictum
falsò tribuitur Paludano *in dicta dist. 14:* Palud.
q. 1. ad finem, quia ibi solùm dicit, talem comprehensionem esse impossibilem: &
satis est de mente *D. Bonauent. ib. artic. 1.* D. Bonau.
q. 2. num. 12. dum ait, eos qui simpliciter asseruerunt diuinam essentiam, & ab anima Christi, & ab alijs beatis comprehendi, suam sententiam retractasse; quam retractationē ibidem approbat. Ex quibus patet, nec Sotum fuisse huius censuræ authorem, nec illam ex Recentioribus solū aliquos approbasse. Hanc primam assertionem latè probant *Suarius, & Salas:*

setis

Conc. Lat. *satis mihi sit*, quod in Lateranensi Concilio in capite firmiter de Summa Trinitate illa simpliciter sub his verbis diffinitur; *Firmiter credimus, & simpliciter confitemur, quòd vnus solus est Deus, æternus, immēsus, incomprehensibilis.* Hæc igitur propositio simpliciter prolata debet tanquam de Fide admitti. Cui accedit, quod à Paulo Romanorũ 11. *Iudicia Dei simpliciter, & absolutè dicuntur incōprehensibilia, & viæ illius simpliciter inuestigabiles*: & Iob capite 11. *Simpliciter, & absolutè negat vestigia Dei posse comprehendi*: quod etiam simpliciter affirmatur Eccles. 53. & pluribus alijs in locis: quare qui nostram assertionem simpliciter, & absolutè negaret, vt hæreticus esset iudicandus.

Confirmat. ex Paul. Romano. 11.

Iob. 11.

5. 2. Proposit. Secunda propositio. *De Fide est, Deum non posse à creatura comprehendi comprehensione, quæ verè, & propriè sit comprehensio.* Hæc propositio ex præcedenti demonstratur: nam fides absolutè, & simpliciter docet, Deum à nulla creatura comprehendi posse, vt patet ex prima propositione: sed apud omnes constat, verba simpliciter prolata accipienda esse in vera, & propria significatione, non verò in significatione impropria. Nam sicut quod propriè est tale, simpliciter est tale, ita quod impropriè est tale, simpliciter non est tale; quare cum fides negat Deum aliqua comprehensione à creatura posse comprehendi, simpliciter negabit Deum posse à creatura comprehendi comprehensione, quæ propriè sit comprehensio: non negabit tamen posse comprehendi comprehēsione, quæ latè, & impropriè est comprehensio. Ex quo infertur Conciliũ Lateranense negare omnem comprehensionem, quæ verè & propriè sit comprehensio. Nam si Deus posset comprehendi comprehensione, quę verè, & propriè esset comprehensio, iam hæc simpliciter esset vera, Deus à creato intellectu potest comprehendi, quia vera comprehensione comprehenderetur, quamuis comprehendi nequeat alia comprehensione sumpta strictissimè: vnde si plures comprehensiones forent admittendæ, quæ omnes verè, & propriè essent comprehensiones, ita tamen, vt vna sit propria, alia verò proprijssima, & strictissima, fides in Lateranensi explicata sua diffinitione non modo negaret proprijssimam comprehensionem, sed etiam propriam. Nam cum simpliciter neget comprehensionem, negat omnem, quæ simpliciter est comprehensio: iam verò non solùm comprehensio strictissimè sumpta est simpliciter comprehensio, sed etiam quę verè, & propriè est comprehensio: quod enim verè, & propriè est tale, simpliciter est tale; verba autem diffinitionũ absolutè prolata omnia comprehendunt, quę simpliciter sunt talia: vnde verba simpliciter prolata tam in Philosophia, quã in iure, sumi debent in propria significatione, vt tanquam notum supponimus.

Cōfirmatur

Conc. intel.

Ex qua verissima resolutione primo infertur, non esse admittendam Theologiam Bellomontani *in dicta disputatione 53. capite quarto*, scilicet, definitionem comprehensionis datam ab Augustino, *vt sit cognitio rei, cuius nihil videntem lateat*, explicare quidem veram, & propriã comprehensionem, non tamen strictissimam illam, quam ibidem tradit: attamen Deum à beatis illa comprehensione verè, & propriè comprehendi: non est, inquam, admittenda hæc opinio, tùm quia falso nititur fundamento; quia comprehensio definita ab Augustino est comprehensio strictissima, de qua Theologi loquuntur, nec vlla alia dari potest comprehensio, quæ verè, & propria sit comprehensio: tùm etiam quia, vt diuisio illa admittatur, nullo modo admitti debet beatos Deum comprehendere comprehensione ab Augustino explicata, si semel admittatur tanquam vera, & propria comprehensio, vt patet ex data resolotione: vt omittamus, quod ad veram, & propriam comprehensionem non satis est cognoscere ea omnia, quæ formaliter Deo conueniunt, & secundum suam totalitatem formalem, nisi etiã cognoscantur totaliter, vt cōmunis Theologorum docet, satis consentaneè ad doctrinam Patrum, vt diximus articulo secundo: iam verò quælibet formalis, & attributalis perfectio sumpta secundum propriam rationem, quã à cæteris virtuali ter distinguitur, infinitos habet intelligibilitatis grad⁹; vnde licet tota cognosci possit, non tamē totaliter, vt alibi ostēdimus,

6. 1. Corollar.

Nō admitit. Bellom.

& docet *Molin. 1. p. q. 12. ar. 7. §. Circa respõsionem ad 2. pag. 129. col. 2. in fine*; quanuis cæteræ omnes cõprehendi possent (quod non admittimus) cõprehendi tamen nõ posset perfectio eminentialis, quæ formaliter est in Deo.

7. 3. Corolla. Secũdo infertur, non solũ esse de fide, Deum esse incõprehensibilem in hoc sensu, vt in aliqua rigorosa comprehẽsionis significatione sit incomprehensibilis; sed etiam in hoc sensu, vt sit incomprehensibilis quacumque comprehensione, quę verè, & propriè sit comprehensio; nã si est de fide, Deum simpliciter, & absolutè comprehendi non posse, vtique erit de fide, eũ cõprehendi nõposse cõprehensione aliqua, ex qua simpliciter verum sit Deũ comprehendi: iam verò simpliciter erit cõprehensibilis, si comprehendatur aliqua comprehensione, quæ simpliciter sit comprehensio; talis autem est omnis, quę verè, & propriè est comprehensio. Quare non videtur admittenda explicatio Suarij, quam ex secundo de Attributis negatiuis adduximus, dum ait, Deum nõ posse comprehendi in eo sensu, esse de fide, quia in aliqua rigorosa significatione comprehendi non possit: hic enim sensus coincidit cum sensu Bellomontani iam explicato. Quare melius dicemus illam propositionem in eo sensu esse de fide, quia nulla vera, & propria cõprehensione comprehendi potest.

8. 4. Coroll. Tertio infertur, non esse admittendum modum dicendi Suarij in dicta disp. 26. dum ait, de fide esse Deum non posse comprehendi comprehensione propria, & perfecta: fidem tamen non docere quænam comprehensio perfecta sit, & vera: is enim modus dicendi ansam præbet, vt plures errorem suum defendant. Admittimus igitur fidem determinate non diffiniuisse, hanc comprehensionem, aut illam esse veram comprehensionem, sed supposuisse Philosophiam explicasse, quænam comprehensio sit vera, & propria cõprehensio, quæ vè impropria sit, & non vera: vera autem, & naturalis ratio dictat, ad veram, & propriam rationem comprehensionis requiri, vt sit cognitio, qua res apprehendatur, & cognoscatur quantum est cognoscibilis: tunc autem rem ita cognosci, cum secundum totam suam cognoscibilitatem in ipsa cognitione includitur, ita vt nihil eius extra cognitionem maneat, quod non cognoscatur, vt cum Augustino omnes agnoscunt, & satis patet ex comprehensione corporea, ex qua sumitur metaphora comprehensionis intellectiuæ. Et quamuis sit controuersia, verùm cognoscibilitas rei comprehensæ sumenda etiam sit in ordine ad perfectionem cognitionis ex parte cognoscentis, vt tunc cognoscatur perfectissima cognitione, qua potest ab aliquo cognos[illegible] tamen omnes conueniunt, necessario requiri, vt ex parte rei cognitæ cognoscatur secundum omnem modum intelligibilitatis eius, vt patet ex ijs, quæ diximus in primo articulo, & hoc satis est, vt Deus simpliciter, & absolutè sit incomprehensibilis ab intellectu creato, vt demonstrat ratio adducta in secundo articulo. Fides igitur de illa agit comprehensione, quæ habet conditionem necessariam ex parte rei cognitæ, vt sit vera, & propria comprehensio, qualis est ea, quam articulo primo explicauimus, quæ satis est ad demonstrandam Dei incomprehensibilitatem: & cum omnes aliæ, quæ à nonnullis adduci solent, hanc necessario supponant, à fortiori, secundum illam Deus dicetur incomprehensibilis.

Vltimo infertur, fidem non diffinire Deum non esse comprehensibilem quacumque comprehensione, sed ea sola, quæ verè, & propri[illegible] comprehensio; quæ verò tales non sunt, sed impropriæ, & in significatione huius nominis latè sumpta, à fide non excluduntur; vt patet *ex articulo secundo, conclusio. prima*. Aduertimus tamen contra Bellomontanum, diffinitionem Concilij Lateranensis, non satis tute coarctari ad comprehensionẽ propriè sumptam, modificatam tamen vt intelligatur de comprehensione, quę habetur, vel secundum vires naturæ, vel in via, vel secundum legem ordinariam; ita vt solùm diffiniat Deum comprehendi non posse secundum vires naturæ, aut in via, aut secundum legem ordinariam, quamuis Bellomontanus in hoc sensu eã interpretetur, & affirmet *Suarius in dicto capite quinto, numero sexto*, non esse certum: etenim

9. Vltim. corollar.

Non contra Bellom.

etenim Conciliũ simpliciter diffinit, Deũ non posse cõprehendi comprehensione, quæ simpliciter est comprehensio, vt patet ex his, quæ diximos. Iam verò Deũ solùm esse incõprehensibilem viribus naturæ, non tollit quominus simpliciter sit comprehensibilis: nam Deus in se ipso non est visibiiis viribus naturæ; & tamen simpliciter est visibilis: & eodem modo, eum non videri in via, aut secundum legem ordinariam, nõ arguit Deũ non esse simpliciter visibilem: & eadẽ ratione, aliquid non esse posibile secundum potentiam ordinariam, non arguit illod esse simpliciter impoßibile. Quare cum Cõciliũ diffiniat simpliciter, Deũ esse simpliciter incõprehensibilẽ ab intellectu creato, & ex consequenti simpliciter negee cõprehensionem, quæ in se absolutè, & simpliciter sit comprehensio, vt patet ex dictis; non satis tute intelligetur de cõprehensione non simpliciter sumpta, sed limitata, aot ad vires naturæ, aut ad viam, aut ad potentiam ordinariam.

Mens Conciliij:

10. Assertio authoris.

Quare, ego simpliciter, & absolutè affirmo, *Fidem docere. Deũ ab intellectu creato simpliciter esse incomprehensibilẽ*, & hunc esse sensum Concilij Lateranensis; in quo sensu Basiliense dãnauit quendã August, de Roma, quod dixerit, *Deum saltem ab anima Christi comprehendi*. Et quamuis Conciliũ illu din illa sect. 22, qua hæc dãnatio scribitur, nõ sit legitimũ, magnam tamen authoritatẽ habet sumptam ex cõmuni Theologorũ sentẽtia, quatenus iudicarunt propositionẽ illam dignam esse damnatione: à fortiori ea digna erit, cum opposita, & cõmoni Patrum doctrina cõfirmetur, & ex sacris literis satis efficaciter deducatur: quod ostẽderemus, nisi eo geremur breuitatẽ sectari. Satis sint, quę de hoc scribunt Suarius, Salas, & alij.

Conc. Basiliense.

¶ *Annotatio ad sequentes articulos.*

Ordo dicendorum.

Supposita veritate, quod Deus à beatis de facto videator, non tamen ab aliquo, & propriè comprehendator: consequenter ostendendum est, quæ nam sint illa, quæ de facto à beatis ex vi visionis videantur in Deo? eum vero in Deo quædã sint formaliter, quædã eminẽter: & rursur quędam in Deo necessario sint, quædã verò libere: explicandũ est; vtrùm hæc omnia in ipso Deo videantur à beatis?

Et vt omnia clarius explicẽtur primũ agemus de ijs, quæ in Deo eminenter cõtinentur; deinde de ijs, quæ continentur formaliter, tàm necessariò, quàm libere: quare prius agemus de creaturis, quia hæ in Deo eminenter cõtinentor. De visione autem creaturarũ in Deo plura possumus inquirere: primum; an omnes creaturæ posibiles à beatis videãtur? quã quæstio nem in dupliei sensu possumus intelligere: in primo in sensu de facto: in 2. in sensu de posibili: & quia vterq; sensus adhuc potest dupliciter intelligi; vno modo sũptis ereaturis secundum solas suas essentias: altero modo acceptis illis etiam secundum suas existentias posibiles; ideo vtroq; modo agemus de creaturis, tum in quæstione de facto; tùm de posibili, Et prius agem⁹ de illis sub esse solius essẽtię: posterius verò de illis dicemus sub esse posibilis suę existentiæ: & isto modo omniã sine confusione explicabuntur:

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm beati de facto videant omnes creaturas posibiles, tùm ordinis naturalis, tùm super naturalis: idq; sumptis illis secundũ suas essentias abstrahendo à posibilitate existentiæ,

IN hac quæstione supponim⁹ beatos videre ereaturas in Deo ex vi visionis diuinæ essentiæ, vt cõtra *Bellom. ostendimus 1. to. lib. 5. q. 16. ar. 2. & ar. 3. §. 7.* Supponimus etiã ereaturas videri in Deo nõ solùm, quoad rationes genericas, & specificas, sed etiã quoad indiuiduales, vt osten dimus in eodem *lib. 5. q. 19. ar. 2.* Quibus suppositis, omnes fatentur creatoras ex vi visionis videri in Deo, quoad esse posibile suæ essentiæ, vt diximus *in dicta q. 19. ar. 3. §. 1.*: & quãuis aliqui nolint eas in Deo videri, quoad esse existentiæ, oppositum tamen esse veriui ostendimus *in d. artic. 3. §. 2.* His suppositis explicabimos quæstiones, quæ de visione creaturarum in Deo à Theologis excitãtor, Et primũ agem⁹ de visione earũ secondũ esse posibile essentiæ, De hac autem quæstione in hoc art. explicabimus quid de facto fiat?

1. Beati videt in Deo creaturas ex vi visionis. videtur etiã quo ad eorũ rationes indiuiduales. Videntur quoad esse posibile essentiæ, & existentiæ.

§. 1.

Referuntur variæ opiniones.

HAnc quæstionem iam exeitauimus 1. tom. lib. 5. q. 19. art. 4. §. 1. & 3. vbi quinque retulimus opiniones 2.

nes, duas extreme oppositas; tres verò
medias. Prima simpliciter affirmat om-
nes beatos videre in Deo omnes creatu-
ras possibiles, cuiuscunque illę sint ordi-
nis: Ita *Magister in 3.dist.14. Albertus ibi*
dem art,1. Alensis.3.p. q.17.memb.7. Au
reolus apud Capreolum in 4.dist.49. q.6. Go
Magister. *dofred. quodlibet.6.q.3. Durand in 3.distin.*
Albert. *14.q.2.& in 4.dist.49.q.3. Bassolius in 4.*
Alens. *q. prologi art.3.& in 3.dist.14.q.2. satis de*
Aureol. *omnibus beatis id explicat Maior in 4. dist.*
Godofred. *49.q.16.§, His notatis concl.2.& in argu-*
Durand. *mentis contra eam. Hanc sententiam non om*
Bassolius. *nino reijcit Bellomontanus 1.p.disp.49. cap.*
Maior. *2.num.5,* dum ait non omnino esse certã
Bellomon. opinionem negatiuam: quia, vt ait, ex
hac opinione non sequitur cõprehensio.

Secunda sententia opposita simplici-
3. 2. Negatiua ter negat aliquem beatorum de facto vi-
dere omnes essentias possibiles à Deo fi-
eri, nec ipsam Christi Domini animam,
D. Thom. ita *D.Tho,1.p.q.12.ar.8.& 3.p.q.10.ar.2.*
Capreol. *& 3.cont.gent.c.56.& de Verit,q.8.ar.4:&*
Hispal. *in 4.dist.49.q.2.ar.5. Probant omnes Tho-*
Sonci. *mistæ. ita Capreol.in 4.dist.49.q.6.art.1.&*
Ferrar. *in 3.d.14.q.2,ar.1.concl.1.& vtrobiq; His*
Caietan. *palens.& Soncin. Ferrar.3.cont. gent.c.56.*
Syluest. *Caieta.1.p.q.12.ar.8. vbi Sylnester, Bañes,*
Bañes. *Cumel. Ripa, cum cæteris D.Thom. discipu-*
Cumel. *lis. Caiet. etiam in 3.q.10.art.2. vbi Medin.*
Ripa. *cum cæteris eiusdẽ Scholæ. Sot. in 4.dist.49.*
Camtan. *q.3.ar.3.concl.1. Vignerius in suis Instit. c.*
Medin. *2.vers.2. Nauarr.1.tom. Contrauersiarum*
Socns. *controu.43.§.1.concl.2.fol,267.col.4.& 5.*
Vignerius. *2.cõl.3 & 4. Cõmunis est inter Recentiores*
Nauarret. *nostri temporis. ita Molina 1.p.q.12,artis.8.*
Molina. *disp.5.sect.2. Suar.1.to:ad 3 p.disp. 26.sect.*
Suar. *3.§. Dico tertio: pag.524.col.1.A.& lib.2.*
Salas. *de Attrib.negat.cap.26. nu.12. Salas ad 1.*
Lorca. *2. primo tom.q.3.tract.2.disp.4.sect. 6.nu.*
Cabrera. *78.pag.278.col.1.§. Secunda tamen opinio;*
Velosil. *Lorca 1.tom.ad.1.2.disp.25.de Beatitudine*
Franciscus *mem.2.pag.142.col.2.§. Dico secundo. Ca-*
à Christo. *brera 2.to.ad.3.p.q.10.a.2.disp.4. Vellosil.*
Hernæus, *in aduertentiis ad tom.9. Aug. quæsito 16,*
Herrera. *dubio 3. præceptor Fr. Franciscus à Christo*
Valentia. *lib.4.de Incarn.q.7.& in 3.d.st.14.q.8. He*
rie. de fine hominis cap.10. Herrer.in 1. Scot.,
disp 14.q.4.concl.3.pag.479. col.2. in fine
Valen.1.to disp.1.q.12.punc.6. in 2.q.pag.
D. Bonau. *204. §. De potentia, & lege Dei ordinaria.*
Ex antiquioribus referri solet D. Bonau. in 3
dist.14, art.2.q.3. Sed ibi in 5. sententia so-
lùm refert nonnullos, qui hanc sententiã
probauerunt; quam tamen licet dicat esse
probabilem, aliam tamen opinionẽ pro-
bat de qua statim: simpliciter tamen eam
probarunt *Richad.in 3.dist.14.ar.4.q.3.&* Richard.
Palud.ibid.q.1.art.3.opinionẽ 3.ad finẽ.fol. Palud.
74.col.4.in fine, & in 4.dist.49.q.2.arti.1. Argent.
& 2. Argent.in 3.dist.14.q. vnica ar.3.con Carthusia.
clus.1.& ibidem Carthusian.q.2. vbi pro ea Gabriel,
refert Petrum de Tarantasia: satis est de men- Abulensis,
te Gabr in eodẽ loco q.1.ar.2.concl.1. Abul.
Paradoxo 5. cap.170. & in Prologo super
Hieronymũ ad Genesin q.18.19.& 20.& in
Matth.cap.5.q. 43.& 44. Denique inter
nouiores nostri temporis in Scholis est
communissima.

Tertia opinio media interiacet, do-
cetque omnes species possibiles de facto 4, 3. Opinio.
ab omnibus beatis videri: nõ tamen om-
nia indiuidua possibilia. Hæc opinio tri-
buitur solùm Henrico, & verè eam pro- Henric.
bat, si diligenter expendantur, quæ scri-
bit *quodlib.7.q.4.& 5.*

Quarta sententia etiã media distinguit de
visione creaturarum in Deo in actu pri- 5, 4. Opinio;
mo, & suo modo habitualiter, vel in actu
secundo. Docet igitur si sermo sit de vi-
sione in actu secundo, nec animam Chri-
sti Domini, nec alium quemcunque bea-
tũ de facto videre omnia possibilia à Deo
fieri. Si verò sit sermo de visione in actu
primo, & habitualiter, animam quidem
Christi de facto cognoscere omnia possi-
bilia: nullũ tñ ex beatis de facto omnia illa
cognoscere. Hanc sententiam nõnullos
probasse refert *D. Bonauent. vbi supra, &* D. Bonau.
putat eam esse longe probabiliorem. Illã pro-
basse Varronem refert Gabr. in 3.dist.14.q.
vnica ar.1.in 4.opinione: vbi in 2. opinione
pro eadẽ refert Henric.quodli.5.q.14. quem
in eodẽ loco refert additio marginalis ad
Scot. statim citandũ §. *Aliter respõdet,* Sed
in citato loco Henric. nihil docet, aut de
anima Christi, aut de beatis. Sed illã satis Gabriel.
expresse probat idẽ Gabr.in eodẽ loc.in 3.loc. Marsilius,
quã eandem probat Marsil. in 3.q.10. in 3. Scotus.
p.2.art.concl.4.fol.419.col.1. probat etiam Onand.
Scot.in 3.dist.14.q.2.lit.O,& clarius in re- Mayron.
portatis ad eandẽ dist.14.q.2.& hãc esse opi- Palatius.
nionẽ Scoti affirmat, & sequitur Onand.in 3. Lælius Ze
d.14. Prop.5.p.102.& satis Mayron.ib.q.3. chius,
post princ. quibus addimus Palat.in eodẽ loc.
disp.1.in suis conclusionibus. & sententiis,
pag.155,col.1.& 2. Lælium Zechiũ in trac.
de Christo c.6.dicto 11. propositione 4.& 5.

Qui

Qui omnes licet in hoc conueniãt, vt anima Christi de facto habitualiter videat omnia possibilia in actu primo; non tamẽ omnes suam sententiam vno modo explicant: quidam enim volunt habitualiter hæc cognoscere nihil esse aliud, quam illa cognoscere per habitum inhærentem ostensiuum omnium possibiliũ: ita D. Bonauent. & Marsilius. Varro tamen, Scotus, & alij non admittunt habitum positiuum, & inhęrentem; sed actum ad diuinam essentiã terminatum, in quo omnia possibilia ideo relucent habitualiter, quia relucent solùm in actu primo, non collectiuê, & simul, sed distributiuè; non categorematicè, sed syncategorematicè, quia quodcunque illorum possibilium potest determinate cognoscere.

§. 2.

Secunda sententia est verissima & tenenda.

6. 2. Opinio tenenda. EX his omnibus omnino tenenda est secunda opinio, quæ simpliciter negat beatum aliquem, etiam Christũ, vt homo est, de facto videre in essentia omnes creaturas possibiles, aut ordinis naturalis, aut supernaturalis, aut secundũ rationes specificas, aut secundum indiuidua: quam opinionem ego puto omnino esse tenendam, & subinde non esse tenendam, vt probabilem; sed vt in se verissimam. Fundamentum vnicum, & firmum illius ex D. Thoma, & cæteris huius opinionis authoribus, ex eo sumitur; quia si aut aliquis beat⁹, aut anima Christi videret õnes creaturas possibiles, & quas Deus cognoscit scientia simplicis intelligentiæ, intellectus creatus diuinã omnipotentiã, & subinde diuinam essentiam cõprehenderet: antecedens tamen tanquam parũ tutum in fide nõ esse recipiendũ iam ostendimus in præcedenti art. & omnes aduersarij admittunt: tota igitur difficultas posita est in demonstranda sequela; aduersarij enim eam negant: sed ex eo efficaciter demõstratur, quia vt in primo art. latè ostendimus, tũc aliqua res verè comprehenditur, cum cognoscitur quantum in se est cognoscibilis, ita vt cognitio qua cognoscitur toti eius intelligibilitati adæquetur, ita vt nihil intelligibilitatis eius extra maneat: hãc enim esse veram, & propriam veræ, & propriæ cõprehensionis rationem efficaciter ostendimus in primo art. Iam verò si beatorũ aliquis adæquatè videt omnes creaturas possibiles, quas Deus visione simplicis intelligentiæ cognoscit, cognoscit diuinam omnipotentiam quantum in seipsa est cognoscibili, nec aliquid intelligibilitatis eius extra manet; quia dũm omnes illius possibiles effectus cognoscit, cognoscit omnẽ illius eminentialẽ imitabilitatem, & participabilitatem, ita vt nulla, nullusq; illius veluti gradus extra maneat aut lateat beatũ: ergo beatus verè & propriè cõprehendit diuinam omnipotentiã, & subinde diuinam essentiã: quod demõstrandũ sumpsimus. Quæ ratio ex eo euidenter confirmatur, quia nullus negabit Deũ notitia simplicis intelligentiæ verè, & propriè cõprehendere suã omnipotentiã: hoc enim est de fide: sed non ob aliã rationẽ illã dicitur cõprehẽdere, nisi quia omnes effectus in ea eminentialiter, & virtualiter cõtentos distinctê cognoscit, & ita totaliter apprehendit omnem suã eminentialem virtutem actiuam: ergo si beatus illã eodem modo apprehendit, necessario illã verè, & proprie cõprehendit. Hoc est vnicum (efficacissimum tamen) huius opinionis fundamentum.

7. Confirmatur præcedens ratio impugnando solutiones. Vis & efficacia huius argumenti inde etiam euidentius apparebit, si singulas aduersariorum ad illud solutiones expendamus, & impugnemus. ¶ Prima solutio est eorum qui putant, nullum esse absurdum admittere, Deum supernaturaliter comprehendi: quam sententiã nonnullis placuisse ex *D. Bonau. testimonio diximus supra art. 2. §. 2.* vbi adduximus Bellom. asserentem, Deũ comprehendi non posse nec esse de fide, nec omnibus modis certum: sed oppositum ostendimus euidenter supra articulo secundo, & 3. Supposita igitur hac veritate, expendendæ sunt solutiones eorum, qui agnoscunt Dei comprehensionem ab aliquo intellectu creato, etiam animæ Christi Domini esse impossibilem. 1. Solutio. Reijcitur.

8. 2. Solutio. Sit igitur secunda solutio eorum qui putant rationem veræ, & propriæ comprehensionis non solùm positam esse in hoc, quod obiectũ cognoscatur secundũ omnem suã intelligibilitatem passiuã, quę se tenet ex parte obiecti: sed secundum

dum omnem cognoscibilitatem passiuam quæ se tenet ex parte cognoscentis, ita vt cognoscatur secundum omnem cognitionis claritatem secundum quam cognosci valet: iam verò beatus, licet videat omnia possibilia, quæ diuina potentia fieri possūt, & ita ex parte obiecti adæquetur scientiæ simplicis intelligentiæ, quæ in Deo est, ea tamen non cognoscit tota claritate, qua illa cognosci possunt: quia nullus potest ea cognoscere tota claritate qua à Deo cognoscuntur: ita ad nostrũ argumentum respondet Alensis cum nõnullis alijs. ¶ Sed hanc solutionem iam latè impugnauimus supra art. 1. §. 4. vbi ostendimus eam ab omnibus impugnari; & §. 5: ostendimus quænam claritas ex parte cognitionis requiratur ad veram, & propriam comprehensionem: vbi cum cõmuni, & vera Philosophia diximus ex parte cognitionis comprehensiuæ alicuius obiecti eã claritatẽ necessario requiri, quæ satis est, vt omnis obiecti cõprehẽsi passiua cognoscibilitas cognoscenti distinctè, & clarè appareat. Ex qua doctrina infertur, notitiam, quæ est Dei comprehensiua, non posse non esse in claritate infinitam, & ortam ex lumine infinito: quia si lumen obiectiuè illuminans obiecta, quę dicuntur intelligi, fuerit finitum; & similiter finita fuerit claritas visionis, quæ est illorum obiectorum formalis apprehensio; nulla infinita intelligibilitas obiecti infiniti poterit adæquatè, & totaliter intellectui apparere, quia nullum finitum potest esse adæquatum infinito. Quare cum nec aliquis beatus, nec anima Christi de facto habeat, aut lumen infinitum, aut infinitam visionem, sed vtrumq; finitum, necessariò conuincitur nullum beatum, nec animam Christi de facto cõprehendere diuinã omnipotentiam, omnesque illius intelligibilitates imitabiles, & participabiles, & per consequens, nec videre omnes creaturas possibiles.

Alensis.

Non recipitur.

9. §. Solutio. Tertia solutio est eorum qui putãt, absurdum quidem esse Deum ab intellectu creato comprehendi posse: nullum tamẽ esse si comprehendatur Dei omnipotentia, atque potentia creatiua rerum. Fundamentum est, quia ad comprehensionem omnium effectuum; & omnium respectuum trãscendentaliũ Dei ad creaturas; non sequitur comprehensio eorũ, quæ in Deo nullum habent respectum ad creaturas, vt modus generandi, & spirãdi. ¶ Sed solutio ista nec ad præsens institutum attinet, nec vera est in eo, quod supponit: non pertinet quidem ad institutũ, quia quilibet beatus videns Deum, de facto videt, & cognoscit ipsam æternam Verbi generationem à Patre, & æternam processionem Spiritus Sancti à Patre, & Filio, quamuis neutram comprehendat. Nec in se est vera, quia sicut Deus in sua essentia simpliciter est incomprehensibilis, ita etiam in singulis suis attributis, singula enim à singulis beatis tota videntur: nullum tamen videtur totaliter, & comprehensiue; quod vt verissimum supponimus.

Non probatur.

Ex quibus iam euidenter patet efficacia argumenti, quod pro secunda sententia adduximus; si enim res ista benè expendatur; videtur demonstratio, cum ex omnibus veris, necessarijs, imò etiam lumine naturali notis procedat. Nam quod Deus verè, & propriè sit incomprehensibilis nõ solũ fides docet, sed etiam naturalis ratio demonstrat, vt patet ex artic. 2. quod verò comprehendatur tota potentiæ diuinæ intelligibilitas, si omnes creaturę possibiles à beato cognoscantur, euidenter demonstratur ex definitione cõprehensionis propriè, & in rigore sumptæ, vt ostendimus: quam definitionẽ bona Philosophia non potest non admittere, vt patet ex ijs, quæ diximus articulo primo. Quare puto secundam sententiam esse certissimam, & in toto rigore verissimam. 10. Cõcluditur vis proposi ti argũ.

§. 3.
An sit de Fide.

Dubitari tamen potest, An secunda sententia, *quod nullus beatus, nec etiam Christus videat in Deo omnes creaturas possibiles*, ita sit certa, vt opposita aliqua indigeat censura? Negant *Bellomontan. & Suarius: iste primo tomo ad 3. parte disp. 26. sect. 3. 5. Dico primo. pag. 524 col. 1. B. & lib. 2. de Attributis negat. c. 26. num. 12. & antea cap. 22. num. 14. Ille verò prima parte disp. 49. cap. 2. num. 5. & tomo 1. ad 3. p. disp. 50. cap. 3. num. 9. &* 10, Quare vterque putat hanc secundam sententiam solùm esse probabilem. Oppositum tamen

11. 1. Opinio negans.

Bellom. Suarius.

tamen alij ferè omnes docent, & volunt oppositam sententiam esse errori proximam: ita. *Cumelius prima parte q. 12. art. 8 q. vnica concl. 4. pag. 272. col. 1. & Bañes ib. concl. 2. & Cabrera 2. tom. ad 2. p. q. 10. art. 2. concl. 2. num. 23. esse plusquam temerariam affirmat Molina in dicta q. 12. artic. 8. disp. 5. memb. 2. post principiũ. §. Hæc tamen opinio. Valde temerariam censet Nauarr. 1. tom. Controuersiarum, controu. 43. §. 2. cõcl. 3. fol. 268. col. 1. temerariam iudicat Valent. 1. tom. disputa. 1: q. 12. punct. 6. pag. 204. B,*

Cumel. Bañes. Cabrera. Molina. Nauarret. Valentia.

12. Quibus ego subscribo, & puto oppositam sententiam non esse in fide satis tutam, nec posse ab aliqua censura liberari quod ex eo mihi persuadeo, tûm quia *D. Thom. de Veritat. q. 8. art. 4. post princ.* docet oppositam sententiam repugnare dictis sanctorum: tùm secundo, quia fortè opposita sententia damnata fuit ab Inquisitoribus, Taraconæ in quodam *Arnaldo de Villa Noua, vt refert Eymericus in Directorio Inquisitorum 2. p. q. 11:* non quidem ex eo, quod male sentiret de distinctione naturarum in Christo (etenim illam distinctionem naturarum admisisse ex ipsis hæresibus quas probauit, satis cõstat) sed quod eam, & in bonis, & in potentia, & in scientia Deo faciat æqualẽ: tum deniq; quod nostra sententia ex vna de fide; & altera naturaliter certa deducitur: etenim de fide est, Deum esse ita incomprehensibilem, vt nulla vera, & propria comprehensione ab intellectu creato comprehendi valeat, vt ostendimus articulo tertio præcedente; naturalis autem ratio satis demonstrat, comprehensionem qua res aliqua adæquatè cognoscitur quantum ex se est cognoscibilis, esse comprehẽsionem simpliciter sumptam; cum verè, & propriè sit comprehensio, vt ostendimus supra art. 1, & 3. alioquin ostendat nobis doctissimus Suarius quænam comprehensio sit simpliciter comprehensio. Etenim diffinitio fidei (ne frustra sit) supponit dari aliquam determinatam comprehensionem; quæ simpliciter sit comprehensio: iam verò ratio naturalis dictat, solam eám, quam explicuimus esse simpliciter comprehensionem; cæteras autem, vel simpliciter non esse cõprehensiones, vel si tales sunt, non tollere quomin' dentur aliæ, quę verè, & propriè tales sint. Nam licet cognitio perfectissima, qua Deus cõprehendit aliquam creaturam, vere, & propriè sit illius creaturę comprehensio; non arguit, quod sola illa sit vera comprehensio talis creaturæ. Ex quibus iam patet, secundam sententiam, quæ negat, aut animam Christi, aut aliquẽ beatum de facto videre omnes creaturas possibiles secundum esse essentiæ, deduci ex vna de fide, & ex altera naturaliter certa, in quo sensu conclusionem esse de fide communis est Theologorum sententia.

Opinio authoris. D. Thom. Eymericus

13. Opinio cuiusdam falsa. Ex ijs, quæ diximus euidenter infertur, falsam esse opinionem, quam refert *D. Thomas de Veritat. q. 8. ar. 4, & post eum Durandus in 4. dist. 49. q. 3.* quẽlibet scilicet beatum in Deo videre omnes creaturas possibiles, & quantum ad essentias, & quantum ad existentias: nam si ex visione earum, quoad essentias sequitur cõprehensio Dei, à fortiori sequetur ex visione earum secundum essentiam simul, & existentiam non solùm possibilem, sed & futuram. Nec solùm reijcienda est ex hoc capite comprehensionis, sed ex eo, quia & Angeli, & alij beati multa mysteria gratiæ etiam post quam facta sunt nõ nouerunt, vt late ostendit *Bañes in dicta q. 12. art. 8. concl. 5. & Cumel. ibi. q. vnica, conclus. 1. & Nauarrete in dicta controu. 43. §. 1. concl. 2. fol. 267. col. 1,* qui omnes docent oppositum esse contra fidem, cum sit contra expressa sacræ Scripturæ loca.

Bañes. Cumel. Nauarr.

§. 4.

Adducuntur, & soluuntur argumenta, quæ in contrarium communiter obijciuntur.

14. Solutio argum. SVpererat vt tertiam, & quartam sententiam expenderemus: sed quia vtrique datur locus in sequenti artic. ideo vtriusque examen in sequentem articulũ relinquimus: quare in hoc §. 4. expendemus argumenta, quæ contra datam resolutionem afferuntur.

15. Ad 1. Coloss. 2. Primum sumitur ex anima Christi Domini, cui communicatam esse cognitionem omniũ creaturarum etiam possibilium colligitur ex sacris literis. Nam ad Coloss. 2, *In quo sunt omnes thesauri sapientiæ, & scientiæ absconditi.* Ioan. 1. *Plenum gratiæ, & veritatis.* Ioan. 5. *Pater demonstrat ei, quæ ipse facit,* Ioan. 16. *Nunc*

scimus

ſcimus quia omnia noſti. & Ioan. vlt. dicit Petrus, *Domine, tu omnia noſti*. ¶ Primus tamen locus ex Paulo, vel intelligendus eſt de Chriſto ſecundum diuinitatem quia ſtatim dicitur, *Quia in ipſo habitat omnis plenitudo corporaliter*, ſcilicet diuinitatis, vt eſt communis expoſitio. Vel ſi de Chriſto homine intelligatur, explicandus eſt de theſauris ſapientiæ, & ſcientiæ in ordine ad ea fidei arcana myſteria, quę nobis reuelauit. Reddit enim rationē cur relictis Philoſophorum fallaciis debeant firmiter adhærere ijs, quæ à Chriſto acceperunt: nam cum in eo homine habitet omnis plenitudo diuinitatis, omnia, quæ docuit, à diuinitate (quæ eſt prima veritas) accepit vnde doctrina eius verè eſt

Ioan. 1. Theandrica. ¶ Verba Ioan. 1. ſicut verè intelliguntur de plenitudine veritatis, id eſt, cognitionis Dei, quæ erat in Chriſto homine; ita etiam intelliguntur de veritate eorum, quæ Chriſtus nobis reuelauit: agebat enim de veritate, & cognitione Dei à Chriſto nobis reuelata, quam lex non dedit, ſed Chriſtus, vt patet ex illis verbis antecedentibus, quia *Lex per Moyſen data eſt, gratia autem, & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt: quia Deum nemo vidit vnquam; Vnigenitus qui eſt in ſinu Patris, ipſe enarrauit*. Iam verò non enarrauit, an ſua ſcientia beata ſe extēderet ad omnes creaturas poſsibiles? ſed tantum quæ ad fidem pertinebant: quare ex hoc loco nullum poteſt argumentum ſumi contra datam reſolutionem. ¶ Quę adducuntur ex Ioan. 5. nihil obſtant ſi intelligantur de Chriſto Deo, quæ eſt expoſitio *Auguſtini tract. 21. in Ioannem, &*

August. Cyrillus, Tolet. *Cyrilli lib. 2. in eundem cap. 137. quam probat Tolet. ad eadem verba*. Si verò ea verba velis intelligere de Chriſto homine (quæ explicatio etiam placet Auguſtino & alijs, nec aliena eſt à ſubiecta materia) nihil etiam obſtant; quoniam illa verba non agunt de poſsibilibus fieri, ſed tantum de ijs, quæ ſunt: vnde ſolùm conuincunt, Chriſtum hominem habere ſcientiam omnium, quæ Deus nouit ſcientia viſionis.

16. Ad locum Ioan. 16. Locus quartus ex cap. 16. Ioan. ſe ipſum explicat: nam cum diſcipuli dicunt, ſe ideo credere, Chriſtum exiiſſe à Deo, agunt de Chriſto Deo, & ſubinde de diuina cognitione. Sed licet de Chriſto homine locus intelligatur; adhuc intelligi poſſet de ſcientia nō omnium poſsibiliū fieri, ſed de ſcientia omnium, quæ fiunt, etiam eorum, quæ à ſolo Deo cognoſci poſſunt: ex hac enim adhuc poſſent cōfirmari, vt cognoſcant, Chriſtum ita eſſe verum hominem, vt etiam ſit verus Dei Filius à Patre exiens; quoniam niſi eſſet Deus, illi non communicaſſet omnia, quæ facta ſoli Deo per ſe reſeruantur. ¶ Vltimus locus ex eodem Ioanne ſatis Ad vltimū Ioan. 16. ſuperque intelligitur de omnibus futuris; & ideo Petrus contriſtatus eſt, quod Chriſtus tertio eum interrogaſſet; quia timebat, ne ſicut Chriſtus nouit Petrum ter ſe negaturum, ita noſceret, quod ſe non eſſet amaturus.

Secundum argumentum ſumitur ex 17. Patribus, quia ferè omnes dicunt, Chriſti 2. Arg. ex Patribus. animam omnia ſcire, & nihil ignorare, vt patet ex *Chryſoſt. Homil. 5. ad Coloſſ. Fulgent. in ſermone citato à Magiſtro in 3. diſt. 14. qui eſt ad Ferrandum, & ex verbis Hieronymi relatis ab Euſebio Cremonenſi eiuſdē Hieronymi diſcipulo in ſermone de vita, & tranſitu Hieronymi tom. 9. operum eiuſdem, Damaſc. 3. fidei cap. 21. & 22. Ambroſ. lib. 5. de Fide cap. 8. Anſelm. lib. 2. Cur Deus homo, cap. 13. & ad cap. 5. Apocal. ad illa verba, dignus eſt Agnus accipere diuinitatem, vbi etiam Gloſſ. Richardi de S. Victore lib. 2. de Emmanuele: Gregorij 4. Dialogor. cap. 35. & lib. 12. Moral. capit. 2. Bedæ lib. Variar. quæſtion. q. 12. tomo. 8. Athanaſij q. 11. ad Antiochum, Bernard. in ſermone de triplici genere bonorum in fide; denique Auguſtini lib. de Speculo cap. 27. tom. 9. & de diligendo Deo cap. 18. & Epiſt. 6. & lib. 12. de Ciuitat. Dei cap. 29. quos omnes refert Salas in dicta ſect. 6. poſt princ. pag. 275. col. 2. & 276 col. 1. & 2.* ¶ Sed omnes iſtos Patres eſſe Explicatio Patrū iſtorū intelligendos de ijs, quæ Deus cognoſcit ſcientia viſionis, vt ait Salas vbi ſup. latè oſtenderemus, niſi cogeremur breuitatē ſectari.

Tertio loco ita obijci poteſt, quoniam 18. 3. argum. per diuinam eſſentiam vicem ſpeciei ſubeuntem repræſentantur cuiq; beato omnia, quæ Deus poteſt facere, & eorum rationes: ergo quilibet de facto cognoſcit in Deo omnia poſsibilia. Conſequentia patet, quia intellectus beati ſua viſione videre poteſt omnia, quæ per diuinam eſſentiam ſibi repræſentantur. Antecedens

dens probatur, tùm quia omnes creaturę eminenter contentæ in diuina essentia, naturaliter per eam repræsentantur; tùm secundo, quia cum Deus omnes creaturas necessariò cognoscat in diuina essentia, non possunt omnes in ea non repræsentari.

19. Solutio. Ad hoc argumentũm negatur antecedens: quod nõ potest non negari si beati vident Deum per speciem creatam, quæ est multorum opinio, à nobis probata supra *lib. 8. q. 3. & 4. à Cumelio vbi supra pag. 275, col. 1. ad 2. Bañes vbi supra ad 1. pro 2. opinio. Cabrera in dicta disput. 4. n. 49. & 72 Nauar. vbi sup. §. 10. ad 1.* Nec enim possibilis est species creata, quæ diuinam essentiam possit adæquatè repræsentare, Sed etiam negandum est, si essentia diuina de facto se vnit intellectui creato ad modum speciei: quoniam licet diuina essentia ex se sit repræsentatiua omnium creaturarum possibilium, non potest se se intellectui creato vnirę secundum totam, & adæquatam suam repræsentationem, sed inadæquatè tantum iuxta capacitatẽ eleuationis intellectus per lumen: vnde repræsentatio illius mensuranda est iuxta quantitatem luminis, sub quo videnda sunt, quæ à beato sunt videnda. Nam sicut diuina essentia licet ex se sit infinitè intelligibilis, nõ tamen oportet, vt intellectui creato se se adæquatè obiectiuè intelligendam objiciat, sed solũ inadæquatè iuxta mensuram visionis ad quam, vt species cõcurrit: ita licet sit species secundum se repræsentatiua infinitorum, non tamen necesse est, vt se adæquatè vniat intellectui, sed inadæquatè, & definitè, ita vt solùm finita repræsentet, iuxta mensuram actiuitatis principij actiui in visionem influentis: quare antecedens meritò negatur.

Margin notes: Cumel. Bañes. Cabrera. Nauarr.

20. Ad primam illius probationem dicimus, diuinam essentiam naturaliter quidem repræsentare creaturas possibiles, quoad esse essentiæ: non tamen eas repręsentare actu, & virtute indiuisibili, sed virtualiter diuisibili. Nam virtus illa eminentialis, quæ illas eminenter continet licet actualiter sit vna, virtualiter est plures, vt de attributis diximus 1. tom. lib. 5. q. 6. art. 5. Vnde Deus non eadem ratione, qua eminenter est homo, est etiam lupus, sed alia virtualiter distincta: & inde est, vt possit se vnire intellectui sub repræsentatione harum creaturarum, & non illarum. Et quamuis repræsentatio harum, aut illarum præcisè pendeat à libera Dei voluntate, tamen radicaliter liberè se vnit sub repręsentatione, quę stãte lege debita est tali, vel tali visioni cuiq; beatorum debitę.

21. 4. Argum. Quarto objicitur, & confirmatur pręcedens argumẽtum, quia nulla ratio dari potest, cur per diuinam essentiam potius repræsententur hæ creaturæ possibiles, quam illæ: ergo omnes repræsentantur. ¶ Negandum est antecedens: cur autem per diuinam essentiam potius istę creaturæ repręsententur, quam illæ? quęstio est difficilis: multa de illa scribit *Cumelius vbi sup. ad 3. pro 2. sentent. pag. 275. col. 1. & 2. Bañes ibi. ad 1. pro eadem senten. Cabrera latè ad 2. argum. numero. 50. & latè Suar. lib. 2. de Attributis urgat. cap. 26. num. 17. cum sequentibus. Et vide Molin. vbi supra in dicto membr. 2. §. Ad secundum pag. 141. col. 1.*

Margin notes: Solutio. Cumel. Bañes. Cabrera. Suarius. Molina.

22. 5. Argum. Quinto objicitur, quoniam ex sententia Augustini, creaturæ repræsentantur in essentia, tanquam in speculo: sed viso speculo videntur omnia, quæ in eo repręsentantur. ¶ Maior est neganda, si propriè loquendum est, vt ostendimus in 1. *tom. lib. 5. q. 18. art. 5. §. 3. in 4. concl. nu. 23.* vbi plures citauimus: nunc addimus *Cumel. vbi supra ad 8. & Bañes ad vltimum pro secunda sententia.*

Margin notes: Solutio. Cumel. Bañes.

23. 6. Argum. Sexto, beatitudo omnino complet capacitatem, & appetitum cuiusque beati: sed in quolibet est appetitus, & capacitas ad intelligenda omnia possibilia. ¶ Solutio. Soluitur à *Cumel. vbi sup. ad 1. pro secunda sententia pag. 275. col. 1. & à Nauarrete vbi supra §. 10. ad 2. pag. 278. col. 1 & à Cabrera ad dictũ num. 73.* Dicendum, beatitudinem non complere omnem capacitatem obedientialem; & hęc sola inest in quolibet beato in ordine ad omnia possibilia.

24. Omittũtur nonnulla argumenta. Nonnulla alia argumenta adducuntur à Cabrera *in dicta disputatione quarta. & à Nauarrete in dicta controuersia 43. in argumentis pro quarta sententia fol. 266. columna quarta, & fol. 267. columna prima,*

Quæ facilem habent solutionem: vide apud illos.

(.?.)

A R.

ARTICVLVS V.

Vtrùm poſsibile ſit beatū videre omnes creaturas poſsibiles ordinis naturalis, & ſupernaturalis ſecundum ſuas eſſentias, abſtrahendo à poſsibilitate exiſtentiæ?

1. Quæſtionis ſenſus.

SVppoſitò quod nullus beatus, nec etiam anima Chriſti de facto videat omnes creaturas in vtroque ordine poſsibiles ſecundum eſſe eſſentiæ; inquirendum eſt, an poſsibile ſit, aliquem beatum eas omnes videre in diuina eſſentia? nec enim omnes in hoc conueniunt.

Sententia affirmans.

Quidam abſolutè affirmant: & non poſſunt non affirmare, qui volunt eas de facto videri à quolibet beato; quos citauimus ſu art. 4. §. 1. in 1. opinione. In ſenſu de poſsibili ſolùm affirmat *Gregorius in Prologo q. 4. art. 2. in probatione 2. concluſ.* & quãuis Valentia ibi citatus neget, de facto omnes ab aliquo videri; in ſenſu tamen de poſsibili non vult quæſtionem diffinire, quanuis inclinet id non eſſe impoſsibile, vt patet in loco citato, pagina 203. B, & in fine: quam ſententiam non omnino recuſat *Bellomontan. 1. p. diſp. 49. cap. 2. n. 5.*

Valentia. Gregor. Bellomon.

2. 2. opinio.

Oppoſita tamen ſententia communiter probatur omnibus, quos citauimus art. 4. pro ſecunda opinione. Etenim licet plures eorum ſolùm loquantur in ſenſu de facto; fundamentum tamen quo nitũtur etiam conuincit ſenſum de poſsibili in ordine ad abſolutam Dei potentiam.

3. 3. opinio.

Tertia ſententia veluti media, putat cum prima ſententia id eſſe poſsibile in ſpeciebus: cum ſecunda tamen impoſsibile id eſſe in indiuiduis in eſſe poſsibili conſideratis, tribuitur *Henrico quodlib. 7. q. 4. art. 5.*

Henric.

4. 4. opinio.

Quarta adhuc ſententia datur, quæ cũ ſecunda putat id eſſe omnino impoſsibile, ſi ſermo ſit de cognitione in actu ſecundo, & in ſenſu cathegorematico, vt impoſsibile ſit omnes ſimul cognoſci in actu ſecundo: porrò ſi ſermo ſit de creaturis tàm in ſpecie, quàm in indiuiduo cognitis in actu primo, & habitualiter, prima ſententia ſit vera: ita exiſtimant omnes in 4. art. citati pro 4. ſententia.

5. Propria ſententia.

¶ Ego puto ſecundam ſententiam etiam in ſenſu de poſsibili, & in ordine ad potentiam Dei abſolutam eſſe omnino tenendam: quia ex oppoſita neceſſariò infertur, de pôtentia Dei abſoluta poſſe Deum, eiuſque omnipotentiam ab intellectu creato ſimpliciter & propriè comprehendi; quod nec aduerſarij admittũt. Quod ex oppoſita ſententia, etiam in ſenſu de poſsibili neceſſariò ſequatur Dei comprehenſio, ſatis (ni fallor) conuincũt ea, quæ in præcedenti art. §. 2. adduximus. Quin potiùs exiſtimo ſententiam, quæ oppoſitum ſimpliciter affirmat, eſſe errori proximam. Fundamentum ex eo ſumo, quia contra fidem eſt aſſerere, Deũ ab aliquo intellectu creato eſſe comprehenſibilem comprehenſione ſimpliciter ſumpta: iam verò ex oppoſita ſententia infertur, Deum ab intellectu creato comprehendi comprehenſione vera, & propria: vtrumque ſatis oſtendimus in præcedenti art. §. 3. quare ſi ob fundamentũ hoc authores ibi citati ſimpliciter aiunt, eſſe errori proximum aſſerere, beatum de facto videre omnes creaturas poſsibiles ſecundum eſſe eſſentiæ: non video cur ijdem authores non eam cenſurã imponant in ſenſu de poſsibili. Quare non ſatis conſequenter loquitur Cumel. loco citato concl. 3. pag. 271. dum ſecundam iſtam ſententiam aſſerit ſolum vt probabilem: nec Bañes ibi concl. 2. dùm cenſuram, quam ponit ſolùm probat in ſenſu de facto. Contra hanc cenſuram exiſtimant Suar. & Bellomont. in locis adductis in præcedenti art. §. 3. ſed conſequẽter loquuntur, quia negant, ex hac comprehenſione inferri comprehenſionem Dei; in quo tamen illis repugnamus, vt ſatis patet ex art. præcedente §. 2. Quæ verò contra hanc noſtram illationem obijciuntur videre poteris apud Cumeliũ, Bañes, Cabrer. & Nauar. locis citatis; omnia enim facilẽ habent ſolutionem, quod oſtenderemus, ſi fas eſſet, rem iſtam latiùs expendere.

Fundamentum.

Tertia ſententia Henrici, quæ veluti media interiacet, quod attinet ad indiuidua poſsibilia, admittitur; non illo, quo ducitur, fundamento; eſt enim falſum: quia indiuidua poſsibilia ſecundum eſſe poſsibile ſimplicis intelligentiæ ex vi viſionis per ſe videntur à beatis, vt contra Henricum oſtendimus 1. tom. lib. 5. q. 19. ar. 2. ſed quia viſio eorum omnium, etiã ſecun- 6. Quid de 3. opinione.

secundum rationes indiuiduales infert cō prehensionem diuinæ essentiæ: quod vero attinet ad species possibiles creari, sententia illius non est admittenda, quia supponit species creabiles esse numero finitas, & subinde ab intellectu creato posse comprehendi absque comprehensione diuinæ essentiæ: sed oppositum cum D. Thoma, & cum communi Theologorum docuimus *in d. lib. 5. q. 11. ar. 1. §. 2. & §. 3, n. 20.* quare de tertia illa sententia nihil est curandum.

7. *Quid de 4. opinione?* Quod attinet ad quartam opinionem (quæ etiam medium tenet) illud est certum, opinionem illam esse improbabilē, si cum D. Bonau. & Marsil. intelligatur de habitu positiuo, vt scilicet dari possit habitus positiuus in aliquo beato, quo om nia entia possibilia habitualiter valeant intelligi, & ideò in vero actu primo: hūc enim sensum reprobant etiam illi, qui eandem probant opinionem, Varro scilicet, Gabr. Scot. & allj pro eadem citati: ex alijs illum habitum non admittit *Suar. in d. disp. 26. sect. 3. in 2. sent. latè eum impugnat Salas 1. tom. ad 1. 2. q. 3. tract. 2. disp. 4. sect. 6. pag. 300. col. 1. § Hæc tamen opinio, & Cabrer. 2. tom. ad 3. p. q. 10. art. 2. disp. 4. n. 30. post 3. conclus.* & quia sufficienter ab istis impugnatur, ideò illius impugnatione supersedemus. *Suar. Salas. Cabrera.*

Quid de sē su Scoti. ¶ An verò in sensu explicato à Scoto sufficienter impugnetur à *Suar. 1. tom. ad 3. p. disp. 26. sect. 3. in 2. senten. pag. 522. col. 2. in princip. & § Dico secundo, pag. 529. col. 2. & lib. 2. de attribut. negat. c. 26. n. 4. & 5. & à Molin. 1. p. q. 12. ar. 8. disp. 5. memb. 7. pag. 146. col. 2. in princip. & à Cabrera in d. disp. 4 in 3. conclus. n. 28. cum sequentib. & à Sala in d. disp. 4. sect. 7. n. 121. pag. 301. col. 2.* & à nonnullis alijs, non vacat expendere: forte non conuincunt, si expendantur, quæ dicemus in vltimo artic. huius quæstionis.

ARTICVLVS VI.

An beati in Deo videant, aut videre possint infinita?

§. 1.

Præmittuntur nonnulla.

1. *Præmissum 1.* EGimus in præcedentibus, an beati videant, aut videre possint in Verbo omnes creaturas possibiles, tàm secundum speciem, quàm secundum numerum, abstrahendo ab existentia illarū: consequenter agendum est, an videant, aut videre possint in eodem Verbo infinita, siue secundum speciem, siue secundum numerum. Cui quæstioni non datur locus apud eos, qui putant creaturas nec secundum speciem, nec secundum numerum esse posse infinitas multitudine: verum quia hæc opinio, etiam apud Philosophos communiter reijcitur: quia licet forte negari possit posse Deum producere aliqnid categorematicè infinitū, negari tamen non potest posse Deum producere aliquod infinitum syncategorematicè; vel secundum perfectionem & intensionem, vel secundum numerū. Quam Philosophiam vt verissimam supponimus. Qua suppositâ iam datur locus propositæ quæstioni. etenim quanuis nō possit dari multitudo aut specierum, aut indiuiduorum actu, & categorematicè infinita: potest tamen dari multitudo infinita syncategorematicè; & de facto dabuntur in beatis infinitæ intellectiones, & infiniti actus laudum; quia in perpetuum, & sine fine laudabunt Deum, quæ syncategorematica infinitas licet simultatem actualem in existendo non admittat; admittit tamen simultatem actualem in cognoscendo; quia omnia illa vna cognitione adæquatè cognosci possunt; & de facto à Deo ita cognoscuntur.

Ex quo iam patet sensus propositæ quæstionis: inquirimus enim vtrùm beati aut de facto videant, aut saltem diuinitus videre possint infinitas creaturas aut speciē, aut solo numero distinctas? & quidē si nec per diuinam potētiam fieri potest, vt infinita aut specie, aut numero videantur; bene infertur impossibilitatem in cognitione infinitorum per se sumi ex ratione ipsius infinitatis: vnde inquiri potest, vnde nam infinitas quoad numerū habeat, quod cognosci non possit ab intellectu creato. Porrò si quæcunque infinita quoad numerum diuina potentia cognosci valent; bene intelligitur infinitatem quoad numerum ex sua intrinseca ratione non impedire cognitionem adæquatam ipsius infiniti. Si verò infinita solo numero saltem per diuinam potentiā cognosci possunt; non tamen infinita specie distincta; iam erit expendendum, 2.

cur

cur hæc cognosci possint; illa vero non possint.

3.
2.præmiss. Secundo præmittendum est infinita syncategorematicè duobus modis posse cognosci: vno modo successiuè; altero modo simul. Priori modo simpliciter cognosci non possunt, cum enim finem non habeant, nec vltimum, implicat successiuè, & in numerando pertransiri posse: posteriori vero, absolutè non implicat quia omnia illa simul à Deo cognoscuntur, vt omnes fatentur. Quare infinita ista sunt cognoscibilia cognitione non numeratiua, sed adæquatiua: quia scilicet illa vna cognitio adæquatè omnia attingit. Vtrùm verò hæc adæquatio in cognoscendo inferat infinitam intensionem in ipsa cognitione, quæ omnia illa infinita adæquet? alterius est quæstionis: de qua inferius.

4.
3.præmiss. Tertiò præmittendum est hæc infinita duobus modis posse cognosci: vno modo, vnâ tantùm cognitione, quæ per adæquationem omnia attingat: altero modo, infinitis cognitionibus; ita vt singula illius infinitatis singulis cognitionibus attingantur.

5.
4.præmiss. Quarto & vltimo præmittendum est illa eadem infinita per vnam & eandem cognitionem duobus adhuc modis cognosci posse: vno modo in actu: altero modo in habitu. In actu: quando cognoscútur cognitione actuali ad ipsa infinita actualiter terminata: in habitu vero: quia cognoscuntur vel per aliquem habitum positiuum illa habitualiter repræsentantem, vt nonnulli volunt: vel quia per vnã & eandem visionem quodlibet illorum infinitorũ diuisim cognosci potest. Hæc generaliter præmisimus, vt varietas opinionum faciliùs intelligatur. ¶ Sed quæstionem istam explicabimus in sensu de possibili, deinde in sensu de facto: de quo in §.6. & vltimo.

§. 2.

Referuntur variæ opiniones.

6.
1.opinio negans. HIs præmissis inquirimus; an beati in Verbo possint videre infinita? Partem negantem huius quęstionis non possunt non probare, qui absolute negant intellectum creatum etiam diuina potentia posse actu cognoscere infinita: nam si hoc absolutè est impossibile, etiam impossibile erit beatum in diuina essentia, videre posse infinita, aut secundum speciem, aut secundum numerum. Quod in diuina essentia nec per diuinam potentiam possit beatus actu cognoscere infinita, plures docuerunt, vt refert *Scotus in 3.dist.14.q.2. litera H. §. Aliter respondetur*, quam opinionem ipse probat, si expendantur, quę scribit litera M.§. *Potest dici*, & litera O.§. *Si actualiter videret.* Scotus.
Et quanuis loquatur de anima Christi, rationes tamen, quas adducit, etiam concludunt, de quocunque beato. Eandem opinionem satis probat *D. Bonauent. ibidem art.2 .q.3.n.37. in impugnatione secũdi modi, paulò post principium, & inferius §. Et propterea est tertius modus distinguendi*, vbi pro indubitato tenet infinita per virtutem aliquam finitam actu videri non posse; ob quod fundamentum negat animam Christi posse in Verbo videre infinita, & à fortiori idẽ diceret de alijs beatis. D.Bonau.
Idem probat Paludanus *in eodem loco q. 1.ad finem.§. Ad primum, & secundum: & de cognitione infinitorum in actu idem scribit in 4.dist.49.q.2. num.23. cum sequentibus*, quanuis satis confusè loquatur. Palud.
Eandem sententiam, tàm in anima Christi, quàm in quocunque beato probat *Richard.in d. dist.14.ar.2.q.3.in corpore, & in fine totius quæstionis. Consentit Gabriel ibidem q.vnic. art.1.litera K.in corollario primæ conclusionis, & clarius in secunda conclusione, vbi pro hac opinione citat Varronem, idem tenet Argentina in 3.dist.14.q.vnic. art.3.* vbi expresse negat intellectum finitum posse videre infinita in diuina essentia. Richard. Gabr. Varro. Argent.
ita etiã *Marsilius in 3.q.10.in 3.p. articuli tertij in impugnatione secũdæ opinionis, fol.418, col. 1.in principio, & sæpe in toto articulo, Palatius in 3.dist.14.disp.1.in 4.& 6.sententia*, vbi docet animam Christi in Verbo cognoscere infinita syncategorematicè, id est non tot, quin plura, non tamen categorematicè, id est actu simul & collectiuè; & in hoc sensu explicat quintam sententiam, vt scilicet anima Christi cognoscat quidem infinita, non categorematicè, sed syncategorematicè. Marsil. Palatius.
Idem probat *Adamus in 2. dist.2.q.5.in fine, & in 3.q. 10.concl.4.Ochamus in 4.q.13.ar.5. dub.4. Dionysius Sistersiensis in 3.q.3.ar.3. Onandus in 3.dist.14. prop.5. Nicolaus de Nysse* Adamus. Ocham. Cistercien. Onand. Nysse.

in

in reſolutione Theologica tract. 4. p. e. port. 1. eandem ſententiam vt probabiliorem probat Salas 1. tom. ad 1. 2. tract. 2. diſp. 4. ſect.
Salas. Zecchus. *7. in 2. opinione, pag. 204. col. 1. Lælius Zecchus de ſcientia Chriſti cap. 6. pag. 513. col. 1. in 2. prop. Denique eandem ſententiam plerique tribuunt Henrico multis in locis: ſed falſo, vt bene aduertit Molina inferius citandus.*

7. Hi omnes in hoc conueniunt, vt infinita non poſsint etiam per diuinam potentiam actu cognoſci ab intellectu creato; idque non ſolùm ſucceſsiuè (id quod eſt apud omnes indubitatum) ſed nec ſimul per adæquationem cognitionis ad ipſa infinita cognita: vtrum vero aliquo modo valeât cognoſci ab intellectu creato? omnes præcitati concordant ea poſſe
Scotus. habitu cognoſci: ita *Scotus loco citato, lit.*
D. Bonau. *O. §. Sed ſi iſta, & D. Bonauent. in d. q. 3. §.*
Marſil. *Et propterea eſt tertius modus. Marſilius in d. q. eo. loco citato, concl. 3. fol. 408. col. 4. & concluſ. vltima, fol. 419. col. 1. in principio,*
Almain. *Almainus in 3. diſt. 14. q. e. prop. 3. fol. 37.*
Palud. *col. 2. Paludanus in 4. diſt. 49. q. 2. num. 25.*
Palatius. *Palatius vbi ſuprà ſentent. 3. & 6. pag. 655.*
Gabr. *col. 2. Adde Gabrielem, Nicolaum de Nyſſe*
Nyſſe. *locis citatis, & ſatis defendit Salas vbi ſu-*
Salas. *prà in d. diſp. 4. ſect. 6. n. 120. pag. 300. col. 1.*

8. ¶ Sed non eodem modo explicant, quo modo intellectus creatus poteſt habitualiter cognoſcere infinita: nam aliqui volunt idem eſſe infinita habitualiter cognoſci, atque cognoſci per habitum poſitiuum in intellectu inhærentem. Quam opinionem Salas vbi ſuprà, §. *Hæc autẽ tribuit Henric. quodlib. 5. q. 14.* quatenus in fine quæſtionis docet Angelum per vnum & eundem habitum cognoſcendi poſſe cognoſcere infinitas ſpecies, ſi infinitæ darentur: & quamuis non agat de cognitione creaturarũ in Verbo, ſed de cognitione naturali, qua eas cognoſcit; facit tamen pro hac opinione, quatenus aſſerit per habitum inhærentem poſſe intellectum infinita cognoſcere habitualiter. Sed quicquid ſit de Henrico hæc videtur eſſe expreſſa opinio D. Bonauenturæ, ſi diligenter expendatur, nam ex ijs, quæ ſcribit *in ſexto dicendi modo, & inferiùs n. 45. §. Ad illud, quod quæritur,* facilè intelligitur talem habitum eſſe lumẽ, & non aliud quam gloriæ. *Marſilius etiã loco citato* expreſſè ponit hunc habitum

Variè ſe explicant. 1. opinio quod videant per habitum poſitiuum.

Henricus aliquo modo fauet.

D. Bonau.

Marſilius.

diſtinctum à viſione, ſimiliter & à lumine gloriæ. Alij tamen non ponunt habitum diſtinctum à viſione, ſed ipſammet viſionem, qua Deus videtur; non ſimpliciter, ſed prout in ea relucent omnia, quæ in Verbo relucent, non quidem in actu ſecundo, ſed in primo, ſiue in potentia, ita Scotus vbi ſuprà cum cæteris, quos retulimus. ¶ Hæc dicta ſint pro explicatione opinionis, quæ negat fieri poſſe, etiam per diuinam potentiam, vt in Verbo infinita actualiter intelligantur: ita enim eſt intelligenda, vt repugnet infinita ab intellectu creato actualiter intelligi, non tamen habitualiter. Fundamenta vtriuſque partis inferiùs adducemus.

2. opinio. 9.

10. Oppoſitam tamen ſententiam cæteri omnes defendunt: admittunt enim non repugnare intellectum creatum ſimul actu intelligere infinita: & per conſequẽs infinitatem ſecundum multitudinem, vt infinita eſt, abſolutè non inferre impoſſibilitatem, vt infinita ab intellectu creato actu intelligantur. In hac opinione ita generaliter explicata conueniunt cæteri omnes, tàm Theologi, quàm Philoſophi. In ea non poſſunt non conſentire, qui abſolutè docent intellectum creatum diuina ope adiutum poſſe actu cognoſcere infinita. Nam ſi hoc abſolutè eſt poſſibile; cur non erit poſsibile in cognitione infinitorum in Verbo, & extra Verbũ? vnde hanc opinionem in vtroque ſenſu in terminis probarunt *Conimbricenſes in* Conimbr.
3. Phyſicorum cap. 8. quæſt. 6. articulo primo concluſ. 1. & 2. Quod in Verbo anima Chriſti cognoſcat infinita docet *D. Tho-* D. Thom.
mas tertia parte quæſt. 10. art. 3: quod intellectus creatus in diuina eſſentia videat infinita ſcribit 3. contra gentes cap. 60. & de Veritate quæſt. 20. artic. 4. ad primum cum ſequentibus, & quodlib. 3. quæſt. 2. artic. 3. & opuſcul. 9. q. 81. Eandem ſententiam in terminis probant omnes Thomiſtæ Caietanus Caiet.
prima parte quæſt. 12. articul. 10. §. Ad hæc breuiter, & 3. parte quæſt. 10. artic. 1. & q. 10. artic. 1. ad 2. D. Thomæ, Capreolus in 3. Capreol.
diſtinct. 14. q. 2. artic. 1. concl. 2. & art. 3. ad argumenta Adami contra eandem fol. 70.
col. 4. Soncinas ibidem concluſione 2. Ferra- Soncin.
rienſis 3. contra gentes c. 60. §. Contra hanc Ferrar.
propoſitionem, & in 1. contra gentes cap. 69. Medina.
Medina 3. p. q. 10. art. 3. Vignerius in inſtit. Vignerius
Theologica cap. 20. §. 2. in terminis eandem

sententiam probauit Albertus Magnus in 3. Albertus. *distinctione 14. articulo primo*, vbi expresse docet animam Christi scire infinita, si scire infinita idem est, quod habere cognitionem simplicem, non vero causatiuã infinitorum; & eodem modo loquitur Oldaritus. *Oldaricus Alberti discipulus; eandem vt longè probabiliorem probat* Molina. *Molina prima parte quæst. 12. artic. 8. disput. 5. memb. 7. §. Quatenus verò affirmat, pagina 146. columna 2.* Suar. *Suarius 1. tomo ad 3. partem, disputatione 26. sectione 4. §. Dico secundo. pagina 532. col. 1.* Valentia. *Valentia 1. tomo, disput. 1. quæst. 12. puncto 6. pag. 210. ad secundum argumentũ, & 4. tomo disputatione 1. quæst. 10. punct. 2. §. Tertio asserimus, pagina 260. & pag. 264. §. Quartum argumentum*, Henric. *Henric. de vltimo fine hominis cap. 10. §. 4.* Cabrera. *Cabrera ad tertiã partem quæst. 10. art. 3. disput. 2. numero 7.* Rubens. *Rubens in 3. Physicorum tractatu de infinito quæst. 6. in 2. memb. §. Mediam viam, pag. 551. col. 1. Denique supposito quod in Verbo beati ex vi visionis vident creaturas, idem affirmat* Bellomon. *Bellomontanus 1. tomo ad 1. p. disp. 50. cap. 5. n. 35. pag. 386. col. 2. & 3. parte disp. 51. cap. 2. n. 21.*

11. In quo hi conueniãt, & in quo differant? Hi omnes in hoc conueniunt, vt absolutè non repugnet actu videre infinita, quia infinita sunt, non conueniunt tamẽ, quomodo hæc infinita videri valeant: quidam volunt ea videri non vna visione, sed infinitis, quarũ quælibet ad quodlibet illorum infinitorum terminatur. Scotus. Hunc dicendi modum refert *Scotus in 3. dist. 14. q. 2. litera M. §. Potest dici*, quem non reijcit, imò pro illo argumenta soluit litera P. *§. Ad illa pro secunda opinione.* Ita sensisse nonnullos refert *Almainus in 3. dist. 14. quæst. 1. §. Quantum ad istam positionem. fol. 37. colum. 1.* Alij hac reiecta opinione volunt infinita cognosci posse vnica tantùm notitia ad illa omnia terminata, non numeratione, sed adæquatione: & hæc est communior sententia. Cuius tamẽ authores adhuc variant: quidam volunt non solùm posse cognosci infinita solo numero distincta, sed etiã distincta specie. Alij docent infinita secundum speciem, nec per diuinam potentiã posse cognosci ab intellectu creato; bene tamen infinita indiuidua sub eadem specie. ¶ Hæc sunt, quæ potui colligere ex ijs, quæ de hac difficultate Theologi scribunt.

§. 3.

Prima conclusio pro quæstione resoluenda.

Sed propositam difficultatem nonnullis adhibitis conclusionibus resoluamus. Sit prima conclusio: 12. 1. conclusio *Infinitum multitudine per diuinam potentiam actu posse cognosci ab intellectu creato simpliciter non repugnat.* Hæc conclusio statuitur contra authores opinionis negantis. Probatur tamen omnibus Theologis, & Philosophis, quos pro opinione 1. probatio affirmante retulimus: & ex eo tenenda est, quia est communior, & in Scholis ab omnibus iam recepta. Deinde quia 2. probatio probabilissima est opinio, & digna, quæ ab omnibus probetur, & defendatur, quod anima Christi in Verbo actu videt infinitas intellectiones beatorum, vt inferius dicemus, & latiùs in 7. articulo. Tertio loco; quoniam non implicat con- 3. probatio tradictionem infinita actu simul cognosci, vt patebit ex solutionibus argumentorum: nec enim admittendum est id, Reijcitur Salas. quod Salas scribit *in dicta sectione 8. ad sextum argumentum, pagina 303. columna 1.* nullum modum fingi posse, quo intellectus creatus & Christi anima possit actu videre infinita.

13. Præmissũ primum. Sed antequam argumenta in contrarium dissoluamus, præmittendum est omnes, qui infinitum multitudine, nec per diuinam potentiam admittunt (quam sententiam vt veriorem supponimus) in eo conuenire vt dicant ista infinita, si sumantur in ordine ad esse reale existendi in rerum natura, nullo modo dici posse actu, & categorematicè infinita; quia inde sequeretur totam illam infinitam multitudinem actu existere, quod tanquam imposibile iam supposuimus: quare sub illa cõsideratione, & in ordine ad esse realis existentiæ infinita dicuntur solũ syncategorematicè; quia solum sunt infinita in potentia, quatenus non tot actu dari possunt, quin plura possint dari.

14. Controuersia. ¶ Cõtrouersum tamen est, vtrùm in ordine ad cognosci, & ad obiectiuam existẽtiam, quam habent in intellectu, à quo actu cognoscũtur (etenim si omnia actu cognoscũtur, omnia habent existentiam obiectiuã in intellectu, quia sine illa intelligi nõ possent) dicenda sint infinita categore-

gorematicè? an verò syncategorematicè? Quidam putant ea illo modo etiam dici debere infinita syncategorematicè. inter quos est *Suarius in dict. disputatione 26. sectione quarta ad finem, §. Mihi tamen placet, pagina 533. columna 2.* Fundamentum est; quia licet simul sint cognita, intrinsecam tamen habitudinem habent, vt quoad realem existentiam semper sint in potentia, vt illis fiat realis additio. Accedit; quia res in cognosci accommodari debent ad se ipsas in esse reali: sed quoad esse reale solum dicuntur infinita syncategorematicè. Ergo & in cognosci habebunt infinitatem syncategorematicam. Confirmari etiam potest exemplo sumpto à tempore: quanuis enim tempus in cognosci sit simul; quia tamen à parte rei est successiuum; ideò etiam in cognosci successiuum dicitur.

Suar.

15. Opposita sententia placet. ¶ Alij oppositum docent affirmantes cognitionem, qua omnia infinita simul apprehenduntur, nullo modo dici posse syncategorematicam, sed categorematicam: ita *Bellomontanus 1. parte disput. 63. cap. 2. num. 5. & 7. & cap. 7. numer. 12. & ita loquitur Palatius in 3. distinctione 14. disputatione 1. in quarta, & sexta sententia: pagina 155. columna 2. & illi, quos refert Paludanus in quarto dist. 49: quaest. 2. n. 25.*

Bellomon. Palatius.

Palud.

Quorum sententiam ego ita probo, vt oppositam putem improbabilem, si termini logicè explicentur: etenim illud infinitum dicitur categorematicè infinitũ, quod ita est simul, vt nihil sit extra: tale autem est omne infinitum quoad cognosci: etenim in cognosci, ita omnia simul cognoscuntur, vt nihil illi addi possit, & quanuis in existendo semper sit in potentia; hoc non tollit; quin in cognoscendo, & quoad existentiam obiectiuam per se includat omnium actualitatem absque vlla potentia ad existentiam obiectiuam. Vnde falsum est actualitatem obiectiuam accommodandam esse actualitati reali: quia illa per sa includit existentiam simultaneam omnium (aliàs non omnia cognoscerentur) cum tamen hæc simpliciter illam excludat. Et quanuis intellectus tale infinitum in ordine ad esse reale concipere nequeat, nisi eum potentia ad vlteriores vnitates; potest tamen concipere omnes illas infinitas partes, & omnes simul intelligibiliter attingere, non vt actu à parte rei existentes, sed vt potentes existere. Et hoc non distinguere est causa deceptionis. Tempus autem infinitum, quanuis in ordine ad realem existentiam non possit non cóncipi vt successiuum; omnes tamen illius partes possunt simul obijci intellectui, cum sua tamen potentialitate, & successione.

16. 1. praemiss. Præmittendum est secundò id, quod suprà iam aduertimus, infinitum multitudine infinitate syncategorematica, quanuis in essendo excludat actualitatem simultaneam ab omnibus suis partibus; quia in essendo non tot habeat; quin possit plures habere (ob quam rationem dicitur infinitum in potentia) ab eis tamen non excludere actualitatem obiectiuam simultaneam: etenim à Deo vna, & eadem cognitione simul cognoscitur quoad omnes suas partes; & per consequens omnes simul actu sunt in prospectu diuini intellectus actualitate existentiæ obiectiuæ. Quare infinitas syncategorematica intrinsecè non excludit omnem actualitatem simultaneam, sed solam realem: quare ex se est intelligibilis secundum omnes suas partes; non quidem successiua omnium enumeratione (quia sicut non habet finem, ita non habet vltimam partem) sed intellectiua adæquatione; quatenus per vnam notitiam omnibus illis adæquatam, omnes illius partes cognoscuntur: nam hoc modo omnium etiam aduersariorum consensu cognoscitur à Deo. Tota igitur difficultas in hoc est posita; an sicut infinita simul cognoscuntur à Deo vna cognitione omnibus illis adæquata; ita etiam possit cognosci ab intellectu creato diuinitus eleuato vna cognitione adæquata illis omnibus. Nos affirmamus: aduersarij negant: quorum argumenta iam dissoluimus.

§. 3.
Adducuntur, & soluuntur argumenta aduersariorum.

17. 1. argum. Authores primæ opinionis contra nostram conclusionem quamplurima argumenta adducunt. Primum est; quoniam visio siue cognitio infinitorum non potest non esse in se

actu infinita. Sed nulla visio creata potest in se ipsa esse actu infinita. Ergo nulla visio creata potest esse infinitorum. Minor tanquam nuta supponitur. Maior autem probatur: quia cæteris paribus visio eo est perfectior, quo ad plura se extendit: nam ad videndum duo simul maior virtus requiritur, quam ad videndum vnum: & simili modo ad simul videndum tria maior requiritur virtus, quam ad videndum duo, & sic deinceps. Ergo ad videndum simul infinita requiritur virtus infinita.

18. 2. argum. Secundo; virtus infinita non potest in plura, quàm in infinita. Ergo virtus finita non potest in infinita, probatur consequentia, quia alias æquaretur virtuti infinitæ, quod non est admittendum.

19. 3. argum. Tertiò; infinitas extensiva præsupponit infinitatem intensiuam. Sed nullius intellectus creati cognitio habet infinitatem intensiuam. Ergo nec habere potest extensiuam, id est extensam ad infinita obiecta. Minor est nota. Maior autem probatur authoritate Commentatoris in libro de substantia orbis, & libro 12. Metaphysicæ comment. 41. Deinde ratione: quoniam excessus in numero cognitorum supponit excessum intensiuum in cognitione: etenim cognitio duorum est perfectior, & intensior cognitione vnius. Ergo excessus infinitos in numero cognitorum supponit excessum infinitum in perfectione, & intensione ipsius cognitionis.

20. 4. arg. Quartò; intellectus creatus nullam potest habere attentionem circa obiecta infinita. Ergo non potest actu intelligere infinita. Consequentia patet: quia non potest dari intellectio sine aliqua attentione circa rem intellectam. Antecedens probatur; quia attentio ad plura simul minor est, quàm ad pauciora: ergo circa infinita nulla potest dari attentio: quia nulla potest dari, quæ in infinitum distet ab vna aliqua certa. Ergo si attentio ad plura minor est, quàm ad pauciora, vtique ad infinita nulla poterit dari attentio: quod fuit antecedens.

21. 5. arg. Quintò; cognitio, quæ infinitis cognitionibus æquiparatur, non potest non esse infinita. Sed cognitio, qua infinita cognoscuntur, æquiparatur infinitis cognitionibus, quibus singula illa infinita cognoscuntur in se ipsis, vt patet. Ergo est actu infinita, quod non est admittendum.

Sextò; intellectus creatus à Deo eleuatus, si infinita intelligit, vel intelligit successiuè distinctis cognitionibus, aut simul vnica cognitione: neutro modo potest infinita intelligere: ergo absolutè ea intelligere non potrrit. Maior est nota simul cum prima parte minoris: infinitum enim non potest successiua numeratione pertransiri, cum nec finem habeat, nec partem vltimam. Secunda verò pars minoris inde ostenditur; quoniam intellectus creatus non potest plura intelligere, nisi per plures species, & per species tot numero, quot fuerint obiecta. Ergo non poterit intelligere infinita, nisi per infinitas species: infinitæ autem species dari non possunt: ergo nec intellectus poterit intelligere infinita. 22. 6. arg.

Septimò; si intellectus in Verbo, vel extra posset simul cognoscere infinita, necessario in eo ponerentur infinitæ notitiæ, realiter distinctæ, vel vna, quæ haberet infinitas partes realiter distinctas. Vtrumque autem est impossibile. 23. 7. arg.

Octauò; intellectus creatus est virtutis finitæ. Ergo non potest in se efficere infinitas visiones, nec eas recipere, item non potest efficere in se vnam visionem, quæ sit infinita, aut formaliter, aut virtualiter constans ex gradibus infinitis, & æquiualentibus infinitis visionibus. 24. 8. arg.

Nonò; ad videndum in Verbo certum aliquem numerum creaturarum requiritur aliquod lumen: maius autem cæteris paribus ad videndum maiorem numerum illarum, & sic in infinitum. Ergo ad videndum infinita necessarium erit lumen infinitum: Hoc autem dari non potest. 25. 9. arg.

Decimò; fieri non potest, vt infinita in proprio genere videantur. Ergo nec possunt videri in diuina essentia. Antecedens expressè ponitur à *Diuo Thoma tertia parte, quæstione 11. artitulo 5. ad secundum*. Consequentia inde patet; quia eadem est ratio. 26. 10. arg. D. Thom.

¶ Hæc tamen argumenta nostram assertionem non impugnant. Ad primum negan- 27. Ad 1. arg.

D. Thom. neganda est maior, quam negat Diuus Thomas *de Veritate quaest. 20. artic. 4. ad secundum*, vbi docet operationem non esse infinitam per se, quanuis infinita cognoscat: & ratio est (inquit) quia illa infinita possunt cognosci efficacia, virtuteque finita. Quam etiam satis videtur negare 3. *partis quaest. 10. art. 3. ad secundum*. Ad probationem maioris duplicem inuenio solutionem: Prima admisso antecedente negat consequentiam.

28. 1. solutio. Molina. Conimbr. Ita *Molina 1. partis quaest. 12. artic. 8. disp. 5. memb. 7. pag. 248. col. 1. §. Ad primum eorum, & post eum Conimbricenses in tertio Physicorum cap. 8. quaest. 6. artic. 2. §. Hac tamen nihil contra ea, pag. 459*: non videntur tamen eodem vti fundamento: nam Molina ex eo fundamentum sumit, quia non oportet, vt iuxta proportionem rerum visarum ad res visas sumatur proportio quoad perfectionem notitiae ad notitiam, qua videntur: maximè quando res visae pertinent ad obiectum secundarium, & videntur in vno obiecto, in quo eminenter continentur. Conimbricenses verò fundamentum inde deducunt; quia licet excessus extensiuus arguat intensiuum, ita vt visio eo fit perfectior, quo plura per eam videntur: tamen non oportet extensionem, & intensionem per aequalia incrementa sibi perpetuo respondere; praesertim cùm potentia ex peculiari concursu agentis infiniti eleuatur: tunc enim (vt aiunt) ipsa supernaturalis auxilij efficacitate quodammodo suppletur, & compensatur infinitas intensiua. Omissis tamen his solutionibus ob sui obscuritatem: omissis

Non recipitur. item quae pro simili difficultate resoluenda scribit *Suarius in dicta disput. 26. sect. 4. pag. 532. col. 2. §. Respondetur propter hoc argumentum, & pag. 533. column. 1. §. Haec responsio*: plures enim includunt difficultates, quae hoc loco resolui non possunt;

29. Secunda & vera solutio. secunda & vera solutio sit, quae sumitur ex Diuo Thoma, & Capreolo, vt pluralitas obiectorum, tunc arguat maiorem perfectionem, & intensionem in cognitione, cum quodlibet illorum cognoscitur secundum propriam rationem cognoscendi specie distinctam à ratione cognoscendi aliorum: secus si omnia illa cognoscuntur secundum vnam, & eandem cognoscendi rationem, vt docet *Capreolus in 3. distinct. 14. quaest. 2. artic. 3. ad primum Adami contra secundam fol. 71. col. 4. §. Ex quibus patet: quae fuit explicatio D.* Capreol. D. Thom. *Thomae de Veritate quaest. 20. art. 4. ad 10.* vbi ita ait: *Scientiae quantitas, quae attenditur penes numerum scitorum, est ei quasi per accidens, & materialis; praecipuè quando in multis scitis est vna ratio sciendi: sicut enim esset, si diuersis cognitionibus cognoscerentur.* Quam solutionem probauit *Rubeus ind. quaest. 6. de infinito ad primum argumentum pag. 552. col. 1.* de quo plura dicemus in Rubeus. tertia conclusione. Quare hoc argumentum non concludit de omni infinito, sed de eo solo, quod constat ex infinitis, quae inter se specie distinguuntur. Non verò de illis, quae distinguuntur solo numero.

Ad secundum respondet *Scotus in d. quaest. 2. § Ad illa pro secunda*, & admittit 30. Ad 2. ex Scoto. virtutem infinitam non in plus posse, quàm in infinita extensiue; posse tamen illa infinità extensiuè videre visione infinita intensiuè; quod non potest virtus finita. Ad illud argumentum respondet Molina vbi supra ad secundum, virtutem 2. ex Molina. infinitam non posse in plura, quàm in infinita, posse tamen in aliqua infinita, in quae non potest virtus finita; quia scilicet potest in omnia vniuersim, quae diuina potentia fieri possunt.

¶ Faciliùs respondebis virtutem infini- Vera solutio. tam in quolibet infinito non posse in plura cognoscendo tendere, quam in infinita: posse tamen in omnia infinita, quae sub alijs speciebus, & generibus fieri possunt: etenim non solum potest cognoscere infinita indiuidua sub qualibet specie, vt infinitos homines, infinitos equos, infinitos lapides, & caet. sed etiam potest cognoscere infinitas species sub vno & eodem genere: haec enim diuina potentia sunt possibilia. Quare licet virtus infinita sub vno infinito non possit plura cognoscere, quam infinita: potest tamen cognoscere infinities infinita saltem specie inter se distincta; in quae non potest virtus finita. Quare non valet haec consequentia virtus infinita sub isto infinito non potest in plura, quam in infinita. Ergo virtus finita aequaretur infinitae: nam licet in cognitione extensiua huius infiniti illi aequaretur; non tamen aequaretur in extensione ad alia infinita.

31. Ad 3. Ad tertium respondent Molina, & Conimbricenses relati in solutione ad primum: sed omissis illorum solutionibus, ex ijs, quæ ad primum diximus, facilè soluitur hoc argumentum: maior enim vera est de infinitate extensiua ex infinitis specie distinctis conflata: falsa tamen de infinitate extensiua composita ex infinitis numero distinctis: in his enim pluralitas obiectorum non arguit cognitionem intensiorem, vt diximus ad primũ.

32. Ad 4. Ad quartum respondetur primò argumentum ex vi formæ nullam vim habere; quoniam admisso antecedente, negari potest consequentia; quia dari potest simplex intellectio sine attentione, vt docet D. Thomas in 1. sententiarum distinct. 4. q. 4. art. 5. in corp. & ad 3. cuius opinionem probauimus 2. *tom. lib.* 10, *q.* 1. *art.* 4. §. 5. *n.* 57. & 58. vnde patet probationem consequentiæ falso niti fundamento. Quare argumentum absolutè nõ probat infinitum non posse actu cognosci; quia posset quis respondere illud adhuc posse distinctè cognosci cognitione simplici, quæ sine attentione dari potest. Sed quoniam authores nostræ opinionis non solùm docent infinitum posse cognosci; sed posse cognosci cognitione perfecta, & cum iudicio, quæ sine attentione non datur, vt loco citato ostendimus; ad argumentum negandum est antecedens: ad cuius probationem respondet Molina vbi suprà ad quintum negatione antecedentis, quando plura illa cognoscuntur in aliquo vno simplicissimo, in quo vnitè continentur; & quando ratio intelligendi est simplicissima: vnde antecedens non est verum in visione creaturarum in diuina essentia: nam sicut visio aliquarum creaturarum in Verbo non minuit visionem ipsius diuinæ essentię; ita etiam attentio ad vnam creaturam in essentia, non minuit attentionem ad reliquas: & ratio est; quia per eandem attentionem, qua ad essentiam primario attendunt, attendunt ad creaturas secundario. Quæ solutio optima est, vt defendamus in diuina essentia posse videri infinita: verum quia etiam extra essentiam diuinam possunt videri infinita, saltem numero distincta. quanuis non videantur in aliquo vno obiecto, sed immediatè, & proximè in se ipsis; ad argumentum dicimus propositionem assumptam veram esse, seruato ordine naturali, non tamen si intellectus diuinitus eleuetur ad plura, & plura; quia omnia illa æquali attentione videre potest.

Ad quintum omissis, quæ Molina, Suarius, & Conimbricenses adducunt, solutio patet ex dictis ad primum. Concedenda enim est maior, si intellectio illa æquiparetur infinitis intellectionibus specie inter se distinctis, vt quæ ad obiecta specie distincta terminentur: neganda tamen si æquipareretur infinitis intellectionibus eiusdem rationis: hæc enim potest esse infinita extensiuè, quanuis intensiuè sit finita. *Vide Rubeum in dicta q. 6. de infinito, pag.* 55 a. *col.* 2. §. *Argumentum Adami.* 33. Ad 5. Rubeus.

Ad sextum omnes admittunt infinitum multitudine non posse successiuè cognosci: plures tamẽ putant illud simul cognosci posse infinitis cognitionibus, quos non reijcit Scotus vbi suprà litera N. vnde infinitas species admittent, si infinita extra Verbum cognoscantur; vel si cognoscantur in Verbo diuina essentia infinitatum specierum vicem supplente. Sed potius dicendum est infinita in Verbo vnica visione videri, quæ ad illa non primario terminetur, sed solùm secundario: ad quam cognitionem satis est diuina essentia, quæ se ipsam ad instar speciei intelligibilis primo repræsentet, secundario vero infinitas creaturas. Vnde illa propositio, quæ in argumento sumitur *tot sunt species, quot sunt obiecta* non est vera in obiectis secundarijs, quæ in vno aliquo obiecto primario cõtinentur. Sed nec simpliciter erit vera in ijs, quæ extra Verbum in proprio genere intelliguntur: etenim neque in hoc sensu semper necesse est, vt tot sint visiones, & species, quot sunt obiecta: quia per vnam speciẽ, quæ naturam vniuersalem primo repręsentet, non abstractè, sed concretè, possũt plura simul intelligi. Similiter etiam per vnam cognitionem terminatam ad ipsam naturam vniuersalem non abstractã, sed concrete existentem, vt diximus in materia de Angelis; vnde si sub tali natura darentur infinita indiuidua, vtique per talem speciem omnia illa infinita intelligerentur. Accedit etiam, quia propositio illa solùm est admittenda, quando plura illa 34. Ad 6. 35. Alia solutio 36.

illa cognita intelligerentur sub distinctis speciei rationibus; secus si sub vna, & indiuiduali ratione: quia in hoc sensu possunt plura per eandem speciem cognosci: & per consequens non opus est, vt tot sint species intelligibiles, quot sunt obiecta cognita: vnde non necesse est, vt si obiecta sunt infinita, species etiam infinitę sint. Quod libenter admittit Rubeus *in dicta pag. 552. col. 2. ad 3. argum. & nos id tanquam probabile admisimus 2. tom. lib. 8. in 2. p. q. 5. art. 2. §. 3. num. 46. cum Suario, & Sala ibidem citatis.*

Rubeus.

37. Ad 7. Septimum argumentum esse vrgentissimū putat *Salas in d. disp. 4. sect. 7. nu. 115. §. Omissis ergo pag. 597. col. 2.* & illud tribuit Maiori, Ochamo, Almaino, Gabrieli, Adamo, Richardo, & Henrico: sed hoc argumentum in illis non inuenio, sed quicquid de hoc sit, argumentum præstantissimis Theologis negotiū facessit: imò compellit subtiles excogitare Philosophias. Quidam admittunt infinitas notitias realiter distinctas. Alij (teste Suario *in dicta disp. 26. sect. 4. pag. 532. col. 2. §. Respondetur propter hoc argumentum*) admittunt in vna, & eadem notitia infinitos augmenti gradus realiter inter se distinctos, ita vt per vnum eiusdem notitiæ gradum videatur hoc obiectum, & per alium videatur illud, & sic in infinitum. Sed his opinionibus reiectis (iam enim supposuimus non posse dari infinitū actu siue multitudine siue intensione) communis opinio ad argumentum negat ad videnda infinita necessario admittendas esse infinitas notitias realiter distinctas; aut vnam compositam ex infinitis gradibus distinctis realiter.

Argum. est difficile.

Aliquorum opiniones.

Non recipitur.

38. Quomodo infinita videntur. 1. Solutio ex Suario. Quomodo autem infinita illa videantur? varij varios dicendi modos excogitant: Suarius vbi supra *pag. 533. colum. 1. §. Hæc responsio*, ita hac de re philosophatur, vt admittat vnā visionem entitatiuè indiuisibilem, numero distinctam à quacunque alia visione, quæ ex se solùm sit repræsentatiua infinitorum; quæ in sua indiuidua entitate sit perfectior quacunque alia, qua infinita non videantur: etenim inæqualitatem in visione pluriū, vel vel pauciorum in diuina essentia non ponit, aut in æqualitate, aut in inæqualitate graduali visionis, vt visio, qua plura videtur, sit intensior, minus verò intensa, qua videntur pauciora: nec etiam in diuersitate essentiali visionum (quia putat omnes esse eiusdem speciei): sed in diuersitate indiuiduali ipsius visionis: etenim visio, quæ plura videt in Verbo, est entitas quędam intensiuè indiuisibilis, numero distincta ab ea, qua pauciora videntur: quæ ipsa ex sua indiuiduali ratione intrinsecè includit non videre, aut plura, aut pauciora: ita vt si plura videnda sunt, opus sit alia visione numero distincta: similiter etiam si videnda sint pauciora. Hæc colliges ex eodem *in dicta disp. 26. sect. 3. §. Concludo igitur pag. 526. col. 2. in fine.* Hac opinione supposita de visione infinitorum in Verbo ita philosophatur, vt illa nec sit infinitis gradibus aucta; nec specie distinguatur à quacunque alia, qua infinita non videntur; sed sit distincta solo numero, differentiaq; indiuiduali: quare ad argumentum negabit antecedens, quod sine probatione sumitur.

39. Non recipitur. Hanc solutionem ad propositum argumentum appellat acutam Salas vbi supra *pag. 597. colum. 2. post medium*: eam tamen multis impugnat. Eandem vt confictam, & commentitiam reijcit Bellomontanus *1. p. disp. 50. cap. 5. num. 27. §. Quidam, qui præcedentem*: & nos ante eos olim eam reiecimus in nostris Prælectionibus, & iterum *1. tom. lib. 5. q. 11. art. 4. §. 4. num. 301 & in 2. tom. lib. 12. q. 10. art. 3. num. 3.* vbi contra eam multa obiecimus. Nunc autem in propria materia illud obijcimus quia ex ijs, quæ in hac opinione, & supponuntur, & docentur, ista infinitorum visio non potest non habere perfectionem in infinitū maiorem quacunque alia visione, qua solum videntur finita: nam Suarius libenter admittit visionem, qua plura videntur, esse indiuidualiter perfectiorem quam illam, qua vindentur pauciora: id enim admittit *in dicta sectione 3. pag. 597. col. 1. in principio, & satis sect. 4. pag. 533. col. 1. §. Hæc responsio.* Hoc autem admisso necessaria est nostra consequentia; nam si visio, qua plura videntur, indiuidualiter est perfectior, quam visio, qua videntur pauciora; idque iuxta proportionem pluralitatis, ita vt iuxta excessum pluralitatis obiectorum, sit excessus perfectionis indiuidualis; profectò visio, qua videntur infinita, in infinitum erit indiuidualiter perfectior, quam visio, qua

Salas.

Bellomon.

Alia noua obiectio.

videntur finita: quod non est admittendum.

40. Alia solutio Molinæ

¶ *Molina 1.p.q.12,art.8. dispu.5. mem.7.§. Ad argumentum erga. pag. 147. col.1.& 2.* longè aliter philosophatur: etenim in visione, qua infinita videntur, & in lumine, quo illa apparent, admittit intensionem gradualem, non infinitam, sed finitam; ita vt per additionẽ alicuius gradus visio sit potens videre infinita, sine quo infinita videre non poterat: & ratio est, inquit, quoniam gradus ille, licet sit paruus, visionem, quę antea erat impotẽs ad videndum infinita, reddit potentem ad infinita videnda: ideo quià facit, vt penetret diuinam essentiam secundum illum gradum, quod illa infinita, virtute, & eminenter continet. Quare concludit non requiri proportionẽ mathematicam inter ea, quæ videntur in Verbo, & ipsam visionem, vt quanta est perfectio gradualis ipsius visionis, tot sint cognita: nec etiã requiri, vt tanta sit ꝓportio obiectorum, quæ modo per istam visionem videntur, ad obiecta, quę antea per eandem videbãtur, quanta est proportio eiusdem visionis auctæ per talem gradum, ad se ipsam non auctam; sed requiri proportionem, id est accommodationem vnius ad alterum in eo sensu, quem artic.1. explicauit: Sed vellem, vt illum sensum iterum nobis explicaret, vt illud expẽderemus.

41. Propria solutio.

¶ Omissa igitur hac Molinæ explicatione, & alia, quæ à Suario adducitur *in dicta pag.532.col.2. §.Respondetur, propter hoc argumentũ*, quia neutram intelligas; huius difficultatis facilis erit explicatio, si aduertamus hoc loco sermonem haberi nõ de quibuscumque infinitis, sed de illis, quæ sub vna, & eadem cognoscendi ratione cognoscuntur, vt ad primum diximus, hæc autem infinita eum sub vna, & eadem cognoscandi ratione cognoscantur non ita se habent, vt quo plura simul cogoscuntur, eo cognoscantur visione perfectiore, vt sæpe diximus, sed de visione eiusdem rationis, & virtutis, qua cognoscitur vnum, & plura, eadem cognoscuntur infinita. Hac supposita opinione ad argumentum negandum est ad visionẽ infinitorum necessariam esse, aut infinitatem notitiarum, aut infinitatem graduũ vnius, & eiusdem notitiæ.

42. Ad 8.

Octauum argumentum eodem modo soluitur: nec enim ad videnda infinita necessariæ sunt visiones infinitæ, nec infiniti gradus in eadem visione; quia per vnam, & eandem visionem intensiuè finitam videri possunt infinita, quæ sub vna intelligendi ratione specifica intelliguntur, vt diximus.

Ad nonum etiam patet solutio ex dictis: admittimus enim semper requiri aliquod lumen gloriæ ad videndũ in Verbo aliquas creaturas: negamus tamen ad videnda plura semper requiri maius lumen: id enim solùm verum est, quãdo quæ videntur, vidẽtur sub rationibus cognoscendi specie diuersis; non tamen, si illa plura sub vna cognoscendi ratione cognoscuntur, vt cũ D. Thoma diximus ad 1. argumentum. 43. Ad 9.

Ad 10. & postremum negandum est antecedens, si sermo sit de potentia Dei absoluta: quid enim hoc implicat? quod satis est de mente *Caietan. 3.p.q.11.art.5. ad 2. D. Thomæ* vbi admittit intellectum per habitum habitualiter repræsentãtem infinita posse exire in actualem cognitionem, qua simul illa infinita actu cognoscat, per vnam speciem repræsentata. Vnde verior habet sententia, Christum per scientiã infusam cognoscere actu infinita, vt statim dicemus: Nec *D. Th. in d. art.5. ad* 2. absolutè negauit per scientiam infusam in proprio genere posse infinita actu cognosci; sed solùm docuit habitum ad infinita habitualiter cognoscenda datum, non ideo futurum frustrà, quod ad actum illorum infinitorum reduci non posit; quia indeterminatio voluntatis ad infinita non proinde est frustrà, quod ad infinita actu non tendat; quia satis est, quod posit tendere ad ea, quæ velit: eodem igitur modo habitus ad infinita cognoscenda non proinde esset frustrà, quod per voluntatem ad actum illorum infinitorum simul non moueretur: quia satis esset, quod voluntas eum mouere posset ad ea, quæ vellet: hoc enim satis est, vt ratio habitus saluetur. Quare non est audiendus Salas *vbi supra pag. 300. columna 1. §. Quintum argumentum*, dum docet D. Thomam absolutè illud negasse. Hæc est optima huius argumenti solutio. Non esset improbabilis solutio secunda, si admisso antecedente, negaretur consequentia, propter disparem rationem, quæ reperitur inter cognitionem beatam infinitorum

44. Ad 10. — *Caietan.* — Id non negat D. Th. — Reijcitur Salas. — 2. Solutio.

nitorum in Verbo, & cognitionem illorum in proprio genere, quam latius explicare non vacat.

§. 4.

Secunda concluſio de cognitione infinitorum poſsibilium.

45. De cognitione infinitorum poſſibilium.

IN prima concluſione reſoluimus non eſſe ſimpliciter impoſsibile infinita ab intellectu creato actu cognoſci: & proinde poſſe intellectum creatum diuina potentia adiutum ſimul, & adæquatè intelligere infinita: conſequenter videndum eſt; an ſimpliciter, & abſolutè poſsit intelligere omnia infinita? Suppoſito quod nō poteſt, explicandú eſt quænam infinita valeat, aut nō valeat intelligere.

46. Præmiſſū neceſſariū.

Pro cuius explicatione præmittendū eſt longè aliud eſſe cognoſcere omnia infinita poſsibilia, atque cognoſcere aliqua infinita poſsibilia: nam ſub animali, ſicut poſſunt dari infinitæ ſpecies in infinitum ſemper perfectiores, vt oſtendimus *in* 1. *tom. lib.* 5. *quæſt.* 11. *art.* 1. *num*, 8. & tamen infinitæ illæ ſpecies non continēt omnia infinita poſsibilia, quia ſub quocumque alio genere infimo infinitæ aliæ ſpecies ſunt poſsibiles, vt ſub genere lapidis, ſub genere Angeli ſiue Spiritus.

47. Diſcrimen inter vtraq; infinita.

Quare neceſſario diſtinguendum eſt inter infinità abſolutè poſsibilia, & infinita poſsibilia ſub aliquo genere infimo: nam prior illa infinitas ſub ſe complectitur plures infinitates diuerſarum rationum: cum tamen infinitas poſterior vnā tantum infinitatem ſpecierū ſub ſe contineat, ſub vna, & finita ratione generis infimi, verbi gratia, infinitas ſpecierū, quę ſub genere animalis cōtinetur, infinitas cōtinet ſpecies ſub vna generica ratione animalis, ſub qua cognoſcuntur, cū tamen infinitas poſsibilium abſolutè ſumpta ſub ſe contineat plures infinitates diuerſarum rationum; quia quælibet illarum ſub ratione longè diuerſa cognoſcitur: etenim infinitas poſsibilium generaliter ſumpta continet ſub ſe infinitatem ſpecierum animalis: ſpecierum lapidis; ſpecierum Angelicarum; quarum prima cognoſcitur ſub ratione generica animalis: ſecunda ſub vna ratione generica lapidis; tertia denique ſub vna generica ratione ſpiritus,

Quod diximus de infinitate ſpecierū in ordine ad infinitatem poſsibilium: dicendum etiam eſt de infinitate indiuiduorum ſub vna ſpecie in ordine ad eandem infinitatem poſsibilium: etenim infinitas poſsibilium nō ſolùm ſub ſe cōtinet infinitatem ſpecierum ſub vno genere infimo; ſed etiam infinitatem indiuiduorum poſsibilium, quæ ſub qualibet infima ſpecie cōtinentur: nam ſicut ſub vno genere infimo dari poſſunt infinitæ ſpecies, ita ſub qualibet infima ſpecie poſſunt dari infinita indiuidua. Cui veriſsimæ Theologiæ illud eſt addēdum (quod oportet diligenter aduertere) infinitatem ſpecierum ſub vno genere infimo nō inferre infinitatem poſsibilium in ſe eſſe infinities infinitam: quod tamē infert infinitas indiuiduorum: & ratio eſt; quoniā licet ſub quolibet genere infimo poſsibiles ſint infinitæ ſpecies; ipſa tamē genera infima nō ſunt infinita, ſed numero finita, vt aduertimus 2. *tom. lib.* 12. *quæſt.* 10. *art.* 3. §. 7. *numero* 41. etenim ens adæquatè diuiditur in finitum, & in infinitum, vt patet: ens autem finitum adæquate etiam diuiditur in ens materiale, & in immateriale: ſicut enim nō poteſt dari ens, quod nō ſit, vel infinitū, vel finitum, ita nō poteſt dari ens finitū, quod non ſit, vel materiale, vel immateriale: ens verò materiale adæquate diuiditur in ens corruptibile, & incorruptibile: corruptibile verò in viuens, & nō viuēs: viuēs autem in vegetatiuum, & ſenſitiuum: ſenſitiuum denique in intellectiuum, & nō intellectiuum: ſub quo cōtinentur infinitæ ſpecies ſubſtantiæ ſenſitiuæ ſiue animalis.

48. Nota pro infinitate indiuiduorū poſsibilium

49. Notāda doctrina.

Rationes genericæ non ſunt infinitæ.

50. Eādem finitatem inuenies, ſi ens creatum diuidas diuiſione prædicamentali: nam omne ens creatum, vel eſt ſubſtātia, vel accidēs; nec dabitur tertium aliud membrum. Accidens verò adæquatè diuiditur in decem prædicamenta: ſingula autem prædicamenta adęquatè diuidūtur vſque ad genera infima ſecūdum rationes finitas: ſola genera infima ſinguli cuiuſque prædicamenti poſſunt immediatè diuidi per infinitas differentias cōſtitutiuas infinitarum ſpecierum ſub eodem genere, vt iam diximus. Quare infinitas ſpecierum poſsibilium nō poteſt arguere infinitatem infinities infinitam; quia genera infima, ſub quibus infinitæ ſpecies cōtinentur

tinentur, nō sunt infinita, sed finita. Oppositum reperitur in infinitate indiuiduorum possibilium: nam cum species sub quolibet infimo genere sint infinitæ, & sub qualibet specie infima sint infinita indiuidua possibilia; bene infertur infinitatem possibilium indiuiduorum esse infinities infinitam: imò multipliciter esse talem: quia sub quolibet genere infimo possibiles sunt infinitę species, & sub qualibet illarum infinita indiuidua. Quare cum plura sint genera infima, tot erunt infinitates infinities infinitę, quot fuerint genera infima.

51. 2. Conclus. His ita præmissis secundam statuimus conclusionem: *Infinita absolutè possibilia non possunt etiam per diuinam potentiam ab intellectu creato actu cognosci: cætera vero infinita, etiam si infinities sint infinita, per diuinam potentiam ab intellectu creato cognosci possunt.* Hęc cōclusio quoad vtramque partem ex eo euidenter confirmatur; quoniam per cognitionem infinitorum absolute possibilium infertur diuinæ essentiæ vera, & propria comprehensio; nō vero ex cognitione aliorum infinitorum, etiam si infiniter sint infinita. Ergo infinita absolutè possibilia ab intellectu creato etiam per diuinam potētiam cognosci non possunt; benè tamen cætera infinita possibilia.

52. Probatio cō sequentiæ. Consequentia ex eo videtur euidens: quia infinitorum cognitio non ideo est impossibilis, quia est cognitio infinitorū, vt patet ex prima conclusione; sed ex eo præcise, quia ex illorum cognitione infertur diuinę essentiæ comprehensio, vt est causa rerum, vt patet ex D. Thoma, & ex cæteris quos citauimus: nam & ob hanc causam intellectui creato impossibilis est cognitio omnium possibilium, vt ostendimus supra art. 4. & 5. Quare si ex cognitione infinitorum absolutè possibilium infertur diuinæ essentię comprehēsio, nō verò ex cognitione aliorum infinitorū; vtique sola illa cognitio erit simpliciter impossibilis intellectui creato, & non alia.

53. Probatio antecedentis quo ad 1. partem. Quod verò ex cognitione infinitorū absolutè possibilium inferatur vera, & propria comprehēsio diuinæ essentiæ ex eo euidenter probatur; quoniam ex cognitione omnium possibilium necessario infertur talis comprehensio, vt ostendimus in d. art. 4. & 5: sed cognitio infinitorū absolutè possibiliū in se includit cognitionē omniū absolutè possibiliū, vt patet; ergo ex cognitione infinitorum absolutè possibiliū necessario infertur diuinæ essētiæ, eiusque omnipotentiæ cōprehēsio.

Quod verò ex nulla infinitate infiniorū aliorū possibiliū inferatur cōprehēsio essētiæ diuinæ, ex eo manifeste ostenditur; 54. Probatur 2. part. quoniam de ratione comprehēsionis essētiæ diuinæ est, vt extra talem cognitionem nulla maneat diuinæ essentiæ intelligibilitas, quę nō cognoscatur, vt ex Augustino ostēdimus supra art. 1. §. 1. & 3: sed cognitio, qua cognoscuntur infinitæ species animalis nō attingit diuinam essētiam, quatenus est intelligibilis sub ratione aut Angeli, aut lapidis. Ergo aliquid diuinæ intelligibilitatis est extra cognitionem, qua intelligūtur infinitæ species animalis: & per cōsequens cognitio infinitarum specierum sub animali nō comprehēdit totam intelligibilitatem diuinæ essentiæ, vt est causa rerum.

Quę ratio cōcludit etiam si talis cognitio sit infinitorum, quæ infinities sunt infinita, qualis est cognitio per quam cognoscūtur omnia indiuidua infinitarū specierum sub animali, quæ ipsa sunt infinities infinita: nam cum hæc infinita, licet infinities infinita, cognoscātur sub finita ratione, tam specifica, quàm generica (nam infinita indiuidua hominis cognoscūtur sub ratione specifica hominis, & generica animalis: & eodem modo indiuidua infinita equi, leonis, bouis, &cæ.) eorum cognitio nō attingit diuinam essētiam sub ratione Angeli, vel lapidis, vel fici: & per cōsequens nō erit vera comprehēsio diuinæ essentiæ; siquidem aliquid intelligibilitatis illius maneat extra cognitionem, qua cognoscuntur sub ratione hominis, & animalis. 55. Explicatur magis ratio

56. 1. Corollar. Ex qua doctrina primò infertur solā infinitatem omnium possibilium, tùm specierum, tùm indiuiduorum inferre comprehensionem diuinæ essentiæ: quia sola ista infinitas adæquat totam diuinæ essētiæ imitabilitatem, & participabilitatem à creaturis, & subinde omnem intelligibilitatem, qua in ordine ad creaturas est intelligibilis. Quare cognitio omnium possibilium ex sua ratione habet quod attingat nō solùm rationem essentialem in-

infinitarũ specierũ: sed etiã omnẽ rationẽ & gradum indiuidualem omnium indiuiduorum infinities possibilium, Quare cognitio ad infinitas species sub solo gradu essentiali, & specifico nõ satis est ad cõprehendendam imitabilitatem, & participabilitatem essentiæ diuinæ, & sub inde nec illius intelligibilitatem in ordine ad creaturas: quia extra illam adhuc manet imitabilitas, & intelligibilitas diuinæ essentiæ secundum gradus, & differentias indiuiduales, quæ alterius sunt rationis à gradu essentiali suarum specierum.

57. 2. Corollar. Secundo infertur intellectum creatũ per diuinam potentiam posse cognoscere omnes species possibiles sub omnibus infimis generibus contentas, si sine infinitis suis indiuiduis cognoscantur: non quidẽ ex eo, quod licet multis modis sint infinitæ, sub finitis tamen rationibus generis cognoscuntur (nam hoc etiam reperitur in cognitione omnium specierũ infinitarum, & indiuiduorum; quam in primo corollario dixim⁹ intellectui creato esse impossibilem) sed ex eo, quia talis infinitorum cognitio non infert verã, & propriã diuinæ essentiæ comprehẽsionem; cum extra eam maneant infinitæ imitabilitates, & intelligibilitates infinitorum indiuiduorum possibilium. Secus dicendum est de cognitione infinitorum indiuiduorum specierum multoties infinitarum: & ratio est; quia indiuiduorum possibilium cognitio dari non potest sine cognitione infinitarũ specierum; & inde fit, vt talis cognitio simpliciter sit cognitio omnium possibilium, quæ sine vera, & propria comprehensione non datur, vt patet ex primo corollario.

58. Obiectio cõtra conclusionem. Contra primam partem huius secundæ assertionis se se offert difficultas: quoniam cognitio infinitorum absolutè possibilium, tam secundum species, quàm secũdum indiuidua illa omnia cognoscit sub finitis cognoscendi rationibus, quia omnes illæ infinitæ species, & omnia illa infinita indiuidua cognoscuntur sub rationibus generum infimorum, sub quibus collocantur; genera autem infima nõ sunt infinita, sed finita vt supra aduertimus: iã verò cognitio, quæ extensiuè est infinita nõ est infinita intensiuè. quãdo sub ratione cognoscendi finita cognoscit illa infinita, vt expresse docet *D. Thomas de Veritate quæst. 20. art. 4. ad 10. & Capreolus in 3. dist. 14. quæst. 2. art. 3. ad 1. Adami contra 3. fol. 71. colum. 4.* quos adduximus supra art. 3: ad primum argumentum. D. Thom. Capreol.

Hoc argumentum vim haberet, si infinitatem intensiuam cognitionis omniũ infinitorum absolutè possibilium deduceremus ex sola infinitate extẽsiua; cum enim infinita possibilia nõ cognoscerentur, imò nec cognosci possent per infinitas rationes cognoscendi specie diuersas; quia genera infima, sub quorum quolibet infinitas species admittimus, nõ sunt numero infinita, sed finita vt diximus, ex infinitate extensiua non benè deduceretur infinitas intensiua cognitionis, quæ in infinita absolutè possibilia terminatur. Quare infinitatem intensiuam cognitionis infinitorum absolutè possibilium ex infinitate extensiua nõ deducimus, sed ex eo, quod talis cognitio esset comprehensiua diuinæ omnipotentiæ: quia, scilicet adæquaretur omni imitabilitati, & participabilitati, & subinde intelligibilitati eiusdem omnipotentiæ: in qua adæquatione posita est vera, & propria comprehensio, vt ex Augustino, & alijs latè ostẽdimus supra art. 3. hæc autem adæquatio necessariò arguit infinitatem intensiuam in cognitione. 59. Solutio.

§. 5.

Tertia, & quarta conclusio de cognitione habituali infinitorum possibilium.

EGimus in prima, & secunda cõclusione, de possibilitate cognitionis actualis infinitorũ possibiliũ: consequenter agendum est de cognitione habituali illorum: etenim plures sunt, qui licet nõ admittãt infinita posse actualiter cognosci ab intellectu creato: admittũt tamen ea cognosci posse habitualiter, vt vidimus supra §. 2. Ita enim existimarũt *Scotus, D. Bonauentura, Marsilius, Almainus, Paludanus, Palatius, Gabriel, Nicolaus de Nisse, & Salas*, quare oportet hoc etiã expendere. Cum verò huius quæstionis duplex possit esse sensus, vt diximus in dicto §. 2. vnus; an possit dari verus habitus, in quo infinita habitualiter cognoscantur; ad quem sensum excitatur à D. Bonauẽtura, Marsilio, & Henrico. Alter verò 60. Quid de cognitione habituali infinitorum.

verò; an cognitio actualis poſſit non in actu 2. cognoſcere infinita, ſed in actu primo, vt intellectus per eam ad omnia illa infinita non collectim, ſed diuiſim pro libito volũtatis poſſit cognoſcere, qui fuit ſenſus Scoti, & aliorum, quos citauimus; iuxta vtrumque ſenſum quæſtio explicabitur.

61. Quæſtionis primus ſenſus. Quodattinet ad priorem ſenſum; an ſcilicet poſſit dari vnus habitus, quo infinita habitualiter cognoſcantur? cõtrouerſia eſt inter Doctores. Admittunt D. *Bonauentura in 3. diſt. 14. art. 2. q. 3. in ſexto* D. Bonau. *dicendi modo, & inferius num. 45. §. Ad illud quod quæritur, &* Marſilius. *Marſilius in 3. q. 10. in 3. p. articuli. fol. 418. col. 1.* Henricus, *fauet Henricus quodlib. 5, q. 14. in fine.* Illum tamẽ impugnat *Scotus in 3. diſt. 14. q. 2. litera H. §. Sed* Scotus. *contra iſtud,* vbi illum reijcit nõ ſolùm de Niſſe. facto, ſed de poſſibili, quem in hoc ſequi- Gabriel. tur *Nicolaus de Niſſe in reſolutione Theo-* Salas, *logica tract. 4. p. 1. port. 1. & Gabriel. in 3. diſt. 14. q. vnica art. 5, litera C. in 2. opinione pag. 128. col. 1. in principio. latè Salas. 1. to. ad primam ſecundæ. tract. 2. diſp. 4. ſect. 6. §. Hæc autem opinio pag. 300.. col. 2. ad finem vbi pro bat ſententia refert Almainum in 3. diſt, 14. diſt. 14. q. 1.* ſed de falſo.

62. 3 Cõcluſio. Sed omiſſa longiore diſputatione ego ex ijs, quæ diximus, puto quæſtionẽ eſſe reſoluendam. Sit igitur Tertia concluſio: *Impoſſibilis eſt habitus, quo omnia infinita ſimpliciter poſſibilia habitualiter cognoſcantur: poſſibilis tamen, ſi ſermo ſit de infinitis ſpeciebus poſſibilibus ſub aliquo genere infimo, aut de infinitis indiuiduis ſub vna infima ſpecie.* Prima concluſionis pars inde probatur, quia impoſſibilis eſt habitus, quo diuina eſſentia, eiuſq; omnipotẽtia verè, & propriè, vel actualiter, vel habitualiter comprehendatur, vt patet ex ſecunda cõcluſione: comprehenſio enim diuinæ eſſentiæ. aut omnipotentiæ ſiue actualiter, ſiue habitualiter requirit cognitionem infinitam, vt patet ex dictis ſupra art. 3. 4. & 5. Et in hoc ſenſu vim habet fundamẽtũ Scoti, quicquid ſit de medio, quo vtitur. Secunda verò pars concluſionis ex eo probatur; quia ex actuali cognitione aliorum infinitorum non infertur diuinę eſſentiæ comprehenſio. & ſubinde nec infinitas intẽſiua in ipſa cognitione, vt in ſecunda cõcluſione oſtẽdimus. Ergo nec inferetur in cognitione habituali illorũ.

63. Soluũtur argumenta. Nec contra hãc ſecundam aſſertionis partem vim habent argumenta Scoti, & aliorum. Nam ad primũ Scoti negamus inde inferri iſtum habitum eſſe intenſiuè infinitum: etiam ſi admittamus talem habitum habere poſſe vnum actum adæquatum (quem diuina potentia habere poſſe non eſt negãdum, quicquid ſit de viribus naturæ): etenim, vt diximus, talis actus adæquatus non erit intenſiuê infinitus, cum ad infinita terminetur ſub vna ratione finita; nec inferat diuinæ eſſentię comprehenſionem. Et inde colliges, nec vim habere ſecundum argumentum ex menti Scoti relatum à *Sala pag. 301. col. 2.* Salas. *§. Secundo probant Scotus. & alij*: habitus enim tunc eo plures gradus requirit, quo ad plura ſe extendit, cum ad illa plura ſub diuerſa ſpecie ratione terminatur: ſecus ſi ad illa terminetur ſub vna ratione, vt cum D. Thoma ſæpe diximus. Qua poſita diſtinctione facile ſoluuntur duæ confirmationes ſecundi argumenti, quas Salas adducit. Quæ verò ad finem tertij argumenti obijcit contra habitum diſtinctum à lumine gloriæ, vim non habent, quia nos facilê admittimus talem habitũ exire poſſe in actum adæquatum, cũ non futurus ſit infinitus intenſiue, ſed finitus, vt ſæpe diximus. Nec ſi hoc illi habitui denegaremus, vllum ſequeretur abſurdũ, quia nos non agimus de facto, ſed poſſibili: iam verò nihil implicat diuina potẽtia dari poſſe habitum infinitorum, qui in actum adæquatum nõ exeat, ſed ſemper in inadæquatum ex imperio voluntatis: id enim non implicare ſatis ſupponit *D.* D. Thom. *Thomas 3. p. q. 11. art. 5. ad 2.* dum talem habitum vt poſſibilem admittit.

64. Soluitur quæſtio iuxta ſenſũ 2. D. Thom. Suarius. Contra poſteriorem ſenſum arguit *D. Thomas de Veritate q. 20. art. 5. in 2. opinione, poſt eum multis inſurgit Suarius 1. to. ad 3. p. diſp. 26. ſect. 3. §. Dico ſecundo pagin. 529. sol. 1.* vtrùm argumenta conuincãt? non vacat expendere: ſtatuimus tamen quartam concluſionem: *Quicquid ſit de facto, non implicat vnam, & eandem viſionẽ beatam aliquo modo eſſe in actu primo ſuo* 4. Concluſ. *modo habituali, vt poſſit ad infinita extendi: nõ quidem ſua propria, & naturali virtute, ſed diuino influxu eleuata, & adiuta.* Hæc cõcluſio ſatis eſt probabilis ſuppoſita probabiliſſima opinione, quod beatus per viſionem beatã poteſt in ipſo verbo aliqua

de

de nouo videre absq; vlla ipsius visionis mutatione: de quaagemus in vltimo articulo huius quæstionis.

65. Ad Argument. oppolita. Hac supposita opinione vim nō habēt argumenta, quibus Suarius contra Scotū insurgit. Nam ad primū dicimus de ratione visionis beatæ esse, vt semper sit in actu a. eorū, quæ ex vi ipsius visionis vidētur; secus autem de alijs. Ad secundum respondemus visionem, vt habet rationē actus primi modo explicato, posse reduci in actum secundū, ita vt actualiter videat, quæ antea non videbat: negamus tamē id fieri non posse absque reali varietate ipsius visionis, nouaque ipsius intensione. Eodem modo ad tertium negamus nō posse ipsam visionem obiectiuè variari in ordine ad obiectum secundarium, quin varietur circa primarium. Ad quartum denique; quomodo scilicet fiat illa visionis extensio ad obiectum de nouo propositum, vtrùm per nouam repræsentationem, nouumque formalem effectum, denique per nouam ipsius perfectionem dicemus in vltimo articulo. Hoc loco expendi poterant argumēta, quæ in oppositum adducunt Nauarre. 1. tom. cōtrou. 43. §. 2. concl. 4. fol. a 69. col. 1, & Cabrera 2. to. ad 3. p. q. 10. art. 2. disp. 4. concl. 31 nu. 28. & Molina 1. p. q. 12. art. 8, disp. 5. m. 7. pag. 146. col. 2. & Lorca 1. 2, disp. 25 de Beatitud. m. 2. pag. 143. col. 1. sed modo non vacat, vide art. vltimo.

§. 6.

An beati de facto videant aliqua infinita?

66. Quæstio de facto. IN præcedentibus explicauimus quæstionem in sensu de possibili, an. s. possibile sit intellectū creatum per diuinā potentiam actu videre in Verbo infinita? consequenter explicandū est, an de facto infinita videant? in qua quæstione primum referemus, quæ Theologi de ea scribunt: deinde explicauimus resolutionem, quam putamus veram.

67. 1. Opinio affirmatiua. Prima opinio absolutè admittit quēlibet beatū in Verbo videre infinita. Quā opinionē nō possunt non probare illi, qui volunt omnes beatos necessario videre in Verbo, non solū omnia, quæ aliquādo fūt futura; sed etiā omnia possibilia: quā opinionē plures approbasse sese *D. Thom, de Verit. q. 20. art. 5. in princ, & in 3. d. 14.* *Marsilius. D. Thom. Durad.* *q. 1. art. 2. q. 2. quod etiā referunt Durandus Marsilius. & plures alij.* tacitis tamen authoris nominib'; cū verò, quę à Deo possunt fieri, sint infinita, nō possunt nō admittere quemlibet beatū in Deo necessario videre infinita, & omnia illa, quæ De' videt, tū scientià visionis, tū simplicis intelligentiæ. Fundamentū huius opinionis est; quia omnes beati vident omnia, quæ in Deo naturaliter, & necessario repræsentantur: iam verò, quæ à Deo possunt fieri, omnia naturaliter repræsentātur in diuina essentia, omnia igitur possibilia fieri à Deo à quolibet beato videbūtur: cū verò illa sint infinita, quilibet beatorū in finita videbit. Quibus fauere vidētur *D. Gregor. lib. 4. Dialogor. c. 33. & lib. 4. Mora. c. 3. & lib. 12. c. 13. & Beda in lib. veriarum quæstionū. q. 12. to. 8. dum scribit: quid nō vi det, qui videntem omnia videt?* quasi dicāt omnia videbit, quæ Deus videt. In eadē sententia sunt, qui putant beatos videre Deum, & ea, quæ in Deo vident per scientiam increatam, & eodē actu, quo Deus se ipsum videt, quod nōnullos sensisse, referunt D. Bonauentura, & Marsilius, & nos diximus. 1. to. lib. 4. q. 1. art. 2. Hinc isti inferunt quemlibet beatum videre in Deo infinita, imò omnia, quæ Deus videt: cum verò hoc affirment de quolibet beato, à fortiori id affirmabunt de anima Christi Domini. 68. Fundamentum. *Gregor, Beda.*

69. 2. Opinio negans. Secunda sententia ex diametro huic opponitur; & docet nullum beatum, nec animam Christi in Deo aut videre, aut videre posse infinita, sed solū finita, quorum fundamentū est, quia Deus non potest facere infinita, etiam in sensu syncategorematico: vnde inferunt possibilia à Deo fieri solū esse finita, & per cōsequēs nec Deum videre infinita, & à fortiori, nec aliquem beatum, etiam si in Deo videat omnia possibilia. Hanc opinionem nonnullos approbasse referunt *D. Bonaventura in 3. dist. 14. artic. 2. q. 3. num. 37. in primo dicendi modo, & Marsilius in 3. q. 10, art. 2. in 3. p. articuli in primo dicendi modo fol. 417. col. 4.* Aliud eandem opinionem approbasse diuerso tamen ductos fundamento refert idem Bonauentura in 5. dicendi modo. Hi igitur animæ Christi denegarunt cognitionem infinitorū in Verbo, & à fortiori eā denegabunt cuicunq; alio beato: fundamentum inde sumunt; quia *D. Bonau. Marsilius.* Fundamentum.

quia Christus homo non omnia cognoscit, quæ cognoscit Deus scientia simplicis intelligentiæ: & quanuis omnia cognoscat, quæ Deus nouit scientia visionis cũ tamen illa sint finita (vt volunt) benè infertur animam Christi in Verbo solùm cognoscere finita: quare cum idem dicant de ceteris beatis, benè infertur nullũ beatum in Verbo videre infinita, sed solum finita: Hanc opinionem appellat facilem, & rationabilẽ *D. Bonau. loco citato.* & cũ eo *Marsilius in 4. q. 10. art. 2. in sexta opinione fol. 41. colum. 3. in princ.* vbi affirmat hãc opinionem esse cõmunem inter Theologos sui tẽporis: pro qua citat *Argentinam in 3. q. 14. q. vnica art. 3. conrl. 1. & Richard. ibidem, & D. Thom. 3. p. q. 10. art. 3.* sed quod attinet ad D. Thomã, nõ benè ab eo citatur cum illo in loco potius oppositum dicat de anima Christi: eam tamen opinionem verè approbarunt Richardus, & Argentinas in citatis locis.

D. Bonau. Marsil. Argent. Richard.

71. 3. Opinio distinguẽs. Tertia opinio distinguit de cognitione rerũ possibiliũ quoad quid est, & quoad an est: docetq; quẽlibet beatum, & animã Christi cognoscere omnes res possibiles etiam in esse indiuiduali, quoad quid est; & subinde in hoc sensu cognoscere infinita: nullum tamen beatum, nec ipsam Christi animam, in Deo cognoscere aliquam creaturam, quoad an est: quia in Deo nullus beatus, nec etiam Christus, cognoscit an res aliqua existat, vel non existat. Hæc fuit opinio *Durandi in 3. d. 14. q. 2. & in 4. dist. 49. q. 3. num. 13. & 14.* Quare primam opinionem approbat, si illa intelligatur de cognitione tam specierum, quam indiuiduorum quoad quid est quod etiam probarũt Bassol. in 4. quæst. proba. prolog. art. 2. & Godofredus apud Capreolũ in 4. dist. 49. quæstione sexta art. 2.

Durand.

72. 4. Opinio distinguẽs. Quarta sententia etiam distinguit de cognitione actuali, & de habituali: & asserit nullum beatum, ẽtiam Christum hominem, in Verbo cognoscere infinita cognitione actuali: animam tamen Christi Domini cognitione habituali infinita cognoscere in Verbo: non tamen alios beatos. Hæc opinio probata fuit *Scoto in 3. dist. 14. q. 2. litera O. § Sed si ista,* vbi quanuis Christo, & ceteris beatis deneget actualem infinitorum visionẽ: habitualem, tamen non omnibus beatis concedit, sed soli Christo homini, vt patet ex eodem loco § *Et si obiicitur.* Idem satis explicat *D. Bonauentura ibidem art. 2. q. 3.* vt patet ex ijs, quę scribit in dicto sexto modo explicandi in fine, vbi quoad cognitionem habitualem infinitorum ponit discrimen inter Christum hominem, & cæteros beatos, quod etiam explicat in solutione *ad 3. num. 40. & in fine quæstionis.* Idem satis declarat *Marsilius in 3. q. 10. art. 2. conrl. 3. fol. 418. col. 4.* si conclusionem ipsam cõiungas cum secundo corollario post eam posito, & expresse idem significat *Almainus in 3. dist. 14. q. 1.* vt patet ex 3. conclusione posita fol, 37, columna 2. & ex solutione argumenti contra eam immediatè positi, vbi expresse distinguit inter Christum, & cæteros beatos quoad ad istam habitualem cognitionem infinitorũ, Idẽ significat *Gabriel in eadem dist. 14. artic. 1. conclus. 3.* vbi quoad istam cognitionem habitualem idem discrimen agnoscit inter Christum, & cæteros beatos. Quod etiam colliges *ex Palatio, si bene expendas omnes sententias, & propositiones, quas ponit in dicta distinctione. 14. disputatione prima, pagina 151, vbi satis expresse Ouandus pro posit. 5:*

Scotus. D. Bonau. Marsilius. Almainus. Gabriel. Palatius. Ouand.

73. 5. Opinio. Quinta, & vltima sententia etiam distinguit inter Christum, & cæteros beatos, vt cæteri omnes actu non videant infinita in Verbo: Christus tamen ea videat: tùm quoad quid est, tùm quoad an est. Hæc sententia quatenus asserit beatos in Verbo actu non videre infinita, conuenit cum secunda sententia, & quarta: vtraque enim illa absolutè negat beatos in Verbo infinita videre: quatenus verè animæ Christi concedit videre infinita, conuenit quidẽ cũ prima sentẽtia, & tertia, repugnat tamen secundæ, & quartæ. Quare pro priori parte huius sententiæ citari possunt authores secũdæ, & quartæ opinionis: pro posteriori verò possunt citari, qui primam, & tertiam opinionem tuentur: sed singulas partes huius sententię per se expendamus.

74. 1. pars opinionis. ¶ Quod beati alij à Christo actu non videant infinita in Verbo, sed solùm finita, ferè omnes supponunt: quãuis vix reperies, qui id expresse asserat: vnus est *Henriquez, qui id in sermonis doceat de vltimo fine hominis cap. 10. §. 6. in text. & litera*

Henriquez

literæ 8. vbi satis declarat nullum beatum, etiam Virginem Deiparam actu videre in Verbo infinita vno excepto Christo, quod etiam satis supponit *Suarius 2. tom. ad tertiam partem disp. 21. sect. 3.* vbi etiam agit de Virgine: id videtur supponere D. Thomas (quamuis non satis clare) *de Veritate q. 20. art. 4.* dum ait, *Minimè necessarium esse, quod beatus Deum videns videat omnia, quæ Deus videt*: quare cum Deus videat infinita, non necesse est vt beatus infinita videat. Pro hac opinione referri possunt, qui primam sententiam, vt temerariam reijciunt, dum asserit omnes beatos videre infinita: satis enim fateri videntur nullum beatum (vno excepto Christo) infinita in Verbo videre.

Suar.

D. Thom.

75. ¶ Quod verò anima Christi Domini in Verbo videat infinita, pauci concedunt, si credendum est Henriquez: sed quam plurimos id asserere facile intelliges: nam id asseruit D. Thomas 3. p. q. 10. art. 3. *ita scribens: quantum vero ad alium modum sciendi anima Christi in Verbo scit infinita.* Idē docet *de Veritate q. 10. art. 4: ad 1.* vbi non solùm improbat opinionem, quæ negat animam Christi videre infinita; sed etiam id affirmat ita concludens: *Vnde si anima Christi scit omnia, quæ Deus scit scientia visionis, oportet dicere, quod sciat infinita.* Et in fine illius solutionis iterum id concludit, iterum id affirmans ad secundū: idem simpliciter docet in 3. *dist. 14. q. 1. artic. 3. q. 2. ad 1.* vbi ita concludit: *Anima Christi quamuis finita sit in essentia; non tamen prohibetur quin infinita cognoscere possit.* Tandem quodlibet. 3. art. 3. concludit animā Christi in Verbo non videre infinita simpliciter; bene tamē infinita potentia, quæ sunt infinita secundum quid. Consentiūt omnes Thomistæ: ita *Capreolus in 3. dist. 14. q. 2. art. 1. concl. 2. & art. 3. ad argumenta Adami contra 2. fol. 71. colu. 4.* vbi simpliciter scribit animā Christi vnico actu scire infinita: *Satis Caietanus 3. p. q. 10. ar. 3. expresse Medina 3. p. q. 11. artic. 3. conclu. 3. Præceptor Franciscus à Christo in 3. dist. 14. quæst. 8. conclus. 3. & 4. Suarius lib. 2. de Attributis negatiuis cap. 27. num. 10. in fine; Cabrera 2. tom. ad tertiam partem q. 10. art. 3. disp. 1. concl. 1. num. 18. & disp. 9. conclusi 1. num. 7. vt plures alios omittamus.*

D. Thom.

Capreol.

Caietan.

Medina.

Fr. Franci scus à Christo.

Suar.

Cabrera.

Vera resolutio.

¶ Pro vera resolutione præmittimus cum Diuo Thoma de Veritate q. 20. art. 4 ad 1. non idem esse cognoscere omnia, quæ Deus potest facere, & cognoscere infinita: nam indiuidua sub quacumque specie possunt esse infinita, similiter, & species sub vno genere infimo infinitæ possunt esse; & tamen Deus potest plura alia facere, quam illa infinita: nam potest facere plura imò infinita indiuidua sub alia specie: & infinitas species sub alio genere in fimo: imò indiuidua sub vno genere animalis possunt esse infinities infinita; & tamen sub genere lapidis potest Deus facere infinitas alias species, & alia indiuidua infinities infinita. Quare licet, quæ Deus potest facere, sint infinita, ita vt nō possit facere plus quam illa infinita: tamen non quæcumque infinita adæquatē continent omnia, quæ Deus potest facere imò absolutè loquendo, nec quæcumque infinities infinita adæquantur omnibus, quæ facere Deus potest, etenim sub genere animalis continentur indiuidua infinities infinita; & tamē Deus sub alio genere potest facere infinita alia. 76. Vera resolutio. Præmissū.

Ex quo infertur valere hanc cōsequētiam: *Intellectus cognoscit omnia, quæ Deus potest facere. Ergo cognoscit infinita*: hanc tñ nō valere: *Intellect' cognoscit infinita. Ergo cognoscit omnia, quæ Deus potest facere.* 77. 1. Corollar.

Infertur secundo cognitionem omnium, quæ Deus potest facere, inferre veram, & propriā cōprehensionem diuinæ omnipotentiæ; quia nihil omnipotentiæ diuinæ maneret extra talem cognitionem: at tñ cognitionē infinitorū, imò infinities infinitorū absolutè loquendo talem comprehensionem non inferre: quia possunt cognosci aliqua infinita, imò infinities infinita sub aliquo genere; cum tamen extra illa contineantur plura alia à Deo cognoscibilia: quare vt omnis confusio tollatur, oportet distinguere duplex infinitorum genus, vt §. 4. iam diximus: vnū est infinitorum, quæ absolutè, & simpliciter sunt omnia possibilia: alterum verò infinitorum, quę absolutè, & simpliciter nō sunt omnia possibilia, quamuis sint omnia possibilia sub aliquo infimo genere, vel specie, de quo iam plura diximus in dicto §. 4. 78.

His ita præmissis difficultas facilè resoluetur nonnullis adhibitis propositioni- 79. 2. corollar.

bus: sit prima propositio: *Nullus beatorũ nec anima Christi Domini, de facto videt infinita, quæ absolute sunt omnia possibilia, quæ Deus potest facere.* Hæc conclusio necessario infertur ex secunda conclusione posita §. quarto in qua ostendimus talem cognitionem, etiam per diuinam potentiam esse simpliciter impossibilem; quia ex illa sequeretur diuinam omnipotentiam verè, & propriè comprehendi, vt ibidem ostendimus: iam verò nec vllus beatus, nec Christus homo diuinam essentiam potest comprehendere, vt latè mõstrauimus supra *q. 1. art. 2. & 3.* & de omnibus beatis ostendit *D. Thomas tum multis in locis, tum maxime 1. p. q. 12. art. 3. & de anima Christi 3 p. q. 10. art. 1.* Quare si visio infinitorum, quæ absolutè sunt omnia possibilia, non potest non esse comprehensiua Dei; vtique talis visio omnibus beatis etiam Christo homini, erit impossibilis.

D. Thom.

80. Et in hoc sensu intelligendus est D. Thomas, dum negat intellectũ beatum, etiã animam Christi cognoscere omnia, quæ sunt in potentia Dei, vt patet 3. *p. q. 10. ar. 2.* & plurib⁹ alijs in locis, in quibus docet cognitionem eorum, quæ absolutè sunt in potentia Dei inferre diuinæ essẽtiæ cõprehensionẽ, & ideo nec in Christo homine reperiri: etenim cognitio omniũ, quæ absolutè, & simpliciter sunt in Dei potentia, est cognitio infinitorum, quæ absolutè sunt omnia possibilia fieri à Deo: vnde nullus intellectus creatus potest cognoscere omnia possibilia, quæ à Deo possunt fieri. Cum verò omnia, quæ absolutè possibilia sunt fieri à Deo, cognoscantur ab eo cognitione simplicis intelligentiæ; benè infertur nullum intellectum creatum, etiam Christi Domini, aut cognoscere, aut posse cognoscere omnia, quæ Deus cognitione simplicis intelligentiæ cognoscit, vt expresse docuit *Diuus Thomas 3. parte, quæstione 10. artic. 2. ad secundum, & quæstione 13. artic. 1. ad secundũ*, & passim in sua doctrina, vbi declarat idem esse cognosci omnia; quæ simpliciter sunt possibilia fieri à Deo; & cognosci omnia, quæ Deus scientia simplicis intelligentiæ cognoscit.

D. Thom. *D. Thom.*

81. Ex quo infertur primam sententiam non solum esse falsam, sed etiam temerariam, & in fide periculosam, ne dicam hæreticam, si intelligatur de cognitione infinitorũ, quæ absolutè sunt omnia possibilia: nam in hoc sensu necessario infertur Dei vera, & propria comprehensio, quod esse contra fidem ostendimus supra art. 3. quare in hoc sensu admittimus censurã, qua notatur illa opinio à *Valentia 1. to. q. 12. pun. 6. q. 2. pag. 204. & à Molina ibidem art. 8, disp. 5. memb. 2. in princ. pagin. 139. col. 1.* non quidem propter fundamẽta, quæ adducunt; sed quia ex tali cognitione infertur comprehensio diuinæ omnipotentiæ, quod esse contra fidem iam explicauimus.

1. opinio est temeraria. *Valentia.* *Molina.*

82. Ad 2. fundamentum. Nec fundamenta quibus nitũtur Theologi primo, & secundo loco citati aliquid faciunt: nam quod quilibet beatus Deum, & creaturas videat visione increata (quæ fuit opinio eorum, quos secũdo loco retulimus) falsum sit, & omnino improbandum, latè ostendimus 1. *tom. lib. 4. q. 1. art. 2.* quin potius eam opinionem quidam reijciunt, vt hæreticam, vel temerariam, & in fide periculosam, vt ibidem diximus §. quarto.

83. Ad 1. fundamentum. *Molina.* Ad fundamentum verò ipsorum *Molina vbi supra ad 2. Durandi pag. 141. colu. 1.* absolutè negat maiorem; quia non oportet, vt beatus cognoscat omnia, quæ per diuinam essentiam naturaliter repræsentantur. Sed ego eam potius distinguerem, & satis ad mentem Diui Thomæ *de Veritate q. 20. art. 5. in principio, & in 3. dist. 14. art. 2. q. 2. in principio*, vt vera sit de ijs, quæ per diuinã essentiam repræsentãtur formaliter, falsa tamen, si repræsentẽtur solũ eminenter, vt per causã, in cuius virtute cõtinentur: ratio discriminis est, quoniã, quę in diuina essentia formaliter repræsentantur, semper repræsentãtur, vt sunt in se ipsis, siue repræsentẽtur vna indiuisibili actuali formalitate, quæ adæquatè est omnia, inadæquatè tamẽ singula; siue repræsentẽtur, vt virtute sunt plura, & distincta, vt ostẽdimus 1. tom. lib. 5. q. 11. per totã: at verò quæ in diuina essẽtia naturaliter repræsentantur solũ eminenter, non cognoscuntur in se ipsis, sed in sua causa: hæc autem licet omnia, quæ cõtinet, naturaliter repræsentet nõ tamẽ ea simul repræsẽtat, sed alia, & alia, iuxta maiorem, vel minorem ipsius causæ penetrationẽ; & ideo non oportet, vt simul cognoscantur omnia, quæ repręsentat: de quo vide, quæ diximus supra art. 4. ad 3.

argu-

84. Deceptio ad uersariorũ. argumentũ: decipiuntur autem illius opinionis authores, dum putant creaturas in diuina essentia repręsentari, & videri eo modo, quo res repræsentantur, & videntur in speculo, vt contra eos aduertit *D. Thom. de Veritate loco citato.* Quæ verò ad
85. Ad D. Gregorium. *D. Thom. Ferrarien. Molina.* ducuntur ex *D. Gregor. & Beda* satis explicantur à *D. Thoma 1. p. q. 12. art. 8. ad 1. & de Veritate q. 8. art. 4 & 3. contra gentes cap. 59. vbi Ferrariensis, vide etiam Molinã vbi supra ad 1. Durandi:* nam Patres illi intelliguntur, vel quoad sufficientiam; quia scilicet beatus videt obiectum; quod sufficiens est omnia ostendere: vel quia videt omnia, quæ ad statum eius pertinent. Vel dicito, qui videt Deum, videre omnia, per æquiualentiam; quia quod videt, æquiualet omnibus, quæ videri possunt.

86. 2. Propositio. De alijs beatis à Christo sit secũda propositio: *nullus beatus in Verbo videt aliqua infinita, cuiuscunq; sint generis.* Hæc conclusio statuitur pro quinta sententia. Cui etiã consentient authores secũdæ opinionis; nam si Christo homini negant actualem infinitorũ cognitionem, à fortiori eã negabunt cæteris beatis. Aduertendum tamen est neutrum secundæ opinionis

87. Non est admittendum 1. fundamẽtum. fundamentum esse admittendum. Nam primum; quod scilicet nullum dari possit infinitum etiam syncategorematicè in ordine ad diuinam potentiam, parum est tutum: quoniam licet Deus non possit facere infinitũ actu categorematico, vt verior habet opinio; negari tamen nõ potest Deũ posse facere infinitũ syncategorematicè sumptũ; quia nõ potest facere tot homines, quin plures possit facere: quã philosophiã, vt certissimã supponimus. Sed nec recipiendum est secundum fundamentũ, quatenus asserit, nec Deũ scientia visionis videre infinita:

88. Nec recipitur 2. fundamentum. licet enim actu nõ dẽtur infinita actu, & categorematicè infinita; tñ actu dãtur infinita syncategorematicè supra: nanã cũ qui libet beatorũ in æternũ debeat Deũ laudare, actu futurę sunt infinitę laudũ actiones & infinitæ intellectiones in quolibet beato; imò in quolibet dãnato actu successiuo erũt infinitæ blasphemiæ; quæ õnia De⁹ cognoscit scientia visionis; de quo vide *D. Thomam de Veritate quæst. 20. ar. 4:* Sed

89. Nec 3. nec recipiendum est fundamentum, quo nonnulli nostram propositionẽ probant: quod infinita cognosci non possunt virtute finita, aut absque diuinæ essentiæ cõprehensione: etenim in superioribus ostendimus, nec omne infinitum arguere cognitionem infinitam; nec cognitionem quorumcunque infinitorum necessario inferre diuinæ essentiæ comprehensionem: vtrumque satis colliges ex *D. Thoma in d. q. 20. art. 4. ad finem:* vide quæ diximus supra §. 4. in 2. concl.

Verum igitur nostræ propositionis fundamentum ex eo sumendum est, quo niã nullus beatus (si Christũ Dñm excipiam⁹) de facto cognoscit, aut infinitas species sub eodem genere infimo; aut infinita indiuidua sub vna, & eadẽ specie. Ergo nullus beatus de facto cognoscit infinita. Consequentia est nota; quia nulla alia infinita dari possunt. Antecedens vero ex eo probatur; quoniam beati de facto ea solũ vident in Verbo, quæ ad suum statum aliquo modo pertinent, vel ratione perfectionis propriæ personæ; vel ratione alicuius curę illi cõmissæ. Sed cognoscere aut infinitas species, aut infinita indiuidua nõ pertinet ad statũ alicuius beati. Ergo nullus beatus de facto cognoscit aliqua infinita. Maior patebit: ex ijs, quæ dicemus art. 13. huius quæstionis. Minor antẽ quoad secundam partẽ est nota: nec enim ad curã alicui beato cõmissam pertinere potest cognoscere, aut infinitas species alicuius generis, aut infinita indiuidua, vt patet: quo ad primam vero partẽ minor etiã est nota, quod attinet ad cognitionem indiuiduorũ: quoniam illorũ cognitio per se non pertinet ad perfectionẽ intellectus: quod verò attinet ad cognitionem specierũ ex eo probatur eadẽ minor; quia ad perfectionẽ naturalem intellectus solũ pertinet cognoscere omnes species rerũ naturaliũ, quas Deus cõdidit. ad has enim solas habet intellectus creatus naturale desideriũ, non verò ad eas, quas Deus potest condere, sed non cõdidit: sicut etiã non datur appetitus naturalis ad cognoscendas species rerum supernaturalium, vt patet. Sed Deus non condidit infinitas rerum naturalium species, sed solùm finitas; imò, nec sub illis erunt indiuidua infinita, sed solùm finita. Ergo ad perfectionem intellectus non pertinet cognoscere infinitas rerum naturalium, aut supernaturalium species: & per consequens cognitio

90. Verum fundamentum

91. probatur minor.

infinitarum specierũ non pertinet ad statũ alicuius beati:quęque fuit minor probãda.

92. Molina cõtradicit. Qui huic nostræ conclusioni expresse & in proprijs terminis contradiceret, vnum solũ inueni *Molinã 1.p.q.12.ar.8. disp.5.memb.8.pag.551.col.1.* vbi satis significat omnes beatos in Verbo videre aliqua infinita: & affirmat D. Thomam nusquam negasse alios beatos à Christo infinita aliqua videre in Verbo. Ec contra nostrã resolutionem nõnulla obijci possunt. 93. 1. Argum. Primum est; quoniam in diuina essentia naturaliter repræsentantur infinitæ species. Ergo quilibet beatus de facto videt in Verbo species infinitas. Quod est vnum fundamentum primæ, & tertiæ opinionis, quarum vtraque nostræ propositioni contradicit: alio tamen modo, quam illi contradicat Molina.

94. 2. Argum. Secundo obijcitur: quoniam quilibet beatus videt in Verbo infinitas species numerorum, figurarum, & proportionum, vt docet Diuus Thomas *3. contra gentes capite 60. & Opusculo 9. q.81.* D. Thom.

95. 3. Arg. Tertio; quoniam quilibet beatus videt in Verbo omnia, quæ Deus videt scientia visionis, vt docet D. Thomas *in 4. distinct. 49. quæst. 2. art. 5. quæstiũ. 1.* Sed Deus scientia visionis videt infinita. Ergo quilibet beatus infinita videt.

96. 4. Arg. Quarto deniq; quoniã quilibet beatus in Verbo videt aliqua singularia sub vna specie. Ergo videt omnia singularia illius speciei; quæ sunt infinita. Antecedens patet ex ijs, quæ inferius dicemus. Consequentia verò probatur: quoia lumen gloriæ, quod satis est, vt vnum indoiduum sub aliqua specie cognoscatur; satis etiam est, vt cognoscantur infinita, quæ sub illa possibiliter continentur.

97. Ad 1. Hæc facile dissoluuntur. Et primum argumentum iam dissoluimus in prima propositione: quod attinet ad secundum Ad 2. plures Theologorum admittunt omnes beatos videre in Verbo infinitas species numerorum, figurarum, & proportionum, ita *Salas vbi supra in dicta sect. 7. pag. 294. col. 1. ante finem*, quod etiam probat *Molina prima parte quæst. 12. art. 8. disput. 5. memb. 8. pag. 551. colum. 1. & Nauarrete 1. tom. controuersiarum. controuersia 46. §. 4. fol. 292. colum. 2. & satis videtur docere D. Thomas 3. contra gentes cap. 60. & Opuscul. 9. quæst. 81.* sed non video cur admittendum sit omnes beatos videre in Verbo infinita huius generis: etenim talis cognitio non pertinet ad statum cuiusque beati; cum nec pertineat ad aliquam curam illis commissam, nec ad naturalem intellectus perfectionem: nam licet ad perfectionem intellectus pertineat cognoscere omnes species numerorum, figurarum, & proportionum, quæ in rebus creatis de facto inueniuntur; quia ad ordinem vniuersi pertinent; non tamen ad perfectionem illius pertinet cognoscere infinitas istorum species, quæ syncategorematicè sunt possibiles, cum Deus non omnes illas actu produxerit (quia id factu est impossibile) nec successiuè vsque in sempiternum debeat producere; quare nõ video, cur quilibet beatus de facto omnes istas species debeat videre: nec audiendus est Nauarrete vbi supra, dum Reijcitur Nauar. ait dari in nostro intellectu natuale desiderium cognoscẽdi infinitas istas species: nam si in nobis nõ datur naturale desiderium cognoscendi infinitas species aliarũ rerũ, sed solùm ad cognoscẽdas eas, quas Deus de facto condidit; quomodo dabitur desiderũ naturale ad cognoscendas infinitas species numeroũ? D. autẽ Thomas in loco citato non inepte explicabitur, vt non loquatur generaliter de omni intellectu; sed solùm indefinitè, vt verificetur in solo intellectu Christi.

Ad 3. nonnulli admittebant maiorem, non solùm in Christo, sed etiam in omnibus beatis, quos refert D. Thomas in lo- 98. Ad 3. co, qui in argumento adducitur: at tamẽ D. Thom. D. Thomas eos ibidem reprehendit, tanquã doctrinæ sanctorum repugnantes, & verè reprehendẽdos esse ostẽdem' in art. sequenti, vbi expendemus, an illa opinio aliqua indigeat cẽsura, quare nõ est quod D. Thomas pro illa maiore referatur: & quãuis ibidẽ in fine corporis scribat possibile esse, quod post diẽ Iudicij omnes beati cognoscãt omnia, quæ Deus cognoscit scientia visionis: tamen suã mentem declarat ibidẽ ad 12: vbi docet omnes quidẽ beatos visuros esse omnia, quæ Deus sciẽtia visionis nouit; sed tamen non omnes omnia illa visuros in Verbo, in quo ab anima Christi distinguentur. Quare maior illa simpliciter est neganda, sicut etiã simpliciter negandum est D. Thomam illam maiorem simpliciter docuisse,

99. Ad 4. Ad quartum, quod est fundamentũ Molinæ, concesso antecedente neganda est consequentia. Ad probationem quidam negant propositionem, quæ sumitur, inter quos est *Nauarrete loco citato, & Salas vbi suprà tract. 2. disput. 4. sect. 7. pag. 299. col. 2.* Ego tamen illam libenter admitto; aliàs infinita indiuidua sub vna specie cognosci non possent sine lumine intensiue infinito; quod non est admittendum; quanuis Nauarrete minus philosophicé illud admittat *in d. fol. 292. col. 3. in fine*: nam quanuis infinitum intensiuè non sit simpliciter infinitum, prout infinitum simpliciter idem est, quod infinitum omnibus modis; satis tamen est, quod veré & simpliciter sit infinitum intensiuè sub aliqua specie, vt dari non possit etiam per diuinam potentiam: etenim verior Philosophorum, & Theologorũ, etiam Thomistarum opinio docet per diuinam potentiam dari non posse albedinem infinitè intensam, quæ vt patet, non est omnibus modis infinita. Admisso autem antecedente non proinde infertur visovno indiuiduo per tale lumen omnia alia (etiam infinita) de facto videri: quoniam non necesse est, vt essentia diuina, si vnit se intellectui sub gradu indiuidiuali huius indiuidui, vniat se sub gradibus aliorum, ne dùm infinitorum: quanuis sub eodem lumine possit se vnire sub gradibus aliorum indiuiduorum: sed de hoc alibi latiùs.

Nauarret. Salas. Solutio.

100. 1. propositio de anima Christi Domini. De anima Christi Domini sit tertia propositio: *Anima Christi Domini in Verbo non solùm videt aliqua infinita, sed etiam plura*: etenim tot infinitas intellectiones videt in Verbo, quot sunt beati: nam quilibet illorum cum perpetuò debeat in beatitudine permanere, infinitas Dei laudes, infinitasque intellectus, & voluntatis operationes habebit, vt omnes fatentur: cum verô Christus Dominus eas omnes in Verbo videat; vtique plurimorum infinitorum collectiones videbit.

101. Salas. Oppositum plures docent, vt testatur *Salas in d. sect. 10. pag. 315. col. 1. ad finem*, qui voluntanimam Christi non cognoscere infinita: sed oppositum esse dicendum modo supponimus: nam hac de re latiùs disputare non ad hunc locum spectat, sed ad materiam de scientia beata Christi. Satis nobis modo sit, quod D. Thomas testatur animam Christi videre omnia, quæ Deus videt scientia visionis, vt patet *de Veritate q. 8. art. 4. post principium.* Cum verò Deus scientia visionis, videat infinita, quæ actu futura sunt, dicendum est, animam Christi infinita videre. Et de hac conclusione satis hęc sint.

ARTICVLVS VII.

An omnes beati videant in Verbo omnia, quæ sunt, fuerunt, & futura sunt? denique omnia, quæ Deus videt scientia visionis?

SVppositis his, quę diximus, nullum beatorum (vno excepto Christo) videre in Verbo aliqua infinita, sed omnia, quæ vident, siue de speciebus, siue de indiuiduis, esse numero finita: inquirendum erit, quæ nam sint illa, quę de facto vident? & primo loco inquirimus; an omnes in Verbo videant omnia præterita, præsentia, & futura? denique an videant omnia, quæ Deus videt scientia visionis? nonnullos affirmatiuè respondisse testatur *D. Thomas de Veritate q. 8. art. 4. & q. 20. art. 5.* 1. Quæstio. 2. opinio affirmatiua.

3. Non recipitur. Sed hęc opinio non est recipienda, sed reijcienda potiùs; eam reijcit D. Thomas in d. art. 4. in medio corporis, & in fine, ita concludens: *Et ideò animæ Christi, quæ super omnes creaturas perfectius Deum videt, attribuitur, quod omnia cognoscat, præsentia, præterita, & futura: alijs autem non.* Et satis eadem veritas deducitur ex ijs, quæ docet *in d. q. 20. art. 5. & 3. contra gentes c. 59. & in 4. dist. 49. q. 2. art. 5. q. 1. sed clariùs ex ijs, quæ scribit in 3. dist. 14. q. 1. ar. 2. q. 1.* vbi soli animæ Christi tribuit hæc cognoscere. Pro hac sententia citari solet *Durandus in 3. dist. 14. q. 2. & in 4. dist. 49. q. 3*: sed cum Durandus non admittat res in ordine ad existentiam videri in diuina essentia, non est, quod pro hac sententia citetur. Ex modernis hanc opinionem tenet *Suarius in tract. de Deo trino & vno lib. 2. de Attributis negatiuis cap. 27. n. 5.* Et quia res ista inter omnes iam est indubitata à citatione aliorum Doctorum supersedemus. D. Thom. Durandus non est pro ea. Suar.

Hanc sententiam ita certam esse plures existimant, vt velint oppositam, vel esse hæreticam, vel saltem in fide periculosam: 3. De censura oppositę sẽtentiæ.

Iesamita existimant *Molina 1.p.q.12.ar.*
Molina. *8.disp.5.memb.2.in principio, & Valentia*
Valentia. *ibidem punct.6.pag.294.* Et quanuis non-
nulli hanc censuram non admittant; pu
tant tamen eam esse satis certam. ita *Sua-*
Suar. *rius in d. lib.2. de attributis negat. c.27. n.*
Salas. *5. & Salas in d. sect.10.n.149 pag.315.col.*
Censura au *1. in medio.* Ego tamen existimo hanc sen
thoris. tentiam esse plusquam certam, ita vt op-
posita ab aliqua censura, saltem temerita-
tis, non sit liberanda. Quod ex eo primũ
confirmo, quia D. Thomas in locis citatis
expresse docet oppositam sententiam di
cti Sanctorum simpliciter repugnare;
quod mihi satis est, vt eam improbem
tanquam non satis tutam: etenim Dio-
nysius *de cælesti Hierarchia cap.7. & de di*
Dionys. *uinis nomin.c.3.* in Angelis, qui Deum vi-
dent, admittit ignorantiam multorum,
quæ sunt, & quæ futura sunt: & ideo in-
feriores à superioribus illuminari de ijs,
quæ agenda sunt, quia non omnia nos-
cunt; & interrogationes factas ab Ange-
Isai.63. lis Isaiæ 63. ex ignorantia fuisse factas af-
Ambr. firmat *Ambrosius de instit. Virginis, & in*
Iustinus. *lib. de mysterijs cap. 7. Idem testatur Iusti-*
Origenes. *nus in dialogo cum triphone ante medium, &*
Chrysost. *Origenes homil. 23. in Lucam, Chrysostomus*
Hieron. *homil. 1. in Ioannem, & Hieronymus ad c.*
3. ad Ephesios; cum quibus conueniunt fe
D. Thom. rè omnes Scholastici *in 2. dist. 15. & D.*
Thomas 1.p.q.106.ar.4. & q.108.art.1. &
de veritate q.9.art.5. qui omnes admittũt
Angelos sanctos aliqua ignorare eorum,
quæ à Deo sunt agenda. Cum verò hæc
doctrina communis sit inter Patres, &
Theologos, non satis tutum erit eam ne-
gare: maximè cum ex sacris literis, si non
expresse, saltem iuxta communem ferè
omnium Patrum, & interpretum expo-
sitionem deducatur.

5. Et profectò maximè vrgere videtur
Confirma- locus *Matthæi 24. & Marci 13. de die illo,*
tur ex Mat. *& hora nemo scit, nec Angeli cælorum; nec*
24. & Mar. *filius, nisi solus pater.* Ex quo satis efficaci-
13. ter colligitur Angelos absolutè nescire
diem, & horam iudicij: nam cum dixisset
nec Angelos cœlorum .i. beatos, qui Deũ
vident, scire diem illum, per exaggera-
tionem addit *nec filium illum scire, nisi so-*
lum patrem. Quæ exaggeratio intelligen-
da est de Christo homine, vt contra Aria
nos supponimus cum cõmuni omnium
Patrum consensu: illa igitur satis effica-
citer videtur conuincere Angelos diem
illum simpliciter, & absolutè nescire: nam
si verba illa *nec filius* intelliguntur non de
filio in propria persona, sed de Ecclesia,
cuius filius est caput (quæ est expositio
Eulogij, quam refert, & probat D. Gregorius *Eulogius,*
lib.4. epist.42. & Hieronym. Matthæi 24. *Gregor.*
& Origenes in Matthæum homil. 30.) effi- *Origen.*
caciter infertur Angelos simpliciter diẽ *Hieron.*
illum nescire: etenim Angeli sub corpo- 6.
re Christi mystico intelliguntur. Porrò
si verba illa intelligãtur de persona Chri
sti hominis (quæ est communis & tenen-
da explicatio) adhuc ex illa exaggeratio-
ne satis efficaciter conuincitur Angelos
absolutè nescire diem illum: etenim ista
exaggeratio satis declarat adeo diem illũ
esse omnibus, etiam Angelis, ignotum, vt
ipsi filio Dei etiã dici debeat ignotus, cui
omnes thesauri scientiæ ob sui dignitatẽ
sunt commissi: non quidem absolutè &
simpliciter, quasi diem illum simpliciter
nesciat. (etenim illum simpliciter nouit,
quia ad statum suum id pertinet) sed quia
ita illius reuelationem habuerit, vt nulli
illum reuelare possit: quia scilicet Deus
hoc in sola sua potestate ita posuerit, vt
illius reuelationem nulli fieri voluerit: ob
quam rationem filius dicitur diem illum
nescire; quia illum nulli reuelare potuit;
quæ enim ita scimus, vt nulli illud reue-
lare possimus, dicimur, nescire: quæ est
communis explicatio Patrum in citatis 7.
locis Matthæi, & Marci, vbi *Hieronymus,* *Hieron.*
Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius cũ *Chrysost.*
cæteris Patribus: Ambrosius lib.5. de fide c. *Ambr.*
8. Athanasius lib.4. contra Arianos, Augu- *Athanas.*
stinus in lib.1. de Trinitate c.12. Basilius 4. *August.*
lib. contra Eunomium. Ex Theologis idem *Basil.*
docent *D. Thomas 3.p.q.10.ar.2.ad 1. vbi* *D. Thom.*
communiter interpretes, & in 3. dist.14. ex *Bellarm.*
Nouioribus Bellarm. lib.4. de Christo cap.5. *Suar.*
Canus 12. de locis cap.14. Suarius 1. tom. ad *Salas.*
3.p.q.10.art.2. in comment. art. & lib.2. de
attribut. negat. c.27. Salas in d. sect.7. pag.
295. col. 2. vt alios innumeros omittamus.
Quod si filius Dei diem istum nesciret,
nisi simul esset Deus, & nisi constitutus
esset iudex viuorum, & mortuorum: &
tamen iste ita illi reuelatus est, vt eum
nulli reuelet, profectò dici non potest
hanc reuelationem sub eadem conditio-
ne factam fuisse Angelis. Quare hæc ver
ba *nec Angeli sciunt,* sunt absolutè intelli-
genda

genda, vt simplicieter diem illum nesciát:
illa verò *nec filius*, cum sint per exagge-
8. rationem dicta, intelligenda sunt modo
explicato.¶ Idem etiam ostendi non in-
efficaciter potest ex Angelorum inter-
rogationibus, de quibus Isaiæ 63. & Psal,
23: etenim interrogationes illæ non satis
accommodatè dicuntur factæ ex admi-
Origenes. ratione (quáuis id affirmet *Origenes tract.*
15. in Matthæum, & tom. 9. in Ioannem)
sed ex ignorantia; quia verè nesciebant
ea, de quibus interrogabant, vt ex litera
Ambr. colligit *D. Ambrosius de institutione Vir-*
ginum, & in lib. de mysterijs c. 7, & satis sig-
Dionysius *nificat Dionysius cap. 7. de cælesti Hierar-*
chia, dùm ex illis interrogatioolbus col-
ligit Angelos inferiores à superioribus
edoceri, & illuminari: his addimus illorũ
ignorantiam efficacissimè colligi ex Da-
Dan. 10. niele 10. vbi vnus Angelus beatus resti-
tit alteri dùm quisque pro populo suo
deprecaretur, ignorans, quidnam Deus
illa de re facere statoisset: & prætereaex
9. *Apoc. 7.* Apocalyps. 7. vbi vnus Angelus voce
magna clamauit quatuor Angelis inqui-
ens: *Nolite nocere terræ, & mari, &c. donec*
signemus seruos Dei nostri in frontibus eo-
rum. Quod argumento est quatoor illos
Aogelos illam circunstantiam ignorare.
Denique mihi satis firmiter id persuadet
verba Pauli ad Ephesios 3. *Vt innotescat*
principibus. & potestatibus per Ecclesiã mul
Ambr. *tiformis scientia Dei*: nam quanuis illa ver
August. ba ab *Ambrosio ibi. & ab Augustino in lib.*
de quæstionibus noui, & veteris testamenti
q. 111. explicentur de malis Angelis, qui
inuiti credunt plura Christi mysteria
Ecclesiæ reuelata: communis tamen ex-
plicatio verba illa intelligit de Angelis
bonis: nam hi soli simplicieter appellantur
principes, & potestates; mali verò solùm
cum additione diminuente, vt dicantur
principes, & potestates tenebrarum, qui-
bus domioantur: vnde communis est do-
ctrina Theologorum successu temporis
quamplurima nouerunt mysteria, & re-
uelatione facta Ecclesiæ, quæ ante non
nouerant. ¶ Ex quibus omnibus puto
non solum certissimum esse non omnes
beatos vidére in Verbo omnia præsentia,
præterita, & futura: sed ita esse certum,
vt oppositum non sit tutum.
10. *Confirmatur ratione.* Confirmatùr hæc veritas ex ijs, quæ
diximus in præcedente articulo §.6. pro
positione 2. vbi statuimus nullum beatũ
(vno Christo excepto) videre in Verbo
infinita: & subinde non videre omnia,
quæ Deus videt scientia visionis. Iam ve
ro, si quilibet beatus videret omnia præ-
terita, præseotia, & futura, non solum vi-
deret omnia, quæ Deus videt scientia vi-
sionis, sed etiam videret infinita: quoniã
tàm in beatis, quàm in damnatis pro tota
æternitate futur. sunt infiniti actus intel-
lectus, & voluntatis, atque etiam exter-
norum sensuum. Quare non est dubitan-
dum beatos non videre in Verbo omnia
futura. de præsentib⁹ verò & præteritis
solùm ea videbunt, quæ ad statum cuius-
que pertinet, vt dicemus art. 9.

ARTICVLVS VIII.

Vtrùm omnes beati videant in Verbo cogi-
tationes cordium tàm viatorum, quàm
comprehensorum?

IN hac quæstione explicanda satis cõ- 1.
fusè loquuntur Theologi, dûm con- *Quæstio*
fundunt visiones cogitationũ in Ver- *de cogita-*
bo, & extra Verbum. Quare vt omnia *tionibus cor*
distinctè explicentur, præmittendum est *dium.*
in hac quæstione solùm inquiri de visio- *Præmissum 1.*
ne cogitatioonum cordium in Verbo; non
verò extra verbum per scientiam infu-
sam: de hac enim iam latè egimus *in 2. to.*
lib. 12. *q.* 8. *art.* 3. §. 4. *vbi n.* 100. ostendi-
mus beatos per scientiam infusam distin-
ctè posse cognoscere cogitationes cor-
dium, tàm viatorum, quàm comprehen-
sorum; non solùm quæ sunt naturalis or-
dinis, sed etiam quæ sunt ordinis super-
naturalis: per eam enim cognoscunt non
solûm visiones beatas aliorum; sed etiam
omnes actiones, quæ ad cognitionem ma
tutinam pertinent. Quare nunc solùm
inquirimus de visione illarum in Verbo.
¶ Præmittendum est secundò plura co- 2.
gitationum genera distingui posse: nam *2. præmiss.*
quædam sunt viatorum, quædam verò
comprehensorum: in quibus aliæ perti-
nent ad cognitionem vespertinam eorũ,
quæ singoli beatorum in politia vesper-
tina cogitant, & volunt: aliæ verò ad cog
nitionem matutioam: in hac enim præter
visionem beatam plures dari actus in ip-
sis beatis latè probauimus *in 1. tomo libro*
51. *q.* 7. *per totam.* Quare quæstio ista de
omnibus actionibus explicabitur.

Omissa

Omiſſa igitur opinionum varietate,
3. Concluſio. quæſtionem hac vnica concluſione diſ-
ſoluimus: *Beati in Verbo vident omnes & ſolas illas cordium cogitationes, quæ ad ſuum ſtatum pertinent, tùm in viatoribus, tùm in cæteris beatis.* Hæc concluſio, cum ſit ex-
cluſiua duas continet propoſitiones ex-
ponentes. Prima eſt affirmatiua: *omnes beati in Verbo cognoſcunt omnes cogitationes, & affectiones cordium, tàm in viatoribus, quàm in alijs beatis, quæ ad ſuum ſtatum pertinent.* Secunda propoſitio eſt negati-
ua: *nullus beatus videt in Verbo cogitationes tàm viatorum, quàm beatorum, quæ ad ſuum ſtatum non pertinent.* Propoſitionem ne-
gatiuam intelligimus de lege ordinaria;
vnde non negamus beatos ex priuilegio,
& diuina liberalitate poſſe videre in Ver
bo cogitationes tàm viatorum, quàm cō-
prehenſorum, quæ ad ſuum ſtatum non
pertinent. Et ad hunc ſenſum explica-
mus concluſionem ſeptimam, quam hac
de re ſtatuimus *1. to. q. 19. art. 4. §. 1. n. 39.*
Propoſitio affirmatiua ex eo efficaci-
4. Probatur 1. propoſit. affirmatiua. ter probatur: quoniam omnes beati di-
ſtinctè vident omnia, quæ ad ſuum ſtatū
pertinent, vt in ſequēti articulo dicemus.
Qua ſuppoſita opinione neceſſariò con-
uincitur beatos omnes viſuros in Verbo
aliorum, ſiue viatorum, ſiue beatorum
cogitationes, quæ ad ſtatum ſuum ſpe-
ctabūt. Quare tota difficultas ſolùm erit,
quænam cordium cogitationes, tàm in
viatoribus, quàm in beatis pertineant ad
ſtatum cuiuſque. Noſtram igitur con-
cluſionem ex modernioribus probarunt
Molina. *Molina 1. p. q. 12. art. 8. diſp. 5. memb. 3. §.*
Velloſil. *Eam autem regulam, Velloſillus in aduerſē-
tijs ad Auguſtinum tom. 9. quæſito 16. dub.
vltimo in fine, Salas 1. tom. ad 1. 2. tract. 2.*
Salas. *diſp. 4. ſect. 11. pag. 324. col. 2. §. Dico quar-*
Suar. *tò:* nec id negat *Suarius, imò fatetur lib. 2.
de attribut. neg. cap. 28. n. 16. in fine,* quam
opinionem probauimus in 1. tom. loco
citato; & ſatis eam mihi probat *D. Thom.*
D. Thom. *2. 2. q. 83. art. 4. ad 2. in hæc: ſed beatis, vt
Gregor. dicit in 12. Moralium, in Verbo ma-
nifeſtatur illud, quod decet eos cognoſcere de
ijs, quæ circa nos aguntur, etiam quoad inte-
riores motus cordis,* quæ verba non indi-
gent expoſitione: vbi etiam ſatis conſen-
tit Caietanus, quamuis in terminis non
loquatur de cogitationibus cordis, ſed de
orationibus: at tamen cum illæ, etiam vt

mentales ſunt, ad ſanctos pertineant; vti-
que idem ſentiet de cæteris cordis cogi-
tationibus ad ſtatum pertinentibus. Vi-
de etiam *D. Thomam in 4. diſt. 45. q. 3. art,* D. Thom.
1. ad finem, & ad vltimum.
Secunda propoſitio vniuerſalis nega- 5.
tiua (*quod ſcilicet nullus beatus in Verbo vi-* 2. propoſit. negatiua.
*deat aliquas cordium cogitationes, quæ ad
ſtatum eius non pertinent*) expreſſè proba-
ta eſt *Caietano 1. p. q. 89. art. 8. ante finem* Caiet.
commenti, quatenus docet ea, quæ pen-
dent ex ſola voluntate creata, non om-
nia innoteſcere omnibus beatis, quando
exiſtunt: & ſatis ſignificat *D. Thomas de
veritate q. 20. art. 4.* dùm ſoli animæ Chri D. Thom.
ſti hanc generalitatem tribuit, vt cognoſ-
cat omnia ſingularia; omnes actus ſingu-
lares omnium; omnia cordis abſcondita;
quam tamen generalitatem nulli alij crea
turæ eſſe conceſſam affirmat: non ob ali-
ud fundamentum, niſi quia cognitio om-
nium illorum pertinet ad ſtatum beati-
tudinis animæ Chriſti; non tamen aliorū
beatorum, idem ſatis explicat *3. p. q. 10.
art. 2. ante finem, & in 4. diſt. 45. q. 3. art. 1.* D. Thom.
Et meritò; quoniam cognitio creaturarū
in Verbo regulanda eſt ſecundum exi-
gentiam ad perfectionem beatifici ſtatus
cuiuſque beati, vt in ſequenti artic. dice-
mus; ita vt illarum cognitio ſit beatis tri-
buenda, quæ ad ſtatum illorum aliquo
modo pertineant: neganda verò ſi non
pertineant.
Sed iam ſe ſe offert non facilis diffi- 6.
cultas: quarumnam cogitationum cordis Difficultas
cognitio ad ſtatum cuiuſque beati perti-
neat? Cui quæſtioni (ſi credendum eſt Quorundā
Suario in d. lib. 2. de attribut. negat. cap. 28. opinio.
n. 16.) nonnulli reſpondent omnes cogi-
tationes omnium beatorum ad ſtatum
cuiuſque pertinere; & ideò omnes bea-
tos videre aliorum beatorum cogitatio-
nes. Oppoſitum tamen docet idem Sua- Opinio Suarij.
rius affirmans nec id eſſe neceſſarium,
nec veriſimile: tùm; quia nullus ſchola-
ſticus hoc docuit: tùm, quia non eſt con-
ſentaneū intellectualibus, ac liberis crea-
turis, vt omnes illarum cogitátus alijs
beatis pateant: tùm tertiò, quia improba-
bile eſt, quod inferiores beati videant
omnia cogitata ſuperiorum: tùm quartò;
quia non eſt veriſimile, quod omnes bea-
ti videant omnia, quæ anima Chriſti fa-
cere diſpoſuit. Vnde concludit quēlibet
bea-

beatum videre cogitationes cordis aliorum, quæ expediunt ad suum ministeriũ conuenientes exequendum. Salas hanc
Salas. difficultatem explicans sese confundit: nam licet *loco citato*, §. *Dico quartò*, absolutè scribat, quemlibet beatum videre in Verbo omnes cogitationes, & affectus aliorum beatorum ad eius statum pertinentes; tamen statim diuertit ad visionẽ illarum extra Verbum, & dissoluit sine vlla distinctione rationes Suarij suprà
Resoluetur in art. seq. adductas. ¶ Difficultatis tamen resolutio pendet ex ijs, quæ in sequenti articulo dicemus, in dubio, quæ nam sint illa, quæ ad statum cuiusque beati pertinent: vide ibi.

ARTICVLVS IX.

An beati in Verbo videant omnia, quæ pertinent ad suum statum? & quæ nam sint illa?

1. An videant quæ pertinent ad suũ statum? Hanc quæstionem diligentißimè explicauimus 1. *tom. lib. 5. q. 9. ar. 4. per totam, maximè §. 2. conclus. 5.* vbi hanc statuimus conclusionem; tanquam regulam eorum, quæ à singulis beatis de facto videntur in Deo: *omnes, & singuli beati de facto vident in Deo omnia, quæ ad suum statum pertinent.* Hanc con-
Conclusio. clusionem in *d. §. 2. n. 17.* confirmauimus communi omnium Theologorum con-
Gregor. Conc. Sen. sensu, & testimonio D. *Gregorij libr. 12. Moralium cap. 13. & authoritate Concilij Senonensis; & tandem ratione.*

2. Quæ nam ad statum cuiusq; pertineant? Deinde excitauimus difficultatem ad institutum satis necessariam; quæ nam sint illa, quæ ad statum cuiusque beati pertinent? quam quæstionem etiam ex-
Suar. Salas. citauit *Suarius in d. lib. 2. de attribut. negat. c. 28. n. 16. & post eum Salas 1. tom. ad 1. 2. tract. 2. disp. 4. sect. 11. n. 166. pag. 322. col. 2.* Qui ad duplex genus omnia reducũt: quorum primum continet ea, quæ spectant ad cõuenienter exercendas omnes actiones, quas beati in suo statu operantur: etenim quilibet beatus videt, quidquid necessarium est ad prudentissimè, & iucũdentißimè operandum quidquid in illo statu necessarium est operari. Posterius verò continet ea, quæ curæ cuique
3. Propria distinctio. beato sunt commissa. Ego tamen in loco citato omnia, quæ ad beati statum pertinere possunt, ad duo præcipua capita reduxi, nam vel illa pertinẽt ad statum beatitudinis ratione perfectionis propriæ personæ, vel ratione specialis curæ cuique commissæ; nam quod ea, quæ pertinent ad perfectionem propriæ personæ, ad statum cuiusque pertineant, certissimũ est: quia ad statum beati pertinet quod sit complete perfectus. Illud verò posterius (vt ibi diximus) ad substantiam beatitudinis pertinere, si non simpliciter & necessario, tamen quasi necessario explicauit *D. Thomas de Veritate q. 8. art. 4. ad 8. D. Thom.*
& 12. Ad prius caput reducuntur, quæ 4.
pertinent ad complendum naturalem cuiusque beati appetitum: possunt etiam pertinere ea, quæ necessaria sunt, vt beatus perfectè suas operationes exequatur. Ad posterius vero spectant ea, quæ pertinent ad curam, gubernationemque eorum, quæ cuique beato commissa sunt, vel ratione viæ, vel ratione officij, vt ibidem diximus n. 21. vbi etiam n. 22. aduertimus non omnia, quæ Deus disposuit circa eos, quos alicui beato commisit, pertinere ad statum illius; sed solùm ea, quæ expediunt ad suum ministerium, & curam conuenienti modo exequendã, vt ex *Caietano, & Suario explicauimus in* Caiet.
d. n. 22. & inde intulimus conclusionem Suar.
propositam in hoc sensu esse explicandam.

Ex conclusione illa in præcitato loco 5.
nonnullas alias deduximus, quibus satis Corollaria.
explicatus, quod in titulo articuli secundo loco proponitur: quas omnes conclusiones iterum hoc loco breuiter attingemus. ¶ Ex illa igitur primò infertur omnes & singulos beatos ipsa visione beatifica, videre omnia genera, & species, quæ à Deo in vniuerso sunt conditæ. De quo 1. corol.
vide *loco citato concl. 2. n. 23:* etenim omnium istorum cognitio pertinet ad complendum naturalem appetitum, & subinde ad perfectionem intellectus. 6.

Secundò infertur omnes beatos de facto videre aliqua indiuidua: etenim quam 2. corol.
plurima sunt indiuidua, quæ ad perfectionem intellectus pertinent. Vide *vbi suprà 3. & 4. consl. n. 26. & 27.*

Tertiò infertur omnes beatos videre 7.
in Deo omnia, quę pertinent ad diuinam 3. corol.
prouidentiam conuenienti modo exequendam circa illos, quorum curam in via

via habuerunt. Vide in 5.concl.n.28. vbi nonnullas obiectiones dissoluimus: vide Suar. Salas. etiam Suarium lib.2. de attribut.neg. n.17. & Salã in d.sect.11.n.166.pag.322.col.2.

8. 4. coroll. Quartò infertur omnes beatos de facto videre in Verbo orationes, & preces, quæ ab Ecclesia; & à fidelibus ad eos funduntur: etenim hoc ad statum cuiusque beati pertinet. Vide loco citato concl. 6.num.32.

9. 5. coroll. Quintò infertur omnes beatos videre in Verbo illas cordium cogitationes, quę ad suum statum pertinent. De qua illatione diximus vbi suprà concl. 7. & latius in præcedenti art. vbi excitauimus quæstionem, quæ nam cordium cogitationes ad statum cuiusque beati pertineant? cuius resolutionem ad hunc articulum reseruauimus. Nunc dicimus ad statum cuiusque beati pertinere, videre cogitationes cordis eorum, qui sibi commissi sunt; non quidem omnes, sed eas, quæ ad salutem, vel perditionem eorum pertinent, quia solæ istæ cogitationes per se pertinent ad curam illis commissam: cæteræ verò, nequaquam. Quod verò attinet ad cogitationes cordis aliorum beatorum; illud certum est non omnium illarum cognitionem ad cuiusque statum beati pertinere: nam licet ad perfectionẽ beatitudinis essentialis cuiusq; fortè pertineat videre in Verbo omnium aliorum beatorum visiones, & cæteros actus politiæ matutinæ tàm beatificos, quàm non beatificos (quicquid Salas cõtradicat vbi suprà pag. 325. col. 1. in medio) tamen ad perfectionem beatitudinis essentialis nõ pertinent cogitationes cordis, quas cæteri beati habent in politia vespertina: nullum enim video fundamentum, quod ad hoc dicendum vel apparenter vrgeat: cũ enim harum cognitio simpliciter non ita pertineat ad perfectionem intellectus, vt in eo detur naturale desiderium ad illas cognoscendas, vt scribit D. Thomas 1. p. D.Thom. q.12.art.8.ad 4. illarum cognitio non pertinet ad statum cuiusque beati ratione perfectionis ipsius personæ: cum verò nec etiam pertineant ad cuiusque statum ratione curæ, officijq; singulis commissi, vtique ad statum cuiusque beati non pertinet cognoscere omnia cordis cogitata aliorum beatorum. Vtrum vero cognoscere illorum aliqua ad statũ alicuius pertineat? nihil certi habemus. ¶ Contra 10. Obiectio. hanc illationem obijci potest Augustinus in libro de cura agenda pro mortuis cap.13. dùm ex eo probat sanctos iam vita functos nescire, quæ apud nos aguntur, quod à matre sua beata Monica non videbatur, nec in laboribus cõsolabatur: iam verò cura filiorum ad statum beati pertinet. Ad hanc tamen obiectionem Solutio. 1.tom.lib.5.q.19.art.4.§.2.n.29. respondimus cum D.Thoma 1.p.q.89.art.8, Augustinum nõ asserendo illud dixisse, sed D. Thom. dubitando: nec enim illius fundamentũ satis erat sufficiens, vt ibidem aduertimus: quoniam Sanctorum animæ, licet cognoscant res viuentium, maximè quæ ad suum statum pertinent; non tamen illis se ingerunt, nisi quando diuinæ prouidentiæ dispositio exigit, vt idem D.Thomas docet in d.art.8 in fine: vnde ideò matèr viuens, quæ à filio agebantur, eum nõ consolabatur. quia in diuina dispositione nouerat, id filio non conuenire.

11. Vlt. coroll. Vltimò infertur omnes & singulos beatos de facto videre in Verbo omnia fidei mysteria, quę in via fuerunt Ecclesiæ reuelata: de quo corollario latè diximus in d.art.4.§.3.concl.5.n.44. vbi illud è testimonijs Patrum, & sacrarum literarum locis latè confirmauimus: & tandem ratione: quoniam ad statum cuiuslibet beati pertinet distinctè cognoscere omnia, quæ in via fide credidit.

ARTICVLVS X.

Cur potiùs hæc, quàm illa videantur à beatis?

HAnc quæstionem latè explicauimus 2.tom.lib.12. q.10. art.3. per totum. Quidam hoc in diuinam voluntatem retulerunt, vt ibidem diximus §.4.n.22.& 23. Nos, quod attinet ad species (cur scilicet hæ potius, quàm illæ videantur) quæstionem resoluimus ibidem §.6. & diximus causam huius sumendam esse, tùm ex parte luminis gloriæ; quia scilicet est intensiuè maius, & visionem clariorem efficit: tùm ex parte obiecti; quia scilicet perfectiones intelligibiles horum sunt magis manifestæ; illorum verò magis occultæ: Quod verò attinet ad indiuidua difficultatem dissoluimus

1. Cur hęc potius videantur, quàm illa? Solutioque ad species. 2.

uimus ibidem §.7. in 2. difficultate n.42. vbi diximus indiuidua quidem ex vi visionis non videri, nisi ad statum beati pertineant. Ex quo infertur causam per se cur hæc indiuidua videantur, & non illa; ex eo sumendam esse, quia hæc & nõ illa ad statum beati pertinẽt: in cæteris verò, quæ ex vi visionis non videntur, sed per liberam ipsius visionis extensionem, ratio per se ex sola libera Dei voluntate sumenda est, quæ hæc potiùs voluit videri, quàm illa. Vide quæ latiùs diximus in dicto art. 3. §. 6. & 7.

Solut. quoad Indiuidua.

ARTICVLVS XI.

Vtrùm beatus posit videre diuinam essentiã nullam in ea videndo creaturam?

An videri posit essentia sine creatura?

§. 1.

Referuntur opiniones.

1. DE hac quæstione non parua est cõtrouersia: vnde variæ sunt hac de re opiniones. Prima opinio simpliciter negat id esse posibile, etiã per diuinam potentiã. Hanc opinionẽ probauit in terminis *Godofredus quodlib. 6. q. 3. relatus à Capreol. in 4. dist. 49. q. 6. ar. 2. in principio* nõnulli (inter quos est Suari⁹, Salas, & Molina) eam tribuunt *Durando in 3. d. 14. q. 2. & in 4. dist. 49. q. 3.* sed cũ Durandus *in d. q. 3. n. 4.* oppositũ doceat, non est quod hæc opinio Durando tribuatur. Attamen opinio ista verè tribuitur Bassolio *in 4. q. Prologi, §. De Theologia in intellectu beatorum, fol. 17. col. 4. in fine* Fauent maximè, qui volũt creaturas naturaliter repræsentari in diuina essentia: inde enim videtur inferri non posse diuinam essentiam videri, nisi videantur creaturæ posibiles; quod docent omnes citati *suprà ar. 4. §. 1. in 1. sentent.*

1. opinio negatiua.
Godofred.
Falsò tribuitur Durando.
Probat Bassolius.

2. Oppositã tamen sententiã probarunt cæteri omnes Theologi, qui de ea scripserunt: in explicanda tamen hac opinione varij videntur: nam *Durãdus in 4. dist. 49. q. 3. n. 4.* ita suam explicat opinionem, vt dicat visionem ipsam ex sua quidem natura esse visionem tùm essentiæ, tùm creaturarum; non terminari tamen ad creaturas; quia Deus suum concursum suspendit in ordine ad eas: vnde negare debet Durandus dari posse visionẽ, quãtumuis minimam, per quam creaturę nõ videantur, si adsit generalis cõcursus Dei. Ista est vera mens Durandi quicquid Molina oppositum illi tribuat 1. p. q. 12. *ar. 8. disp. 5. memb. 1. §. Dubium est hoc loco:* nec in ea aliqua datur repugnantia, vt aduert *Salas 1. tom. ad 1. 2. tract. 2. disp. 4. sect. 5. in 2. opinione, pag. 273. §. Nec valent rationes.* Nec argumenta, quæ Suarius adduxit *lib. 2. de attribut. neg. c. 26. n. 13.* cõuincunt Durandũ non fuisse cõsequenter loquutum; nam pro Durando admittimus visionem illam manere integram secundum suam entitatem, secũdum quã ex sua natura est repræsentatiua creaturarum: negamus tamen eam sublato concursu Dei generali de facto actuare intellectum in ordine ad creaturas; quia solũ eum actuat in ordine ad essentiam: & ratio est, quia licet ex se suaque natura sit actuatiua tùm in ordine ad essentiam, tùm in ordine ad creaturas: tamen non impeditur, quatenus actuat in ordine ad essentiam, quæ est obiectum primarium, sed prout actuat in ordine ad creaturas, quæ sunt obiecta secundaria. Vnde sublato generali concursu ad creaturas, non actuat intellectum formaliter quoad eas; hoc autem non repugnare affirmabit Durãdus; vnde à Suario probari deberet. Quod verò addit manente integra forma subiecto vnita non posse impediri effectum formalem, verũ erit (inquiet Durandus) si subiectum adæquatè actuet quoad omnia, ad quę ex sua natura est illius actuatiua: secus si actuet solũ inadæquatè quoad suum primarium effectum formalem, non vero quoad secũdarium: quare Durandus falsum quidem dicit, sibi tamen non contradicit. Quare primus modus explicandi est Durandi: vt scilicet quæcunque visio ex sua natura sit visio creaturarum; impediri tamen posse, ne per eam creaturæ videantur, si Deus ad hoc suum concursum deneget, quod facere potest.

Qui probẽt sententiam affirmantẽ.
1. explicatio Durãdi.
3. Durandus sibi non repugnat.
Ad argumẽta Suarij.
4.

5. Secũdus dicendi modus tribuitur Hẽrico quodlib. 6. q. 4. & 5. & 1. p. Summæ ar. 4. q. 6. ad vltimum: in quibus locis distinguit de visione essentiæ, vt est essentia, & vt est idea. Si sermo sit de visione essentiæ, vt est essentia, & quid absolutum, admittit videri posse essentiam nulla in ea visa creatura: secus si essentia videatur, vt est idea.

2. explicatio.

6. 3. explicatio. Testius dicendi modus affirmat non esse necessarium in Deo viso videri aliquam creaturam secundum determinatã speciem, aut genus: esse tamen probabile, vt visa diuina essentia videantus creaturæ sub communissimo conceptu entis creabilis. Ita rem istam dissoluit Suarius lib. 2. de attsibut. neg. c. 26. n. 13. & 14.

§. 2.

Vera resolutio.

7. Conclusio. VEra tamen huius difficultatis resolutio hac trimembri conclusione explicatus: *licet de lege ordinaria nulla detur visio diuinæ essentiæ, quin simul per eam in Verbo videantur creaturæ, non solùm determinati generis, & speciei, sed etiam indiuidui: de potentia tamen absoluta Dei dari potest visio ita minima, vt ex sua natura ad nullam creaturam terminetur, non solum secundum naturam specificam, vel genericam; sed nec secundum communissimum conceptum entis creabilis.* Hæc conclusio tres includit propositiones, quarum singulæ specialiter explicabuntur.

8. 1. proposit. Prima propositio: *De lege ordinaria nulla datur visio, quæ simul cum diuina essentia in Verbo non videat aliquot creaturas.* Hæc propositio statuitur contsa Bellomontanum, & si qui sunt alij, qui velint de lege ordinaria nullas creaturas videri in Vesbo: contra quos latè scripsimus 1. tom. lib. 5. q. 16. art. 2. & 3. vbi §. 7. diximus nostram sententiam ita esse certam, vt opposita (licet nulla indigeat censura) sit tamen omnino falsa, paradoxa, & singularis, & omnino non admittenda: pro qua etiam vide, quæ diximus in tota hac quæstione de ijs, quæ à singulis beatis de facto videntur. Et nostram istam propositionẽ probat Sotus in 4. dist. 49. q. 3. art. 3. conclus. 4. pag. 604. col. 2.

9. 2. proposit. Secunda propositio: *De potentia Dei absoluta potest dari visio diuinæ essentiæ ita minima, vt solius diuinæ essentiæ sit visio, nõ vero alicuius determinatæ creaturæ.* Statuitur contra Durandum: & in terminis ponitur à *Suario in d. c. 26. n. 9. & 13. statuitur etiã à Sala 1. to. ad 1. 2. tract. 2. disp. 4 sect. 5. n. 72. §. Ex hac 4. opin. pag. 274 col. 1. probant Molina 1. p. q. 12. ar. 8. disp. 5. m. 1. §. Dubiũ est hoc loco, Sotus ibid. q. 3. ar. 3. Ouandus prop. 2. Nauarrete 1. to. cõtrou. 44. in suis cõclusionib. maximè in fine cõclusionis 1. fol. 279. col. 3. post princ. Cabrera 2. to. in 3. p. q. 10. ar. 2. disp. 3. n. 70: ex antiquioribus Capreolus in 4. dist. 49. q. 6. ar. 3. ad argumẽta Godofredi, fol. 218. col. 1. vbi refert Bernardum de Ganapo pro eadẽ sententia in principio tertij articuli, fol. 217. col. 2. in princip.*

Suar. Salas. Molina. Ouand. Sotus. Nauarret. Cabrera. Capreol.

10. 1. ratio. Hæc propositio ex eo probatus; quia nõ implicat videri diuinam essentiam nulla creatusa visa in ea. 2. Deinde; quia cseaturæ non videntus in Deo, nisi vt in causa, in qua eminenter continentus, & quatenus Deus videtur, vt immitabilis, & participabilis à creaturis secundum specialem cuiusque rationẽ: sed diuina potẽtia fieri potest, vt essentia videatur non visa illius eminentiali virtute, qua potens est res producere, saltem secundum speciales rationes suæ participabilitatis, & immitabilitatis, vt patebit ex 3. propositione. Ergo eadem potentia fiesi potest, vt visa essentia nulla determinata cseatura in ea videatur. Accedit tertiò; quoniam quò

11. Tertia. lumen gloriæ maius est vel minus, eò plures, vel paucioses creaturæ videntur, vt suprà diximus. Ergo adeò potest esse paruum, vt solum illuminet essentiam nulla in ea illuminata creatura. Tale autem erit lumen illud, quod solum vnam creaturã illuminat: cum verò dasi possit lumen, quod illo sit remissius; vtique illud solũ illuminabit diuinam essentiam sub præcisa, & absoluta ratione essentiæ, vt nullam illuminet creaturam. Quartò addimus; quoniam ex dictis in articulis præcedentibus cõstat fiesi nõ posse, vt omnes cseaturæ videãtus in essentia visa, sed solũ aliquæ. Ergo visa essentia potest occultari, & nõ videri aliqua determinata creatura. Esgo quælibet illarũ diuisim sumpta potest nõ videri, Ergo omnes creaturę sũptę collectim possũt occultari. Probatur cõsequentia: quoniam ideò quælibet determinatè sũpta occultari potest; quia nulla sũpta detesminatè habet necessariã cõnexionẽ cũ visione essentiæ; alioquin nõ omnes diuisim sũptæ possent occultari. Porrò si nulla sumpta diuisim habet connexionem necessariã cũ essentia visa, eam etiam non habebit tota illarum collectio; ita vt nulla aut determinatè, aut indeterminatè illam habeat; quare secunda propositiõ non potest non admitti.

12. 1. obiectio. Contra eam obijci potest: quoniam cseaturæ natusaliter repræsentantus in diuina essentia. Esgo illa visa non possũt

non

Solutio. non videri creaturæ. Ad hoc argumentum dicimus creaturas in diuina essentia repræsentari non formaliter; sed solùm eminenter, quia in Deo non sunt formaliter, sed eminenter tanquam in causa eas virtute continente. Antecedente verò in hoc sensu admisso non valet consequentia: cum enim causa non sub vna ratione eminentiali omnes suos effectus repræsentet, sed sub alia, & alia, non satis est illius cognitio sub communi, & generali ratione causæ, vt hos vel illos effectus determinatè repræsentet, sed opus est, vt cognoscatur sub speciali cuiusque effectus ratione. Vnde si ejus naturæ sit, vt cognosci valeat sub generali solùm ratione causæ, non vero sub aliqua determinata causalitatis ratione, illa poterit in se ipsa cognosci sub communi ratione causæ nullo interim effectu in ea cognito. Iam verò ita se res habet in diuina essentia, vt creaturas eminenter cōtinet: quoniam diuina potentia cognosci potest ab intellectu sub communi ratione causæ nulla cognita causalitatis, & eminentialitatis determinata ratione. Poterit igitur cognosci in se ipsa sub communi ratione causæ eminenter continentis creaturas; nulla interim cognita creatura determinata. Ex quibus patet argumentum vim non habere, si antecedens solùm admittatur de repræsentatione naturali, non formali, sed eminentiali, virtuali, & causali.

13. 2. obiectio. Secundò obijci potest: quoniam Deus non potest videri visione perfecta, nisi simul perfectè videatur, vt est rerum causa. Ergo videri non potest, nisi in eo viso aliqua videatur creatura. Respondemus admisso antecedente consequentiam esse inutilem: quoniam potest diuina essentia videri visione, quæ non omnibus modis sit obiectiuè perfecta: vnde videri potest solùm sub ratione vniuersali, & communi causæ eminenter continentis creaturas, quæ ratio non est satis, vt aliqua determinata creatura videatur.

Solutio.

14. 3. proposit. Tertia propositio: *De potentia Dei absoluta potest dari visio diuinæ essentiæ per quā nulla creatura videatur, etiam sub communissimo conceptu creabilis, siue possibilis.*

Statuitur vt probabilis. Hanc propositionē statuimus tanquam probabilē; vnde oppositā probabilē esse putamus; quod fuit iudiciū Suarij in d. c. 26. n. 14. dùm oppositam propositionem solùm proponit tanquā probabilē: vnde fatetur rem esse dubiā. Contra nostram istā propositionē à Suario, & Sala citatur *Capreol. in 4. dist. 49. q. 6. ar. 3. ad argumēta contra primā*: sed Capreolus ibi solù dicit posse diuinam essentiam in se ipsa videri absque hoc quod in ea repræsentetur, & videatur aliqua creatura, vt patet fol. 218 col. 1. Et eadē ratione contra eandem nō potest citari *Sotus in 4. dist. 49. q. 3. art. 3. concl. 3.* quia solū ait de potentia absoluta non repugnare, quod visa diuina essentia solū videatur, quæ formaliter sunt in ea, Sed quicquid sit de hoc, fundamentum nostræ propositionis ex eo sumitur; quia probabilis est opinio, quę asserit posse videri diuinā essentiā nullo viso attributo, vt diximus *1. tom. lib. 5. q. 11. art. 4. §. 3. concl. 6.* Hac opinione supposita propositio est admittenda; quia nō viso attributo omnipotentiæ nō potest haberi cōceptus alicuius creaturæ, etiā sub cōmunissimo cōceptu creabilis. Et eadē ratione propositio opposita necessario erit cōcedenda, si admittatur opinio, quæ docet nō posse videri diuinam essentiā non visis omnib⁹ attributis, vt dixim⁹ in d. ar. 4. §. 2. Quare cū vtraque illarū opinionū sit probabilis, vtiq; probabilis erit nostra 3. propositio, & quæ illi opponitur. Et iuxta hanc distinctionē explicabis sententiā, quæ docet fieri nō posse, vt Deus clarè videatur, nō visis creaturis, secundū quod sunt radicaliter in potētia Dei, de qua Nauarrete vbi supra concl. 2. fol. 179. col. 3: etenim si creaturas esse radicaliter in Dei potentia idem est, quod esse in attributo omnipotentiæ, neganda est: admittenda tamen: si idem est, quod creaturas cōtineri in essentia, quæ est radix omniū attributorum.

Capreolus non contra dicit.

Nec Sotus.

15. Verum fūdamentum.

16. Explicatur quorūdam sententia.

ARTICVLVS XII.

An beati videant in Verbo libera Dei decreta? & per quod lumen?

1. Hanc quæstionem latè explicauimus *1. tom. lib. 5. q. 21. art. 1.* vbi §. 1. ostendimus non esse imposibile decreta diuinæ voluntatis videri in Deo; imò pium esse beatos aliqua videre; quanuis non omnia: videntur autem sub eodem lumine, quo videntur essentiæ, & creaturæ; cum eadem visione videantur.

ARTICVLVS XIII. & Vltimus.

An beati simul videant omnia, quæ vident in Verbo? an verò possint de nouo aliqua videre?

§. 1.

Referuntur duæ opiniones opposita.

1. 1. opinio affirmatiua.

DE hac quæstione duas inuenio oppositas opiniones: prima affirmat beatos, quæ vident in Verbo, ea omnia simul videre, & statim vidisse à principio suæ beatitudinis: quæ verò de nouo successu temporis eis reuelantur, ea videri extra Verbum in proprio genere, & subinde visione distincta à visione beatifica, Ita *D.Thomas 1.p.q.12.ar.10. & 3. contra gent.c.60. Capreolus in 4.dist.45.q. vnica ar.3.in examine eorum, quæ ex Paludano adduxit, fol.183.col.4.* vbi docet non esse probabile, quod eadem visio non intensa, sed solum extensa de nouo videat aliqua nulla facta in ea mutatione: vbi etiam *Hispalensis q.vnic.art.3. post princip. fol.183.col.2. Soncinas q.vnic.ad argumēt. Durandi, §.Respondeo, dicendum quod anima, Sotus in 4.dist.49.q.3. ar.3. post octauā conclusionem, pag.607. §.Contra hanc ergo opinionem, & §.nec cogitare possum, latè Nauarrete 1.tom.controu.46. §.1.concl.1. fol. 288.col.1. Cumelius 1.p.q.12.ar.10.q.vnica, §.Pro explicatione huius cōtrouersiæ pag. 278.col.1. vbi docet esse omnino improbabile, visione beata posse aliqua successiuē, & de nouo cognosci*: quod etiā fuit indiciū Bañes *ibidem, §.Sed his non obstantibus, Pezantius ibidem disp 3.in 2.dicto, cum Ripa in annotatione. Ex alijs idem probant Suar.de attrib. neg.c.26.n.5.& Salas 1.tom. ad 1.2. tract. 2.disp.4.sect.11.pag.324, col.1. in princip. Valentia 1.tom.q.12. puncto 6. in 2.assert. pag.208.litera E. Hanc fuisse mentem Caietani nullus dubitabit, qui consideratius legerit, quæ scribit 2.2.q.83.ar.5.ad 2.D.Thomæ, & 1 p.q.57.ar.5. §.Circa hanc conclusionem*: nam præter quam quod simpliciter transit cum D.Thoma in d. art. 10. expressè docet sanctos ea omnia, quę visione beata formaliter vidēt, videre simul à principio suę beatitudinis: & hoc modo nihil de nouo videre: posse tamē ipsa eadē visione videre de nouo plura, quæ à Deo successu tēporis sibi reuelantur, Itaq; per reuelationē plura de nouo videre: formaliter tamē nihil, sed omnia, quæ formaliter vidēt; videre à principio suæ beatitudinis. Distinguit igitur inter videre aliqua formaliter per beatā visionē; & videre per eā solū causaliter: nam ea, quæ per visionē ipsam beatā formaliter videntur in Verbo, vidētur per ipsam realē visionē: causaliter verò vidētur, quę per aliam visionē vidētur ab ipsa causatā: quę distinctio apud huius opinionis authores satis est vsurpata. Pro hac sentētia citari etiam potest *Bellomont.1, tom. ad 1.p. disp. 50. cap.6.n.40.* quatenus admittit nouam visionem in Verbo dari non posse sine ipsius visionis reali mutatione.

Margin: D. Thom. Capreol. Hispalen. Soncin. Sotus. Nauarre. Cumel. Bañes. Pezant. Ripa. Suar. Salat. Valentia. Caiet. Bellomon.

2\. (margin, beside "rit, quæ scribit")

3\. 2. opinio negans.

Secūda opinio simpliciter admittit beatos nō necessario simul videre omnia, quę formaliter vidēt per ipsam visionē beatā; sed plura per eandē visionē beatā formaliter videre de nouo in ipso Verbo. Vnde nō omnia, quæ in Verbo per ipsam visionē formaliter sunt visuri, statim videre à principio suæ beatitudinis; sed plura quotidie videre de nouo absq; vlla ipsius visionis reali mutatione. Hanc opinionem tanquā probabilē admisit *Palud.in 4.dist. 45.q.2. n.30. & post eū Ferrar: 3.cont.gēt. c.59.§.Sed remanet dubium.fol.282.col.3.* vbi affirmat vtrāq; sentētiā teneri posse; primā tamen magis consentire cum doctrina D.Thomę. In eadem opinione est *Molina: nam licet primā opinionem tanquā piā, & probabilē defēdat 1.p.q.12.ar.8.disp. 5.mēb.2.pag.145.col.1. in princip. maximè tamen inclinat in oppositā, posse.s.per visionē beatam formaliter plura de nouo videri, vt patet disp.6.dub.1.p.150.col.1.in prin. Quæ etiā fuit opinio Marsilij in 3.q.10.art.2.in 2.illius parte ad confirmationem sextæ obiectionis fol. 427.col.3. citatur à Sala in 3.p. eiusdem articuli concl.3. fol.420. col.4.* sed ibi non agit de visione rerum in Verbo, sed in proprio genere: consentit *Abulensis in Matthæum c.17.q.114. ad 3. argum. fol.239.col.1. §.Est dicendum, quod verum est. & col.2. per totam: citatur à Sala Adamus in 2.q.8.art.2. ad primum argumentū:* sed ibi agit de successione visionum beatarum, quam admittit; non verò de vna visione beata semper permanēte, variatis de nouo obiectis secundarijs: citari potest *Bañes vbi suprà ad 3. arg.* vbi docet hanc sententiam aliqualiter posse defendi.

Margin: Palud. Ferrarien. Molina. Marsilius. Abulen. Falso tribui tur Adamo.

§.2.

§. 2.
Resolutio Quæstionis.

4. EGo puto vtramque sententiam esse probabilem; secundam tamen dignam esse, quæ defendatur; quia cedit in maiorem beatorum perfectionē: dùm tamen & Christum Dominum excipiamus, & Virginem Deiparam, quos Molina etiam excipit. Aduerto tamen fundamentum Molinæ solùm esse efficax contra illos, qui volunt beatos statim à principio suæ beatitudinis simul videre omnia, quæ ad statum suum pertinent, etiam si futura sint: nam cum ad statum D. Petri, & aliorum Summorum Pontificum pertineat status totius Ecclesiæ, posita hac opinione à principio omnes viderent totum decursum Ecclesiæ militantis, & subinde iam scirent, quando futura sit dies iudicij. Et eadem ratione quilibet beatus iam nunc sciret diem illā; quia iam videret orationes, & preces ad eum fundendas in die cōflagrationis. Attamen nullam habet efficaciam contra eos, qui in hoc sensu primam sententiam intelligunt, vt quilibet beatus à principio suæ beatitudinis solū cognoscat præsentia, quæ ad suum statum spectant: futura tamen solum cognoscat successu tēporis per nouas reuelationes in ꝓprio genere. *Non satis est fundamentū Molinæ.*

5. Quare ego huius opinionis probabilitatem ex eo sumo; quia cedit in maiorem perfectionem cognitionis matutinæ cuiusque beati, si omnia, quæ ad suum statū pertinent, in eadem matutina politia intra Deum cognoscat, quam si cognoscat illam in politia vespertina rerum in proprio genere; quod fundamentum melius confirmatur, si talem cognoscendi modū esse possibilem ostendamus; quod præstabimus, si argumenta, quibus impugnatur, dissoluamus. *Verū fundamentum.*

§. 3.
Adducuntur argumenta in contrarium.

6 PRimum argumentum & principale ex eo sumitur, quia talis noua, & successiua cognitio fieri non potest sine reali immutatione visionis beatæ. Hoc aduersarij multis modis probant: & primò Bellomontanus; quia (vt ait) fieri non potest, vt vna & eadem visio immutata manens faciat videre, quod antea per eam non videbatur. Deinde: quoniam cognitio seu visio respicit obiectum, nō tanquam aliquod extrinsecū, sed vt intrinsecū; quia illud respicit, vt terminū, ad quem intrinsecè terminatur. Ergo si datur mutatio ex parte obiecti; necessariò dabitur ex parte cognitionis. Tertiò; quoniam licet mutatio vnius extremi nō inferat mutationem alterius, quando illud nōn respicit tanquam suam perfectionem: tamen illam infert quando alterum respicit, vt perfectionem sui: sed visio respicit suum obiectum tanquam perfectionem sui; cum obiecta operationum animæ dicantur bona ipsius animæ, ex D. Thoma 1.2. q. 2. art. 7. ad 3. Ergo mutatio obiecti visionis infert mutationem in ipsa visione. Quartò; quia ex doctrina Commētatoris, & D. Thomæ; ex intellectu cognoscente, & ex re cognita fit magis vnum, quàm ex materia, & forma. Ergo mutatio ex parte rei cognitæ infert mutationem in intellectu, & actu cognoscendi. Quintò; denique; intellectus rem cognitā ad se trahit media cognitione. Ergo si de nouo ad se trahit nouum obiectum, interuenit mutatio in ipsa cognitione. *1. argum.*

7. Secundum fundamentum est D. Thomæ in d. art. 10. quæ per vnam speciē videntur, non videntur successiuè, sed simul. Sed omnia, quæ in Verbo videntur, videntur per vnam speciem, quia videntur per diuinam essentiam, vt subit vicē speciei intelligibilis. *2. argum.*

8. Tertiò; visio beata mensuratur æternitate participata ex August. in lib. 83. quæst. q. 23. Ergo est tota simul: etenim ratio immutabilitatis conuenit æternitati tàm essentiali, quàm participatæ. *3. argum.*

9. Quartò: omnia principia visionis manent inuariata in tota æternitate. Ergo in visione nulla erit mutatio; & ex consequenti erit tota simul. Consequentia est nota: antecedens probatur; quia lumen semper erit idem absque vlla variatione: essentia etiàm semper eodem modo erit vnita intellectui in ratione speciei. *Quartum.*

10. Quintò; beatus cognoscit creaturas in diuina essentia, secundum quod in ea repræsentantur. Sed per totam æternitatē eodem modo repræsentantur. Ergo eodem modo semper cognoscuntur in essentia diuina. *Quintum.*

11. Sextum. Sextò; visio beata est essentialis beatitudo. Ergo semper est in actu, & nunquã in habitu siue in potentia. Ergo non admittit successionem, sed tota erit simul.

12. Septimum. Septimò; visio beata, cum sit essentialis beatitudo, est noster vltimus finis. Ergo per eam perfectè conquiescimus: & per consequens erit tota simul sine vlla successione.

13. Octauum. Octauò; visio datur in ratione pręmij. Ergo statim à principio datur sub omnimoda perfectione, quam habere potest: etenim consequuto vltimo fine iam nullus datur locus merito.

14. Nonum. Postremò; Augustinus 15. de Trinit. cap. 16. docet in patria non esse futuras volubiles cogitationes, sed beatos omnia simul esse habituros in prospectu vno.

§. 4.

Soluuntur argumenta:

15. Ad primũ argum. AD primum argumentum negandum est antecedens: nihil enim cogit, vt ex noua obiecti variatione varietur ipsa visio, qua antea non videbatur. Quod est totum fundamentum nostrę opinionis: quod à Ferrariensi inde confirmatur, quoniam Angelus eadem visione, qua per speciem hominis nunc videbat Petrum, & Ioannem, videt nunc Franciscum de nouo existentem, quem antea non videbat: idque priori visione realiter inuariata, ex eo præcisè, quia Frãciscus naturam humanam de nouo participauit secundum existentiam. Similiter etiam qui se ipsum videt in speculo sine vlla macula, si continuata visione de nouo maculetur, per eandem omnino in se ipsa inuariatam videbit se ipsum maculatum, vt probat Palodanus vbi suprà. Fieri igitur potest, vt eadem numero visio realiter inuariata in se, extendatur ad obiectum, ad quod antea nõ extendebatur. Quare negandum est aliquod obiectum

16. Sententia auctoris. de nouo videri non posse in Verbo absq; reali visionis immutatione. Quod ego maximè probo de illis obiectis, quæ sub eadem ratione à beato videntur, sub qua obiecta præcedentia videbantur: qualia sunt singularia eiusdem infimæ speciei, quæ adhuc sunt futura: hæc enim, ideò antea non videbantur, quia non dùm pertinebant ad statum beati: quia non dùm actu erant præsentia; quæ est per se ratio, cur à beato per ipsam beatam visionem videri possunt: etenim quæ futura sunt, quatenus sunt futura, pertinere non possunt ad practicam beati gubernationem, & curam; sed sola. quæ sunt præsentia, vt supponimus ad mentem *D. Thomæ 1. p. q. 89. artic. 8. in finе, & ex Caietano ibidem §. Ad hoc breuiter dicitur.* Quare solum pertinebunt, cum fuerint præsentia: & tunc absque vlla reuelatione ex vi ipsius visionis videbuntur: non sic de futuris: futura enim, vt à beatis sciantur, indigent reuelatione facta extra Verbum. An verò quę ad statum beati non pertinent aut ratione perfectionis personæ, aut ratione curæ commissæ, possint de nouo videri in Verbo? (qualia sunt decreta diuinæ voluntatis, & possibilia vtriusque ordinis, quæ nunquam sunt futura) alterius est quæstionis, quæ ad institutum parum cõducit: nam quanuis id negemus (quod mihi est probabilius) ad nostrum institutum satis est aliqua de nouo videri posse in Verbo visione omnino inuariata, quod satis est ad negandum antecedens. D. Thom. Caiet.

¶ Ad primam illius probationem dicimus in illa peti principium; quoniam in hac opinione dicendum est visionem illam, licet in sua entitate non immutetur intrinsece: immutari tamen extrinsece. Quod fundamentum Bellomontanus deberet impugnare. 17.

¶ Ad secundam negamus visionem respicere obiectum tanquam aliquid sibi intrinsecum; cum omnino sit illi extrinsecum: nam sicut obiectum est quid existens extra animam ex *D. Thoma 1. 2. q. 2. artic. 7. ad 3.* ita etiam est quid realiter extrinsecum ab operatione, qua attingitur: vnde operatio est subiectiuè in anima, obiectum verò solum obiectiuè. Ex Philosophia autem, quæ docet operationem animæ intrinsecè terminari ad terminum, minus philosophicè infertur terminum esse aliquid intrinsecè existens in operatione. 18. D. Thom.

¶ Ad tertiam neganda est maior, si intelligatur de perfectione extrinseca, quomodo visio respicit obiectũ ex D. Thom. loco cit. 19.

¶ Ad quartam dicimus ex intellectu, & re intellecta magis fieri vnum, quàm ex materia, & forma, esse intelligendum in genere intelligibili, non vero in genere entis, vt ex Cõmentatore, & D. Thoma alibi diximus. Ex hoc autẽ antecedente.

ita

ita explicato ineptè infertur mutationē obiecti inferri mutationem realem aut in cognoscente, aut in actu cognoscendi:

20. ¶ Quarta, & vltima probatio ex ignorātia Philosophiæ procedit: quoniam intellectus trahit ad se rem cognitam non tractione reali, sed intelligibili: quia scilicet facit rem, quæ intelligitur obiectiuè præsentem intellectui: ex qua tractione non benè infertur mutatio realis, aut in obiecto, aut in cognitione illius.

21. Ad 2. Ad 2. dicimus Philosophiam. D. Thomæ in hoc sensu admitti posse, vt quæ per vnam speciem videntur, posśint vna visione simul videri; nō tamen necessario simul videri, quæ per vnam speciem videntur; quoniā per vnam speciem potest eadem res videri sucesiuè, quia intellectus per speciem hominis potest nunc videre hominem, & mane videre eundē per aliam visionem: Angelus etiam per eandem speciem hominis potest nunc videre Petrum hac numero visione, & postea videre Ioannem.

22. Ad 3. Ad 3. admittitur antecedens, si intelligatur de ipsa visionis entitate, hęc autē non tollit successionem ex parte obiecti.

23. Ad 4. Ad 4. verum est antecedens de inuariatione entitatis, tam luminis, quàm vnionis essentiæ cum intellectu; si verò intelligatur de inuariatione obiectiua, negandum erit.

24. Ad 5. Ad 5. neganda est minor si intelligatur de repræsentatione parte termini.

25. Ad 6. Ad 6. admittenda est consequentia, si consequens intelligatur de actu actuandi subiectum: imò etiam de actu repræsentandi obiectum primarium; secus de secundario.

26. Ad 7. Ad 7. admittimus intellectum beata visione conquiescere quoad satiationem naturalis appetitus; quod non tollit, quod adhuc sit in potentia ad obiecta, quæ ad appetitum non pertinent.

27. Ad 8. Ad 8. dicimus visionem dari in præmium essentiale; vnde admittimus eam à principio dari totam simul sub omnimoda perfectione intensiua: quod non tollit quominus adhuc aliquo modo maneat in potentia obiectiua,

28. Ad postremum. Ad postremū dicimus Augustinū se ipsū exponere, dùm ait: *Cogitationes nostras nō esse volubiles ex alijs in alias*, quę verba significant illum agere de cogitationibus in sua entitate successiuis, ita vt transeūte vna alia succedat; sed per vnam omnia esse cognoscenda, ita vt omnia cognoscēda sint simul id est cognoscantur per vnā visionem, & non per plures: quare agit de simultate formali, non verò de obiectiua. Et hæc de ista prima quęstione appendice.

QVÆSTIO II.
Appendix.
An beatitudo post resurrectionem futura sit intensior?

IN 2. tom. quæst. 13. egimus de intentione, & remisśione essentialis beatitudinis, id est, visionis beatæ, qua beati Deum vident: & in secundo artic. eiusdem quæstionis resoluimus eam in sua entitate esse intensibilem & remissibilem: supposuimusque illam in nullo beato remittēdā fore; ita vt aliquādo futura sit minus intensa, quā fuerit in primo Patriæ ingressu: in 3. art. excitauimus quæstionē; an aliquādo, vel ante resurrectionē vel post resurrectionē de facto futura sit intēsior? in qua quęstione etiā supposuimus ante resurrectionem nullam de nouo intensionem in ea esse futuram: verum verò post resurrectionem de facto futura sit intensior? difficultatem non resoluimus; sed eam in hunc appēdicem resoluendam reliquimus: quare oportet, vt promissis stemus: 1. Ratio huius disputationis.

§. 1.
Referuntur opiniones.

QVæstio ista inter Theologos est controuersa; partem affirmantē expresse probauit *Magister in 4. dist. 49. cap. vltimo. quem sequitur D. Thomas ibidem q. 1. art. 4. quæst. 1. & post eum Richard. art. 2. q. 7. refertur D. Bonauentura in eodem loco in 2. p. art. 1. q. 1. Marsilius in 4. q. 13. art. 3. & satis Henric. quodlibet. 7.* q. 6. dum asserit animam post resurrectionem perfectius circa Deum operaturam. Hi omnes expresse docent beatitudinem in singulis beatis post resurrectionem futuram esse maiorem, non solùm extensiuè (quatenus ratione extendetur ad corpus) sed etiam intensiuè; quia non maiori conatu elicietur. 2. Pars affirmans. *Magister. D. Thom. Richard. D. Bonau. Marsilius Henric.*

3. Pars negãs. D. Thom. Oppositã tameo sententiam satis probato videtur. *D. Tuomas 1.2.q.4.art.5. ad 5. vbi expresse docet beatitudinem animæ corpore reassumpto crescere, non intensiue, sed extensiue.* Ex quibus verbis Schola Thomistarum hanc sentẽtiam simpliciter approbat: ita *Caietan. in dicto art. 5.* Caietan. Sotus. Medina. Burgens. Durand. Lorca. Bellarm. Bellomon. *Sotus in 4. dist. 49. q. 6. Medina prima secundæ. q. 4. art. 5. pag. 101. col. 2. §. Contrariam sententiam, cum reliquis Thomistis, cum quibus Burgens. Concardantia* 265. *eandem probauerunt Paludanus in 4. dist. 49. q. 6. & Durand. q. 7 Maior q. 12. dub. vltima, & cum illis Lorcà 1.2. disp. 36. de Beatitudine memb. 2. pagina* 200. *§. Sed contraria sententia, asserens eam in Scholis iam esse sine controuersia: denique eam simpliciter esse veriorem affirmat Bellarmin. lib. 1. de sanctorũ beatitudine cap. 5. pag. 861. post. principium, late eam probat Bellomontanus 1. 2. disp. 19. cap. 4.*

§ 2.

Resolutio pro parte affirmante.

4. 1. Opinio. EGo difficultatem ita puto resoluendam, vt prima opinio propter authoritatem Augustini, Haymonis, & D. Bernardi digna sit, quæ defendatur; quamuis secunda faciliter defendi valeat. Primam resolutionis partem primo confirmamus, quia absq; dubio probata fuit Augustino, Bernardo, & Haymoni. Aug. Quod probata fuerit Augustino euidenter patet ex ijs, quæ scribit *lib. 1. retract. c. 14. & lib. 12. de Genesi ad literam capit. 35.* etenim in priori loco inquirit, *qui nã sint illi beatissimi, qui iam sunt in ea possessione, quo ducit hæc via? magna quæstio est, & Angeli quidem sancti, quod ibi sint, nulla magna quæstio est: sed sanctis hominibus iam defunctis, verum ipsi saltem dicẽdi sint iam in illa possessione consistere? merito quæritur: iam enim corpore quidem corruptibili, quo anima aggrauatur exuti sunt, sed adhuc expectãt etiã ipsi redemptionem corporis sui: sed vtrum ad contemplandam cordis oculis veritatem, sicut dictũ est, facie ad faciem; nihil ex hac minus habeant; non hic locus est, disputando inquirere.*

5. Et quamuis hanc quæstionem hoc in loco non resoluat; eam tamen aperte resoluit lib. 12. de Genesi ad literam cap. 35. proposita enim quæstione, quid nã opus sit animabus corpora sua in resurrectione recipere, si illi sine corpore potest summa beatitũdo præberi? ita respõdit: *Difficilior quæstio est; nec potest à nobis perfecte diffiniri, sed tamen minime dubitandum est, & raptam hominis à carnis sensibus mentem & post mortem ipsã, carne deposita, & transcensis etiã similitudinibus corporaliũ non sic videre posse incommutabilem substantiam, vt sancti Angeli vident: siue alia latentiori causa; siue ideo quia inest ei naturalis quidã appetitus corpus administrandi, quo retardatur quodammodo, ne tota intẽtione pergat in illud summum Cælum, quandiu nõ subest corpus, cuius administratione appetitus ille conquiescat.*

6. Ex quibus locis euidenter patet Augustinum quæstionẽ excitare de visione maiori, vel minori: hunc enim sensum satis declarant illa verba dicto cap. 34: *sed vtrum ad contemplandam cordis oculis veritatem facieque ad faciem*: & de hac inquirit; an animæ ante resurrectionem de hac faciali visione minus habeant, quam post resurrectionem sunt habituræ? & quod minus habeant, satis expresse diffinit in dicto cap. 35. dum ait: animam ante resurrectionem propter desiderium informandi corpus retardari, ne tota intensione pergat in visionem Dei. Porrò si ab operatione visionis propter naturalem corporis appetitum aliquo modo retardatur; vtique non æque intense videbit, atque postea, cum impedimentum fuerit sublatum.

Vnde non est admittanda distinctio Bergomens. vt ante resurrectionem non sit operatio æque intensa ex parte subiecti; quia anima non est perfectè disposita: non tamen ex parte perfectionis gradualis: sed nec recipienda est nonnullorum explicatio, quam refert Bellomont. vbi supra ad finem secundæ sententiæ: illa enim satis sufficienter impugnatur à Bellomontano ibidem: apud quem Augustinus absque dubio est pro prima sentẽtia: & eam magis esse ad mentem Augustini fatetur Bellarminus vbi supra. 7.

8. An fuerit D. Bern. Bellarm. In eadem sententia fuisse D. Bernardum asserit Bellomontanus: & sumit fũdamentum ex verbis illius in serm. omnium sanctorum, quæ refert *Bellarminus in dicto cap. 5. pag. 861. in principio*, & clarius pag. 863. in fine. Sed cum D. Bernardus animabus ante resurrectionem visionem diuinæ essentiæ non concedat, vt

vt ostendimus 2.tom.quæst.5.art:2.§.2. non est, quod D. Bernardum pro hac sententia referamus: fatetur igitur animas iustorum ante resurrectionem desiderio corporis retardari, imò etiam impediri, ne earũ beatitudo posita in visione Christi hominis consumetur, nec in visionem illius tota affectione pergat. Quare in hoc solum pro nobis erit, quod putat naturale illud desiderium ad informandum corpus eam retardare à beatitudine, quam illis concedit.

9. Quid de Haymon. Pro hac sententia à Bellomontano citatus Haymon. in cap.6. Apocalyps: sed eum librum non viderim, affirmare non possum, an ille huius sit opinionis.

10. D.Tho. huius fuit opinionis. D.Thomam in quarto loco citato huius fuisse opinionis negari non potest: expresse enim ait *operationem, qua anima beata ante resurrectionem in Deum fertur esse minus intensam.* Quæ verba non satis explicantur de intensione ex parte subiecti (quicquid Bergomensis oppositum velit) sed de intensione ex parte graduũ ipsius visionis: vnde *Caietanus cũ cæteris Thomistis fatetur D. Thomam,* in illo loco nostram approbasse sententiam, sed eam postea mutasse 1, 2, *loco citato*: cum quibus cõsentit Bellarminus, quicquid Lorca dubitet.

11. Quid de D. Bonau. An D. Bonauentura huius fuerit opinionis, forte aliquis dubitabit: etenim Medina vbi supra eum refert pro contraria sententia: cæteri tamen omnes volunt eũ pro nostra stare opinione; & ego idem existimo, quoniam expressis verbis docet *Glorificationem corporis facere ad augmẽtum præmij essentialis, non quidem principaliter, sed ex consequenti.* Et hunc sensum satis explicat in solutionibus argumentorum.

Patet igitur opinionem primam satis esse probabilem; non solùm testimonio Augustini (quod ad confirmandam illius probabilitatẽ satis erat) sed etiam grauissimorum Theologorum authoritate.

§. 3.

Expenditur fundamentum Augustini.

12. Defenditur fundamentum Aug. Secundo loco nostra sententia confirmatur fundamento adducto ex Augustino: quoniam anima beata, quandiu est separata, habet naturale desiderium ad vnionem cum corpore: quod apud D. Thomam, & omnes Thomistas indubitatum est: tale autem desiderium non potest non retardare ipsam animam, ne toto conatu tendat in Deum visum: quare sublato hoc impedimento expeditur, & subinde maiori conatu influet in visionem; & per consequens faciet eam intensiue, & gradualiter maiorem.

13. Solutio nõ tollit vĩ argum. Cuius argumenti vim non elidit respõsio maioris, in dicta q.13.ad 3. dum ait illud animæ ad corpus desiderium non esse elicitum, sed esse solùm naturalem quandam inclinationem ad informãdum corpus. Iam verò desiderium non elicitum, quamuis sit naturalis propensio, non potest impedire conatum animæ in suas operationes: non elidit, inquam, hæc solutio vim argumenti; quoniam negandum nõ est in anima separata dari non solùm appetitum innatum ad informandum corpus; sed etiam elicitum, vt contra eum supponit Bellomontanus, & nos idem etiam supponimus.

14. Nec 2. solutio. Sed nec vim illius elidit solutio *Paludani in dicta quæst.6.num.31.* dum ex eo negat animam illo desiderio retardari; quia Angeli non retardantur ex eo. quod ad custodiam hominum mittuntur, aut ad alia ministeria, quæ solutio etiam placuit Bellarmino. Sed vim argumenti non tollit: quoniam exemplum ex missione Angelorum habet lõge disparem rationem: quoniam cognitio matutina, & beatifica non retardatur per cognitionem, & attentionem eorum, quę ad cognitionem vespertinam spectant, vt patet ex iis, quę diximus in 2.tom.lib.11, qualis est cura hominum Angelis demandata: etenim distratio per attentionem ad plura, omnino tollitur per beatitudinem: quæ tamen non tollit retardationem ortam ex naturali desiderio ad corpus: hoc enim desiderium non retardat ratione distrationis ad plura obiecta; sed ratione imperfectionis ipsius esse; quod ex sua natura est principium operationis, vt patet ex Philosophia: vnde hęc Paludani solutio merito non placuit Bellomontano. Sed nec illi placuit solutio Durandi, quatenus ait illud desiderium ideo non posse retardare: quia amor Dei illud moderatur: sed id quod immediatè diximus, conuincit amorem Dei non posse moderari rationem Nec 3.

retar-

retardationis, quia moderari non potest carentiam perfectionis ipsius esse.

15. Nec 4. Ex quo etiam fundaméto infirma est solutio Bellomontani, vbi supra num. 17, quatenus ex eo probat illud desiderium non retardare, quia non est cum anxietu dine: desiderium autem ratione anxietatis, & tristitiæ retardat à vehementi delectatione. Quod vero naturale illud desiderium nō sit cum anxietate, ex eo probat, quoniam vehemens delectatio de aliquo obiecto ex sua natura pellit tristitiā de quauis alia re. At tamen Bellomontanus falsam causā tetigit illius retardationis: nec enim desiderium illud ideo retardat conatum potentiæ; quia causat anxietatem: (omnem enim à beatis excludimus) propter certitudinem, quam habēt sed ideo, quia coniunctum est cum imperfectione in essendo, vt cum D. Thoma iam dicimus.

16. Nec 5. Ex quo etiam fundamento excluditur solutio Bellarmini: ideo desiderium illud nō retardare visionem, & amorem, quia ordinatur ad vtrumque, tanquàm ad finem; sed non video, quomodo hoc desiderium (cum naturale sit) ordinetur ad istum finem: & quamuis ordinaretur: non tolleret imperfectionem in essendo. ¶ Ex quibus patet fundamentum Augustini habere efficaciam.

§. 4.
Expenditur fundamentum D. Thomæ.

17. Defenditur fundamentū D. Tho. SEd tertio loco expendamus fundamentum sumptum ex D. Thoma in 4. loco citato: quoniam anima extra corpus habet esse imperfectum, perfectum autem cū est in corpore. Ergo post resurrectionem intensius videbit Deum. Consequentia ex eo patet: quia cum ad esse sequatur operari, ad perfectius esse sequetur operari perfectius. Antecedens verò inde probat. D. Thomas; quia pars ad totum ordinatur; & subinde perfectius esse habet in toto, quam extra totum D. Thom. Quo argumento etiam vtitur *D. Thomas prima secundæ. quæstione 4. articu. 5. ad finem corporis.*

18. 1. Solutio nō placet. Hoc argumentum variè soluitur ab aduersarijs. Prima solutio absolutè negat animam extra corpus habere esse imperfectum. Hanc opinionem Bellomontanus tribuit *Scoto in 4. dist. 43. q. 1. litera B.* Scot. *§. Isti in hoc contradicit sibi: & quodlibet. 9. litera K.* sed Bellomōtanus non legit Scotum in dicto quodlib. 9. litera M. §. *Ex hoc patet,* vbi expressè admittit animam separatam habere esse imperfectum, in sensu tamen longe diuerso à sensu, D. Thomæ. Scotus igitur negat animam separatam habere esse imperfectum, ex eo, quod totū existit per esse ipsius animæ. Sed quicquid sit de Scoto maiorem illam absolutè negat *Maior in 4. dist. 49. q. 13. ad 4. quā etiam negat Bellarminus vbi supra.* Maior. Bellarm. Sed cōmunis Thomistarum eam admittit, & cū illis plerique Philosophorum eam probant; & inter eos *Conimbricenses in tracta. de Anima separata disp. 2. art. 3. §. Contraria tamē sententia pag. 479. post principium, & in 3. argumento post medium:* Conimb. & verè admittenda est, quia satis probatur ex *Aristotele lib. 3. de Anima cap 12. text. 61. dum significat conducere animæ rationali, quod sit in corpore:* Arist. etenim nisi illi bonū esset esse in corpore, separata naturaliter non appeteret esse in eo: cuius tamen oppositum, tanquam verisimū supponimus. Et inde est, vt status separationis non sit naturalis ipsi animæ, sed præter naturam; cū tamen status coniunctionis cum corpore sit illi naturalissimus, vt etiam supponimus cum Conimbricensibus in dicto art. 3. Quod verò alicui connaturale est, non potest illi non esse conueniens, & subinde bonum, & perfectio.

19. Nec 2. solutio. Quare admisso antecedente est secunda solutio, vt anima separata habeat defectum perfectionis, non quidem intensiuæ (quia animæ substantia non suscipit magis & minus) sed solùm extensiuæ: quia, scilicet esse eius non extenditur ad corpus, nec ad operationes, quas in corpore potest exercere. Ex antecedente autē, admisso in hoc sensu non benè infertur, animam post resurrectionem elicituram, visionem intensiorē: quia ex perfectione extensiuè maiore non benè infertur operatio intensiuè maior. Hęc est solutio *Caietani in dicta quæstio 4. art. 5: quæ satis est de mente Medinæ, & Bellarmini.* Caietan. Medina. Bellarm.

20. Sed non video cur esse, à quo per se pendet operatio, si ideo est perfectius, quia agenti est naturale in ordine ad operandum, non sit perfectior, tùm extensiuè, vt ad plures possit operationes extendi; tùm

tùm intensiuè, vt possit elicere intensiorem operationem: enim agens, quod operatur modo simpliciter, & omnimodè naturali, non solum operatur expeditius, & promptius, sed etiam intensius: quare cum animæ separatæ operationes intellectiuæ non omnimodè sint connaturales (licet aliquo modo naturales sint ratione status, vt significāt Conimbricēses in dicto tract. de Anima separata disp. 2. art. 2. ad 3. pag. 476. & art. 3. ad 2. pag. 481.) sint tamen illi omnibus modis cōnaturales, prout sunt in corpore; profectò si corpus nullū affert impedimentū, vtique operationes intellectiuas, quas separata operabatur in corpore, operabitur & expeditius, & intensius quoad gradualem intensionem: ex quibus patet allatam solutionem vim argumenti non elidere.

21. 3. Solutio. Quare nōnulli ad tertiam solutionem confugiunt, & admisso antecedente, ideo negant consequentiam, quia licet esse animæ separatæ post resurrectionem perficiatur; tamen principium formale videndi semper manet æque perfectum; quia semper manet idem lumen gloriæ, quod est principium formale videndi: ita respōdet *Medina vbi supra ad primum argumentum pag. 102 columna 1. in fine, & satis Bellemontanus in dicta disp. 19. cap. 4. nu. 37.* Medina. Bellemon.

22. Non recipitur. Sed nec ista solutio vim argumenti diluit, quoniam supponit intensionem visionis à solo lumine gloriæ pendere, cuius oppositum latè ostendimus in 2. tom. lib. 12. q. 11. art. 3. Admissa autem opinione, quod visio etiam pēdet ab intellectu, admittendum est, quod etiā pendeat à modo connaturali in essēdo ipsius intellectus iuxta fundamentum explicatū. Quare fundamentum D. Thomæ non est omnino reijciendum.

§. 5.

Confirmatur ex solutione argumentorum.

23. 1. Arg. QVarto loco nostra opinio confirmari potest ex solutione argumentorum, quæ in contrarium obijciuntur. Contra eam obijcit *Bellemōtanus in dicto cap. 4. in fine. §. Postremo denique* simul cum Lorca vbi supra: quoniam visio est operatio supernaturalis, Bellemont. Lorca.

quæ ab intellectu elicitur, non secundum perfectionem naturalem potētiæ, sed secundum quantitatem luminis. Nihil igitur obstat desiderium naturale animæ separatæ; quominus visio æqualiter eliciatur ante vnionem cum corpore, & post eam: & putant hanc rationem continere causam à priori.

¶ Sed eam contineret, si fundamentum verum foret: sed illud iam negauimus, & oppositum ostendimus in dicta q. 11. art. 3. vbi explicauimus, in quo sensu visio pendet à virtute naturali intellectus. 24. Solutio.

Secundo obijcit Lorca in dicta disput. 36. memb. 2. quoniam semper esset eadē visio, etiam si mensura illius oriretur ex naturali perfectione intellectus: quoniā eadem est virtus animæ in corpore, & extra corpus, quod attinet ad operationē elicitam sine phantasmatis ministerio; quam difficultatem etiam tetigit Medina & sumpta est ex Durando. ¶ Sed ex præiacto fundamento intensio operationis animæ, non solùm pendet ex virtute potentiæ intellectiuæ, sed etiam ex connaturalitate essendi: quod est huius opinionis fundamentum. 25. 2. Arg.

Tertio obijcit idem Lorca: quoniam nihil datur à quo impediatur, & retardetur vsus visionis ante vnionem cùm corpore, & post vnionem cum illo: etenim si ab aliquo impediretur, maximè impediretur à voluntate retardante operationem: à voluntate autem retardari non potest, vt multis ibidem ostendit. ¶ Sed eodem modo soluitur hoc argumentum, quo præcedens. 26. 3. Arg. Solutio.

Quarto obijcit Medina in dicta q. 4. art. 5. pag. 102. col. 1. in principio: quoniam, vel homo in vita meruit tantam gloriam, quantam habuit post resurrectionē; vel non meruit. Si primum; ergo anima totam illam habuit ante resurrectionem, cum habeat totam, quam meruit. Si secundum; anima nunquam totam illam habebit, cū gloria non detur, nisi propter merita: ¶ Hæc difficultas soluitur ex ijs, quæ diximus 2. tom. lib. 12. q. 11. art. 3. §. 4. de illis, qui cum æqualibus meritis habent inæqualem intelligendi virtutem: eadem enim est vtrobique difficultas: vbi videbis minimè necessarium esse, vt visio tanta sit, quāta est mēsura proprij meriti: vnde corruit fundamentū huius argum. 27. 4. Arg. 28. Solutio.

30. 5.Arg. Quinto loco: ſequitur, quod anima Chriſti in triduo habuit minorem gloriã; ſiquidem non habebat connaturalem eſ-
Solutio. ſendi modũ. ¶ Hęc difficultas tangitur à Medina, quæ non eſt parua: dicendum tamen diſparem eſſe rationem in anima Chriſti ſeparata in triduo, & in alijs: vnde Deus pro illo triduo ſuppleuit vim connaturalitatis in eſſendo.

31. 6.Arg. Sexto loco ex eódem Medina: ſequetur, quod anima poſt reſurrectionem poſſet de vna Hierarchia trãſire ad aliam: ſequelam probat, ſi ponamus infimam Hierarchiam ſolùm poſſe peruenire vſq; ad decem gradus gloriæ: & ſimul ponamus, quod anima Beati Martini cum tot gradibus gloriæ ſit in illa ante reſurrectionem. Ergo ſi poſt reſurrectionem glo-
Solutio. ria futura eſt maior, anima Beati Martini tranſibit ad ſecũdã Hierarchiam. ¶ Sed non video cur conſequens nõ ſit admittendum.

32. 7.Arg. Septimo arguit idem Medina: quia anima beata ante reſurrectionem nõ minus amat, quam poſt: cur enim non ama-
Solutio. bit totis viribus? Ergo non minus videt. ¶ Sed ex preiacto noſtro fundamento hoc argumentum ſatis eſt ſolutum: retardatur enim voluntas ex carentia connaturalitatis in eſſendo.

33. 8.Arg. Octauo obijcit Bellarminus vbi ſupra pag. 861. B. quoniam cõtra noſtram ſententiam videtur diffinitum à Benedicto
Benedict. 12. 12. in Extrauagante, quæ incipit *Benedictus Deus*, dum ait, *Continuari viſionẽ Dei, quam habent animæ à morte corporis, vſque ad reſurrectionem. & inde vſque in æternũ.* Quibus verbis videtur dicere eam nec creſcere, nec minui. Imò *Ioannes Villa-*
Villanus. *nus lib. 11. Hiſtor. cap. 19.* ſcribit Benedictum definiuiſſe animarum gloriam non augendam poſt reſurrectionem, niſi extẽſiuè; affirmatq; ſe hoc audiuiſſe à Theologis, qui interfuerunt, cum illud à Pon-
Solutio. tifice diffiniretur. ¶ Sed cũ verba diffinitionis Benedicti ſolùm denotent, viſionẽ, quæ fuit ante reſurrectionem ſine aliqua intermiſsione, ſeu euacuatione continuandam fore vſque in ſempiternum; non eſt quod dicamus ipſum diffiniuiſſe eam ſine vlla maiori intenſione eſſe continuãdam. Verba autem ſunt iſta: *Quodque poſt quam inchoata fuerit talis intuitiua, & facialis viſio, & fruitio in iiſdem; eiuſdem viſio, & fruitio, ſine aliqua intermiſsione, ſeu euacuatione prædictæ viſionis, & fruitionis continuata exiſtit, & continuabitur vſque ad finale iudicium; ex tunc vſque ad ſempiternũ.* Oſcitanter igitur Ioannes Villanus ſcripſit diffinitum eſſe à Benedicto viſionem futuram non eſſe intenſiuè maiorẽ; & eãdem oſcitantiã admittimus in Theologis, ſi qui Villano talem diffinitionem retulerunt. Et hæc de iſta ſecunda quæſtione appendicia.

QVÆSTIO III. Appendix.

De appetitu hominis ad ſupernaturalem beatitudinem.

Hanc etiam tertiam quæſtionem appendicem in hunc locum reſeruauimus. In qua quatuor excitauimus articulos: primus eſt; quidnam ſit appetitus? Secundus aget de duplici illius diuiſione, & de explicatione vtriuſque. Tertius inquiret; vtrùm in nobis detur appetitus elicitus ad ſupernaturalem beatitudinem? Quartus, & vltimus, an detur ad eam appetitus innatus?

ARTICVLVS I.

Quid nam ſit appetitus in communi ſumptus?

Qvod attinet ad primum; generaliter inquirimus; quid nam ſit 1. Explicatio appetitus? cui quęſtioni cõmu- appetitus. niter reſpondetur, *Appetitum eſſe inclinationem quandam, & quandam tendentiã in bonum conueniens perfectionemque non dum habitam, poſsibilem tamen haberi, vel re ipſa vel ſecundum exiſtimationem appetentis.* Quæ explicatio appetitus abſolutè ſumpti ab omnibus recipitur, & facilè explicabitur quoad ſingulas partes.

Nam quod appetitus ſit tendentia in 2. aliquod obiectum docet. *D. Thomas prima* Quod ſit tẽ *ſecundæ q. 8. art. 1. & in 1. Eth. lect. 1.* ap- dentia petere enim aliquid nihil aliud eſt, quam *D. Thom.* illud petere tendendo in illud. vt ex Auguſtino Pſalm. 9. docet Henricus quodlibeto 4. quęſtione 11, in principio: vnde

Ariſtote-

Aristot.3.de Anima c.10. tex.49. docet *Omnem appetitum esse alicuius gratia.*

3. Quod sit in bonum. Quod appetitus tendat in aliquod bonũ siue conueniẽs; & subinde quod tendat in aliquam perfectionẽ; apud omnes est indubitatum. appetitus enim, non est nisi boni, vt docet *D. Thomas in d.q.8.art. 1.* & *satis Arist.8.Ethic.cap.8.* & *clarius 6. topic.c.4.* & satis conuincitur ex eo, quod appetitus est quædam inclinatio, & tendentia in aliquod tanquam in obiectum, vt diximus: inclinatio autem non datur nisi in bonum, & conueniens; cum bonũ sit id, quod omnia appetunt, ex Arist. 1. Rhetoric.c.6.& 1. Ethic.c.1.in princip. vnde ad malũ propriè nõ datur appetit⁹. D. Thom. Aristot.

4. Quod sit in bonum nõ habitum. Additur in diffinitione *in aliquod bonũ non habitum*, quoniam appetitus propriè sumptus, & prout ab appetendo denominatur, per se respicit bonũ nõ dũ habitũ: vt docet *D.Thom.1.p.q.59.arti.1.in corp.* & *ad 2.* & *q.59.art.1.ad 2.* & *in 1.dist.45. ar.1.ad 1*; & satis id colligitur ex eo, quod appetitus ex sua intrinseca ratione habet, quod sit inclinatio quædã, & tẽdentia ad modũ motus: imò appellatur motus ab *Arist.3.de anima c.10.text.54.* dũ ait appetitionẽ esse quendã motũ: etenĩ est veluti quædã boni prosecutio, quæ ad instar motus significatur: iam vero motus non est, nisi ad terminũ nondũ habitũ: quare bẽ dicit *D. Bonau. in 4.dist.49.art.1.q. 2.* duo facere appetitũ; conuenientiam, s. rei appetitæ, & indigentiã illius: indigentia autẽ supponit carentiã rei. Et in hoc sensu intelligendus est Plato in Symposio sub psona Socratis; *nemo, quod habet, amat*; intelligendus est enim nõ de amore cõplacentiæ, quo in re assecuta cõquiescimus; sed de amore desiderij, quo in rem amatã, non dũ tamẽ habitã, appetendo tendim⁹: quare si pprie loquendũ est. nõ est admittenda distinctio appetitus in appetitũ desiderij, & in appetitũ cõplacentię: vt ille tendat in bonũ non dum habitũ; iste verò in bonũ iam habitũ terminetur; quamuis hæc distinctio à nõnullis admittatur: etenim cũ de ratione appetitus sit inclinatio tendens in bonũ, vt diximus: cõplacentia siue quies in ipso bono habito appetitus dici nõ potest, quia sine vlla tendẽtia cõcipitur: & in hoc sensũ cum Socrate optimè dici potẽst, *nemo, quod habet, appetit*: quæ philosophia cõfirmari potest ex *Arist.2.de anima c.3.tex.27.* dũ ait appetitũ esse cupiditatẽ, siue desideriũ. Vtrũ verò appetit⁹ realiter distinguatur ab amore, cõplacentiaq; in bono possesso, alteri⁹ est quæstionis: nos realẽ distinctionẽ admittimus, vt alibi diximus: quare potẽtia appetitiua præter actũ appetitus, quẽ est desiderare bonũ nondũ habitũ, habet etiã actũ amoris, quo cõplacet in bono habito, vt ait *D.Thom.1.p.q.19.art.1.ad 2.* & tamẽ illud nõ habet, vt est appetitiua, sed quæ est appetitiua. D. Thom. Plato. D. Thom. D.Bonau. Arist.

5. Est in bonũ possibile. ¶ Adiungitur in diffinitionẽ *possibilẽ tñ haberi, vel reipsa, vel secundũ existimationẽ*; quoniã de ratione appetit⁹ est ordo ad possibilitatẽ boni quod appetitur: quod eñi sub ratione impossibilis cognoscitur, appeti non potest appetitu simplici, & efficaci, vt in dubitata docet Philosophia, quã modo supponimus.

6. Resolutio. Quare cõstitutũ sit appetitũ in cõmuni sumptũ esse inclinationẽ siue tendentiã in bonũ perfectionẽq; non habitã, possibilẽ tñ haberi, saltem secundũ existimationẽ appetentis: Qualis autẽ sit hæc tendentia, & inclinatio facilè patebit ex ijs, quæ de diuisione appetitus iam dicimus.

ARTICVLVS II.

Duplex appetitus diuisio, & singularum diuisionum explicatio.

§. 1.

De duplici appetitus diuisione.

1. Duobus modis diuiditur. Appetitũ multis modis diuidi cõmunis est omniũ cõsens⁹: nã 1. diuiditur in appetitũ naturalẽ, & in animalẽ: ita *D.Th.1.p.q.78.artic.1.ad 3.* & *q.80.in cor.* & *ad 3.* & *2.2.q.148* & *multis alijs in locis*: quã etiã ponit *Henric. quodl.4.q.11*; *ea colligitur ex Cõmentatore lib.1.Physi. ad finẽ*, & *euidentius ab Aug.lib.11. de Ciuita. Dei c.28.* etenim cũ omnis appetitus cõsequatur formã, vt est cõmunis doctrina ex D.Thom. desũpta, vel cõsequitur formã naturalẽ in re existentẽ, vel formã apprehẽsam. Si priori modo; dicitur appetitus naturalis: si modo posteriori; dicitur appetitus animalis. Scotus. August.

2. 1. Discrim Vnde inter vtrũque istũ appetitũ hoc interest, quod appetitus naturalis nulla in ipso appetẽte pręrequirit cognitionẽ rei, quã appetit. Et ideo est in omnibus rebus tã cognoscẽtibus, quã nõ cognoscentibus: appetitus autẽ animalis necessario requirit propriã in ipso appetente cognitionem: quæ est communis omniũ doctrina: Ex qua aliud oritur dis-

erimen: quoniā appetitus naturalis solū tendit ad propriā prefectionē ipsius potētiæ, & naturæ, in qua repesitur: animalis verò tendit in bonum totius animalis, vt docet *D. Thom. in d. q. 80. art. 1. ad 3.* vbi etiā Caietan. Cū vero duplex sit cognitio animalis: vna sensitiua intellectiua altera; duplex etiā distinguitur appetitus animalis: vnus sensitiuus; alter intellectiuus: de qua distinctione vide D. Tho. *1. p. in d. q. 80. ar. 2. & 1. 2. q. 18. ar. 1.* Et inde est, vt ppetitus adęquatè diuidatur in naturalē, sensitiuū, & intellectiuū, ex D. Tho. *1. p. q. 5 ar. 1. & ex Commb. in Eths. d. 1. q. 1. a. 3.* Secundo diuiditur appetitus in innatū & elicitum: quæ diuisio celebris est inter recentiores: eam ponunt Fonseca *in 5. Metaph. cap. 1. q. 1. sect. 3. in princ. Suarius in Metaphysi. disp. 1. sect. 6. n. 3. Bellomont. 1. p. q. 1 1. ar. 1. in Cōme. n. 9. & vt notā suppomt Salas 1. tom. ad 1. 2. tract. 2. disp. 1 2 in Præfatione, & sect. 1. pag. 509. colum. 1. Ex Thomistis ea vtitur Medina 1. 2. q. 5. art. 8. §. Ad huius igitur rei explicationē*, & quāuis in antiquioribus in terminis non inueniatur; iam tamen in Scholis est vulgata. Innatus appetitus est inclinatio, & propensio, qua vnaquæque res sine vlla sua cognitione in aliquod bonum propēsa est: vt appetitus grauis ad locum infimū, & materiæ ad formam: dicitur autē innatus, quia ab authore naturæ inditus est; ob quā rationem etiam dicitur naturalis; prout naturale idem est, quod inditum à natura. Appetitus autem elicitus est, qui in bonum fertur pes actum à se elicitum: talis est potentia animæ appetitiua, siue sensitiua sit (qui appellatur appetitus sensitiuus) siue intellectiua, quæ dicitur voluntas. Cum verò omnis potētia appetitiua animæ consequatur cognitionem, quia nihil volitum, nisi præcognitum, vt ait Aristoteles; ideo talis appetitus necessariò præreuirit cognitionē aliquam in ipso appetente: & inde est, vt appetitus iste potius dici debeat elicitiuus quā elicitus: cum per actū à se elicitum tendat in bonū: sed iam vsus obtinuit, vt dicatur appetitus elicitus. ¶ Coincidit autē hæc secunda diuisio cū prima: quoniā appetitus innatus idē est, quod appetitus, qui in prima dicitur naturalis: naturalē enim in illa diuisione idē est, quod inditū à natura, vt iam diximus. Appetitus verò elicitus coincidit cū appetitu animali: etenim animalis appetitus, siue sensitiuus sit, siue intellectiuus, tendit in suum bonū mediante actu elicito.

D. Thom. *Conimbr.*

4. *Fonseca.* *Suarius.* *Bellomon.* *Salas.* *Medina.*

Quid sit innatus.

5. Quid sit elicitus.

6. Coincidit cum 1.

7. 2. Diuisio.

Tertia diuisio appetitus apud nonnullos Theologos diuidit appetitum in naturalem, & liberum, siue electiuum. Quā diuisionem probarūt quidam relati à *Dur. in 4. dist. 49. q. 8.* In qua diuisione naturale sumitur pro necessario: vnde cōprehendit appetitum non solùm innatū, sed etiā elicitum, si à voluntate libere nō elicitur. *Durand.*

8. De quo agendum sit.

Ista diuisio ad nostrum institutum nō pertinet; benè tamen prima, & secunda: quia verò prima diuisio ad secundam reducitur, de sola secūda agemus. Quia sola illa ad nostrum institutū pertinet: quare illius membra hoc loco explicabimus.

§. 2.

Explicatur vterque appetitus innatus scilicet & elicitus.

9. Quid sit appetitus innatus.

QVod igitur attinet ad appetitum innatum, qui ab antiquioribus appellatur naturalis, vt naturale idem est, quod à natura insitum: ex dictis patet appetitum naturalem siue innatū nihil aliud esse quam inclinationem quandā, siue propensionem, qua res nulla sua cognitione præuia inclinatur, & propendet in bonum sibi conueniens.

10. Impropriè est appetitus.

Pro illius explicatione illud primo loco statuimus cū *Fonsec. in d. sec. 3. §. Impropriè dictus est.* hūc appetitū propriè nō dici appetitū, sed impropriè: & ratio est; quoniā de ratione appetitus propriè sumpti est, quod tēdat in bonū formaliter, & sub ratione boni, siue conuenientis: nam cū appetitus ex sua intrinseca ratione tēdat in bonū, & conueniens, tanquā in obiectū, à quo specificatur: obiecta autē ea, quę ad se feruntur specificent sumpta nō materialiter, sed formaliter; vtiq; appetitus propriè sumptus ex sua natura tendet in bonū formaliter. i. sub ratione boni. Iam vero appetitus iste innatus, licet terminetur ad bonū; non tamen ad illud terminatur formaliter, sed materialiter: terminatur enim in id, quod bonū est siue conueniens; non tamē sub ratione boni siue cōuenienis: etenim eum in bonū terminetur nulla præuia sua cognitione, non poterit terminari in bōnū formaliter, & vt ipsi appetenti est bonū; quia sub ista formalitate per solam cognitionem potest appetitui obiici.

Quar

11\. Quare cum diximus appetitum naturalem siue innatum appetere bonum, in quod naturaliter propendet; id non est verum nisi per translationem; quatenus scilicet perinde in bonũ fertur ac si cognosceret illud esse sibi bonum, vt docte satis aduertit *Fonseca vbi supra §. Ex hac distinctione patet*: vbi id cõfirmat ex Aristotele 1. Rhetoricę ad Theodectem, quatenus inter bona enumerat illud, quod omnia appeterent, si intellectum haberent. Iam verò illa, quæ appetitu innato aliquid appetunt, illa appeterent, si haberent intellectum.

Fonseca.

12\. Confirmatur. Quod etiam ex eo ego cõfirmo; quoniam quæ hoc innato appetitu appetunt aliquod bonum, ideo dicuntur illud appetere ex instinctu naturæ; quia ab authore naturæ diriguntur in tale bonum, vt communis habet Philosophia; quod satis est, vt iste innatus appetitus dicatur sequi aprehensionem, & cognitionem, vt ait, *Diuus Thomas prima, secundæ, quæst. 40. articulo primo; & de Veritate quæstione 15. articul. tertio, & pluribus alijs in locis*: nam cum ex sua ratione appetat bonum ex instinctu authoris naturæ cũ dirigẽtis: author autem naturæ illum dirigat cognoscendo bonum, ad quod dirigit. Vtique talis appetitus consequitur cognitionem, non suam, sed Dei dirigentis, vt locis citatis ait Diuus Thomas. Quare non sine fundamento per translationem dici potest appetitus: nam licet secundum se terminetur in bonum solum materialiter; tamen vt directus à Deo naturæ authore tendit in bonum formaliter.

D. Thom.

13\. Nihil super addere. Deinde statuimus appetitum in actu nihil superaddere vltra ipsam rei naturam, quæ in bonum inclinatur; & subinde nihil esse aliud quam ipsam rem, vt propendet in perfectionem, quam appetit. Ita *Suarius in Metaphys. disput. 1. sect. 6. numero 3, expresse Scotus in 4. distinctio. 49. quæst. 10. §. Ad primum argumentum principale.* vbi ita scribit: *Appetitus naturalis non addit aliquam perfectionem supra naturam absolutam; sed solum inclinationem ipsius naturæ ad suam perfectionem: quod etiam innuit in secundo distinct. 39. quæstio. 1. & secunda, §. Per idem ad tertium. Maior in quarto distinctio. 49. quæstio. 6. §. Dico igitur, Bassolius ibidem quæst. 6. de Beatitudine animæ articul. 1. §. Tertio distinguitur:* significat *D. Bonauentura in 2. dist. 24. in e. p. arti. 1. q. 3*, dum inter voluntatem, & appetitum naturalem, quem habet, nullã agnoscit distinctionem. Citari etiam potest *Caietan. 1. 2. q. 10. art. 1. §. In responsione ad primum*, vbi voluntatem, vt natura est (quomodo habet quod sit appetitus naturalis) non distinguit ab eadem, vt voluntas est: potest etiam citari *Bellomontanus 1. tom. ad primam secundæ. disput. 22. cap. 9 num. 9.* quatenus docet appetitũ naturalem non esse aliquid realiter resultans in re ex priuatione boni, quo caret:

Suarius. Scotus. Maior. Bassol. D. Bonau. Caietan. Bellomon.

14\. Confirmatur. Non inefficaciter confirmatur, quoniam potentia siue passiua sit, siue actiua, ex eo est naturalis propensio ad suum actum, & obiectum, quia ex sua natura habet ordinem, & respectum trãscendentalem ad actum, & obiectum: cum verò talis respectus transcendentalis sit vtrique potentiæ intrinsecus, neutra illarum indiget aliquo superaddito, vt habeat naturalem propensionẽ, quæ ipsi est naturalis appetitus. Cui etiam accedit; quoniam inclinatio illa naturalis, quæ est formalis appetitus, est ab authore naturæ conferente formas ex se ordinatas ad perfectionem, quã quæq; res appetit: nam cum sine vlla cognitione tendãt ad talẽ perfectionem, pertinet ad ipsũ naturę authorẽ vnãquãq; rem in propriam perfectionem ordinare per formas ex sua natura propensas, & inclinatas ad eam: quæ fuit doctrina *D. Thomæ de Veritate quæst. 22 art. 1 & inde Scotus in 1. dist. 1. q. 5. in fine*, intuitu appetitum innatum datum esse à Deo naturam cõferente, quatenus contulit naturã ex se ordinatã ad talem perfectionem. Deniq; id ostenditur; quia potẽtia, tàm passiua, quã actiua immediatè coniungitur cum suo actu, qui est sua naturalis perfectio: coniungitur autem mediante appetitu innato. Ergo is appetitus non est aliquod ens realiter, aut ex natura rei distinctũ à re, quæ suum bonum appetit.

15\. 2. Confirm.

D. Thom: Scotus.

16: 3. Confir.

17\. Resolutio. ¶ Hoc igitur tanquam indubitatum supponatur, appetitum innatum nihil superaddere naturæ, quæ in suũ bonum inclinatur: sed esse ipsammet rem, vt inclinata est, & propensa in talem perfectionẽ: non est tamen negandum eum ab ea distingui ratione, siue potius modaliter: nam cum simplicitèr non sit ipsa

res, ſed prout eſt inclinata, addet ſupra
rem inclinationem, & propenſionem ad
tale bonum, quæ ipſa eſt veluti quidam
18. modus ab ea inſeparabilis. Quam Phi-
Explicatur doctrina. loſophiam intellige de re, quæ bonũ illud
appetit, tanquam ſubiectũ immediatum,
non verò tanquam ſubiectum mediatũ:
lapis enim eſt, qui inclinatur in locum in
fimum, vt quod; quia inclinatur median-
te grauitate: homo etiam eſt, qui natu-
raliter appetit ſcire: mediante tamen in-
tellectu: materia etiam prima appetit vt
quod formam; at tamen vt eſt potentia
paſſiua: & quamuis in ea appetitus nihil
ſuperaddat ipſi entitati: tamen in alijs, in
quibus potentiæ aut realiter, aut ex natu
ra rei diſtinguntur à natura appetitus for
maliter ſumptus ab eadem eodem modo
diſtinguetur; ab ipſa tamen potentia,
quæ eſt ſubiectum immediatũ, & veluti,
vt quo, ſola ratione.

19. Tertio loco ſtatuimus appetitum in-
Non habet actum 2. natum ſine vllo actu ſecundo tendere in
bonum, & perfectionem, quam appetit;
ſed immediatè ſe ipſo appetere, quod
ſibi eſt conueniens. Quare in eo non da-
tur diſtinctio actus primi, & ſecundi: quę
eſt cõmunis doctrina Nouiorum, ita Sua
rius vbi ſupra. *Molina 1. p. q. 12. art. 1. diſp.*
Molina. *2. in princ. Cumelius ibidem q. 2. §. Quarto*
Cumelius. *aduertendum pag. 219. col. 1. ex antiquiori-*
Scotus. *bus Scotus in 4. diſt. 49. q. 10. §. Reſpondeo,*
Maior. *& inferius lit. G. §. Ad primum argumentũ*
Palud. *principalẽ, vbi etiã Maior q. 6. & Paludan.*
Durand. *q. 7. & ſatis Gabriel in 3. diſtin. 15. q. vnica*
art. 1. vbi expreſſe ait appetitũ naturalẽ
nullũ habere actum circa rem appetendã,
multis id cõfirmat *Durand. in 4. diſt. 49. q.*
Baſſol. *8. nu. 7. Baſſol. ibidem q. 6. artic. 1. §. Tertio*
diſtinguitur. Ad cuius confirmationem,
præter ea, quæ à doctoribus afferuntur, ſa
tis ſit, quod in nobis nullũ huius appetit⁹
20. innati actũ experimur. ¶ Quare nõ ſunt
Reijcitur Ochamus Gabriel etiã audiendi *Ochamus quadlib. 3, q. 19. & Ga-*
briel in 3. diſtin. 25. q. 1. dub. 3. quatenus in
appetitu innato in potẽtijs reperto admit-
mittunt quendã actum, quem appellant
niſum, & conatũ: ſed licet forte iſte ad-
mittendus ſit in grauitate, nõ proinde ad
mittendus eſt in alijs potentijs in ordine
ad ſuas perfectiones; nec enim hũc conatũ
in nobis experimur: & licet illũ experia
mur in grauitate; ille tamen nõ eſt actus
ipſius grauitatis, vt eſt appetitus, ſed vt

eſt potentia ad deſcenſum, ſed de his plu-
ra dicere non eſt huius loci.

Poſtremo ſtatuimus cum communi
ſententia appetitum innatum reperiri in 21. Reperitur in omnibus
omnibus rebus, & in omnibus potentijs,
tam paſſiuis, quàm actiuis. Hæc doctri-
na vno, vel altero dempto eſt communis:
eam expreſſa ſcribit *D. Thomas 1. Ethicor.* *D. Thom.*
lectio 2. & 1. p. q. 80. articul. 1. ad 3. probant *Scotus.*
Scotus in 4. diſt. 49. q. 10. loca citata, Maior *Maior.*
ibidem q. 6. tanquam certiſſimum ſupponũt *Fonſeca.*
Nauiores. ſ. Fonſeca in 1. Metaph. cap. 1. q. 1. *Suar.*
ſect. 3. & Suarius in Metaph. loca citata, vt
alios omittamus. Quare appetitus innatus,
& naturalis ineſt in omnibus rebus ratio-
ne carentibus, vt in materia in ordine ad
formam; & in terra in ordine ad locum
infimum. Reperitur etiam in omnibus
potentijs cognoſcentibu, & non cognoſ-
centibus; & ex conſequenti ineſt in om-
nibus potentijs animæ, etiam in Intelle-
ctu, & voluntate in ordine ad propriam
cuiuſque perfectionem: quod in termi-
nis docuit *Diuus Thomas de Veritate quæſt.*
22. art. 3. ad quintum, Scotus in 1. Metaph. *D. Thom.*
q. 1. Baſſol. in 4. diſt. 49. q. 6. vbi etiã Durãd. *Scotus.*
q. 8. nu. 8. & pleriq; alij: nam cũ vna quęq; *Baſſol.*
res ordinata ſit ad aliquod bonũ perfectio *Durand.*
nẽque ſibi cõuenientẽ, vna quæq; habet
naturalẽ appetitũ ad illũ ¶ Hanc opinio-
nẽ vnus Henricus nõ recipit *in ſũma ar. 4.* Henric. non recipit.
q. 3. ad 4. vbi docet appetitũ naturalem in
nulla potentia reperiri, niſi in ſola volun-
tate. Quã ſententiã, tanquã minus philo-
ſophicã reijcimus: maximè cũ ipſe Hen-
ricus veluti ſui oblitus appetitũ naturalẽ
admittat in plantis *Quadlib. 4. q. 11.*

Ex dictis infertur appetitũ innatũ nõ 22
ſolũ reperiri in potentia paſſiua, ſed etiã Reperitur
in actiua, cõtra Durandũ in d. q. 8. nu. 8. in potentia actiua & paſſiua.
nã cum in vtraq; potentia detur propria
perfectio connaturalis; vtraq; habebit ap
petitũ innatũ ad perfectionẽ ſibi propriã:
nã cum naturaliter cõueniat vtriq; neutrã
indigebit cognitione, vt in illam feratur,
Appetitus autẽ innatus in potentia paſſi-
ua nihil erit aliud, quã naturalis capacitas,
vt propenſa ad in ſe recipiendã ſuam for-
mã, & perfectionẽ: in potentia verò acti-
ua erit ipſa facultas, vt propenſa eſt, tum
ad producendũ actum ſibi proprium; tũ
ad attingendum obiectum ſibi cõueniẽs;
& hæc de appetitu innato.

De appetitu elicito.

¶ De

23. De appetitu elicito. ¶ De appetitu elicito, quia parum habet difficultatis, pauca dicemus. Appetitus igitur elicitus(siue potius elicitiuus) est, qui per actū à se elicitū tendit in propriū bonum, præuia tamen illius cognitione, in quo omnes cōueniunt. Inde infertur appetitū elicitū esse potentiam vitalem apprehensiuam boni,& perfectionis, quam appetit. Cùm verò duplex sit cognitio, vna sensitiua, altera intellectiua, duplex etiā erit appetitus elicitus: vnus sensitiuus alter intellectiuus; qui dicitur voluntas. Inde inferes appetitū elicitū esse in solis rebus cognoscentibus: eo enim res cognitionis participes præuia aliqua cognitione sua feruntur in bonū formaliter,& vt est bonū atque conueniens. Inde etiā inferes appetitum elicitū verè,& propriè esse appetitū; quia verè fertur in bonum sub ratione boni, quæ est propria ratio appetitus.

24. Diuisio illius. Diuiditur appetitus in sēsitiuū, qui cōsequitur ad cognitionē sensitiuam: & intellectiuū, si consequatur cognitionē intellectiuā. ¶ Deinde diuiditur in appetitum omnino liberū: omnino necessariū: & partim liberum, partim necessarium. Dicitur omnino liber; quia liber est quoad specificationē, & quoad exercitium. Dicitur necessari⁹ omnino, qui & quoad speciē,& quoad exercitiū est necessarius: erit autē partim liber, & partim necessarius, qui necessari⁹ est quoad speciē; liber autem quoad exercitiū de hac diuisione vide Fonsecam 1. Met, c. 1. q. 1. sect. 4.

ARTICVLVS III.

Vtrum in nobis detur appetitus naturalis elicitus ad supernaturalem beatitudinem?

1. IN hac quæstione solùm agimus de appetitu naturali elicito respectu beatitudinis supernaturalis, qualis est visio diuinæ essentiæ: nam de appetitū ad beatitudinem naturalem alibi egimus,

§. 1.

Referuntur variæ opiniones.

2. 1. Opinio. DE appetitu igitur naturali,& elicito in ordine ad beatitudinē supernaturalem variæ sunt Theologorū opiniones. Prima absolutè docet dari talē appetitum secundum cōmunem rationē beatitudinis, quatenus, sci. beatitudo est quoddam bonū summe perfectum: nullū tamen dari ad beatitudinem secundum particularem rationem rei, quæ est beatitudo: & subinde non dari appetitum naturalem elicitum respectu visionis beatę. Hanc opinionem in his terminis scribit *D. Thomas 1. 2. q. 5. art. 8. eam repetit q. 10. art. 1. & 2. & de veritate q. 22. art. 7. & satis in 4. dist. 49. q. 1. art. 3. q. 1. in corp. & ad 2.* Eandem resolutionem nulla facta distinctione probarunt *Capreolus in 4. dist. 49. art. 1. concl. 1. & artic. 3. ad argumenta Scoti, & Durandi contra primam. Hispalensis ibidem q. 3. art. 1. concl. 1. & art. 4 ad argumenta eorundum, Sotus in eodem loco q. 2. art. 2. concl. 2. pag. 575. col. 2. & conclus. 4. pag. 578. colu. 1. & 2. Sonchas ibidem q. 3. Medina 1. 2. q. 5. art. 8. concl. 1. & 2. vbi Conrad. cum plerisque aliis.* D. Thom. Capreolus. Hispal. Sotus. Medina.

3. 2. Opinio. Secunda opinio huic ex diametro opponitur, docetque nullum dāri appetitū elicitum naturalem circa supernaturalem beatitudinem, tàm in communi, quàm in particulari sumptam: sed omnem appetitum elicitum circa beatitudinem vno, vel altero modo acceptam esse liberum: ita simpliciter docet *Scotus in 4. dist. 49. q. 10. art. 2. in principio*: quam sententiam intelligit de naturali appetitu prout est inchoatio naturalis ad beatitudinem; non verò de naturali, prout naturale idem est, quod conforme inclinationi naturali, vt explicat *ibidem litera E. §. Sed est ne actus ille.* quod enim est liberū potest illo modo dici naturale: quare apud Scotum appetitus elicitus erga supernaturalē beatitudinē, vel in cōmuni, vel in particulari sumptam nunquam potest esse appetitus naturalis, prout appetitus naturalis sumitur pro inclinatione naturali: hi enim duo appetitus opponuntur; quia vnus habet actum elicitum, alter verò nullū, sed (vt ait) necessario est liber saltē quoad exercitium, quod annotādum est pro intelligenda mente Scoti: cum eo consentiunt *Bassol. in 4. dist. 49. q. 5. ar. 2, & Mayronius in 1. dist. 1. q. 7.* Scotus. Bassolius. Mayron.

3. Opinio. Tertia opinio est media distinguens de appetitu elicito, in via, & in Patria. Si sermo sit de appetitu elicito in Patria erga. Deum visum, talis appetitus est naturalis, & necessarius. Si verò sit sermo de

f 3

de appetitu in via elicito circa beatitudinē: distinguendū est de appetitu efficaci, & inefficaci, qui dicitur velleitas, & ab alijs appellatur appetitus conditionatus. Priori modo nullus datur appetitus elicitus naturalis ad beatitudinem, etiam secundum rationem communem beatitudinis; & à fortiori non dabitur ad beatitudinem in particulari: posteriori autem modo admittendus est talis appetitus, siue secundum rationem communem beatitudinis, siue secundum particularē:
Durand. Ita *Durand. in 4 d. 49. q. 8. n. 16. 17. & 18.*

5. 4. Opinio. Quarta opinio etiam media distinguit de appetitu absolute sumpto, vel de eleuato ad aliquem statum, secundum quem ad beatitudinem ordinetur. Priori modo datur appetitus naturalis ad beatitudinem in communi: non tamen in particulari: secus si appetitus sumatur modo
Caietan. posteriori. Ita *Caieta. 1. p. q. 12. art. primo ante finem §. Ad euidentiam horum, & fatis q. 82. art 1 §. Rursus ibid.*

6. 5. Opinio. Quinta opinio etiam tenet medium locum; quoniam admittit dari appetitū elicitum naturalem in ordine ad beatitudinem secundum rationem communem beatitudinis: de appetitu verò ad particularem rationē beatitudinis distinctione vtitur: quoniam, vel sermo est de appetitu visionis Dei, vt est prima causa: vel vt est summum bonum, & obiectum beatificum: secundum priorem considerationem, admittit appetitum elicitum naturalem visionis Dei, vt est prima causa: illum tamen negat secundum considerationem posteriorem, id est, in ordine ad visionem, vt terminatur ad Deum, vt est beatificum obiectum: ita *Ferrariensis 3. contra gent. cap. 51. §. Propter quod videtur.*
Ferrar. Has opiniones collegi ex nostris Theologis, apud quos quæstio ista non satis distinctè explicatur.

§. 2.

Præmittuntur nonnulla.

7. Præmissū. Hanc difficultatem facilè explicabimus, si pro tollenda confusione nonnulla præmittamus. Primo loco præmittimus multis modis aliquid dici posse naturale: & quod attinet ad præsens institutum aliquid dici potest naturale, quia secundum suam entitatem est ordinis naturæ: quomodo naturale distinguitur à supernaturali. Appetitus igitur elicitus in hoc sensu naturalis dicetur, si in sua entitate fuerit ordinis inferioris, (qui dicitur ordo naturæ) non verò supernaturalis. Et hoc modo sensus quæstionis erit: an detur aliquis appetitus secundū suam entitatē ordinis naturæ, quo beatitudinē supernaturalem appetamus.

Secundo modo dicitur naturale, quod actione agentis naturalis, viribusq; naturę fieri potest: vnde potētia, siue actiua, siue passiua dicetur naturalis, si per vires naturalis agentis potest ad actū reduci: in quo sensu naturale distinguitur ab obedientiali, quod respicit actiuitatem agentis supernaturalis. Sensus igitur erit, an detur appetitus ad beatitudinem supernaturalē, qui per vires alicuius naturalis agentis possit reduci ad actum. 8. Naturale 2. modo.

Tertio modo naturale dicitur id, quod est à principijs intrinsecis naturæ, id est; quidditatis, & essētiæ: in quo sensu homo naturaliter est intellectiuus, risibilis, mortalis, &c. & in eodem sensu naturale est intellectui intelligere: voluntati velle; visui videre: & hæc naturalitatis ratio etiā reperitur in supernaturalibus: etenim lumini gloriæ naturale est influere in visionem beatā: illuminare rationes intelligibiles diuinę essentię, vt beato obiectiuè appareāt: simili modo naturale est intellectui lumine gloriæ eleuato videre diuinā essentiam: & voluntati per charitatē supernaturaliter amare Deum. In hoc sensu nostra quæstio ita explicabitur; vtrū detur in nobis appetitus visionis beatæ, qui à principijs naturæ humanæ oriatur? ita vt voluntati nostræ connaturale sit appetere beatitudinem supernaturalem. 9. Naturale 3. modo.

Quarto modo aliquid dicitur naturale, quia à natura est determinatum ad vnū, & subinde necessarium: & hoc modo naturale distinguitur à libero. Sensus igitur erit; vtrū detur in nobis appetitus elicitus, qui naturaliter, id est, necessariò feratur in beatitudinē supernaturalē? Cum verò necessitas ista sit duplex: vna quoad exercitiū; quia voluntas non potest non velle: altera quoad specificationem, quia si debet exire in actū non potest non v[...]. Sensus igitur erit: an detur in nobis appetitus beatitudinis, ita naturalis, vt sit necessarius, aut quoad exercitium, aut quoad specificationem. 10. Naturale 4. modo.

Secundo

11\. *a præmiss. D. Thom.* Secundò præmittendum est cum *D. Thoma 1.2.q.5.ar.8. & passim alibi* beatitudinem considerari posse vel secundum communem rationem beatitudinis, quæ posita est in ratione boni summe perfecti, vel secundum specialem rationem illius rei, in qua ponitur beatitudo. *Duobus modis intelligitur beatitudo secundum communem rationem.* Hæc distinctio quamuis ab omnibus communiter recipiatur, nisi bene explicetur parere potest deceptionem. Aduertendum ergo hanc propositionem *Beatitudo supernaturalis potest considerari secundum communem rationem beatitudinis* duobus modis intelligi posse: 12. *1. sensus.* vno modo vt beatitudo sumatur pro beatitudine vniuersali, prout abstrahit à quacunque singulari, & indiuidua: quomodo illi primo, & per se conuenit ratio beatitudinis, quæ posita est in ratione boni summè perfecti: sicut etiam homini ab indiuiduis abstracto, & in suppositione simplici considerato per se primò conuenit communis ratio hominis, scilicet esse animal rationale. Altero modo potest illa propositio intelligi, vt beatitudo ibi non sumatur pro beatitudine in abstracto, & vniuersali, sed pro beatitudine singulari, sumpta tamen indeterminatè pro re, quæ à parte rei est beatitudo; abstrahendo quidem à quacunque re, quæ est beatitudo abstractione determinata; non tamen indeterminata, & confusa: licet enim nullam singularem determinatè dicat, indeterminatè tamen & confusè aliquam denotat.

13\. *Discrimen inter vtrumque sensum.* Interest autem inter vnam & alteram explicationem: nam secundum priorem, beatitudo non potest cadere sub appetitu, quia bonum abstractum ab omni bono particulari appeti non potest, vt benè aduertit *Capreolus in 4.q.10.art.3. ad 4. Scoti fol.198.sol.4 & satis docet D. Thomas in 4. dist.49.q.1.art.3 q.3:* *Capreol. D. Thom.* etenim ex Aristotele in 6. Metaph.cap.2.tex.8. obiectum voluntatis est in rebus: & inde est, vt materia non appetat formam abstractam ab omni forma: cum enim vt sic solum sit in mente, non potest ipsam materiam actuare, sed prout est in aliqua forma singulari. 14. At verò secundum posteriorem considerationem potest cadere sub appetitu, quia appetitus potest actu appetere id, quod sibi proponitur sub ratione boni, licet nullum bonum determinatè proponatur, sed indeterminatè: sicut etiam materia sumpta secundum se, licet nullam singularem formam determinatam appetat; appetit tamen aliquam indeterminatè: & idem dicendum est de appetitu scientiæ, qui in intellectu reperitur: etenim cum quodlibet singulare sumptum determinatè participet communem rationem boni, eandem participat bonum singulare sumptum indeterminatè. Quare appetitus elicitus hoc habet speciale, quod in actu exercito non solùm potest ferri in hoc determinatum bonum ab intellectu sibi propositum, sed etiam in bonum quodlibet indeterminatè sumptũ; quia vtrumque participat communem boni rationem, sub qua appetitus fertur in bonum.

15\. His igitur præmissis agemus de appetitu naturali elicito tùm secundum rationem communem beatitudinis supernaturalis; tùm secundum particularem rationem huius determinatæ beatitudinis, quæ est visio diuinæ essentiæ. Et primo agemus de appetitu beatitudinis secundum rationem communem: deinde secundum rationem specialem visionis beatæ.

§. 3.

De appetitu naturali elicito supernaturalis beatitudinis secundum communem beatitudinis rationem.

16\. *1. conclus.* QVod attinet ad appetitum elicitũ beatitudinis secundum communem beatitudinis rationem: sit prima conclusio: *Admittendus est in nobis appetitus elicitus beatitudinis secundum cõmunem beatitudinis rationem, qui sit naturalis secundum suam entitatem, non verò supernaturalis.* Hæc conclusio in sensu explicato est ab omnibus recepta, ita *Diuus Thomas 1.2.q.5.art.8. & q.3.art.8. & 1. p.q.12, ar.1. & mille alijs in locis*, *D. Thom.* in quibus agit de appetitu elicito ordinis naturalis, sequitur *Capreolus, cum cæteris, quos pro prima opinione citauimus. Adde D. Bonauenturam in 2.dist.22.dub.3. & dist.38. art.1.q.2. Richardum in 4.dist.49.art.2.q.1. Valentiam 2.tom.q.5.punct.1. Bellomõtanum 1.p.disp.22.cap.4. Suarium in Metaph.disp.30.sect.11.n.37. Salam 1.tom. ad 1.2.tract.2.disp.12.sect.3.n.21. §. Ego tamen dico primo.pag.518.col.1.* *Capreol. D. Bonau. Richard. Valentia. Bellom. Suar. Salas.* & ni fallor, in his terminis nullum habet impugnatorem.

17. Confirmatur. torem. Hæc assertio ex eo efficaciter demonstratur; quoniam cum appetitus sequatur cognitionem, vt est communis doctrina, de qua *D. Thomas* 1.2.q.40. *art.* 3. *& de Veritate q.* 15. *art.* 3. vtique appetitus ille secundum suam entitatem erit ordinis naturalis, qui consequitur cognitionem naturalis ordinis: sed appetitus beatitudinis secundum communem rationem sequitur cognitionē ordinis naturalis, nimirum illam, quæ habetur lumine naturali. Ergo talis appetitus secūdum suam entitatem erit ordinis naturalis. Antecedens notum est simul cum cōsequentia; minor vero ex eo patet; quia prima principia sunt nobis indita à natura, vt docet communis Philosophia, de qua *D. Thomas in* 4. *dist.* 49. *q.* 1. *art.* 3. *q.* 2. sed inter prima principia hoc vnum est principale, *bonum est appetendum, beatitudo est desideranda*, quæ fuit minor. Patet igitur principalis conclusio: scilicet appetitum ad beatitudinem sub communi ratione beatitudinis, bonique summè perfecti secundum suam entitatem esse ordinis naturalis, prout naturale distinguitur contra supernaturale.

D. Thom.

18. 2. concl. Secunda conclusio: *Admittendus est in nobis appetitus elicitus beatitudinis secundum rationem communem, qui non solùm sit naturalis secundum suam entitatem; sed etiā qui sit naturalis secundo modo, id est, qui per vires naturæ, & actione agentis naturalis possit ad actum appetendi reduci.* Conclusio licet in his terminis à nullo ponatur; est tamen verissima, & satis demonstratur ex fundamento primæ assertionis: nam cum appetitus cognitionem sequatur: & lumine naturali intellectus agentis cognoscamus non solùm appetendum esse bonum, sed summè appetendum quod est summum bonum, & nostra beatitudo, vtique potest appetitus beatitudinis ad actum reduci per naturalia principia ipsius appetitus.

19. Tertia conclusio. Tertia conclusio: *Appetitus elicitus ad beatitudinem in communi est etiam naturalis tertio modo; prout scilicet dicitur naturale, quod est ex principijs naturæ.* Ista etiam propositio non potest non admitti: quoniam voluntas ex principijs intrinsecis suæ naturæ habet appetere suum bonū, suamque felicitatem secundum communem rationem felicitatis: id enim habet tùm ex natura ipsius voluntatis, quæ ex sua natura fertur in bonum, vt bonum est; tùm ex natura intellectus, qui prima principia tàm in speculatiuis, quàm in practicis sunt indita à natura, vt diximus.

Quarta & vltima conclusio: *Appetitus elicitus beatitudinis in communi est naturalis, prout naturale distinguitur à libero; non quidem naturalitate quoad exercitium actus, sed quoad specificationem illius.* Hæc conclusio omnibus est certa, si res diligentiùs expendatur: in terminis ponitur *à Caietano* 1. *p. q.* 82. *ar.* 1. §. *Rursus scito, & inferius* §. *Aduerte secundo, & à Soto in* 4. *dist.* 49. *q.* 2. *ar.* 1. *concl.* 3. *pag.* 576. *col.* 1. *Valētia* 2. *tom. q.* 5. *punct.* 1. §. *Loquendo verò, p.* 500. *A. Sala* 1. 2. *ad* 1. 2. *tract.* 2. *disp.* 12. *sect.* 3. §. 2. *dico, pag.* 520. *col.* 2. Cui opinioni non contradicit *Scotus in* 4. *dist.* 49. *q.* 10. quin potius eam probat, si expendantur, quæ scribit litera E. §. *Respondeo quod nec necessario*, vbi ita scribit: *sicut possum non elicere nolle circa malum; & non elicere velle circa bonum. tamen si elicio circa malum, non alium possum elicere, nisi nolitionem: si vero debeo elicere circa bonum, non possum elicere, nisi volitionem.* Quæ verba satis expressè declarant voluntatē circa beatitudinem in communi (de hac enim agebat) quoad exercitium quidem esse liberam; quia potest suspendere actū volitionis, & negatiuè se habere: quoad specificationem verò esse necessariam; quia si debet in illam ferri, non potest in illam ferri nolendo, sed volendo, vnde Caietanus vbi suprà docet Scotum nobiscum consentire. Denique est receptissima inter recentiores: nec vidi aliquē, qui in terminis oppositum doceat: nam Henricus, quiā Soto, & ab alijs in contrarium citatur quodlib. 7. q. 7. nullum hac de re verbum facit: quod verò scribit quodlib. 4. q. 11. vbi affirmat appetitum elicitum esse necessarium, explicari potest de necessitate quoad specificationē. Durandus autem cōmuniter citatur pro nobis in 4. dist. 49. q. 8. sed si benè expēdatur n. 17. & 18. potiùs nobis contradicit, dùm negat appetitum necessariò velle beatitudinem etiam in communi, si sermo sit de appetitu efficaci; secus de inefficaci, & imperfecto, qui per velleitatē explicatur; & hunc nō semper dari actu, sed solum habitu; in quo nobis cōtradicit, qui

20. 4. concl.

Caiet. Sotus. Valentia. Salas.

Non contradicit Scotus.

Henricus nihil contra nos.

Durandus potius nobis contradicit.

qui circa beatitudinem in communi non admittimus actum elicitum velleitatis, sed efficacem, & hunc ponimus esse necessarium, non quoad exercitium, sed quoad speciem. ¶ Sed quicquid sit de Henrico, & Durando nostra conclusio tenenda est. Quæ primò confirmatur ex Augustino 13. de Trinit. c. 3. vbi multis ostendit nullum esse, qui appetitum beatitudinis, vt est quoddam summum bonum, in sua non agnoscat voluntate: ita enim ait: *Nullus est, qui appetitum hunc beatitudinis in sua non agnoscat voluntate: quicquid enim aliud quisquam latenter velit ab hac voluntate, quæ omnibus nota est, non recedit.* Quæ verba de appetitu alicito intelliguntur, & de appetitu beatitudinis in communi, hæc enim sola est omnibus nota. In capite etiam quinto eiusdem lib. ita scribit: *Verum est quod omnes homines beati esse velint, idque vnum ardentissimo amore appetant*: & lib. 4. contra Iulianum cap. 3. affirmat *omnes homines naturali instinctu beatos esse velle*, id est, ab ipsa natura habere, quod velint esse beati.

21. Probatur ex August.

22. Probatur ratione.

Sed ratione ita demonstratur: quoniã appetitur non potest nolle beatitudinem sub communi ratione sibi præsentatam. Ergo si debet in actum exire, non potest eam nolle, sed velle. Ergo appetitus quoad beatitudinem in communi non est liber, sed necessarius quoad speciem. Antecedens primi discursus ita ostenditur: quoniam appetitus non potest velle malum sub ratione mali, vt ait Seneca lib. 4. de beneficentiis cap. 17. *Nequitia odio, & pudori est: nec quisquam tantum à naturali lege desciuit, & hominem exuit, vt mali causa malit sit.* Quare ex Seneca contra naturam est malum sub ratione mali non odire, sed amare: quæ est communis Philosophia, de qua diximus 1. *tom. lib. 1. q. 10. ar. 6. §. 2. n. 4. & satis eam probat Dionysius de diuin. nomin. c. 4. dùm ait, nemo pro posita malo facit, quod facit*: etenim nihil amatur, nisi bonum, sub ratione boni, vt explicat *Aristoteles 8. Ethic. cap. 5. tex. 23. & 3. Ethic. c. 4: tex. 23. & docet Anselmus de concord. libri arbitr. & prædest. & Damascen. 2. de fide c. 22. vnde Aug. 2. Confess. c. 4. & in Enchyrid. c. 80. cum Boetio lib. 4. de consol. pros. 2. Miseri non solum esse volumus, sed nec velle possumus.* Ex quibus patet appetitum non posse velle malum sub ratione mali, sed necessario illud nolle: eadem igitur ratione appetitus non poterit nolle beatitudinem sub ratione beatitudinis: quæ consequentia à fortiori est nota: quoniam apud Philosophorum antiquissima est Philosophia, quod bonum omnia appetunt, 1. Ethic. cap. 1. natura etiam sicut maximè fugit malum, ita maximè sectatur bonum 8. Ethic. c. 5. text. 21. & ex August. omnes naturaliter ita volumus esse beati, vt non possimus id nolle. Quare verissimum est nostri discursus antecedens. Consequentia verò est per se nota: quoniam appetitus, si in actum debet exire, aut exit volendo obiectum, aut nollendo. Quare si nõ potest nolle beatitudinem in communi, vt ostẽsum est; vtique illam vólet: quo supposito vltima cõsequentia est nota: siquidem appetitus non potest in beatitudinem in communi ferri, nisi volendo.

Seneca.

Dionysius

Arist. Anselm. Damasc. August. Boetius.

§. 4.

De appetitu elicito in ordine ad visionem beatam.

23. De appetitu elicito.

Consequenter agendum est de appetitu naturali elicito in ordine ad beatitudinem in particulari, qualis est visio diuinæ essentiæ, de quo doctores non solùm variè, sed confusè loquuntur: etenim *D. Thomas* 1. 2. *q. 5. art. 8.* negare videtur dari in nobis naturalem appetitũ erga beatitudinem in particulari: oppositum tamen videtur docere ibidem art. 1. dùm in nobis admittit capacitatem ad visionem diuinæ essentiæ, & voluntatem eam appetere; vbi agit de appetitu consequente apprehensionẽ intellectus. Clarius id scribit 1. *p. q.* 12. *art.* 1. vbi ex eo, quod in nobis inest naturale desiderium videndi causam effectuum, quos nouimus, concludit nos posse Deum videre: vnde Thomistæ varij sunt: nam *Caietanus* 1. *p. q.* 12. *ar.* 1. §. *Ad euidentiam horum, & q. 82 ar. 1. §. Rursus scito*, distinguit de appetitu nude & absolute sumpto; & de eodem eleuato, & ordinato ad visionem, suppositaque reuelatione effectuum gratiæ, & gloriæ. Priori modo negat dari in nobis naturalem appetitũ ad claram Dei visionem: illum tamen admittit posteriori modo. Alij distinguunt de visione Dei, vt est prima causa; & vt est obiectũ beati-

D. Thom.

Thomistæ variant. Opinio Caietani.

Opinio Ferrariens.

beatificum, voluntque dari in nobis naturale desiderium ad visionem clarã Dei, vt est prima causa; non tamen vt est obiectum beatificum: ita *Ferrariensis 3. contra gentes c. 51. §. Propter quod videtur nobis.* Opinio Scoti. Huic tamen opinioni, quocunque modo illa exponatur, se se opponit Scotus absolutè negans dari in nobis appetitum naturalem ad beatitudinem in particulari; sed in ordine ad eam appetitum semper esse liberum: ita *in 4. dist. 49. q. 10 ar. 2. in principio, & inferiùs litera E*: consentiunt *Bassolius ibidē q. 5. art. 2. & Mayronius in 1. dist. 1. q. 7*: quam sententiam, si intelligatur de appetitu necessariè quoad specificationem (quomodo intelligitur à Scoto) probant *Valentia 1. tom. q. 5. punct. 1. §. Loquendo autem, pag. 100. C. & Bellomont. 1. p. disp. 2 a. c. 5. & Salas 1. tom. ad 1. 2. tract. 2. disp. 12. sect. 3. 6. Dico tertio, pag. 521. col. 1.* Non desunt, qui hanc opinionem probent, si sermo sit de appetitu elicito imperfecto, & improportionato; secus de efficaci, & absoluto. Ita *Durandus in 4. dist. 49. q. 8. n. 17. & 18.* (quidquid nonnulli oppositum illi imponant) & hoc fuit iudicium *Suarij in Metaph. disp. 30. sect. 11. n. 37. & latiùs in commentarijs ad 1. 2: q. 5. art. 8. q. 3. fortè consentit Navarrete 1. tom. controuers. 33. §. 3. concl. 3. fol. 191. col. 3.* vbi secundam partem expressè probat; de prima nihil dicit, forte non contradicet.

Bassolius. Mayron. Valentia. Salas. Aliorum opinio. Durand. Suar. Navarret.

24. 1. præmiss. Pro vera resolutione præmittimus hoc loco sermonem esse de appetitu in hoc sensu naturali, quia entitatiuè est ordinis naturalis, & prout naturale distinguitur à supernaturali: & inquirimus vtrum secundum actum elicitum talis appetitus detur in nobis erga visionem beatam?

Secundum. Præmittimus secundò de hoc appetitu dupliciter agi posse; vno modo absolutè, & prout naturæ suæ relinquitur, quomodo nullam potest habere cognitionē visionis beatæ, quoniam homo viribus naturæ cognoscere non potest se esse capacem diuinæ visionis. Altero modo; prout ille ipse aliquo modo eleuatur, vt cognoscat nostram beatitudinem positā esse in visione Dei, quocunque modo id cognoscat.

Tertium. Præmittendum tertiò, vel sermonem esse de appetitu relicto suis viribus naturalibus, vel adiuto gratiæ auxilio.

Vltimum. Postremo præmittimus quæstionem intelligi posse, vel de actu elicito efficaci, & perfecto, per quem voluntas efficaciter intendat consequi claram Dei visionem, vel de actu inefficaci, & imperfecto, qui est simplex quædam complacentia sue velleitas, & quædam actus cōditionatus, vt qui includat virtualē quandam conditionem, si talis visio sine labore haberi posset.

His ita suppositis sit prima conclusio: *Dubitari non potest dari in nobis appetitum naturalem secundum entitatem, qui per auxilium gratiæ possit actu elicito efficaciter appetere visionem diuinæ essentiæ.* Hæc propositio est de fide; quia de fide est nos gratia diuina adiutos posse videre diuinā essentiam, vt omnes docent cum *D. Thoma 1. p. q. 12 ar. 1. & 1. 2. q. 5. ar. 1*: etenim 1. Ioannes 3. dicitur, *Videbimus eum, sicuti est*; & Matthæi 5. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt*, est etiam de fide intellectum fide illuminatum apprehendere hanc diuinæ visionis possibilitatem (expectamus enim vitam æternam:) sed quodcunque bonum à nobis supernaturaliter cognitum potest voluntas appetere, si supernaturaliter adiuuetur, vt patet. Ergo datur in nobis appetitus, qui auxilio gratiæ adiutus efficaciter appetat claram Dei visionem. 25. 1. conclus.

D. Thom. 1. Ioan. 3. Matt. 5.

Secunda conclusio: *nec datur, nec dari potest in nobis appetitus elicitus ordinis naturalis naturaliter efficax ad vidēdum Deū.* Hæc est de fide; quia de fide est Deum viribus naturæ non posse videri à nobis, vt omnes docent cum *D. Thoma 1. p. q. 12. art. 4. & 1. 2. q. 5. art. 5.* Appetitus autem naturalis non datur ad id, quod viribus naturæ est impossibile. Deinde; quia appetitus efficax ad videndum Deum virtute includit voluntatem absolutam exequendi omnia media necessaria ad consequendam Dei visionem: sed hanc voluntatem nō potest homo habere suis viribus naturalibus; quia nec viribus naturæ habere potest efficacem voluntatē credendi, quæ vera fides credit. Ergo nec potest habere actum elicitum naturalem ad videndū Deum: nec *D. Thomas 1. 2. q. 5. art. 1.* agit de hoc voluntatis desiderio, quando docuit intellectum posse comprehendere bonum vniuersale, & perfectum, & voluntatem illud appetere: etenim ibidem agit de possibilitate videndi Deum 26. 2. concl.

D. Thom. D. Thom.

Deum, & appetendi illius visionem abstrahendo à possibilitate aut per vires gratiæ, aut per vires naturæ: vnde ar. 5. eiusdem quæstionis expressè docet hominē non posse viribus naturæ consequi beatitudinem, quæ in clara Dei visione ponitur.

27. Tertia conclusio. Tertia conclusio: *Non est admittendus in nobis appetitus naturaliter elicitus ad visionem claram Dei, vt est prima causa.* Hæc statuitur cōtra Ferratiensem loco citato. Opinio Ferrariensis. Aduertendum est igitur Ferrariensem admittere in nobis naturale desiderium videndi Deum in se ipso, vt est prima causa: ita vt vi naturali desideret videre Deum primam omnium causam; quanuis viribus naturæ, ad illius visionem peruenire non possit: nec enim putat esse inconueniens admittere desiderium naturaliter consequens apprehensionem alicuius boni, quod viribus naturæ consequi non possimus: quanuis inconueniens sit admittere naturale desiderium alicuius boni consequens naturalem formam, si tale bonum viribus naturæ consequi non possimus. Et ad hunc modum conciliat D. Thomam dum 1. 2. q. 5. art. 8. negat dari appetitum naturalem ad beatitudinem particularem positam in clara visione diuinæ essentiæ: quem tamen admittit in eadem q. 5. art. 1. & 1. p. q. 12. art. 1: quoniam in priori loco agit de visione diuinæ essentiæ, vt est obiectum beatificum: in posteriori verò de visione eiusdem, vt est prima rerum causa naturaliter cognoscibilis.

28. Impugnatur. Hanc opinionem Ferrariensis refert Nauarrete in d. controuers. 33. fol. 188. col. 4. in fine; quam tamen non impugnat, quanuis ex iis, quæ scribit satis colligatur illum eam non recipere. Nos tamē contra eam hanc tertiam conclusionem statuimus: quam etiam latè impugnauimus 2. *tom. lib.* 12. *q.* 2. *art.* 1. §. 2. *n.* 18. *&* 19. *cum sequentibus*: vbi illam ex eo impugnauimus; quoniam supponit dari posse rationem ex lumine naturali petitam, qua efficaciter probetur possibilem esse visionem diuinæ essentiæ præcisè, vt est prima causa, quod in eodem loco latè impugnauimus. Supposita autem illa opinione efficaciter conuincitur non dari in nobis appetitum naturalē, naturaleq; desiderium visionis diuinæ essentiæ, etiā vt est prima causa: nam desiderium naturale ex sua natura consequitur cognitionem naturalem rei, quæ naturaliter appetitur. Quare si nulla potest dari ratio naturalis, qua cognoscatur possibilitas visionis intuitiuę Dei, vt est prima causa; vtique nec vllus dabitur appetitus naturalis, quo voluntas actu elicito tendat in claram visionem Dei, vt est prima causa.

¶Nec vim huius argumenti elides, si pro Ferrariensi respondeas nullam dari posse rationem naturalem, quæ ostendat possibilem esse visionem claram primæ causæ habendam aut viribus agentis naturalis, aut à Deo donandam, vt est author naturæ: dari tamen posse rationem naturalē, quæ ostendat visionē Dei, vt est prima causa, absolutè esse possibilē; consequēdam tamē per vires agentis supernaturalis: quod est fundamentum Ferrariensis: non elides (inquam) vim argumenti: quoniam quæstio inter Catholicos excitata de possibilitate visionis Dei, vt est prima causa, non excitatur in eo sensu; vtrum naturaliter demonstrari possit possibilitas visionis Dei, vt est prima causa acquirenda aut viribus naturæ, aut donanda à Deo naturæ authore: etenim hæc quæstio in hoc sensu solùm agitatur contra hæreticos, qui docebant visionem supernaturalem diuinæ essentiæ, aut acquiri posse viribus naturæ, aut dono Dei authoris naturæ: contra vtrumq; errorem docet fides, quoniam nec natura suis viribus potest ad eam pertingere; nec Deus eam nobis confert, vt author naturæ, sed vt author gratiæ, iuxta illud Pauli Roman. 6. *Gratia Dei vita æterna.* 31.
29. Solutio.
30. Non recipitur.

Quare quęstio illa in eo solùm sensu excitatur; vtrum ratione naturali conuinci valeat posse nos videre Deum per gratiā Dei authoris supernaturalis: & in hoc sensu vera sententia habet id ratione naturali conuinci non posse; & hoc intelligit non solùm de visione Dei, vt est obiectum beatificum; sed etiam de visione eius, vt est prima causa. De quo vide, quę diximus 2. *tom. lib.* 12. *q.* 2. *art.* 1. *concl.* 1. *n.* 13. *& concl.* 2. *num.* 18. *vbi* §. 3. dissoluimus omnia argumenta, quæ in contrarium adducuntur.

Secundò, eandem opinionem ex eo impugnamus, quoniam recepta Philosophia absolutè docet nullum dari posse desiderium 32. 2. confirm.

ſiderium ſimpliciter naturale, quod aut viribus naturæ non poſsit impleri; aut ſaltem à Deo, prout eſt author naturæ. Hoc autem ex eo oſtenditur; quoniam ex eodem Ferrarienſi ideo appetitus cõſequens formam naturalem per ſe reſpicit id, quod virtute naturæ, & actione agentis naturalis, ſaltem Dei authoris naturæ, quia forma naturalis non inclinat ad id, quod virtutem naturæ excedit; ſed cognitio naturalis, etiam non inclinat ad id, quod excedit virtutem naturæ (inde enim eſt; quod ſolum finem naturalem reſpicit, & virtutem ſolius agentis naturalis: etenim per cognitionem naturalem nec poſſumus peruenire ad cognitionem Dei, vt eſt finis ſupernaturalis.) Ergo appetitus conſequens apprehenſionem alicuius naturalis boni per ſe etiam reſpiciet ſolum id, quod virtute naturæ fieri poteſt.

33. 3. confirm. Confirmatur; quoniam appetitus ille conſequens naturalem apprehenſionem, ſi non neceſſario reſpicit agens naturale, cuius actione ad actum reducatur, ſed poteſt reſpicere agens ſupernaturale: iam non eſt appetitus naturalis, ſed obedientialis: quia naturale, & obedientiale in appetitibus, & potentijs inter ſe ſolùm diſtinguuntur; quia naturale reſpicit naturale agens; obedientiale verò agens ſupernaturale, vt diximus 2.tom.lib.10.q.3.art.4.§.1.n.40.& n.44. Nos autem in hac quæſtione agimus de appetitu naturali, vt diſtinguitur ab obedientiali: is autem intrinſece includit reſpectum ad agens naturale, cuius actione perueniat ad id, quod appetit.

34. 4. concl. Quarta concluſio: *Ad ſupernaturalem beatitudinem poſitam in Dei viſione dari poteſt appetitus elicitus naturalis inefficax, & imperfectus, atque improportionatus.* Hęc concluſio probatur Durando, Suario, & illis, quos in vltima opinione citauimus.
1. ratio. Probatur experientia: nam hæreticus habet hunc appetitum per ſolam cognitionem fidei humanæ: & eundem habebit gentilis, ſi de viſione Dei ab aliquo fidem prædicante audierit.
35. Secunda. Ariſt. Deinde, quia appetitus voluntatis inefficax poteſt dari circa impoſsibilia ex *Ariſtot. 1. magn. moral. c. 18. & 3. Ethic. c. 2. tex. 16.*
3. ratio. Tertiò, quia ſimplex & imperfectus iſte appetitus poteſt dari ſine intẽtione, & propoſito illius conſequendi, vt aduertimus *1. tom. lib. 1. q. 9. art. 3. n. 4.* Quartò; quoniam quicquid voluntas appetit appetitu innato, poteſt naturaliter appetere elicito, ſi adeſt cognitio boni, quod appetitu innato appetitur, ſaltem actu ſimplici, & inefficaci: appetitus enim elicitus ſequitur cognitionem. Sed ſolo lumine naturali ex aliquibus probabilibus rationibus, & conjecturis poſſumus naturaliter venire in aliqualem cognitionem de poſſibilitate viſionis beatæ, vt oſtendimus *2. tom. lib. 12. q. 2. art. 1. §. 2. concl. 3. n. 24.* Ergo poſſumus appetitu elicito naturaliter appetere viſionem beatam, ſaltem inefficaciter. 4. ratio.
Accedit quintô, quoniam ex §. 3. conſtat dari in nobis appetitum elicitum, ad beatitudinem ſupernaturalem in communi: ergo poſſumus appetitu elicito ſaltem imperfecto naturaliter ferri in beatitudinem particularem, ſi aliquo modo cognoſcatur, vt poſsibilis. 36. 5. ratio. Conſequentia probatur; quoniam ex appetitu beatitudinis in communi ſuo modo neceſsitatur appetitus, vt appetat beatitudinem particularem, quam vt veram cognoſcit: etenim in tali beatitudine nõ poteſt non cognoſci cõmunis ratio beatitudinis: vnde ſicut intellectus cognoſcens hominem eſſe animal rationale, ſi cognoſcit Petrum eſſe hominem, non poteſt non cognoſcere illum eſſe animal rationale: ita voluntas, ſi naturaliter appetit beatitudinem in communi, nõ poteſt naturaliter non appetere hanc beatitudinem (ſcilicet viſionem beatam) ſi præcedat cognitio, quod illa ſit vera beatitudo.

Quinta & vltima concluſio: *Appetitus elicitus in ordine ad viſionem beatam præſentatam, vt veram beatitudinem, neceſſario fertur in illam neceſſitate quoad ſpecificationem; non tamen quoad exercitium.* 37. 5. conclus. Hæc concluſio eodem modo probatur, quo probata eſt vltima concluſio ſupra §. 5.

¶ Ex ijs, quæ diximus infertur generalis reſolutio difficultatis propoſitæ in hoc §. 4: dicimus enim admittendũ eſſe in nobis, etiam purè conſideratis, appetitum elicitum, quo appetamus viſionem beatam, etiam ſub ratione formalis beatitudinis, idque per actum non ſolum naturalẽ, ideò, quia viribus naturæ elicitur; 38.

ſed

sed etiam naturalem; quia est necessarius quoad specificationem: idque appetitu, non quidem efficaci, sed inefficaci, simplici, & improportionato. ¶ Quare non
Reijcitur Caiet. est admittendus Caietanus, quatenus negat in nostra voluntate nudè considerata absque vlla reuelatione dari appetitum elicitum erga visionem beatam: etenim nulla supposita reuelatione ex aliquibus rationibus probabilibus possumus venire in aliquam cognitionem, quod possibilis sit visio beata, vt loco citato ostendimus. Praesupposita autem hac aliquali cognitione non potest non admitti aliqualis appetitus, qui viribus naturae in eam feratur, actu tamen inefficaci, & improportionato, vt iam ostẽdimus. ¶ Nec
Reijcitur Ferrariens. etiam admittendus est Ferrariensis, dùm ait non posse dari talem appetitum erga visionem propositam, vt obiectum beatificum: nam cum visio illa cognita, vt beatifica aliquo modo lumine naturali cognosci valeat; vtique aliquo etiam modo potest appeti: & à fortiori si possibilitas eius proponatur aut per reuelationẽ, aut per auditum fidei.

39. De conciliatione Diui Thomae. Quod verò attinet ad conciliationem D. Thomae, ne sibi contradicat, dicimus nec admittendam esse conciliationem, quam adducit Caietanus, nec quae placuit Ferrariensi, nec denique quam adducit Valentia loco citato, pagina 101. §. *Respondeo primò*; quod latiùs ostenderemus, nisi opus esset breuitate. Ego puto

40. Propria cõciliatio. *D. Thomam 1. p. q. 12. art. 1. & 1. 2. q. 5. art. 8.* & vbicunque admittit in nobis desiderium naturale ad visionem beatam, intelligendum non esse de desiderio naturali, prout naturale distinguitur contra obedientiale; sed de naturali, prout naturale idem est, quod insitum à natura: in quo sensu intelligitur illud Augustini: *Habere fidem, naturae est hominis.* Hoc igitur desiderium naturale prout respicit agens, à quo debet ad actum reduci, indifferens est ad simpliciter naturale, & obedientiale: naturale erit in ordine ad formas, quas actione agentis naturalis potest recipere, obedientiale verò in ordine ad eas, quas solùm recipere potest actione agẽtis supernaturalis. Quod ex eo patet, quia D. Thomas in illis locis solùm agit de potentia ad videndum Deum, abstrahendo à modo, quo illum videre potest; an. s. viribus naturae, an solius gratiae? vnde cum 1. p. q. 12. art. 1. absolutè quaesiuisset, an homo posit videre diuinam essentiam? & an hoc desideret? & affirmatiuè respondisset, admittens naturale desiderium ad talem visionem; inferiùs art. 4. inquirens de modo, quo illam videre valeat, cõcludit visionem illam per vires naturae haberi nõ posse, sed per solas gratiae. Quod argumento est euidentissimo quaestionem propositam in 1. art. solùm agere de possibilitate, desiderioque videndi abstrahendo à modo, quo visio illa, illudq; desideriũ sit possibile; id enim in 4. art. exposuit. At vero 1. 2. q. 5. ar. 8 nõ negat absolutè dari in nobis voluntatẽ, & appetitum ad beatitudinem in particulari (qualis est visio diuinae essentiae:) sed solum negat talem appetitum actu dari in omnibus; quia non omnes cognoscũt, in quo particularis beatitudo consistat: quare supponit talem appetitum actu reperiri in aliquibus. Ex quo solum potest inferri, appetitum beatitudinis in communi ab omnibus quidẽm aliquando appeti; quia in omnibus saepè datur cognitio illius: secus verò dicendum de beatitudine in particulari: nam cum non in omnibus detur illius cognitio; non in omnibus reperiri potest actualis illius appetitus: & in hoc approbamus iudiciũ Valentiae vbi suprà. 41. D. Thom.

ARTICVLVS IIII.

Vtrùm in nobis detur appetitus innatus ad beatitudinem supernaturalem?

§. 1.

Refertur pars negans cum argumentis.

Quaestio ista satis est controuersa. Partem neganrẽ grauissimi probarunt Theologi: cõmuniter tribuitur *Caietano 1. p. q. 1. ar. 1. & q. 12. ar. 1.* sed in hoc secũdo loco potiùs agit de appetitu elicito, quã de innato; in primo autem de innato videtur agere. Cõmuniter etiam tribuitur Ferrar. 3. *contra gent. c. 51.* sed ibi solũ agit de appetitu elicito: potest tamen illi tribui 1. *contra gent. c. 5. §. Scotus prima ratione, fol. 5. col. 3. ante medium*: eam expressè tenet *Medina 1. 2. q. 3. ar. 5 cõcl. 4. si expendantur quae scribit in solutione argumentorum. Conradus 1. 2. q. 5: artic. 8. Camel. 1. p. q. 12. ar. 1. q. 2. sõcl. 2. vbi docet* 1. Pars negãs. Caietan. Ferrariens. Medina. Conrad. Camelius.

oppositam sententiam esse falsam, & indignã viro Theologo; tandem sententiam probat
Bañes. *Bañes ibidem dubio secundo, conclusione 3.*
Nauarre. *Nauarrete 1. tomo controuersi. 33. §. 2. con-*
Victoria. *clusione 2. fol. 191. columna 1. Citans soluens*
Canus. *Victoria, & Canus: eam breuiter probat Ca-*
Capreol. *preolus in quarto distinctione 49. quæstione*
3. articulo 3. ad argumenta Durandi in fine,
fol. 200. columna 1. post principium: ex re-
Molina. *centioribus eam probant Molina prima parte*
quæstione 12. articulo 1. disputatione 2. per
Suar. *totam, Suarius in Metaphysica disputatione*
30. sectione 11. num. 36. quam latiùs proba-
uit in commentar. ad primam secundæ quæst.
5. articulo 8. quæstione 2. §. Dicendum est
Bellom. *in hoc: & tanquam certam sumit 2. de At-*
tributis negatiuis capite 8. numer. 4. Bello-
montanus ad primam secundæ, disputatione
Fonseca. *22. cap. 2. cum sequentibus: lati Fonseca in*
Henriquez *3. Metaphysicæ cap. 1. quæstion. 2. per totam,*
Palatius. *Henriquez de vltimo fine hominis cap. 2. §.*
Naclant. *3. in tex. & litera N. Palatius in 4. dist. 49.*
Abulen. *disputatione 1. Refertur Naclantus Theo-*
rem. 10. Theologiæ, denique Abulensis in
cap. 25. Matthæi quæstione 648. ex Scotistis
Herrera 1. tomo disputatione 1. quæstione 8.
esse probabiliorem affirmat Salas prima se-
Salas. *cundæ tractatu 2. disput. 12. concl. 3. nu. 13.*
pag. 515. col. 2. Vtrùm autem hæc sen-
tentia fuerit D. Thomæ? non facilè con-
stat.

2. 1. ratio. Huius opinionis plurima sunt fundamenta. Primum est: natura non tribuit rebus inclinationem ad id, ad quod tota vis naturæ eam perducere non potest: sed ad visionem diuinæ essentiæ tota naturæ vis perducere non potest. Ergo non datur in nobis appetitus naturalis ad Dei visionem. Minor est de fide, & ponitur à
D. Thom. *D. Thoma 1. p. q. 12. artic. 4. & probatur ex*
Ad Rom. 6. *Paulo ad Romanos 6. Gratia Dei vita æter-*
na. Maior autem probatur, quia quando natura tribuit naturalem inclinationem, tribuit etiam instrumenta ad consequutionem: aliàs deficeret in necessarijs, & satis probatur ex *Aristotele 1. de cælo cap.*
Arist. *8. tex. 50.*

3. 2. ratio. Secundò; appetitus innatus ad propriã perfectionem supponit potentiam naturalem passiuam illius receptiuam. Sed in nobis nulla datur talis potentia ad visionem Dei. Ergo nec ad illam datur appetitus innatus. Maior probatur; quoniam appetitus innatus non potest fundari in potentia obedientiali, siue non repugnantia naturæ: aliàs aqua haberet appetitum naturalem, vt sit calida; & accidens, vt sit sine subiecto. Minor multis probatur à *Fonseca vbi supra sectione 2. 1. in primo argumento.* Fonseca.

4. 3. ratio. Tertiò, appetitus naturalis debet fundari in aliqua potentia. Sed in homine nulla datur, in qua fundetur appetitus naturalis ad visionem Dei. Ergo, & extera. Maior est nota: minor probatur; quoniam in homine nulla datur potentia naturalis actiua, aut passiua ad visionem, sed sola potentia obedientialis: hæc autem insufficiens est, vt in ea appetitus innatus fundetur. Ergo, & extera. Quod non detur potentia actiua naturalis; probatur tùm; quia aduersarij fatentur visionem non posse dari, nisi actione agentis supernaturalis. Tùm secundo; quia visio secundum totam suam substantiam est supernaturalis. Tùm tertio; quia visio syncategorematicè est infinita; quia semper potest esse maior, cum tamen potentia actiua naturalis limitata sit ad certam intensionem formæ. Quod nec etiã detur potentia passiua, præter adductas rationes ex eo probatur; quoniam potentia passiua non dicitur naturalis, nisi in ordine ad actum naturalem, & ad naturale agens: nam ex Aristotele omni potentiæ passiuæ naturali correspondet naturalis actiua. Denique quod potentia obedientialis sit insufficiens ad fundandum in se appetitum naturalem visionis beatæ; primo ostenditur exemplis, quia natura humana habet potentiam obedientialem ad vnionem hypostaticam; & corpus humanum eandem habet ad claritatem Solis: & tamen nec humana natura habet appetitum naturalem ad vnionem hypostaticam; nec corpus ad Solis claritatem. Deinde ratione, quoniam appetitus naturalis non dicit aliquam rem, aut modum aliquem distinctum à capacitate naturali rei, sed solum illam explicat per quandam metaphoram inclinationis. Talis autem capacitas naturalis non satis est, vt in se fundet potentiam naturalem, sed solam obedientialem. Ergo nec satis erit vt fundet in se appetitum naturalem. Hoc est præcipuum fundamentum Suarij in *dictis Commentarijs ad primam secundæ.* Suarius.

Non datur potētia actiua.

5. Nec passiua.

Nō satis est obedientialis.

Quartò

6. 4. ratio. Quartò ex eodem: in homine præter beatitudinem supernaturalem positam in visione Dei, datur alia beatitudo naturalis, quam appetit naturali appetitu, tanquam vltimam beatitudinem. Ergo appetitu naturali non potest appetere vlteriorem aliquam beatitudinem. Probatur consequentia: quia sicut impossibile est dari duos vltimos fines respectu eiusdem; ita impossibile est appetere duas perfectiones, tanquam vltimas, & sub ratione beatitudinis. Ergo si appetitus naturalis non potest non appetere beatitudinem naturalem, tanquam naturaliter vltimam; vtique non poterit appetere beatitudinem supernaturalem.

7. 5. ratio. Quintò; vt appetitus innatus sit naturalis habere debet principia naturalia sufficientia ad consequendum id, quod appetitur; qualia sunt potentiæ actiuæ, vel passiuæ, sed in nobis non dantur principia naturalia ex se sufficientia ad videndum Deum: ergo non datur appetitus innatus ad visionem illius.

8. 6. ratio. Sextò; si in nobis esset appetitus, & propensio naturalis ad visionem Dei, Angelus naturaliter posset cognoscere nostram beatitudinem supernaturalem positam esse in visione diuinæ essentiæ: comprehendit enim totam naturam hominis: consequens autem esse falsum ostendimus secundo tomo, libro sexto.

9. 7. ratio. Septimò; si in nostro intellectu daretur appetitus innatus ad visionem beatam, inclinaretur in eam vel primario vel secundario. Sed neutro modo potest in eam naturaliter inclinare. Ergo, & cætera. Sequela patet; quoniam appetitus innatus, vel primario inclinat vel secundario ad id, quod appetit: etenim visus primario inclinatur in visionem in communi; secundario verò in hanc vel illam. Idem cernes in cæteris potentijs cognoscentibus: imò etiam in appetitu innato materiæ ad formam: primario enim fertur in formam in communi; secundario autem ad hanc vel illam. Quare si in intellectu daretur appetitus innatus ad visionem Dei; vtique in eam inclinaretur, vel primario vel secundario, quæ fuit sequela. Minor autem probatur. Et quidem quod non inclinetur primario ex eo patet, quia cæteræ potentiæ non inclinantur primario, nisi in actum proprium in communi. Ad actus verò particulares solùm secundario, vt inductiuè patet, in visu, auditu, & cætera. Quare cum visio diuinæ essentiæ sit quidam actus particularis ad eam intellectus non primario, sed secundario inclinabitur: quæ fuit prima pars minoris, de qua latè Molina (cuius est hoc argumentum) *in dicta disputatione secunda. §. Hac autem constituto, pagina 100. columna 1. & 2.* Molina. Quod verò nec in visionem possit secundario inclinari probat ibidem in secunda conclusione, pagina 102. columna 2: sumit autem argumentum ex eo, quod appetitus, & potentia naturalis solùm inclinatur ad perfectionem sibi connaturalem, & cōmensuratam, vt supponit alibi à se probatum. Visio autem cum sit supernaturalis esse non potest connaturalis, & cōmensurata appetitui innato ordinis naturalis.

10. 8. ratio. Octauo; ex ijs, quæ latè scribit idem Molina in dicta disputatione secunda in quarto argumento, pagina 101. columna 2. in principio, hoc sumi potest argumentum: quoniam vel appetitus innatus ad visionem beatam est in intellectu, vt est potentia actiua, vel vt est passiua. Non vt est actiua (quicquid oppositum doceat Sotus:) Non vt actiua. quoniam licet intellectus, vt eleuatus efficaciter concurrat ad visionem, non proinde concedi potest intellectum esse potentiam actiuam naturalem visionis: quoniam non vt est res naturalis habet efficere visionem, sed vt supernaturali lumine est eleuatus. Quare nullo modo potest dici potentia actiua naturalis respectu visionis; & subinde in illo non potest constitui appetitus naturalis in ordine ad eam. Sed nec appetitus iste potest esse in intellectu, vt est potentia passiua Non vt passiua. (contra Scotum, & Durandum:) id autem ex eo probat Molina vbi suprà pagina 101. columna 2. §. *Hæc sententia:* 11. quoniam respectu visionis beatæ, aliorumque actuum secundum substantiam supernaturalium cum cōmuni Thomistarum sententia non admittit potentiam passiuam naturalem: tùm, quia omnipotentiæ passiuæ naturali respondet aliqua

actiua naturalis ex Aristotele tertio de Anima cap. 5. Tùm secundò; quia talis potentia passiua esset frustra respectu actuum supernaturalium, quos Deus nunquam est producturus. Tùm tertiò; quia consentaneum est Deum rebus creatis contulisse propensiones commẽsuratas naturis rerum, quibus eas contulit. Ergo eas non contulit respectu eorum, quæ sunt supra naturam: nemo enim dixerit naturam humanam habere propensionem naturalem, vt sit inextensa, & hypostaticè vniatur personæ diuinæ. Quare in intellectu non dabitur appetitus naturalis ad visionem, nec vt est potentia actiua, nec vt est passiua. Hæc ex Molina vbi suprà pagina 505. col. 1. & 2.

12. 9. ratio. Nonò; si visio diuinæ essentiæ appeteretur à nobis appetitu naturali, illa esset finis noster naturalis. Hoc autem est falsum; quia nulla dantur media naturæ, per quæ acquiri possit visio diuinæ essentię. Ergo non appetitur naturali appetitu.

13. 10. ratio. Decimò; quidam ita arguunt: si in nobis esset inclinatio vel potentia ad visionem beatam, illa esset aliqua ex potentijs animæ; sed nulla esse potest. Ergo, & cæt.

14. Postrema ratio. Postremò; visio beata non est actus adæquatus nostri intellectus, sed inadæquatus. Ergo intellectus ad eam solùm inclinatur secundario. Ergo non datur ad eam appetitus naturalis. Prima consequentia est nota: vltima autem probatur; quia potentia naturalis non inclinatur ad actus secundarios contentos sub obiecto adæquato, nisi quando ad illos suis viribus potest peruenire.

¶ Hæc sunt vel omnia, vel præcipua argumenta, quibus hæc opinio negans cõfirmatur: plura alia vide apud Cumelium, & Nauarrete, quæ vel nihil, vel parum habent efficaciæ.

§. 2.

Refertur opinio affirmans cum argumentis.

15. Opinio affirmans. PArtem tamen, quæ affirmat dari in nobis appetitum innatum, & naturalem ad visionem Dei probabilis est, & non communior Scholasticorum sententia, si credendum est Molinæ, & quibusdam alijs. Appetitum naturalem ad visionem beatam admittit *Scotus in Prologo quæstione prima, §. Ad quæstionem istã, litera L, & inferius litera P. §. Ad argumenta pro opinione Aristotelis ad primum, & in quarto distinctione 49. quæstione 10. articulo primo, §. De illo appetitu naturali,* Scotus. *cum Scoto est Bassolius ibidem quæstione 6. articulo secundo, §. Et quantum ad præsens. fol. 160. columna secunda, supponit Onandus ibidem propositione 23: expresse Sotus in eodem loco quæstione secunda, conclusione 1. & libro primo de natura, & gratia cap. 4: Valentia 2. tomo, disputatione 1. quæstione 5. puncto primo, §. Qua distinctione præmissa, pagina 99: pro eadem est Durandus in quarto distinctione 49. quæstione octaua, num. 8. & Paludanus quæstione septima, articulo 1. conclusione secunda, num. 8. referunt Alensis in Prologo quæstione prima, & in quarto distinctione 49. quæstione 10: citatur etiam Maior in primo distinctione prima, quæst. 8.* sed in eo nihil inuenio de appetitu innato siue naturali; de eo tamen egit *in quarto distinctione 49. quæstione 6. vbi concl. 1.* absolutè asserit dari in nobis appetitum innatum ad beatitudinem: non tamen distinguit de beatitudine in communi, aut in particulari, naturali, aut supernaturali. Pro eadem sententia Suarius in *Commentarijs ad primam secundæ quæstione quinta, articulo 8. citat Henricum in Summa articulo 3. quæstione 4. & 5. & articulo 4. quæstione 3:* at tamen artic. 3. quæst. 4. & articulo 4. quæstione 3. nullum hac de re verbum facit: in quæstione vero quinta solum docet intellectum nostrũ ex sua natura habere, quod eleuatus lumine gloriæ possit visionem recipere; quare pro hac opinione citari non potest.

Bassolius. Onandus. Sotus. Valentia. Durand. Paludan. Alensis. Maior. Non bene citatur Henricus.

16. 1. confirm. ex August. Hæc opinio pluribus confirmatur: & primò testimonijs Augustini. Primũ sumitur ex libro 4. contra Iulianum capite 3. vbi sic ait: *Nec enim omnes homines naturali instinctu immortales, & beati esse vellemus, nisi esse possimus.* Hæc verba esse intelligenda de beatitudine, quam speramus, & subinde de visione diuinæ essentiæ satis declarant verba, quæ immediatè sequuntur: *sed summum bonum præstari non potest hominibus, nisi per Christum*

stum, & hunc crucifixum: & tamen docet omnes homines hanc beatitudinem appetere instinctu naturali. Secundum sumitur ex lib. 13. de Trinitate cap. 8. vbi ita inquit: *Ad appetendam beatitudinem natura compellit; cui summè bonus, & immutabilis creator hoc indidit*: iam verò natura cui creator hunc appetitum indidit, non est, nisi ipsa natura ad beatitudinem propensa: Deus enim vt author naturæ rebus confert naturales inclinationes, & motus, dum illis confert formas cum naturali inclinatione ad id, ad quod mouentur. Tertium testimonium sumitur ex eodem libro cap. 3. vbi reprehenditur quidam mimus, quod in celebri conuentu dixerit omnes appetere vili emere; & carius vendere: *Verius dixisset* (inquit Augustinus) *si dixisset omnes velle esse beatos*: quæ verba intelligenda esse de appetitu innato docet Scotus in primo dist. 1. quæst. 4. §. *Ad authoritatem Augustini*. Facit quod Augustinus scribit lib. 1. Confessionum: *Fecisti nos Domine ad te; & inquietum est cor nostrum, donec perueniamus ad te*. Denique primo de Prædestinatione Sanctorum cap. 5. ait: *Posse habere fidem naturæ est hominum: habere autem, gratiæ est fidelium*. Quæ verba satis confirmant dari in nobis appetitum naturalem.

17. 2. argum. Secundò arguit Scotus: natura non potest remanere natura, si ab ea tollatur inclinatio ad suam perfectionem: talis enim inclinatio est ab ea inseparabilis: sed appetitus naturalis nihil est aliud, nisi inclinatio naturalis ad perfectionem. Ergo appetitus naturalis ad eam non potest separari à natura. Sed beatitudo supernaturalis in particulari, & subinde visio diuinæ essentiæ est perfectio naturæ intellectualis, ergo in ea datur appetitus naturalis ad visionem.

18. Tertium. Tertiò ex Bassolio; vnumquodque perfectibile naturaliter appetit suam perfectionem intrinsecam, sed beatitudo supernaturalis in particulari est perfectio intrinseca naturæ rationalis. Ergo naturaliter eam appetit, & subinde appetitu innato.

19. 4. argum. Quartò apud eundem Bassolium quidam sic arguunt: datur in nobis appetitus naturalis ad beatitudinem in communi, vt omnes fatentur, & satis Aristoteles primo Ethicorum cap. 1. dùm ait, *Bonum est, quod omnia appetunt*. Ergo datur in nobis appetitus innatus ad beatitudinem in particulari. Consequentiam inde probant; quoniam appetimus beatitudinem in communi, quia est nostra perfectio, sed beatitudo in particulari est quæ perficit. Ergo si beatitudo in vniuersali naturaliter appetitur, à fortiori sic appetetur beatitudo in particulari.

20. 5. argum. Quintò arguit Sotus vbi suprà conclusione prima, § *Et vt arguit Scotus. pagina 574. columna 2*: Appetitus vel est naturalis, vel violentus, vel neuter: sed appetitus noster ad videndum Deum, nec violentus est nec neuter. Ergo est naturalis.

21. 6. argum. Sextò & est præcipuum Soti fundamentum: naturale est quod homo sit ad imaginem, & similitudinem Dei, iuxta illud Genes. 1. *Faciamus hominem ad imaginem, & similitudinem nostram*: quibus verbis Deus dissignauit naturam hominis: Iam verò imago, & similitudo Dei non solùm dicit capacitatem videndi Deum, sed naturalem etiam inclinationem; quia simile naturaliter appetit suũ simile: sed capacitas naturaliter inclinata ad videndum Deum est appetitus naturalis visionis Dei: ergo, &c.

22. 7. argum. Septimò ex eodem Soto: quoniam appetitus naturalis hominis (qui non potest in eo non admitti.) in nulla re mundi, quam obtinuit satiatur, sed solùm in visione Dei, vt patet ex verbis Augustini superiùs adductis: *Fecisti nos Domine ad te, &c.* Ergo appetitus naturalis noster tendit in visionem Dei. Probatur consequentia; quia ideò probamus materiam appetere omnẽ formam, quia in nulla satiatur.

23. 8. argum. Octauò; vna quæque res sua natura fertur in aliquam determinatam rem, in qua naturaliter quiescat: terra enim ad centrum, & ignis fertur ad concauum lunæ, sed nulla res potest dissignari in quam naturalis appetitus hominis, vt in vltimum finem tendat, nisi visio clara Dei. Ergo illa est naturalis finis noster in quem noster appetitus naturaliter fertur.

24. Confirmatur. Confirmatur ex illo Psalm. 33. *Ostende nobis faciem tuam, & salui erimus*: & ex illo Ioannis 14: *Ostende nobis Patrem,*

& sufficit nobis : ex quibus verbis non solùm designatur inclinatio naturalis; sed etiam appetitui naturali nihil sufficere, nisi visionem claram Dei.

25. 9. argum. Nonò ex eodem Soto: habita cognitione, quòd visio Dei est noster finis vltimus illam naturaliter appetimus actu elicito. Ergo ante illam cognitionem iam inerat in nobis inclinatio ad illam visionem indita à natura, & subinde iam ad illam inerat appetitus innatus. Antecedens admittitur ab aduersarijs, Caietano, inquam, & Ferrariensi. Consequentia probatur: nam quod ille actus elicitus sit naturalis. id est necessarius quoad specificationem, non præcisè prouenit ex ipsa cognitione: etenim illa stat cum libertate quoad exercitium: non aliunde autem prouenire potest, nisi ex appetitu inclinationevè innata, Ergo iam illa inerat ante cognitionem.

26. 10. arg. Decimò; intellectus naturaliter inclinatur in suum obiectum; ergo naturaliter inclinatur in omne, quod continetur sub illo. Sed Deus clarè visus continetur sub obiecto illius: aliàs non posset ad eum videndum eleuari.

27. 11. arg. Vndecimò; si appetitus naturalis non appeteret Deum videre, ex eo esset, quia homo non potest ad eum videndum naturaliter peruenire. Hæc ratio non est satis ad illum negandum: quoniam anima separata naturaliter desiderat vniri suo corpori: & cæcus naturaliter desiderat visum: & tamen nec anima viribus naturæ potest reuniri corpori; nec cæcus visum adipisci.

28. 12. arg. Duodecimò; vt se habet materia ad formas reales, ita intellectus noster ad formas intelligibiles: sed materia ex se habet inclinationem non solùm ad formas, quibus actione causarum naturalium informatur; sed etiam ad eas, quæ diuina virtute præter naturæ ordinem in illam introducuntur. Ergo intellectus in se propensus est, non solùm ad omnem cognitionem, quam viribus suis consequi potest; sed etiam ad omnem eam, quam potest obtinere ope diuina. *Aristotel.* Maior patet ex Aristotele in tertio de Anima, vbi ponit similitudinem inter intellectum, & materiam. Minor ex eo constat; quoniam materia prima non minus appetebat formas primorum parentum, quæ non sunt introductæ more naturali, quam eorum, quos ipsi genuerunt. Hoc esse Alensis fundamentum refert Fonseca vbi suprà sectione prima. *Alensis.*

29. 13. argum. Decimo tertiò; Valentia ita arguit: quoniam appetere beatitudinem siue in communi, siue in particulari nihil aliud est, quàm habere quoddam pondus naturæ, & quandam capacitatem ad illam; sed non est in potestate hominis positum vt hanc naturæ capacitatem habeat, vel non habeat; quia omnes naturaliter, & necessario illam habent; ergo omnes naturaliter appetunt beatitudinem, tàm in communi, quam in particulari: idque appetitu innato.

30. 14. arg. Decimoquartò; appetitus naturalis nihil est aliud, quàm capacitas aut potentia ad perfectionem sibi conuenientem. Sed in nobis est capacitas naturalis, & potentia ad visionem Dei. Ergo & appetitus innatus. Minor probatur ex Augustino supra citato *posse habere fidem naturæ est hominis.* *Aug.*

31. Postremũ argum. Postremò, appetitus innatus est potentia siue appetitus perfectionis sibi cõuenientis cum ordine, & inclinatione ad illam. Hæc autem conuenit potentijs vitalibus creaturæ intellectualis in ordine ad visionem Dei. Ergo inest illi naturalis appetitus eiusdem visionis. Maior patet; minor quoad rationem potentiæ, siue capacitatis etiam patet ex Glossa ad illa verba Psalmi: *Beata gens, cuius Dominus est Deus eius*, vbi asserit animam nostram esse naturaliter capacem beatitudinis: cum vero capacitas consistat in ratione potentiæ passiuæ respectu actus; si hæc inest naturaliter, illa quoq; inerit. *Glossa.*

¶ Alia innumera adduci possent, quæ recentiores scribunt; sed ea omnia ad hęc reduci possunt.

§. 3.

Refertur opinio media.

32. Opinio media. INter vtramq; opinionem mediat quędam opinio vtramque veluti concilians: quæ enim prima opinione absolutè negat dari in nobis appetitum absolutum innatum, & naturalem visionis Dei: cum secunda verò admittit appetitum innatum naturalem imperfectum, & conditio-

Salas. ditionatum. Hęc fuit opinio *Salæ 1. tom. ad primam secundæ, tract. a disp. 1 a sectio. 2. concl. 1. & 2. pag. 514. columna 1*, admittit enim dari in nobis appetitũ visionis beatę simpliciter absolutũ; illum tamen absolute non esse naturalem: cum hoc tamen admittit tanquam probabile dari in nobis appetitum visionis Dei naturalem, non absolutum, sed conditionatum, & hoc modo conciliat duas illas opiniones; vt prima solum neget appetitum innatum naturalem absolutum: secunda verò admittat conditionatum. Quod in nobis detur appetitus innatus simpliciter absolutus visionis Dei, ex eo probat quoniam iste appetitus per se positus est in posse simpliciter, & absolutè recipere, vel consequi perfectionem: sed nos simpliciter, & absolute possumus recipere, & consequi Dei visionem: quia illam per Dei gratiam consequi possumus, vt fides docet: Ergo in nobis simpliciter admittendus est appetitus innatus absolutus visionis beatæ. Ex hac probatione infert talem appetitum innatum, & absolutũ dici non posse simpliciter naturalem; quia simpliciter includit supernaturalem eleuationẽ. Quod verò admittendus sit appetitus innatus naturalis, conditionatus tamen, ex eo probat; quia, & nunc, & in puris naturalibus esset in nobis potẽtia obediẽtialis ad visionem Dei, si ille velit nos ad eam adiuuare: quæ potentia obedientialis est simpliciter naturalis secũdum suam substantiam, vt pote data ab Authore naturę. Ergo in nobis admittendus est appetitus innatus conditionatus; cum nobis datus sit ad obtinendam aliquam perfectionem sub conditione. Hæc habes ex Sala.

§. 4.

Vera resolutio.

33. Opinio negans probatur. EGo negantem opinionem vt veriorem admisi *1. tom. lib. 3. q. 1. art. 3. §. 5. num. 27. & §. 6. num. 29. & in 2. tom. lib. 7. quæst. 4. art. vnica §. 4. num. 23.* quod tamen opposita aliquo modo admitti posset diximus *2. tom. lib. 12. q. 2. artic. 1. §. 3. num. 35.* Nunc absolutè asserimus negantem esse simpliciter veram, & tenendam; non propter fundamenta, quibus superius confirmatur; quia nec omnino conuincunt, & aliqua falsa supponunt: sed propter fundamentum longè diuersum.

Etenimverum illius fundamentum ex eo est sumendum, quod appetitus innatus ex sua intrinseca ratione includit, quod sit realis quædam propensio, & inclinatio ad perfectionem rei orta ex intrinsecis principijs illius, dataque à Deo Authore naturæ, tanquam naturalis quidam, & innatus amor ad perfectionem: vnde ad appetitũ naturalem non satis est quæcumque ordinatio rei ad perfectionem, sed opus est, vt sit facta à Deo, prout est Author naturæ, iam verò talis ordinatio, & propensio non datur in nobis in ordine ad beatitudinẽ positam in visione diuinæ essentiæ: & inde conuincitur non dari in nobis appetitum naturalem ad talem visionem. Singula huius discursus persequamur. 34. Fundamentum verū.

Quod attinet ad maiorem, pro illius confirmatione supponimus id, quod adnotauimus supra articulo 2. §. 2. appetitum innatum supra rem solùm addere propensionem, & inclinationem ad perfectionẽ eiusdem rei. Ita vt appetitus innatus rei nihil aliud sit, quam ipsa res, vt propensa ad suam perfectionem. Quare si appetitus fuerit realis, realis etiam sit ipsa rei propensio ad perfectionem. Et non solum talis inclinatio debet esse realis, sed etiam debet eidem rei conuenire ex intrinsecis principijs naturæ: quod satis docuit *D. Thomas prima parte, quæstio. 78. artic. 1. ad 3. & q. 80. art. 1.* dum non solũ scribit appetitum innatum consequi formam naturalem, sed eam consequi ex sua natura. Ob quam rationem talis inclinatio ab omnibus appellatur pondus naturæ: & amor quidam illius, quo in suam perfectionem propendet, iuxta illud Augustini, *Amor meus: pondus meum, illo feror, quocunque feror.* Vnde talis inclinatio naturalis dicitur esse impressa à Deo Authore naturæ simul cum ipsa natura, vt docet *D. Thomas in 2. dist. 24. q. 3. artic. 2. ad 3. & in 3. dist. 27. q. 1. ar. 1.* Nõ est igitur dubitandum, quin appetitus innatus ex sua intrinseca ratione includat, quod sit realis quædam propensio ad perfectionẽ rei data simul cum natura à Deo authore naturæ, & orta ex principijs intrinsecis eiusdem naturæ: quæ fuit maior nostri discursus. 35. Probatur Maior. D. Thom.

 Quod

36. Propensio illa non datur in nobis. Quod verò talis propensio, & ordinatio non detur in nobis in ordine ad visionem claram Dei, ex eo etiam conuincitur; quoniam licet ad eam habeamus naturalem capacitatem receptiuam illius, & innatam quandam atque inchoatam actiuitatem; ad eam tamen non inclinamur naturaliter, sed solùm obedientialiter, vt latè ostendimus lib. 10. q. 3. Et ex eo euidenter patet; quoniam inclinatio naturæ ad perfectionem ita à Deo naturę authore imprimitur, vt debitor sit talis impressionis, ne natura maneat naturaliter imperfecta, quod non est admittendum, cũ Dei, & naturæ opera sint perfecta: & inde est vt talis indiclinatio vniuersaliter, & in omnib⁹ frustrari nequeat, vt est cõmunis philosophia: iam verò Deus potuit non ordinare creaturam rationalem ad sui visionem: nec proinde illa maneret naturaliter imperfecta. Cum ad naturalẽ illius perfectionem satis foret eam solùm ordinare ad beatitudinem naturalẽ, quia hæc sola illi erat debita. Non est igitur dicendum Deus vt Authorem naturæ impressisse in nobis naturalem inclinationẽ ad visionem Dei; & subinde non impressisse appetitum naturalem ad eam, sed solùm obedientialem.

37. 1. præmiss. Et vt hoc nostrum fundamentum clarius appareat, aduertemus nonnulla, quæ 2. tom. lib. 10, aduertimus: ex illis enim colliges dari quidem in nobis, & capacitatem ad recipiendam visionem, & virtutem actiuam innatam ad eam producendam, inchoatam tamen, radicalem, & imperfectam. Quod anima nostra, & noster intellectus ex sua natura habeant capacitatem ad recipiendam in se visionem Dei, quam non habet, aut leo, aut lapis, satis patet ex Augustino, dum ait, *Posse habere fidem naturæ est hominis: eam tamen habere, gratiæ est redemptoris*: quæ verba omnes intelligunt de capacitate passiua entitatis animæ, & intellectus, hæc autem capacitas ideo dicitur esse naturæ hominis; quia à principijs essentialibus animæ, & intellectus illis conuenit, quam appellare possumus potentiam subiectiuam: vnde talis capacitas dicitur naturalis, prout naturale idem est, quod insitum à principijs naturę, & entitatis rei: vnde (vt dixim⁹) hæc capacitas non est naturæ equi aut lapidis, *August.*

Præmittimus deinde hanc capacitatem esse quidem receptiuam visionis; non tamen formaliter esse potentiam passiuam eiusdem, quamuis in se ipsa necessario eam fundet; dum, scilicet respicit ipsam visionem, vt formam, quam potest recipere: etenim capacitas receptiua alicuius formæ non potest eam non recipere, vt acquirendam: alias talis capacitas frustra esset: cum verò illam acquirere nequeat, nisi mediante actione alicuius agentis; nõ potest non fundare in se respectum quẽdam transcendentalem ad agens à quo eã debet recipere; vnde sub hac ratione cõsequitur rationem potentiæ passiuæ, quæ vt sic non potest non includere respectũ ad actiuam. Verum cum duplex sit agẽs, vnum ordinis naturalis, à quo formæ naturales introducuntur: alterum ordinis supernaturalis, à quo introducuntur supernaturales formæ, potentia illa, & capacitas potest in se fundare duplicem potẽtiam passiuam; naturalem vnam, obedientialem alteram: nam si respiciat formas naturales introducendas actione naturalis agentis, dicetur potentia passiua naturalis: si verò respiciat supernaturales formas recipiendas actione agentis supernaturalis, solùm dicetur potentia obediendientialis: etenim in potentijs passiuis naturale, & obedientiale distinguuntur per respectum ad agens naturale, & supernaturalẽ. 38. 2. præmiss.

Et quamuis vtraque ista potentia possit fundari in vna, & eadem reali capacitate; & subinde ambæ possint realiter identificari: tamen non vtraque eodem modo in ea fundatur: quia potentia naturalis passiua fundatur in præcitata capacitate, prout ab ipso Authore naturæ ex principijs intrinsecis illius habet realem propensionem ad perfectionem, cuius est capax: potentia vero obedientialis solũ fundatur in inclinatione quadam obedientiali, quam habet ex eo, quod à Deo ordinata est ad recipiendas formas supernaturales, quas Deus vt author supernaturalis ordinis statuit in illam introducere, vt latè ostendimus 2. tom. lib. 10. in disputatione de potentia obedientiali: & inde est, vt potentia passiua naturalis ex sua natura habeat capacitatem completam, & complete proportionatam ad recipiendã formam, sibi naturalem, & solũ indigeat actu- 39. Non eodẽ modo vtraque fundatur.

actuali agentis applicatione: eum tamen potentia passiua obedientialis non habeat completam capacitatem; sed incompletã, & adhuc indigentem supernaturali eleuatione, vt fit proximè receptiua formæ supernaturalis actione Dei, vt est agens supernaturale: quæ omnia latè explicauimus, & confirmauimus in d. lib. 10.

4.9 Idem de potentia actiua innata. Quod diximus de capacitate, & potentia passiua nobis innata ad visionem Dei, etiam dicendum est de potentia actiua innata ad producẽdam eandem visionem, quæ radicaliter, & remote est in substãtia animæ, formaliter verò, & proximè in potentia intellectiua, prout est animæ instrumentum: etenim illa Innata actiuitas ex sua natura est apta actiuè concurrere ad intellectionem cuiuscumque intelligibilis, aliter tamen, & aliter: quia in ordine ad intelligibilia naturalia est potentia actiua in suo ordine complete, & ideo solùm indiget reponi in actu primo per speciem intelligibilem, vt actu possit intelligere. At verò in ordine ab obiecta supernaturalia est quidem virtus actiua; inchoata tamen, & incompleta, indigens in suo ordine compleri, & eleuari lumine gloriæ, vt in dicto lib. 10. latè ostendimus; sine quo supernaturali complemento non potest cõstitui in actu primo ad Dei visionem. Quare ante tale complementum solùm est in potentia obedientiali ad visionem: vnde solùm dici potest potentia naturalis; quia est data à natura ad intelligendũ abstrahendo ab hoc, vel illo obiecto: & ideo nec potest dici naturalis, quasi ex suis principijs intrinsecis habeat vires ad omnia obiecta intelligenda. Ex quo fit, vt nec dici possit naturalis, quasi ex ipsis suæ entitatis principijs habeat naturalem propẽsionem; & naturale pondus ad quodcumque obiectum: quia talem inclinationem, & propensionem solùm habet ad illa obiecta ad quæ viribus naturæ, & actione agentia naturalis potest peruenire.

41. Quare non potest dici appetitus naturalis respectu visionis beatæ: idque nec simpliciter absolutus, nec conditionatus, quidquid Salas oppositum doceat: qui, si benè expendatur, quæ scribit videtur secum pugnare: nam ideo non admittit appetitum naturalem visionis beatę, quia eam non respicit, nisi per potentiam obedientialem, quam ponit esse simpliciter supernaturalem. At verò conditionatum illũ appetitum etiam habere non potest, nisi mediante potentia obedientiali, quæ naturalem excludit: quomodo igitur appetitus iste conditionatus erit naturalis? Sed id latius impugnare modo nõ vacat. Quare accedamus ad solutionem argumẽtorum partis affirmantis.

§. 5.

Soluuntur argumenta partis affirmantis.

42. Ad 1. arg. AD primum argumentum sumptum ex testimonijs Augustini, dicimus illa intelligenda esse de appetitu elicito ad beatitudinẽ. Nam primum satis explicatur de instinctu naturali elicito; agit enĩ de instinctu naturæ cõsequente cognitionem fidei, qua cognoscimus beatitudinem, quam speramus, ex meritis Christi nobis esse docendam. Et eodem modo explicandum est secundum testimonium: in quo natura idem est, quod lumen naturale, cuius instictu naturalimus summum bonum nostrum: hoc autem naturale lumen est nobis inditum à Deo, iuxta illud Psalmi *Signatum est super nos vultum tui Domine.* Quod tertium testimonium explicetur de appetitu elicito, non est dubium: agebat enim mimus ille de appetitu, quo homines volunt vili emere, & carius vendere; qui non potest esse naturalis, sed elicitus; vnde volebat significare, quidnam omnes in corde haberent: eum verò in eodem sensu dixerit Augustinus, quod melius dixisset omnes velle esse beatos, vtique de appetitu elicito loquitur. Et in hoc sensu eum explicant Durandus in 4. dist. 49. quæst. 8, & Capreolus ibidem quęst. 3. ar. 3. ad argumenta secundo loco contra primam. Quartum testimonium satis explicat Augustinum agere de Inquietudine actuali animi, qui nullius boni creati possessione ita quietatur, vt nullum aliud bonum actu desideret. Denique vltimum intelligitur nõ de appetitu innato, sed de capacitate naturæ ad habendam visionem.

43. Ad 2. Secundum argumentum solùm concludit dari in nobis appetitum naturalem ad perfectionem connaturalem nobis, & commensuratam: hæc enim sola est à natura

tura inseparabilis: nam perfectio supernaturalis visionis Dei separabilis est à nostra natura; & de facto separaretur, si Deus nollet eam nobis conferre: tunc enim visio perciperetur à nobis, vt impossibilis.

44. Ad 3. Ad tertium respõdetur maiorem esse veram de perfectione connaturali, de qua minor est falsa.

45. Ad 4. Ad quartum negandam esse consequentiam idem Bassolius fatetur: probatio autem in eo deficit: quoniam licet beatitudo in communi abstracta ab omni particulari, non perficiat: omnis tamen particularis per se primo perficit sub formali ratione beatitudinis, quam in se includit.

46. Ad 5. Quintum solum concludit quod appetitus videndi Deum foret naturalis, si ille daretur in nobis: alias argumentum nullam habet formam.

47. Ad 6. Ad sextum non video, quomodo ex verbis allatis benè inferatur dari in nobis capacitatem, cùm naturali inclinatione ad videndum Deum, nam homo, si ad visionem beatã non ordinaretur à Deo (quod factu fuit possibile) adhuc esset factus ad imaginem, & similitudinem Dei: quoniam ad hoc satis est, quod homo sit beatificabilis beatitudine naturali, quę etiam est quædam Dei similitudo.

48. Ad 7. Ad septimum dicimus appetitum naturalem hominis in nulla re creata satiari, ex se tamen naturaliter satiari posse, si consequeretur vltimum finem sibi naturalem, qualis est perfectissima Dei cognitio, quæ saltem post mortem naturaliter haberi posset: vt diximus primo to, lib. 1. in quæstione de beatitudine naturali: supposita tamen Dei reuelatione, quod homo ordinatus sit in supernaturalem beatitudinem, cum iam de facto nullum habeat finem vltimum, quem ita appetat propter se, vt in vlteriorem eum non referat; ideo nullo bono creato satiari potest, sed sola visione boni increati: ex quo non benè infertur dari in nobis appetitum naturalem ad videndum Deum.

49. Ad 8. Ad octauum admissa maiore, neganda est minor: quia homini naturaliter cõsiderato potest assignari res aliqua, in quã ex sua natura tendat, vt in finem naturaliter vltimum. Et eodem modo soluenda est confirmatio argumenti.

Ad confir.

Ad nonum quidam negant antecedẽs; sed illo admisso neganda est, consequentia, si consequens intelligatur de inclinatione perfecta, & completa, qualis requiritur ad appetitum simpliciter naturalẽ: admittenda tamen est, si consequens intelligatur de inclinatione radicali, inchoata, & imperfecta quam admisimus supra 2. tom, lib. 10. Ad probationem verò cõsequentiæ dicimus necessitatem illam actus eliciti secundum specificationem nõ præcise prouenire ex ipsa cognitione; sed ex illa radicali, & inchoata inclinatione, quæ vt eleuata per illam cognitionẽ necessitat appetitũ, vt si debet habere actũ, ille sit volitio, non autem nolitio. 50. Ad 9.

Ad decimum respõdetur intellectum naturali, & completa inclinatione inclinari in suum obiectũ intensiuè adæquatum, non tamen extensiuè: vnde solùm inclinatur ad obiecta per se contenta sub tali obiecto. 51. Ad 10.

Ad 11. negamus minorem: ad probationem dicimus animam separatam ideo naturaliter appetere reunionem, quia absolutè naturaliter appetit vniri corpori: ad quem appetitum satis fuit semel fuisse naturaliter vnitam: nec oportat, vt soluta illa priori vnione cesset talis appetitus, quamuis iam naturaliter reuniri nõ valeat: & idem dicendũ est de appetitu cęti. 52. Ad 11.

Ad 12. vide Fonsecã vbi supra in d. q. 2. sect. 3. ad 1. 53. Ad 12.

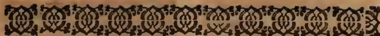
In 13. quod Valentia putat esse euidens, nullam video euidentiam: imò non video formam syllogisticam, nisi petat principium, dum ait omnes homines naturaliter appetere visionem Dei, quod erat probandum. 54. Ad 13.

Ad 14. dicimus in minori dari petitionem principij. Ad vltimum eodem modo respondemus. 55. Ad 14.

¶ Et hæc satis sint pro solutione argumẽtorum partis affirmantis. Accuratiorem, & diligentiorem illorum solutionem vide apud Fonsecam, Molinam, Salam, & nonnullos alios ex Nouioribus.

Et ita imponitur finis huic Appendici: sit laus Deo, Virgini, & P. Augustino.

Finis, Laus Deo.

INDEX LOCORVM SACRAE SCRIPTVRÆ.

GENESIS III.

Ibidem

F I N I S.

INDEX RERVM, QVÆ IN HOC TERTIO Tomo continentur.

An

Litera C.

Compre-

opera-

Litera G.

Litera I.

In

Litera N.

Litera O.

Litera P.

Litera Q.

Litera R.

Respi-

Ali

De vnione animæ, & corporis.

Organizatio corporis.

De Ordine.

De Loco.

De Tempore.

De integritate corporis.

De quantitate, & statura.

De

Litera T.

¶ D. Tho-

Visio

Finis huius Indicis.

